Utrecht University Library
Partner in Science
Universiteit Utrecht

In no[m]i[n]e d[omi]ni amen. Incipit su[m]ma de casib[us] per fratrem Astexanum de ordine fratru[m] minor[um] : co[m]pilata ad honore[m] dei i[m]mortalis & diligentem exhortatione[m] d[omi]ni Joha[n]nis gaietani diaconi cardinalis s[an]c[t]i Theodori.

https://hdl.handle.net/1874/461386

Prima pars
Summe Aſtexani

Dit boek is gescand in het kader van het Incunabelen project.

Een incunabel of wiegendruk is een boek of geschrift dat gedrukt is vóór 1 januari 1501. Gezien de bijzondere aard van deze vroege gedrukte werken is besloten deze uitgebreid te beschrijven en te digitaliseren.

Meer informatie over de collectie is beschikbaar op:
https://repertorium.library.uu.nl/collectie/incunabelen/

Bij deze boeken wordt ook de volledige buitenkant gescand en een scan gemaakt van het geopende boek. De hierna volgende scans zijn (in volgorde waarop ze getoond worden):

- het midden van het geopende boek*
- de rug van het boek
- de kopsnede
- de frontsnede
- de staartsnede
- het achterplat

*Een deel van de banden in deze collectie bevatten meerdere titels, het is dus mogelijk dat de pagina's in deze overzichtsscan horen bij een andere titel.

This book has been digitized as part of the Incunabula project.

An incunable or incunabulum is a book, pamphlet, or broadside that was printed before January 1st 1501. Due to their special nature a project has been started to better describe and then digitize these early printed works in our collection.

More information on this collection is available here:
https://repertorium.library.uu.nl/collectie/incunabelen/

The digitized version of these books includes scans of the outside of the book and a scan of the open book. The scans after this notice are (in the order in which they are shown):

- the open book (opened approximately in the middle)*
- the spine
- the head edge
- the fore edge
- the bottom edge
- the back board

*Some of the bindings in this collection contain multiple titles, therefore it is possible that this scan shows pages which belong to a different title.

Utrū ſupbia ſit ſpãle petm̃. Rndeo. ſu/
perbia põt ſumi dupliciť. Uno mõ ſm ꝓ
priã ſpẽm quam habet ex ratiõe ꝓprij ob
iecti. ⁊ ſic eſt ſpãle petm̃. q2 habet ſpeciale
obiectũ. eſt. n. inordinatꝰ appetitus ꝓprie
excellentie. vt dictum eſt. Alio mõ ſm
quandã redũdãtiã in alia petã. ⁊ ſ3 hoc
habet quandã generalitatẽ. ſ. inq̃ꝫtum ex
ea oriri pñt oĩa peccata. ⁊ hoc dupliciť.
Uno mõ ꝑ ſe inq̃ꝫtu3. ſ. alia petã ordinãť
ad finem ſupbie qui eſt ꝓpria excellentia.
ad quam ordinari põt oĩe qđ quis ap/
petit inordinate. Alio mõ indirecte ⁊ q̃ſi
ꝑ accñs. ſ. remouẽdo ꝓhibens inq̃ꝫtu3. ſ.
homo ꝑ ſupbiam cõtemnit legem diuinam
per quã ꝓhibeť a peccando. ſm illud Hie
re. 2. Cõfregiſti iugũ meu3. Intelligendũ
tamẽ ꝙ petã non ſemꝑ oriunť ex ſuperbia
quia non ſemꝑ ſit petm̃ ex cõtemptu. ſed
q̃nq3 ex infirmitate: ⁊ q̃nq3 ex ignorãtia.
⁊ ideo dicit Augꝰ. li° de nã ⁊ grã. ꝙ mul/
ta petã ſunt que nõ ſiunt ex ſuperbia.
Utrū ſupbia ſit ptm̃ mortale. Rndeo. ꝑ ſu
perbiã homo ſe extollit ſuꝑ illud qđ eſt ſi/
bi p̃fixum a deo. ⁊ ita aliqualiter non ſub/
diť deo ⁊ regule eius. hoc autẽ eſt auerti
a deo. Et ideo ſupbia ſ3 genus ſuũ eſt pec
cati mortale. aliqui tñ motus ſupbie ſũt
veniales ꝓpter eorū imꝑfectiõem. dum. ſ.
eis rõ non conſentit. Utrū ſupbia ſit vi
tium capitale. Rndeo. ſupbia dupliciť p̃t
ſumi. vt dictum eſt. ſ. Uno mõ vt eſt q̃d/
dam ſpãle petm̃. Alio mõ vt hab3 quan/
dam generalitatẽ. Uitia autẽ capitalia po
nunť eſſe q̃dam peccata ſpãlia ex quibuſ
oriunť multa petõrū genera. Et ideo qui/
dam cõſiderãtes ſupbia3 p̃mo mõ: ponũt
eam eſſe vitium capitale. vt Iſiđ. ⁊ Caſſi.
Gregꝰ. v̓o cõſiderans eam 2° mõ ponit
ipam reginam ⁊ mr̃em omniũ vitiorū. 30
moral'. Ad hoc nõ. ꝙ Gregꝰ. 23. moral'.
ponit 4or ſpẽs ſupbie. Prima eſt cũ quis
bonũ quod h3: a ſe habẽ eſtimat. 2a cu3
dať ſibi deſuꝑ ꝓ ſuis meritis dari putat.
3a cum ſe iactat habere qđ non habet.
4a cum deſpectis ceteris ſingulariť appe
tit videri hr̃e qđ non h3.

De ſtudioſitate ⁊ curioſitate. ti. 52.

POſtea cõſiderandũ eſt de ſtudi
oſitate. ⁊ p̃mo de ipa. 2° de curi
oſitate oppoſita. Circa p̃mũ
ſciendũ ꝙ ſtudiũ eſt vehemens
applicatio mentis ad aliqđ. mens autem
non applicať ad aliqđ niſi ꝯgnoſcendo
illud. ⁊ ideo ſtudium ꝑ p̃us reſpicit ꝯgni/
tiõem. ⁊ ꝑ poſterius quecũq3 alia ad que
operanda directiõe ꝯgnitiõis indigemꝰ.
⁊ ideo ſtudioſitas que diciť a ſtudio ꝓ/
prie diciť circa ꝯgnitiõem. ſ. acq̃rẽdam.
vnde ꝓprie ꝑtinet ad eam moderari appe
titum. ꝓut tendit ad cognitiõem acqui/
rendam.

FEquiť videre de 2°. ſ. de curioſita/
te. hec autem eſt appetitꝰ imode/
ratus ꝯgnitiõis acquirẽde. q̃ qui
dem dupliciť poteſt eſſe vitium. Uno mõ ꝓ
ut cõiungiť ei per accñs malũ. vt quãdo
quis ſtudet addiſcere ad ſupbiendu3 vel
aliť peccandũ. Alio mõ ex ipa inordina/
tiõe appetitus ⁊ ſtudij addiſcendi verita/
tem. ⁊ hoc q̃druplicit. Uno mõ inquãtũ
ꝑ ſtudium minus vtile retrahiť aliquis a
ſtudio qđ ſibi necc̃io incũbit. 2° inq̃ꝫtum
aliquis ſtudet addiſcere ab eo a quo non
licet. vt a diabolo. 3° inq̃ꝫtum nõ refert
quis ad debitum finem. ſ. dei ꝯgnitiõem.
4° inq̃ꝫtum quis ſtudet ꝯgnoſcere verita
tem ſuꝑ ingeniũ ꝓprij facultatem. quia ꝑ
hoc q̃nq3 quis facile labiť in errorem. ⁊
hec dicta ſunt q̃ꝫtum ad ꝯgnitiõem intel/
lectiuam. q̃ꝫtum v̓o ad ſenſitiuam duplici
ter poteſt eſſe vitiũ. Uno mõ inq̃ꝫtum co/
gnitio ſenſitiua non ordinať in aliqđ vti
le. ſed magis auertit homiẽm ab aliqua
vtili cõſideratiõe. Alio mõ inq̃ꝫtum ꝯgni
tio ſenſitiua ordinať ad aliqđ noxiu3. vt
inſpectio mulieris ordinať ad cõcupiſcẽ/
du3. ⁊ diligẽs inquiſitio eorū que ab alijs
fiunt ordinať ad detrahendũ. Si qs aũt
ꝯgnitiõem ſenſitiuam intẽdit ordinare ꝓ
pter nec̃citatẽ nature ſuſtẽtande. vel ꝓpter
ſtudium veritatis immediate: ſua ſtudio/
ſitas eſt virtuoſa.

De modeſtia in exterioribus motibꝰ
corporis. titulus. 53.

DEinde cõſiderandu3 eſt de mo
deſtia ꝓut conſiſtit in exterio/
ribus motibus corporis que
ſerie aguntť. ⁊ hoc primo de
ludo. 2° de ſcurrilitate: ſiue de ſtultiloquio
que ſolent in talibus admiſceri. Circa
p̃mũ queruntť plura. vtrū i talibꝰ poſſit eẽ
virtus ⁊ vitiũ. R° v̓tus moral' ꝯſiſtit i h

ꝯtra que ſũt homis ꝑ rõnẽ ordinãť. maĩ
feſtũ eſt aũt ꝙ exteriores motꝰ homis ſũt
per rõnem ordinabiles. q2 ad imperiũ ra
tiõis exteriora mẽbra mouenť. ⁊ ideo cir
ca motus eorū põt eſſe virtus moralis. ſ.
ſi ſint per rõnem ordinati. puta modeſtia
⁊ vitium ſi ſint deordĩati. Utrū in ludis
poſſit eſſe aliq̃ virtus. Rndeo ꝙ ſic. hõ. n.
indiget quiete aliqñ ad aĩ fatigati recrea/
tionẽ. quies aũt aĩe eſt delectatio. vñ dicit
phũs 8° ethi°. ꝙ delectatio ſi ſit fortis expel
lit triſticiã. ⁊ ideo ꝯ aĩe fatigatiõem o3 ad
hibere remedium aliquam delectatiõe3 cõ
uenientem itermiſſa intentiõe inſiſtẽdi opi
bus ſiue ſtudio rõnis cuius exemplũ ha/
beť in Iohãne euãgeliſta in eiꝰ legenda.
Dicta aũt vel facta in talibꝰ vti ad quã/
dam getem aĩ. ⁊ hoc eſt qđ diciť 4° ethi°
ꝙ in hiꝰ vite cõuerſatiõe queda3 requies
habeť cum ludo. Circa h̓ tñ ſunt p̃cipue
tria cauẽda. quorū p̃mũ ⁊ p̃ncipale eſt ꝙ
p̃dicta delectatio in aliq̃bus operatiõibus
verbis turpibꝰ vl' noxijs nõ querať de ta
li eñi ioco dicit Tulliꝰ li° de offi. ꝙ eſt flagi
tioſus ⁊ obſcenus. 2m eſt. ne totaliť aĩe g̃
uitas reſoluať. vt dicit Ambꝰ. li° de offi.
3m eſt. ꝙ cõgruãnt ꝑſone tpi ⁊ loco ⁊ ſm
alias debitas circũſtantias ordinenť. vt
Tullius dicit ibidem. hiꝰ aũt ſm rõnis re
gulam ordinenť. hitus aũt ſm rõnem or/
dinans ſiue operãs eſt virtus moralis. ⁊
ideo circa ludos põt aliq̃ virtus eẽ quam
phũs eutrapeliã vocat a bona cõuerſione.
q2. ſ. bene cõuertit in ſolatiũ aliqua dicta:
vel facta. ⁊ inq̃ꝫntu3 hõ per iſtam v̓tutem
refrenať ab imoderãtia ludorū ſub mode
ſtia cõtineť. Utrū in ſupfluitate ludi poſ
ſit eſſe petm̃. R° ꝙ ſic. ſupfluũ. n. in ludo
diciť qđ regulã rõnis excedit. ⁊ hoc põt
eſſe dupliciť. Uno mõ ex ipa ſpẽ actionũ:
que aſſumunť in ludo. vt ſunt turpia ver
ba vel facta vel etiam ꝓximo noxia. ⁊ ſic
eſt ibi petm̃ mortale. Alio mõ ſm defe/
ctũ debitarũ circũſtantiarū. ⁊ ſic põt ibi eſ
ſe petm̃. q̃nq3 mortale. vt cum qs delecta/
tiõem ludi p̃ponit dilectioni dei. q̃nq3 ve/
niale. vt cum qs nõ tm̃ afficiť ad ludũ ꝙ
ꝓpter hoc ꝯmittere vellet aliqđ ꝯ p̃ceptũ
dei vel eccl̃ie. Ad hoc nõ ꝙ riſus aliqs
ꝓuenit ex ſerenitate cõſcie ⁊ p̃guſtatione
ſuauitatis diñe. ⁊ ille ꝑtinet ad fructũ ſpi/
ritus q eſt gaudiũ. Aliqs ex aſſecutiõe ce
leſtis gl'ie. ꝓuer. vlt. Ridebit in die nouiſ
ſimo. Aliqs ex manſuetudine nãe. ⁊ ſic at
teſtať bonitatẽ nãe. Aliqs ex inordĩatõe
inepte leticie. de quo Eccl. 7°. Melior ẽ ira
riſu. ⁊ ſic ridere nõ eſt ſine petõ. Similiter
ludus vel ſaltatio q̃nq3 ꝓuenit ex ſpũali
iocũditate. ⁊ ſic eſt meritoriꝰ. ſicut Dauid
luſit ⁊ ſaltauit coram archa dñi. Q̃nq3 ãt
ꝓuenit ex recreatiõe. q̃nq3 ꝓ exercitatiõe
⁊ ſic põt eſſe ſine petõ. q̃nq3 ex diſſolutio
ne mentis laſciue. ⁊ ſic eſt petm̃. h̓ Alex.
an. 2. t. 2. c. đ ludo. ar. i. c. Quid de inſpe
ctoribꝰ ludorū vel ioculationũ. Rndeo in
ſpectio q̃dam eſt in tranſitu non tendens
vlterius ad delectatiõe3 peti mortalis. vt
fornicatiõis. ⁊ hec eſt venialis. q̃dam eſt
ſtudioſa in qua. ſ. eſt fomentũ peti morta/
lis. ⁊ hec q̃nq3 eſt mortalis. Ite3 ioculatio
q̃dam eſt hiſtrionica. q̃dam corealis mu/
lierū laſciuarū. q̃dam cã exercitij vel faſti/
dij tollendi ſiue accidie uitande fit. Inſpe
ctio g̃ ſtudioſa ioculatiõis p̃me ⁊ 2e ver/
gere põt in petm̃ mortale. 3e v̓o ⁊ 4e põt
eſſe venialis. hec Alex. an. vbi. ſ. ar. 3. c.
Quid de coreatricibꝰ. nunqđ peccant
mortaliť ducẽdo coreas. Rndeo. Rod.
credit ꝙ ſic. ſi faciant hoc vt ſe vl' alios in
citent ad libidinem. vel ſi faciãt hoc de cõ
ſuetudine l3 non corrupta intentiõe. quia
talia de ſe habẽt ad libidinẽ incitare. Si ãt
aliqua raro ſine intentiõe corrupta coreiſ
ſe imiſceat dubitat an mortaliť peccet. cũ
exponat ſe periculo alios ad libidinẽ ꝓuo
candi ⁊ exempla p̃beat alijs ſilia faciẽdi.
Quid de hiſtrionibꝰ. Rndeo vt ſuꝑ di
ctum eſt. ludus eſt nec̃ius ad cõſeruatio/
nem vite hũane. ad omĩa autẽ que ſunt
vtilia hũane cõuerſatiõi poſſunt aliq̃ offi/
cia licita deputari. ⁊ ideo officiũ hiſtrionũ
quod ordinať ad ſolatiũ hominũ non eſt
ſm ſe illicitũ dũmodo ludo vtanť mode
rate. ſ. non vtendo aliquibus verbis vel
factis illicitis. ⁊ non exhibẽdo ludum ne
gocijs ⁊ temporibꝰ indebitis. vñ illi qui
moderate eis ſubueniũt nõ peccant: ſed in
ſte faciunt dum eis mercedem ſui miniſte
rij tribuunt. Si qui autẽ in tales ſupflua
ſua cõſumũt: vel ſuſtineant illos hiſtriões
qui ludis illicitis vtunť: peccãt quaſi eos
in peccato fouendo. vnde Augꝰ. ſuper Io.
dicit. ꝙ donare res ſuas hiſtrionibꝰ viti/
um eſt immane. niſi forte aliquis hiſtrio
eẽt in extrema nec̃citate: in qua ei ſubueni
endum eſſet. hec Tho. 2a 2e. q. 168. arti. 3.
c. 3m. Utrū aũt corpꝰ xp̃i ſit dandũ hi/
ſtrionibus. require. j. li° 4° ti. 17° ar. 4°.

E. fo.
48

Rariora

Cm

24
1
Cm

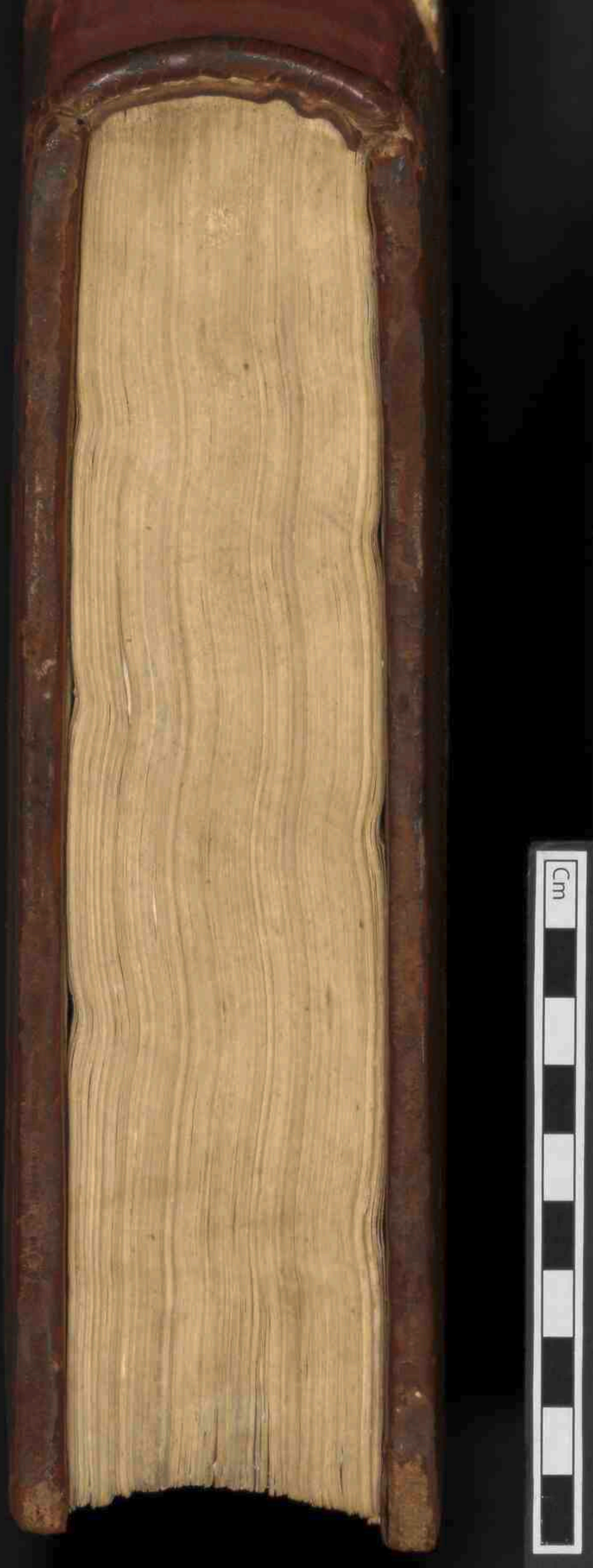
Cm

Theologia

Folio nº. 48.

58. **Astesanus** d e A s t, Summa de casibus conscientiae. Venetië, Joh. de Colonia en Joh. Manthen 18 Maart 1478. 2 dln. 2º. E. 2º. 48, 49

Typen 10, 11. — HC* 1893. — Peddie I p. 64. — Pell. 1405. —Pr. 4329. Op bl. 1a van elk deel: „liber monasterii s. pauli apostoli in traiecto inferiori". — In oorspr. led. stempelband, waaraan de sloten ontbreken, met den titel op het plat achter hoorn. — In den catalogus van 1835.

Universiteitsbibliotheek
Utrecht

N 6. A.

liber monaſterij ſancti pauli apli. in tiecto inferiori

Proemiuꝫ

In noīe dn̄i amen. Incipit ſūma de caſibꝰ per fratrem Aſtexanum de ordine fratruꝫ minoꝝ cōpilata ad honorē dei imortalis ⁊ diligentem exhortationē dn̄i Johānis gaietani diaconi cardinalis ſcī Theodori. Premittūť in pmis lr̄e fr̄is Aſtexani. in qbus p̄tibus dn̄i cardinalis obtēperari pollicet̄. ſubnectūť lr̄e dn̄i cardinalis in quibus fratri Aſtexano de tam digno labore ſūpto regratiatur.

Reuerēdo in xp̄o pr̄i ⁊ dn̄o domino Johāni gaietano de vrbe diuina ꝓuidentia digniſſimo ſacroſācte romane eccleſie ſancti Theodori diacono cardinali. frater Aſtexanus de aſt de ordine fratꝝ minoꝝ eiꝰ humilis ſeruꝰ reuerentiā ſuiqꝫ recōmendationē in dn̄o debitā ⁊ deuotam. Cū iam elapſo multo tp̄e benignitati vr̄e placuerit me ad pficiendum collectionē quā inchoauerā de caſibꝰ: vr̄is lr̄is exhortari. Ecce venerāde pater ⁊ dn̄e veſtrā dignatā exhortationē reuerenť ſuſcipiens: ⁊ auctoritatis vr̄e ſublimis fauorē adeſſe mihi ꝓſpiciēs: collectionē eandē cū auxilio dei ꝓut ei miniſtrare mihi placuit ⁊ tenuitas mea ſciuit ⁊ potuit conſūmaui. Digne igiť vobis eam attribuo ⁊ aſcribo ſimulqꝫ ipſam ꝓuidētie vr̄e cōmitto examinandā corrigendā ⁊ ſupplendā. ⁊ ſi veſtra diſcretio iudicauerit in noticiā alioꝝ publicā deducendā. ꝓmptꝰ ſp ⁊ paratus ero in oībus ad vr̄a bn̄placita ⁊ mandata. Ualeat ſp p̄clarítas magnificentie vr̄e ad dei honorē ⁊ eccleſie ſue ſcē edificationem. data Jan̄. Anno dn̄i Milleſimo. ccc xvij.

Incipiūt littere p̄dicti dn̄i cardinalis ad ipſū fratrem.

Venerabili ⁊ religioſo viro amico chariſſimo fratri Aſtexano de ciuitate aſtēſi ordinis fratꝝ minoꝝ Johannes miſeratiōe diuina ſcī Theodori diaconuſ cardinalis ſalutē ⁊ ſincere dilectionis affectū. Librū veſtꝝ opus qp̄pe laudabile: quē nobis veſtra ſinceritas deſtinauit: leto vultu gratoqꝫ corde recepimus. cuius cōpoſitio adeo ſuū cōmendat actorē q̄ aliene laudis cōmendatiōe nō eget. Oſtendiť nāqꝫ ſciētie in eius lectiōe ꝓfūditas. ingenij in ſui examinatiōe ſubtilitas. ac verboꝝ in ſui ꝯſideratione maturitas demōſtrať. Et quidē nō ſine multa ipſius laude opus extolliť cōditoris q velut bonꝰ hō de bono theſauro ſuo profert bona ad laudē dei ac vtilitatis publice incrementuꝫ. Dignis g̃ in dn̄o laudibꝰ vr̄e laudamꝰ bonitatis multiplicis claritatem. q̄ ſic lucē nitiť oībus q̄ ſingulis ſe exhibet ꝓfuturā. Quapropter dilectiōi veſtre gratiaꝝ plenas referūnꝰ actiōes: toto cordis affectu: quod ꝓ vobis gratū poſſumꝰ offerentes. valete in dn̄o.

Incipit proemiū p̄ſ͞tis ſūme de caſibus.

Bonoꝝ laboꝝ glorioſus eſt fructus Sap̄. 3º. Nullus aūt labor eſt illo labore melior q aīaꝝ ſaluti ꝓficit. Un̄ ⁊ tali labore filiꝰ dei in pſona ꝓpria laborauit. ſm̄ illud Yſa. p̄ caº. Laboraui ſuſtinens. quicqd. n. ī aſſūpta humilitate geſſit dixit ⁊ ſuſtinuit. pro ſalute hūani generis fecit. ſm̄ illud Luc. 19º. Uenit filiꝰ hoīs q̄rere ⁊ ſaluū facē qḋ pierat. Huiꝰ g̃ laboris potiſſime glorioſus eſt fructus q̄ p̄cipue dīne fruitiōis ē meritoriꝰ. Conſiſtit aūt hꝰmodi labor ī facto ſcē vite ⁊ verbo ſane doctrine. ſcḋm illud Math. 5º. Qui autē fecerit ⁊ docuerit hic magnus vocabitur in regno celoꝝ. Ego aūt frater Aſtexanꝰ de ordine minoꝝ minimꝰ fateor ad talē laborē me tam ratiōe vite q̄ʒ rōne ſcie minꝰ idoneū eē. ſʒ tn̄ cupiens conſulere p̄nurie mee. ut ſic ſaltem in modico p̄dicti fructus glorioſi poſſem p̄ticeps fieri. exēplo Ruth paupcule moabitis ingrediens alioꝝ agros: doctoꝝ. ſ. magnoꝝ ſcripta ſtudendo diligenť: opportuno tp̄e p plures annos ex ipſis quaſi ſpicas aliq̄ magis vtilia de oī materia qōnū ſacre ſcripture ꝓut deus mihi dedit ⁊ exiguitas mea valuit collecta in vniꝰ ſumme p octo libros diſtincte breuiando ſeriē ordinaui. Poſtmodū v̄o exhortatiōe venerabilis patris ⁊ dn̄i ſup̄ memorati ⁊ etiā pluriū bonoꝝ fratꝝ admodū incitatuſ: ex ſupradicta collectione illa tn̄ q̄ ptinebant ad ꝯſiliū in foro conſcie tribuēdū extraxi ⁊ ſiq̄ alia puta de virtutibꝰ vl' alijs inſerui illa gratia ꝯtinuande materie uel maioꝛ. euidentie breuiter annotaui: atqꝫ in hunc modū ſūmam de caſibus deo auxiliāte cōpilaui. Pius igitur lector ſiq̄ vtilia. ſiq̄ laudabilia. ſiq̄ ſibi grata in ip̄a repiat. deo largitori bonoꝝ oīuꝫ ⁊ venerabilibꝰ antecesſoribus noſtris doctoribꝰ ex quibꝰ accepi. ⁊ p̄cipue dn̄o p̄noīato correctori eiꝰ attribuat. ⁊ grās vberiores fideliť agat.

RHENO TR… ACADEMIA

ꝓ me vͦo qui ⁊ ſi nihil aut paꝝ de meo ibi poſui. laborē tñ incredibilem alioꝝ dicta colligendo ⁊ ordinando pertuli: apud deū intercedat: ut meo ſudori viciſſitudinem ī celeſti patria miſericordit̃ reddat.

Sciendū aūt ꝙ doctores venerabiles ex quoꝝ ſcriptis collectionē ꝑdictaꝫ ſūpſi in ſacra ſcriptura de ordine meo fuerunt multi: ꝑcipue tñ iſti.ſ.

Frater Alexander de anglia: qui qñ fuit ordinē ingreſſus erat magiſter legēs actu ſacram ſcripturam pariſius ſuper omnes temporis ſui famoſus.

Frater Bonauentura etiā famoſiſſimus tpe ſuo qui fuit multo tēpore miniſter generalis ⁊ poſtea cardinalis.

Frater Guill' s anglicus de mara.

Frater Gualter⁹ q̲ fuit ep̄s pictauenſis.

Frater Richardus de media villa.

Frat̃ Johānes ſcotus famoſiſſim⁹ ⁊ ſubtiliſſimus.

Frater Alexander de alexandria q̲ fuit etiam miniſter generalis quē ut diſcernat̃ a p̄mo Alexandro ꝯgnomino lombardū ⁊ illū primū ꝯgnomino anglicū. De alio aūt ordine fuerūt duo .ſcꝫ de ordine predicatorum.

Frater Thomas de aquino etiā famoſiſſimus.

Et frat̃ Petr⁹ de tarentaſio q̲ fuit . papa

Aliqua etiam accepi de quotlibeti magiſtri Henrici de gandauo.

Doctores vͦo iuriſcanonici ex qb⁹ plīma ſūpſi fuerūt iſti.ſcꝫ.

Bernardus compilator apparatus ordinarij decretalium.

Innocentius papa quartus qui fecit apparatum decretalium.

Hoſtienſis. Goffredus quoꝝ vterqꝫ fecit ſūmam ⁊ apparatum.

Guilhelmus durandi qui fecit ſpeculum iudiciale ⁊ repertoriū.

Garſias qui fecit apparatū ſup. 6. decre.

Gregl. x.

Johānes andree qui fecit apparatum ſup 6. decre.

Bartholomeus brixienſis qui fecit apparatum ſuper decre.

Raymūdus. Et rodonenſis qui fecit apparatum ſup ſūmā raymūdi.

Attendendū aūt ꝙ qñ hic allegat̃ Hoſtienſis. uel Goffredus ſimpliciter non nominando ſūmā uel apparatū eius: debet intelligi ꝙ illud ad quod allegatur in eius ſūma, ponitur. Item qñ allegat̃ Hoſti. uel Goff. uel Ray. ⁊ nō ſignatur ſūme locus in quo ponitur illud ad quod allegat̃ intelligi debet ꝙ ponit illud in eodem ti. ſūme ſue: in quo titulo ponitur in hac ſūma

Sciendū etiaꝫ ꝙ in allegando gloſas Bern. ſepe appoſui aliquā litterā alphabeti ut ſignificetur ꝑ eam ꝙ illa gloſa obtinet illū numerū inter gloſas eiuſdē capl'i. quotū numeꝝ obtinet illa littera inter litteras alphabeti. Nonnulla etiā accepi de ſūma Azonis. ⁊ de ſumma Rolandina notarie ⁊ apparatu eius. ⁊ de inſtituta ⁊ apparatu eius. ⁊ de tabula iuris fr̄is Johannis ſaxonie de ordine minoꝝ. Notandū inſuper ad maiorem euidentiā ꝙ hͤ collectio ſiue ſūma de caſibus diſtincta eſt in octo libros partiales non multū ſe inuicem in magnitudine excedentes: ut illud quod lector queſierit inuenire facili⁹ poſſit.

In quoꝝ ꝑͦ agit̃ de diuinis ꝑceptis.

In 2.º de virtutib⁹ ⁊ vitijs.

In 3.º de ꝯtractib⁹ ⁊ volūtatib⁹ vltimis.

In 4.º de ſacramentis in cōi. ⁊ in ſpāli de baptiſmo ꝯfirmatiōe ⁊ eucbariſtia.

In 5.º de pn̄ia ⁊ vnctiōe extrema.

In 6.º de ordinis ſacramēto.

In 7.º de cenſura eccleſiaſtica noīe cui⁹ intelligitur ſententia excoīcationis interdicti ⁊ ſuſpenſionis ⁊ de depoſitione.

In octauo de matrimonio.

Et ſubiūgitur ad euidentiam toti⁹ operis de ſignificatiōibus verboꝝ iuris: vbi etiā tradit̃ modus allegādi iura canonica. ⁊ ciuilia in vocabulo iuris corpus. Deinde ſubditur ordinatio tituloꝝ decretaliū. ⁊ libroꝝ legaliū ſm ordinem alphabeti. ſignatur etiam ibidem ſimul qui ſūt ti. decre. de quoꝝ materijs agitur in hac ſūma. Quilibet aūt libroꝝ hoꝝ diuiditur ī plures ti. ⁊ quilibet ti. ut in pluribus diuidit̃ in plures articulos. articulus vͦo aliqñ continet plures queſtiones ⁊ plura notabilia. Illa n. que tradūtur ibi ponūtur aliqñ ꝑ modū queſtiōis. aliqñ per modum notabilis. Et quidem qñ queſtio ibi ꝓponitur aliq̃ q̃ſi ſꝑ ſtatim imediate reſponſio ſequitur. ⁊ deinde qñqꝫ aliqua contra reſponſionē apparens dubitatio breuiter remouet̃. Pro confirmatione vͦo reſponſionis ſꝑ auctoritas aliqua uel ratio uel ius aliquod adducitur. ſed multiplicatio auctoritatū uel iuriū uel rationū gratia breuitatis deuitat̃. niſi forſan interdum materie difficultas vel ambiguitas hoc requirat. ſicut hͤ oīa infra clarius patere poſſūt ſagaci lectori.

Ad hoc moneo ut in ꝑncipio ti.ſp prima littera fiat magna de minio ⁊ azuro.⁊ i ꝑncipio cuiuſlibet articuli niſi forte ꝑmi. fiat paragraphus i ſigniſ ſiue duplex ſeu cũ aliquibus floribus ut ĩitiũ articuli facilius diſcernatur.queſtiones ṽo ꝑncipales ⁊ notablia ꝑncipalia a capite linee inchoentur.⁊ in eaꝝ ĩitio fiat paragraphꝰ ſimplex.ita ꝙ ſit vltra lineam ꝓtenſus ĩ medio per longitudinem colũne.Et ſi oporteat aliũ fieri paragraphũ in ꝑncipio linee. infra ꝑdictam lineam fiat.⁊ fiat paragraphus ſp vbi eſt ſignatus in exemplari.

Iſti ſũt tituli primi libri huiꝰ ſũme q̄ ē de diuinis ꝑceptis.ſ.

De lege diuina. .i.
De preceptis in cõi. .ij.
De ꝑceptis decalogi in cõi. .iij.
De expoſitione ꝑmi precepti. .iiij.
De latria quid eſt ⁊ quomodo differt a theuſebia ⁊ dulia. .v.
De actibus latrie. .vi.
De ſuperſtitione in cõi. .vij.
De ſupſtitiõe cultꝰ indebiti veri dei. viij.
De idolatria. .ix.
De diuinatiõe ⁊ eiꝰ ſpẽbꝰ i cõi. .x.
De cognitõe demonũ reſpcũ futuroꝝ.xi
De impſſione aſtroꝝ circa quam quidã mathematici errant. .xij.
De diuinatione ꝑ ſomnia. .xiij.
De ſortilegijs. .xiiij.
De multiplicibus obſeruantijs ſuperſtitioſis. .xv.
De tẽptatione q̄ deꝰ tẽptat. .xvi.
De ſecũdo precepto. .xvij.
De iuramento. .xviij.
De periurio. .xix.
De voto. .xx.
De adiuratione. .xxi.
De tertio ꝑcepto quod eſt de obſeruantia ſabbati. .xxij.
De ferijs. .xxiij.
De quarto precepto quod eſt de parentibus honorandis. .xxiiij.
De q̄nto ꝑcepto.ſ.non occides. .xxv.
De iiurijs corporalibus alijs ab homicidio. .xxvi.
De duello. .xxvij.
De torneamentis. .xxviij.
De bello. .xxix.
De trengis. .xxx.
De ſexto ꝑcepto.ſ.nõ mechaberis. xxxi.
De ſeptimo ꝑcepto.ſ.non furtum facies vbi ꝑmo de rapina. .xxxij.
De furto ꝓprie ſumpto. .xxxiij.
De ſacrilegio ꝓut eſt ſpẽs furti. .xxxiiij.
De furto interꝑtatiuo. .xxxv.
De octauo precepto vbi primo de mẽdacio. .xxxvi.
De falſo teſtimonio ⁊ teſtibus. .xxxvij.
De iudicibus ⁊ eoꝝ officialibus.xxxviij
De aduocatis. .xxxix.
De accuſatoribus. .xl.
De accuſatis. .xli.
De falſarijs. .xlij.
De duobus vltimis ꝑceptis q̄bus ꝓhibetur ꝯcupia alienaꝝ vxoꝝ ⁊ reꝝ. .xliij.
De preceptis euangelicis regulantibꝰ circa operanda ⁊ vitanda. .xliiij.
De preceptis euangelicis regulantibꝰ intentionem. .xlv.
De lege humana ſcripta.ſcꝫ de ꝯſtitutionibus. .xlvi.
De lege humana non ſcripta.ſcꝫ de conſuetudine. .xlvij.

Incipit liber primus de lege diuina. Titulus primus.

D Icturi ergo ĩ hoc ꝑmo libro de decem preceptis moralibus:de diuina lege ĩ qua ipſa continent͛ breuiter aliqua ꝑmittemus. Et ꝑ̊ de eius neceſſitate.2° de eius diſtinctione. 3° de veteris legis obligatione. Circa primum ſciendum ꝙ ad directionem humane vite neceſſariũ fuit habere legeꝫ diuinã ꝓpter tria. ꝑ̊ ꝓpter excellentiã finis hominis. Nam per legem dirigitur homo ad actus ꝓprios in ordine ad finem vltimũ.⁊ ſi hõ ordinaretur tm̃ ad finem qui non excederet ꝓportionem naturalis facultatis hois non oporteret ꝙ haberet aliquod directiuũ ex parte rationis ſupra legem naturalem ⁊ legem humanam que ab ea deriuatur.ſed quia homo ordinatur ad finẽ beatitudinis eterne que excedit ꝓportionem naturalis facultatis humane. iõ neceſſe fuit ut dirigeretur etiam ad ſuũ fineꝫ lege

diuinitus data. 2° ꝓpter incertitudinem humani iudicij. pͤcipue de rebus contingētibus particularib⁹. ꝓpter quā contigit de actibus humanis eſſe diuerſa iudicia diuerſoꝝ. ex quibus etiā diuerſe ⁊ cōtrarie leges ꝓcedūt. ⁊ ideo ut homo ſine oī dubitatione poſſit ſcire quid ſit agendū ⁊ quid vitandū. neceſſe fuit ut in actibus ꝓprijs dirigeᷓ per legem diuinā que errare non poteſt. 3° ꝓpter inſufficientiā humane legis. quia homo poteſt de his legem facere de quibus poteſt iudicare. iudiciū aūt hominis non pōt eſſe de motibus interiorib⁹ qui latent. ſed tm̄ de exterioribus q̄ patent ⁊ tū ad perfectionē virtutis requiritur ꝙ in vtriſq; actibus homo ſit iuſtus. ⁊ iō lex humana non potuit ſufficienter coercere ⁊ ordinare interiores actus. ſed neccē fuit ꝙ ſuperueniret lex diuina.

Circa 2m. ſ. diſtinctionē legis diue ſciendū ꝙ duplex eſt lex diuina. ſ. vetus ⁊ noua. he aūt non diſtinguūtur ab inuicem ſicut diuo ſpecie diuerſa. ſicut diſtinguūtur equus ⁊ bos. ſ; ſicut perfectū ⁊ imperfectū in eadem ſpecie. ut puer ⁊ vir. ⁊ hoc modo diſtiguitur lex vetus a lege noua. Uñ apl's Gal. 3° cōparat ſtatum veteris legis ſtatui puerili exiſtētiſ ſub pedagogo. ſtatū aūt noue legiſ ſtatui pfecti viri qui iam non eſt ſub pedagogo. ⁊ ideo oēs differentie que aſſignantur inter nouam legem ⁊ veterē accipiūtur ſm̄ perfectū ⁊ imperfectū. Precepta. n. cuiuſlibet legis dantur de actibus virtutū. Ad agendum aūt opera virtutū aliter inclinantur imperfecti qui nondū habent virtutis habitū. aliter illi qui ſūt pfecti per habit⁹ virtutū. primi. n. ſ. imperfecti inclinanᷓ ex aliqua cauſa extrinſeca. puta ex cōminatiōe penaꝝ. uel ex ꝓmiſſione aliquaꝝ extrinſecaꝝ remunerationū. ut honoris. ul' diuitiarum. vel alicui⁹ hm̄. ⁊ ideo lex vetus q̄ dabatur imperfectis id eſt nondū gratiā conſecut⁹. congrue dicitur lex timoris inq̄tū inducebat ad obſeruantiam pͤceptoꝝ per cōminationē quarūdam penarū. Dicitur etiā habere quedā ꝓmiſſa tpalia. Perfecti aūt inclinantur ꝓpter amorē virtutis non ꝓpter aliquā penā uel remunerationem. ⁊ ideo lex noua que pͥncipaliter conſiſtit in ipſa ſpūali gratia cordibus indita dicitᷓ lex amoris. ⁊ dicitur habere ꝓmiſſa ſpūalia ⁊ eterna que ſūt obiecta v̄tutis pͤcipue charitatis. ⁊ ideo per ſe in ea inclinatur. non quaſi in extranea. ⁊ ideo etiā lex vetus dicitur coercere manū nō aīuʒ quia qui abſtinet ab aliquo peccato timore pene non ſimpliciter recedit eius voluntas a peccato ſicut recedit eius volūtas q̄ abſtinet a pctō amore iuſticie. ⁊ ꝓpᷓ hoc lex noua que dicitᷓ lex amoris dicitur aīum coercere. Sic igitur patet ꝙ ſunt tres differentie legis ⁊ euāgelij pͥncipales. ex quibus oēs alie oriūtur. ⁊ ad quaſ oēs alie reducūtur. Prima eſt ꝙ lex ad obſeruantiā preceptoꝝ inducit per timorē. euangeliuʒ vō per amorem. ⁊ hanc aſſignat Aug⁹ cōtra Adamantiū manichei diſcipulū dicēs Breuis differētia legis ⁊ euāgelij timor ⁊ amor. 2ª eſt ꝙ lex ꝓmittit temporalia. euangeliū eterna. vñ xp̄s in principio ſue pdicationis ſtatim dicit. Penitentiā agite appropinquabit. n. regnū celoꝝ. hanc ponit Aug⁹ li. 4° cōtra Fauſtū. 3ª ē ꝙ lex coercet manū. euangeliū aūt aīuʒ de quo xp̄s Math. 5° Niſi abūdauerit iuſticia veſtra plus q̄ ſcri. ⁊ pha. nō intra. in reg. ce. Fuerūt tm̄ aliqui in ſtatu legis habentes charitatem ⁊ gratiā ſpūs ſci. qui pͥncipaliter expectabant ꝓmiſſa. ſ. ſpūalia ⁊ etna. ⁊ ſm̄ hoc pertinebāt ad euangeliū ſiue nouū teſtamentū. Similiter ⁊ in nouo teſtamento ſūt aliqui carnales nondū ptingentes ad perfectionē noue legis ꝓpter quod oportuit etiā in nouo teſtamēto induci ad virtutis opera per timorē penarū ⁊ p aliq̄ tpalia ꝓmiſſa. Lex aūt vetus ⁊ ſi pͤcepta charitatis daret. Leuit. 19° Diliges ꝓximum. ⁊ Deut. 6° Diliges dn̄m deū tuū. non tm̄ per eam ſpūs ſcūs dabaᷓ per quē charitas noſtris cordibus infūditur. ut dicitur ad Ro. 5°

Circa 3m ſciendū ꝙ lex vetus cōtinebat pͤcepta legis nature ⁊ q̄dam pͤcepta ꝓpria q̄tū ad prima oēs tenebanᷓ ad obſeruantiā veteris legiſ. non quia erant in veteri lege. ſed q̄a erāt de lege nature. ſed q̄tum ad 2ª tenebatur ad obſeruantiā legis veteris ſolus popul⁹ iudeoꝝ. Cui⁹ ratio eſt. q̄a lex vetus data eſt populo iudeoꝝ ut quandā prerogatiuā ſcitatis obtineret ꝓpter reuerentiaʒ xp̄i q ex illo populo naſciturus erat. Admittebantur tm̄ ad obſeruantiaʒ legis gentiles de q̄ habeᷓ Exo. 12° quia perfectius ⁊ ſecurius ſalutem conſequebantur ſub illis q̄ ſub ſola lege naturali. ſicut ⁊ nūc layci trāſeūt ad clericatū. ⁊ ſeculares ad religionē

licꝫ tñ ſine hoc ſaluari poſſent.

De p̄ceptis in cōi. ti. 2º.

Viſo breuiter de lege diuina vidē dum eſt de p̄ceptiſ. ⁊ p̄mo in cōi 2º in ſpeciali de p̄ceptis decalogi. Circa p̄mū p̄ videndū qd eſt p̄ceptū. 2º de diuiſionibꝰ p̄cepti. Circa p̄mū notandū ꝙ p̄ceptū eſt iuſſio vel imperiū faciendi aliqd vel non faciēdi. Faciendi aūt dicit̄ quod ē debitū fieri. vut honorare patrē. Non faciēdi aūt quod eſt debitū non fieri. ut mechari. Juſſio aūt vel imperiū eſt ſuperioris. ſicut obedire minoris. vñ ſic poteſt deſcribi. Juſſio ē volūtatis ſuperioris exp̄ſſio de faciēdo vel non faciendo ei q inferior ē. Circa 2m notandum ꝙ p̄ceptū aliud ē affirmatiuū. quod eſt de faciēdo. vt honorare patrē. aliud ē negatiuū quod ē de non faciēdo. vt nō occides Et dat̄ iſta diuiſio ſm rationē cauſe formalis p̄cipiēdi. Differūt aūt in effectu p̄cepti affirmatiuū qȯ reſtricto noīe ſolet dici p̄ceptū. ⁊ p̄ceptū negatiuū qȯ prohibitio dicit̄. qa affirmatiuū obligat ſp id eſt ī oī tēpore. ſed non ad ſp id eſt non ad oē tēpus. Negatiuū aūt obligat ſp ⁊ ad ſp. ⁊ h̄ intellige de p̄ceptis decalogi ⁊ iuris naturalis. vbi gratia. honorare patrē p̄ceptū ē affirmatiuū qȯ obligat me ſp. qa ſp teneor ad honorandū patrē. ſ; non ad ſp honorandū. non. n. ē poſſibile nec expediens vt ſp honorē eū. ſ; cū opportunitas occurrit ⁊ tēpus reqrit. Negatiuū aut p̄ceptum obligat ſp ⁊ ad ſp. ſicut non mechaberis. qa ſp teneor ⁊ quocūqꝫ tp̄e non mechari. Item p̄ceptoꝝ aliud ē nature. aliud diſcipline. aliud legis ſcripte. p̄ceptū aūt nature aut ē datū aut īnatū. ſi datū. aut ē datū ꝓpter naturā ꝯſeruandā ſm actū nutritiue. vt Gen̄. 2º. De omni ligno paradiſi cōmede. aut ꝓpter naturā multiplicandam ſm actū generatiue. vt creſcite ⁊ multiplicamini. Gen̄. p̄ ct. 9º Si īnatū. iuxta illud Ro. 2º. Si gētes naturalit̄ ea q̄ legis ſūt faciūt. eiuſmodi legē non habētes ipſi ſibi ſūt lex q oſtēdūt opus legis ſcriptū in cordibus ſuis. h̄ ſcriptura īnata ē cuilibet. p̄ceptū ꝗ hoc inſitū ē ꝯſciētie cuiuſlibꝫ ſm dictamē rationis de faciēdo vel non faciēdo Hoc v̄o recipit diuiſionē. nam aliud ē ordinatiuū in deū. ſicut diligē creatorē ſuper omnia. ⁊ obedire ei in omnibus ⁊ ſup oīa quod ē inſitū cuiuſlibet conſcie. Aliud eſt manifeſtatiuuꝫ ordinis in ꝓximū. ⁊ hoc dupliciẗ. ſ. ſm viam inocētie. vt illud Thobie 4º. Quod ab alio oderis tibi fieri ⁊c̄. ⁊ ſm viam beneficētie. vt illud Math. 7º. Quecūqꝫ vultis ut faciant vobis homīes ⁊ vos facite illis. Hec igitur ē diuiſio p̄cepti nature ſiue legis naturalis. Preceptū v̄o diſcipline gn̄aliter ē p̄ceptū datū ad ꝓbationē. vt hō ſciat ſe deo debere obedientiam non tm̄ in expediētibus vel honeſtis ſ; etiā in indifferētibꝰ. Et hoc etiaꝫ recipit diuiſionē. Nam aliqȯ p̄ceptū diſcipline datū ē ad ꝓbationē obediētie. vt illud p̄ceptū negatiuū datū Ade Gen̄. 2º. De ligno ſcie boni ⁊ mali ne cōmedas. quoddam ad ꝓbationem fidei. vt illud datum Abrahe Gen̄. 22º. Tolle filiuꝫ tuū Yſaac ⁊c̄. ⁊ eſt p̄ceptū affirmatiuū. Preceptorū aūt legis ſcripte quedā ſūt moralia. vt q̄ ī decalogo. quedā iudicialia. vt q̄ in deciſione cauſaꝝ ſūt inſtituta. de quibuſ Exo. 21º. Hec ſūt iudicia que ꝓpones eis. q̄dam cerimonialia. vt q̄ fuerūt inſtituta in figurā futuroꝝ. ſicut ea q̄ ȯ cōpoſitione tabernaculi ⁊ de ſacrificijs ⁊ hꝰ. Ad legē. n. dei ꝑtinet ut hoīes ad iuicē ⁊ ad deū ordinētur vtrūqꝫ aūt hoꝝ in cōi pertinet ad dictamē legis nature. ⁊ ad h̄ referūtur p̄cepta moralia. ſ; oportꝫ ꝙ vtrūqꝫ determinet̄ per legē diuinā vel humanā. Preceptū aūt cōe de cultu diuino determinat̄ per p̄cepta cerimonialia. cultus. n. dei vocatur cerimonia q̄ſi munia. i. dea cereris que dicebat̄ dea frugū vt qdam dicūt. eo ꝙ p̄mo ex frugibus oblationes deo offerebantur. ſiue ut maximus Valeriꝰ refert nomē cerimonie ē introductū ad ſignificandū cultū diuīuꝫ apud latinos a q̊dā oppido iuxta Romā quod cerere vocat̄. eo ꝙ Roma capta a gallicis illuc ſacra romanoꝝ ablata ſūt. ⁊ reuerētiſſime habita. Sic igitur illa p̄cepta q̄ ꝑtinēt ſp̄alit̄ in lege ad dei cultū dicūtur ceremonialia. Dē v̄o p̄ceptū de iuſticia inter hoīes ſeruanda determinat̄ per p̄cepta iudicialia. Scōm h̄ igit̄ oportet ponere tria gn̄a p̄ceptoꝝ veteris legis. ſ. moralia q̄ ſūt de dictamine legis nature. cerimonialia q̄ ſūt determinatiōes cultus diui. Et iudicialia q̄ ſūt determinationes iuſticie int̄ hoīes obſ̄uande. vñ cū apl's Ro. 7º. dixiſſet ꝙ lex ē ſcā. ſubiūxit ꝙ mandatū eſt iuſtū. ſ. q̄tū ad iudicialia. ⁊ ſcm̄ q̄tū ad cerimonialia. dicit̄. n. ſcm̄ qȯ ē deo dedicatū

⁊ bonū quod honeſtū quantū ad mora
lia. Ad hoc nota q̄ cerimonialia adeo
ſūt euacuata ut non tm̄ ſint mortua ſ; etiā
mortifera obſeruantibus poſt xp̄m. maxi
me poſtq̄ eſt diuulgatū euangeliū. prece-
pta aūt iudicialia ſūt quidē mortua. quia
nō habēt vim obligandi. nō ſūt tm̄ morti-
fera. quia ſi quis princeps ordinaret i re
gnō ſuo ea obſeruari non peccaret niſi for
te hoc modo obſeruarentur. ſ. ut ita obſer
uari mandarentur tanq̄ habētia vim ob
ligandi ex veteris legis inſtitutione. talis
n. intentio obſeruandi eſſet mortifera. Hu
ius aūt differentie ratio ſumi poteſt ex p̄-
dictis. dictū eſt. n. q̄ p̄cepta cerimonialia
ſūt figuralia p̄mo ⁊ per ſe tanq̄ inſtituta
p̄ncipaliter ad figurandū xp̄i myſteria ut
futura. ⁊ ideo obſeruatio eoꝝ p̄iudicat ve-
ritati fidei ſm̄ quā confitemur illa myſteria
iā eſſe cōpleta. Precepta aūt iudicialia
non ſūt inſtituta ad figurandū ſed ad diſ
ponendū ſtatū illius populi qui ordinaba
tur ad xp̄m. ⁊ ideo mutato ſtatu illi⁹ popu
li xp̄o veniente obligationē amiſerūt. lex. n
fuit pedagogus ducens ad xp̄m ut dicit̄
ad Gal'. 3°. Quia g̃ huiuſmodi iudicialia
non ordinantur ad figurandū ſed ad ali-
quid faciendū. ideo obſeruatio eoꝝ abſo-
lute non p̄iudicat veritati fidei. ſed inten-
tio obſeruandi tanq̄ ex obligatiōe legis.
bene p̄iudicaret veritati fidei. quia p̄ hoc
haberetur q̄ ſtatus prioris populi adhuc
duraret ⁊ q̄ xp̄s nondū veniſſet.

De p̄ceptis decalogi in cōi. ti. 3°.

D Einde conſiderandū eſt de pre
ceptis decalogi ⁊ p̄mo i cōi. 2°
de vnoquoq̄ illoꝝ in ſpeciali.
Circa p̄mū p̄ de diſtinctione ⁊
ordine p̄ceptoꝝ decalogi. 2° de continētia
alioꝝ p̄ceptoꝝ moraliū i p̄ceptis decalogi
3° de modo ipſa tradendi. 4° de debita ob
ſeruatione eoꝝ. 5° de poſſibilitate diſpenſa
tionis ipſoꝝ. Circa p̄mū querūtur plu
ra. ſ. quomodo diſtinguūtur p̄cepta deca-
logi. R°. ſm̄ modū cōiorē ⁊ p̄babiliorē
qui habetur ab Auguſtino ſuper Exo. di
ſtinguūtur hoc modo. ſ. ut p̄mū p̄ceptū ſit
Nō habebis deos alienos corā me. ⁊ nō
facies tibi ſculptile. nec oēm ſimilitudinē
Secūdū. Non aſſumes nomen dei tui in
vanū. Tertiū. Memento ut diem ſabbati
ſanctifices. ⁊ hec tria dicūtur ad primam
tabulā pertinere. Primū aūt p̄ceptū ſecū-
de tabule eſt. Honora patrē tuū ⁊ matrem
tuā. 2m. Non occides. 3m. Non mechabe
ris. 4m. Non furtū facies. 5m. Non loque
ris cōtra p̄ximū tuū falſū teſtimoniū. 6m.
Non cōcupiſces domū p̄ximi tui. nō ſer
uū. non ancillā. non bouē. non aſinū. nec
oia que illius ſūt. 7m. Nec deſiderabis vxo
rē eius. Magiſter tm̄ ſniaꝝ lib°. 3°. diſ. 37.
ponit illud ſextū. cōgrue. n. poteſt poni ſe-
xtū uel ſeptimū. quia anteq̄ dicat̄: nec de
ſiderabis vxorē eius. dicitur: non cōcu-
piſces domū p̄ximi tui. ⁊ poſtq̄ p̄hibuit
cōcupiſcentiā vxoris iterū ſubdit. non ſer
uū. non ancillā. vn̄ v̄ſus. Sperne deos.
fugito p̄iuria. ſabbata ſerua. Sit tibi p̄ris
amor. ſit tibi matris honor. Non ſis occi-
ſor. fur. mechus. teſtis iniquus. Unicuiq̄
thoꝝ reſq̄ caueto ſuas. Ratio aūt nume
ri ſic poteſt accipi. Lex. n. diuina eſt ad ordi-
nandū homines ad deū ⁊ inter ſe ⁊ quem
libet ad ſeipſum. quia tm̄ non ita apparet
ratio debiti i his que facit hō ſm̄ ſeipſum
ideo inter mandata ad que reducunt̄ alia
ſicut ad magis nota. non fuerūt poſita ni-
ſi p̄cepta de ordine hominis ad deū ⁊ ad
p̄ximū explicite. licz etiā contineant ordi
nem hōis implicite ad ſeipſū. Sicut igi-
tur p̄cepta legis humani ordinant hoīem
ad cōmunitatem humanā ſub aliquo p̄n
cipe hoīe. ita p̄cepta legis diuine ordināt ho
minē ad cōmunitatē quandā ſiue rē pu-
blicā hoīuz ſub deo. Ad hoc aūt q̄ aliq̄s
in aliqua coītate bene cōmoret̄ requiri-
tur ut bene ſe habeat. ⁊ ad deū qui p̄eſt cō
munitati. ⁊ ad alios coītatis conſocios ⁊
participes. Oportet igit̄ q̄ in diuina lege p̄
ferantur quedā p̄cepta ordinantia ad deū
deinde alia p̄cepta ordinantia ad alios p̄
ximos ſimul cōuiuentes ſub deo. Prin-
cipi aūt coītatis debet homo tria. primo fi
delitatem. ſ. ut honorē p̄ncipatus quantū
in ſe eſt ad aliū non transferat. 2° reueren
tiam. ſ. ut in eū nihil iiurioſū cōmittat. 3°
famulatū. ſ. in recōpenſationē beneficiorū
ab eo perceptoꝝ. Hoꝝ p̄mū precipit̄ pre-
cepto p̄mo. 2m ſecūdo. ⁊ 3m tertio. Poteſt
etiam dici ſm̄ Augum q̄ p̄mo p̄cepto p̄ci
pitur nobis reuereri p̄mi p̄ncipij vnitatē.
ſecūdo eius veritatem. tertio bonitatē q̄
ſanctificamur. ⁊ in qua quieſcimus ſicut
in fine. Poteſt etiam dici q̄ per p̄mū p̄ce-
ptum ordinamur ad deū quantū ad op⁹.
per ſecūdū quantū ad os. per tertiū q̄tum

ad cor. quia i ſanctificatione ſabbati ſcḋm q̄ eſt preceptum morale quies cordis p̄cipitur in deum. Ad ꝓximos aūt bene ſe debet quis habere ⁊ ſpecialiter ⁊ generaliter. ſpecialiter quidem quantū ad eos quorū eſt debitor ut eis debitum reddat. ad quod pertinet preceptū de honoratiōe parentū. Generaliter quantū ad omneſ ut nulli nocumentū inferat opere uel ore uel corde. Opere quidem: nec quantū ad perſonam ꝓpriam. cōtra quod dicitur: non occides. neq̄ contra perſonam coniūctā ad ꝓpagationem prolis. contra quod dicitur: non mechaberis. neq̄ in rem poſſeſſam. contra quod dicitur: non furtum facies. Nocumentum aūt oris prohibetur cū dicitur: non loqueris contra ꝓximū falſū teſtimoniū. Nocere aūt contingit ꝓximo in affectu per concupiſcentiam oculoꝝ ⁊ per cōcupiſcentiā carnis. contra que duo dicitur: non concupiſces domū ꝓximi tui nec deſiderabis vxorem eius. Sed contra predicta obijcitur. quia ſup illud Ro. 7° Concupiſcentiam neſciebā niſi lex diceret. dicit glo. bona eſt lex que dum concupiſcentiam prohibet omnia mala ꝓhibet. ⁊ ſic ſufficit ſolum prohibere concupiſcentiam. ſuperfluūt ergo alia precepta. R°. q̄ concupiſcentia dicitur dupliciter. vno modo generaliter ꝓut dicitur quilibet appetitus libidinoſus ⁊ imoderatꝰ. ⁊ ſic ſumitur in illa glo. Alio modo ſpecialiter ꝓ appetitu delectabilis ſcḋm guſtū ⁊ tactum. ⁊ ſic prohibetur precepto ſpeciali.

Quomodo p̄cepta decalogi debent ordinari. R°. q̄ ordinantur ſupradicto mō. Ratio cuius ordinis eſt. quia precepta decalogi ſūt de his que quaſi ſtatim rationabilia ⁊ debita videntur. tanto aūt aliquid apparet facilius rationabile quanto ſuū cōtrarium apparet grauius. ⁊ ideo ordo p̄ceptoꝝ decalogi ſumitur ſcḋm q̄ eis vitia magis uel minus grauia opponūtur. vñ ſꝑ illud p̄ceptum p̄ponitur cui grauius vitiū opponitur. ut patet intuenti. Quomodo p̄cepta decalogi habent diſtingui ⁊ numerari in talibus. R°. q̄ dupliciter. vno modo ſcḋm ſenſū litteralem. ⁊ ſic quinq̄ fuerunt in vna tabula ⁊ quinq̄ in alia. ⁊ hoc modo diſtinguit Joſephus qui fuit hiſtoriographus. ⁊ qui ad ſenſum litteralē p̄ncipaliter reſpiciebat. Alio modo ſcḋm ſenſum myſticum. ⁊ ſic diſtinxerūt doctores ſacre ſcripture dicentes mandata ordinātia ad deum pertinere ad p̄mam tabulam ordinantia vo da ꝓximū ad ſecūdā tabulam. Illa. n. diſtinctio ſecūde tabule a prima fiebat ad inſinuandā ⁊ cōmendandā charitatē geminam.

Sequitur videre de 2°. ſ. de continētia alioꝝ p̄ceptoꝝ moraliū in preceptis decalogi. Circa quod ſciendum q̄ omnia p̄cepta moralia reducūtur ad p̄cepta decalogi. vnde Augꝰ de decem cordis loquens de p̄mo p̄cepto legis nature. ſ. quod eſt. bonū eſt ordinate diligendum. ⁊ de p̄cepto dilectionis dei ⁊ ꝓximi dicit. illud vnū p̄ceptum continet illa duo ⁊ illa duo continent illa decem. ⁊ illa decē cōtinent omnia. Ad cuius euidentaim ſciendum q̄ q̄ꝫtum ſufficit ad p̄ſens precepta moralia ſe habent ad p̄mū p̄ceptū legis nature in triplici differentia. Quedā n. ſūt in quibus omnia alia precepta moralia radicantur. ſicut in concluſionibus principio proximioribus. cuiuſmōi ſūt p̄cepta de dilectione dei ⁊ ꝓximi. Alia ſūt que etiā de ꝓximo ordinantur ad illa tamē quia ꝓpter obliuionem rationis humane homo poteſt errare circa illa. iō ſcribi debuerūt. ⁊ hec ſūt decem p̄cepta decalogi. Alia ſūt ad que reducenda i prima p̄ncipia indiget homo maiori iueſtigatiōe ⁊ ſapientū inſtructione ſine diuina reuelatione. ⁊ talia reducūtur ad decem p̄cepta decalogi. Nam ad p̄mū p̄ceptum reducūtur omnia que prohibēt illa que deſuiūt idolatrie. ut ſūt filij uel filie per ignē luſtratio. arioloꝝ ſciſcitatio. ſomniorū ⁊ auguriorꝝ obſeruatio. maleficioꝝ ⁊ incantationum operatio. phitonū. diuinoꝝ. mortuorum interrogatio. de quibꝰ habetur Deutꝰ 18°. Ad ſecūdū reducūtur blaſfemie. de q̄ Leuit. 24°. ⁊ falſe doctrine. de qua Deutꝰ 13°. Ad tertiū reduci videntur omnia cerimonialia. inq̄ꝫtum tū eſt morale videntur ad ipſū reduci ꝓhibitiones illoꝝ peccatorum q̄ maxime quietē mentis impediūt in vacando deo. ut eſt ꝓhibitio timiditatis. ⁊ temerarie audacie. ⁊ ſpectantium ad gulā ⁊ omnes ꝓhibitiones imoderātie paſſionum. ⁊ precepta de fortitudine inq̄ꝫtum eſt moderatiua paſſionum: que quietē mentis in deo impediūt. Jnquantum tū actus fortitudinis eſt ordinabilis ad vtilitatem coitatis ⁊ maxime ad honorem fidei. ſicut fortiter ſuſtinere ꝓpter defenſionem fidei. reduci poteſt ad preceptū p̄mū. Ad q̄rtū

reducit̃ p̃ceptū de honoꝛatione ſenum. de
quo Leuit. 14º. ⁊ omnia p̃cepta de reuerē
tia ſuperioꝝ. Ad qntuȝ reducitur pꝛohi/
bitio iniuſte violentie contra ꝓximum. de
qua Leuit. 19º ⁊ ꝓhibitio odij. de qua ibi
dem. Ad ſextū reducitur ꝓhibitio mere/
tricij de qua Deut. 23º. ⁊ ꝓhibitio coitus
contra naturam. de qua Leuit. 18º. ⁊ pꝛo/
hibitio voluntarie effuſionis ſeminis per
quēcunq; modū excepto federe matrimo
niali. ⁊ etiā ꝓhibitio gule inquantū p̃ſtat
fomentuȝ luxurie. Ad ſeptimū reducitur
ꝓhibitio vſure. de qua Deut. 23º. ⁊ ꝓhi
bitio acceptionis rei aliene per fraudem
de qua Deut. 25º. vbi dicitur. Nō habeb
in ſacculo diuerſa pondera. ⁊ ꝓhibitio ra
pine. Ad octauū reducitur ꝓhibitio falſi
iudicij de qua Exo. 23º. ⁊ ꝓhibitio mēda
cij ⁊ periurij que etiā reducit̃ ad ſecundū
⁊ ſuſceptionis mendacij. ⁊ acceptiōis mu
nerū de qb9 habetur ibidem. quia omnia
p̃dicta cooperantur ad coꝛruptionem iudi
cij. Et ꝓhibitio detractionis. de qua Leuit.
19º. vbi dicitur. Non eris criminatoꝛ nec
ſuſurro in populis. Utrū aūt ſint aliqua q̃
reducantur ad vltima duo p̃cepta infra
videbitur cū de illis agetur. Sic ergo pa/
tet ꝙ omnia p̃cepta moꝛalia alia a decem
p̃ceptis decalogi. aut in eis continent̃ ſic̃
p̃ncipia in concluſionibus. ſicut p̃mū p̃n/
cipium legis nature. ⁊ p̃ceptuȝ de dilectio
ne dei ⁊ ꝓximi. aut reducitur ad ea ſicut
cōcluſiōes ad p̃ncipia.

Sequitur videre de 3º. ſ. de mō tra
dendi decem p̃cepta. Et circa hoc
querūtur plura. ſ. vtrū mandata
decalogi debuerint tradi per modū obliga
tionis ⁊ p̃cepti. Rº. ꝙ ſic. Ratio hui9 eſt.
tum qa deum decebat. tum quia nobis ex
pediebat. deū vtiq; decebat. quia in his v̄/
bis decalogi conſiſtit regula iuſticie ſm ꝙ
dictat lumen rationis recte. ⁊ qm̄ de9 tāq̄
iuſtus debet eſſe emulatoꝛ rectitudinis ⁊
iuſticie. ⁊ in ſubditis ⁊ in ſeipſo. hinc eſt ꝙ
homini leges iuſticie impoſuit ad q̄s ipſū
obligauit. ut nullo modo liceret ipſuȝ eas
impune tranſgredi. Nobis etiā expedie/
bat. Pꝛimo ꝓpter gloꝛiā augēdam. quia
gloꝛioſus eſt homini obtinere beatitudi/
neȝ per merita q̄ȝ ſine meritis. ⁊ qm̄ cum
aliquid redditur ex meritis: quodāmodo
homo qui meretur obligat ſibi retributo
reȝ. ⁊ magiſ decet hominē obligari deo q̄ȝ
deuȝ hoi. Hinc eſt ꝙ ad opera per que con
tingebat mereri debuit homo per p̃cepta
obligari. ut dū obligatus obediret. ⁊ me/
rito ꝓficeret. ⁊ ad maioꝛē gratie cumulū
perueniret. 2º ꝓpter pacē conſeruandā
que tm̄ bonū eſt. ſicut dicit Aug9. vt cun
cta paceȝ appetant. pax aūt ſeruari nō po
teſt vbi homo vſurpat ſibi quod eſt alie/
nuȝ. ideo ut pax ſeruaretur inter hoīes de
buit deus mandata homini tradere. in q/
bus obligaretur ne quod eſt alienuȝ ſibi
vſurparet. ſed redderet deo ⁊ ꝓximo qō
eis deberet. ne aliter faciendo iniuriaȝ: pa/
ceȝ frangeret. ⁊ frangendo pacē ipſe in ſe
pacē amitteret. Sed obijcitur contra p̄
dicta. quia dicitur Ro. 7º. Peccatū occa/
ſione accepta per mandatū: operatū eſt in
me omnē concupiſcentiā. ſ3 deus nihil im
ponere debet quod augeat cōcupiſcentiā
Rº ꝙ dictum apoſtoli habet veritatē ſed
valde per accidens ⁊ occaſionalit̃. ex hoc
n. ꝙ per legē erat peccati cognitio. ⁊ tm̄ per
ipſā nō erat gr̃e collatio. cōcupiſcentia ni
tente in vetitū: ⁊ hoīe ſcienter perpetrante
peccatū: occaſionaliter fieret ⁊ ipſius con
cupiſcentie intenſio ⁊ peccati aggrauatio.
ſed hoc nō erat de p̃ncipali intentione ferē
tis mandata. nec de ipſoꝝ mandatoꝝ ob
ligatione. Nam deus ſic tribuit mandata
obligatoꝛia ꝙ ſp̄ fuit ꝓmptus tribuē gra
tiā adiutricē ad illa implēda. vñ ꝙ p̄ mā
datoꝝ obligationē augeret̃ cōcupiſcētia
hoc nō erat ex ipſis mandatis ſed potius
ex negligentia ⁊ culpa hoīs. dñs aūt ꝓpt̃
negligentiā hoīs nō debuit dimittere qn
diligentiā circa ſalutē hoīs exerceret. Utꝝ
modus charitatis cadat ſub p̃cepto legis
diuine. Rº. circa hoc fuerūt 9rie opinio/
nes. quidā. n. dixerūt abſolute ꝙ oīo mo/
dus charitatis non cadit ſub p̃cepto: quia
ſi caderet. ſeq̄ret̃ ꝙ quicūq; nō haberet
charitatē peccaret moꝛtalit̃ in opere quod
facit: quātūcunq; ſit de genere bonoꝝ: qō
eſt incōueniēs. Alij dicūt abſolute moduȝ
charitatis eſſe ſub p̃cepto. nec eſſe impoſ/
ſibile ſeruare h̄ p̃ceptū nō habenti chari/
tatē. quia pōt ſe diſponere ad hoc ꝙ ei cha
ritaſ infūdat̃. nec q̄ñcūq; aliq̄s nō habēs
charitatē facit aliqd de genere bonoꝝ pec
cat moꝛtalit̃. qa hoc ē p̃ceptū affirmatiuū
ſ. ut ex charitate operet̃. ⁊ nō obligat ꝓ ſp̄
ſed ꝓ tpe illo q̄ aliquis habet charitatem
Utriq; aūt q̄ʒtum ad aliqd verū dixerūt.
Actus. n. charitatis duplicit̃ conſiderari

poteſt.vno mō ſm ꝙ ē qdā actus per ſe.⁊
ſic cadit ſub p̄cepto legis quod de h̄ ſpālr
datˀ.ſ.diliges dn̄m deū tuū.⁊ diliges ꝓxi-
mū tuū.⁊ q̄ſtū ad hoc ſecūdi veꝝ dixerūt
Alio modo ſm ꝙ ē modꝰ aliaꝝ v̄tutuȝ.⁊
ſm ꝙ actꝰ aliaꝝ v̄tutū ordināˀ ad chari-
tatē q̄ eſt finis p̄cepti ut dicitˀ.i. Thimotl.
p̊.⁊ ſic verū dixerūt p̄mi.ſ.ꝙ modus cha
ritatis nō cadit ſub p̄cepto.Hoc ē dictū ꝙ
in hoc p̄cepto:honora patrē tuū.non iclu
ditˀ ꝙ pater ex charitate honoretˀ.ſed tm̄
ꝙ pater honoretˀ.vn̄ qui honorat patrē lȝ
nō habeat charitatē.non eſt tranſgreſſor
huiꝰ p̄cepti.licȝ ſit tranſgreſſor p̄cepti qō
eſt de actu charitatis ꝓpt̄ quam tranſgreſ
ſionē penā meretˀ.Sic g̊ qui honorat pa
rentes tenetˀ ex charitate honorare nō ex
vi huiꝰ p̄cepti quod ē:honora parētes. ſ;
ex vi huius p̄cepti quod eſt:diliges dn̄m
deū tuū ex toto corde tuo.Et h̄ duo prece
pta affirmatiua nō obligantia ꝓ ſp̄. poſ-
ſūt ꝓ diuerſis tp̄ibus obligare.⁊ ita pōt
contingere ꝙ aliq̄s implens h̄ p̄ceptū de
honoratione parentū non tranſgrediatur
tūc p̄ceptū de omiſſione modi charitatis.
Si g̊ obijciatˀ ꝙ ſi modꝰ charitatis nō ca
dat ſub p̄cepto.g̊ aliq̄s implere pōt prece-
pta legis ſine charitate.⁊ per cōſequēs ſi-
ne gratia q̄ charitati ſp̄ eſt adiūcta.Hic āt
eſt error pelagij.utȝ per Augl. de hereſibꝰ.
Dicendū ꝙ non poteſt ſeruare quis om-
nia p̄cepta legis niſi ſeruet p̄cepta charita
tis quod ſine gratia non fit.⁊ ideo pelagiꝰ
errauit.h̄ tho.3.diſ.36.ar.6.c.

Equitur videre de.4°.ſ.de debita
obſeruatione decē p̄ceptoꝝ.Circa
quod q̄ritur vtꝝ dei p̄cepta meri
to ſint ſeruanda.R°. ꝙ ſic.⁊ hoc patet p̊
ex parte dei cuius auctoritate nulla ē ma-
ior.p̄s.Tu ſolus altiſſimus ſuper omnem
terram.Ipſe.n.eſt dn̄s noſter iure creatio
nis.iure gubernationis.⁊ iure redemptio
nis.ideo merito tanq̄ȝ ſubditi ⁊ ſerui eius
ei obedire debemus.ut.ſ.ipſius p̄cepta di
ligenter obſeruemuſ.Act.p̊.Obedire oȝ
deo magis q̄ȝ hoibuſ.Propter qō dn̄s re
recte priuſq̄ȝ mandata ꝓponat premittit
Exo.20.Ego ſum dn̄s deus tuus qui edu
xi te de terra egypti.⁊ de domo ſeruitutis.
q.d.bene poſſum vobis precipere.⁊ voſ de
betis mihi obedire.quia ego ſum dominꝰ
deus tuus per creationem qui eduxi te ⁊c̄
per redemptionem ſm ſenſum ſpiritualeȝ

2° ex parte noſtri.quia obſeruatio eoꝝ
eſt nobis fructuoſiſſima.Math.19°. Si
vis ad vitam ingredi ſerua mandata.⁊
trāſgreſſio ꝑiculoſiſſima.pſalmiſta.Ma
ledicti qui declinant a mandatis tuis.ma
ledicti.quia dicetˀ eiſ.Ite maledicti ī ignē
eternū.Conſidera qō poſuit nos deus intˀ
paradiſū ⁊ infernū.nec aliter poſſumꝰ in
gredi paradiſum.nec euadere infernum
niſi per obſeruantiā mandatoꝝ.3° ex par
te ipſoꝝ mandatoꝝ.tum quia ſunt irrep̄
henſibilia.nihil.n.continent irrationabi-
le Ro.7°. Mandatuȝ ſanctum iuſtum ⁊
bonuȝ.Tum quia ſunt leuia.nihil.n.con-
tinent graue.i.Ioh.5°. Hec eſt charitaſ dei
ut mandata eius cuſtodiamus.⁊ mādata
eius grauia non ſunt.vnde dicit. Hec eſt
charitas dei.habēti.n.charitatem dei pre-
cepta ſunt facilia.non habēti ſūt difficilia
Et ponit Augꝰ exemplum de aue ſine plu
mis cui difficile eſt volare.habēti v̊o faci-
le.Similiter habenti peruerſam volūtatē
videntur mandata difficilia.que habenti
charitatem ſūt facilia. Sed dices ergo
non habenti charitatem ſunt difficilia.ve
rum eſt.ſed cuilibet non habenti chari-
tatē facile eſt eam habere. quia deus pa-
ratus eſt eam dare cuiq̄ȝ ſe diſponēti eam
recipere.vnde Deutˀ. 30.Mandatum qō
ego tibi p̄cipio hodie non eſt ſuper te nec
ꝓcul poſitum.nec in celo ſitum.ſed iuxta
te eſt valde.ſermo eius in ore tuo ⁊ ī cor-
de tuo ut facias illū.

Equitur videre de 5°.ſ.de.poſſibili
tate diſpenſationis decem prece-
ptorum.Et circa hoc queritˀ vtꝝ
precepta decalogi ſint diſpenſabilia.R°. ꝙ
non.precepta eni legis eterne non ſunt di-
ſpenſabilia ſiue per homines ſiue per deuȝ
Fidelis eſt enim deus ⁊ ſeipſū negare nō
poteſt.2ª.Thimotl.2°. Sicut autem dicit
Auguſtinus 22°. lib°. contra Fauſtū.Lex
eterna eſt ratio uel voluntas diuina ordi-
nem naturalem conſeruari iubens ⁊ per
turbari prohibens.in quo patet ex conſe-
quenti ꝙ nec deuſ nec homo diſpenſare po
teſt in lege nature.Eſt.n.ut dicit Auguſti
nus lib°. 83.queſtionū.q.53.tranſcripta in
animā rationalem ex ineffabili atq̄ȝ ſubli
mi rerum adminiſtratione que fit per di-
uinam prouidentiam.Et ideo ut dicitˀ diſ
5.ius naturale cepit ab exordio rationalis
creature.nec variatur tp̄e ſed permanet

īmutabile.Omnia ergo precepta que ex
primo principio legis nature neceſſario ⁊
īmutabiliter conſequūtur ſūt īmutabilia.
⁊ per conſequēs indiſpenſabilia.talia aūt
ſunt omnia precepta decalogi accepta ſm
intentionem precipientis.⁊ ideo ſic acce-
pta ſūt ita imutabilia ꝙ in illis nec de⁹ nec
homo diſpenſare poteſt.vnde diſ.6.§. his
itaqꝫ reſpondetur.dicitur moralia prece-
pta ad naturale iuſ ſpectant atqꝫ iō nullā
mutabilitatem recepiſſe monſtrantur.In
aliquibus aūt alijs mandatis ex ṗmo ṗn
cipio legis nature ſequentibus.non tamē
ita īmutabiliter qn in paucioribus ꝓpter
aliquas particulares circūſtantias poſſit
contingere ut eoꝝ obſeruatio non eēt ſm
legem nature.ſed magis contra.poteſt di-
ſpenſatio locum habere.ut patet in prece
pto de reddendo depoſitum petenti.qō de-
poſitum ſi quis redderet quando eſſet in-
notabile preiudicium ipſius petentis ⁊ rei
publice:non faceret ſm legem nature.ſed
magis cōtra.quia talis redditio perturba
ret ordinem rationis quem eterna lex ⁊
naturalis iubent īuiolabiliter obſeruari.

Nec obſtat predictis quod deus prece
pit Abrahe ꝙ filium ſuū occideret.Geñ.
22.º quia per illud preceptum:non occideſ
prohibetur ſm intentionem prohibētis oc
ciſio hominis ſine cauſa rationabili.inno
cens aūt ex cauſa rationabili poteſt occi-
di.ſ.cum hoc p̄cipit ille qui eſt dñs vite ⁊
mortis.Nō ipſe domin⁹ rationabilit̄ pōt
tum quia homo in ſtatu nature lapſe ē de
bitor mortis ꝓpter peccatū originale. tum
etiā ꝓpter maiorē vtilitatem eius qui occi
ditur qua de cauſa afflixit Iob pluſqꝫ exi-
gerent peccata actualia que fecerat. Iob.
6.º Utinam apprehenderent̄ peccata mea
quibus iram merui ⁊ cala.qꝫ patior i ſta
tera quaſi arena maris hec grauior appa
reret. Cum aūt deus p̄cepit Oſee p̊ face-
re filios fornicationis quod eſt cōtra illō
non mechaberis.intelligitur ꝙ illos ō mu
liere fornicaria generaret.ad quam non
affectu fornicario.ſed ſicut ad mulierem
ex mandato dei factam:ſuam accederet.

Cum etiā p̄cipit filijs iſrahel ꝙ aſporta
rent res egyptioꝝ non p̄cepit eis furtum.
ſed ꝙ res illas quas dñs oīuꝫ tranſtule-
rat in ius eoꝝ ꝓpter malitiam egyptioꝝ ⁊
ꝓpter ſeruitium quod a filijs iſrahel rece-
perant portarent ſecum. Qꝫ autem dicit
Ber.2º de diſpen.⁊ pre.c.5.º ꝙ in preceptiſ
ſecunde tabule diſpenſare poteſt deuſ ⁊ nō
homo.intelligitur non de preceptis acce-
ptis ſm intentionem mandantis.quia ſic
claudunt in ſe debitum ordinem ad pro-
ximū quem dominus infringere non po
teſt.ꝓpter quod idem Ber.e.l.c.6.º dic̄ A
deo non poteſt īmutari quicquid de dile-
ctione.humilitate.ceteriſqꝫ virtutib⁹ tam
in nouo qꝫ in veteri teſtamento ſpirituali
ter obſeruandum traditur.ſed iſtud intel-
ligitur quantum ad actus qui ſm virtutē
littere non habent ordinem hunc ānexuꝫ
vt eſt non occidere.parentes honorare.q
non eſſent honorandi inqꝫtum facerēt cō
tra deum ⁊ retraherent honorantez a dei
amore.In quo caſu dicit dominus Luc.
14.º Si quis venit ad me ⁊ non odit patrē
ſuū ⁊ matrē.⁊c̄. Sꝫ q̄re lex nature non
poteſt reuocari uel a ſuo mutari condito-
re ſicut lex poſitiua. R̄.º quia lex nature
cum ſit quedam participatio legis eterne
ut dictum eſt.adeo mentibus noſtris eſt
impreſſa quantum ad ſuū primū princi-
pium ſeu preceptum.⁊ quantum ad deceꝫ
precepta decalogi accepta ſm intentioneꝫ
precipientis:continet hominis ordinē ad
deum ⁊ ad proximū.eo autē ipſo ꝙ deus
eſt vltimus finis debet homo ordinari ad
deum.⁊ eoipſo ꝙ proximus :eſt ordinabi
lis ad eundem fineꝫ debet ordinari ad ꝓ
ximū.ſicut ergo deus non poteſt negare ſe
ipſum eſſe vltimū finem.ita negare non
poteſt hominem ordinari debere ad ipſum
⁊ per conſequens nec ad proximū. vnde
etiam ſequitur ꝙ legem nature non pōt
infringere inquantum eſt continens ordi
nem iſtum.lex aūt humana cum non con
tineat niſi precepta que ſūt determinatiōeſ
quedam p̄ceptoꝝ legis nature.⁊ conclu-
ſiones tales que ut in paucioribus ꝓpter
circūſtantias aliq̄s particulares poſſūt a
lege nature deuiare.non habet predictuꝫ
ordinem duplicem īmutabiliter annexū.
⁊ ideo magis poteſt reuocari uel mutari a
ſuo ꝯditore qꝫ lex nāe.H Rich.3.diſ.37.q
i.ar.5.c.et.c.i^m. Dixerūt tñ qdā ꝙ de⁹ di
ſpēſare poſſ at i p̄ceptis 2^e tabule.qa p p̄ce
pta ſecūde tabule ordinat̄ hō ad ꝓximū.
p p̄cepta v̊o ṗme tabule ordiat̄ ad deū ſic̄
ad finē vltimū.ſublato aūt ordine rei ad fi
nē tollit̄ ordo illius rei ad aliam ⁊ nō ecō
uerſo.Cuius ratio eſt.quia ille ordo eſt ꝓ
pter illum ⁊ non econuerſo. ⁊ ideo ſub-
lato ordine ad ꝓximum adhuc remanet

oꝛdo ad deum. non ecõuerſo.⁊ ideo deus
diſpenſare poteſt in iſtis p̃ceptis nõ ĩ illis.
Sʒ cõtra hoc obijcit̃.qa oꝛdinẽ hoĩs
ad deũ facit amoꝛ dei.⁊ oꝛdinẽ hoĩs ad ꝓ
ximũ facit amoꝛ ꝓximi.ſed remoto amo
re ꝓximi remouet̃ amoꝛ dei.i.Joh.4º.Si
quis dixerit qa diligo deũ ⁊ fratrem ſuuʒ
odit mendax eſt.ḡ ⁊c̃.Preterea.per h̃ ꝙ
filij iſrahel mãdato dei acceperũt vaſa egy
ptioꝝ.non tollebat̃ oꝛdo ꝓximi ad pro
ximũ.qa nõ acceperũt ea niſi ut facta ſua
alias feciſſent cõtra amoꝛẽ ꝓximi.⁊ ꝑ cõ
ſequens dei.vñ non cõmiſerunt furtum.
Dicendum ḡ ꝙ non poteſt p̃cipere ſeu
diſpenſare ꝙ fiat malũ niſi amota ratiõe
mali q̃ erat ratio ꝓhibitionis.vñ p̃ecepit
filijs iſrahel ꝙ tollerẽt illa vaſa amota ra
tione furti. Ex p̃dictis verificari poteſt
dictũ antiquoꝝ.ſ.ꝙ duplex eſt malũ.qđ
daʒ ẽ malũ in ſe.⁊ hoc nulla circũſtantia
poteſt bene fieri.⁊ ideo illud deus non po
teſt p̃cipere.vt odire deũ.vel cognoſcẽ non
ſuaʒ ex libidine.⁊ hiꝰ.aliud ẽ qđ eſt malũ
non in ſe.⁊ tale poteſt bñ fieri poſita aliq̃
circũſtantia. ⁊ tale deus p̃cipere põt .imo
eoipſo ꝙ p̃cipit eſt bonũ.hec Alex. angli.
i.t.i.c.de ſignis volũtatis diue.q.i.ar.3º.o.

De expoſitione p̄mi p̃cepti.ti.4ꝰ.

COnſequent̃ ꝯſiderandũ eſt de
ſingulis p̃ceptis decalogi. ⁊ p̊
de p̄mo p̃cepto.de quo p̄mo ſũt
exponenda verba quibꝰ tradi
tur.2º.ꝓſequedũ eſt latius de idolatria ⁊
alijs q̃ ꝑ ipſũ ꝓhibent̃.Circa p̄mũ p̄mo đ
his q̃ ꝑtinent ad decalogi q̃ſi titulũ.2º de
his q̃ ꝑtinent ad ipſũ p̃ceptũ. 3º de his q̃
mouere debent ad ipſũ obſeruandũ. Cir
ca p̄mũ ḡ ſciẽdũ ꝙ Exo.20.p̄mittit̃ deca
logo q̃ſi titulꝰ talis.Ego ſũ dñs deus tuus
q̃ eduxi te de terra egypti de domo ſeruitu
tis.Naʒ leges ferre ⁊ p̃cepta iniungere nõ
cõuenit alicui niſi preſit multitudini.ut ḡ
dñs oſtẽdat hoc ꝯuenire ſibi manifeſtat ĩ
p̃dictis v̾bis ſe eſſe dñm ⁊ rectoꝛẽ vniuer
ſoꝝ dicens.Ego ſũ dñs creans oĩa ꝑ potẽ
tiã.deus fouens ⁊ gubernans oĩa ꝑ ſapiẽ
tiã.vt.n.dicit Damaſ.liº. p̄.caº. 9º. theos
grece qđ ẽ idẽ qđ deus latine dr̃ a theu qđ
ẽ fouere vniuerſa.Dicit̃ etiã a theaſte qđ
eſt ꝯſiderare oĩa.Tuꝰ te redimens ⁊ re
parans per bonitatẽ ⁊ clementiã.Et ſic in
p̃dictis v̾bis per h̃ tria dñs deus tuꝰ inſi
nuat̃ trinitas.pater.⁊ filiꝰ.⁊ ſp̄us ſc̃us.ꝑ
tria appꝛop̄ata.per p̃dicta tria vocabula
deſignata.Per hoc ꝙ ibi ſingulariť dicit̃
ego ſũ.deſignat̃ eſſentie vnitas.⁊ ſic patʒ
quis loquit̃ ⁊ iniungit ſequẽtia ⁊ mãdata.
qa deus cui hoc facẽ cõpetit ut viſum eſt.
Sequit̃.qui eduxi te ⁊c̃.In quo oſtendi
tur cui loqtur.qa populo educto đ egypto
Ubi attendendũ ꝙ p̃cepta decalogi ĩnata
ſũt cuiuſlibet conſcie.Sũt etiã data ipſis
iudeis ſpecialiť ⁊ exp̃ſſe vt hic dicit̃.⁊ iđ
p̃cepta iſta ſ̃m ꝙ ſũt ĩnata reſpiciunt oẽs
coĩter.ſ̃m vđ ꝙ ſũt data illũ populũ ſingu
lariter quẽ.ſ.dñs eduxit ad literã de egy
pto.Sp̄ualiter tñ cũ dicit̃:eduxi te ⁊c̃.tan
gitur triplex effectus reſpondẽs trinitati
appꝛopꝛiatus.educere.n.eſt potentie. de
terra egypti ſapiẽtie.egyptus.n.tenebꝛe in
terp̃tatur in quo erroꝛ infidelitatis nota
tur.de domo ſeruitutis eſt bonitatis ⁊ cle
mentie.domꝰ.n.ſeruitutis eſt reatꝰ peccati.
qa qui facit pctm̃ ſeruꝰ eſt peccati.Dicit ḡ
ego ſũ dñs qui te eduxi.ſ.per potentiã.deꝰ
qui te eduxi de terra egypti.i.de tenebꝛis
erroꝛis ⁊ infidelitatis ad intelligentiã v̾i
tatis.ego tuꝰ q̃ eduxi te de domo ſeruitutis.
i.reatu peccati ⁊ prauoꝝ moꝝ ad liberta
tem gratie ⁊ affectionẽ bonitatis. Põt
etiã ſp̄ualiter in dictis verbis notari bene
ficiũ creationis ⁊ beneficiũ reparationis.
pꝛimũ cum dicitur:ego ſũ dñs deus tuus
2m cuʒ ſubditur:qui eduxi te ⁊c̃.De his
duobus ſũt duo articuli fidei qui int̃ oẽs
articulos ſũt maxima fũdamẽta fidei.vñ
ſũt quaſi duo radij ſiue oculi dirigentes
nos in via mandatoꝝ dei.homo p̄us ocu
los aperit q̃ʒ ambulet.ſic homo p̄us debet
cognoſcere per fidẽ quã exequat̃ per ope
rationẽ.Recte ḡ p̄mo ponit p̃dicta v̾ba
pertinentia ad fidẽ.⁊ poſtea ponit mãdata
ꝑtinentia ad operationẽ. Notandũ aũt
ꝙ in illis v̾bis:ego ſuʒ dñs ⁊c̃.ſ̃m Alex.
angli.ut dictũ eſt ſ̾.ponit̃ q̃ſi titulꝰ decalo
gi.ſ̃m vđ alios aſſignat̃ ratio pꝛimi pre
cepti.

SEquitur videre de 2º.ſ.de his que
pertinent ad ipſũ p̃ceptum.Circa
quod ſciendum ꝙ pꝛimum pꝛece
ptum eſt.Non habebis deos alienos co
ram me.non facies tibi ſculptile nec om
nem ſimilitudinem que eſt in celo deſuper
⁊ que in terra deoꝛſum. nec eorum que
ſunt in aquis ſub terra non adoꝛabis ea.
nec coles.ego ſum dominus deus tuus

foꝛtis zelotes viſitans iniquitatem patrū
in filios in tertiam ⁊ quartam generatio
nem eoꝛum qui oderunt me. ⁊ faciens
miſericoꝛdiam in milia his qui diligūt
me ⁊ cuſtodiunt precepta mea. In his
verbis pꝛimo ponūtᷣ ea que pertinent ad
ipſū p̄ceptū. 2° ea q̄ monere debēt ad ipſū
obſeruandū. ſ. ego ſū dn̄s deus tu⁹ ⁊c̄. Cir
ca p̄mū nota ꝙ ibi remouetᷣ oīs idolatria
idolatria. n. eſt exhibitio honoꝛis ſoli deo
debiti: creature facta. Aut ḡ exhibetᷣ actu
interioꝛi. ſ. affectu. ꝑpter quod dicitᷣ: nō co
les. Aut actu exterioꝛi. ꝑpter quod dicitᷣ:
non adoꝛabis. ⁊ hec differentia aſſignatᷣ
inter colere ⁊ adoꝛare in glo. Honoꝛ autē
exhibitus ſiue exteri⁹ ſiue interius. aut eſt
exhibitus creature ſpūali. ideo dicitᷣ: non
habebis deos alienos. vnde Origꝫ. in glo.
angelos quibus gentes cōmiſit excelſus.
vocat ſcriptura deos. quaſi a deo datos.
vn̄ ego dixi. dij eſtis. Aut eſt exhibit⁹ crea
ture coꝛpoꝛali. ⁊ hoc aut in imagine ficta
que nulli⁹ rei naturalis eſt rep̄ſentatiua. iō
dicitᷣ: non facies ſculp. aut imagine vera
id eſt alicui⁹ rei repꝛeſentatiua. ideo dicitᷣ
ibi: neqꝫ oēm ſimilitudinē celeſtium terre-
ſtriū aquatiliū. ⁊ nomine celeſtiū poſſunt
accipi non ſolū ſidera ſed etiā aues. quia
aer dicitᷣ celū ſcḋm illud Mth. 13°. Aues ce
li cōmederūt illud. Poteſt etiaꝫ notari
ꝙ cultus deoꝝ alienoꝛuꝫ dupliciter apud
aliquos ſeruabatᷣ. quidā. n. quaſdā crea-
turas ꝓ dijs colebant ſine inſtitutiōe ima
ginuꝫ. vn̄ Uarro dicit ꝙ antiqui romani
deos diu ſine ſimulacris coluerūt. ⁊ h̄ cul
tus ꝓhibetᷣ p̄mo cū dicitur: non habebis
deos alienos. Apud aliquos v̄o erat cul
tus falſoꝝ deoꝝ ſub quibuſdā imagini-
bus. ⁊ ideo ꝓhibetur etiā ipſaꝝ imaginū
inſtitutio. cū dicitur. non fa. ti. ſculp. ⁊ ipſa
rum imaginū cultus. cū dicitur: non ado-
rabis ⁊c̄. Sed foꝛſan inſurget aliquis
cōtra xp̄ianos facientes imagines dicenſ
eos idolatrare. quia faciunt contra illud
non facies tibi ſculp. neqꝫ omnē ſimilitu-
dinē. Sed hoc remouetᷣ per hoc quod in
textu ſequitᷣ. non adoꝛabis ea neqꝫ coles
q. d. non facies ea ad adoꝛandū uel colen
dum. xp̄iani aūt ad hoc non faciūt imagi
nes. ſed ad memoꝛandū. ⁊ oīs honoꝛ ille
qui imagini exhibetur. vt dicit Damaſ.
ad pꝛothotipū id eſt ad illud quod ima-
go pꝛeſentat refertur. Honoꝛ aūt qui exhi
betur ſanctis eſt honoꝛ dulie ⁊ non latrie.
dulia enī eſt honoꝛ debitus creature inq̄ꝫ-
tum eſt diuine bonitatis participatiua. la-
tria v̄o eſt honoꝛ ſoli deo debitus inquan
tum eſt pꝛincipiū omnis rei pꝛoductiuuꝫ
⁊ conſeruatiuū. Dubitaret aūt aliquis
de hoc ꝙ dicitur aquas eſſe ſub terra. ſed
hoc intelligi debet reſpectu aquaꝝ que re
cipiūtur in venis terre vnde fontes erum
pūt ⁊ flumina. ratione etiā haꝝ aquaruꝫ
dicitur eſſe terra ſuper aquas ſcḋm illō p̄s.
Qui fūdauit terrā ſuper aq̄s. Non aūt in
telligitur reſpectu occeani quod totā terrā
circuit ⁊ ei ſupereminet vt natura minus
grauis. Et hec dicta ſūt quantū ad ſuperfi
ciem littere pꝛimi pꝛecepti. Ad amplio-
rem tamen intelligentiā notari poteſt ꝙ ī
pꝛedictis verbis tria pꝛohibentur nobis
per que mens noſtra auertitur a reueren
tia creatoꝛis. Pꝛimo omneſ pꝛophane pa
ctiones demonū. ibi. nō habebis deos alie
nos. ⁊ hoc ſiue fiant per incantatiōes ver
boꝝ ſiue inſcriptiones caracteꝝ vel ima-
ginum ſiue per īmolationes ſacrificioꝛuꝫ.
in his. n. tribus conſiſtūt omnes artes ma
gice. pꝛohibentur igitur oēs pꝛophane pa
ctiones demonū ſiue ſint ad ludificationē
ſenſuū. vt faciūt hiſtriones. ſiue ad trāſmu
tationē naturarū. vt fecerūt magi Pha-
raonis. ſiue ad inueſtigationem futuroꝝ
contingentium. vt faciūt diuini. omnia h̄
vocat Auguſtinus pactiones demonum.
in talibus. n. attribuitur creature quod de
bet attribui creatoꝛi. ⁊ ideo peccatur con-
tra pꝛimū verbum pꝛimi pꝛecepti. ſ. non
habebis deos alienos. Et de facientibus h̄
dicitur Deut°. 32°. Pꝛouocauerūt eum in
dijs alienis. Et ideo ſcḋm apoſtolū ad Ro.
p̊. Tradidit illos deus in paſſiones igno-
minie. 2° omnes falſe ⁊ ſuperſtitioſe ad
īuentiones erroꝛum pꝛohibentur cū dici
tur. non facies tibi ſculp. omnis. n. erroꝛ ē
fictio mentis. erroꝛem autem facit fanta-
ſia obnubilans rationem que facit ꝙ il-
lud quod non eſt eſſe videtur. Huiuſmo-
di autem adinuentiones erroꝛum pꝛoce-
dunt aut ex impꝛobo auſu inueſtigationiſ
pꝛohibite. vt erroꝛes philoſophoꝛuꝫ. ſicut
ponere mūdum eternum. ⁊ ꝙ vnus intel
lectus eſt in omnibus hominibus. aut ex
peruerſo intellectu ſacre ſcripture vt here
ſes hereticoꝛum qui male ſentiūt de xp̄o.
de trinitate ⁊ de ſpiritu ſancto. aut ex inoꝛ
dinato affectu carnalitatis humane vt er
roꝛes epycuroꝛū dicētiū nullam aliā eſſe

vitā q̄ꝫ iſtam.⁊ nicholaitarū dicentiū ꝙ
licet cuilibet turpiter agere cum qualibet.
Omnes iſti errores tāq̄ꝫ ſtulti ⁊ vani ſunt
deteſtabiles.quia ſūt contra ſecūdū verbū
p̄mi mandati.ſ.non fa.ti.ſculp.vn̄ Ihiere/
mias.Stultus factus ē omnis homo a ſci/
entia ſua.confuſus eſt artifex in ſculptili
ſuo.vana ſūt opera eoꝝ ⁊ riſu digna.⁊ ī
tpe viſitationis ſue peribūt. 3° ꝓhibētur
omnes peruerſe appreciationes creatura/
rum cū dicitur:nec oēm ſimilitudinē.⁊c̄.
Omnis aūt p̄uerſa appreciatio creatura
rum ꝓcedit aut ex ſublimitate.aut ex cu
piditate.aut ex delectatione.p̊ modo ē ido
latria ſuperboꝝ.2° cupidoꝝ.3° laſciuoꝝ.
Sicut.n.dicit Ihiero⁹.Quod quis pl⁹ ve/
neratur ⁊ amat hoc illi deus eſt.Colit aūt
ſupbus ſimilitudinē celeſtiū.quia ſup oīa
diligit preferri.Colit cupidus ſimilitudi/
nem terreſtriū.quia ſuper omnia diligit di
tari.Col.3° Auaritia ē idoloꝝ ſeruit⁹.Co
lit laſciuus ſimilitudinem aquatiliū.quia
ſuper omnia diligit delectari in delitijſ hui⁹
mūdi que ſūt flexibiles inſtar aquarum.
Phil.3° Quoꝝ deus venter eſt.

SEquitur videre de 3° ſ.de his que
monere debent ad obſeruandū
p̄mum preceptū.que quidem po
nūtur in his verbis.Ego ſum dn̄s de⁹ tu⁹
fortis ze.⁊c̄.vbi ponūt̄ duo.ſ.cōminatio
⁊ promiſſio.ad obſeruationem.n.precepti
p̄cipue monēt timor ⁊ timor.⁊ ſicut auis
ad volandū indiget alis duab⁹.⁊ ad am/
bulandū homo duobus pedibuſ.ita timo
re ⁊ amore inducitur hō ad impletionem
p̄dicti precepti.timor aūt aggn̄at̄ in ho/
mine ex cōſideratiōe diuine iuſticie.amor
v̊o ex conſideratione diuine miſericordie
Ad incutiendū g̊ timorē tranſgreſſiōis p̊
ponit̄ cōminatio ut ſic timeamus dinā iu
ſticiam.Ego inquit ſū dn̄s deus tu⁹ fortis
ze.i.fortiſſimū habēs zelū iuſticie. viſitās
id eſt vindicans ingtatē patrū in filios.
Sed h̄ videt̄ eē cōtra illud quod dicitur
Ezech.18° Filius non portabit inigtatem
patris.Ad qd̄ reſpōdet̄ per illud qd̄ hic
ſequit̄.ſ.coꝝ qui oderūt me per imitatiōē
paterne malitie.Tertiā v̊o ⁊ quartā ge/
neratione ponit.quia tm̄ ſolent viuere pa
tres.puniūt̄ g̊ in filijs ad quos exemplū
male vite tranſmiſerūt. 2° ponitur ꝓmiſ
ſio ut dinam miſericordiam cōſiderem⁹
⁊ amemus.faciens ingt miſericordiā in
milia.i.in infinitum diligentibus me ⁊ cu
ſtodientibus precepta mea.in quo oſn̄dit̄
quantū iuſticiā excedat miſericordia.

De latria quid eſt ⁊ quomodo differt a
theuſebia ⁊ dulia.ti.5°

DEinde poſt expoſitionē verboꝝ
in quib⁹ tradit̄ p̄mū preceptū
conſiderandū eſt pleni⁹ de ido
latria que ꝓhibet̄ p ipſū.Eſt
aūt idolatria latria idolis exhibita.Latria
n.dupliciter ſumit̄.ſ.ꝓprie ⁊ coiter.ꝓprie
ſm ꝙ dicitur cultus deo debitus ⁊ deo ex/
hibitus.⁊ hoc modo opponitur idolatrie.
coiter v̊o ſumitur ſm ꝙ eſt cultuſ ſoli deo
debitus.⁊ hoc modo idolatria poteſt dici
latria.ſ.cum ille cultus idolis exhibetur.
Et ideo ad maiorem intelligentiam p̄mo
dicendum eſt de latria.poſtea de idolatria
De latria aūt dicendum eſt p̄mo de ipſa.
⁊ poſtea de actibus ei⁹.Circa p̄mū dicēdū
eſt p̄mo quid ſit latria. 2° quomō differt
a theuſebia ⁊ dulia. Q̄tū ad p̄mū con
ſiderandū ꝙ latria grece idem eſt quod
religio latine.ut vult Aug⁹.x° de ciui.dei.
ca° 4° vn̄ dicitur ibidem ꝙ cultus deo de/
bitus quator noībus vocatur.ſ. duobus
apud grecos ⁊ duob⁹ apd̄ latinos.Apud
grecos dicitur latria ⁊ theuſebia id ē cul/
tus diuinus uel cultus bonus.Apud v̊o
latinos dicitur religio ⁊ pietas.ita ꝙ hec
duo nomina correſpondent illis duobus.
licꝫ quodāmodo ſint in plus quantū ad
modum conſuetum.ſic g̊ latria idem ē qd̄
religio.religio aūt dicitur a relegendo.ſcꝫ
penitentia ad diuinum cultum ut dicit Iſi
dor⁹ lib° ethimologiaꝝ.quia huiuſmodi
ſunt in corde frequent̄ reuoluenda. Pro/
uer.3° In omnibus vijs tuis cogita illū.
vel a religendo.ſ.deum quem per peccatū
amiſimus.ut dicit Aug⁹ x° de ciuitate dei
vel a religādo.vnde Aug⁹ de vera religio
ne.religet nos religio vni omnipotēti deo
Ideo patet ꝙ religio vndecunq̄ꝫ dicatur
proprie importet ordinem ad deum. vnde
Aug⁹.x° de ciuitate dei.dicit ꝙ religio di/
ſtinctius non quemlibet ſed dei cultum ſi/
gnificare videtur.Extenſo tamen nomi/
ne refertur etiam ad ea que humanis co
gnitionibus exhibentur.ut etiam idē dice
re videtur ibidē.⁊ ſic religioſi dici poſſūt
cōmuniter omnes qui deum colunt.ſpecia
liter tamen dicuntur religioſi qui vitam
ſuam totam deo dedicantes a mundanis

negocijs ſe abſtrahūt.
C Irca 2m ſciēdū ꝙ differūt latria
⁊ theuſebia licꝫ aliquādo ſuman
tur ꝑ codē ſm ꝓpriā acceptioneꝫ
quia theuſebia ꝓprie reſpicit cultū interio
rem qui ꝓprie pertinet ad v̾tutes theologi
cas. ſed latria ad ſeruitutē exteriorē que
ptinet ad iuſticiam. latria .n. grece idem ē
quod ſeruitus latine de ratione ſui voca/
buli. ut vult Augꝰ liꝰ de tri. Si aūt latria
reſpiceret cultū interiorē pn̄cipaliter cum
iſte conſiſtat in credendo ⁊ ſperando ⁊ di
ligendo deū. ut dicit Augꝰ in encħ. tūc nō
eſſet virtus cardinalis ſed theologica. nō
ſiquā ab alijs diſtincta. ꝭ cōſequens ad
oēs illas ſm Boñ. 3. diſ. 9. q. 2. ar. 3ꝰ c. ſed
h̄ modo non ſumit̄ ita ꝓprie ſicut mō ſup̄
dicto cū nomen eius impoſitū fuerit a v̾
tute q̄ ꝓprie reſpicit actū exteriorē. vtroqꝫ
tn̄ modo ꝯtingit repiri eaꝫ dici. ⁊ ſm hoc
doctoꝝ poſitiōes diuerſificari. vn̄ quidaꝫ
ponūt eam ſpeciē virtutis cardinalis. ſ. iu/
ſticie quidā v̾o tres theologicas circūple
cti. ⁊ vtrumqꝫ vere poteſt dici ſine cōtra/
rietate ꝓpter diuerſū modū accipiēdi ſm
Boñ. vbi ſ. Sed quomodo ſe habet la
tria ad duliā. Rꝰ ad cuiꝰ euidentiā ſciēdū
ꝙ dulia multipliciter ſumitur. vno modo
ſm quandam analogiam. ⁊ tūc importat
cultū debitū nature ſuperiori ſiue creatu/
re ſiue creatori ſm aliquā rationem quaꝫ
creator coīcat creature. utpote ſm rationē
dominij. ⁊ ſic accipitur in glo. ſup̄ illud ps
In eccleſijs benedicā dn̄o. glo. deo cui de
betur latria. dn̄o cui debet̄ dulia. Alio mo
do ſm anthonomaſiā. ⁊ ſic dicit reuerētiā
debitaꝫ creature humane dei facte. ⁊ ſic ſu
mitur. glo. ſuper illud ps. Adorate ſcabel/
lum pedū eius. vbi dicit̄ ꝙ dulia maior de
betur ſoli humanitati xp̄i. 3ꝰ ſm ſignifica
tionē ꝓpriam. ⁊ ſic ſm Augl. p̊ de trini.
caꝰ 6ꝰ latria dicitur cultus tn̄ deo debitꝰ
dulia v̾o honor debitus ⁊ exhibitus crea
ture rationali. ⁊ ſic coiter accipi conſueuit
⁊ hoc modo latria ⁊ dulia ſūt diuerſe ſpe
cies virtutis. quia reſpiciūt cultꝰ exterio/
res formaliter diuerſoſ. Aliter .n. ⁊ alia ra
tiōe adoratur creator ⁊ creatura. Adora
tur .n. creator. quia ī eo eſt ſūma maieſtas
que eſt pn̄cipale pn̄cipiū oīs boni. qȯ ha/
bere poteſt ille qui adorat. Creatura vero
adoratur inquantū conſideratur ut adiu/
uans. ⁊ hoc uel ad eſſe ut pater carnalis.
vel ad bene eſſe ut pater ſpūalis. Si que/
ratur quare glo. ſupra poſita magis dicit
latriam deberi deo. ⁊ duliam domino. cūꝫ
idem ſit dominus ⁊ deus. Dicendū ꝙ do
minus coīcatur creature. ⁊ de creatore ⁊
creatura dicitur analogice. deus aūt non
ita coīcatur. ſed ſi dicat̄ de creatore ⁊ crea
tura dicitur equiuoce. ⁊ ꝓpterea dicit la/
triam deberi deo ⁊ duliam dn̄o. non ut ſi/
gnificetur ꝙ alia ſpecie adorationis adorā
dus ſit inq̄ꜩtum deus. ⁊ alia inq̄ꜩtuꝫ dn̄s.
ſed ut īnoteſcat differentia hoꝝ vocabulo
rum. ⁊ ſimul cum differentia inuit cōueni
entiam. Ex predictis patet ꝙ latria eſt vir
tus ad reddendum honorem deo debituꝫ
habilitatiua moralis ad iuſticiā reducibil̄

De actibus latrie. ti. .6

P Oſtea cōſiderandū eſt de latria
ſiue religione q̄ꜩtū ad actus eiꝰ.
⁊ p̊ in cōi. 2ꝰ in ſpeciali de actu
ſacrificandi. 3ꝰ de actu adoran
di. Circa pͥmū ſciendū ꝙ religio aliq̄s
actus ꝓducit mediantibꝰ v̾tutibus quibꝰ
imperat ordinans eos in dei reuerentā. qa
v̾tus ad quā pertinet finis imperat v̾tuti/
bus ad quas pertinent ea que ſūt ad finē.
⁊ ſic religionis actus per modū imperij po
nitur Jaco. p̊. Eſſe viſitare pupillos ⁊ vi
duas in tribulatione eoꝝ. qȯ eſt actꝰ elici
tus a miſericordia. ⁊ īmaculatū ſe cuſtodi
re ab h̄ ſeculo. quod elicitur a temperātia
uel aliqua huius vice. Aliquos v̾o ꝓdu/
cit p ſe ⁊ īmediate. per quos hō ordinatur
tn̄ ad deū. ⁊ inter hos actꝰ habꝫ aliquos
interiores tanq̄ꝫ pn̄cipales ⁊ p ſe. ⁊ iſti vi
dentur eſſe deuotio ⁊ oratio. Aliq̄s v̾o hꝫ
exteriores q̄ſi ſecūdarios ⁊ ordinatos ad
actꝰ interiores q̄bus ipſa vtit̄ q̄i ſignis ad
excitandū mentē ad actꝰ ſpūales. Et in ali
quibꝰ hoꝝ actuū exterioꝝ corpꝰ ad vene
randū deū exhibet̄ ut in orōne. In aliq̄bꝰ
v̾o aliq̄d deo de rebꝰ exterioribꝰ offert̄. ⁊
h̄ uel ꝓmittēdo ut ī votis. uel dando ut ī
ſacrificijs: ⁊ oblatiōibꝰ: pͥmicijs: ⁊ decimis
Hec .n. differūt. quia ſacrificia ꝓprie dicun
tur quādo aliquid fit circa res deo obla/
tas. ſicut ꝙ animalia occidebantur. ꝙ pa
nis benedicitur. frangitur. ⁊ cōmeditur. ⁊
hoc ipſum nomen ſonat. nam ſacrificium
dicitur ex hoc ꝙ homo facit aliquid ſacꝝ
oblatio auteꝫ directe dicitur quando deo
aliq̄d offert̄. etiā ſi nihil fiat circa ipſum.
ſicut offerri dicuntur denarij. uel panes

in altari circa quos nihil fit. vnde omne ſacrificium eſt oblatio ⁊ non econuerſo. Primitie aūt ſūt oblatiões q̄ deo offerebāt. ut legit Deut. 16. Non aūt ſūt ſacrificia quia nihil ſacruꝫ circa ea fiebat. Decime aūt proprie loquendo nec ſunt oblationeſ nec ſacrificia. quia non exhibentur deo im mediate. ſed miniſtris cultuſ diuini. In ali quibus aūt actibus exterioribus religio nis aliquid diuinū aſſumitur. ut aliquod ſacramentū uel nomen diuinū. Et quideꝫ de oratione ⁊ deuotione. necnon ⁊ de obla tionibus pmitijs ⁊ decimis. atqꝫ aſſūptio ne ſacramentoꝝ infra in ſuis locis agetur De aſſūptione vō nois diuini ⁊ etiam de votis in quibus etiā aliquo modo dei no men aſſumitur. infra dicetur cū de pcepto 2° agetur. vnde reſtat ut ad pſens cōſide remus tm̄ de adoratione ⁊ ſacrificijs.

Sequitur ḡ videre de 2° ſ. de ſacrifi cijs. Circa quod ſciendū ꝙ ſacrifi ciū quod offertur exterius ſignifi cat ſpūale ſacrificiuꝫ q̄ interi⁹ aīa offert ſe deo ſm illud ps. Sacrificiū deo ſpiritus cō tribulatus. Anima aūt offert ſe deo in ſa crificiū ſicut pncipio ſue creationiſ. ⁊ ſicut fini ſue beatificationis. ⁊ ideo illi ſoli deo ē offerendū ſacrificiū tam interius q̄ȝ exte rius. vñ Exo. 22. Qui imolat dijs occide tur pterqȝ ſoli deo. Tenētur aūt oēs offer re deo ſacrificiū tam interi⁹. ſ. mentē deuo tam. q̄ȝ exterius bonā opationē. ſm illud ps. Sacrificate ſacrificiū iuſticie. Eſt. n. tri plex ſacrificiū. ſ. bone operationis. deuote orationis ⁊ imolationis. Primū eſt vtutū oium. 2m eſt theologicaꝝ. 3m eſt ſpeciale ipſius latrie.

Sequitur videre de 3° ar. ſ. de adora tione. ⁊ de hac queruntur plura. ſ vtꝝ adoratio importet actum cor poralem. R̄. ꝙ ſic. vt. n. dicit Damaſ. 4° li° quia ex duplici natura cōpoſiti ſumus ſ. intellectuali ⁊ ſenſibili. ideo dupliceꝫ deo adorationē offerimus. ſ. ſpūalem que con ſiſtit in interiori motu mētie. ⁊ corporalē que conſiſtit in exteriori corporis humiliatiōe ⁊ quia in oibus actibus latrie illud qđ eſt exterius refertur ad illud quod ē interius ſicut ad pncipali⁹. ideo exterior adoratio fit pter interiorem ut. ſ. pter ſigna humili tatis que corporaliter exhibemus. excitet affectus noſter ad ſubijciendū ſe deo. quia cōnaturale eſt nobis ut p ſenſibilia ad in telligibilia pcedamus. vnde genuflecti mus noſtrā infirmitatē ſignanteſ reſpectu dei. proſternimus aūt nos quaſi pfitētes nos nihil eſſe ex nobis. Utꝝ adoratio requirat locū determinatuꝫ. R̄. ꝙ ſic. Si cut. n. dictū eſt in adoratione pncipalior ē deuotio mentis interior. ſecūdariū aūt eſt quod pertinet exteri⁹ ad ſigna corporalia. mens aūt interius apprehendit deū quaſi non cōprehenſū aliquo loco. ſed corpora lia ſigna neceſſe eſt eſſe in loco determina to. ⁊ ideo loci determinatio non requiritur pncipaliter ad adorationē quaſi ſit de ne ceſſitate eius. ſed ſm quandā decētiā ſicut ⁊ alia ſigna corporalia. ſm illud Ioh. 2°. Domus mea domus orationis vocabit. Per illa auteꝫ verba Ioh. 4°. Uenit hora qñ nec in monte hoc: nec in hieruſalē ado rabitis patrē. predicit dñs ceſſationē ado rationis tam ſm ritū iudeoꝝ adorantiūꝫ in hieruſalē q̄ȝ ſm ritū ſamaritanoꝝ ado rantiū in monte gariaꝫ. Uterqȝ. n. rit⁹ ceſ ſauit veniente ſpirituali euangelij verita te. Sic ḡ locus determinat⁹ eligit ad ado randum. non pter eū qui adoratur qua ſi loco concludat. ſed pter ipſos adoran tes. ⁊ hoc triplici ratione. p̄ pter loci con ſiderationē ex qua ſpecialem deuotionē cō cipiūt adorantes ut exaudiant. ut patꝫ ex oratione Salomonis. 3. Reg. 8. 2° pter ſacra myſteria ⁊ alia ſanctitatis ſigna q̄ ibi continentur. 3° pter concurſū multo rum adorantiuꝫ ex quo fit oratio magis exaudibilis ſm illud Math. 18° Ubi duo uel tres congregati fue. in no. m. ibi ſum.

Sciendum inſup ꝙ ſm quandā cōde centiaꝫ adoramus verſus orientē. p̄ pter diuine maieſtatis indiciū quod nobis ma nifeſtat in motu celi qui eſt ab oriente. 2° pter paradiſū ī oriente conſtitutū ut legi tur Geñ. 3° ſm litteraꝫ. lxx. interpretum. quaſi redire queramus ad paradiſum. 3° pter xp̄m qui eſt lux mūdi. ⁊ dicit oriens Zach. 6°. Et qui aſcendit ſuper celū celi ad orientem. ⁊ ab oriente venturus expectat ſm illud Math. 24°. Sicut fulgur erit ab oriente ⁊ paret vſqꝫ in occidētē. ita erit ⁊c̄.

Utꝝ tres perſone adorentur vna ado ratione. R̄. ꝙ ſic. Una eſt eni exiſtentia ſi ue eſſentia ſiue excellentia triū perſonaꝝ. ⁊ ideo vnus honor ⁊ vna reuerentia ⁊ p cōſequens vna adoratio debetur. In cui⁹ ſignū legitur de Abrahaꝫ Geñ. 18° ꝙ tres vidit ⁊ vnū adorauit dicens. Domine ſi īueni gratiam ⁊c̄. Quando tamen nomi nantur tres perſone ſingillatim ter flecti mus genua in ſignuꝫ trium perſonarum.

Utꝝ adorari poſſit aliq̃ creatura. ℞.
ꝙ ſic. Deo.n.debet̃ reuerẽtia ꝓpter ei⁹ ex
cellentiã q̃ coicat̃ aliq̃bus creaturis non
ſm equalitatẽ ſ; ſm quandã participatio/
nem.⁊ iõ alia veneratiõe veneramur deũ
qd̃ ꝑtinet ad latriã.⁊ alia veneratiõe q̃ſ/
dam creaturas excellentes qd̃ ꝑtinet ad
duliam. Et q̃a ea q̃ exteri⁹ agũt̃ ſigna ſũt
interiorꝭ reuerẽtie. q̃daꝫ exteriora ad re/
uerentiã ꝑtinentia exhibent̃ excellentib⁹
creaturis inter q̃ maximũ ẽ adoratio. ſed
aliq̃d eſt qd̃ ſoli deo debet̃.ſ.ſacrificiũ.⁊ h̃
habet̃ ex v̄bis Aug. x°. de ciui.dei. Scd̃m
ḡ reuerentiã excellẽti creature debitã Na
than adorauit Dauid. 3°. Reg. p̃. vbi dr̃
ꝙ Nathan ꝓpheta ingreſſus ante regem
Dauid adorauit cũ ꝓnus in terrã.⁊ hoc
etiã modo adorauit Abraham angelos
Geñ.18°. ⁊ ſilr̃ Joſue 5°. lꝫ intelligi poſſit ꝙ
adorauerit adoratiõe latrie deũ q̃ ĩ ꝑſona
angeli apparebat ⁊ loq̃bat̃. Johãnes aũt
ꝓhibitus eſt adorare angelũ. Apoc. vlti.
Tum ad oſtendendũ dignitatẽ hoĩs quã
ẽ ꝑ xp̃m adeptus ut adequet̃ angelis. vñ
ſubdit̃ ibi. Conſeru⁹ tu⁹ ſũ ⁊ fratꝝ tuoꝝ.
tũ etiã ad excludendũ idolatrie occaſionẽ
vñ ſubdit̃. deũ adora. tum ad oſtendendũ
dignitatẽ Johãnis q̃ excellẽtior erat mul
tis angelis. Scd̃m etiã reuerentiã q̃ deo de
bet̃ Mardoche⁹ noluit adorare Amon
timens ne dei honorẽ tranſferret ad homi
nem ut dicit̃ Heſter.13°. Utꝝ humani/
tas xp̃i ſit adoranda cultu latrie. ℞. h̃ du
pliciter põt intelligi. aut habẽdo reſpectuꝫ
ad humanitatẽ xp̃i in ſe.⁊ ſic cũ ſit creatu
ra non obſtante qd̃ eſt v̄bo vnita: non eſt
ei latria exhibẽda.⁊ ſic dicit glo. ſup illud
p̃s. Adorate ſcabellũ pedũ ei⁹. ꝙ caro xp̃i
adorat̃ a nobis nõ adoratiõe latrie q̃ ſoli
creatori debetur. ſ; illa q̃ dulia dignior eſt.
Aut habẽdo reſpectũ ad verbũ cũ quo ẽ
vnita hypoſtatice.⁊ ſic hũanitati xp̃i cult⁹
latrie debet̃. vna.n. adoratiõe adorat̃ ſup/
poſitũ ⁊ natura. ita ꝙ natura ꝑ ſuppoſitũ
xp̃s aũt eſt nomen ꝑſone in duab⁹ naturꝭ
ſm Damaſ. li°. 3°. c.3°. ⁊ ideo vna ⁊ eadeꝫ
adoratione adoratur xp̃us ⁊ humanitas
eius.⁊ huic modo reſpõdendi concordat
Damaſ. li°. 3°. ca°. 8°. dicens ſic. Unus eſt
xp̃s perfect⁹ deus ⁊ perfect⁹ hõ quẽ adora
mus cũ patre ⁊ ſpũ ſancto vna adoratio
ne cũ incõtaminata carne eius. nõ inado
rabilẽ carnem eius dicentes. adoratur.n.
in vna verbi hypoſtaſi. h̃ Rich. 3. diſ. 9. q
2. arti. p̃. c. Utꝝ imago xp̃i ſit adorãda
cultu latrie. ℞. imago põt dupliciter con/
ſiderari.ſ. uel ſm ꝙ ẽ quedã res.⁊ ſic nul
lus honor ſibi debetur ſicut nec alicui la/
pidi uel ligno. uel ſm ꝙ eſt imago.⁊ tunc
q̃a idem motus ẽ in imaginẽ inq̃ʒtum eſt
imago.⁊ in imaginatũ. vn⁹ honor debetur
imagini ⁊ imaginato.⁊ ideo cũ xp̃s latria
adoret̃: ei⁹ imago ſimilit̃ debet latria ado
rari. Uñ Damaſ. lib°. 3°. ca°. 8°. dicit. ꝙ ho/
nor imaginis ꝓuenit ad ꝓthotypũ.i. ima
ginatũ. Sed obijcit̃ illud Exo. 26°. nõ
facies tibi imaginẽ nec ſculptã ſimilitudi
nem. dicendũ ꝙ illud ꝓ eo tp̃e ꝓhibituꝫ
eſt in q̃ deus naturã humanã nõ aſſũpſe/
rat. tũc.n. cũ deus oĩno ſpũs eſſet infigura
bilis erat. ſecus aũt eſt poſtq̃ʒ naturã aſſũ/
pſit humanã. Sũt aũt imagines hi⁹ intro/
ducte ꝓpter ſimpliciũ inſtructionẽ.⁊ ꝓpter
affectus excitationẽ q̃ frequent̃ mouetur
magis ex viſis q̃ʒ ex auditis.⁊ ꝓpter ma
iorẽ ⁊ frequentiorẽ memorationẽ. Si di/
catur ꝙ hi⁹ imagines nec ꝑ vet⁹ teſtamẽ/
tum nec ꝑ nouũ approbant̃. Dicendũ ꝙ
apl̃i multa tradiderũt q̃ in canone nõ ſũt
inter que ẽ vnũ de imaginib⁹. vñ Damaſ
li°. 4°. ca°. 8°. dicit ꝙ Lucas xp̃i ⁊ btẽ v̄gi/
nis imagines depinxit.⁊ xp̃us imagineꝫ
ſuã abagaro direxit. ut hiſtoria eccleſiaſti
ca tradit. Utꝝ crux xp̃i ſit adorãda ado
ratione latrie. ℞. honor ſiue reuerẽtia nõ
debetur niſi rationali creature. inſenſibili
aũt non debet̃ niſi ratione nature rationa
lis.⁊ h̃ dupliciť. vno modo inq̃ʒtũ rep̃ſen
tat naturã rationalẽ. alio modo inq̃ʒtũ ei
ꝯiũgitur quocunq̃ʒ modo. p̃ modo ſolent
hoĩes venerari imagines regis. 2° ei⁹ ve
ſtem. vtrũq̃ʒ aũt venerant̃ hoĩes eadẽ ve/
neratione q̃ venerant̃ ⁊ regẽ. Si ḡ q̃uera
tur de cruce in q̃ fuit xp̃s crucifix⁹. vtroq̃ʒ
modo eſt a nobis veneranda. vno modo
inq̃ʒtũ rep̃ſentat figuraꝫ xp̃i extenſi in ea.
alio modo ex ꝯtactu eius ad xp̃i mẽbra.⁊
ex h̃ ꝙ ei⁹ ſanguine eſt ꝑfuſa. vñ vtroq̃ʒ
modo adoratur eadẽ adoratiõe cũ xp̃o.ſ.
adoratiõe latrie.⁊ iõ crucẽ alloq̃mur ⁊ de
precamur q̃ſi ipſũ xp̃m. Si aũt loq̃mur de
effigie crucis xp̃i in alia materia.ſ. lapidiſ
ligni uł alia materia ⁊ hi⁹. ſic veneramur
cruceꝫ tm̃ ut xp̃i imaginẽ quam venera/
mur adoratione latrie ut dictũ eſt ſ. Aliq̃
aũt dicũt ꝙ crux ipſa in qua pependit xp̃s
inq̃ʒtũ eſt res quedã nõ adorat̃ eadẽ ado
ratiõe.ſ. latrie cũ verbo. cũ non ꝑtineat ad
perſonã verbi q̃ſi pars eius. ſ; adoratione
hyperdulie inq̃ʒtum ẽ quedã res xp̃i. rõne

cuius ſimilit̃ ⁊ veſtis ⁊ alia q̃ ad huma/
nitatẽ xp̄i referũt̃ hypdulia adorant̃. ⁊ h̃
ẽ poſitio Thome.3.q.25.ar.4º c. Alij võ
dicũt ꝙ illa crux nõ debet adorari ut eſt
res quedã.nec adoratiõe latrie.nec dulie.
ſed adoratiõe cuiuſdã honoris ⁊ reueren
tie tanq̃ȝ inſtrumentũ nr̃e ſalutiſ.ſicut etiã
reueremur ſacramenta ꝓ eo ꝙ ſũt inſtru
menta nr̃e ſalutis.⁊ h̃ eſt poſitio Boñ.3.
diſ.9.q.i.ar.4.c. Utꝝ mater xp̄i ſit ado
randa adoratiõe latrie. Rº ꝙ nõ.ꝓ eo ꝙ
eſt pura creatura.qa tñ eſt mater dei qð ẽ
excellentiſſimũ.ita ꝙ excellẽtius creature
pure ꝯuenire non põt.ideo ſibi nõ tñ con
uenit honor dulie ſed etiã hypdulie.quod
nomẽ ſumit̃ de glo.Hiere.4º vbi dicit̃ du
lia maior ⁊ dulia minor. Utꝝ ſcõꝝ re/
liquie ſint aliq̃ modo venerãde. Rº ꝙ ſic.
Sicut.n.vult Aug⁹ p̊ de ciui.dei. Qui ad
aliquẽ afficit̃ ea q̃ de eo relinquũt̃ p⁹ mor
tem veneratur.non tñ corpus aut partes
corpis.ſ; etiã aliq̃ exteriora ut veſtes ⁊ ſi/
milia.Manifeſtũ eſt aũt ꝙ ſcõs dei vene
rare debem⁹ tãq̃ȝ xp̄i mẽbra filios ⁊ ami/
cos.⁊ interceſſores nr̃os.⁊ ideo reliquias
ſcõꝝ q̃leſcunq̃ȝ i eoꝝ memoriam honore
cõgruo venerari debem⁹.vñ ⁊ ipſe xp̄ũs
hi⁹ religas cõuenient̃ honorat in p̄ſentia
eaꝝ miracula faciendo. Utꝝ aduerſa/
ri⁹ adorari poſſit ſine pctõ. Rº ꝙ nõ.etiaȝ
ſi xp̄s fore credat̃ niſi interi⁹ uel exterius
actualit̃ cõditio exp̄mat̃.qa ipſa nouitas
rei inſolite ꝯſiderationẽ ⁊ attentionẽ req/
rit.ſicut dicit̃ de btã v̄gine ꝙ cogitabat q̃/
liter eẽt iſta ſalutatio. In adoratiõe võ ho
ſtie ſufficit hanc conditionẽ hr̃e habituali
ter.ſ.ſi conſecratio debite eſt facta pro eo
ꝙ hoſtie ꝯſecratio eſt conſueta.

De ſuperſtitione in cõi.ti.7⁹

D[d]Einde cõſiderandũ eſt de vitijs
oppoſitis religioni ſiue latrie.
⁊ p̊ de illis q̃ ꝯueniũt cũ religio
ne in h̃ ꝙ exhibẽt cultũ diuinũ
2º de vitijs manifeſtã ꝯrietatẽ ad religiõȝ
habẽtib⁹ ꝑ ꝯtemptũ coꝝ q̃ ptinẽt ad cul/
tum dinũ. Primũ hoꝝ ptinet ad ſuperſti/
tionẽ.2m ad irreligioſitatẽ.vñ p̊ ꝯſideran
dum eſt de ſupſtitione ⁊ ptibus ei⁹.⁊ p̊ in
cõi.2º de ptibus ei⁹ in ſpãli. Circa p̄mũ
plura q̃rũtur.p̊ vtꝝ ſupſtitio ſit vitiũ re/
ligiõi ꝯtrariũ. Rº ꝙ ſic.opponit̃ aũt ei ſu
perexcellẽtiſſime.qa plus exhibeat ĩ cul/
tum dinũ q̃ȝ vera religio. ſed qa exhibet
cultũ dinũ uel cui nõ debet uel eo mõ quo
non debet. Ex hoc aũt ſupſtitioſi dicti ſunt
ſm Iſido.liº ethimologiaꝝ.ꝙ dep̄cabant̃
⁊ imolabant ut ſui liberi ſibi ſupſtites fie/
rent.ſ; hoc ẽ ethimologia non ſignificatio.
Sed obijcit̃ ꝙ in glo.ad Cor. 2º dicit̃
ꝙ ſupſtitio eſt religio ſupra modũ ſerua/
ta nõ g̃ ⁊c̃. Rº ſicut bonũ methaphorice
repitur in malis ꝑut dicit̃ bon⁹ latro .ita
etiã noĩa v̄tutũ qñq̃ȝ accipiũt̃ tranſũptiue
in malis.ut prudentia qñ; ponit̃ ꝓ aſtutia
ſm illud Luc. 16º Filij hui⁹ ſeculi prudẽ.
ſũt.fi.lu.⁊ ſm hũc modũ ſupſtitio dicitur
religio. Utꝝ ſint diuerſe ſpẽs ſupſtitiõis
Rº ꝙ ſic.vt.n.ſupradictũ eſt vitiũ ſuperſti
tiõis ꝯſiſtit in hoc ꝙ tranſcẽdit mediũ v̄/
tutis ſm aliq̃s circũſtantias.nõ aũt q̃libȝ
circũſtantiaꝝ corruptaꝝ diuerſitas: vari
at ſpeciẽ pcti.ſ; tñ qñ referunt̃ ad diuerſa
obiecta uel diuerſos fines.ſm hec.n.act⁹
morales ſpecies ſortiũt̃. Diuerſificant̃ g̃
ſupſtitiõis ſpẽs p̄mo ex pte obiecti. poteſt
n.dinus cultus exhiberi.uel cui exhibẽd⁹
eſt.ſ.deo:modo tñ indebito ut ſi qs tẽpore
gr̃e coleret deũ ſm veteris legis ritũ.⁊ hec
eſt p̄ma ſpẽs ſupſtitiõis.uel ei cui nõ debȝ
ſ.cuicũq̃ȝ nature.⁊ hoc ẽ aliud gen⁹ ſuper
ſtitiõis.qð diuidit̃ in multas ſpecie ſcðm
diuerſos fines dini cultus. Ordinat̃ aũt
dinus cultus p̊ ad reuerẽtiã deo exhiben
dam.⁊ ſm h̃ p̄ma ſpecies hui⁹ generis eſt
idolatria q̃ dinaȝ reuerentiã indebite ex/
hibet creature. 2º ad h̃ ꝙ hõ inſtruat̃ a
deo quẽ colit.⁊ ad h̃ ptinet ſupſtitio diui/
natiua q̃ demones ꝯſulit ꝑ aliq̃ pacta cuȝ
eis inita tacita uel exp̄ſſa. 3º ad quãdã
directioneȝ actuũ humanoꝝ.ſm inſtituta
dei q colitur.ad qð ptinet ſupſtitio q̃rũdã
obſeruãtiaꝝ.⁊ hec tria Aug⁹ 2º de doctri.
xp̄iana tangit. Supſtitioſũ eſt inq̃t q̃cquid
inſtitutũ ẽ ab hoĩbus ad faciẽda ⁊ colẽda
idola.ptinẽs ad colẽdã ſicut deũ.creaturã
ptem uel vllã creature.⁊ h̃ ptinet ad p̄mũ
⁊ p⁹ ſubdit.uel ad ꝯſultatiões ⁊ pacta q̃/
dam ſignoꝝ cũ demonib⁹ placita atq̃ȝ fe/
derata.qð ptinet ad 2m.⁊ p⁹ paꝝ. Ad h̃ g̃
ptinẽt oẽs ligature ⁊c̃.qð ptinet ad 3m.

De ſupſtitiõe cult⁹ indebiti veri dei.ti.8⁹.

P[p]Oſtea cõſiderãdũ ẽ i ſpãli de p
tib⁹ ſiue ſpẽb⁹ ſupſticiõis.⁊ p̊ d̃
ſupſtitiõe cult⁹ indebiti veri dei.

2º ꝺe ſupſtitiõe idolatrie.3º ꝺe ſupſtitiõe ꝺi
uinationũ.4º ꝺe ſupſtitiõe obſeruantiarũ.
Circa p̄mũ q̄rũtur plura.ſ. vtꝝ i cultu
veri ꝺei poſſit eſſe aliqd pernitioſuȝ.Rº. ꝙ
ſic.ut.n.ꝺicit Aug⁹ liº ꝯ mendaciũ.Men
ꝺaciũ maxime pnitioſũ eſt.quod fit in p/
tinentib⁹ ad religionẽ xp̄ianã.Eſt aũt mẽ/
ꝺaciũ cũ aliqs exterius ſignat ꝯriũ v̄itati
ſicut aũt ſignificat᷑ aliqd v̄bo ita ⁊ facto.
⁊ in tali ſignatiõe facti ꝯſiſtit cultus reli/
giõis exteri⁹.ut patet ex ſupradictis.⁊ iõ
ſi p cultum exteriorẽ aliqꝺ̄ falſũ ſignifice
tur:erit cultus pnitioſus.h̄ aũt contingit
ꝺuplicit᷑.vno modo ex pte rei ſig̃te a qua
ꝺiſcordat ſignificatio cultus.⁊ h̄ mõ tpe
legis noue pactis xp̄i myſterijs pnitioſuȝ
eſt vti cerimonijs legis veteris:q̄bus xp̄i
myſteria ſignificabant᷑ futura.ſicut etiam
pnitioſũ eſſet ſignis ꝯfiteri xp̄m eſſe paſ/
ſurũ.Alio modo ex pte colentis.⁊ h̄ preci
pue i cultu cõi q p miniſtros exhibet᷑ i per
ſona totius eccleſie.ſicut.n.falſarius eſſet
ꝑponens ex pte alicui⁹ non cõmiſſa ſibi.
Ita etiã exhibens ꝺeo cultũ ex parte ec/
cleſie cõtra modũ ꝺiña auctoritate ꝯſtitu
tum ⁊ i eccleſia ꝯſuetũ.vñ ꝺicit Amb⁹ In
ꝺignus eſt q aliter celebrat miniſteriuȝ q̄ꝫ
xp̄s tradidit.⁊ ideo ꝺicit glo.ſup Coll'.2º.
ꝙ ſuperſtitio eſt qñ traditioni humane no
mẽ religiõis applicat᷑.Nõ tñ ꝙ in ꝺiuer
ſis eccleſijs ꝺiuerſe ſũt ꝯſuetudines i cultu
ꝺiño:q̄ in nullo v̄itati repugnãt.⁊ iõ ſunt
ſeruande ⁊ eas p̄terire nõ licet. Utꝝ in
cultu veri ꝺei poſſit eẽ aliquid ſuperfluuȝ
Rº ꝙ ſic.Sciendũ tñ ꝙ aliqd ſuperfluuȝ
ꝺicitur ꝺupliciter.vno modo ſ̄m quanti/
tatem abſolutam.⁊ ſic nihil poteſt eſſe ſu
perfluũ in ꝺiño cultu.quia nihil poteſt hõ
facere quod non ſit minus eo quod ꝺe/
bet ꝺeo.Alio modo ſ̄m quantitatem ꝑpor
tionis.q̄a.ſ.non eſt fini ꝑportionatum.Fi
nis aũt ꝺiñi cultus eſt ut homo ꝺet gloriã
ꝺeo.⁊ ei ſubijciat ſe mente ⁊ corpore.⁊ iõ
q̄cquid homo facit pertinẽs ad gloriã ꝺei
⁊ ad hoc ꝙ mens homĩs ꝺeo ſubijciat᷑.⁊
etiam corpus p moderatam cõcupiſcẽtia/
rum refrenationẽ ſ̄m ꝺei ⁊ eccleſie ordina
tionẽ ⁊ ꝯſuetudinẽ eoꝝ q̄bus ꝯuiuit non
ſuperfluit in cultu ꝺei.Si v̄o ſit aliquid qꝺ̄
quantũ ẽ ꝺe ſe non ptineat ad aliqꝺ̄ triuȝ
p̄dictoꝝ.aut etiã ſit p̄ter ꝺei ⁊ eccleſie inſti
tutionem.uel ꝯtra ꝯſuetudinẽ cõem.q̄ ſ̄m
Augꝰ.p lege hũana hñda ẽ.totũ ẽ ſupflu
uȝ reputãdũ ⁊ ſupſtitioſũ.q̄a i exteriorib⁹
tm̃ ꝯſiſtens ad interiorẽ nõ ptinet cultũ.
vñ Aug⁹ liº ꝺe vera religiõe inducit Luc.
17º. Regnũ ꝺei intra vos eſt ꝯ ſupſtitioſos
q.ſ.exteriorib⁹ p̄ncipalẽ curã impendũt.

De idolatria.ti.9⁹.

Deinde ꝯſiderãdũ ẽ ꝺ̄ ſupſtitiõe
idolatrie.De hac aũt q̄runtur
plura.ſ.vtꝝ ſit ſp̄ẽs ſupſtitiõis.
Rº. ꝙ ſic.ut ꝺictũ ẽ ſ̄.Idolũ.n
ꝺeductũ eſt ab eo qꝺ̄ ẽ idos ut ꝺicit Iſido.
idos aũt ꝺicit formã ab idea tractã.ut ꝺic̃
Seneca.vñ idolũ ꝑprie ꝺ᷑ ſimulacrũ rep̄
ſentatiuũ rei exiſtẽtis uel rei ficte.⁊ ſ̄m h̄
idolatria ꝑprie ꝺ᷑ cũ ſimulacra colũt᷑.Ex
cõi tñ ꝯſuetudine q̄a creaturas colebant
gẽtiles:ſub quibuſdã imaginib⁹ impoſitũ
ẽ nomẽ idolatrie ad ſignificãdum quem/
cũqꜫ cultũ creature etiã ſi ſine imagib⁹ fie
ret.Cult⁹ nãqꜫ ꝺiñ⁹ ſic̃ creature ſenſibili
exhibebat᷑ p aliq̃ ſenſibilia ſigna.puta ſa
crificia.ludos.⁊ alia hĩ⁹.ita etiã exhibeba
tur creature rep̄ſentate p aliquã ſenſibilẽ
formã ſiue figurã q̄ ꝺicit᷑ idolum.Diuer
ſimode tñ cultus ꝺiñ⁹ exhibebat᷑ idolis.
quidã.n.p quandã nephariã artẽ imagi/
nes q̄ſdam ꝯſtruebãt:q̄ v̄tute ꝺemonum
aliq̄s certos effect⁹ habebãt.vñ putabant
in eis eſſe aliqd ꝺiuinitatis.⁊ p ꝯñs eis cul
tũ ꝺ nũ ꝺeberi.⁊ h̄ fuit opinio Hermetis
termegiſti.ut ꝺicit Aug⁹ 8º ꝺe ciui.ꝺei.Alij
v̄o exhibebant cultum ꝺiuinitatis nõ ipſis
imaginibus.ſed creaturis q̄ꝝ erant ima
gines.oĩa aũt h̄ ad ſupſtitiõȝ idolatrie p/
tinebãt ut pȝ p Aug^m 2º ꝺe ꝺo.xp̄ia.No
tandũ aũt ꝙ ap̄ls.i.Cor].8º ꝺicit.Scimꝰ
q̄a nihil ẽ idolũ in mũdo p eo ꝙ imagĩes
ille q̄ idola ꝺicebant᷑ non erant aĩate.nec
aliquã v̄tutũ ꝺiuinitatis hñtes.ut Hermes
ponit q̄ſi eẽt aliqꝺ̄ ꝯpoſitũ ex aĩa ⁊ corpe
Et ſilr̄ itelligendũ ẽ illud qꝺ̄ ꝺ᷑.j.xº c. ꝙ
idolis ĩmolatũ nõ ẽ aliqd.q̄a p hĩ⁹ ĩmola/
tionẽ carneſ ĩmolate:nec aliquã ſanctifica
tionẽ ꝯſequebãt᷑ ut gẽtiles putabant.nec
aliquã ĩmũdiciã.ut iudei credebãt. Nõ
etiã ꝙ latria vnõ⁹ põt ſignificare actum
humanũ ad cultũ ꝺei ptinenteȝ.⁊ ſic ꝺicit᷑
vniuoce ꝺe cultu ꝺiño ⁊ ꝺe cultu ſ̄m ꝙ p
tinet ad idolatriã.ſicut etiã ſolutio tributi
vniuoce ꝺ᷑ ſiue exhibeat᷑ vero regi ſiue
falſo.Alio modo ſumit᷑ put ẽ idẽ religiõi
⁊ ſic cũ ſit v̄t⁹ ꝺe ratiõe ei⁹ ẽ ꝙ cult⁹ ꝺiñ⁹
exhibeat᷑ ei cui ꝺebꝫ exhiberi.⁊ ſic equoce

dicit̃ de latria vere religiõis ⁊ de idolatria
Utꝝ idolatria ſit pctm̃. R̃ꝫ. ꝙ ſic. Exo.
20. Non adorabis ea. ſ. exteriꝰ. nec coles
ſ. interiꝰ. ut exponit glo. ⁊ loqtur de ſculpti
libus ⁊ imaginibꝰ. Nam ⁊ ſi oẽs ſuꝑiores
reuereri debeamꝰ. non tñ eadẽ reuerentia
oĩbus debet̃: q̃ debetur ſũmo deo q in ſin-
gulari ratiõe oẽs excedit. Dixerũt autem
qdam heretici nõ eẽ ꝑiculoſuꝫ ſi qs ꝑſecu
tiõiſ tpe deꝓhenſuſ: extiꝰ idola colat. dũ tñ
mẽte fidẽ ſeruet. ſꝫ h̓ ẽ manifeſte falſũ. cũ. n
exterior cultus ſit ſignũ interioris. ſicut eſt
ꝑnitioſũ mendaciũ verbis aſſerẽ ꝯtrariũ
eius qȯ credit in corde. ita etiã ſi exterio-
rem cultũ exhibeat alicui ꝯ illud quod ſen
tit in mente. Eſt etiã idolatria grauiſſimũ
peccatoꝝ. vñ dicit glo. ſuꝑ Leuitꝭ. 15°. Om-
ne peccatũ eſt ĩmũditia aĩe. ſꝫ idolatria ma
xime. ⁊ h̓ eſt verũ q̃ſtũ eſt ex ꝑte ipſiꝰ pcti
ſicut. n. in republica grauiſſimũ eẽ videt̃
ꝙ aliqs honoreꝫ regiũ impendat alteri q̃ꝫ
vero regi. qa q̃ſtum ẽ in ſe totũ ordinẽ rei
publice ꝑturbat. ita in pctis q̃ ꝯtra deum
ꝯmittũtur que tñ ſũt maxima: grauiſſimũ
eẽ videt̃ honorẽ diuinũ impendẽ creature.
qa quãtũ ẽ in ſe facit aliũ deũ in mundo:
minuẽs ꝑncipatũ diuinũ. Alio tñ modo po
teſt attẽdi grauitaſ ex ꝑte peccãtiſ. ſicut dr̃
grauiꝰ eẽ pctm̃ eiꝰ q peccat ſcient̃ q̃ꝫ peccã
tis ignorant̃. ⁊ ſm̃ h̓ nihil ꝓhibet grauiuſ
peccare hereticos q fidẽ ſcient̃ corrũpunt
quã acceperũt q̃ꝫ idolatras ignorãter pec-
cantes. Et ſilr̃ etiã alia pctã pñt eẽ maiora
ꝓpt̃ maiorẽ ꝯtemptũ peccãtis. Que fuit
cauſa idolatrie. R̃°. cauſa eius diſpoſitiua
fuit ex ꝑte hoĩuꝫ. ⁊ h̓ triplicit̃. ꝑ̊ ex inordi
natiõe affectꝰ ꝓut. ſ. hoĩes aliquẽ hominẽ
nimis honorãteſ uel nimis venerãtes ho
norẽ diuinũ impenderũt ei. 2° qa hõ nãlit̃
in repſentatiõe delectat̃ ut dicit phs i ſua
poetria. ⁊ iõ hoĩes a ꝑncipio videtes ꝑ di
ligẽtiã artificis imagines: hoĩuꝫ exꝑſſiuaſ
factas: diuinitatis cultũ eis impenderũt. 3°
ꝓpt̃ ignorãtiã veri dei cuiꝰ excellentiã ho
mines nõ ꝯſiderantes quibuſdã creaturꝭ
ꝓpter pulchritudinẽ. ſiue v̓tuteꝫ diuinitatis
cultũ exhibuerũt. de his tribus hr̃ in li°. ſa-
pien. de ꝑ̊ma. c. 14°. de 2ª. 13°. de 3ª. 23°. utꝫ
diligent̃ intuẽti. Alia aũt cauſa idolatrie
ſ. conſũmatiua fuit ex ꝑte demonũ q ſe co
lendos hoĩbꝰ exhibuerũt: in idolis dãdo
reſpõſa. ⁊ alia q̃ videbant̃ hominibus mi-
rabilia faciendo. vñ ps. Oẽs dij gentium
demonia. Et nota ꝙ in ꝑ̊ma etate non fuit
idolatria ꝓpt̃ recentẽ memoriã creatoris
mũdi. ex q̃ adhuc vigebat cognitio vniuſ
dei i mẽte hoĩuꝫ. ſꝫ in 2ª etate legit̃ eẽ inuẽ
ta a Nemroth q ut dr̃ cogebat hoĩes ignẽ
adorare. uel a Nino q imaginẽ patris ſui
beli adorare fecit. Apud grecos auteꝫ ut
Iſidorꝰ refert Prometheꝰ ꝑ̊mus ſimula
cra hoĩuꝫ finxit de luto. Iudei v̓o dicũt ꝙ
Hyſmahel ꝑ̊mꝰ ſimulacra de luto fecit. In
ſexta vero etate excluſa eſt ꝑ virtutẽ ⁊
doctrinã xp̄i q de diabolo triũphauit.

De diuinatiõe ⁊ eiꝰ ſpẽbꝰ in cõi. ti. xꝰ.

POſtea ꝯſiderandũ eſt de ſuꝑſti
tiõe diuinatiua. ⁊ ꝑ̊ in cõi. 2° de
ꝑtibꝰ eius in ſpãli. Circa ꝑ̊mũ
querũt̃ plura. ſ. vtꝝ diuinatio ſit
pctm̃. R̃ꝫ. ꝙ ſic. vñ dr̃ Deut°. 18 Non ſit
q phitõeſ ꝯſulat. neqꝫ diuinos. et. 26. q. 5. di
citur. q diuinatiões expetũt: ſub regulis qn-
quẽnij iaceãt ſm̃ gdꝰ pnĩe diffinitos. Ad
qȯ intelligendũ notãdũ ẽ ꝙ diuinator non
dicit̃ ſi qs ꝓnũciet ea q̃ neceſſario uel ut
in pluribꝰ eueniũt q̃ humana rõne ꝑnoſci
pñt. ſicut aſtrologi ex cognitione cãꝝ ꝑnũ
ciant infallibiliter futuras eclypſes. ⁊ ex
conſideratione ſtellaꝝ ꝑnũciant ꝯiectura
lit̃ pluuias ⁊ ſiccitates. ⁊ medici ſanitatẽ
⁊ mortẽ. ⁊ ita euenit ut in pluribꝰ. Non vi
detur etiam diuinatio ſi qs aliq̃ futura con
tingẽtia deo reuelãte cognoſcat. tũc. n. ipſe
nõ diuinat. i. qȯ diuinũ ẽ facit. ſꝫ magis quod
diuinũ eſt ſuſcipit. Tunc aũt ſolũ dr̃ diuinare
qñ indebito modo ſibi ꝑnũciationem futu
roꝝ euentuũ vſurpat. Preterea qñ ꝑter
dei manifeſtã reuelationẽ ꝑnũciare preſu-
mit aliq̃ futura ꝯtingentia ad vtrũlibꝫ. ut
ſũt illa q̃ dependẽt ex libo arbitrio. uꝉ etiã
ꝯtingentia ut in paucioribꝰ. ut ſũt que per
accñs ꝯtingũt. ſiue i rebꝰ humanis. ſiue i
rebus nãlibus. ſicut ꝙ lapide cadẽte fiat
terremotꝰ. ⁊ ꝙ hoĩe fodiẽte theſaurꝰ inue
niat̃. ꝑſcire. n. talia ẽ ſolius dei. vñ Yſa. 41°.
Annũciate q̃ ventura ſũt in futuꝝ. ⁊ ſcie-
mus. qm̃ dij eſtis. Uñ Iſidorꝰ li° ethimo.
dic̃ ꝙ diuini dicti ſt̃ q̃i deo pleni. deitate. n. ſe
plenos ſimulãt. ⁊ aſtutia q̃dã fraudulẽtie
hoĩbꝰ futura ꝯiecturãt. h̓ Iſi. Cõſtat autẽ
h̓ eẽ pctm̃. vñ diuinatȯ ſp ẽ pctm̃. ⁊ iõ Hiero
dic̃ ſuꝑ Math. ꝙ diuinatio ſp accipit̃ i ma
laꝫ ꝑtẽ. Sꝫ obijcit̃. qa Augꝰ dic̃ de li. ar.
Quis audeat dicẽ aliquã diſciplinã eſſe
malã. ſꝫ aliq̃ artes ſũt diuinatiue. ut patet ꝑ

pħm li. de memo. ergo videt᷑ ꝙ diuinatio non
ſit pctm̄. R°. ꝙ aliq̄ artes ſūt ad p̄noſcēdū
futuros euētus q ex neceſſitate uel freq̄ue
ter eueniūt. quod non ꝑtinet ad diuinationē
ſꝫ ad alios futuros euent⁹ cognoſcendos
nō ſūt aliq̄ vere artes ſiue diſcipline. ſꝫ fal-
laces ⁊ vane ex deceptiōe demonis ītrodu
cte. ut Aug⁹ dicit. ii°. de ciui. dei. Utꝝ ſpe
cies diuinationis ſint plures. R°. ꝙ ſic. ut
vult Iſidor⁹ ethimologiaꝝ. Ad qđ intel
ligendū ꝙ oīs diuinatio vtit᷑ ad p̄cognitiōꝫ
euent⁹ futuri aliq̄ demonū ꝯſilio ⁊ auxilio
qđ quidē exp̄ſſe qn̄ꝫ imploꝛat᷑. qn̄ꝫ autē
p̄ter hoīs petitionē ſe de modo īgerit occul
te vanis inq̄ſitionibus futuroꝝ ut mētes
hoīuꝫ īplicet falſitati aut vanitati. Eſt aūt
vna vana inq̄ſitio futuroꝝ: cuꝫ q̄s futura
p̄noſcere temptat vnde p̄noſci nō poſſunt
Demōes aūt exp̄ſſe īuocati ſolēt futura p̄
nūciare multiplicit᷑. qn̄ꝫ quidē quibuſdaꝫ
p̄ſtigioſis apparitiōib⁹ ſe aſpectui ⁊ audi-
tui hoīuꝫ ingerētes ad p̄nūciandū futura
⁊ hꝫ ſpēs dr̄ p̄ſtigiū ex eo ꝙ oculi hoīuꝫ p̄
ſtrigūt᷑. qn̄ꝫ p ſōnia. ⁊ hꝫ dr̄ diua° ſōnioꝝ.
qn̄ꝫ ꝑ moꝛtuoꝝ aliq̄ꝝ apparitionē ul' locu
tionē ⁊ hꝫ dr̄ nigromātia. ut dr̄ ī li. ethi. Ni
gros. n. grece moꝛs dr̄ latine. mātia vō di
uinatio. q̄a quibuſdā p̄cantatiōib⁹ adhi-
bito ſanguine videt᷑ reſuſcitati moꝛtui di
uinare ⁊ ad int̄rogata reſpondē. dicūtur. n
demōes ſanguinē amare. Qn̄qꜫ vō p̄nun-
ciant futura p hoīes viuos. ut pꝫ in arre-
pticijs. ⁊ hꝫ dr̄ diuinatio phitonica. q̄a. ſ. fit p
phitones q ſic dicti ſūt. ut dicit Iſidor⁹. a
phiton apolline q dr̄ fuiſſe auctoꝛ diuinā
di. Qn̄qꜫ p aliq̄s figuras uel ſigna q̄ appa
rent in reb⁹ inaīatis. q̄ quidē ſi appareāt
in aliquo coꝛpe terreſtri. ut ī vngue uel fer
ferro uel lapide polito. dicit᷑ geomantia. a
geos qđ ē t̄ra. Si aūt in aqua dr̄ idꝛomā
tia. ab idros qđ eſt aqua. Si in aere dicit᷑
aerimantia. Si in igne piromantia a pir
qđ eſt ignis. Si aūt in viſcerib⁹ aīaliū im-
molatoꝝ in aris demonū. dr̄ aruſpiciū q̄ſi
inſpectio in aris. Diuinatio vero q̄ fit ſine
exp̄ſſa. demonū īuocatiōe diuidit᷑ in duo
genera. q̄ꝝ p̄mū ē: qn̄ ad p̄noſcendū futu-
ra ꝯſideram⁹ aliq̄d in diſpoſitiōib⁹ aliaꝝ
reꝝ. ⁊ ſi q̄dē aliq̄s nitat᷑ p̄noſcere futura
ex ꝯſideratiōe ſitus ⁊ motus ſideꝝ. hꝫ ꝑ
tinet ad aſtrologos. q dicūt᷑ geneatici ꝓpt᷑
nataliū ꝯſideratiōes dieꝝ. Si vō ex ꝯſi-
deratione dieꝝ uel hoꝛaꝝ uel auraꝝ. tūc
dicūt᷑ auruſpices. q. ſ. dies ⁊ hoꝛas in ne-
gocijs ⁊ operatiōib⁹ agendis obſeruāt. Nō
tn̄ ꝙ obſeruare tēpus qn̄ꝫ ē infidelitatis.
ut in his q̄ pure dependēt a lib̄o ar. qn̄qꜫ
neccīat. ſ. ꝓpt᷑ p̄ceptū. ut in nuptijs celebrā-
dis. qn̄qꜫ ſagacitatis. ut in his q̄ cām hn̄t
naturalē. ut in potiōib⁹ minutionib⁹. ⁊ hi⁹
Si vō p voces uel motus auiū. uel quoꝛū
cunqꜫ aīaliū. ſiue p ſternutationes hoīuꝫ
ul' ſalt⁹ mēbroꝝ. hꝫ ꝑtinēt gn̄alr̄ ad augu-
riū qđ ſic dr̄ q̄ſi auigeriū ul' auigarriū a ge
ſtu uel garritu auiū. ſic auſpiciū ab iſpecti-
one auiū. q̄ꝝ p̄mū ꝑtinet ad aures. ſecūdū
ad oculos. in auib⁹. n. hi⁹ p̄cipue ſolent cō
ſiderari. Si vō hi⁹ ꝯſideratio fiat circa v̄-
ba hoīuꝫ alia intentiōe dicta: q̄ q̄s retoꝛ-
quet ad futuꝝ qđ vult p̄noſcere dr̄ omen.
Si aūt ꝯſiderētur aliq̄ diſpoſitiones figu
raꝝ in aliq̄bus coꝛpoꝛib⁹ viſui occurrētes
erit alia ſpēs diuinatiōis. Nam ex lineamē-
tis manꝰ ꝯſideratis diuinatio ſūpta dicit᷑ cy
romantia. cyros. n. grece dr̄ manus latine.
Diuinatio vō ex q̄buſdā figuris ī ſpatula
alicui⁹ aīalis apparentib⁹ dr̄ ſpatuliman
tia. Ad 2ᵐ vō gen⁹ diuinationis qđ eſt ſine
exp̄ſſa demonū īuocatiōe: ꝑtinet diuinatio
q̄ fit ex ꝯſideratione coꝝ q̄ eueniūt ex q̄-
buſdam q̄ ſero fiūt ab hoīb⁹ ad ingrēduꝫ
aliqđ occultū. ſiue p ꝯſiderationē pūctoꝝ
qđ ꝑtinet ad artē geomantie. ſiue p conſi-
derationē figuraꝝ q̄ ꝓueniūt ex plūbo li-
quefacto in aq̄ ꝓiecto. ſiue ex quibuſdam
cedulis ſcriptis uel nō ſcriptis: in occulto
repoſitꝭ. cū ꝯſiderat᷑ quiſqꜫ accipiat. ul' etiā
ex feſtucis ineq̄lib⁹ ꝓpoſitis q̄s maioꝛem
uel minoꝛē accipiat. uel etiā ex taxilloꝛum
ꝓiectiōe q̄s pūcta plura ꝓijciat. q̄ oīa ſoꝛ
tiū nomen hn̄t. vn̄ noīe ſoꝛtilegij ꝯtinētur
Sic ergo triplex ē genus diuinatiōis. q̄ꝝ p̄mū
ē p manifeſtā demonū īuocationē. 2ᵐ ꝑ
ſolā ꝯſiderationē diſpoſitiōis uel mot⁹ ali
cuius rei. 3ᵐ ē dū facim⁹ aliq̄d ut nob̄ ma
nifeſtet᷑ aliqđ occultū. p̄muꝫ ꝑtinet ad ni-
gromāticos. 2ᵐ ad augures. 3ᵐ ad ſoꝛtile
gos. Sub q̄libꝫ aūt hoꝝ multa ꝯtinēt᷑ ut
pꝫ ex dictis. Omnes modos p̄dictos po-
nit Aug⁹. ⁊ hn̄r. 26. q. 4. igit᷑ gen⁹. et. q. 5.
nec mirꝝ. et. c. ep̄i. et. q. 7. nō obſeruetis. Sꝫ
ꝯ ſup̄dcā obijcit᷑ mlt̄iplicit᷑. aīe. n. ſcōꝝ nō
fauēt illicite int̄rogatiōi. ſꝫ Sauli int̄rogā-
ti de euētu futuri belli p mulierē phitoniſ-
ſam: Samuel apparuit ⁊ futuꝝ bellū p̄di
xit. ergo diuinatio q̄ fit p inuocationē demonum
nō eſt pctm̄. Preterea aues circa futuros
euent⁹ tp̄m aliq̄ n̄alit᷑ cognoſcūt. ſꝫm illud

Hiere.8º Miluus in celo cognouit tempꝰ
ſuū.ſ; nālis cognitio ē infallibilis ⁊ a deo.
ğ vti cognitiōe auiū ad ꝑcognoſcenda fu
tura qđ eſt auguriari nō eſt illicitū. Pre⸗
terea Gedeon ī numero ſcōꝝ ponitur utȝ
Heb.xiº Qui tñ vſꝰ fuit omine ex h̄ ꝙ au
diuit recitationē ⁊ interꝑtationē cuiuſdaȝ
ſomnij.ut legit̄ Iudicū 7º Et ſilr̄ Eliezer
ſeruꝰ Abrahe.ut legit̄ Geñ.24º ğ videtur
ꝙ talis diuīatio nō ſit illicita. Rº ad ꝑmuȝ
dicendū ꝙ ſicut Augꝰ dicit ad Simplicia
nuȝ. Non ē abſurdū credē aliq̄ diſpēſatio
ne ꝑmiſſū fuiſſe ut nō dominā̄te arte ma
gica uel potentia.ſ; diſpenſatiōe occulta q̄
phitoniſſam ⁊ Saulē latebat.ſe iuſti ſpūs
oſtēderet regis aſpectibꝰ: diuīa eū ſnia per⸗
cuſſurus.uel nō vere ſpirituſ Samuelis a
ſua rege eſt excitatꝰ.ſ; aliqđ fantaſma ⁊ il
luſio demonū imaginaria diaboli machi⸗
natiōibꝰ eſt facta.quā appellat Samuelez
ſcriptura.ſicut imagines ſolent rerū ſuaꝝ
noībꝰ appellari. Ad 2m dicēdū ꝙ illa au
ctoritas loqt̄ur de cognitiōe auiuȝ reſpectu
coꝝ q̄ ptinēt ad eas.⁊ ad h̄ ꝑcognoſcēda
coꝝ motus ⁊ voces ꝯſiderare non ē illici
tum.puta ſi qs ex h̄ ꝙ cornicula crocitat
pluuiā eſſe cito futurā ꝑdicat. Ad 3m di
cenduȝ ꝙ Gedeon obſeruauit recitationē
⁊ expoſitionē ſomnij accipiēs eam ꝓ omi
ne q̄ſi ordinatā ad ſui inſtructionē a diuīa
ꝓuidētia.⁊ ſilr̄ Eliezer attēdit v̄ba puelle
orōne ad deū ꝑmiſſa. Ad h̄ nō ꝙ in noua
lege mens hoīs arcet̄ a tpaliū ſollicitudie
⁊ iō in noua lege non ē aliqđ inſtitutū ad
ꝑcognitionē futuroꝝ euentuū de tpalibus
rebꝰ. In veteri aūt lege q̄ ꝓmittebat terre
na erā̄t ꝯſolatiōes de futuris ad religionē
ptinētes vñ dr̄ Yſa.8º Cū dixerint ad voſ
q̄rite a phitonibꝰ ⁊ diuīis q ſtudēt in incā⸗
tatiōibꝰ.ſubdit q̄ſi rōneȝ.nūqđ nō ppl's a
deo ſuo reqret viſionē ꝓ viuis ⁊ mortuis
Fuerūt tñ etiā in noua lege aliqui ꝓphetie
ſpūs hñtes q mlta d futurl euētibꝰ ꝑdixerīt

De cognitōe demonū reſpcū futꝰoꝝ.ti.xiꝰ

Deinde ꝯſiderandū ē de ptibus
diuīatiōis ī ſpāli.⁊ ꝑº de diuīatio
ne p demonia.2º de diuīatiōe p
aſtra.3º de diuīatione p ſomnia.
4º de diuīatiōe p ſortilegia. Circa ꝑmuȝ
ad maiorē huiꝰ mā̄e euidētiā ꝯſiderandū
ē de cognitiōe demonū reſpectu futuroꝝ.⁊
huiꝰ gr̄a q̄rūtur plura.ſ.vtꝝ demones co⸗
gnoſcant futura. Rº futuroꝝ triplex ē ge
nus.q̄dam.n.futura hñt determiatas cās
⁊ infallibiles.ut illa q̄ attendūt̄ circa motū
corpoꝝ ſupioꝝ in qbꝰ ē determiatio ⁊ oīs
impedimēti remotio.⁊ talia pñt certitudi⸗
nalit̄ ſciri nō ſolū a deo ⁊ in deo.ſ; etiam a
creatura. ⁊ h̄ in ſua cā ſicut tēpꝰ eclypſis
⁊ ꝯſimiliū. Quedā hñt determinatā cām.ſ;
tñ fallibilē.ut illa q̄ ſūt ſm inferioreȝ natu
ram.q̄ iō hñt cām determinatā.qa intētio
nā̄e mouet determinate ad vnū.iō v̄o falli
bilem.qa multiplicit̄ pōt occurrere impedi
mentū.utpote ꝙ ager ſeminatꝰ ſi terra pin
guis eſt.⁊ bona diſpoſitio ſupioꝝ corpoꝝ
afferat fructū pinguē.⁊ iſta pñt quodāmō
ſciri ⁊ ꝑſciri.nō tm̄ a deo ſ; etiā a creatura
q̄ nouit naturas reꝝ ſupioꝝ ⁊ inferiorū.
nō tñ ita certitudinaliter ſicut ꝑdicta. Que
daȝ hñt cām indet̄minatā ⁊ fallibilē ſicut
ea q̄ ſūt a volūtate nr̄a: q̄ indet̄minata ē
ꝓpter h̄ ꝙ ē ad oppoſita.⁊ fallibilis etiam
qa pñt volēti ꝑficere occurrere multa im
pedimēta.⁊ talia nō pñt certitudinalit̄ ſci⸗
ri ab aliq̄ creatura in ſeipſa.ſ; ſoluȝ a deo.
ul'p reuelatōȝ diuīā. Vñ Dama.li.º 2º c.4º
dicit ꝙ futura neq; angeli neq; demones
nouerūt.ſ.nāli cognitiōe.⁊ loqt̄ur de futu⸗
ris ꝯtingētibꝰ. Ratio aūt huiꝰ ē iſta.qa co
gnitio creature dependet ex re.qm̄ ğ res i⸗
certa eſt in ſe ⁊ ī ſua cā.ideo creatura non
pōt illā certitudinalit̄ noſcē aut ꝑſcire. di⸗
uina aūt cognitio nō dependet a rebꝰ.imo
oīa q̄ nouit ſm moduȝ v̄itatis nouit.⁊ qa
ſua v̄itas ē certiſſima.certiſſime cog̃ſcit cō
tingētia ut nccīa.⁊ ſic̄ certiſſime nouit. ita
pōt certitudinalit̄ demōſtrare ⁊ reuelare.
iō h̄ ꝑcognitio futuroꝝ uel ē dei uel a deo.
⁊ iō cū talia futura ꝑdicūt̄: ꝑdictio dr̄ di⸗
uinatio.qa talis ē actꝰ diuꝰ. Et etiā qa dia
boli ſupbi maxime conā̄t̄ oſtēdere h̄ in ſe
hr̄e.⁊ iō dicē ꝙ demōes p ſeipſos futura
ꝯtingētia ꝑſciā̄t certitudinalit̄.h̄ eſt eis at⸗
tribuē qđ dei ē.iō ē ibi īfidelitas ⁊ infideli
tati frequēt̄ ānexa idolatria.iō diuīatio eſt
ꝓhibita. Q̄uis aūt demōes nō poſſint per
ſeipſos futura ꝯtingētia ſcire certitudialr̄
tñ frequēt̄ vera ꝑdicūt.qa euētū futuroꝝ
aliq̄ mō ꝑſciūt uel ꝑſentiūt.h̄ aūt q̄drupli
cit̄ ſciūt.ſic̄ dic̄ Augꝰ 3º ſup Geñ. Aut.n.
ſenſus uel ingenij acrimonia. Aut multa
expientia. Aut doloſa cautela. Aut aliena
doctrina. Senſuſ acrimonia.ut qñ vident
⁊ dilīgēt̄ ꝯſiderā̄t ad qđ incliner̄ affectio
nr̄a: uel q̄ ſūt inducentia uel retrahentia.

Experiētia tēpoꝝ.qa ex talib⁹ vidit accidē
talia.Doloſa cautela qñ ꝓponit aliqd fa
cere ⁊ ꝑdicit ꝗ̄ aliud ſit facturus. Aliena
doctrīa qñ iuſſo dei iudi° ꝑmittit ab āgel
ad dicere.Et ſic patꝫ ꝙ demones futura
ꝯtingentia ⁊ ſi pñt ꝓbabiliter non pñt tñ
certitudinalr̄ ꝑſcire. Sꝫ obijcit qa aſtro
nomi ⁊ mathematici ꝑ curſuꝫ aſtroꝝ ꝑco
gnoſcūt ⁊ dicūt multa futura.⁊ videmus
ꝙ ī multis vera dicūt.Sꝫ maior eſt ītelli
gentia in angelis.ḡ ⁊c̄. R°. ꝙ aſtronomi
uel mathematici frequēt dicūt vera ꝯie/
cturando uel ſm̄ legeꝫ aſtroꝝ uel ſm̄ dia/
boli cōmertiū.ſm̄ legē aſtroꝝ ut qñ ſtella
dñatur ꝗ hꝫ impſſionem ſup̄ diuerſos hu
mores tūc diſponit ſm̄ h̄ hoīem ad diuer
ſos mores ⁊ affectiōes.ſm̄ cōmertiū dia/
boli ut qñ volūt vim aſtroꝝ vltra ꝓtendē
ꝗꝫ ad id ſup̄ qȯ poſſūt.tūc.n.niſi diabolus
adeſſet:ita frequent̄ falſū ſicut verū dice
rent.nūc aūt cum toto auxilio demonū fre
quent̄ falſa ꝑdicūt ⁊ decipiūt.ſ; tanta ē de/
monū aſtutia ꝙ ita ſciūt occultare fraudē
ſuā ut oſtendāt errorē ſine defectū fuiſſe in
aſtronomo ꝯſiderante.nō in arte uel dia/
bolo aſſiſtēte. In h̄ ḡ ſtat rō ꝙ aſtronomi
de ꝯtingētib⁹ hñtib⁹ cām fallibilem ⁊ inde
terminatā nō ꝑſciūt vera niſi ex ꝯiectura
⁊ diabol⁹ ex maiori ꝯiectura illa ꝑſentit.
nō tñ certitudinaliter ꝑſcit.h̄ Bon̄.2.diſ.7
p.2.q.i.ar.3.o Utꝝ demones ꝑnoſcant
pluuias ⁊ hi⁹. R° qdā dicūt ꝙ licꝫ demo/
nes ꝑ ſuā nālem v̄tutē habeāt futuroꝝ ta
liū valde ꝓbabilē ꝯiecturā eo ꝙ coꝝ cāe
ſūt nāles ⁊ determiate.⁊ ut in plurib⁹ eue
niūt.tñ qa ꝑdicte cāe ſūt impedibiles.ideo
hi⁹ futuroꝝ certā ꝑcognitionē ꝑ ſuā nālē
v̄tutē hr̄e nō pñt.Et ſi dicat̄ eis ꝙ illȯ ipe/
dimentū qñ euenit ē ꝑ cauſam nālem ꝗ de
nec̄itate opat̄ dicūt ꝙ ꝯcurſus cāe impe/
diētis aliquē effectū.⁊ cāe ꝗ ꝗ̄ꝫtuꝫ erat ex
ſe:erat nata illū effectū ꝓducē.qñꝫ eſt per
accñs ⁊ a caſu.vñ talis ꝯcurſus nō habet
aliquā cām nālem ꝑ ſe.qa cū non ſit vere
vnū non eſt vere ens. Uñ ph̄s 6°. metha.
dicit de tali ente qȯ eſt ꝓpinquū non enti.⁊
ꝙ talis entis nō eſt gnātio nec corruptio.
ꝓ hac etiā opinione videt̄ ph̄s eē in eodē
li° vbi reprobat opinionē dicent̄ ꝗ oēs ef/
fect⁹ nāles euenire de nec̄itate.ſi.n.ꝯcurſ⁹
cauſaꝝ nāliū ſp eēt de nec̄itate oēs effect⁹
nāles euenirēt de nec̄itate.qȯ ph̄s reputat
falſū.Pro hac etiā opinione facē videtur
excoica° cuiuſdā articuli q eſt talis.ſ.ꝙ ni
hil fit a caſu.ſ; oīa eueniūt de nec̄itate.⁊ ꝙ
oīa futura ꝗ erūt de nec̄itate erūt. ⁊ ꝙ in/
hil euenit ꝯtingent̄:ꝯſiderando oēs cās ē
error.qa ꝯcurſus cāꝝ eſt de diffinitiōe ca
ſualis effectus.ſm̄ Boetiū de ꝯſo.Alij vo
dicūt ꝯ̄riū.qa natura de nec̄itate opatur.⁊
iō oēs effectus nāles niſi impediantur ꝑ li
berū arbitriū.uel angelicū uel humanū:de
neceſſitate eueniūt ꝑſuppoſita influentia
gnāli.ꝗ nec̄ia eſt ad ꝯſeruationeꝫ nature
create ⁊ ipſi⁹ opationē.vñ ſi nā diſpoſuit
nubē ad pluuiā:de neceſſitate reſoluetur ī
pluuiā niſi ſuperueniat aliq̄ cauſa fortior
nālis ꝗ̄ hec de nec̄itate impediat̄.a cauſa
ḡ neceſſaria eueniūt.⁊ a cā nec̄ia ipediūt̄
Cum ḡ demōes ſciūt vertibilitatē nālē ele
mentoꝝ ⁊ corpoꝝ celeſtiū.⁊ motū.⁊ curſū
⁊ ꝯiūctionē planetaꝝ inter ſe.⁊ cuꝫ ſtellis
fixie:ꝑſcire pñt ꝑ ſuā v̄tutē ſub certitudīe
futuꝝ euentū iſtaꝝ impſſionū nāliū.⁊ fu
tuꝝ impedimētū.ne diſpoſitio ad eas redu
cat̄ ad actū.Pro iſta opiniōe ē ꝙ videm⁹
formicas īminēte pluuia portare granū ī
cauernā.qa ꝑcognoſcūt futurā pluuiā. ḡ
multo magis diabol⁹ iſta cognoſcē poteſt
Qui vult tenē opinionē ꝑmā pōt rñdē ad
illud de formicis ꝙ illud nō faciūt qa fu/
turā pluuiā ꝑcognoſcāt.ſ; qa ea ꝗ pluuiā
de ꝓpinꝗ futurā antecedūt:faciūt quendā
īmutationē in corporib⁹ formicaꝝ.ꝑ quaꝫ
quodā nāli inſtinctu mouent̄ ad portādū
granū in cauernā.patet ḡ ꝙ illud faciunt
ꝓpt̄ h̄ qȯ pñs eſt.nō ꝓpt̄ h̄ qȯ eſt futuruꝫ
Pōt etiaꝫ dici ꝙ qa ſenſitiua pōt nāliter
īmutari ab influentia celeſti.nō ſic aūt in
tellectiua.iō non ē incōueniēs ꝗ̄dā bruta
ꝑ illā īmutationē ꝑſentem aliqȯ futuꝝ ꝑ/
cognoſcere ꝑ eſtimatiuā:qȯ intellect⁹ dia
boli ꝑ ſuā v̄tutē naturalē ſub certitudine
ꝑcognoſcere nō poſſet.Qui aūt tenēt ſecū/
dā opinionē reſpōdent ad articulū excōi/
catū ꝙ nō eſt ꝯ̄ eos.qa nō ponit ꝙ effect⁹
dependētes ex libero arbitrio dīno.angeli
co.uel humano de nec̄itate eueniāt:qñ eue
niūt.nec ꝙ nec̄io impediāt̄: qñ impediūt̄.
qȯ ponebāt illi ꝯ̄ quos ꝑdict⁹ articul⁹ fuit
excoicat⁹.Uñ nec ponit h̄ opinio ꝯcurſuꝫ
cauſaꝝ ꝗ ſūt volūtarie opantes eē nec̄iuꝫ
ꝗ̄ꝫuis ponat ꝯcurſū cāꝝ pure naturaliuꝫ
de nec̄itate ꝯcurrere qñ ꝯcurrūt ſuppoſito
motu celi ſicut modo ē.⁊ tali influētia ge
nerali ſine ꝗ̄ nulla creatura eſſe poſſit:nec
agē.Sꝫ tñ h̄ 2ª opinio ꝗ̄litercūqꝫ incidat
ī ꝑdictū articulū excoicatū ſeu quēcunqꝫ

aliũ ē fugiẽda. h̄ Rich. z. diſ. 7. q. 3. ar. z.ᵒ o
Utrū demones cognoſcãt cogitationes
cordiũ. R̷ᵒ. cogitatio cordis dupliciť pōt
cognoſci. vno mō in ſuo effectu. ⁊ ſic non
ſolũ ab angelo. ſ; etiã ab hoīe cognoſci po
teſt. ⁊ tãto ſubtiliꝰ quanto effectꝰ hiꝰ fuerit
magis occultꝰ. cognoſciť .n. cogitatio cor-
diſ interdũ nō ſolũ p actũ exteriorē. ſ; etiã
p īmutationē vultꝰ. Et etiã medici aliquaſ
affectiões aī p pulſũ cognoſcē pñt. ⁊ mul-
to magis angeli uel etiã demones quanto
ſubtiliꝰ hiꝰ imutatiões occultas corpales
ꝑpendũt. Uñ dicit Augꝰ in li.ᵒ de dīnatiōe
demonũ. ꝙ aliqñ hoīꝫ diſpoſitiões nō ſo
lum voce ꝓlatas. ſ; etiã cogitatiōe conce-
ptas: cũ ſigna q̃dam ex aīo exꝓmũť ī cor-
pore tota facilitate ꝑdiſcũt. q̃uis in lib.ᵒ re
tractationũ h̄ dicat nō eē aſſerẽdũ quō h̄
fiat. Alio mō pñt cognoſci cogitatiões ꝓ
ut ſũt ī intellectu. ⁊ affectiões ꝓut ſũt ī vo
lũtate. ⁊ ſic ſolus deꝰ cogitatiões cordiũ ⁊
affectiões volũtatũ cognoſcē pōt. cuiꝰ rō
ē. qa volũtas creature rõnaliſ ſoli deo ſub
iacet. ⁊ ipē ī eã ſolꝰ opari pōt q ē pñcipale
eiꝰ obiectũ. ⁊ vltimus finis. ⁊ iō ea q̃ in vo
lũtate ſũt. uel q̃ ex volũtate ſola dependent
ſoli deo ſũt nota. manifeſtũ ē aũt ꝙ ex ſola
volũtate depẽdet ꝙ aliqs actu aliq̃ conſi-
deret. qa cũ aliqs hꝫ habitũ ſciẽ uel ſpecies
intelligibiles in eo exiſtẽtes vtiť eis cum
vult. Preterea. angelus nō pōt illabi aīe
ǧ nō pōt p nãm vidē ea q̃ ſũt in aīa q̃ꝫdiu
ſũt ī intimo aīe. Uñ Augꝰ. de eccle. dog. c.
48.ᵒ dicit. Internas aīe cogitatiões diabo
lum nō vidē certi ſumꝰ. ⁊. 3.ᵒ Reg. 8.ᵒ dř.
Tu ſolꝰ noſti corꝺ filiorū hoīꝫ. Notãdũ
aũt ꝙ imutatio ſenſibilis ⁊ corpalis q̃ cō-
comitať cogitatiões hoīs qñqꝫ ē ita exiliſ
⁊ indeťminata ꝙ diabolꝰ p eam in certã
cognitionē cogitatiōis venire nō pōt. qñꝫ
eſt ita fortis ⁊ deťmiata ꝙ p illã pōt cog-
ſcere cogitationē quantũ ad ſpēm. ut ꝙ co
gitat de īuidia uel de luxuria. non tñ credo
ꝙ p eã poſſet certitudinaliť cognoſcē q̃ꝫ-
tum ad oēs circũſtantias ſingulares. hec
Rich. z. diſ. 8. q. z. ar. 4. o. Utrū hoībus
liceat vti miſterio uel arte demonũ ad cog-
ſcendũ futura uel aliqd aliud. R̷ᵒ. vti mi-
niſterio diaboli pōt intelligi vnoᵒ modo v̄
tute dīna ei aliq̃ licita imperando. ⁊ h̄ mō
licet. vñ Paulꝰ ut hř Act. 16.ᵒ Imperauit
ſpũi malo q erãt ī puella phitonica exire
ab ea. ⁊ exiuit eadē hora. z.ᵒ mō ipſum fa
miliariter uel amicabiliter īuocando. ⁊ h̄
modo eſt illicitũ ⁊ ꝓhibitũ hoībus. p̄ lege
diuina. vñ Leuit. 19.ᵒ Precipiť occidi qui
ſciſcitať magos ⁊ ariolos. z.ᵒ lege poſitiua
ut pꝫ. 26. q. z. et. q. 5. p totũ. ⁊. C. de malefi-
cis ⁊ mathematicis. l. nemo. 3.ᵒ etiã ſic̄ cre
do lege nature. eo ꝙ diabolꝰ eſt obſtinatꝰ
aduerſariꝰ ſũmi pñcipis nr̄i. ſ. dei. ⁊ ab ec-
cleſia irreuocabiliť p̄ciſus. ⁊ ita mendax ⁊
fallax ꝙ ſi qñꝫ dicit v̄itatē vtilem. aut di-
cit eã ꝯpulſus a deo. aut ut ſibi magis cre
dať in mendacio ut ſic decipiat cauteloſiꝰ
⁊ iō q familiariť īuocat eũ peccat directe
ꝯ deũ ⁊ cōtra eccleſiã ⁊ ꝯ ſeipſũ. cũ diabo
lus ſit generi humani peſſimuſ īimicꝰ. Eſt
aũt ibi pctm̃. aut īfidelitatis. ut ſi credẽdo
diabolo dīnũ aliqd ei attribuat. aut idola
trie. ut in oblatiōibꝰ ⁊ ſacrifitijs. aut ſalteꝫ
inobediẽtie. qa facit ꝯ ꝓhibitionē dei ⁊ ec
cleſie. ut ſup̄dictũ eſt. Et qa artes magice
ſũt cũ quibuſdã demonũ īuocatiōibus uel
cũ quibuſdã cōmertijs cũ demonibꝰ. iō vti
magicis artibꝰ eſt ꝓhibitũ tanq̃ꝫ illicitũ ⁊
ꝓphanũ. Uñ Augꝰ z.ᵒ de doctrina xp̄iana
de magicis artibꝰ loquẽs dicit. Omnes ǧ
hiꝰ artes etiã nugatorie uel noxie ſupſtitio
nis ex q̃dã peſtifera ſocietate hoīꝫ ⁊ de
monũ q̃ſi pacta: infidelis ⁊ doloſe amicitie
ꝯſtituta penitꝰ ſũt repudianda ⁊ refutãda
xp̄iano. Sed obijciť qa Boetiꝰ in ꝓhe
mio ſecũdi de ſyllogiſmis cathegoricis di-
cit ꝙ boni hoīes nō aliter cauent mala ni
ſi nouerint illa. ǧ oīs ſcīa eſt bona ſiue ſit
reſpectu boni ſiue mali. ſed ars magica
ē ſcīa. ǧ ⁊c̄. R̷ᵒ. ꝙ nō ē verũ ꝙ ars magi-
ca ſit ſcīa. ſ; ē ſupſtitio. vñ nulli licet eã di-
ſcere uel docere uel illa vti. h̄ Rich. z. diſ.
7. q. 4. ar. z.ᵒ o. Utrū pctm̃ ſit in carecte-
ribꝰ q̃ fieri ſolent in talibꝰ. R̷ᵒ. ꝙ ē ibi ma-
gnũ pctm̃. qa fiũt ad miniſteriũ demonum
implorandũ qꝺ nō licet. ⁊ iō malo fiũt fi-
ne. Si q̃rať vñ hñt v̄tutē. dicẽdũ ꝙ non
hñt ex ſe. ſed ex diabolica pactione. ſic .n.
diabolus pepigit cũ his q ſunt ei familia-
res ꝙ talia ſiǧ recoǧſcēt. ⁊ ad talia ſe pñ-
teꝫ offerret. oñdit ãt p illa ſe cogi. ut oñdat
aliqd eē v̄tutꝭ. ī hiꝰ artibꝰ ī qbꝰ ſť mlťa ne
phãda p q̃ abduciť hō a fide ⁊ a cultu di
uino. nec facit h̄ diabolꝰ. qa ī illꝭ delecteť. ſ;
potiꝰ ī īfidelitate faciẽtiũ. h̄ Boñ. z. diſ. 7.
p. z. q. z. ar. 3.ᵒ o.

De īpreſſiōibus aſtrorū circa q̃s
qdam mathematici errãt. ti. 12ᵒ.

POſtea ꝗa mathematici dicunt
euentū futuroꝝ aliq̃ꝝ ex aſtris
ꝑndere ⁊ precognoſci poſſe.iō
ꝯſiderādū eſt hic de impſſione
aſtroꝝ reſpectu hoīuʒ ⁊ demonū. Uñ cir
ca h̄ q̃rūť plura.ſ.vtꝝ ex impſſiōe lumina
riū celeſtiū cauſeť in hoībꝰ diuerſitas mo/
rū. Rͦ mores hoīuʒ ⁊ eūētus futuroꝝ a ſi
deribus cauſari dupliciť pōt intelligi. aut
neccio ⁊ ſufficienter.aut diſpoſitiue ⁊ ꝯtin
genter Si dicatur p̄mō.ſic nō tm̄ ē falſū.
ſʒ etiam hereticum.quia repugnat xp̄iane
religioni.tum quia vitas fidei in hoc erro
re ſaluari nō pōt.dū.n.ponit oīa a ſideri/
bus neccio euenire tollit merita.⁊ p ꝯñs p̄
miū.tollit grām ⁊ p ꝯñs gloriā. Tū quia
honeſtas moꝝ p hūc errorē p̄iudiciū pati
tur dū culpa peccātis in ſidera refūdiť.li/
centia malefaciēdi ſine rephenſiōe ꝯcediť
⁊ hō ad orandū ⁊ colēdū ſidera incurua/
tur. Si aūt dicať mores hoīuʒ a diſpoſi/
tionibus ſideꝝ variari diſpoſitiue ⁊ cōtin
genť.ſic pōt hr̄e vitatē.ꝗa nec rationi nec
fidei repugnat.planum eſť.n.ꝙ diſpoſitio
corpis varia multū facit ad variationeʒ
affectionū ⁊ moꝝ aīe.ut plurimum.n.aīa
ꝯplexiōes corpis imitať.ut dr̄ in ſex p̄n/
cipijs.vñ colerici ſūt iracūdi.⁊ ſanguinei
ſūt benigni.⁊ melācolici ſūt inidi. flegma
tici pigri.h̄ aūt nō eſt neccio.aīa.n.dñať ſuo
corpi ⁊ maxime qñ ē adiuta p grām.mul
tos.n.videmꝰ colericos manſuetos.⁊ me
lancolicos benignos.qm̄ g̃ vtus corporū
celeſtiū opať admixtionē ⁊ q̃litatē cōple/
xionuʒ.hinc eſt ꝙ p ꝯñs opať q̊dāmō ad
q̃litatē moꝝ.valde tm̄ de longinq̃. plus.n.
facit ad q̃litatē ꝯplexiōis vtus nāe iferio
ris q̃ʒ vtus ſideris.vñ Augꝰ.5ͦ de ciui.dei
in ſolutiōe cuiuſdā q̄ōnis de duobꝰ fribuſ
ꝗ ſil' infirmabāť ⁊ curabāť.cū q̃rerēt vn/
de hoc cēt.magis cōmēdat rōnē hypocra
tis q̃ʒ aſtronomi. Hypocras.n.r̄ndit ꝙ h̄
erat ꝓpť ſiłitudinē ꝯplexionis.⁊ aſtrono/
mus r̄ndit ꝙ erat ꝓpť idemptitatē ꝯſtella
tionis.meliꝰ.n.r̄ndit phycꝰ.ꝗa cām reddit
magis ꝓpriā ⁊ magis ꝓpinquā. Sic g̃ di/
cendū ꝙ impſſiones ſideꝝ aliq̊ mō diſpo
nūt ad varietatē moꝝ.nō q̄dē diſpoſitiōe
neccia ⁊ ꝓxima ⁊ ſufficiēte.ſʒ remota ⁊ cō
tingente. Sʒ obijciť ꝯ p̄dicta.ꝗa phus
li.° de ꝓprietatibꝰ elementoꝝ dicit ꝙ regna
vacua facta ſūt ⁊ tr̄e depopulate apud cō
iunctionē iouis ⁊ ſaturni.ſʒ talia depēdent
ex libero arbitrio.g̃ ⁊c̄. Rͦ ꝙ h̄ diċ phus
non ꝗa hoīes non poterāt reſiſtē̄ influētie
illiꝰ cōſtellatiōis ad diſſenſionē inclinātis
ſʒ ꝗa noluerūt.ꝗa ſicˇ diċ Ptholomeꝰ in al
mageſti. Sapiens hō dñabiť aſtris.q̃ʒuis
aūt ꝯiūctio iouis ⁊ ſaturni:eo ꝙ ſaturnuſ
hʒ influentiā melancolicā ⁊ malā.iupiter
aūt imittit valde bonā influētiā.poſſit ad
rixam uel diſcordiā hoīes inclinare.illi tm̄
inclinatiōi hoīes p libertatē arbitrij pn̄t re
ſiſtere.⁊ ſatis faciliter cū adiutorio gratie
dei. Obijciť iteꝝ.ꝗa Damaſ.li.° 2.° c.6.°
dicit. Conſtituūť multotiens comete ⁊ ſig̃
q̄dam mortis regū.g̃ ⁊c̄. Rͦ quidā dicūt
ꝙ cometa nec nāliť generať.nec eſt vna
de ſtellis in firmamēto poſitis.vñ nec eius
ſignificatio ē nālis.vñ Damaſ.li.° 2.° c.6.°
dicit ꝙ comete nō ſūt ex his q̄ a p̄ncipio
genita ſūt aſtra.ſʒ diua iuſſione ſm̄ ipſuʒ
tēpus ꝯſtituūť.⁊ rurſus diſſoluūť.h̄ Da
maſ.p̄nūciat aūt deꝰ p tale ſignū mortem
regis magis q̃ʒ alioꝝ.tū ꝗa eſt pſona coīſ
tū ꝗa ex h̄ pōt oriri turbatio regni.de cuiꝰ
cuſtodia magis ſolicitanť angeli ꝓpť cōe
bonū. Alijs aūt ꝗ viā phicā ſequūť vide
tur ꝙ ſtella comata ſit impſſio calida ⁊ ſic
ca gn̄āta in inferiori pte aeris ꝓpe ignem
ex vapore calido ⁊ ſicco.⁊ globꝰ illiꝰ vapo
ris adunatꝰ apparet corpus ſtelle.partes
aūt illiꝰ vaporis diſcōtinuate circa illum
globū ⁊ in longū ꝓtenſe in ſuis extremita
tibus illi globo ꝯiūcte:ſūt q̃ſi eius come.⁊
ſm̄ hāc poſitionē ſignificat ⁊ cauſat.nō p
ſe.ſʒ p accñs mortalitatē ꝓuenientē ex in/
firmitatibꝰ calidis ⁊ ſiccis.ꝗa vehemens
diſtēꝑata ſiccitas conſueta eſt p̄uenire
⁊ comitari comete generationē. ⁊ quia
ut plurimū diuites nutriūť calidis ⁊ ſic/
cis.iō illo tpe multi diuites moriūť: inter
q̊s mors regū ⁊ p̊ncipū eſt magis notabi
lis. Et ita vides ꝙ ſm̄ quācūqʒ iſtaꝝ opi/
nionū nullū penitꝰ hʒ dominiū ſup liberū
arbitriū. Nota inſuper ꝙ iudicia aſtrono/
moꝝ ex aſtris p aliquā diſpoſitioneʒ hn̄t
ꝓbabilitatē.nō tm̄ neccitatē. ꝓbabilitatem
aūt maiorē hn̄t in actibus nāe q̃ʒ volūta/
tis.⁊ in actibꝰ hoīum gn̄alibꝰ.ſicut vnius
gentis uel ꝓuincie q̃ʒ in pticularibꝰ vniꝰ p/
ſone.ꝗa maior effectꝰ ſtellaꝝ impmitur i
totam vnā gentē q̃ʒ in vnū hoīem.⁊ quia
maior ps gentis vniꝰ magis ſeq̄tur affe/
ctiōes nāles corpis q̃ʒ vnꝰ ſingularis hō
h̄ Boñ.2.diſ.14.p.2.q.2.arti.3.o. Utꝝ
fatū ſit ⁊ q̄d ſit. Rͦ opinio fuit quorūdaʒ
mathematicoꝝ ꝙ ex vi poſitiōis ſideruʒ

cauſatur diuerſitas moꝝ in hoībus.ita ꝙ
talis eſt quiſqꝫ in morib⁹ qualē faciat euꝫ
eſſe diſpoſitio ſideruꝫ.in q̄ eſt ꝯceptus uel
nat⁹.⁊ iſtam vim vocauerūt noīe fati.ſed
h̄ opinio nō tm̄ eſt falſa ſ; etiā heretica. ⁊
oīo deteſtanda.ut pꝫ ex ſupdictis.vñ fatū
ſm̄ acceptionē iſtā nihil ē.⁊ ſic dic̄ Greg⁹
in omel.ephye.Abſit a fideliū cordib⁹ ut
fatū aliqd eſſe dicant.Alio mō pōt dici fa
tum diſpoſitio ſiue ordinatio cāꝝ ſecūda/
rum ad ꝓducēdos effect⁹ diuit⁹ ꝓuiſos.
⁊ h̄ mō fatuꝫ vere eſt aliqd. ꝓuidentia.n.
dina p cauſas medias exeqtur ſuos effe/
ctus.pōt ḡ ipſa effectuū ordinatio dupl'r
ꝯſiderari.vno mō ſm ꝙ ē in deo.⁊ ſic di/
citur ꝓuidētia.Alio mō ſm ꝙ eſt in cāis
medijs ordinatis a deo ad effect⁹ aliquos
ꝓducēdos.⁊ ſic hꝫ rōnem fati.⁊ h̄ modo
Boeti⁹ loquēs de fato. 4° de ꝯſo.dicit ꝙ
fatū eſt rebus mobilib⁹ inherēs diſpoſitio
p quā ꝓuidentia ſuis queqꝫ nectit ordi/
nib⁹.ſ; tñ ſci doctores hoc noīe vti recuſa/
uerūt ꝓpter eos q illud ad vim poſitionis
ſideꝝ retorquebāt.vñ Aug⁹.5° de ciui.dei
dicit.Si ꝓpterea qſqꝫ res humanas fato
tribuit.qa ipſam dei volūtatē uel ptātē fa/
tum vocat.ſentētiā teneat ⁊ linguā corri/
gat. Utꝝ oia fato ſubdant̄.R° fatū ut
dictū eſt.eſt ordinatio cāꝝ ſecūdaꝝ ad ef
fectus diuitus ꝓuiſos.quecūqꝫ ḡ ſecūdis
cauſis ſubdūt̄ fato ſubdūtur.ſi q̄ v̄o ſūt q̄
a deo imediate fiant.cū nō ſubdātur cāis
ſecūdis:nō ſubdūt̄ fato.ut eſt glorificatio
ſubſtātiaꝝ ſpūaliū.creatio reꝝ.⁊ alia hi⁹
⁊ h̄ eſt qō dicit Boeti⁹.4° de ꝯſo. ꝙ ea q̄
ſūt p̄me deitati ꝓpinq̄ fatalis ordis mobi/
litatē excedūt. Utꝝ corpora celeſtia poſ
ſint in demōes imp̄mere. R° ꝙ demōes ſt̄
ſupiores ordine nāe q̄ꝫ corpa celeſtia.agēſ
aūt ē ſupi⁹ patiente ut dicit Aug⁹.12° ſup
Geñ.ex q̄ ſeqtur ꝙ demōes nō ſubijciunt̄
actiōi corpoꝝ celeſtiū.Sꝫ ꝯ̄ demones ſm
certa augmēta lune vexant hoīes aliq̄s
q etiā ꝓpter h̄ lunatici dicūt̄.ut ꝫ Math.
4° et 17° ſed h̄ ut videt̄ nō eſſet niſi demo
nes corporib⁹ celeſtibus ſubiacerēt.R° ꝙ
demōes ſm certa augmēta lune vexant
hoīes ꝓpt̄ duo.p̄ qdē ad h̄ ut ifamēt crea/
turā dei.ſ.lunā.ut Hiero⁹ ⁊ Criſo⁹ dicunt
2° qa nō pñt opari niſi mediātib⁹ v̄tutib⁹
nālib⁹ in ſuis opib⁹ ꝯſiderāt corpoꝝ apti
tudines ad effect⁹ intētos.Manifeſtū eſt
aūt ꝙ cerebꝝ ē humidiſſimū oīuꝫ partiū
corpis.ut Arꝫ.dicit.iō maxime ſubijcitur
opatiōni lune q̄ ex ſua ꝓprietate hꝫ mouē
humiditatē.in cerebro aūt pficiūtur vireſ
aīales.⁊ iō demōes ſm augmēta certa lu/
ne pturbant hoīs fantaſiam:qñ ꝯſiderāt
cerebꝝ ad h̄ eē diſpoſitū. Obijcit̄ iterū
qa nigromātici obſeruant certas ꝯſtella/
tiones in aduocādo demones.ḡ ⁊c̄.R° ꝙ
demones aduocati in certis ꝯſtellatiōib⁹
magis exhibent ſe pñtes.p̄ ad h̄ ut indu/
cant hoīes ad credēdū aliqō numen eſſe
in ſtellis.2° qa ꝯſiderant ſm aliq̄s cōſtella
tiōes materiā corpalē eſſe magis diſpoſi/
tam ad effectus pro quibus aduocantur.
hec Tho.i.q.116.o.

De diuinatione per ſomnia.ti.13⁹.

Poſtea cōſiderandū eſt de dina
tione p ſomnia. Circa quod
q̄ritur vtꝝ aliqs in ſomniādo
poſſit p̄uidē futura.R° futuro
rum ſm ꝙ ptinet ad pñs ē qntuplex dif/
ferentia.Quedā.n.futura hñt cām nālem
in hoīe ſomniāte.ut ſūt illa q̄ ꝓueniūt ex
aliqbuſ cāis q̄ ſūt in hoīe ſomniante.ſicut
febris ex abūdantia colere nimis intenſe.
⁊ hi⁹ futura p̄uident̄ in ſomnis aliqñ per
cām nālem ⁊ determinatā.eo ꝙ nā repſen
tat in ſomnis aīe aliq̄s diſpoſitiōes que
ſunt in corpe.ex qbus poſtea ꝯtingit infir
mitas uel aliquid aliud.vñ qñꝫ contingit
ꝙ in hoīe in quo ſupabūdat colera nimis
intenſa repſentat̄ aīe in ſomnis imagina
tio febris future.vñ Arꝫ.li° de ſom.⁊ vigi.
dicit ꝙ qñ ſomnia ſūt ex his ex qbus cō/
ponimur.tūc ſūt ſigna uel ſanitatis uel in
firmitatis ſm coꝝ differentias.ut ſi quis
ſomniet de occupationibus igneis.ſignuꝫ
eſt ꝙ p̄dominat̄ in eo colera.ſi de aeris.ut
de volatu.⁊ hi⁹ ſignū ē ſanguinis.ſi aque
uel alteri⁹ liquoris aquei:ſignū ē flegma
tis.ſi de terreis:ſignū eſt melancolie.⁊ iō p
ſomnia qñꝫ iuuant̄ medici ad coḡſcēdū
diſpoſitiōes corpis.ut etiā dicit phs i eo/
dem li° Et dicūt aliqui ꝙ talia ſomnia ꝓ/
cedunt ex nāli ſollicitudine nature ō regi
mine corpis.⁊ hi⁹ ſomnia ſūt tñ ſigna nō
cauſe accidentiū futuroꝝ in hoīe.Quedā
v̄o futura hñt cauſam nālem extra hoīeꝫ
ſomniantē.ut ſūt illa q̄ ꝓueniūt ex aliqua
determinata influentia corpoꝝ celeſtium.
ut vehemēs aeris ſiccitas.uel nimia abū/
dātia hymbriū.⁊ multa alia.⁊ hi⁹ futura
etiā qñꝫ p̄uident̄ in ſomnis p aliquā cāꝫ

naturalẽ ⁊ determinatã.qñqȝ.n.ĩfluẽtia celi
⁊ elemẽtorũ ĩpreſſionẽ facit in corpore ho
minis.ex q̈ ĩpreſſiõe qñqȝ repñtatᷣ aie in
ſomnijs imago alicꝰ effectꝰ futuri ex̄ hõi/
nẽ q ꝓueniet ex eadẽ ĩfluẽtia.nec h̄ videa
tur abſurdũ cũ ẽt hãc ĩpreſſionẽ fieri uide
amꝰ in aliquibꝰ brutis p quã ĩſtĩctu natu
rali pluuiã ⁊ vẽtũ futurũ appħendũt. vñ
⁊ formice ꝓpter talẽ ĩpreſſionẽ portãt gra
nũ in cauernã anteq̄ȝ pluat. quia.n.effe/
ctꝰ ſunt v̄tualitᷣ in cauſis.iõ effectꝰ ꝓcedẽſ
ex vna naturali cã in vno: gerit aliq̃ mõ
ſilitudinẽ illiꝰ effectꝰ q poſtmodũ accidet
ex eadẽ cã naturali in alio.⁊ hic eſt ꝙ im
p̄ſſio facta in corpore ex diſpoſitõe influẽ
tie celi ⁊ elemẽtoꝝ:ex qua poſtea ꝓueniet
pluuia ſilitudinẽ gerit pluuie future. ⁊ ſic
p illã ĩpreſſionẽ repñtari põt i ſomnis ĩpi
aie imago future pluuie.⁊ erit illõ ſõniũ ſi
gnũ ñ cã future pluuie. lȝ aũt hec ſomnia
⁊ p̄cedẽtia ſint ſigna futuroꝝ:nõ tñ opor
tet ꝙ illa ſignificata ſemp euẽiãt. quia ex
aliq̃ cã ſupueniẽte pñt ĩpediri.vñ quando
qȝ ꝓpter nimiã abundãtiã ardẽtis colere ĩ
corpore:ſomniat hõ ſe febricitare:⁊ tñ nõ
ſequitᷣ febris ꝓpter aliq̄ȝ cãm ſupuenientẽ
q̃ tẽperat colerã illã: vel qꝛ apponitᷣ reme
diũ medicĩe.Silr̄ qñqȝ ꝓpter diſpõeȝ celi
⁊ elemẽtoꝝ q̃ q̄ȝtũ eſt ex pte ſua haberet
cito pluuiã cãre.fit ĩpreſſio in hoie p quã
ſomniat pluuiã.nec tñ ſequitᷣ pluuia h̄ im
pediẽte aliq̃ cã ſupueniẽte alia. Et his di/
ctis cõcordat pħs de ſom ⁊ vigi.paꝝ ãte
finẽ vt pȝ cõſiderãti v̄ba eiꝰ. Quedã ãt fu
tura hñt cãȝ volũtariã i hoie ſomniante.
vt ſũt illa q̃ depẽdẽt ex ope ipſiꝰ ſomniãtiſ
⁊ hiꝰ futura nõ p̄uidentᷣ i ſomnijs p aliq̄ȝ
cãȝ determiãtã naturalẽ.ſ; qñqȝ p̄uidentᷣ a
cãu vt cũ hõ ẽ aliqd volũtarie facturꝰ de
q̃ nunq̄ȝ volũtatẽ faciẽdi nec aliq̄ȝ ĩclinati
onẽ habuit ad h̄:ſi hõ ſõniat ſe aliqd tale
facere a cãu eſt niſi h̄ hẽat p reuelatiõem.
vñ tlia ſomnia nõ ſũt ſigna nec cãe futuro
rũ ſ; dicuntᷣ accñtia ſiue cãualia.Qñqȝ ãt
p̄uidentᷣ p aliq̄ȝ cãȝ determiatã ex volũtate
creata.vt cũ hõ i vigilia multũ ſolicitꝰ fu/
it de aliq̃ ope faciẽdo.⁊ vehementer illud
facere deſiderauit:⁊ cũ magna ĩueſtigatio
ne ĩquiſiuit modũ p quẽ facere poſſȝ:⁊ ñ
potẽs modũ ĩuenire obdormit in tali ſol/
licitudĩe.⁊ ex his cauſatᷣ in aĩa qñqȝ diſ/
poſitio p quã ſõniat ſe illud opꝰ facere.⁊
ꝯtĩgit qñqȝ ꝙ qꝛ i uigilia erat facta p̄pa/
ratio ad ĩueniẽdũ modũ faciẽdi.i ſomnio

ꝓpter ſedatõeȝ motuũ exterioꝝ ⁊ ĩterioꝝ
circa aurorã.repñtatᷣ aie modꝰ ille quem
in vigilia nõ potuit ĩuenire. vñ accidit ꝙ
euigilãs ſe põit ad faciẽdũ opꝰ qõ alias ñ
feciſſet eo ꝙ i vigilãdo modũ faciẽdi non
poterat repire.⁊ tlẽ ſomniũ eſt cã effectus
futuri p modũ iã dictũ.⁊ eſt cã ſine q̈ nõ.
Et his cõcordat pħs.2º de ſom.⁊ vigi. vt
patȝ ĩtuenti v̄ba eiꝰ.Cõtingit ẽt qñqȝ ꝙ ta
lia ſomnia nõ ſunt cã effectꝰ futuri ſ; tãtũ
ſũt effectꝰ motuũ q in vigilia p̄ceſſerũt me
diante q̈dã ĩpreſſiõe quã reliquerũt ĩ no/
bis.Quedã v̄o futura hñt cãȝ volũtariã
in alijs hõibꝰ ab ipſo ſomniãte ⁊ i remotiſ.
ptibꝰ vt.ſ.illa ſomnient q̃ illi hoies facere
diſpoſuerũt.⁊ tlia p̄uidere nõ pñt in ſom
nijs p aliq̄ȝ cãȝ naturalẽ ⁊ determiatã. ſ; ſi
aliqs hõ ſomniat aliqd qõ poſtea accidit
in remotis ptibꝰ p cãȝ volũtariã h̄ eſt a ca
ſu.⁊ iõ hiꝰ ſomnia ſcõm pħm de ſom.⁊ vi
gi.dicũtᷣ accñtia vl' caſus.⁊ h̄ ĩtelligo niſi
illa futura reuelentᷣ dormiẽti p aliq̄ȝ cãm
volũtariã:ſicut p diuã reuelatõeȝ ĩmedia
te vel mediãte miſterio angeloꝝ:q̃ꝝ reue
latõem aie dormiẽtiũ ⁊ p̄cipue ĩ nocte ſicͭ
dicit pħs.2º de ſom.⁊ vigi.ſi ſilẽtes ſũt no
ctes.qñȝ ſũt magis apte recipere q̄ȝ in vi
gilãdo ꝓpter ſedationẽ motuũ exteriorũȝ
⁊ ĩterioꝝ ⁊ maxĩe circa aurorã quando
digeſtio eſt cõpleta ⁊ ſedati ſunt motꝰ fu/
moſitatũ .qꝛ.n.angelus eſt limitate virtu
tis efficaciꝰ reuelare põt aliquod futuro
rũ anime diſpoſite q̄ȝ indiſpoſite. vnde ⁊
ſomnia de quibus dictũ eſt p̄ ⁊ ſcõo loco
qñ habentᷣ ĩ tlĩ hora ſũt veriora.⁊ his di
ctiſ ꝯcõdat Auic.vi.nãliũ li.4º c.2º.tñ q̃
cũqȝ hora reuelet angelus verꝰ ⁊ bonus
dormiẽti ſemp eſt verũ qõ reuelat .Ex p̄/
dictis patȝ ꝙ ſomnioꝝ q̃dã hñt cãm detᷣ
minatã ⁊ h̄ in ſomniãte vl' ex̄ ſomniantẽ
aliq̃ vero nõ habẽt cãm determinatã ſ; ſunt
caſualia.⁊ huic diſtĩctiõi cõcordat Auic.
vi.nãliũ.li.iiij.c.v.vbi dicit ꝙ ſomnia que
dã ſunt nãlia.⁊ hec ſb̄diuidit in duos mo
dos p̄dictos.q̃dã ſunt volũtaria. ⁊ ſb̄ his
coprehẽdi pñt illa q̃ cãm hñt volũtariam
ex̄ ſomniantẽ ⁊ illa q̃ ſunt a caſu. pȝ etiã
ex dictis ꝙ ſomnioꝝ aliq̃ ſunt ſigna.ſ.pre
cedentiũ motuũ vl' ẽt aliquoꝝ futurorũȝ.
aliq̃ ſunt cãe.ſ.ſine q̈bus non fierent aliq̃
futura.aliq̃ ſũt accñtia.⁊ huic diſtinctioni
concordat Ariſto.li.2º de ſom.⁊ vig.c.de
diuinatõe q̃ fit in ſomnis vt patȝ ibideȝ i
tuenti.qu[illegible] ꝓpter vt dicat pħs ibidẽ.ſõnia

non debemus oĩo cõtẽnere: nec oĩo de eis
curare eo ꝙ ſicut dicit Auic. 6º naturali
um.liº 4º.c.4.nõ omnia ſomnia ſũt vera.
His etiã cõcordat ſacra ſcriptura q̃ qñqȝ
ꝓhibet attendere ſomnijs.qñȝ approbat
attendere viſionib⁹ q̃ fiũt in ſomnijs. hec
Richar. Si quis ḡ vtatur ſomnijs ad co
gnoſcenda futura.ſ.ꝙ ſomnia ꝓcedũt ex
reuelatione diuina uel ex naturali cauſa
intrinſeca uel extrinſeca quãtũ ſe põt ex/
tẽdere talis v̾tus: nõ erit illicita diuinatio
ſi aũt huiuſmõi diuinatio cauſet̃ ex reue/
latione demonũ cũ quib⁹ habentur pacta
uel exp̃ſſa.qa.ſ.ad hoc ĩuocant̃. uel occul
ta vel tacita.qr huiuſmõi diuinatio exten
dit̃ ad illud ad qȯ ſe non põt extẽdẽ erit
diuinatio ſupſtitioſa ⁊ illicita.hec Tho.zª
zᵉ.q.95.ar.6.o. Prohibet̃ ḡ curioſa ob
ſeruatio ſomnioꝝ.⁊ temerariũ ẽ initi ſõ/
nijs.qm̃ difficile ẽ cognoſcere qñ accidũt
ex cauſis naturalib⁹ vel ſupnaturalib⁹. ⁊
qñ ex angelis bonis uel malis.hec Joh.
de pec.in ſũma ſua de aĩa.Unde ſacra ſcri/
ptura rep̃hẽdit eos q cõfidũt in ſomnijs
dr̃ eni Eccl̾.34º ſicut parturientis cor tu/
um fantaſias patitur. niſi ab altiſſimo in
miſſa fuerit viſitatio.

De ſortilegijs.ti.14⁹.

DEinde cõſiderandũ eſt de diui
natiõe ſortiũ.⁊ p̃mo de ipſa. zº
de eius pena. Circa p̃mũ q̃ri
tur vtrũ ſit licita. Rᷓ ꝙ ſicut ſu
pradictuȝ eſt ſortes ꝓprie dicuntur cũ ali/
quid fit.ut eius euẽtu cõſiderato: aliquid
occultũ ĩnoteſcat. Et ſi qdem querat̃ iu/
dicio ſortiũ quid tibi ſit exhibẽdũ: ſiue il/
lud ſit res poſſeſſa.ſiue ſit honor. ſeu di/
gnitas.ſiue pena.aut actio aliqua: dr̃ ſors
diuiſoria. Si aũt inquirat̃ qd ſit agen/
dũ: dr̃ ſors conſultoria. Si v̾o querat̃ qd
ſit futurũ: ſors dr̃ diuatoria Act⁹ v̾o hũa
ni q requirũtur ad ſortes nõ ſubdũt̃ diſ
poſitioni ſtellaꝝ.nec etiã euẽt⁹ ipſoꝝ actu
um Unde ſi qs ea intẽtiõe ſortib⁹ vtat̃: q̃ſi
huiuſmodi act⁹ humani q ad ſortes req/
rũtur.ex diſpoſitiõe ſtellaꝝ effectũ ſortiã
tur. vana ⁊ falſa erit opinio.⁊ p ꝯſequẽs
ſuggeſtiõe demonũ non carebit. ⁊ ex hoc
diuinatio talis ſuperſtitioſa ⁊ illicita erit.
Hac aũt cauſa remota neceſſe ẽ ꝙ ſortia/
liũ accidẽtiũ expectet̃ euentus. vel ex for/
tuna.uel ex aliqua ſpẽali cauſa dirigẽte.

⁊ ſiquidẽ ex fortuna: qȯ locũ hr̃e põt tm̃
in ſorte diuiſoria nõ videt̃ hr̃e vitiũ. niſi
forte vanitatis.ſicut ſi aliqui non valẽtes
cocordit̃ aliqd diuidẽ: ſortibus vti velint
ad diuiſionẽ q̃ſi exponẽtes fortune q̃ſquã
accipiet ptem. Si v̾o ex ſpẽali cauſa iu/
diciũ ſortiũ expectet̃.quãdoqȝ quidẽ expe
ctat̃ ex demonibus.ſicut legit̃ Eze.xxi.ꝙ
rex babyloniſ ſtetit in biuio in capite dua
rũ viaꝝ diuinationẽ querẽs ⁊ miſcẽs ſa/
gittas interrogauit idola ⁊ ea cõſuluit.⁊
tales ſortes ſũt illicite ⁊ ſm canones ꝓhi/
bẽtur.qñȝ v̾o expectãtur a deo ſm illud ꝓ
uer.16º ſortes mittũtur ĩ ſinũ.ſ; a dño tem
perãtur.⁊ talis ſors non eſt aliqd mali ut
dicit glo. Aug. ſup illud p̃s.in manibus
tuis ſortes.m. Nota vlteri⁹ ꝙ ſors põt
ſumi multiplicit̃. Uno mõ p electiõe gra/
tuita.ut in p̃s.in manibus tuis ſortes m.
⁊ ad Eph.p̊.ĩ quo ſorte vocati ſum⁹. Alio
mõ p eo qȯ eſt indiciũ diuine volũtatis.
ut Act. p̊.cecidit ſors ſup mathiã.⁊ ſic di
cit Aug⁹ ꝙ ſors nõ eſt aliqd mali. ſ; res ĩ
humana dubeitate poſita diuinã indicãs
volũtatẽ.26.q.z.ſors.ſors eni.ſ.ipſũ opa/
tũ put eſt in fieri ẽ res dubia.ſ; poſtq̃ȝ ẽ in
facto eſſe ẽ res certa.⁊ indiciũ diuine vo
luntatis. Sors p̃mo mõ nõ eſt aliqd mali
nec etiaȝ ſecũdo mõ eſt aliqd mali ĩ ſe ſed
rõne circũſtãtie põt aliqd mali in ſe ꝯti/
nere. Unde ꝓhibet̃ ne ſub hac ſpecie ho/
mines in idolatriã labãtur.26.q.z.§. his
ita.3º poteſt accipi ſors ꝓut eſt nomẽ vlte
ri⁹ deriuatũ ad ſignificãdũ diuinationeȝ
ſm ꝙ dicit Leo papa t̾ti⁹.ꝙ ſors nihil ali
ud eſt q̃ȝ diuinatio ⁊ maleficiuȝ a ſanctis
patrib⁹ dãnatũ. Et ſȝ hoc nõ eſt licita nec
credẽda nec exercẽda aliquo mõ ut dicit̃
ĩ dicto.§.his ita.⁊.c.ſequẽtib⁹.⁊.26.q.5.p
totuȝ.⁊ ideo hoc mõ ꝓhibet̃ ſub anathe/
matis interdicto.26.q.5.ſortes. Sciẽdum
etiã ꝙ in ſortib⁹ zº mõ dictis.peccatũ po/
teſt accidẽ q̃druplicit̃.p̊ ſi ſine vlla neceſ/
ſitate ad ſortes recurrat̃ hoc eni videtur
ad dei tẽptatiõȝ ptinẽ. Uñ Aug⁹ ſup Luc.
qui ſorte eligit̃.humano iudicio nõ ꝯpre
hẽditur. zº etiã ſi qs in neceſſitate abſqȝ
reuerẽtia ſortibus vtat̃. Uñ Beda ſuper
act⁹ aploꝝ.ſi qui neceſſitate aliq̃ cõpulſi
deũ putãt ſortibus aploꝝ eſſe cõſulẽdum
videãt hoc ipſos aplos nõ niſi fratꝝ col/
lecto cetu ⁊ p̃cibus ad deũ fuſis egiſſe. 3º
ſi diuina oracula ad terrena negocia con
uertãtur. Unde Aug⁹ dicit ad inq̄ſitiões

januarij. Dis quidē paginis euangelicis
ſortes legūt. ⁊ ſi optādū ſit: ut illud potius
faciāt q̄ꝫ ad demonia cōſulēda ꝯcurrant.
iſta tñ mihi diſplicet ꝯſuetudo. ⁊ ad nego
cia ſecularia. ⁊ ad vite hui⁹ varietatē con
uertere diuina oracula. 4° ſi aliqui ſorti/
bus vtātur ī electiōib⁹ eccl'iaſticis q̄ fieri
debent ex inſpiratiōe diuina uel ſpūs ſan
cti. Unde ſicut dicit Beda ſup Act. Ma
thias ante penthecoſten ordinat⁹ ſorte q̄/
ritur. q̄a. ſ. plenitudo ſpūs ſancti nōdum
erat effuſa in eccleſia. ſeptem aūt diaconi
poſtea nō ſorte ſ; apl'oꝝ electiōe ſūt ordi/
nati. Secus aūt eſt in dignitatib⁹ tēporali
bus que ad terrena diſponēda ordinātur
in quarū electiōe plerūqꝫ ſortib⁹ homies
vtūt. ſicut ⁊ ī tpaliū reꝝ diuiſiōe ſi neceſ
ſitas īmineat licitū eſt cū debita reuerētia
ſortib⁹ diuinū iudiciū implorare. Unde ſi
cut dicit Aug⁹ in ep'la ad Honoratū. ſi in
ter dei miniſtros ſit diſceptatio q̄ tpe eoꝝ
pſecutionis maneāt ⁊ qui fugiāt ne forte
morte omniū deſerat eccl'ia ſi hec diſce/
ptatio aliter terminari nō poſſit quātū mi
hi videt. eligēdi ſūt ſorte q̄ maneāt ⁊ qui
fugiāt. ⁊ libro p̊ de doctrina xp̄iana dicit
ſi tibi aliq̄d abūdaret qō oportet dari ei q̄
nō hr̄et nec duob⁹ dari poſſet. ſ; occurre/
rent tibi duo quoꝝ neuter aliū uel indigē
tia ul' erga te aliqua neceſſitate ſuperaret
nihil iuſti⁹ faceres q̄ꝫ ſi ſorte eligeres cui
dandū eēt qō vtriqꝫ dari nō poſſet. Per
p̄dicta ceſſat obiectio ꝙ ſancti viri tam in
veteri teſtamēto q̄ꝫ in nouo ſorte vſi fuiſ/
ſe legūtur. Honori⁹ etiaꝫ ex̄ de ſortilegijs.
eccl'ia. ⁊ ex̄ eo. dicit ꝙ licet vti ſortib⁹ pro
litibus dirimēdis. ⁊. 16. q. i. ſors. ⁊ idē dic̄
Hoſti. ⁊ hoc intellige ſm̄ cū in tēporalib⁹.
⁊ de ſorte ſimplici cū paleis uel huiuſmōi
⁊ ſine aliqua ſupſtitione. Nota breuius
ꝙ cū aliq̄d p ſortē querit: aut illud ptinet
ad rē tpalē ut diuiſio hereditatis. ⁊ his ſi
milia ⁊ tūc licet. ff. famil'. hercif. ſi qui ſūt.
aut pertinet ad rē ſpūalē. ⁊ tūc aut pertinꝫ
ad electionē alicui⁹ p̄lati ⁊ tūc nullo mō li
cet. ex̄ de ſortil'. eccl'ia. in fine. Aut pertinꝫ
ad aliqō aliud ſpūale iurgiū dirimēdum
⁊ tūc ſi illud p̄cedit licet. 26. q. 2. non exē/
plo ⁊ argumētuꝫ. ex̄. c. eccl'ia. vbi hoc tm̄
ꝓhibet in electiōib⁹. ⁊ per hoc videt ꝯce
di in alijs iurgijs dirimendis. cui⁹ rō pōt
eē. q̄a nō ita in alijs ſicut in electionib⁹ ē
ꝓuiſum. ſi v̊o nō p̄cedit non licet. 26. q. 2
nō ſtatim. Ad inq̄ſitionē aūt veritatis de
aliquo futuro uel preterito ut furto ⁊ ſili/
bus nō licet. ex̄. e. c. p̊. Quid ſi contētio
eēt de aliquoꝝ electiōe ⁊ eſſet paritas in
oībus vtrobiqꝫ. ℞° ſcripſerūt Laurētius
Ray. Jo. ⁊ cancellari⁹ ꝙ tūc exemplo ma
thie poſſent fieri ſortes. ſ; hoc reprobat.
ex̄. c. eccl'ia veſtra. Unde Hoſti. dicit ꝙ h̄
nō poſſet fieri ſine auctoritate pape. vñ ſ;
eū ⁊ goff. in tali caſu. uel debēt iterū eligē
uel per ſupiorē alit rectificabit. Quid
de iudicijs ferri cādētis ⁊ aque feruētis. ⁊
ſingularis cōcertatiōis que dicūtur vul/
garia nūquid ſūt licita. ℞° huiuſmōi iudi
cia ordinātur ad alicui⁹ peccati occulti in
quiſitionē p aliqō qō ab hoie fit. ⁊ in hoc
cū ſortib⁹ cōueniūt. inq̄ꝫtū tñ expectat ali
q̄s miraculoſus effectus a deo. cōem ſor/
tiū rōnem excedūt. Unde huiuſmōi indi/
ciū reddit illicitū. tuꝫ q̄a ordinat ad iudi
cādū occulta que diuino iudicio reſeruāt
tum q̄a nō eſt auctoritate diuina ſcriptuꝫ
. 2. q. 5. conſuluiſti. ⁊ extra de pur. vul. c. fi.
Quid de his qui iueſtigāt p̄dita p inſpe
ctionē aſtralabij. aut inſcriptiones ⁊ hi⁹.
℞° hoc facere non licet ſm̄ Rod. goff. ⁊
hoſti. ex̄ de ſortil'. ex tuarū.

Circa ſecūdū qō eſt de pena ſortile
goꝝ ſciēdū ꝙ pena eoꝝ ē ſ; leges
bonoꝝ pblicatio ⁊ decapitatio ut
pꝫ. C. d̊ maleficij null⁹. ⁊. l. nemo. ⁊. l. culpa
⁊ ē ſimilis culpa ꝓhibita diſcere ⁊ docere
ut in. l. culpa. Et ſi quis tali arte mulierēꝫ
ad luxuriā ꝓuocauerit. beſtijs ſubdit. ut
dr ibidē. l. multi. Scōm aūt cano. imponi
tur penitētia ſpūalis. xl. dieꝝ. ut ex̄ de ſor/
tile. c. p̊. Et ſi peccatū ſit notoriuꝫ euchari/
ſtia denegat. de cōſe. diſ. 2. p dilectiōe. Itē
ſi ſit clericus ē deponēd⁹ ⁊ in monaſterio
detrudēdus. ſi v̊o layc⁹ ſit ē excoīcād⁹. qō
intellige qñ rēnuit agere penitētiā p̄dictā.
⁊ ſi criminaliter accuſet hoc intellige. 26.
q. 5. nō liceat. ⁊. c. nō oportet. ⁊. c. ſi q̄s ep̄s
aut p̄ſbyter. qñ tamē penitētiā cōtēnit agē
eſt ab excoīcatiōe incipiendū. ut. 26. q. 5. ſi
quis clericus. ſed creſcēte cōtumacia au/
geri debet ⁊ pena etiā in laycos. q ſi ſūt ſer
ui verberib⁹ caſtigātur. ſi liberi ſūt incluſi
one digni: diſtrictamqꝫ ſunt in penam re
digendi. ut eadē. q. cōtra idoloꝝ. Ep̄us
aūt tales turpit dehoneſtatos de prochia
ſua debet eijcere. 26. q. 5. ep̄i. quia decalua/
re pōt eos. i. veſtes ⁊ capillos ante ⁊ re/
tro p̄ſcindere. ſicut in quibuſdam locis de
cōſuetudie obſeruat. ⁊ de hac decaluatōe

loquit᷑.32.q.i.de benedicto.ſed tales ſunt
infames.⁊ nõ tm̃ ipſi ſed etiã q̷ ↄcurrũt
ad eos.2.q.8.qſquis.hec hoſti. Quid ſi
quis ſacrificet deo nũmoꝝ.ſ.mãmone. ut
diues fiat vel ſilĩa faciat.Quid etiã ſi qs
de ſacramẽtis eccleſie.de eucbariſtia.ſ.uel
criſmate.uel de oleo benedicto.aut aq̃ be
nedicta fontiũ facit ſortilegium.vel bapti
zat imaginẽ.nũquid ex boc fiũt irregula
res.R̃ndet Roð.ꝙ cuz talia videãt᷑ eſſe
enormia ꝓpter idolatriã uel enormẽ ſuſpi
tionẽ lꝫ ſint occulta: generãt irregularitẽ
ſm aliq̊s ṽo nõ. Vñ i hi⁹ dubio ↄſulẽdũ ẽ
talib⁹ ꝙ petãt diſpẽſationẽ. nõ tamẽ p̃ciſe
dicẽdũ eſt eis ꝙ alˀs nõ ſit ſalus illiſ.⁊ ab
ſolui debẽt de peccato ſi peniteat eos.ſi aũt
hi⁹ p̃ctã ſint notoria ſm eos egẽt diſpẽſa-
tiõe.ſ; de boc pleni⁹ dicet᷑.j.li.º 6º ti. de diſ
penſationibus.

De multiplicibus obſeruãtijs
ſupſtitioſis.ti.ij.º

POſtea cõſiderãdũ ẽ de ſupſtiti-
one obſeruãtiaꝝ. Et circa hoc
querũtur plura.ſ.vtrũ vti obſ̃
uãtijs artꝭ notorie ſit licitũ. R̃º
ꝙ ars notoria eſt illicita ⁊ inefficax. Illi
cita quidẽ eſt.q̃a vtit᷑ q̇buſdã ad ſciẽtiam
acq̇rẽdaꝫ.que nõ hñt ſm ſe ṽtutẽ cauſan
di ſciam.ſicut inſpectione quarũdam figu
rarũ ⁊ ꝓlatiõe quorũdã ṽboꝝ ignotoruꝫ
⁊ alijs hi⁹.⁊ iõ hi⁹ ars nõ vtit᷑ his ut cau
ſis ſed ut ſignis.nõ aũt ut ſignis diuinit⁹
inſtitutis.ſicut ſũt ſacramẽtalia ſigna.Vñ
reſtat ꝙ ſũt ſigna vana ⁊ ſupuacua. ⁊ per
ↄſequẽs ↄtinẽtia quedaꝫ pacta ſignatio-
nũ cũ demonib⁹ ꝓhibita ⁊ federata .ars g̃
notoria eſt xp̃iano penit⁹ repudiãda ⁊ fu-
giẽda.ſicut etiã alie arteſ nugatorie ul' no
xie ſuperſtitionis.ut Aug⁹ dicit.2º de doc.
xp̃ia.Eſt etiã huiuſmodi ars inefficax ad
ſciam acq̇rẽdã.cũ eni p hi⁹ artẽ nõ inten-
datur acq̇ſitio ſcie ſm modũ hoĩ cõnãlẽ.ſ.
in aduenıẽdo uel ĩ addiſcẽdo.ↄñs ẽ ꝙ iſte
effect⁹ expectat᷑ a deo uel a demonib⁹.cer-
tũ eſt aũt aliquos a deo ſapiam ⁊ ſciam p
infuſionẽ habuiſſe.ſicut de ſalomone legi
tur.3.Regꝭ.3º ⁊ 2.Paral'.p̊.xp̃us etiã di-
xit diſcipulis ſuis.Lucꝭ.2i.º ego dabo vo-
bis os ⁊ ſapiam ⁊ ſciam cui non po. reſi.
⁊ ↄtradicere oẽs aduer.veſtri.ſed hoc do
nũ nõ datur q̇buſcũq; cũ certa obſeruati
one ſ; ſm arbitriũ ſpũs ſancti.iux̃ illud.i.
Corꝭ.i2.º Alij datur p ſpm̃ ſermo ſapie ⁊c̃
poſtea ſubditur.hec aũt oĩa opatur vnus
atq; idẽ ſpũs diuidẽs ſingulis ꝓut vult.
Ad demones aũt nõ pertinet illumĩare in
tellectũ.acquiſitio aũt ſcie ⁊ ſapie fit p il-
luminationẽ intellectus.⁊ iõ nullus vnq̃
ſciam p demones acquiſiuit.poſſunt tñ de
mones hoĩbus colloq̃ẽdo aliquaꝝ ſcia-
rũ exprimere documẽta.ſed hoc nõ q̃rit᷑
per artẽ notoriã. Sed obijcit᷑ ꝙ Dañ.
p̊. pueris abſtinẽtib⁹ dedit deus ſciam ĩ oĩ
libro ⁊ ſapiẽtiã.ſed obſeruãtie artis noto
rie ſũt ſm quedã ieiunia ⁊ quaſdã abſti-
nẽtias.g̃ ⁊c̃. R̃º illi nõ abſtiebãt ſꝫ vanã
obſeruãtiã artis notorie.ſ; ſm auc̃tẽ legis
diuine nolẽtes cibis gentiliũ inquinari. ⁊
ideo merito obediẽtie ſũt a deo ſciam ↄſe-
cuti.ſm illud p̃s.ſup ſenes ĩtellexi.q̃a mã.
tua queſiui. Vtrũ obſeruationes ordia
te ad corpoꝝ ĩmutationẽ ut ad ſanitatẽ ul'
ad aliq̇d huiuſmõi ſint licite. R̃º ꝙ nõ.di
cit eni Aug⁹ de doc.xp̃iana.ꝙ ad ſupſtiti
onem pertinẽt volumia magicaꝝ artium
⁊ ligature ⁊ remedia que medicoꝝ cõdẽ-
nat ſcia.ſiue in p̃cationib⁹ ſiue in q̇buſ-
cũq; notis quas caracteres vocãt.ſiue in
quibuſcũq; reb⁹ ſuſpendẽdis atq; infigẽ-
dis.h̃ Aug⁹. Nã in his que fiũt ad aliq̊s
effectus corporales inducẽdos cõſideran
dũ eſt vtrũ naturalit᷑ videãt᷑ poſſe tales
effectus cauſare. ſic eni nõ erit illicitum.
licet eni cauſas nãles ad inducẽdum effe
ctus ꝓprios adhibere. Si aũt nõ videan
tur naturaliter poſſe tales effect⁹ cãre.cõ-
ſequẽs ẽ ꝙ nõ adhibeãt᷑ ad hos effectus
cauſandos tanq̃ cauſe ſ; tm̃ ut ſigna.⁊ ſic
pertinẽt ad pacta ſignationũ cũ demonib⁹
inita.Vnde Aug⁹.2i. de ciui.dei. illiciũtur
hoĩes per creaturas quas nõ ipſi ſ; de⁹ cõ
didit delectabilib⁹ pro ſua diuerſitate di-
uerſ̃.nõ ut aĩalia cibis ſ; ut ſpũs ſignis q̃
cuiuſcũq; delectationi cõgruũt p varia ge
nera lapidũ.herbaꝝ.lignoꝝ.aĩalium. car
minũ ⁊ rituũ.Sed obijcit᷑.q̃a ſicut corpa
nãlia ſubdũt᷑ corpib⁹ celeſtib⁹.ita ⁊ corpa
artificialia.ut imagines. g̃ ſicut illa ita ⁊
iſta ſortiũtur aliquas virtutes ex imp̃ſſio
ne corpoꝝ celeſtiũ ad aliquos effect⁹ cau-
ſandos. R̃º ꝙ naturales virtutes corpo-
rũ nãliũ ↄſequũt᷑ ſ̃btales formas ipoꝝ q̃s
ſortiũt᷑ ex imp̃ſſiõe corpoꝝ celeſtiũ.⁊ ideo
ex eorũdẽ imp̃ſſiõe ſortiũt᷑ q̃ſdaꝫ ṽtutes
actiuas.Sed forme corpoꝝ artificialiũ p
cedũt ex ↄceptiõe artificis.⁊ iõ cum nihil

aliud fuit ꝙ̄ cōpoſitio ⁊ oꝛdo ⁊ figura ut
dr̄.2° phȳcoꝝ nō poſſūt naturalē virtutē
habē ad agēdū.Et inde ē ꝙ ex īpꝛ̄ſſione
coꝛpoꝝ celeſtiū ſꝫ ꝙ ſūt artificialia nullā
ſoꝛtiūt̄ vtutē.ſ; tm̄ ſm̄ materiā naturalē.
Quid de quibuſdam ſceleratis mulie-
ribus q̄ credūt ſe ⁊ ꝓfitēt̄ cum diana dea
paganoꝝ nocturnis hoꝛis. ⁊ cū herodia
de.⁊ nimia multitudine mulieꝝ eq̄tare ſu-
per quaſdam beſtias.⁊ multa terraꝝ ſpa
cia intēpeſte noctis ſilentio ptranſire eiuſ
qꝫ iuſſionibꝰ obedire velut dn̄e. ⁊ cūctis
noctibꝰad eius ſeruiciū euocari aſſerunt.
etiā ab illis aliq̄ꝫ creaturas poſſe i meliꝰ
uel in deteriꝰ pmutari.aut in aliā ſpēm ⁊
ſilitudinē trāſfoꝛmari. Rꝫ° ꝙ non a diuo
ſpū.ſ; a maligno talia fantaſmata mētibꝰ
fideliū irrogātur. diabolꝰ eni cū aīam ali-
cuius ꝑ talē credulitatē ſubiugauerit ſibi
trāſfigurat ſe i angelū lucis.⁊ trāſfoꝛmās
ſe in diuerſaꝝ pſonaꝝ ſpēs atqꝫ ſil'tudies
mentē quā captiuā tenet multiplicit̄ delu
dit.Nec debet aliq̄s vel aliq̄ in tātā veni-
re ſtulticiā.ut credat hec oīa que i ſomniſ
⁊ ſpū tm̄ fiūt.etiā in coꝛpe accidere. cū eti
am Paulus nō audeat aſſerere ꝙ fuerit
raptus i coꝛpoꝛe.quicūqꝫ ḡ talia credide-
rit.ſ.poſtq̄ꝫ ſup talibꝰ audierit veritatem.
uel aſſeruerit.ſ.etiam ptinacit̄ pculdubio
infidelis ē ⁊ pagano deterioꝛ.26. q.5. epi.
Utrū obſeruātie q̄ oꝛdināt̄ ad ꝑcognoſ
cēdū aliqua foꝛtunia uel infoꝛtunia ſint li
cite. Rꝫ° ꝙ nō.dicit.n.Augꝰ.2.de doc.xpi
ana ꝙ ad pacta cū demonibꝰ inita ptinēt
milia vanaꝝ obſeruationū.ut ſi mēbꝛum
aliqd̄ ſalierit.ſi iūctū ambulātibꝰ amicis.
lapis aut canis aut puer mediꝰ interuene
rit. limen calcare. cū q̄s ante domū ſuam
trāſit. redire ad lectū.ſi quis dū ſe calciat
ſternutauerit.redire ad domū ſuā:ſi quis
ꝓcedēs offenderit.cū veſtis a muribꝰ ro
ditur.plus timere ſupſtitionē mali futuri
q̄ꝫ dānū dolere.hec Augꝰ.Oēs eni huiuſ
modi obſeruatiōes attēdūt hoīes.non ut
quaſdam cauſas ſ; ut quedā ſigna euen-
tuū futuroꝝ bonoꝝ uel maloꝝ.non autē
obſeruātur ſicut ſigna a deo tradita. cum
nō ſint introducta auctoꝛitate diuina. ſed
magis ex vanitate humana:coopante de-
monū malitia.qui nitūtur hoīuꝫ aīos hu
iuſmodi vanitatibꝰ implicare.⁊ iō mani-
feſtū eſt huiuſmōi obſeruātias oēs eē ſup
ſtitioſas ⁊ illicitas.⁊ videt̄ eſſe q̄dā relig̃e
idolatrie.ſm̄ quā obſeruāt̄ auguria.⁊ q-
dam dies fauſti uel infauſti.qd̄ q̊dammō
ptinet ad diuinationē que fit ꝑ aſtra.ſꝫ q̄
diuerſificātur dies.niſi ꝙ huiuſmōi obſ-
uationes ſūt ſine rōe ⁊ arte.vnde ſūt ma
gis vane ⁊ ſupſtitioſe. Sꝫ obỹcit̄ quia
irrationabile ē negare illud qd̄ q̄ſi oēs ex
periūtur ꝙ aliqua tēpoꝛa uel loca ul' v̄ba
audita.ul' occurſus hoīuꝫ.ſiue aīaliū.aut
diſtoꝛti uel ioꝛdinati actus aliqd̄ ꝑſagiuꝫ
habent alicuiꝰ boni.vel mali futuri.ḡ nō
videt̄ eſſe illicitū illa obſeruare. Rꝫ° hoc
qd̄ a ꝑncipio in iſtis obſeruatiōibꝰ expti
ſūt hoīes aliq̄d veri a caſu accidit ſ; poſt-
ea cū hoīes incipiūt huiuſmōi obſeruan-
tijs animū implicare. multa ſm̄ hiꝰ obſer
uationes eueniūt ꝑ deceptōes demonū.ut
hiꝰ obſeruationibꝰ implicati : curioſioꝛes
fiāt ⁊ ſe magis erroꝛis pernitioſi multipli
cibus laqueis ingerāt.ut dicit Augꝰ. 2.d̄
doc.xpia.dicit etiā ꝙ hiꝰ poꝛtētis. occulto
dei iudicio ꝑ demonū fallaciā illudit̄ curi
oſitas humana.dū illud impudēter appe
tūt ſcire qd̄ eis nō ꝯuenit iueſtigare. dicit
etiaꝫ Augꝰ hoc fieri ꝑmiſſiōe diuina.ut il
li qui hoc audiūt ⁊ vidēt.ꝓbentur in qua
fide ſūt apud deū.⁊ ꝓbat hoc auctoꝛitate
Deutl.13.ſi ſurrexerit in medio tui ꝓphe-
ta.aut q ſomniū dicat ſe vidiſſe.⁊ ꝑdixe-
rit ſignū ⁊ euenerit qd̄ locutus ē.⁊ dixēit
tibi.eamus ⁊ ſequamur deos alienos. nō
audies v̄ba eius.q̄a temptat vos deus ve
ſter ut palam fiat vtrum diligatis euꝫ an
non.26.q.5.nec mirū.circa fi. Utrū v̄tꝰ
imaginatiua poſſit facere trāſmutationes
aliquas in coꝛpe in quo eſt. Rꝫ° ꝙ ſic.⁊ h̄
dico accipiēdo imaginatiuā nō inq̄ꝫtū di
ſtinguit̄ cōtra v̄tutes alias ſenſitiuas īte
rioꝛes.ſed accipiēdo eā ꝓ ipſis v̄tutibꝰſen
ſitiuis interioꝛibꝰ.⁊ hoc declarat̄ ꝑ aucta
tes ⁊ experimēta.dicit eni Auic̄.6° nālīū.
li° 4°.c.vlti.ꝙ aliq̄ñ homo pōt ambulare
ſupꝛa trabē que eſt i medio vie. Si v̄o po
ſita fuerit ſuper aquā ꝓfūdaꝫ nō audebit
ambulare ſup eā.eo ꝙ imaginabit̄ i eiꝰ
aīa foꝛma cadēdi vehemēter impꝛ̄ſſa. cui
obedit materia eius ⁊ v̄tus mēbꝛoꝝ eius
⁊ nō obediūt eius cōtrario.ſ. ad dirigen
dū ⁊ ambulādū.⁊ plura alia experimēta.
de hoc ponit ibidem.Qd̄ aūt dicit ibidē de
v̄tute imaginatiua ꝙ pōt extnea coꝛpa
īmutare.nō ē tenēdū.q̄a in hoc nimis vir
tutem imaginatiōis extēdit.plura etiā di
cit Augꝰ.11° d̄ ciui.dei.ad h̄ ptinētia. ⁊ int̄
alia dicit ſe audiſſe a q̊dam ꝙ tā expꝛ̄ſſam

⁊ quaſi ſolidā ſpēm feminei corporis cer/
nere ſoleret. vt ei ſe q̄ſi miſcere ſentiēs. eti
am in genitalibus flueret: tantam vim
habet anima in corpus ſuum. In eodem
ēt li.. Aug⁹ ad memoriā reducit illud qḋ
habetur geñ.xxx. de ouib⁹ iacob ad ꝓban
dū v̄tutem imagiatōis dicēs ſic. ſunt ex/
empla q̄ copioſe nuāri pñt. ħ vnū ſufficit
de fideliſſimis libꝛiſ qḋ fecit iacob vt oueſ
⁊ capre varijs colorib⁹ ꝑerent ſupponen/
do eis uaria v̄gulta in cānalib⁹ aquaꝝ q̄
potātes iuerent̄ eo tēpore q̄ conceꝑrant.
Sꝫ obijcit̄ qa ſi ita eſſet videt̄ ꝙ quā/
do hō vellet gnāre maſculū poſſet. ⁊ ſilit̄
qñ vellet feminā. Rꝫ. ñ ſequit̄. qꝛ ⁊ ſi vo/
lūtas aliqñ poſſet ipꝛimere i imagiationē
nō tñ ſicut uellet. ⁊ qñ vellet imagiatio ēt
⁊ ſi poſſet corp⁹ trāſmutare i q̄ eſt. non tñ
in trāſmutatōe q̄licūꝫ. Pōt ēt imagia/
tio eē ita debilis ⁊ corp⁹ ita firmū i diſpoſi
tionib⁹ ſuis ꝙ illa imaginatio paꝝ poſſet
corp⁹ trāſmutare. ⁊ ſi ponerem⁹ ēt ꝙ ima/
ginatio eēt fortis nō ꝓpt̄ ħ ipꝛimē poſſet
ita fortit̄ i vim formatiuā ꝙ vis formatia
ſemꝑ poſſet ad talē imaginatōnez maſcu
lū formare. qꝛ aliq̄ alie cāe poſſent obſiſtē
puta ſi v̄t⁹ in ſemie pr̄is eēt debilis. ⁊ forte
aliq̄ cā actia q̄ habēt vim formatiaꝫ debi
litare. ⁊ ſemen ineptū ad maſculi formati
onē reddē. poſſet tñ imagiatio eē ita fortl̄.
ꝙ multū iuuaret ad formationē maſculi.
niſi eēnt īpedimēta multū fortia ad cōtra/
riū. hec ricħ. qōlꝫ.ꝫ.q.io.o. Utrū faſci
natio ſit poſſibil̄. Rꝫ. faſcinatio ſm ꝙ po/
teſt elici ex glo. ſuꝑ illud Gal̄.ꝫ°. O inſen
ſati galathe qs vos faſcinauit ⁊c̄. dr̄ tplr
vno mō dicit̄ ludificatio ſenſuū q̄ fit ꝑ ar
tem magicā ⁊ ſic pōt fieri ꝑ miniſteriū de
monū niſi ꝓhibeat̄ a deo īmediate vl̄ me/
diāte miniſterio ſanctoꝝ angeloꝝ. Scōo
mō inuidia. ⁊ ſic eſt ēt poſſibilis. ſicut mul
tiplex expientia docet. Tertio dr̄ īmuta
tio ad malū facta in corpore alicui⁹ ꝑ ocu
los alteri⁹ aſpiciētis eū. ⁊ de faſcinatione
ħ mō dicta. dicit Auic̄. vi. nālīū li. iiij. c. vl
ti. ſic. multotiēs āt aīa opat̄ in corpore ali
eno ſicut in ꝓprio quēadmodū eſt op⁹ ocu
li faſcinātis ⁊ eſtimatōis opantiſ. Et eādē
ſniaꝫ pōit Algazel li. ſuo phyoꝝ. v. c. ix.
Uñ vident̄ ābo fuiſſe opinati hoieꝫ ali/
quādo ꝑ nālē v̄tutē aīe ſue poſſe aliena cō
pora ꝓ ſua volūtate trāſmutare. Sꝫ ħ
eſt multū ꝯ rōnē. qꝛ angeli q ſunt nāliter
potētiores q̄ꝫ aīa. ⁊ ſi pñt trāſmutare cor/
pora ſm locū. nō tñ pñt trāſmutare ea ad
aliq̄ꝫ nālē formā niſi mediāte oꝑe alteri⁹
nature a natura āgelica. ſicut expꝛeſſe di
cit au. ꝫ°. de trini. Cōtra ēt opi. pꝛedictam
videt̄ facē excōicatio cuiuſdā articuli q
talis eſt. ſ. ꝙ ītelligētie ſuꝑiores ipꝛimūt in
īferiores. ſicut vna aīa itellectia ipꝛimit i
aliā vt in aīaꝫ ſenſitiuā. ⁊ ꝑ talē ipꝛeſſio/
nē icantator aliqs ꝓpijcit camelū i foueaꝫ
ſolo viſu. ħ articulus eſt excōicat⁹. Ad
ħ ēt facit excōicatio alteri⁹ articuli q taliſ
eſt. ſ. ꝙ mā exterior obedit ſb̄ſtātie ſpūali.
⁊ dicit̄ ibi ꝙ eſt error ſi ītelligat̄ ſimplicit̄
⁊ ſm oēꝫ modū tranſmutatiōis. His viſiſ
declarandū eſt ꝙ faſcinatio tertio mō dc̄a
quia de ea principaliter querit̄ ſcōm ali/
quē modum non eſt poſſibilis. ⁊ ſecundū
aliquē modū eſt poſſibilis. Non enim eſt
poſſibile homini ꝙ ꝑ naturalem v̄tutem
anime ſue ꝑ oculos talē virtutem emit/
tat que non mediāte tranſmutatiōe ꝓprij
corporis neque medij nocumentum infer
re poſſit corpori homīs quē aſpicit. maxi/
me cū ſecūdū opi. cōmuniorem videamuſ
ītra ſuſcipiētes nihil extra mittētes. Non
eſt etiā poſſibile homini ꝙ ꝑ virtutē na/
turalem aīe ſue pro volūtate ſua tranſmu
tationem imaginando faciat in oculis ſu
is: que mediante tranſmutatiōe medij. ſci
licet aeris poſſit corpus hominis quem
aſpicit in aliquā tranſmutare qualitatem
ſecūdū ꝙ ſibi placuerit. ſm hos duos mo
dos pꝛedictos nō poſſet vnus homo ali
um faſcinare. quia nulli hominū ꝑ natu
ralem virtutem anime ſue poſſet tal̄ vir/
tus ineſſe. Unde ſecūdum illos duos mo
dos debet intelligi excōmunicatio articuli
de faſcinatione. Secundū tamen aliquem
modū faſcinatio eſt poſſibilis. poteſt enim
aliquādo cōtingere ꝙ homo vel mulier
aſpiciēs corpus alicui⁹ pueri moueat ipm
mediāte viſu ⁊ imaginatione vel aliqua
paſſione ſenſibili. ⁊ quia paſſio ſenſibilis
eſt cum quadam immutatione corporali.
⁊ oculi ſunt tenerrimi propter quod ſunt
impꝛeſſionis multū receptiui. ideo quan/
doque contingit ꝙ ꝑ aliquā paſſionem
interiorem tranſmutantur oculi in aliquā
malam qualitateꝫ. maxime cooꝑāte ad
hoc aliqua imaginatione cuius impꝛeſ/
ſio cito redundat in oculos ⁊ propter eo
rum teneritudinem ⁊ propter vicinitateꝫ
radicis ſenſuū pticulariū ad imagiatiōis
organū. Cū āt oculi ſūt trāſmutati i aliq̄ꝫ

qualitatem nociuam.contingere poteſt ꝙ
tranſmutent aerem ſibi contiguū in aliaꝫ
qualitatem malā.⁊ illa pars aliam.⁊ ſic
vſqꝫ ad aerem contiguū oculis pueri qui
aſpicitur.⁊ ille aer contiguꝰ poterit qn̄qꝫ
tranſmutare oculos ipſius pueri in aliaꝫ
qualitatem malā.⁊ mediantibus oculis
ipſius pueri aliquas partes interiores.
Exꝑimentū huiꝰ rei manuductiuū eſt.qa
videmꝰ hoīeꝫ patiētē ī oculis.qn̄ꝫ ex aſpe
ctu ſuo ledere oculos eum aſpicientis.qꝺ
cōtingit ex hoc ꝙ oculi mala qualitate in
fecti inficiūt aerem mediū.⁊ aer infectus
inficit oculos directos ad oculos īfirmoſ
eo ꝙ ſm rectā lineam infectio illa deriua
tur in directū ad oculos inſpitientiū:coo-
perante ad h̄ multū imaginatione eius q
aſpiciendo oculos infirmos imaginat̄ ſe
ledi.plura etiā alia experimenta ad h̄ ma
nuductiua poſſent adduci.q̄ obmitto cau
ſa breuitatis.p̄dictis aūt concordat q̄daꝫ
glo.ſuper illud p̄s.Qui ti te.vi.me.⁊ le.di-
cens.magna v̄tus in oculis eſt.quod ī na
turalibus apparet.animal.n.viſuꝫ ꝑdeſt
ictericis.prior videns lupus vocē aufert.
baſiliſcus ſi p̄or videt occidit.ſi p̄or vide-
tur occiditur.Et huius.ſ.quare baſiliſcus
videndo occidit hominē ratio reddi pōt.
qa ex aſpectu ⁊ imaginatiōe excitatur in
eo paſſio mala que hꝫ excitare in eiꝰ cor
pore mām venenoſam ꝑ quaꝫ eius oculi
venenoſa qualitate inficiunt̄ q̄ aer oculis
eiꝰ ꝯtiguꝰ īficit̄.⁊ ab illa pte aeris ps alia
⁊ ſic inde vſqꝫ ad aerem ꝯtiguū hōi.quē
aerē cū hō ꝑ inſpirationē attraxerit:itoxi
cat̄ ⁊ moritur.h̄ de p̄dicta q̄ſtiōe ſine p̄iu
dicio ⁊ temeraria aſſertione dicta ſūt.hec
Rich.quodlibet.3.q.12.o. Utꝝ infortu
niū accidens alicui poſſit ingerere dolorē
eius amico nihil de h̄ ſcienti.R̄o. aliquem
hoīem triſtari ⁊ anguſtiari eius amico re
moto infortuniū aliqꝺ patiente qn̄ꝫ con-
tingit a caſu.ſ.qa ī illa hora qua ſuꝰ ami-
cus infortuniū patit̄ melācolia in eo mo
uet̄.ꝑ cuius motū cadit in triſticiā ⁊ timo
rem ꝓpter multas cogitationes ⁊ ſuſpira
tiones nociuas:q̄ ꝑ motū melancolicū ex
citant̄.⁊ ex ꝯn̄ti mente aggrauat̄ ⁊ pon-
deroſus reddit̄.licꝫ infortuniū amici nihil
ad hoc penitus operetur.qn̄ꝫ v̄o h̄ ꝯtingit
ex aliqua cauſa volūtaria determiāta.dia
bolus.n.qa conatur hoīes inducē ad opi
niones ſuſpitioſas.qn̄ꝫ cū permittitur af-
fligit hominē ponderoſitate ⁊ triſticia.illa

hora qua amicus eius remotꝰ infortuniū
patitur ut exiſtimet hoc per amici infortu
niuꝫ ſibi naturaliter eueniſſe.Qn̄qꝫ etiam
hoc cōtingit ex aliqua ꝓbabili ſuſpitione
ut cum quis ſcit amicū eſſe in taberna cū
īimicis ſuis ꝓbabiliter cōnicit eum īuadi
ab īimicis.⁊ ex hoc qn̄ꝫ in illa hora qua
amicus eius ab īimicis opprimitur in eo
timor ⁊ anguſtia generatur.ſed ille dolor
eſt poſt aliquam cognitionē.h̄ Rich.qꝺli
bet.3.q.13. Utꝝ herbe uel armonie poſ-
ſint impedire demones a vexatiōe hoīuꝫ.
R̄o. ꝙ herbe uel armonie non pn̄t ſua na-
turali v̄tute totaliter excludere vexatiōꝫ
qua diabolus poſſit hominem vexare ſi
ſibi permitteretur a deo uel angelis bonis
poſſūt tn̄ illam vexationeꝫ mitigare.⁊ ita
parua poſſet eſſe vexatio illa ꝙ poſſent eā
penitus excludere.⁊ hoc quidē facerēt nō
agendo in ipſum demonē cum ſit ſpiritus
ſeparatus in quem non poteſt naturaliter
agere corpus.ſed agendo in ipſum vexa-
tum a demone.omnis.n.cā limitate v̄tutꝭ.
ꝓducē pōt effectū intenſiorē in materiaꝫ
diſpoſitā q̄ꝫ in nō diſpoſitā.cui ꝯſonat illꝺ
ph̄i 2o de aīa.Actꝰ actiuoꝝ ſūt ī patiēte ⁊
diſpoſito.demon aūt ē agēs limitate v̄tutꝭ.
g̊ vexationē intēſiorē facē pōt diabolꝰ in
hoīe diſpoſito ad illā vexationē.ſiue ad il
lud ad qꝺ diabolꝰ intēdit adducē.q̄ꝫ ī ho
mine diſpoſitiōis ꝯ̄rie.puta diabolus pōt
vexare intēſiꝰ paſſiōe melancolica hoīem
diſpoſitū ad illā q̄ꝫ hoīeꝫ ꝯ̄rie diſpoſitioniſ
certū aūt ē ꝙ herbe ⁊ armonie multū pn̄t
īmutare diſpoſitionē corpis.⁊ ex ꝯn̄ti mo
tus ſenſualitatis.h̄ pꝫ de herbis cū quedā
īclināt ad leticiā.q̄dā ad triſticiaꝫ.⁊ ſic de
aliīs.Hoc etiā pꝫ de armoniīſ ꝑ ph̄m 8o. po
liticoꝝ.vbi vult ꝙ diuerſe armonie hn̄t ꝓ
uocare diuerſas paſſiōes ī hoīe.h̄ etiā re-
fert Boetiꝰ ī muſica ſua.⁊ auctor de ortu
ſciaꝝ vbi loquēs de vtilitate muſice.dicit
ꝙ valet ad curandū uł alleuiādū diuerſas
infirmitates.Et ita pꝫ ꝙ herbe ⁊ armōie
qn̄ꝫ cāre pn̄t ī hoīe diſpoſitōꝫ ꝯ̄riā illi ve
xationi q̄ diabolꝰ hoīeꝫ vexare conatur.
erg̊ ſequitur ꝙ ceteris paribus ſit vexa-
tio debilior.Non video tn̄ quomodo her-
be uel armonie poſſint in hoīe diſpoſitiōꝫ
aliquaꝫ cāre.ꝓpter quā hō nullo mō ve-
xari poſſet a demōe ſi ꝑmittēt̄.qa diabolꝰ
mouendo ſolū motu locali vapores ⁊ ipoſ
ſpūs inordinato motu poſſet hoīem mul-
tum vexare.herbe aūt uel armonie nullā

diſpoſitionez cauſare poſſent in hoīe ſua
nāli v̄tute per quā ꝓhibetur demon predi
ctam cōmotionē facere. ꝯtingit tñ qñz ꝙ
diabolus non ꝑmittitur hominem vexare
niſi vexatione ita paru ꝙ ꝑ aliquā fortē
diſpoſitionē ad cōtrariū totaliter tolleret
⁊ tūc alique herbe uel armōie poſſent cor
pus hoīs ita ad cōtrariū diſponere ꝙ illa
vexatio totaliter amoueret. verbi gratia.
diabolus qñz poſſet hominē vexare vexa
tione triſticie ita debilit ꝙ ꝑ aliq̄s herbas
ul' armōiaſ q̄ haberēt cāre dilatationez ⁊
diffuſionē ſpirituū qui ſūt mot⁹ contrarij
triſticie totalit amoueret illa triſticia. Et
aūt Aug⁹ li°. 2°. de doctrina xp̄iana ꝯdem
nat ligaturas ⁊ quedā alia de quibus ibi
diffuſius ſcribit. h attribuens arti magice
hoc eſt q̄ꝫtū ad illud in q̄ð non poſſit ex ſua
naturali v̄tute. quod patet ꝑ h ꝙ dicit ſic.
ad h gen⁹ ꝑtinent oēs ligature ⁊ remedia
q̄ medicoꝝ ꝯdēnat diſciplina. In quo ſa-
tis patet ꝙ illa cōdēnat q̄ꝫtū ad vſū reſpe-
ctu cui⁹ non habēt aliquā efficaciā ex ſua
naturali virtute. Ad tum aūt ad illud q̄ð p̄
Regū. ca°. 16°. habet ꝙ Saul q vexabat
a demone allcuiabat qñ Dauid citharaz
ꝑcutiebat coram eo. ⁊ ꝙ recedebat ſpūs
malus. Sciendū ꝙ bene verū eſt ꝙ ꝑ ta-
ctū cithare v̄tute naturali illi⁹ armonie al
leuiabatur aliquātulū afflictio Saul. inq̄ꝫ
tum illa armonia aliq̄liter dulcorabat ap
petitū eius ꝑ auditū. ꝑ quā dulcorationez
reddebat minus aptus ad illā vexatiōez
Sed ꝙ ſpūs malus recederet a Saul qñ
Dauid citharizabat corā eo. h erat ꝓpter
vim crucis. quod ſatis expreſſe dr̄ in glo.
vbi dicit ſic. Erat Dauid in canticis mu
ſice eruditus. diuerſoꝝ ſonoꝝ rationabil'
moderatuſq̄ꝫ cōcentus vnitatē eſſentie ſi-
gnificat. q̄ varijs modis quotidie reſonat
Dauid malignū ſpm̄ in cithara ſua cōpe-
ſcuit. nō qa tanta eſſet vis in cithara. ſed
in ſigno crucis q̄ in ligno ⁊ cordaꝝ exten
ſione gerebat. q̄ iam tūc demones effuga-
bat. ⁊ h ſūt dicta ſine p̄iudicio. hec Rich.
q°libet. 3. q. 8. Utꝝ liceat ad collū dīna
v̄ba ſuſpēdere. R°. in oīb⁹ incātationibus
uel ſcripturis ſuſpēſis duo cauenda vidē
tur. p° quid ꝓfertur uel ſcribit. qa ſi eſt ali-
quid ad īuocationē demonū ꝑtinēs: mani
feſte eſt ſupſtitioſū ⁊ illicitū. Similit cauē-
dum eſt ſi ꝯtingat ignota nomīa ibi poni.
ne ſub illis lateat aliq̄d illicitū. Uñ Criſo⁹
dicit ſup Math. ꝙ phꝫeoꝝ magnificātiuz

fimbrias exemplo. nūc multi aliq̄ nomīa
hebraica āgeloꝝ ꝯfingūt. ⁊ ſcribūt. ⁊ alli
gant que non intelligentib⁹ metuenda vi
dentur. Cauendū eſt etiā ne aliq̄ð falſū cō
tineant. qa ſic eius effectus expectari non
poſſet a deo qui non eſt teſtis falſitatis. 2°
cauendū eſt ne cū v̄bis ſacris ibi ꝯtinean
tur aliqua vana ut aliqui caracteres in-
ſcripti p̄ter ſignū crucis. aut ne ſpes habea
tur in modo ſcribendi. uel ligandi. uel in q̄
cunq̄ꝫ alia hui⁹ vanitate que ad diuinā re
uerentiā non pertineat. qa hoc indicaret
ſupſtitioſuz. alias aūt eſt licitū. vñ. 26. q. 5.
non liceat xp̄ianis. dicitur ꝙ non liceat in
collectionibus herbaꝝ medicinaliū aliq̄s
obſeruationes uel incantatiōes attende-
re. niſi tñ cū ſymbolo dīno. aut oratōe do
minica. ut tñ creator oīuz deus honoret.
Nec his obſtat Criſo⁹ dicens ſup Math
ꝙ v̄tus euangelij non eſt in lr̄is ſiue figu
ris ad collū ſuſpenſis. ſꝫ in intellectu. quia
Criſo⁹ loquit qñ reſpectus magis ad figu
ras ſcriptas q̄ꝫ ad intellectū v̄boꝝ habet
Sed contra p̄dicta oſtenditur ꝙ liceat
diuina verba ad collum ſuſpendere. quia
non minus operantur verba ſacra in cor
poribus hominū q̄ꝫ in corporibus ſerpen-
tum ⁊ alioꝝ animaliū. ſed incantationes
quandam efficaciam habent ad rep̄men
dum ſerpentes. uel ad ſanandum quedam
alia animalia. Unde p̄s. Sicut aſpidiſ ſur
de ⁊ obtu. au. ſ. que ex no. incan. ⁊ ve. ican.
ſa. R°. ꝙ etiā in incantatiōibus ſerpentuz
uel quorūcūq̄ꝫ animaliū ſi reſpect⁹ habea
tur tñ ad verba ſacra ⁊ ad v̄tutē diuinaz
nō eſt illicitū. ſed plerūq̄ꝫ tales incantatio
nes habent illicitas obſeruantias. ⁊ ꝑ de-
mones ſortiūt effectū. ⁊ p̄cipue ī ſerpētib⁹
qa ſerpēs fuit p̄mū demōis inſtrumētū ad
hoīez decipiēdū. vñ glo. dic̄ ibidē. ꝙ nō lau
dat ī ſcriptura vndecūq̄ꝫ ſilitudo dat in
ſcriptura. utz de iniq̄ iudice q rogātē viduā
vix audiuit. h Tho. 2ᵃ. 2ᵉ. q. 99. ar. 4° o.
Quid de breuiculiſ q̄ fiūt ī aſcēſiōe. R°
nō ſt reprobāda cū nō ꝯtineāt niſi verba
euāgelica. ſꝫ ſupſtitioſū ē ſi credāt eē min⁹
efficacia ſi ſcribāt p⁹ lectū euāgeliū. ul' p⁹
miſſā. aut alia die q̄ꝫ ſi ſcribāt cū legūt ſi
ue cātāt ī eccleſia ſiue miſſa. h Ro. Sꝫ
q̄d de carmiatricib⁹ ⁊ carmīatorib⁹ q car-
mināt īfirmos uel pueros ul' alia. nūquid
peccāt mortalit. Rñſio. ſi nihil ſupſtitioſū
dicunt aut docent aut faciunt. ſed tantum
vtūtur licitis precibus ⁊ adiurationibus.

ſicut p paſſionē ⁊ crucē ⁊ ſilia.non credo ꝙ peccent mortaliter.niſi talia fecerint p⁹ ꝓhibitionē ab eccleſia ſibi factaꝫ.ſ; credo ꝙ ꝓhibendi ſūt viri ⁊ mulieres a talibus qa multa īutilia ⁊ ſupſtitioſa ſolent admi/ſcere.niſi forte ſit ſacerdos religioſus ⁊ diſcret⁹ aut etiā layc⁹ ſiue vir ſiue mulier excellentis vite ⁊ ꝓbate diſcretiōis.qui fuſa orōe licita ſup infirmū:nō ſuper pomū uel piꝛ.aut cingulū.⁊ ſimilia. ſed ſuper infirmantes man⁹ imponat.iuxta illud Mar. vlti. Super egros manus impo.⁊ bene habebūt.nec ſūt he perſone ꝓhibende a talibus niſi forte timeatur ꝙ ad exemplum illoꝝ indiſcreti ⁊ ſuperſtitioſi carminatores ſibi vſurpent abuſū: tuentes ſe exemplo illoꝝ.hec Ros. Quid de portatione reli/quiaꝝ.R° ſi portentur ad fiduciam dei ⁊ ſcōꝝ nō erit illicitū.ſi aūt circa hoc atten/datur aliquid aliud vanū.puta ꝙ vas ſit triangulare.uel aliqd aliud hi⁹ qͦd nō ptineat ad reuerentiā dei ⁊ ſcōꝝ:ſupſtitioſuꝫ erit ⁊ illicitū.hec Tho.vbi ſ.c.3ᵐ. Quid erit ſ ſacerdotib⁹ q eā dolori ꝓmoti.aut altare veſtib⁹ ſacri exuūt.aut qlibꝫ veſte lugubri operiūt.aut cōſueta luminaria ſub/trahūt.aut altare uel crucifixū ſpinis cir/cūdant. Quid etiā de illis q ꝓ viuis ſcienter cantant miſſam defūctoꝝ.uel ſub nomine illoꝝ qs odiūt:feretꝝ cum exequijs mortuoꝝ in medio eccleſie ponūt.uel alia ſilia faciūt.ut illi citius moriant̄.R° ad h dico ꝙ ſi aliqd pdictoꝝ fiat ꝓpter odium ꝓuatū:grauiſſime peccat q facit.⁊ niſi p legitimā pniam ſe purgauerit debet deponi. ſi aūt ꝓpt̄ cām coēm puta qa metuit cōtaminationē ſacroꝝ ordinū.uel ſubuerſionē fidei.uel hoſtilitatē ſuſtert.uel obſidioneꝫ uel diuoꝝ iudicioꝝ ſentētiā metuit.⁊ ideo tale quid fecit non dicit̄ peccare.qa in tali facto plus humilitas q̄ deus placatur q̄s interni liuoris doloſitas declarat̄.h etiam ꝯſuetudo eccleſie tenet.vñ ſolet cantare. Deus venerūt gentes ⁊c.⁊ in ſignū triſticie die veneris ſancta altaria ſpoliare.hec tñ diſtinctio fallit in illis q ſcient̄ ꝓ viuis celebrant officiū defūctoꝝ. Nam tales ſi fuerint detecti indiſtincte debent deponi. ⁊ad agendū pniam tam ipſe ſacerdos q̄s q eū ad h incitauit:debent exilij ppetui ergaſtulo ſiue monaſterio relegari. h totuꝫ habes expſſe.26.q.5.qcūqꝫ.h Ray.Fallit etiā diſtinctio i illis q altare uel crucifixū ſpinis circūdant.qa oīs talis abuſus indiſtincte penitus reprobat̄ ⁊ diſtrictius ꝓhibetur.⁊ eſt grauiter puniendus.ut.li.6°. de offi.or.ſi canonici.

De tēptatiōe q̄ deus temptatur.ti.16°.

POſtea conſiderādū eſt de vitijs oppoſitis religioni p defectum eius q manifeſte ſunt ꝯria religioni.vñ ꝯtinent̄ ſub irreligioſitate.hoꝝ aūt quedaꝫ directe ptinent ad irreuerentiā dei.quedā ad irreuerētiā re/rū ſacraꝝ.Ad gen⁹ pmū pertinet piuriuꝫ quo dei nomen irreuerent̄ aſſumit̄.de q̄.ꝫ dicet̄ cū de 2° pcepto agetur.⁊ tēptatio q̄ deus tēptatur.de q̄ eſt hic dicendū. Querūtur aūt plura de ipſa.ſ.in qbus tēptatio dei ꝯſiſtat.R° ꝙ cōſiſtit in aliqbus factis uel verbis in quib⁹ expectat̄ effectus ſoli⁹ diuine ptātis. Ad cui⁹ euidentiā ꝯſiderādum ꝙ ſic temptare ꝓprie eſt expimentuꝫ ſumere de eo q temptat̄.ſumit̄ aūt experimentū de aliq ex verbis ⁊ factis.Et vtroqꝫ mō dupliciter.ſ.apte ⁊ inſidioſe ſiue occulte.rurſū qñꝫ qrit̄ expſſe.qñꝫ interptatiue ſic g hō deū temptat qñꝫ vbis qñꝫ factis. verbis qdē deo colloqmur orando.vñ in ſua petitione aliqs expſſe deū temptat qñ ea intentiōe aliqd a deo poſtulat ut exploret dei ſciam ptātē uel volūtateꝫ.factis aūt expſſe qñ p ea q̄ facit intendit expimentū ſumē diuine ptātis ſiue pietatis aut ſapien/tie.Sed qi interptatiue deū temptat q etſi nō intēdat expimētū ſumē de deo aliquid tñ petit uel facit ad nihil aliud niſi ad pro/bandū deū.Quādo g aliqs ꝓpt̄ aliquam necitatē uel vtilitatē ſe ꝯmittit dei auxilio in ſuis petitiōib⁹ uel factis.h nō eſt deū tē/ptare.2° palip.20.cū ignoramus qd agē debeam⁹.h ſolū habemus reſidui ut oclos nros dirigam⁹ ad te.vñ pdicatores regni dei q temporalia ptermittūt ut vbo dei ex/pediti⁹ vacent.ſi ſoli deo inītant̄ nō tēptāt deū.hñ vo Agatha expta erat erga ſe dei beniuolētiā ut ul'iſirmitates nō pateret̄.p qbus corporali medicina indigēt.uel ſtati ſentiret diuine ſanatiōis effectū.iō dicebat. Habeo dñꝫ ihm xpm q ſolo ſer.reſtau.vni. Quādo vo h agit̄ ſine necitate uel vtilitate.h eſt interptatiue deuꝫ tēptare.vñ ſuper illud Deut⁹ 6°. Dñm deum tuū .dicit glo. deū tēptat qui hñs quid faciat ſine ratiōe ꝯmittit ſe piculo:expiēs vtꝝ libari poſſit a deo. Utꝝ tēpta° dei ſit pctm.R° ꝙ ſic.vñ

Deut⁹. 6ͦ. Non tēptabis dn̄m deū tuū. tē/
ptare.n.ut dictū eſt:eſt expimentū ſumere.
expimentū aūt null⁹ ſumit de eo de quo ē
cert⁹.ꝛ ideo oīſ tēptatio ex ignorātia aliq̄
uel dubitatiōe ꝓcedit. uel tēptantis ut qs
expimentū ſumit de aliq̄ re ut eius q̄lita/
tem cognoſcat.uel alioꝝ.ut cū quis experi
mentū ſumit de aliquo ut alijs inoteſcat.p
quē modū deus dicit᷑ noſ tēptare. Ignora
re aūt uel dubitare de ptinentib⁹ ad dei per
fectionē eſt pctm̄.vn̄ patꝫ ꝙ temptare deū
ut temptās dei v̄tutē cognoſcat:ē peccatū.
Si aūt experimentū ſumat de ptinentibus
ad dei pfectionē ut alijs demonſtret.h̄ non
eſt temptare deū cū ſubſit iuſta necc̄itas.uel
pia vtilitas.ꝛ alia q̄ ad hoc ꝯcurrere de/
bent.ſic.n.apli a dn̄o petierūt ut in nomine
xp̄i fierent ſigna.ut dicit᷑ Act. 4ͦ. ut.ſ.in/
fidelib⁹ inoteſcerent v̄tutes xp̄i. Ad h̄
nota ꝙ deus volebat dare ſignū Achaꝫ
non ꝓ ipſo tm̄.ſ ꝓ toti⁹ ppli inſtructione.
ꝛ iō rep̄hendit᷑ Yſa.7ͦ. q̄ſi impeditor cois
ſalutis ꝙ ſignū petere nolebat ne petendo
deū tēptaret.nequaq̄ꝫ tn̄ deū temptaſſet.tū
qa ex dei p̄cepto petiuiſſet.tū qa h̄ ptinebat
ad coēm vtilitatē.Abrahā v̄o Geñ.15ͦ ſi/
gnū petijt ex inſtinctu diuo dicens.Unde
ſcire poſſū ꝙ poſſeſſurus ſim eam.ſ.terrā
ꝓmiſſam.ideo non peccauit. Gedeon v̄o
Iudic. 6ͦ. ex debilitate fidei ſignuꝫ petiſſe
videt᷑ de victoria ꝓmiſſa.iō a pctō nō ex/
cuſat᷑.ut dicit glo.ibidē.Sic ꝛ Zacharias
peccauit dicēs Luc.p̄ ad angelū.vn̄ h̄ ſciā
vn̄ etiā ꝓpter incredulitatem punitus fuit.
Sciendū tn̄ ꝙ dupliciter aliqs petit a deo
ſignū.vno modo explorando dei ptātem.
aut dicti ei⁹ veritatē.ꝛ h̄ de ſe ptinet ad dei
tēptationē.Alio mō ut inſtruat᷑ qd ſit cir
ca aliqđ factū placitū deo.ꝛ h̄ nullo modo
ptinet ad dei tēptationē. Utrꝫ temptatio
dei opponatur v̄tuti religiōis. R̄. ꝙ ſic.ut
n.patet ex ſup̄dictis.finis religiōis eſt deo
reuerentiā exhibē.vn̄ oīa q̄ directe ptinēt
ad irreuerētiā dei religioni opponūt᷑.tem/
ptare aūt aliquē ad irreuerentiā ei⁹ ptinet
null⁹ aūt p̄ſumit tēptare deū de cui⁹ excellen
tia eſt certus.Un̄ patꝫ ꝙ tēptare deū ē pec/
catū religiōi oppoſitū. Utrꝫ tēptatio dei
ſit graui⁹ pctm̄ q̄ꝫ ſupſtitio. R̄. ꝙ non.ſed
poti⁹ ecōuerſo.quia ſupſtitioſus ꝓteſtatur
errorē facto.ut ex dictiſ patet.ſ tēptās deū
ꝓteſtat᷑ tm̄ dubitationē v̄bo uel facto.ut
dictū ē.vn̄ glo.ſup illđ Deut⁹. 17ͦ Cū repti
fuerint apud te ꝛc̄.dicit ꝙ maximū ſcel⁹ ē
honorē creatoris impendere creature.

De ſecūdo precepto.ti.17⁹.

Conſequenter ꝯſiderandū ē de
2ͦ p̄cepto.qđ q̄dem ſic ponit᷑
Exo.20. Non aſſumes nomen
dei tui īuanū.nō.n.habebit dn̄s
eū inſontē.qui aſſūpſerit nomē ei⁹ fruſtra
ꝛ p̄ circa eius expoſitionē i cōi eſt breuit᷑
intendendū.ꝛ poſtea de q̄buſdā ſpālıter.in
quib⁹ nomē dei aſſumitur ē diffuſius tra
ctandū. Circa p̄mū ſciendū ꝙ h̄ p̄ceptū
ut ſup̄dictū ē ordinat ad reuerētiā v̄itatis
ſūme.iō ꝓhibet᷑ hic īuanū iurare. In iura
mento.n.dei nomē in teſtimoniū locutiōis
aſſumit᷑.ꝛ iō cū vane iurat᷑:nomen dei in
vanū aſſumit᷑.ꝛ p ꝯn̄s ſūma v̄itas ꝯtem/
nitur. Iuramentuꝫ aūt vanū determinatur
qđ caret aliqua triū cōditionū q̄ ponūtur
Hiere.4ͦ. Iurabitis viuit dn̄s i veritate ꝛ
iuſticia.ꝛ iudicio.vbi dicit glo. interlineal᷑
hos tres comites debet hr̄e iuramentū.ve
ritas.n.debet eē in ꝯſcia iurantis.ut ita eē
credat ſicut iurat.ut i iuramēto aſſertorio
ut ita facere ꝓponat ſicut iurat.ut in iura/
mento ꝓmiſſorio. Iuſticia debet eē ex pte
eius qđ iurat᷑.ſ.ut ſit licitū. Iudiciū v̄o de
bet eē ex parte circūſtantiaꝝ vtriuſq̄ꝫ.ſ.ut
diligent᷑ attendatur.ꝛ cauſa ꝓ q̄ iuratur
ꝛ mod⁹.ſi.n.deſit cā deeſt iudiciū diſcretio/
nis in circūſtātijs iuramēti.de hiſ aūt trib⁹
ꝛ alijs ptinētib⁹ ad hanc mām̄ regre.j.ti.
de iuramēto ꝛ piurio. Ad amplioreꝫ tn̄
ītelligētiā hui⁹ p̄cepti notari pōt ꝙ nomē
dei tripliciter aſſumit᷑. p̄ ad efficiendū ut in
ſacramētis.ſic̄ i baptiſmo dr̄.baptizo te in
noīe patris ꝛc̄. 2ͦ ad ꝓmittendū.ut cum
aliqs iurat uel vouet ire ad ſcm̄ Petꝝ.uel
religionē intrare. 3ͦ ad exp̄mendū ut cū
qs loqtur cū iuramento.Similiter multi/
pliciter aſſumitur nomē dei īuanū.p̄ p ſa/
cramēti fruſtrationē.ut qn̄ quis nō credit
ut heretic⁹.uel qn̄ credit ſ ſe non diſponit.
ut vſurari⁹.uel qn̄ gratiā ſuſceptā in ſacra
mento nō cuſtodit.ſ p⁹ea delinqt.de hi⁹ dr̄
ad Titū p̄. Cōfitēt᷑ ſe noſſe deū factis autē
negāt. 2ͦ p voti fractionē.ꝛ h̄ fit tripliciter.
p̄ p irrōnabilē dilationē.ut cū qs ꝓmittit
ire ad ſcm̄ Petꝝ.ſ nō p̄figit certū t᷑minū.
ꝛ ſic ſp ꝓcraſtinat.2ͦ p ꝯriā volūtateꝫ.ut
cuꝫ quis aliqd deo vouit ꝛ poſtea penitet.
contra tales dicit᷑ Deut⁹. Si quid ꝓceſ/
ſerit de labijs tuis non facies irritū. 3ͦ per

apoſtaticā rebellionem.ut cū qs apoſtat a
religione.cōtra illud Eccl. 5°. Si qd voui/
ſti deo.ne moreris reddere. diſplicet.n. ei
infidelis 7 ſtulta ꝓmiſſio. 3° aſſumit no/
men dei inanū per hoīs blaſſemi locutiōꝫ
7 hoc etiā fit tripliciter.ſ.ꝑ locutionē male
dicaꝫ.ut cū quis maledicit deū.per locutio
nem falſidicā.ut cū quis aſſerit de deo fal/
ſum 7 negat verū.7 per locutionē oppro/
brioſam.ut cū quis loquit de ſecretiorib⁹
mēbris xp̄i. peſſime.n.blaſſemat etiam ſi
verū dicat.7 in his xp̄m deſpicit in qbus
ꝓ nobis humilis fuit. 4° aſſumitur no/
men dei inanū in p̄dicatione.q̄.ſ.fit vana
intentiōe Math.7°. Nōne in noīe tuo ꝓ/
phetauimus. 5° in oratiōe q̄ eſt ſine vlla
cordis affectiōe.Math.15°. Popul⁹ hic la
bijs me ho.cor autē eoꝝ lon.eſt a me. 6°.
in operatiōe ſine ↄuerſatione.in q̄ forma
ſcitatis aſſumitur tm̄ in exteriori ope.non
ꝓ deo.ſ; solū ꝓ humano fauore Math.6°.
Amen dico vobiſ rece.mer.ſuā. Additur
etiā huic p̄cepto 7 etiā p̄mo.7 nō alijs p̄ce
ptis cōminatio pene.cui⁹ ratio eſt.qa pene
ſūt p̄cipue neccīe ↄ̄ illos q ſūt ꝓni ad ma/
lū.ut dicit x°. ethi.7 iō in illis ſolis p̄ceptiſ
legis addit cōminatio penaꝝ in qb⁹ erat
ꝓnitas ad malū.erant aūt hoīes ꝓni ad
idolatriā ꝓpter ↄſuetudinē gn̄alem gentiū
Silr̄ etiā hoīes ſunt ꝓni ad piuriū ꝓpt iu
randi frequentiā. 7 iō cōminatio magis
additur p̄mis duobus preceptis.

De iuramento.ti.18⁹.

[P]Oſtea ↄſiderandū eſt diffuſius
de quibuſdā ſpāliter in quibus
nomē dei aſſumitur ad ꝓprioꝝ
v̄boꝝ ↄfirmationē.2° de voto i
quo aſſumit ad aliquā ſui obligationē.3°
de adiuratione in q̄ aſſumitur ad alioꝝ in
ductiōꝫ 7 de iuramēto.p̄ de ipſo. 2° de piu
rio ſibi oppoſito. Circa v̄o iuramētū ↄſi
derandū eſt p̄mo qd eſt iuramentū ſiue iu
rare.2° quot 7 q̄ ſūt ſpēſ ei⁹.3°. vtꝝ 7 ꝑ qd
licet iurare.4°. de comitib⁹ iuramēti. 5°. de
cauſis ꝓpter quas licet iurare.6°. de forma
v̄boꝝ iurandi.7°. de obligatiōe iuramenti
8°. ex qbus redditur iuramentū illicitū.9°.
de qbuſdā tacitis conditionib⁹. ſub qbus
debet intelligi iuramentū. x° de qbuſdam
dubijs circa iuramentum.xi° de iuramēti
diſpēſatione 7 relaxatione ſiue abſolutio
ne. Primo g̊ q̄ritur quid ſit iurare. R°.
iurare eſt teſtem deū īnocare.Vn̄ Aug⁹ in
quodā ſermōe de piurio. Quid eſt iurare
ꝑ deū niſi teſtis eſt mihi deuſ. Sicut.n.dicit
aplus ad Heb.6°. Iuramentū ad ↄfirma/
tionē ordinatur.ↄfirmatio aūt in ſcibilib⁹
fit ꝑ rationē:q̄ ꝓcedit ex aliqbus natura/
liter notis q̄ ſūt infallibiliter vera.ſed par
ticularia hoīuꝫ facta 7 ↄtingentia nō poſ
ſūt ꝑ rationē neceſſariaꝫ ↄfirmari.7 ideo
ea q̄ dicūtur de eis ſolēt ↄfirmari ꝑ teſtes
humanū aūt teſtimoniū non eſt ſufficienſ
ad ↄfirmandū hi⁹. ꝓpterea dico p̄mo: ꝓpt
defectuꝫ veritatis humane.qa plurimi in
mendaciū labūtur.2° ꝓpter defectū cogni
tionis.quia hoīes non pn̄t cognoſcere cō
tingentia.nec cordiū ſecreta.nec etiaꝫ ab/
ſentia.de qbus etiā hoīes loquūtur.7 ex
pedit rebus humanis ut certitudo aliqua
habeatur de ipſis.7 ideo neceſſariuꝫ fuit
recurrere ad diuū teſtimoniū.qa deuſ nec
mentiri pōt nec aliqd eū latet. Aſſumere
aūt deū in teſtē dr̄ iurare.qa q̄ſi ꝓ iure in
troductū ē.ut qđ ſub īuocatione diui teſti
monij dr̄ ꝓ vero habeatur. Magiſtralis
aūt notificatio iuramēti eſt ꝙ iuramētū ē
affirmatio uel negatio de aliq̊ ſacre rei at/
teſtatiōe firmata.ſm̄ Hoſt.7 Ray.

[C]Irca 2m̄ ſciendū ꝙ ſpēs iuramen
ti ſūt due.ſ.iuramentū aſſertoriū
7 ꝓmiſſoriū. Aſſertoriū eſt qn̄ iu
ratur aliqd de pn̄ti uel de p̄terito ſic eē uel
non eſſe.fuiſſe uel nō fuiſſe.poteſt etiā ſm̄
Roꝰ.fieri de futuro.ut cuꝫ qs iurat aliqd
futurū eē non ꝓmittēdo aliqd ut ſi qs iu
rat ꝙ cras pluet uel ninget 7 hi⁹. Iuramē
tum ꝓmiſſoriū eſt cū qs iurat ſe aliqd da
turuꝫ uel factuꝝ.uel nō datuꝝ uel non fa
ctuꝝ. Sūt 7 alie diuiſiōes iuramenti que
ꝑtinent ad foꝝ iudiciale.de qb⁹ ē aliquid
breuiter dicēdū vt habeat aliq̄lis noticia
ipſoꝝ. Iuramentū.n.aſſertoriū ē triplex.
vnū eſt volūtariū qđ defert pars parti ex
cōuentione ex̄ iudiciū.7 dicit volūtariuꝫ
qa volūtate defert 7 ſuſcipit. Alteꝝ ē ne/
ceſſariū qđ.ſ.iudex defert ꝑti ī defectū ꝓba
tiōis.ut qn̄ hꝫ tm̄ vnū teſtē.7 h̄ dr̄ neccīuꝫ
quia nō pōt recuſari niſi ex iuſta cā.puta
qn̄ dubitaret ille cui defert.cū.n.h̄ iuramē
tuꝫ ſit de v̄itate dicēda:in h̄ caſu ſi nō ad/
mittit recuſatio pōt appellari.3m̄ ē iudicia
le.qđ ī iudicio ꝑs defert ꝑti.7 h̄ pōt recuſa
ri niſi ſit aliqs ↄuēt⁹ actiōe famoſa.ut fur
ti.reꝝ amotaꝝ.7 hi⁹.ſ; Hoſt.ti.đ iur.iurā.
7 Ber.extra eo.c.vlti.et plura alia de hac

mã. Jtẽ q̃drupler ẽ iuramẽtũ.ſ.de calũnia
de malitia.de ṽitate.deciſoriũ. Juramentũ
de calũnia vitanda.ſ.uel nõ ɔmittenda eſt
cũ qs iurat ſe non aĩo calũniandi.ſʒ bona
fide q̃ſtionẽ mouiſſe ⁊ mouẽ.⁊ ſilr re⁹ iu/
rat ſe non aĩo calũniandi reſiſtere. Et con
tinet h̃ iuramentũ q̃nqʒ.ſ.ꝙ credat ſe bo/
nam cãm h̃re.ꝙ īterogat⁹ non negabit.
ꝙ verũ ẽẽ credet.ꝙ non vtet̃ ſciẽter falſa
ꝓbatiõe.ꝙ dilationẽ nõ petãt in fraudẽ.
ꝙ nõ dedit nec dabit nec ꝓmittet aliq̃d ꝑ
hac cã: niſi pſonis illis q̃b⁹ leges pmittũt.
vñ ṽſus. Jllud iuret̃ ꝙ lis ſibi iuſta vide
tur. Et ſi q̃ret̃ verũ non inficiet̃. Nil pro/
mittet̃ nec falſa ꝓbatio detur. Ut lis tar/
detur dilatio nulla petet̃. Juramentũ ṽo d̃
malitia.ſ.vitanda uel nõ ɔmittẽda differt
a iuramẽto calũnie in plurib⁹.q̃a iuramẽ/
tuʒ calũnie p̃ſtat̃ tm̃ p⁹ litẽ ɔteſtatã.⁊ tm̃
ſemel in tota lite ab eadẽ pſona.⁊ hʒ locũ
tm̃ in ꝓphanis ſiue in tẽporalib⁹ cauſis.tã
criminalib⁹ q̃ʒ ciuilib⁹.non aũt i ſpũalib⁹
uel ãneris ſpũalibus.⁊ p ipſũ ꝓuidet̃ ne
q̃d fiat calũnioſe in tota lite. Juramentuʒ
aũt malitie p̃ſtat̃ ⁊ ante liteʒ ɔteſtatam ⁊
p⁹.⁊ p̃ſtatur totiẽs q̃tiens aliq̃d ꝓponitur
in iudicio.uel petit̃ fieri qd̃ ex malitia pro
cedere p̃ſumitur.⁊ hʒ locũ tam in ꝓphãis
q̃ʒ in ſpũalib⁹.⁊ p ipſũ ꝓuidetur ne quid
malitioſe ꝓponatur uel petatur. Tertiũ iu
ramentũ.ſ.de ṽitate dicẽda differt a iura/
mento calũnie.q̃a p̃ſtatur i cauſis ſpũali/
bus.illud aũt nõ. Jteꝝ etiã reſpõdet̃ i co
de eo qd̃ qs ſcit vnde debʒ ibi r̃ñderi ſim/
pliciter ſcio uel neſcio.ſʒ i illo reſpondetur
de eo qd̃ qs credit ſm̃ Hoſt.ſʒ ſm̃ Jnno.⁊
Hoſti.ex̃ eo.litteras.etiã in h̃ reſpondetur
de eo qd̃ qs credit. Jteʒ illud ɔtinet plura
capl'a ut habitũ eſt ſ̃. q̃ locũ in h̃ non ha/
bent. Jtẽ in illo dilatio nõ impetrat̃ cũ ſta
tim reſponderi poſſit credo uel non credo.
ſecus eſt in hoc qñ reſpondere debet quis
de ṽitate quã nollet ab alijs diſcere. Quar
tum iuramentũ.ſ.deciſoriũ defertur tam in
cauſis ſpũalib⁹ q̃ʒ non ſpũalib⁹ reo: actore
ſufficient̃ non ꝓbante.niſi iudex inſpectis
perſonaꝝ ⁊ cauſe circũſtantijs: illud acto
ri viderit deferẽdũ. h̃ dicit Hoſt.ti.de iura.
calũ.⁊ Ber.ex̃ eo.inherẽtes.⁊.c.cũ cãm.⁊
dimiſi ꝓbationes gr̃a breuitatis.q̃a hec
non ſũt intentiõis p̃ñtis. Nota tñ ꝙ ſm̃
Ber.ex̃ eo.litteras.magis videt̃ iurãduʒ
de calũnia in cauſis ſpũalib⁹ q̃ʒ in alijs.q̃a
in illis p̃iculoſius calũnioſe litigatur. Uñ

⁊ hodie in cauſis ſpũalibus iuratur de ca/
lũnia ⁊ de ṽitate.ut pʒ li 6° ti.eo.ſi de calũ
nia. Eſt etiã aliud iuramentũ qd̃ dicit̃ iu/
ramentũ in litem.⁊ in h̃ iuratur de affectio
ne.ut cũ qs iurat ꝓ quanto nollet re carẽ
puta ꝓ.c.q̃ñqʒ etiã dicitur iurare quis in
litem cũ iurat rem tanti eſſe p̃cij.uel fuiſſe
⁊ de h̃. C.eo.l.i.⁊.ff.de i litẽ iurando.l.ſiue
Quid ſi agam ɔtra te rei vendicatione
⁊ tu.ſcias rem eſſe meã.⁊ nihilominuſ tu
velis reſiſtere ꝓpter actionem de euictio/
ne.nũquid iurando de calũnia peccas.vi/
detur ꝙ ſic.quia negas rem eſſe meam ⁊
mentiris. R° Hoſt.cõſulit in ſũ.ti.de iura.
calũ.ut poſt libellum porrectũ confitearis
veritatem.nec de calũnia iurabis ex quo
fateberis rem eſſe actoris.⁊ non min⁹ cõ/
ueniretur ſtipulatio de euictione.

Circa tertiuʒ articulum querũtur
plura.ſ.vtꝝ liceat iurare per deuʒ
R° ꝙ ſic ⁊ hoc patet p̃mo aucto/
ritate ſacre ſcripture. Dicitur.n. Deu° 6°
Dñm deum tu.ado.⁊ illi ſoli ſeruies.ac p
nomen illius iurabis. Jtem legitur dñs in
veteri teſtamento iuraſſe in pluribus lociſ
vñ in p̃s. Jurauit dñs ⁊ non penitebit eũ.
⁊ hoc ad oſtendendũ imobilitatem ei⁹ qd̃
dicitur.ut habetur ad Heb 6° imo etiam
precepit i veteri teſtamẽto Leuit. x° Red
des domino iuramenta tua. vñ dic̃ Aug⁹
in ſermone de verbis apl'i. Si peccatũ eſſet
iuratio.non diceretur in lege: reddes dño
iuramenta tua.reddimus aũt domino iu
ramenta quãdo iuramus per deum.2° pa
tet hoc ratione.⁊ primo ratione originis.
quia iuramentum eſt introductuʒ ex fide
qua credũt homines habere deum verita
tem infallibilem.⁊ oĩuʒ cognitionem.⁊ p̃/
uiſionem vniuerſalem.2° ratione finis.q̃a
iuramentum introducitur ad certificãdũ
hoies.⁊ finiendum cõtrouerſias.ut dicit̃
ad Heb.6° Solo.n.iuramento credit̃.qñ
de conſcĩa alicuiuſ dubitatur.extra de ſen.
exco.ſi ṽo.aliq̃s. Sʒ obijcit̃ cõtra predi
cta illud Math.5° Ego dico vobis nõ iu
rare omnino.⁊ illud Jaco.5° Ante om/
nia fratres mei nolite iurare. R° quidam
heretici.ſ.manichei dixerũt omne iuramẽ
tum eſſe illicitũ.non tm̃ iuramentũ factuʒ
p creaturã.ſed etiã factũ per deum.⁊ occa
ſionem hi⁹ erroris ſui ſumpſerunt ex ver/
bis premiſſis.quia neſcierũt diſtinguẽ ꝙ
aliũ ſenſũ facit negatio p̃poſita vniuerſali
ſigno.aliũ poſtpoſita. p̃poſita.n.equipollẽ

facit particulari negatiue.poſtpoſito vero
ſuo ꝯrio.i.vniuerſali negatiue.vñ differt
dicẽ.non oïs hõ currit.⁊ oïs hõ nõ currit
deus aũt nõ dixit:oïo non iurabis ſed di
xit:non iurabis oïo.vñ non ꝓhibuit oẽꝫ
iurationẽ.ſꝫ ꝓhibuit ne iuraret̃ oï modo.
⁊ ſine oï cauſa.vñ Aug⁹ lib° de mẽdacio.
Hoc ideo dictũ ẽ.ſ.ne iurando ad facilita
tem iurandi veniat̃.⁊ ex facilitate ad cõ
ſuetudinẽ.⁊ ex ꝯſuetudĩe ĩ piuriũ decidat̃
Eccl. 23° Uir multũ iurans reple.iĩqtate
Quare ḡ dicit dominus in euangelio.ſit
ſermo veſter.eſt:eſt.non:non.Rꝫ° qa affir
matio uel negatio q̃ eſt in corde debet eſſe
in ore.ſꝫ qa hoïuꝫ malitia creſcẽte nõ cre
dit̃ ſimplici aſſertiõi.ideo adiũxit.qõ am
plius eſt:a malo eſt.nõ.ſ.culpe.ſꝫ pene.non
iurantiũ.ſꝫ iuramentũ exigentiũ.Nam in
credulitas hi⁹ magis eſt pena q̃ꝫ culpa
vñ non dixit malũ.ſꝫ a malo.Nec tibi for
te videat̃ ꝙ deus in teſtẽ iuanũ ĩuocetur.
eo ꝙ non apparet ꝙ deus ꝓ ipſo q iurat
p eũ teſtificetur.qa ſm̃ Rich.3.diſ.39.q.
i.ar.p̃.c.3m.ſi debito modo iuocet̃ manife
ſtat vtꝝ verũ ſit quod dicit̃ aliqñ in vita
iſta.vel mouendo corda iudicis ⁊ aduer-
ſe partis p aliquã latentẽ inſpirationeꝫ q̃
credit̃ iuranti.uel ponendo in palaꝫ factũ
ꝓ q̊ iuratur.uel dando ꝯſtantiã cordi ⁊
v̉bo iurantis.q̃ quandã ꝓbabilitatẽ ag-
generat ꝙ iuret verũ.uel puniendo mẽtiẽ
tem.⁊ tunc eſt ſimul teſtis ⁊ iudex⁊ ſi deo
non placet in hac vita teſtificari p aliqõ
ſignũ.ꝑcerto tñ teſtificabitur in futuro qñ
illuminabit abſcondita tenebraꝝ ⁊ mãi.
conſi.cor.ut dr̃.i.Cor|.4° Utꝝ iurare p
deum ſit act⁹ bonus ex genere uel act⁹ in-
differens.Rꝫ° ſm̃ Rich.vbi ſ̃.ar.codeꝫ.c
actuũ quidã in ſe ordinẽ rationis icludũt
ſiue legis eterne.ut diligere deũ ꝓpter.ſe.⁊
ſuper oïa.⁊ aſſentire p̉me v̉itati ꝓpter ſe.⁊
hi⁹ actus non pñt eſſe niſi boni.⁊ ideo nõ
tñ ſũt ſimpliciter liciti.ſꝫ etiã ſimplicit̃ ap
petendi.Aliqui v̉o in ſe includũt aliquod
oppoſitũ ordini rationis.ſiue ordini legis
eterne.ut adulterari.⁊ plures alij.⁊ hi nõ
pñt eſſe niſi mali.⁊ ideo ſũt illiciti ⁊ ſimpli
citer fugiendi.Aliqui aũt non includũt in
ſe ordinẽ p̃dictũ:nec aliquid ei oppoſituꝫ
⁊ hi ſũt liciti.qa poſſũt bene fieri.non tñ
ſũt ſimplicit̃ appetendi.qa pñt male fieri.
⁊ talis eſt actus iurandi per deũ.Sicut.n.
dictũ eſt ſ̃.Jurare per deũ eſt ipſum aduo
care in teſtem aſſertionis ſue.non autẽ q̃-

libet aſſertio eſt debita materia ĩuocatiõis
talis teſtis.nec q̃libet eſt illicita materia.
ideo actus iurandi p deũ in iſta generalita
te dictus non ẽ moralit̃ bon⁹ neqꝫ mal⁹ ex
genẽ.Jurare tñ veꝝ p deũ eſt act⁹ bon⁹ ex
genere.qa tranſit ſup materiã debitã.ſꝫ qa
adhuc nõ includit ordinẽ ratiõiſ ſimplici
ter:nec aliquid incompoſſibile ei. ideo iu
rare verũ fieri põt bene ⁊ male.Si auteꝫ
actus iurandi ſit circũſtantionat⁹ tribus
comitib⁹ includit in ſe ſimplicit̃ ordinẽ ra
tionis.⁊ iõ non põt eſſe niſi bon⁹.vñ non
tñ ẽ licitus.ſꝫ etiã appetendus.h̄ Rich.ibi
dem.Et qa actus indifferẽs põt eẽ diuer-
ſis ex cauſis.occaſio cadendi in malum.⁊
vitandi malũ.iõ dñs monet ⁊ inducit ho
mines aliqñ ad iurandũ p deũ.ut in vete-
ri teſtamẽto.ut p h̄ reuocarẽtur a iuramen
to idoloꝝ cũ dicebat:reddes dño iuramẽ
ta tua.Aliqñ retrahit.ut in nouo teſtamẽ-
to.ut oſtẽdant piuriũ eẽ fugiendũ.h̄.Boñ.
3.diſ.39.q.2.ar.i.c.in fine. Utꝝ iuramẽ
tum factũ p deũ ſit appetendũ ⁊ frequẽtan
dum tãq̃ꝫ vtile ⁊ bonũ.Rꝫ° ꝙ nõ.vñ Eccl.
23° Uir multũ iurans implebit̃ ĩiqtate.⁊
Aug⁹ in li° ꝯ mendaciũ dicit ꝙ p̃ceptũ de
ꝓhibitiõe iuramẽti ad hoc ẽ poſitũ ut q̃ꝫtũ
eſt in te non affectes.nec quaſi ꝓ bono cũ
aliq̃ delectatiõe appetas iuſiurandũ. Ad
cuius euidẽtiã ꝯſiderandũ eſt ꝙ illud qõ
non q̃rit̃ niſi ad ſubueniendũ alicui defe-
ctui:non numerat̃ inter ea q̃ ſũt p ſe appe
tenda.ſꝫ inter ea q̃ ſũt neceſſaria ut patet
de medicina q̃ queritur ad ſubueniendũ
infirmitati.Juramentũ aũt q̃rit̃ ad ſub-
ueniẽdũ alicui defectui:quo.ſ.vnuſ homo
diſcredit alteri.⁊ ideo non ẽ habẽdũ inter
ea q̃ ſũt p ſe appetenda.ſꝫ inter ea que ſũt
huic neceſſaria .qbus vtit̃ indebite qcũqꝫ
vtitur eis vltra nccitatẽ.Uñ Aug⁹ lib° de
ſermõe dñi in monte dicit. Qui intelligit
nõ in bonis.i.p ſe appetẽdis.ſꝫ in neceſſa-
rijs iurationẽ habẽdã:ſe refrenet quantũ
põt ut non ea vtat̃ niſi nccitas cogat.hec
Tho.2a.2e.q.89.ar.5.c.Et iõ Jaco.5° dic
Nolite iurare.oſtẽdens nõ tñ eẽ vitandũ
actũ iuratiõis ſine cã.ſꝫ etiã affectũ.vnde
monemur circa actũ iuratiõis ꝓpter peri-
culũ piurij vitare ꝯſuetudinẽ ⁊ etiã actuꝫ
p̃ter neceſſitatem.⁊ vitare affectũ.⁊ ad iu
randũ nõ debet qs ire niſi coact⁹.Si autẽ
actus iurandi per deũ ſit cũ iſtis trib⁹ comi
tibus.ſ.cũ iudicio in diſcretiõe q̃ excludit̃
incautela iurandi.⁊ cum v̉itate ĩ aſſertiõe

.⁊ ex cauſa legitima ꝯtēdi talis teſtis inuo
catione.ſic includit ī ſe ſimplr̄ ordinē rō/
nis.⁊ eſt latrie act⁹.q eni deū iuocat aſſer
tionis ſue teſtē: ꝯfitetur in eo infallibilem
veritatē ⁊ oīuz cognitionē ⁊ ꝓuiſionē. ⁊
ſic deo exhibet honorē ſibi ſoli debituz. ⁊
iō talis actus non tm̄ eſt licit⁹ ſ; etiā appe
tendus.qꝛ p̄dicto mō circūſtātionat⁹: nō
pōt eſſe niſi bonus.Si vō aliqs p̄dictorū
triū comitū ibi defuerit includit aliqd incō
poſſibile ordini rōnis.⁊ iō talis act⁹ ē illi/
citus ⁊ ſimplr̄ fugiēdus.qa cū illo defectu
nō poteſt eē niſi malus.h̄ Ricar.3.diſ.39.
q.i.arti.p̄.c. Utrū liceat iurare p aliquā
creaturā. Rͦ: ſm Boū.3.diſ.39.q.z.ar.zͦ:
c.iuramētū duplicit̄ h; fieri. quoddā per
imp̄cationē.ut cū dr̄ ita viuat fili⁹ meus.
⁊ ſm hāc formā iurādi creatura ad teſtifi
cādum nō inocat̄ ſed potius ipſi creatori
oppignorat̄ ſm ꝙ dicit Aug⁹ ⁊ eſt licitū.
qa l; oīs creatura ſit creatoris tm̄ bonum
uel ſolatiū qō ex creatura recipim⁹. ⁊ ē a
deo nobis cōceſſū.deo tanq̄ noſtrū oppi/
gnorare poſſumus. hoc tm̄ gen⁹ iuramēti
ſm ꝙ dicit Aug⁹.eſt grauiſſimuz. Aliud
vō iuramētū fit p ipſius veritatis teſtimo
niū ⁊ īuocationē.ut qn̄ aliqs iurat per ali
quē ad īuocādū eū in teſtē. Pōt aūt crea
tura duplicit̄ in teſtimoniū inuocari.vno
mō ſm ſe ⁊ hoc nō lic;.qa ſic crederet̄ ꝙ
aliquid numinis eſſet in ea rōne cui⁹ veri
tas poſſet dici ⁊ p hi⁹ teſtimoniū cōfirma
ri.⁊ ſic dr̄ Math.5ͦ:nolite iurare.nec p ce
lum.qa thron⁹ dei eſt.⁊ ibi dicit glo.qō p/
fectionis eſt docuit cū dixit nō iurare oīo
qō vō ſupſtitioſū eſt: reſecauit cū ſubdit.
nec per celū ⁊c̄.h̄ Boū.ibidē Sic etiā in/
telligit̄ illud .zz.q.i.ſi quis p capillū.⁊.c.
cōſidera. Prohibet̄ etiam ne iuret̄ p ca/
put uel capillos dei ꝓpter quoſdā hereti/
coſ q ex q̄dā ruſticana ſimplicitate dixer̄t
deū hr̄e humana mēbra cū tm̄ deus ſit ſpūſ
incorpore⁹.ut.24.q.ſi.c.penult .§.ſi.v̄.an
tropomorphite ſic dicti. qa deū putabant
hominē.antropos eni grece dr̄ homo lati
ne.pſona tm̄ filij.ſ.xp̄us eſt de⁹ ⁊ homo.ex̄
de here.cū xp̄s. Iurare tm̄ p creaturas nō
eſt malū vbi ē permiſſū a iure.neq̄ illicitū
ſm hoſti.⁊ dicet̄ .j.poſt pauca.Qd aūt di/
ctū eſt non debere p creaturas uel mēbra
creaturaꝝ iurari.veꝝ eſt ab initio.hoc.n.
ꝓhibet̄ ne dei honor ad creaturā trāſfera
tur. Porro exquo ē iuratuz ꝓinde habet̄
ac ſi eēt iuratū per deū. Nā q iurat in celo
iurat in dei throno ⁊ in eo q ſedet ſup ipſū
ut ex̄.c.de iureiurā.⁊ ſi xp̄us.lic; eni mul
ta ꝓhibeāt̄ tm̄ facta tenēt.ex̄.c. quēadmo/
dūm.§.ꝙ ſi poſt huiuſmōi. Alio mō pōt
creatura īuocari in teſtē inq̄tū relucet in
ea diuine veritatis veſtigiū.⁊ ſic licet iura
re per creaturā.hoc eni nihil aliud ē q̄3 iu/
rare p eū q relucet in creatura.vn̄ tūc non
veneramur creaturā ſ; creatorē. ⁊ ſic dic̄
aplus.i.Corrj. zͦ quotidie morior p gliaz
veſtrā fratres.vbi ſ; Augl.iurauit apl's
Sciēdū aūt ſm hoſti.ꝙ iurare poſſum⁹
p⁹crucē ſacratā ⁊ in manu ep̄i.zz.q.5. q p
iurat. Itē p euāgeliū.zz.q.i.ſi aliqua. Itē
p ordinē.i.q.vij.quotiēs. Itē p ſalutē p̄n/
cipis.ff.e.l.3.§.ſi.⁊ in dicto.c.quotiēs.qa
intelligit̄ iurare p deū cuius iudicio ſalus
p̄ncipiſ cōſiſtit.Sed hodie nō videt̄ ꝙ ſic
ſit iurādū l; hoc fuerit antiqs pr̄ib⁹cōceſ
ſum.ar.zz.q.i.§.ſic etiā cū in li. machabe
orū.ſed obijcit̄ ꝙ Ioſeph. Ite; per altare
ſeu reliqas.zz.q.i.habemus. Item p fidei
interpoſitionē.ex̄ de his que met⁹ cau.ad
aures.h̄ hoſti.goſ.⁊ Ray.⁊ Bern.ex̄.c.
⁊ ſi xp̄us.Qui aūt iurat per creaturā non
cōceſſam debet ſ; Ray.acerrime fuſtiga/
ri.⁊ ſi pſtitēit ī vitio nolēs ſe corrigē debet
excoicari.Qui aūt iurauerit p capillū dei
uel alit̄ blaſphemiā dixerit cōtra deū ſi ſit
cleric⁹ debet deponi.ſi ſit laycus debet ana
thematizari.zz.q.i.clericū.ſi qs p capillū
blaſphemiā credit Roō.eſſe.qn̄ aliqs iu/
rat p mēbra dn̄i que in alijs hoīb⁹ repu/
tātur ihoneſta.vnde talis mortalit̄ peccat
q vō iurat p mēbra dn̄i q̄ non cēſent̄ tur/
pia.uel inhoneſta nō peccat mortalit̄ niſi
duceret in cōſuetudinē ſicut faciūt ribal/
di.hec Roō. Utꝝ recipe liceat iuramē
tū ab idolatris factū. Rͦ ꝙ cōtingit ido/
latrā iurare in forma cōceſſa ⁊ ī forma ꝓ
hibita.ſi iurat p̄mo mō nō iurat ſicut ido
latra.⁊ ſic licet iuramentū ab eo recipe in
aliquo caſu ⁊ in aliquo nō. Aut eni ille q
exigit eſt pſona publica aut priuata.ſi pu
blica q̄ſtuz eſt ex ordine iuris pōt ⁊ debet
ut iudex exigere.ſi p̄uata aut exigit ad ve
ritatis ꝯfirmationē.aut ad veritatis ſub/
uerſionē.aut ad ſue dubitationis remoti/
onē.p̄ mō pōt recipi iuramētum ſine aliq̄
pctō.ſ.cū ad hoc exigit̄ ſolū ut firmior ſit
illa ꝓmiſſio ⁊ veritatis aſſertio.zͦ mō nō
pōt eē ſine mortali pctō ut cum qs cogit
aliquē iurare quē nouit iurare falſū.3ͦ qꝛ
ſuſpicat̄ ne homo ſine iuramēto dicat ſibi

falſitatē.tūc ſi ſuſpitō illa ſiſtat ī gnāli tal'
exactio tenet poti⁹ rōnē pene q̄ȝ culpe.ſi vo
deſcēdat ad ſpēale ſic ē pctm̄ veniale.dū ō
ꝓprio ſuo malā hȝ ſuſpitionē.⁊ iō dic̄ glo.
qō ampli⁹ ē a malo ē.ſ.nō credētis.nō in
quā eſt ſp a malo culpe ſ etiam a malo pe
ne.⁊ ſic licet iuramētū recipe ab idolatris
⁊ infidelib⁹ ſicut a xp̄ianis ⁊ fidelib⁹. Si
aūt idolatra iuret ī forma ꝓhibita.tūc di
co ꝙ ī iuramēto facto p idolū ē duo cōſi-
derare.ſ.idoli venerationē ⁊ exterioris v-
bi ꝯfirmationē.Si habeat̄ reſpect⁹ ad p̄-
mū nulli licȝ iuramētū ab idolatra recipe
ul' exigē nec facē.qa idoli veneratio ē oio
deteſtāda.iō dr̄ Exo.23°. p nomē exterio-
rū deoꝝ nō iurabitis.Si vo hēat̄ reſpect⁹
ad 2m ſic licȝ ab eis recipe maxie ꝓ bono
cōi.⁊ ſic recepit iacob a laban ſocero ſuo
q erat idolatra.qō pȝ per h ꝙ rachel ſibi
furata fuerat idola ꝓ bono ſue poſterita-
tis.ſic etiā xp̄iani iuramētū a ſarracenis
recipiūt ꝓ pace ⁊ vtilitate cōitatis.vn̄ licȝ
iurare p idolū ſit illicitū.qa illa ē forma ꝓ
hibita.tn̄ vbi eſt nccītas ⁊ cōis vtilitas h
exigit licet tale recipe iuramētuȝ.⁊ h vult
Aug⁹ ī epl'a ad publicolā. h etiā habetur
22.q.i.mouet te.h Boñ.3.diſ.39.q.ar.3°.c

SEqtur vidē de 4° articulo.ſ.ō co
mitib⁹ iuramēti.Circa qō ſciēduȝ
ꝙ iuramētū hȝ ⁊ dȝ hr̄e tres co-
mites.ſ.veritatē. iudiciū.⁊ iuſticiā. Hiere
4°.iurabitis viuit dn̄s ī veritate ⁊ iudicio
⁊ iuſticia.ut ex̄.e.⁊ ſi xp̄s.§.ꝙ aūt iacob⁹
⁊.§. iacob⁹.⁊.22.q.2.aduiaduertendū.⁊
22.q.i.⁊ iurabūt.Rō aūt hui⁹ ē ſm boñ.
3.diſ.39.q.circa lr̄am.q.i.qa iuramētū cō
parat̄ ad tria.ſ.ad iurātē a q̄ ꝓcedit. ⁊ ſic
debet̄ ſibi iudiciū.Ad rē ō q̄ fit.⁊ ſic debe
tur ſibi veritas ut ſit adeq̄tio ſermonis ⁊
rei.Ad cām ꝓ qua fit ſic debet̄ ſibi iuſti-
cia.ſ.ut ꝓ cā iuſta fiat.⁊ qa oē iuramētuȝ
hȝ iſtos tres reſpect⁹. iō oē iuramētū iſtos
tres comites dȝ hr̄e.Sermo eni nr̄ dubi⁹
eſt ſm ꝙ dr̄ Sap̄.9°. cogitatōes mortaliū
timide ⁊ incerte ꝓuidētie nr̄e.iō ut ſmo nr̄
p diuinā veritatē ꝯfirmet̄ indiget comiti-
bus ipſū regētib⁹ ne ſit diſſilis inocate ve
ritati.h Boñ.ibidē.Aliter vo p̄dicta tria
diſtinguit alex.an.3. t.p̄.in expoſitiōe.2.p̄
cepti in p̄n°.ut habitū ē ī ti.p̄cedēti.debȝ g̃
ibi eē veritas ſp ī ꝯſcia.i.ut firmit̄ ſciat ita
eē.al's ſi tn̄ credat nō debȝ de ſcia ſ de cre
dulitate iurare.debet etiā eē ibi iudiciū.i.
deliberatio diſcreta.ſ.ut nō iuret etiā veꝝ

qs niſi ꝓpt̄ neceſſitatē.ut qn̄ ꝑſuadȝ alicui
aliqō veꝝ qō expedit ei uel ē vtile credē.
⁊ tn̄ nō vult aſſertiōi ſimplici credē. hec
Ray.iō ſȝ hoſti.furioſi n̄ p̄nt iurare nec
pupilli ꝓximi infantie.ex̄ de ſuc.ab inteſt.
c.fi.⁊.22.q.5.puuli nec pueri.⁊ ex̄ q mr̄i.
accu.poſ.c.fi.⁊ ē veꝝ ꝙ ī iudicio.i.corā iu
dice nō recipit̄ iuramētū pupilli. Vn̄ nec
pōt eē teſtꝭ. 4.q.3.c.i.ſ ex̄ iudiciū pōt iura
re ⁊ deiurare exq̄ hȝ ſenſuȝ.ut ex̄ de delic.
pu.c.p̄.pueris.hoc ītellige ſi ſit capax do
li.alit̄ nō tenet̄.ul' forte capax doli nō ob
ligat̄ niſi p̄re ꝯſentiēte iurauerit.uel ſi p̄r
nō ꝯtradixerit q̄ȝcito ſciuit.al' ꝯtra.ut.22.
q.5.pueri.In caſu tn̄ ꝯuenire pōt qs rōe
iuramēti p̄ſtiti dū erat impubes ut ſi ipu-
bes iurauerit ſe p̄ſtituꝝ opas ipſe poſtea
fact⁹ pubes de hoc pōt cōueniri.ff.de liba
cā.l.vlti.tale aūt ſacrm̄ qō ſcȝ caret iudi
cio.i.diſcretiōe dr̄ temerariū.⁊ iō nō ſuā
dum.ut ex̄.e.ſic.h hoſti.dȝ etiā ī iuramē-
to eē iuſticia ut.ſ.illud qō iurat̄ ſit licituȝ
⁊ honeſtū.22.q.i.ita g̃.⁊ ex̄.e. ⁊ ſi xp̄us.

SEqtur vidē de 5°. ſcȝ de cauſis ꝓpt̄
q̄s licȝ iurare.Circa qō notāduȝ
ſm alex.an.3.t.p̄.in expoſitiōe.2.
p̄cepti ꝙ he ſūt multe q̄ꝝ q̄dā ſūt ex pte
boni īducēdi.quedā ex pte mali vitandi.
Ex pte boni ſūt ſeptē.ſ. ꝓ veritate ꝯfirmā
da.2.Corī.p̄.fidelis de⁹ qa ſmo nr̄ q fuit
apud vos nō ē ī illo ē ⁊ nō. Itē ꝓ veritate
declarāda.Deutꝭ.19° ī ore duoꝝ aut triū
ſtat oē v̄bū.qa ſm iura nō ē teſtis niſi iura
tus. Itē ꝓ amicitia ꝯtrahēda.Gen̄.26°.di
xerūt viri gerare ad yſaac.ſit iuramētum
int̄ nos. Item ꝓ pace reformāda.Gen̄.31°.
iacob iurauit labā.⁊ ex̄ de iudi.nouit. Itē
ꝓ fidelitate ſuāda.2.Regꝭ.5°. venerūt ſe-
nes iſrahel ad regē ⁊ ꝑcuſſit cū eis fedus
corā dn̄o. Itē ꝓ obediētia ⁊ ſubiectiōe re
cognoſcēda ſicut iurauerunt viri galaad
ipſi yepte. Iud.11° dn̄s q h audiuit ipe me
diator ⁊ teſtꝭ ē ꝙ nr̄a ꝓmiſſa faciem⁹. Itē
ꝓ ꝯſuetudine ecclie ſuāda. ut canonici.
Exo.24°. filij iſrahel data lege iurauerūt
ſe dn̄o ſuituros ⁊c g̃ ſeptē cāe ſūt iurādi
ꝓpt̄ bonū introducēdū. Propt̄ maluȝ vo
āmouēdū ſūt due.ſ. calumnia ſopiēda.ut
qn̄ fit iuramētū de calūnia in cōteſtatione
litis.Heb.6°.ois cōtrouerſie ad ꝯfirmatio
nē finis ē iuramētū ⁊ ꝓ infamia purgan-
da.Deutꝭ.21°. ſi īuētū fuerit cadauer hois
occiſi.maiores natu ciuitatis illi⁹ lauabūt
manus ſuas ſup vitulaȝ.h alex.an.ibidē.

Hoſti.vo.e.ti.ponit ſeptē cāſ ꝓpᵗ q̄s lꝫ iu-
rare.ad q̄s tn̄ ſup̄dicte nouē pn̄t reduci ſi
qs attēdat.He aūt ſeptē cāe his vſibꝰ ꝯti-
nētur.Par ⁊ fama fides reuerētia cautio
dānū. Defectꝰ veri ſibi pn̄t iura caueri.
ſub reuerētia ꝯphēdiᵗ ibi obediētia. de pa
ce.ex̄ de iudi.nouit.de fama.ex̄ de pur.ca.
p totū.de reuerētia.ex̄.c.nullꝰ. de cautiōe
dāni.ex̄ qȏ me.cau.e.c.i.de fide obediētia
⁊ veritate.ex̄ de elec.ſignificaſti. p̄dictas
etiā cās ponit Bern.ex̄.e.nullꝰ.Ponit eti
am Ray.ti.de rap.ſeptē caſus ī qbꝰ debēt
p̄ſbyteri uel clerici iurare ſic layci.ſeptimꝰ
caſus ē cū abſoluitᵗ ab excoicatōe.ſex vo
caſus in p̄dictis vſibꝰ tangūtur.

Equitᵗ vidē de 6º.ſ.de forma iurā
di de hoc nōt boñ.3.diſ.39.q.cir-
ca lr̄am.q.3.ꝙ i forma iuramenti
ipſa veritas introducitᵗ ī teſtimoniū. ⁊ h̄
pōt eē multiplr̄.aut inq̄ztū tenet rōnē p̄n-
cipātis.⁊ ſic iuratᵗ p deū.ita ꝙ p importat
habitudinē p̄ncipātis.Aut inq̄ztum tenet
habitudinē p̄ncipātis ⁊ cognoſcētis. ⁊ ſic
eſt hec forma.teſtis ē mihi deus ſiue ſcit de
us qȏ idē eſt.Ro.p̄.Aut inq̄ztū tenet ha
bitudinē retribuētis reſpectu bonoꝝ.⁊ ſic
iuratᵗ viuit deus.ſ.q vitam alijs tribuit.i.
Regl.14º viuit aīa mea.ſ.dei bn̄ficio. Aut
inq̄ztū tenet habitudinē retribuētis reſpe-
ctu maloꝝ.⁊ ſic iuratᵗ in hac forma.h̄ fa-
ciat mihi deus.⁊ hec addat.4.regl.6º. Et
qm̄ dīna veritas nūc manifeſte adducitᵗ
ad cōfirmationē veritatis tanq̄z oīs vita-
tis p̄ncipiū ⁊ exemplar.Hinc ē ꝙ ī noua
lege duplr̄ iuratᵗ ſcꝫ ſm p̄mā formā ⁊ ſe
cūdā.qa vo tpe p̄mitie ecclie vitas nōdū
erat plene manifeſta ſ; indigebat maiori
euidētia.Hinc ē ꝙ tenebatᵗ tūc iſta forma
teſtis ē mihi deus.qa vo ī veteri teſtamen
to ꝯſiderabatᵗ dīna veritas ut iudicās ⁊
vlciſcēs ⁊ remunerās.qa ſub rōne ſeueri-
tatis ⁊ equitatj.Hinc ē ꝙ duplicē formaꝫ
in veteri teſtamēto ſeruabāt ſcꝫ viuit deꝰ
⁊ hoc faciat mihi deꝰ ⁊ h̄ addat. Si q̄ratᵗ
cū aliqn̄ iuremꝰ p hāc p̄poſitionē p. aliqn̄
p hāc p̄poſitionē in.ſm ꝙ dicit aplus ad
Ro.9º.dico in xp̄o Jeſ[u] ⁊ nō mētior.q̄ ſit
intᵗ has dr̄ia.dicēdū eſt ꝙ p magis dicit
ipſam vitatē ſub rōne teſtificatiōis ⁊ p̄nci
pij.Hec aūt p̄poſitio in importat habitudi
nē dīne vitatis ſub rōne teſtificātis ⁊ exē-
plātis.Vn̄ ſm rē idē ē iurare in deo ⁊ p de
um.⁊ dicē teſtis ē mihi deꝰ.lꝫ ſit dr̄ia ex p
te modi dicēdi.hec boñ.ibidē.Itē q iurat

in aīas alioꝝ nō qȏ ſibi videtᵗ ſ; qȏ didi
cit ab his in quoꝝ aīas iurat dicere tene
tur.Vn̄ dꝫ iurare ſic.iuro in aīas taliū ꝙ
ipſi veritatē quā de hoc ſciūt p me dicent
liº6º.de teſti.c.p̄ntiū.

Equitᵗ vidē de 7º articlȏ ſcꝫ de ob
ligatione iuramenti. Utrum iu
ramentum ſit obligatorium. Rº
ſ;ꝫ Tho.2ª 2ᵉ q.86.ar.7º.o.obligatio refer
tur ad aliquod qȏ ē faciēdū uel dimitten
dū.Vn̄ nō videtᵗ reſpicere iuramētū aſſer
toriū qȏ ē de p̄nti uel de p̄terito.nec etiaꝫ
iuramētū de his q̄ ſūt p alias cās faciēda
ut ſi qs iuramēto aſſereret ꝙ pluuia cras
futura eēt.ſ; tm̄ iuramētū de his q̄ ſūt fa-
ciēda p illū q iurat.Sic aūt iuramētū aſ-
ſertoriū qȏ eſt de p̄nti uel de p̄terito debet
hr̄e veritatē.ita ⁊ iuramentuꝫ de his q̄ ſūt
a nobis fienda in futurū.⁊ iō plerūq; iu-
ramentū habet quādā obligationē diuer
ſo tm̄ reſpectu.q2 in iuramēto qȏ eſt de p̄-
terito uel de p̄nti eſt obligatio nō reſpectu
rei que iā fuit uel eſt. ſ; reſpectu ipſiꝰ actꝰ
iurādi ut.ſ.iuret qȏ iā veruꝫ eſt uel fuit.ſ;
ī iuramēto ꝓmiſſorio cadit obligatio ecō
uerſo ſup rem quā affirmauit aliqs iura
mento.tenetᵗ eni alijs facere verū eē illud
qȏ iurauit.alioqn deeſt veritas iuramen
to.ſi aūt ſit talis res q̄ in eiꝰ ptāte nō fuit
deeſt iuramēto diſcretiōis iudiciū.niſi for
te.q qȏ ei erat poſſibile qn̄ iurauit reddatur
ei impoſſibile p aliquē euentū.ſi vo ſit poſ
ſibile fieri ſ; nō debeat.q2 ē p ſe malū. uel
qa eſt boni impedimētum.tūc iuramento
deeſt iuſticia.⁊ iō iuramētū nō eſt obſuā-
dū in eo caſu in quo ē pctm̄ uel boni īpe-
dimentū.ſm eni Augl. vtrūq; eorū vgit
in deteriorē exitū. Sic g̃ dicēdū ꝙ qcūq;
iurat aliqȏ ſe factuꝝ obligatᵗ ad illud fa
ciendū ad hoc ꝙ vitas impleatᵗ.ſi tm̄ alij
duo comites aſſint ſcꝫ iudiciū ⁊ iuſticia.
hec tho.ibidē.Dīo eni ſeruādū ē iuramē-
tū qȏ ſeruari pōt ſine interitu ſalutis eter
ne.ex̄.c.ſi vo aliqs.Beda tm̄ verꝰ loqtur
22.q.4.ſi aliqd.vbi ſm Rō.inuit a con
trario ſenſu qȏ iuramētū eſt ſeruandū qȏ
nō vgit in peiorē exitū.⁊ ſm illud dictum
bede debet ītelligi illud.c.ꝙ iuramentum
ſeruari debet qȏ ſeruari pōt ſine interitu
ſalutis eterne.ut ideꝫ ſit interitus ſalutis
eterne qȏ peior exitꝰ ne videatᵗ obſeruan-
dū eſſe ſi qs iurauerit ſe facturꝝ aliqȏ ve
niale cū veniale fieri poſſit ſine interitu ſa
lutis eterne.hec Rō.Quid ſi qs ꝓpᵗ hoc

ꝙ iurauit ꝙ ſupfl ue comederet vel ocio/
la v̄ba dicēt.ſup fl ue comedit ul'ocioſe lo
cutus fuit. R̷° hug.notauit.zz.q.4. ſi ali/
qd.ꝙ mortaliter peccat.q2 facit ꝯtra illud
in malis ꝓmiſſis reſcinde fidē.zz.q.4. in
malis. Rođ.vo dicit ꝙ nō peccat niſi ve/
nialit.q2 illud.c.ſ.i malis.ſi intelligat ex/
tendi ad venialia q̄ztū ad illa nō ē p̄ceptū
ſ ꝯſiliū.⁊ h̄ mihi magl.placet. Utꝝ iura
mētū factū p deū ſit magis obligatorium
q̄z factū p euāgeliū uel econuerſo. R̷° ſm
Ray.q iurat p deū multū obligat.q vo p
deū ⁊ euangelia magis obligat.q vo bis
addit ſanctoꝝ reliquias magis obligat.
⁊ ita creſcēte ſolēnitate obligatio creſcit.
h̄ Ray.Si vo vn⁹ iurat p deū ali⁹ p euan
geliū. Jo.criſo⁹.dicē videt ꝙ mai⁹ ē iura
re p deū.Uñ dicit ꝯtra q̄ſdā q ꝯtrariū cre
debāt.o ſtulti ſcripture ꝓpt deum ſūt facte
non de⁹ ꝓpt ſcripturas.zz.q.i.ſi aliq̄ cā. ⁊
h̄ ē veꝝ ceteris parib⁹ ſm boñ.3.diſ 39.q
circa lr̄am.q.z.q2 quāto illud p qđ iura
tur ē ſancti⁹ tāto iuramētū magis obligat
ſcz ceterl parib⁹.⁊ ſm Jnno.ex̄.e.⁊ ſi xp̄s
ibi ē maior cōtēpt⁹ in piurio.⁊ idem vult
tho.z^a z^e.q.89.ar.io.c.z.Solz tñ dici coi
ter a doctorib⁹ ut dicit Ray.ꝙ ſi vtrūqz iu
ramētū eque ſolēnit fiat eque obligat.Si
vo alteꝝ ſolēnit fiat. alteꝝ vo nō ſolēnit
magis obligat q̊ ad eccliam ſolēnit factū
⁊ ꝓ ei⁹ trāſgreſſiōe dz iniūgi pnīa maior
ſ q̄ztū ad deū eq̄ obligat vtrūqz. ex̄ q cle.
rurſuſ.h̄ Ray.Si dicat ꝙ quāto iuramē
tū ē ſolēni⁹ tāto magl.obligat ſ cū maiori
ſolēnitate ſolet fieri iuramētū qđ fit p euā
geliū q̄z qđ fit p deū.ğ magl obligat Rñdz
Boñ.ibidē.c.z^m.ꝙ nō tm̄ fit iuramētū p
euāgeliū ſ p dei euāgeliū ita ꝙ nō tm̄ iu/
ratio fit ad deū habitualit rōne ſui effect⁹
ſ etiā actualit i ſe ⁊ ad humanitatē aſſum
ptā ⁊ ad v̄itatē ꝓpalatā.⁊ iđ tale iuramē/
tū rōnabilr dz fieri cū maiori ſolēnitate ⁊
magis hz obligare.Uel pōt dici ꝙ hoc ac
cidit p ſolēnitatē ſupadditā q̄ i forma illa
ab oib⁹ obſeruat.Uñ ex̄.e. ⁊ ſi xp̄s. dicit
Jnno.ꝙ i iuramētl. q̄ ius p̄cipit ut ē iura
mētū teſtis ⁊ de calūnia:ſp ē iurandū ſup
ſancta dei euāgelia.ex̄ de iura.calū.c.fi. ⁊
ii.q.i.teſtimoniū.⁊ idē ē de oib⁹ aliis iura/
mentis que a iure uel iudice uel partibus
necio deferūtur. Jdem ē etiā ſi q ꝓmiſerit
aliqd iurare.nulla forma diſtincta.⁊ idez
dicit hoſti.ſup.c.⁊ ſi xp̄s. Utꝝ iuramē/
tū doloſū ſit obligatoriū. R̷° hic ē duplex

modus dicēdi.Un⁹ ē ꝓbabilis ſm boñ.3.
diſ.39.q.3.ar.i.c.ſ.ꝙ obligatio iuramēti ē
volūtaria ſicut obligatio voti ⁊ mr̄imonij
⁊ iđ ſicut mr̄imoniū non ē veꝝ niſi ſit ibi
interior cōſenſus.nec votū ē obligatoriuz
niſi ſit itētio obligādi.ſic nec ipſū iuramē
tū doloſū dicēdū ē ſimplicit obligatoriuz
in q̊ qs ſic iurat.ut p illa v̄ba obligare ſe
nō itēdat.Duplex eni ē foꝝ.ſ.foꝝ ecclie
⁊ foꝝ cōſcie.ſm foꝝ ecclie iuramētū tale
eſt obligatoriū.ecclia eni iudicat de his q̄
exteri⁹ obligare pñt.Uñ cū v̄ba obligatio
nē exp̄māt:iudicat ſic iurātez obligari ad
illud qđ inſinuat.Jn foro aūt dei qui iudi
cat ſm ſecreta cōſcie ⁊ ſm v̄itatē.iſte non
obligat.q2 ſe noluit obligare.Uñ Gregl.
z7.moral.⁊ habet.zz.q.5.humane.dicit
ꝙ v̄ba deſeruiūt intētiōi.⁊ de⁹ talia verba
iudicat:qualia ex intimis ꝓferunt.Quia
tñ doloſe iurauit ⁊ nomē dei iuanū aſſū/
pſit:ſtatim in ipſo actu piuriū comiſit.nec
reportat cōmodū de malitia.nec i foro ec/
cleſie.imo coget ab ea iuramētū tenē.nec
in foro dei.q2 ex illo iuramēto apud deuz
iudicat dign⁹ pena eterna.⁊ ſi veniat ad
pniam iiūgi dz ei magna pena.⁊ ſanū cō
ſiliū ē ⁊ decēs ꝙ imponat ſibi ꝙ iuramē/
tū in q̊ ꝓximū decipe intēdebat impleat.h̄
Boñ.ibidē.Cauē dz etiā idēnitati ꝓximi
quē doloſe iurādo decepit.ut dicit Ricar.
3.diſ.39.q.z.ar.i.c. Sz obijcit qđ Jſi.
z.li.de ſūmo bo.c.3i.⁊ hr̄ zz.q.5.quacūqz
arte v̄boꝝ qs iurat deus ſic accipit ſicut il
le cui iurat intelligit.ğ ⁊c̄. R̷° ſm.boñ.3.
diſ.39.q.3.ar.i.c.i^m.h̄ dicit Jſido. non q2
ipſe de⁹ ad hoc reputet hoiem obligatum
ſ q2 ex hoc ꝙ ille non intēdit iurare ſicut
ille intēdebat recipe.de⁹ qui h̄ regrebat ex
veritate ⁊ iuſticia.reputat ipſū obligatuz
ad penā.uel pōt ille ſermo cauſalit intelli/
gi ut dicat ꝙ de⁹ ſic accipit.q2 ſic vult ac/
cipi ab ip̄a ecclia ⁊ vult eī. iudicari.Ali⁹
mod⁹ dicēdi ē ꝙ iuramētū doloſū ſimplr
obligat.q2 ⁊ ſi doloſus itēdat aliū decipe
intēdit tñ obligatoria v̄ba dicere.⁊ dū illa
dicit ſponte obligat.Nec aliq̊ mō p dolū
cordis excuſat.q2 tñ nō tm̄ recipiēs.ſ eti
am de⁹ accipit verba i ſenſu quē faciūt.⁊
iđ nō tm̄ quātū ad hoies ſ etiā q̄ztum ad
deū obligāt. Pro hac opiniōe eſt illud.c.
quācūqz.⁊ ꝙ fraus ⁊ dol⁹ nemini debent
patrocinari.ex̄ de reſcrip.ſedes.⁊ de dolo
⁊ cōtu.ex lr̄is. p̄ in v̄bis cōſiſtūt ꝯtract⁹
in qb⁹ vn⁹ homo alteri obligat. ⁊ ſi non

obligaret̄ qs ex v̄bis cū intētio nulli pate
at nullus ſciret vtrū quis ſibi obligat⁹ eēt
ğ fruſtratorij eēnt cōtract⁹ qd dicē ē incō
ueniēs. Et hui⁹ ſnīe ē Ray. ⁊ Rod. vn̄ di
cit Ray. e. ti. in fi. φ ſi iurās uel recipiens
iuramētū hēat dolū ſp dꝫ accipi iuramē
tū ſm intētionē illi⁹ q nō hꝫ dolū uel artē
zz. q. 5. §. ſi ergo. ⁊. c. q piurare. ⁊. §. ex hiſ
⁊ idē dicit hoſti. Et ſm Rod. hoc debet in
telligi de dolo malo. quia ſi qs a me iura
mētū extorqueat violēt̄ qd p̄ſtare nō te
neor. ille peccat extorquendo. ⁊ ſi ego ad
elidēdā malitiā ei⁹ v̄bis duplicib⁹ vtar. in
telligēs in alio ſenſu q̄ꝫ ipſe: nō credo pec
care. h̄ Rod. Diſtinguit aūt Gratian⁹ in
dicto. §. ex his. ſic. aut vterqꝫ. ſ. iurās ⁊ iu
ramētū recipiēs hꝫ purā intētionē. ⁊ tunc
ſūt accipiēda v̄ba ſm φ meli⁹ aptari pn̄t
intētioni vtriuſqꝫ. Aut vterqꝫ hꝫ dolū. ⁊
tūc fieri dꝫ interp̄tatio v̄boꝝ ſm cōem in
telligētiā nō ſm vtilitatē iurātis uel recipi
entis ſ; publici ſtatus ne res pereat. ex̄ de
ſpon. ex lr̄is. Aut alter tm̄ hꝫ dolū. ⁊ tunc
fieri dꝫ interp̄tatio ꝓ eo q nō hꝫ dolū. ut
in. c. quacūqꝫ. Qd aūt dicūt tenētes opini
onē p̄mā ſcꝫ φ obligatio voti ⁊ iuramen
ti ꝓcedit ſm eūdē modū. dicūt tenētes opi
nionē ſecūdā nō eſſe verū. qa votū ꝓprie
fit deo. ſed iuramētū hoī. ⁊ iō obligatio cō
trahit̄ alit̄ in vno q̄ꝫ i alio. qa i voto con
trahit̄ p intētionē quā deus videt. ſ; i iura
mēto p deliberatā v̄boꝝ atteſtationē. i ma
trimonio v̄o p cōſenſū v̄bis exp̄ſſū. ex̄ de
ſpon. cū locū. ⁊ iō nō eſt ſimile. Et circa h̄
ſcꝫ matrimoniū diſtinguēdū eſt de foro. ſ.
φ duplex ē foꝝ. ſ. dei ⁊ eccleſie. Si v̄o q̄ra
tur qn̄ ſūt v̄ba duplicia ita φ dol⁹ nō inē
uenit cui⁹ intētiōi ſtādū ſit. Dicendū ſm
Bon̄. 3. diſ. 39. q. 3. ar. i. in fine articuli. φ
verba illa multiplicia ſi magl. p̄tēdūt vnū
ſenſū. illi intētiōi ſtādū ē q illū itellexit. Si
v̄o indr̄nter ſe hn̄t ad vtrūqꝫ cū neutꝝ ꝓ
bari poſſit ſtandū ē iudicio bonoꝝ viroꝝ
q penſatis cōiecturis ⁊ rōnib⁹ cōdeſcēdē
debēt ſaniori ⁊ puriori intētiōi. h̄ bon̄. ibi
dē. Petr⁹ āt dic. 3. diſ. 39. q. z. ar. 8. c. φ qn̄
v̄bū ē mltiplex. aut iurās iurat fraudulēt̄
⁊ tūc ſtādū ē intellectui recipiētis ne ex h̄
dolo illi⁹ decipiat̄. Aut iurās iurat ſimplr̄
⁊ tūc ſtādū ē itellectui ei⁹. ⁊ illud vult tho.
3. diſ. 39. ar. 3. q̄ſtiūcula. 3. Quid de vxo
re ſuſpecta de adulterio qd ipſa commiſit.
nūquid poſtq̄ꝫ de pctō cōfeſſa fuit ⁊ peni
tuit iurare pōt φ de adulterio i culpa nō

ſit ꝓpter vitādū ſcandalū viri q nō pōt ali
ter placari niſi hoc iuret ⁊ ad hoc eam co
git. R̄ndet Rod. φ poti⁹ debet oia mala
tolerare q̄ꝫ hi⁹ temerariū iuramētū ſubire
cū nōdum poſſit eſſe certa φ hi⁹ culpa ſit
ei r̄miſſa ut ex̄ de pur. ca. accepim⁹. Si tn̄
talis mulier cōpulſa iuſto metu iuraret ſb
verbis duplicib⁹ que cōtinēt verū i vno
ſenſu ⁊ in illo ſenſu intelligeret licꝫ vir ali
ter intelligeret forte nō peccaret ſi p caute
lā hi⁹ malitiā ei⁹ excludēt. Utꝝ iuramē
tū incautū ſit obligatoriū. R̄° ſm Ricar.
3. diſ. 39. q. z. ar. 3. c. iuramētū pōt eē icau
tū. aut rōne ei⁹ φ eſt iuratū. aut rōne mo
di iurādi. Si z° modo hoc duplr̄. aut qa
nō eſt factū cū deliberatiōe. ⁊ ſic non obli
gat de neceſſitate ſ; de congruitate tm̄. ſi ſit
licitū illud qd eſt iuratū. Rod. aūt dicit φ
in hoc caſu ſufficit ad hoc φ ſit obligatus
φ intendat iducere deū teſtē. Aut qꝛ nō
eſt factū cum debita reuerētia. ⁊ ſic peccat
homo iurādo q obligat̄ ad obſeruādum
qd iurauit ſi licitū ē qd iurauit. Juramen
tū aūt incautū rōne ei⁹ qd iuratū eſt. ē oē
illd iuramētū cui⁹ iuratū derogat charita
ti. ⁊ nullū tale iuramētū obligat iurātē ad
obſeruādū qd iurat. ⁊ qꝛ oia diuina p̄ce
pta ⁊ cōſilia ordinant̄ ad charitatē. quia
ut dr̄. i. Thi. p̄. finis p̄cepti ē charitas. nul
lum iuramētū ē obligatorium qd derogat
alicui p̄cepto diuino ſeu cōſilio. Quia etiā
quodlibet peccatū mortale derogat alicui
p̄cepto diuino. qꝛ eſt cōtra aliqd diuinum
p̄ceptuꝫ. ⁊ etiā qdlibet pctm̄ veniale dero
gat alicui p̄cepto diuino inq̄ꝫtū ē q̄dā ob
liquatio a rectitudie diuinorū p̄ceptoꝝ. ⁊
diſpoſitio ad mortale peccatū. iō nullū iu
ramētū de faciēdo peccatū aliqd mortale.
uel veniale ē obligatoriū. zz. q. 4. diffini
tio. ⁊. c. ſi quis. Quia etiā diuina conſilia
ſūt de bonis operib⁹ ſuperogatiōis ⁊ pfe
ctionis. iō nullū iuramētū de nō faciendo
aliqd bonū ſuperogatiōis uel de faciendo
cōtrariū bonis operib⁹ ſuperogatiōis ob
ligat. nec etiā iuramētum de nō faciēdo ea
q̄ melius ē facere q̄ꝫ nō facere. uel de faci
endo ea q̄ meli⁹ ē nō facē q̄ꝫ facere. iō iu
rans φ non tenebit aliquē i ſuo ſeruitio
quē al's eēt meli⁹ retinere q̄ꝫ nō retinē. ul̄
φ nō loquetur cū ꝓxio cū quo al's meli⁹
eſſet loqui q̄ꝫ nō loq. ul̄ φ n̄ faciet ſibi cō
ſolationē uel ſubuētionē tpalē uel ſpūalēꝫ
qd al's meli⁹ eſſet facē q̄ꝫ nō facē. uel qd
nō viſitabit infirmū i domo ſua quē al's

melius eēt viſitare in domo q̄ȝ nō viſitare.⁊ ſic de ſilibus nō obligat̄ ad obſeruādū qḋ iurauit.Quia etiā ſtatus religiōis ⁊ p̄latiōis ſūt ſtatus pfectiōis. iō q iurat nūq̄ȝ ſe intraturū religionē uł nō recepturū p̄latōȝ ñ obligat̄ ad obſeruādū qḋ iurauit.Et idē ſentit tho.3.diſ.39.ar.3. q̄ſtiūcula.p.o.dicēs ꝙ talis piuriū incurrit ꝓpt̄ defectū iudicij.⁊ iō qñ facit qḋ eſt melius nō eſt piuriū ſed piurio cōtrariū.Idē dic̄ roð.de oībus cuī talib⁹ iuramētis intelligitur illud qḋ habet̄.22.q.4.⁊ recitat magiſter ſentētiaꝝ li.3.diſ.38.c.in malis promiſſis reſcinde fidem:in turpi voto muta decretū.qḋ icaute voluiſti nō facias.⁊ eadē.q.ſi aliqd forte incauti⁹ nos iuraſſe cōtigerit qḋ ſeruatū v̄gat i peiorem exitū:illud ſalubriori cōſilio mutādū nouerimus Cōtrariū ſentit hoſti.e.t.§.ex qb⁹ cauſis. v̄.quod.Propt̄ tñ reuerētiā diuini nōis īuocati.⁊ ad punitionē temeritatis ſic iurātiū.⁊ ꝓpt̄ reuerētiā coꝝ q p̄ſūt nō dȝ auctoritate ꝓpria venire cōtra qḋlibet iuramētū incautū.ꝫ p aliqb⁹ recurrē dȝ ad aliquē ſupiorē ſuum q a tali iuramēto debȝ abſoluere ipſū uel declarare eū nō obligatū.maxīe qñ pōt oriri dubiū vtrū obſeruatū vergat in peiorē exitū q̄ȝ non obſuatū.Cōtra tñ qḋlibet iuramētū qḋ derogat charitati uel ei⁹ pfectiōi.uel diſponētibus ad eā pōt hō venire ꝓpria auctoritate in caſu neceſſitatis Sed obijcit̄ ꝯtra p̄dicta.qa.22.q.4.innocēs.§.fi.dr̄ ꝙ illicitū iuramētū obſeruari ꝓhibet̄.nō ē intelligēdū generalit̄.Uidet̄ etiā ibidē ſentire gratianus ꝙ iuramētū de nō ſumēdo veſtem religionis nulla auctoritate ꝓhibet̄ ſeruari. p̄.diſ.85.florentinuȝ.videt̄ gratianus velle ꝙ ſi qs tactis ſacroſanctis euangelijs iuret ſe nō receptuꝝ ep̄atū ⁊ poſtea eligatur eſt repellēdus qḋ nō videt̄ veꝝ niſi tale iuramētū eēt ſeruādū.Rͦ ad h̄ tria ad primū dicēdū ꝙ ibi nō debȝ teneri gratianus.Ad 2^m dicēdū ꝙ licet tale iuramētū nulla auctoritate ꝓhibeat̄ obſeruari. nō tñ p̄cipitur ſeruari.⁊ iō nō ſeq̄t̄ ꝙ hō p tale iuramētū obliget̄.Ad 3^m dicendū ꝙ ille q iurat ſe nūq̄ȝ recepturū ep̄atū nō repellit̄ ab ep̄atu. q2 tł'e iuramētū obliget ſed quia ſic ſolēniter iurādo:cū iuramētū illicitū fuerit grauiter peccauerit. ⁊ ꝓpter hī⁹ pctm̄ repellit̄. Obijcit̄ iterū ꝯtra p̄dc̄a.qa Ioſue 9º habet̄ ꝙ ioſue gabaonitis iurauit ꝙ nō occidēt eoſ qḋ iuramētū videt̄ eē illicitū.q2 de⁹ p̄ceperat ei ne cū hominib⁹ illi⁹ terre fedus iniret. Exo.23º ⁊ tñ Ioſue iuramētū ſeruauit. Ad qḋ dicēdū ꝙ deus nō p̄ceperat filijs iſrahel occidere habitatores illi⁹ terre niſi eēnt incorrigibiles.cuiuſmōi nō fuerūt gabaonite.p̄. ſubiugauerūt eos ſeruituti q̄ ē mors ciuil' hec oīa Ricar.3.diſ.39.q.2 ar.3.c.ad argumēta. Utrū iuramētū coactū ſit obligatoriū. Rͦ.bar.⁊ tan.⁊ quidā alij dixerūt ꝙ nlla coactio uel null⁹ met⁹ excuſat i iuramēto aſſertorio niſi forte a tāto.q2 potius debet qs oīa mala ſuſtinē q̄ȝ malum aſſerē.i.falſū iurar̄.22.q.5.ita ne. In iuramēto v̄o ꝓmiſſorio excuſat ab obligatiōe met⁹.nō qdem leuis ꝫ grauis ſiue iuſt⁹.ſ. q cadere pōt in ꝯſtātē viꝝ.⁊ hec diſtictio ꝓbari videt̄.ff.qḋ met⁹ cā.q in carcerē. Alanus v̄o diſtinxit ꝙ ſi habeat animū adimplēdi obligat̄ alit̄ nō.ar.ex̄ de bap. maiores.circa fi.Alij ut Boñ.3.diſ.39.q 3.ar.2.c.⁊ petr⁹.3.diſ.39.q. 2.ar.6.c. diſtiguūt duplex foꝝ.ſ.eccłie ⁊ cōſciētie.ita ꝙ obligatio iuramēti coacti ecōtrario hȝ ſe obligatiōi iuramenti doloſi reſpectu hui⁹ duplicis fori.Nā in foro eccłie iuramētū coactū nō ē obligatoriū hoc ē verū ut dic̄ petr⁹ ibidē.qñ ē grauis met⁹.Sec⁹ ē ſi leuis.tum q2 eccłia p̄ſumit ꝙ ille q coacte iurauit nō iurauit volūtate implēdi iuramētū.ſed poti⁹ euadēdi piculū.tū q2 ille q iurare ꝯpellit cū malitioſe ⁊ doloſe pceſſerit nullū ius acqſiuit.nec de malitia cōmodū reportare debet.vñ nullū ius hȝ petēdi In foro āt dei iuramētū coactū obligatoriū eſt.qa cū deus reſpiciat volūtatē interiorē.⁊ volūtas nō poſſit cogi coactione ſufficiēte ſed inducēte.⁊ ita volūtas coacta voluntas ſit.ut etiā dic̄ aug⁹.⁊ habet̄ 15.q.i.merito.quare iudicat de⁹ talē hoīeȝ obligari.⁊ iō in foro ꝯſcīe ſm̄ theologos ꝯſulendū eſt ei q ſic iurauit niſi relaxatio interueniat iuramētum implere.⁊ hoc dico ſi iuramētū fuit reſpectu rei licite. Alij v̄o ut hoſti.ray.Io.ber.ex̄ de his q̄ vi. ab has.e.ti.ad aures.dicūt indiſtincte ꝙ iuramētum metu etiā graui extortū ē obligatoriū.Unde ſi quis metu graui coact⁹ iurauerit rē ſuā tradere.uel etiā rē ſuam iam ab eo traditā nō repetere tale iuramētū tenet mero iure cuȝ ſeruari poſſit ſine interitu ſalutis et'ne.ex̄.e.de iureiuran. ſi v̄o.Si qs g̊ in hoc caſu ꝯtra iuramētū ſuū rem ſuā repeteret repellet̄ ſm̄. hoſti.

niſi abſolutus a papa fuiſſet. ut ex. de elec
venerabilē. §. penul. vbi idē etiā papa eū
a iuramēto p vim vl p metū extorto de re
bus nō repetēdis abſoluit. ex. e. de iureiurā.
verū. Abſoluerūt aūt aliqn̄ romani ponti
fices ab hu9 iuramētis hoīes nō quaſi de-
cernētes ea nō eſſe obligatoria. ſ3 hu9 ob-
ligationē relaxātes ex iuſta cā. Sz nū-
qd iſte q metu cōpulſ9 iurauit dare pote-
rit petētē repellere. R° quidā ut bar. dicūt
q pōt eū repellere p exceptionē qd met9
cā. ff. de eo qd me. cau. metū. §. ſ3 qd ptor.
7 ſm bar. ſ. c. abbas. ſubuenit paſſo me-
tum niſi ſua culpa īciderit metū. ff. e. ſi mu
lier. Alij dicūt ut Jo. ray. 7 rod. q excepti
one vtēdo peccat. qa cōtra iuramētū licitū
venire laborat. Predicta vō lex dz intel
ligi quātū ad factū. qa iudex exceptionez
recipiet in violēti odiū. Addit āt ray. q h
qd dictū eſt. ſ. q vtēdo exceptiōe peccat ē
verū niſi qn̄ iurabat ſe ſolutuꝝ. intēdiſſet
ꝯtrariū. ſ. ſe nō ſolutuꝝ. tūc. n. peccauit mor
taliter ita iurādo. ſ3 bn̄ pōt vti exceptione
ſine peccato. timēdū ē tamē ſcādalū 7 ma
lū exēplū ei9 intētōez neſciētiū. Et ſic ray.
videt ſentire q ſi iurat ſe factuꝝ aliqd ſi
nō intēdat ſe obligare non eſt obligat9 ex
illo iuramēto licet mortalit peccet ī iuran
do ſic. Rod. vō credit q exquo quis in-
ducit deū in teſtē alicuiuſ rei licite faciēde
qcquid intēdat vl quicquid pponat ſerua
re tenetur. Quod g̃ remediū iſte iurās
habebit cōtra eū qui ipſum iurare coegit.
R° habebit remediū illd qd habet iurās
vſuras ſoluere contra eū cui hoc iurat. de
q vide. j. ti. de vſuris. articulo de pena vſu
rarij que eſt ab aduerſario. Vn̄ ſm hoſti.
ſi quis pter iuſtū metū iurauerit bn̄ficiū
reſignare tenebit illud reſignare. tn̄ bn̄fi-
cio reſignato pōt reſcriptum impetrare 7
ipſū repetere p actionē qd met9 cā. que in
rem datur licz ſit pſonalis. ſic intelligi po
teſt illud ex. de his q vi. abbas. Si aūt iu
rauit nō repetere. 7 iterū ſibi cōferat pōt
recipe 7 ex ſecūda receptiōe agē. ex. de re
nūc. cū inter p. Poterit etiā abſolut9 p pa
pam petere ex inſtitutiōe pma ſic intelligi
pōt dictū. c. cū int. 7 ex. de iureiurā. ſi vero
Si aūt iurauit nō venire contra ſacra
mentū. i. abſolutionē nō petere. pōt adhuc
eccl'ie denūciare. 7 eccl'ia ad eius denūcia-
tionē ipſū pprio motu abſoluere. ex. de iu-
reiurā. queadmodū. in fi. Si vō iurauе
rit nō denūciare nō valet ut patet ibidem
qd eſt verū quo ad penā pagēdā. ſed ſi is
q iurauit nō denūciare. hoc faciat zelo re-
cuperāde rei magis q̄ ſalutis pximi zelo
videtur ſanū eē cōſiliū q nō denūciet. qa
deierarет. ſm hoc intellige illud ex. de iure-
iurā. c. i. 7 c. debitores. hec hoſti. ti. de his q
vi. In hoc tamē caſu ſm Inno. epus co-
gnoſcet pꝰuſq̄ abſoluat iurātē an fuerit iu
ſtus met9. Ad h nō q iuramētū pſtitū
ſuper dānis nō repetēdis nō obligat quin
expenſe repeti poſſent. qr aliud ē dānū ali
ud ē expēſe. ex. de iureiurā. ad nr̄az. excipi
unt aūt nouē caſus in qbus nō valet licz
interueniat ſacramētū metu extortū. p in
matrimonijs que debent eē libera in ꝯtra
hendo. ex. de ſpon. cū locū. 2° in pmiſſione
dotis eadem rōne. ff. e. de his que me. cā. ſi
mulier. §. ſi dos. 3° in alienatiōe rei eccl'ia
ſtice. ex. de re. ec. nō alie. ſi qs pſbyterorūz.
4° in iuriſdictiōe prorogāda. ff. de iudi. l. ij.
5° in voto. ex. e. c. i. 7 de voto. licet. 6° in au
ctoritate tutoris. ff. de aucto. 7 ꝯſenſu tu.
l. i. in fi. 7° vbi qs p metū facit teſtamētum
ff. de teſt. l. q teſtamēto ī fi. 8° ī ſentētia plati
one. ii. q. 3. īiuſtū. 9° in pcuratoris ꝯſtituti
one. ar. ex. de pcu. accedēs. Oēs hos caſ9
ponit hoſti. ti. de his q vi met9. c. fi. Et ber.
ex. c. ſup. c. abbas. Abbas ponit ſex. Jo.
vō tn̄ ponit q̄tuor qs etiā pōit ray. ſ. tres
pmos. 7 qntū. Rod. aūt credit q iuramē
tū in caſu p° 7 2° 7 5° obligat lz eccl'ia ad
obſeruationē nō cogat. Vtrū iuramētū
ab idolatra factū p idola ſit obligatoriūz
R° ſm ray. q ſic. ſi illud qd pmiſit ſit lici
tū. cū eni infidelis iurauerit peccatū ī mo
do iurādi cōmiſit. ſed ſi illud ſeruat ī hoc
bene facit. 7 ſi nō ſuat pctm̄ pctō addit.
xpianus vō ſi nō pōt aliter fidē dictis ei9
adhibere 7 expedit ei ab illo cautionē hr̄e
licz ille peccet iurādo. iſte tn̄ nō peccat reci
piēdo. 7 exemplū hui9 habetur de laban.
Gen. 31° 7 de Abimelech. Gen. 21. ſi tn̄ abi
melech p deos ſuos iurauit ſicut laban p
deoſ ſochoth. 22. q. i. mouet te. Ibi eni mo
uet Aug9 iſtas qōnes 7 ſoluit. Ad idē fa
cit illud ex. e. 7 ſi xp̄us. p ſi talis infidelis
p deū verū iuraret iuramēto facili9 obuia
ret licet magis peccaret. His ꝯcordat tho.
2a 2e. q. 98. arti. 4. c. 4m. dic tn̄ q nō licet
infidelē inducē ad iurandū p falſos deos
Et idē dicit petr9. 3. diſ. 39. q. 2. ar. 4. c. eti
am Inno. ſ. e. c. 7 ſi xp̄us.

Sequit videre octauo ſcz ex qbus
reddatur iuramētū illicitū. Circa

qͦ nō. ſm hoſti. ⁊ gof. ꝙ illa ex quib⁹ iu-
ramētū reddit̃ illicitū his v̄ſibus cōtinet̃
Si iuſiurādū illicitum diſcerne notando.
Quis. cui. qd. per quod. ad qͦ. cur. quō.
qn̄. Quis. qa ex pſona iurātis iudicat̃ illi
citū iuramētū. ut patet ex ſup̄dictis in. 4.
ar. §. debet etiā ibi eē iudiciū. Itē null⁹ reli
gioſus uel religioſa uel cleric⁹ in quacūqꝫ
cauſa ſiue ciuili ſiue crimīali cogi debꝫ iu
ramētū calūnie p̄ſtare in ꝓpria pſona. ſed
pn̄t hoc alijs idoneis ꝓcuratorib⁹ delega-
re ſi ſue ecclie nouerint expedire. Un̄ nul-
lus cleric⁹ niſi de licētia ep̄i. nec ep̄s niſi de
licētia pape iurare debet. ex̄ de iura. calū. c
i. hodie tn̄ quilibet cleric⁹ in ꝓpria cā iura
re debet in ꝓpria pſona. ex̄ de iura. calū. ce
teꝝ. Ep̄us etiā hodie ſi vult pōt tractare
cām ſuā in pſona ꝓpria. ⁊ tūc iurabit de ca
lūnia p̄ntibus euāgelijs ſed nō tanget ea.
Similit̃ i dicēdo teſtimonio iurat ep̄s ſed
nō tāgit euāgeliū. ex̄. e. ti. cū in cā. ⁊ h̄ ꝓpt̃
reuerētiā dignitatis. qn̄ tn̄ abiurat hereſiꝫ
uel ſciſma tāgit euāgeliū alit̃ nō. i. q. 7. qͥti
ens cordis. Item licet cleric⁹ in iuramēto
requirere debeat ep̄m ſepe tn̄ hoc nō ſerua
tur nec ꝓpter hoc vitiat̃ iudiciuꝫ. ut ex̄ de
iura. calū. c. i. in glo. Nō eſt etiā neceſſe ꝙ
ep̄s ī iuramēto requirat papā. ut ibi. c. cū
in cauſa. Cui. clericus eni cuiqꝫ layco iura
re nō debet ſup ſancta dei euāgelia. zz. q. 5
nullus. ideo nec teſtimoniū dicet. ii. q. i. te-
ſtimoniū. hoc intellige niſi de licētia p̄lati.
ex̄ de iura. calū. c. i. Uel dic ꝙ nec iuramē
tū fidelitatis extrahere debet redigēdo ſu
am eccliam in ſuitutē qͦ ſi faciat ſup eo
pōt accuſari. ex̄ de accu. veniēs. qꝛ nec ꝓ
ſpūalib⁹ fieri debet homagiū alit̃ ſimonia
cōmitti videt̃. ex̄ de ſimo. ex diligēti. niſi
ſit rō cui ꝯmittit̃ adminiſtratio. ex̄. e. nul
lus. imo nec hiſ homagiū faciet licꝫ faciat
fidelitatē. ex̄ de re. iu. c. fi. hoc intellige niſi
clericus teneat tpalia a rege rōne quoꝝ
dr̄ inferior. ut ex̄ de maio. ⁊ obediē. ſolite.
Quid. nā rōne rei ſup qua iurat̃. iuramē
tū eſt aliqn̄ illicitū. ut pꝫ ex ſup̄dictis. Nā
ſi ſuper re turpi vel illicita vel iiuſta inter-
uenerit iuramētū nō valet. ar. ex̄ de pac.
c. vlti. ⁊ ſic nō valet iuramētū ꝙ in noto-
rijs ſeruet̃ p oīa ordo iuris. qꝛ poſſet con
tingere ꝙ remanerent maleficia impuni
ta. ex̄. c. de iureiurā. ad nr̄am. 3. Nec valꝫ
ſi vir iuret nō habitare cū vxore vel ecō-
uerſo. niſi vellēt ambo cōtinētiam ꝓfiteri
ex̄. c. tua nos. nec valet ſi fiat iuramētum

in detrimētū ecclie. ex̄. e. ſicut nr̄is. Nec ſi
fiat in detrimētū uel diminutionē regni. ut
ſi rex in ſua coronatiōe iuret nihil aliena-
re in p̄iudiciū regni. ⁊ poſtea faciat imode
ratas alienatiōes in detrimētū regni non
obſtāte iuramēto zͦ cōtrario p̄. poterit qͦ
eſt alienatū repetere. ut ex̄. c. intellecto. qſ-
quis ḡ iurauēit ſe factuꝝ aliqd quo ſecu
to ſal⁹ corpalis uel ſpūalis adimat̃. ul' nō
factuꝝ aliqd ſine quo vtraqꝫ ſalus ul' al-
tera recupari ul' ꝯſeruari nō poſſit. ſerua-
re ꝓhibet̃. ⁊ habes multa exēpla. zz. q. 4
. §. fi. v̂. iuramētū itaqꝫ multipl'r. ⁊ v̂. qſqs
ergo. hec hoſti. Et ꝯuēit cū eo her. ex̄. c. ſi
v̂o. dicit tn̄ ibidē ꝙ hoc intelligit ſi directe
v̂gat in interitū. qꝛ ſi occaſionalit̃ ſeruan
dū eſt. ut ſi qs gallicus iurat ſe moraturū
rome i auguſto. occaſione talis iuramenti
vita corpalis poſſet adimi ſi tūc rome mo
raret̃. iuramētū tn̄ ſuare debet. Per quid
de hoc habitū ē ſup̄. Ad quid. qꝛ finis ad
quē tendit̃ reddit illicitū ſacramētum. ut
ſi quis iuret ut eligat̃. 8. q. 3. artaldus are
latenſis ep̄us. quia cuius finis bonus eſt
⁊c̄. Cur. qꝛ ſi cauſa turpis ſit ⁊ iuramētū
illicitū eſt. ut ſi iuramus in aliquo delicto.
ſocietatē ⁊ tale iuramētū ē deſerēdū. ex̄ de
pac. c. vlti. iō cōiurationes ⁊ ꝯſpiratōes re
probant̃ ſm quoſdā ſi ſint occulte. qa ta
les ſūt indiſtīcte illicite. ex̄ de ſen. ⁊ re iud.
c. i. ſi v̂o publice ⁊ ſuper licita re ſūt licite. i
q. i. cōcuſſiones. ſꝫ ſi ſup re illicita nō tene
rētur. ii. q. i. ſi q clerici. Io. an diſtinxit tn̄
vtꝝ fiant ſup re licita uel illicita. Quō. qꝛ
ex modo iurādi cēſet̃ illicitū. ut ſi deſit ali
quis illoꝝ triū comitū de qb⁹ ē ſup̄ dictū.

Et nota ꝙ iuramētū temerariū ⁊ incō
ſulte calore iracūdie factū nō ē ſuādū. ut
dr̄ de dauid qui iurauit nabal. zz. q. 4. ꝙ
dauid. nō eni pecco ī frangēdo tale votū
ſed peccaui. qa temere voui uel iuraui. zꝫ
q. 5. vna ſola. Incaute etiam iurat q iurat
illud qͦ nō credit eē peccatū cū ſit. zz. q.
4. tribus. Quādo. tēp⁹ eni reddit iuramē
tū illicitū. ut ſi iuret̃ dieb⁹ dn̄icis niſi ꝓ pa
ce ⁊ alijs pijs cauſis. ut ex̄ de ferijs c. i. uel
in. xl. zz. q. 5. decreuit. huic tn̄ iuri obuiat
cōtraria cōſuetudo hoc ab initio. Nam ⁊
ſi iuretur tali tempore puto iuramentum
ſeruandum ut dictum ē. ſ. e. ti. ar. 3. q. vtꝝ
liceat iurare per creaturas circa medium
ſolutionis. Item honeſtum ē ut iuramēta
fiant a ieiunis. zz. q. 5. honeſtū.

Circa nonũ notãdũ ꝰꝫ hoſti. ⁊ ber
c x̄.c.quẽadmodũ.ꝙ iuramẽtũ ꝓ/
miſſoꝛiũ hꝫ cõditiões tacitas ut
faciã hoc ſi maioꝛi.i.pape placuerit. qa in
oĩ iuramẽto ꝓmiſſoꝛio auctoꝛitas pape ſi/
ue ſupioꝛis intelligit̃ excepta.ut c x̄.c.ve/
niẽtes.§.i.ad fi.de papa nõ ẽ dubiũ qn ex
cauſa poſſit remittere uł relaxare iuramẽ
tum ad tẽpꝰ uel imppetuũ.c x̄.c.ſi ṽo. veꝝ
de imperatoꝛe etiã videt̃ ar.ff.ad munip.
imperatoꝛes.vbi ꝑncipes grãm fecerũt iu
riſiurãdi cuidam qui iurauerat ſe nõ rece
ptuꝝ honoꝛeꝫ.Et in oĩ fidelitate impatoꝛ
ſpẽalit̃ debꝫ excipi ut in cõſti.feudoꝝ .im
periałẽ in fi.ꝰ illud facit ꝯtra .quia dat in
telligẽ ꝙ niſi ſpecialit̃ excipiat̃. exceptus
nõ videtur.ꝰ ꝑ hac via eſt illud c x̄ de re/
ſcrip.conſtitutus. Itẽ ſi deo placuerit ſi deꝰ
dederit.zz.q.z.beatus.§.i. Itẽ ſi res i eo/
dem ſtatu ꝑmanſerit. Nã ſi tibi ſane mẽtiſ.
iurẽ gladiũ reddere qñcũqꝫ peteres furia
adueniẽte nõ debeo ipſũ tibi reddẽ.ne in/
terficias te uł aliũ.zz.q.z.ne quis. Itẽ ſi
mihi fidem ſuaueris.c x̄.c.ꝑuenit.z. ideo
ſi mulier contra fidẽ ſponſaliũ uel matri/
monij venerit licꝫ iurauerim eam tenẽ ſp
pꝛo vxoꝛe uel ducẽ eam poſſum nõ obſtã
te iuramẽto venire ꝯtra.c x̄.c. quẽadmo/
dum. Itẽ ſi iurẽ ad certũ tẽpꝰ tibi pecuniã
reddẽ ſpe numeratõis ſubauditur ſi mihi
pecuniã numeraueris.ut.C.de non nu. pe.
indubitati. Itẽ ſi iurem ad certũ tẽpus ali
quid ſoluere tibi.ſubaudit̃ niſi iudex ꝑci/
piat ꝯtrariũ.ar.c x̄ de cẽſi.ſignificauit. Nã
ius ſuperioꝛis ſemper videt̃ exceptũ ut c x̄
c.veniẽtes.§.i.ad fi.⁊ multofoꝛtiꝰ ius ca/
nonicũ intelligit̃ ſaluũ in iuramẽto. c x̄.c.
ad noſtrã.z. Itẽ ſi iureꝫ tibi tanq̃ꝫ regi uel
ep̃o te depoſito: obligatus non remaneo.
Idẽ videt̃ ſi iurẽ tibi tãq̃ꝫ ep̃o ſoluẽ pecu/
niã poſt depoſitionẽ non remaneo obliga
tus qḋ credo verũ ſi pecunia in vtilitateꝫ
ecclie fuerit cõuerſa.c x̄ de elec.venerabi/
lem.in fi.⁊.i5.q.6.alius. Iteꝫ ſi iurẽ ſtare
mandatis tuis ꝑ offenſa tibi uł tuis facta
ſubaudit̃ niſi pꝛecipias qd imoderatũ.in/
iuſtum.illicitũ.impoſſibile.vel inhoneſtũ.
qꝛ in hiꝰ nõ ẽ parẽdũ. Unde nõ extẽdit̃
tunc iuramẽtũ niſi ad ea de quibꝰ ẽ cogita
tũ.uel de quibꝰ merito debuit cogitari. Uñ
ſi ꝑcipias tale qd qḋ ſꝫm cõmunẽ ꝑſũptio
nẽ nõ iuraſſem ſi hoc ſciuiſſem.nõ videoꝛ
obligatus ut c x̄.c.veniẽs. ⁊.c. qnta vałł.
Non tñ ſufficit ꝙ dicã non cogitaui ꝙ ħ

ꝑcipes mihi.quia ſi pena non excedit cul/
pam teneoꝛ ſuare.ſi aũt excedit redigetur
ad arbitriũ boni viri.ut.ff.ꝑ ſocio.ſi ſocie
tatẽ.hec Inno.⁊ hoſti.c x̄.c.quãto. ꝰ con
tra.c x̄.c.quẽadmodũ.§.illud aũt.niſi ge/
neralit̃ iurauerit. Sed ĩtellige illud de eo
ꝙ nõ iuraſſem in ſpẽali ut.c x̄ de reſcrip.ſe
des.uł illud qñ apparet ꝙ in hoc nõ intel
lexit iurãs.alʼs cõcoꝛdaret iuri cõmuni ex
ꝑſũptione.ut c x̄.c. qnta vallis.⁊.c.veniẽs
Itẽ ſi facultaſ ſe obtulerit.alʼs nõ imputa
bitur.ut c x̄.c.querelã.nccitas ğ uel ĩpoſſi
bilitas excuſat hoiem.iõ nõ videt̃ deieraſ
ſe q ex cã cõceſſa deſerit iuramentũ. ut c x̄
de furtis.ſi qs ꝑ nccitatẽ.ꝰ ſi volũtarie ve/
niret ꝯtra tũc imputabit̃.c x̄ ð ꝯſti.c.z.ve
rum cum ꝑſumat̃ ſoluendo q iurauit da
re ad certũ t̃minũ reddẽ.cõſulo ei ut ante
diẽ veniẽs coꝛã iudice cedat bonis.ut c x̄
de ſolu.odoardꝰ. Quid ſi qs iurauit te/
nere obſtagia.nec habet in loco qd come/
dat uł vnde ſoluat. Rñdet hoſti.ꝙ ſi nõ
erat ſoluẽdo tp̃e obligationis tenet̃ obſta
gia ſeruare.qa videt̃ ad hoc ſe obligaſſe
vnde victũ manibꝰ q̃rat uel hoſtiatim va
dat.ar.c x̄ de ſen.ex.cũ volũtate.§.ꝑdica/
toꝛes.ſi aũt ſoluẽdo erat ⁊ factus eſt non
ſoluẽdo.aut poteſt mẽdicare ſine verecũ
dia.ut ſi ſit vilis ⁊ abiectus.⁊ ſic idẽ ut ꝑ/
us.ar.diſ.93.diaconi.ꝑ.ſic põt intelligi il/
lud c x̄ de ſen.ex.ea noſcit̃.§.alios. Aut ẽ
homo nobilis ⁊ in dignitate cõſtitutꝰ.⁊ ta
li eſt ſubueniẽdũ bñficio iuris c x̄.c. que/
relam.⁊.c.breui.ar.c x̄ de renũ. ad ſuppli
cationẽ. Itẽ faciaꝫ hoc ſi cõmode potero
c x̄ de elec.qꝛ ꝓpter. Iteꝫ ſi iures mihi red
dere vinũ uel bladũ ſubaudit̃ eiuſdẽ boni
tatis.nõ ğ vinũ nouũ ꝓ veteri reddes.ff.
de ṽbo.obli.triticum. Itẽ ſi iurem tibi da
re filiã meã uel ſoꝛoꝛẽ in vxoꝛẽ.dꝫ ſic in/
telligi.i.bona fide laboꝛare ut habeas eã
c x̄ de ſpon.ex lr̃is.z. Itẽ ſi iuro alicui ſol
uere pecuniã die t̃tia ſubaudit̃ niſi ꝑ euꝫ
fuero abſolutuſ.vnde is cui iuro me põt
abſoluere uel terminũ ꝓlongare. ⁊ hoc ẽ
exꝑſſum c x̄.c.c.i. Itẽ ſi iuro alicui fidelita
tẽ uel ꝙ nõ ſim ꝯtra eũ.obligoꝛ ad hec ꝙ
nõ ꝓcurẽ ꝙ vitam uel mẽbꝝ uel ſuã ter
rã perdat.poꝛro ſi offenderit me uel mihi
ꝓximioꝛes uel eccleſiaꝫ meã.uel cõmuni
tatẽ meã potero me ⁊ illos defendere. qa
ꝓximioꝛes videtur excepti eẽ ut c x̄.c.pe
titio.in tex.⁊ glo. Poꝛro qd cõtineat̃ ĩ iu
ramẽto fidelitatis.patet c x̄.c.ego.⁊.zz.q

5.de forma.hec hoſti. Itē ſi iuramētū ſuā/
ri nō poſſit ſine interitu ſalutis eťne.vel ſi
ſit ↄtra leges uel bonos mores ſuari nō
debet.ar.ex̄.e.quãtauallis.7.e.ua.z. bern.
ex̄.e.queādmodū.in glo.7 ſic patz. Item
ꝓpoſitū uel pmiſſuz ul' iuramētū nō īfrin
git qui illud in meli⁹ cōmutat.ex̄.e.puēit.
z.ſic etiā non dr̄ deierare qui ex cauſa iu
ſta deſerit iuramentū.ex̄ de voto.licet.7.c.
ſcripture.7.zz.q.4.mulier.7.c. puenit.in
glo. Itē qñ p̄lati uel canōici ul' poteſtates
uel rectores ul' officiales locoꝝ ul' ciuita/
tū iurāt ſtatuta 7 ↄſuetudines eccliaꝝ uel
locoꝝ uel ciuitatū ſcripta uel non ſcripta.
hi⁹ iuramenta ſub tali generalitate p̄ſtita
extēdūtur tm̄ ad licita.7 eccliaſtice liber/
tati nō ↄtraria.li.6.e.ↄtingit.vbi ſic diſti
guit Io.an.ſ.q aut iurat qs exp̄ſſe ſtatu/
ta illicita inhoneſta 7 impoſſibilia.ſ.de iur̄
ul' de facto.aut generalit' iurat ſeruare cō
ſuetudines 7 ſtatuta illicita 7 illa ſe obſer
uatuꝝ in mente gerebat. 7 in huiuſmodi
duobus caſib⁹ eoipſo ē largo modo piu/
rus.ex̄.e.ſicut nr̄is. Aut neſciebat nec il/
lud ī mente gerebat.7 tūc non peccauit 7
tm̄ ad licita obligat'. Item ſi liberta iura/
uit nō nubē. ītelligi debet de illicitiſ nuptijs
ff.de iurepa.adigere.§.fi.7 ex̄.e.veniens.
in glo.z^a.in fi. Itē q iurat reſidētiā facere
in ecclia ſi p negocio ecclie fit abſens nō
incurrit piuriū.ex̄ de cle nō reſi.ex parte.
z.īmo etiā ſi p negocio ꝓprio ſit abſenſ nō
eſt piur⁹.ex̄.e.petitio. In hoc eni iuramē/
to factū ꝓpriū intelligit' exceptū.qa i ſer/
mone generali pſona loquēs intelligit' ex
cepta.C.de ſolu.inquiſitio.7 in dicto.c.ex
parte.in glo.in fi.

SEquit' videre de decimo ſcz de qui
buſdā dubijs circa iuramētū.7 h̄
ſūt plura.p̄ vtrū debitor teneatur
ꝓpt' vim iuramēti q̄ ſe aſtrinxit ſoluē debi
tū excoicato.de hoc dic ut.j.7° li.° vbi age
tur de excoicatione.ti.ii°.ar.5°. Quid ſi
qs iurauit alicui q ſi iuuaret eū in ſpoliā/
do aliū partiret' ſpolia ſecū. Nūqd tenet'
ſuare illud iuramētū. R n̄det Io.an.q nō
qa magis peccat cū ſocio partiēdo q̄ʒ ſibi
totū retinēdo.qa alijs ſoluē nō poſſumus
qđ alijs debemus.ex̄.e.ea te. Nec obſtat
illud.zz.q.4.§.ecce.vbi dr̄ q grau⁹ pec/
cat ſi nō fuerit partit⁹ cuʒ ſocio.qa hoc dr̄
referēdo ad erroneā cōſciam alicui⁹ q ſe
teneri credit ex tali iuramēto.7 iō ſi nō ſa
tiſfaciat ↄſcie mortalit' peccat.hec Io. i di

cto.§.. Quid ſi femina coniugata dedit
fidem adultero. R° mala eſt fidē ſeruādo
ſibi.ſed peior eſt nō ſuādo.alibi cōcūbēdo
ſed ſi caſtitatē ↄiugalē ſuaret bene faceret
nec tūc fidē frangēt.ut pʒ in illo.§.ecce. 7
duob⁹.c.ſe. Quid ſi qs iuret ſe n̄ ferre
teſtimoniū cōtra aliquē. R° huiuſmōi iu
ramētū ē temerariū 7 illicitū 7 nō aſtrin/
git.vnde p hoc non repellit' a teſtimonio.
ex̄ de teſti.intimauit. Pone aliqs i mio
ribus cōſtitut⁹ iurat q nō celebrabit miſ/
ſam niſi p̄us fiat miles 7 poſtea fiat p̄by
ter.7 anteq̄ʒ celebret facit ſe fieri militem.
Nūqd peccat. R n̄det hoſti.ex̄ de ſpon.cō/
miſſum.q in hoc peccauit ſcz q in ſua p/
motione iuramētū hoc tacuit.qa licʒ iura
mētū ab initio licitū fuerit.tm̄ ex quo fuit i
ſacris illicitū eſſe cepit.tm̄ ex eo q pmotuſ
impleuit iuramētū nō accuſo eū.ar.ex̄ de
ſpon.cōmiſſum. Quid ſi p̄latuſ abiuret
ius inſtituēdi uel aliud ſil'e. R n̄det bern.
ex̄.de inſti.cū veniſſent.talis illo iure non
debet vti.nec tm̄ ꝓpter hoc p̄iudicat' digni/
tati.qa tunc eccleſia pōt vti illo iure.7 ſic
pōt ſuare iuramētū ſine p̄iudicio eccleſie
7 ſine īteritu ſalutiſ eťne. Quid de iudice
q ſcit accuſatū ad penā capitis uel quācū
q̄ʒ aliā corā ſe īmunē penitus a culpa que
ſibi imponit'.7 tamē videt teſtes paratos
ad iurādū falſum.nūquid recipiet.aut ſi
recepit iam.nūqd p illos cōdēnabit ſciēt'
īnocētē. R° iudicare ptinet ad iudicē ſcōʒ
q fūgitur publica poteſtate.7 iō informa
ri debet in iudicio:nō ſm q ipſe nouit tan
q̄ʒ pſona p̄uata ſed ſm illud qđ īnoteſcit
ſibi tanq̄ʒ pſone publice.hoc aūt innoteſ/
cit ſibi 7 in cōmuni 7 particulari. In coi
quidem p leges publicas uel diuinas uel
humanas contra quas nullas pbatiōes
admittere debet in aliquo in particulari p
inſtrumēta 7 teſtes 7 alia huiuſmodi legi
tima documēta que magis ſequi debet in
iudicādo q̄ʒ illud qđ ipſe nouit ut pſona
priuata.ex hoc tm̄ iuuari pōt ut diligēti⁹
diſcutiat pbationes inductas ut poſſit ea/
rum īueſtigare defectū q ſi non poſſit eas
de iure repellere debet ut dictum eſt eas in
iudicando ſequi. Unde Aug⁹ ſup p̄s. Iu
dex bonus nihil ex arbitrio ſuo facit. ſed
ſm leges 7 iura pronūciat. Unde ſm Ri/
car.quol'.3.q.25.tenetur eſſe valde ſolici
tus fouere parteʒ illam quā in ↄſcia ſua
ſcit eſſe veram ne pereat ꝓpter defectuʒ te
ſtium uel aduocatoꝝ uel debile patrocini

ũm.⁊ ſi fuerit ad hoc deuẽtũ ut cõtra eum
fiant ꝓbationes ita efficaces in foro exte-
riori ꝙ nõ pñt repelli.laborare debet ante
ſentẽtiã diffinitiuã ꝑ omnes vias ſi quas
inuenit licitas ꝙ inocẽs cõuictus liberetur
Si ṽo nullam viã talẽ põt inuenire cauſaȝ
alij ſi põt ſine ſcandalo debet ꝯmittere ſꝫ
hugo.⁊ ala.⁊ ricar.ibidẽ.hoc etiã cõſulit
ray.Et ſi nõ põt credit ricar.ibidem.ꝙ de
bet ſm allegata ſentẽtiare que in foro ex-
teriori iudicantur valere.⁊ hoc declarari
põt ꝑ multa iura.ex̃ de offi.ordi.ſi ſacer-
dos.⁊.c.nos in quẽq̃ȝ.⁊ duobus.c.ſe.⁊.2
q.i.deus oipotẽs.poteſt etiã hoc ꝓbari per
rõnẽ.iudex eni magis tenetur eſſe ſolici-
tus ꝓ ſalute boni cõmunis q̃ȝ ꝓ ſalute ꝑ-
ſone ſingularis.maxime cũ ipſe inq̃ȝtũ iu
dex ſit ꝑſona publica ⁊ ꝓ defenſione boni
cõmunis ſtatuat̃.Eſt etiã bonũ cõmune
ſic nobilius bono ſingularis ꝑſone ſm ꝙ
trahi põt ex ſentẽtia phi.ꝑ eth.c.ꝑ.ſed ſi
iudex ſentẽtiaret ꝓ aliquo cõuicto ĩ iudi-
cio quẽ tñ ut ꝑſona priuata ſcit inocenteȝ
eſſe.licet hoc eẽt ad bonũ illi⁹.eſſet tamen
ad malũ coitatis.qa populus ſcãdalizare
tur ⁊ via inocentes opprimẽdi ⁊ noxios
dimittẽdi aperiret̃.qñ eni iniqu⁹ iudex per
odiũ uel ꝑ munera vellet inocẽtẽ punire.
diceret ꝙ in cõſciẽtia ſua ſciret eũ reũ eſſe
⁊ qñ alius ꝓpter amorẽ ꝑuatũ vellet noxi
um dimittere.diceret ꝙ in conſciẽtia ſua
ſciret eũ inocẽtẽ eſſe.⁊ ſic via malefaciẽdi
iudicibus iniquis eẽt aperta.Alij tamẽ di
xerũt ꝙ ſi iudex aliquẽ cõuictũ in iudicio
in cõſciẽtia ſua ſciat eſſe innocentẽ.cãm ⁊
veritatem quam ſuper hoc nouit debet ad
ſuperiorem remittere.⁊ ſi ſuperior nulli ſit
ſbiectus ⁊ ſciat illum inocẽtem eſſe. debet
eum abſoluere.uel ſaltem ſiue ſententiam
ferat ſiue iſti ꝑcipiat.alleuiabitur ei⁹ ꝯſci
entia ſcdm Ray.Rod.ṽo credit ꝙ iudex
eũ quem nouit inocẽtem nullo modo de-
bet ad mortem uel mutilationem condem
nare uel condẽnandum exponere .etiam
ſi ſuperior ei precipiat.⁊ ſi hoc faciat mor
taliter peccat.⁊ potius debet omnia mala
ſuſtinere q̃ȝ hoc facere.Scdȝ etiã aliquoſ
ꝓteſtari debet ſe habere cõſciẽtiã condẽ-
nandi ipſum.quia ſcit eũ inocẽtem.⁊ hoc
indicijs certis oſtẽdat ut cõmunitas non
ſcandalizetur.⁊ ſic euȝ abſoluat a iudicio
ſuo reliquẽs eis poteſtatẽ ut cauſã deferãt
ad ſuperiorẽ ſi volunt ſiue agatur de perſo
na ſiue de rebus.Sed ꝑdicta ſentẽtia vide
tur eẽ contra allegata prima. quia ſi obli
garetur iudex inferior ut comes ad trãſ
ferẽdã ſuã iudiciariam poteſtatem in ſupe
riorẽ ut in regem.in caſu illo poſſet ſibi ꝑ
iudicari in caſibus illis.qa ſi ter uel quat
hoc faceret rex dicere poſſet ſe eſſe in poſ-
ſeſſione iudicãdi ⁊ puniẽdi hoies illi⁹ coi
tatis.eius iudicio ꝑtermiſſo.ꝑ.licȝ iudex
qui nõ habȝ ſuꝑiorem niſi deũ nõ ſit ſub
ditus legib⁹ quaſ ipſe cõdidit.ſcdm ipſas
tñ eũ iudicare decet ne populum ſcandali
zet.ꝑ.punire cõuictum ĩ iudicio nõ tñ eſt
de lege poſitiua ſed etiã de lege diuina cui
iudex quilibet ẽ ſubiectus.Et ideo 2ª opi
nione dimiſſa ſine ꝑiudicio ⁊ aſſertiõe te
meraria videt̃ ſtandũ ſm Ricar.quol. 3.
q.25.opinioni prime que multis iuribus
eſt munita. Sed obijcitur quia ſuper
illud Ro. 14°. omne quod non eſt ex fide
peccatum ẽ.dicit glo.illud qd ẽ contra fi-
dem.i.contra conſciam ut credamus illd
malũ eẽ.peccatum eſt.R° ꝙ ſi iudex ꝓce
dat ĩ iudicio ſm iura nõ fac̃ ꝯtra cõſciaȝ
ſ ſꝫ ꝯſciaȝ niſi hẽat conſciẽtiam erroneã
Quid facient in caſu ꝑdicto officiales
⁊ executores qui ſciunt teſtes falſum iura
re ⁊ tamen coguntur a iudice innocenteȝ
occidere uel alio modo punire.R° ſcdm
Ray.⁊ rod.non debent obedire ſi pro cer
to hoc ſciant.Secus eſt ſi dubitant. quia
tunc excuſantur ꝓpter obedientie bonum
ii.q.3.quid ergo.Scdm auteȝ Ricar.vbi
ſupra.⁊ alex.an.3.t.i.c.de 5° ꝑcepto .q.i.
ar.3.in fine.⁊ Tho.2ª2e.q.64.ar.6.c.3m
miniſtri iudicis condemnãtis innocenteȝ
ſi ſententia intolerabilem errorem uel in-
iuſticiam contineat.non debent obedire.
alias excuſarentur carnificeſ qui occidũt
martyres.ſi vero iiuſticiaȝ manifeſtã nõ
contineat non peccant preceptum exequẽ
do.quia ipſi ſuperioris ſententiam diſcu-
tere non habent nec ipſi innocentem inter
ficiunt.ſed iudex cui miniſterium prebẽt
Quid aget qui iurauit alicui ꝙ celabit
homicidium quod ipſe procurat.R°.ĩ.li°
ij.ti.lxix.ar.3.q.4. Quid de dño q fac̃ po
pulũ ul' famulũ ſuũ ul' hoies ſuos iurare
ꝙ ei dicet ſi q̊s viderit ul' ſcierit uel audi
erit ſurripuiſſe aliqd de reb⁹ ſuis uel dam
nificaſſe eum in aliquo.Reſpondet Rod.
diſtinguens ꝙ ſi ille cui eſt iuratum eſt tru
culentus ⁊ ferus probabiliter creditur.

aut ſuper hoc merito ſuſpectus habet̃ ille
q iurauit ſiue per alios probare poſſit ſiue
nō:illud quod ꝺe talib⁹ vidit:non tenetur
reuelare nec ꝓ iuramēto ſuare.quia illici
tum fuit quod iurauit.cuꝫ per conſequēs
ille q iurauit iuraſſet ꝙ ei cooparet̃ ĩ pec/
cādo.uel ſi cōmitteret ſup hoc diſcrimini
vnde nō ꝺebuit ab initio hi⁹ iuramētū p̄/
ſtare.ſ; poti⁹ oīa mala tolerare.Si aūt ille
cui iuratū eſt :credat̃ māſuetus ⁊ iuſtus
⁊ nō niſi rationabiliter ꝓceſſur⁹.diſtigue
qa ſi res hi⁹ ꝺe quib⁹ iurauit ꝺeputate ſint
cuſtodie iurātis.ſine peccato iuramētū p̄/
ſtare pōt ⁊ obſuare ꝺebet.Uñ ſi ipſe vide
rit furē aſportātē res ei⁹ cuſtodie cōmēda
tas.licꝫ ipſe ſol⁹ videat pōt clamare ⁊ fu
rem manifeſtare.⁊ poſt furē ire ne ſi ĩ hoc
negligēs fuerit teneat̃ damnū reſtituere.
nec reputabit̃ tal' proditor criminis ſiē nec
reputat̃ q ſuā iuriā aut dānū ꝓſeqtur co
ram iudice licꝫ qꝺ intēdit nō poſſit ꝓbare
Si aūt nō tenet̃ ad cuſtodiā illaꝝ reꝝ.tūc
ſi p alios ꝓbare poſſit ꝙ ipſe ꝺe talib⁹ ſcit
dño reuelet.Si vo ꝓbare nō pōt nō ꝺebꝫ
reuelare. ar.z.q.i. ſi peccauerit.⁊.z.q.7.
plerūqꝫ.niſi talibus pſonis q̄ pñt ꝓdeſſe⁊
nō obeſſe.ar.zz.q.5. hoc videt̃. Sed ⁊ ſi
qñ iurauit intēdit ſe obligare ad reuelan/
dū occulta que ꝓbare nō poſſit.nō fuit li/
citū iuramētū nec obligatoriū:ſ; talit̃ iurā
do peccauit. Quid ꝺe duobus hñtibus
cōem mēſurā quā ꝺeferre cōſueuerūt vē/
ditorib⁹ bladi.⁊ inde mercedē accipe.qui
iurauerūt ꝙ ꝺe cetero nō portarēt eā.⁊ ex
hoc multū dānificati ſūt.qa vēditoreſ bla
di ex hac occaſiōe ſibi ꝺe mēſura alia ꝓui
ꝺerūt nūqd ꝯtra tale iuramētū venire pñt
Rñdet roꝺ.ꝙ hoc nō pñt auctoritate ꝓ/
pria niſi ad tātū inopiā venerint ꝙ nulla
tenus haberēt vnde al's viuerēt.etiam ꝺe
elemoſynis.Eps tñ ſine tāta nccītate poſſꝫ
hi⁹ iuramētū in meli⁹ cōmutare cuꝫ nulli
ſit vtile ⁊ aliquib⁹ ſit dānoſū.Nūqd vno
coꝝ peierāte pōt alter cōtra iuramētū ve
nire.Rñdet roꝺ. ꝙ ſi alt̃ p̄dictoꝝ iurauit
ul' iurare intēdit ſub cōditiōe.ſ.ꝙ nō por/
taret hi⁹ mēſurā ſi alter nō portaret.tūc al
tero iuramētū nō ſuante.nec iſte tenet̃ ſer
uare.ſi aūt abſolute iurauit:in omnē euē/
tū ſuare tenet̃ quicquid alt̃ faciat.Si vo
neſciat quō iurauerit uel qd intēderit.di/
ſtingue.ꝙ ſi emolumentū mēſure ſit ipſis
duob⁹ cōe a quocūqꝫ illorūꝫ peteret̃.vno
peierāte nihilomin⁹ alter ſuare tenet̃ iura
mentū cū nullū ex hoc ei fiat p̄iudiciū.Si
aūt ſoli⁹ portātis mēſurā ſit emolumētuꝫ
eſt benigne interp̄tādū ꝙ fidē nō ſuāti.fi
ꝺem ſe ſuatuꝝ nō ꝓmiſit cū ſuo dāno⁊ al
terius lucro.vnde nō tenet̃ ſuare altero
nō ſeruāte.Hoſti.etiā ⁊ Inno.⁊ her.ex̄.c.
ꝑuenit.z.dicūt ꝙ ſi duo aliqd ſibi inuicem
iurent.vno illoꝝ nō ſeruāte alt̃ ſuare nō
tenet̃.ex̄.c.ſicut.ꝫ.in fi.⁊ hoc niſi illud ꝓ
miſſum ſit ad ꝺei honorem.ꝫꝫ.q.5.ꝙ ꝺeo.

Eſto ꝙ multitudo aliq̃ iuret ſe facturā
aliqd ul' nō facturā.nūqd duob⁹ uel trib⁹
ꝯtrauenientib⁹ pñt reliq ꝯtrauenire.R̷ꝫ
roꝺ.ſi ſimplr̃ ⁊ abſolute ⁊ ĩ omnē euētum
ſit iuratū quilibet tenet̃ ſuare qꝺ iurauit
quicquid faciāt alij.ſi aūt ſub ꝯditiōe uel
ob cām ſit iuratū.null⁹ tenet̃ niſi exiſtēte
cōditiōe ul' cā ꝓpt̃ quā ē iuratū. ar.zz. q.
4.non ſolū.ex̄ ꝺe condi.appo.verū. ⁊ ex̄
ꝺe iureiuran.ꝑuenit.z.⁊ hoc intellige vbi
tota obligatio ponebat̃ in euētū ꝯditionis
qr ſcꝫ iurās nō intēdebat ſe obligare niſi
exñte ul' veniēte cōditiōe. al's ſi intēdebat
ſe obligare nō tñ ꝓpter illā ꝯditionē.ſ; eti
am ꝓpter aliā cauſam tenetur implere licꝫ
nō extet ꝯditio illa.ut ſi quis iuret ad ſan
ctum Jacobū ire ut frēm ſuū videat ⁊ pec
cata ſua redimat lꝫ ſciat frēm ſuū ꝺeceſſiſ
ſe.nihilomin⁹ tenet̃ ꝓpter aliā cām. Et idē
intellige qñcūqꝫ qs iurat ex duab⁹ ul' plu
rib⁹ ꝯditiōib⁹ ul' cauſis ⁊ nihilomin⁹ intē/
dit ſe obligare qualibꝫ caꝝ extante. Et h̄
intellige ſuādū fore in foro ecclie nō ĩ fo/
ro pñie.vbi iudicat̃ ꝺe intētiōe. Quid ſi
qlibet ꝺe illa multitudine iurauit aliqd ſe
facturū ul' nō facturū ſi alij ſuarēt nunqd
duob⁹ ul' trib⁹ illoꝝ nō ſuātib⁹ poterūt alij
ꝯtrauenire.Rñdꝫ roꝺ.ꝙ ĩ foro penitētia
li recurrēdum eſt ad intētionē iurantiū. ⁊
ſm eam erit iudicādū ſcꝫ quomō ſit intel
ligēda cōditio illa.ſcꝫ ſi alij ſuēt vtrū ſcꝫ
ſi omnes alij ſuēt ul' aliqui. Quid ſi neſ
ciatur vtrū illa cōditio intellecta fuerit ꝺe
omnibus ul' tñ ꝺe aliquibus.uel ſi dubite
tur vtrū ſit iuramētum ſub cōditione uel
ſimpliciter.Rñdet roꝺ.ꝙ ſi iuramentum
ſpectet tñ ad cōmodum iurātium ⁊ medi
etas multitudinis vel maior pars non
ſeruet iuramentum ceteri non tenentur.
quia iam non extat conditio ſub qua eſt
iuratum.qa quod facit medietas aut ma
ior pars.facere dicitur vniuerſitaſ.Si au
tem medietas uel maior pars adhuc ſer/
uet.⁊ hoc vergat in damnum ſeruantiuꝫ

⁊ lucrū nō ſeruantiū benigne interꝑtādū eſt ꝙ aliquibꝰ nō ſeruātibꝰ. alij nō tenent̄ ſeruare ſicut dictū ē ſup̄ in caſu de mēſura cōmuni. qa nō eſt veriſil'e ꝙ aliqs iurātium voluerit cōditionē ſuā facē deteriorē ⁊ alioꝝ meliorē. Si aūt ſuātes iuramētū ex hoc nullū incōmodū patiātur. nō ē tutū eis cōtrauenire. ſ; denūciet̄ ꝓlato ut cogat vel iurātes ſibi inuicē iuramētū remittere uel nō ſuātes ſuare. Si aūt qḋ ē iuratū ſpectet ad dei cultū uel pietatē uel religionē. aut ſi tale qd ſit iuratū qḋ ſine iuramēto teneret̄ facere oēs tenētur etiā ſi alij nō ſuēt. Si autē dubitet̄ vtꝝ iuratū ſit ſimplicit̄ ⁊ abſolute uel ſub cōditione. Aut ſi neſciā de quot alijs intelligāt ꝯditionē illā ſcʒ ſi alij ſeruarēt. teneri debʒ certū ⁊ dimitti incertū. ⁊ interꝑtādū eſt ꝙ iurātes ſūt obligati p hiꝰ iuramētū niſi maior pars iurātiū trāſgreſſa fuerit illud. tūc eni quaſi iam cōditio nō exiſtit.

SEquit̄ videre de vndecimo ſcʒ de diſpēſatiōe ⁊ relaxatiōe ſiue abſolutiōe iuramēti. Circa qḋ ſciendū ꝙ ſm bern. ex̄. c. quāto. papa pōt quēlibet abſoluē a iuramēto ex iuſta cā. puta ꝓpter intolerabile ſcādalū. ul' ſi ꝓrogetur in multos malū exemplū. claue tñ diſcretionis ꝑcedente. huiꝰ ſnīe fuit tan[illegible]5.q.6. auctoritatē. vbi pleniꝰ de hoc. Dicit etiā ber. ex̄. c. petitio. ꝙ declaratio ſiue interꝑtatio iuramenti ꝑtinet ad papā ſiue dubitet̄ de ipſo qualiter ſit ſeruādū. ex̄. c. quāto. ſiue dubitet̄ vtrū ſit licitū uel illicitū. ex̄ de elc. venerabilē. Roḋ. aūt dicit ꝙ nō tm̄ papa ſed etiā epūs iuramēta licita ſicut ⁊ vota pōt ī meliꝰ cōmutare. maxīe cū iurat̄ qḋ nulli ē vtile ⁊ alicui ē damnoſū ut ſi qs iuret ꝙ nō loquat̄ martino ul' nō comedat cū eo. uel nō intrabit domū eiꝰ. uel nō recipiet aliquid ab eo. uel nō ſuiet ei niſi iurauerit hoc ut vitet occaſiōʒ peccādi quā ſolet incurrere quis ex familiaritate alicuius pſone. Nec obſtat illud ex̄ de elec. venerabilē. vbi dr̄ ꝙ ⁊ ſi iuramētū fuerit illicitū papa cōſuli debuit eo ꝙ ad papam pertinet decernere an iuramētū illud fuēit licitū uel illicitū. qa loqtur de regno alemanie qḋ q̄ hʒ eo ipſo impator debet eē qḋ ſine approbatiōe pape nō debet fieri. ⁊ forte circa magnas pſonas ⁊ ardua negocia ꝓpter ſcandalū. ſolus papa pōt interponē ꝑtē ſuā in talibꝰ iuramētis. ⁊ forte etiā in iuramēto vniuerſitatis ꝓpter ſcādalū nō pōt epūs diſpenſare uel in aliud ꝯmutare licʒ hoc poſſit in iuramēto pſone priuate. Poteſt etiā dici ꝙ qñ iuramētū eſt dubiū uel licitū ſolus papa pōt ipſū relaxare ſine aliqua cōmutatiōe. qa eius auctoritas excepta videt̄. epūs vͦo ⁊ ſi nō poſſit a iuramēto ſimplr̄ abſoluere. pōt tñ ī meliꝰ cōmutare. nec hoc ē ꝯtra iuramētū venire. uel ipſū infringē. ex̄ de iureiurā. ꝑuenit. ij. hec roḋ. Inno. aūt ⁊ hoſti. ex̄. c. debitores dicūt ꝙ epūs in iuramētis diſpenſat ſi ſint dolo metu ul' vi extorta. 15.q.6.c.1. ⁊.2. ex̄ .c. cū ꝯtingat. imo etiā epūs poteſt qñqʒ ex cauſa in iuramētis licite factis uel ꝓſtitis diſpenſare. 15.q.6. nos ſanctoꝝ. ⁊. c. iuratos. Tho. 2a 2e. q.89. ar.9. c 3m. vͦo circa hoc diſtinguit. ſ. ꝙ illud qḋ ꝓmittitur ſub iuramēto aut ē manifeſtū peccatū. ⁊ tunc nullo modo ſeruari debet. Aut ē boni maioris īpeditiuū ut cū qs iurat ſe nō ītraturū religonē. ⁊ tūc licet ſuare ⁊ non ſuare ⁊ in his duobꝰ caſibus nō indiget diſpēſatione. Aut eſt dubiū vtꝝ ſit licitū uel illicitū. ꝓficuū uel neceſſariū. ſimplicit̄ ul' in caſu. ⁊ in hoc quilibet epūs pōt diſpenſar̄ Aut ē manifeſte licitū ⁊ vtile. ⁊ tūc videt̄ hr̄e locū diſpenſatio ul' ꝯmutatio ſi aliqḋ melius faciendū occurrat ad ꝯmunē vtilitatē qḋ maxīe ꝑtinere videt̄ ad ꝑtātē pape qui curā hʒ vniuerſalis eccl'ie. qa etiā ad papā ꝑtinet in oībꝰ generalit̄ que ſpectāt ad diſpenſationē reꝝ eccliaſticaꝝ ſuper q̄s hʒ plenitudinē ꝑtātis. ſicut etiā ad vnūquēqʒ ꝑtinʒ irritare iuramētū a ſuis ſb̄ditis factū circa ea q̄ ſubdūt̄ eiꝰ ꝑtāti. ſic pōt pater irritare iuramētum puelle ⁊ vir vxoris ut dr̄ Numeri. 30°. ſicut dicet̄. j. de voto Pone ꝙ aliqs iuramento teneat̄ aliqd facere ⁊ petat dilationē uel abſolunē. ⁊ obtineat ab eo cui tenet̄. q̄ritur vtrū ſit ex toto abſolutꝰ a iuramēto. ⁊ videtur ꝙ non. qa deo reddēdū ē iuramētū. ex̄. c. debitores. R° ſm ray. ſi iuramētum in fauorē dei fiat ut per illḋ hō ſe obligare deo intēdat non pōt abſolui ab hoīe niſi p cōmutationē in melius ſic infra dicet̄. de votis. Si tu dices ꝙ ille nō intēdit ſe obligare deo ſ; tm̄ hoī. Rñdet Roḋ. ꝙ nihilominꝰ ab hoīe nō pōt abſolui exquo iurat ſe factuꝝ aliqd in fauorē dei. ſic ſi iuraſſem tibi ꝙ darē ticio. io. ſol'. in fauorē eiꝰ non poſſes mihi remittē hiꝰ iuramētū. Si aūt tale iuramētū ſit factū in fauorem hominis. ⁊ ille ſpōte abſoluerit. poſtea nō tenet̄

⁊ idē ē de dilatiōe ſolutiōis faciēde ſi iura
tū fuerit ꝙ fiat circa diē. c. x̄ de ſpō. ꝑterea
.i. Nūquid cū iurat vniuerſitaſ aliqua
ſiue cū iurāt aliq ſe facturos aliqd remit/
tere pñt ſibi inicē iuramētum hi⁹. Rñdet
ray. ⁊ rod. ꝙ ſi tale iuramētū ptineat ad
dei fauorē uel cultū uel religionē uel pieta
tē ſibi remittere nō pñt. ut ſi duo iurent ꝙ
vltra mare deo militare ibūt. uel ꝙ religi/
onēītrabūt. uel ꝙ dicēt duo uel tria pſal
teria ꝑ īuicē. uł ſi aliqui mechanici iurāt
ꝙ de ſuo lucro certā portionē dabūt ī ali/
quos pios vſus. Si tñ aliqui iurēt ꝙ vl/
tra mare ſimul ibūt remittere ſibi pñt ꝙ ſi
mul nō eāt. ſed nō pñt remittere ſibi quin
vadāt. Quādo aūt iuramētū reſpicit tpa/
le cōmodū. diſtingue. qr ſi ſine iuramēto
facere tenēt̃ qđ iurāt: ſibi remittē nō pñt.
qa ꝓpter ſalutē aiaꝝ videt̃ ſic iuratū. ut ſi
carnifices iurēt ꝙ carnes infectas uł cor/
ruptas ꝓ ſanis nō vēdēt. Aut mercato/
res ꝙ nō ſophiſticabūt merces ſuas. nec
ꝓpter t̃minū carius vēdāt. Si aūt non te
nēt̃ ſuare qđ iurāt. niſi qr iurāt tūc diſti
gue ꝙ ſi obſeruātia iuramēti ſpectet tñ ad
ꝯmodū uel icōmodū iurātiū. ⁊ iurēt de dā
do ſiue faciēdo aliq̄ alteri ab altero pñt re
mittere ſibi. ut ſi quiſ iuret alij ꝙ faciat ali
quā opam ſibi ⁊ alius ei iuret ꝙ merce/
dem ei reddet. uel qñ ſocij iurāt de coīcan
dis ſibi īuicez oīb⁹ ſuis lucris. Si aūt nō
iurēt ſup aliquo faciēdo uel nō faciendo
ſibi īuicem. ſ; al's iurant ſe aliqd facturoſ
nō pñt remittere ſibi ut in caſu poſito ſup̄
de hñtib⁹ cōmunē menſurā. uel cū iurant
duo ſocij ꝙ ñ negociabūt̃ tali uł tli mer
catōe. uel ꝙ nō ibūt ad nūdinas tales. Si
v̊o iuramētū reſpiciat cōmodū uel incom
modū alienū. diſtingue. qa ſi obſeruatio
iuramēti reſpiciat ꝯmodū alienū nō pñt
remittere ſibi. ut ſi aurifabri iurēt ꝙ non
vendent opa ſua niſi de materia ſic uel ſic
purgata. Si aūt obſeruatio iuramenti ſit
dānoſa alijs nō eſt obligatoriū. ut ſi iurēt
ſutores ꝙ nihil faciēt in nocte de ope artꝭ
ſue. uel certis tēporib⁹ anni. ꝓpter rarita/
tem cari⁹ vēdāt opa ſua. uel qñ ciues ali/
cuius ciuitatꝭ vineas habētes iurāt ꝙ nō
pmittāt vinū allatū aliūde vēdi in territo/
rio ſuo q̄diu vinū illi⁹ territorij inuenietur
venale ꝓ p̄cio tali. Licz autē hi⁹ iuramēta
nō obligēt. qr illicitū ē qđ iurat̃ cū ſit pec/
catū etiā ſine iuramento talia aut facē uel
ſeruare corrupta intētiōe. tñ ꝓpter reuerē
tiā ſacramēti ⁊ ſcādaluz alioꝝ nō expedit
ꝙ hi⁹ iuramēta ſibi remittaut auctoritate
ꝓpria uel veniāt cōtra ea. ſed auctoritate
epi ſūt reuocanda uel potius non tenuiſſe
denūciāda ⁊ penitētia de ipſis ē iponenda.

De periurio ti. 19⁹.

P ostea ꝯſiderādū eſt de piurio
⁊ pmo de eius multiplici acce/
ptiōe ⁊ q̄le pctm̄ ei⁹ ſit veniale
uel mortale. 2° de grauitate pec
cati ei⁹ ꝑ cōpationē ad quedā alia pecca/
ta. 3° de qbuſdā dubijs circa materiā iſtā
4° de eius pena. Circa pmū ſciēdū ꝙ ꝑ
iuriū ſm gof. ⁊ hoſti. ti. de iureiurā. dr̃ q̄/
druplr̃. ſ. falſa iuratio. iuramenti trāſgreſ/
ſio. īdiſcreta iuratio. ⁊ mendaciū firmatū
iuramēto. p̊ mō piuriū. ſ. ꝓut ē falſa iura/
tio pōt eē triplicit̃. aut qr eſt falſitas ex p/
te iurati tñ. ut cū qs iurat falſū qđ credit
eē veꝝ. Aut ex parte iurātis tñ ut cū qs
iurat verū qđ credit eē falſuz. Aut ex pte
vtriuſqz. ut cū qs iurat eē verū qđ ē falſū
⁊ credit eē falſū. Et in his duobus modis
vltimis ē mēdaciū firmatū iuramēto qđ
eſt q̄rtū mēbrū p̊ue diſtinctiōis. Vñ falſa
iuratio ꝓut ē pmū mēbrū pme diſtinctōis
erit ſolū qñ falſitas ē tñ ex parte iurati. p̊
mō falſa iuratio ſm gof. ⁊ hoſti. ⁊ bern.
e. x̄ de iureiurā. tua. i. ſi ignorāt̃ fiat. ⁊ ha/
bita omni diligētia nullū pctm̄ īducit. 22.
q. 2. hoies. nō adhibita v̊o oi diligētia eſt
pctm̄ veniale. diſ. 32. §. verū. in fi. Ray. v̊o
dicit ꝙ hi⁹ falſa iuratio ſi ſit adhibita dili
gentia debita: eſt veniale. ſi v̊o ꝓueniat ex
ignorātia iuris uel facti craſſa ⁊ ſupina.
eſt mortale. 22. q. v. qui piurat. 2° v̊o ⁊ 3°
mō iuratio falſa ſi fiat iocoſe uel ſimula/
torie ſm gof. ē peccatū veniale. 22. q. 2. ꝙ
ait. ⁊ c. vlti. Scdm v̊o tho. vbi ſup̄. c. 2m.
pe. ⁊ ray. eſt peccatū mortale ꝓpter reuerē/
tiam dei. Si autem fiat ſerioſe ē peccatuz
mortale ſm gof. ⁊ tho. 2a 2e. q. 98. ar. 3. c.
22. q. 2. hoies. Sed circa hūc moduz vlti
mū ricar. 3. diſ. 39. q. 3. ar. 2. c. diſtiguit ſic
ſcz ꝙ ille q iurat aut deliberat de dicto cō
firmādo ⁊ de iuramento per quod eſt cō/
firmandum. ⁊ periurat ſolēniter in preſen
tia iudicis. ⁊ ſic periurans non tantū mor
taliter peccat. ſed etiam ſi pro tali periurio
feratur ſententia diffinitiua cōtra eū i cā
accuſatiōis ē infamis. vi. q. i. īfames. Aut
deliberat de dicto cōfirmādo ⁊ iuramēto

nõ tamen ſolẽnit᷑ piurat.⁊ ſic etiã iurans
mortalit᷑ peccat cuꝫ exp̃ſſe faciat cõtra dei
p̃ceptũ. Leuiti.19. nõ iurabis in noĩe meo
Aut deliberat de dicto ꝭ nõ de iuramento
⁊ ſic põt ꝯtingẽ ꝙ homo piuret ſine mor
tali pctõ.tñ ẽ ad min⁹ veniale graue. Aut
de neutro deliberat.ꝭ totũ ꝓfert ex ſurre-
ptiõe.⁊ ſic piurãſ peccat ẽt venialit᷑.min⁹
tñ q̃ꝫ i caſu p̃cedẽti.h̃ ricar.ibidẽ.⁊ cõuẽit
cũ eo boñ.3.diſ.39.q.i.ar.3.c.cõcordat eti
ã ſatis tho.vbi ſup̃.c.3m.Ulteri⁹addit Ri
car.vbi ſup̃.ꝙ illud qõ ex ſurreptiõe ꝓce
dit nõ ẽ pfecte volũtariũ.ad hoc aũt ꝙ qs
mortalit᷑ peccet reqrit᷑ ꝙ peccatũ ſuum ſit
plene volũtariũ directe uel interp̃tatiue.
qõ dico ꝓpter illũ q cũ deliberare poſſit ⁊
deliberare cõtẽnit.ſi ex tali cõtẽptu ex ſur
reptiõe piurat:videt᷑ multis ꝙ nõ excuſe
tur a mortali.ſecus ẽ ſi omittit deliberare
ex negligẽtia. Periuriũ v̓o 2. mõ dictũ.ſ.
quod eſt tranſgreſſio iuramẽti.ſi ſit tranſ
greſſio iuramenti illiciti ſic eſt peccatum
in iurãdo ꝭ nõ in contraueniẽdo.qn eti
am nullo mõ ẽ ſeruãdũ.22.q.4.c.i.2.⁊.3
Si v̓o ſit trãſgreſſio iuramẽti liciti ẽ mor
tale pctm̃.6.q.i.qcũqꝫ. Periurium aũt 3.
mõ ſcꝫ ƀm ꝙ ẽ iuratio indiſcreta.ẽ ſcõm
gof.peccatũ veniale.diſ.25.§.crimis.in fi.
Bern.v̓o ex̃ de iureiurã.tua.i.diſtinguit
ꝙ ſi fiat ex deliberatiõe eſt pctm̃ mortale
ex̃.e.ſicut ex lr̃is. Si v̓o iocoſe uel incau
te eſt veniale.diſ.25.§.alias ea demũ.⁊ ſa-
tis cõcordant cũ bern. Boñ.3.diſ.39.q.i.
ar.3.c. Ricar.3.diſ.39.q.3.ar.2.c. Tho.
vbi s̃.c.3m.⁊ ray. Ad h̃ nõ ƀꝫ boñ vbi
s̃.ar.2.o.ꝙ piuriũ ẽ malũ nõ tñ in ſe ꝭ ẽt
ƀꝫ ſe ita ꝙ nll'o° põt fieri bñ. Rõ h⁹ ẽ du
plex.vna q2 piuriũ plerũqꝫ claudit in ſe
mẽdaciũ qõ ẽ ƀm ſe malũ.2a aũt rõ eſt ge
neralis.q2 oĩs piurãs ſũme v̓itati cõtume
liã facit dũ eã ad ei⁹ cõfirmationẽ induc̃.
ad qõ nõ deberet aſſumi.⁊ iõ q2 nõ deor
dinat hoĩem tñ ad ꝓximũ.ꝭ etiã ad deuꝫ
inde eſt ꝙ ſemp eſt malũ. Sed nũqd ſi
qs piuret neceſſitate cõpulſus excuſabit᷑
a pctõ. R°ꝙ ẽ neceſſitas nature ⁊ nc̃citas
coactiõis. Neceſſitas nãe nõ habꝫ legem
de cõſe.diſ.i.ſicut.⁊ ex̃ de cõſue.quãto.vñ
⁊ a tãto ⁊ a toto põt excuſare.ex̃.e.quere
lam. Neceſſitas v̓o coactiõis nõ excuſat
a toto in his q̃ ƀm ſe ſunt mala. ꝭ excuſat
ſoluꝫ a tãto.q2 volũtas ſufficiẽt cogi non
poteſt.ex̃ de his q̃ vi.ſacris. ⁊ ꝓpterea.qa
piuriũ eſt ƀm ſe malũ quãticũqꝫ qs ad il

lud cogat᷑:nõ oĩo excuſat᷑.h̃ boñ.ibidẽ.o.
⁊ cõuenit cũ eo Guil.naſo. Petrus autẽ
diſtinguit.3.diſ.39.q.i.ar.3.c.ꝙ duplex ẽ
coactio.ſ.abſoluta q̃ excuſat a toto. ⁊ cõ-
ditionata q̃ excuſat a tãto. Prima cadit ĩ
corpe nõ ĩ aĩa.iõ actus oĩno corpales pñt
ꝑ coactionẽ excuſari totalit᷑ a peccato.2a
cadere põt etiã ĩ aĩa.iõ act⁹ aĩe uel ſolius
uel mediãte inſtrumẽto corporeo excuſa-
ri pñt a tãto nõ a toto.⁊ hi⁹ act⁹ ſũt mẽda
ciũ ⁊ piuriũ.⁊ iõ ꝑ coactionẽ pñt excuſari
a tãto nõ a toto. Et ꝯcor.guil.naſo.⁊ gof.
in ſũ.ti.de his q̃ vi.ꝓbat᷑ p̃mũ mẽbrũ p̃di
cte diſtinctiõis.32.q.5.quaſi ꝑ totum. 2m
mẽbrũ ex̃ de his q̃ vi.ſacris. Nõ aũt di
citur ex̃ de iureiurã.verũ.ꝙ illi q venerunt
cõtra iuramẽtũ vi uel metu p̃ſtutũ ꝓ vita
⁊ reb⁹ ſeruãdis nõ ſũt ꝓpter hoc puniẽdi
tanq̃ꝫ ꝓ crimie mortali.hoc iõ dr̃ ƀm Ri
car.3.diſ.39.q.3.ar.2.c.3m.⁊ Tho. 2a 2e.
q.3.c.im.nõ q2 nõ peccẽt mortalit᷑.ꝭ quia
ſũt puniẽdi pena miori.qa ut dr̃ in glo.ibi
metus attenuat culpã.ut dr̃ i.c.ſacris.uel
etiã ƀm Ricar.vbi ſup̃.c.2m.illud intelli-
gitur in iudicio fori.

Circa 2m querũt᷑ plura.ſ.vtꝝ piu
riũ ſit maius pctm̃ q̃ꝫ homicidiũ.
R°. quidã dicũt ꝙ ſic ꝓ eo ꝙ per
iuriũ eſt cõtra rõnis ordinẽ directe ⁊ im-
mediate reſpiciẽtẽ deũ. Et homicidiũ ẽ cõ
tra rõnis ordinẽ directe ⁊ ĩmediate reſpi-
ciẽtẽ ꝓximũ.⁊ ꝓ eo ꝙ piuriũ ẽ cõtra p̃ce-
ptũ p̃me tabule.homicidiũ v̓o ẽ cõtra p̃ce
ptũ 2e tabule. Sed ꝯtra iſta ẽ ꝙ eiſdem
rõnib⁹ ꝯcludi poſſet ꝙ graui⁹ eẽt in dñica
facere op⁹ ſeruile q̃ꝫ homicidiũ. Ideo alij
dicũt ut Ricar.3.diſ.39.q.4.ar.i.c.ꝙ gra
uius peccatũ ẽ homicidiũ q̃ꝫ piuriũ.q2 tã
to pctm̃ ẽ graui⁹ quãto ꝯtrariat᷑ directe
maiori v̓tuti ⁊ actui digniori.ꝭ piuriũ eſt
directe ⁊ ĩmediate ꝯtra actũ v̓itatis latrie
ut patet ex ſuperiorib⁹.homicidiũ aũt ẽ dire
cte ⁊ ĩmediate ꝯtra charitatẽ rõne act⁹ ſe
cũdarij qui eſt ꝓximũ diligẽ. Certũ ẽ aũt
ꝙ nobilior virt⁹ ẽ charitas q̃ꝫ latria. No
bilior etiam eſt actus proximũ ex charita
te diligere q̃ꝫ verum ex legitima cauſa iu
rare.graui⁹ ꝗ peccatum eſt homicidiũ q̃ꝫ
piuriũ. Utrũ piuriũ ſit maius peccatuꝫ
q̃ꝫ adulteriũ. Rñdet ricar.vbi s̃.ar.2.c.ꝙ
ſic.q2 tãto pctm̃ ẽ graui⁹ quãto corrũpit
ordinem digniorẽ ſi eque pfecte corrũpit
ipſũ.ſicut ordo minus digni⁹ corrũpit᷑ per
aliud pctm̃.certũ eſt autem ꝙ ille ordo eſt

dignioꝛ q̄ debet eē hoīs ad deū īmediate
⁊ directe q̄ꝫ ille qui debet eē ad ꝓximum
⁊ ad deū ꝓxio mediāte. Prim⁹ aūt oꝛdo
coꝛrūpit̄ p piuriū.2⁹ coꝛrūpit̄ p adulteriū
nec oꝛdo ſecūd⁹ coꝛrūpit̄ pfecti⁹ p adulte
riū q̄ꝫ p̄m⁹ p periuriū. Adulteriū eni non
eſt ꝓpinqui⁹ maxīe īiurie q̄ poſſit eē cōtra
deū imo ecōuerſo.piuriū eni ē ꝓpinquius
blaſphemie q̄ ē ꝯt̄ deū ex ei⁹ odio q̄ꝫ adul
riū hōicidio. Utꝝ piuriū ſit mai⁹ pctm̄
q̄ꝫ furtū. R⁹ pꝫ ex dictis q̄ ſic.cū piuriū
ſit maius pctm̄ q̄ꝫ adulteriū qđ eſt maius
q̄ꝫ furtum.

Circa 3ᵐ qđ ē de quibuſdā dubijs
q̄rūt̄ plura.ſ.vtꝝ nccītas excuſet
in iuramēto ꝓmiſſoꝛio a piurio.
Vbi gr̄a.debitoꝛ iurauit q̄ in certo termio
ſolueret.ſ; impedit⁹ ſoluē nō pōt. R⁹ ſcđm
Ray.ſi tūc qn̄ iurabat credebat q̄ ſolue/
re nō poſſet.uel credebat q̄ poſſet.ſ; fatue
credebat.qa cām credēdi nō habebat.tūc
in vtroq; caſu peierauit.qa in p̄mo veri/
tas in cōſcia deerat.in 2ᵒ iudicium.Si vo
credebat ab initio q̄ ſoluē poſſet.⁊ ꝓbabi
lit̄ q̄ꝫtū ad h̄ nō peierauit. ⁊ ſi poſtea poſ/
ſe ſuū fecit ⁊ in termīo ſoluē nō potuit nō
eſt ꝓpter hoc piur⁹ ex hac cā. ⁊ multo ma
gis excuſat̄ ſi pecuniā tpe debito miſit.ſed
pecunia caſu in via perdita fuerit.ex̄ de iu
reiurā.querelā.Si tn̄ elapſo termīo ſoluē
poſſet ⁊ nō ſolueret:peieraret.lapſus enim
termī nō ſuſtulit obligationē iuramēti. ex̄
de dolo ⁊ cōtu.cū dilecti. Pone q̄ vni/
uerſitas alicu⁹ ciuitatis uel collegij obli/
gauerit ſe iuramēto ad aliqd:moꝛtui ſūt
iurātes.querit̄ vtrū ſucceſſoꝛes ſint piu/
ri ſi trāſgrediant̄.videt̄ q̄ ſic.qꝛ oēs obli
gatiōes āteceſſoꝝ trāſeūt ad ſucceſſoꝛes
ex̄ de ſolu.c.i.⁊ ex̄ de vſurꝭ.tua.Itē idē po
pulus ē hodie q̄ fuit cētū annis retro.7.q
i.deniqꝫ. R⁹ non ſūt piuri.obligatio eni iu
ramēti pſonalis ē ex parte iurātis. vn̄ nō
trāſit ad ſucceſſoꝛes q̄ꝫtuꝫ ad piculū piu
rij tenēt̄ tn̄ adimplē.ar.ex̄.c.veritatis. ⁊
p iura ſup̄dicta.Sed ex parte ei⁹ cui iura
tur tranſgredit̄ pſonā.vn̄ ſi qs p̄ſtet iura/
mētū fidelitatis p̄lato ⁊ ſucceſſoꝛib⁹ eius.
n̄ tenet̄ illud p̄ſtari ſucceſſoꝛi eius licꝫ ſit
ſucceſſoꝛi obligat⁹ ad fidelitatē. ſicut ante
ceſſoꝛi hoc fallit in liberto q̄ dꝫ infra an/
nū facē pfeſſionē patrono nouo. 12.q. 2.
ſepe fit. hec Inno.⁊ Ber. ſuper.c.veritatꝭ.
Pone aliquis iurauit ſe ſeruatuꝝ ſta/
tuta in eccl̄ia ſua edita.poſtea fit ibi ſtatu
tutū nouū qđ ipſe ꝓmittit p idē iuramen/
mētū ſe ſeruatuꝝ .⁊ illud poſtea frangit.
eſt ne piurus. R⁹ licet trāſgredi nō debe/
at qđ ꝓmiſit.nō tn̄ tenet̄ ad illi⁹ obſerua/
tionē ex debito p̄ſtiti iuramēti.ex̄.c.cleric⁹
q̄ iurauit.⁊ ex hoc patꝫ ſm̄ bern.ibidē.q̄
iuramētū nō extēdit̄ niſi tn̄ ad ea de qb⁹
cogitatū ⁊ dictū fuit ⁊ nō ad ea que poſt
ea acciderūt.ar.ex̄.c.ad nr̄am.hoc aūt intel
ligas ſane qn̄ ſcꝫ de ſtatutꝭ p̄teritis factuꝫ
fuit iuramētū.alioqn ſi intēdebat de ſtatu
tis tā p̄teritis q̄ꝫ futuris.tenet̄ ad illud eti
am ſi nullā poſtea fecit ꝓmiſſionē dum tn̄
ſit licitū ſtatutū. Quid de illo q̄ cōpulſ⁹
a dn̄o ſciēter piurat. R⁹ q̄ ambo ſūt piu/
ri.⁊ moꝛtalit̄ peccāt dn̄s qa p̄cepit miles
uel ſeru⁹.qa plus dn̄m tpalē q̄ꝫ deū vl̄ ani
mā dilexit.22.q.5.q cōpulſus. Quid ð
illo q̄ ꝓuocat ad iurādū cū quē ſciēt̄ vl̄ ꝓ
babilit̄ credit falſū iuraturū uel exigit uel
recipit ab eo ſacramētū veritati cōtrariū
⁊ ſciēt̄. R⁹ ſm̄ Ricar.3.diſ.39.q.3.ar.3.c.
⁊ bon̄.3.diſ.39.q.2.ar.3.c.⁊ Tho.2ᵃ2ᵉ.q
98.ar.4.c.inducēs aliū ad iurādū.aut h̄
facit pſona publica ⁊ ut pſona publica.⁊
ſm̄ oꝛdinē iuris. ⁊ ſic non peccat. licet cū
falſū iuraturū credat.qꝛ facit illud ad qđ
ex officio tenet̄.vn̄ nō tā dꝫ dici illum ad
iurādū cogere q̄ꝫ pars aduerſa q̄ petit h̄
a iudice.Aut facit hoc pſona priuata uel
ēt pſona publica nō tn̄ h̄ fac̄ ut pſona pu
blica.vel etiaꝫ hoc facit ut pſona publica
tn̄ ꝯtra oꝛdinē iurꝭ ⁊ ſic grauit̄ peccat.ar.
22.q.5.ille q. Quid ſi audiat aliqs aliū
iurare falſū ⁊ ipſe ſcit ⁊ tacet.nūqd peccat
videt̄ q̄ ſic.qa dr̄ Leuitꝭ.5ᵒ aīa q̄ audiērit
vocē iurātis falſum teſtiſqꝫ fuerit.q̄ aut
ipſe vidit aut cōſcius ē:niſi idicauerit.poꝛ
tabit iniquitatē ſuā. Itē.nō caret ſcrupulo
ſocietatis occulte q̄ manifeſto facinoꝛe de
ſinit obuiare.86.diſ.faciētis. Econtrario
videtur q̄ peccet manifeſtādo. Nā q̄ cri/
men occultū pandit nō erroꝛeꝫ coꝛrigit ſ;
pꝛodit ut dicit Aug⁹.2.q.i.ſi peccauerit.
Itē.ſi pꝛodierit eū punient̄ foꝛte ille in coꝛpe
uel occidet̄ a iudice. uel etiā a parētibus
illius contra quē volebat peierare.vl̄ ipſe
met pꝛoditoꝛ de facili poterit moꝛtis picu
lū icurrere. R⁹ Augꝭ.hāc q̄ſtionē dicit eē
valde difficilē ⁊ pplexā. tn̄ ſic ſoluit eā.ſ.
q̄ exq̄ moyſes i p̄dcā auc̄te leui.nō exp̄ſſit
cui h̄ eēt idicādū ſuffic̄ illi ut ſe ſoluat. ab
hoc peccati vinculo ſi indicet talibus qui
magis poſſent pꝛodeſſe q̄ꝫ obeſſe periuro

ſiue eũ corrigẽdo ſiue deũ ꝓ eo placando
ut ſũt ſacerdotes uel honeſti ⁊ diſcreti pa
rẽtes. ⁊ ad hãc denũciatiõ3 faciẽdã talib⁹
pſonis tenet̃ qlibet ſm oẽs q viderit ali/
quẽ vicinũ pcipitõ .i. pctõ ↄmittẽdo. zz. q
5 hoc videt̃. ſ3 ad denũciãdũ crimẽ iã cõ/
miſſũ dicũt fere oẽs doc. ꝙ tenẽt̃ plati ex
pcepto. Alij vͦ nõ tenent̃ niſi ex cõſilio. ⁊
itelligas platos large tã eccliaſticos q3 ſe
culares etiã patrẽfamilias circa familia3
ſuã. z3. q. 4. duo iſta. ⁊. c. q. 5. non putes. ⁊
eſt ar. z3. q. 4. c. i. Hugo vͦ dicit indiſticte
oib⁹ eẽ pceptũ a dño vbi ait. ſi peccauerit
in te frat̃ tu⁹ ⁊c̃. S3 ad hoc põt dici ꝙ ibi
loqbat̃ dñs petro. ꝓ qõ p3 ꝙ plati tm̃ da
bat pceptũ. optimu3 ar. diſ. z6. uide. opi.
Hug. ẽ nimis rigida. vñ pma magi. placet
ſcõm Ray.

CIrca 4m. ſ. de pena piurij ſciẽdum
ꝙ ꝓ crimine piurij imponit̃ pñia
ſeptẽ annoꝝ. 6. q. i. qcũq3. qa hec
penitẽtia ꝓ qlibet mortali imponit̃. 33. q. z
hoc ipſũ. tñ inſpectis modis piurij ⁊ qlita/
te ⁊ ceteris circũſtãtijs uel magis uel mi/
nus ẽ aſpera pñia imponẽda. ut habet̃. j.
lio. 5o. ti. de canonib⁹ pñialib⁹ hoc eſt i indi
cio aĩe. ſ3 i iudicio corpoꝝ ſi accuſat⁹ crimi
nali cã cõuincit̃ degradabit̃. diſ. z5. §. cri/
minis. ⁊ ẽ infamis nec ad teſtimoniũ ad/
mittit̃ quãtũcũq3 pñiam egerit. ut ex̃ de
teſti. teſtimoniu3. ⁊. 6. q. i. infames. ex quo
eũ ſemel ẽ ꝓbatũ cõtra eũ piuriũ etiam i
modũ exceptiõis expellit̃ i alio iudicio. ⁊
patit̃ hãc penã ordiariã. qꝛ h crimẽ nimiſ
frequẽtabat̃. zz. q. vlti. ⁊ qꝛ ipſũ crimẽ. tã
git falſũ teſtimoniũ. ex̃ de teſti. ſicut nobis
hoc intellige de eo q ſciẽt̃ deierauit ponen
do falſũ ꝓ vero vel ecõtra. uel vitatẽ ce/
lando. ex̃ de crimie falſi. c. i. uel veniendo
ↄtra illõ qõ iuramẽto firmauit niſi excu/
ſet eũ aliq̃ de cõditiõib⁹ tacitis ſibi ãnexis
de qbus habitũ ẽ ſup̃. ⁊ hoc qñ iuramẽtũ
fuit licitũ uel ſuãdũ. ſi aũt fuit temerariũ
aut fuit ſimplex aut colligatũ. ſi ſimplex i
foro iudiciali ſm gof. puat̃ beneficio. ex̃. e
tua. i. §. ceterũ. ſed in foro pñiali imponit̃
pñia tñ vni⁹ anni. zz. q. 4. ſacramẽto. Ut
dic ſm hoſti. ꝙ nõ puat̃ in p caſu niſi qñ
p inqſitionẽ de piurio ↄſtat. ex̃. e. querelã.
vbi vͦ piuriũ ẽ ſimplex ⁊ temerariũ non
puat̃ nec infamis efficit̃. iõq3 nõ repellit̃
a teſtionio. ut ex̃ de teſti. intimauit. nec a ꝓ
mouẽdo. ex̃. e. de iure iurã. ſic nr̃ iſ. ſ3 piur⁹
ſupior cũ ſit infamis nõ põt ꝓmoueri. ex̃
de exceſ. pla. inter dilectos. Nã ⁊ repellitur
ab obtinẽdo. ⁊ hab3 locũ hec pena: vbi cle
ric⁹ duo cõtraria cõiurauit cũ piuriũ tũc
vitari nõ poſſit. ex̃. e. querelã. Et ẽ hoc cri
men magis puniẽdũ in epis q3 i inferiori
buſ. ut ex̃. e. cũ quidã. Ro. i. Si vͦ iuramẽ
tũ temerariũ ſit colligatũ ut i cõiurationi
bus uel ↄſpirationib⁹ illicitis. ſi clerici ul̃
monachi cõmiſerint ſũt degradãdi. ſi layci
excoicãdi. ⁊ ſiũt infames ſm cano. ii. q. i.
cõſpirationũ. ⁊. c. cõiurationũ. nec admit/
tũtur in teſtimoniũ. ex̃ de ſimo. p tuas. niſi
agat̃ de gnãli ſtatu ecclie vbi qdẽ intro/
gẽt̃. ⁊ ſi dicũt cõtra eũ cõtra quẽ cõſpira
uerũt dũmodo p alios legitime ↄprobet̃.
ſnĩa valet. ſ3 ⁊ ↄtra alios coꝝ teſtimonijs
ſtat̃. ex̃ de re iudi. c. i. z. ⁊. 7. Sed ⁊ ad dete
gẽdũ cõſpirationẽ admittũt̃ ⁊ cogũt̃ vbi
alij teſtes deficiũt. ex̃ de teſti. cogẽ. c. vlti. ne
tãtũ maleficiũ remaneat impunitũ. Cõſti
tutio vͦ feudorũ punit ſingulos tales in
vna libra auri ut in lib. feu. de pace iu. fir.
fer. l. hac edictali. §. conuenticulas. Sed
ſm legẽ ãtiquã ꝓ pſone qualitate ad fur/
cã tollũt̃ aut beſtijs ſubijciũt̃. aut i inſulã
deportant̃. ff. de penis. l. ſi qs aliqd. ⁊. l. aut
facta. Ro. i. Qui etiã tales recipiũt uel de/
fendũt cõtra dei iuſſionẽ penã grauiſſimã
patiũt̃. C. de ſeditioſis. l. i. ⁊. z. Utꝝ tñ p
iurus ſit infamis. diuerſi diuerſimode di
xerũt. Azon enĩ dixit ꝙ piur⁹ i iuramẽto
de pñti uel de pterito nõ ẽ infamis. nec i iu
ramẽto de futuro niſi veniat cõtra duo. ſ.
ↄtra iuramẽtũ ⁊ pactionẽ. Ray. vͦ dixit
ꝙ piur⁹ in iuramẽto aſſertorio nõ ẽ infa/
mis. ſ3 in ꝓmiſſorio ſic. His aũt reprobat̃.
gof. ⁊ hoſti. dixerũt ꝙ piur⁹ ẽ infamis ſi/
ue de pterito uel pñti ſi ſciẽter ⁊ prudẽt̃ ſb
iuramẽto falſũ aſſerat. ſiue iuramẽtũ ſpõ
te factũ de dãdo uel faciẽdo volẽs frãgat
6. q. i. infames. talis. n. mortalit̃ peccat. g̃ ẽ
infamis infamia canonica. 6. q. i. illi qui.
Itẽ piuriũ ẽ crimẽ. ex̃. e. qrelã. g̃ ẽ famo/
ſũ. diſ. z5. §. nũc aũt. v̄. in epl'a vͦ. Nec ob
ſtat illud. ex̃ de or. cog. cũ dilectus. in fi. qꝛ
teſtes quoꝝ teſtimoniũ reprobat̃ int̃ infa
mes haberi non deb3 e it. ut dicit̃ ibi. verũ
ẽ infamia legali que generalit̃ non. n. ipo
facto ſ3 p ſentẽtiã irrogat̃. ſec⁹ eſt de cano
nica. vel dicẽdum ꝙ teſtimoniu3 teſtiũ re
probatur. nec ex hoc ſolo de piurio ↄuin
cũt̃. ut ſi negocio apta nõ ꝓferãt uel cãm
ſui teſtimonij manifeſtã nõ faciãt. uel per
plures cõtrariũ ꝓbatur. hec hoſti. ⁊ gof.

Ad hoc nota ꝙ licȝ deus nõ faciat . diffe-
rẽtiã inter loquelam ſimplicẽ ⁊ loq̄lã iura
tam. ut habetur. zz. q. 5. iuramẽti. eccleſia
tñ facit. quia mẽdax ſimplex nõ patit̃ pe-
nã quo ad infamiã ⁊ repulſam a teſtimo
nio ⁊ a ꝓmotiõe ſicut mẽdax iuratus. ⁊ h̃
ĩtellige exq̃ ẽ de crimĩe emendat⁹. ut ex̃ de
teſti. teſtimoniũ. minor etiã pena ei impone
tur. qa minor eſt ibi cõtẽpt⁹. hec hoſti.

De voto ti. zo.

C Onſequẽt̃ cõſiderãdũ ẽ de vo-
to. ⁊ p̃ de fine ꝑpt̃ quẽȝ dr̃ fieri.
z° de forma ſm quã dȝ fieri. 3°
de quib⁹ debȝ fieri. 4° qd eſt vo
tũ. 5° de ſpeb⁹ ⁊ differẽtijs voti. 6° qs põt
vouẽ. 7° de voti obligatiõe. 8° de caſib⁹ in
qb⁹ põt a voto recedi. 9° de voti vtilitate.
10° de voti cõmutatiõe. 11° de diſpẽſatõe. 12°
de p̃dicatione crucis. Circa p̃mũ q̄rũt̃
plura. ſ. vtrũ teneat votũ de re bona factũ
ꝑpter malũ finẽ. R° ꝙ nõ. ⁊ h̃ pȝ. Nã ma
gis depẽdȝ votũ a ſuo fine q̃ȝ a ſua mã. qꝛ
ſm phm z° metha°. finis eſt cã cãꝝ. Sed
votũ factũ de mã mala ꝑpt̃ finẽ bonũ non
tenet ut. j. oñdet̃. g̃ multo magꝭ nõ tenȝ vo
tũ de mã bona factũ ꝑpt̃ finẽ malũ. Vñ tl'e
votũ vouẽs ꝯuit̃ peccat. puta ſi qs vouẽt
ſe ieiunaturũ ſi occiderit ſuũ ĩimicũ. h̃ Ri
car. 4. diſ. 38. q. i. arti. i. c. Utꝝ teneat vo
tũ de re bona factũ tñ ꝑpt̃ tpale bonũ. pu
ta ſi qs ꝑpt̃ corpis ſanitatẽ recupandã vo
neat ſe facturꝝ aliqð bonum. R° ſi vouẽs
bonũ illud nõ aſſequat̃ nõ tenet. Nã ĩ ta
li voto implicat̃ hi⁹ cõditio. ſ. ſi illud aſſe-
quat̃. ⁊ votũ cõditiõale nõ tenȝ nõ exñte
cõditiõe ut. j. oñdet̃. Sed obijcit̃. qa vo-
tũ de re bõa factũ ꝑpt̃ finẽ malũ ñ tenet ut
dictũ ẽ. ſ; bo^m tpale ẽ boni ſpũal' finis ma
lus. qꝛ finis indebit⁹. g̃ ⁊c̃. R° min⁹ bonũ
nõ ẽ maioris boni finis p ſe. nec debit⁹ nec
indebit⁹. qꝛ nũq̃ȝ ẽ finis ei⁹ ex intẽtiõe illi⁹
q p̃ncipal'r inſtituit ordinẽ ĩ bõis. Nõ tñ
ſeqt̃ ꝙ ſi ſtatuat̃ eius finis ex mala inten
tione vouẽtis qð ẽ ipſũ eẽ finẽ ei⁹ p acciñs
qð vere poſſit dici eẽ manifeſtũ. h̃ Ricar.
vbi s̃. arti. z. o. Utrũ qs vouẽ poſſit ali-
qd ꝑpt̃ finẽ indifferẽtẽ. R° ꝙ ſic ſumẽdo
indifferẽs reſpectu adeptiõis vite et̃ne. ut
cũ qs vouet aliqd ꝑpt̃ aliqð bonuȝ tpale
qð h̃re nõ eſt vtili⁹ ei ad vitã et̃nã q̃ȝ eo
carẽ. ſumẽdo võ indifferẽs p reſpectũ ad
volũtatẽ vouẽtis null⁹ aliqd vouẽ põt ꝑ
pter finẽ indiffertem. impoſſibile eſt eñ ꝙ
aliqs ĩtẽdat ſe obligare ad aliqð p ꝯſecu
tiõe alic⁹ rei ad c⁹ adeptõȝ ul' ñ adeptiõȝ
volũtas idr̃nt̃ ſe hȝ. h̃ Ricar. vbi s̃. ar. 3. o

S Eqt̃ videẽ de z°. ſ. ð forma voti. Et
circa h̃ q̄rũt̃ plura. ſ. vtrũ de for^a
voti ſit ꝙ fiat deo. R° ꝙ ſic. ex̃. e.
magne. § . i. Nã hõ ĩ voto obligat ſe ad fa
ciẽdũ aliqð bonũ. nulli autẽ alij a deo põt
hõ de iure ſe obligare totũ. qꝛ ſibi ſoli ꝯue
nit de iure ptãs ſup hoĩem totũ. ⁊ null⁹ põt
recipe de iure obligationẽ niſi cõueniat ei
de iure ptãs in illã rẽ. ⁊ iõ ſoli deo põt fieri
votũ ꝓprie loquẽdo de voto. qꝛ tñ ſal⁹ toti
us hoĩs multũ ꝓmonet̃ p orõnes ſcõꝝ
⁊ illud aliq̃ mõ poſſum⁹ licȝ nõ plene . qð
ĩpetrare valem⁹. iõ ſanctꝭ. aliq̃ mõ ꝯuenit
ptãs ſup hoĩem totũ. ⁊ iõ põt fieri eis ali-
q̃ mõ votũ nõ tñ hñs plene rõnẽ voti. hec
Ricar. 4. diſ. 38. q. z. arti. i. c. Utꝝ de for
ma voti ſit ꝙ fiat ex deliberatione. R° ꝙ
votũ dr̃ a volẽdo. Vñ ſic ĩ nobis ẽ duplex
velle. ſ. plenũ qð ẽ deliberatiuũ. ⁊ ſemiple-
nũ qð eſt velle ex ſurreptiõe. ſic ẽ duplex
votũ. q̊ddã hñs plenã rõnẽ voti. q̊ddã nõ
hñs plenã rõnẽ voti. de rõne p̃mi eſt ꝙ ſit
factũ ex deliberatiõe. nõ aũt de rõne ſecun
di. tale eñ põt fieri ex ſurreptiõe. ⁊ qꝛ nõ
hȝ plenã rõnẽ voti. iõ nõ obligat de nccio
ſ; de cõgruo tñ. ex̃. e. veniẽtis. ⁊ ex̃ de re-
gula . ad nr̃am. ⁊ iõ venire ꝯtra tale votũ
etiã ꝓpria auctoritate nõ ẽ pctm̃ mortale.
ut. j. dicet̃. Nec intelligas p p̃dicta ꝙ act⁹
volẽdi volũtatis cũ deliberatiõe ſit de eſſẽ
tia voti ſumẽdo votũ ꝓ obligatiõe q̃ ma-
net poſtq̃ȝ trãſit actus ille. ſ; ꝙ de eſſentia
voti ſic accepti ẽ ꝙ ſit factũ p talẽ actũ. il-
le tñ act⁹ cõueniẽt̃ dr̃ votũ ſm aliã ei⁹ ſi-
gnificationem. h̃ Ricar. vbi ſupra. ar. ij. c.

Quid g̃ de votis mulierũ q̃ faciũt ĩ par
tu uel in infirmitatib⁹ uel ãguſtijs ſuis ul'
ſuoꝝ. aut etiã q̃ viri faciunt moti ex aliq̃
anguſtia uel turbatione. nũqd ea ſeruare
tenẽtur. R° ſm Roð. ſi habuerũt intẽtio
nẽ obligãdi ſe deo cogitãtes de cã q̃ moue
bat eos ad vouẽdũ. ſ. infirmitate uel picu
lo. ⁊ de fine. ſ. de ●aſiõe piculi ꝑpt̃ qð eui-
tãdũ vouebãt tenẽda ſũt l; ex tribulatiõe
uel turbatiõe emiſſa ſint. in x̃ illud p̃s. red
dã tibi vota mea q̃ di. la. m. ⁊ lo. eſt os. m.
in tribula. mea. ar. 17. q. 4. ſunt qui opes.
Nec ſũt hi⁹ vota ſine deliberatiõe ex quo
vouẽtes ſũt ĩ ſana mẽte. Idẽ credo de iu-
ramẽtis q̃ nõ ꝓgũt ĩ deteriorẽ exitũ.

SEquit᷑ vidē de 3°.ſ. de quibꝰ votū
fieri pōt. Et circa hoc q̄rūtur plu
ra.ſ. vtrū votū fieri poſſit de re in/
utili ad ſalutē. Rᷦ ſm Ricar.4.diſ.38.q.
.3.arti.1.c.ꝙ ſic ō facto. multi enī fatui qñ
ꝗꝫ vouēt nō tm̄ iutilia ſ etiā nociua ad ſa
lutē. de iure vō nō pōt votum fieri nec de
malo culpe. qa deus reſpuit obligationem
oblatā ſibi cōtra ſeipſuz. Vñ Iſido. ⁊ ha/
betur.22.q.4. in malis ꝓmiſſis reſcinde
fidē. ⁊ ī turpi voto muta decretū. nec de re
iutili ad ſalutē ſub rōne qua ē indifferēs.
qa de rōne obligatiōis q̄ nō eſt ad dei bo
norē. nec ē vtilis ad offerētis ſalutē: nō cu
rat. ⁊ iō talis obligatio nō tenet ipſo iure.
Et dixi ſub rōne qua eſt indr̄ns. qa ſi ſit
tale indr̄ns qō ꝑ aliquā circūſtātiā ꝑ cō/
parationē ad vouētē ſit cōferēs ad ſalutē
ſic de illo pōt fieri votuz licz rōne generis
ſit indr̄ns. Si obijcit᷑ de yepte q ꝓꝑt᷑ vo
tū filiā ſuā interfecit Iudic. ii°. ⁊ tm̄ Heb.
ii°. numerat᷑ int᷑ eos q ꝑ fidē vicerunt re/
gna. Dicēdo ꝙ ipſe ī vouēdo fuit incautꝰ
⁊ in reddēdo votū impiꝰ. ſ de illa ipietate
te penituit. ⁊ iō ſanctis annumeratus fuit
ħ Ricar. ibidē.c.i. Vtꝝ votū fieri poſſit
de oī bono vtili ad ſalutez. Rᷦ ſm Ricar.
vbi ſup̄. arti.2°. Votū aliud eſt cōe. aliud
ſingulare ſiue votū aliud ē nccitatis. aliud
volūtatis. Cōmune ē qō oēs in baptiſmo
faciūt cū diabolo ⁊ pompis eius renūcia/
re ꝓmittūt. ⁊ tale fit de eiſ q̄ ſūt neceſſaria
ad ſalutē. ibi tm̄ diminute īuenit᷑ rō voti.
qa votū ꝓꝑrie ē qd volūtarium ⁊ reſpectū
ꝑncipij a quo ꝓcedit. ⁊ reſpectu eiꝰ qō vo
uet᷑. Singulare ē cū aliqs ꝓmittit ſe ſpon
te facturꝫ aliqō bonū ad qō al's nō tenet᷑
lꝫ teneat᷑ poſt votū. ⁊ tale votū fieri nō po
teſt de bono neceſſario ad ſalutē. De his
duobꝰ votis dr̄.17.q.i.c.i. ſūt q̄dā que nō
vouētes debemꝰ q̄dā q̄ nō vouētes nō de
bemꝰ. ſ poſtq̄ꝫ ea deo ꝓmiſimus nccio deo
reddē cōſtringimur. Ad hoc nō ſm tho.
2ᵃ 2ᵉ.q.88.ar.2°.c.3ᵐ. ꝙ maceratio ꝓꝑrij
corꝑis. puta ꝑ vigilias ⁊ ieiunia nō ē deo
accepta niſi inq̄ꝫtū ē opꝰ ꝟtutis qō qdem
eſt iuq̄ꝫtū fit cū debita diſcretiōe ut.ſ. ꝯcu/
piſcētia refrenet᷑. ⁊ nō nimis grauet᷑ ⁊ ſb
tali tenore pñt hiꝰ ſub voto cadere ꝓꝑt᷑ qō
dr̄ Ro.12°. rōnabile obſequiū veſtrū. ſ qa
in his q̄ ꝑtinēt ad ſeipſū hō defacili fallit᷑
in iudicādo. talia vota cōueniētiꝰ ſm arbi
triū ſuꝑioris ſūt ſeruāda uel ꝑtermittēda.
ita tm̄ ꝙ ſi ex obſuatiōe talis voti magnū
⁊ maius grauamē ſentiret ⁊ facultas ad
ſuꝑiorē recurrēdi nō adeſſet: hō tale vo/
tū ſeruare nō dꝫ. Itē vota hiꝰ ſtulta ut de
nō ꝑectinādo caput ī ſabbato. ⁊ hiꝰ ſūt po
tiꝰ deridēda q̄ꝫ ſeruāda. hec tho. ibidē.

SEruit᷑ vidē de 4°.ſ. qd ē votū. Et
circa ħ q̄rūt᷑ plura.ſ. vtꝝ votū ſit
actus latrie ſiue religiōis. Rᷦ ſm
tho. 2ᵃ 2ᵉ.q.88.arti.5° c. ſicut dictū ē ſup̄.
oē opus ꝟtutis ad religionē ſiue ad latriā
ꝑtinet ꝑ modū imꝑij ſm ꝙ ad dei reue/
rētiā ordinat᷑ qō ē ꝓꝑriꝰ finis latrie. ordia
re aūt alios actꝰ ī ſuū finē ꝑtinet ad ꝟtutē
impantē: nō ad ꝟtutes impatas. ⁊ iō ipſa
ordinatio actuū cuiuſcūq̄ꝫ ꝟtutis ī ſuitiū
dei ē ꝓꝑriꝰ actꝰ latrie. manifeſtū ē aūt ex ꝑ/
dictis ꝙ votū ē q̄dā ꝓmiſſio facta deo. ꝓ
miſſio vō nihil aliud ē q̄ꝫ ordinatio q̄daꝫ
eius qō ꝓmittit᷑ ī eū cui ꝓmittit᷑. vñ votuz
eſt ordinatio q̄dā eoꝝ q̄ qs vouet ī diuuz
cultū uel obſequiū. ⁊ ſic pꝫ ꝙ vouē ē ꝓꝑri
us actꝰ latrie. Quid ē votū ſm diffinitio
nē. Rᷦ ſꝫ Ricar.4.diſ.38.q.3.ar.2°.c.2ᵐ.
ex ꝑdictꝭ de voto pōt colligi tal' diffini° vo
ti. Votū ē ꝓꝑoſiti ſuꝑ erogātis boni ꝓmiſ/
ſio deo facta ꝓꝑt᷑ bonū finē ex deliberatōe
firmata. ſuperogantis boni dr̄ ad drīam
voti qō ē de bono neceſſario ad ſalutē ī q̄
voto nō plene īuenit᷑ rō voti. ꝓꝑoſiti.i. rei
ꝓꝑoſite deo facta dr̄ ad drīam ꝓmiſſiōis
hoī facte q̄ nō hꝫ rōnē voti ꝓꝑrie dicti. ꝓ/
pter bonū finē dr̄ ad excludēdū vota fc̄a
ꝓꝑt᷑ finē malū. q̄ lꝫ ſint de re bona non tm̄
ꝓꝑrie loquēdo ſūt vota ex deliberatiōe fir
mata. dr̄ ad drīam votoꝝ q̄ fiūt ex ſurre/
ptiōe in qbꝰ nō iuenit᷑ plene rō voti ut.ſ.
dictū ē. Aliq aūt ſuꝑaddūt. intētionē obli
gādi ſe ad iplēdū ꝓmiſſū. dicētes ex nuda
ꝓmiſſiōe etiā ex deliberatiōe facta nō ob
ligari ꝓmittētem. ſola.n. deliberatio nō fir/
mat ꝓmiſſionē. Predicta aūt diffinitio ē
coīſ voto tā publico q̄ꝫ ꝑuato. ſiue ꝑ vocē
ſenſibilē exꝑſſo. ſiue ꝑ locutionē interiorē
tm̄. Illa aūt diffinitio. votū ē cōceptio me
lioris ꝓꝑoſiti animi deliberatiōe firmata. ē
diffinitio voti taciti qō fit deo ꝑ locutionē
interiorē tm̄. Diffinitio vō voti quā pōit
magr̄ ſniaꝝ li°.4°. diſ.38.ſ. votū ē teſtifica
tio q̄dā ꝓmiſſiōis ſpōtanee q̄ deo ⁊ de his
q̄ ſūt dei fieri dꝫ. cōuenit voto ꝑ ſenſibilē
locutionē exꝑſſo ſiue ſolēni ſiue ꝑuato. ħ
Ricar. ibidē. Ad ħ nō ꝙ votuz ꝑ metum
emiſſū ꝑ patiētiā ⁊ ꝑſeuerātiam ſequētis
tꝑis fit validū. ex͂ q de. vo. inſinuāte.

SEquitur videre de q̄nto .ſ. de ſpeciebus ⁊ differētijs voti. Circa qd̄ ſciēdū ꝙ votū aliud eſt neceſſitatis. aliud volūtatis que patēt ex dictis ſupra. arti. 3º q. vtrū votum fieri poſſit de oī bono vtili ad ſalutē. Uotum v̄o volūtatis coīter ſolet diuidi in votū ſimplex ⁊ ī votū ſolēne. Uotū ſimplex eſt qd̄ ſimplr̄ ⁊ ſine aliqua ſolēnitate emittit̄. Uotū v̄o ſolēne eſt ſm̄ Roð. cui certa notificatio uel expreſſio de iure uel de cōſuetudine introducta adhibet̄. puta in voto terre ſancte ſolēnitas adhibet̄ ꝑ ſuſceptionē crucis. tm̄ ſm̄ gof. ⁊ hoſti. ſolū votū cōtinētie ſolēnizatur. Pōt etiā ſm̄ Ricar. 4. diſ. 38. q. 7. arti. 3. c. dici ꝙ nō tm̄ votū ꝯtinētie ſ; ēt votū religiōis. ⁊ ꝑ ꝯñs votū ꝯtinētie ⁊ votū obīe. ⁊ ēt votū pauptatꝭ ſolēnizat̄. q̄a votum religionis includit vota p̄dicta. Solēnitas aūt de qua loq̄t̄ Roð. eſt poti⁹ q̄dā publicatio q̄; ꝓprie dicta ſolēnizatio. Huiꝰ ā ſnīe ē. Tho. 2ª 2ᵉ. q. 88. arti. 7º c. 3ᵐ. q2 nō particularib⁹ actib⁹ ſiue opib⁹ ſ; aſſumptioni noui ſtatus ſolet ſolēnitas adhiberi. ut cū quis de nouo fit miles uel cōiūx. ⁊ ideo cūꝫ qs vouet aliqua particularia opa. ſolēnitas tali voto nō congruit ſ; tm̄ voto quo ſe totaliter dei ſeruitio ſubijcit. qd̄ quidē votum quaſi vniuerſale multa opa particularia ꝯprehēdit. hec Tho. ibidem. Uñ ſciēdū ꝙ ſm̄ Ricar. vbi. ſ. ꝓp̄e loquēdo dr̄ia eſt int̄ votū publicū ⁊ ſolēne. q̄a qd̄libet votū corā multis ⁊ ī publico factū pōt dici publicū. ſ; nō qd̄libꝫ tale pōt dici ſolēne. nō enī dr̄ votū ſolēne niſi ꝙ habet in ſe aliqd̄ annexū ut in publicū debeat venire. ⁊ per qd̄ vouēs ponitur ī alteri⁹ hoīs poteſtate ⁊ tale eſt votū ī ſacri ordinis ſuſceptiōe ꝑ quē ſuſcipiēs conſtituit̄ miniſter eccl'ie ad ſeruiēdū deo publice ⁊ ponit̄ aliter q̄; ante ſub ep̄i poteſtate. Unde tale votū eēt ſolēne etiaꝫ ſi predictū ordinē ab ep̄o ſuſcipet in ſecreto. Profeſſio etiā in religione facta in eius manu q pōt eā recipe habet aliqd annexū in ſe quo debet in publicuꝫ venire. Unde talis ꝓfeſſio ſolēnizat votū etiā ſi ī eius manu fieret qui poteſt eā recipe in ſecreto. q̄a talem oportet ſingularē vitaꝫ dimittere ⁊ in clauſtro cū alijs ſui ordinis ꝯuerſari. ⁊ ad hoc pōt per p̄latum cogi. quare autē tale votū dirimat matrimoniū iam cōtractū dicetur. ī. li⁰ 8º ti. 16º q. i. Ex p̄miſſis autꝫ dc̄is Ricar. vbi. ſ. videt̄ alit̄ poſſe diuidi votum q̄; diuiſuꝫ ſit ſuperi⁹. ſ. hoc modo. Uotū aliud eſt ſecretū ut illud qd̄ eſt vouenti ⁊ deo notū. Aliud publicuꝫ ut illud qd̄ eſt corā aliquib⁹ alijs ꝑſonis factū ſiue notificatū. Et publicū votū aliud ē non ſolēne. ut illud qd̄ eſt qualitercūq; alijs ꝑſonis notificatū. aliud ſolēne ut illud qd̄ habet in ſe aliqd̄ annexū ut in publicū debeat venire ⁊ ꝑ qd̄ vouēs ponit̄ in alterius poteſtate ut dictū eſt. ſ. ſꝫ Ricar. vbi ſupra. Uel poſſet dici ꝙ votū ſolēne eſt cui ſolēnitas exp̄ſſa in iure adhibet̄. Sub voto aūt ſimplici ſm̄ ꝙ iura loquunt̄ de eo intelligo cōprehēdi votū ſecretū. ⁊ votuꝫ publicū nō ſolēne. Itē votū aliud purum ⁊ abſolutū ut cum ſimplicit̄ emittit̄. aliud cōditionale ut qñ cōditio apponit̄. puta cū dr̄ voueo ieiunare ſi deus p̄ſtiterit mihi filiū. h̄ Ricar. Sed ꝑ qd habet votū ſolēnizari. R° ſuper hoc diuerſi diuerſa ſcripſerūt q̄bus ad pñs omiſſis dicēdū ē ſm̄ hoſti. in ſūma ſua ti. q cle. uel vo. mat̄. cōtra. po. circa fi. ⁊ ſm̄ Ricar. vbi ſup̄. ut pꝫ ex ſup̄dictꝭ. ⁊ etiā ſm̄ Tho. 2ª 2ᵉ. q. 88. ar. 7º c. ⁊ pe. ꝙ votū ſolēnizat̄ tm̄ duob⁹ ſup̄dictis modis. Uno mō ꝑ ſacri ordinis ſuſceptionem. ut ꝓbat̄. diſ. 29. diaconi. Alio modo ꝑ ꝓfeſſionēꝫ ex̄ de regul'. ſtatuim⁹. ⁊. 27. q. i. ut lex cōtinētie. ⁊ hoc curia teneꝫ ut hoſti. dicit. ⁊ hoc eſt exp̄ſſuꝫ li⁰ 6º c. qd̄ votū. ⁊ hoc intelligit̄ de profeſſione facta tacite uel exp̄ſſe alicui de religionib⁹ approbatis ꝑ ap̄licam ſedeꝫ. Eſt enī ꝓfeſſio duplex. vna vera ⁊ expreſſa ut qñ v̄bis exprimit̄. ut. 20. q. i. vidua. ⁊ ex̄ de cōuer. cōiu. dudū. Alia eſt tacita ⁊ p̄ſūpta. ⁊ hec inducit̄ ſm̄ hoſti. ex mora tp̄is. puta q̄a ꝑ annū ſtetit ſine reclamatiōe. ex̄ de regularib⁹ ad ap̄licam. uel ꝑ euidentia ſigna. puta q̄a qñ intrat renūciat ſeculo facit teſtamētū ac ſi mori deberet. ⁊ transfert oīa bona ſua in heredes ⁊ legatarios. ⁊ in pias cauſas ⁊ mutat habitū. uel habitū ſuſcipiēdo renūciat euidēter ſeculo ⁊ bñficio illi⁹ decretalis. ex̄ de regul'. ſtatuim⁹. ⁊ illi⁹: non ſolū. ul' abſolute aſſumit habitū ꝓfeſſoꝝ. uel ſi nō eſt diſtinctus habit⁹ ꝓfeſſorū ab habitu nouitioꝝ ad min⁹ legit ⁊ cātat ⁊ facit oīa ſicut ꝓfeſſus ex̄ de regula. vidua. ⁊. c. ſtatuim⁹. ⁊. c. cōſulti. ⁊. c. porrectū. ⁊. 27. q. i. vidua. ⁊ dic̄ hoſti. ꝙ ſi aliqd̄ p̄dictoꝝ interueniat debet inde fieri ſcriptura p̄blica ne negari valeat. 27. q. i. oēs femine. in qua ꝓfiteatur ſe velle religioſe

vincre.27.q.i.vidua. ſm Tan.⁊ ber. Ex
p̄dictis habetur ꝙ votū ſolēnizatᷣ etiā per
habit⁹ ꝓfeſſoꝝ ſuſceptionē tanq̄ꝫ ꝑ p̄ſum
ptā ꝓfeſſionē.ex̄ de regl'a.ex parte.⁊ ex̄ q
cle.uel vo.inſinuāte.⁊ hoc ē veꝝ ſm gof.
⁊ hoſti.qñ votū p̄cedit habit⁹ ſuſceptionē
Si v̄o habit⁹ ſuſceptio p̄cedit votū nō ſo
lēnizatur.ex̄ q cle.uel vo.cōſuluit.⁊ ſic de
bet intelligi illud ex̄ de regula.ex pte.Sic
etiā debet intelligi ꝙ habit⁹ nō facit mo-
nachū.ex̄ de regula.porrectū.i rñſiōe ad
qōnē in tex.Uel pōt etiā dici ſꝫ hoſti.ꝙ ħ
itelligitᷣ de habitu ꝓbatiōis.qꝛ debet eſſe
differētia iter hitū ꝓbatōis ⁊ ꝓfeſſionis
ut in.c.ſtatuim⁹.in fi.Sed Ray.nōt ꝙ ha
bitus extra monaſteriū aſſūptus nō idu-
cit ꝓfeſſionē p̄ſūptā ħ tm̄ ſimplex votuꝫ.⁊
ſic intellexit decretales illas cōſulti ⁊ por-
rectū.Si v̄o qs habitū ſuſcipiat in domo
ꝓpria:⁊ votū emittat ī manu publice pſo-
ne videtᷣ uotū ſolēnizaſſe.⁊ ſepatᷣ mr̄imo
niū poſtea cōtractū. ſic intellexit illud ex̄
qui cle.uel vo.inſinuāte.⁊ hoc ꝓpter ꝓfeſ
ſionē quā fecit:nō ꝓpter habitū ſuſceptum
aliogn cōtradicerent p̄ma iura. ħ magis
placet ipſi hoſti.dictū gof.Nūc v̄o q poſt
14.annū religionis habitū aſſūpſerit ſi il-
lū ꝑ annū geſtauerit extūc religionē aſſū-
ptam p̄ſumitᷣ vere fuiſſe ꝓfeſſū:vbi ꝓ-
feſſoꝝ ⁊ nouitioꝝ habitus ē diſtinct⁹. ſe-
cus eſt de illo qui ante cōpletū annū.14^m
aſſūpſiſſet.diſtinct⁹ aūt habit⁹ intelligitur
eſſe ſiue ſint diſſil'es veſtes ſiue benedicā
tur qñ ꝓfitētib⁹ cōcedūtᷣ.ſiue aliqd aliud
fiat ꝑ qd̄ habit⁹ nouitioꝝ a ꝓfeſſoꝝ ha-
bitu diſtinguatᷣ.hec oia li.6°.de regula. 1s
q.puta ſm Jo.an.quia datᷣ a certis pſo-
nis vel certis dieb⁹ uel formis.nūc aūt li.
7°.de regula.eos q. dr̄ ꝙ eū q cōſtitut⁹ in
diſcretiōis etate nouitioꝝ habitū ī aliqua
religiōe ꝑ annū portauerit hocipſo religi
onē illā decernim⁹ eē ꝓfeſſū niſi hi⁹ habi-
tus ī colore ſciſſura ul'forma ſit manifeſte
diſtictus ab habitu ꝓfeſſoꝝ. Nūquid
votū cōtinētie ſolēnizari pōt ſine religiōe
uel ſacro ordine remanēdo ī ꝓpria domo
ita ꝙ impediat mr̄imoniū cōtrahendū ⁊
dirimat iā cōtractū R̄.ſm roḋ.ad ſolēni-
zationeꝫ talis voti neceſſaria ſūt quatuor
ſine qbus nō erit hi⁹ votū ſolēne q̄ꝫuis fi-
at corā mūdo.ſed cōſenſus de pn̄ti ī ꝑpetu
am cōtinētiā ut dictū ē.⁊ notificatio eiuſ-
dem conſenſus facta publice pſone.ſicut ī
matrimonio carnali neceſſaria ē notifica

tio ꝯſenſus.Itē traductio facta in manu
publice pſone.Itē approbatio ⁊ receptio
facta ꝑ illā publicā pſonam. qa q̄ꝫtūcūqꝫ
voueat aliquis ul' tradat ſe deo quātum
in ſe ē in hi⁹ mr̄imoniū ſpūale:tm̄ niſi aſſit
vicarius dei q loco ei⁹ acceptet ⁊ recipiat
hi⁹ votū ⁊ traditionē nō erit niſi votum
ſimplex qd̄ emittitᷣ a ſeculari in ſeculo re
manēte hec Roḋ.Aliqui tm̄ dicūt ꝙ non
eſt votū ſolēne niſi alicui religioni ſe ſubij
ciat ⁊ habitū ei⁹ induat. Sed que ē di
cēda quo ad hoc pſona publica.R̄° ep̄us
27.q.i.viduitatis.uel ei⁹ vicari⁹ qui ſuper
hac habeat eius mādatū gn̄ale uel ſp̄eale
Itē abbas uel abbatiſſa.ex̄ q cle.conſulu
it.Et ſimilitᷣ qcūqꝫ ali⁹ p̄lat⁹ alicui⁹ religi
onis ad quē hoc ſpectat ſꝫ ſui ordinis ſta
tuta.uel canonic⁹ regularis uel etiā mona
chus ſcꝫ ad ħ miſſus.ex̄ de dona. intᷣ dile
ctos.ſec⁹ ē ſi nō ſit ad hoc miſſus.ex̄ q cle.
veniēs.Dicit etiā Inno.ex̄ de regula.ſup
c.porrectuꝫ.ꝙ ad hoc ſecularis cleric⁹ uel
laycus ſufficeret de mādato abbatis.⁊ idē
eſt etiā ſi ſine mandato.noīe tm̄ ei⁹ fecit.⁊
poſtea ratū habuit.ex̄ de conuer.cōiu.du
dū.ħ anteq̄ꝫ ratificet votū ſolēne nō erit.
nec mr̄imōiū poſtea ꝯtractū dirimit.Ex
p̄dictis ſm ricar.⁊ roḋ.videtᷣ ꝙ nō ſit bn̄
dictū ꝙ aliqs votū ſolēnizat ſi ſup altare
voueat licet in domo ſua ꝑmaneat.qa ibi
non eſt pſona publica que illud recipiat.
Ad hec nota ꝙ hodie minorib⁹ ⁊ p̄di
catorib⁹ ⁊ ceteris ordinū mēdicantiū inhi
betᷣ in v̄tute obediētie:⁊ ſub pena excoica
tionis ne ante ꝓbatiōis ānū elapſū quēq̄ꝫ
ad ꝓfeſſionē ordinis ſui:ſeu renūciatiōeꝫ
ſeculi faciēdā recipiāt.Nec etiā aliquate-
nus ipediāt:quo min⁹ infra illū annū ad
religionē aliā quā maluerit trāſeat.ul'etiā
ad ſeculū oīo redeat niſi maior.14. annis
exiſtēs ſit ꝓfeſſus tacite ul' exp̄ſſe.aut eui
dentᷣ ꝯſtet illū voluiſſe vitā mutare qd̄ tm̄
nō p̄ſumitᷣ niſi clara ꝓbatiōe vel cōpetēti
bus indicijs oñdatᷣ.puta ſm Jo.an.ſi bn̄
ficio renunciauit.uel de bonis ſuis verbo
⁊ facto diſpoſuit uel alijs ſilib⁹ modis. ꝙ
ſi aliqs forte p̄dictoꝝ infra annū ꝓbatio
nis aliquē recepit recept⁹ nullaten⁹ illi or
dini obligatᷣ.⁊ recipiēs a receptione quo
rūlibet ad ꝓfeſſionē eiuſdē ordinis ē ipſo
facto ſuſpenſus.⁊ inſup pene que fratrib⁹
ipſi⁹ ordinis ꝑ culpis grauiorib⁹ cōſueuit
infligi eſt ſubiciēd⁹ li.6°. de regula.nō ſolū
⁊.c.cōſtitutionē.Et dicit hoſti.ꝙ ſupior q
d

nō peccauit eū abſoluē poteīt.ar.ex̄ de ſen.
ex.nuper. In ordinib⁹ aūt nō mēdicātib⁹
pfeſſio expreſſe vl' tacite fieri pōt licite in
fra annū.ſ; expſſe emiſſa etiā ſeculari hitu
nō mutato illi religioni pciſe obligat quā
pfitēs eſt pfeſſus .tacite vō facta īfra p/
batōis ānū p ſuſceptōem hit⁹ profeſſoꝝ n̄
illi ſpālr̄:cuius hit⁹ ē ſuſceptus:ſ; gnālr̄ re
ligioni alicui obligat:ſi ſit etatis apte: ⁊ ſi
ſciēs ⁊ volūtarius ac triduo pſeuer;.li.6°.
de regularib⁹ cōſtitutōem. Ex his pat; q
q̄ꝫtū ad obligatōe; ex tacita pfeſſione īfra
ānū nō eſt dr̄a īnt mēdicātes ⁊ nō mēdi/
cātes:ſ; in expreſſa ſic.q2 hi⁹ pfeſſio ī non
mēdicantib⁹ obligat illi religiōi.ī mēdicāti
bus āt nō obligat illi religioni: ſ; religioni
tm̄ in gnē .

Regtur vidē de 6°.ſ.qs poſſit voue/
re circa qō ſciēdū q votū vt dcm̄
ē s̄ ē q̄dā pmiſſio facta deo. Nul/
lus aūt p pmiſſionē pōt ſe firmit obliga/
re ad illud qō ē in alteri⁹ ptāte: ſ; tm̄ ad il/
lud qō ē oīo ī ptāte ſua. Sūt aūt.6.gnā ho
minū que nō ſūt oīmode ī ptāte ſua: ſ; al/
teri⁹.⁊ iō nō hn̄t liberā facultatē vouēdi .
ſc; religioſus.eps. cleric⁹.ſecularis. ſeru⁹.
filiuſfamilias.⁊ vxor. Predicti tm̄ ſm tho.
.2ª2ᵉ q.88.ar.8.c.4ᵐ.vouēdo nō peccāt:
q2 ſubintelligit ī coꝝ uoto ſi placuerit ſu/
perioꝛib⁹ ſuis. De pdictis āt.6. gnīb⁹ p or
dinē ē dō. De religioſo igit ē ſciēdū q n̄
pōt vouere aliqd ſine licētia plati ſui . vn̄
dr̄.20.q.4ª.monachū.nō lic; vouē ſin̄ cō
ſenſu abbatis ſui. Si aūt vouēit frāgēdu;
erit. Rō hui⁹ eſt ſm tho.vbi s̄.c.3ᵐ:q2 reli
gioſus ē ſubdit⁹ plato quātū ad ſuas ope/
ratōes ſm pfeſſionē regule.⁊ iō l; ad ho
rā aliquid facē poſſit qn̄ nō occupat cir/
ca alia a plato:q2 tm̄ nullū tēpus ē in quo
nō poſſit cū prelat⁹ circa aliquid occupar̄:
nullū votū eius ē firmū:niſi ſit de ꝯſēſu p/
lati.ſm aūt Ric.4.di.38.q.4.ar.i.c. rō h⁹
eſt.q2 votū religionis ē tāte altitudinis q
oīa alia cōmutari pn̄t in illud.vt .j.dicet.
⁊ iō ecclia ꝯſiderās hui⁹ voti altitudinē ⁊
humanā infirmitatē:voluit auctoritate di
nullū votū poſſe ſupaddi voto religionis
pter periculū trāſgreſſiōis:qua eti. de cā
iura ꝯſentire vident:q uota que fecit hō
an̄ ſui pfeſſionē in religione : que prelatus
eū recipiēs ignorauit:reuocare pōt poſtq̄ꝫ
notū ſibi fuerit:qō pbat p h̄ q religioſuſ
ē plus ſub prelato q̄ꝫ vxor ſub viro . ⁊ vt
dr̄.33.q.5.noluit.ſi adhuc innupte mulieri

ꝯceſſerat pat vota pſoluē ſi an̄q̄ꝫ pſoluēit
nupſerit.⁊ eius uiro hoc cognito nō placu
erit :non perſoluat.⁊ hoc oīo ſine peccato
ex hoc arguit glo.abbate; reuocare poſſe
votū monachi:qō emiſit an̄ monachatu;
ſm Ric.vbi s̄.c.iux̄ finē. Scōm hoſti.āt
ſi tal' pmo tēporale uotū īpleret: ⁊ poſtea
religionē ītraret tuti⁹ faceret:q2 tūc vtrūq;
īplēt.ar.ex̄.e.ſ.ō vo.⁊ vo.re.p tuas.⁊ me
li⁹ de ſpon.ꝯmiſſu;. Dicit āt Inno. ſuper
.c.ſcripture.q ſi religioſus uoueret dicere
vnū pſalteriū vel aliā orōem votū ſeruet .

De epo ſciēdū q uotū facere ſine licen
tia pape phibet: per quod vinculu; inter
eū ⁊ ſuā eccliā; diſſoluat .ex̄ de renū. niſi
cū pridē.in fi. Nec etiā aliud per qō ecclie
ſue grauit preiudicet. ex̄ de iureiur̄ . ſicut
noſtris. Vn̄ nō pōt etiā ſin̄ pape licētia ge/
nerale vel ſpeciale votū pegrinatōis emit
tere: pter quā oporter; eū diu a ſua eccle
ſia abſētari.ex̄.c.magne. Si āt nō oporte
ret eū diu abeſſe:ſufficer; licētia archiepi.
vt dicit Rod.⁊ idē vult Inno.ex̄.c. ſuper
.c.magne.votū tm̄ abſtinentie ⁊ elemoſyne
tēperate pōt emittē.ar.8.q.i.clemēs . ⁊ ex̄
de teſtamētl. relatū.2.⁊ breuit pōt emittere
qōlib; votū: per quod pbeat bonū exᵐ :
q2 ad hoc tenet .ex̄.e.ſ.de vo.magne .§.i.

De ſeclari clico ſciēdū q ſi hēt ſub epo
aliqō bn̄ficiū dehēs reſidētiā:nō pōt ſin̄ li/
cētia epi votū lōge pegrinatōis emittere .
vt i.c.magne.⁊ de ꝯſecra. di.5. nō oportet
miniſtrū. Nec etiā aliud votū per qō eum
oporteat ſuā eccliā relinquē.ex̄ de renun.
āmonet. excepto q pōt emittē votū de in/
trādo religionē ſine licētia epi.ſufficit.n.ſi/
bi licētiā petere.i9.q.2.due.⁊ eti ſm aliq̄s
de accipiēdo crucē.ex̄ de voto.ex multa:q2
ad hoc licētiati eē vidēt per papā illi q poſ
ſūt eē vtiles terre ſācte. Aliq vō ītelligunt
q pōt emittē votū trāſmarinum de licētia
plati. vl' ſedis apoſtolice.ar.ex̄ de cle.n̄ re/
ſi.fraternitati.⁊ ex̄.e.ſ.de vo. magne.§.ve
rū. Aliud aūt votū caſtitatis ⁊ abſtinentie
facere pōt:ſicut dcm̄ ē de epo . Ad h̄ nota
q ſicut hēt li.6° de regula.beneficiū.bn̄fi/
ciū ei⁹ qui intrat ordinē nō ē alicui cōferē
dū infra pbatōis annū:niſi ipe cōſentiat:
aut ꝯſtet q voluēit abſolute vitā mutare.
cōſtet inquā clara pbatōe:vel ꝯpetētibus
īdicijs li.6.e.ti.non ſolū: vel pfeſſionē ex/
preſſā fecerit.ſubaudi ſm Jo.an.alicui de
religionib⁹ approbati. li.6.de voto.c.vno.
ſiue ſciēter hitū pfeſſoꝝ recepit .ſ. vbi eſt

diſtictus. Quid ſi mioꝛ.14.ãnis ĩgrediat̃ oꝛdinẽ. Rñdet Jo.an. per h̃ ꝙ dicit̃ ĩfra ꝓbatõis ãnnm ꝙ bñficiũ tale ꝯferri non pot ante finẽ anni.15.qꝛ ãnus.15.ẽ ãnus ꝓbatõis in eo.li.6°.de regula.c.i.quod eſt uerũ:niſi poſt.15ᵐ ãnũ aliquod ſequẽtiũ ibidem ĩteruueniat. Sed nũquid ꝯſtituto ĩ ꝓbatõe poteſt beneficiũ ꝯferri.credit Jo.an.ꝙ nõ:qꝛ iam fingit̃ religioſus quo ad priuilegiũ emũitatꝭ.li.6° de ſen.ex.religioſo.R°.2.⁊ hoc ĩtelligit de beneficio qḋ per regulares poſſideri nõ põt. Ad ẽpatuꝫ tñ talis eligi põt.6.de elec.nullus. Sꝫ nũquid canonicus eccl̃ie cathedralis ingreſſus oꝛdinẽ añ ꝓfeſſionẽ vocari debet ad electionẽ ẽpi ſi ſit in loco vicino de quo dꝫ al's vocari. Rñdet Jo.an.ꝙ nõ. ⁊ ad hoc facit optime ꝑ ſil'e de ꝓcuratoꝛe li.6°. de ꝓcura.c.2.Secꝰ ẽ de patrono vel eo ad quẽ non iure collegij:ſꝫ iure ſingulari electio ꝑtinet. h̃ Jo.an.ſuper.c.beneficiũ. Quid fiet interiꝫ de beneficio talis. Rñdet̃ in fi. illiꝰ.c.beneficiũ.ꝙ ille per aliũ debebit deſeruire.ſ.in diuinis officijs:⁊ etiã in cura. ſi ſit beneficiũ curatuꝫ aſſignata ſibi bñficij eiuſdẽ ꝯgrua poꝛtõe.⁊ ſm Jo.an. ibideꝫ reliqua poꝛtio ꝯſeruabit̃ vel ĩ vtilitatẽ eccleſie expẽdet̃.li.6°.de elec.qꝛ ſep. nec dꝫ illi dari. Sed bar.brix.dicit ꝙ tan.tenebat ꝙ ille interim hẽret fructꝰ:qꝛ nõdũ ẽ monachus:⁊ põt reuerti. fatet̃ tñ ꝙ ꝯſuetudo in ꝯtrariũ ſe hẽt. Mãdabit̃ ãt p̃dicta ꝓuiſio per ẽpm executõi.li.6°. de elec.cũ ex eo.§.poꝛꝛo. De ꝟuo ſciẽdũ eſt ꝙ nõ põt vouere aliquid coꝝ que impediũt eum a ꝟuitio dñi ſui ſine illiꝰ volũtate. di.54ᵃ.ex antiquis.⁊.c.ſi ꝟuus ſciente. Quid ſi ſeruus intrauẽit religionẽ. R° ſi ſit ꝑſona nota vel etiã ignota:qꝛ neſcit̃ vtrũ ſit liber uł ꝟuus recipi nõ debet ad monachatũ ante trienniũ. Jta ꝙ ſi ꝟuus vel obligatꝰ rõcinijs.ſ.reipu.vel colonis.i.oꝛiginarius vel aſcriptitius querat̃ a dño ſuo: reddet̃ ei cum oibꝰ his que attulerat. fide tñ accepta de eius ĩpunitate. Si ãt infra trienniũ nõ fuerit requiſitꝰ poſtea querere nõ põt ar.17.q.2.ſi quis incognitꝰ. Lõgius tñ tp̃s ꝯceditur ſi nimiũ diſtat: vt patet ibidem.

Sed qñ incipiet illud trienniũ ꝯputari dixit hu.ꝙ a tẽpoꝛe ĩgreſſus ⁊ curret ꝯtinue in fauoꝛẽ religionis. Laurẽtius aũt ⁊ Jo.⁊ pl'es alij dicũt ꝙ a tẽpoꝛe ſciẽ dñi ar. p̃dicti.c.ſi quis incognitꝰ.in fi.vbi dr̃. niſi ſit tã lõge ꝙ inueniri nõ poſſit. Sꝫ q̃re ꝟuus ignoꝛante dño ꝓmotus ĩ clericũ repeti nõ põt infra ãnũ.vt dicet̃.j.li.6.ti. de ꝟuis nõ oꝛdinandis: ſed monachus põt repeti infra triẽnium. R̃ndet Jnno. ex̃ de ꝟuiſ nõ oꝛ.ſuper.c.de ſeruoꝝ.ꝙ rõ h̃ eſt:qꝛ clericus manet publice monachus ſecrete. Quid ſi receperit eũ ad ꝓfeſſionẽ añ tẽpus predictũ. R̃ndet ray. ⁊ hoſti. ꝙ ille debet in oꝛdine remanere ⁊ monaſterium debet ſatiſfacẽ dño:qꝛ fuit in culpa euꝫ recipiẽdo.ar.di.54ᵃ.ſi ꝟuus abſẽte.⁊ hoc ſꝫ roḋ. qñ bona fide monaſteriũ intrauerit credẽs ſe liberꝝ eẽ.alr̃ videt̃ reſtituendus dño ſi ipſe.ſ.dñs velit. Uel dic etiã ſm ray. ⁊ hoſti.ꝙ ſi iſte ĩcognitꝰ erat ⁊ ſe liberꝝ eſſe aſſerebat.vel foꝛte hoc ꝑ teſtes falſos ꝓbabat.ſi dñſ noluerit ex gratia dimittere:ſpoliabit̃ tãꝗ̃ vilis ⁊ indignus habitu quem accepit furtiẽ:⁊ reſtituet̃ dño.ar.ex̃ de ꝟuiſ nõ oꝛ.de ꝟuoꝝ. Sed nũquid talis ẽ monachus.videt̃ ꝙ nõ. cũ ꝟuus inuito dño nõ debeat fieri monachus.16ᵃ.q.i.qui ꝟe. Rñdeo ſm roḋ.quidã dicũt ꝙ nõ põt fieri monachus.ſꝫ hu.videt̃ velle ꝯtrariũ.qꝛ ꝟuus ꝯtinẽtiã vouere ⁊ ꝓprijs abꝛenuntiare:⁊ ſm regulã monachoꝝ viuere ſaluo iure dñi quod hẽt in coꝛpe ꝟui:⁊ aĩam deo obligare põt inuito dño.licet nõ poſſit alijs ſubijcere coꝛpꝰ. ſꝫ ſubiectio coꝛpoꝛis nõ exigit̃ ad monachatũ.qꝛ in domo ꝓpꝛia põt qs eſſe ⁊ fieri monachus.ar.27ᵃ.q.i.de viduis. Quid ſi fuerit poſtea manumiſſus nunquid poſtea reuerti tenebit̃ ad mõaſteriũ vbi ꝓfeſſus fuit. R̃ndeo ſꝫ roḋ.dicũt quidã ꝙ nõ.ſꝫ hu.ĩnuit.17.q.2.ſi quis incognitꝰ.ꝙ hiꝰ ꝟuus licꝫ dicat̃ ꝙ non fuerit monachus.qꝛ tñ quantũ in eo fuit monachꝰ fuit redire tenet̃.ſꝫ ꝯtrariuꝫ tenet̃ ex̃ de ꝯuer.ꝯiu.quidã intrauit. Equidem difficile eſt reſpondere dato ꝙ ꝟuꝰ nõ poſſit fieri monachus. ſꝫ dato ꝙ poſſit. ſicut ſentire videt̃ hu.facilis ẽ reſponſio. qꝛ aliud eſt de uiro intrãte monaſterium inuita vxoꝛe:qꝛ monachus nõ põt eſſe cũ ãnexa ſit ꝯtinentia monachali regule. vñ reuocatꝰ ab vxoꝛe de monaſterio nõ tenet̃ ea moꝛtua ad monaſteriũ redire:qꝛ nũꝗ̃ fuit monachus: ſꝫ ꝟuus accepta libertate reuerti debet. qꝛ fuit monachus. Quid de voto peregrĩatõis facto a ꝟuo. Rñdeo ſm hoſti.non poteſt ip̃m exequi inuito domino niſi qñ ẽ neceſſaria.ex̃ de ſen.ex.relatũ.in fi. Et dic hic de ꝟuo ſicut dicet̃.j.de filio familias cũ ꝟuus ſit dño aſtrictꝰ tãꝗ̃ pr̃i

filius. De filio&fa. diſtinguẽdum eſt ſm Jo. Lau. T. an. ray. hoſti. ⁊ Inno. ex̃ de regula. ſuper. c. ad noſtrã. ꝙ ſi ſit impubes ſe nõ põt alicui voto obligare ſine pr̃is vel tutoris auctoritate. ex̃ de regula. ſi quis. ⁊ itelligē maſculū ipuberē vſq ad. 14. ãnū. feminã uſq ad. 12. annū ɔpletum. vnde ſi talis. ſ. impubes itrat religionē per ſe: pater vel tutor qui hẽt eum in ptãte põt euꝫ reuocare: ſi infra ãnum ⁊ diē pricipi. i. pa pe: aut ꝓprio epõ vel regi vl' miſſo dñico. i. officiali querelã deponat. 20. q. 2. puella. ⁊ ex̃ de regula. c. 2. Sed q̃re addit' dies ad annū. Reſpõdeo ſm roɗ. q2 ſic placuit in ſ. ɔditori. poſtea vo non audiet': niſi monaſterium forte eſſꝫ valde remotū. q2 tũc indulgebit' maius tẽp9 ſm gof. ar. 17. q. 2. ſi quis incognit9. ⁊ ex̃ de ꝓcura. dilectus. ⁊ currit annus predict9 a tẽpore ſcie. ar. illi9 . c. ſi quis incognitus. ibi longe ſm gof. ⁊ melius ſm hoſti. ex̃ de ɔceſ. preben. q2 diuerſitatē. ⁊ ex̃ de ſup. ne. prela. licet. h hoſt. ⁊ gof. Si aũt talis nõ reuocet': ⁊ cõpleto anno. 14. in anno ſeqnẽti. ſ. 15. ſue etatis ꝓfeſſionē faciat vel habitū ꝓfeſſoꝝ ſuſcipiat: vel ꝓfeſſionē prius. ſ. añ. 14. annū completū factã: expreſſe ratã hẽat irreuocabil' obligat'. alioquin exire põt libere ifra annū ſeqñtē. ſ. 15. ꝙ ſi ɔpleto. 14. anno per annum ſequẽtē. ſ. 15. integrū in religiõe pmãſerit: vbi habit9 ꝓfeſſoꝝ ⁊ nouitioꝝ eſt diſtinctus: ꝓfeſſionē videt' tacite emiſiſſe: niſi ibideꝫ nulla diſtinctio habitus habeat'. puta q2 ꝓfeſſi ⁊ nouitij ⁊ alij cõmunē cũ eis uitã ducẽtes ſili penitus hitu iduũtur. li. 6. de regula. c. i. ſ. Is qui. Si aũt talis ſcꝫ impubes ponat' ab alio in monaſterio. ſ. patre vel tutore. aut ipſe non ɔſentit. ⁊ tũc põt egredi quãdocũq uoluerit uſꝫ ad etatē legitimã. 20. q. i. puelle. ⁊ . c. q. 2. puella. Aut ɔſentit: ⁊ tunc licet ɔſẽſus ille qui fuit añ tẽpus pubertatl non teneat. tñ nõ poteſt exire priuſq veniat ad etatē legitimã. 30. q. i. illd. ad inſtar carnalis mr̃imonij. ex̃ de deſpon. impub. de illis. i. ꝫ q̃ cito perueneriṫ ad etatē legitimam poteſt egredi. 20. q. 2. puella. ⁊ ex̃ de regula. cõſultiſſim9 hec ray. ⁊ idem dicit hoſti. ⁊ ſm hoſti. forte infra triduū poſtq̃ ad etatē legitimã uenerit. ex̃ de regula. ad noſtrã. q2 tũc etl. in cõtinẽti egredi intelligit'. ar. C. de iudi. l. ſt. ⁊ ex̃ de elec. in cãis. Si vo tunc exire noluerit: ꝫ potius manere preelegerit: ex tũc irreuocabil' obligat'. q2 ipſo facto cũ mora temporis tacite ɔſentire uidetur. ar. ex̃ de ſpõ. ad id qɗ. hoc tamē intelligẽdũ eſt qñ oblatus ſiue poſitus ibi fuerit. 12. uel. 13. anno. vt ſic ibidē adminus per annū moraꝫ ɔtraxerit. ar. ex̃ de regula. ſtatuim9. ⁊ expſſe ar. C. de iudi. ꝓperãdū. vñ qɗ dixit gof. ꝙ filius oblatus a patre qñ ſtetit vſq ad tẽpus aptū ꝓfeſſioni dꝫ interrogari vtrũ habeat ratū ſuū introitū non eſt neceſſe ſm hoſti. q2 nec inuenit' ꝙ talis ſit magis interrogãdus q̃ ali9. bern. tñ dicit ex̃ de regula. ſignificatū. ꝙ hoc faciũt aliqui religioſi ⁊ bene cauſa maioris certitudinis. Nota etiã ꝙ Inno. dicit ex̃ de regula. ſup. c. ſane. ꝙ ſi impubes de ɔſenſu parẽtū vl' tutoꝝ tacito uel expreſſo religionē intrauit non poterũt eũ poſtea reuocare. ex̃ de regula. ſignificatū. ⁊ ſi hẽt tñ unū parentē ille ſolus põt eũ offerre. ⁊ ſi hẽt tutores alios q̃ parentes. parẽtes tamē inuitis tutoribus eos offerre monaſterijs poſſũt. C redunt eſſe aliqui ꝙ ⁊ ſi auus hẽat in poteſtate filiū ⁊ nepotē: pater inuito auo põt eum offerre. ⁊ non eɔ9. ⁊ eſt rõ: q2 in ſpiritualibus ius naturale poſitiuo prefertur.

Mõ uero dcm̃ ē ꝙ impubes maſculus exire põt intelligebat hu. quãdo malitia non ſupplebat etatē. al's ſi diſcretus eſſet: exire non poſſet niſi ɔtradiceret. ⁊ idē videt' ſenſiſſe ray. dicẽs. ꝙ ſicut in matrimonio carnali malitia ſupplet etatē: ita ⁊ in ſpirituali. cũ. n. obligare ſe poſſit diabolo multo magis deo. vt ex̃ de delic. pu. pueris. ⁊ de cõuer. cõiu. c. veꝝ. ⁊ ex̃ de regula. ⁊ trãſ. c. cũ viꝝ. ⁊ ex̃. e. ſ. de voto. c. p tuas. In hac eñ opi. fuit Inno. 3. ex̃ de regl'a. poſtulaſti. hec. n. decre. ñ ē hodie in forma in qua eſſe ſolebat. Vñ hodie non poteſt obligari infra annum quin exire poſſit. li. 6. c. non ſolū. ⁊ eſt ratio q2 graue eſt inexptos homines monaſterijs applicare. 19. q. 3ª. monaſterijs ſm hoſti. illud tñ. c. non ſoluꝫ loquit' tãtū de predicatoribuſ ⁊ minorib9. extẽdit' tñ per. c. ſequẽs ad oẽs ordies mẽdicãtes. Si tamē ipubes doli capax ſpõte intrauerit cõſulit ray. ad cautelã ꝙ non exeat: vel ſi exiuit ꝙ redeat: niſi duxiſſet vxorē. non dicit tamē eũ teneri niſi ſm diſtinctõem premiſſã. Ad hoc nota ſm ray. ꝙ ſi impubes doli capax emiſerit uotum aliud q̃ cõtinentie: uidet' ꝙ ſit obligatus niſi pater ſtatim cũ audierit reuocet. 22. q. 4ª. mulier. Et idē credit roɗ. de voto ɔtinẽtie circa igreſſū religiõis. q2 ñ poteſt

reuocari:niſi ſtatim reuocet᷑.⁊ hoc intelli/
ge tam ꝺe voto filij q̈ꝫ filie.licꝫ numeri.30.
fiat mētio tm̄ ꝺe filia. Et expone ſtatim .i.
ipſa ꝺie.ar.numeri.30.vbi ꝺicit᷑.⁊ in alte
rum ꝺiē ꝺiſtulerit ſniam. In trāſitu vͦo ad
religionē ꝺat᷑ patri annus ⁊ ꝺies: qꝛ ꝑ il/
lum eximit᷑ a poteſtate patris uel tutoꝛis.
non ſic aūt per alia vota.hec roꝺ. Quid
ſi vouerit ſe ſuatuꝝ ꝯtinētiā uel igreſſuꝝ
religionē cū venerit ad etatē legitimā:vel
cū pr̄ eius obierit:nunquid pater votū il/
lud reuocare vl᷑ irritare pōt ꝯtradicēdo.
Rn̄det roꝺ.ꝙ hoc nō pōt ſm opi.hu.ſ ſꝫ
opi.que ē humanioꝛ pōt.vn̄ nō tenebitur
illud ſeruare:niſi iteꝝ voueat vl᷑ iuret᷑: qa
obligatio ſemel extincta nō reuiuiſcit.nec
pater nec tutoꝛ ꝑccat ī reuocādo.qꝛ h̄ ſibi
ꝯcedit᷑ a iure ⁊ a ꝺeo.h̄ roꝺ.⁊ Inno.ſuper
.c.ſcripture. Nota etiā ꝙ licet nō oblige
tur qs ex voto qꝺ in minoꝛi fecit ſtatu.ſi
tamē maioꝛ poſtea fact᷒:illᷓd ratū hūit qꝺ
vouit:obligat᷒ erit.ex͂.e.c.2º.in tex.⁊ glo.
ſm bernar.⁊ Inno.ꝺicit etiā Inno.ex͂.e.
ſuper.c.ſcripture.ꝙ impubes ſi ſit ꝺoli ca
pax.⁊ fecerit votū abſtinētie vel ꝑegri/
natōis:vel aliud ꝺebet implere poſtq̈ꝫ pa/
triā exiuerit poteſtatē: qꝛ ſe potuit obligar᷑
ꝺeo ſicut ⁊ ꝺiabolo.ex͂ ꝺe ꝺelic.pu.c.p̊.cum
hi᷒ tamē eſt facile ꝺiſpenſādū cū ſint inex/
perti. De filio aūt familias adulto ſiue
pubere ſciēdū ꝙ pōt uotū religionis vouē
Circa qꝺ nō ſm hoſti.ꝙ talis aut intrat ꝑ
ſe religionē.⁊ tūc exire pōt qn̄cūqꝫ vlt an
teq̈ꝫ faciat ꝓfeſſionē tacitā l᷑ expꝛeſſā.poſt
q̈ꝫ aūt fecerit eā exꝓſſam vl᷑ tacitā exire n̄
p̄t.27ᵃ.q.i.puelle.⁊.2ᵃ.q.2.c.i.⁊.2º. Et idē
ſm ray.Si aūt intret oblatus a pr̄e:aut in
trat ſpōte:aut inuitus.ſi ſpōte.ſ. qꝛ nō cō/
tradicit tenet introit᷒ ⁊ obligat᷑ filius.non
tn̄ irreuocabilr̄.ſic itellige illud ex͂ ꝺe regu
la.cū viꝝ.Expectabit g̃ ⁊ expectabit᷑ ꝑ an
nū ⁊ ꝺiē.Nā an̄ n̄ p̄t exire ſm hoſti.ex͂ ꝺe
regl̓a.ſignificatū.⁊ ꝯpleto āno ⁊ ꝺie ſi uo
luerit exire vel remanere poteīt.⁊ ſi rema
nere cōſenſerit ꝺecetero exire nō poterit.vt
in.c.ſignificatū.⁊.e.ti.cum ſcam᷒.⁊ 20.q.i.
illud.Si vero itret inuit᷒ exire pōt niſi per
aliquā culpā ibi poneret᷑ ad agendū peni
tentiā.ſ. in ꝑꝑetuū vl᷑ ad tēp᷒.20.q.i.ſicut.
⁊.21ᵃ.q.2ᵃ.placuit.⁊ ꝺi.50.ſi ille.⁊ itellige
inuitū qui intrauit ꝓpter metū: qui cadere
pōt in cōſtātē uirū.ex͂ qꝺ me.cau.platū.⁊
.c.cū ꝺilectus.⁊ idem ꝺicit ray. Nō aūt
ꝺr̄ ex͂ ꝺe regula.cū viꝝ.ꝙ monachum fa/
cit aut paterna ꝺeuotio:aut ꝓpꝛia ꝓfeſſio:
intelligit᷑ ſm hoſti.⁊ bern.ibidē ſequēti ra/
tihabitōe filij modo ſupꝛadcō.⁊ ſic expo/
nitur ibi.aut pro ⁊.Intelligi eiꝰ.pōt occaſi
onalit᷑ ꝺe paterna oblatōe:ſiue ꝺeuotōe:qꝛ
licet ad hoc non cogat᷑.honeſtū tamē ē ꝙ
filius in hoc obtēꝑeret patri.ſed quid ſi nō
metu:ſ ꝺolo induct᷒ intrauit aliquis reli/
gionē nunquid allegare pōt ꝺeceptōem ⁊
exire.Rn̄deo ſm ray.ꝙ nō:qꝛ non pōt ꝺi
cere ſe ꝺeceptū cui᷒ cōditio eſt melioꝛata.
nec alterius ꝺolo:ſ ſue poti᷒ fatuitati aſcri
bat.ex͂ qꝺ me.cau.cū ꝺilectus.⁊ ꝺe cōuer.
cōiu.ex parte tua.Aut obtinet ꝯtrariū re
gularit᷑ ꝙ ꝺante ꝺolo cām cōtractui: non
tenet cōtractus.15.q.6ᵃ.c.i. Scꝺm aūt ho
ſti.talis nō p̄t exire exquo fecit ꝓfeſſionē
ex͂ ꝺe ꝯuer.cōiu.veniēs.⁊.c.ꝺudū. Ideꝫ ē
ſi ex falſa cauſa fuit induct᷒ ad h̄ faciēdū.
ex͂ ꝺe cōuer.ꝯiu.ex parte.2.qꝛ ꝺolus i ſpi
ritualib᷒ nō reſcindit ꝯtractū.ex͂ qꝺ me.
cā.c.penul.h̄ hoſt.Uotū āt aliud a voto re
ligionis per qꝺ grauit᷑ patrie poteſtati ꝑiu
dicaret᷑.vel pr̄ inde ſcādalizaret᷑.nō ꝺebꝫ
inuito patre filiuſfa.obſeruare:ꝓ eo ꝙ nō
eſt ſue uolūtatis cū ſit obligatus patri iure
patrie poteſtatꝪ.ar.ex͂ ꝺe ſen.ex.mulieres.
⁊ expꝛeſſe ꝺicit lex ꝙ nō pōt.ſicut nec im
pubes nec ſuus.vt.ff.ꝺe pollicita.l.2ᵃ.§.i.
Quid g̃ ſi vouerit elemoſynā ꝺare ꝺe ꝑe
culio ꝓfectitio.Rn̄deo ꝯſiderāda eſt ꝑſōe
patris qualitas:⁊ elyne quantitas.⁊ ſm
h̄ videt᷑ ꝙ poſſit elemoſynā reddere: niſi
pr̄ cōtradicat expꝛeſſe.⁊ idem intellige ꝺe
vxoꝛe ⁊ mercenario modicā elemoſynam
paupi ꝺante.ar.ad hoc expꝛeſſe.ff.ꝺe ꝺo/
na.filiuſfa.§.i.⁊.2.hec etiā lex ē ꝯſideran
da nō ipꝛobāda.ar.ex͂ ꝺe ꝺona.ceteꝝ.hec
hoſti. Sed nunquid pōt filiuſfa.emitte/
re uotū ꝑegrinatōis lōgique.Rn̄det ho
ſti.ꝙ nō.ut videt᷑:qꝛ nimis ꝑiudicaret pa/
trie ptāti.Excipꝛ ꝑegriatōeꝫ voti trāſma/
rini.ar.ex͂.e.ex multa.§.ꝙ aūt.Et cām ne
ceſſariā:vt ſi ſit a papa abſoluēdus.ar.ex͂
ꝺe ſen.ex.relatū. De vxoꝛe ſciēdū ꝙ n̄
pōt uouere ſine licētia viri abſtinē ſiue ie/
iunare.ꝑegrinari ſiue religionē itrare:qn
īmo ſi an̄ mr̄imoniū ꝯtractū abſtinētie vo
tū emiſerit:nō ꝺꝫ inuito uiro illud adiplē.
ſ ⁊ ſi ꝺe licētia viri votū ab initio emiſerit:
idē erit.qꝛ ſēp in hi᷒ ꝺꝫ obedire viro.licet
vir ꝑccet illud qꝺ ꝯceſſit ꝓhibēdo.33ᵃ.q.
5ᵃ.noluit.⁊.c.manifeſtū.Idē intelligūt q/
dā ꝺe uiro uouēte.qꝛ nō ad iparia iudicāt᷑

32. q.i.ſi quis vxoꝛ.i. Alij dicũt ꝙ in voto
abſtinẽtie vir ẽ ſuperioꝛ:qꝛ caput. vt in .c.
manifeſtũ pꝛeallegato:qḋ eſt ꝯcedẽdũ ſm
hoſti.niſi circa debitũ reddẽdũ ꝓiudicaret
vxoꝛi.tale.n.votũ vir ſeruare nõ poſſʒ in-
uita vxoꝛe. qꝛ nulla exceptio obſtat ĩ hoc
caſu.ex̃ de ꝯiu.lepꝛo. Qm̃ memini .§.fi.ſꝫ
nec votũ pegrĩatõis facẽ põt vn⁹ ꝯiugũ ſi
ne ꝯſẽſu alteri⁹.ar.33ª.q.5ª.ꝙ deo. vñ dic̃
bar. in qõib⁹.ꝙ ſi quis ire romã vouit: ⁊
poſtea ꝯtraxit vxoꝛe ꝯtradicẽte ire nõ po-
terit.fallit tñ h̃ ĩ voto trãſmarino qḋ ꝑter
volũtatẽ vxoꝛis vir põt emittere:vt tñ cõ
ſentiat debʒ attẽtius ãmoneri.ex̃.c.ſ.de vo
to.ex multa.§.ꝙ aũt. ⁊ que nõ vult rema
nere ſequatᷣ viꝝ ſuum.ex̃.c.ꝙ ſup his.§.
fi.hec hoſti.ray.⁊ Inno.ex̃.eo.ſcripture.
Sed nunqd pñt viri ſilr irritare iuramẽ
ta vxoꝝ facta añ matrimoniũ ꝯctũ vl' p⁹.
Rñdet roḋ.ꝙ non:niſi ſint de abſtinentia
ſm ꝙ innuit glo.Aug.numeri.30. No-
tauit etiã hu.33ª.q.5ª.noluit.ꝙ ſi añ mrĩ-
moniũ cõtractũ obligauit ſe mulier alicui
hõi:nõ poſſʒ poſt ꝯctũ matrimoniũ vir e⁹
deobligare eã ab illa obligatõe. Idẽ credit
roḋ.ꝙ ſi poſt ꝯctũ matrimoniũ iurarʒ ali
quid alicui qḋ ipſa poſſʒ ꝯdicẽte uiro fa-
cere:ipſe nõ poſſet tale iuramẽtũ irritare.
al's credit ꝙ poſſet. Quid ſi voueat vxoꝛ
ꝙ nõ ibit ad ꝯuiuiũ vel aliquid aliud ex̃
domũ ꝓpꝛiã cum viro ſuo. Rñdet roḋ. ꝙ
vir hi⁹ votũ:ſi tamẽ ẽ uotũ vel ẽt iuramẽ-
tũʒ reuocare põt.hu.tamẽ notauit.33ª.q.
5ª.manifeſtũ ꝙ uir illa ſola uota vxoꝛis
põt reuocare:que ipa ſine ſcãdalo uiri im
plere nõ põt.vt de ieiunãdo ad matutinaſ
ſurgẽdo.⁊ ĩ camiſia de nocte iacẽndo.alia
aũt nõ põt reuocare:nec vxoꝛ tenetᷣ ei⁹ re
uocatõi obedire. vt ſi voueret ꝙ aliqd de
ꝓpꝛio daret ſi paſernalia hẽret: vl' ſi voue
ret multa pr̃ noſter. vel multos pſalmos
ſingulis dieb⁹ vl' noctib⁹ dicẽ.vel ꝙ dece-
tero debitũ no exigeret.vel ſilia. De uo
to aũt cõtinẽtie vtꝝ alter ꝯiugũ eã uouerᷣ
poſſit ſine licẽtia alteri⁹ cõiugis dicetᷣ.j.li.
.8°. ti.de bono fidei.ar.2.⁊ ti.de bono ſacri.
ar.2.⁊ ti.de ĩpedimento voti cõtinẽtie.⁊ ti.
de impedimẽto oꝛdinis.

SEquitᷣ videre de 7°.ſ.de obligatiõe
voti.⁊ circa h̃ querũtᷣ pl'a.ſ.vtrũ
omne uotũ licitũ ſit obligatoꝛiũʒ
vouẽtis ad implẽdũ illud qḋ vouit. R° ꝙ
ſic.vnde deute.23°. Cũ uotũ voueris dño
deo tuo nõ tardabis reddere. qꝛ requiret
illud dñs deus tuus.⁊ ex̃ de voto.licet.dr̃.
ꝙ vſqꝫ adeo ſolutio ẽ neceſſaria poſt vo-
tũ vt ſine ſalutis ꝓpꝛie diſpendio nõ liceat
alicui reſiſtere. Rõ hui⁹ eſt.qꝛ oĩs ꝑmiſſio
licita facta cũ intẽtõe obligãdi ſe:⁊ etiã deli
beratõe ſi acceptetur ab eo cui ſit obligat
ꝑmittẽtẽ. nõ tãtũ ex pꝛecepto legis diue.
ſꝫ etiã legis nature.ſꝫ votũ licitũ eſt hi⁹ ꝑmiſ
ſio:⁊ oẽm talem ꝑmiſſionẽ recipit deus. ꝗ
⁊c̃.hec ricar.4.di.38ª.q.5ª ar.1.c. Notã
dũ aũt ſm tho.4 di.38.q.i. ar.3.q.i.c.pᵐ.
ꝙ qcquid votũ fieri impediret ſi pñs eſſet
obligatõem uoto etiã facto auferᷣ. vñ ſi ali
quid vouetᷣ ⁊ poſtea fiat impoſſibile q̃ʒtũ
ad hoc obligatio tollitᷣ. vt ſi aliquis diues
uoueret eccliam edificare ꝙ poſtea ſuper-
ueniẽte paupertate non poſſet facere:non
obligatᷣ niſi ad illud qḋ põt. Sed num
quid vouẽs uotũ licitũ tenetur ſtatim ſol
uere ipſũ. Rñdeo ſm tho.2ª 2ᵉ.q.88ª. ar.
3°.c.3ᵐ.obligatio voti cauſatᷣ ex ꝓpꝛia vo
luntate ⁊ intẽtõe. vñ deute.23°. Qḋ ſemel
egreſſũ eſt de labijs tuis obſeruabis ⁊ fa-
cies ſicut ꝑmiſiſti dño deo tuo.⁊ ꝓpꝛia uo
luntate locut⁹ es ex oꝛe tuo.⁊ iḋ ſi de iten-
tione ⁊ volũtate uouẽtis ſit obligare ſe ad
ſtatim ſoluẽdũ:ſtatim ſoluere tenetur. ſi ãt
ad certũ tẽpus vel ſub certa cõditõe: non
tenetᷣ ſtatim ſoluere. ſꝫ nec tardare debʒ vl
tra q̃ʒ intẽdit obligare ſe deo.dr̃.n.ibidẽʒ.
cũ votũ uoueris dño ḋo tuo:ñ tardabiſ red
dere.qꝛ requiret dñs deus tuus illico:⁊ ſi
moꝛatus fueris tibi reputabitᷣ in peccatũ.
Et ſm roḋ.cum aliquis uouet ſiñ ꝯditõe
uel tẽpoꝛis pꝛefixione tenetur ſtatim illud
exequi cũ põt niſi in vouẽdo habuerit ali
ud in mẽte.datᷣ tañ ei tẽpus ad arbitrium
boni uiri ad diſponẽdũ de reb⁹ ſuis. Poꝛꝛo
ſm tho.4° di.38ª.q.i.ar.3.q.i.c.7ᵐ.ſi is q
vouerat religionẽ ĩtrare ex moꝛa circa re
rũ diſpoſitõeʒ ꝓbabilr̃ timʒ ꝑpetuũ ĩpediñ
tũ:tenetur vlteri⁹ nõ differre. Quid de
eo qui uouit ſe intratuꝝ religionẽ que nõ
vult eũ recipe. R° ſm ricar.4.di.38ª.q.5ª
ar.i.c.2ᵐ.talis aut determinat ſuã ĩtẽtiõem
ad unã religionẽ tñ:aut non.ſi ſic:non te-
netur aliquam religionẽ ĩtrare ſi illa nolu
erit eũ recipere.qꝛ quod uouit nõ põt im
plere.Si non:tenetᷣ ſe tot religionib⁹ offer
re ꝙ vnã inueniat ſi põt que uelit eum re
cipere.niſi ſit talis de qua ꝓbabilr̃ creditur
ꝙ ſi de ea cogitaſſʒ nullo mõ intrare ꝯſen
ſiſſet.hec ricar.ibidem. Et ſi nullã iueniat
que eũ recipiat ſit ſub obediẽtia epi. ⁊ ſit

mōchꝰ ciꝰ ſꝫ Inno. Si āt dubitꝫ quā itētō
nē habuerit ſm tho ſup 4° ſen. ⁊ i ſumma
uiā tutiorē eligere debꝫ. Quid ſi aliquiſ
vouit infra certū ťminū aliquā religionē
ingerdi: ⁊ ē receptus. ⁊ poſtea plātꝰ n̄ ult
eū recipe. R̄. ſm bern. ex̄. e. per tuas. non
eſt trāſgreſſor uoti. q2 p eū nō ſtetit. ſ₃ pre/
latꝰ ille cogi pōt ꝙ ipſū induat exquo re/
cepit eū. niſi aliqd rōabile obſiſtat. ar. ex̄
de regula. c. vlt. Quid ſi ꝯuerſi trāſeant
ad ecclīam regularē. Rn̄deo itelligiť eos
uouiſſe ⁊ ꝓprijs renūciaſſe. ⁊ ſi bitu₃ hiꝰ
portēt p annū ſolēnizāt votū. ſi aūt trāſe/
ant ad ecclīa₃ ſecularē nō itelligiť eos vo/
uiſſe ſm Io. 27ª. q. i. vt lex. Eſto ꝙ ali/
quis vouerit r̄ligionē intrare: ⁊ an̄ꝗ̄ itret
in ep̄m eligatť: nunqd teneť religionē itra
re. uideť ꝙ nō: q2 ſi ꝓfeſſus cēti religiōe
poſſ₃ ꝓpť ep̄atū religionē dimittē. 18ª. q. i.
c. i. R̄° ꝙ nihilominꝰ teneť intrare. ex̄ de
uoto. p tuas. nec eſt ſimile de ꝓfeſſo. q2 trāſ
greſſor voti ē in peccato mortali. ⁊ electio
talis ē irritāda. q2 ad ſacroꝝ adminiſtra/
tōem eligiť: a quoꝝ pceptōe tēpore electi
onis erat p̄uatꝰ: ſ₃ profeſſus in religione
ep̄atū recipiēs nō defraudat religionē. q2
ab ea nō r̄cedit. oport₃. n. eū ferre hitū eiꝰ.
ex̄ de vi. ⁊ hone. cle. clici officia. nō deb₃ ēt
a priori ꝓpoſito recedē. 18ª. q. i. de mona/
chis: quod ē itelligēdū ſm glo. ibidē. q̊ ad
ea que ſūt de ſ̄ba monachatus: cuiuſmodi
ſūt hitū religionis ferre. ꝯtinētiā ſeruare.
ꝓpriū nō hēre. nō. n. ep̄i ſūt diuitiaꝝ dn̄i: ſ₃
diſpēſatores. Ad tp̄s āt ⁊ ex cā pōt hitu₃
aliū deſup ferre. 16ª. q. 7ª. noua. i glo. ⁊ ex̄
de ui. ⁊ ho. cle. deus. Nō d₃ ēt ep̄atū ſiū p̄/
lati licētia incipe. 18ª. q. 2ª. qua₃ ſit. i tex.
⁊ in glo. Utrꝝ uotū teneret ſiue obliga/
ret ſi aliqs nō itrare religionē uouer₃. R̄.
ſm hoſti. ꝙ teneť ſuare uotū l₃ fuerit in/
diſcretū. niſi poſtea inſpireť ſibi a dn̄o ꝯ̄ri
um. illectꝰ g̃ non intret. 20. q. 3ª. ꝯſtituit.
⁊ ex̄ de ꝯuer. cōiu. dudū. ex reuelatōe v̊o
ſecure intret. ex̄ de diuor. gaudemꝰ. Et ſm
has duas uias dicit ꝓcedere rōes p ⁊ ꝯ̄
ex iuribꝰ ſūptas. ⁊ hec ſolo ſatꝭ. approbatť
22ª. q. 2ª. beatꝰ. ⁊ ex̄ de iureiur. c. 2° ⁊ 3°.
Gratianus v̊o iſtā qōe₃ ſoluē vr̄ dicēs. ꝙ
ſi qs a parētibꝰ coactꝰ vł clicatꝰ tōſurā vel
religiōis ueſtē ſuſcipiat: ſi neutꝝ ſe factu/
rū iuramēto firmauerit. l₃ h̄ iuramētū ali
quibꝰ videatť rep̄hēſibile. q2 opꝰ caritatis
iuramēto ſe nō facturꝝ ꝓmiſit: nulla aucto
ritate ſeruare ꝓhibeť. ⁊ ſi nūꝗ̄ h̄ uł ill'a fa
ceret. nō tn̄ illo minꝰ ſalutē ꝓmereri vale
ret. cū nōnulli in laycali habitu ſācītiſſimi/
⁊ deo dilecti iueniātť. 22ª. q. 4ª. §. vlť. an̄
fi. ⁊ di. 61ª. c. 2°. hec de hoſt. Scōm āt Ri/
car. quol₃. 3° q. 29ª. c. ille q iurauit vł vo/
uit ſe nūꝗ̄ intraturꝝ religionē nō ē obliga
tuſ ad n̄ itrādū. ꝯſtat. n. ꝙ xp̄s ꝯſuluit ope
ra ꝑfectōis ⁊ ſuperogatōis. itrare āt reli
gionē ē ſuperogatōiſ. g̊ cadit ſ̄b ꝯſilio xp̄i.
g̃ cū ipſe nō ſit ſibi ꝯ̄rius: ꝓmiſſū eius cō
ſilio ꝯ̄riū n̄ uult eē firmū. Preťea due ſūt
partes iuſtitie. ſ. declinare a malo ⁊ facere
bonū. g̃ ꝯ̄ iuſtitiā ē oē iuramētū qd̊ ē ꝯ̄riū
declinatōi mali ⁊ opatōi boni. g̃ illicitū eſt
iurare ſe aliqd̊ bonū nō facturꝝ. cū g̃ itraŕ
religionē ſit ualde bonū: illicitū ē iurare ſe
nunꝗ̄ intraturꝝ religionē. Sed obijciť
ꝙ iuramētū de re licita ē ſuādū. ſ₃ non itra
re religionē ē res licita. g̊ ⁊c. R̄° imo iura
mētū de re licita n̄ ē ſuādū qd̄ excludit bo
nū: qd̊ ſub ꝯſilio cadit. Si obijciatť ill'd qd̊
ſ̈ dictū ē. ſ. de Gratiano. ꝙ tale iuramētū n̄
ꝓhibeť ſuari. dō ē ꝙ ibi nō bn̄ ſēſit. vł pt
dici curialius ꝙ nō dicit ꝙ illud iuramētū
obliget. ſ₃ itēdit ꝙ nō ꝓhibeť ſeruari. q2 q
ſic iurat nō ꝓhibeť i ſeculo remanē h̄ ric.
vbi ſ̄. c. 1m. ⁊ 2m. Utrꝝ vouēs itrare reli
gionē: ⁊ poſtea itrās cū itētōe exeūdi iple/
at votū ſuū. Rn̄deo ſ₃ ric. 4° di. 38ª. q. 8ª
ar. 3° c. vouēs itrare religionē: aut actualr̄
ꝓponit i religiōe remanē. ita tn̄ ꝙ ꝓpoſitū
illud nō cadit ſub uoto: ſ₃ tn̄ ipſū ꝯcomita
tur. Aut actualr̄ ꝓponit eā expiri. vt ſi ſibi
placuerit ibi remaneat. ⁊ ſi diſplicuerit ex
eat. Aut de uullo illoꝝ actualr̄ cogitat. ſed
h̄ tn̄ vouet. q2 vr̄ ſibi aīe ſue eē bom. Aut
dū uouet intrare hēt actualr̄ ꝓpoſitū exeū
di poſtꝗ̄ intrauerit. Si p̊ mō vouit. aut
qn̄ intrat hab₃ abſolute ꝓpoſitū exeūdi. ⁊
nunꝗ̄ dādi operā vt muteť ſuū ꝓpoſitu₃.
aut h₃ ꝓpoſitū exeūdi. tn̄ cū uolūtate dan
di operā vt muteť ꝓpoſitū ſuū. p̊ mō itrās
nō iplet votū ſuū ſm iudiciū. q2 talis hēt
ex malignitate ꝓpoſitū exeūdi. in his āt q̄
dn̄o offerūť deus magis penſat itētōe₃ ꝗ̄
factū. 2° mō itrās iplet votū. q2 nō hēt ab
ſolute nec ex malitia ꝓpoſitū exeundi. ſed
magis ex infirmitate. ſimilr̄ dici pōt ſi vo
uerit intrare 2° mō vel 3° ſi aūt vouēit 4°
mō ſic intelligi pōt triplr̄. vnoº ꝙ ita vo/
uet intrare vt exeat. alio mō ꝙ vouet itro
itū ⁊ exitū. 3° ꝙ non uouet niſi itroitū: ⁊
votū comitatť exeūdi ꝓpoſitū. ⁊ quolibet
illoꝝ triū modoꝝ vouēs peccat ⁊ nō ten₃

votū.qꝛ eſt temerariū.vt pꝫ in:uēti.patꝫ ğ
ꝙ uouēs intrare religionē eo mō quo te/
net votū:nō implet uotū ſm diuinū iudi/
ciū:nec abſoluit᷑ ab obligatōe facta deo. ſi
intret cū ꝓpoſito exeundi abſolute ⁊ cū vo
luntate nō dādi operā ut mutetur ꝓpoſitū
ſuū. Utrꝝ ex nuda ꝓmiſſione oꝛiat᷑ obli
gatio. Rꝫ: ſm Ricar.4° di.38ª.q.3.ar.3.c.
Nuda ꝓmiſſio dr̄ que nō ē firmata fidei
interpoſitōe:nec iuramēto. Aut ğ eſt cum
intētōe obligādi:⁊ tunc obligat.aut nō eſt
cū intētione obligādi ſe.⁊ tunc nō obligat
in foꝛo conſciētie de neceſſitate ſalutꝭ.vt q/
dam dicūt. Ad quod facē vr̄ illud ex̄.e.ſ.
de voto.litteraturā vbi dicitur de quodā
qui pauoꝛe moꝛtis pterritꝰ dixit.nō diu h
moꝛaboꝛ ꝓponēs ī aīo ꝙ religionē intrarꝫ
ꝙ ſi plus ī uoto nō ꝓceſſit: eius trāſgreſ/
ſoꝛ dici nō poterit:ſi nō impleat qđ dixit.
⁊ dr̄ ibidē in glo.ꝙ nō dixit h aīo ſe obli/
gādi:⁊ nemo ſe obligat: niſi qui ſe obligā
di aīum hēt. Ad hoc etiā facit .ff. de ac. ⁊
ob.obligatōum.licꝫ.n.ex iure nature pꝛo/
mittēs obliget᷑ ad implēdū qđ ꝓmittit. ni
ſi tn̄ obligare ſe intēderit: illa obligatio nō
eſt neceſſitatis ſꝫ honeſtatis ⁊ ꝯgruitatis.
⁊ iō ꝯueniēs nō peccat moꝛtalr̄ :ſꝫ venia/
lr̄.⁊ hoc rōabile vr̄.qꝛ multi ex delibera/
tōe dicūt aliqua bōa ſe facturos qui hoc
nō dicerēt ſi p hoc ſe obligatos ad facien
dum illud tanꝗ̄ neceſſariū crederēt. Ali
qui tn̄ dicūt ꝙ quelꝫ ꝓmiſſio ex delibera/
tōe facta:obligat ꝓmittētē obligatōe neceſ
ſaria ad faciēdū quod ꝓmittit ſi ſalutē cō
ſequi uelit.12ª.q.2ª.quicūqꝫ ſuffragio. ⁊
.c.q.5ª.qꝛ Johēs.⁊ 22.q.5.iuramēti. Ro
dol.ꝰo ti.de voto nōt ꝙ ſine p̄iudicio cre/
dit ꝙ ſolū ꝓpoſitū non obligat.nec ē moꝛ/
tale ꝯuenire. niſi addat᷑ ꝓmiſſio uel votū
expꝛeſſū vel tacitū ſiue pꝛeſūptū. Utrū
votū interpꝛetatiuū obliget. Rꝫ° ſꝫ tho.4°
di.38ª.q.i.ar.3°.q.i.c.5ᵐ.ꝙ ſic. vn̄ ſi quis
poſt tēpꝰ ꝓbatōis in monaſterio remanſe
rit:obligat᷑ ex uoto interpꝛetatio:niſi foꝛ/
te ꝓpter aliquā cām fuerit ſibi terminꝰ ꝓte
latus.vel in tali loco ꝯſueuit ꝓtelari.tunc
āt faciētes hiꝰ uotū tenēt᷑ ad tria p̄ncipa/
lia vota religionis.ſꝫ ad alias obſeruātias
quarꝝ trāſgreſſio ex diſſilātōe pꝛelatoꝝ
inducit᷑:obligari non uidēt᷑: p̄cipue ſi ſint
ſimplices:talia ſufficiēt᷑ diſcernere neſcien
tes.hec tho.ibidē. Utrū ex ingreſſu reli
gionis obliget᷑ quis ad remanēdum ibi.
Rn̄deo ꝙ nō.imo gregoꝰ.9. ſtatuit ꝙ no/
uitij in ꝓbatōe poſiti pn̄t ad ſtatū p̄oꝛem
redire libere infra ānū:niſi in tribꝰ caſibꝰ.
pꝛimus ē ſi acceperūt habitū ꝓfeſſoꝝ. 2ꝰ
ſi ꝓfeſſionē fecerūt. 3ꝰ ſi euidēt᷑ appareat
ꝙ tales voluerint uitā mutare. ⁊ in religi
one deo ꝑpetuo ſuire.ex̄ de regula. ſtatui/
mus Sed quomō apparet ꝙ vitā quis
mutare uelit. Rn̄det ibidē glo. ꝙ hoc ap/
paret ſi expꝛeſſe ſeculo renūciet᷑. vel ſi ali
quid dicat uel faciat p qđ eius voluntas
appareat.de hoc uide illud qđ hoſti. dicit
ſup̄.e.ti.ar.5°.q.ſꝫ per quid hēt .⁊c. Et
nota ꝙ illa decretalis ex̄ de.regula.ꝯſulti:
que fuit Greg.6.hodie nō uidet᷑ hēre lo/
cum.vt ibi dicit glo.ꝓpt᷑ dcām decretalē.
ſtatuimꝰ que fuit poſterioꝛ.⁊ fuit Inno.3.
Sed qualr̄ ſciet᷑ ꝙ fuerint ī ꝓbatione.
Rn̄det Ray.ꝙ h ſciet᷑.vel qꝛ pꝛoteſtati ſt
ſe uelle eē in ꝓbatōe. vel qꝛ acceperūt ha
bitū nouitioꝝ.qđ hēt locū in religionibuſ
illis in quibus hitꝰ nouitioꝝ ē diſtinctꝰ ab
habitu ꝓfeſſoꝝ.vel qꝛ eſt oꝛdo talis: qui
nō ꝯſueuit aliquē ad ꝓfeſſionē recipē:niſi
habita ꝓbatōe.vbi aūt habitus nō ē diſti
ctꝰ ſm ꝙ hr̄ in illo.c. ſtatuiꝰ p̄allegato. de/
hēt tēpoꝛe ꝓfeſſionis bn̄dici veſtes q̄ ꝓfi/
tētibus cōcedūt᷑.ut habitꝰ nouitioꝝ a pꝛo
feſſoꝝ habitu diſcernat᷑. Quid ſi in ali
quo pꝛedictoꝝ triū caſuū r̄deat ad ſeculū
⁊ ꝯtrahat matrimoniū. Rn̄det Rođ.ꝙ in
caſu p̄ ⁊ 2° nō tenebit matrimoniū:nec ēt
ī 3°:ſi talis ſimpliciter renūciauit ſeculo ꝓ
mittēs ſe decetero uictuꝝ ī religiōe tale uo
tū ul᷑ ꝓmiſſionē appꝛobāte pꝛelato religi
onis illius.tūc.n.uotū ſolēnizaſſet. ſꝫ ſi tm̄
habitū nouitij reciperet ⁊ uolūtatē manife
ſtaret votū ſimpliciter eēt:quod tm̄ matri
moniū ꝯhēdū impediret. Utrꝝ votū ſub
ꝯditōe factū que ꝯditio nō implet᷑ ꝓpter
culpā uouētis ſit obligatoꝛiū. Rꝫ° ſm Ric.
4° di.38ª.q.5ª.ar.3°.c.ꝙ ſic.ad qđ facit il
lud qđ dr̄ ex̄ de ſpon.ſicut ex litteris.de q̄/
dam qui mulierē quādā ſe ductuꝝ ī ꝯiu/
gē infra certū terminū iurauit.nec p uirꝝ:
ſꝫ p mulierē ſtetit ꝙ ipſe iuramētū nō iple
uit.quod viro nō ē imputadū.īmo p ꝯple
ta ꝯditōe eſt habēda. Idē ğ eſt ꝗ̄tū ad eq
ualētiā ad hoc ut teneat ꝓmiſſio implere
cōditōem appoſitā ⁊ nō ſtare per illū q dꝫ
eā implere quo minus ipleat᷑. ſꝫ quādo ꝓ
mittēs impedit eius ipletōem illo qui debe
bat implere parato: p ꝓmittētē ⁊ nō p ali
um ſtat ne impleat᷑. habēda ē ğ ꝓ imple/
ta .cum ğ ſua pꝛomiſſio teneret ſi ꝯditio

īpleretur:nibilominꝰ ēt tenet qñ p eius cul
pā ſtat ꝙ non īpleť. vnde cū aliqs deo vo
uet aliquod ſpāle' obſequiū ſi a peccato a
quo tētať preſeruauerit eū: ſi incidat illō
peccatū:nibilominꝰ teneť implē uotū . qꝛ
ꝙ deus eū nō preſeruauerit ab illo pecca/
to:ſtetit p eū non p deū qui illū a peccato il
lo preſeruaſſʒ ſi ille voluiſſʒ. Eſto ꝙ ali
quis borrēs cōmittere aliqō magnū ſce/
lus:qō nunqꝫ intēdit cōmittere: voueat ꝙ
ſi cōmittat intrabit aliquā religionē quaʒ
non vult:ſ ʒ borret intrare:⁊ poſtea illō ſce
lus ꝯmittat:nunqd teneť intrare r̄ligionē.
Rñdet Ric.vbi ſ.ꝙ ſic.qꝛ uotū ſub ꝯditi
one factū de re bona ⁊ ꝓpter finē bonū eſt
obligatoriū exñte cōditōe. ſiue illa ꝯditio
ſit bona ſiue mala. Utꝝ votū de nō vo/
uēdo aliquid niſi illud qō voueť:exprima
tur verbo uel dicto vel ſcripto:ſit obligato
riū. Rꝫº ꝙ ſic.ita ꝙ ſi poſtea voueat ⁊ vo/
tū ſuū uerbo ul'ſcripto nō exp̄mat peccat.
Nā tale uotū eſt bonū . qꝛ p voti expreſſi
onē in v̄bo vl'ſcripto bētur de voto facto
certior cognitio.⁊ p̄cauet in vouēdo p̄cipi
tatio:quoꝝ vtrūqꝫ ē bonū. nibilominꝰ tñ
vr̄ ꝙ teneat illud votū ſi alias ſit licitū. qꝛ
cū vouē ſit bonū:⁊ a ſpū ſācto ꝯſulať per
pſal'.vouete ⁊ red.do.deo nr̄o oēs qui.⁊c̄.
Uotū v̄o de nō vouēdo non obligat.vnde
votū de quo ē ꝓpoſita qō non obligat ad
nō vouēdū:ſ ʒ obligat ad exprimēdū p ver
bū vel p ſcriptū ſi cōtigerit emittē votum.

Utꝝ uotū magis obliget qꝫ iuramētuʒ
Rꝫº ſm aliqs ꝙ ſic.qꝛ obligatio voti cau/
ſať ex libero cōſēſu volūtatꝭ bōis ⁊ fideli
tate quā debet deo.obligatio v̄o iuramen/
ti ex libero cōſenſu bōis ⁊ reuerētia :quā
debet deo inqꝫtū ē v̄itas p̄ma . īfidelitas āt
ſerui ad dn̄m eſt ḡuior offenſa quacunqꝫ
alia irreuerētia quaʒ ſeruus dn̄o facē poſ
ſit.⁊ bꝰ ſn̄ie eſt tbo. Alij diſtinguūt de iura
mento.qꝛ aut' fit bōi:aut fit deo. p̊ mō non
ita fortiť obligat ſicē votū.qꝛ obligatō que
fit deo in voto ē fortior obligatōe q̄ fit bōi
zº mō magis obligat iuramētū ceterꝭ.pari
bus.votū.n.nō īportat niſi ꝓmiſſionē deo
factā ex deliberatōe fcā cū intētōe ſe obli/
gandi.boc aūt totū importat iuramētū: ⁊
addit adductōem pſone v̄itatꝭ in teſtimo
niū ad maiorē cōfirmatōem ꝓmiſſionis.
bec Ric.4º di.38ª.q.5ª.ar.zº c. Utꝝ be
res teneať adimplere votū illius cui ſuc/
ceſſit. Rꝫº ſm Ray.pater nō pōt iniungē
filio neceſſitatē pegrinādi.vt ex̄.e.lʒ.vbi i
iunctio pr̄na tenuit qꝛ filius approbauit.
pecuniariā v̄o ſatiſfactōem iniungere pōt
ex̄ de vr̄.tua.⁊ ex̄ de ſolu.c.i. Tamē ſʒ bo
ſti.diſtingue.qꝛ ſi beres bereditatē adierit
votū eius cuiꝰ ē beres teneť implere ſi vi
res bereditatis patiāť.maxime ſi ſuſcepe/
rit ſponte.vt ex̄.e.licʒ. Nā obligatōeʒ vo
ti ꝯſtat ad beredē trāſir̄.ff.de pollicita.l.zª
in fi. Si v̄o nō adierit nō teneť.qꝛ nec be
res niſi ſpōte promiſerit.⁊ tunc ſi ī oī cāu
ītēdit pſonā ſuā obligare:debet implē. nō
tam ob ꝓmiſſionē factā a teſtatore qꝫ ob
ſuā.ſ ʒ ſi tanqꝫ beres ꝓmittebat ſperās be/
reditatē adire.poſtea tamē mutato cōſilio
abſtinuit nō teneť.ar.ex̄ de elec. venera/
bilē.§ fi.⁊ ſic etꝭ intelligi pōt illud ex̄.e.ſ.
de voto.licet. Sʒ quicūqꝫ bereditatē adijt
obligať.vt ꝓbatū eſt.⁊.ar.ex̄ de ſolu.c.i.
Inno.v̄o ſup.c.licet p̄allegato.dicit ꝙ qui
votū trāſmarinū emittit ꝓ ſubſidio terre
ſancte ſi impediať morte vel alr̄ : cogitur
alij cōmittere qui votū ꝯpleat.ar.dicti .c.
immo ſi alijs nō cōmittat : beredes cogi
poſſūt:vt vel illud cōpleāt vl'expēſas aut
ſubſidiū:qō pater vel teſtator facturꝰ eēt
faciāt. Secus ē ſi vouet pp deuotōeʒ l'aliā
cām.qꝛ tūc ſi pſonalr̄ ire nō pōt:mittē nō
teneť.qꝛ ſubintelligiť ſi potero.⁊ biꝰ.

SEquiť videre de 8ºſ. de caſibus in
qbꝰ pōt a voto diſcedi. Circa qō
ſm boſti. nota ꝙ vbicūqꝫ voueo
vl' ꝓmitto aliqd non facere quo facto.vl'
aliquid nō facē:quo nō facto ſalus corpo
ralis uel ſpūalis amittiť:vel pctm̄ morta/
le incurriť:non ē ſeruādū votū vel iuram̄
tū:vel pactū.neqꝫ ꝯſuetudo:nʒ lex:nʒ p̄ce
ptū:nʒ etꝭ aliquod vinculū firmitatis.zzª
.q.4.c.fi.⁊.c.iť cetera.⁊ ex̄ de iur̄iur̄. qꝫ/
to in differētibꝰ āt que ſi fiāt nō eſt pctm̄
mortale.⁊ ſi non fiant nullū ē mortal' pec
cati piculū: tenet votū ⁊ eſt ſeruandū .ar.
ex̄ de no.op.nunc.cū ex iniūcto.§.ſup eo.
niſi aliud dicať rōe pſone : que ē inbabil'
ad vouēdū.de quo bitū ē ſup̄ articlo de uo
uēte. ⁊ dūmō obligatōi p̄cedēti licite ñ ſit
ꝯriū.ar.ex̄ de iureiur̄.ea te.in fi.⁊ .c.ueni/
ens in fi. qꝛ nec tunc de facili ſine peccato
poſſʒ exeq.ar.zzª.q.5ª.iuramēti.bec boſ.
vñ notauit bu.3zª.q.fi.nō ſolū. ꝙ ſi quis
fecit votū de carnibꝰ nō comedēdis ⁊ īfir
metur ita ꝙ a medicꝭ dr̄ ꝙ ē in piculo niſi
carnibus veſcať.⁊ ꝙ alr̄ nō pōt euadere:
de precepto maioris.⁊ etiā ſine p̄cepto pōt
carnes comedere.qꝛ ē cā neceſſitatꝭ.⁊ i biꝰ

voto cōditio tacita fuiſſe videt̃: niſi neceſ ſitas cogeret .⁊ preceptū maioris adeſſet.

Itē ſm hoſti.ſi quis voueat dare certā mēſurā āuatim:⁊ nō determinet.in arbi/ trio eius ē ad quā mēſurā det . ex̄ de cēſi. ex pte p totū. Lʒ igr̄ votū ſit r̄glarit̃ iplen dū.i caſibꝰtn̄ ab eo diſcedi pōt. Et nota uit hoſti.plēs caſus:quoꝝ primꝰ ē.ſi ꝯmu tetur in melius.ex̄.c.ſcripture p totū. ⁊ de iureiur̄..c.3º. in pricipio.alicubi āt requiri tur auctoritas ſupiorꝫ . vt dicet̃ .j.2ꝰ caſus eſt ſi nō pceſſit ad actū.ex̄.c.litteraꝝ. i fi. 3ꝰ eſt ſi votū ꝯditionale fuit cū ꝯditio defi cit.32ª.q.8ª.c.fi.ſ.nō ſolū.i'fi.⁊ ēt i ar. ſup illo.c.⁊ h̄ intelligas ſiue ſit coditio ſpālis ⁊ expreſſa.ex̄ de ꝯdi.appo.veꝝ.⁊.c. de illis. ſiue ſit tacita que ex ſui nā ineſt voto.vt ſi potero ſi vixero.ſi deus dederit . niſi deꝰalr̄ reuelauerit ſm gof. ſi tn̄ aliqs voueat ex duabus cāis uel plibꝰ. vel ſub duabꝰ ꝯdi tionibꝰ ul' plibꝰ.⁊ nihilominꝰitēdat ſe obli gare qualibet illaꝝ cāꝝ uel ꝯditōum exi ſtente tenet̃ votū implē.lʒ deficiat una il/ laꝝ ul' plēs.dūmō extet vna caꝝ.vt dicūt ray.⁊ rodol. 4ꝰ ē ubi uouēs nō hēt liberā facultatē vouēdi.vt hitū eſt ſup̄.ar. de vo/ uēte.5ꝰ eſt ubi ſuperioris auctoritate dila/ tū ē uel redēptū ul' mutatū.6ꝰ vbi uotū ex ſui nā ē illicitū.vbi qdē nō tm̄ a voto pōt. īmo dʒ oio diſcedi. Nōuit ēt gof.aliū ca ſū.ſ.qn̄ cā pp quā uotū ē emiſſū ceſſat.ex̄ .c.magne in fi.lʒ ſecꝰ fit i uoto r̄ligiōis:qō ex cā falſa nō uiciat̃ . vt ex̄ de ꝯuer. ꝯiu. oudū.hoſti.vero dicit ꝙ etꝫ. in alio voto n̄ ceſſat uotū ceſſāte cā.lʒ redēptio faciliꝰad mittat̃ .⁊ h̄ ē qō dr̄ ex̄.c.magne.§.fi.vt p bat̃ ibi ſpālr̄ nos iduxit.⁊ ibi faciliꝰceſſar̄ potuit.ceſſet ḡ idē ⁊ ſi ita n̄ eēt. nam facile erat.vt innit ibi.faciliꝰ. Et h̄ itellige ubi fu it cā iductia ſiue ꝯpulſiua.uel ēt final'. ſʒ h̄ n̄ exp̄ſſit.ff.de ver.ob.qcqd aſtrigēde p to tū.⁊ i ar.ſup ca.l.⁊ ſic p̄t itelligi. ⁊ ſic ēt in tellexit ray.ex̄ de ꝯuer.ꝯiu.ex pte.i.§.i.Si vero exp̄ſſit h̄ dicēs ꝙ ſi talis cā deficeret oblari nolebat . pʒ qd ceſſauit qn̄ ceſſauit cā.ex̄ ō ap.cū ceſſāte.ſic⁊ ſi ꝯditō ōfeciſſʒ

Eqt̃ vidē de 9º.ſ. de vtilitate voti . ⁊ circa h̄ q̄rūt̃ pl'a .ſ. vtꝝ expedi/ at hōi uouē. Rᷤ. ſʒ ric. 4º di.38ª. .q.6ª.ar.i.c.vouēs aut uouet bona qꝝ ob ſuatio vr̄ pbabl'r ꝓportōata ifirmitati ſue ſpūali.aut iproportōata.p̄ mō expedit hōi uouē.q2 p h̄ āplꝰ firmat uolūtatē ſuā i bo no:⁊ excludit a ſe p magna pte libtatē ma

lefaciēdi.⁊ fac actū v̄tutꝫ latrie. ⁊ iō uouē do meret̃ .pp qō monet pſal'. vouete ⁊ red di.dn̄o deo ur̄o.2º. nō expedit nec lʒ. tale .n.uotū n̄ hr̄et diſcretōem comitē. cuʒ p h̄ uouēs magis uidet̃ ſe illaq̄are q̄ʒ augē ſe curitatē de ſua ſalute.qlʒ tn̄ r̄putar̄ dʒ obſ uātiā uoti religiōiſ eē ꝓportōatā ſue ifirmi tati ſpūali:niſi p certā expiētiā ꝯſtet de ꝯ/ rio ſibi.Et pp bona exª que ſepiꝰ uidēt ⁊ audiūt ⁊ pp maiores ꝯſolatōes ſpūales : q̄s ex dei benignitate ob fauorē religiōis ⁊ ſcā ſocietate r̄cipiūt obſuātia aliquoꝝ bo noꝝ ē ꝓportōata alicui i religiōe exn̄ti . q̄ nō eēt ꝓportōata eidē in ſeculo remanēti .

Sʒ obijcit̃ q2 ḡuius pctm̄ ceteris pari bus ē pctm̄ religioſi q̄ʒ layci.vn̄ dicit anſ. li.de ſilitudinibꝰ ꝙ ſi penitē religioſus no/ luerit maiori damnatiōi ſubiacebit.ḡ uo/ uere nō expedit. Rᷤ ꝙ licʒ ex uoto pctm̄ aggrauet̃ .tn̄ i bn̄faciēdo etꝫ. magis mere tur .ut in ſe.q.oſtēdet̃ .⁊ etꝫ.de pctō penitēſ maiorē miſicordiā q̄ʒ penitēs i ſclō ꝯſe/ quet̃ ſʒ anſ.i li.p̄dcō.h̄ ricar.ubi s̈ .c.3ᵐ.

Utꝝ idē opꝰ bonū factū cū uoto ſit ma gis meritoriū q̄ʒ fctm̄ ſine uoto. Rᷤ ſʒ ric. 4º. di.38ª.q.6ª.ar.2º.c.ꝙ ſic:deus.n. cum acceptet opꝰ pp operātē. tāto magis acce ptat opus q̄ʒto ē ab.hoie ad eius ſeruitiuʒ magis ē ſpālius dedicatū. ceterꝫ āt pibus ſpēalius dedicat̃ hō ad dei ſuitiū p uotuʒ q̄ʒ ſine uoto.p̄ ut dic̄ anſ.de ſilitu. ſic̄ obſe quiū ciꝰq dn̄o totā arborē cū fructu offert ē acceptiꝰ dn̄o q̄ʒ obſequiū ciꝰ q dat dn̄o de fructu arborꝫ. q̄ʒtū uult: nō tn̄ dat arbo rem.ſic ſeruitium religioſi ē gratius deo q̄ʒ hominis ſecularis.

Eqt̃ uidē de.10.ſ.de mutatōe uoti . ⁊ circa h̄ q̄rūt̃ pl'a:ſ.utꝝ uotū cō mutari poſſit. Rᷤ ſʒ ric.4º di.38ª .q.8ª.ar.i.c.ut hitū ē s̈. votoꝝ q̄dā ſūt ne/ ceſſitatꝫ. ⁊ h̄ redimi ul' ꝯmutari nō pn̄t.q2 n̄ pn̄t omitti ſine pctō.ar.17ª.q.i.Sūt q̄dā Alia ſūt uota uolūtatꝫ.. ⁊ talia fere oia re dimi ⁊ ꝯmutari pn̄t.fere dixi pp uota re/ ligiōis ⁊ ꝯtinētie de qbꝰ ſpālit̃ q̄ret̃ .j.ſ.in ſe.ar.ſic̄.n.dic̄ bern. de p̄cep. ⁊ diſpē.4º. c. iniquū foret ſi ſtatutū p ſola charitate ꝯ charitatē teneret.votū āt fieri debʒ ex cha ritate ⁊ p charitate.vn̄ ciꝰobligatio tenere ꝯ charitatē n̄ dʒ. ꝯ charitatē āt tenēt ſi il/ lud i meliꝰ ꝯmutari nō licēt.Uotū ḡ ꝯmu tari p̄t i meliꝰ bonū.ex̄.c.magne. circa fi. Hoc āt fieri nō dʒ ꝓpria auctoritate ipſiuſ uouētꝫ .q2 nullus dʒ eē iudex i ſua cā.⁊ ſic

dſ leuit.ult. Aliã quod imolari pt dño ſi qs
nouẽit ſãctũ erit: ⁊ mutari nõ poterit. ſʒ au
ctoritate iuriſ. uotũ tẽporale cõmutari põt
in ppetuã obſeruãtiã religionis. ut dicet in
ſe. q. ⁊ uotũ religiõis laxioris in artiorẽʒ.
prius tñ licẽtia ſui plati petita ſiue obtenta
ſiue nõ. e x̃ de regula. ſane. ⁊ c. lʒ. p totũ. in
pn. Jura vo q̃ ɔ̃riũ dicere uidẽt intelligi
debẽt de eo qui cã leuitatis ⁊ nõ petita licẽ
tia trãſit ad ordinẽ aliũ. ſi tñ licẽtia nõ peti
ta trãſit: redire nõ tenet ad bonũ inferius
qd reliqt. ut ber. dic li. de pce. ⁊ diſpẽ. c. 36.
Nec h ẽ ɔ̃ pdcã. q2 mlta fieri phibent q̃
tenẽt poſtq̃ʒ facta ſũt. h. ric. ubi ſup. c. 3m.
⁊ ɔuenit cũ eo ber. e x̃ de regula. licʒ. Si tñ
trãſeat cã leuitatiſ licẽtia etiã petita: reuo/
cari põt ſm hoſti. 19a. q. 3a. mãdam. ⁊ c.
ſtatuim. ⁊ e x̃ de etate ⁊ qua. ⁊ ordic pfi.
⁊ ẽt in glo. intelleximᵘ. Uel intellige etiſ. ſʒ
hoſti. q leuitas pſumit qñ licẽtia nõ peti/
tur. vt ibidẽ. ſecᵘ eſt ſi petatur. ut dicitur in
.c. licet. Unũ q dicit. c. ſtatuimus pallega/
to. ſine pmiſſione patris ſubaudi petita: lʒ
non obtẽta. Quid ſi dubitetur utrũ ſit la
xior uel artior religio ad quã trãſire petit.
⁊ utrũ uelit h ex temeritate uel ex diuina
iſpiratõe. Rᵒ ſʒ hoſti. ⁊ roð. h ẽ ſupioris
arbitrio relinquẽdũ. i. ne. ſ. ſathanas ſe trãſ
formet in angelũ luciſ. e x̃ de regula. lʒ. ſtati
poſt mediũ. Quid ſi ſupior arbitret ini
que. Rñdeo ſm hoſti. ad ſupiorẽ ſuperio/
ris eſt recurrẽduʒ. e x̃ de elec. ne p defectu.
circa mediũ. Quid ſi quis regulariſ. im/
petrauit ab abbate ſuo licẽtiã trãſeũdi ad
religionẽ artiorẽ: ⁊ poſtea penitet eũ. Nũ/
quid abbas ille tenet recipe eũ reuertẽtẽ.
Rᵒ ſm roð. ſi ille nõ põt inuenire religionẽ
artiorẽ vbi recipiat. aut ſuſtinẽ nõ põt eiᵘ
auſteritatẽ poſtq̃ʒ eã pbauit: tenet eũ reci/
pere ſi reuertat añ factã pfeſſionẽ: nec re/
pelli ptextu poris licẽtie ul renũciatiõis ſi
renũciauit monaſterio p cũ facta ſit ex cã
ſ. trãſeũdi ad religionẽ artiorẽ. ⁊ cã nõ ſit
ſecuta: alr recipere eũ nõ tenet. Quid ſi
petiuit licẽtiã trãſeundi: ⁊ abbas dixit q
deliberaret. ⁊ anteq̃ʒ rñdeat peniteat eũ
⁊ dicit q nõ vult trãſire. abbas tñ poſtea
licẽtiat eũ: nunqd exire tenet. Rñᵒ ſʒ roð.
q nõ. ex quo nõ ɔcurrũt volũtates petẽtiſ.
⁊ licẽtiãtis. Nõuit etiã hu. q nõ ſufficit
licẽtia plati ſine licẽtia ɔuẽtᵘ cũ in alienati
one pdij: qd minus valet q̃ʒ homo: requi/
rat conſenſus capli. Sʒ roð. credit q ubi
petit licẽtiã trãſeundi ad religionẽ artiorẽ:

ſufficit licentia ſolius abbatis. Ad laxiorẽ
ãt religionẽ tranſire non poteſt ẽt de cõſen
ſu abbatis ⁊ cõuẽtus. q2 eſt ɔtra ius. Qñ
ãt abbas ⁊ conuẽtus licẽtiant aliquẽ ſim/
pliciter. ⁊ ille renũciat ſimplicit monaſte/
rio ſuo ex odio forte uel rãcore uel alia cã
nõ valet quod agitur. q2 hoc nõ eſt niſi ei
dare licẽtiã euagãdi. Uota aũt peregrina/
tionis ⁊ abſtinẽtie ⁊ hiᵘ cõmutari poſſunt
auctoritate epi. iura einʒ hoc poſſe ab epiſ
non excludũt. ar. e x̃. e. c. i. in tex. ⁊ glo. In/
feriores vero prelati epis nullum votum
cõmutare poſſũt: niſi fuerit eis ſpãliter cõ
miſſũ ſiue cõceſſũ preter prelatos religio
ſos qui diſpenſare poſſũt in uotis ſubdito
rum ſuorũ. Uota autẽ cõtinẽtie ⁊ religio/
nis ⁊ trãſmarinũ cõmutari non poſſũt au
ctoritate epi. ſʒ ſolus papa diſpenſare põt i
illis. e x̃. eo. ex multa. in principio. vbi pa
pa reſpondet prime queſtiõi. § i. ⁊ c. veni
ens. ⁊ quatuor. c. ſe. Et idem eſt ſm hoſti.
de voto crucis cuiuſlibet. z4a. q. i. quoti/
ens. Ratio cᵘ eſt ſm Ricar. 4. di. 38a. q.
9a. ar. 2o. c. quia non eſt diſpenſãdum i uo
tis illis niſi pp cõmunẽ eccleſie vtilitatẽ:
vel aliquam magnam neceſſitatem. ⁊ iõ
cõmutatio eorũʒ merito reſeruatur pape
qui curaʒ habʒ totius vniuerſal eccleſie.

Nunquid votum de ieiunando in ſab/
bato ſemper eſt cõmutandũ. Rñdet Roð.
q non oportet huiᵘ uotum reuocare: vel cõ
mutare. poteſt tamẽ in melius cõmutari.
Nam ⁊ ſm canonem ueterem. de conſec.
di. 3a. Sabbato. ieiunandũ eſt ĩ die ſabba
ti. qui tamen canon ul loquitur de cõſilio:
uel eſt abrogatus. Quid de voto ferian
di in ſabbato. Reſpondet Roð. q non eſt
ſimpliciter irritandum: vel neceſſario cõ/
mutãdũ niſi vouens ſuſpectus ſit q iudai
zare velit. Quid ſi quis vouit diuerſa
vota. Reſpondet Tho. 4o. di. 38a. q. i. ar.
4. q. 4a. c. q ſi vnum eſt alteri compoſſi/
bile debet vtrunq̃ʒ ſeruare: niſi forte ſibi
commutet votum precedens: in melius
ſequens. Si vero vnum ſit incompoſſi/
bile alteri debet maius ſeruare: ⁊ de mi/
nori ad arbitrium prelati ſatiſfacere.
Utrum quodlibet votum commutari poſ
ſit in votum religionis. Reſpondeo uo/
lens facere profeſſionẽ in religiõe ſi actu
aliter ſeu habitualiter remanere velit obli
gatᵘ ad vota que fecerit in ſeculo ñ ɔmutã
tur ĩ uotũ religionis. tamẽ poſtq̃ʒ ad noti
tiã plati deuenerit: eũ ab illis uotiſ abſoluẽ

poſſit. marie ſi ignorabat ipſũ eẽ ligatũ illꝰ
votis tꝑe ꝓfeſſionis. ſi aũt actualr̃ ſeu babi
tualr̃ intẽdat ſe nõ teneri ãpliꝰ votis illis.
ſed ſolo uoto ſue religiõis abſoluit̃ ab illꝰ
per uotũ religiõis ꝓpter eius altitudinẽ ⁊
perfectionẽ. e x̃. e. ſcripture. Unũ iſta ꝯmuta
tio fit auctoritate iuris. ſi tñ rex unꝰ uel im
pator vouerit ꝙ vſq; ad certũ tẽpus ĩ ter
ra ſancta militabit. vl' vnus aliꝰ magnus
dominꝰ exñs dux totiꝰ exercitus cruce ſi/
gnatoꝝ. ⁊ de cuiꝰ abſẽtia deſolaret̃ exerci/
tus: vellet religionẽ intrare. In hoc caſu
videret̃ ſm hoſti. ⁊ roſ. papa ꝯſulẽdus.
certũ ẽ tñ ꝙ pſona mediocris abſolueret̃
a voto trãſmarino p religionis ingreſſuz
⁊ ꝓfeſſionẽ in ea. cũ .n. votũ religionis ſit
ꝑpetuũ eſt maius voto pegrinatiõis terre
ſãcte: quod ẽ tẽporale. vt habet̃ e x̃. e. c. ꝑal
legato. Scripture ſiue reus. Reus fracti
voti nõ hẽt̃ qui tẽporale obſeqũ noſcit̃ in
ꝑpetuã religionis obſeruãtiã ꝯmutar̃. Si
dicatur ꝙ p votũ aſſũptõis crucis ĩ ſubſi
diũ terre ſãcte ꝯſequitur hõ remiſſionem
oĩuz pctõꝝ. ⁊ ita vr̃ eẽ vtiliꝰ uoto religio/
nis. g̃ ⁊c̃. Põt ſꝫ Tho. 2ª 2ᵉ. q. 189ª ar. 3º
.c. 3ᵐ. rõablr̃ dici ꝙ etiã p ingreſſũ religio
nis cõſequet̃ quis remiſſionẽ oĩum pecca
toꝝ. ſi .n. aliquibꝰ elꝫmis factis hõ põt ſta
tiꝫ ſatiſfacẽ de pctis ſuis ſꝫ illud Dañ. 4º.
Pctã tua elꝫmis redime. multo magis in
ſatiſfactõez p oĩbus pctis ſufficit ꝙ hõ ſe
totalr̃ diuinis mancipet obſequijs p igreſ
ſum religiõis que excedit oẽ genꝰ ſatiſfa/
ctõis ẽt pnĩe publice. vt hr̃. 34. q. 2ª. admo
nere te cũ lachꝝ. vñ in vitis patꝝ legitur
ꝙ eãdẽ grãz ꝯſequũtur intrãtes religio/
nẽ quã ꝯſequũtur baptizati. ſi tñ nõ abſol
uerentur ab oĩ reatu pene. nihilominꝰ in/
greſſus religionis ẽ vtilior illa q̃ztũ ad ꝓ/
motõem in bonũ que preponderat abſo
lutioni a pena. Quid ſi quis ſuſcepit uo
tũ implẽdũ ꝓ mr̃e. Nũquid p igreſſũ reli
gionis põt abſolui. Rº ſm Tho. ĩ q̃dã. q.
de q̃libꝫ. ꝙ exq̊ igreſſus religionis tali ſuf
ficit ꝓ ſe: ſufficit etiã ꝓ matre. vel etiã ſi vlt̃
abbas illud votũ põt iplẽ. Quid ſi ali/
quis cruce ſignatꝰ uel aliꝰ vouit ꝙ expen
deret vel mitteret ĩ ſubſidiũ terre ſãcte cẽ/
tũ marcas. ⁊ poſtea ingreditur religionẽ.
nunquid ẽ liberatꝰ oĩo. Rº ſm roſ. ꝙ ſic.
quo ad laborẽ pegrĩatõis. nõ quo ad pe
cuniã ꝑdictã. qꝛ nullus ſine licentia ſpãli
pape põt ꝯmutare vota terre ſãcte. nec ip
ſo iure mutãtur p ingreſſũ religiõis: niſi q̃
ad laborẽ pegrinatõis. Quid ſi qs voue
rit dare cẽtũ libras paupibꝰ uel alicui cer
te pſone vel eccleſie. vel facẽ eccleſiam ul'
domũ alicui religioni. nũquid hꝰ votũ cõ
mutari poterit in votũ religionis. Rñdet
roſ. ꝙ aut ex tali ꝓmiſſione uel voto ẽ ali
cui vel aliquibꝰ actio acq̃ſita. aut nõ. ſi ſic:
nõ liberatur p ingreſſũ religionis niſi ꝯſẽ
tirẽt illi quibꝰ donauit uel ꝓmiſit. ſi nõ. li/
berat̃: ſi intẽdat illud minus bonũ cõmu
tare ĩ h̃ maiꝰ. dũ tñ h̃ fiat auctoritate epi
ſui ſm roſ. vr̃ tñ ꝙ ad h̃ ſufficiat auctori/
tas iuris. e x̃. e. ſcripture. Sꝫ quõ vota
debẽt redimi uel cõmutari. Rº ad h̃ ꝙ il/
lud fiat licite ⁊ canonice requirit̃ auctori
tas ſupioris. vt dictũ ẽ. ⁊ cã rõabilis que
ſubſit. debet aũt ſupior ibi attẽdere tria .ſ.
quid liceat ſꝫ eq̃tatẽ. quid deceat ſꝫ hone
ſtatẽ. ⁊ quid expediat ſm vtilitatẽ ſiue ne/
ceſſitatẽ. e x̃. e. magne. §. i. vñ debet cõſide
rare qualitatẽ pſone: ⁊ cãm. ⁊ qualitatẽ ⁊
q̃ztitatẽ ꝯmutatõis. vt ex h̃ colligat an cõ
mutatõ ſit melior ⁊ deo acceptabilior. De
bet ẽt ꝯſiderare cãm ꝓpt̃ quã votũ ẽ emiſ
ſũ. nã ea ceſſãte ceſſat faciliꝰ ⁊ effectꝰ. vt ĩ
.c. magne. in fi. vltia. ſ. linea. In voto g̃ pe
grinatõis ſic fieri debet redẽptio: ut expen
ſe q̃ fierẽt ĩ eũdo morãdo ⁊ r̃deũdo ĩ alias
pias cãs dent̃. ⁊ labor itinerũ ieiunioꝝ vi
giliaꝝ ⁊ orõum laboribꝰ cõpẽſet. vt in .c.
magne. §. penul. ad fi. ⁊ .c. ſup his. hec hoſ.
⁊ ray. Oblatõez etiã quã vouẽs ĩ ecclia illa
ad quã ire vouerat facturꝰ eẽt ſm Ray.
ad ipſã mittere debꝫ. In voto vº abſtinen
tie debet hẽri rõ aſpitatiã. ieiunioꝝ panis ⁊
aque ⁊ affluẽtia vouẽtis. e x̃. c. c. i. ⁊ .c. ma
gne. §. penul. ĩ fi. vñ aliquis paup pua pe
cunia ul' orõe ſi nihil hẽret votũ redimer̃
poſſꝫ vbi regi uel comiti magna nõ ſuffi
ceret. ar. e x̃ de maledicẽ. c. 2º. hec hoſti. Nã
paupi opario ꝯcedit̃ redimere ieiunia 6ᵉ
ferie dinario vno. di. 82ª. preſbyt̃. In vo
to aũt trãſmarino ꝯſiderari dꝫ intentio vo
uentis. ſ. vtrũ intẽderet pegrinari uel bella
re. Si .n. intẽdebat pegrinari ⁊ ſit habilis
ad eũdum q̃zuis ihabilis ad pugnãdũ nõ
redimat. Si vero intendebat pugnare ⁊
ſit inhabilis ad pugnãdũ redimat. niſi for
te cõſilio ſtrenuus ſit: vel forte ſecũ pugna
tores ducere poſſet. talis enim non eſt om
nino impotens. e x̃. eo. ꝙ ſuper his. §. pe
nultimo. ⁊ fi. ⁊ .ca. ex multa. §. Secundo
queſiuiſti. ⁊ § finali. in fine. vel niſi ſit
agricola vel artifex qui ſit ibi vtilis. licet

nõ multi taliũ ibi ſint oportuni ꝓpter par uitatẽ poſſeſſionum ⁊ paucitatẽ inhabitã tiũ. vt in.c.ꝙ ſuper his.i.rñſio. Sed iter il los qui habẽt impedimẽtũ tẽporale. vt his dilatio ꝯcedat᷑. vl' perpetuũ: ut ab his re dẽptio recipiat᷑ eſt ſubtiliter diſtiguẽdũ. ut in.c.ꝙ ſup his.§.i. In clericis et' uouẽtib⁹ ꝯſiderari deb; ſi clericus cruce ſignat⁹ ſit ibi utilis ⁊ neceſſari⁹ uel ꝯſilio: vel pdicatõ nis officio: vel q̄ deputatus ẽ alic⁹ magna tis ſeruitio. vel q̄ ſecũ milites bellatores ducere põt. ⁊ tunc nõ recipit᷑ redẽptõ. Si vo nõ ſit ibi oportunus tũc recipit᷑. vt ex̃ .e.ex multa.§.fi.⁊.c.poſtulaſti. Nã ad pu gnãdũ pſonalr̃ eſt inhabilis. vt p; di.50. clericũ qui paganũ.ẞ ⁊ aliquotiens poteſt votũ redimere etiã ſi bellatores põt ducẽ. vt ſi ſit minus ſenex fragilis ⁊ ꝯfractus. ex̃.e.magne.§.veꝝ etatis. circa medium ⁊ ex̃ de renun.niſi cũ pdẽ.§.alia vo cã eſt. Oportet etiã ꝯſiderare vtru; ex facilitate animi iuuenilis votũ ſit emiſſũ. q̄ tũc eſt remittẽdũ remiſſione cõpetẽti recepta. ex̃ .e.veniẽs. Nec deb; pretermitti ꝙ lic; vo tũ hieroſolimitanũ ſit magni fauoris. vt pat; ex̃.e.ex multa.§.penul.ꝙ aũt. ſi tñ ꝓ pter abſẽtiã vnius perſone piculu; imine ret toti terre ſiue ꝓuincie: ꝯſulte uotũ re mittit᷑: uel differt᷑: nec votũ trãſgredit᷑: q auctoritate ſedis apoſtolice illd diſtulit ad implere. ex̃.e.non eſt. hec hoſti. Quid ſi publica meretrix quã multi ſequũt᷑ vo tum emiſerit trãſmarinũ. nũquid redimẽ poterit illud. Rº ſm hoſti.niſi corrigatur: nec ipſa nec bellatores qui ſequũt᷑ eã ex amore corrupto debẽt admitti: nec ei⁹ vo tũ approbari. q̄ nec oblatio ſua deb; reci pi. vt dicet᷑.ĩ.li.6º ti.de parrochijs.

Sequitur uidere de.iiº.ſ.de diſpẽſa tõe voti. ⁊ circa hoc querit᷑ vtru; oẽ votũ ſit diſpẽſabile. Rº. Hu. ⁊ eius ſequaces dixerũt ꝙ diſpenſatio põt dupl'r ſumi. vno mõ ꝓ relaxatione iuris: ⁊ ſic. nullo modo votũ ẽ diſpenſabile. quia ꝙ p votũ deo factũ ab eo qui ẽ libere po teſtatis in vouẽdo uouẽs ſit obligat⁹. hoc ẽ de iure diuino. papa aũt ius diuinũ rela xare nõ põt.25ª.q.i. ſunt quidã dicẽtes. Alio mõ ꝓ iuris declaratõe. ⁊ ẞ mõ aliq ſũt diſpẽſabilia: vt ea que pñt in meli⁹ cõ mutari. q̄ papa põt interptari ⁊ declarar᷑ ius diuinũ. Aliqua uero nõ ſũt diſpẽſabi lia. ut ea que dignã recõpẽſatõem hẽre ñ poſſũt: vt votũ cõtinẽtie ⁊ religionis. hui⁹

ſniẽ ẽ etiã Ray. Boñ. ẽt 4º di.38ª.q.2ª.ar. 3º.c. huic opi. fauere vr̃. Et ſi dicat᷑ ꝙ poſ ſibile ẽ ꝙ in matrimonio pax ecclie detur que eſt utilitas cõis: que ẽ preferẽda pua te.g.⁊c. Rñdet᷑ ſm eũ ꝙ vouẽs debet eſſe magis ſollicit⁹ de ſalute ſua q̄ alioꝝ. ⁊ pſ ea neſcit᷑ utrũ ex matrimonio pax daret᷑: ⁊ certũ dimitti nõ debet ꝓ icerto. Pro hac etiã opi. eſt exᵐ beati Mathei apl'i: qui cõ ſentire noluit ꝙ Effigenia virgo deo dedi cata regi nuberet qui ſe fieri xp̄ianũ cũ oĩ populo ꝓmittebat qu poti⁹ mortẽ ſuſtinuit Tho. 2ª 2ᵉ.q.88ª.ar.ii.c. i fine autẽ diſti xit de voto cõtinẽtie.ſ. ꝙ ecclia diſpẽſare põt in ipſo ſolẽnizato p ſacri ordinis ſuſce ptionẽ: ꝓ eo ꝙ debitũ ꝯtinẽtie nõ ẽ anne xum eẽntialit᷑ ſacro ordini ẞ e xſtatuto ec cleſie. ſed nõ poteſt diſpẽſare in voto cõti nẽtie ſolẽnizato per religionis ꝓfeſſionem. q̄ debitũ ꝯtinẽtie eẽntialr̃ eſt ſtatui religi onis annexũ: p quã hõ ſe mancipat tota liter dei ſuitio: qđ non põt ſil'ſtare cũ mr̃i monio: i q̄ incũbit neceſſitas ꝓcurãdi vxo rẽ prolẽ: ⁊ ea que ad ẞ requirũt᷑.ar. ad hoc ex̃ de ſta.mo.cũ ad mõaſteriũ.in fi. vbi dr̃ ꝙ cuſtodia caſtitatis ẽ annexa regule mo nachali. Si objciat᷑ ꝙ tale votũ poteſt eẽ ipeditiuũ melioris boni. vt pacis vni⁹ ma gne regionis. dĩ ꝙ periculis reꝝ huma naꝝ ẽ obuiãdũ per res humanas: nõ per hoc ꝙ res diuine ꝯuertãtur in vſũ huma nũ. religioſi autẽ mortui ſunt ſeculo: ⁊ vi uunt deo. vnde nõ ſũt reuocãdi ad vitam humanã occaſione cuiuſcũq; euentus ſm tho. vbi ſ̄.c.iᵐ. Sed ꝯ hoc objcit᷑ ẞ; Ric. .4º di.38ª.q.9ª.ar.i.c. q̄ vt dcm̃ ẽ ſup̄ pre latus religioſus diſpẽſare poteſt in uotiſ ſb ditoꝝ ſ uoꝝ ſi qua ſupaddunt neceſſarijs ad ſalutẽ que ſũt ſuperogatõis. g ẽt papa põt hoc reſpectu oiu;: cũ in eo ſub deo ſit plenitudo ptãtis. Uidet᷑ g dĩ ꝙ oẽ uotu; ꝓprie dictũ.ſ. qđ ẽ de his que ſũt ſuperoga tõis ẽ diſpenſabile. q̄ in quolibet tali vo to põt inueniri cã diſpẽſatõis rationabil' .ſ.vel ꝓfectus maioris boni: vl' vitatõ ma li. ⁊ ẞ vel reſpectu reipublice vel reſpectu vouentis. Reformatio.n. pacis iter regna eſt maius bonũ cõitati q̄ ꝯtinẽtia vnius pſone. In tali g caſu ſi perſona que conti nentiã vouerat p obediẽtiã pape nubat: magis meret᷑ obediẽdo q̄ ꝯtinẽdo q̄tu; ad pmiũ ẞbale. alr̃ obligatõ fcã pp charitatẽ militar; ꝯ charitatẽ. Preſ᷑ea recta rõ vr̃ dictare aliquẽ eſſe loco dei in terra qui

ꝑiculis ꝯmunitatū ⁊ ꝑſonarū ꝑenſatis
infirmitatibꝰ vtilitatibꝰ ⁊ dānis: poſſit rōa
biliť obuiare. ⁊ dico rōabiliter. qꝛ ubi nō
eēt diſpēſādi rōabilꝰ cā ſi diſpēſareť nō eēt
diſpēſatō ſ3 diſſipatō ƀ3 ber. 3° de ꝯſide. ad
Eugeniū. c. 14°. ⁊ hec ē opi. ricar. vbi ṡ. ⁊
hoſti. ⁊ hu. cardinalis ſācte ſabine quā ho
ſti. allegat ī hac qōe. ⁊ Inno. ex̄ de ſta. mo.
ſup. c. cū ad monaſteriū. ⁊ Jo. theutonicꝰ q
dicit ꝙ uidit de facto diſpēſari. Tho. 2ª 2ᵉ
.q. 88ª. ar. 11°. c. 2ᵐ. āt dicit ꝙ diſpēſari p̄t
in uoto tēporalis ꝯtinētie: ſicut ⁊ in voto
tēporalis abſtinētie. Sed ꝯ dictā ſoluti
onē plā obijciť. ⁊ p̄ illud eccl. 26° cis pō
deratio nō eſt ꝯdigna aīe ꝯtinētis. ḡ uide
tur ꝙ diſpēſari nō poſſit ī uoto cōtinētie.
Rº ƀm glo. ibidē. aīa cōtinēs. i. xp̄o deſpō
ſata ī ſpūali ſciā cōpať opibꝰ mundi: ⁊ ſa
pie ſeculari. uel intelligiť ƀm hu. cardina-
lē de ꝯtinētia a peccatis. ⁊ h̄ non ē ꝯtra p̄-
dicta. ſi. n. intelligereť ꝙ in nullo actu eſſ3
maioꝛ rō meriti q̄3 in obſuantia cōtinētie
falſus eēt intellectꝰ. qꝛ in ſuſtinēdo marty
riū eſt maius meritū. vel ƀm tho. vbi ṡ ī ſi.
illa auctoꝛitas d3 ītelligi q̄3tū ad h̄ ꝙ nec
fecūditas carnis: nec aliqd coꝛpoꝛale bo-
bonū ē cōparādū ꝯtinētie q̄ cōputať īter
bona aīe. vt dicit Augꝰ li. de ſācta v̄ginita
te. vn̄ dicit ſignāter aīe nō carnis cōtinētꝭ.
Obijciť etiā qꝛ ex̄ de ſta. mo. p̄allegato. c.
cū ad mōaſteriū. dr̄ ꝙ abrenūciatio ꝓꝓꝛie
tatis ſicut ⁊ cuſtodia caſtitatꝭ ē ita anne-
xa regule monachali. vt nec ꝯ eas papa
ualeat diſpēſare. ḡ. ⁊c̄. Rº l3 papa n̄ poſſit
facere ꝙ quis ſit monachus ⁊ n̄ renūciet
ꝓꝓꝛietatē. qꝛ hoc eēt facere ꝯdictoꝛia ſilꝰ.
poteſt tn̄ de monacho facere nō monachū
ſi aſſit rōabilꝰ cā ƀm ala. vlꝰ ƀm hoſti. dō cū
dicit ꝙ papa hoc non p̄t. veꝝ ē de iure cōi
poteſt tn̄ de plenitudine ptātꝭ. l3 nō deceat
eum. ſic etl exponiť. 2ª. q. 7ª. paulus. vel n̄
pōt ſiñ magna ⁊ euidēti cā quā putet ma
gis deo placē. ex̄. e. c. i. poꝛꝛo de plenitudīe
poteſtatꝭ pōt de iure ſup̄ ius diſpēſare. ex̄
de con. p̄ben. ꝓpoſuit. circa finē. non peccat
igiť ſ3 mereť monialis obediēdo ī hoc do
mio pape: ⁊ cū aīa ſua ſaluari poſſit: ⁊ mul
te alie acquirāť. vt ſi quis rex ſarracenoꝝ
offert ſua ⁊ terre ſue ꝯuerſionē ſi monialiſ
aliqua dareť ſibi ī cōiugē. Obijciť ite-
rū ꝙ religionis uotū nō poſſit in meliꝰ cō
mutari. cū oīa alia vota cōmutari poſſint
in ipſū. vt dcm̄ ē ṡ. ḡ nō poteſt in eo diſpē
ſari. Rº ƀm ricar. 4° di. 38ª. q. 9ª. ar. p̄. c.

5ᵐ ꝙ imo pōt cōmutari in maius bonu3
cōe: l3 nō ī maiꝰ bonū p̄uatū. talis. n. ꝯditi
onis poſſ3 eē qui uouit ꝙ votū illud ꝯmu
tari poſſ3 ī aliud bonum magis expediēs
ſibi. lic3 nō poſſet cōmutari ī magis expe-
diēs ſimplr̄. Ad h̄ nō ƀm ricar. vbi ſup̄
.c. 6ᵐ. ꝙ ſicut nō eſt incōueniēs ꝙ ſi aliqs
reſuſcitareť a moꝛte coꝛpoꝛali aliqui eēnt
nō ꝯiuges: lic3 ātea ꝯiuges fuiſſent. ita ſi
aliquis ab illa moꝛte qua diciť moꝛi ꝑ in-
greſſū religionis reſuſcitareť per hoc ꝙ de
monacho fieret nō monachꝰ ꝑ papā: non
eēt incōueniēs ꝙ aliqui eſſent nō ꝯiuges
q fuerāt ātea ꝯiuges non carnalr̄ copula
ti. Utꝝ votū de nūq̄3 petēdo a papa di-
ſpēſatōe3 ī aliq̄ uoto ſit obligatoꝛiū. Rº ƀ3
ric. vbi ſup̄. ar. 3°. c. votū de nō petēdo illꝰd
qd ē vtile aīe uouētis nō eſt obligatoꝛiu3.
ſ3 quādoq̄3 ē utile aīe eiꝰ q vouit ꝙ diſpē-
ſeť ſecū in voto. qꝛ qn̄3 ē ei nimis ḡue ad
obſuādū. ita ꝙ ꝓbabilr̄ timet trāſgreſſio-
nis piculū. ḡ votū de nunq̄3 petēdo diſpen-
ſatōe3 pape ī aliq̄: votū nō ē vlr̄ obligato-
riū. In caſu tn̄ in q̄ utiliꝰ eēt aīe uouētꝭ di
ſpenſatōem non petere quā petē obligatuſ
eēt ad non petēdū. qꝛ ſi quis voueret ali-
qd qd ī vno caſu p̄t eē utile ad ſalutē. ⁊ ī
alio caſu īutile: votū teneť ſuare ī eo caſu
ī quo ē utile ad ſalutē. ⁊ n̄ ī illo ī q̄ ē ad ſa-
lutē inutile: niſi vouēs intēderit ꝙ ī nullo
caſu obligeť ſi n̄ ī oī oblꝰať. Utꝝ abbas
retractare poſſit votū qd fecit ſubditꝰ de li
cētia ſua. Rº ƀ3 ric. 4° di. 38ª. q. 4ª. ar. 5°.
.o. ſi abbas licētiā reuocet an̄q̄3 ille faciat
votū. ⁊ pꝰ reuocatōe3 voueat p̄t retracta-
re. non tn̄ illud uotū eſt irritū. ſi aūt votu3
fecerit an̄ reuocatōe3 licētie tenet: dōec cū
eo fuerit diſpēſatū. S3 nūquid ide3 ab
bas cū eo diſpēſare poterit: vr̄ quibuſda3
ꝙ non: qꝛ cū ſubdito ſuo licētiam vouēdi
illud dederit ſibi p̄eiudicauit: vt in illo
diſpenſare non poſſit. Alij dicūt ꝙ ſicut
ex rationabili cā eū licentiare potuit ut vo
ueret. ita ex rōabili cā ſi occurreret: diſpē
ſare poſtea poſſit. Nā ⁊ idē papa in voto
facto de ſua licētia p̄t diſpēſare poſtea. ſ3 ƀ3
alios n̄ vr̄ h̄ ſilꝰ bonū. qꝛ papa ſub deo h3
ſup oēs plenitudinē poteſtatis. non ſic aūt
abbas ſuper oēs monachos ſuos. vn̄ ƀm
Ric. ibidē tutiꝰ ꝯſiliū eēt ꝙ ille monachꝰ
de voto ſic facto ſe pꝰ papam abſolui faceē:
⁊ ſi religioſus ille plures habeat p̄latos
ꝑ oꝛdinē ſe habētes. ita ꝙ quicquid poteſt
inferioꝛ poteſt ſuperioꝛ: ⁊ plus ſi uouit de

licētia inferioris p̄t de illo voto absolui a
supiori: ſ de uoto facto de licētia superioris
absolui nō pōt ab inferiori.

Sequit̄ vidē de.iz°ſ.a quo dz crux
p̄dicari: 7 ꝯ quos.7 circa hoc q̄rū
tur p'l'a.ſ.ꝯ quos pōt 7 deb3 predi
cari. R° ſm hosti.ꝙ ꝯ sarracenos 7 here
ticos. vt p3 ex̄ co.ꝙ sup his.7.c.ſe.7.c. fi.
7 ex̄ de here.excōicam⁹. Sed nunquid
p̄dicari pōt crux ꝯ scismaticos 7 inobedi
entes 7 rebelles. R° ſm hosti. hoc nō est i
iure expressum.ſ certe hoc nō sēper requi
ri debet q2 plura sūt negocia q̄3 uocabula.
.ff. de p̄scrip.uer.l.4.7 iō iure deficiēte de si
milibus ꝑcedi deb3 ad silia.ex̄ de rescrip.
it̄ ceteras.7 ex̄ de trāſ.pre.int̄ corpalia. 7
naturalib⁹ rōibus est itēdū.si.n.crux trāſ
marina ꝑ recupatōe terre merito predica
tur.multo fortius ꝑ unitate ecclie seruan
da crux ꝯ scismaticos p̄dicabit̄ .z4ª.q.i.
loquit̄.7.c.ſe.maius.n.periculū iminet in
hoc q̄3 in illo.q2 aīa ē preciosior rebus. p̄.
si personaꝝ offensas attēdam⁹magis pec/
cāt xp̄iani iobediētes 7 scismatici qui ad
fidē semel susceptā redire precise debēt co/
gi q̄3 sarraceni qui fidē recipe nō cogunt̄
inuiti.z3ª.q.5ª.ad fidē.7 di.45ª de iudeis
p̄ nullū est scisma qō sibi nō cōfingat ali
quā heresim.z4ª.q.i.scisma. Cuius au
ctoritate pōt siue deb3 crux predicari. R°
ſm hosti.ꝙ auctoritate pape ad quē est de
fidei piculo 7 de causis maioribus recur/
rēdū.7 q est xp̄i vicari⁹ gn̄alis.ex̄ de trāſ/
la.p̄la.c.i. Sed nunquid auctoritate ep̄i
crux pōt p̄dicari. R° ſm hosti.ꝙ nō.prio
q2 nec remissionē tātam facē posset quātā
crux requirit.vt p3 ex̄.e.ſ.de voto.c.fi. z°
q2 ad solū papā ptinet de fide respōdere:
7 eius periclis obuiare.z4ª.q.i. quotiēs.
3° q2 ad eū pertinet votū crucis. si tamen
ep̄s hēat tēporalē iurisdictōem in aliquos
exquo steterūt excōicati tēpore ꝯpetēti. tū
q2 est ep̄s 7 xp̄i uicarius.z3ª.q.i.militare.
tu3 q2 est dn̄s tēporalis ip̄os tanq̄3 infide
les 7 res eoꝝ saluo eo q. null's occidatur
nec mutilet̄.qō sēp excipe d3: expone po/
test.7 hoc dico si ꝑsequat̄ iniuriaz ecclie
sue siue reipu.Sec⁹ ē si itēderet ulcisci in/
iuriā psone ꝓprie. 7 curiali⁹ 7 tuti⁹ faceret
si ad papā recurreret.ar.C. de pigno.l.3ª.
S3 7 tales auctoritate ecclie uel principis
sine signatōe crucis possūt impugnari cā
iustitie 7 obediētie: 7 fidei defēdēde.nō cā
cupiditat. ul' vltōis ꝓprie sic itellige .z3.q.
.i.quid culpat̄.7.zª.q.zª.c.i. 7.z° hec ho
sti. Quid si tales cōuertāt̄ nunquid p⁹
eoꝝ ꝯuersionē eis satisfacē tenēt̄ illi qui
dāna dederūt. R° ſm hosti.ꝙ nō: imo est
imputādū duricie 7 culpe eoꝝ. ex̄ de ho/
mi.postulasti.q2 nec peccauerūt.z3ª.q.4ª
qui peccat.pōt tū illoꝝ ḡtis q voluērit mi/
sereri.ex̄ de here.v̄gētis.in fi.

De adiuratione titulus.zi⁹.

Deinde ꝯsiderādū ē de adiuratō
ne.7 de hac queruntur p'l'a. sc3
vtrū liceat adiurare hoīes. R°
iurās iuramēto ꝓmissorio per
īuocatōe3 diui nomis: qō ad ꝯfirmatōe3
sue ꝓmissiōis adducit firmit̄ seip̄m det̄mi
nat ad faciēdū qō ꝓmittit.sic aūt hō seip3
det̄minare pōt ad aliquid agēdū ul' patiē
dū.ita etiā pōt alios īducē: supiores qdē de
p̄cādo: iferiores āt īpcrādo.cū igit̄ hic uel
ibi īuocat̄ nomē dei ul' alicui⁹ sacre rei ad/
iuratio dr̄ eē.vn̄ hoīes adiurare est eos p
īuocatōe3 nois dei: uel alteri⁹ sacre rei ob/
secrādo vel īpando eos īclinare ad agēdū
aliqd uel patiēdū.Est āt hō dn̄s actuū suo
rū.nō aūt agēdoꝝ ab alio. 7 iō sibi neces
sitatē pōt īponē p īuocatōe3 diui nois. nō
āt aliīs nisi subditꝭ quos p̄t ex debito iura/
mēti p̄stiti ꝯpellē.Si igit̄ aliqs p īuocatio
nē diui nois uel alteri⁹ sacre rei alicui non
subdito sibi adiurādo necessitatē agēdi: ali
quid itēdat apponē.sicut īponit sibi iuran
do.hi⁹ adiuratio ē illicita.q2 sibi ptātē vſ/
pat ī alium quā nō hēt.7 sic dic̄ Orig.sup
Math.ꝙ si n̄ l3 iurare ſm euāgeliū: no/
tū est ꝙ nō lic3 adiurare alterū.7 ideo ma
nifestū ē ꝙ ī euāgelio p̄nceps sacerdotu3
adiurauit illicite ih̄3 p deū uiuū.tū pp aliq̄3
necessitatē supiores īferiores suos tali gn̄e
adiuratōis p̄nt astrigē.Si v̄o itēdat tm̄ p
reuerētiā diui nois: l' alt̄i⁹ sacre rei aliqd
ab alio obtinē sīn necessitatꝭ īpositōe.hi⁹ad
iuratō licita ē respcu oiu3. vn̄ 7 deū obsec̄
m⁹: p aliq̄ sac̄ eū obtestātes.apl's ēt fideles
obsecrat p misicordiā dei. ut p3 ro.iz° qō
ptinē vr̄ ad adiuratōe3. Utꝝ liceat ad
iurar̄ demōes. R° sic dcm̄ ē duplex ē adiu
rādi mod⁹. vn⁹ p modū dep̄catōis l' īductō
nis ad reuerētiā alic⁹ sacri: sic n̄ l3 demōes
adiurare. q2 ħ vr̄ ptinē ad q̄3dā beniuolē
tiā uel amicitiā: qua nō licet ad demones
vti. Ali⁹ e p mo^m ꝯpulsiōis.7 ħ mō l3 nob
ad aliqd uti: 7 ad aliqd n̄.ōmōes.n.nobis

ĩ hac uita aduerſãtur . nõ aũt eoꝝ̃ actus
noſtre diſpoſitioni ſubdũtur . ſ; diue diſpo
ſitioni ⁊ ſanctorum angeloꝝ . q̃ꝛ vt dicit
Augꝰ 3º de trini. ſpiritus deſertor regitur
ꝑ ſpũm iuſtũ . poſſumꝰ ḡ demones adiurã
do ꝑ diuini nominis v̾tutẽ tanq̃ꝫ inimicos
repellẽ: ne nobis noceãt corpalr̃ ul ſpũalr̃
ſ;m ptãtẽ datã a xp̃o. ſ;m illud luc. io. Ecce
dedi vobis ptãtẽ cal̾. cõtra ſer. ⁊ ſcor. ⁊ ſu
pra om. vir. ini. ⁊ nihil vobis no. Et mar.
vlt. In noĩe meo demo. ei. Nõ tñ l; eos ad
iurare ad aliq̃d ab eis adiſcẽdũ: vl̾ ꝑ eos
obtinẽdũ. ſicut faciũt nigromãtici. hoc .n.
ꝑtineret ad aliquã ſocietatẽ cũ eis habẽdã
niſi forte ex ſpãli inſtinctu uel reuelatõe di
uina aliq̃ ſãcti ad aliq̃s effectꝰ demonũ opa
tõe utãt̾. ſic legit̾ de btõ Jacobo q̇ ꝑ de
mõeſ fec̃ hermogenẽ adduci ad ſe. Utrꝫ
liceat adiurare irratõabiles creat̾as. Rº
q̇ ſic. vñ apli ſimõ ⁊ iudaſ legũt̾ adiuraſ
ſe dracones: ⁊ eis precepiſſe ut in deſertũ
locũ abirẽt. Ad cuiꝰ euidẽtiã ſciẽdũ q̇ cre
ature irrõales ab alio agũt̾ ad ꝓprias ope
ratões. eadẽ aũt actio ẽ acti ⁊ agẽtꝭ. ſicͤ mo
tus ſagitte ẽ q̃dã opatio ſagittãtꝭ. ⁊ iõ ope
rõ irrõalis creature nõ tm̃ ei attribuit̾: ſ;
ꝑncipalr̃ deo: cꝰ diſpõe oĩa mouẽt̾ . ꝑtiet ẽt
ad diabolũ q ꝑmiſſiõe diuina vtit̾ irrõa
libus creaturꝭ. ad nocẽdũ hoĩbꝰ. Sic ḡ ad
iuratõ qua qs utit̾ ad irrõalẽ creaturã ꝑt
ĩtelligi duplr̃. vno mõ ut referat̾ ad eã ſ;
ſe. ⁊ ſic eẽt uana. q̃ꝛ nõ intelligit eã. Alioº
vt referat̾ ad eũ a quo agitur ⁊ mouetur
⁊ ſic duplr̃ adiurat̾ irrõal̾ creatura. ſ. uel
ꝑ modũ deꝑcatõis ad deũ directe: qȯ pti
net ad eos q ꝑ iuocatõeꝫ dei miracula fa
ciũt. vel ꝑ modũ cõpulſionis q̃ refert̾ ad
diabolũ q utit̾ irrõalibꝰ creaturꝭ ĩ nr̃m no
cumẽtũ. ⁊ talis modꝰ ẽ ĩ exorciſmo ꝑ quẽ
ptãs dmonũ excludit̾ ab irrõalibꝰ cr̃aturꝭ.

De tertio ꝑcepto quod eſt de obſ̾uan
tia ſabbati titulus zzꝰ.

Conſeqnẽt̾ ꝯſiderãdũ ẽ de 3º ꝑ
cepto: qȯ ẽ de obſ̾uãtia ſabbati
⁊ ꝑ̊ de ipſiꝰ ſabbati obſ̾uatõe a
deo ꝑcepta. zº gr̃a ipſiꝰ de feſto
rũ alioꝝ obſ̾uatõe ab eccl̾ia ĩdicta. Circa
pm ꝑ̊ de v̾boꝝ huiꝰ ꝑcepti expoſitõe. zº de
huiꝰ ꝑcepti q̃litate. ſ. vtꝝ ſit morale vl̾ ceri
moniale. 3º de obſ̾uãtie ſabbati ceſſatõe: ⁊
dñice ſucceſſione. 4º a q̃bꝰ operibꝰ debebat
ĩ ſabbato: ⁊ nũc ĩ dñica d; hõ uacare. 5º
utrũ laborare ĩ aliis diebꝰ ſit ĩ ꝑcepto. ſic
q̇eſcere ĩ die 7ª. vl̾ ꝑ̊. Circa ḡ pm ſciẽdũ
ẽ q̇ v̾ba q̃bꝰ tradit̾ 3m preceptũ exo. zo.
ſũt hec. ſ. memẽto vt diẽ ſabbati ſãctifices
ſex diebus operaberis ⁊ facies oĩa opera
tua. 7º aũt die ſabbatũ dñi dei tui ẽ. nõ fa
cias oẽ opus tuũ. ⁊ filiꝰ tuus ⁊ filia tua: ⁊
ſeruꝰ tuus ⁊ ancilla tua. iumẽtũ tuũ ⁊ ad
uena q ẽ intra portas tuas. In ꝑdictꝭ v̾bis
ponũtur tres clauſule quaꝝ ꝑ̇ma precipit
ſãctificatõem. cũ dr̃. memẽto ut diẽ ſabba
ti ſanctifices. zª in ſex diebꝰ operatõeꝫ. ibi
ſex diebꝰ. ⁊c̃. 3ª int̾dicit in ſabbato omnẽ
operatõem ibi. nõ facies. ⁊c̃. Quãtuꝫ ḡ
ad primã clauſulã dicit. memẽto. circa qȯ
nõ q̇ huic precepto ⁊ non aliis addit̾ uer
bũ ꝯmemoratõis ſ;m Alex. an. 3. t. i. in ex
poſitõe ꝑcepti. 3. in pricipio. q̃ꝛ in precedẽ
ti ſcriptura fuerat ipis iudeis de ſabbati
obſeruãtia mẽtio facta geñ. zº. ⁊ exo. i6º.
vel ſ;m ricar. 3. di. 37ª. q. zª. ar. 5º. in fi. q̃ꝛ
hoc preceptũ ſil̾ erat morale ⁊ cerimonia
le. cerimonialia aũt nõ ſũt ita de lege na
ture ſicut moralia. ideo nec ita firmit̾ mẽti
impreſſa. Sequitur vt diẽ ſabbati ſcti
fices. ſãctificatio ſabbati eſt ad deũ vaca
tio. ſãctum .n. ſ;m Orig. dicitur ſeparatum
ab vſu cõi ad cultũ dei. preceptũ ḡ ſãctifi
catõis eſt ut cor a curis ſupfluis ſepetur:
⁊ diuino cultui mãcipetur. ⁊ hoc ẽ uacare
deo. hoc aũt fit triplr̃. primo gnãlr̃. ſ. dum
nos a uitiis ſeparamus. ⁊ intẽtõem nr̃am
ad ſabbatuꝫ. i. reqͥẽ eternitatꝭ hẽmꝰ. zº
ſpãlr̃ dũ. ſ. tẽporibus ſtatutꝭ ⁊ ad hoc depu
tatis ſeparãtes nos etiã a licitis operibus
deo orãdo ⁊ meditãdo vacamꝰ. ⁊ hoc eſt
ſanctificatio ſabbati. 3º ſpecialiſſime ſicut
eſt in uiris cõtemplatiuis qui ab omnibꝰ
mundanis ſe ſeparant: vt deo familiariter
intendant. prima ſãctificatõ eſt neceſſaria.
zª eſt debita. 3ª perfecta. Notãdum vero
q̇ vacatõ q̃ ẽ ad deũ itelligi ꝑt duplr̃. ſ. in
hitu ⁊ ĩ actu. ĩ hitu nõ recipit taxationem
temporis quantum ad eos qui ſunt in ca
ritate: quia offerunt in habitu deo totum
tempus vite ſue. tamẽ quantum ad ſeruiẽ
tes ex timore pene: taxatur tempus. Uaca
tio vero in actu recipit taxatõem tẽporis.
quia degentibꝰ in hac vita mortali non ẽ
poſſibile ſemper actu deo uacare. Intelligẽ
dum etiã q̇ obſeruatio ſabbati poteſt du
pliciter intelligi. vno modo determinate ut
dicat̾ dies ſabbati dies requiei. ⁊ ſic dies
dñica: ⁊ etiaꝫ quelibet alia dies inſtituta

ad vacandũ deo pōt dici dies ſabbati. vñ
deute.5.º ponit̃ interpꝛetatio talis. Sabba
tũ eſt.i.requies dñi dei tui.⁊ hoc modo ſē
per etiã tēpoꝛe gr̃e obſuat̃. Alio mō dies
ſabbati dicit̃ dies determinata.ſ.ſeptima.
exo.35.º Sex diebus facietis op⁹: ſeptima
dies erit ſabbatũ.⁊ hoc modo licet eēt mo
rale diſcipline.erat tañ figurale vnde trã
ſijt figura cōpleta. Poſtea ſubdit̃ ꝓ ratōē
motiua ſanctificatōis ſabbati.ſex.n.dieb⁹
fecit deus celũ ⁊ terrã: ⁊ in 7ª die requie-
uit.i.nouas ſpēs facere ceſſauit. Aſſignat̃
autē magis ratio in hoc pꝛecepto ⁊ in pri-
mo q̃ꝫ in alijs pꝛeceptis: qꝛ alia habēt ra-
tionē manifeſtã. ⁊ ideo non opoꝛtuit i eis
ratōem reddi: ſ; pꝛimo pꝛecepto.⁊ huic ad
dit̃ aliquid cerimoniale uel determinati-
uum p̃cepti moꝛalis cōmunis.vt in p̃.non
facies tibi ſculptibile.⁊c̃. in iſto determiat̃
dies ſabbati. ideo ⁊ vtrobiqꝫ ratio debuit
aſſignari. Sequit̃ 2ª clauſula i qua p̃-
cipit̃ operari determinato tēpoꝛe ꝯtra ocio
ſitatē.cũ dicit̃. ſex diebus operabēis ⁊ fa-
cies oĩa opera tua. ſ; ad opera diuerſa te-
nent̃ homines diuerſi. Sequit̃ 3ª clau
ſula: in qua interdicit operatōeꝫ in ſabba
to.cũ dicit̃. 7.ª aũt die ſabbatũ dñi dei tui ē.
nō facies oē opus tuũ.⁊ fi.t.⁊ ſer.t.⁊ an.t.
iu.t.⁊ aduena qui eſt intra poꝛtas tuas. h̃
aũt pōt intelligi dupl̃r.vno modo litteral̃r
vt homo vacet a coꝛpoꝛalib⁹ operib⁹ q̃ va
catōem ad deũ impediũt in ſolēnitatib⁹. vt
negociatio ⁊ hi⁹. ⁊ ideo eti de irrōalibus
p̃cipit̃ vt qeſcãt que ſine ducatu hominis
non laboꝛãt.alio modo ſpãlit̃ vt per quie-
tem iſtã quies a vitijs deſignet̃. Sic ḡ pꝛe
ceptum hoc mirabil̃r ad ſũmã oꝛdinat bo
nitatē.p̃ma.n.clauſula pꝛecipit ad deũ con
uerſionē.2ª pꝛecipit dei imitatōem per ope
ra miſericoꝛdie.luc.6.º Eſtote miſeri. ſicut
pater veſter ce.miſe.eſt. Non.n.eſt illa bo-
nitas ocioſa: imo diffundit radios ſue bñfi
centie ſup bonos ⁊ malos.vñ ibidē q ſolē
ſuũ oꝛiri facit ſuper bo.⁊ ma.3ª iniũgit oĩſ
malitie uitationē qua pꝛecipit̃ a vitijs qe
tudo. Sed quare magis pꝛecipit̃ obſerua
tio ſabbati in ſpãli q̃ꝫ aliaꝝ ſolēnitatũ. Rº
omnes ſolēnitates veteris legis ſũt inſtitu
te in cōmemoꝛatōem alicuius diuini bñfi
cij: vel p̃teriti cōmemoꝛati: vel futuri pꝛe-
figurati. inter oĩa aũt bñficia dei memoꝛã
da pꝛimũ ⁊ pꝛecipuũ eſt beneficiũ creatio
nis: ⁊ memoꝛat̃ in ſanctificatōe ſabbati.
vñ exo.20.pꝛo ratōe hui⁹ pꝛecepti dicit̃.

ſex diebus fecit deus celũ ⁊ terrã.⁊c̃. Int̃
oĩa uero beneficia pꝛefigurãda p̃cipuũ ⁊
finale erat qes mētis i deo: vel i p̃ñti ꝑ gra
tiam: vel in futuro ꝑ gl'am: que figuraba-
tur per obſuãtiã ſabbati.vt dr̃ Jſa.58.º Si
auerteris a ſabbato pedem tuũ: vocabeꝛ
ſabbatũ dñi delicatũ: ⁊ ſãctũ dñi glioſum.
Hec.n.beneficia p̃º ⁊ p̃ncipal̃r ſũt in mēte
fideliũ. Alie vero ſolēnitates celebꝛabant̃
ꝓpter aliqua beneficia particl'aria tēpoꝛa
lit̃ trãſeuntia: vt paſca ꝓpter bñficia p̃teri
te liberationis de egypto: ⁊ ꝓpter futuram
paſſionē xp̄i que tēpoꝛalit̃ trãſiuit iducēs
nos in quietē ſabbati ſpũalis. ⁊ iō int̃.io.
pꝛecepta fit mentio de ſolo ſabbato.

Circa 2m ſciēdũ ꝙ h̃ p̃ceptũ littera
liter intellectũ eſt partiꝫ moꝛale ⁊
partim cerimoniale. moꝛale qui-
dem inquãtũ homini p̃cipit̃ ꝙ deputet ali
quod temp⁹ vite ſue ad vacãdũ diuinis.
ineſt.n.homini iclinatio naturalis ad hoc
ꝙ cuilibet rei neceſſarie deputet aliqđ tp̄s
vt coꝛpali refectioni doꝛmitationi: ⁊ alijs
hi⁹.vnde etiã ſpirituali refectiōi qua mēs
hominis reficitur i deo ſm̃ dictamē ratōiſ
naturalis aliqđ tēpus deputat homo.⁊ ſic
hr̃e tēpus aliqđ ad vacãdũ diuis: cadit ſb
moꝛali p̃cepto. Eſt aũt cerimoniale inq̃ꝫ-
tum in hoc p̃cepto determinat̃ ad hoc ſpe-
ciale tēpus.ſ.dies.7ª.in ſignum memoꝛa-
tiuum generalis beneficij.ſ. p̄ductōis mũ
di.ſex.n.diebus deus mũdũ fecit: ⁊ in die
ſeptima requieuit. Spiritual̃r autē intelle
ctũ ē cerimōiale. Nã allegoꝛice ſignificat
xp̄i qetē i ſepl'chꝛo q̃ fuit i 7ª die. Moꝛal̃r
aũt ſignificat ceſſatōeꝫ ab oi actu pctĩ: ⁊ qe
tē mẽtꝭ i deo.⁊ ſꝫ h̃ ē q̃dãmō p̃ceptũ gnãle.
Anagogice v̄o ſignificat qetē diue fruitio
nis i p̃ria futurã i etate 7ª.ſꝫ.n. aug.li.83.
.q.q.58.⁊.q.12ª ꝯ fau. p̃ma etas gñis hu
mãi fuit ab adã vſqꝫ ad noe. 2ª a noe vſꝫ
ad abꝛahã.3ª īde vſqꝫ ad dauid. 4ª a da
uid vſꝫ ad trãſmigratōeꝫ babylōis.5ª īde
vſqꝫ ad aduētũ dñi.6ª īde uſꝫ ad finē ſecli
7ª ī reqe btōꝝ. Et qꝛ h̃ p̃ceptũ q̃ ad aliqd
ē moꝛale: q̃ ad aliqd ē cerimōiale. iō q̃nqꝫ
pōit̃ it̃ p̃cepta mōalia.qñꝫ it̃ cerimōialia

Circa 3m ſciēdũ ꝙ obſuatio dici
ſabbati debuit ceſſare.ſignificabat
.n.obſuatio ſabbati futurã qetem
dñi ī ſepulchꝛo die 7ª: ⁊ reqē btōꝝ ī celo ꝑ
xp̄i meritum futuram etate 7ª. ⁊ ideo ad
ueniente veritate debuit illa figura ceſſa-
re. ⁊ etiam propter excluſionem erroꝛis.

ne forſan ex hoc aliquis crederet ꝙ ad-
huc obligatio ad cerimõias veteris legis
maneret. vnde grego⁹ de ꝯſe. di. 3ª. perue-
nit. dicit. peruenit ad me quoſdã peruerſi
ſpũs hoĩes. praua inter vos aliqua ⁊ ſãcte
fidei aduerſa ſeminaſſe. ita ut in die ſab-
bati ꝓhiberẽt aliquid operari. ⁊c̃. Et apl's
ad col'. z. Nemo vos iudicat ĩ cibo ⁊ potu
ſiue in parte diei feſti. aut neomenie. aut
ſabbatoꝝ que ſunt umbra futuroꝝ. cor-
pus aũt xp̃i .i. vitas huius vmbre eſt xp̃s
.i. ptinet ad xp̃m. vel ſignificat corp⁹ xp̃i.
quod. ſ. ſũpſit de virgine: vel qđ ẽ eccl'ia.
Multũ eti. diſputat ſuper hoc apl's heb. 3°
⁊ 4°. Magis aũt debuit ſabbatũ ꝯmutari
in p̃mã diẽ ſeptimane q̃ʒ in aliã diem. tum
ꝑpter memoriã nr̃e creatiõis. q̃ illa die
creauit deus celũ ⁊ terrã: tũ ĩ memoriã no
ſtre redẽptõis preterite ⁊ reſurrectõis fu
ture. reſurrectio. n. xp̃i manifeſtatio fuit nr̃e
redẽptõis. ⁊ exẽplar nr̃e fut'e ⁊ gl'oſe reſ
rectõis. ⁊ q̃ die illa xp̃ſ reſurrexit vocata ẽ
dies illa dies dñica ꝑpter xp̃i reuerẽtiã. ⁊
ſue reſurrectõis memoriã. que vocabat' p̃-
us dieſ ſolis. vt hẽt'. C. de ferijs. l. z. De h⁹
ãt diei. ſ. dñice excellẽtia ⁊ celebratõe hẽt'
de ꝯſec̃. di. 3ª. ſabbato. ⁊ c. ieiunia. ⁊ di. 75.
ꝙ die dñico. Uocabat' aũt p̃ma dies ſepti
mãe dies ſolis pri⁹. q̃ vt dicũt q̄dã in pri
ma hora illius diei dñat' ſol. ⁊ in p̃ma z^e
ferie luna. ⁊ in prima 3^e mars. ⁊ ĩ p̃ma 4^e
mercurius. ⁊ in p̃ma 5^e iuppiter. ⁊ ĩ p̃ma
6^e venus. ⁊ ĩ p̃ma ſabbati ſaturnus. Suc
ceſſit ḡ in noua lege obſuatio dñice diei
obſuatõi ſabbati. nõ tñ ex vi p̃cepti legis
ſ ex ꝯſtitutõe eccl'ie ⁊ ꝯſuetudine populi
xp̃iani p̃dictis de cãis. Nõ eſt aũt figural'
obſeruatio diei dñice. ſicut fuit obſuatio
ſabbati ĩ veteri lege. ⁊ iõ non ẽ ita arta ꝓ-
hibitio operãdi in dñico ſicut fuit arta in
ſabbato. vnde quedã opera in dñico cõce
duntur que in ſabbato ꝓhibebant'. vt de
coctio ciboꝝ. ⁊ hi⁹. ⁊ eti. in quibuſdã opi
bus ꝓhibitis facilius diſpenſat' ꝑpter ne
ceſſitatẽ in noua lege q̃ʒ in veteri. q̃ figu
ra pertinet ad ꝓteſtatõem veritatis quam
nec in modico oportet p̃terire. opera ãt ſm
ſe conſiderata mutari poſſunt pro loco ⁊
tempore.

Circa 4^m quod ẽ a quibus operi
bus erat ceſſãdũ in ſabbato. ſciẽ
dũ ꝙ ĩ obſuãtia ſabbati duo ſũt
ꝯſiderãda: quoꝝ unũ eſt ſicut finis. ⁊ hoc
eſt ut homo uacet reb⁹ diuinis. quod ſigni
ficat' ibi. memẽto vt diẽ ſab. ſan. Illa. n. in
lege ſanctificari dicunt' que diuio cultui
applicãt'. aliud eſt ceſſatio operum que ſi
gnificat' ibi. ſeptima die dñi dei tui nõ fac
omne opus tuũ. Sed de quo opere intelli-
gat' leuit'. z3°. exponit'. omne inquit opus
ſuile non fa. in eo. Op⁹ aũt ſeruile a ſuitu
te dr̃. Eſt aũt triplex ſuit⁹. vna eſt ſeruit⁹
dei. ⁊ ſm hoc opus ſuile dici poſſet opus
latrie: quod pertinet ad dei ſuitiũ. Alia eſt
qua homo ſuit peccato ſm ill'd Io. 8°. qui
facit pctm̃ ſeruus eſt pcti. ⁊ ſm hoc omne
opus peccati dr̃ ſeruile. 3ª ẽ qua hõ ſuit
homini. eſt aũt vnus hõ ſuus alteri⁹ non
ſm mẽtem: ſ ſm corpus. ⁊ iõ ſʒ hoc opera
ſeruilia dicunt' opera corporalia: in quib⁹
vnus homo alteri ſeruit. Opuſ aũt ſeruile
p̃mo mõ dictũ nõ ꝓhibet' in die ſabbati:
q̃ hoc eẽt ꝯtrariũ fini obſeruationis ſab
bati. ⁊ ſimiliter etiã nullius actus ſpiritu
alis exercitiuʒ eſt cõtra obſeruantiaʒ ſab
bati: puta ſi quis doceat verbo vl' ſcripto.
vnde numeri z8° dicit glo. ꝙ fabri ⁊ hi⁹ ar
tifices ocia nt' in die ſabbati. lector aũt di
uine legis vel doctor ab opere ſuo non de
ſiſtit: nec tñ ꝯtaminat' ſabbatũ. Op⁹ autẽ
ſeruile z° modo uel 3° dictum cõtrariatur
obſeruantie ſabbati inquantũ impedit ap
plicatõem hominis ad diuina. ⁊ quia ma
gis impeditur homo a diuinis per opus
peccati q̃ʒ ꝑ opus licitũ: licet ſit corporale.
ideo cõtra preceptũ hoc magis agit q̄ pec
cat in die feſto q̃ʒ ſi aliquod opus corpora
le licitum facit. vnde Aug⁹ li. de. io. cordis.
dicit. melius faceret iudeus ĩ agro ſuo ali
quid utile q̃ʒ in theatro ſeditõis aſſiſtereʒ.
nõ tamẽ peccans uenialiter in ſabbato cõ
tra hoc preceptum facit: quia ueniale ſan
ctitatẽ non excludit. Opera aũt corporalia
intãtũ ſeruilia dicunt': inquantũ ꝑprie per
tinent ad ſeruientes. inquãtum auteʒ ſunt
cõmunia ſeruis ⁊ liberis non dicunt' ſer
uilia. quilibet autẽ tam ſeruus q̃ʒ liber te
netur in neceſſarijs prouidere non tantũ
ſibi: ſed etiaʒ ꝓximo precipue in pertinen
tibus ad ſalutem corporaleʒ ſm illud pro
uer. z4°. Erue eos qui ducuntur ad mor
tem. ſecũdario auteʒ in damnis reruʒ vi
tandis ſm illud deutero. zz°. Non videbis
bouem aut oueʒ fratris tui errãteʒ: ⁊ pre
teribis: ſed reduces fratri tuo. ⁊ ideo op⁹
corporale pertinens ſiue ad ſalutem corpo
ris proprij vel proximi: ſiue ad vitan-
duʒ damnuʒ iminens exterioris rei: non

eſt ꝯtra obſeruatōem ſabbati. vñ dñs Jo.
.7°. mihi idignamini: q2 totū hoiem ſaluū
feci in ſabbato. ⁊ Math.12°. quis erit ex
vobis homo qui hēt unā ouē: ⁊ cciderit
ſabbato in foueam: nōne tenebit ⁊ leuabit
eā. ar. ex̄ de ferijs. licet. ⁊ .23.q.8. Si nulla.
⁊ de ꝯſe. di.1. ſicut nō alij. hec tho. 2ᵃ2ᵉ.q.
.122.ar.4.c.3ᵐ. Utrū aūt in dieb⁹ dñicis
vacādū ſit ab oī opere ſeruili: pꝫ ex rñſiōe
.q. precedētis. q2 idē dō eſt de dñica qđ di
ctū ē de ſabbato. pōt tñ ſm Ric.3°. di.37.q.
.2.ar.4 c. ꝯſiderari ⁊ notari p aliū modū
q̄ꝫ ſ ſit dictū quid ē op⁹ ſeruile. Sciēdū g
ſm ipſū ꝙ opus ſeruile opponit operi libe
rali: quoꝝ vtrūqꝫ inq̄ꝫtū hi⁹ pēſari debet
maxime ex proximo ⁊ ꝓ fine. ita ꝙ ratōe
ꝓximi ⁊ ꝓprij finis: non quidē finis acci
dētalis quē ꝯſtituit intētio agētis: ſ eēntia
lis quē principalius reſpicit q̄ꝫtū ē ex par
te ſua indicari debet opus ſeruile ſimplici
ter vel liberale. ⁊ rōe finis ꝓximi quē cō
ſtituit intētio agētis debꝫ formalr̄ indicari
op⁹ ſuile vel liberale p reſpectū ad agentē.
vt.n. uult phs.5. ethi.c.4. ſi quis luxuriet
vt lucret auar⁹. ſi. aūt ut delectet luxurio
ſus uidebit. Certū ē aūt ꝙ corp⁹ debꝫ ſer
uilit aīe ſubdi: ⁊ aīa deſuper ſedere ſicut li
bera. illa g opa q̄ tāq̄ꝫ finē ꝓpriū ⁊ ꝓximū
reſpiciūt tēporale bonū corporis ipſi⁹ ope
rātis ſūt ſeruilia: etſi. ſi materialr̄ eēnt ſpūa
lia. vñ ſi qs in corde ſuo meditet aliquid
ſciētiale ordinatū: vt ad ꝓximū ⁊ ꝓprium
finē ad tēporale lucrū: illđ op⁹ ē magis ſer
uile q̄ꝫ liberale. Silr̄ ſi quis aliqđ op⁹ fa
ciat: qđ ē materialr̄ ſuile: ⁊ illud ordiet vt
ad finē ꝓximū ⁊ ꝓpriū. ad bonuꝫ ſpūale
ipſi⁹ aīe magis eſt liberale q̄ꝫ ſuile: ſaltem
per reſpectū ad agētē. vt ſcribere aliquid nō
ꝓpter tēporale lucrū: ſ ꝓpter edificatōem
aīaꝝ: ⁊ ꝓpter diuinū cultū. qđ ꝯfirmari pt
ex̄ de ferijs. cōqueſt⁹. ⁊ de ſta. mo. cum ad
mōaſteriū. Cū g ſit uacādū i dñicis dieb⁹
ab oī opere corporali ordinato ſicut ad ꝓ
ximū ⁊ ꝓpriū finē ad tēpale bonū ꝓprij cor
pis. vacādū ē ill' dieb⁹ ab oī ope: qđ mālr
⁊ finalr̄ ſeu formalr̄ eſt ſeruile ſimplr̄ ⁊ p
reſpectū ad agētē. Ab operib⁹ āt q̄ ſūt ma
terialr̄ libera: ⁊ formalr̄ ſuilia. vt cū aduo
cat⁹ ſtudet ⁊ cogitat de his q̄ cras vult ꝓpo
nē ꝓpt lucrū tēporale. ⁊ ruſticus de aratōe
terre ſue quā i craſtina die vult arare. nō
ita aſtringit hō abſtinē i dieb⁹ predictis:
ſicut ab operib⁹ que materialr̄ ⁊ formalr̄
ſūt ſuilia: q2 facilius ē abſtinere ab his q̄ꝫ
ab illis. vñ per tales act⁹ nō peccat hō mor
talr̄ niſi per hoc excludat uacatō illa: quā
neceſſario debꝫ cultui diuo. Ab operibus
autē que ſunt ſeruilia materialiter: ⁊ non
formaliter per reſpectum ad agētem: nō te
netur homo neceſſario ceſſare in dñicis.
vnde. ff. de ferijs. l. penul. ſ. diuus traian⁹.
dicit lex. ea que ad militarē diſciplinā per
tinent etiam feriatis dieb⁹ peragenda. vt
addit appat⁹. ⁊ ſic ſcholares legere ⁊ ſcri
bere poſſunt. Et rō eſt: q2 talia opera quā
tū ad ſuum finem ꝓximum ⁊ ꝓprium ſūt
liberalia. hec Ric. ibidem.

Circa 5ᵐ qđ eſt vtruꝫ laborare in
alijs dieb⁹ ſit in precepto ſicut re
quieſcere i die 7°. Sciēdum p̄mo
ꝙ triplex eſt labor. ſ. debit⁹. ꝯceſſus. ⁊ pro
hibitus. Debitus eſt duplex. vnus exclu
dens ocium anime inimicū. ⁊ ad hunc te
nentur omnes: q2 omnes tenentur ſe ex
ercere in aliquo vtili. ratione cuius exclu
dant a ſe tentationis ingreſſum. ſm illud
eccl'.34°. Mitte illū i operationē ne vacet.
multā.n. malitiam docuit ocioſitas. Alius
eſt introducēs fructū. ⁊ ille eſt triplex. vn⁹
prelatoꝝ de cura ſubditoꝝ. de quo. 1. thi.5.
qui bene p̄ſunt preſbiteri dupli. ho. digni
habeātur: maxime qui labo. i verbo ⁊ do
ctria. Ali⁹ actioꝝ: ⁊ h circa tēpalia vt hē
ant vñ viuāt ⁊ alijs ſbuēiāt. de quo ephe.
4°. magis aūt laboret hō operādo māni
bus quod bonuꝫ eſt. vt habeat vn de tri
buat neceſſitatē patiēti. ⁊ ad hunc tenent
fortes corpore: ne cogāt viuere ocioſe de
bonis que debent alijs. Aut circa ſpūalia
vt eſt labor predicatorū ⁊ preſbyterorum
ſacramēta miniſtrātium. ⁊ ſic cū apſs di
xit. 1. cor.3. Ego plātaui. ⁊c. ſubdidit. vnuſ
qſqꝫ ꝓpriā mercedē acci. ſm ſuū la. Terti⁹
eſt ꝯtemplatiuoꝝ. in quibus ⁊ſi quieſcat
mens a ſtrepitu mundi: tñ inuigilat ſolici
tando deo placendi: ⁊ alijs gratiam impe
trādi. ⁊ ſic dicit ſponſa Cañ.5. ego dormio
⁊ cor meū uigi. Nā i dormitōe ē qes: ſ i ui
gilia labor. de his laborib⁹ dr̄ ſap.3°. bono
rū laboꝝ glōſus ē fruct⁹. ⁊ p̄dictl. laborib⁹
laborātes viuē pñt de elyna: q2 ꝓ illis a q
b⁹ accipiūt vtilr̄ laborāt. Cōceſſus labor ē
hoīuꝫ mūdi circa occupatōes tēpaliuꝫ. ut
hēant vñ uiuāt: ⁊ p tēpalia acqrant etnā
eccli. 1. cognoui ꝙ i cis eēt labor ⁊ aff lic.
ſp̄s. ꝓhibit⁹ ē labor curioſitatl ⁊ cupiditatl. q
extiguit. ſpiritualē qetē in deo. de quo Hie
re.9. vt inique agerēt laborauerunt.

De ferijs titulus .23.

P Oſtea cũ nõ tãtuꝫ uacãdũ ſit i
diebꝰ dñicis: ſ; etiã in aliq̃bus
alijs feſtis que ꝑ eccleſiã indi-
cunt᷑. iõ ad maioꝛẽ inſtructõeꝫ
ꝯſiderãdũ eſt hic de ferijs: ⁊ p̃mo vnde di
cant᷑: ⁊ qualit᷑ diſtinguãt᷑. 2º q̃ñ feſta ⁊ alij
dies incipiãt᷑ ⁊ finiant᷑. 3º que in eis agi
poſſint ⁊ que nõ ſ̃m iura. Sciẽdũ igit᷑
ꝙ ferie dicũt᷑ q̃ſi foerie: q2 ꝑſtãt uacatõeꝫ
ab his q̃ agi ſolẽt in foꝛo. vel dicunt᷑ ferie
quaſi feſtiue. Feriaꝝ alie ſunt tẽpoꝛanee
vt que dãt᷑ pro fructibus colligẽdis: ⁊ ſũt
duoꝝ mẽſiũ: quoꝝ vnꝰ dat᷑ grã meſſiuꝫ.
alter grã vindemiaꝝ. ⁊ he ferie ſ̃m diuer
ſas regiões citiꝰ ⁊ tardius idicũt᷑. ⁊ iõ a
p̃ſidibꝰ p̃cipiũt᷑. e x. e. Q̃m i pte. ⁊ ff. e. l. pre
ſides. ⁊ i his non deb; fieri ꝓceſſus iudici
alit᷑: niſi ex ꝯſẽſu partiũ. e x. e. ꝯqueſtꝰ. ⁊ di
cit ibidẽ hoſti. ꝙ i oĩ terra debẽt dari ferie
ꝓ meſſibus etiã ſi nõ creſcit ibi ãnona: q2
hoĩes hñt ſibi cõmuniter de grano aliquo
tẽpoꝛe ꝓuidere. ſ; ꝓ vindemijs non dabũ
tur niſi ubi ſũt uinee: vl' ſaltẽ ubi ẽ cõmuni
ter uſus vini. Alie ſunt repentine. ſ. quas
pꝛiceps ſiue iꝑatoꝛ indicit. vel ꝓpter vi-
ctoꝛiã. vl' q2 duxit vxoꝛẽ. vel q2 filius ẽ ei
natꝰ. Et ſi alius indixerit carebũt nomĩe.
⁊ ꝑ ꝯſequẽs effectu. qꝺ p; C. eo. A nullo
iudice preſumi d;. ⁊ dicũt᷑ repẽtine q2 nõ
ſũt certe. imo repente indicunt᷑. Alie ferie
ſũt ſolẽnes ſiue feſtiue: de quibꝰ p̃ncipalit᷑
hic itẽdimꝰ. He aũt ferie feſtiue ſũt p̃cipue
feſtiuitates per circulũ ãni. ſ. natiuitatꝭ dñi.
ſãcti ſtephani. ſancti Jo. euan. ſãctoꝝ ĩno.
ſancti ſilueſtri. circũciſio dñi. ephy. purifi-
catio ſcẽ marie. paſca cuꝫ tota ebdomada
ſua. rogatões tribus diebꝰ. iſti tñ tres dies
nõ obſ̃uãt᷑ de ꝯſuetudĩe quãtũ ad manua
lẽ laboꝛẽ. Aſcẽſio dñi. dies pent᷑. ſ. ip̃a dies
cũ duobꝰ diebꝰ ſe. ſãcti Jo. bap. iz. aploꝝ.
⁊ maxime pe. ⁊ pauli. ſancti laurẽtij. aſſũ-
ptõis beate marie. natiuitas eiꝰ ⁊ oĩa feſta
eiuſdẽ. vt dr̃ e x. e. cõqueſtꝰ. dedicatio ſãcti
michaelis. ⁊ hec oĩa ꝓbant᷑ de ꝯſe. di. 3. ꝓ-
nũciandũ. dedicatio cuiuſlib; oꝛatoꝛij. feſti
uitas oĩum ſãctoꝝ. ſancti martini. ⁊ ille fe
ſtiuitates quas epi ſinguli in ſuis epiſcopa
tibus ul' eccleſijs cũ populo laudauerũt: q̃
ſũt nõ generalit᷑ oĩbus ſ; tñ vicinis circũ
ſtãtibꝰ indicẽde. qꝺ tñ intelligi deb; de ſan
ctis canonizatis auctoꝛitate ecclie romãe.
q2 eps per ſe nõ poſſ; aliquẽ ſãctuꝫ cano-
nizare. e x. de reli. c. i. Relique vͦ feſtiuita-
tes per ãnũ cogi nõ debent ad feriãdũ. nec
ꝓhiberi. vt in. c. ꝓnũciãdum. Item ſtatuit
Euſebius papa feſtũ inuẽtõis ſãcte crucis
ſolẽniter celebꝛari. de ꝯſec. di. 3. crucis. fe-
ſtũ eiꝭ. exaltatõis crucis celebꝛari deb;. de
ãnunciatõe vͦ nõ fit ibi mẽtio. cũ tñ ſit ce
lebꝛe feſtũ. quia foꝛte tẽpoꝛe illiꝰ cõcilij nõ
erat illa ſolẽnitas iſtituta. Ad hoc nota
ꝙ e x. de ferijs. q̃m i pte. §. p̃ctea. vſq; i fi.
.c. ꝙ feſtiuitas ſãcte trini. ſ̃m diuerſaꝝ cõ
ſuetudines regionũ a q̃buſdã cõſueuit in
octaua pẽt᷑. ⁊ ab alijs in dñica p̃ma añ ad
uẽtũ dñi celebꝛari. Ecclia quidẽ romana
i vſu nõ hẽt vt hiꝰ celebꝛet ſpãlit᷑ feſtiuita-
tẽ. cum ſingulis diebꝰ Glʹa patri ⁊ fi. ⁊. ſ. ſ.
⁊ cõſilia dicãt᷑ ad laudẽ pertinẽtia trinita-
tis. Itẽ prelatis eccliaꝝ p̃cipit᷑ ꝙ feſtũ coꝛ
poꝛis chꝛiſti. feria q̃nta poſt oct᷑. pent᷑. an-
nuatim ſolẽnit᷑ celebꝛẽt: ⁊ per oẽs ecclias
faciãt ſolẽniter celebꝛari: ⁊ oibꝰ vͤe penitẽ
tibus ⁊ ꝯfeſſis qui matutinis eiuſdẽ feſti i
ecclia i qua ideꝫ feſtũ fiet vel miſſe vl' pꝛi
mis vl' ſecũdis veſperis interfuerint: pꝛo
qualib; hoꝛaꝝ. c. dies. qui vͦ p̃me tertie
ſexte none ⁊ cõpletoꝛio ꝓ qualib; haruꝫ
.40. qui vͦ per octauas eiuſdẽ feſti matu
tinis miſſe ueſperis p̃dictis hoꝛis interfu
erint. c. dies per octauas diebꝰ ſingulis de
iniunctis penitẽtijs relaxant᷑. ⁊. ſ. li. h̃ eſt in
clement᷑. de reliquijs ſi dñm.

C Irca 2m ſciẽdũ ꝙ dies incipit ⁊ fi
nit᷑ diuerſis tẽpoꝛibꝰ ⁊ hoꝛis ſ̃; di
uerſitatẽ eoꝝ de quibꝰ agit᷑. Ad fe
riandũ. n. regularit᷑ incipit ueſpera pꝛece
denti: ⁊ finit᷑ in ſe. veſpera. e x. e. oẽs. c. p̊.
initiũ tamẽ ⁊ finis feſtoꝝ ꝯſiderari debet
ſ̃m qualitatẽ eoꝝ ⁊ diuerſaꝝ ꝯſuetudinẽ
regionũ. ⁊ ſicut magnitudo feſtoꝝ exigit
celebꝛari. ſic uidet᷑ ea debẽ priꝰ incipẽ ⁊ tar
dius terminari. e x. e. q̃m. Quo vͦ ad oꝛdi
nãdũ: incipit dies i veſpa ⁊ finit᷑ in mane
ſequẽti. vt p; di. 75. qꝺ a p̃ribus. Quo ad
iudicãdũ ãt icipit i ſolis oꝛtu ⁊ finit᷑ i oc-
caſu. cũ. ſ. iudex iã ꝓ tribunali nõ põt ho-
neſte ſedere. vt e x. de offi. dele. ꝯſuluit. Quo
ad ſoluẽdũ vͦ incipit i medietate noctis
vniꝰ ⁊ finit᷑ i medietate noctꝭ alteriꝰ. vt. ff.
eo. moꝛe romano. Quo ad treugas ſ̃uan-
das icipit i ſolis oꝛtu. ⁊ finit᷑ in occaſu. vt
e x. de pace ⁊ treu. c. p̊. Quo ad ieiunãdum
vͦ ſexta feria icipit poſt cenã die iouis ⁊
finit᷑ i mãe ſabbati. ⁊ idẽ ẽ de ieiunijs alijs.
vt de ꝯſe. di. 3. de eſu. h goſ.

CIrca 3ᵐ ſciēdū ꝙ in diebus feſti
uis debent hoīes uacare hymnis:
pſalmis. ⁊ cāticis ſpūalibꝰ. de ꝯſe.
di. 3ᵃ. ieiunia. Itē ꝑdicatōi ⁊ virtutibꝰ ⁊ re
gulari diſcipline. ſ ⁊ religioſi regulari ob/
ſeruātie: tunc magis ꝗ̄ in diebus alijs. ex̄
de vi. ⁊ hone. cle. cū decorē. ⁊ de ſta. mo. cuꝫ
ad monaſteriū. ⁊ de ferijs. licꝫ. Ut aūt iſtis
hoīes melius poſſint vacarꝭ debēt: vt dcm̄
eſt ſup̄ abſtiere ab oī ſeruili opere. vt a me
chanicꝭ. agricIturꝭ. ⁊ ab alijs ſecularibꝰ ne
gocijs. ſ. mercaturis. placitis. ſētentijs. indi
cijs. ſacrīs. niſi cā faciēde pacis. ex̄. e. oēs.
⁊ de cōſe. di. 3ᵃ. rogationes. ⁊. 15ᵃ. q. 4ᵃ. c. i.
⁊. 2ᵒ. ⁊. c. 3ᵒ. Uñ nec ſentētia lata nec indi/
cialis ꝓceſſus factus in feſtis ob dei reue/
rētiā ſeruādis ctꝭ. ſi partes cōſētiant tenet:
niſi neceſſitas cogat. vt ſi res eēt tēpore pe
ritura: vꝭ pietas ſuadeat. vt ſi ſit cā debiliū
vel miſerabiliū pſonaꝝ. vt dicit bern. ⁊ h̄
in diebus expreſſis. ex̄. e. cōqueſtus. ⁊ ex
primuntur ibi oīa feſta ſup̄ dicta. ⁊. 7. dies
dominice paſſionis. nō tñ ponūtꝭ ibi tres
dies rogationum. Qd aūt dicitꝭ ex̄. e. oēs
ꝙ ſacramēta preſtare nō debēt ī diebꝰ hiꝰ.
intelligēdū niſi ꝓ pace uel alia neceſſitate.
vel ſm̄ ber. ꝓ fide. pro obediētia. ꝓ fama.
ex̄ de elec. ſignificaſti. dicit hoſti. ibidem in
glo. ꝙ hoc ⁊ſi ſit honeſtū: non tamē neceſ
ſariū. vnde generalr̄ non ſeruatꝭ. Itē non
debemus in feſtis flectere genua niſi ī tri/
bus caſibus. vnus ē cum epi cōſecratō uꝭ
clericoꝝ ordinatio celebratur. Tunc. n. cō
ſecrās ⁊ ꝯſecratus tātuꝫ genua flectē poſ
ſunt ſm̄ ꝙ modus cōſecrationis requirit.
2ᵒ eſt cum ex deuotione aliqs ī ſecreto ge
nua flectit. ex̄. e. qm̄. 3ᵒ eſt cuꝫ ex deuotōe
flectit quis ī eleuatōe corporis xp̄i: qđ etꝭ
de cōſuetudie obſeruatꝭ. hec Ray. Poſſūt
autē oībus diebus feriatis agi ea que ſūt
voluntarie iuriſdictōis. vt adoptio. emāci
patio. excōicatio. abſolutio. vbi nō requi/
rit cāe cognitionē. puta in criminibus no
torijs. ⁊ manumiſſio. C. e. actus. §. in his
tamē. Itē ea que fieri neceſſitas vrget: vel
pietas ſuadet. vt ex̄. e. ꝯqueſtus. vrget āt
fieri neceſſitas agriculturā. piſcatōem. ut
cū multitudo piſciū īmergitur. terre foſſu/
rā. mundatōem vineaꝝ. quod intelligi de
bet. cum hec ita fieri nō poſſūt in alijs die
bus ne occaſione momēti pereat cōmodi/
tas cōceſſa prouiſione celeſti. vt. C. co. oēs
iudices. §. ruri. hec gof. Unde ſꝫ rođ. ſi ia
cētibus ſegetibus in agris: aut fenis ī ꝑtis
tēpeſtas imineat aut pluuia que corrumpe
ret aut deteriorarct multū talia a ſolo ſepa
rata: dñi illarū rerū non ſunt ꝓhibēdi eas
remouere. ſ poſſūt indēnitati ſue precauē.
Carnifices etꝭ ⁊ pincerne qui in feſtis pre
parāt ea que comedē debēt in craſtino in
mercato. vel ī ſtatōibus ſuis. ⁊ ceteri qui
ꝑparāt victualia in feſtis ſi nō potuerunt
ī die precedēti ꝯmode ꝑparare. aut prepa
rata ſine periculo reſeruare mortalr̄ ñ pec
cant. Pro quāta autē neceſſitate liceat in
feſtis operari potius ē limitādū ad arbitri
um bōi uiri ꝗ̄ ad aliquā doctrinā genera
lē. nō ē etiā dicēdū ꝙ ꝓpter modicū opus
hō mortalitꝭ peccet. ſ quātū opus homo ſi
ne peccato facere poſſit: eſt recurrēduꝫ ad
arbitriū boni uiri. hec rođ. Itē nō ſꝫ ray.
ꝙ ecclia. i. eꝑs loci vel ſi cōmode nō pōt
eꝑs adiri preſbyter ſimplex diſcretus in/
dulgere poteſt illis qui iuſtuꝫ habēt belliū:
⁊ artātur magna neceſſitate ꝙ poſſūt ara
re. fructus colligere. foſſata facere. ⁊ alia
hiꝰ in diebus dñicis ⁊ alijs feſtis ꝓptꝭ peri
culū hoſtiū: ꝑter ꝗ̄ in maioribus feſtis. ⁊
tūc etiā ſi maior neceſſitas apperet ad vi/
ctū neceſſariū acquirēdū. ita tamē ut de il
lis ſtudeāt ꝓ poſſe largiores elemoſynas
erogare. 23ᵃ. q. 8ᵃ. ſi nulla. ex̄. e. licꝫ. h̄ ray.
Et addit rođ. ꝙ poſſit neceſſitas eē tanta:
⁊ tam notoria ꝙ auctoritate ꝓpria poſſent
facere talia. h̄ rođ. Itē ſi vrget neceſſitas
fieri qōes latronū. ⁊ maxime iſauroꝝ per
qđ multorū ſalus procuratꝭ. vt. C. e. pro/
uinciarū. Itē ſi vrget neceſſitas appellari.
vñ nō quolibꝫ tēpore appellatꝭ. vt. C. e. l. i.
per totū. In exercēda aūt appellatōe ſilis
eſt obſeruātia feriaꝝ ſolēnium ⁊ repenti/
naꝝ: qꝛ ī neutris appellatō exercetꝭ. vt. C.
. e. l. i. tñ nō cōputantꝭ oēs dies. vt. C. de ap
pel. l. 2ᵃ. Pietas ꝟo ſuadet dari tutores ⁊
curatores pupillis ⁊ alijs miſerabilibꝰ per
ſonis. vt. ff. e. l. i. §. Sed excipiuntꝭ. Suadꝫ
etiā diſciplinā popularē. ⁊ ſimilr̄ ſcholaſti
cā ⁊ clericalem. vt. ff. e. Diuus. Suadet ēt
pertinētia ad pacē ⁊ ꝯcordiā. vt. C. e. l. fi.
Sciēdū etiā ꝙ in tēporibꝰ his in quibꝰ agi
non pōt ſi tamē actio ſit peritura eatenꝰ ꝓ
ceditꝭ vt litis ꝯteſtatio uel executorꝭ cōuē
tio fiat. vt in. ff. e. §. Sed excipiūtꝭ. In duo
bus aūt mēſibꝰ qui grā fructuū ꝯcedūtur
agi pōt ex cōſenſu partiū. qđ quidē non
cōtingit ī ferijs ſtatutis ob honorē dei ꝓn/
cipis uel ciuitatꝭ. vt. ff. e. ſi feriatis. ⁊ ex̄. e.
. c. fi. l. ī fi. hec gof. Sed nūquid in feſtis

larborari pōt ad op⁹ paupeꝝ. puta agros eoꝝ arando uel quadrigādo: vel alio mō. R° credo ꝙ ſic ſi hoc fiet pure ꝓpt̄ deū dūmodo non ſit a prelatis prohibitū: ⁊ cō ſuetudini loci cōtrariū. ita tamē ꝙ non ꝑ diē totā: nec vſqꝫ ad fatigatōem magnā: nec ēt ꝓpter hoc omittat̄ audire miſſam. Cū ꝫ his cōuenit Ric. 4° di. 57ª. q. 2ª. ar. 4°. vt patet ex predictis. ⁊ roō. Nūqd mortal'r peccant qui ad mercata vadunt: que in dñica vel alijs feſtis maxime precipuis fiunt. Rñdeo ſm roō. ſi quis faciat hoc aliquādo pro ſua neceſſitate nō cōſuetudinarie: non peccat mortalit̄. ſi autē ducat in cōſuetudinē: aut hoc facit ex improba cupiditate lucrandi. vt faciunt mercatores qui ꝓpter frequētāda mercata ⁊ nūdinas vix aut nunqꝫ ecclias intrant: mortaliter peccant. mercata tamē que fiunt de victualibus competentib⁹ ipis feſtis: non ſunt illicita aut facile ꝓhibēda. dū tamen ꝓpter hoc nō dimittant audire diuina officia. Quid de illis qui in vigilijs feſtoꝝ feriandoꝝ mittunt equos vel alia ad ferēda neceſſaria in die feſto. Rñdet roō. ꝙ ſi ea que afferunt ſint neceſſaria ad diē feſti ita ꝙ ſine eis non poſſent ipm cōmode trāſire: nec ante ſuper his habēdis ſibi poterant prouidere: poſſunt excuſari ꝑ neceſſitatem: al's non: maxime ſi faciant hoc i feſto vt habeant ſua vehicula ⁊ alia ad quottidiana opera exercenda. ꝑ hi⁹. n. neceſſitatem ſunt excuſabiles vectores mercium ⁊ vinorū ad loca remota. cum ſine graui incōmodo non poſſent in feſtis vacare abeundo ⁊ quadrigādo. Quid de illis qui a dominis ſuis operari coguntur in feſtis. Rñdet roō. ꝙ ſi faciāt hoc iuſto metu inducti: vident̄ poſſe excuſari. qui vero debēt dominis ſuis vecturā bladoꝝ ⁊ afferunt diebus feriādis. vt dieb⁹ alijs vacare ꝓprijs laboribus liberi⁹ poſſint: nō ſūt excuſabiles: n. ſi forte ad hoc arta neceſſitas eos cogat. Quid de ſcholarib⁹. Rñdet roō. ꝙ non licet eis dieb⁹ feriatis aliquid grāde de quaterno in quaternuꝫ trāſcribere. lectiones tamē ſuas: quas ſine ſcriptura non poſſent memorie cōmendare. vel ſermones quos ſtilo vel plumbo notauerūt poſſunt ſcribere. ⁊ etiaꝫ lectiones librorū quos audiunt emendare. Quid de barbarijs ⁊ minutorib⁹ vel vectoribus ꝑegrinorū in ſuis vehiculis: aut iumentis: aut de ferratoribus equorum. Reſpondet roō. ꝙ credit eos excuſari poſſe. ſi faciant hoc ꝑncipaliter ꝓpter neceſſitates eorum quibus operas hi⁹ faciunt. Si vero talia faciant ꝑncipal'r ꝓpter queſtum: aut iprobam cupiditatem: non debent excuſari. Illi autem qui faciunt in hi⁹ feſtis barbam ſibi radi: aut equos ferrari ſūt excuſabil's ſi ſup his non poterunt antea ſibi cōmode prouidere. Quid de viatoribus ⁊ curſoribus. Rñdet roō. ꝙ ſiue hec faciant ꝓ pecunia. ſiue nō: non audet eos cōdemnare. Maxime cū ſm legē conceſſuꝫ fuerit ire in ſabbato. licꝫ non vltra mille paſſus: quod iter ſabbati appellat̄ act. i. Quid de molēdinis ad ventum vl' ad aquā. Rñdet roō. ꝙ cū officiū hi⁹ molendinorū expleri poſſit ſine magna opa homis: credit ſeruandam cōſuetudinē eſſe regionis nō ꝓhibitaꝫ a p̄latis circa feriatōem a talib⁹ in feſtis feriādis. de molēdinis autē q̄ trahuntur per iumēta: credit ꝙ equi quieſcere debent diebus feriādis ⁊ celebrādis. cū ſm legem non tātum hoīes: ſꝫ etiaꝫ iumēta ſabbato ſint vacare iuſſa exo. 20.

De quarto precepto: quod ē de parētibus honorandis. titulus 24⁹.

CONſequēter cōſideradum ē de 4° p̄cepto: quod ponitur exo. 20. ſic. Honora patrē tuum ⁊ matrē tuaꝫ: vt ſis lōgeuus ſup terram. deute. v° dicit̄ ſic. Honora patreꝫ tuum ⁊ mr̄em tuā ſicut p̄cepit tibi dñs. ut longo tēpore viuas. ⁊ bene ſit tibi. Hic ḡ ꝑmo conſiderādum eſt de hi⁹ precepti iuſſione. 2° de promiſſionis additiōe. 3° de h⁹ precepti obligatione. Circa primū queruntur pl'a. ſ. quis dicitur pater ⁊ mater i hoc p̄cepto. Rñdeo pater dicitur multipliciter. ſ. creatiōe vt deus. deute. 32°. Nōne ipe eſt pater tuus qui poſſedit: fecit: ⁊ creauit te. prelatiōe: vt prelatus. vt ibidem. Interroga patrē tuum ⁊ an. tibi. 2° ⁊ ꝓpagatione ſm carnē. Omnibus his modis poteſt hic accipi pater. p̄ceptum. n. illud pōt intelligi tripliciter. primo ſm ꝙ dicit̄ eſſe a lege nature. 2° ſm ꝙ eſt legis ſcripte a deo iſpirate. 3° ſm ꝙ accipitur ſm allegoriam iproprie. ꝑmo modo intelligitur pat̄ carnalis. natura. n. non nouit niſi patreꝫ carnalem qui eſt pricipium in eſſe nature. 2° itelligit̄ pater ſpūalis. lex. n. ſcripta reputat patrem nō tm̄ illum qui eſt ꝑncipium

in eſſe nature.ſed etiā illum qui ē ꝓncipiū
ꝑ myſteriū in eſſe gratie ꝫ illud.i.cor.4°.
In xp̄o ieſu per euāgeliū ego vos genui.
3° modo ē deus. Dicēdū eſt ḡ ꝙ hic ꝓprie
⁊ p ſe honorari precipit hō qui ē pricipi-
um in eſſe nature: vel in eē gratie.vñ dicit
glo.ſup illud deutr.5°.Honora patrē.ſ.car-
nalem vl'ſpiritualē. Allegorice tamē ⁊ im
proprie deus.vñ glo.alia ibidē dicit deū ⁊
eccleſiā.Et ſimilit̄ per accidēs.ſicut.n.i di-
lectione proximi intelligit̄ amor dei: ſic in
honore patris intelligit̄ honor dei: a quo
oīs paternitas in celo ⁊ in terra nomiat̄.
ꝓprie aūt ⁊ p ſe honorari precipit̄ deus
in p̄mo p̄cepto.hec Alex.an.3.ti.i.c.de 4°.
p̄cepto.q.i.o. In quo ꝯſiſtit honor iſte.
Rn̄. in duobus.ſ.in reuerētia ⁊ ſuſtentatō
ne.vt dicit glo.ſup ill'd eph.6°.honora pa
trē.⁊c̄.reuerētia conſiſtit in trib⁹.ſ. in affe-
ctu timēdo patris offēſam ex amore. leui.
19°. Unuſqſq; patrē ⁊ matrē timeat. In ef
fectu.ſ.obediendo.eph.6°. Filioli obedite
parētib⁹ veſtris.i ſigno.ſ.aſſurgēdo.⁊ hi⁹.
ſic ſumitur honor. Ro.13°. Cui honor ē ho
nor ē.ut pꝫ p glo.ſuſtentatio ēt cōſiſtit i tri
bus.ſ.in ſolatō verboꝝ.Hiero⁹.Nemo pa
trē aſperis verbis ledat. hoc filij loquātur
quod parētes delectat audire. In ſeruitio
operū. eccl'.3°. Qui timet dominū honora-
bit parētes.⁊ q̄ſi dominis ſeruiet his qui
ſe genuerūt in opere ⁊ ſermone. In exhibi
tōe neceſſarioꝝ.vñ eph.6°.honora patrē
⁊c̄.glo.Honorare patrē eſt ei reuerētiā ex-
hibere: ⁊ neceſſaria miniſtrare. ⁊ hoc mō
exponit dominus hoc p̄ceptū Math.15°.
Debet̄ autē vterq; honor predictis.ſ.re-
uerētie ⁊ ſuſtētatōis tam pr̄i carnali q̄ſ ſpi
rituali.q2.n.vterq; ē ꝓncipium: ideo debet̄
vtriq; reuerētia.q2 etiā vterq; indiget. iō
vtriq; debet̄ ſuſtētatio. p̄ in pr̄e carnali ē
ſpālis ratio reuerētie.ſ. ratio gnātionis.ec
cli.7°. Memēto quoniā niſi p illos nō fuiſ
ſes.⁊ in patre ſpūali p̄eminētia ſublimita
tis. Ro.13°. Omnis anima ptātibus ſubli
miorib⁹ ſubdita ſit. Item in pr̄e carnali ē
ſpālis ratio ſuſtētationis.ratio educatōis
eccl'.7°. Retribue ill' quomō ⁊ illi tibi. In
patre vero ſpūali diſpenſatio iſtructionis
Gal'.6°. Cōmunicet aūt his qui cathetizā
tur verbo ei qui ſe cathetizat in oībus bo
nis.ſꝫ alex.an. 3°. ti.i.c.de 4° p̄cepto.q.2ᵃ.
ar.i.o. Pōt etiā dici ꝙ parētibus inquātū
hi⁹ debetur honor reuerētie: ſꝫ ſuſtētatio ⁊
alia debētur eis ratione alicui⁹ accidētis.ſ.
ratione indigētie vel alicuius hi⁹.⁊ q2 qđ
eſt per ſe eſt prius eo quod ē per accidens.
Ideo ſpecialit̄ p̄cipit̄ honoratio parētum:
in qua ſicut in quodā pricipali mandari
intelligitur. ⁊ ſuſtētatio ⁊ quicquid aliud
parētibus debet̄.hec tho.2ᵃ.2ᵉ.q.122ᵃ.ar.
5°.c.3ᵐ. Nota etiā ſm tho.vbi ſup̄.ꝙ i pre
cepto iſto itelligit̄ mandari quicqd ptinꝫ
ad reddēduꝫ debitū cuicūq; pſone.ſicut ſe
cundariū includit̄ in p̄ncipali. Nota etiā
ſm Alex.an.vbi ſup̄.q.2ᵃ.ar.2°.ꝙ ſm ꝓ
priam ratōeꝫ non p̄cipit̄ hic niſi honor ei⁹
qui pōt dici ꝓprie pater vel mat̄.i. princi-
pium p generatōem.ſ. carnalem vel ſpūa
lem .i.pr̄is carnalis vel ſpūalis.ſ.p̄lati.ſm
cōmunē tamē rōem poteſt reduci ad hoc
preceptum honor ſenis: qui dicit̄ pat̄ eta
te ſicut dicit̄.i.Thi.5°. Seniorē ne increpa
ueris: ſꝫ obſecra vt patrē. Et honor regis
qui pat̄ dicit̄ miſericordia.eccl'. 4°. In iu
dicādo eſto pu.miſericors vt pr̄. Et honor
ſocij ſm ꝙ ſuperior eſtimat̄. ⁊ honor cuiq;
perſone alij exhibendus. Cuius virtu-
tis ē actus honorare pr̄em. Rn̄deo ꝙ eſt
actus cuiuſdā virtuti ſpālis que pietas di
cit̄. ⁊ a Tullio pars iuſtitie ponit̄.vt.ī. in
2° li.tangitur. Cum.n.ad rationē iuſtitie p
tineat ꝙ debitum alij reddat. vbi inuenit̄
ſpālis ratio debiti alicui pſone ibi eſt virt⁹
ſpecialis cōtēta ſub iuſtitia. debet̄ autē ali
quid alicui ſpāliter.q2 ē principium pdu
cens ⁊ gubernās in eſſe.hoc autē pricipiū
pietas reſpicit inquātuꝫ parētibus ⁊ pr̄ie:
⁊ his qui ad hoc ordinātur officiuꝫ ⁊ cul
tum impendit.⁊ ſic patꝫ ꝙ pietas ē virtus
ſpecialis ad iuſtitiā reducibilis. ⁊ ꝙ ad eā
pertinet honorē parētibus exhibē. Nō
ꝙ Tullius dicit ꝙ hec v̄tus.ſ.pietas ex-
hibet patribus ⁊ patrie officiuꝫ ⁊ cultuꝫ.
vt officium referat̄ ad obſequiū. cult⁹ v̄o
ad reuerētiā ⁊ honorē.q2 vt Aug⁹ dic.10.
de ciui.dei.colere dicimur hoīes quos ho-
norificatiōe vel recordatōe vel preſentia
frequentamus. Et quidem in cultu pa-
rentuꝫ intelligit̄ cultus oīum cōſanguine
oruꝫ qui ſic dicūtur. q2 ex eodē pr̄e ꝓceſ
ſerunt.vt patꝫ per ph̄um 8°. ethi. In cultu
vero patrie intelligitur cultus cōciuiuꝫ ⁊
oīum pr̄ie amicorū.⁊ ideo ad hos pricipa
liter pietas ſe extendit. Si ergo cultus ⁊
officium: ut dicit Tulius debent̄ omnib⁹
ſanguine iunctis ⁊ patrie beniuolis.nō ta
men eque omnibus: ſꝫ p̄cipue parentib⁹.
Alijs autē ſm ꝓpriaꝫ facultatē ⁊ decentiā

pſonarũ. Ad hoc iterum nota ꝙ ſicut dicit Aug⁹.io.de ciui.dei more vulgi:nomẽ pietatis etiã in opib⁹ miſericordie frequẽtatur.quod ideo arbitror eueniſſe. q2 hic p̃cipue fieri deus mãdat ea que ſibi ꝓ ſacrificijs placere teſtat̃:ex qua etiã cõſuetudine factũ eſt vt ipſe deus pius dicat̃ Sz quare nõ eſt datũ preceptũ de honore filiorum ⁊ aliorꝫ hoiũm ſicut de honore parentũ. R̃o. ratio naturalis nõ ſatis dictat ꝙ aliqd ſit ꝓ alio faciẽduz: niſi cũ hõ aliquid dz .debituz autẽ filij ad p̃rem:eſt maxime manifeſtum.⁊ ideo nõ ponit̃ ſub aliquo p̃cepto decalogi.vt aliqđ beneficiũ vl̃ obſequiũ alicui niſi parẽtibus impendat̃. parẽtes aũt nõ videtur eſſe filijs debitores ꝓpter aliqua beneficia ab eis recepta. ſ potius ecõuerſo filius qui ẽ aliquid p̃ris ⁊ patres amant filioſ vt aliquid ipſorũ.vt dicitur 8°. ethi. vnde eiſdez rõibus nõ ponunt̃ aliq̃ p̃cepta pertinẽtia ad amorẽ filiorum:quib⁹non ponunt̃ aliqua precepta ordinãtia hominẽ ad ſeipſũ. Quare int̃ p̃cepta z^e tabule p̃mo ponit̃ preceptum de parẽtib⁹ honorãdis. R̃ndeo ꝙ hoc ẽ rõe principij cuius honor precipit̃.vnde ſicut in ordine ad deum p̃muz preceptum eſt de honore p̃cipij: quod eſt deus in p̃ma tabula.Ita in ordine ad ꝓximũ primũ p̃ceptum ẽ de honore principij: quod ẽ homo in z^a tabula.vnde ſicut dicit hug.de ſãcto vict.vtrobiq3 principij dignitas honorat̃.

C Irca z^{m} querũtur pl'a.ſ.quar̃ magis ꝓmittit̃ p̃^{m} in primo p̃cepto: ⁊ in 4° q̃3 in alijs preceptis. R̃n°. homines ut in plibus ad vtilitatẽ aliquaz ordinãt ſuos actus.⁊ iõ ĩ illis p̃ceptis oportuit ꝓmiſſionẽ addere p̃mij:ex quib⁹ nulla videbatur vtilitas ſequi: vel aliqua vtilitas impediri.q2 v̂o parẽtes ſunt iã in recedendo nõ expectatur vtilitas ab eis. ⁊ iõ huic p̃cepto additur ꝓmiſſio. Silr̃ ⁊ p̃cepto p2io de ꝓhibitõe idolatrie. q2 per hoc videbatur apparẽs vtilitas impediri: quã homies credũt ſe ꝑ pactũ cum demonibuſ initũ conſequi poſſe. Quare lõgeuitas ꝓmittitur ꝓ parẽtũ honore. R̃° ꝙ ꝯgruũ eſt vt ei qui grat⁹ eſt beneficio beneficiuz conſeruetur. Ingrat⁹ autẽ beneficio p̃uari meret̃.beneficiũ autẽ vite corporalis poſt deum a parẽtib⁹ habemus. ⁊ iõ parentes honorans quaſi beneficio grat⁹ meretur in uita ꝯſeruari. qui vero non honorat tã q̃3 ingrat⁹ meretur vita p̃uari. quia vero longeuitas nõ alliceret niſi cum ꝓſperitate eſſet.iõ deute.quod exodũ explanat longeuitatẽ ꝓmiſſã in exo.iunctã habere ꝓſperitatẽ determiat addẽs.⁊ bene ſit tibi. hoc ſm Alex. an.3°.t.i.c.de 4° p̃cepto.q.3^{a}.ar. z°.o.q2 vero bona vel mala p̃ſẽtia non cadunt ſub merito vel demerito:niſi inquantuz ordinant̃ ad futurã remunerationem. Ideo q̃nq3 ſm occultã ratõem diuinoruz iudiciorꝫ. que maxime remuneratõez futurã reſpiciunt.aliqui filij pij ante parẽtes decedũt. aliqui vero impij poſt eos diuti⁹ viuunt ſm tho.z^{a} z^{e}.q.izz^{a}.ar.5°.c.4^{m}.

C Irca 3^{m}: quod eſt de obligatione huius precepti querũtur pl'a.ſcz in quibus tenetur filius patri obedire. R̃ndeo ſm gradus ſuplioritatis eſt modus obeditionis.quia vt dr̃ Ro.i3.°oiſ ptãs a deo eſt.⁊ omnis anima ptãtib⁹ ſublimioribus ſubdita ſit.eſt autẽ ſuperioritaſ cõſtituta in ſpiritualib⁹ ⁊ tẽporalibus dupliciť.ſ.quãtuz ad regimẽ reipublice ⁊ ꝓprie familie.p̃mo modo p̃eſt prelat⁹ ſpiritualis.z°. prelatus ſecularis. 3° pater carnalis. Sicut g̃ determinatur obediẽtia p̃lati ſpũalis in ſpũalibus.⁊ p̃lati ſecularis in tẽporalibus reipublice. ſic obediẽtia patris in diſpoſitõe rei familiaris. ⁊ ſm hoc poteſt dici ꝙ fili⁹ patriſfamilias tenetur obedire patri in omnib⁹ ꝓbabilr̃ pertinẽtibus ad neceſſitatẽ vel vtilitatẽ rei familiaris. ſic ĩtelligi debet illud ad col.3°. Filij obedite parẽtibus vr̃is ĩ oibus. ⁊ ſili mõ ĩtelligi debent auctoritates ꝯſil'es. Nõ autẽ dicitur deute.2i°. ſi genuerit homo filium contumacẽ qui non audiat p̃ris ⁊ matris ĩperium lapidib⁹ obruet eũ oĩs popl's quomodo debet ĩtelligi oſtenditur ĩ ſe. auctoritate: vbi dicitur. Mõita patris audire contẽnens: ⁊ cõmeſſatiõibus vacans atq3 luxurie. vnde cõtẽptus correptõis ẽ peccatuz ⁊ malicia conuerſatiõis que nõ corrigitur per monita patris. vñ patz ꝙ filius tenetur obedire patri ĩ diſciplina bonoruz morꝫ. quod ĩtelligi debet de neceſſarijs ad ſalutẽ. hec alex.an.3°. t.i.c.de 4° p̃cepto.q.4^{a}.ar.3°.o. Nota g̃ ꝙ filius q̃3 diu vtitur bonis patris: debet ei obedire ĩ exercitatõe actuũ virtuoſorꝫ ſiue ſalubriũ In diſpenſatõe tẽporalium ⁊ ſubminiſtratione obſeqorum: quãdo etiã viuit ſcorſũ a patre: viuere debz ſm eius ĩperiuz. ⁊ ſi expedit ſubmiſtrare obſequiũ: ſi tamẽ p̃r aliqd precipiat: qđ ſit cõtra ſalutẽ ꝓfectũ:

non eſt ei obediēduꝫ ſꝫ illud Luc.14.° qui
non odit patrē.ſ.⁊c. Utruꝫ honoꝛ ſit ex
hibendus ex hoc precepto malo prelato.
Et videt̃ ꝙ non.quia.i.Thi.5°.Qui bene
preſūt.⁊c.glo.vt ei ſpūaliter obediāt:⁊ ex
terioꝛa exhibeāt. ſ ille honoꝛ non determi
natur niſi bene pſidēti.ꝗ ⁊c.Cōtra ibideꝫ
alia glo. Ille duplex honoꝛ exhibēdus ē
omnibus preſbyteris: ſ maxime his q la
boꝛant uerbo ⁊ doctrina.Rndeo ſꝫ alex.
an.vbi ſupra ar.5°c. malo prelato honoꝛ
debet̃ q̄zdiu ab eccl'ia tolerat̃.Et licet ma
le preſideat haberi debꝫ vt bene pſidēs q̄/
uſqꝫ ab eccl'ia deponatur. vnde non debēt
debita ei ſubtrahi a ſubditis.Et generalit̃
eſt dicēdum ꝙ inferioꝝ non ē iudicare de
ep̄is. vtrū.ſ.bene operētur.Ro.14°Tu qs
es qui iudicas alienū ſeruuꝫ.tamē eos do
minus iudicabit.Iſai.3°.ſtat ad iudicādū
dñs.⁊ ſequit̃ verbū ad prelatos.vos de/
paſti eſtis vineā meā ra.pa.eſt in do.vr̄a.
hec alex.an.ibidem. Utruꝫ filius accu/
ſans patrē hereticū ſoluat hoc p̄ceptum.
Rndeo hereticus aut ſibi tātū officit: vt
qñ hereſis eſt occulta:aut etiā alios praua
doctrina coꝛrumpit.⁊ hoc 2° mō tenetur
filius accuſare patrē. ſ p̄mo mō non tene
tur.Ratio huius ē:q2 honoꝛē patris cele/
ſtis tenet̃ preferre honoꝛi patris carnalis
vnde pater carnalis qui dehonoꝛat patrē
celeſtē non eſt ſuſtētādus.vnde in tali caſu
tenet illud euāgelicū.Qui honoꝛat patreꝫ
aut matrē plus q̄ꝫ me:non eſt me dignus.
⁊ in deute.in laudē leui.dicitur.Qui dicūt
patri ⁊ matri neſcio vos.hec alex.an.vbi
ſup̄.ar.2.° in queſtiūcula.in fine. Utrum
occaſione religionis ſint pretermittēda pi
etatis officia in parētes.Rndeo religio ⁊
pietas ſunt due virtutes:nulla aūt virtus
alij virtuti repugnat.quia ſꝫ ph̄m i predi
camētis:bonuꝫ nō eſt bono contrariū. vñ
non pōt eſſe ꝙ pietas ⁊ religio ſe mutuo
impediāt. ad pietatē aūt pertinet exhibere
parētibus officiū ⁊ cultū ſm debitum mo/
dū.non eſt aūt debit⁹modus vt homo pl's
intēdat ad colēdum patrē q̄ꝫ deum.ſ vt di
cit Ambro.ſup lu.neceſſitudini generis:di
uine religionis pietas aūfert̃.Si ꝗ cult⁹
parentū a cultu dei nos abſtraheret:iā cul
tui pietatis parētum inſiſtere:eſſet contra
deum.iō in tali caſu p̄termittēda ſunt pi/
etatis officia in parētes ꝓpter religionis di
uinū cultū.vnde in hoc caſu dicit Hiero⁹ i
ep̄l'a ad Heliodoꝛū.Si pater in limine ia
ceat.ſi mater vbera quibus te lactauit oſ̄
dat:ꝑ calcatum perge pr̄em:ꝑ calcatā per
ge matrē ⁊ ſiccis oculis ad vexillū crucis
euola.ſūmum genus pietatis eſt in hac re
eſſe crudelē.Sic etiā dñs dicit Luc.14.° Si
quis venit ad me:⁊ non odit.⁊c.Si vero
exhibēdo parētibus obſeq̄a debita:nō ab
ſtrahatur quis a cultu diuino.hoc iā ad pi
etatē pertinebit.⁊ ſic nō opoꝛtebit ꝓpter re/
ligionē deſerē pietatē.⁊ i h̄ caſu dñs Ma/
th.15.° redarguit ph̄eos ꝙ religionis intui
tu honoꝛē parētib⁹ debitū ſubtrahere do/
cebant.Et ſic patꝫ ꝙ ſi parētibus noſtris
carnalia obſequia noſtra ſint neceſſaria:
vt ſine his ſuſtentari non poſſint:nec nos
ad aliquid cōtra deum inducāt:eos intui/
tu religionis deſerere nō debemus.Si aūt
ſine peccato coꝝ obſequijs vacare nō poſ
ſumus:vel etiā ſine obſequio noſtro ſuſtē
tari poſſint:licꝫ coꝝ obſequia omittere:vt
ampli⁹ religioni vacem⁹.de hoc li.2.°ti.69°
.3.c. Quid de religioſis in hoc caſu ē di
cēdum.R.° aliter ⁊ alit̃ ē de cōſtituto in ſe/
culo:⁊ de ꝓfeſſo in religione p̄m⁹.n.ſi pa/
rentes habꝫ qui ſine eo ſuſtentari nō poſ
ſint:non debꝫ eis relictis religionē intrare
quia trāſgrederet̃ preceptū de honoꝛatōe
parētuꝫ:licꝫ quidā dicāt ꝙ etiā in hoc ca
ſu licite poſſet eos deſerere deo cōmittendo
curā eoꝛū.ſ ſi quis recte conſideret:hoc
eſſet tētare deum:cuꝫ habēs ex humano
conſilio quid ageret:periculo ſub ſpe diui
ni auxilij parētes exponeret.Si vero ſine
eo parētes poſſēt vitā trāſigere:liceret ſibi
parētibus relictiſ religionē intrare:q2 filij
nō tenētur ad ſuſtētatōem parētuꝫ niſi in
neceſſitate.vt dictū eſt.licet inq̄ꝫ eis intra/
re ēt ꝯtra ꝓhibitōem parētū.q2 quilꝫ inge
nuus ē liber q̄ꝫtum ad pertinētia ad diſpo
ſitiōem ſui ſtat⁹:preſertim in his que ſunt
obſequij diuini.Et magis ē obtēperāduꝫ
patri ſpūali vt uiuam⁹ q̄ꝫ parētib⁹ carnis.
heb.12°.vñ domin⁹ vt legitur Math.8.°⁊
Luc.9.° repꝛehēdit diſcipulū qui ſtatiꝫ no
lebat eum ſequi intuitu ſepulture patris.
poterat tamē per alios ſepeliri:vt dicit Cri
ſo⁹.2⁹ autē.ſ.ꝓfeſſus in religione:reputa
tur quaſi mundo moꝛtuus.vnde nō debet
occaſiōe ſuſtētatōis parētū exire clauſtrū
in quo xp̄o conſepelit̃:⁊ iteruꝫ ſe negocijs
ſecularibus implicare.Tenet̃ tamē ſalua
ſui p̄lati obediētia:⁊ ſue religionis ſtatu:
pium ſtudiū adhibere quomō ſubueniat̃
parētibus ei⁹.hec tho.2ª.2e.q.101ª.ar.4°.

c.4m.⁊ ſatis conuenit cū eo Alex.an.3ᵉt. p̊.c.de 4º precepto.q.4ª.ar.2ᵉo. p̄ ſi talis non ſit obligatus ad exhibitōem corpora lē honoris parētū:eſt tñ obligat⁹ ad exhi⸗ tōem ſpūalez.ſ.in reuerēdo.in cōſolando. orando.ad bonū īducēdo. ⁊ ſalutē anime pcurādo. In exhibitione.n.ſpirituali ma⸗ xie hz pfici hoc preceptū:ī qua ē cōfirma tio ad deū.hec Alex.an.vbi ſup̄ ar.i.

De 5º precepto.ſ.non occides.ti.25⁹.

Conſequēter cōſiderādū eſt de 5º p̄cepto:quod eſt.nō occides. exo.20. ⁊ p̄ de ipſo homicidio: quod ibi phibetur explicite. 2º de alijs iniurijs q̄ cōmittūt ī pſonā pximi ibidē phitī iplicite. vt pz Math.5º. Cir ca p̄m p̄mo vidēdum ē de breui huius pre cepti expoſitione.2º ad maiorē inſtructio⸗ nem de multiplici circa hoc dubitatione.

Circa p̄m ſciēdum q͏ hoc precepto ex⸗ plicite prohibet̄ homicidiū. Implicite v̄o oīs mot⁹ ire:ſicut explicat dñs Math.5º. Eſt autē homicidiū hominis ab homie fa⸗ cta occiſio. prohibet̄ g̃ hominē occidi ab hoīe. ab hoīe inq̄z vt ab hoīe:ſiue vt ē hō. nō autē ab homine vt a lege ſiue vt ē legis miniſter:dūmodo nō deſit iuſtus ordo.iu⸗ ſta cauſa.iuſtus aīus. vnde non phibetur occiſio iuſta:ſ; iniuſta.eſt autē iniuſta ſi: de ſit aliquod triū predictoꝝ. deeſt autē iuſta cauſa:cum aliquis ſine merito occidit̄.de eſt ordo iuſtus:cuz occidit ille qui non eſt legis miniſter.deeſt iuſt⁹ aīus:cū iudex oc⸗ cidit libidine vindicte: nō amore iuſticie. Fit autem homicidiū tripliciť. primo vo⸗ luntate:vt cum fit ex intētione. 2º caſu: vt cū fit preter intētōez. ⁊ hoc poteſt eē tripli citer.ſ.vel dando operā rei illicite:vel lici⸗ te.⁊ ad hoc adhibēdo debitā diligētiā: vel non adhibēdo. In p̄mo caſu ⁊ 3º nō excu ſatur a toto:ſ; a tanto. In 2º excuſat̄ a to⸗ to.3º fit homicidiū ex neceſſitate: ⁊ h̄ aut neceſſitate vitabili: vt cum fugere pōt: ⁊ non vult ꝑpt̄ verecundiā vel cām aliam. Aut ineuitabili:vt cū quis occidit aliū nō liuore vindicte:ſ; amore cōſeruationis vi te ⁊ anime:ne.ſ.ꝑdat vitā ⁊ aīam. ⁊ hoc cū moderamine inculpate tutele.p̄mo mō excuſatur a tanto. 2º modo cōcedit̄ imp fect. nō pfectus.⁊ excuſatur a toto ſʒ Au gu.li.de lib.ar. ⁊ hec ad preſēs de differen tijs homicidij ſufficiāt.quia .j.li.6º ti.14º. de ipſis plenius agetur.

Circa 2m queruntur pl'a.ſ.vtrū oc cidere plantas ⁊ aīalia bruta ſit peccatū:vel ſit ꝯtra illud preceptū. R̄ndeo q͏ non.vt.n.dicit Aug⁹ p̄mo de ci ui.dei.q͏ dictū ē.non occides: intelligit̄ de homine.nullus.n. peccat ex hoc q͏ vtitur aliq̄ re ad hoc ad qd̄ eſt.ex ordinatōe aūt dei plante ordinātur ad vſum aīaliū:⁊ aia lia ad vſum hoīum. quod fieri nō pōt ſiñ mortificatōe eorū.dicitur.n.geñ.i. Ecce de di vobis omnē herbā ⁊ vniuerſa ligna ut ſint vobis in eſcam: ⁊ cunctis animan. ⁊ geñ.9º dicit̄. Omne quod mouet̄ ⁊ viuit erit vobis in cibuz. Nec obſtat q͏ occi⸗ denti bouē vel ouē alterius: determinata ſtatuit̄ pena.exo.22º.quia talis peccat:nō quia bouē occidit: ſ; q2 homini dānum in ſua re facit.Unde nō cōtinet̄ ſub peccato homicidij:ſ; furti vel rapine. Utrū liceat occidere hominē peccatorē. R̄ndeo q͏ ſic. exo.22º. Maleficos non patieris viuere. ⁊ Ro.13º. Nō ſine cauſa gladiū portat.dei .n.miniſter eſt vindex in irā ei q male agit ſm̄.n.Augm in qōib⁹ ſuper Math cū ho mo ab homie occidit̄: hoc fit aut cupidi tate nocendi:ſicut fit ab hoſte. vel iniuſte aliquid auferendi:ſicut fit a latrone. aut ordine obediendi:ſicut fit a iudice. aut ne ceſſitate ſubueniendi:ſicut fit a milite. In p̄mo ⁊ 2º caſu nulli licet occidere. In 3º āt ⁊ 4º licet.omnis.n.pars eſt naturalit̄ ꝑpt̄ totū.vnde videm⁹ q͏ ſi expediat ſaluti cor poris humani p̄ciſio alicuius mēbri.ſ.q2 ē putridū:⁊ alioꝝ mēbrorū corruptiuum: laudabilit̄ p̄cidit̄. quelibʒ aūt perſona ſin gularis cōparatur ad totā cōitatē: vt ps ad totū.⁊ ideo ſi quis ſit cōmunitati picu loſus:⁊ eius corruptiuus ꝑpter aliqd̄ pec catū:iuſte occidit̄: vt bonū cōe ꝯſeruetur. Si g̃ maleficus occidat̄ amore obediētie ſeu iuſticie: non peccat iudex ꝯdēnās:nec miniſter a iudice iuſſus occidēs. peccāt tñ vterq̄z ſi faciāt hoc iuris ordine nō ſerua to.23ª.q.4.§.penul.⁊.q.5ª.miles. Nec obſtat qd̄ dñs Math.13º. phibuit.Extirpa ri zizania que ſūt filij neq̄z.vt ibidē dicit̄. quia hoc fecit vt parceret̄ tritico.i.bonis: quod fit quādo mali non poſſunt occidi: quin ſil' occidātur ⁊ boni.vel q2 latent int̄ bonos: vel q2 habent ſequaces multos: ita q͏ ſine periculo bonoꝝ non poſſūt inter fici.vt dicit Aug⁹ contra Parmenianuz. quādo vero ex occiſione maloꝝ ñ iminet

periculū bonis:ſ; magis tutela ⁊ ſalus:tūc
mali licite poſſunt occidi. Utrū liceat p
ſōe pͥuate hominē peccatorē occidere. R°
ꝙ non.vnde Aug⁹.i.de ciui.dei.qui ſiñ ali
qua publica adminiſtratione maleficum
īterfecerit:velut homicida reputabit̄.ſicut
.n.dictū eſt occidere malefactorē licȝ inq̄ȝ
tum ordinat̄ ad ſalutē toti⁹ cōitatis. ⁊ iō
ad illos tm̄ pertinet:quibus cura cōmittit̄
cōitatis ſeruādc. Pret̄ea dr̄ in legēda bea
te lucie.hō pōt eē miniſter mortꝫ:nō vite.
qꝛ oīs vita a ſolo deo:nec eā deus dare uo
luit p miniſteriū alicuius. ſicut.n. auferre
rē alicuius ſine auctoritate ⁊ volūtate ei⁹
nunq̄ȝ licet:ſic ⁊ multo forti⁹ occidere: qd̄
eſt vitā auferre ſine dei volūtate ⁊ auctori
tate nunq̄ȝ licebit.deute.32°.Ego occidam
⁊ ego vi.fa.pcu.⁊c̄. Jdēoq; quicūq; nō acci
pit poteſtatē:vel a diuina auctoritate que
eſt in lege.vel ab eius volūtate .ſ. cognita
ex inſpiratōe .ſi interficit: cōtra illud pre/
ceptū facit. Nec obſtat quod exo.32°.pre/
pit Moyſes. Occidat vnuſquiſq; ꝓximū
ſuū ꝓ peccato vituli cōflatilis: quia fece/
runt hoc ex domini p̄cepto. Utꝝ liceat
clericis maleficos occidē. R° ꝙ nō i.thi.
3°. Oportet epm̄ ſine crimine eē: nō violē
tum:nō pcuſſorē.⁊ ber.ad Euge.li.4° de
ꝯſideratōe dicit. Aggredere ſubditos:ſed
verbo:ñ ferro. Quid denuo vſurpare gla/
diū tētes:quē ſemel iuſſus es ponere i va
ginā.ſ.in Petro cui dictū ē.mitte gladiuȝ
tuū in vaginā. Rō huius ē:qꝛ hoc p̄cepto
nō occides ꝓhibet̄ quilȝ occidē ſua au/
ctoritate. qꝛ ḡ miniſtris veteris teſtamēti
erat auctoritas ꝯmiſſa.miniſtris v̄o noui
teſtamēti nō eſt ꝯceſſa vt p ſe interficiāt.
iō ex conſequēti ꝓhibet̄ illo precepto cleri
ci interficere in cā iuſticie. Rō āt hui⁹ ē:qꝛ
ipi ſunt clerici ad miniſteriū altaris ī quo
repn̄tatur paſſio xp̄i occiſi:qui cū pcuteret
tur non pcutiebat.vt dicit̄.i.pe.2°.miniſter
aūt dȝ ſuuȝ dn̄m imitari ſm̄ illud eccl̄.10.
ſm̄ iudicē populi:ſic ⁊ miniſtri eius.⁊ iō ñ
cōpetit eis ꝙ percutiāt vel occidāt. Nec
obſtat ꝙ pe.act.5°.ananiā ⁊ ſaphiram int̄
feciſſe refert̄.qꝛ hoc ꝓpria auctoritate nō
fecit:ſ; potius dei ſniam de eoꝝ morte ꝓmꝰ
gauit. vel poti⁹ eoꝝ mortē quā diabolus
inferre debebat:predixit ⁊ cām.ſ.culpā pa
tefecit. Si obijciatur ꝙ īperator auctorita
tē accepit a papa maleficoſ puniēdi.dō ꝙ
a deo p papā ſuſcipit auctoritatē. vt ſi mi/
niſter legis ⁊ iuſticie diūe. Sȝ ab ipſa lege

auctoritatē habet vſus miniſterij iuſticie.
vnde Aug⁹ in qōibus leui. Cū homo iu/
ſte occiditur :lex occidit:nō tu.loquit̄ iudi
ci ſeculari. Si obijcit̄ ꝙ ille facit cui⁹au
ctoritate fit.vn̄ papa ⁊ epi q p̄poſitos hn̄t:
⁊ iudices in cā ſanguinis videt̄ occidē.dō
ꝙ duplex eſt auctoritas.ſ. iubēdi ⁊ innuē
di.prima eſt penes impatorē. 2ᵃ penes pa/
pam ⁊ preſbyteros.hec.n.ē predicatio di
uine legis:⁊ hortatio vt principes obediāt
ei .de pͥma auctoritate non de 2ᵃ intelli de
bet ꝙ ille facit cuius auctoritate fit. vnde
ber.ad Euge.li.4° de cōſide.oſtendit quō
vterq; gladius eſt ecclie.ſ.materialis ⁊ ſpi
ritualis.⁊ ꝙ ad eā pertinet gladius mat̄ia
lis:non q̄ȝtū ad vſū vel iuſſū : ſ; q̄ȝtum ad
nutū:qui īquit.materialē gladiū negat tu
um :non ſatis mihi videt̄ attēdere verbū
dn̄i dicētis.cōuerte gladiuȝ tuū i vaginā
ḡ ⁊ ipſe forte tuo nutu ⁊ſi non manu tua
euaginādus.alioquin ſi nullo mō ad te p
tineret dicētibus aplis.Ecce duo gladij h̄
nō rn̄diſſet dn̄s.ſatis ē:ſ; nimis eſt. vterq;
ḡ ē ecclie.ſ.materialis ⁊ ſpūalis. ſ; is pro
ecclia.ille v̄o ab ecclia exercēd⁹.ille ſacer/
dotis:is militis manu .ſ; ſane ad nutū ſa/
cerdotis: ⁊ iuſſum īperatoris. Utrū ali/
cui liceat ſe occidere. R° ꝙ nō.vn̄ aug⁹.i.
de ciui.dei. ꝙ dictū ē.nō occides:intelligit̄
de homine.nec ḡ alteꝝ:nec te.nec.n. aliud
q̄ȝ hominē occidit qui ſe occidit. ē āt hoc
illicitum .p̄ qꝛ peccat ꝯ ſeipſū.facit.n.ꝯtra
naturalē inclinatōem ⁊ legē : ⁊ etiā cōtra
charitatē qua quilȝ tenet̄ diligē ſeipſū. ⁊
iō ſēp eſt peccatū mortale.2° quia peccat ī
deum:ſicut qui ſeruū occidit alienū:peccat
in eius dominū:⁊ etiā vſurpat̄ ſibi iudiciū
diuinū.ptinet.n.ad deū ſolū mortis ⁊ vite
iudiciū.ſm̄ illud deute.32°. Ego occidā ⁊
ego vi.fa.⁊c̄. Nec obſtat ꝙ Sāpſon ſe cuȝ
hoſtibus occidit.vt habet̄ iudi.16° qui tm̄
numerat̄ inter ſanctos.heb.11°.quia vt di
cit Aug⁹.i.de ciui.dei.hoc ſibi ſpirit⁹ dei la/
tenter ſuggeſſit. ⁊ eādem rōem reddit de
quibuſdā feminis ſāctis: quaꝝ memoria
ab eccleſia celebrat̄. Nō obſtat etiā ꝙ ra/
zias qui ſe occidit laudatur : quia ex h̄ ñ
laudatur:ſ; ꝓpter zelum legis qui oſtēdit̄
ex hoc ꝙ ſe occidit: licet occidere nō debu
erit.vt etiā dicit aug⁹.i.de ciui.dei. Nullus
ſibi debet manus inicer̄:vt effugiat hoſtes
Sed obijcit̄:qꝛ Math.10.dicitur. Qui
pdidit animā.ſ. ꝓpter me:ſal.fa.eam.⁊ ani
mam vocat ibi vitam:ſ; qui ſe occidit illo

ꝺeſiderio.ꝺe quo dicit̃ aplus. Cupio diſſol
ui ⁊ eſſe cum xp̄o: perdit aiam ſuã ꝓpt̃ ꝺeũ
ꝗ ineniet eam. Rn̄deo ẜm ſanctos ibi aĩa
dicit̃ vita animalis: que ꝺebet vno modo
interimi: alio modo ſaluari. ẜm .n. Plato-
nẽ duplex eſt mors. vna nature. ſ. cum aĩa
egreditur. alia virtutũ. ſ. cum per virtutes
homo vitijs ⁊ voluptatibus morit̃. p̃ma
eſt expectanda. 2ª ꝓcurãda. perdẽda ẽ .n.
vita aĩalis 2ª morte ñ p̃ma. ſi tñ illa p̃ma
ꝓ xp̄o inferatur patienter eſt ſuſtinenda.
Utrũ liceat mulieri ſe occidẽ ne ab alio
corrũpatur. Rn̄deo ꝙ nõ. quia nõ ꝺebet ĩ
ſe ꝯmittere crimẽ maximũ: quod eſt ſuiip-
ſius occiſio: vt vitet minus crimẽ alienũ.
nõ .n. eſt crimen mulieris ꝑ violẽtiam vio
lari ſi cõſenſus non aſſit. q2 non coinqui-
nat̃ corpus niſi ꝺe cõſenſu mẽtis: vt Lucia
dixit. fornicatio aũt vel adulteriũ eſt etiã
minus peccatũ ꝗ̃ homicidiũ: precipue ſui
ipſius. eſt etiã periculoſiſſimũ peccatũ occi
dere ſe. q2 non reſtat tẽpus vt per pniã il
lud peccatum expietur Utrũ liceat alicui
ſe ꝺefẽdendo aliquẽ occidere. Rn̄deo ẜz
Ric. 3° di. 37ª. q. 3ª. ar. 2° c. ꝙ ſic. ⁊ hoc pʒ
p̊ auctoritate. dicit̃ .n. exo. 22°. Si effrigẽs
fur ſuffodiẽs fuerit inuẽtus: ⁊ accepto vul
nere mortuus fuerit: percuſſor nõ reus erit
ſanguinis: ẜ multo magis licʒ ꝺefendere ui
tam ꝓpriam ꝗ̃ domũ ſuã. ꝗ ⁊c. ẜ etiã ꝓba
tur ꝑ. C. ad le. cornel. ꝺe ſicca. l. 2ª. ⁊ 3ª. ⁊
ex̃ ꝺe homicidio. ſignificaſti. 2. vim .n. vi re
pellere leges omnes ⁊ oĩa iura pmittunt. il
lud tamẽ fieri ꝺebet cuʒ moderamine icul
pate tutele. vbi dic̃ glo. ſeruatur equũ mo
deramen ſi tãtũ fiat illud: quo omiſſo vio
lentia repelli non poſſit. ſi ꝗ violentũ inter
ficis: ſi mortis periculũ ab eo vitare nõ po
teris: ſine pena ĩterficis. ⁊ poſt pauca ſub-
dit. iniuriã v̄o illatã pſõc ex ĩtuallo repelle
re nõ licet. q2 ſic eſſet vindicta. ⁊ ſic intelli
guntur iura que videt̃ ꝯtraria. 2° oſtẽdit̃
hoc rõe. omnes in hoc cõueniũt. ꝙ qui int̃
ficit nocẽtem vt miniſter legis: non ẽ trãſ
greſſor precepti ꝺe non occidendo. ẜ ꝗ vlt
iniuſte alium occidere: eſt nocens ẜm legẽ
humanã: ⁊ etiã diuinã. q2 ꝓpt̃ hoc ẽ ĩ mõ
tali peccato: ⁊ qui ꝺefẽdẽdo ſe talẽ occidit̃:
eum occidit vt miniſter legis. q2 hoc lex ſi
bi cõcedit: vt allegatum ẽ. ꝗ ⁊c. hec Ric.
ibidẽ. Ad maiorẽ autẽ euidẽtiã cõſide-
randa eſt ẜm Tho. 2ª 2e. q. 64ª ar. 7°. c. ꝙ
nihil ꝓhibet eſſe duos effectus vni⁹ actus
ꝗ̃ꝝ alt̃ ſit tñ ĩ itẽtõe: alt̃ v̄o ſit preter intẽ
tõem. morales aũt actus accipiunt ſpẽʒ ⁊
nomẽ ab eo qõ intẽdit̃: nõ ab eo qõ ẽ p̃t̃
intẽtõem: cuʒ ſit cã ꝑ accidẽs. Ex actu igr̃
alicui⁹ ſe ꝺefendẽtis: põt ſequi duplex effe
ctus. ſ. ꝓprie vite conſeruatio ⁊ inuadẽtis
occiſio. Actus igit̃ hi⁹ ex hoc ꝙ intẽditur
ꝗ̃tũ ad p̃mũ: non habʒ rõem illiciti. cũ ſit
naturale cuilʒ ꝙ ſe quãtũ põt in eſſe ꝯſer
uet. Poteſt tamẽ aliquis act⁹ ex bona in-
tẽtõe proueniẽs illicitus reddi: ſi non ſit ꝓ
portionatus fini. ⁊ ideo ſi aliquis ad ꝺefẽ
dendum ꝓpriã vitã maiori vtat̃ violẽtia
ꝗ̃ oportet: erit illicitũ. ſi v̄o moderate: erit
licitum. vt pʒ ex ſup̃ dictis. Sed q2 hoĩes
non licʒ occidere: niſi publica auctoritate
ꝓpter bonũ cõe. vt patet ex ſupius dictis.
ideo illicitũ eſt vt homo intẽdat hominem
occidere: vt ſe ꝺefendat: niſi ei qui publicã
hẽt auctoritatẽ: qui intẽdẽs hominẽ occi-
dere ad ſui ꝺefẽſionẽ hoc refert ad publi
cũ bonũ: vt patet in milite pugnante ꝯtra
hoſtes. ⁊ in miniſtro iudicis pugnãte ꝯtra
latrones. hec tho. ibidẽ. Quidã tamẽ cõ
trariũ dicunt. ſ. ꝙ non licet hoĩem occidẽ
in ꝺefendẽdo ſe. q2 vt dicit Aug. i. ꝺe li. ar.
loquẽs ꝺe illis qui hoc faciunt: tales ñ ſũt
a peccato liberi apud legẽ diuinã: qui pro
his rebus quas opʒ cõtẽni ſunt humana
cede polluti: ẜ ẜm eius mẽtẽ ibidẽ corpus
noſtrũ eſt inter res quas oportet cõtẽni. ẜ
etiã idem videt̃ dicere in ep̄la ad Publi
colã. ꝑ plus tenet̃ quilibet diligere aiam
ꝓximi ꝗ̃ corpus ꝓprium: ẜ volẽs aliũ occi
dere iniuſte: eſt in mortali peccato. ꝗ ſi ſe
ꝺefendens occidat eũ in tali ſtatu: p̃ponit
ſalutẽ corporis ſui ſaluti aĩe ꝓximi. huius
opi. fuit hug. di. 50. §. ſi vero ira. Sed ad ẜ
reſpondet Ric. 3° di. 37ª. q. 3ª. ar. 2°. c. p̃m
ad oppm. Ad auctoritatẽ .n. Aug. dicit ꝙ
ĩtelligi ꝺebet in caſu in quo. ſ. fugiẽdo: vel
adiutorium inuocãdo poſſet hõ ſaluari ⁊
non vult ꝓpter verecundiã: vel quãdo per
aliã viã cohibere poſſit malefactorem. vl̃
quãdo iã accepto vulnere mortis inſeqt̃:
⁊ occidit recedẽtẽ. Ad rõem dicit ꝙ nõ il
le qui interficit eum ſe ꝺefẽdẽdo: ẜ poti⁹ ip̄e
eſt cã ſue mortis ⁊ dãnatõis: in ꝗ̃tũ. ſ. illũ
alium ad occidẽdum eum quaſi ĩp̃tatiue
cogit. vñ ſi rõ illa valeret: minus peccaret
occidẽs nocẽtẽ ꝗ̃ innocẽtẽ Sʒ qd ꝺe cli
cis: nũqd lʒ eis ſe ꝺefẽdẽdo aliquẽ occidẽ.
R° aliqui dixerũt idiſtincte ꝙ ẜ nulli per
ſone p̃uate ſiue clerico ſiue layco lʒ: vt viſũ
ẽ ſup̃ Alij v̄o indiſtincte dixerũt ꝙ ẜ cuilʒ

licet. Quidã aũt diſtinxerũt inter clericos
⁊ laycos dicẽtes ꝙ hoc clericis nulla ne-
ceſſitate licz. huiꝰ opi. videt̃ fuiſſe lauř. ⁊
her. ex̃ de homi. ſuſcepimus. in glo. vbi dr̃
ꝙ clericus nõ debz ꝓpter talia etiã contra
ſarracenos armis ſe defẽdere: ⁊ ſpoliãtem
interficere. ar. 23ª. q. 8ª. c. 2º. ⁊ c. cõuenior.
⁊ ex̃. e. c. ſuſcepimus. ⁊ ex̃ de voto. ex mul
ta. ⁊ di. 50. clericus qui paganũ. laycꝰ võ
põt patriã ⁊ res ſuas defẽdere: ⁊ hoſtẽ etiã
ꝑuenire. ar. C. vñ vi. l. i. ⁊. 23ª. q. 2. dñs deꝰ.
Sm autẽ Alex. an. qꝛ ex lege nature non ẽ
diſtinctio clerici ⁊ layci. ⁊ illud ꝓceptũ eſt
ex lege nature. ideo ſi ꝓhibeãtur clici ĩ ca
ſu layco ꝯceſſo occidere: hoc nõ erit ex ꝓ-
hibitõe ꝓcepti: ſꝫ ex inſtitutõe eccleſie. vn-
de illa diſtinctio reſpicit ecclie inſtitutõez.
Ad hoc nota ꝙ ſm legẽ reus homicidij nõ
erit: qui furẽ nocturnũ occiderit: qꝺ intelli
gitur ſi ſine periculo rerũ ⁊ ꝑſone ei pcere
non potuit: etiã ſi ſe telo nõ defendat. vt tñ
hoc cũ clamore teſtificet̃: ſecus ẽ de diur-
no. Ratio ẽ qꝛ de diurno diſcerni põt ꝙ ad
furãdũ: non ad occidẽdũ venit. Idez tam
de nocturno ĩtelligit̃ ⁊ diurno: ſi ſe cũ ar
mis defẽdat ⁊ ꝓ periculo ꝑſone. ex̃. e. ſi ꝑ-
fodiens. ⁊. ff. ad le. cor. de ſicca. furẽ. Et ſm
aliquos ſi diurnꝰ velit me ĩterficere poſſũ
eum ꝑuenire. ar. C. ad le. cor. de ſic. l. 2ª. 3ª.
⁊ 4ª. Rõ etiã ẽ. ꝙ ſi nocturnus cũ rebꝰ re
cedat eũ poſtea nõ cognoſcã: ſecꝰ ẽ de diur
no. vnde eũ poſtea accuſare potero. ideo
nõ tam facile occidi poteſt. Utrũ aliquis
hoiem caſualit̃ occidẽs: incurrat homici-
dij reatũ. Rº ſm phm 2º phy. caſus ẽ cau
ſa agẽs preter ĩtẽtõem: ⁊ iõ ea que ſũt ca-
ſualia ſimplr̃ loquẽdo nõ ſũt intẽta nec vo
luntaria. ⁊ qꝛ omne peccatũ eſt volũtariũ
ſm Augm. cõſequẽs ẽ ꝙ caſualia inqͣ̃tuz
hmõi nõ ſunt peccata. cõtingit tamẽ illud qꝺ
nõ ẽ actu ⁊ ꝑ ſe volitũ vel intẽtũ: eſſe ꝑ ac-
cidẽs volitũ ⁊ intẽtũ. ſm ꝙ cã per accidẽs
dicit̃ remouẽs ꝓhibẽs. vnde qñ quis nõ
remouet ea ex quibꝰ ſequit̃ homicidiũ: ſi
debeat remouere: dicit̃ qͦdãmõ homicidiũ
volũtarium. hoc aũt ꝯtingit dupl̃r. vnoᵒ
quãdo dat operã rei illicite. Alio mõ qñ nõ
adhibz debitã curã. ⁊ iõ ſm iura ſi aliquiſ
det rei licite operã: ⁊ debitã adhibz curam:
⁊ inde ſequat̃ homicidiũ: nõ incurret ho-
micidij reatũ. Si võ det illicite rei operã: vl̃
etiã dans rei licite operã: ⁊ non adhibz de-
bitã curã: ſi ſequat̃ inde homicidiuz: non
euadit homicidij reatũ. di. 50. ſepe. Utrũ
hoc ꝓcepto ꝓhibeat̃ occiſio hois quolibet
modo dcã. Rº ꝙ hic ꝓhibet̃ ꝓprie occiſio
corporalis. improprie võ ⁊ ex cõſequẽti ⁊
interꝑtatiue occiſio ſpũalis. ſi. n. mors aĩe
peior eſt morte corporis. qui ḡ prohibet in
ferre mortẽ corporis: multo magis anime
Non tamẽ ꝓprie põt dici mors ſpũalis ſi-
ne aĩe ab aliquo ĩferri alicui. qꝛ nõ ꝑ cãm
ſꝫ tãtum ꝑ occaſionẽ. qꝛ culpa nõ põt eſſe
in aliquo niſi eo volẽte. licet ei aliquis poſ
ſit occaſionẽ verbo vl̃ facto prebẽ. De
his que ꝑtinẽt ad homicidiũ: maxime de
differẽtijs homicidij: ⁊ irregularitate: ⁊
alijs penis quas quis incurrit require .J.
li. 6º. titulo 14º.

De iniurijs corporalibus alijs ab ho-
micidio. titulus. 26ᵘˢ.

P Oſtea cõſiderãdũ eſt de alijſ in
iurijs que cõmittũtur ĩ ꝑſonã
ꝓximi: que etiã ĩplicite ꝓhibent̃
cũ dicit̃. non occides. vt patet
Math. 5º. ⁊ circa hoc querũt̃ pl̃a. ſ. vtruz
in aliquo caſu liceat aliquẽ mutilare mẽ-
bro. Rº ꝙ ſic. hoc. n. licz publice poteſtati
ꝓpter aliquod maleficiũ. exo. 21º. oculũ ꝓ
oculo. licet ẽt ꝑuate ꝑſone ex volũtate eiꝰ
cuius eſt mẽbꝝ: vel etiã eius qui gerit cu
raz ipſiꝰ ꝓcidere mẽbrũ putridũ ꝓpter ſalu
tẽ ꝓprij corporis ꝯſuãdã. alr̃ võ nunqͣ̃ lz
vñ ẽt in nullo caſu licz ꝓcidere mẽbrũ ꝓpt̃
quodcũqꝫ pctm̃ vitãdũ. qꝛ ſaluti ſpũali ſẽ
per põt alr̃ ſubueniri qͣ̃ ꝑ abſciſionẽ mem
bri. qꝛ peccatũ ſubiacet volũtati. vñ Criſoꝰ
ſup illud Math. 19º. Sunt eunuchi qui ſe
caſtra. ꝓpter reg. ce. exponẽs dicit. i. nõ mẽ
broꝝ abſciſione: ſꝫ malaꝝ cogitatõum int̃
emptõe. eſt. n. obnoxius maledictõi q mẽ-
brũ abſcidit. ⁊. n. que ſũt homicidaꝝ talis
ꝑſumit: ⁊ poſtea ſubdit. nec ita cõcupiſcen
tia fit manſuetior: ſꝫ moleſtior. aliunde. n.
fontẽ habet ſperma quod in nobis eſt: ⁊ ꝓ
cipue a ꝓpoſito incõtinẽte ⁊ mente negligẽ
te. nec ita ꝯpmit abſciſio mẽbri tẽtationes
vt frenum cogitatõis. Utrũ liceat patri
bus verberare filios: aut dñis ſeruos. Rº
inferre nocumẽtũ alicui nõ licet ꝑ moduz
pene: niſi ꝓpter iuſticiã. Nullus autez iuſte
punit aliquẽ: niſi ſit eius diſpenſationi ſub
iectus. ⁊ iõ verberare aliquẽ non licz niſi
habẽti ptãtẽ aliquã ſuper eũ qui verberat̃
⁊ quia filius ſubditur poteſtati patris: ⁊
ſeruus poteſtati dñi. ideo licite verberare

pōt pr̄ filiū: ⁊ dn̄s ſeruū cā correctionis ⁊
diſcipline. iō dicitur ꝓuer. i3.° Qui parcit
virge odit filiū ſuū. ⁊ eccl'. 33.° Seruo mali
uolo tortura ⁊ cōpedes. per h̄ aūt ꝙ apl's
dicit eph. 6.° Patres nolite ad iracūdiam
prouocare filios: non ꝓhibet̄ patrib⁹ qn
verberent filios cā diſcipline: ſ; ne aff ligāt
eos verberibus īmoderate. quod autē ſb-
dit̄. j. ibidē. ⁊ vos dn̄i eadē facite ſeruis re
mittētes minas. duplr̄ p̄t intelligi. vno° vt
remiſſe minis vtāt̄: qō ptinet ad modera
tōem diſcipline. Alio° ꝙ n̄ ſemp impleāt
qō ſūt ꝯminati. qō ptinet ad h̄ ꝙ iudiciū
quo qs ꝯminat⁹ ē penā qn̄3 tēperetur p re
miſſionis miſicordiā. S; obijcit̄. quia
ph̄s dicit. io. eth. ꝙ ſmo p̄nus h; ſolā mo
nitōem: nō aūt coactōe3: ſ; v̄beratio eſt q̄-
dā coactio. g̃ nō l; parētib⁹ filios v̄berare
R°. maior ptās d; hēre maiorē coactōe3
ſicut aūt ciuitas ē pfcā cōitas: ita p̄nceps
ciuitatꝫ. h; pfectā ptātē cohercēdi. ⁊ iō p̄t
infligē penas irrepabiles. ſ. occiſionis vel
mutilatōis. pr̄ aūt ⁊ dn̄s qui preſūt fami-
lie domeſtice q̄ eſt cōitas iperfecta ptāte3
h; impfectā cohercēdi ſm̄ penas leuiores
que nō inferūt irreparabile nocumētū: cu
iuſmōi ē v̄beratio. Utꝝ liceat aliquē in
carcerare. R°. ꝙ ſic. ſ. ſ; ordinē iuſticie aut
i penā aut cautelā alic⁹ mali uitādi. vn̄ leui
14.° dr̄. ꝙ qdā pp pctm̄ blaſphēie īcarcera
tus fuit. ſimplr̄ āt aliquē includē vel ligar̄
pertinet tm̄ ad eū qui diſponere h; vlr̄ de
actibus ⁊ eius vita. q2 p hoc impedit̄ ēt a
bonis agēdis. cuilibet tamē l; hominē deti
nere ad horā ab aliq̄ illicito opere mox per
petrādo. puta ne de alto ſe ꝓijciat: vel alte-
rū feriat. Aggrauat̄ aūt peccatū hi⁹ iniuri
arū: ex hoc ꝙ inferūt̄ in pſonas ꝯiunctas
 S; cui ꝯpetit actio iniuriaꝝ: ⁊ ꝯ quos:
⁊ inquātū. R̄ndeo ꝙ actō dat̄ iniuriā paſ
ſo. patit̄ aūt quis in ſeipſo ⁊ in filio quem
habet in ptāte. Inſti. de iniur̄. patit̄. ⁊ ſimi
li rōe ep̄s in clicis. ⁊ abbas in monachis.
⁊ dn̄s in ſeruis. vt ibidē. §. ſe. ſeruus aūt ⁊
vir in vxore: que ſi ſit filiafamilias datur
actio trib⁹. ſ. ipſi ⁊ viro ⁊ pr̄i: nec vna actō
ꝯſumit̄ p aliā. vt p;. ff. e. de iniurijs. l. i. §.
vlt. Si tm̄ iniuria fiat viro actio nō datur
vxori. q2 equū ē vxores a viris defēdi: nō
eꝯ°. vt i Rica. palle. Inſti. §. patit̄. ⁊. ff. e. l.
2ª. dat̄ ēt h̄ actio ſpōſo ſi ꝓfiat iniuria ſpō
ſe. ff. e. l. Itē apud Labeonē querit̄. §. ſpō
ſū quoq;. qō intelligit̄ de ſpōſo in p̄nti. da
tur ēt heredi. ob iniuriā illatā cadaueri ei⁹
cui⁹ eſt heres. vel ſi fama eius ſit laceſſita
. ff. e. l. i. dat̄ ēt actio non ſo^m ꝯ pcuſſorē: ſ;
etiā ꝯ eū qui ꝓcurauit ꝙ pcuteret̄. ff. e. l. n̄
ſolū. §. i. Poſtq̄; aūt conſtiterit in iudicio
de iniuria: ſi ſit facienda cōdēnatio pecuni
aria: iudex defert iuramētū iniuriā paſſo.
ꝙ iuret q̄;tū de ſuo dediſſe vellet an̄q̄; talē
iniuriā ſuſtinere; . Et q2 ſi animoſe iurare;
iudex pri⁹ taxabit certā q̄;titatē pecunie in
fra quā iurabit. In quo ꝯſiderabit quali
tatē iniuriā paſſi. ſm̄. n. gradū dignitatꝫ ⁊
honeſtatis vite: creſcit ⁊ minuit̄ eſtimatio
iniurie. Inſti. e. §. pena. Sed poſteaq̄; iura
tū fuerit: nō licebit in minori q̄;titate ꝯdē-
nare. C. de iudi. rem nō nouā. ⁊ in autē. ho
die. In. l. poſt iuſiur̄.

De duello titulus. 27⁹.

Deinde q2 ex duello ſepe ꝓuenit
homicidiū. iō de duello ē h̄ dō.
⁊ p̊ de ipō. 2° de pena ei⁹. Cir-
ca primū querūt̄ pl'a. ſ. quid ē
duellū. R° duellū eſt ſingularis pugna q̄
fit ad ꝓbatōem rei alicuius. ita vt qui ſic
ſe ꝓbaturꝝ offert: ſi vicēit ꝓbaſſe credat̄:
ſi non vicerit eꝫ i probatōe defeciſſe pute-
tur. Dicit̄ autē duellū q̄ſi duoꝝ bellum.
dr̄ etiā monomachia quaſi vnica ⁊ ſingu
laris pugna. dr̄ eꝫ i plerisq; partib⁹ iudici
um: eo ꝙ ibi iudiciū dei expectet̄. Utrū
duellū ſit licitū. R°. ꝙ nō etiā inter laycos
q2 ibi deus tētatur. ⁊ ſcriptum ē deute. 6°. ⁊
Math. 4°. Nō tētabis dn̄m deum tuū. ⁊
22ª. q. 2ª. querit̄. Nec obſtat ꝙ Dauid
pugnauit cū Golia. 2. q. 5ª. monomachia.
q2 p̊uilegia paucoꝝ non faciūt legē cōe3.
. 26ª. q. 2ª. nō exēplo. Reprobatur ēt duel
lū ſ; legē romanā. vt. C. de act. ⁊ obl. negā
tes. ⁊ de gladiatorib⁹. l. i. li. ii.° Lex tamē lā
barda ⁊ municipalis i multis caſib⁹ duel
lum admittūt. ⁊ ꝯſtitutio Frederici de pa
ce tenēda. in libro feudoꝝ Fredericus. §.
ſi quis hominē. dicit ꝙ ſi quis hoīem īter
pacē cōſtitutā occiderit ſe p duellū defen
dere pōt ꝙ ad ſui corporis tuitōem eū oc-
cidit. Sed ſm̄ hoſt. in aliq̊ caſu nō d; ad
mitti: vt dictū eſt. q2 ē ꝓbatio deceptoria.
⁊ iō nō trāſit in rē iudicatā ſnīa. imo d;
retractari v̄itate cōpta. vt ex̄ de pur. vul.
. c. 2°. §. vlt. Nec obſtat ꝙ crimē leſe maie-
ſtatis dr̄ crimē pduelliōis. ff. ad. le. iul'. ma
ie. l. vlt. q2 nō iō dr̄ crimē pduelli ꝙ p du
ellū poſſit ꝓbari. ſicut qdā male itellexe-

rũt.ſ; q2 pduelles dicũt̃ hoſtes.iõ illud cri
mẽ dr̃ crimẽ pduellionis.i.crimẽ hoſtis:vl̃
hoſtile.ff.de ver.ſig. quos nos hoſtes .⁊c̃.
Sʒ cum inualuerit ꝯſuetudo ꝯ̃ria fere
vbiqʒ t̃raꝝ. nũquid talis ꝯſuetudo excu
ſabit a mortali peccato. Rñ. dicũt quidã ꝙ
ſic iducẽtes illud Amb.32°.q.4ª.obijcit̃
Jacob q̃tuor vxores ꝙ qñ mos erat cri/
mẽ nõ erat:ſ; illud fuit diuina reuelatione
ꝯceſſum:q̃ qñʒ dr̃ mos:qñʒ fas. ex̃ de di/
uor.gaudemꝰ.§.qui vo pagani circa finẽ.
Alij diſtinguũt dicẽtes ꝙ ſi quis duelluʒ
offerat vel oblatũ ſpõte ſuſcipiat: mortalr̃
peccat.Si vo ſit iudice cogẽte delatũ: cum
aliter periculũ corporis vel reꝝ euadẽ nõ
poſſit excuſat̃.ex̃ de homi.interfeciſti.⁊ h̃
opi.ẽ tolerabilior q̃ꝫ p̃ma ſʒ ray.⁊ gof.nõ
tamẽ admittũt eã.Tertij dicũt cũ ala. qui
bus ꝯſẽtiũt ray.⁊ gof.⁊ hoſti.ex̃.e.c.i.ꝙ il
le qui iudice cogẽte inuitꝰ duellũ ſuſcipit:
⁊ ꝯmittit:excuſat̃ a tãto: nõ a toto.metus
.n.ille peccatũ attenuat:nõ oĩo euacuat.ex̃
ꝙ me.cã.ſacris.circa fi.potiꝰ .n.dʒ omnia
mala pati q̃ꝫ peccato mortali cõſẽtire.32ª.
.q.5ª.ita ne .grauiꝰ tñ peccat offerẽs ſpõte
q̃ꝫ ſuſcipiẽs:iudex deferẽs ſine auctoritatẽ
p̃bẽs aſſeſſores ⁊ aduocati : ⁊ quiuis alij
ad hoc ꝯſiliũ auxiliũ vel fauorẽ dãtes pre
ſbyteri etiã benedictõem ſm cõſuetudinẽ
aliquoꝝ locoꝝ p̃bẽtes. Roõ.tñ dicit ꝙ 2ª
opi.vr̃ eſſe rõabil̃.⁊ maxĩe vbi innocẽs ac
cuſat̃ de crimĩe ad mortẽ: qui ſi duellũ ob
latũ recuſet ſtatim ſuſpendit̃.duꝝ.n.vr̃ di
cere ꝙ talis teneat̃ ſe potiꝰ ſuſtinẽ ſuſpen/
di q̃ꝫ in duello ſe tueri.Et forte diſtinguen
dũ ẽ ſm eundẽ ꝙ in cã criminali lʒ duel/
lum ſuſcipere non offerre. Jn cã vo ciuili
de tẽporalibus nõ lʒ offerre nec ſuſcipere:
cum ĩ tẽporalibꝰ debeat quis potiꝰ oẽ dam
num ſuſtinẽ q̃ꝫ duellũ ſic ſuſcipere. Sʒ tñ
ſi licet layco res ſuas cũ armis defẽdere: ⁊
eas defendendo raptorẽ occidẽ ſi non põt
alr̃ defendere vt aliqui volũt: nõ apparet
rõ quare ꝓ defenſione reꝝ ſuaꝝ laycꝰ nõ
poſſit ſuſcipẽ duellũ ſibi oblatũ:vel potius
illatũ a iudice.⁊ hec opi.ẽ benignior. ⁊ etiã
ꝓbabilior vr̃ ſʒ roõ. tñ ꝯ eũ eſt ꝙ duellũ
ꝓhibitũ ẽ.vt patuit in qõe p̃cedenti.Clicꝰ
ãt ſʒ oẽs in nulla cã ⁊ nullo mõ ꝑ ſe vel ꝑ
aliũ põt duellũ offerre: vel ẽt oblatũ ſuſci
pere.ſ; eccl'ia ſiue ep̃s dʒ eũ efficacit̃ defen
dere.q2 ẽ de iuriſdictõe ſua .ex̃ de fo.cõpe.
.c.1.⁊.2°. Quid ſi clicus ꝯ̃ facit.ſ. offerẽ
do vel ſuſcipiẽdo. Rñdeo de rigore iuris dʒ
deponi.ex̃.e.de cle.pu.idu.c.i.vt ſtati dicet̃

C c Jrca 2m ſciẽdũ ꝙ pena pugnãtiũ
eſt ꝙ ſi ſint clici debẽt deponi:vt di
ctũ eſt.Si tamẽ nec mors nec mu
tilatio ĩteruenerit per ep̃ʒ ſuũ cũ eis poteẽt
diſpenſari .ex̃.e.c.i.⁊.2°.Si tñ preſbyter l̃
alius clicus in duello oblato vel ſuſcepto
ab eo ptem digiti pdidiſſet.nõ tñ tãtaʒ qu
ſine ſcãdalo poſſit ſolẽniter celebrare q̃ꝫtũ
cunqʒ ſit grauis exceſſus: ep̃s eius cũ tali
poſt pactam penitentiã poterit diſpenſare.
ex̃.e.c.i.Sʒ ⁊ ſi homicidiũ interuenerit:pt
ſm ꝙ notat gof.adhuc ſecũ in beneficio
diſpenſari.ex̃.e.c.2°.in fi. Nõ autẽ dici
tur alibi cum homicida diſpenſari nõ poſ/
ſe.vt di.50.miror.⁊ in plibus alijs iuribꝰ i
officio locũ habʒ. Nam cum alijs diſpen/
ſatur in beneficio:⁊ non ĩ officio.vt di.50.
ſtudeat.ſm tamẽ ꝙ notat hoſti. in benefi/
cio curã aĩarũ habente cum tali nõ diſpen
ſabit inferior papa. Contra vero laycos
quomodo ſit in talibus ꝓcedẽdũ require
.ſ.li.2°.ti.de ſcandalo. Ad hoc nota ſic
nõ.gof.⁊ ray.ſi contingeret aliquẽ ĩ duel/
lo mori: imputaret̃ oĩbꝰ qui dediſſẽt ad h̃
cõſiliũ:auxiliũʒ:vel fauorẽ. ⁊ cẽnt omnes
tales irregulares.17ª.q.4ª.oẽs. Quid
de clicis illis qui reliquias afferũt pugili/
bus ad iurandum: nunquid fiunt irregu
lares:ſi ſequatur homicidiũ in illo duello
Rñdeo.ray.videt̃ ĩnuere ꝙ ſic. vt in illa
.q.Sed cũ inualuerit.⁊c̃.Tales .n. videt̃
coadiuuare ad h̃ ꝙ fiat duelluʒ:ſicut ⁊ illi
qui dant benedictionẽ.hoc tñ ſm roõ.du/
rum videt̃ :dicẽ tamẽ cõtrariuʒ non ẽ tu/
tum. Quid de ep̃is ⁊ capitulis ⁊ abbati
bus qui coguntur ĩ curijs regũ duellũ ſb̃i/
re:aut res eccl'iaſticas amittẽ. Quid etiã
de hiꝰ perſonis habẽtibꝰ iuriſdictionẽ tem
poralem:in quoꝝ curijs duella ordinant̃.
Rñdet Roõ.ꝙ ſi per ſe vel per alios de
ſpẽli mandato coꝝ duellũ offerat̃: vel ſu
ſcipiatur:vel etiam preſtent auctoritatem
ſpecialem ad hoc faciendum: mortaliter
peccant.⁊ fiunt irregulares ſi mors inde
ſequatur.Si vero hoc fiat per laycos qui
curam gerunt rerum ipſorum ſine ſpecia
li eorũ mandato: licet peccẽt mortaliter ſu
ſtinendo ⁊ diſſimulando talia fieri in cu
rijs ſuis: ſiue ſuorum baliuorum:cum ipſi
ſciant. non tamen ex hoc fiunt irregu/
lares: exquo ſuper hoc non preſtant au
ctoritatem: licet ſuis balíuis precipiãt ꝙ
in tali vel in tali cauſa iuſticiam faciant.

qꝛ in hi⁹ generali mādato nihil mādari in
telligitur de duellis. Si vͦo rex vel pnceps
alius pſonā eccliaſticā velit cogere ad du/
ellū aut ꝓpter recuſatiōem duelli ei bona
eccleſie l' ſua auferre: debēt epi ſe inuicem
matialr̄ adiuuare: ⁊ debēt potius oia ma/
tolerare q̄ꝫ conſētire. poteſt etiam dici in
publicis p̄dicatōibus: modeſte tñ ⁊ quaſi
cōpatiēdo ꝙ qui hoc faciūt in ſtatu ſalu/
tis nō ſunt. Et hoc maxime vbi credūtur
iuris ignorātia laborare: que non ē tolera
bilis in eccleſiaſticis viris ſiue pſonis. H āt
que dicta ſūt de duello debēt intelligi etiā
de iudicio ferri cādentis: ⁊ aque frigide: ⁊
alijs hi⁹. H roō.

De torneamētis titulus. 28ᵘˢ.

Poſtea cōſiderādū eſt de tornea
mentis: quibus etiā qn̄ꝫ ſequit̄
homicidiū. dicunt̄ aūt tornea/
mēta quedā nundine vel ferie:
non iter hoſtes: ſ; inſtar hoſtilis pugne fa/
cte. ⁊ dicunt̄ nūdine: qꝛ ad ea de diuerſis
partib⁹ ⁊ cā lucri ſicut ad nundinas cōue
nitur. dicunt̄ ēt ferie a feriādo: qꝛ tūc mili
tes ab alijs operibus vacāt. Querit̄ aūt
vtrū torneamētū ſit licitū. R° aliqui dixe/
runt ſimpliciter ꝙ nō. p eo ꝙ fit ad oſten
tationē: ⁊ ē ibi vite diſcrimē. ⁊ ideo quic/
quid inde ſequit̄ vt mutilatio ⁊ mors tali
bus ſic pugnātibus imputat̄. Et ſi dicat̄
ꝙ conceſſū fuit filijs iſrael vt diſcerēt artē
certādi cum hoſtibus. Iudi. 3° dicūt ꝙ h
non fuit eis cōceſſū niſi vrgēte neceſſitate
nec ꝯtra ſe inuicē: ſ; ꝯtra eos quos expu/
gnare debebāt. ſ. cananeos. Et ſi dicat̄ ꝙ
bellare in caſu ē licitū. g̊ ⁊ diſcere bellare:
quod fit p exercitiū eſt licitū: dicunt ꝙ lici/
tum eēt ſi debito mō: ⁊ ſine ſalutis piculo
fieret: ſ; ſic non fit in torneādo. Alij diſtin
guūt ꝙ tale exercitiū fieri pōt cū modera
mine ꝯflict⁹: ⁊ ſine diſcrimine ſalutis. ſi ad
hibeat̄ debita cautela: ⁊ in p̄paratōe: ⁊ in
executione. ⁊ tunc aut fit ad oſtētatōeꝫ po
tētie ſiue vane glorie: vel ꝓpter queſtū aua
ritie. ⁊ tunc ſimpliciter eſt illicituꝫ. Aut fit
ꝓpter experiētiaꝫ ꝓprie fortitudinis ⁊ vſuſ
armoꝝ: ⁊ bellice induſtrie: vt hēat̄ idonei/
tas bellādi p fide ⁊ pace ecclie. ⁊ tūc ē lici
tū. Sic g̊ ſi hoc fieret cū bono moderamīe
⁊ bonaītētōe: ⁊ ꝓpter eccleſiā nō eſſet ꝓhi
bitū: nec eſſet peccatū: ſ; eſſet vtile p defen
ſione reipublice. ⁊ ideo non eſt ꝓhibitum
ciuili iure. quod patꝫ. ff. de alea. ſolent. vbi
cōcedunt̄ ludi in quib⁹ virtus corporalis
exercet̄. Prohibet̄ autē ſm ius canonicū
ꝓpter abuſuꝫ ludētiuꝫ: ꝓpter quē ſepe ꝓue
nit inde mors hoīuꝫ ⁊ periculū aīaꝝ. obli
gat tamē eos prohibitio quacunqꝫ torne/
ent intētione: quia ſtatutū eſt generale. ex̄
de tornea. c. i. Pena torneantiū ē ſm ca
nones ꝙ tōrneās ſi quē etiā caſu occidēit
homicidij reus ⁊ irregularis erit. qꝛ. n. talis
ludus eſt prohibitus tanq̄ꝫ multū piculo/
ſus: quicquid ex eo ſequit̄ ludenti totalit̄
imputat̄. ar. ex̄ de p̄ſump. c. i. nec ab hac
pena neceſſitas iminēs in torneando excu
ſabit. qꝛ ad hāc neceſſitatē ſpōte ⁊ ex ꝓpo
ſito ſe ingeſſit. ⁊ ideo imputet ſibi. ar. ff.
quod me. cau. ſi mulier. R° p̊. Ille autē q
in torneādo occidit̄ carere dꝫ eccliaſtica
ſepultura. licet ſi mortuus fuerit: vel letale
vulnus acceperit: ei penitēti pnia n̄ nege/
tur. ex̄. e. c. i. in fi. nec per cōſequēs viati/
cum. ar. di. 50. penitētes. ⁊ ex̄ de peni. quod
in te. ⁊ ſic qō plus ē cōcedit̄: ⁊ qō minus
ē negatur: quod ē hic ſpāle vt hoc terrore
deſiſtāt milites ab hoc ludo. Hanc autē pe
nam patiuntur illi ſoli qui illuc aīo torneā
di veniunt: ⁊ ibideꝫ decedūt. ⁊ ſubaudi. vl'
letale vulnus accipiunt. Si autē aliqs cu/
rioſitate vidēdi torneamēta: vel cā repeten
di debita: vel alia ſimili cauſa vadēs illuc:
mortuus ibi fortuito caſu fuerit: non nega
bitur ei eccleſiaſtica ſepultura: maxime ſi
xp̄i corpus receperit: ⁊ vnctus oleo ſacro
fuerit. ex̄. e. c. 2°. Ideo vero dicitur ibi ma
xime qꝛ ſufficiūt ibi certa ſigna penitētie.
ex̄ de ſen. ex. a nobis. 2. In clerico tñ q ad
vidēduꝫ torneamētū iuit: ⁊ ibi deceſſit: for
te locuꝫ habebit pena decreti. 23ᵃ. q. vlt̄.
Quicunqꝫ clericus. que ē ꝙ licet ſepeliat̄.
pro eo tamē nec oratio nec oblatio fiat ſm
hoſti. Quid de militib⁹ qui illuc animo
pugnādi accedūt. nō tamē oſtēdunt. aliq
tamē ab alijs occiſi ſunt: nūquid tales ad
ordines promoueri poterūt. Rndeo ꝙ nō
ſm. gof. ray. ⁊ hoſti. quia ad rē dānatā ⁊
prohibitam acceſſerūt. ⁊ ideꝫ dicunt de il
lo qui itereſt bello illicito. impedit̄. n. talis
ꝓpter culpā precedētē. 15ᵃ. q. i. c. fi. ⁊ de pe.
di. i. ſi quis cuꝫ telo. Poteſt tamen vt dicit
ray. cū talibus diſpēſat̄ eps: dūmodo nec
mors nec mutilatio membri fuerit ſubſecu
ta. ar. etiam de cle. pug. in duello. c. i. ⁊. 2°.
Et intelligit roō. ſi non fuerit per illos: li/
cet fuerit p alios ſbſecuta. Quid de his

que milites ꝟ alij lucrãtur ĩ toꝛneamẽtis:
nunquid poſſũt ea retinere. ℟. ſm Rica.
quolꝫ 2°.q.29ª.ꝛ ſm roõ. Si quis cõtra
legẽ toꝛneamẽtoꝝ aliquid lucrat⁹ fuerit:
ſi ſcit a quo habuerit: tunc ei reſtituet᷑: vel
ꝓ eo pauperib⁹ dabit᷑: ſi habꝫ vñ poſſit. ſi
autẽ ſm legẽ toꝛneamẽtoꝝ: non tenetur ei
reddẽ a quo habuit: ſ; in foꝛo pnĩe induci
debet ꝙ illud in vſus pios eroget. ſi autẽ
hãc penitẽtiã ſuſcipere nolit: non dꝫ ad eã
cogi: ſ; alia pnĩa dꝫ ei imponi: ꝛ abſolutio
impendi.

De bello titulus.29⁹.

Deinde q2 in bellis plura fiunt
homicidia: cõſequẽter de ipſis
ſũt aliqua hic notãda. q̃dã.n.q̃
runt᷑ de eiſdẽ. ĩ li.2°.in ti.de cha
ritate ꝓ eo ꝙ determinat᷑ ibi de pace: que
eſt effect⁹ charitatis: cui.ſ.paci opponit᷑ bel
lũ. Querit᷑ aũt ibi vtꝝ bellare ſẽper ſit pec
catũ. ꝛ vtrũ cp̄is ꝛ cl'icis liceat bella facẽ.
ꝛ vtrũ liceat vti inſidijs in bellis. ꝛ vtrum
liceat bellare in feſtis. His ḡ q̃õibus ſ; pre
miſſis p̊ videndũ eſt qõ bellũ poteſt dici iu
ſtum. 2° vtrũ liceat ſe defendere. Circa
p̄mũ ſciendũ breuit᷑ ꝙ ſicut dicit᷑. ĩ. ibidẽ
in ſolutõe p̄me qõis: iuſte bellare licet. Ad
hoc autẽ ꝙ ſit bellũ iuſtum tria reqrũt᷑.ſ.
auctoꝛitas p̄ncipis. cauſa iuſta. ꝛ intentio
recta: vt ꝓbatur ibidẽ. Suppoſitis ḡ his q̃
dicuntur ibi: addẽdũ eſt ad maioꝛẽ inſtru
ctõem de hac mat'ia ꝙ ſicut no. hoſti. ĩ ſum
ma ti. de treuga ꝛ pace multiplex ẽ bellũ.
vnũ qõ eſt int᷑ fideles ꝛ ĩfideles: ꝛ hoc eſt
iuſtũ ratione fideliũ: ꝛ non reſpectu infide
lium. ex̄ de here. excõicam⁹. Aliud bellũ ẽ
iter fideles hinc ĩde: ꝛ hoc fit aut auctoꝛi
tate iuris: aut iudicis: aut ꝓpꝛia volũtate. ſi
fiat auctoꝛitate iudicis legitimi non erran
tis. puta q2 hi ↄtra quos dat auctoꝛitatẽ:
ei ſubſunt ĩmediate. ꝛ hẽt ius exercẽdi in
eos merũ imperiũ: nec ẽ iudex in cã ꝓpꝛia:
nec errat: dici p̄t iuſtũ. ff. quod me. cau. cõ
tinet. Igit᷑ ↄtra nõ ſubditos nõ dabit acti
onẽ: q2 actoꝛ ſequit᷑ foꝝ rei: niſi foꝛte ĩ defe
ctu iudicis iniuriãtis: ius reddere nolẽtis.
vt. 23ª.q.2ª.c.2°. Jõ etiã qui nõ hẽt me
rũ ĩperiũ hanc actõeꝫ dare nõ p̄ot. ff. de iu
riſdi. om. iu. l. 3ª. nullus ẽt ĩ cã ꝓpꝛia p̄ot eẽ
iudex. 23.q.i.§.i. Nõ excuſabit aũt erroꝛ
iudicis impugnãtẽ ſaltẽ a toto. ex̄ de temp
oꝛ. dilectus. §. cũ igit᷑. Nã ꝛ ſi ꝓbabilis eſ
ſet: cõperto tamẽ erroꝛe ſatiſfieri debet. ex̄
de fri. ꝛ ma. fraternitatꝭ. §. q̃uis. eſt tamen
ꝓ auctoꝛitate iudiciaria preſumẽdum niſi
appareret cõtrariũ. ex̄ de renun. in p̄ñtia.
Igit᷑ qui auctoꝛitate iudicis talis.ſ. legiti
mi nõ errãtis aliũ impugnat: iuſte impu
gnat. Impugnat⁹ autẽ iniuſte ſe defẽdit. q2
tãto magis apparet de cõtumacia ꝛ rebel
lione preſumptuoſa. ar. de pe. di. 6ª. §. i. ad
fi. Idẽ eſt ſi fiat auctoꝛitate iuris vbicũqꝫ
cõcedit᷑ a iure quo ad eũ cui ius ↄcedit: ſi
cut eſt ponẽ exẽplũ in aſſaſſinis quos ſi
quis receptauerit ẽ hodie a populo roma
no perpetuo diffidat⁹. ita ꝙ poſſũt occupa
ri eius bona. ita ꝙ nulla requiratur alia
diffidãtia li. 6°. de homi. ꝓ humani. § fina.
Exẽplũ etiã in C. qñ liceat vnicuiqꝫ ſiñ iu.
ſe. vin. l. i. Idem ĩ ꝓximi vel vicini repellẽ
da iniuria. Si aũt nõ interueniat auctoꝛi
tas iuris vel iudicꝭ hincide eſt iniuſtũ quo
ad pugnantes. Juſtum autem quo ad
defendẽtes. ff. de iuſti. ꝛ iure. vt viꝫ atqꝫ in
iuriã. Eſt ḡ bellũ iuſtũ ſm hoſti. ibidẽ. qõ
edicto publico pꝛĩcipis gerit᷑ ꝓ reb⁹ repe
tẽdis: aut ꝓpulſandoꝝ hoſtiũ cã. 23ª.q.2ª.
iuſtũ. ꝛ. §. cum ḡ. Et breuiter qui auctoꝛita
te iudicis ꝓpꝛij recte ſuperueniẽte gladium
accipit ſiue iubẽtꝭ. ſiue ↄſẽtiẽtꝭ: iuſte bellat
.23ª.q.3ª.§. ecce. Qui ḡ auctoꝛitate ꝓpꝛia
gladiũ accipit ẽ gladio feriẽdus. 23.q.i.§.
i. Et qui ſine iuſſu p̄ncipis bellũ ĩgerit te
net᷑ lege iulia maieſtatꝭ. ff. ad le. iul'. maie.
l. 3. licꝫ iminẽte neceſſitate ſufficiat aucto
ritas magiſtri officioſoꝝ. vt ar. C. de fabri
cẽſib⁹. in. l. fi. li. xi. Ad hoc nota ſm hoſt.
ibidẽ ꝙ qñ eſt bellũ iuſtũ: nõ tñ heretici: ſ;
oẽs capiuntur ꝛ ſpoliãt᷑. ꝛ ſpolians fit dñs
rei. 23ª.q.5ª. dicat. ꝛ di. i. ius naturale. ꝛ
. ff. de acqui. re. do. l. naturalẽ. §. vlt᷑. Si tñ
aliquis ſub aliquo militet: tota p̄da ẽ dñi.
ſ; dominus tenet᷑ eã equalr̃ diuidere. vt
. 23ª.q.i. militare. fit autẽ hec diuiſio ſꝫ q̃li
tatẽ pſonaꝝ. Quod aũt dicit᷑ in dicta. l. na
turalẽ. ꝙ ea q̃ capim⁹ ĩ bello nr̃a ſũt. verũ
ẽ ꝙ ſunt accipiẽtis. tenet᷑ tñ il'a domino da
re: vt ea diuidat ſꝫ pſonaꝝ merita ſꝫ Jo.
Inſup nota ꝙ deficiẽte iuſticia ciuitas
vel domin⁹ terre ſi negligẽs fuerit reddẽ
iuſticiã poteſt impeti. 23ª.q.2ª. domin⁹ de⁹.
ꝛ aduerſarius depꝛedari: vt in li. de feudõ.
de inueſtitura quam Titius accepit a Sẽ
pꝛonio. §. finali: quod intelligi debet gla
dio ſpirituali pꝛemiſſo. extra de iudi. cum
non ab homine. Ex pꝛemiſſis elici p̄ot ſm

hoſti.ibidē.ꝙ eſt bellū ſeptuplex.pͫ.ſ. qđ
ē īť fideles ⁊ īfideles:pōt dici romanū:qꝛ
roma ē caput ⁊ mater fidei noſtre. ⁊ hoc
eſt iuſtū.2ͫ ē īter fideles pugnātes aucto
ritate iudicij.⁊ pōt dici iudiciale: ⁊ eſt iu/
ſtum.3ͫ ē quod faciūt fideles iudici con
tumaces.⁊ eſt iniuſtū.⁊ pōt dici pꝛeſūptu
oſum.4ͫ ē quod faciunt fideles auctoꝛi/
tate iuris.⁊ pōt dici licitū.5ͫ eſt quod fa
ciunt fideles contra auctoꝛitatē iuris. ⁊ h̄
eſt iniuſtum.⁊ pōt dici temerariū. 6ͫ eſt
quod faciūt fideles auctoꝛitate ꝓpꝛia alioſ
impugnātes.⁊ hoc ē iniuſtū.⁊ pōt dici vo
luntariū. 7ͫ eſt qđ faciūt fideles auctoꝛi/
tate iuris ſe defendēdo ꝯtra eos qui volū
tarie impugnāt.⁊ hoc eſt iuſtum. ⁊ pōt di
ci neceſſariū.In bello ğ romano .iudicia
li.licito.⁊ neceſſario non teneť quis ad re
ſtitutionē.In pꝛeſūptuoſo vō.temerario.
⁊ voluntario tenetur quilibꝫ ad reſtitutio
nem.ſm hoc intellige illud ex̄ de iureiuř.
ſicut.⁊.j.Si conſtiterit Quid ğ de comi
tibus ⁊ alijs dominis qui ſine auctoꝛitate
pn̄cipis arma ſumunt ⁊ ſumi faciūt:⁊ va/
ſallos ꝓpꝛios exheredāt.Rň hoſti.non du/
bitat quin ad reſtitutōēꝫ teneātur:niſi ſer
uēt oꝛdinē iuris.qui ē ſ.ꝙ ſi vaſallus iuri
ſtare velit audiať.ſi cōtumax ē impugne
tur:quod fieri pōt iuris auctoꝛitate:vľ iu
dice pcipiēte.C.de epi.⁊ cli. ſi qui in h̄ ge/
nus.ſi ğ ē dn̄s qui imediate ſubeſt pn̄cipi:
cōqueratur de vaſallo ꝓpꝛio: ⁊ non dicat
ius ſibi: ſed vel auctoꝛitate pꝛincipis gla
diū aſſumat: vel ad dioceſanū vaſalli re/
currat. Ad cuiꝰ monitōēꝫ ſi noluerit obe/
dire excōicabiť rōe peccati.ex̄ de iudi.no
uit.⁊ ſi p annū excōicatus ſteterit: ex tunc
dioceſanꝰ eū ⁊ res eius exponere poterit.
ar.ij^a.q.3^a.rurſus.⁊.c.quiſquis.debꝫ.n.ſe
culare bꝛachium recurrere ad eccľiaſticū.
ſicut fit cōº ex̄ de iudi.cum nō ab homine
.§.fi. Quid ſi barones ſubditi comitis:
vel ducis habēt guerrā cōtra eū:vel etiaꝫ
comes cōtra regē: vel cōº. cuius pn̄cipis
auctoꝛitas eſt requirenda. Rn̄dit rođ. ꝙ
pn̄ceps qui nullū hēt ſuperioꝛē ſiue ſit rex
ſiue imperatoꝛ pōt auctoꝛitate ꝓpꝛia ſi ſub
ſit cauſa iuſta mouere bellū tam cōtra ſub
ditos ꝙꝫ ꝯtra extraneos.Poteſt etiā ſuis ſb̄
ditis concedere auctoꝛitatē bellandi tam
ꝯ pn̄cipem extraneū ꝙꝫ ꝯtra ſubditos eiꝰ
ſi cā ſubſit:⁊ expedire viderit.ſ nō ꝯtra ſb̄
ditos ꝓpꝛios:ꝙꝫ diu pōt iniuriātē iuſtifica/
re:vel ꝙꝫ diu vult corā eo :vel corā ſuo iu

dice iuri ſtare:ſi ſit iudex īter hiꝰ pn̄cipē ⁊
iniuriātē.Si āt nō poſſet reū iuſtificare:aut
ſi ille nō vľt iuri ſtare:nō tātū pn̄ceps hiꝰ
ſ etiā ille pꝛīcepſ qui ſup ſe ſupioꝛē hꝫ mo
uere pōt bellū ꝯ hiꝰ iniuriātē:ſi ſbſit ei me
diate uel īmediate: ⁊ paſſo bellādi ꝯ eum
licētiā dare.Si autē iniuriās nō ſubſit im/
mediate uel mediate pn̄cipi ſup ſe ſuperio/
rem habēti:pn̄ceps ille dare nō pōt aucto
ritatem ſubdito ſuo mouendi arma ꝯtra
eum. Sꝫ auctoꝛitas pn̄cipis ſuperioꝛis ē
requirēda:maxime ſi iniurians ille pertīe
at mediate uel īmediate ad iuriſdictōēm
illius pn̄cipis ſuperioꝛis.Cum ğ vaſallus
comitis habꝫ guerram ꝯtra comitē:aucto
ritas regis ē requirēda. Si aūt comes cō
tra regē: ⁊ rex nolit eis ius exhibere p pa
res curie humilr̄ requiſitus:ſi ius ſuū ar
mis defendāt cum moderamīe inculpate
tutele non peccāt.Auctoꝛitate tamē ꝓpꝛia
regē nō poterūt impugnare.papa tn̄ facta
de regis exceſſu denunciatōe: ſi rex nollet
a peccato deſiſtere:poſſet eum excōicare:
⁊ creſcēte cōtumacia: auctoꝛitatē mouēdi
ꝯtra eū arma dare. Cū āt rex hꝫ cāꝫ guer
re ꝯ impatoꝛē:vel cōº:nō credit ꝙ vterꝙꝫ
vel alteruter teneať ius ſuū pꝛoſequi i foꝛ
ma iudicij:cū neuť illoꝝ hēat ſup ſe ſupi/
oꝛē. peccaret tn̄ mouēdo bella iniuriā paſ
ſus:ſi iniuriatoꝛ ſatiſfactōēꝫ offert ad arbi
triū bonoꝝ viroꝝ de plano:⁊ ſine ſtrepitu
iudicioꝝ. Ad h̄ nota ſm hoſti.⁊ Inno.
ex̄ de reſti.ſpo.ſuper.c.olim cāꝫ. ⁊ de iuriuř.
ſicut.⁊.j. Qꝫ bellū aliqn̄ diciť ꝓpꝛie. ⁊ ſic
ſolus pꝛinceps qui ſupioꝛē nō hēt pōt in/
dicere bellū etiā ꝯ eos qui nō ſūt de iuriſ/
dictōe ſua:ſ alterius pn̄cipis.⁊ tūc pōt ca
pere perſonas ⁊ res hoſtis:⁊ etiā alioꝝ in
iuſte iuuātiū eum:⁊ capti fiunt capiētium
ſerui.Aliquādo bellum diciť large. ⁊ ſic
quiſquis pꝛelatus habēs iuriſdictōēm tē
poꝛalē ꝯ ſubditos inobediētes licite mouꝫ
arma.15^a.q.6^a.auctoꝛitatē.⁊.c.nos ſācto/
rum.ſicut etiaꝫ talis licite mouet bellū p
tuēdo iure ecclie:qui etiā poteſt intereſſe:
licet non debeat pſonaliter pugnare. 23^a.
.q.3.Maximianus.⁊ eadē.q.8^a.igitur. ⁊
ī his caſibus nō diciť ꝓpꝛie bellū fieri. ſꝫ
melius executio iuriſdictōis vľ iuſticie.ff.
de rei ven.Si res.Itē qn̄ quis vim vi re
pellit incōtinēti:nec in his capti fiūt ſerui.
dicūt tn̄ aliqui ꝙ ſi bellum non ē indictuꝫ
ꝯ aliquē. ſ aliq̄ dictoꝝ modoꝝ ꝓceditur
ꝯ eum: tunc niſi foꝛte de munitionibus

coꝝ lederetur ille qui procedit contra eū :
nō poſſet capere res vel pſōas auxiliatoꝝ
eius : niſi primo proferret ſententiā cōtra
eos.23ᵃ.q.i.nos in quenꝙ̄. Et ſi non eſt de
ſua iuriſdictōe:ſ; alterius debet coram ſuo
iudice iuſticiā de eo petē.23ᵃ.q.2.domin⁹.
Si vo iudicē nō hēat corā q̄ poſſit ſuā iu/
ſticiā obtinē:licet ſibi recuperare ſua ꝓpria
auctoritate .C.de iudeis.iudei.7.l.nullus.
certū ē tn̄ ꝙ ſi pſonas vl' res coꝝ i bello
capiat:dum ſuā iuriſdictōem exercet: pt p
ſonas punire:7 res tenē. q2 i eius territo/
rio deliquerūt:7 ei⁹ iuriſdictionē īpediunt.
Itē dicūt quidā ibidē.ꝙ vbi qs per alium
rē ſuā:7 ius ſuū pſequi nō pōt.licet aucto
ritate ſupioꝛis arma mouē 7 bellū indicē
ꝓ ſuis recuperādis. vel etiā furtiue ſua vel
equalēs.ſine tn̄ alioꝝ ſcādalo 7 piculo ac
cipe.23ᵃ.q.2ᵃ.c.2º.tamē ſi ſup ſe pncipem
h;:facit hoc auctoritate ſua.vt.ea.q.c.i.H
Inno.7 hoſti. Quid ſi qs ꝯ aliquē bel/
lum mouit : 7 cām iuſtā monēdi hēt.q2 p
dānis ſibi illatis.nō tn̄ itētōe; rectā nec au
ctoritatē hūit.Nūquid talis tenebiť reſti/
tuē qcquid i illo bello acquiſiuit. Rndet
roð.ꝙ non i foro penitētiali:niſi ceperit vl'
dānificauerit aduerſariū plus ꝙ̄ ille iniu
ſte de ſuo hūerat:vl' eū dānificauerat.de H
vide.j.li.5º.ti.de pace.ar.6ᵒq.i. Quid ſi
clericus dn̄um ſuū in guerra iuſta comitē
tur:7 de ea aliquid ꝯſequať.nūquid iſtud
reſtituē teneť. Rº ſm roð. ꝙ ſi datū ſit ei
ab illis quibus licuit rapere : pōt illud re
tinere.ſi aūt ipſe rapuit cum rapiēdo pecca
uerit:induci deb; i foro penitētiali ſi poteſt
ꝙ illud reſtituat ei cui abſtulit:ſi ſcit quis
ille ſit.ſin autē ꝙ det pauperib⁹. hi⁹.n.clic⁹
rem illā rapiēdo nō fecit ſuā. q2 ſicut dn̄s
ei⁹ nō potuit ei dare auctoritatē bellādi.ita
nec rapiēdi.tn̄ rē talr raptā pōt de cōſenſu
dn̄i ſui retinere.dum tamē illā ꝯceſſerit ſi/
bi adhuc guerra durāte. q2 tunc pīde eſt
ac ſi eam ſibi dediſſet.

NEquiť de 2º.ſ.vtrū liceat vim vel
iniuriam repellē.vr̄.n.ꝙ nō.p ill'd
Math. 5º dico vobis non reſiſtē
malo. Rº ad qōem hāc valēt illa que decā
ſūt ſup̄.ſ.ti.de homicidio.q.vtrū alicui lice/
at ſe defēdēdo aliquē occidē.7.q.ſe.ſ.vtrū
liceat clicis. Et ſic ibi ſūt tres opi.ita 7 hic.
qdā.n.vt hu. dicūt ꝙ nulli l; vi; repellē re
percutiendo:ſ; tn̄ defēdēdo.puta opponen
do baculū vel aliqd tale. Alij dicūt ꝙ lay
cis nō clericl lic; repercutē.vt lauř.7 ber.
Tertij dicunt ꝙ H etiā licet clicis. diſtiguūt
tn̄ ꝙ vis aut iferť pſone aut rebus.ſi perſo
ne:tunc eſt vis repellēda pus ꝙ̄ ſit illata.
q2 ſm legē licet occidere inſidiātē 7 occi/
dere volētē.quod itelligiť: niſi manus ei⁹
aliť euadere poſſit.ff.ad le.aqnil'.l.4.in pn
cipio.7.5ᵃ.Si aūt ſit vis illata:aut pcuſſuſ
videt eū qui pcuſſit paratū repercutere:7
tūc licet eū repcutē:aut videt eū quieſcere
vel diſcedere:tūc non l; ſibi eum percutere
q2 hoc nō eſſ; ſibi iniuriā repellere:ſ; vltō
nem expetere.cōtra illud.c.ſeditionarios.
di.46ᵃ.requiriť ģ ꝙ pcutiat ſe defēdendo
non vlciſcēdo.23ᵃ.q.i.quid culpať. 7 idē
dicit Inno.ex̄ de reſti.ſpo.oli; cām. 7 gof.
ti.de homicidio.7 ber.c.ti.ſignificaſti nob.
7 ꝙ ſe defēdat cum moderamie. ex̄ de re
ſti.ſpo.oli; cām.in fi. moderamē intelligiť
vt ſi vis cum armis inferať:cu; armis re
pellatur.aliť vero ſine armis.ff. de vi 7 vi
ar.l.i.§.vim vi repellē. 7 vt non magis le/
dať aduerſari⁹: maxime a ꝓpoſito ꝙ̄ exi/
gat illata violētia ſm roð.debet tamen cir
ca hoc cōſiderari q̄litas pſone: vt inƒdu;
paruus vel debilis cū armis ſe defēdat : ſi
ꝯtra ſe eleuato pugno magnus vl' fortis
veniat.ar.23ᵃ.q.7ᵃ.§.tria n.ā.v̄.ſi vo i uno
adiutorio.Si quis tamē defendēdo ſe mo
deramē excedat.nō tamē a ꝓpoſito nō te
netur ad aliquā ſatiſfactōem niſi ad cau/
telam.ff.ad le.aquil'.ſi ex plagis.§. taber/
narius.Si autē excedat a ꝓpoſito teneť .
Hanc opi.modo pmiſſo ray.recitat : 7 ap
probat:7 conuenit cu; eo gof.dicit tamen
ray.ꝙ licet ille qui ſe defēdēdo contra cle/
ricū exceſſerit nō a ꝓpoſito:nō incidat i ex
cōicatōem.tutius tamē credit ꝙ teneatur
ad ſatiſfactōem aliquā de exceſſu.vel etiā
quātū ad pn̄iam 7 irregularitatē : ſi forte
ꝓpter ſuā pcuſſionē mors ſecuta fuit. Si
tamē ex ꝓpoſito exceſſiſſet ad maiorē ſatiſ
factōem 7 penitentiā teneretur. ex̄ de ſen.
ex.cum nō ab homine.7.c. perpendim⁹. 7
de reſti ſpo.olim cām. 7 de homicidio ſigni
ficaſti.§. vlť.Si autē vis inferatur rebus
repellere licet vim illatā:7 inferendā: 7 po
tiſſime illatam.dū tamē fiat incōtinēti.i.ꝙ̄
cito ſcit vim illatā:pus ꝙ̄ diuertat ad con
trarium actū. Idem ber. vt in.c. pallega .
7.ff.de ver.ob.ꝯtinuus. in prin. Et eſt ſm
roð.7 ber.ex̄ de homicidio. ſignificaſti. 7
hoſti.extra de ſen.exco.ſuper decretalē In
no.dilecto . Continuatio iſta intelligenda
eſt ſecundum negocij qualitatem : promt

erigit ad ꝑparatiōem maiorē vel minorē
tēporis tractum. Actus vero cōtrarius in
telligit̄ ſi diſſilet iniuriā: ⁊ deponat animū
ꝓſequēdi rē ſuam alijs occupatōib⁹ dan
do operā. Quid ſi forte dum ille cui vis
infert̄ vult hoſtem expellere de ſua poſſeſſi
one quam occupauerat iniuſte ⁊ male: ali
qui occidātur vel vulnerentur. R°. credit
ray. ꝙ tenetur ſm modū ſupra poſitū i de
fenſione pſone. vbi. ſ. diſtinctū eſt. vtrū de
fendēs ſe excedat a ꝓpoſito: ⁊ per eadē in
ra. ⁊ ſatis cōuenit cū eo Inno. ⁊ hoſti. ex
de reſti. ſpo. olim. cām. ⁊ hoc itellige ſꝫ ray.
de imperfectis. pfectis aūt repcutē non lꝫ.
quod oſtēdit dñs dicens Math. 5°. Si qs
te pcuſſerit in vnā maxillā: prebe ei ⁊ ali.
⁊ ad Ro. 12°. Non vos defendētes cariſſi
mi: ſ; date locū ire. ⁊ ſimilia. Si aūt quera
tur qui ſunt iſti pfecti. Rndet roſ. ꝙ hoc
debet intelligi de ſolis illis qui p votū vel p̄
ceptū vel ſtatutū obligati ſūt ad non reper
cutiēdum quales fuerūt apl̄i ⁊ diſcipuli ī
eccl̄ia p̄mitiua: qui tenebātur ex conſtitu
tione domini nō repercutere. cum p ſāgui
nem martyrū erat eccleſia fecundanda.

Ad hoc nota ꝙ ſꝫ ray. ⁊ roſ. ⁊ Inno.
de reſti. ſpo. ſup. c. olim cām. ꝙ ꝓ rebus re
petēdis ⁊ defenſiōe patrie pōt moueri bel
lum ſiñ auctoritate pricipis vl' eccl̄ie: quia
cuilibꝫ licꝫ de iure naturali vim vi repelle
re incōtinēti: ⁊ cum moderamie inculpa
te tutele. di. i. ius naturale. ⁊ ex de ſen. ex.
ſi vo. ⁊ dicūt Inno. ⁊ roſ. vbi ſup. ꝙ hic
dicit̄ bellū vti armis ad defēdēdū: non ad
impugnādū. Et dicit roſ. ꝙ nomie rerum
cōprehēduntur nō tātuꝫ res corporales: ſ;
etiā iniurie ꝓ quibus etiā illatis pōt mo
ueri bellū ad conſequēdā ſatiſfactionē: nō
libidine vīdicte: ſ; zelo iuſtitie. vel quātuꝫ
ad intereſſe. Alex. aūt an. 3°. t. 2° c. de legib⁹
punitōis. q. 2ª. o. ad qōeꝫ pricipalē rñdēs
in 3°. ſūme ſue ſic diſtinguit ꝙ iniuria que
iferent aut eſt pſonalis ⁊ p̄uata vl' publica.
ſi ſit publica ꝓpulſanda eſt iuſſu pricipis:
⁊ manu militis. ad Ro. 13°. Non. n ſine cā
portat gladiū. dei. n. miniſter eſt vindex in
iram ei qui male agit. dicit̄ de pricipe: cui
etiā ꝓpter hoc determinat̄ tributū. Math.
22°. Reddite que ſūt ceſari ceſ. ⁊c. ⁊ ipis
militibus ſtipendia. Luc. 3°. Eſtote cōtenti
ſtipen. veſtris. ſ; non niſi ꝓpter defēſionem
reipub. que fieri nō pōt ſine repulſa hoſti
lis iniurie. Si autē ſit iniuria pſonalis. de
illa intelligit̄ illud Math. 5° Dico vobis
non reſiſtere malo. ſ; cū diſtinctōe: q2 in
iuria pſonalis repelli pōt tripl'r. ſ. vno mō
impediēdo: ſicut aplus act. 23°. Procura
uit milites a tribūo vt ſeruaret̄ illeſus. ſic
lꝫ oībus iniuriā rpellē. nec ꝓhibet̄ h Ma
th. 5°. hoc. n. nō dicit̄ ꝓprie reſiſtere. Alio
modo verbis arguēdo. ⁊ ſic dñs pcuſſus
alapa pcuſſorē reprehēdit: nec alterā pre
buit Io. 18°. ſic etiā licꝫ oībus. vnde dicit
etiā glo. ibidē. oſtēdit dñs paciētie p̄cepta
non oſtētatōe corporl: ſ; ꝑparatōe cordis
eē facienda. ⁊ ſic intelligit̄ illud Math.
5° Si quis te percuſſerit in dextrā maxillā
prebe ei ⁊ alterā. i. ſis parat⁹ aliā patien
ter ſuſtinē. 3° modo repugnādo. ⁊ hoc du
plr. vno modo neceſſitate cogēte. vt cū le
ſio alit̄ vitari nō pōt. ⁊ hoc aut ſiñ armis
⁊ ſic pmittit̄ clericis ⁊ laycis. ⁊ hoc fla
grante maleficio cum moderamine incul
pate tutele. ⁊ incontinēti. ⁊ ſic intelligitur
illa lex canonizata. vim vi repellere licet ī
inſtanti. q2 nequaꝗ facto interuallo. Aut
cum armis. ⁊ hoc nō pmittit̄ laycis: non
clericis. ⁊ hoc cum circūſtātijs p̄dictis. nō
eſſet autē moderamē ſi inferret̄ vis ſiñ ar
mis: ⁊ repelleretur cuꝫ armis. Alio modo
vlciſcēdi libidine: ſic nulli licet. ſic intelligi
tur illud Ro. 12°. Non vos metip̄os defen
den. cariſſimi. ⁊c. ſimilia. Sic g̊ iniuriā re
pellere impediēdo vl' v̄bis arguēdo licꝫ oī
bus. repellē v̄o repugnādo neceſſitate co
gēte ſine armis licet clericis ⁊ laycis repu
gnando. Sed cum armis licet laycis: non
clericis. repellē autē libidine vindicte neu
tris licet. ⁊ ex his patet quō hoc quod di
cit̄. Non reſiſtere malo. differenter intelle
ctum eſt de ꝯſilio. ⁊ de precepto: p̄dicta ſuf
ficiāt ad pñs de bellis. Nā de homicidijs
que eueniūt de bellis hr̄. j. li. 6°. ti. 14°. qꝫtū
ad irregularitatē que ꝓuenit ex eis. de ra
pinis v̄o que fiunt ī bellis ⁊ ī guerris hēt̄
. j. cum aget̄ de 7° precepto.

De treugis titulus. 30°.

Poſtea ꝯſiderādū ē de treuga q̄
ſolet fieri tpe guerre. Eſt āt treu
ga ſecuritaſ p̄ſtita pſōis ⁊ reb⁹
ad tp̄s: diſcōdia nondū finita.
pax āt ē diſcordie finis. Treugaꝝ due ſt̄
ſpēs. vna ꝯuētōal': alia canōica. ꝯuētōalis
formā rcipit ex ꝯuētōe. vt. ff. depoſiti. l. i. §.
ſi ꝯueniat. Illo autem tempore quod eſt
in conuentione eſt hoſti fides ſeruanda:

etiā infideli.vt.23ª.q.i.noli.quod ē ver̃ ſi
etiā infidelis fidem ſeruet fideli.al'ſ nō. vt
ex̄ de iureiur̃.peruenit.vnde illi qui tēpore
treuge ſarracenis bona ſua rapiunt: ad re
ſtitutōem tenētur.habēt etiā puniri a prin
cipe cuius treugas frāgunt: niſi eēnt perſo
ne eccliaſtice. Canonica treuga eſt que ꝑt
oēm conuētōem certis diebus ⁊ tēporib⁹
eſt ſeruanda.certis diebus.ſ. a quarta fe-
ria poſt ſolis occaſuz vſqꝫ ad ſcōam in ſo
lis ortu.⁊ ſic debet ſeruari treuga feria 5ª
ꝓpter aſcenſionē domini.feria 6ª. ꝓpt̃ paſ
ſionē.ſabbato qꝛ eſt dies requiei. ⁊ dñica
ꝓpter reſurrectōem.Eſt etiā ſeruāda certꝭ
tēporibus.ſ.ab aduētu dñi vſꝫ ad octauā
ephie.⁊ a.70ª.vſqꝫ ad octauā paſce.ex̄.c.
.c.i. Sed de quo bello intelligit̃ predictꝭ
tēporibus ⁊ dieb⁹ eſſe ab eo ceſſādū.ſ. iu-
ſto vel iniuſto. Rñdet gof. ꝙ pōt intelligi
de vtroqꝫ.de iuſto quidē: qꝛ ⁊ſi ab eo nul-
lo tēpore ſit ceſſādum. minus tamē eſt tūc
inſiſtēdū.de iniuſto v̄o:qꝛ ⁊ſi nunꝗ̄ ſit fa-
ciendum.min⁹ tamē tūc vt ſic:⁊ſi homies
nō poſſūt i totū corrigi. tamē refrenēt̃ vt-
cūqꝫ. Ad has treugas ſeruādas cōcurrit
triplex funiculus.ſ. excōicatio dioceſano-
rū.cōfirmatio epōruz vicinorū.⁊ mutuuz
ꝯſiliū a coepis impendēdū.ex̄.e.c.i. Sꝫ
queritur vtrū epi ſint trāſgreſſores ſi hoc
non ſeruēt. Rndet gof.ꝙ nō. qꝛ h̄ non ſūt
vtentiuz morib⁹approbata.4ª.di.§.leges
⁊ idē ſentiunt ber.⁊ hoſti.in ſūma.⁊ cōiter
magiſtri alij.ſed hoſti.in apparatu ex̄.e.c.
p̊ dicit ꝙ epūs qui preceptū hoc nō ſeruat:
mortalr̃ peccat.qđ patet per hoc quod dr̃
in dicto.c.ordinis ſui pīculo ſubiaceat peri
culo.i.excōicationi ſm ber.⁊ hoſti.vel peri
culo.i.depoſitioni ſm hoſti.que qdem pena
nō infligitur niſi ꝑ peccato mortali .ii^a.q.
3ª.nemo epōrū.dictū .n.c. continet prece-
ptū ⁊ ſic imponit neceſſitatē: nec conſuetu
do contraria in talibus excuſat.ex̄ de con
ſue.c.fi. ⁊ di.4ª.§.leges:intelligit̃ de ſtatu
tis preceptorijs:ſ; in ſimplicibus . Sciēdū
etiā ꝙ ſunt alique perſone certe quib⁹ per
petuo treuge canonice debētur.vt ſunt pre-
ſbyteri.monachi.conuerſi.peregrini.mer-
catores.ruſtici euntes ⁊ redeūtes.⁊ i agri
cultura exiſtentes.animalia que arāt:⁊ q̄
ad agrum ſemina portāt.ex̄.e.c.2º.romipe
te oratoria viſitantes.24ª.q.3ª. Si quis
romipetas. Nota inſup ꝙ prelat⁹ maxi
me epūs prius de plano ⁊ ſine coactōe. po-
ſtea vero iudiciaria ptāte debet diſcordan

tes ad concordiaz reuocare . vt di.90.c.i.
⁊ litigantes reconciliare.ff.de offi.pſi.illici
tas . Sed obijcit̃ qꝛ ſi ſic inter litigātes
manebūt crimina impunita. qđ ē cōtra le
gem.ff. ad.le. aquil'. ſi ita vulnerat⁹. Ad
qđ dō ſm gof.ꝙ dictū ꝑus locuz hēt i cau
ſis ciuilibus in actōe iniuriarū quā quilꝫ
rem ttere poteſt ſi iniuria eccliam nō attin
gat.23ª.q.4ª.ſi is qui.⁊ſi ſit facta non fa
ciēda.ff.de pactꝭ. ſi vnus.§.pacta. Item h̄
intelligit̃ de ciuilibus actōibus eo ſaluo ꝙ
in quibuſdā caſibus compoſitionis reme
diuz non habꝫ locū.ex̄ de pactꝭ.c.fi. Itēꝫ h̄
intelligitur vbi de crimine ciuilr̃ agit̃ . licꝫ
eniꝫ quis neget crimē.remittere pōt tamē
a ciuili actione:imo etiā ab accuſatōe deſi
ſtere.ex̄ de accu.veniens. Sed videtur ꝙ
epūs iniuriā ecclie poſſit remittere.qꝛ ē pat̃
ecclie.di.95ª.eſto.pr̃ autēꝫ iniuriā illatam
filio pōt remittere.ex̄ de iureiur̃.⁊ſi xp̄us.
Rndet gof. ꝙ ⁊ſi epūs dicatur pat̃ ecclie .
eſt tamen eius procurator . extra de do.c.
fraternitatem.

De 6º. ꝑcepto.ſ. Nō mechaberꝭ . ti.3i⁹.

Conſequēter conſiderādum eſt
de ꝑcepto 6º.quod ē. Non me-
chaberis . Circa quod nota ꝙ
hoc precepto non tātū ꝓhibet̃
adulteriuꝫ ſicut ſonat verbuꝫ mechandi.
Mechari.n.eſt adulterari: ⁊ oīs mechus
adulter eſt.imo ſicut dicit Aug⁹ prohibe
tur oīs illicitus coitus:⁊ illorum mēbrorū
omnis illicitus vſus. Omnē aūt illicitū cō
cubitū determinat p.7.differētias.ſ. forni-
catōem.meretriciū.adulteriū.ſtupruꝫ. ſa-
crilegiuꝫ.inceſtum.⁊ pctm̄ ſodomiticum .
Poſſet etiā addi octaua drã: que poſſꝫ ꝑ
circūlocutōeꝫ nominari libidinoſus coit⁹
ꝯiugalis.h̄ āt poſſūt ſic diffiniri . Fornica
tio ē inordinat⁹ cōcubitus quo ſolut⁹ ſolu
tā naturali vſu cognoſcit.⁊ itelligit̃ ſolut⁹
⁊ ſoluta quolꝫ vinculo.ſ.cōiugij. ꝯſangui
nitatis.ordinis. religionis ſeu voti ꝯtinen
tie.naturalis vero vſus dicit̃ ad drãm il-
li⁹ q ē ꝯtra nām. Meretriciū v̄o dicit̃ duo-
bus modis:quēadmodū ⁊ meretrix. Me
retrix enim dicitur vno modo : que vagā
libidinem ſequitur.⁊ ſm hunc moduꝫ me
retricium eſt vage libidinis inſectatio.va
ga autē libido dicit̃ ad differentiaꝫ forni
cationis:in qua eſt libido determinata re-
ſpectu vni⁹ pſone.vt cū vna ex̄ mrimonij

adheret vni.et matrimoniũ dico:vel qđlibet aliorũ ꝑdictoꝝ vinculorũ.alio modo dicit̃ meretrix cuius publice venalis ẽ turpitudo.⁊ ſm hunc modum meretriciũ eſt mulieris ſolute publice venalis cõcubit⁹. Adulteriũ vero eſt inordinatus cõcubit⁹: quo cõiugalis thorus violat̃. Vñ adulterium dicit̃ quaſi acceſſus ad alienũ thorum. Stuprũ vero eſt inordinatus cõcubitus quo ṽginalis integritas corrũpitur Sacrilegiũ vero ſm nomẽ ſuũ non appropriat̃ alicui differẽtie luxurie. Sacrilegiũ .n.ẽ leſio ſacre rei. tamẽ ꝓut cõtrahit̃ ad differẽtiã luxurie dicit̃ ſacrilegiũ.tñ ꝓpri⁹ ⁊ melius diceret̃ ſacrilegus cõcubitus:inordinat⁹ cõcubitus: quo cõtinentia deo ſacrata leditur ſiue violat̃. Conſecratã dico continẽtiam in monialib⁹ ⁊ religioſis: ⁊ his qui receperunt ſacros ordines:vł emiſerũt cõtinentie votũ.oium.n.taliuꝫ cõcubitus ſacrilegium ẽ. Inceſtus vero ẽ iordinatus coitus quo vinculũ ↄſãguinitatis: vel affinitatis: vel paťnitatis corrũpitur. Peccatuꝫ vero ſodomiticũ eſt inordinat⁹ coitus quo naturalis vſus ĩ illuꝫ ꝑuertit̃ qui eſt ↄtra naturã. Libidinoſus coit⁹ coniugalis multiplicit̃ accipit̃.ideo notãdum ſm ꝙ diſtinguunt magiſtri ꝙ coitus cõiugalis alius ẽ licitus:alius fragilis: ali⁹ impetuoſus. Licitus ẽ triplex .ſ. vel cã ſuſcitãde prolis ad cultũ dei.vel cauſa reddẽdi debitum.vel cã fornicatõis vitãde. ꝑmus ẽ theuſebie virtutis.ſ.pietatꝭ. que ordiat ad cultuꝫ dei.2⁹ iuſticie.3⁹ cautele.⁊ ĩ his dicũt nullũ eſſe peccatũ. Fragilis vero determiatur q ex fragilitate ꝓuenit:⁊ in vxore fragilẽ delectatõem querit.q2 nõ cã ꝓlis:nec cã reddẽdi debitũ :nec cauſa vitãde fornicationis:ſ3 cã delectationis talis in ↄiuge. ⁊ in hoc diſtinguunt. q2 amor illius delectationis aut preponit̃ deo.aut poſtponit̃. Si ꝑponit̃:conſtat ꝙ mortale pctm̃ eſt. H̃ eſt ſi diligatur plus q̃ꝫ deus.ſłr ⁊ cõcubitus ꝓueniẽs ex tali amore:mõtale pctm̃ ẽ. Si ṽo poſtponat̃ deo. ita ꝙ deus ſẽp plus diligat̃: veniale eſt: ⁊ cõcubit⁹ proueniẽs ex tali amore venialis ẽ.⁊ hoc ꝓpť gr̃aꝫ ſacramẽti. Impetuoſus eſt qui ex ſola libidine ꝓueniens:metam honeſtatis ⁊ ratiõis trãſcendit.⁊ ideo ſemp eſt mortale.⁊ fit .5. modis.ꝑmo cuꝫ fit cã ſaciãde libidinis ꝑ meretricias blãditias.2° cum fit cõtra naturalẽ modũ.3° cuꝫ fit tẽpore ꝓhibito. 4° cũ fit in loco ꝓhibito.5° cuꝫ accedit̃ ad ꝑgnantẽ partui vicinã. vel que eſt in fluxu mẽſtruo. Hec ad pñs ſufficiant de luxuria ⁊ ſpeciebus ſiue differẽtijs ei⁹.quia de his aget̃ plenius .j.in li.ſc.ti.de luxuria. ⁊ ĩ li. 8° ſpãliter de adulterio.

De.7° precepto.ſ.non furtum facies. vbi ꝑmo de rapina ti.32⁹.

C[c]Onſequenter cõſiderãdum eſt de 7° precepto:quod eſt. Non furtum facies. circa qđ ſciẽdũ ꝙ furtũ triplicit̃ ſumit̃ ſ3 alex. an.3°ti.i.c.de 7° ꝑcepto.q.i.ar.i.c.ſ. ꝓprie. cõmuniter.⁊ interꝑtatiue. Proprie dicit̃ cõtrectatio rei aliene ignorante domino cõtra ſuam volũtatẽ:nec oportet aliud addere vt dicat̃ ſicut quidã voluit rei aliene mobilis.quia intelligitur nomie cõtrectationis.res eniꝫ ĩmobilis cõtrectari nõ poteſt.⁊ hoc modo diſtinguit̃ ab vſura ⁊ rapina. Rapina .n. eſt cõtrectatio rei aliene ſciente domio cõtra eius volũtatẽ. vſura vero eſt ↄtrectatio rei aliene ſciẽte domio cõtra eius volũtatez abſolutã:ſ3 non contra oimodã volũtatẽ. Cõmuniter dicitur furtuꝫ omnis illicita vſurpatio rei aliene. ſm ꝙ dicit Aug⁹ in li.q.exo.22. ꝙ nomine furti ĩtelligit̃ omnis illicita vſurpatõ rei aliene.non.n.rapinã ꝑmiſit qui furtuꝫ ꝓhibuit:ſed apte totum intelligere voluit quicquid illicite reruꝫ ꝓximi aufertur.⁊ ſm h̃ nomie furti intelligit̃ rapina ⁊ vſa. Interpretatiue vero dicit̃ furtuꝫ omnis illicita poſſeſſio reꝝ. Aug⁹ ad Macedonẽ Nõne omnes qui ſibi vidẽtur gaudere licite cõquiſitis:eiſqꝫ vti neſciũt:alienũ poſſidere cõuincunt̃. hoc.n.recte alienũ non eſt:quod iure poſſidet̃.hoc autez iure qđ iuſte:⁊ hoc iuſte quod bene. quicquid ğ male poſſidet̃:alienum eſt.male aũt poſſidet qui male vtitur. Ambro. nemo dicat propriũ quod cõmune eſt plus q̃ꝫ ſufficit ad ſũptus: violẽter obtẽtũ eſt. Cum igitur furtũ dicat̃ tripłr vt viſũ ẽ: dđ eſt de eo ſ3 oẽs tres modos.⁊ iõ ad plenam proſecutõez hui⁹ maťie ꝑ ↄſiderãdũ eſt de rapina que eſt grauius pctm̃ furto ꝓprie ſumpto. 2° de furto ꝓprie ſumpto. 3° de ſacrilegio: quod eſt quedã ſpecies furti ꝓprie dicti.vt videbit̃.4° de furto interpretatiuo. Circa pᵐ ſciẽdũ ꝑ ꝙ raptor dicit̃ dupłr.ẽ.n. raptor reꝝ:⁊ raptor hoiuꝫ:⁊ ꝑcipue feminaꝝ.⁊ dr̃ ꝓprie rapia reꝝ.⁊ rapt⁹ mulieꝝ:

maxime virginum.ſ ad pſens nihil de ra/
ptu mulierum.ſ tātum de rapina rerū. h
autē cōmittitur cū quis per violentiā: vi
⁊ aperte res alienas rapit vndecunq;: ex/
cepto ſacro loco vel re eccleſiaſtica: q2 tūc
cōmittitur ſacrilegium. De rapina autē
rerum dicēdū eſt. pmo vtrū ſit peccatū.
2° de pena eius. 3° de rapina que fit in nau
fragijs. 4° de rapina que fit in pedagijs.
5° de rapina que fit in queſtis. ⁊ tallijs. ⁊
ſimilibus. 6° de rapina que fit in guerris.
7° de his qui ſequuntur vel inducūt alios
ad rapiendum. 8° de his qui accipiūt de re
bus raptis. 9° de his qui emunt de rebus
raptis. 10. de his qui eccleſias incēdūt. vel
in eis etiam aliquid rapiunt. 11° de reſtitu
tione raptorū. Circa pmum queruntur
plura. ſcz vtrum rapina fieri poſſit ſiñ pec
cato. Rñdeo q non. vnde Iſai. 61°. Ego
domin9 diligens iudiciū ⁊ odio habēs ra
pinam in holocauſtū: quod non diceret ſi
rapina peccatum nō eſſet. Rapina.n. quā
dam coactionē dicit per quā cōtra iuſtiti
am auferē alicui qđ ē ſuum. In ſocietate
aūt hominū nullus coactionē hēt: niſi per
publicam poteſtatē. ⁊ iđ quicūq; p violen
tiā aliqđ aufert hōi ſi ſit pſona priuata
non vtens poteſtate publica: illicite agit ⁊
rapinā cōmittit. vt pz de latronib9. pncipi
bus vō publica poteſtas cōmittit: vt ſint
cuſtodes iuſtitie. ⁊ iđ non licz eis vti vio/
lētia ⁊ coactōe niſi ſm tenorē iuſticie. ⁊ h
vel ɔtra hoſtes pugnādo. vel cōtra ciues
puniēdo malefactores. ⁊ qđ auferē per ta
lē violētiam: nō hēt ratōem rapine: cū nō
ſit ɔtra iuſticiā. Si vō ɔtra iuſticiā alicui
res eius per publicā ptātē abſtulerit: illici
te agunt ⁊ rapinā cōmittunt. vnde reſtitu
ere tenenē. Utrū furtum ⁊ rapina ſint
peccata ſpecie differētia. Rñdeo q ſic. vñ
phūs 5° ethi. diſtinguit īter ea ponēs fur/
tū occultū. rapinā vero violētā. licz.n. ha
beant eundē finē remotū. ſcz hēre aliena.
habēt tamē diuerſos fines pximos. q2 ra
ptor vult hēre per ptātē ppriā. fur p aſtu
tiam. vnde vtrūq; hēt rōem peccati. ex hoc
q eſt acceptio rei aliene inolūtaria ex pte
eius cui ſubtrahitur. ſed in furto ē inuolū
taria p ignorātiā. in rapina per uiolētiā.
vt dicit 3° ethi. Utrū rapīa ſit pctm̄ gra
uis furto. Rñdeo q ſic duplici ratōe. prio
q2 directius opponit violētia que ē in ra/
pina volūtati q̄z ignorātia que ē in furto.
2° q2 p rapinam nō tātū iferē alicui dā
num in rebus. ſ etiam vergit in quādam
ignominiā ſiue iniuriā perſone que prepō
derat fraudi uel dolo que pertinēt ad fur/
tum. vnde ⁊ rapina grauī9 punitur q̄z fur
tum. vt. j. patebit. Nec obſtat predictis
q homines magis verecūdanē de furto
q̄z de rapina. q2 homīes ſēſibus inheren/
tes magis gloriātur de virtute exteriori q̄
patet in rapina: q̄z de virtute interiori que
tollitur p peccatum. ⁊ ideo minus verecū
dantur de rapina q̄z de furto.

Circa 2m ſciēdum q pena rapto/
ris rer ſm leges eſt q īfra annū
punitur ī quadruplū re īpā ī qua
druplo computata. poſt annū vero ī ſim
plum. ff. vi bo. rapto. l. i. ⁊ 2a. ⁊ hoc ſi aga
tur cōtra eum ciuiliter. i. ad penam pecuni
ariam. ſi aūt criminalē. i. ad penā corpis:
tunc diſtinguiē inē vim priuatam. i. ſiñ ar
mis. ⁊ vim publicā. i. cum armis. ppē pri
mam reus deponiē ab ordinatiōe rer ſua
rum. quia pdit factiōem teſtamenti ⁊ ter/
tiam ptem bonorū ſuorum. ppē ſecundam
mittitur in exilium. inſti. de publi. iudicijs.
§. item lex iulia. vnde vſ. Uis priuata re
rum deponit ab ordine rerū. Sz deportaē
ſi vis armata probaē. Scōm vero cano
nes excōicaē ab epo: in cuius dioceſi ra
pinam cōmiſit. ex. e. c. i. ⁊ 2°. cōtrahiē. n.
forum ratiōe delicti. ex de fo. compe. licet.
nec abſoluiē niſi pus emendet. ex. e. de ra
ptoribus. c. i. Si aūt nolit cum poſſit ſatiſ
facē: vel ſatiſfaciendi plenam ſecuritatem
dare: denegeē ei beneficiū penitētie. Si vō
uſz ad obitū ī obſtinatōe fuēit. ⁊ tūc emē
datōem vel emēdandi ſecuritatem pſtite
rit: penitētiā ⁊ viaticū ⁊ eccliaſticam ſepul
turam hēbit. Si vero in morte ſatiſfacē ñ
potit contritus viaticū habebit. ⁊ ecclia/
ſtica ſepultura carebit. ex. e. c. ſuper eo. ⁊ h
ad terrorem aliorū: vel ad confuſionem co
gnatorū. vt per hoc iducanē ad ſatiſfaciē
dum. Et itelligit hoc hoſt. ſi ſepe ſit ammo
nitus. Si vero ſuper hoc nunq̄z fuēit āmo
nitus vel ſi fuerit: ſed modico tēpore ɔtu
mar: fuerit abſolutus per preſ byterū pro
prium: ſepeliendus erit: ⁊ heredes cogenē
per cenſuram eccliaſticā ſatiſfacē ſm facē
tatē defuncti. ex. e. in litteris. ⁊ idē eſt ſi cō
ſtitutus in morte ſatiſfacē promiſit ſi cōua
leſcēt: ⁊ ante ſatiſfactionē deceſſit. vt ibidē.
Si ēt in vita ſatiſfacere non poſſet: non ne
garetur ei penitētia ſm hoſti. ſi ſe emēdare
pmitteret ſi ad piguiorē fortunā veniret.

Clerici qui cōtra predicta fecerīt. puta ſi cōtumacibꝰ penitētiā in vita decerint: vel penitētes in morte qui diu ſteterūt ꝯtumaces: ⁊ tunc erunt inopes. ſepeliuerit vel elemoſynas eoꝝ acceperint: vel rapinas eorum participauerint: beneficio eccleſiaſtico careāt: ⁊ ordinis ſui damnū irrecuperabiliter patiant̄. ex̄. c. ſuper eo. §. vlt̄. ⁊ ſm glo. ibidem. ⁊ ſm roḃ. loquitur de raptoribus notorijs: non de occultis. Ad hoc nota ꝙ conſimilit̄ punitur predo ſicut raptor. predo. n. dicitur vno modo qui alios iniuſte predatur. vt qui ſpoliat viatores. Alio modo dicitur miles qui querit vltra ſtipendiū ſibi taxatum. 23ᵃ. q. i. militare. ⁊ vtriuſqꝫ horuꝫ eſt pena que ⁊ raptoris. cū vterqꝫ poſſit dici raptor: vt predo contineatur ſub raptore. ſicut ſpecies ſub genere. 15ᵃ. q. i. ſane. Poteſt etiaꝫ ſm gof. ⁊ hoſti. predo dici prelatus: qui vt ꝓcuratōem vl' ſeruitium aliqđ impendat legato: vel alijs: plus exigit a ſubditis q̄ꝫ ſoluat querens predam potius q̄ꝫ ſubſidium in ſubiectis. ex̄ de cen. c. prohibemꝰ. ⁊. c. eccleſijs. ⁊ ex̄ de īmunitate. eccle. q2 pleriqꝫ. iudex eti ſꝫ hoſti. qui iurgium alienuꝫ reputat predā ſuā. dicitur predo. C. ad le. iul'. repetūdaꝝ. l. omnes iudices.

Circa 3ᵐ queritur quid de p̄ncipibus vel alijs qui de longa cōſuetudine ſpoliant naufragantes. Rn̄. tenentur reſtituere quicquid de ip̄o naufragio habuerunt: ſiue illud ſit captum de ip̄o naufragio: ſiue de mari: ſiue de littore. ff. de icen. rui. nau. ſi quis ex naufragio. nec excuſatur a peccato mortali quicunqꝫ recipit niſi ea intētione receperit: vt ei reſtitueret cuiꝰ erat. nec aliquis excuſat̄ aliqua ꝯſuetudine vel ſtatuto vel precepto. q2 hoc eſt cōtra dei preceptum. Leuit̄. 19º. Diliges ꝓximum tuū ſicut te ip̄m. ⁊ thoḃ. 4º. quecū qꝫ oderis tibi fieri. ⁊c̄. Ep̄s vero vl' quilibꝫ alius prelatꝰ vel clericus qui tāti criminis particeps vl' conſētaneus eſſet: deponi deberet. ar. de accu. cum dilecti. Laycus vero niſi āmonitus ſatiſfecerit anathematizari debꝫ. ar. 24ᵃ. q. 3ᵃ. illi qui. ⁊ ex̄ de treugis. innouamus. Scd̄m v̄o leges tenētur īfra annuꝫ ī quadrupluꝫ. poſt ānuꝫ vero ī ſimplū. ff. de incen. rui. nau. l. i. §. i. hoc aūt ītelligas niſi ſint talia nauigia que exerceāt piratā prauitatē: ⁊ tyrānidem. vel ſint xp̄iano nomīe inimica. vt ī conſti. frederici. ad decus. §. nauigia. Quid de p̄ncipibꝰ illis qui cōueniūt cū nautis ꝙ eis debꝫ annuatim ꝓ ſingulis nauibꝰ per eoꝝ termīos trāſeuntibꝰ certā pecunie ſūmā pro tali abuſu quitādo. Rndet roḃ. ꝙ cum deberēt gratis quitare quicquid hac de cā accipiunt tenentur reſtituere. q2 nō cōueniūt cū eis naute de illa ſponſione ſimpl'r ſponte: ſꝫ ne ſuſtineāt grauiora.

Circa 4ᵐ quod ē de pedagijs nōt hoſti. ti. de cenſi. ꝙ exactōes pedagioꝝ ⁊ ſalmarioꝝ ⁊ guidagiorū ſūt reprobate niſi ab imperatore vel rege: vel lateranenſi cōcilio ſint cōceſſe. vt. ff. de publicanis. l. nec vectigalia. vl' alias ex lō giſſima cōſuetudine: cuiꝰ non extat memoria debite introducta. ex̄ de ver. ſig. ſuper quibuſdā. §. preterea. ⁊. ff. de aqua quot. ⁊ eſti. l. hoc iure. §. ductꝰ. ⁊. ff. de aq̄ plu. l. i. §. vlt̄. ⁊ qui alias ip̄as recipit niſi āmonitus ſatiſfaciat: eſt ſꝫ cañ. excōicandus. ex̄ de cēſi. innouamꝰ. ſꝫ ſꝫ leges eſt perpetuo exilio dānādus. C. noua vecti. inſtitui nō poſſe. l. i. 2. 3. ⁊ qđ dictuꝫ eſt ꝙ a rege pōt cōcedi pedagiū intelligit ip̄e hoſti. tm̄ de rege romanoꝝ. Querit aūt hoſti. in ſpeciali de rege frācie vtrū habeat poteſtatē pedagia cōcedēdi. ⁊ quidē ſm aliquos papa reſpōdiſſe videt̄ in cōſimili qōe ꝙ ſic. ex̄ qui fi. ſint le. per venerabilē. Ip̄i autē hoſti. videt̄ ꝙ non niſi papa dederit ei eādem poteſtatem que data ē ⁊ imperatori. ar. ff. de ori. iur̄. l. 2. §. deinde q2 difficile. ⁊ hi poſſunt hoc cōcedere in preiudiciū ſuorum tātuꝫ nō extraneoꝝ. niſi forte extraneos dicas factos ſuos rōe territorij: qđ eſt verius ſm hoſti. Inno. aūt ex̄ de cenſi. innouamus dicit ſimpl'r ꝙ reges poſſunt īponē pedagia noua. peccāt tam̄ ſi faciūt h̄ ſine iuſta cauſa. Idem dicit bern. ibidem. ⁊ tamē ip̄e bern. ex̄ de ver. ſigni. ſup quibuſdam. dicit ꝙ ſolus pīceps poteſt hoc ſtatuere: non ciuitas. C. noua vecti. inſti. n̄ poſſe. l. 2. ⁊. 3. Ad hoc nota ſm ber. ſup. c. ſuper quibuſdā ꝙ pedagia dicunt̄ que dantur a trāſeuntibꝰ in locis a pīcipe conſtitutis. Guidagia dicunt̄ que dantur ꝓ ducatu per terrā alicuius vt quis eat ſecurus. Salmaria que dant̄ pro ſale. ſ. vt permittantur ſal emere vel vēdere. Sꝫ nūquid hoc ſine cauſa cōcedere poteſt. Rn̄. Ray. innuit ꝙ nō. imo requirit̄ cauſa. puta ꝓ defenſione ſtrate publice contra predones in terra. vel piratas in aqua. vel ꝓ defenſione fidei ⁊ patrie. contra paganos

vl' hereticos: vel alia cauſa cõſimili iuſta:
in quibus caſib⁹ ſi is qui recipit illud: fa/
cit ꝓpter quod inſtitutũ eſt. licite ⁊ ſine pi/
culo conſciẽtie recipit illud. Idẽ eſt ſi non
facit: quia eſt pax in terra. ſ; firmiter ꝓpo/
nit ꝙ hoc faceret ſi neceſſitas immineret.
ar. 12ª. q. 2ª. vobis eni;. ad fi. ⁊. ff. loca. ⁊
ꝯduct. l. ex cõducto. §. ſi vno. ⁊ h̃ itelligit
ray. ſiue ſit nouũ ſiue antiquũ. facit tñ hãc
differẽtia;. ſ. ꝙ nouu; nullatenus ẽ recipi
endum: niſi cõſtet de cauſa ꝓpter quam eſt
impoſitũ. Antiquũ vero recipi põt: lic; nõ
poſſit cauſa manifeſte ſciri: dũmodo cõſci
entia poſſit ꝓbabilit' formari ꝙ ꝓpter vnã
de cauſis predictis ⁊ ab illo qui conſtituere
potuit cõſtitutũ fuit. aliter eſt rapina: ⁊ re/
ſtituere tenet'. ⁊ ſic induxit antiquitas. ex̃
de cenſi. peruenit. ⁊. c. cũ apl's. §. prohibe;⁹
hoſti. võ credit ꝙ ſi a pñcipe concedat' ẽt
cã non expreſſa. vel ſi conſuetudo hoc ap
probet cuius nõ extat memoria ſine ſcru/
pulo recipi põt. is tamẽ qui recipit illud te
netur ſaluare ſoluẽtem infra ſuum diſtri/
ctum in pſonis ⁊ rebus ſm poſſe ſuu;. q2
ꝓpter hi⁹ ſolui conſueuit pedagiũ: ⁊ ſi hoc
non faciat grauiter peccat: quia et; ſine pe
dagio ad hoc teneret'. nõ tamẽ ob hoc te/
netur ad reſtitutõem pedagij: niſi cõſtet ꝙ
hac cã conceſſũ fuit. licet qõ plus eſt ad ſa
tiſfactõem integrã teneatur: ſi i defectu iu/
ſticie inueniatur. 23ª. q. 2ª. dñs deus. ⁊. q.
5ª. adminiſtratores. ⁊. C. de appel. ſi appel
latõem. Si. n. ſñia ray. eſſet vera: vix aut
nunq̃; ſaluaret' aliquis recipiẽtium peda/
gia ſm hoſti. Quid ſi mercatores alicu
ius loci faciũt pactũ de certa pecunia ſoluẽ
da ꝓ beſtia alicui domino terre. ita ꝙ eoſ
defẽdat. Rñdet hoſti. ꝙ tũc hẽt locum opi.
ray. ar. ex̃ de condi. app. veꝝ. ſi tñ dñs me
tum intulerit iniuſte recipit: ⁊ oĩo reſtituer'
tenet'. ff. quod me. cã. metum. §. ſed l;. nõ
tamẽ tenet h̃ pactũ niſi inter eos inter q̃s
eſt habitu;. ff. de pact; . ſi vnus. §. ante oĩa
ꝙ ſi talis non faciat illud quod ꝓmiſit: nec
illi mercatores ei fidẽ ſeruare tenẽtur. ex̃
de iureiur'. ꝑuenit. 2. Quid ſi quis porta
re faciat neceſſaria ad vſũ vite ſue ⁊ fami
lie. nunquid ꝓ eis tenet' pedagiũ dare. ⁊ vi
detur ꝙ ſic. quia ita tenet cõſuetudo. Sed
ſm hoſti. conſuetudo talis eſt irrationabil'
⁊ ſic nõ eſt tenẽda. ex̃ de cõſue. c. fi. ⁊ cõue
nit cum eo her. ex̃ de verb. ſig. ſup quibuſ/
dam. nec obſtat. ff. de publi. ſi publicanus.
§. fi. q2 illud intelligit' de his que cã merci

moniũ deferunt'. vt ſequit'. nã in his tribu
it ius conſuetudo: cui⁹ nõ extat memoria.
. C. de vecti. ⁊ ꝯmiſ. o. ad fi. ⁊ ſi quis ꝯtra/
uenerit ſm leges decapitari debet: vt dicit
lex ibidẽ expſſe. l. vniuerſi ꝓuinciales. dicit
tamẽ lex antiqua ꝙ pſes hec publicano ſi
gnificar' deb; ꝑ litteras manu publica ſcri
ptas: rerũ quãtitatẽ cõtinẽtes. ⁊ ſi pl's por
taretur ill'd cõmittit'. ff. de pub. ⁊ vec. ſi pu
blicanus. §. i. Sed nunquid laycus ſine
peccato pedagiũ exigere põt a clico: cu; h̃
ius hẽat a pñcipe layco. Rñdet hoſt. ꝙ nõ
q2 nullus layc⁹ poteſtatẽ hab; in eccliaſti
cis rebus. ex̃ de cõſti. ecclia. ⁊ multo min⁹ i
perſonis Nunquid xpiani tenẽtur peda
gium ſoluere ſarracenis. Rñdeo ray. dicit
ꝙ ſic: du; tñ ipſos trãſeuntes defẽdãt. na;
⁊ hoſti eſt fides ſeruãda. 22ª. q. 4ª. inno/
cens. ⁊. 23ª. q. i. noli. ⁊ hoc dũmodo illuc
tẽpore guerre nõ vadant: nec merces ꝓhi
bitas deferãt. alias ſi hoc facerẽt vt puni/
rentur: in quo deliquiſſẽt eis iniũgẽdũ eẽt.
vt ponerẽt illud. ſ. pedagiũ i redẽptõem ca
ptiuoꝝ: vel in ſubſidiũ fidei xpiane: vel ip
ſimet in eodẽ ſubſidio expenderent ſi ad h̃
idonei eſſẽt. Uel alr ex̃ de voto magne. cir
ca fi. ⁊. c. qõ ſuper his ſm ray. Si tamẽ no
lunt hanc penitẽtiã recipere: nõ credit roõ.
ꝙ ſint ad eã cogẽdi. precipue dũmodo ue
lint alias penitere. Scõ; aũt hoſti. xpia
ni non tenẽtur ad illã ſolutõem. q2 xpiani
non ſubſunt ſarracenis. ſi tamẽ volũt ha/
bere cõmoditatẽ terre ſarracenoꝝ op; ꝙ
ſoluãt: q2 nec alias eoꝝ trãſitu; ſuſtinerẽt
Roõ. vero dicit ꝙ xpiani tenent' ad illud
ratione pacti: ſi interuenit: ⁊ etiã ratõe ſta/
tuti. cum. n. ſarraceni ſint in poteſtate ſtatu
endi ⁊ dominãdi in terris quas tenẽt nõ
ſunt ſpoliãdi alicuius pñuate perſone aucto
ritate. vñ non ſũt ſpoliandi ſiue defraudan
di pedagijs ꝑ aliquẽ xpianũ tranſeuntẽ ꝑ
terram eorũ. Ad hoc nõ ſm ray. ⁊ ho/
ſti. ꝙ vbicũq; quis exigit iniuſtũ pedagiũ
⁊ vbicũq; q̃s trãſiens negat iuſtũ: l' frau
dat ipſũ: tenet' quilibet reſtituere ei a quo
extorſit: vel quẽ fraudauit: vel heredi ei⁹
ſi inueniatur. aut erit in pias cãs cum con
ſilio ecclie erogãdum. i 4ª. q. 6ª. ſi res alie
na. Itẽ dicit ray. ꝙ ſi recipiẽs pedagiũ
non ſeruet illud quod debet. vel etiã ſi nõ
recipiat iuſte: tranſeuntes non tenent' ill'd
dar': ⁊ ſi per mendaciũ illud ſubtrahãt fur
tiue licet peccent ſaltẽ venialit': in mẽdacio
tamen reſtituere nõ tenentur. Item dicit

roð. ꝙ ſi quis furtim pedagiū aſportaue-
rit: vel cōmiſerit furtū vel aliud ſimile ſu-
per quib⁹ eſt pena ſtatuta non dꝫ ſibi iniū-
gi in foro penitētiali ꝙ ſoluat hi⁹ penā: niſi
tunc demū cū in foro iudiciali fuerit cōdē-
natus: ſꝫ ſufficit ꝙ intereſſe ſoluat. Et ſi in-
tulit iīuriā ad arbitriū bōi viri ſatiſfaciat.
SEquitur videre de ſᵒ. ſ. de queſtꝭ ꝛ
tallijs ꝛ ſiſibus: quas domini exi-
gunt a ſubditis. Sciēdū ꝙ ſꝫ ray.
ti. de rapto. ꝛ hoſti. ti. de īmu. eccle. ꝙ regu-
lariť dominus petē non dꝫ a ſubditis: niſi
ea de qbus inť eū vel eius āñceſſores: vel
ipſos: vl' eoꝝ āñceſſores plane: bona fide:
ſine dolo ꝛ coactione cōuenit. de his ſolēt
fieri inſtrumēta oīa ꝙ ab initio impoſita.
dū tamē non ſint turpia vel ꝯtra deū: poſ-
ſunt peti ꝛ debēt ſolui: qꝛ quilibꝫ in traditō-
ne rei ſue legē quā vult ponere poteſt. ex̄
de pac. antigonus. ꝛ quicqd ſubdit⁹ de his
.ſ. que ſūt certa ſine dñi uolūtate ſubtrahe-
ret: diminueret vl' celaret ſciēter ſicͭ fur re-
ſtituere tenereť. ꝛ idē intellige ſm roð. ſi
non extet inſtrumētū. eſt tamē antiqua ꝛ
certa tallia a tēpore cuius nō extat memo-
ria: ꝛ ſcitur vel ꝓbabiliť crediť ꝙ ab initio
fuerit impoſita iuſta de cauſa. ita tamē ſm
ray. ꝙ ꝛ ipſe dñs ꝯpleat ſi quid ex illa cā
uel inſtitutōe cōplere debeat. Ubi tamē po-
nitur in inſtrumēto indefinite collecta tal-
lia ꝛ hi⁹ dꝫ ītelligi ꝙ dꝫ ēt moderate petē
inſpectis oneribus ꝛ facultatib⁹ ſubditoꝝ.
ex̄ de cen. cū apoſtolus. ꝛ idē credit roð. ſi
contineať in inſtrumēto. vel etiā ſi ſit con-
ſuetudo talis ſine ſcripto ꝙ talia facē poſ-
ſit ad placitū ſuum. Et ſi de hoc dñs hēat
conſciam inducať ad reſtitutōēꝫ faciēdā.
Si autē accepit dñs vltra cōuēta ꝛ ſtatu-
ta inť eum ꝛ ſubditos eius: aliqua ſponte
oblata. nulla fraude adhibita: vel minis:
vel coactione īdirecta reſtituere nō teneť
.i. q. 2ᵃ. placuit. ꝛ. c. ꝗꝫ pio. Exactio indire-
cta eſſet ſi eis iuſticiā negaret: vel eos non
defenderet ſm ꝙ deberet. vt ſic ab eis ali-
quid extorqueret: vel eis inſinuari facerꝫ:
ꝙ ab ipis aliquid hēre vellet. Si tamē ex
aliquib⁹ circūſtantijs appareret reſtitutio
impoſſibilis vel multū difficilis. ſatis vr̄ ꝙ
conſuli poſſet his dominis ꝙ in recōpen-
ſatōem remitterēt ſubditis cōiter cū conſē-
ſu eoꝝ: ꝛ libera volūtate: aliquā ſeruitutē
vel ānuā preſtatiōem ipꝑpetuū vel ad tēp⁹.
ita ꝙ videreť eis pleniſſime ſatiſfactū. vel
etiā ꝙ facerēt in remiſſionē peccatoꝝ illo-

rum quib⁹ tenebāť aliquod hoſpitale: vl'
aliquod opus ſilͤ pietatis. cū cōſēſu tamē
eorūdē vbi pōt requiri. Et hoc dꝫ intelli-
gi niſi iuſta cā ipm dñm ad talē exactōem
faciēdā inducat. Sunt. n. quedā cāe iuſte.
vna ꝓ defenſione patrie cū .ſ. inuadiť ab
hoſtibus iniuſte. ex̄ de imu. eccle. peruenit.
Alia eſt ſi dñs vult ire in exercitū indictū
ab eccl'ia: vel a ꝑncipe cōtra hereticos vl'
paganos: nec de ſuo ſine graui dāno expē-
ſas facere poſſet. 3ᵃ eſt ſi dñs in guerra vl'
in bello iuſto ex parte eius ſit ab hoſtibus
capt⁹: nec de ſuo redēptōem ſine graui dā-
no ſoluere poſſit. 4ᵃ ſi vult ad ꝑncipē ire ꝓ
ꝑuilegio ſpālis ꝓtectōis ꝓ ſe ꝛ ſuis ſbditꝭ
obtinēdo: nec pt ð ſuo facē expēſaſ ſiñ gūi
dāno. Pro his cauſis ꝛ alijs ſilib⁹ emergē-
tibus: dñs a ſubditꝭ auxiliū petere poteſt.
dū tamē ſēper moderate: ꝛ nō cū eoꝝ gra-
uamine: ꝛ cum charitate: non ex violētia
petat. 10. q. 3ᵃ. vnio. circa me. ꝛ ex̄ de cenſi.
cū apoſtolus. § ꝓhibem⁹ ſm ray. ſm etiaꝫ
roð. cauſe ꝑter ꝑdictas alicubi vſitate ꝛ
approbate ſť quādo dñs filiū militē facit:
vel filiā nuptui tradit: vel feudū ſuum rele-
uat: vel nouū cōparat. hi⁹. n. reſpiciunt cō-
modū ſubditorū: qꝛ ex talib⁹ dñs fit potē-
tior vel ditior: ac ꝑ hoc parcē pōt ſbditis
pluſqꝫ ▪ñ. Et iō vr̄ ꝙ ꝓ talibus poſſit acci-
pere a ſubditis: vbi eſt cōſuetū vel cōſtitu-
tum, dū tamē accipiat moderate ſm roð.
Si autē dñs velit ad aleas ludere: vel vl-
tra vires ad uanitatē in ueſtib⁹. hoſpitib⁹:
ꝛ ſimilibus expendē: non debꝫ ꝓpť hi⁹ exi-
gere: quod ſi fecerit teneť reſtituē. Et ideꝫ
eſt ſi capt⁹ in bello iniuſto exigat totaꝫ re-
dēptōem vel partē quā hoſtib⁹ ſoluit ſm
ray. Ricar. ĩo 2ᵒ. di. 44ᵃ. q. 3ᵃ. ar. i. c. circa
tallias quas iponunt dñi de nouo ſubditꝭ
ſuis diſtinguit ſic. ſ. ꝙ ſubditi aut ſūt ſerui:
aut liberi. ſi ſui: domini ſimpliciť poſſūt eiſ
de nouo tallias imponē: etiā ſi non ṽgant
niſi ī bonū dñoꝝ ipoꝝ: ꝛ ſui teneť eis obe-
dire. qꝛ ſuus ꝛ res eius ſūt poſſeſſio dñi.
vñ phs. i. politi. dicit ꝙ ſuus eſt res poſſeſ-
ſa. ꝛ iō ſi fugiāť dñm debēt reſtitui ſibi. ex̄
de ſuis nō ordi. de ſueꝝ. Si aūt ſint liberi
ita ꝙ dñs dñeť politice: aut dominus ille
eſt rex: vel ꝑnceps. aut dñs inferior. Si ꝑ-
modo pōt auctoritate ſua ꝓ vtilitate boni
cōis de nouo tallias ſuis ſbditis imponere
ꝯpenſata ſubditoꝝ facultate ꝛ negocij: qð
eſt ꝓ bono cōi qualitate ꝛ quātitate. ff. de
pub. ꝛ vecti. vectigalia: quod debꝫ ītelligi

niſi facultates ſufficiant regi vel principi pro boni cōis promotione ⁊ defēſione. Si autē ille tallie in nullo ſint ad vtilitatē boni cōmunis: nec rex: nec p̄nceps tēporalis poteſt eas de nouo imponē. Et ſi eas imponit ſubditi non tenētur obedire: qꝛ poteſtatis ſue limites exit. Si autē ſit inferior nō poteſt de nouo ſubditis tallias imponē. Et ſi imponit cum exeat limites poteſtatis ſue ſubditi non tenētur obedire. maxime quādo ſine conſenſu regis vel principis imponuntur. ⁊ hoc eſt expreſſum ex̄ de cēſi. innouamus. Et ſi quis contra fecerit ⁊ ammonitus non deſtiterit donec ſatiſfecerit cōmunione careat xp̄iana. vt ibidē dicitur. ⁊ ex̄ de ver. ſigni. ſuper qbuſdā. ⁊ .C. noua vecti. inſti. non poſſe. l. 2ª. 3ª. ⁊ 4ª. Sed ꝯtra ſup illud Math. 17°. ḡ liberi ſūt filij. dicit glo. ꝙ liberi ſūt filij regis in omni regno. multomagis ſūt liberi filij illius regis ſub quo ſūt omnia regna. ḡ videt̄ ꝙ xp̄iani. ⁊c̄. R° filios regni vocat xp̄ianos illos qui reliquerūt oīa tēporalia ꝓpter xp̄m. tales. n. non tenet̄ ad aliquas exactōes temporales. Pro altera parte obijcit̄ illud .1. pe. 2°. ſui eſtote ſubditi dominis: nō tm̄ bonis ⁊ modeſtis: ſ; etiā diſcolis. ḡ ⁊c̄. R° aut loquit̄ de ſubditis ſeruis. aut ſi loquitur de ſubditis liberis: intelligēdū eſt ꝙ debēt eis eſſe ſubditi in his ad que poteſtas coꝝ ſe extēdit ſm̄ Ric. 2° di. 44ª. q. 3ª. ar. .1. c 2m. Sciēdū etiā ſm̄ Ric. vbi ſup̄. c. ꝙ aliquādo tallie que de nouo imponunt̄ ſūt directe ad vtilitatē boni cōis. puta qn̄ fiunt ꝓ defenſione fidei: vel regni: vel ꝓ refectōe pontiū vel viaꝝ. quādoqꝫ autē indirecte: ⁊ non ita apte. vt cū aliqua iniuria infert̄ regi ex̄ ſuu; regnū. puta qꝛ ab aduerſarijs detinet̄ captiuus eius frater fili⁹ vel propinquus. vł aliqua terra que de nono eſt deuoluta ad regē poſſidet̄ violenter ab aduerſarijs de facto. ⁊ rex imponit ſubditis tallias per quas ius ſuu; recuperare poſſit. tunc ille redūdant in bonum ſubditoꝝ. quia cum rex viriliť ipugnat aduerſarios terram ſibi de iure debitam eripiendo: vel fratrē ſuum vł conſanguineum iniuſte detentum liberādo: ex hoc ip̄e magis honorat̄ ⁊ ab aduerſarijs timet̄. ⁊ per cōſequēs eius ſubditi fideles gaudēt: ⁊ ſua bona ſecurius poſſident: ⁊ in maiori habētur honore: ⁊ ſunt in meliori conditōe. Vn̄ in tali caſu ſi ad hoc nō ſufficiāt facultates regis: pt a ſbditis et̄ liberis accipe auxiliū moderatū cōpenſata negocij qualitate: ⁊ vtilitate: ⁊ ſubditoꝝ facultate. videt̄ tamē ꝙ negocio expedito ſi regis facltates abūdant̄ augeantur: ⁊ alique cōitates nimis notabiliť ſint grauate: rex eis ſbuenire debet ſm̄ exigētiā ⁊ ꝓportōem ſicut ei ſubuenerunt in ſua neceſſitate. cū. n. caput egrotat ei membra alia ſubminiſtrāt. ⁊ ſiłr eꝯ caput alijs mēbris. Sciēdum etiā ꝙ qꝛ facultates regum ſunt eis date ꝓpt̄ ꝓmotionē ⁊ defēſionē cōis vtilitatis: ſi facultates regis ſufficiant ꝓ defēſione regni vł fidei. non dꝫ et̄ in illo caſu ſbditos talliare. non tamē eſt dō facultates regis ſufficere quādo nō pōt regnū vel fidē defēdē. niſi ita ſe depauperet ꝙ nihil ſibi remaneat in theſauro quo ſe iuuare poſſet: ſi iteꝝ ifra breue tēpus ab alijs aduerſarijs inuaderetur. maxime ſi multos habeat inſidiatores. tali. n. regi neceſſarius eſt theſaurus pecunie: qꝛ aduerſarij ſciētes eum ſic eſſe munitū: magis timēt eum: ⁊ ex cōſequēti magis pacifice poſſidet regnū ſuum. l; mł to plus valēt ſibi theſaurizare amorē ſubditorū ꝙ̄ argētum ⁊ aurū. h Ric. quolib; 3°. q. 28ª. c. Quid ḡ de militibus illis q cum violētia faciūt in caſtris ſuis tallias ſemel ⁊ bis: ⁊ quotiēs videt̄ eis nunc pl's nunc minus. R̄ndet hoſti. ꝙ tales ſūt predones ⁊ raptores: ⁊ tenētur ad reſtitutionē: nec aliqua conſuetudo ſine abuſus excuſat eos. cum. n. incerta ſit ꝯſuetudo quā allegant: quia nunc plus: nunc minus nō h; locū ꝯſuetudo: maxīe ſi cu; violētia fiat. ar. in auc̄ de iudi. §. furtiue quoqꝫ res.

Quid ſi fiat ſtatutum ꝙ detur aliquid certum. R̄ndet hoſti. ꝙ valet ſi fiat de cōi conſenſu ipſoꝝ ſubditoꝝ. Quid ſi detur alicui ꝑuilegiū ꝙ non teneat̄ ad dandum collectā in illis caſibus: in quibus alij cōit̄ aſtringunt̄. R̄ndet hoſti. ꝙ non valet etiā ſi conſētiant vicini. .C. de decuri. vacuatis li. io. Quid de dominis illis qui vtūtur tali conſuetudine in hominibus ſuis. ꝙ de mobilibus coꝝ capiūt quātū ⁊ quādo volunt. ⁊ cum ſuſpicātur eos velle trāſire ad aliū locū omnino ſpoliant eos. R̄ndet roō ꝙ ſi certū ſit ꝙ ab initio fuerit impoſitum onus tale terre ſine malitia ⁊ fraude: videtur tolerare poſſe ꝙ intātum vtant̄ hi⁹ conſtitutōe ꝙ non grauēt ſubditos vltra modū aut ſtantes: aut recedētes. ⁊ ꝙ dn̄i non tenētur ad reſtitutōem taliť acceptoꝝ Si autē non ſit certu;: aut ſi credat̄ ꝙ nō

fuerit ab initio legitime inſtitutũ: hi⁹ ſpolia
tiones ipſo genere facte ſunt male: ⁊ faciẽ
tes eas tenẽtur ad reſtitutionẽ. In hoc tñ
caſu ⁊ ſilibus qui tolerãtur ab ecclia ꝓ eo
ꝙ põt eẽ ibi dubitatio aliqua de iure vl' fa
cto: nõ eſt abſolutio ſimplr̃ denegãda: ſ; eſt
faciẽda. tamẽ cum q̃dã dubitatõe ſic. Ab/
ſoluo te de hoc inquãtũ poſſũ: ſ; timeo vel
credo ꝙ nõ ſufficiat tibi ad ſalutem: niſi te
alit᷑ habuẽis in hoc caſu. h roð. Quid
de illis qui emunt ꝑpoſituras ſecl'ares vbi
non ſunt redditus: ſ; ſole exactões ⁊ mune
ra ⁊ ſuitia que recipiunt hi⁹ prepoſiti: nũ/
quid talia r̃ſtituẽ tenẽtur. ⁊ ſic coguntur a
dominis hi⁹ officia exercẽ: nunquid tenẽ/
tur potius omnia ſua dimittẽ q̃; i hoc obe
dire. Et quid de dominis qui vẽdũt hi⁹
prepoſituras Rñdet Roð. ꝙ ſi nõ poſſũt
hi⁹ officia exercere ſine peccato mortali de
bẽt potius omnia mala tolerare q̃; ea aſſu
mere: ⁊ peccant mortalit᷑: quotiens accipi
unt munera ꝓpt᷑ faciẽdam gratiã alicui i
ꝑiudicium alt'ius. aut ſi minis ⁊ terrorib⁹
aliquid extorqueant. aut ſi quoſdam gra
uẽt: vt alij timẽtes eis ſeruiãt ne talia pa/
tiantur: tenẽtur ad reſtitutionẽ oĩum taliũ:
ſi poſſint: nec ſũt alit᷑ abſoluẽdi. Dñi vero
qui ꝑpoſituras vẽdunt: aut alios ad emẽ/
dum cogunt: grauit᷑ peccant: cũ grat], eas
cõmittẽ deberẽt: ex quo non ſunt ibi iuſti
redditus aut prouẽtus: ⁊ tenẽtur ad inter
eſſe illis qui per hi⁹ ꝑpoſituras ſunt taliter
ſpoliati. ⁊ hoc ẽ verꝝ de illis ꝑpoſitis q red
dunt iura. De bedellis aũt minoribus
quorꝝ officium ẽ tantũ citare vl' exequi iu
dicata vel mandata maiorũ: tenẽdũ ẽ qð
dicitur. j. de officialibus. ti. 78°. ar. 6°. Sz
nunquid dñis licz accipẽ mutuũ ab hi⁹ of
ficialibus. vt ipſi dũ ſunt in officijs tãtũdẽ
accipiãt a ſubditis. Rñdeo ſm tho. i q̃dã
epiſtola ſi tales hoc pacto mutuẽt vt ac/
cipiant officium: tale pactum eſt vſurariũ.
vñ tenẽtur reſignare officiũ talit᷑ acquiſi/
tũ. Si ãt detur eis gratis officiũ. ⁊ poſtea
recipiatur ab eis mutuũ: hoc ſine peccato
fieri poſſet. Quid de hominib⁹ alicuius
militis: qui cuz haberẽt vſuariũ in quodã
nemore: domin⁹ ſuus ill'd abſtulit eis: nun
quid tenet᷑ reſtituẽ. Si quis etiã eis aliqd
auferat: nunquid ſufficit ſi ille ſatiſfaciat
dño eorꝝ cum ille domin⁹ hac vtatur con
ſuetudine. ſ. ꝙ de bonis eorꝝ accipiat q̃tũ
⁊ quando vult. Rñdet Roð. ꝙ ſi ſint ve
ſerui: totũ hoc fieri poteſt. ſi aũt ſint ſui de
corpore quales ſũt in frãcia quidã ſui ec
cleſiarꝝ ⁊ quorũdã nobiliũ: dñs hoc facẽ
non põt: ⁊ multo magis hoc non põt: ſi ñ
ſint alias ſerui: niſi intãtuz ꝙ domin⁹ eorꝝ
põt de cõſuetudine quãtum ⁊ quãdo vlt
de bonis eorꝝ capẽ. ⁊ in hi⁹ reſtringi debz
talis abuſus potius q̃; relaxari. Quid
de militib⁹: nũquid retinẽ poſſũt emẽdas
quas leuãt ſm cõſuetudinẽ ſuã ⁊ aſſiſias
terre ab illis int᷑ quos iudicãt: ⁊ ab illis q
in foreſtis ſuis defenſis delinquunt: cum
pena ſit multo maior damno illato. Rn°
ſm roð tã milites q̃; perſõe ecclìaſtice emẽ
das quas leuant ſm conſuetudinẽ legiti/
mam ⁊ iudiciũ regis poſſũt retinẽ ſiñ pec
cato quando ſubeſt cauſa: ⁊ ſeruatur iur].
ordo. nec eſt corrupta intẽtio: vt. ſ. faciant
hoc nõ ꝓpter auaritiã: ſ; ꝓpter iuſticiam.
Nec obſtat ꝙ pena ſit maior dãno. q2
pene hi⁹ non tãtũ ꝓpter intereſſe: ſ; etiã ꝓpt᷑
arcẽda crimina ſunt ſtatute. ſunt tamẽ tẽ/
perande penſatis negociorꝝ ⁊ perſonarum
circũſtantijs: q2 culpa eſt ꝓſequi totã cul
pam. vñ non debẽt habene militibus laxa
ri: maxime in hac parte in conſilio anime
ſecurius tamẽ eſſet hi⁹ penas in pios vſus
ↄuertẽ: inquãtũ. ſ. excedunt damnũ illatũ.

SEquit᷑ videẽ de 6°. ſ. de rapinis: ⁊
damnis que fiunt in guerris. ⁊
circa h querũt᷑ pl'a. ſ. quid de dñis
illis qui guerras adinuicẽ habẽtes vtriq;
pauperes ⁊ ruſticos alterius ſpoliant. capi
unt. incarcerãt: ⁊ cruciatibus vl' redimẽ ſe
cogunt: vel miſerabilit᷑ expirare. Rñdet
ray. ti. de rapto. ⁊ hoſti. ti. de pe. ⁊ re. ꝙ mi/
les habẽs iuſtũ bellum contra alium mili
tẽ: licite facit ſuum quicquid ab hoſte ca/
pit: vel ab auxiliatoribus ei⁹ ſiue a ſubdi
tis ſuis: ſiue ab alijs quouſq; ſm cõſcien
tiã ſit ei ſatiſfactum de omni damno dato
iniuſto ⁊ labore ⁊ operis ſuis ⁊ ſuoruz ho
minuz: vel donec ipſe hoſtis offerat ius:
vel velit ſatiſfacẽ ſibi. di. i. ius gentium. ⁊
23^a. q. 7^a. ſi de rebus. ſubditos aũt illos q
deum pluſq̃; homines timẽtes: nolũt dño
ſuo in bello illicito impendẽ auxilium: con
ſilium: vel fauorẽ: nullatenus debẽt in aliq̃
damnificare. pena. n. actores ſuos debz te
nere: nec eſt vlterius ꝓtrahẽda q̃; culpa.
ex̃ de his que fi. a ma. par. ca. queſiuit. ⁊. i.
. q. 3. c. i. ⁊. i. q. 4. §. Itẽ ꝓ peccato. Quid
ſi habẽs iuſtũ belluz fecerit incẽdia vl' ef
fracturas: vel extirpauerit arbores vel vi
neas in t̃ra ꝓpria ſui aduerſarij: vl' hõiuz

eius:nunquid ꝓbis tenebit᷑ in aliq̇. Rn̄/
det Roꝺ.ꝙ ꝺe illis ꝺamnis nō tenebit᷑ q̄
bona fide intulit:aūt a quibus abſtinē cō
mode non potuit ſm̄ induſtriā ⁊ cōſuetu/
dinē bona fide pugnātiū .Si aūt animo
craſſandi ⁊ malitioſe ea intulit: cum alias
poſſet cōmode ſibi cōſulere tenebitur ⁊ cō
penſabunt᷑ illa ꝺāna cum ꝺānis ꝺatis ſibi
⁊ hominibus ſuis vſꝫ ad cōcurrētes quā
titates .⁊ ꝺe eo quod ſuper exercuerit tene
bitur ſatiſfacere illis quos ꝺamnificauit.
Quid ꝺe eo qui mouit iniuſte bellū:nū/
quid tenebit᷑ ꝺe omnibus ꝺamnis a ſe vel
ſuis illatis aduerſario ſuo ⁊ hominibus
eius. Rn̄det Roꝺ.ꝙ ſic. Nunquid etiaꝫ
talis tenebitur hoibus ꝓprijs ꝺe ꝺānis illa
tis eis ab aduerſario ſuo ⁊ hominibꝰ eius
ꝺum ille aduerſarius iuſte rebellat. Rn̄dꝫ
Roꝺ.ꝙ ſic:niſi etiā homines eius mala fi/
de iuuerint eū.tunc.n.nō habēt contra eū
actionē.cum nullus ex culpa ſua cōſequi
ꝺebeat actionem. hoc eſt veꝝ ſm̄ aliquos
in foꝛo cōtētioſo.Si tamē iuuerint eū ad
hoc inducti eius conſilio vel timoꝛe :vl' co
actione:vel quolibet alio modo alias non
facturi :tenetur eis ad reſtitutōeꝫ in foꝛo
penitētiali.quia q̇ ꝺat occaſionē ꝺāni:ꝺā/
num ꝺediſſe videt᷑. Nobilis autē ille q̇ iu/
ſte pugnat ſm̄ roꝺ. non tenet᷑ hominibus
ſuis ꝺe ꝺānis que paſſi ſunt ab aduerſa/
rijs :cuꝫ ⁊ ipi ⁊ ſe ⁊ ſua ꝓ ꝺn̄o ſuo expo/
nere teneantur : non tenet᷑ inq̄ꝫ niſi fuerit
cum culpa eos negligēter ꝺefēdendo. De
hac materia ꝺicit Inno.ex̄ ꝺe iureiur̄.ſup
.c.ſicut.⁊.j.ꝙ vocati ad iuſtū bellū habēt
actōem mandati contra vocātē: niſi ex ꝺe
bito teneant᷑: vel niſi ex cauſa pietatis vl'
humanitatis vel parētele faciāt.23^a.q.3^a.
non inferēda. Uocati vero ad bellū iniu/
ſtum:nunq̄ꝫ habēt cōtra vocantē actōem
mandati : vel aliam ad īpendia vel ꝺāna
contingētia occaſione ꝺicte vocatiōis vel
mandati.quia in re turpi nō contrahitur
obligatio.ff.mandati.ſi mādauero tibi.§.
qui edē. Quid ſi ꝺuo nobiles cōponant
ſuper guerra ſua:nunquid poſſunt compo
nere vel trāſire ſup ꝺānis ꝺatis hominibꝰ
ſuis nulla reſtitutōe facta illis. Rn̄dꝫ roꝺ.
ꝙ ſic ſi fiat hoc ꝺe cōſēſu ꝺānificatoꝝ. al's
ille qui bellū mouit iniuſte nō pōt per ſuā
cōpoſitōem p̄iudicare hominibꝰ ſuis quin
ipſe ꝺe ꝓpꝛio teneatur eis ſatiſfacere ꝺe ꝺā
nis ſuis: niſi ⁊ ipi pariter cū eo fuerit ī cul
pa.vt ꝺictuꝫ eſt. in quo caſu ⁊ſi nō tenet᷑
eis in aliquo in foꝛo cōtētioſo ꝓ eo ꝙ par
ticipauerūt ei in crimine ſciēter.in foꝛo tn̄
penitētiali ſi hoc fecerūt ad ſuā pſuaſionē
aliter non facturi tenet᷑ . Qui aūt habuit
iuſtū bellū non ꝺebet cū aduerſario cōpo/
nere cū pꝛeiudicio hominū ſuoꝛū:ſꝫ vel ip
ſe ꝺebet eis reddē ꝺāna ipis illata:vel ꝓcu
rare ꝙ ab aduerſario reddāt᷑.hoc tn̄ intel
lige ꝺe illis ꝺānis que paſſi ſunt in incen/
dijs ⁊ rapinis rerū ſuaꝝ. De expenſis aūt
quas fecerūt ad exercitū veniēdo vel ibi
moꝛādo:ſatis ſolent ꝺomini componē vel
ꝺiſſil'are ꝓpꝛia auctoꝛitate. quod etꝭ ꝺe pꝛi
uatis ꝺānis concedi pōt: ſi ipi ꝺomini vi/
derint ex cā ꝓbabili ea potius remittēda
eſſe: q̄ꝫ cōmodo pacis carere : ⁊ pericula
belloꝝ incurrere.Et cum ī hoc caſu ꝺomi
ni gerāt vtilit᷑ negociū ſubditoꝝ talit᷑ ꝯpo
nendo:ſubditi ꝺebēt ratū habere . Sed ⁊ſi
ab initio cōtradicāt ne compoſitio fiat: ni
ſi refuſis ſibi ꝺamnis ſi ex iuſta cauſa ꝺo
mini viderit expedire : poſſunt a bellando
ꝺeſiſtere:licet foꝛte non poſſēt ꝺamna illa/
ta quitare.qꝛ ſicut penes p̄ncipes eſt aucto
ritas bellum mouēdi.ita ⁊ auctoꝛitas ꝺeſi
ſtendi .h̄ roꝺ. Pꝛedictis cōcoꝛdat hoſti.ꝺ.
ꝙ ſi inter ꝺuos milites vel p̄ncipes fuerit
guerra iniuſta:⁊ hinc inde ꝺāna multa il
lata:⁊ poſtea pax inter eos ſit facta: ⁊ ꝺā
na hinc inde ꝺata remiſſa: non videt᷑ hec
remiſſio ad homines ⁊ valitoꝛes vtriuſqꝫ
extēdēda: niſi ꝺe conſenſu eoꝛūdem ſit fa/
cta.ar.C.ꝺe trāſac.l.i.⁊ ex̄ ꝺe maio.⁊ obe.
.c.fi.vel niſi foꝛſan alit᷑ pax haberi nō poſ
ſit.ibi quidē vtiliter pactis gerit᷑ negociū
vtriuſqꝫ partis .⁊ ſic itelligi pōt.ff.ꝺe pac.
conuētionū.alit᷑ non poſſum ius remittere
hominis mei:cum nec poſſiꝫ ab eo tātūdē
extoꝛquere ſine rapina.

SEquit᷑ videre ꝺe 7°ſ. ꝺe illis qui ſe
quuntur raptoꝛes ad p̄dā capien
dam: vel ipos maioꝛes ad rapien
dum inducūt.Et ꝺicit Ray. ꝙ ſequentes
ſcient᷑ raptoꝛes :vel ignoꝛanter. poſtea tn̄
ſcienter eos ad rapiēdū iuuantes : ⁊ ipos
ad hoc quoquo mō inducētes ſi ſciant vl'
credant illos ꝓpter eoꝝ ſequelaꝫ:ſiue coꝛ
poralē auxiliū vel inductionē ſuaꝫ feciſſe
rapinā:aliter non facturos : quilibꝫ talis
inſolidū tenet᷑.i.ꝺe toto ꝺāno:al's non tenē
tur niſi ꝺe his que inde habuerūt : ⁊ ꝺe oī
ꝺāno quod ipi vel aliqui ꝺe familia ſua fe
cerunt ꝺirecte vl' occaſionalit᷑.ar.ad hāc
ꝺiſtīctōem.ex̄ ꝺe ſen.⁊ re.iudi.c.i.⁊.2°.⁊ ꝺe

eta.⁊ qualita.tuā.⁊ de ſen.ex.inter alia. h Ric.⁊ conuenit cum eo hoſti.ti.de pe.⁊ re. Et addit ibidem ꝙ ſi credant ꝙ etiā ſiñ ad intorio ſuo:vel inſtigatione damnū feciſſent.non tamē tātū teneñtur ad illud qđ ꝓbabiliter credunt eos plus feciſſe ꝑpt ſuū auxilium vel inſtigationē. Quod aūt dixit de his qui tenentur inſolidum: intelligas etiam de his qui defendunt ipſos raptores in errore ſuo:⁊ recipiūt eos in caſtris ſuis .ſ.ꝙ tenentur inſolidum quādo ꝑpter defēſionē vel receptionem hi⁹:impediuntur dānificati recuperare damna. Idē etiam itellige de illis quoꝝ nomine fit rapina:ſi ipſi ꝑus ꝙ̄ rapina fieret eam fieri mandauerunt:vel qđ nomine eoꝝ geſtum eſt. poſt ea ratum habuerunt.ii^a.q.3^a qui cōſentit ⁊ duob⁹.c.ſe.⁊ ex̄ de reſti.cum ad ſedē. h ray.⁊ idem dicit hoſti. Quid ſi ꝑncipal' vel etiam vnus eorū qui tenetur inſolidū ſatiſfecit de toto damno: nunquid ceteri liberantur quo ad ipſū damnū vel intereſſe ℞ndet Ray.ꝙ liberant' qꝛ bona fides nō patitur vt idem bis exigat'.ff.de re.iuri.l. bona fides.Et ſm Roð.intereſſe cōprehēdit hic ⁊ expenſas ⁊ incōmoda: que quis incurrit occaſione damni ſibi illati.Ille aūt cui ſatiſfit:tenetur ſatiſfacienti cedere actionē ſibi contra alios cōpetētē quo ad iudicium anime:non vt ab vno petat inſolidum:ſed a ſingulis pro rata:excepto ꝑncipali.i.niſi is qui ſatiſfacit inſolidū eſſet ꝑncipalis.non tenet' aūt quo ad iudiciū cōtētioſum.qꝛ qua fronte pōt petere ceſſionē qui punit' ex contumacia ſua .ff.de admi. tu.ſi plures.z.hec ray.ſm aūt hoſti. quod dicit Ray. de ceſſione facienda in iudicio anime:non videt' multū vtile: cum ex ea agi non poſſit:niſi de voluntate ꝯfitētis publicetur.ſed nec ex hoc agi poterit in foro contētioſo ob legē predictā. ſiue tamē ſit facta ceſſio:ſiue non. alij qui nihil ſoluerunt ad releuādū eum qui ſatiſfecit inſolidum:ſunt pro ſuis ptibus efficaciter iudicēdi:qꝛ ſoluēs geſſit vtiliter coꝝ negociū. g̃ tenētur id quod fecit ratū habere: ⁊ ei ſatiſfacere.ar.ff.de neg.geſ.cum pecuniā. ⁊ .l.pomponi⁹ in fi.⁊.l.ſe.hec hoſti. Nota ſm tho.2^a.2^e q.62^a.ar.6°.c.3^m.ſi ꝑncipal' i facto ſoluit:oēs alij qui.ſ.fuerūt ab eo inducti ad damnū faciēdū ſunt liberati. Si vero alius ſoluit:illi qui ſunt ꝑncipales in facto:⁊ illi ad quos res peruenit: illi reſtituere tenentur. Nota etiam ſm Inno. ex̄ de homici.ſicut dignū ꝙ ſi ſpoliat⁹ liberaliter raptori dimitteret:tunc credo cōſiliarium eſſe liberatū:quia liberatus eſt ille qui ꝑncipalior tenebatur: ⁊ qui res habuit.Sed ſi conſiliarius eſſet abſolutus a ſpoliato:non crederem alios liberatos ad quos res ille peruenerūt:niſi eos expreſſe intēderit liberare:nec etiam eum qui rapinam fecit ſi de rapina nihil habuerit:quia naturalit':⁊ etiā de iure diuino cōueniēs ē ꝙ ſublato ꝑncipali tollatur acceſſoriū: ſed non eꝯ̄. ex̄ de conſi.tranſlato. imo etiā ſi liberalr̄ liberaret' raptor ꝑncipalis:n̄ ꝑpt hoc liberaret' conſiliarius a reſtitutione:ſi quid peruenit ad eū de rapina:niſi alius ꝓ eo ſatiſfeciſſet. Nam ⁊ in hoc caſu in anime conſilio dð eſt cōſiliario ꝙ ſatiſfaciat illi principali qui ꝓ eo ſatiſfecit: non autē offenſo:quia iam ei ē ſatiſfactū. Secus āt fieret in iudicio.hec Inno. Intelligēdū autē ꝙ vno ſatiſfaciente:ceteri non liberātur quo ad penam:imo poteſt ab eis exigi pena quadrupli.ſ.in iudicio: vt dictū eſt ſupra de pena raptoris:⁊ pena vnius nō liberat aliū. i2^a.q.2^a. cum deuotiſſimam.

Quid ſi plures fuerunt raptores quaſi pares:qꝛ nullus aliū induxit ad eundum: nec erat alter alterius dñs: ꝟ quilibꝫ ꝓ ſe iuit. ℞ndeo Ray.diſtinguit. qꝛ aut ſimul vadunt:aut non.ſi ſic: quilibꝫ tenet' inſolidum. ⁊ hoc intelligit roð. cum vnus ſine alijs non auderet: vel non poſſet damnum inferre.ar.ad hoc ex̄ de homici.ſicut dignū: al's quilibet tenet' tantū ꝓ illa pte dāni quā intulit.Si autē non iuerūt ſimul: ꝟ quilꝫ faciebat ſeparatū p ſe damnū: nō ꝓuocās alios ad damnificādum:quilibꝫ tenetur ꝓ eo qđ fecit. Uel forte in vtroqꝫ caſu tolerari poſſet ꝙ quilibet de his que habuit ſatiſfaceret:⁊ alios ꝓ poſſe ad ſatiſfaciendum induceret.Sed ꝑmū dictū ē tutius ſm Ray.⁊ hoſti.dicunt tamē hoſti.⁊ Inno.ſuper.c.ſicut dignū. ꝙ in hoc eſtiatio eſt habēda:vt qui eſt magis ſtrenuus: ⁊ qui maiorē incuſſit timorē: etiam plus hoſtibus teneat'. Uolunt ēt ibidē ꝙ cū ali qui vadunt cū raptoribus vel furib⁹: ⁊ non cooperātur eis ad aliquod damnum faciendū .non videt' in aliquo teneri :ſi nihil receperint de rebus ablatis.caueant tñ conſcientie.qꝛ ſi parati erant eos ꝯ ſpoliādos defēdere:⁊ ꝑpter ſuā pñtiā ⁊ ſocioꝝ ſuoꝝ non audebāt dānificātibus eos reſiſtere :non poſſūt eſſe liberi a reſtitutione.

Si ēt aliq̄ vadūt cū eis nō aīo obeſſēdi: l᷑
defēdēdi:nō excuſātur niſi h̄ notificēt ad/
uerſarijs:qui alias forte res ſuas defēder̄
nō audēt.idem.n.eſt ac ſi iuuarēt.hoc ſm
Inno.⁊ hoſti.De hac materia vide.j.ti.de
furtis.

SEquit᷑ vidē de 8°.ſ. de illis qui nec
iuuāt:nec cōſētiūt ad rapiēduʒ.de
raptis tñ accipiūt:⁊ quidē tenent᷑
reſtituē:ſ; diuerſis modis. Diſtinguit.n.
Ray.ꝙ qui dono accipiūt p̄ciſe tenēt᷑ ad
reſtitutōem:qđ ē verū ſm hoſti. ſiue acci/
piāt ſciēter ſiue ignorāter: ſi v̄itatē poſtea
pcipiūt.ff.ſi cer.pe.ſi ⁊ me ⁊ titiū.niſi forſā
hec cōſūpſiſſēt añq̄ꝫ v̄itatē intelligerēt.C.
de rei ven.certū eſt.Qui vero edunt bibūt
vel in vſus neceſſarios expendūt:vt vxor
⁊ ceteri de familia tenent᷑ de omnibus que
ſic expendunt:niſi i caſu.ſ. cum agūt cām
ſpoliatoꝝ monēdo ⁊ inducēdo pro poſſe
raptorē ad reſtituēdū.tunc .n.nō tenentur
etiā ſi reſtitutio nō ſequat᷑. nō tenēt᷑ inq̄ꝫ
de his que expenderūt p tēpore quo circa
eius emēdatōeʒ laborauerūt. nō.n.credit
roð.ꝙ vxor ⁊ familia de reb⁹ raptis viuē
poſſint per totū annū ꝓpter vnā āmonitio/
nem:vel ꝓpter duas. vñ ſatis videt᷑ ꝙ reli
gioſi euntes ad raptores vt inducāt eos
ad reſtituēduʒ: excuſētur ſi comedāt apð
eos:p̄cipue ſi cōmode inuenire nō poſſūt
apud alios. pbātur hec ex̄ de accu.ex pte
⁊ eſt expſſuʒ li.6°. de ſen.ex.cum volūtate
.§.p̄dicatores.⁊ hoc intelligas cum mode
ramie.ſ.ſi pbabilit᷑ habeat᷑ ſpes de corre/
ctōe eius. ⁊ſi etiā ꝓpter expenſas eoꝝ non
ſubtrahatur raptori reſtituēdi facultas in
toto:vel in magna pte.ar. 2ª.q.6ª. ante/
rioꝝ.§.illđ. Quid faciet vxor vel fami
lia raptoris ſi nō habet᷑ ſpes de eius corre
ctōe:vel videt viꝝ ad inopiā vergere: ⁊
quaſi fieri non ſoluēdo. R° ſm Ray.diſti
guo. ꝙ aut ibi ſūt aliqua iuſta a non iuſtꝭ
diſticta:aut nihil eſt ibi niſi de rapina: aut
ſunt mixta. In p̄ caſu pōt expendē de iuſtꝭ.
In 2°. caſu nullo mō comedat inde: ſ; aliū
de ſibi victū pcuret:vel ab amicis vel con
ſanguineis ſuis: vel laborādo manib⁹ p/
prijs:vl᷑ alio° hōeſto. Diſtiguit v̄o i h̄ ca/
ſu Roð.ſ.ꝙ de ipſa re rapta eadē numero
nō liceʒ aliquid expendē niſi i caſu vltime
neceſſitatis.de re v̄o empta de re rapta po/
terit comeder̄ etiā ſine caſu vltime neceſſi
tatis:cum ꝓpoſito reſtituēdi. vel faciet ſm
ꝙ dicet᷑ in ſe.q. In 3°. v̄o caſu idem dð ē
ſʒ ray.qđ dictū eſt in 2°.ſ. ſi ita ſint mixta
ꝙ non poſſint diſcerni: vel liceʒ poſſint di/
ſcerni.vir tamē non pmittit eaʒ accipere ni
ſi de rebus raptis. ſm vero roð. in caſu q̊
ſunt ita mixta iuſta cum iniuſtis ꝙ ñ pñt
diſcerni:pot᷑it licite neceſſaria ſumē ſi vir
ſit ſoluēdo.dū tamē hēat in mēte viuē de li
cite acquiſitis.ſi autē non eſt ſoluēdo.ideʒ
dð eſt quod dictū eſt in 2° caſu.ſ.quando
nihil eſt ibi niſi de rapina. Quid faciet
vxor vel familia ſi nihil inueniet niſi de ra
pina:nunquid morief᷑ fame. R° ꝙ non.ſ;
ſʒ ꝙ nōt ray.ſ;eſt ei triplex auxiliū.Unū
eſt vt recuperet dotē ſi poteſt. pōt.n.recupe
rari dos etiā conſtāte matrimonio quādo
vir ad iopiā v̄git. C.de iu.do.l.vbi adhuc
matrimonio.in fine. 2m ē ꝙ denūciet ami/
cis eius:vel decano: vel archidiacano:vel
ep̄o:vel alijs:qui poſſint vel velint pdeſſe
qui pſuadeāt ei:vel etiā ſi pbari pōt com/
pellāt eū vt paſcat eā de iuſto.2ª.q.i. ſi pec
cauerit.⁊ ex̄ de iurur̄.quēadmodū:vl᷑ tra
dat ei dotem:vel partē dotis:vel cōmittat
alicui perſone honeſte que de honeſto lu/
cro puideat ſibi.ex̄ de pig.ex litteris. ⁊ de
dona.ꝓpt᷑ nuptias.⁊ de dote reſti. poſt di.
per noſtras. 3m eſt ꝙ ſi eſſet adeo in arto
poſita ꝙ nec inueniret quid comedēt etiā
elẏnas.nec vlterius ſine periculo pati poſ
ſet neceſſitatē famis:tunc poſſʒ etiaʒ de ra
ptis rebus ip̄is ſumē neceſſaria ſibi:q̄ꝛ ne
ceſſitas nō habʒ legē.de cōſe.di.i.ſicut. gc
quid tamen ſic expenderit doleat in anio
⁊ ꝓponat firmiter reſtituere q̄ꝫ cito potēit
quicquid inde expenderit. In omni tamē
caſu predicto tenet᷑ vxor viro reddere de
bitum.⁊ eꝯ° niſi ſubſit aliud impedimētū.
.33ª.q.5ª.ſi dicat. Recolligendo ḡ bre/
uiter predicta pōt dici ꝙ de bonis vſura
rij raptoris ⁊ furis etiā ſi nihil habeāt de iu
ſto pōt quis licite pcipē in plibus caſibus
⁊ p̄mo ſi cām expoliatoꝝ agat.ſ. pcurādo
fideliter ꝙ eis reſtitutio fiat.2°. ſi recōpen/
ſet.puta ſi eis i licitis ⁊ hōeſtis ſeruiat. 3°
ſi ſe recompenſatuꝝ ꝓponat: ⁊ ſe habiturū
facultatē ad hoc pbabilit᷑ credat.4°. ſi ne/
ceſſitas cogat.puta q̄ꝛ alias non pōt com
mode hēre vñ viuat. vt accidit pauperib⁹
mendicantibus ⁊ hoc etiā modo excuſa/
ri poſſunt filij ⁊ filie exiſtentes i domo pa
truʒ:qui alias viuere non poſſunt.⁊ ſimi/
liter vxores. 5°. ſi eos tales eſſe neſciat.

SEquitur videre de 9°.ſ. de illis qui
emunt de rebus raptis. Circa qđ

ſciēdum ꝙ Ray. diſtinguit. ꝙ aut raptas
eſſe ſciebant: vel ꝓbabiliter credebāt. aut
de iuſto eſſe putabant. aut nihil de hoc. ſcʒ
vtrū eſſent rapte: vel non cogitabāt. In p̄-
mis duobꝰ caſibus ſubdiſtingue. quia aut
emit quis mala fide. i. cupiditate acquirē
di ſibi. aut bona fide voluntate reſtituēdi
domino rei. In p̄mo caſu tenet̄ indiſtincte
reſtituere q̄cquid de illa poſtea fiat ab eo:
vel ab alio. ⁊ eſt ratio quia cōmittit furtū
contrectādo rem alienā inuito domino. ⁊
fur ſemper eſt ī mora. vn̄ nec preciū quod
dedit ab eo cuius eſt res repetere poterit:
nec expenſas ſi quas ibi fecit. tenet̄ etiam
reſtituē omnē vtilitatē quam ex illa re ha
buit. non liberat̄ etiā ſi reſtituat rem illam
deteriorem q̄ʒ ad eum puenit. ⁊ ſi aliquo tē
pore medio fuerit res melior q̄ʒ fuerat tp̄e
emptionis. vel etiam q̄ʒ fuerit tēpore quo
poſtea vendidit eam alij: eius quod plimi
fuerit: eſtimatō faciēda erit. ff. de fur. q̄ʒuis
res furtiua. h̄ itellige qn̄ res nō h̄r: ſʒ ſi res
habet̄: credo ꝙ ſufficiat ꝙ reſtituat̄ eque
bōa: ſicut erat quādo fuit ablata. ⁊ quod
dictum eſt de p̄mo emptore intelligi debet
de 2°. ⁊ omnibus alijs ſequētibus: qui cuʒ
mala fide rem illā emūt. ſ. ꝙ ſemp tenent̄
reſtituē rem illā quocūqʒ modo pierit ſm̄
maiorē eſtimationē totius tēporis medij.
Si tamē raptor plene reſtituit rei eſtima-
tionē cum toto intereſſe: ceteri qui emerūt
vel dono acceperūt liberant̄ q̄ʒtum ad re
ſtitutōem faciēdā dn̄o rei. Credit tn̄ Ray.
ꝙ quicquid inde ex lucro habuerūt. ſ. an̄
reſtitutōem factā: ſiue totū ſi res fuit ſibi
gratis data: ſiue quod ſupereſt deducto p̄-
cio ꝓ re illa dato: ſi fuit empta debʒ cū cō
ſilio eccleſie in vſus pauperū erogari. Sed
hoc facere ſm̄ hoſti. ⁊ Roō. non ē neceſſa
rium. ſʒ eſt conſiliū. q̄r ille penes quē res il
la eſt: iam intelligitur eā ex volūtate domi
ni poſſidē. ſ. ex quo ſibi ſatiſfactū eſt plene.
ar. ff. de euic. ſi ſeruus. § vlt. ⁊ l. ſi mācipiū
§ duplo. debet tn̄ quilibet talis agē peni-
tētiā de furto qō cōmiſit. 14ª. q. 5ª. qui ha-
betis. Sed nunquid ſatiſfaciēs poterit
ſibi conſulē de p̄cio ſoluto aduerſus ven-
ditorē. R̄ndet Ray. ꝙ non: niſi quando
emit: exp̄ſſe ſibi cautionē fecerit. obſtat. n.
eius turpitudo. 10. q. 2ª. § hoc ius. in fine.
Si vero emit quis rem raptā vel furtinā
bona fide. ſ. intētione reſtituēdi domino:
poteſt ab eo repetē illud quod ꝓ ipſa re bo
na fide dedit: ⁊ etiam quicquid ꝓ eius cō-
ſeruatiōe expendit: niſi forte cū re illa aliq̄
lucratus fuiſſet: de quibus illas expenſas
recompenſare poſſet. Et breuit̄ quicquid
adeſt ſibi ex illa re: vt penſio merces fructꝰ
vel ſimile tenet̄ reſtituere. quicquid v̄o ſi-
bi abeſt ut p̄ciū ⁊ expenſe moderate pōt re
petere: vel cum eo qō ex ipſa re ſibi aduēit
vſqʒ ad quātitatem cōcurrētem cōpenſa-
re. Dicit etiā hoſt. ꝙ pōt repetē omnia p̄di
cta ēt ſi res ſine ſua culpa pereat vel perda
tur. ratio eſt q̄r geſſit negociū vtiliter dn̄i
rei. ꝓbāt̄ hec ex̄ de accu. ex parte. ⁊ li. 6°.
de ſen. ex. cū volūtate. § predicatores. ſʒ ſm̄
hoſti. licet in iudicio anime ei de ſua con-
ſcientia credat̄. in iudicio tamē ꝯtētioſo ei
non crederet̄: niſi publice hoc ꝓteſtaret̄.
C. de fur. l. 2ª. ⁊ ex̄ de elec. q̄r ꝑpt̄. § finali.
Sed q̄d ſi ille q̄ bōa fide emit fecit q̄rq̄
ri diligēter cuiꝰ res eſſet: vt ipſam ei reſti-
tueret: ⁊ inuenire non potuit. R̄ndeo q̄c-
q̄d res illa valet vltra ill'd quod iſti empto
ri debet̄ cū auctoritate eccleſie in pias cāſ
ꝓ anima eiꝰ cuiꝰ res fuit eroget̄. Et cōſu-
lit ray. ꝙ hoc fiat publice. vt omnis ſuſpi
tio euitet̄. ⁊ ſic erit liberatꝰ. q̄r etiam in h̄
geſſit vtilit̄ negociū eiꝰ. ar. ad hoc. 12ª. q.
2ª. quatuor. circa fi. Et dicit hoſti. ꝙ ſi pau
per eſſʒ: poſſʒ a p̄lato ſibi relinq̄: ſicut alij
pauperi. In alijs aūt caſibꝰ. ſ. ſi ſciebant
aut credebant eſſe de iuſto qō emebant: vl'
forte habebāt animū indifferētem. i. ſuper
hoc nil cogitantem excuſantur: ſʒ diuerſi
mode. Nam q̄ ſciebant vel ꝓbabilit̄ cre-
debant eſſe de iuſto ſimplicit̄ non tenent̄ ī
aliq̄. ſ. durāte bona fide. q̄ v̄o temere cre-
debant vl' ignorabant ignorantiā craſſa
⁊ ſupina vel ꝓpt̄ fatuam ſimplicitatem: vl'
ſuper hoc nil cogitabant: reſtituere tenen
tur. Et dicit roō. ꝙ ignorantia dicit̄ craſ-
ſa ⁊ ſupina per ſimilitudinē hominis craſ
ſi vel ſupini: q̄ non videt ea q̄ ſūt apud pe
des eiꝰ vel ꝓpe. Ad hanc aūt diuerſitatem
plenius diſcernendam diſtingue ſʒ ray.
cū Aug°. ꝙ raptor aut erat dominꝰ: ⁊ tūc
tenet̄ ill'd qō dictū eſt ſupra in. q. illa. ſ. q̄d
de dominis illis q̄ guerram. ⁊c̄. Aut erat
ſb̄ditꝰ: ⁊ tūc diſtingue. q̄r ſb̄ditus q̄ mo-
uet bellū pro domino ſibi mandante. aut
ſcit bellū eſſe iuſtum: aut iniuſtū: aut dubi
tat. In primo caſu non tenet̄ reſtituere ea
que accepit ab hoſtibus: niſi ſecundū edi
ctum domini: nec peccat niſi corruptaʒ in
tentionem habeat. ſ. per cupiditatē ⁊ odiū
vel ſimilia. In 2° vero caſu. ſ. dum ſcit vl'

probabiliter credit bellū eſſe iniuſtū tene tur: quia tenet᷑ plus timere deū ꝙ̄ homi nē. Jn 3° non tenet᷑: quia excuſatur ꝓpter bonum obediētie. licȝ forte peccet domin᷒ ꝯ deum male precipiēdo. 23ᵃ.q.i. quid cul patur. vñ ſm rod. ſi vaſallus ducis vel co mitis ab eo vocet᷑ ad mouendum bellum contra hoſteȝ ſuum: cōtra quē non licȝ au ctoritate ꝓpria mouere bellum: excuſatur ſi dubitet vtrū dominus ei᷒ ſuper hoc au ctoritatē habeat a rege: ⁊ ſic de alijs cauſiſ ex quibus bellū eſt iuſtuȝ vel iniuſtū. ſm .n. hoſti. talis excuſatur ꝓpter bonuȝ obe diētie: ſi inquiſiuit quātuȝ potuit: ⁊ peritio res conſuluit: ⁊ ſemp dubius remāſit. alio quin affectator ignorātie: ſicut nec expers ſciētie puniretur. ex͂ de clāde. deſpon. cum ibibitio. §. ſi quis vero. nec excuſatur timo re pdēdi feudū: vel incurrēdi aliquod tē porale damnū. 32ᵃ.q.5ᵃ. ita ne. licet met᷒ culpam attenuet quo ad penitētiam iniun gendam circa orationes ⁊ ieiunia. extra quod me. can. ſacris. ⁊ cum auctoritas iu ris vel iudicis requiratur ad hoc ꝙ bellū ſit iuſtum dici poteſt ꝙ vbi habet᷑ auctori tas iudicis: ſi index errauerit: ad pugnan tis tamē conſciētiaȝ ſufficit. Et in hoc caſu poteſt habere locū dicta diſtinctio in foro penitētiali: ſecus eſt in contētioſo vbi error detergeretur tempore ſuo. hec hoſti. Sȝ nunquid ſic excuſantur amici vel cognati bellantes qui non ſūt eius ſubditi ⁊ mili tes extranei ſtipendiarij ſi credant bellum eſſe iuſtum. Rndeo ſȝ Rod. non excuſat eos bonuȝ obediētie ſicut ſubditos: nec cō mittere ſe debēt diſcrimini: vt iuuēt aliquē i preiudiciuȝ alterius. i4ᵃ.q.5. denicꝫ. Sic ꝓcede circa emptorē ſm Ray. ꝙ. ſ. ſi ſcit venditorem iuſte: ⁊ ex iuſto bello habuiſ ſe: licite poteſt emere: nec tenetur reſtituē. ſ vō de iuſto bello eſſe neſciebat: ſed pro babiliter credebat: quia omnes eius vici ni: vel maior pars: vel ad minus ſapiētes ita credebant: non tenetur hac bona fide durante. ſ ſi poſtea ſciat rem de rapina fuiſ ſe debet reſtituere. ſ. ⁊ rem ⁊ fructus eius extantes. de conſumptis. n. bona fide non tenetur. ⁊ ſi per ſentētiam iudicis reſtituit preciū a venditore etiaȝ inuito ſi vult re petere poterit. i2ᵃ.q.2ᵃ. vulterane. Si vero ſimpliciter. ſ. ſine auctoritate iudicis: vēdi tor ſibi tenetur in foro penitentiali ad iter eſſe. ſed ad hoc iudicio contentioſo non po terit cogi. ff. de euic. ſi rem. ⁊ ex͂ de emp. ⁊ vend. ſi venditor. Qui vero emerunt de ra pina ignoranter ignorantia iuris: que in tali caſu non excuſat: vel etiaȝ ignorantia facti craſſa ⁊ ſupina. quia ſcȝ omnes vici nos vel pro maiori pte: vl' etiā pauciores: ſed ſapientiores audierunt dicentes bellū illud eſſe iniuſtum ⁊ contra deum. vel for te quia eccleſia prohibebat: vel excōmuni cabat publice auctores ⁊ principes vl' par ticipes ipſius belli tenentur ad reſtitutio nem. i2ᵃ.q.2ᵃ. qui ⁊ humanis. ⁊ extra de ordi. ab epo. requiſiuit.

Sequitur videre de decimo. ſcȝ de his q i eccleſijs aliquid rapiunt: vel ipſas eccleſias ledunt. querit᷑ ḡ primo quid de illis qui rapiunt in eccle ſijs aut de bonis clericorum: aut eccleſia rū que ſūt i terra eius contra quē iuſte ge ritur bellum: nunquid raptores talium re ſtituere tenentur. Rndet Rod. ꝙ ſic. niſi fecerint hoc auctoritate prelati eccleſiaſti ci. Quid de illis qui confugiūt ad eccle ſias iminentibus hoſtibus: ⁊ ibi capiunt᷑ ab eis: nunquid eos ibi capientes debent ipſos dimittere liberos. Rndet Rod. ꝙ ſic: niſi eccleſiam incaſtellauerint: aut inde hoſtes impugnauerint: tunc enim euȝ vio lent emunitatem eccleſie: non debent emu nitate eccleſie gaudere. Jdeȝ etiam credit ſi ibi reponant victualia ſua: de quibus in impugnatione hoſtiū ſuſtentant᷑. ſ. ꝙ ſi ra piantur ab aduerſarijs iuſte bellantibus reſtituere non tenentur. ⁊ forte etiaȝ rapi endo non peccant. Quid de illis qui in cendunt eccleſias in bello iuſto: nunquid tenentur de damno dato. Rndet rod. ꝙ ſi non ſint incaſtellate: ⁊ hoc ex ꝓpoſito fiat tenentur. Si autem ſint incaſtellate: aut ſi non ex ꝓpoſito: ſed a caſu incendantur. dū ſ. illi iuſte bellantes operaȝ rei licite pſtāt: quia ſcȝ hoſtiuȝ machinas villam vel ca ſtruȝ incēdunt: quod alias expugnare cō mode non poſſunt: non tenent᷑.

Sequit᷑ vidē de vndecimo. ſ. de ali quib᷒ ptinētibus ad reſtitutiōem raptorū. ⁊ queruntur plura. ſ. qd ſi hi᷒ perſone. ſ. que reſtituere tenentur re ſtituēdo rem vel eius emendationē: adeo pauperes remaneant: ꝙ forte cum filijs ⁊ familia non habent aliquid vnde viuant Rndet ray. ꝙ ſi poteſt ſcire euȝ vel ei᷒ ſuc ceſſores cui᷒ res fuit: oſtēdat ei reſtituēdi volūtatē: ⁊ ſuaȝ neceſſitatē: ⁊ pōt petē qui tationē vl' dilatōeȝ. Et ſi iſti hū cōtrito: vel

veraciter volenti etiã modicum illud qđ
habꝫ reſtituere: niſi aliter poſſit anime ſue
conſulere: ſpoliatus totũ vel partem remi
ſerit: liberatuſ erit. Si autem quitationeꝫ
vel dilationem non poſſit impetrare: debet
totum ſuum poſſe facere. vendendo. ſ. om
nia bona ſua: etiam ſi oportcat eum ⁊ eiꝰ
familiam mẽdicare: vt dicit rod. Si vero
non poſſit ſcire debet in pias cauſas illud
cum conſilio eccleſie erogare. ⁊ poteſt ei di
latio dari: ⁊ pars vel totum remitti: ſi expe
diat ad neceſſariam eius ſuſtẽtationem ſi
cut alterius pauperis ſm̃ Ray. ⁊ rod. De
hoc etiã vide. j. li. 3°. ti. de vſu. ar. 8°. de reſti.
vſuraꝝ. q. quid ſi is Quid de illis qui ſi
vellent ſuperfluas expenſas dimittere poſ
ſent rapta reſtituere. Quid etiam de illis
qui omnia bona ſua reſignãt in manu pe
nitẽtiarij promittentes ꝙ tantum facient
damnificatis ꝙ erunt contenti: putantes
hoc de modico ſe facere poſſe. q2 illi ſe cre
dũt totũ amiſiſſe. Quid etiã de illis qui non
reſignarent in manu penitentiarij: niſi cre
derent eis totuꝫ vel partẽ dari quãdo ne
ſciunt cui debet reſtitui: nunquid tales ſũt
in ſtatu ſalutis. Rñdet Rod ꝙ non. opor
tet enim ꝙ fide bona ⁊ ſine fraude raptor
faciat quicquid poteſt: vt damnificatis ſi
nouit eos ſatiſfaciat: ⁊ ſi non nouit paupe
ribus tribuat. aliter abſolui non debet a pe
nitentiario ſi conſtet ſibi de eius ipenitẽtia
vel intentione praua. Non eſt tamen ne
ceſſe ſm̃ rod. ꝙ fiat hiꝰ reſignatio in mãu
penitentiarij: dũmodo ſit paratus hoc fa
cere ad arbitrium eius vel alterius boni
viri. Sed ⁊ de hoc vide. j. li. 3°. ti. de vſu. in
8° ar. q. cuius auctoritate male ablata. ⁊c.

Ad hoc nota ꝙ Ric. 4°. di. 15ª. q. 5ª. ar.
4°. c. 5m. ⁊ Sco. 4°. di. 15ª. q. 2ª. c. 6m. ſic di
ſtinguunt de illo qui damnum intulit: ⁊ ni
hil habet preter neceſſaria ſibi. ſcꝫ ꝙ talis
aut habet aliquid vltra neceſſaria ad ſu
ſtentationẽ nature: licet ſit ei neceſſariũ ad
victum vel decentiã ſui ſtatus ⁊ perſone:
aut non. ſi ſic tenetur reſtituere. non enĩꝫ li
cet alicui viuere de aliena re cum honore
ſeculari. Nec etiam valet tantum ſtatꝰ ſo
lennis alicuius perſone quãtũcunqꝫ neceſ
ſarie reipublice quem teneret per non re
ſtitutionem quãtũ valet iuſticia ⁊ fideli
tas eius ⁊ iuſticia cõmunis per reſtitutio
nem. Si autem non habeat vltra neceſſa
ria ſuſtentationi nature. tunc damnificatꝰ
vel non indiget ad ſuſtẽtatiõem nature re

ſibi ablata: vel indiget. Si nõ indiget: non
tenetur ei reſtituere. q2 neceſſitas facit oĩa
cõmunia. ff. ad. le. rodia. l. Si laborantem
naue. §. cũ i eadẽ. i tex. ⁊ glo. Si aũt indi
get: tunc aut prius factus eſt indigens illa
re ad ſuſtentationẽ nature ille qui abſtulit
aut prius ille cui eſt ablata. aut vterqꝫ eo
dem tẽpore. Si pͥmo modo: non tenetur re
ſtituere. quia a tempore quo res illa facta
eſt ſibi neceſſaria ſuſtentationi nature: ius
fuit ei acquiſitum in re illa: cum tunc dam
nificato non eſſet neceſſaria. 2° autem ⁊
3° modo poteſt dici ſine preiudicio ꝙ tene
tur reſtituere. quia res illa ſemꝑ fuit dam
nificati de iure. Quid ſi in primo caſu
detentor veniat poſt extremam neceſſitatẽ
ad fortunam pinguiorẽ: nunquid tũc reſti
tuere tenetur. Rñdꝫ Sco. vbi ſupra ꝙ ſic
q2 obligatio illa ad reſtitutõem rei ablate
vel equiualẽtis: ꝓcedit a pͥma occupatiõe
illius rei que fuit iniuſta ante neceſſitateꝫ
extremam. Et ideo illa obligatio per neceſ
ſitatem extremam non eſt extincta: ſꝫ tãtuꝫ
ſopita. Si vͦo nũqꝫ occupaſſet rẽ illaꝫ ante
neceſſitatem extremam: tunc ſimpliciť iu
ſte occupaſſet eam tanqꝫ rem ſuam: nec te
neretur ad reſtitutionem aliquã. Quid
ſi periculum iminet ſpoliato: ⁊ ille qui tene
tur induci non poteſt ad ſatiſfaciendũ ſta
tim: nec ſpoliatus ad dandũ aliquã dilatõ
nem. Rñdet hoſti. ꝙ preſbyter diſcretus
informare poteſt conſciam ſuam ex eo ꝙ
intendit vtiliter gerere negocia creditoris
vt ſi videt ꝙ nõ põt alr̃ ĩpetuũ recupare
vel nõ ita cõmode: poteſt recepta ſufficiẽti
cautõe dilatõeꝫ cõcedẽ. ⁊ ſꝫ hac ꝯditõe. ſ.
ſi hoc fecerit peccatorem abſoluere: vt ſic
⁊ creditor quod ei debeť recuperet: ⁊ pecca
tor non deſperet. ar. ff. de ſolu. ſoluere.

De furto ꝓprie ſumpto. titulus. 33ꝰ.

Deinde conſiderãdum eſt de fur
to ꝓprie ſumpto. Et primo qđ
eſt: ⁊ vnde dicatur. 2° de ſpecie
bus ſiue differẽtijs eiꝰ. 3° vtrũ
ſit: ⁊ quale ſit peccatum furti. 4° de eiꝰ pe
na. 5° de eius reſtitutiõe. Quãtũ ad pͥm
ſciẽdũ ꝙ furtũ ꝓprie ſũptũ eſt fraudulosa
aliene rei ꝯtrectatio inuito dño q̃ fit aĩo lu
crãdi. ſ. gr̃a rei vel poſſeſſionis eiꝰ vľ vſus
. ff. e. l. i. Bñ aũt dicitur cõtrectatio: q2 ſine
ea non eſt ꝓprie furtum. licꝫ interueniat vo
luntas verbum vel ſcriptura. vt. ff. eo. l. i.
Unñ ſi quis ꝯcupiſcat illicite rẽ alienã ſine

ꝯtrectatōe.facit ꝯ aliud preceptū.ſ.non cō
cupiſces.⁊c̄.Fraudiloſa vo addit᷑.quia
ſi quis credebat rem ſuā eſſe: ac per hoc li
cere ſibi eam ſurripere non cōmittit fur/
tum.Inſti.vi bo.rap.§.q꞉ tñ.⁊.§.ſe.Inui
to dño iō apponit᷑.q꞉ ſi credit dominū p/
miſſuꝝ:⁊ iuſta cā ſubſit hoc credēdi:non
tenet᷑ reus furti:etꝫ ſi dñs nō erat pmiſſu
rus.Si āt iuſta cauſa non ſubſit hoc credē
di tenet᷑.ff.e.ſi is qui rem.Si vero facere
credebat inuito domīo:⁊ tñ dñs velit: fur
tum facit quātū ad intētōem: mortaliꝫ
peccat:non tñ tenet᷑ ad reſtitutōez:nec do
minus petere poteſt obſtante ſibi ei⁹ volū/
tate.ff.e.inter oēs.§.penl'.Rei aliene ideo
adiungit᷑: quia non cōmittit᷑ furtuz in re
pleniſſime ꝓpria:pleniſſime dixi.q꞉ ſi ali⁹
haberet ius in re illa: vt ſocius vel credi/
tor:vel alius ſilis etꝫ.dominus rem illam
furtiue ſurripiens alicui tali furtū facēt.⁊
tenētur actōe furti: ſed res non eſſet furti/
ua.ff.e.ſi res.§.i.⁊.l.ſi is qui rem.⁊.l.ſi ſo
cius.Animo lucrādi ponitur ibi.q꞉ ſi qs
alicui⁹ ancillā meretricē rapuerit vel cela
uerit:non lucri:ſ꞉ libidinis cā:non fac̄ fur
tum:lꝫ al's grauit᷑ peccet.ff.e.verum.Grā
rei vel poſſeſſionis eius:vel vſus ponunt᷑
ibi.q꞉ non ſolum cōmittit furtū qui lucri/
facere vult ſic furtiue rei dominiū: ſ꞉ et᷑ q
rei poſſeſſionē vel vſū.di.50.qui ſacrum.
⁊.ff.e.qui iumēta.Dicit᷑ autem furtum a
furno.i.nigro:vel obſcuro: eo ꝙ clam vel
obſcure:⁊ plerunqꝫ de nocte fiat.ff.eo.l.i.
poteſt etiam dici a furno in quo fur plerū
qꝫ latet.Ex premiſſis patet ꝙ qui accipit
equum vel rem aliam cōmodatā vſqꝫ ad
locum certuz:ſi cum illa re vltra locuz cer
tum ꝓcedat:furtum cōmittit: niſi in caſu
poſito ſup̄ in verſu illo.ſ.inuito domīo.⁊c̄.
Sꝫ quid ſi aliquis rem ſibi cōceſſā ad
vtendū alij cōmodauerit: nunquid cōmit
tit furtum vtiqꝫ: quia non eſt ſibi conceſſa
ad vſū iſtuꝫ.p̄ vr̄ hoc facē grā ſui lucri.
ſpecies.n.ē lucri ex alieno beneficio ſibi de
bitorē acquirē.Silr̄ ⁊ creditor furtū com
mittit ſi vtatur pignore ſibi obligato.ff.e.
ſi pignore.in pn̄cipio.⁊ breuiter i omni cō
trectatione rei aliene contra domini volū/
tatem cōmittit᷑ furtū.vnde circa h̄ inhere
as verbis diffinitionis.

Circa 2m artim ſciēdū ꝙ furtoruꝫ
aliud eſt manifeſtum: vt illud cū
quo fur deprehenditur anq̄ꝫ ad
locum veniat deſtinatum.Intelligit᷑ antē
locus deſtinatus ille i quo eodē die diſpo/
nebat manere.Aliud eſt non manifeſtuꝫ:
vt illud cum quo fur nō deprehēditur.ff.
.e.l.2a.⁊.3a. Item furtorū quedaꝫ reti
nent nomen generale.quedam vero ha/
bent ratione materie ſpālis nomen ſpecia
le.⁊ horum eſt quadruplex differētia.q꞉
furtum rei ſacre dicitur ſacrilegium.furtū
reipu.dicit᷑ peculiat⁹.23a.q.4a.quid igit᷑
⁊.ff.ad le.iul'.pecula.l.i.furtum ex grege
dicitur abigeatus.ff.de abigeis.§.i.furtū
hominiſ dicitur plagium: vt cuꝫ quis ho
minem liberū vendit vel emit: donat vel
accipit: vl' permutat.ff.ad l.fauiā de plag.
.l.i.⁊ idem ſi alienum ſeruum vel ancillaꝫ
ſollicitauerit: vel exportauerit.l.furtiue ad
aliam regionem.C.e.l.i.

Circa 3m artim querūtur plura.ſ.
vtrū furtuz ſemper ſit peccatum.
R̄o ꝙ ſic.vñ exo.20.Non furtū
facies.habꝫ aūt furtū ratione peccati ꝓpt᷑
duo.p̄mo ratione ꝯtrarietatis ad iuſticiā
que reddit vnicuiqꝫ quod ſuū eſt.Oppo/
nitur enim iuſticie inquantuꝫ eſt acceptō
rei aliene.2o ratione doli quem fur com
mittit occulte rem alienā vſurpando.vñ
patet ꝙ omne furtuꝫ eſt peccatū.Sciēdū
tamē ꝙ accipē aliena auctoritate iudicis
hoc decernētis:ñ ē furtū.quia iaꝫ fit ibi de
bitum per hoc qđ eſt ſibi ſententialiter ad
iudicatum.vnde multominus fuit furtū
quando filij Iſrahel tulerūt ſpolia egypti
orum ad domini iuſſum ꝓ eo ꝙ egyptij
eos affligebant ſine cauſa.ideo ſignanter
dicitur ſap̄.10.Iuſti tulerūt ſpolia impio/
rum.Utrū furtum ſit peccatum mortale.
R̄ndeo ꝙ ſic:cum ſit contrariū charitati:
ſm̄ quam ē vita ſpiritualis.ad charitateꝫ
enim pertinꝫ vt proximo velimus ⁊ ope/
remur bonū.p furtū aūt īfertur ei in reb⁹
dānuꝫ.vñ zach.5o.Omnis fur iudicabit᷑
nullus aūt condēnatur ſm̄ dei iudicium:
niſi pro mortali peccato.Nota tñ ꝙ acci
piēs furtiue minima vt vnā acum vl' pen
nam p̄ſumē pōt hoc non eē contra dei vo
luntatē:⁊ ꝓ tanto pōt excuſari a mortali
pctō.ſi tñ hēat aīuꝫ furādi ⁊ īferēdi ꝓximo
nocumētū:ēt ī hi⁹ pōt eē pctm̄ mortale: ſicͭ
ēt in ſolo cogitatu p ꝯſēſū.h̄ tho.2a.2e.q.
.66a.ar.5o.⁊.6.nō.n.qđ furto ſb̄latū ē:ſed
mēſ furātꝫ attēdit᷑.14.q.6.c.ul.Utm alicui
liceat furari pp neceſſitatē.R̄o ea q̄ ſt᷑ iurꝫ
hūani derogare ñ pñt iuri nāli vl' dino.ſꝫ
āt ordinē nālē ex dei ꝓuidētia īſtitutū:res
īferiores ſt᷑ ordiate ad h̄ vt ex eis ſb̄uēiat᷑
hoīuꝫ neceſſitati.⁊ iō pp reꝝ diuiſionē ⁊

appꝛobatione ex humano iure procedēte:
nō īpedit quin ex eis ſit hoīuꝫ neceſſitati
ſubueniēdū. ⁊ iō res quas ſuꝑabundant
habēt aliqui debētur pauperuꝫ ſuſtentatōi
vnde Ambroſ⁹. ⁊ habet di.47ª. ſicut hi q
ꝑ infamiā. Eſuriētiū panis ē quē detines:
nudoꝛū indumētum eſt qđ recludis: miſe
roꝛum redēptio ⁊ abſolutio ē pecuniā quā
in terra etiam fodis. Sed qꝛ multi neceſſi
tatē patiuntur: ⁊ nō poteſt ex eadē re om
nibus ſubueniri: ꝯmittitur arbitrio vniuſ
cuiuſqꝫ diſpenſatio rerum ſuarū: vt ex eis
neceſſitatē patientibus ſubueniat. Si tam̄
adeo ſit vrgens ⁊ euidēs neceſſitas: vt ma
nifeſtum ſit inſtāti neceſſitati de rebus oc
currentibus ſubueniēdum eſſe: puta cum
imminet periculū perſone: nec aliter ſubue
niri poteſt: tunc licet ex rebus alienis ſiue
manifeſte ſiue occulte ſublatis ſue neceſſi
tati ſubuenire: nec hoc habet ꝓprie rationē
furti: vel rapine. tuꝫ qꝛ illud naturale ius
⁊ diuinum exigit: vt dictum eſt. tum qꝛ ne
ceſſitas omnia cōmunia facit. ar. di.42ª.
.§.i. ⁊.12ª.q.i. dilectiſſimus. tum quia do
minus rei tunc ei ſubuenire teneretur ſi ꝑ
ſens eſſet. di.86ª. paſce. vnde talis licite po
tuit ⁊ debuit credere dn̄ꝫ permiſſurū. ⁊ ita
non cōmiſit furtum. tum quia neceſſitas
legem non habet. de conſe. di.i. ſicut. Si āt
ſit neceſſitas: ſed non tanta: peccat. ſed pec
catuꝫ neceſſitas attenuat. ⁊ in tali caſu lo
quitur ex̄ de fur. ſi quis. Si quis inquit ꝑ
neceſſitatem famis aut nuditatis furatus
fuerit veſtem vel pecus: peniteat ebdoma
das tres Quid ſi quis rem vſurario vl
auaro furatur vel rapiat vt inde elemoſy
nam faciat. Rndeo ſʒ Ray. talis furtuꝫ
vel rapinā cōmittit: quia nō ſunt faciēda
mala vt eueniant quecunqꝫ bona. 30.q.i.
noſſe. ⁊.32ª.q.4ª ſicut non ſūt. Sed vide
tur ꝙ ille non faciat furtum. quia non fa
cit hoc animo lucrandi: ſed non eſt ita: qꝛ
ſpecies lucri eſt ex alieno largiri. vt habi
tum eſt ſupra articulo ꝑmo. In caſu tamē
in quo periculū iminet perſone: nec poteſt
alicui ſubueniri. poteſt etiam aliquis ſm
Tho. occulte rem alienaꝫ accipere vt ſub
ueniat ꝓximo ſic indigēti Quid ſi quis
furetur vt reſtituat domino: ⁊ hoc faciat.
Rndeo ſm hoſti. talis videt excuſatus.
ar. ff. depoſiti. bona fides. Nam etiam vti
liter gerit negociū furis. ergo cogitur ratum
habere. ff. de neg. ge. ſ; an vltro. §.i. Nū
quid peccat qui rē ſuam apud aliū depoſi
tā vel iniuſte detētam accipit furtiue. Rn̄.
ſm Tho. in ſūma. q. de furto ꝙ prim⁹ pec
cat: qꝛ depoſitariū grauat: quia tenetur re
ſtituere ⁊ innoxium ſe oſtēdere. vnde ſi ac
cipiens tenet eum indēnem ſeruare. 2⁹
vero peccat cōtra cōmunem iuſticiaꝫ: dū
vſurpat ſibi rei ſue iudicium: iuris oꝛdine
pretermiſſo. ⁊ ideo tenet domino ſatiſfa
cere ⁊ operam dare: vt ſedetur ſcādalum
ꝓximoꝝ. ſi tamē ſit oꝛtū. non autē tenet
aliquid reſtituere: qꝛ non grauat detētoꝛē.

Quid ſi aliquis xp̄ianos furetur capti
uos a paganis detētos: vt libertati reſtitu
at eos. Rndeo credit Ray. ꝙ talis non te
netur hominē talē reſtituere: ⁊ maxime ſi
pagani circūciderant euꝫ in cōtemptū fi
dei xp̄iane. dixit. n. dominus ad Joſue. 8.
23ª.q.2ª. domin⁹ deus. ꝙ conſtitueret ſibi
dominus retroꝛſū inſidias. i. bellatoꝛes in
ſidiantes hoſtibus: vt dicit Aug⁹. cū quis
mouet bellū iuſtū. vtrū apte an ex inſidijs:
nihil ad iuſticiam intereſt. ⁊ Gregoꝛ⁹ cōtra
hoſtes fidei. nō tātū apte: ſ; etiam a doꝛſo
laboꝛandum ē. 23ª.q.8ª. vt ꝑdem. ꝑ. quid
intēdit ille niſi aiam liberare a pctō idola
trie: ⁊ occaſionem peccandi infideli ſubtra
here. ergo operatur ſalutē anime vtriuſqꝫ. neu
tra ergo iniuria habet querelam. Sed videt
obuiare dictuꝫ Aug. ſ. ꝙ fides etiaꝫ hoſti
ſeruāda eſt. 23ª.q.i. noli. Ad quod rn̄det
Ray. ꝙ illud eſt veꝝ quando fides eſt ho
ſti promiſſa. ſ. tēpoꝛe treuge. ⁊ ſic videtur
velle ꝙ xp̄iani poſſunt furari xp̄ianos de
tentos a paganis tēpoꝛe guerre. non autē
tēpoꝛe treuge Quid ſi quis furet tēpoꝛe
treuge. Rndet Ray. ꝙ ſi paganus illum
ceperat ⁊ detinebat. qꝛ ſibi damnū intule
rat: ⁊ quia fidē ſibi fregerat: ille qui fura
tus eſt euꝫ ſibi tenet reſtituē: nō hoīeꝫ ꝓꝑ
aīe ꝑiculū: ſ; dānū ab illo ſibi illatū: vl pro
intereſſe ꝓbabilit eſtimato moderatū re
dēptōis preciū: ⁊ hoc ſi nō ꝯpulit captiuū
illū ad circūciſionē vel idolatriā: vl ad ali
ud moꝛtale pctm̄. Si. n. ad aliqđ tale ipm
ꝯpuliſſet furās. eū penitus liberat⁹ eēt. ar.
di.54ª. nulla. quātū aūt ad hominē queꝫ
furatus fuit nullo mō peccauit: ſi rectā in
tētionē habuit: imo poti⁹ meruit: dūmō al's
ſatiſfaciat: vt dictū ē pri⁹. Sed qđ ſi pa
gani in bello ceperit xp̄ianos: nūquid tpe
treuge poſtea facte licebit eos furari. Rn
dit Ray. ꝙ ſi treuga ita generalr ſit facta
vt non liceat alterutris inuicem aliquid au
ferre vel ſurripere: nec violenter: nec alio

modo nō licebit eos furari. ſi aūt fuēit cō
uentio facta tantū de violētia non inferen
da:licite xp̄iani poſſūt furari nō tm̄ hi⁹ ca
ptiuos:ſ꜡ etiā caſtra que de terra xp̄ianoꝝ
occupauerūt:latenť intrādo:ꝛ ſin̄ violētia
occupando:nec ſup his ad reſtitutōeꝫ ali
quā tenebuntur. Sꝫ qiud ſi pagani re
deāt ad recuperādū hi⁹ caſtra:ꝛ uiolenter
repellanť:nūquid erit fracta treuga. Rn
det roð.ꝙ nō.qꝛ quādo conuētio fuit fcā
de violētia nō inferēda:ꝛ non fuerūt frau
des ꝛ furta excluſa:fuit intelligēdū de vio
lētia non inferēda in īgreſſu poſſeſſionis.
non aūt de illa que fit pro re iam obtēta de
fendēda:niſi ꝛ de illa exp̄ſſa mētio ſit fcā.
Quid ſi xp̄ianus captiuus furetť aliqd
ſarraceno qui detinet eū. R⁰. ſ꜡m ray.ti. de
furtis.ꝛ hoſti.ti.de pe.ꝛ re.ſi fuit captus tē
pore treuge:qꝛ eā frangebat: ꝛ ſic fuit in
culpa:ꝛ non iminebat neceſſitas famis:te
netur ad reſtitutōem.Si aūt iniuſte detine
bať:vel tēpore belli captus fuerat:vel ne
ceſſitas famis īminebat: cum talē ſarrace
nus paſcē teneať ad reſtitutōem non tene
tur.Et dicit Roð.ꝙ tunc fit cōpenſatio rei
ſic ſurrepte cum iniuria detētiōis illi⁹ xp̄ia
ni iniuſte.p̄.cū hi⁹ ſarracenus ſit hoſtis: n̄
refert quō noceať eidē. ar.C. de ↄmer. ꝛ
merca.l.2ª.

C Irca 4ᵐ artiᵐ qui ē de pena fur
ti ſciēdū ꝙ ſ꜡m .l.hec eſt varia ſ꜡m
ꝙ agiť varie de ipſo.qn̄ꝫ.n.agitur
criminaliť.i.ad corporis penā. quādoqꝫ ci
uiliť.i.ad penā pecuniariā. In p̄ caſu non
dꝫ fur ſuſpendi:vel demēbrari:vel exocula
ri:ſ꜡ aliter caſtigari.puta per fuſtigationē:
vel exiliuꝫ.vel alio mō: ꝑut videbitur iu
dici:qð eſt verū de fure ſimplici.Si auteꝫ
ſit pluſq̄ꝫ fur: puta qꝛ aggrediť violenter
cum armis vel ſine armis in domo vel in
itinere:vel in mari:ſubijcieť legalibus pe
nis. vt ī auť.vt nulli iudicꝫ.§.vlt.coll.9ª.
Sūt aūt pene ille.ſ.ꝙ fures capite punian
tur:vel ſuſpendanť:ſi ſepius hi⁹ ↄmiſerūt:
ꝛ famoſi ſint:ceteri aūt in metallū dānan
tur:vel etiā in inſulā relegāť.vt.ff.de penis.
.l.capitaliū.§.craſſatores.ꝛ.§.famoſos.
Dicit autē Roð.ꝙ lꝫ fur ſ꜡m iura ſcripta
non ſit ſuſpendēdus.ↄtrariū tamē in mltꝭ
locis de ↄſuetudine ſ꜡uať.ꝛ pōt addi ꝙ h̄
conſuetudo eſt ſatis rōabilis. tum pp con
ſeruatōeꝫ cōis pacis ꝛ qetis:tum pp icor
rigibilitatē:vt i plibus malicie tal'. In 2º
ꝰo caſu.ſ.cū agiť ciuilr pena furti manife
ſti ē q̄drupluū:n̄ manifeſti ꝰo duplū.ex̄.c.
.c.2º.ꝛ Inſti.de obli.que naſ.ex delic.§.pe
na.ꝛ hoc cōpetit ꝛ peti pōt poſt annū.inſti.
de ppe.ꝛ tem.ac.§.furti.Agiť ḡ ↄ furē: vt
viſū eſt ciuilr:ꝛ criminalr.ꝛ eꝯ.ff.de fur.
.l.ſi.cōtra ꝰo rem ſurreptā agitur cōditōe
furtiua.Nā actio furti penā hꝫ legitimā:
cōditio rē ipam.vn̄ non vna cōſumitur p
aliam.ff.de cōdi.fur.ſi ꝑ fure.§.furti.ſ꜡ꝫ a
canonē ſi furtum ſit occultū: ꝛ fur ſit ſpon
te confeſſus poſt reſtitutōeꝫ.ſi tam̄ eaꝫ fa
cere poſſit ſubaudi ſ꜡m hoſti.ꝛ poſt pactam
penitētiā vel partē penitētie:recte ad ſacroſ
ordines promoueť.ex̄.e.ex litteris.Si qs
tn̄ in ipo pctō dep̄hēſus fuerit īterfectus
cum cōſtet eum deceſſiſſe in peccato mor
tali:non orabiť ꝑ eo.ſecus eſt ſi ante mor
tem ſit ↄfeſſus.qꝛ tunc cōio negať.ex̄.eo.
.c.2º.accuſatus aūt ꝛ confeſſus vel conui
ctus deponitur:ꝛ in monaſterio detrudiť.
ex̄ de penis.tue.Teneť autē reus furti nō
tm̄ is qui furať:ſ꜡ etiā is qui furi conſiliū
vel opem dedit.conſilium dat qui ſuadet
impellit ꝛ inſtruit aliquē ad furādū.opem
fert qui miniſteriuꝫ ꝛ adiutoriū p̄bet ad
rem ſurripiēdā.inſti.e.de obli.que ex delic.
naſ.§.interdū.ꝛ teneť furti non manifeſti
.ff.e.l.is qui opem.nō tamē teneť quis de
conſilio niſi ſit ſecutū.ff.e.ſi is.§.cui ſi tu.
Itē ille qui cum fure partiť eſt fur.ex̄.e.q
cum fure.Datur aūt actio furti contra fu
reꝫ etiā ſi ſit impubes:dūmodo ſit doli ca
pax.ff.e.impuberē. Sed quid de eo qui
ſcit furem vel rē furtiuā:nunquid tenetur
eum vel eā indicare:interrogatus ab eo
cuius eſt:vel a iudice.ꝛ videť ꝙ ſic.ar.C.
de fur.ciuile ē. Sed ↄtra.qꝛ non tenetur
indicare ſine iudicio.i.ſine ſalario.non.n.
turpiter accipit.ff.de p̄ſcrip.ver.l.ſolēt qui.
.§.ſolet.cui ſn̄ie dicūt ſtādū legis doctoreſ
.d.ꝙ nullo ſpāli iure cogiť qs indicare fu
rē.ar.in.l.p̄dcā.ꝛ.ff.de offi.p̄ſi.l.3ª.Pōt ēt
dici ſ꜡ꝫ hoſti.ꝙ ī foro iudiciali ſiū canōico
ſiue ciuili refert.vtꝝ nolit īdicare pp lucrū
qð īde ſētit:vl' qꝛ p̄ticipauit:vl' qꝛ pecuniā
a fure recepit ne īdicaret.ꝛ tūc teneť ſicut
fur.ꝛ h̄ eſt qð notat decre.ex̄.c.qui cū fu
re partiť.talis.n.accipit ēt ſ꜡ꝫ legē.ff.de cō
di.ob tur.cām.ſi quis a ſ꜡uo meo.Aut nō
vlt indicare pp amicitiā ꝛ humanitatem
quam habet cum fure.ꝛ tūc nō eſt cogen
dus:ſ꜡ ē ī ei⁹ p̄tāte an velit aicitiā uēdē p pe
cūia.ꝛ tal'n̄ turpiť accipit.vt ibidē.l.idē ē.
turpiť āt accipet ſi teneť īdicar̄.ut ibið.l.ul.

⁊ ex̄ de ſimo.nemo. licꝫ autē talis non ac
cipiat turpiter.tamē inhoneſte petit hac de
cauſa.ff.de varijs ⁊ ex̄oꝛ.cog.l.i.in pmo g̃
caſu doloſe nō vult indicare. ⁊ iō ē cogen
dus :⁊ ſi quid eſt datū per actōem de do/
lo repetitur.In 2º licitū eſt.⁊ ideo non re/
petitur: ſ; hoc eſt quod diſtinguit lex.ff. de
pſcrip.ver.ſolēt qui.§.ſolet . ⁊ ſic parcitur
amicitie.ff.de recep.l.2ª.ſ; in iudicio anime
reus iudicat̃.⁊ ſic loquit̃ ex̄.e. qui cū fu/
re.Illud autē non eſt reprobanduꝫ.ſ.ꝙ iu
dex eum ex officio cogat.ſed licꝫ quis nō
cogatur furē indicare.cogitur tamē cōtra
eum teſtificari. de quo dic vt .j.ti. de falſo
teſtimonio.ar.4º.Si quis autē furi vel ſo
tio eius aliquid dederit vt ei rē ſuam red/
dat vel indicet: repetitur per cōditiōem.ſ.
furtiuā .ff.de condi. ob turpē cām.l.4ª. in
fi.hec hoſti. Nota ꝙ ille qui ſcit vbi eſt
res rapta vel furtiua : ⁊ non indicat cū de
hoc inquirit̃ ab eo peccat.vñ hiero⁹ nō tā
tum fur:ſ; etiā ille reus tenet̃:qui furti cō
ſcius querēte poſſeſſore .i. domino non in
dicat.ex̄ de fur.qui cum fure. talis tamen
ſꝫ tho.2ª 2e.q.62ª.ar.7º.c.⁊ roō reſtitue
re non tenetur:niſi ad hoc ex officio tene/
atur . Quid ſi ex re furtiua vt ancilla :
partus ſit editus:nunquid erit furtiuus:⁊
tenebit̃ actione furti ille apud quē eſt edit⁹
Rndit hoſti.ꝙ ſi aliquis ancillā pregnan
teꝫ ſurripiat: ⁊ apud eū pariat:vel nō pre
gnātem:⁊ apud eū cōcipiat ⁊ pariat : pt⁹
eſt furtiuus:⁊ ille apud quē eſt editus : te/
netur actōe furti.Si aūt pariat apud aliū
bonefidei poſſeſſorem: licꝫ partus ſit fur
tiuus:ille tamē non tenet̃ actione furti:qđ
intelligas de vacca furtiua. licꝫ ꝯtradicat
.ff.de vſuca.ſi aliena § i.quia illud corrigi
tur ſm azo.ff.e.qui vas.§.ſi ācilla. ⁊ i his
caſibus.ſ.quādo parit apud furē: vel con
cipit apud furem: ⁊ parit apud bonefidei
poſſeſſorē :certū eſt partū vel fetuꝫ vſuca/
pi nō poſſe.Si autē cōcipiat ⁊ pariat apō
bonefidei poſſeſſorē :non eſt furtiuus:nec
datur actio furti. Sed nunquid bonefi
dei poſſeſſor impeditur vſucaper̃.Rndeo
ſi ſciat matrē alienā anq̄ꝫ conciperet: impe
dit̃: ſi poſtq̄ꝫ concepit ſimplicit̃ ſciuit alie
nā non furtiuaꝫ:⁊ ſic ignorat viciū rei:nō
impeditur vſucapere .ff.de vſucap.ſequit̃.
.§.de illo.ſ; ſi anteq̄ꝫ pariat ſciat furtiuaꝫ :
impeditur vſucapē . ſi vo hoc ſciuerit poſt
partuꝫ impeditur vſucapio:niſi dñm certi
ficauerit ſe hēre ancillā ⁊ partū eius . Si

tañ hoc faciat pōt ⁊ debꝫ denunciare do
mino ꝙ veniat ⁊ agat ꝯ eū ſi ius hꝫ . qꝛ ē
parat⁹ rñdē.⁊ h̄ valde notādū ē.ſ.ꝙ poſte
rioꝛ ſcia de partu impedit h̄ uſucapionē.qꝛ
in partu cōmittit̃ furtū: cuꝫ in ipm nō ha
beat titulū .licꝫ haberet in matrē.ff.p ſuo
ſi ancillā :ſecus ē ſi hēat in ipm titulū ſm
Azo.h̄ hoſti Quid de vxore filijs ⁊ ſuis
ſi ſurripiāt occulte de reb⁹ viri parētū ⁊ do
minoꝝ.Rº ꝯmittūt furtū.ſ; vir nō aget ꝯ
uxorē.nec eꝯ.ª actōe furti ꝯſtāte mr̃imōio:
ſ; actōe ifactū.q tñ opē ferūt vxori ad fu/
rādū viro:furti tenēt̃ .ff.e.ſi qs vx. pr̃ vo
agit ꝯ filiū ſi hēat caſtrenſe peculiū:al's ñ.
.ff.e.nec cum filio.Idē ē ſi pr̃ ſurripiat ali
quid filio de caſtrēſi pecu.Seruus āt pt v/
beribus caſtigari:ſ; non in iudicio ꝯueni/
ri:niſi ꝯtrectet poſt manumiſſionē .C. an
ſuus ex ſuo facto.l.vlt. Seruiētes vero ſi
ue mercenarij ꝯueniri nō pñt actiōe furti
ꝑpter vilia. qꝛ talia furta non ſūt publice
vindicāda.ff.e.ſi libertus. hec hoſti.⁊ gof.
Quid de muliere que habēs prodigum
viꝝ celat aliqđ de rebus cōib⁹ ꝯ ꝓhibitio
nē viri.Rndꝫ roō ti. de ſecl'arib⁹:vbi agit̃
de elȳna ꝙ ſi vxor h̄ bona fide faciat.ſ.ut
ſibi ⁊ viro de his q̄ celauit ꝑ tpe ꝓuideat:
non peccat:nec tenet̃ obedire viro pcipiē/
ti ꝙ ei oīa tradat:qꝛ ei oia tradēdo : daret
q̄ſi gladium furioſo.

Circa 5m artim qui eſt de reſtitutio
ne furti querūtur pl'a.ſ.vtꝝ dam
nificans aliū iniuſte in exterioꝛib⁹
bonis ꝑ furtū: vel alio mō teneatur ad re/
ſtitutōeꝫ.Rº ꝙ ſic.vñ Aug⁹ ad Macedo
nū.⁊ hr̃.14ª.q.6ª.c.i.ſi res aliena pp quā
pctm̄ eſt cū reddi poſſit :nō reddit̃ : pnīa
nō agit̃:ſ; ſilat̃.h̄ Aug⁹. Non ſolū āt ille
qui eſt executor dānificatōis iniuſte.ſ; etiā
oēs pticipes in illo crimīe tenēt̃ reſtituere.
pticipare āt i crimīe ꝯtingit.9.modis qui
i his vſibus ꝯtinēt̃. Iuſſio cōſiliū conſen
ſus palpo recurſus Participās mut⁹ non
obſtans nō manifeſtās. Iuſſio. vt cū dñs
iubet ſuo vel ſubdito vt furet̃.11ª.q.3ª. iu
lianus.⁊.c.ſi is qui pēſt fecēit. Cōſiliū du
pl'r impenditur furi.Uno mō ipo facto:vt
cū qs ſcalā furi ſupponit.ff.de fur. in furti
actione.§.recte.⁊ talis ſꝫ leges tenet̃ fur
ti nō manifeſti.vt ibidē.l.is qui opē.Alio°
ſolo vbo.⁊ talis ſm leges: vt qdā dicūt de
furto non tenetur.Inſti.de obli.que ex de/
licti naſcū.§.certe qui nullam. vbi dicitur.
Qui nullam operam ad furtum adhibuit.

ſ; tantū conſiliū dedit:non tenet̄ furti. ſ; h̄
eſt verꝫ niſi furtū fuerit ſubſecutū.tunc.n.
etiā ſcḋm leges tenet̄.ff.de.co.ſi is cui.§.ſi tu.
ſcḋm etiā ius canonicū ⁊ diuinū tenet̄:quia
ſcḋm canones in foro pn̄iali maleficia volū
tate ⁊ ꝓpoſito diſtinguūt̄.ex̄ de ſen.ex.cuꝫ
volūtate i p̄ncipio.Math.12°. Ex verbis
tuis cōdēnaberis. Cōſenſus.ſ.expꝛſſus.q2
facientes ⁊ cōſētiētē par pena conſtringit.
.2ª.q.i.notū ſit.⁊ dicit rod. ꝙ intelligitur
de conſēſu cooperationis. Palpo.i.adula
tor.qui.ſ.laudat aliquē de furto vl'rapina:
vel detrahit alicui apud furē vel raptorē.
dicēdo ꝙ grauiter eū offēdit:⁊ ſic incitat
eum ad furādū vel rapiēduꝫ ſibi.ar.inſti.
de obli.que ex deli.naſ.§.vn̄ illud.v̄b.ſolici
tauerit. Recurſus ſiue receptās.ſ.furē cū
furto in domo ſua. vel etiā qui defēdit fu
rem recurrētem ad eum ne cogat̄ reſtitue
re rem furtiuā.talis.n.eque punit̄ ſicē fur
.ff.de recep.l.2ª. Participās.i.partē accipi
ens in furto.ex̄.e.qui cum fure. Mutus.ſ.
qui vidēs aliquid:vel ſciens aliquē para
tum furari vel rapere tacet doloſe.cum tn̄
impedire ſolo v̄bo poſſet ſine ſuo periculo
ꝯtra illud ꝓuer.24°. Erue eos qui ducū
tur ad mortē.⁊ qui tra.ad iteri. libera.ne
ceſſes.hoc tamen non tenet̄ reſtituē:niſi
ex officio teneatur reclamare. Nō obſtās
.ſ.facto cum ſine ſuo periculo reſiſtē poſſit
q2 non caret ſcrupulo ſocietatis occulte q
manifeſto facinori deſinit obuiare.di.86ª.
faciētis. vbi dicit̄ culpam ꝓculdubio fa
cientis habet qui quod pōt corrigere ne
gligit emēdare.⁊ hoc locum tātū habꝫ in
his quibus incumbit ex ſuo officio ꝓhibē
ar.ex̄ de ſen.ex.q̄ꝫte p̄ſump. Non manife
ſtans.qui.ſ.ſcit vbi eſt res furtiua:⁊ nō in
dicat:ſ; celat ſciēter:⁊ maxime cū int̄roga
tur a iudice vel ab eo cuius ē:ſi ſciat furē
vel rem acceptam furtiue:cū tamē ſciat ſe
poſſe veritatē ſine vllo ſuo periculo reſpō
dere.talis.n.ſcḋm canones eſt reus furti.ex̄
.e.qui cum fure.⁊ .ii.ª.q.3ª.quiſquis:niſi
forte cū fur alicui p̄ſbytero r̄uelaret ſecre
te ſe furtū ꝯmiſiſſe. tūc.n.p̄ſbyter non de
beret euꝫ indicare.ex̄ de exceſſi.p̄la.dilect⁹
filius.de hoc tamē latius eſt habitū ſupra
ar.p̄cedenti.q.ſ; quid de eo qui ſcit. Di
ſtinguitur aūt cōmuniter de quolibet p̄di
ctorꝫ hoc modo.ſ. ꝙ aut ſine ipſo damnū
ſecutū fuiſſet:aut non.ſi ſic:non tenet̄ iſoli
dū:ſ; ſolū intātum quātū habuit inde.ſi n̄:
tenetur ad totalē reſtitutōem damni dati.

q2 qui dat occaſionē dāni:dānum dediſſe
videt̄.ff.ad.le.aql'.q occidit.§.i hac quoq3
actōe.⁊ ex̄ de iniur̄.⁊ dam.da.ſi culpa. q
dā tamē h̄ ꝯcedūt tn̄ de eo qui dat occaſi
onē dāni.⁊ hēt dn̄iuꝫ vl' auctoritatē ſuper
eū qui iniuſte intulit dānū cū al's ille nō in
tuliſſet.vnde dicūt ꝙ ſi non habeat dn̄iuꝫ
vl' auctoritatē ſup eū cui p̄cepit vl' dedit cō
ſiliū vl'auxiliū:nō tenet̄ inſolidū:lꝫ alias
nō feciſſet.ar.23ª.q.4ª.forte.⁊.c.iſta duo
noīa.p̄ᵐ tamē dictū tuti⁹ vr̄ ſcḋꝫ Ric.4°.di.
15ª.q.5ª.ar.4°.c. ⁊ Sco.4°.di.15ª.q.2ª.ar.
4°.Uno tamē totū reſtituēte aliȷ̄ non tenē
tur dānificato reſtituē.ſ; illi qui fuerūt p̄n
cipales in facto.⁊ illi ad q̊s res ꝑuenit:re
ſtituere tenētur illis q reſtituerunt ꝓ rata
portionis que eos ꝯtinget ſcḋm Sco.vbi s̄.
Ric.vbi ſup̄. ⁊ cōiter oēs. Quid ſi res
furtiua caſu fortuito ꝑeat:nunqd fur poſt
ea tenebitur reſtituere eā. R̄ndeo ꝙ ſic.q2
fuit ſēper in mora reſtituēdi:⁊ iō non libe
ratur interitu rei ſicut non violētus. C.co.
ſubtracto.⁊. C.qō me.cā.l.i. ⁊ hoc eſt verꝫ
niſi res interierit poſtq̄ꝫ eā fur dn̄o loco ⁊
tēpore congruis reſtituēdā obtulit:⁊ eam
recipere noluit.iam.n.morā purgauit. C.
de condi.fur.l.vlt̄.⁊.ff.e.ti.l.i.in re furtiua.
Reſtituet aūt fur rem furtiuā cū fructib⁹
perceptis.⁊ qui ꝑcipi potuiſſēt a p̄mo poſ
ſeſſore.ex̄ de reſti.ſpo.grauis.ff. de rei ven.
ſi nauis.§.generalr̄.⁊ ſi res periȷ̄t fiet eſti
matio eius ꝓ illo tēpore in quo plus va
luit a tempore furti.ff.e.l.i.in re furtiua.§.
ſi ex cā.⁊ ſimili modo fiet ſi res ſit deterio
rata.⁊ hec eadem intellige de re rapta ſcḋm
Ray. Quid ſi fur rem furtiuā ſumptib⁹
ſuis meliorauit:nunquid expenſas repetet
vel retinebit. R̄ndet Ray.⁊ hoſti.⁊ gof.ꝙ
non.imo etiā nec is qui mala fide emit. ex̄
de re.ec.non alie.ad audiētiā.16ª.q.3.§.po
teſt.v̄b.vniuerſos.⁊.10.q.2ª.§.hoc ius por
rectū in fi.niſi de euictiōe ſibi ꝓſpexerit. vt
tunc contra vēditorem regreſſuꝫ habere
poſſit. C.de euic.ſi fundū. bone autē fidei
poſſeſſor expenſas repetit.ex̄ de in inte. re
ſti.requiſiuit.12ª.q.2ª.vlterane. Dicit aūt
rod.ꝙ hoc.ſ.ꝙ fur non poteſt petere vel re
tinere expenſas quas fecit in melioratione
rei:eſt verum ſi agatur in foro iudiciali.
Sed rigor ille non eſt obſ̄uandus in foro
penitentiali. quia ex quo plene ſatiſfactum
eſt damnificato:iniquum eſt illum locu
pletari cū alteri⁹ detrimēto. Quid ſi furtū
ſit ꝯmiſſum in vſu rei:⁊ non i ip̄a re. R̄n°

ꝙ fur etiā poſt reſtitutōez rei tenet̃ ad eſti
matōem illius vſus.alit̃.n.nō eſſet purga
tum furtuꝫ.14ª.q.6ª.ſi res. Quid de he
rede furis. R° tenet̃ inſolidū ſi ſolus fue/
rit heres.ſi autē fuerint plures heredes:q
libꝫ tenetur ꝓ illa parte pro qua heres exi
ſtit.ff.de condi.fur.in cōditōe. ſi tñ res fur
tiua tota ad vnū eorū peruenerit: ille tene/
bit̃ in totū.ff.cōmo.l.3ª.§.heres. Quid
de uxore que furtū fecit añ matrimoniuꝫ:
vel poſt ꝑ ſe:vel cum viro ſuo:nunquid li
cebit ei de reb⁹ cōibus ſibi ⁊ uiro ſatiſface
re. Rñdet Roō.ꝙ vbi de cōſuetudine re/
gionis cōicāt ſibi credita ⁊ debita ex ꝯtra
ctu vl' maleficio ſi res furtiua quā mulier
ſurripuit ante matrimoniū:vel poſt.ſola:
vel cum viro.vel quā vir ſolus ſurripuit
ante matrimoniū:vel poſt. extet adhuc in
eorum poteſtate vxor eam reſtituē pōt ve
ro dño:⁊ etiā cōtradicēte viro. Si autem
res ſit cōſūpta. vel ſi ſolus vir furatus ſit
eam:⁊ mulier participauit cōſentiēdo vel
cōmedendo ſpontanea vel inuita: pt vxor
ſi vir non cōtradicat viri negociū gerēdo
⁊ ſeipſā liberādo eſtimationē rei conſūpte
ꝟo domino latēter reſtituere de cōib⁹ bōis
ſi aliter non pōt:nec erit furtū:quia nō eſt
contrectatio fraudulēta:nec aīo lucrandi.
Uiro autem ꝓhibēte:facē non dꝫ hi⁹ reſti
tutionē:cū ipa non habeat reꝝ admiſtra/
tōem:ſ; vir. Si tamē in hoc caſu facēt la/
tenter reſtitutōem bona fide de cōib⁹ bōis
non eēt ei pnia quaſi ꝓ mortali iniungen
da. Jo.14ª.q.5ª.c.vlt Quid ſi aliqs reꝫ
furtiuā emit ignorāter ⁊ in bona fide ⁊ in
foro publico ⁊ publice: nunquid pōt ſaltē
p̄ciū quod dedit a domino petere cū depre
hēdit rē furtiuā eē:vl' rē retinē:donec ei ſit
preciū ꝑſolutū. R°. ꝙ non. C.e.in ciuilem:
nec ſe defēdere pōt occaſione alicuius ſta
tuti ſup hoc editi:cum ſit ꝯtra deum.pote
rit tamē a venditore petere preciuꝫ.12ª.q.
2ª.vulterane. poterit etiā expenſas retinē
quaſ exiſtēs bonefidei fecit ꝓ rei conſerua
tione ul' melioratōe:⁊ nō tenet̃ de fructib⁹
ꝑceptis ⁊ cōſūptis durāte bona fide.de ex
tātib⁹ tñ tenet̃ ad reſtitutōeꝫ: ex quo icepe
rat hr̃e malā fidē.ex̃ de in inte.reſti.requi
ſiuit.⁊ ex̃ de re.ec.non alie.ad noſtrā. Nō
tenebitur ēt ſi durāte bona fide res perijt:
vel eā alienauit. Jn vtroqꝫ.n.hoꝝ caſuuꝫ
nō tenet̃ ꝑꝑ bonā fidē.⁊ i p̊ etiā. quia nō
erat in mora.⁊ in 2°. quia non deſijt dolo
poſſidere:⁊ q2 preciū ex re furtiua reda/
ctuꝫ non eſt furtiuū.ff.e.qui vas.§. vlt. ⁊
ex̃ de alie.iu. mu.cā facta.c.i.⁊.2°.ar.a ꝯ/
rio ſenſu. Jn ſūma ḡ nota ꝙ male fidei
poſſeſſor re perdita vel in aliū tranſlata:te
net̃ ad verum rei p̄cium cū circūſtantijs
poſitis ſup̄ in.q.illa.ſ.quid ſi res. Poſſeſ/
ſor vero bone fidei tenet̃ reſtituē ſi hꝫ. ſi
autē non hēt de lucro tenet̃ i tñ iquātuꝫ
eſt locupletior factus:⁊ nō plus:q2 nō te/
net̃ de ꝯſumptis.ff.de pe.he.ſi poſſeſſor.§.
reſtituere.⁊ in.l.⁊ non tātū.⁊.l.ſi rē.h; ray.
⁊ roō. Emptor aūt bonefidei eē videt̃:qui
aut ignorauit rem alienā eē. aut putauit
venditorē vendendi ptātē habē.ff.de v̂b.
ſig.bonefidei. Cui eſt reſtitutio faciēda
R° ſm ray.ei cui res fuit ſurrepta: dūmō
ſua interſit ex cā honeſta rem non eē ſur/
reptā. vt q2 habebat in re ius pignoris:
vel vſū:vel ſimile.ff.e.is cuius.ſi.n. ⁊ ipſe
eēt fur:non ſibi ſ; deo eēt reſtituēda:vel ei
cui p̄mo fur ſurripuerat ſi ſua intererat. vt
dictū eſt.ex cauſa honeſta rem non ſurri/
pi.caute tamen fiat per medium penitētia/
leꝫ.vel alterā perſonā religioſaꝫ tacito no
mine furis.hec ray. Ad hec nota ꝙ qñ
res alicui cuius non intereſt ſubtracta per
uenit ad aliquē:qui vero dño reſtituit illā
debꝫ ei cui res ē ſubtracta ſignificare ꝑ ſe
vel per aliū tacito nomine ſuo ꝙ liberatus
eſt a delicto illo. ſi tamē reſtituat ei cui ſub
traxit:licet grauit̃ peccet eo ꝙ nō reddit ei
qui ius hēt in re. liberat̃ tamē ita ꝙ ei re/
ſtituere non tenet̃ cuius ē:q2 non tenetur
ei niſi ratione rei:⁊ non ratione alicui⁹ in
iurie quam intulerit ſibi.⁊ ideo deobligat̃
quādo reſtituit eā in ſtatū p̄ſtinū: in quo
eam repit. Et qō dictū eſt de reſtitutione fa
ciēda ſpoliatis:intelligēdū ē etiā de heredi/
bus eorūdē. mortuis.n.ſpoliatis regularit̃
debꝫ fieri reſtitutio heredib⁹ ſuis ſi poſſunt
inueniri.⁊ hoc eſt verum ſm roō.quādo
ſpoliatus fecit teſtamētum:⁊ certā ſūmaꝫ
legauit. ſi autē mandauit in teſtamento
diſtribui per executores quicquid ad eum
ſpectabat de mobilibus ⁊ debitis debꝫ fieri
reſtitutio eius executoribus ꝓ rata:⁊ libe
ris eius pro rata. ⁊ vxori eius pro rata:
ſi vxor vl' liberi debēt habere in rebus illiſ
aliquā portionem. Si vero contēpſit teſta
ri dꝫ inſolidū fieri illi qui dꝫ ſuccedē ſibi
⁊ idē eſt ſi morte p̄uentus non potuit teſta
ri:niſi forte loci cōſuetudo habeat ꝙ ꝓ ta
lit̃ decedēte teſtamētum eccleſia faciat.tūc
enim ad conſilium eccleſie fiet reſtitutio

ꝓ anima eiꝰ. h roð. Si vero non inueniū
tur ſpoliati: vel etiā ignorant̄: tūc ſm ray.
cum ꝯſilio ⁊ auctoritate eccl'ie ſiue penitē/
tialis diſtribuat̄ in pias cās: ⁊ hoc in illa
villa: vel ſi villa neſciat̄ in illa dioceſi vbi
eſt facta rapina. ar. op. ex̄ de rapto. c. i. Et
dicit roð. ꝙ opꝫ ꝙ talis reſtitutio fiat ī ea/
dem villa: ſi cōmode fieri poſſet. alias ſi ſit
multū remota vel ex alia iuſta cā ſufficit
ꝙ alibi fiat. Quid de pecunia vel re alia
iudeo vel vſurario furtiꝫ ſublata: vel etiā
inuēta ab aliquo: nunquid liberabit̄ eaꝫ
illis reſtituēdo: a quibꝰ ille iudeus vl' vſu
rarius accepit vſuras. Rn̄det roð. ꝙ ſic.
maxime quādo ille iudeus vel vſurarius
nihil hēt niſi de vſura. Diſtinguēdū tamē
eſt circa pecuniā: vel etiā rē aliā furtiuā. ꝙ
ſi ſit adhuc in illa ſpecie in qua fuit ſubla/
ta apud furē potius dꝫ reſtitui iudeo vel
vſurario: ne fur alijs eam reſtituēdo ad/
huc perſeueret in culpa furti rē alienā con
trectādo ſꝫ eos qui dicunt ꝙ ī vſura trāſ
fertur dn̄ium. Si antē ſit conſūpta: tūc lo/
cum habet quod dictuꝫ eſt. ſ. ꝙ fur libera
re ſe poteſt reſtituēdo illis qui dederūt vſu
ras illi iudeo vel vſurario. Scdm vo eos
qui dicunt ꝙ in vſura non trāſfertur dn̄i/
um: non habꝫ predicta diſtinctio locū. Et
ſm aliquos etiā ſi in vſura tranſferat̄ do
miniū. tn̄ q2 cōpetit repetitio: ⁊ ad reſtituē
dum cogi poteſt. imo plenius ius hēt in re
vſuraria ille qui ſoluit vſurā q̄ꝫ vſurariꝰ.
⁊ per conſequēs ei potiꝰ reſtitui dꝫ. In oī/
bus tn̄ caſibus predictis liberabit̄ fur re/
ſtituēdo iudeo vel vſurario cui ſurripuit.
Quid de eo qui furatꝰ eſt decimas q̄s
laycꝰ pcipiebat iniuſte vſurpādo ius eccle
ſie. cui reſtituet. ſ. layco vel eccleſie. Rn̄det
roð. ꝙ ſiue iſti ſiue illi reſtituat liberatꝰ erit
melius autē eſt ſi non timeat̄ ſcādalū vel
periculū reſtituētis ꝙ reſtituat eccl'ie gerē
do negociū militis. qð ipſe cuꝫ ſit vtilit̄ ge
ſtum: tenet̄ habere ratū. dꝫ tn̄ denunciare
illi layco per ſe: vl' ſaltē ꝑ alium ꝙ intantū
eſt liberatus.

De ſacrilegio ꝓut ē ſpēs furti. ti. 34ꝰ.

Poſtea cōſiderādū ē de ſacrile/
gio: quod ē ſpēs furti ꝓprie dcī:
vt habitū eſt ſupra. Circa qð p̄
vidēdum ē quid ē ſacrilegium:
⁊ vn̄ dr̄. ⁊ an ſit ſpāle pctm̄. 2° qbꝰmodis
ꝯmittit̄. 3° que pena eiꝰ. Quātū ad pm ſcie
dū ꝙ ſacrilegiū eſt ſacre rei violatio: vel
eiuſdē vſurpatio. ⁊ dr̄ hec violatio cōiter
quecūqꝫ irreuerētia vel dehonoratio. vn̄
dicit̄ ſacrilegiū quaſi ſacriledium: q2 ledit
ſacrū. vel dr̄ ſacrilegiū ab eo ꝙ quis legit
. i. furat̄ ſacrū. dicit̄ aūt aliquid ſacrū: q2
ordinat̄ ad dei cultū. ⁊ ex hoc ꝙ aliqd de/
putat̄ ad dei cultū fit quiddā diuinū. ⁊ ſic
ei quedā reuerētia debet̄: que in deū refer
tur. ⁊ idō oē illud qð ad irreuerētiā ſacraꝝ
reꝝ ptinet: ad iniuriā dei ptinet: ⁊ ratione
ſacrilegij hēt. Eſt āt ſacrilegium ſpāle pec/
catū. hꝫ. n. ſpālē rationē deformitatis. q2 . ſ.
res ſacra ꝑ aliquā irreuerētiā violat̄. vn̄
⁊ quādoqꝫ inuenit̄ ab alijs ſeparatū. vt
ſi iudex rapiat aliquē de loco ſacro: quem
alibi licite capē poſſet.

Circa 2m ſciēdū ꝙ ſacrilegiuꝫ cō/
mittit̄ qn̄ꝫ rōe pſone. vt cū quis
verberat clicū vl' pſonā religioſā.
17a. q. 4a. qſquis. qn̄ꝫ rōe loci. vt cū emu/
nitas eccl'ie vel cimiterij violat̄. qn̄ꝫ rōe
rei. vt cum res ſacra vel ſacro vſui deputa
ta violat̄: ſiue vſurpat̄: ⁊ hoc ꝑt ee triplr
. ſ. auferēdo ſacrū de ſacro. ſ. loco. vel nō ſa
crū de ſacro. vel ſacrū de non ſacro. 17a. q.
4a. § ſacrilegiū. ⁊ eodē prcal. c. quiſquis.
large tamē dr̄ ſacrilegiū qui articl'os fidei
vel p̄cepta dei neſciēdo vel negligēdo vio/
lat ⁊ offēdit. 17a. q. 4a. ꝯſtituit. Itē q de iu
dicio p̄ncipis diſputat vel iudicat reuocā
do. ſ. illud in dubiū. vt dicit̄ ibidē. ſecus eſt
ſi ꝓpter diſcuſſionē vel euidētiā maiorem
fiat hoc. ⁊ hoc eſt veꝝ niſi cōſtaret euidē/
ter iudiciū illud ee ꝯtra deū. rō h eſt: quia
ſm phm p̄ ethi. cōe bonū gentis eſt qðdā
diuinū. ⁊ ideo ātiquitꝰ rectores reipublice
diuini vocabātur: quaſi diuine ꝓuidentie
miniſtri. ⁊ ſic per quādam nominis exten/
ſionē: ill'd qð ptinet ad irreuerētiā p̄ncipis
. ſ. diſputar̄ de iudicio eiꝰ: an oporteat ill'd ſe
q ſꝫ q̄ꝫdā ſilitudinē ſacrilegiū dr̄. Itē qui
ꝯmittūt officia publica iudeis ſūt ſacrile/
gi. 17. q. 4. ꝯſtituit. rō hꝰ ē. q2 pplus xp̄ianꝰ
ꝑ fidē ⁊ ſacr̄a ſctificatꝰ ē. ſꝫ illud. i. cor. 6°. ſ
abluti eſtis: ſ ſāctificati eſtis. ⁊ ita ill'd qð
fit ī iniuriā populi xp̄iani. ſ. q2 infideles ei
p̄ficiātur ptinet ad irreuerētiā rei ſacre. vn̄
dr̄ ſacrilegiū. Itē qcūqꝫ rē eccl'ie datā reti
nuerit vel accepit ꝯ volūtatē eiꝰ. 17a. q. 4a
. §. q aūt. ⁊ c. nemini. ⁊. 12a. q. 2a. nulli. Itē
trāſgreſſor iuris publici: qð ꝯſiſtit circa ſa
cra. ⁊ ſacerdotes: ⁊ adminiſtratores. de q̄
habetur di. i. ius publicum. Diſtinguū
tur autē ſpecies ſacrilegij ſecundū diuerſā

rõez ſãctitatis rerũ ſacrarum quibus ir/
reuerẽtia exhibet᷑. attribuitur aũt ſãctitas
⁊ ꝑſonis ſacris ⁊ diuino cultui dedicatis:
⁊ locis ſacris: ⁊ quibuſdã alijs ſacris. Or
dinat᷑ aũt loci ſãctitas ad ſanctitatẽ hoĩs
qui cultũ exhibet in loco ſacro. 2ª macha.
5°. Nõ ꝑꝑ locuȝ gẽtẽ: ſȝ ꝑꝑ gẽtẽ locũ elegit
domin᷒. Et iõ ſacrilegiũ quo peccat᷑ i per/
ſonã ſacrã eſt grauius. ſũt tñ in vtraqȝ ſpe
cie diuerſi gradus ſɱ differentiã ꝑſona/
rũ ⁊ locoꝝ ſacroꝝ. Silr̃ ⁊ 3ª ſpẽs q̃ circa
alia ſac᷑ cõmittit᷑ hẽt diuerſos gradus ſɱ
differẽtiã reꝝ ſacraꝝ: it᷑ quas ſũmũ tenẽt
locũ ſacr̃a quib᷒ hõ ſãctificat᷑: q̊ꝝ p̃cipuũ
eſt eucharíſtia cõtinẽs ip̃m xp̃m. ⁊ iõ ſacri
legiũ quod ꝯ eã ꝯmittit᷑ ẽ grauiſſimũ. 2m
ſo locũ poſt ſacr̃a tenẽt vaſa ꝯſecrata ad
ſacr̃oꝝ ſuſceptõez. ⁊ ipſe imagines: ⁊ ſan
ctoꝝ reliquie in quib᷒ ſancti quodãmodo
venerãtur vel dehonorãt᷑. Deinde ꝑtinen
tia ad ornamẽta eccľie ⁊ miniſtroꝝ. deĩn
deputata ad ſuſtẽtatõem miſtroꝝ ſiue ſint
mobilia: ſiue ĩmobilia. Quicũqȝ aũt ꝯ ali/
quod p̃dictoꝝ peccat: ſacrilegiũ cõmittit.
Ad hoc nota ꝙ omne pctm̃ qδ ſacra ꝑſo
na ꝯmittit: mãlit᷑ ⁊ quaſi ꝑ accñs eſt ſacri
legiũ. vñ dicit Hiero᷒ ꝙ nuge ĩ ore ſacer/
dotꝫ ſũt ſacrilegiũ: vel blaſphemia. forma
lit᷑ autẽ ⁊ ꝓprie illud ſolũ pctm̃ ſacre ꝑſone
eſt ſacrilegiũ: quod agit᷑ directe cõtra ſan
ctitatẽ ei᷒. vt ſi v̾go deo dicata fornicetur.
eadẽ etiam rõ eſt de alijs.

Circa 3m arti m qui ẽ de pena ſacri
legij ſciẽdũ ꝙ pena eius ſɱ leges
eſt decapitatio ſi ꝑſone eccleſiaſti/
ce atrox iniuria fiat. C. de epi. ⁊ cle. ſi quis
in hoc. alias iudicis arbitrio reſuat᷑ ꝓ q̃li
tate ꝑſone rei tẽporis ⁊ loci. diuerſimode
moderãda. ff. ad le. iul. pecu. l. i. § . i. ⁊ . l. ſa/
crilegij. Scõm ãt canones eſt duplex pe/
na . ſ. ſpiritualis ⁊ pecuniaria. Spiritua/
lis preter penitentiam eſt excommunica/
tio. cũ diſtinctõe tamẽ: qꝛ ꝓ ſacrilegio in ꝑ
ſonã eccleſiaſticã cõmiſſo eſt maior excõi
catio ĩpo iure. ꝓ ſacrilegio vero in reb᷒ cõ
miſſo eſt minor excõicatio p̃ter quoſdam
caſus in quibus ẽ excõicatio maior. vt cũ
quis eccleſiã incẽdit vel frãgit. de quo ple
nius hẽtur. ĩ. li. 7°. Conueniẽs. n. eſt ꝙ qui
ſacris iniuriatur a ſacris arceat᷑: quod fit
ꝑ excõicatõem. qꝛ tñ per hanc penã multi
non ſufficienter a peccãdo arcẽt᷑. ideo ſɱ
leges adhibetur decapitatio. ⁊ ſɱ canões
pena pecuniaria. vt ſic a ſacrilegijs reuocẽ
tur. Qualis vero ⁊ quãta ſit pecunia ꝑſol
uẽda ꝓ ſacrilegio cõmiſſo ſiue in perſona:
ſiue ĩ reb᷒ habet᷑. 17ª. q. 4ª. ſi quis ĩ atrio.
⁊ ſi quis cõtumax. ⁊ ſi quis inuẽtus. ſi qs
deinceps. in quib᷒ quidẽ capitulis diuer/
ſe pene ponuntur: ⁊ diuerſimode. que qui/
dem contrarietas ſoluit᷑ per hoc ꝙ ſũt di/
uerſe pene ſɱ diuerſas ꝯſuetudines di/
uerſaꝝ eccleſiaꝝ. Uel poteſt dici ꝙ pena
arbitrio iudicis imponet᷑.

De furto ĩterp̃tatiuo. titulus. 35°.

Deinde coſiderandũ eſt de furto
interp̃tatiuo. Et p̊ de illo qδ cõ
mittũt aliqui diuites layci. 2°
de illo quod cõmittũt aliq̃ cleri
ci. 3°. de illo: quod cõmittũt alique ꝑſone
male accipiẽdo a clericis. 4°. de illo qδ cõ
mittit᷑ ꝓ peccato carnis. Circa p̃mũ que
rit᷑ vtruȝ diuites qui nolunt in neceſſita/
te pauperibus ſubuenire: debeant interp̃ta
ri fures ⁊ raptões. Rñdȝ Alex. an. 3°. t. i.
. c. de 7° p̃cepto. q. 5ª. ar. i. o. ꝙ ſic. licet. n. ſb
tractio beneficij: inquãtũ ex eius defectu
paup̄ perit: ſit ꝯtra illud preceptuȝ. non oc
cides. tamẽ inquãtuȝ non cõicãt᷑ in neceſ
ſitate bõa pauperi: eſt ꝯtra illud. ſ. non fur
tum facies. dicit᷑. n. eccle. 4°. Filij elemoſy
nã pau. ne defrau. ⁊ ſequit᷑. redde illi debi
tam ſuũ. g̃ diuites debẽt elemoſynas dare
pauperibus. Si g̃ non reddãt in neceſſita
te: cum tunc ſit tẽpus reddẽdi debitum. qd
aliud ſunt niſi raptores. vtpote rẽ alienaȝ
. ſ. pauperib᷒ violẽter detinentes. Nõ. n. vt
dicit Ambro᷒ eſt minoris criminis q̃ȝ ha
benti tollere: cum poſſis ⁊ abundãs ſis in
digentibus denegare. Et iteꝝ idem. Nẽo
proprium dicat quod cõmune eſt plus q̃ȝ
ſufficit ad ſumptus violẽter detẽtum eſt.
Ex predictis patȝ ꝙ diuites qui retinent
ſuperflua: ⁊ vltra ſumptus neceſſaria: cuȝ
ſciant ⁊ videant pauperes indigẽ: rapinã
committunt. hec tamẽ intellige ſalua neceſ
ſitate ſɱ ſtatum perſone. plura. n. ſunt ne/
ceſſaria regi q̃ȝ comiti: ⁊ comiti q̃ȝ militi.
Neceſſariuȝ eſt enim regi theſauriȝar᷑. vt
inſurgẽtibus hoſtibus contra regnum ha
beat vnde poſſit militibus pro defẽſione
regni ſtipendia miniſtrare.

Circa 2m queritur quid de eccle/
ſiarum prelatis: ⁊ alijs clericis:
q̃ bõa eccľie paupib᷒ d̃bita dãt me
retricib᷒. ꝯſãguineis. potẽtib᷒. diuitibus. ⁊

ſilib⁹:nūquid tales ſint cēſendi raptoꝛes. Rn̄deo ſi conferāt pſonis inhoneſtis non ꝓpter ſuſtētatōem nature: ſ; ꝓpt̄ laſciuiam carnis. ⁊ ſi etiā cōferāt cōſāguineis ꝓpter affectū cognatōis. vt.ſ.eos ditēt vltra ſtatum ſue cōditiōis ⁊ ſui generis. ita vt cu; ſint nati de humili genē poſſint cū magnatibus matrimoniū contrahē. Itē ſi ꝯferāt potētib⁹ ⁊ diuitibus nō ꝓpt̄ aliquā cām licitā ⁊ honeſtā: ſ; ꝓpter ſeculi fauoꝛē ⁊ pompā raptoꝛes ſūt. ⁊ p ꝯſequēs tenēt̄ oia reſtituere qui talr̄ ꝯtulerūt. Peccāt aūt triplr̄. Primo bona eccliaſtica indebito mō ꝯuādo. ſi.n. laycus ꝯuās res ꝓprias vltra ſūptus ſuos: cu; ſciat paupꝛes idigē: violentiā ⁊ rapinā dicit̄ cōmittē: vt dictū eſt. multo magis clicus in caſu cōſili ꝯꝟuans bona eccliaſtica que ſūt ſpālīter pauperibus debita. q2 vt dicit Hiero⁹ ad Damaſū papā. Quicquid habēt clerici pauperū eſt. 2ᵒ bona ecclie male expendēdo. vn̄ ber. ad quēdā canonicū. Cōcedit̄ tibi vt altari ſeruias: de altari viuas: non vt frena deaurata ⁊ ſimilia emas. g̃ quicq̄d p̄ter neceſſariū victū ⁊ veſtitū de altari reties: tuū non eſt: rapina eſt: ſacrilegiū eſt. Ad idem 12ᵃ. q. 2ᵃ. ⁊ ſi illi. 3ᵒ pſonis indignis conferendo. Aug⁹. ⁊ hētur di. 86ᵃ. Donare res ſuas hiſtrionib⁹ viciū eſt imane. i. magnū. ⁊ itez idem. e. di. Qui venatoꝛib⁹ ⁊ hiſtrionibus ⁊ mētricibus donāt: non attēdunt illi naturā op̄ꝭ dei: ſ; nequiciā operis hūani. de h̄ idem. 16ᵃ. q. i. decime. Nota rōe; dicti Hiero. d. ꝙ quicq̄d habēt clerici pauperu; eſt: quod hu. notat. 12ᵃ. q. i. expedit. ꝙ ꝓprietas rerū eccliaſticaꝝ ē ecclie vl̄ dei non clericoꝛū. ⁊ ꝙ clerici pcipiēdo fruct⁹ ſuaꝝ pꝛebēdarū: nō faciūt eos ſuos quo ad ꝓprietatē: ⁊ ꝙ non licet eos expendere niſi in vſus domeſticos: ⁊ cās pietatꝭ. Sūt aūt res ecclie paupeꝝ: vt exponūt quida; nō q̄ſtū ad ꝓprietatē ⁊ dominiū: ſ; quātu; ad debitū. i. q2 eis debētur. Sed nunq̄d pꝛedictā reſtitutōe; facere tenētur de bōis patrimonialibus ſi habēt ea. aut ſufficit ꝙ ea reſtituāt de fructib⁹ ecclie quos habēt: vel habituri ſunt. Rn̄det hoō. ⁊ hoſti. ꝙ cū quicquid ſupeſt vſibus eoꝝ de ꝓuētibus eccliaꝝ pauperib⁹ debeat̄: non ſufficit facē reſtitutōem de talibus ſi habēt bona patrimonialia: vel aliūde q̄; de ecclia acquiſita: niſi quatenus ſibi ſubtraherēt de neceſſarijs. vel quaten⁹ expendiſſēt circa vtilitatē eccleſie de bonis patrimonialib⁹: aut aliun de q̄; p eccleſiā acquiſitis. Quid de illis qui bona ecclie in neceſſarijs expēdūt. eccleſie tn̄ nō deſeruiūt: nunquid ſūt raptores cenſēdi. Rn̄det Alex. an. 3. t. i. c. de. 7ᵒ. p̄cepto. q. 5ᵃ. ar. 2. queſtiūcula 3ᵃ. ꝙ ſic. rō huius ē: q2 ad hoc eis ecclie beneficia dātur: vt i ecclia dei laboꝛēt. ſi g̃ nō laboꝛāt habere nō debēt. qui. n. nō laboꝛat nō mā ducet. ſi. n. agricole daret̄ pecūia vt i agro laboꝛaret: ⁊ ipſe acciperet: non tamē laboraret: nōne fur ⁊ latro eſſet. ſic etꝭ videtur de iſtis. p̄. dicit Hiero⁹ ꝙ eccliam fraudar̄ eſt ſacrilegiū. ad hoc. n. bn̄ficia dāt̄ eis vt ꝯuiant eccleſie. tales. n. ſunt ſacrilegi ⁊ raptoꝛes. Quid de p̄lato vel clico adminiſtratōem habēte: ⁊ male adminiſtrāte: nūquid tenet̄ eccleſiā indēnē reddē. Rꝫ. ꝯm ray. ⁊ hoſt. ꝙ ſic: vel ſi ip̄e nō fecēit tenēt̄ ad h̄ ei⁹ heredes. ſi ipſe foꝛte aliqua de rebus eccleſie expendit in melioꝛatōe; ꝓprij p̄rimonij. vel ēt ſi pp nimiā diligētiā rerū ꝓpriaꝝ neglexit res eccleſie: ⁊ ita diminute ſūt alique: vel amiſſe pp ſuā culpā. S; ꝯm hoſti. de culpa ſeu negligētia ſui pe̅u ātoꝛis: vicari⁹ teneri vr̄. ex̄ de offi. archi. ca que. vbi ēt dicūt her. ⁊ hoſt. ꝙ p̄latus tenetur de bonis eccleſie amiſſis dolo ⁊ culpa lata ⁊ leui. Silr̄ ⁊ cō. ꝯm ray. ⁊ hoſt. ſi de reb⁹ ꝓprijs expēdit aliq̄ in vtilitatē eccleſie ip̄e vel hēdes eius cū h̄ ꝯſtiterit: recupare de reb⁹ eccleſie pōt. vt hinc inde ꝯpēſatio debita fiat. ar. ad h̄ 2. q. 7ᵃ. latoꝛ in fi. ⁊. 12ᵃ. q. 4ᵃ. c. i. ⁊. 2ᵒ. Hoc tn̄ ꝯ; hoſt. intellige qn̄ ē leſio grauis: vel ēt quo ad alienatōe; vl̄ diminutōem reꝝ imobiliū: vel mancipiorū eccleſie. uel ēt ſuoꝝ reddituū. nō. n. ꝓhibetur p̄latus q̄ minus poſſit de fructib⁹ ⁊ reddítib⁹ ecclie pcepꝭ. quos ſuos facit aliq̄ erogare: ſi tn̄ i h̄ excederz rep̄hēdi poſſet.

Circa 3ᵐ querit̄ quid de focarijs ⁊ hi⁹ turpib⁹ pſonis: ⁊ alijs ſup̄dictꝭ. que ſic ditātur l̄ paſcuntur de rebus ecclie: nūquid ⁊ ipi tenēt̄ ad reſtitutōnē. Rn̄det ray. ꝙ ſic. q2 nō remittit̄ pctm̄ niſi reſtituat̄ ablatū. 14ᵃ. q. 6ᵃ. ſi res aliēa: ſed differenter. Nam turpes perſone indiſtincte reddere tenentur ſi poſſūt: niſi foꝛte fuerit eis datum cauſa elemoſyne: cum eſſent in ſumma neceſſitate. quod debuit fieri di. 86ᵃ. non ſatis. vꝫ. paſce. Diuites vero ⁊ potentes ſimiliter tenentur ad reſtitutionem ſi receperint per fraudes: vel minas: vel per indebitam impoꝛtunitatem: vel alias ſine cauſa iuſta. Clericus

tamen vel prelat⁹ excuſaretur in tali caſu
ſi dedit vt ſuam redimeret vexatōem: a q̄
non poterat aliter liberari. eẍ de ſimo. di-
lectus filius.d.Si vero non data ad h̄ ope
ra.ſed caſu fortuito ꝓpter aliquā cauſam
neceſſariā ⁊ honeſtā venerūt: ⁊ impediti
ad ꝓpria redire nō potuerūt: nec īuenerūt
aliquid ad emēdum: vel non habebāt vn̄
emerent.tunc ſi ꝓcurati fuerunt tēperate
cauſa hoſpitalitatis ⁊ elemoſyne: non te-
netur aliquis ad reſtitutōem. ar.iiª.q.3ª.
quoniā multos.⁊ di.42ª.quieſcam⁹. Idē
dō eſt ſi erant bene meriti honeſti ⁊ ſpiri-
tuales viri: preſertim q꜡ iam impenderāt
ecclie ſeruitium ſuū defendēdo eam ꝯtra
predones ⁊ tyrānos.vel preſtando ſibi pa
trociniū in cauſa: vel dando ſibi de rebus
ꝓpriis: vel aliis ſimilib⁹ modis.talibus.n.
tenetur eccleſia rependere vicez.12ª.q.2ª.
quicunqꝫ ſuffragio.⁊.c.eccliaſticis. Qđ
autem predictum eſt ꝙ pſone ſupdicte re-
ſtituere tenētur ea que taliter a clicis cepe
runt: veruz eſt ſi clericus qui dedit per hi⁹
donatōem factus ſit non ſoluendo.tenent̄
tamē de eo quod habuerunt per fraudez:
vel iniuriam: vel violētiam: vel hi⁹: etiam
ſi clericus ſit ſoluendo. Quid de illis
qui dono forte alicuius ſeruitii p̄cedentis
occaſione: accipiunt ī ppetuum vel ad vi
taz ſuam vſufructū alicuius poſſeſſionis
ab eccleſiis vel mōaſteriis. R̄ndeo ſꝫ ray.
ti.de vſur. Si aliquis aduocat⁹ gratis ſui
uit monaſterio vel ecclie: vel etiā aliqs di-
ues gratis mutuauit pecuniā ſuā: licite re
cipere pōt hi⁹ gratis.i.ex dilectōe: licet ſit
exorta ex p̄dicto ſeruicio.12ª.q.2ª.qcūqꝫ.
⁊.c.eccliaſticis.⁊.c.charitatem. Idē dō ē
ſi adhuc nullo impenſo ſuitio tales donuz
a monaſterio receperunt. dūmodo ſtude-
ant de competenti ſeruitio fidelr̄ reſpondē.
ne al̄s videant̄ bona pauperibus debita
conſumere.ꝓpter quod ſtrictius iudicatur
de rebus eccleſie licet gratis receptis qꝫ de
rebus prelatoꝝ. Sed cui predicta reſti-
tutio fiet. R̄ndet ray. ꝙ auctoritate iudicis
penitētialis fieri debet ecclie: cui ſic iniurio
ſe ablatum eſt.ita ꝙ non illi eidem qui de-
dit cum turpiter dedit.tunc.n.nō ſibi: ſꝫ ſuc
ceſſori eius poterit fieri: vel in vtilitatē ec-
cleſie cōuerti: vel ſi pniario videbit̄ expe
dire eiuſdem loci pauperib⁹ elargiri.ar.17ª
.q.4ª.ſi quis in atrio.⁊ eẍ de offi.or.cum
vos.⁊ ſm roḋ.vltimū eſt melius. Cū pau
peres indigent: ⁊ ecclia ſatis abundat.ali

ter melius eſt ꝙ in vtilitatem ecclie paupe
ris cōuertatur. Inſup nota ꝙ prelatus
dupliciter aliqd pōt ecclie ſurripere. vno⁰
ſurripiēdo rem deputatā alteri: non ſibi.vt
rem capituli: ⁊ tunc reſtitui debet ei cui⁹ eſt
Alio modo rem ecclie ſue deputatā: trāſfe
rēdo in dn̄ium alterius.vt.ſ.cōſāguinei vl̄
amici: ⁊ tunc talis res reſtitui debꝫ ecclie:
vt conuertatur in vtilitatē eius: vel cuſto-
diatur ſucceſſori. Quod autē dicit ray. de
auctoritate iudicis pnialis eſt veꝝ ſꝫ roḋ.
ſi ſuper talibus diſponēdis hēat ꝑtātem.

Circa 4ᵐ querit̄ quid de muliere
que pecuniā recepit ꝑ carnali ope
re. R̄ndet roḋ.ꝙ ſi recepit a clico
ſeculari de rebus ꝓpriis non tenet̄ reſtituē
eti. ſi ſit monialis: ſꝫ acquirit̄ monaſterio
eius illud quod accepit. honeſtius tamen
ē ꝙ monaſterium illud non retineat: ſꝫ ero
get in pios vſus. Si autē accepit a clerico
ſeculari de rebus ecclie debet fieri reſtitutō
ſm ꝙ dictum eſt in p̄cedenti qōe: niſi eꝑs
velit diſpenſare cum muliere: que recepit
ꝙ retineat illud ſi eſt ſecularis: aut cuz mo
naſterio ſi eſt regularis. Si autē recepit a
perſona regulari de rebus monaſterii: qđ
preſumēdum eſt niſi de contrario conſtet:
aut recepit ab habēte adminiſtratōez: aut
a ſimplici clauſtrali. In p̄mo caſu debꝫ fie
ri reſtitutio monaſterio: vel p̄oratui: vl̄ ad
miniſtratori: de cuius bonis datū eſt: ⁊ p̄t
fieri reſtitutio eidē pſōe que dedit ſi adhuc
remanet in adminiſtratōe illa. maxime ſi
creditur correct⁹: al̄s tutius eſt ꝙ ei non
reddatur: ſꝫ fiat quod dictum eſt ſupra. ſi
tamen tali non correcto facta ſit reſtitutio
liberata eſt que accepit. Si autē āmotus
ſit ab adminiſtratione illa: aut ſi eſt ſimplx
clauſtralis qui dedit: fieri debet reſtitutio
monaſterio: vel prioratui: vel adminiſtra
tori: nec liberabitur ſi ſoluerit illi.qui dedit
niſi tunc demū cum conuerſum fuerit i vti
litatem ecclie monaſterii p̄oratus vel ad-
miniſtratōis: nec repeti poterit a monaſte
rio illius mulieris regularis: illud quod
accepit a regulari alt̄ius loci: niſi de conſē
ſu abbatis ⁊ conuētus ſi donum fuēit ma
gnum: aut abbatis ſolius ſi fuēit paruuz:
vel ēt mediocre. Quod autē dictum eſt
de rebus talit̄ datis a regularibus perſōis
intellige ēt de rebus datis a perſonis ſecu-
laribus ēt laycis qui non ſunt ſui iuris.vt
cum ſuus ⁊ filiusfamilias quādo dant ta
libus de rebus ēt peculiaribus: niſi rerum

illarū habeant ita liberā adminiſtrationē
ꝙ quaſi paterfamil's:de eiſdē diſponē poſ
ſint. Itē quod dictū eſt de moniali r̄ſpectu
viri regularis tenēdum eſt eꝯ. quādo vir
regularis recepit aliquid de muliere regu
lari. Uir autē ſecularis quod a muliere cō
iugata recepit ꝓ carnali copula: debet re/
ſtituere viro:ſi illa de rebus dotalibus vł
cōībus dedit. ſi autē dedit de parafernali
bus:aut ſi mulier ſoluta ſui iurꝭ dedit aliqd
amaſio de rebus ꝓprijs: licet ſit boneſtum
ꝙ expendat illud in pias cauſas : non ta/
men tenetur niſi velit : poterit etiam ei re
ſtituere quod dedit: quod videtur melius
ſi peniteat vel egeat. Nunquid perſōa
regularis reſtituere pōt auctoritate ꝓpria
quod accepit pro carnali opere: vel quod
babuit de furto vel rapina. Rndet roō ꝙ
ſi cuiq̄ʒ competit repetitio rei date: diſtiguē
dum eſt ꝙ ſi adhuc extat res data penes
eum cui data eſt:⁊ non audet: vel timet :
vel non poteſt impetrare ꝙ fiat reſtitutio
p p̄latū collegij: reſtituat auctoritate ꝓpria
ſm formam ſupradictā ei. ꝯtradicēte pre
lato . quia magis eſt deo obediendum q̄ʒ
hominibus. Si autē non extat qꝛ iaʒ ina
nis eſt actio quam excludit inopia debito
ris. Si autē non eſt conſumpta penitꝰ: ſed
eſt conuerſa in vtilitatē monaſterij: vel ha
bet aliquid quod cōpauit ex re ſibi data
ſi non pōt vel nō audet vel timet impetra
re ꝙ fiat reſtitutio per p̄latuʒ: gerat bona
fide negociū monaſterij reſtituēdo cui de/
betur: vt dictum eſt. vel ſi fuit datuʒ de bo
nis ecclie ſecularis impetrādo diſpenſatio
nem ep̄i ꝙ poſſit a monaſterio detineri: vł
in pios vſus erogari. non tamē cōtradicē
te prelato faciat hoc ꝓpter bonum obediē
tie: niſi res illa ſit comparata de pecunia ec
cleſie vel perſone ī hoc priuilegiate. ſ. ꝙ rē
emptam de ſua pecunia poſſit vendicare :
vt eſt miles ⁊ pupillus. in quo caſu . ſ. con
tradicente prelato eam reſtituere poteſt: ſi
eam habeat . vt dictum eſt de ea re que ad
huc extat penes illam perſonā que accepit

De octauo precepto. vbi primo de mē
dacio. titulus. 36ꝰ.

Conſequēter conſiderādum eſt
de octauo precepto : quo dicitꝰ
exo. 20. ⁊ deut. 5. Non loquerꝭ
contra proximum tuū falſum
teſtimoniū. In quo quidē ſm Augm li. de
mendacio: omne genus mēdacij prohibe/
tur. Scōm. n. Alex. an. 3. t. i. c. de 8ᵒ prece/
pto. ar. 5. c. im. teſtimoniuʒ large dicitꝰ oīs
ſermo qui atteſtatur de animo dicētis. Et
ſic dicit Augꝰ li. de mēdacio. Quiſquis ali
quid annūciat : teſtimoniū p̄hibet animo
ſuo . ⁊ ſm hoc omne mēdaciū eſt falſuʒ te
ſtimoniuʒ. Stricte vero dicitꝰ teſtimoniuʒ
ſermo apud iudicē: vt non erret in iudicā/
do. vel etꝭ apud eum qui docetꝰ in doctri/
na ſalutis: ne erret in fide. vt dicit Augꝰ i
e. li. ⁊ ſic patet ꝙ in hoc precepto ꝓhibetꝰ
mēdaciū . ⁊ hoc explicatur leui. 19. vbi di
citur ſic. Nō mētiemini: nec decipiat vnuſ/
quiſq̄ʒ proximū ſuum . Prohibetꝰ etiā in
hoc p̄cepto falſitas: vt dicūt ibi glo. ⁊ Iſi/
dorꝰ. ⁊ hoc eſt veruʒ ſm Alex. vbi ſupra
ar. 3ᵒ. c. de falſitate aperte dicētis que attē
ditur in mēdacio. Sed nūquid ꝓhibetꝰ
taciturnitas veritatis: cum veritas requi
ritur . Rndet Alex. vbi ſupra ar. 4. ꝙ ſic.
quia in iſta negatiua. ſ. Non loqueris ꝯ.
⁊c. includitꝰ affirmatiua: qua p̄cipitꝰ obſer
uantia veritatis ad ꝓximū. Negatiua tn̄
obligat ſemp ⁊ ad ſemp. ⁊ affirmatiua ſē/
per: ſꝫ nō ad ſemp: ſꝫ pro tēpore ⁊ cauſa. cā
ḡ facit taciturnitatē veritatis eſſe culpabi
lem. iiᵃ. q. 3ᵃ. quiſquis . ⁊ eſt Augꝰ ad ca/
ſulanū. ⁊ Chryſo. dicit ꝙ n̄ tātuʒ eſt ꝓdi/
tor veritatis qui palam mētitur: ſꝫ etiā qui
non libere pronunciat veritatē quam libe
re pronunciare opʒ. aut qui libere verita/
tem non defendit quaʒ libere defēdere cō
uenit. Cauſa etiā ⁊ oportunitas facit taci/
turnitatē eſſe licitam. vnde Augꝰ li. de mē
dacio. Licʒ predicatori celare quicquid ſi
bi pro tēpore videtꝰ. mentiri aūt nunq̄ʒ. de
hoc vide. j. in ſe. ti. ar. 5. Quia igitur vt pʒ
ex predictis mendacium ꝓhibetur in hoc
p̄cepto. ideo primo dicēdum ē de ipſo mē/
dacio: quod eſt cōius. 2. de teſtimonio fal
ſo: quod eſt peſſima ſpecies mēdacij: vt di
cit glo. Uidēdū eſt ḡ p̄mo quid ē mendaci
um. 2. in quo differūt hec tria. ſ. mentiri .
dicere falſū. ⁊ mēdaciū. 3ᵒ quot ſunt ſpeci/
es ſiue differētie mendacij. 4. vtrū mēda
cium ſit peccatū: ⁊ quādo eſt peccatū mor
tale: ⁊ quādo eſt veniale. 5ᵒ de quibuſdaʒ
dubitabilibus circa mendaciū .

Circa p̄m igitur ſciēduʒ ꝙ mēda/
cium ſm Augm li. de mēdacio eſt
falſa vocis ſignificatio cum inten
tione fallēdi. 22ᵃ. q. 2ᵃ. §. ille ḡ. Ad cuius
intelligentiam ſciendū ꝙ dictuʒ exterius

ꝓlatū hēt duplicē cōparatōem.vnā ad rē
ſignificatā.⁊ ſic dicitur ſermo verꝰ. cū ſcȝ
res adequatᷣ ſermoni:vel etiā fallax:cū .ſ.
non adequatᷣ:alterā cōparatōeȝ hȝ ad in
tētōem dicētis.⁊ ſic dicitᷣ ſermo verax:cū
.ſ.intētio adequatur ſormoni.ğ mēdaciuȝ
nominat dictū p comparationē ⁊ ad rem:
⁊ ad dicētem.iō ad ꝯpletā mēdacij rōem
duplex falſitas concurrit.vna p cōparati
onē ad rē.altera p cōparatōem ad loquē-
tis intētōem.⁊ h̄ duplex falſitas tangitur
in dicta diffinitione mēdacij.ꝑma falſitas
in mēdacio tenet ratōem maťialis .2ᵃ ra-
tionē formalis: ⁊ ab illa 2ᵃ dr̄ quis men-
dax. Sȝ videtᷣ ꝙ dicta notificatio non
ꝯueniat mēdacio officioſo ⁊ iocoſo . qꝛ in
neutro hoꝝ intendit quis fallere:ſ in offi
cioſo intēdit ꝓdeſſe. in iocoſo delectari. ğ
⁊c̄.Rᵒ ꝙ in dicta notificatōe verbū fallē
di non tm̄ importat decipe:ſ etiaȝ falſum
dicere.⁊ hoc eſt omni mēdacio cōmune.
falſum.n.dicere exterius quodāmō fallē ē
dū hō dicit illud qō pōt hoieȝ ad falſitatē
deducē:⁊ per ꝯſequēs fallē ⁊ decipe.vnde
mēdaciuȝ iocoſū ⁊ officioſū ex ipo genere
opis rōem hēt fallēdi:licet ex intētione di-
centis nō dicatᷣ ad fallēdum.

CIrca 2ᵐ sciēdum ꝙ mētiri iuxta
ethimologiā vocabuli ē ꝯ mētem
ire.i.dicē vl'facere aliquid ꝯ illō
qō eſt in ꝯſcia. Augꝰ āt ſtrictiꝰ ſumit mēti
ri.put.ſ.eſt i ſmone.d. Qui mētitᷣ ꝯ illud
qō aīo ſentit:loquitᷣ volūtate fallēdi .22ᵃ.
.q.2ᵃ.is āt. Dicē falſū ē dicere aliquid eē
ita qō nō ē ita:non diſtincto vtꝝ intendat
dicere verum vel falſuȝ.Mendacium vō
cōprehēdit vtrūqȝ.eſt.n.mēdaciū vt dictū
eſt falſa ſignificatio vocis. ecce falſum di-
cere cū itētōe fallēdi.ecce mentiri . Ex his
pȝ ꝙ h̄ duo.ſ.falſū dicē ⁊ mētiri ſe habent
vt excedentia ⁊ exceſſa:quia non omnis
qui mētitur dicit falſum.imo aliquādo di
cit veꝝ:licȝ intēdat dicere falſum.⁊ eꝯ. n̄
oīs qui dicit falſū mentitᷣ . imo aliqn̄ cre-
dit dicere veꝝ.licet dicat falſū. ğ qui mēti
tur ſēp fallit volūtate.licȝ qn̄ȝ fallatᷣ in fa
cti vitate.⁊ iō ſemp peccat. quia ream lin-
guā non facit niſi mens rea.22ᵃ.q.2ᵃ.ho-
mines.in fi.qui vero dicit falſum non ſē-
per peccat.aliqn̄.n.dicit falſum cuȝ itentio
ne:⁊ tunc eſt pctm̄ ⁊ mēdaciū.alī dicit fal
ſum ⁊ credit dicere veꝝ.⁊ tunc ſi adhibu
it debitā diligētiā:nō peccat.ſi auteȝ peccat
venialiter.vt in.c.homines ꝑalle.qui autē

dicit mēdacium ſemper peccat . vt.4ᵃ.q.i.
in fine.

CIrca 3ᵐ ſciēdū ꝙ ſpēs ſiue diffe-
rētie mendaciorꝰȝ ſm Augᵐ li.
de mēdacio . ⁊ habetur.22ᵃ.q.2ᵃ.
ꝑmum.ſunt octo.ꝑmuȝ eſt mēdaciū in do
ctrina religionis.⁊ ſm Alex. an.2ᵉ.t.2ᵒ.c.
de mendacio.ar.7ᵒ.queſtiūcula.5ᵃ. religio
ſumitur hic cōiter ſm ꝙ nos religat ad te
nēdum nō tm̄ ea que ſunt circa fidem: ſed
etiā. ea que ſūt circa mores bonos. In his
.n.duobus conſiſtit ſūma xpiane religio-
nis. 2ᵐ vt aliquē ledat iniuſte:quod.ſ.eſt
tale vt nulli proſit:⁊ alicui obſit vt mēda-
cium detractōis ⁊ falſi teſtis in cauſa cri-
mīali .3ᵐ eſt quod vni ꝓdeſt:⁊ altᵉri obeſt.
vt teſtimonium ī cā pecuniaria. 4ᵐ ē qō
fit ſola mentiēdi fallendiqȝ libidine. vt cū
quis delectatur in aſtutia mēdacia cōpo-
nendi.⁊ ſicut dictū ē ſuꝑ libido fallendi: n̄
dicitᷣ hic libido decipiēdi : ſ dicitur libido
falſum dicēdi: ⁊ dicitᷣ hic mēdacium fieri
ſola libidine mētiendi.quia cū libido dica
tur a libendo:nihil habȝ hic mēdaciū nȝ
in ſe:neqȝ in cauſa.ex̄ illuȝ in quo eſt libi
do.ſ.mentiētē: ꝓpter quod etiā Augꝰ vo-
cat ipm mendaciū meꝝ: nō ſic de alijs mē
dacijs:quia habēt cāȝ ex̄ mētientē.ſcȝ no
cendi vel iuuandi:vel placēdi . Nota ēt
hic ꝙ libido poteſt dici dupliciť.vno mo-
do ſtricte ⁊ ꝓprie ſm ꝙ dicit Augꝰ ꝙ libi
do eſt appetitus animi:quo aliquod tēpo-
rale preponitur bono eterno : ⁊ ſic non eſt
radix niſi mortaliuȝ peccatorū.⁊ ſic nō ſu
mitur in 4ᵒ mēdacio.2ᵒ modo dicitᷣ cōiť
.ſ.ꝓut eſt radix non tātū mortaliū:ſ etiaȝ
venialiuȝ.vnde cum dicatur a libēdo ſic
libere quod eſt liberi arbitrij:pōt iordina-
te moueri ad mortale ⁊ veniale: ita ⁊ hic
libido poteſt eſſe radix vtriuſqȝ. Et ſic ca-
dit libido in ratione huiꝰ mēdacij.h̄ Alex.
3ᵉ.t.i.c.de 8ᵒ ꝓcepto.ar.6ᵒ.o. ⁊.2ᵒ.t.2ᵒ.c. de
mendacio.ar .7ᵒ.queſtiūcula 4ᵃ.⁊ Bon̄.
3ᵒ.di.38ᵃ.ar.5ᵒ. 5ᵐ eſt qō fit placendi cupi
ditate :vt mendaciuȝ adulationis. 6ᵐ eſt
qō nulli obeſt.⁊ alicui prodeſt.ſ.ne ſibi pe
cunia auferatur.7ᵐ eſt qō nulli obeſt ⁊ ali
cui ꝓdeſt:vt.ſ.morteȝ euadat. 8ᵐ qō nul
li obeſt :⁊ ad hoc prodeſt ne caſtitas vio-
letur Eſt ⁊ alia diuiſio mēdacij breuior
.ſ.in mendaciuȝ ꝑniciosum iocoſū ⁊ offi-
cioſuȝ.⁊ colligitur ex verbis Aug.ſuꝑ il-
lud pſal'. Perdes omnes qui loquuntur
mendaciū.⁊ habetur.22ᵃ.q.2ᵃ.ne qs . Et

hec 2ª diuiſio mendacij eſt ſm Ray. et hoſti. plenior ꝙ prima. qr ſm eos mēdaciū pernicioſuȝ ꝯprehendit ſub ſe primas quatuor differentias p̄me diuiſionis. mēdaciuȝ vero officioſū cōprehendit reliquas tres. ſic ſm ipſuȝ mendaciuȝ iocoſū in 2ª diuiſiōe ſupadditur mēbris prime diuiſionis. ſm aūt omnes theologos: quoꝝ ſcripta vidi .ſ. ſcȝ Alex. an. vbi ſupra ar. 5º. c. Bon. vbi ſupra. Ric. 3º di. 38ª. ar. 3º. et Pe. non ſupadditur diuiſioni p̄me: ſȝ continet̄ in ea. et comprehēdit ſub ſe 4m et 5m mēbrū eius et hoc verius credo. vnde vna illaꝝ nō excedit aliā. nec eꝯ. et vna illaꝝ includitur ī altera. et ecōuerſo. Hoc autē ſic patet. mendaciuȝ. n. habet p formali cōpletiuo: vt dictum eſt ſupra intētionem fallēdi. et iō ſm intētionē dicētis habet mēdaciū in ſpecies diuerſificari. intēdit eniȝ aut prodeſſe: et ſic eſt mēdaciū officioſū. aut delectari. et ſic eſt iocoſū. aut ledere. et ſic eſt pernitioſum. Pernitioſuȝ autē cōtinet tria p̄ma mēbra p̄me diuiſionis. ſm ꝙ aliquis pōt ledere vel in ſpiritualibus. et ſic ē p̄mū mēbrum p̄me diuiſionis. vel in tēporalibus. et hoc aut vt alicui obſit et nulli proſit. et ſic ē 2m mēbrum. aut vt alicui obſit: et alicui pſit. et ſic eſt 3m. Iocoſū vero continet duo mēbra p̄me diuiſionis. ſ. 4m et 5m. intēdit. n. mentiens delectari. et hoc vel ſeipſȝ ad ſolatiuȝ prouocādo. et ſic eſt 4m. ſ. mendaciuȝ ſimplicit̄ iocoſuȝ. vel audiētes. et ſic eſt 5m. Mendaciū autē officioſū continet tria vltima mēbra. intēdit. n. mētiēs pdeſſe alicui: vel in rebus. et ſic eſt 6m mēbrū. vel in corpore: et ſic eſt 7m. vel in anima. et ſic eſt 8m et ſic patet ꝓpoſitū. Sed nūquid ē mēdaciū ſi quis non ipleat qđ promiſit. Rn̄. qui aliquid ꝓmittit ſi animū habeat faciendi quod ꝓmittit. non mentitur: quia nō loquit̄ cōtra id quod gerit in mēte. Si vo nō faciat quod ꝓmittit: videt̄ infideliter agere p hoc ꝙ animū mutat. poteſt tamen ex duobus excuſari. Uno mō ſi ꝓmiſit illud quod eſt illicitum manifeſte. et tunc ꝓmittēdo peccauit. vnde mutādo volūtateȝ bene facit. Alio mō ſi ſint mutate ꝯditōeſ pſonarū et negocioꝝ. vt. n. dicit Seneca li. de offi. ad hoc ꝙ quis facē teneatur quod ꝓmiſit requiritur ꝙ oīa maneāt imutata. alias nec fuit mēdax in promittēdo. quia quod promiſit habebat in aīo ſub ꝯditionibus debitiſ. nec etiā eſt infidelis nō implēdo: quia cedē conditiones nō extant. vnde et apoſtolus nō eſt mētitus. qr corinthiū non iuit quo ſe iturū promiſit. vt dicit̄. 2ª. cor. 1º. et hoc ꝑpter impedimētuȝ quod ſuꝑuenit. hec Tho. 2ª. 2e. q. 110. ar. 3º. c. 5m.

Ad hec nota ꝙ mēdacium pōt ſumi tripliciť. ſcȝ ꝓprie. et ſic eſt falſa vocis ſignificatio cuȝ intētione fallendi. et cōmunit̄ accipit̄ p peccato duplicitatis. ſ. cum aliud eſt in mēte: et aliud doloſe ſumit̄ in opere ſm illud pſal. Mēdaces filij hominū ī ſtateris. 3º ſumitur cōiſſime. et ſic dicit glo. ſuper illud pſal. Quia delectaſti me ꝙ omne peccatū mēdaciū eſt: qr eſt ꝯtra legeȝ et veritatē. quod dicit̄ p tanto. qr a vero bono elongat: et verā delectatōem quā ꝓmittit: non dat. et ſic etiā ſumitur Jo. 8º Diabolus eſt mēdax et pat̄ eius. i. mendacij. i. peccati. ſm glo. et in pſal. Oīs homo mendax. i. peccans. hec Alex. an. 3º. t. i. c. de 8º. p̄cepto. ar. 6º. c. pm ad oppo m.

Circa 4m artim querūtur pl'a. ſcȝ vtrū mēdaciū ſit ſm ſe malū et peccatum. Rndeo ꝙ ſic. vnde nullo pacto: nullo fine: nulla diſpenſatiōe humana vel diuina pōt fieri bn̄. et hec Aug9 dicit expreſſe li. de mēdacio. et nitit̄ multipliciter ꝓbare. et in hoc cōueniunt ꝯmunit̄ doctores: vt dicit Bon. 3º. di. 38ª. ar. 2. c. Ratio huius ē qr dupl'r dicit̄ aliquid eē malū. ſcȝ aut ex genere actus. vt cū actus ſuper materiā indebitā tranſit. aut ex malitia intentionis. pōt autē actus tranſire ſup materiā dupl'r. ſ. reſpectu dei: et reſpectu p ximi. ſi reſpectu dei: ſic eſt malū in ſe: et ſm ſe. neq vllo mō pōt fieri bene. vt eſt deum odire. Si reſpectu primi: vt eſt nocere ꝓximo: ſic eſt malū in ſe: nō tamen ſm ſe. vn̄ pōt aliquo fine fieri bene. quia poteſt ibi recta intētio ſuperuenire. Si aūt aliqd eſt malū ex malitia intētionis: tunc ſiū ſit reſpectu dei: ſiue primi ſimpl'r eſt malū: et nullo fine pōt fieri bene: quia dicit ꝓuatione debiti finis. tale autē eſt mēdaciū. quia non tm̄ dicit malū ex hoc ꝙ tranſit ſuper indebitaȝ materiā: ſȝ etiam qr hēt intētōis maliciā. Utrū omne mēdaciū ſit mortale peccatū. Rndeo ꝙ non: ſȝ aliqđ ē mortale: aliquod eſt veniale. mēdaciū. n. eſſe peccatū mortale dupliciť pōt intelligi. ſ. aut p ſe. ſ. ratione ſue ſpeciei. aut per accidēs. ſcȝ ratione alicuius circūſtātie. Primo modo illud mēdaciū eſt peccatū mortale: quod ē ſm ſuaȝ ſpeciē ꝯtra charitatē. vt eſt mēdacium in doctria religionis: et mēdaciū qđ

eſt in nocumētū proximi: ſiue pſit alicui
alij: ſiue nulli. ⁊ ſic tres p̃me differētie que
continētur ſub mēdacio pnicioſo ſūt pecca
ta mortalia rōe ſue ſpeciei. ⁊ de hi⁹ intellit
illud pſal. Perdes omnes qui lo. men. ⁊
illud ſap. i. Os quod mētitur occidit aīaz.
Illud autē mēdaciū quod ſm ſuaz ſpēm
non eſt cōtra charitatē: non eſt ſm ſuā ſpe
ciē peccatū mortale: ſ; veniale. vt menda/
cium in quo nō ſupra: ſ; infra deum inten
ditur aliqua leuis delectatio: vel etiā vtili
tas proximi. ⁊ ſic mēdaciū continēs duas
differētias mendacij. ſ. quartā ⁊ qntā. ⁊
mendaciuz officioſū continēs tres vltias
differētias: non ſūt ſm ſuaz ſpēm peccata
mortalia: ſed venialia. vnde Aug⁹ ſuper il
lud pſal. Perdes oēs qui lo. men. duo in
quit ſunt genera mēdaciorū: in quib⁹ non
eſt magna culpa: ſed non ſūt ſine culpa. ſcz
cū aut iocamur: aut proximo cōſulēdo men
timur. 2° modo. ſcz per accidēs eiꝰ mēda/
cium iocoſū: ⁊ officioſū: pōt eſſe mortale: ⁊
hoc contigere pōt quadruplicit. Primo
rōe nocumenti. vt cuz mētiēs videret pba
biliter ex ſuo mendacio alicui īminere ali
quod notabile nocumentū. licet illud men
daciuz non eſſet ad hoc ordinatū. Alio°
ratione nimie libidinis ſiue complacentie:
ſeu delectationis: quod cōtingit in menda
cio iocoſo. puta ſm Rod. cum aliquis ſuā
vel alterius cōplacētiā: ſiue delectatōem ī
ſuo mendacio: dilectioni dei ⁊ mādatoruz
eius preponēt: tunc in tali mendacio mor/
talit peccaret. vnde Aug⁹ nullū peccatum
adeo eſt veniale q non fiat criminale: dū
placet. ſecus eſt ſi delectatio illa eſſet ſub
deo. ar. 25ª. di. §. criminis. 3° ratione cōtē/
ptus etiā in mendacio iocoſo. vt cum qs
pro indifferenti: ⁊ p nihilo habet dicē to
ta die mendacia iocoſa: ſicut vera: ſicut fa
ciūt mimi: ⁊ ioclatores: ⁊ ſiles ſ; hoſt. ar.
. c. di. § alias: ſecus eſt de alijs quibus hoc
accidit forte raro: l ex euētu. Unde ſi ray.
⁊ hoſti. quādo dixerūt 4m ⁊ 5m genus mē
dacij eſſe pernitioſa: ⁊ mortalia peccata: in
tellexerunt hoc modo. ſcz ratione alicuius
circunſtātie. puta ꝯtēptus vel libidinis: vl
nocumenti: vel ſcandali: bene dixerūt. Si
autē intellexerūt ratione ſue ſpeciei: ꝯtriuz
ſentire vident Alex. an. 2°t. 2°. c. de mēda/
cio. ar. 4°. o. Boñ. 3° di. 38ª. ar. 3° c. Ricar.
3° di. 38ª. ar. 3° c. ⁊ Tho. 2ª. 2ᵉ. q. 110. ar. 4°
. c. quibus in hac materia magis aſſētien
dum puto. 4° ratione ſcandali. ſcanda/
luz autē ex multis cāis contingere poteſt.
⁊ contingit frequēter ratione circunſtātie
perſone. vt cuz mētiens eſt perfectus: ⁊ q
ad vite ſtatum: ⁊ quo ad reputatōem ho/
minū. In tali. n. ſi conſcia dictet ſibi proba
biliter q ex ſuo mēdacio ſequetur ſcanda
luz: mendaciū eſt peccatū mortale. ſecus ē
ſi ſit perfectus. non tamē in opinione homi
nū. licet. n. in tali ſit grauius peccatū q̃ in
hoīe iperfecto: non tamē eſt mortale: quia
non ſubiacet ſcandalum. Et ſic intelligi po
teſt quod dicit Aug⁹ ſuper illud pſal. per.
oēs qui lo. men. ſi quis inquit nō vult ho
minē perdere ad mortē veruz taceat: ſed
falſuz non dicat: ne pro corpore alterius
animā ſuaz occidat. Et ſimiliter illud qd
idez dicit li. contra mendacium. ſcz q per
fectorū eſt preceptuz: non tantū non men
tiri: ſed nec velle mentiri. Et hec que dicta
ſt in hac ſolutōe conſonant verbis Boñ.
Ric. ⁊ Tho. vbi ſupra. Notandū autez
circa 5m genus mendacij. ſcz mendacium
adulationis ſm Ray. q tripl'r quis adu/
latur. ſ. attribuendo alicui bonū quod nō
habet approbando malū quod habet: ⁊
ſuperextollēdo bonū quod habet. Primo
modo ⁊ 2° credit Ray. eſſe peccatuz mor
tale: ſ; 2° modo grauius. 22ª. q. 2ª. p̃mū. ⁊
di. 46ª. ſunt nonnulli. ⁊ di. 38ª. c. nullus.
3° modo credit veniale. di. 25ª. §. alias ea
demū. Quidā tamē dicunt in p̃o modo eē
veniale. hec Ray. ſ; vero Hoſti. p̃mo mō
poteſt dici mortale in mimis ⁊ ſimilibus.
in alijs vero quibus hoc accidit forte ra/
ro vel ex euentu eſt veniale. Quia ve/
ro de mēdacio in hoīe perfecto ſunt diuer/
ſe ſententie. ideo vt melius ſatiſfiat lecto/
ri referam eas ſuccincte. Dicunt eniz q/
dam q mendacia illa que ſunt venialia ī
imperfectis: vt mendaciū iocoſuz ⁊ officio
ſuz. ſunt etiā venialia in perfectis. magis ta
mē grauia. Alij dicunt q mendacia offi/
cioſa ſunt ſemper in perfectis mortalia: io/
coſa vero ſunt venialia. pro eo q hō men
dacia officioſa ex animo dicit: ⁊ per ea fal
lere intendit. non autē per iocoſa. hec autē
. ſ. mēdacia iocoſa eſſe venialia in perfecti
intelligendum videtur ſm Ray. ⁊ Hoſti.
quādo ille cui dicuntur iocoſa mendacia
ſcit dici cauſa iocandi. ſic videtur Aug⁹
dicere illud 22ª. q. 2ª. ne quis. ⁊ quādo in
dicendo ea nō eſt cōtēpt⁹: vel libido nimia
Dicitur autē hic perfectus ſm Ray. ⁊ ho/
ſti. vir clauſtralis ſiue religioſus q ex toto

renunciauit mundo: ⁊ multo magis ſʒ boſti. epẽs qui ſicut ꝓcellit ĩ dignitate: ita ꝓeminẽ dʒ alijs tñ religiõe ⁊ ſctitate. Uel etiã vir ꝑfectus dr̃ ſʒ hu. ⁊ Jo. vt hoſti. refert ille qui ſi decedẽt: ſtatiʒ ad patriã euolarʒ. Pria opi. magis placʒ ray. ⁊ qui tenẽt eã rñdẽt ad ṽba Aug. vt dic̃ Boñ. 3° di. 38ª ar. 4°. c. ꝙ Aug⁹ nõ intẽdit dicẽ ꝙ p̃dicta mẽdacia ſint ꝑfectis viris pctã mortalia: ſ ꝙ ſint ĩ eis grauiora ⁊ magis ĩdecẽtia. q2 mẽtiẽdo ſe ⁊ alios ad mortẽ diſponunt. 2ª ṽo opi. magis ꝯſonat ṽbis Aug. q vr̃ expꝛiſſe dicẽ ſup illõ pſal. ꝑdes o. q lo. men. ꝙ mẽdaciũ officioſũʒ ẽ viriſ ꝑfc̃tis mortl'e pctm̃. ipẽ. n. pp magnũ ṽitatiſ zelũ marie deteſtat⁹ eſt mẽdaciũ: ⁊ iõ illõ ſaltẽ a viris ꝑfectiſ voluit elõgare: vt ṽitas ĩ aliquib⁹ ſaltẽ ſolidã inuenirʒ ſm Boñ. vbi ſup̃ in fi. articuli ⁊ ħ 2ª opio ẽ tutior ſ hoſt. ar. di. 5ª ad ei⁹. tenet ẽt eã frater Guil. de mara loquẽs indiſtĩcte de viris ꝑfectis. vr̃ etiaʒ ei magis adhẽre Boñ. diſtinguit tñ rõabilr̃ de viris ꝑfectis. vt iã ſtatiʒ patebit. ſm. n. ꝙ ipẽ dicit hõ nõ obligat̃ ſpãlr̃ ad aliqd vltra alios: niſi rõe voti emiſſi: vel officij cõmiſſi: vel ſcãdali iminẽtis: vl' ꝯſcie dictãtis: ſi g̃ viri ꝑfecti ſũt obligati ad nõ mẽtiẽduʒ aliquo gn̄e mẽdacij: cuʒ nõ ſint obligati ad ħ ex ꝓcepto: nec ex voto: nec ex officio ꝯmiſſo erũt obligati ꝑpter ſcãdaluʒ: ⁊ conſcie vinculũ. Et iõ diſtinguẽdũ ẽ ꝙ quidã ſũt ꝑfecti publici: quidã occulti. primis adhibet̃ fides tãq̃ꝫ ꝯſuatoribus ṽitatis. Et q2 mẽdaciũ dep̃hẽſũ facit vt homo nõ credat alteri: ſi ipi mẽtirẽt̃: iaʒ nec eis crederetur: nec aliquib⁹ alijs: ⁊ ſic ṽitati ꝑiudicaret̃: ⁊ alijs occaſio ſcãdali daretur. ⁊ iõ tales debẽt hr̃e ꝯſciaʒ ꝙ ꝓ nulla re dicãt mẽdaciũ pp vitãdũ ſcãdalũ ⁊ ṽitatis ꝯtẽptũ. qñ g̃ dicunt mortalr̃ peccãt. tũ q2 faciũt ꝯ̃ ꝯſciam. tũ q2 alios actiue ſcãdalizant. non ſic aũt ſcãdalizãt̃ de imꝑfectis: vel de ꝑfectis occultis. iõ tales nõ ſic obligãtur ad oẽ mẽdaciũ euitãdũ. Sʒ ꝯ̃ ſuper illud Ro. 14°. Oẽ qõ nõ eſt ex fide ẽ peccatũ. dicit glo. oẽ qõ fit ꝯtra ꝯſciaʒ edificat ad gehẽnã: ſ oẽ mẽdaciũ fit ꝯ̃ ꝯſciaʒ. g̃ ⁊c. Rº ad gehẽnã edificat ꝑ cãm pctm̃ mortale: ſ ꝑ occaſionẽ ſiue diſpoſitõeʒ veniale vñ etiã mẽdaciũ veniale edificat ad gehennã diſpoſitiue. Uel etiã ſm pe. 3. di. 38ª. quicquid fit ꝯtra ꝯſciam faciẽdi ex neceſſitate edificat ad gehẽnã. nõ aũt quicqd fit ꝯ̃ ꝯſciam faciẽdi ex honeſtate. Ad ħ nõ

ſm Alex. 3°. t. i. c. de 8° ꝓcepto. ar. 6°. c. in reſponſionẽ ad obiecta. ꝙ cũ Aug⁹ dicit ſuper illud ꝑdes o. q lo. mẽ. ꝙ vir ꝑfect⁹ mẽtiri nõ dʒ ꝓ cõſeruãda alterius vita: ne ꝑdat aĩaʒ ſuã: nõ intẽdit dicẽ ꝙ ꝑfectus quocũq̃ꝫ mẽdatio mẽtiat̃ mortalr̃ peccet: ſ ꝙ ſẽper vitare mẽdaciũ dʒ: ne ꝓ uita alicuius ſeruãda diſcrimẽ cõmittat ĩ aĩaʒ ſuã. ꝑpt veniale. n. cicius veniet ad mortale. vnde cuʒ dicit. dũ vitã alterius ſuat: ſupple mẽdacio veniali: aĩam ſuã ꝑdat. i. aliquãdo ꝑdẽ ꝯtingat: mẽdacio mortali. ꝓ q2 neſcit̃ vtrũ mẽdaciũ ꝓueniat ex radice mala ſiũ libidine. i. amore mortali vel veniali. ideo dicit ne forte. ⁊c̃. vnde non aſſerit pp ħ ꝙ ꝑdat aĩaʒ ſuã. Eſt aũt libido mortalis appetitus animi quo bonis eṫnis q̄lʒ tpalia ꝓponũt̃. vt vlt̃ Aug⁹ li. ꝯ̃ mẽdaciũ. libido ṽo venialis ẽ appetitus ſẽſualitatis vl' rõis quo aliqõ tpale nimis diligit̃: tñ ſub deo. hec Alex. vbi ſ̈. Sʒ nũquid oẽ mẽdaciuʒ eſt ꝓhibitũ in ħ ꝓcepto. ſ. nõ loqueris falſũ teſtimoniũ. Rº ꝙ ſic. loquẽdo de mẽdacio: qõ ꝓuenit ex libidine mortali. non ãt mẽdaciũ ꝓcẽdẽs ex libidine veniali. ſic nec in alijs ꝓceptis ꝓhibet̃ culpa venial'. Et qõ dicit Aug⁹ li. de mẽdacio ꝙ in nullo caſu ẽ mẽtiẽdũ: intelligit̃ q2 eſt malum ſm ſe: ⁊ mendaciũ mortale ſeparat a ṽitate dĩna. veniale ãt ad ſepatõem diſpõit. ħ Alex. an. vbi ſ̈. Querit̃ etiã qõ genus mẽdacioꝝ ſit grauius pctm̃. Rº ſm ꝙ beatus Aug⁹ dicit. gradus mẽdacioꝝ ſeqt̃ ordinẽ: ita ꝙ ꝑmũ eſt magnuʒ: ⁊ vltimuʒ ẽ minimuʒ. Rõ hui⁹ eſt. q2 ſm ꝙ vlt̃ phs li. Top. ſi magnũ in vno gn̄e excedit maximuʒ in alio genere: ⁊ ſimplr̃ hoc gen⁹ excedit illud. vñ ad hoc ꝙ aliqõ genus excedat alteꝝ: nõ opʒ ꝙ ſingula hui⁹ excedant ſingula alterius generiſ. ſ ꝙ ſũmũ in vno genere excedat ſũmũ ĩ alio genẽ. exm̃ põt poni de eqno ⁊ aſino. qñ g̃ int̃ mẽdacia oĩa: illud eſt maximũ quo qs intendit nocere in ſpũalibus: iõ ꝑmũ gen⁹ mẽdacij qõ fit in doctrina religionis cũ ad hoc ordinet̃ eſt it̃ oĩa mẽdacia ſũmũ. q2 ṽo non põt aliquis ꝓ cã maiori mẽtiri q̃ꝫ ꝓ ꝯſeruatõe ſpũalis boni: vel bono ſpũali ãnexi. ideo illud mẽdaciũ eſt leuiſſimũ: qõ fit ꝓ cõſeruãda corpis caſtitate: vel aliquo ſili. ⁊ ſic gradatim aſcẽdẽdo ⁊ deſcendendo eſt videre in alijs. vnde valde rationabiliter Auguſtinus ſpecies mendaciorum ⁊ gradus ordinauit.

(C)Irca 5m ar. pl'a querũt̃ .ſ. vtrum
ſãcti patres mẽtiti fuerint ĩ aliq̃b⁹
dictis ſuis que referũtur in ſacra
ſcriptura. R̷. i ſacra ſcriptura vt dicit au
gu. ĩducunt̃ aliquoꝝ geſta q̃ſi exẽpla pfe
cte virtutis: de quib⁹ non eſt eſtimãdũ eos
mẽtitos fuiſſe. ſi qua tam̃ ĩ coꝝ dictis mẽ
dacia videãtur ĩtelligi debent eẽ dicta figu
ralit̃ ⁊ ꝓphetice. Quod .n. dixit Abrahã
geñ. 22. ſe ad ſeruũ cũ puero reuerſurũ
non fuit mẽdaciũ. q2 ſm Alcuinũ ꝯſi iten
debat filiũ imolare: credebat tamẽ vt dicit
apl's q dominꝰ eũ ſuſcitaret. ſciebat .n. q
firma erat promiſſio qua dictũ fuerat ei.
In Iſaac vocabit̃ tibi ſemẽ. vel cũ dixit.
reuertemur. ſubintelligit̃ .ſi dominus vo/
luerit. Non eſt etiã mẽtitus abrahã gene.
12°. ⁊ 20. d. q Sara eſſ3 ſoror ſua. q2 vt di
cit Aug⁹ ĩ q̃oibus ſup geñ. hoc dicẽs. veri
tatẽ voluit celare: non mẽdaciũ dicere. ſo
ror .n. ſua dicebatur: q2 filia fratris eius
erat. vñ ipſe dixit geñ. 20. Uere ſoror mea
eſt filia patris mei: ⁊ non matris mee. q2
ſc3 ei attinebat ex parte patris. Iſaac etiã
dicẽs geñ. 26°. de Rebecca vxore ſua q
ſoror eius eẽt: non fuit mẽtitus. q2 erat ei⁹
ſoror ⁊ vxor. Iacob etiã dicens geñ. 27°. ſe
eẽ Eſau p̃mogenitũ Iſaac: non eſt mẽtit⁹.
quia hoc dixit miſtice: p eo q p̃mogenita
eius debebãt̃ ſibi de iure. ⁊ ſic Iacob erat
Eſau p̃mogenitus: nõ in pſona quidẽ: ſ3 in
iure p̃mogeniture. Uſus aũt fuit hoc mõ
loquẽdi p ſpũm ꝓphie ad deſignãdũ myſte
rium. q ſc3 populus mĩor .ſ. gẽtiliũ ſubſti
tuẽdus erat in locũ p̃mogeniti .ſ. popli iu/
deorũ: vel etiã ad deſignandũ q populus
ab eo deſcẽdẽs erat preferẽdus quantum
ad deu3: populo ab Eſau deſcẽdẽte. Iſaac
vero dixit hoc Iacob fraudulẽter egiſſe.
q2 eſtimabat. vnde nec ipſe mentitus fuit.
Ioſeph etiã geñ. 42° dicẽs fratrib⁹ ſuis. ex
ploratores eſtis: non fuit mentitus. q2 hoc
non dixit aſſerẽdo: ſ3 poti⁹ tentando: ſiue
ĩterrogando. Non fuit etiã mentitus geñ.
44°. dicens q habebat ſciam auguriãdi:
quia ibi ſumit̃ auguriũ cõiter p futuroꝝ
p̃uiſione. Uel põt dici q hoc dixit interro
gatiue exp̃mens opinionẽ populi qua3 de
ipſo habebat. Uel etiã ſm Augm 5°. ſuper
geñ. Ioſeph dixit illa non ſerio: ſ3 ioco: ⁊
iõ non eſt habẽdu3 p mẽdacio. mendacia
.n. a mendacibus ſerioſe dicuntur: qd̃ d3
intelligi ſm q mẽdaciũ dr̃ falſa vocis ſi/
gnificatio cũ intẽtõe fallẽdi. Quidã vo

laudãt̃ in ſcripturis nõ pp pfectã virtute3
ſ3 ꝓpter quãdã virtutis indolẽ: q2 .ſ. in eis
apparebat aliquis affectus laudabilis: ex
quo mouebant̃ ad aliqua indebita facien
da. ⁊ ſic Iudith laudat̃: non q2 fuit Holo
ferni mentita: ſ3 ꝓpter affectũ quẽ habuit
ad ſalutẽ populi: pro qua ſe periculis ex/
poſuit: licet etiã dici poſſit q eius v̾ba ſũt
ſm aliquẽ intellectũ miſticũ v̾a. vñ ſ3 glo.
ibidẽ ñ dixit illa adulatorie mẽtiẽdo: ſ3 fu/
tura ꝓphetice p̃dicãdo. Utrũ obſtetrices
peccauerint mortalit̃ vel venial'r in mẽda
cio ſuo: de quo dr̃ exo. i. q dixerũt. non ſũt
hebree mulieres ſicut egyptie. ⁊c̃. in quo
ſunt mẽtite ſm glo. ⁊ ſãctos. vr̃ .n. q mor/
talit̃. q2 dicit ibi glo. Greg. q benignitatis.
eaꝝ merces: que in et̃na vita remunerari
poterat per mẽdacij culpã in mercedẽ tem
poralẽ eſt cõmutata. Nihil aũt hanc ꝯmu
tationẽ facit niſi pctm̃ mortale. q̃. ⁊c̃. Con
tra hoc eſt glo. alia ibidẽ dicẽs. Leuioris ẽ
culpe ſi quis quã mẽtiat̃ preſtãdo benefi/
ciũ. Itẽ videt̃ q circa hoc Hiero⁹ ſit ꝯtra
ri⁹ Greg. d. ſup Iſai. v̾ſus finẽ. q dñs eis
p̃parauit domos ſpũales. ⁊ ſic videt̃ q ñ
retribuerit eis in pñti. R̷ndeo hic eſt mul/
tiplex modus dicẽdi. Unus eſt q obſtetri
ces mentite fuerunt p conſeruatione vite
pueroꝝ: ⁊ vite ꝓprie: ⁊ reſpectu vite pue/
roꝝ: mendaciũ illud fuit ex pietate: ⁊ pec/
catũ veniale: q2 erat mẽdaciũ officioſũ. re/
ſpectu v̾o vite ꝓprie quã magis diligebant
q̃3 veritatẽ: fuit ex libidinoſo amore vite
ſue: ⁊ eo tẽpore quo ueritas erat ꝯfitẽda .ſ.
quãdo interrogate fuerũt ĩ iudicio a iudi
ce: ⁊ ſm hoc fuit peccatũ mortale: ⁊ abſtu/
lit̃ eis mercedẽ quã prius meruerant par
uulos dei timore ſeruãdo. ⁊ ſm hoc loquũ
tur diuerſimode ſancti. ⁊ huic opi. magis
videt̃ adherere Alex. an. 2° .t. 2. c. de men
dacio. ar. 6°. q. 2ᵃ. Sed ille modus dicendi
eſt ſm Boñ. 3° di. 38ᵃ. q. circa littera3. q. i.
calumniabilis: q2 duꝝ videt̃ dicere q ali
quis dicẽs aliquod leue mẽdaciũ p ſalute
corporis ſui mortal'r peccet. Dicunt etiam
aliqui: vt dicit Ric. 3°. di. 38ᵃ. in expoſitõe
littere q obſtetrices: quia requiſite in iudi
cio a iudice: vbi quilib3 tenet̃ non negare
veritatẽ: mẽtite fuerunt. iõ mentiẽdo mor/
talit̃ peccaſſent: niſi fuiſſet opus miſericor
die. cuius ĩquiſitio ad Pharaonẽ nõ pti
nebat. q2 non eſt data aliqua ptãs hõi ad
agẽdũ aliquid ꝯ deũ. Ali⁹ aũt modus di/
cendi eſt q in obſtetricibus illis eſt duo

ꝯſiderare.ſ.beneficiū pietatis p̄cedens: ⁊
mendaciū ſubſequēs. ⁊ primū fuit ex pie
tate quadā naturali: quod quidē nō erat
vite eterne meritoriū de cōdigno: qꝛ ñ erāt
in charitate: ẜ de congruo: qꝛ diſponebat
eas ad charitatem: ẜ mendacium ſubſe⸗
quēs diſpoſuit ad ꝯtrariū: ⁊ ideo pietas p̄
cedēs fuit tēpoꝛalr̄ remunerata pp̄ mēda
ciū: quod ad grām ſiue charitatē viaꝫ im
pediuit: qd̄ quidē facē pōt veniale. ⁊ h̄ vlt
dicē Grego⁹. cū dicit. Benignitatꝭ earum
merces que ī etna vita remunerari potat:
poterat inq̄ꝫ potētia remota: non potētia di
ſpoſita ⁊ ꝓpinqua. ⁊ ex hoc nulla eſt ꝯtra⸗
uerſia inter Gregoꝫ ⁊ Augꝫ. nec etiā inter
eos ⁊ Hieroꝫ. qꝛ ip̄e non vlt dicere ꝙ ob
ſtetrices habuerint domos ſp̄uales ꝑ grē
aſſecutōem: ẜ ꝙ quodāmō preparate fue⸗
rint ad grām per timorē ⁊ pietatē. Et huic
modo dicēdi adheret Boñ. vbi ſup̄. Huc
etꝭ moduꝫ ponit Alex. vbi ſupra. 3⁹ mod⁹
dicēdi eſt ſm Tho. 2ᵃ 2ᵉ. q. 110. ar. 4º c. 3ᵐ.
.ſ. ꝙ obſtetrices quo ad effectū precedētē
meruerūt remuneratōem eternā. vñ Hie⸗
rony⁹ exponit ꝙ dñs edificauit eis domos
ſp̄uales: ẜ quo ad actū mēdacij nō merue
runt remuneratōem etnā: ẜ forte aliquaꝫ
tpalē: cuius merito non repugnabat defor
mitas illi⁹ mēdacij: ſicut merito remunera
tionis etne. ⁊ ſic intelligi debēt v̄ba Greg.
.s. ꝙ merces benignitatꝭ eaꝝ que potuit
eis in eterna vita retribui p̄miſſa clp̄a mē
dacij: in remuneratōem tēpoꝛalē ē declina⸗
ta. Non. n. intelligit ꝙ ꝑ illō mēdaciū ami
ſerint remuneratōem etnā quā iā merue
rant ex affectu p̄cedenti. ſm v̄o Alex. 3º. t.
.1. c. de 8º p̄cepto. ar. 6. c. 7ᵐ ad oppᵐ. ſi mē
daciū obſtetricū ꝓceſſit ex libidine moꝛta
li: puta ſi diligebāt vitā tpalē hebꝛeoꝝ ſu⸗
ꝑ deū fuit moꝛtale. ⁊ ī h̄ caſu loqt̄ Greg⁹
ſi v̄o ꝓceſſit ex vēiali libidine. i. amoꝛe ſb̄
deo: fuit vēiale. ⁊ ſic loquit̄ Hiero⁹. ſuppo
nēs eas ex pietate fuiſſe mētitas. ſb̄ deo tñ
vitā illoꝝ dilexiſſe: ⁊ ideo vitā etnā meru
iſſe. Eſto ꝙ aliquis videat ſibi ꝑiculum
iminē amittēdi caſtitatē. nūquid licebit ei
mentiri ꝓpᵗ illō ꝑiculū euitādū. Ad h̄ rñdꝫ
Alex. an. 2º. t. 2º. c. de mēdacio. ar. 7º. q. 2ᵃ.
⁊ Boñ. 3º. di. 38ᵃ. ar. 6º. in rñſiōne ad pri
mā qōem. ꝙ ille qui ē in tali ꝑiculo ꝯſtitu
tus: aut eſt ꝑfectus amatoꝛ ꝯtinētie: aut im
ꝑfect⁹. ſi eſt ꝑfect⁹ ita ꝙ poſſit ꝯfidē de ꝯti
nētia mētis: nō dꝫ mētiri ꝓ vitāda coꝛru⸗
ptōe carnis. qꝛ ſicut dixit beata Lucia. Si
me inuitā violauerꝭ: caſtitas mihi dupli⸗
cabit̄ ad coꝛonā. in tali. n. eē poſſet illa paſ
ſio ſine culpa. Si aūt eſt impfect⁹ rōabilr̄
timere dꝫ ne ſuccūberet ſi ad ſtatū illū ve
niret. ⁊ iō ei cōcedit̄ euadē ꝑiculū maioꝝ.
peccati ꝑ minus pctm̄. vñ ſani⁹ ꝯſiliū ē tali
falſū aliqd̄ dicē q̄ꝫ illā paſſionē ſuſtinē. Et
hoc eſt quod dicit Aug⁹ li. de mēdacio. pec
cata illa que ita cōmittūtur in hoīe: vt eū
faciant īmundū: ⁊ in peccatis noſtris vita
re debemus: ac ꝑ h̄ nec peccata dicēda ſūt.
qꝛ iō fiunt vt imūditia euitet̄. qd̄ intelligi
dꝫ nō ꝙ nō ſint peccata ſimplr̄. ẜ ꝙ non
ſint grauia. Et ſicut dictū ē de viro īꝑfecto
reſpectu ſui. ſic etꝭ dd̄ ē de viro īꝑfecto r̄ſpe
ctu alteri⁹ īꝑfecti ſm Boñ. vbi s̄. Utꝝ
liceat alicui dicē mēdaciū: vt ad fidē vl̄ re
ligionē alliciat primū. Rndet Boñ. vbi s̄
rñſione ad. 2. q. ꝙ nō: qꝛ nō indiget de⁹ mē
dacio noſtro: nec dꝫ aliquis credē ꝙ aliqſ
conuertat̄ ꝑ falſā ſuggeſtionē. ẜ poti⁹ ꝑ ſp̄s
ſancti inſpiratōem. qꝛ vt dicit Grego⁹. in
vanū laboꝛat lingua doctoꝛis: niſi int⁹ ope
retur grā ſaluatoꝛis. Utrū p̄dicatoꝛ ⁊
doctoꝛ theologie ſēꝑ moꝛtalr̄ peccet mētiē
do: cū faciat ꝯ̄ doctrinā ſuā: que ē doctria
veritatis. Rndet pe. 3º di. 38ᵃ. ꝙ non. gra⸗
uius tñ peccat ſi ſcandalū vl̄ cōtēpt⁹ do⸗
ctrīe ſit annexū. tunc. n. ſi ſciēs hoc mētitur
moꝛtalr̄ peccat. Si dicat̄ ꝙ faciat ꝯtra do
ctrinā dd̄ ꝙ facē ꝯtra illud quod hō docꝫ
faciēdū ex neceſſitate pctm̄ ē moꝛtale. ſed
non ꝯtra illō qd̄ docet ex ꝯſilio vl̄ vtilita
te. Utrū liceat alicui mētiri ꝓ ꝯſuanda
alterius vita. Rndet pe. 3º. di. 38ᵃ. ꝙ non.
nꝫ etꝭ impfecto. lꝫ. n. īꝑfecto v̄itatē celare.
ẜ nō falſitatē dicē ſm Augᵐ. ar. ꝓ eo. 22ᵃ
.q. 2ᵃ. p̄ᵐ. ⁊ di. 14ᵃ. ꝙ ait. que ſūt capitula
Aug. ⁊. 22ᵃ. q. 2ᵃ. omne. qd̄ ē capᵐ Iſido.
Impfect⁹ g° de q̄ſito ad moꝛtē dꝫ celare v̄i
tatē. ſ. ſophiſtice vel figuratiue querentes
deludēdo: vel oīo tacēdo: vel exp̄ſſe ſe non
īdicatuꝝ aſſerēdo: ẜ nō dꝫ falſū dicē. Si
vero ex eo ꝙ nō mētit̄ ꝯiecturā accipiūt.
nō tñ ip̄e ꝓdit. Si dicatur ꝙ Aug⁹ dicit
ꝙ hoc nō cōuenit ꝑfectꝭ. 22ᵃ. q. 2ᵃ. ne qs.
g° a ꝯ̄rio ſēſu ꝯuenit īꝑfectꝭ. Rᵒ ꝙ dicit il⸗
lud nō ꝯuenire ꝑfectꝭ. nō qꝛ ꝯueniat alījs
ẜ qꝛ min⁹ ꝯuenit eis. vñ Aug⁹ li. de mēda.
De q̄ſito igt ad moꝛtē ſi neſcis: te neſcire
fatēdū ē. ſi ſcis. ñ ē dd̄ neſcio. ſi āt ſit neceſ
ſario dd̄ dices. ſcio vbi ē: nūq̄ꝫ āt demōſtra
bo. ſꝫ āt hoſti. t. de pe. ꝑt rñderi. ſi talē q̄ris
curre illuc cito. ita tñ ꝙ ſibi oñdatur alia

via q̄ fugiēs teneat: vel alius loc⁹ q̄ vbi latet. vel ſic multi domū iſtā intrāt ⁊ exeunt q̄s nō video: nͅ ſcio ubi ſit. i. in quo angulo dom⁹. vel ſic. nō vidi eū diu ē. poſſū ȝ .n. intelligē illud diu ſicut volo. vel ſic. nō eſt hic. i. in loco ubi ſū.

De falſo teſtimonio ⁊ teſtib⁹. ti. 37⁹.

Poſtea conſiderādū ē de falſo teſtimōio. ⁊ pmo de pctō eius. 2⁰ de pena ei⁹. 3⁰ q̄lr teſtis i teſtificādo ſe hēre debȝ. 4⁰ an teſtes ſint cogēdi: ⁊ qualit̄. ⁊ quādo. 5⁰ vtꝝ teſtes peccēt ſe ſubtrahēdo a teſtimonio. 6⁰ vtruȝ liceat eis pecuniā recipe p ferēdo teſtimonio. 7⁰ qui pnt eē teſtes. ⁊ qui nō. 8⁰ quot teſtes requirūt̄. cetera de teſtib⁹ relinquo iuriſperitis gr̄a breuitatis. Circa pm̄ ſciēduȝ q falſū teſtimoniū ſēp eſt pctm̄ mortale. hȝ. n. deformitatē. tū ex piurio: q2 teſtes nō admittūt̄: niſi iurati. ⁊ ex hoc eſt ſēp mortale pctm̄ ex ſuo genere: ſicut ⁊ quelȝ alia iniuſticia. tū ex falſitate ſm q oē mēdaciū nō tn̄ ex hoc hȝ q ſēp ſit mortale. vn̄ falſū teſtimoniū in iudicio platū ad iuſticiā ipediēdā: nō hȝ rōeȝ pctī mortalis ex mendacio: ſ; ex piurio. Nō etiā q in teſtimōio non dȝ hō aſſerē p certo quaſi ſciens illō de q̄ nō eſt cert⁹: ſ; dubiū dȝ ſub dubio pferre: ⁊ illō de quo ē cert⁹ p certo dȝ aſſerē. Si quis tn̄ ſollicite recogitās eſtimet ſe certuȝ eē de hoc: qō eſt falſū: nō peccat mortaliter aſſerēs illō: q2 nō dixit falſū teſtimonium per ſe ex intentione: ſ; p accn̄s ꝯ illō quod intendit.

Circa 2m̄ ſciēdū q ſicut dic̄ Aug⁹ teſtis falſus trib⁹ ē obnoxi⁹. ſ. deo: cuius pceptū ꝯtēnit. iudici: quem mētiēdo fallit. ⁊ pxio quē ledit. ex̄ de cri. fal. c. i. pp pm̄ ſeptēnis pnia ſibi tāq̄ piuro dȝ iponi. 6ª. q. i. qcūq̄. pp 2m̄ iſamabitur. 22ª. q. 5ª. ſi quis ꝯuict⁹. vel vberib⁹ caſtigabit̄. 5ª. q. 5ª. illi q. vel extraordinarie poſt̄ puniri. vt. C. de teſti. l. nullū. pp 3m̄ ſȝ modū leſionis condēnabitur. ar. C. de pe. iudi. qui male iudi. l. 2ª.

Circa 3m̄ ſciēd q teſtis dȝ pſōa cōis eē: ⁊ dȝ iurare tactis ſacro ſāctis euāgelijs: purā ⁊ merā vitatē quā nouit de facto ſup quo iducit̄ dicē: nulla adiecta falſitate. 3. q. 9. hortamur. ⁊. 4ª. q. 4ª. nullus unq̄. ⁊. 14ª. q. 5ª. ſi ſane. eps tn̄ nō tāgit euāgelia: lȝ corā eo ponāt̄. pt etiā ei iuramtū r̄mitti de ptiū volūtate. ſȝ ray. ar. ex̄ de iureiur. cū qdā. ⁊. C. de iureiur. l. i.

Circa 4m̄ ſic diſtingue ſȝ gof. ſ. q aut requirit̄ teſtimoniū in cā ciuili: aut in crimiali. ſi i ciuili: tūc gnālit̄ quilȝ ſciēs vitatē dȝ cogi phibē teſtimoniū vitati. C. de teſti. ſi qn̄. ⁊. 14. q. 2. quāq̄. Si in crimiali: aut agit̄ de crimie ciuilr̄. ⁊ ſic ēt ſt̄ cogēdi. ex̄ de teſt. co. ptea. ⁊. c. cū ꝯ. Aut crimialr̄. ⁊ tūc aut agit̄ de crimie falſi. ⁊ ſic ēt ſūt cogēdi. vt in. c. cum ꝯ. Aut de alio crimie: ⁊ tūc gnālr̄ nō ſūt cogēdi. ex̄ de teſti. co. dilectoꝝ. pterq̄ ſi p alios vitas nō pt liquē. vt in. c. quāq̄ palle. Ul' niſi ſe ſubtrahāt gr̄a. odio. vel timore. ex̄ de teſti. co. c. i. Sūt āt cogēdi p cēſurā eccliaſticā. vt pȝ ex forma lr̄aꝝ papę p clauſulaȝ illā .ſ. teſtes āt. ⁊c. q̄ ſi nō ponat̄ ibi: vt ſolet fieri qn̄ in eis ſit mentio de crimie: nihilominus iudex ad iura ſe referat: ⁊ teſtes cogat: vel nō cogat ſm ſupdicta. Cōſuetudo tn̄ curie romane ē q in cāis de fcō vbi agitur de crimie: nullū teſtē cogat q̄lrcūq̄ de eo agat̄. ⁊ idē ſeruat i litteris nō apponēdo clauſulā pdictā. Nōt etiā. Ray. ti. de rapto. q qn̄ quis pp defēſ. pbatōnȝ rē ſuaȝ amittēt: tunc pſone puilegiate vt pſbyteri cogēdi ſūt iurati teſtificari. 14ª. q. 2. quāq̄ nō tamē in cauſa ſāguinis.

Circa 5m̄ ſciendū ſm gof. q illi qui ſubtrahūt ſuū teſtimoniū illi rei: q̄ nō niſi p eos pbari pōt: mortalit̄ peccant. ⁊ iō cogēdi ſunt ſatiſfacē: ſicut de alijs mortalib⁹. 6ª. q. i. illi qui. ⁊ maxime peccat q metu alteri⁹ celat vex. vn̄ Aug⁹ .11ª. q. 3ª. quiſquis metu cuiuſq̄ ptātis vitatē occultat: irā dei ſup ſe puocat. q2 magis timet hominem q̄ deuȝ. ⁊ p⁹ pauca. vt̄ q̄ reus ē: ⁊ qui celat vex: ⁊ q mēdaciū dicit: q2 iſte n̄ vlt pdeſſe: ⁊ iſte vlt obeſſe. Tho. vo 2ª 2ᵉ. q. 70. ar. i. c. circa h̄ ſic diſtinguit. .ſ. q qn̄ requirit̄ teſtimoniū alicui⁹: aut regrit̄ auctoritate ſupioris cui tenet̄ obedire in his q̄ ptinēt ad iuſticiā. ⁊ ſic tenet̄ ferre teſtimoniū in his i quib⁹ ſm ordinē teſtimoniū exigit̄ iuris: vt in manifeſtis: ⁊ in his de qb⁹ infamia pceſſit. in alijs vo non tenetur. Aut regrit̄. nō tn̄ auctoritate ſupioris. ⁊ tūc ſi teſtimoniū requiritur p liberatōe hois ab iniuſta morte ſiue pena quacūq̄ vl' falſa infamia: ſiue etiā ab oliq̄ dāno tenetur teſtificari: ⁊ſi etiā teſtimoniū ei⁹ nō requiritur: tenetur facē qō in ſe ē: vt denūciet vitatē alicui qui poſſit ad h̄ pdeſſe ſȝ

illó ꝓuer.24º.erue eos qui ducuntur ad morté. ⁊ Ro.i. Digni ſunt morte.⁊c. glo. cōſentire ē tacere:cū poſſis arguere. Sup his vͦo que ptinēt ad ɔdēnatōem alicuiꝰ nō tenetur aliquis teſtificari: niſi cū a ſuꝑiori cogitur ſꝫ ordinē iuris: qꝛ ſi circa h̄ vitas occultetur : nulli ſpāle dānum ex h̄ naſcitur.⁊ ſi periculū imineat accuſatori: non eſt curādū:qꝛ ſe ſponte īgeſſit in h̄ ꝑiculū .alia vero rō eſt de reo: cui ꝑiculū imminet ipo nolēte Sꝫ nūquid lꝫ hōi teſtimoniū ferre de cōmiſſis in ſecreto ſibi. Rº ꝙ nō. de ɔmiſſis.ſ.ſibi in ſecreto ꝑ ɔfeſſionē:ſi nouit ea tm̄ ꝑ viā ɔfeſſionis. qꝛ vinculū ſacri eſt maius hois precepto. circa vero ea que cōmittūtur hōi ſb̄ ſecreto alr̄ qꝫ per confeſſionē. ſic diſtinguit Tho.2ª.2ᵉ.q.70.ar.i.c.2ᵐ.ſ.ꝙ ſi ſint talia que ſtatim vt nouit ea manifeſtare tenetur : vt ſi pertineāt ad corruptōeꝫ multitudinis ſpiritualē vel corporalē:vel etiā graue dānuꝫ alicuiꝰ pſone :tūc ꝑ ſecreti ɔmiſſū obligari nō pōt : quin de his teſtificet̄ vel ea denunciet:qꝛ alit̄ fidē frāgeret quā alteri dꝫ ſi vͦo ſint talia que qs ꝓdē nō tenet̄ : bene pōt obligari ad celādū ex h̄ ꝙ ſibi ɔmittūtur :⁊ tunc nullo mō tenet̄ ea ꝓdere etiaꝫ ex precepto ſuꝑioris .qꝛ celare ea tenet̄ de iure nature:ſup̄ qͦ nō ē prelatꝰ. h̄ Tho ibidē .de h̄ tm̄ vide in li.ſe.ti.67ᵒ. Quid ſi q iurēt teſtimoniū nō ꝓhibē. Rº credit gof. iuramētū eē temerariū qn̄ nō niſi ꝑ eos pōt de vitate liquere:tūc.n.poſſēt etiā ꝓpria auctoritate ɔtrauenire.22ª.q.4ª.in malis.⁊ h̄ qn̄ ē certuꝫ mortale ex h̄ ꝓuenire petīn: ſecus ē ſi dubitaret̄:tūc.n. eſſet priꝰ ſuꝑioris auctoritas regrēda.ex̄ de elec.venerabilē. Quid ſi vnꝰ int̄fuit negocio: ⁊ cuꝫ ſciat nō poſſe ꝓbari ꝑ vnū:iurauit nō ꝓhibere teſtimoniū vitati.credit gof.h̄ iuramētū eē temerariū.qꝛ ⁊ſi vnꝰ nō faciat ꝓbationē plenā:facit tm̄ ſemiplenā : ⁊ fit delatio iuramēti vt per illud ꝓbatio cōpleat̄. C.de rebus cre.in bone fidei. Quid ſi aduerſarius ſb̄trahat teſtes. Rº oſtēdit ſe fouē litē iniquā.ex̄ de teſti.ɔſtitutis.⁊ expiri dꝫ in ſe iudicis auctoritatē cluſā.

C Irca 6ᵐ ſciendū ꝙ teſtis nihil dꝫ recipe ꝓ teſtimonio ferēdo.qꝛ ſicī nō dꝫ eſſe ſnīa venalis:ita nec teſtimoniū.14ª.q.5ª.non ſane.expenſas tm̄ recipere pōt a ꝓducēte eū.4ª.q.3ª.§. vēturis. Quid ſi teſtis corruptꝰ dicat teſtimoniū falſū. Rº teſtimoniū nullū eſt : ⁊ qꝛ venale:⁊ qꝛ falſū:⁊ pret̄ penā falſi tenet̄ i iudicio aīe illi quē ſuo teſtimonio leſit ad oē īter eſſe.ar.ex̄ de teſti.ſicut. Pecunia vero data nō reſtituet̄ ei qui turpit̄ dedit : qꝛ ei obſtat ꝓpria turpitudo.vt in.c.non ſane: ſꝫ ei in cuius iniuriā data videt̄ .i.q.i. iubemus. Quid ſi pecunia ſit data ſimplicit̄ vt teſtimoniū ferret̄ : dici pōt in hoc caſu ſm̄ gof.ꝙ ille qui dedit eā repetē pōt: ſi nō dedit eā aīo vt teſtē corrūpet: ſ vt ſibi iuſticiā cōſeruaret.ar.ex̄ de ſimo.dilectꝰ.⁊ 14ª.q.5ª.nō ſane.

S Equit̄ videre de 7º.ſ. qui pn̄t eſſe teſtes ⁊ qui nō. Circa quod ſciendū ꝙ in teſtibꝰ potiſſime.7.ſūt ɔſiderāda.vn̄ vſus. Cōditio ſexꝰ etas diſcretio fama.Et fortuna fides : in teſtibus iſta requires. Cōditio.qꝛ ſi ē ſeruus a teſtimonio repellit̄.4ª.q.3ª.§.itē in criminali. vſ. itē liberi. Diſtinguit̄ tm̄: qꝛ ſuus aut ē manumiſſꝰ: ⁊ tūc recipi pt̄ i teſtimoniū eoꝝ que vidit tēpore ſeruitutis. Aut ē manēs ſuꝰ: ⁊ tūc aut iterrogat̄ de his q̄ ꝑtinent ad dn̄m ſuū :aut de alijs.in pͥmo caſu non admittit̄ .ſ.nec ꝓ dn̄o:nec ɔ̄ dn̄m: niſi in criminibꝰ exceptis.ſ.adulterij.frandati cenſus.⁊ leſe maieſtatis.iterrogari tm̄ in facto ſuo poſſūt.ut in dicto.§.itē ſerui. Quidā āt dicūt alios caſus duos .ſ. cū vir vxorē dr̄ occidiſſe ſm̄ legē vlt.de ſiccarijs.⁊ cū agit̄ de occiſo dn̄o. In his vͦo que ꝑtinēt ad alium qꝫ ad eius dn̄m admittit̄ ſuus in defectū teſtiū.vt in dicto vſ. itē ſerui. Sexꝰ qꝛ mulier nō admittit̄ ad teſtimoniū cum agit̄ de crimīe criminalit̄. admittit̄ tm̄ cum agit̄ de crimīe ciuilr̄ eti.ɔ̄ clicos.ex̄.e.qm̄. ⁊ in crimine excepto.vt i ſimo.ex̄ de ſimo. tāta.⁊ in cā inquiſitōis ⁊ denūciationis ⁊ exceptōis.ex̄.e.tā litteris.⁊.c.ſup eo. ⁊ in cā ciuili ꝑterqꝫ i teſtamētis 4ª.q.2.§.ſi teſtes.⁊ in cā matrimoniali.vt in.c.tam litteris.⁊ ex̄ de ver.ſigni.forus.in glo.. Etas qꝛ maſculus minor.14.ānoꝝ.⁊ femīa minor.12. annoꝝ:nō admittit̄ in ciuilibꝰ.4ª.q.3ª.c.i. In criminalibꝰ aūt minor.20.annorum.4ª.q.5ª.§.item in criminali.in vͦ. item teſtium. Poteſt tamen pubes.14.annorum teſtificari in criminibus exceptis. vt in nece domini occiſi : ⁊ leſe maieſtatis .ff.ad Sil.l.2ª.⁊. 4ª.q.3ª.c. pͥmo. in glo. ſed ⁊ pubes teſtificari poteſt de his que vidit i etate pupillari. ⁊ maxime de his que vidit cū erat proximus pubertati .ff.c.l.i.

Diſcretio.q2 ⁊ furioſus ⁊ mente capt⁹
repellitur ſicut ab officio iudicandi.3ª.q.
7ª.§.tria Fama.e.x̃.e.de teſti.teſtimoniũ
Nõ ſm Abbatẽ in cã crimiali repellit̃ qs
ꝓpter infamiã iuris. vel facti.in ciuili vero
nõ repellit̃ ꝓpt̃ infamiã facti.vt in.c.teſtio
niũ. Quid ſi ꝑduxi ꝯ te teſtẽ infamẽ: ⁊
eundẽ poſtea ꝑducis ꝯ me:nunquid eũ re
pellẽ poſſũ. Rᵒ ꝙ nõ.ſ. rõe eoꝝ que prius
ꝯmiſit q̃ ꝑducerẽ eũ:ſ; rõe poſtea ꝯmiſſo/
rũ ſm Guil.durãdi. Fortuna.q2 paup
repellit̃ qui de facili cã lucri mẽtit̃.4ª.q.5.
itẽ in crimiali.vẽ.teſtes. ſm tñ Jo.ſi caret
ſuſpitõe:bene admittit̃:Inſti.de ſuſpec.tu.
.§.vlt. Fides.q2 infidelis nõ admittit̃
ꝯ fidelẽ.e.x̃ de here.c.i. Licet ãt p̃dicta.7.
potiſſime ſint in teſtib⁹ ꝯſiderãda. ſunt tñ
ꝯſiderãda ⁊ alia.ſ. 8ᵒ ſi ſit inimicus. q2
talis repellit̃ a denunciatõe ⁊ accuſatõe ⁊
teſtimonio.e.x̃ de accu. cũ oporteat.⁊ ab in
quiſitõe.q2 inimic⁹ nõ põt eẽ iquiſitor ibi
dẽ.c.ad petitõez ⁊ a iudicio.e.x̃ de r̃iti.ſpo.
itẽ cu; quis. Reliqt̃ ãt arbitrio iudicis que
inimicitie a predictis repellãt.ff.de qõib⁹.l.
.i.§.qõi.Et quidẽ ſm Guil.etiã.leues inimi
citie a predictis repellũt p̃terq̃ a teſtimõio
q2 teſtẽ nõ oĩo repellũt:ſ; debilitant.in aut̃.
de teſti.§.ſi ṽo.coll.7ª. 9ᵒ nullus admit/
titur in cã de re ꝓpria.4ª.q.3ª.§.itẽ in cri
minali.Nõ ſm gof.nullus admittit̃ in cã
ſua p̃ncipalr̃ vel ſcdario.C.e.l.oĩbus. vñ
vẽditor in cã rei vẽdite nõ admittit̃ ꝓ em
ptore.q2 ꝓpria vẽditoris cã vr̃. nec debitor
in cã pignoris ꝓ creditore.ff.de appel.l.ab
executore. Fallit hoc in legatarijs ⁊ ꝯmiſ/
ſarijs qui ferũt teſtimoniũ in cã teſtamẽti:
cum agit̃ de hereditate:non de legatis ⁊ fi
deicõmiſſis. Fallit etiã hoc in collegijs ⁊
corregularib⁹. Monachi.n. ⁊ clerici in
cãis mõaſterij ſui ⁊ ecclie ſue pñt teſtifica
ri.ita tñ ꝙ ſtatuãt vnũ vl̃ duos ꝓcurato/
res ad agẽdu; ⁊ reſpondẽdu;.⁊ illi duo ñ
poſſunt eſſe teſtes in cã illa.ſ; alij poſſũt.e.x̃
.e.inſup.Silr̃ prelatus põt eẽ teſtis. ita tñ
ꝙ ponat aliu; ꝓcuratorẽ.q2 non põt eſſe
ſimul actor ⁊ teſtis ſm hoſti.Silr̃ yecono
mo:vel vicedño agẽte ꝓ rebus ecclie: põt
ep̃s teſtis eſſe.h̃ hoſti.e.x̃.e.inſuper. Inno.
ṽo ꝯdicit. 10.obſcuri ⁊ ignoti.tales.n. ñ
admittunt̃ niſi cum tormentis. in aut̃.co.
.l.ſancimus. ſ; gof. 11ᵒ executores nego
ciorum.vt procuratores.curatores. tuto/
res.⁊ ſindici non admittuntur in cauſa in
qua ſunt executores.e.x̃.e.inſuper. 12ᵒ ſo
cij criminis.e.x̃.e.veniẽs. ſ; intellige ꝙ ſo/
cij criminis ⁊ muneris nõ admittũt̃ ad te
ſtificãdũ:ſ; ad accuſãdũ ſic. ſocij ṽo crimi
nis nõ muneris admittũtur ad vtrũq; i cri
minibus exceptis:⁊ ad detegẽdã cõſpira/
tionẽ.e.x̃ de teſti.co.c.vlt. 13ᵒ nõ admitti/
tur quis in cã cõmuni. q2 cã cõis duoru;
eſt vtriuſq;.ff.de ritu nup.illud. 14ᵒ pat̃
non põt eſſe teſtis in cã filij. nec e ꝯ⁹: niſi i
caſibus poſſũt.n.pater ⁊ mr̃ teſtificari ꝓ
filio in cã matrimoniali.vt dicet̃.j.li.8ᵒ.⁊
in cã de etate ⁊ cognatõe ⁊ natiuitate.ff.de
ꝓba.l.etiã.⁊ in cã religionis.20.q.3ª.pre
ſens:⁊ in cã teſtamẽtaria.Inſti.de teſta.§.
in teſtibus. Oẽs autẽ alij ꝯſanguinei poſt
patrẽ ⁊ matrẽ admittunt̃ in cã ciuili: ſiue
ſint ꝓpinqui ſiue remoti: q2 non iuẽit̃ ꝓhi
bitũ.ff.e.l.i. In criminali aũt cã ꝯ fratrẽ:
vel ꝓ fratre non admittit̃ frat̃: niſi i crimi
ne hereſis.e.x̃ de p̃ſũp.litteras. Ber.ṽo e.x̃
.e.in litteris diſtinguit de cõſãguineis. ꝙ
aut ꝑ affectõem p̃ſumitur ꝯtra eos:ſic ñ
admittunt̃.aut nõ preſumit̃.⁊ ſic admittũ
tur.ſi tales apparẽt qui veritatẽ gratie p̃/
ponãt.4ª.q.3ª.§.itẽ eos teſtes. 15ᵒ non
admittuntur domeſtici vel familiares.nã
in criminali cã non l; accuſatores teſtes
de domo ꝓpria ducẽ.3ª.q.5ª.c.i. ⁊ dicunt̃
ꝓprie domeſtici vel familiares quibus im
pare põt rõe patrie vl̃ ꝑtãtis offic.4ª.q.
3ª.§.itẽ in criminali.vt vxor.colonus. ſer
uus.libtus. aſcriptiti⁹. mercenari⁹.filius i
ꝑtãte patris ⁊ oẽs habitãtes i domo.Nõ
tñ ſm hoſti.ꝙ ſi aliquis fuit colon⁹ meus:
vel mercenarius ⁊ mõ non eſt: talis de cõ
ſuetudine admittitur:vt ꝓ me teſtetur:niſi
ip̃m in fraudẽ eieciſſẽ a me:vt ꝓ me teſtifi
caret̃. Itẽ ſm Guil.vxor pro viro:vel qui
libet domeſticus pro domeſtico:non teſtifi
cat̃:niſi aduerſarius velit. q2 hoc ẽ intro/
ductũ in eius fauorẽ.ar.C.de leg. qd̃ fauo
re.ſicut aduocatus alteri⁹ ꝑtis ab alia ꝑte
põt in teſtẽ admitti.e.x̃.e.romana.⁊ patro
nus.⁊ gener.⁊ nur⁹ q ſũt de familia.C.de
ṽbo.ſig.l.fi.in p̃n.ᵒ Familiares dicunt̃ cõ
ſanguinei.affines.amici.4ª.q.3ª.§.itẽ te/
ſtiũ.nõ tñ quil; amic⁹ repellit̃: ſ; tãtũ ille q
eſt maxia familiaritate ꝯiunct⁹.ff.de ver.
ſig.late.nec quilib; affinis:ſ; q ex nuptijs
affinitatẽ ꝯtraxit.e.x̃ de eo qui co.diſcretio
nem. Admittuntur tñ quandoq; domeſti
ci in cauſa criminali. quandoq; in ciuili.
In criminali vero in duobus caſibus.
Primo cum canonici prelatũ ſuũ accuſãt

.2ª.q.7ª.lator.2° cū accuſat̃ matrimoniū
ꝓpter ꝯſāguinitatē.25ª.q.6ª.ca.i. Nota ſi
monachus vel cleric⁹ accuſet aliquē de
collegio pōt alios monachos in teſtes in/
ducē. qꝛ nō reputāt̃ magis domeſtici ac
cuſātis q̃ accuſati.ſi vero accuſet ex̃ neū:
tūc nō pōt.14ª.q.2ª.ſuper prudētiā. Ad/
mittunt̃ etiā.qñ domeſtici in cā ciuili.i.i le
gatario:vel fideicōmiſſario:q lʒ ſit dome
ſtic⁹:pōt ēt teſtificari in cā teſtamēti cum
agit̃ de hereditate. Inſti.de teſta.§. legata
rius. Itē in his que fiunt i caplo: qꝛ illa ñ
facile ꝓbāt̃:niſi p canonicoſ.ex̃.e.veniēs.
.2. Itē in his que fiūt in domo.C.de repu.
confeſſi. Itē i cā eccl'ie ſue:in qua ⁊ mona
chi ⁊ clici pñt teſtificari.ex̃.e.inſup. Cano
nic⁹ aūt nō tm̃ pōt eē teſtis in cā eccl'ie ſue:
ſʒ ēt pōt eē teſtis ꝯcanonici ſui in cā ꝓpria.
nō tm̃ ꝯ ſuū ꝯcanonicū:ſʒ etiā. ꝯ aliū.qꝛ nō
ē dōeſtic⁹ hi⁹:ſʒ eccl'ie tm̃ ſm Io.14ª.q.2ª.
ſup prudē. 16° non admittūt̃ illi qui co
gnoſcunt ꝑſonas litigātes.qñ.ſ.agit̃ de cō
tractib⁹.ar.i aut̃.e.§.i.⁊ ex̃.e.cū cām.i glo.
17° excōicati ⁊ ſuſpēſi.ex̃ de ac.oliʒ.qđ
ē ver̄ de ſuſpēſis ab hoīe ſm hoſti.ibidē.
18° ꝑiuri.ex̃.e.ſicut nobis 19°.ñ admit
tunt̃ ad teſtificādū crimioſi:ſi ſint de crimi
ne cōuicti:vel ꝯfeſſi: vel etiā. ſi adhuc poſ/
ſūt ꝯuinci.ex̃.e.ſup eo.ſm aūt leges tm̃ cō
dēnati repellūt̃. Sʒ nūqd teſtis cui cri/
mē obijcit̃ excipe pōt q excipiēs ſit crimi
noſus. Rꝫ q nō.qꝛ excipiēs ꝓſequit̃ ius
ſuū ſe defēdēdo:⁊ nullus ꝓhibet̃ a defēſiōe
iuris ſui:ēt ſi excōicat⁹ eēt.ex̃.e.teſtimoniū.
in glo. Hoſti.aūt dicit q ſi excipiēs ſit ex/
cōicat⁹:vel talis cui forus ē int̃dict⁹ repelli
pōt. Nota q crimioſus aut nō ē emda
tus de crimie.⁊ ſic repellit̃ a teſtīonio in oī
cā:p̃terq̃ in cauſa īqſitiōis: qñ.ſ.fit īqſi/
tio tā i capite q̃ in mēbris:tūc.n.recipitur:
qꝛ ea que domi fiūt p domeſticos ꝓbari
debēt.ex̃.e.veniēs. vñ ſufficiūt teſtes qua/
leſcūq̃ ſint:niſi ſint corrupti vl' inimici.ex̃
de ſen.⁊ re.in.cū.i.⁊.a. ſʒ ſi ex̃nei teſtes ad
ducerēt̃:tunc reqreret̃ q nō eēnt crimino
ſi.h gof.⁊ Io.2ª.q.i.de⁹ oipotēs. Bar. dic̃
q nō admittūt̃ criminoſi:niſi ſint de crimi
ne emēdati:vel niſi i criminib⁹ exceptiſ.ſ. ſi
ille ꝯ quē fit inquiſitio: fuit ātea de illo cri
mine infamat⁹.h Bar.in.c.deus oipotēs.
Aut eſt emēdat⁹ de crimie: ⁊ tūc aut eum
īfamia comitat̃:aut nō.ſi nō:admittit̃ i cā
ciuili:niſi ſit ꝑiurus q̃ tūcunq̃ peniteat. ⁊
idē eſt in cā crimiali ſi agat̃ ciuilr.ſi āt cri

minalit̃ repellit̃ niſi in crimibus exceptis.
.ſ.ſi ꝓbet ſe p preſbyter̄ penitētiā egiſſe: ſʒ
in alijs criminib⁹ repellit̃ ſiue ſit cōuict⁹ de
crimie i alio iudicio:ſiue poſſit ꝯuici: vel
etiā ſi grauata eius opio ſit p eo q qñq̃
fuit ſic repulſus. In crimie tñ hereſis ad/
mittit̃ etiā ꝑiur⁹.ſi autē eū infamia comi/
tet̃.vt ſi fuit cōdēnat⁹ de furto nomie ſuo:
qꝛ nō pōt facē iudex q talis infamia non
ſequat̃.ff.de furtis.nō poterit.ſic repellitur
in qualʒ cā:niſi fuerit ꝑus in integrū reſti
tutus.ex̃.e.teſtiom. 20.layci.layci.n.nō
poſſūt accuſare clicū:nʒ teſtificari ꝯ eū in
cā crimiali. Nō tñ q aut agit̃ de crimie ci
uilr aut crimialit̃.ſi ciuilr.ſ. in modū exce
ptōis ſic admittūt̃ layci ꝯ clicuʒ tā ad ac
cuſāduʒ q̃ ad teſtificandū.aut criminalit̃
⁊ tūc non admittūt̃ cōtra clicum ad accu
ſandū:nec ad teſtificādū in crimibus non
exceptis:niſi ſuā vel ſuor̄ iniuriā ꝓſequā
tur. In exceptis vero ſi accuſēt zelo malo
non admittunt̃.ſi vero zelo bono admittū
tur. Clicus aūt ꝯtra quē agit̃ de crimie ex
cepto:aut fuit ātea īfamatus de illo crimi
ne:⁊ tunc admittunt̃ etiā viles ꝑſōe ⁊ cri
minoſi:⁊ ad accuſādū ⁊ teſtificādū p̃t̃ ini
micos ⁊ ꝯſpiratores ⁊ participes crimīs.
ſpāle tñ ē in crimine ſimonie ⁊ leſe maie/
ſtatis:in quib⁹ admittunt̃ participes crimi
nis ad accuſādū:ſʒ non ad teſtificāduʒ.di.
79ª.ſi quis ꝓpt̃ quod hugo ītelligit de ſo
cio criminis:non muneris.qñ.ſ.res nō ꝓ
ceſſit ad actū.qꝛ pecuniā non dedit nec re/
cepit.qđ Io.non credit.qꝛ ſimonie crimē
ꝓcedit inſtar leſe maieſtatis. Aut eſt bone
fame:ſic non admittunt̃ layci niſi bone fa
me. Clerici vero ꝯtra clericos admittunt̃:
niſi ſint criminoſi:vel etiā irregulares:non
.n.poſſūt p̃ſbyteros accuſare:vel ꝯtra eos
teſtificari:qui ad ſacerdotiuʒ eligi ꝓhibē
tur .2ª.q.7ª.ipi quod eſt ver̄ ſʒ Io.in cā
criminali:non ciuili.vñ bigam⁹ non p̃t ac
cuſare clericuʒ criminalr:ſʒ ciuilit̃ tm̃. Sili
ter nec qui mēbrū amiſit aliquo caſu pōt
accuſare clericū ordīs ſupiorl. ſʒ clericum
eiuſdem ordinis vel īferioris accuſare po
teſt.2ª.q.7ª.clericus.⁊ hec ſunt vera de ac
cuſatione:ſecus eſt de denunciatione.extra
.e.cum nuncius. in glo. 21° accuſati de
crimine. Accuſatus enim de crimine pen
dente accuſatione non poteſt teſtificari in
cauſa criminali: nec aliquem accuſare:
niſi forte criminibus exceptis. nec etiam
poteſt ad ordines promoueri. extra .e.ca.

vlt.ſ in ciuili pōt admitti poſt ſñiam. etiā. ſi
ſit appellatū:quia adhuc eſt integer ciꝰ ſta
tus vt iteꝝ honoꝛibꝰ fūgatur.ff. de apel.in
ꝑo.nihil inno.l.vna.vbi dr ꝙ appellatōe
īterpoſita ſiue ca recepta ſit:ſiū nō: medio
tpe nihil nouari opȝ. 22° conſpiratoꝛes
hi.n.nō admittūt i teſtimoniū ꝯ illū ꝯtra
quē ꝯſpirauerūt.ſ ꝯ alios ſic.ex̄ de ſen. ⁊
re.iudi.cū.i.⁊.a.§.2°. 23° iudices aduo
cati aſſeſſoꝛes appellātis ī cā pncipali.ta
les.n.nō poſſūt eē teſtes in cā appellatōis.
li.6°.c.romana.⁊c. 24° mediatoꝛes.in
ꝯctibus.n.non admittit mediatoꝛ: niſi de
ꝯſenſu partiū.in aut.c.qm̄ vō 25° ſtatu
liberi.i.quibꝰ libertas ē ſub ꝯditōe relicta
cū ſint ſui.C.de ſtatu libe.ſtatu libi. 26°
liberti.hi.n.nō poſſūt teſtificari ꝯ patronū
⁊ filiū eius:vel ꝓ patrono.ff.de fideico.li.
paul.hoc fallit tñ in quibuſdā crimibus.

27° qui fuerūt ī cuſtodia publica ꝓ ali
quo crimīe:niſi prius ſe purgauerint.4a.
.q.3a.c.i. 28° hermofroditi.in his.n.qli
tas ſexus incaleſcētis oñdit an poſſint te
ſtificari in cauſis crimīalibꝰ:⁊ in vltimis
volūtatibꝰ:in quibꝰ mlr nō recipit.4a.q.
3a.§.itē hermofrodita.ſ ſi quis vtat vtro
qꝫ mēbꝛo:vt accidit qñ3 de facto:tūc eps
faciat eū eligē q̄ mēbꝛo velit vti:⁊ iurare
ꝙ decetero nō vtetur alio mēbꝛo ſm hoſt.

29° vaſalli nō pñt ꝯ dños vel ꝓ dñis
teſtificari in cā crimīali.ar.ex̄ de offi.deleg.
cām que int Guil.dicit ꝙ īmo pñt.l3 nō
poſſint eē iudices.Alij diſtinguūt ꝙ vaſal
lus aut ē obligatꝰ ad certa ſeruicia:⁊ non
ad iuramētū:⁊ tūc pōt.vt p3 de illis qui te
nēt decimas ab ecclia in feudū.ex̄ de deci.
qꝫuis.Aut ad pſtādū ſacrm fidelitatis:⁊
tunc nō pōt:qꝛ hiꝰ ſacrm repñtat quādā3
ſpēm ſuitutis.ar.ex̄ de re.iu.indignū. 30.
gratioſi.i.adulatoꝛes.2a.q.5.ſilr. 31° ſo
cius oīu3 bonoꝝ.ar.C.c.l.oibus.pōt tm̄
ꝓ parte ſocij ſui:nō ꝓ ſua teſtis eē:ita ꝙ
ei nullū emolumētū acqrat.ar.ex̄ de pbē.
dilectꝰ.ſ in fi. Ad ſ nota ꝙ qui repelli
tur ab accuſādo:repellit ēt a teſtificando.
4a.q.2a.⁊ 3a.c.i.hec tñ regula fallit.Pꝛio
in ciuilibꝰ:qꝛ clici qui ſūt irregulares:nō
ſuo crie vt bigami ⁊ mutilati admittūtur
ad teſtificādū ī ciuilibꝰ ꝯ clicū nō ad accu
ſādū.In crimibus vō neutrū pñt.2° ī mu
lieribꝰ que repellūt ab accuſādo:niſi ī ex
ceptis criminibꝰ:⁊ tñ admittūt ad teſtificā
du3:niſi in vltimis volūtatibꝰ.3° in crimi
nibꝰ ꝑuatis.in his.n.nō pōt accuſare cuiꝰ
nō itereſt:⁊ tñ pōt teſtificari.Itē quicūqꝫ
admittit ad accuſādū:admittit etiā ad te
ſtificādū.4a.q.2a.⁊ 3a.c.i.ar.a ꝯrio.ſ re
gula fallit.Pꝛio in crimibus nō exceptis:
qñ quis pꝛoſequit iniuriā ſuā vel ſuoꝝ.
tunc.n.quilibet pōt accuſare etiā infamis.
⁊ tñ infamis nō pōt teſtificari.3a.q.5a.cō
ſtituimꝰ.2° in criminibus exceptis vbi ad
mittitur laycus īfamis.ad accuſatōem cli
ci infamis.ar.ex̄ de ſimo.tanta.ſ non ad
teſtificādū:niſi pſumptōe aliqua pcedēte.
ar.ex̄ de regu.iu.cum in cōtemplatōe.hec
Io.i.q.i.ſiquis eps.⁊ 4a.q.2.ſup.c.teſtes
in ſūma.Itē oēs qui ſunt ſuſpecti in iudicā
do:ſuſpecti etiā ſunt in teſtificādo:qꝛ teſtes
ſine ſuſpitōe ⁊ infamia debēt eē.2a.q.7.te
ſtes.oēs tñ qui de iure poſſūt repelli:ſūt ad
mittēdi:ſi is ꝯtra quē ꝓducunt eoꝝ teſti
monio fuerit vſus in alio iudicio:niſi do
cuerit aliqd de nouo legitimū poſtea emer
ſiſſe.4a.q.3a.§.itē in criminali.vſ.item ſi
quis teſtibus.

SEquit vidē de 8°.ſ.qt teſtes req
runt.Circa qō ſciēdū ꝙ regulari
ter duo ad minus ſunt neceſſarij.
ex̄.c.veniēs.ī fi.vñ ſi nō potes ꝓbare tuā
intētōem:niſi per vnū teſtē cede actōe3 tu
am ex cā donatōis alicui amico tuo.⁊ ille
agēs pōt te ⁊ illū ꝓducē in teſtes.ar.ex̄.c.
inſuper.qñ3 tamē credit vni.⁊ pmo ī ma
trimonio ī fauoꝛē mrimonij.qñ3 creditur
vni in reſtitutōe in integrū.ex̄ de reſti.ī in
te.ex litteris.2° in reuocatōe mādati facta
ꝓcuratoꝛi.ex̄ de ꝓcu.ex inſinuatōe.3° qñ
partes cōſētiunt.ar.C.de fideico.l.fi.4° in
papa cui ſoli credit.20.q.i.quicūqꝫ.5° qꝫ
tū ad pꝛeſūptōem.l3.n.vnꝰ teſtis nō faci
at plenā pꝛobatōem.facit tñ pꝛeſūptōem.
di.86a.tanta.6° quādo querit de ꝯſcia ali
cuius.ex̄.c.tā litteris.§.fi.7° quādo fama
vel alia admicula aſſūt.ex̄.c.pterea.§.i.⁊
in fi.⁊ hoſti.ex̄.c.l3.8° de rebꝰ ablatis alicui
violēter credit e p ꝓpꝛiū iuramētū.ex̄ de
his que vi.ſup eo.9° qñ nō pīudicat ali
cui.vt de baptiſmo alicuiꝰ.de ꝯſe.di.4a.cū
itaqꝫ.In hoc tñ caſu credēdū ē tm̄ xpiano
ſi tñ pīudicaret alicui de baptiſmo alicuiꝰ:
nō credēt vni:vt ſi quid legatū eēt alicui
ſi baptizatꝰ eēt:tūc.n.pīudicaret hēdi ſm
Io.Idē ē de ꝯſectōe ecclie.10.qñ quis vlt
ꝓbar ſe pniā3 egiſſe:credit eiꝰ ꝯfeſſoꝛi.ex̄
de ſimo.nemo.⁊ poteſt dicere in generali.
ꝙ ille cōfeſſus eſt ſecum:⁊ credit eū3 peni
tuiſſe de omnibus peccatis.11° creditur vni

teſti de aliquo ꝙ habuit ſigna penitētie.12°
in cauſa denunciationis vbi perſona denū
cians eum vno teſte ſufficit ad ꝓbādum
charitatiuā monitōem.extra.eo.in omni.
13° vbi agitur ad impediēduz matrimōiū
ex̄ de ſpon.preterea.14° in cauſa teſtamen
taria:cuz teſtator vni fidez voluit adhibe
re.ff.de dote prele.Theopōpus.15°.quādo
quis habuit ꝓbabilez cauſā ignorantie:
vt ſi verberauit clericuz qui nō habebat
tōſuram: ſi iurauerit ſe ignoraſſe cū cleri
cum:creditur ei.extra de ſen.exco.ſi vero.
.2.Item quādoqꝫ nō ſufficiunt duo. ⁊ p̊/
mo cum accuſatur cardinalis.2ª.q.4ª.
preſul. 2° in teſtamentis.codicillis. ⁊ dōa
tiōibus cauſa mortis.vt patebit.ī in titul'
ſuis. 3° in probatiōe confeſſionis:perfecte
ſolutionis qnqꝫ requiruntur ſaltem non
rogati.licet ſufficerent duo rogati. 4° cuz
quis debitum quod cōtinetur in ſcriptis
vult ꝓbare ſe totum: vel eius partez ſol/
uiſſe.hoc enīz nō poteſt facere niſi per te
ſtes quinqꝫ idoneos qui interfuerunt.C.
eo.l.teſtiuz.

De iudicib' ⁊ coꝝ officialibus. ti.38°.

DEinde cōſiderandū eſt de falſi/
tate que cōmittitur cōtra ꝓpri/
mū in iudicio per alios ꝗꝫ p te
ſtes.Et p̊mo de falſitate iudicū.
2° aduocatoꝝ.3° accuſatorū.4° reorū:ſiū
coruz qui accuſantur. De predictis om/
nibus tractat pleniſſime Alex.an.3°.t.2°
parte.i.o.ſed ego de ipſis ponam hic aliq̄
breuit' magis neceſſaria in foro ꝯſciētie:
relinquēs alia iuriſperitꝭ gratia breuitatis.
Circa p̊mū primo dicēduz eſt de multi/
plici iudicio ⁊ ſuſpitiōe: ⁊ quali vel quo
iudicio iudex poſſit iudicare. 2° quid iuꝛ
de ſentētie inique latiōe.3°quid iuris de pe
cūia recepta a iudice.4° de iudicis idonei
tate. 5° de iudicandi modo ſiue qualitate.
6° de officialiuz iudicis dolo ⁊ cupiditate.

CIrca p̊mum nota ſm Augu^m in
omel'. de penitētia. ⁊ eſt in glo.i.
cor.5° ſuper illo verbo. Quis frat'
nominatur.⁊c̄. Hic inquit apl's dicendo.
noluit hominē ab homine iudicari ex ar/
bitrio ſuſpitionis:vel extraordinario vſur
patoqꝫ iudicio:ſꝫ potius ſm legez dei ⁊ or
dinem eccleſie:ſiue vltro cōfeſſuz: ſiue ac
cuſatum:⁊ cōuictum.ſm hoc igitur eſt du
plex iudicium.ſ.iudicium ſm legē dei ordi
natum:⁊ iudiciū temerariū.primū cōcedi/
tur homini:⁊ eſt duplex.ſ. iudiciuz diſcre
tionis ⁊ correptionis. Iudiciū diſcretōis
cōceditur omni hōi in manifeſtis ⁊ certꝭ.
iudiciuz vero correptiōis cōceditur prela
tis in cōuictis vel confeſſis. de quo i pſal'.
Erudimini qui iudicatis terram. Iudiciū
vero temerariū vniuerſalr' interdicit' hōi
eſt autē iudicium temerariū ex parte iudi
cātꝭ. ⁊ ex parte rei iudicate.Ex parte iudi
cantis tripliciter.p̊mo per vſurpatōem:ſi/
cut dicit glo.ſuper illud Math.7°. Nolite
iudicare.glo.temerarie. Iudiciū.n.temera
rium eſt quando illi quibus nō eſt cōmiſ
ſum iudicant. Ro.14°. Tu qui es qui iudi
cas ali.ſeruuz. 2° ꝓpter indignitatez. Ro.
2° In quo alterū iudicas:teip̄m cōdēnas
eadē.n.agis que iudicas. 3° ꝓpter ignorā
tiam. Dan.13°. Sic fatui filij Iſrahel non
iudicantes.neqꝫ qd̄ verū eſt cognoſcētes:
cōdemnaſtis filiaz Iſrahel. p̊mū hoꝝ eſt
temerariū ꝓpter defectū poteſtatis. 2m ꝓ/
pter defectū bonitatis. 3m ꝓpter defectum
ſciētie.Eſt aūt poteſtas de eēntia iudicij.bo
nitas autē ⁊ ſciētia ſunt de congruitate ⁊
idoneitate eius. Similit' ex parte rei iudi/
cate eſt iudiciū temerariū tripliciter. Pri
mo qn̄ iudicat' perſōa ꝗtū ad futuꝝ euē
tū.vnde ſuper illud Math.7°. Nolite iudi
care.⁊c̄.dicit glo. neſcim' qualis eſt futu/
rus:qui nunc apparet malus.de cuius cor
rectiōe deſperare:temerarium eſt iudiciuz.
2° cuz iudicatur intētio incerta. vnde ſup
illud Math.7°. Nolite iudicare.glo.ſunt q̄
dā incerta quo aīo fiant: de quib' iudicar'
temerariū ē.3° cū iudicat' factū occultuz.
ſcꝫ iudicāti.ſm quē modū dicit'.i. cor.4°.
Nolite ante tēpus iudicare quoaduſꝫ ve.
domin'.⁊c̄. Quātū aūt ad circūſtātiā iudi/
cij dr' iudiciū nō tm̄ temerariū: ſꝫ etꝭ iniu/
ſtū ex ꝑuerſitate aī.ſ.ordiſ ⁊ cāe.ſicut etiā
iudiciū dr' iuſtū ex aīo cā ⁊ ordie. Ex p̄di
ctꝭ pꝫ ꝙ iudex iudicare n̄ dꝫ aliquez de oc
cultꝭ:nꝫ de incertis: nec de his que nō per
tinēt ad ip̄m.aīs peccat ꝯtra ꝓximū. Tri
plex nāqꝫ eſt gradus ſuſpitiōis ſꝫ Tho.
2ª.2e.q.60.ar.3°c. Primus eſt cum quis
ex leuibus iudicijs de bonitate alicuius
īcipit dubitar'.⁊ h̊ ē pctm̄ vēiale:⁊ leue.pti
net.n.ad tentationem humanā: ſine qua
non ducitur iſta vita. vt habetur in glo.ſu
per illud .i.cor. 4°. Nolite ante tempus iu
dicare. Secūdus eſt cum quis ex leuib'
īdicijs pro certo maliciā alterius eſtimat.

⁊ hoc ſi ſit de aliquo graui: eſt peccatum
mortale: inquantum non eſt ſine cōtēptu
ꝓximi. vnde glo. ſubdit ibidē. ⁊ ſi ſuſpitio
nes vitare non poſſumus: q2 homines ſu/
mus. iudicia tamē .i. diffinitiuas ſētentias
continere debemus. 3ᵒ eſt cum aliquis iu
dex ex ſuſpitione ꝓcedit ad aliquē condē
nandū: ⁊ hoc directe ptinet ad. iniuſticiaȝ
vnde eſt peccatum mortale. Item ſm
Alex. an. 2ᵒ. t. 2ᵒ c. de ſuſpitione. ar. 7ᵒ. c. eſt
ſuſpicio triplex. ſ. temeraria. probabilis. ⁊
violenta. Temeraria eſt quādo pauca ſūt
ſigna mali: ⁊ multa boni. ⁊ ex tali ſuſpitō
ne iudicare .i. condēnare: eſt peccatuȝ mor
tale. Probabilis eſt quando ſunt multa
ſigna mali: ⁊ pauca boni. ⁊ ex tali ſuſpitō
ne iudicare eſt peccatū: ſ; non ita graue.
veniale tamē eſt dum ſtat in ſuſpitione.
ſi vero perueniat ad firmā aſſertionē cum
pertinacia: pſumitur eſſe mortale. Violēta
eſt quando apparēt omnia ſigna mali ⁊
nulla boni: ⁊ tunc nō eſt peccatū. De pre/
ſumptōe aūt quere. ſ. li. 8ᵒ ti. de ſig. ver. Ex
predictis patȝ ꝙ licet homini iudicare ho
minē: iudicio quidē ſm legē dei ⁊ eccleſie
ordinationē ordinato: non autem iudicio
vſurpato: nȝ iudicio ſuſpitioſo: niſi ſ; ſuſpiti
onē violētā. Si obijciat ꝙ Moyſes vr
vſurpaſſe iudiciū occidendo egyptiuȝ. di
cendum ꝙ hoc videtur feciſſe quaſi ade/
ptus auctoritatem ex diuina inſpiratione
vt videt per hoc quod dicit act. 7ᵒ. ꝙ per
cuſſo egyptio eſtimabat Moyſes itellige/
re fratres ſuos ꝙ deus p manus eius da/
ret ſalutē populo Iſrahel. Vel pōt dici ꝙ
Moyſes ibi defēdēdo hebreū exceſſit mo
duȝ debitū. ſicut innuit Ambroſ li. de offi.
⁊ Aug' ꝯtra fauſtū. ⁊ in qōibus exo. vbi
etiā vult ꝙ licȝ illud factū Moyſi fuerit
vitioſum. fuit tñ virtutis future ſignū. q2 li/
beraturus erat populum.

Circa 2ᵐ querit quid ſi iudex do
lo malo ſentētiā ferat iniquā. Rñ
ſm Ray. ti. de rap. ⁊ hoſti. in ſum.
ſi hoc faciat timore vel amore: ſiue odio ſi
ue cupiditate: ſiue aliqua alia cā tenetur
pciſe leſo ad oē itereſſe: niſi poſſet induci
ille p quo ſētētiā tulit ad integrā reſtitutio
nem. C. de pena iudicis qui male iudicat
.l. nouo iure. iiᵃ. q. 3ᵃ. quatuor. ⁊ ſm leges
multas alias penas ſuſtinē d;. imponi etiā.
d; ei pret reſtitutōem penitētia tāq; p gra
uiſſimo crimie. iiᵃ. q. 3ᵃ. quicūq;. Quid
ſi iudex iniquā tulit ſētentiā p imprudē/
tiā. Rñ ſm ray. ⁊ hoſti. tenet leſo ſm leges
inquātū equū ⁊ bonū videbitur religioni
iudicātis. ff. de exor. cog. l. fi. in iudicio tañ
anime tenet ad reſtitutōem. in culpa eniȝ
fuit: cum ſe inſufficientē ſciuit vel ſcire de/
buit: ⁊ tamē cām iudicare preſumpſit. ⁊
idē eſt ſi erat ſufficiēs quo ad ſciētiā: ſi ſtu
dere voluiſſet: ſ; quia negligens fuit: ⁊ ſtu
dere noluit quē cōdemnare debuit abſol/
uit. ⁊ eꝯᵒ. ⁊ procede hic ſm di. poſitam. ſ.
ti. de clerico percuſſore. ar. de homicidio ca
ſuali. in pncipio. Mitius tamē eſt agendū
cum iſto q; cum illo qui fecit doloſe. ſm ta
men Ros. ratio ſupradicta. ſcȝ ꝙ in culpa
fuit. quia ſe inſufficiētem ſciuit vel ſcire de
buit: non habȝ locum niſi in iudice ordiā
rio qui debet eſſe ſufficiens ad ſuuȝ officiū
delegatus aūt ſepe ex certa ſcientia delegan
tis eſt ignarus iuris: dūmodo ſit bonus
homo. ⁊ ꝙ talis ad reſtitutionē teneretur
ſi neceſſitate obediētie iudicaret: ⁊ bona fi
de de conſilio peritorū iniquam ſentētiam
ferrȝ: irrationabile cēt: niſi ī inquirēdo cō
ſiliū culpabilis: aut negligēs fuiſſet. tūc. n.
ad reſtitutōem teneretur.

Circa 3ᵐ qrit qd ſi iudex accepit
pecuniā vt ferret ſētētiaȝ. Rñ ſm
ray. ⁊ hoſti. ibidē. aut accepit pecu
niam vt iudicarȝ inique. aut vt bene. aut
ſimpliciter. In pmo caſu ſi tulit ſententiā
iniquā: tenetur ſicut dictuȝ eſt ſupra in il
lo qui iudicauit dolo. pecuniam aūt acce/
ptā ſiue tulerit ſentētiā iniquā ſiue iuſtam
ſiue nullā: tenet indiſtincte reſtituē: nō ei
qui dedit cum turpiter dederit: ſed ei in cu
ius iniuriā recepit. i. q. i. iubemus. ⁊ .l. iul.
repetundarꝝ. ar. 17ᵃ. q. 4ᵃ. ſi quis in atrio.
In 2ᵒ ⁊ 3ᵒ caſu ſimulr tenetur reſtituere.
quia cum ex officio teneretur iudicare bñ
⁊ gratis turpiter accepit. Et idem dicēdū
eſt ſi pecuniā accepit: vt non iudicaret. i. q.
.i. iubemus. ⁊ .l. iul. repetundarū. ⁊ extra
de ſimo. nemo. ⁊ iiᵃ. q. 3ᵃ. non licet. Sed
cui reſtituet. Reſpondeo illi qui dedit ſi bo
na intentione dedit. ſcȝ vt ius ⁊ quietem ſi
bi ſeruaret. i4ᵃ. q. 5ᵃ. non ſane. ⁊ extra de
ſimo. dilectus filius. i. Si vero dedit vt ſi/
bi iudicis animuȝ ſub recti ſpecie inclinarȝ
⁊ ita indirecte ⁊ tacite intendebat eum cor
rumpere: ſi hoc ſcit iudex non illi qui de/
dit: ſed pauperibus: vel ei in cuius iniu/
riam data fuit: reſtituere debet. vt in. ca.
preallegato. non ſane. vt dictum eſt ſu/
pra de eo qui dedit vt inique iudicaret.

Quid ſi nullo modo iudex ſētentiā fer
re voluit. ⁊ ideo pauper aliquis vel alius
ius ſuū amittit. Rn̄deo ſm̄ Ray. ⁊ hoſti.
iudex tenet: ⁊ facit litē ſuā. i. tenet̄ rſtituē
⁊ dz eſtimatōem litis leſo ꝓpter malitiam
vel negligētiā eius. 23ª. q. 2ª. domin⁹ de⁹.
⁊. c. q. 5ª. adminiſtratores. Nunquid iu
dices poſſunt a partib⁹ aliquid recipe. Rn̄.
non lʒ iudici vēdē iudiciū iuſtum: q̄ʒuis iu
riſperito liceat vēdere iuſtū conſiliū: ⁊ ad
uocato iuſtū patrociniū. ii ª. q. 3ª. non lʒ.
⁊. i4ª. q. 5ª. non ſane. vnde iudices ordia
rij non debēt aliquid petē etiā expēſas: cuʒ
ꝓpter iuſticiam tenēdam ſuas habeant di
gnitates ⁊ redditus aſſignatos. di. 86. nō
ſatis. ⁊. 23ª. q. i. militare. Judices vero p̄-
lati quibus papa cās delegat: non videt̄
ſm̄ hoſti. ꝙ etiā expenſas petere poſſint. ſi
tamē ſua ſtipendia ſufficiant ſibi: qꝛ de his
viuere debēt. vt in. c. militare p̄allegato: ni
ſi forte oporteat eos domum exire: qꝛ tūc
quaten⁹ plus expēdunt q̄ʒ expēderēt do-
mi: petē poſſēt. io. q. 3ª. cauēdum eſt ſane.
Et ſic intellige ꝙ alij dicunt eos expēſas
indiſtincte petē poſſe. ⁊ iura que ꝓ ſe idu-
cunt. ſ. ꝙ nemo tenetur ꝓprijs ſtipēdijs mi
litare. 28ª. q. i. iaʒ nunc. in fine. ⁊ ex̄ de pre
ſcrip. cum ex officij. Nam ⁊ ſi quis de mā
dato p̄ncipis ad aliā eat ꝓuinciā expendē
debʒ ea que domi expēdēt. in aut. de man
dato p̄n. §. illud. col. 3ª. ſʒ ſi litigantes ſint
paupes: nihil habebit. vt dicitur ibidē. §.
ſit quoq̄ʒ tibi. Si etiaʒ ordinarius dat de-
legatuʒ expenſas facē dʒ. ex̄ de offi. or. int̄
cetera. habētes. n. ſtipēdia eccl'iaſtica dicē
non poſſunt ꝙ militēt ſtipēdijs ꝓprijs. ex̄
de dona. c. 2º. ſi tamē equos: vl' aliquid ali
ud occaſione hi⁹ cauſe pderēt quod domi
non amiſiſſent: credo ꝙ petere poſſent.
ar. ff. de incendio. ruina. naufragio. l. i. §.
ex incēdio. ⁊ ſi vltra hoc iudices petant:
tanq̄ʒ indebitū repeti pōt. ar. ex̄ de cenſi.
ꝓcuratores. ⁊ ſentētia lata occaſione iſta:
non tenet. ar. ex̄ de exceſſi. prelatorū. Cum
ad quorūdā. Qua. n. fronte poſſunt expen
ſas petē: non ratiōe itereſſe. qꝛ hoc domi
expendiſſēt: nec ratione laboris: qꝛ pape
debent obedire: nec rōe iudicij: qꝛ non dʒ
eſſe venale. Nec peti debēt expēſe niſi oc-
caſione negocij de quo querit̄ facte. ex̄ de
ꝓcu. cuʒ pro cauſa. vnde ſi plus expēdāt
q̄ʒ domi expendiſſent: illud petant. vt dcm̄
eſt. dum tamen expenſe ſint moderate re
ſpectu pſone. extra de cenſi. ꝓcuratores.

⁊. ii ª. q. 3ª. illud. hec hoſti. Poſſunt tamen
iudices exenia moderata ſiū modica ſpō
te oblata recipē. vt eſculētum ⁊ poculētū.
⁊ hi⁹: que ſtatim conſumūtur vel non ex-
tendunt̄ ad munerꝫ quātitatem. di. i8ª. de
eulogijs. non tamē credo ꝙ a litigatorib⁹
debeant recipe etiam ſponte oblata propt̄
ſuſpitionem vitandam: niſi conſideratis
circūſtantijs poſitis. j. de ſimo. hec ray. Po
teſt tamē iudex aliqua petere ratione aſ-
ſeſſorum ſi petat bona fide: vt quia erat ei
periculoſū iudicare ſine conſilio. quia mi-
nus diſcretus erat. ar. di. 37ª. §. ſi. ſecus ē
ſi erat ſufficiēter ad hoc diſcretus: vel ni-
hil aſſeſſori dederit: vel nullū habuit: vel in
de partē ſibi aliquā accepit. quia tūc frau
dulenter petit ſm̄ Ray. ⁊ hoſti. Cōſulit igi
tur hoſti. ꝙ iudex aſſeſſoreʒ habeat de cō
ſenſu partium: ⁊ cum eo cōueniat: ⁊ ſi nō
conſentiant: ſʒ eius opinioni ſtare volunt
imputent ſibi. ipſi eniʒ non eſt periculū dū
modo iudicet ſm̄ conſciam iuris. ergo cle
rici neduʒ a malo: imo ab omni ſpecie ma
li debent abſtinere. ſic intellige ex̄ de offi.
or. inter cetera. quicquid alij dicant: verū
eſt tam̄ ꝙ quicquid ſit de iure: de facto ob
tinet ꝙ tam delegati q̄ʒ ordinarij: tam p̄la
ti q̄ʒ priuati: ex quo tanq̄ʒ delegati cogno-
ſcunt: expenſas omnes habere volunt ex
ſua conſuetudine praua: vel potius corru
ptela. Q autem prelatus nihil a clerico
ſuo petere debeat. probatur. ii ª. q. i. ſi quis
cum clerico. hec hoſt. ti. de vi. ⁊ ho. cle.

Circa quartum queritur vtruʒ p̄-
latus malus iuſte iudicare poſſit
ſubditos ſuos. Et videtur ꝙ non.
quia iudicium eius eſt temerariū propter
eius indignitatē: vt dictū eſt ſupra i p̄nci-
pio huius ti. p̄. Amb. dicit ſup illud pſal.
Beati imaculati. Jlle inquit iudicet qui
non agit ea que putat in alio puniēda: ne
cum de alio iudicat: in ſe ſententiam ferat
Contra. Math. 23º. dicit xp̄s de malis pre
latis iudeorum. Quecunq̄ʒ dixerunt vob̄
facite. ⁊c̄. Rn̄deo ſm̄ Alex. an. 3º. t. 2º. c. de
iudicib⁹. ar. 3º. c. Eſt iudicare de officio po
teſtatis: ⁊ eſt iudicare de idoneitate ⁊ meri
to poteſtatis. primo modo iudicare poteſt
prelatus malus. 2º. modo non niſi bon⁹.
p̄mum ſine ſcdo eſt damnabile iudicanti.
ſalubre tamen eſt ſubdito obtemperanti.
vnde mali p̄lati dum ab eccleſia tolerant̄
effugē iudiciū: nō ē licitum: obtemparc eſt
ꝓficuū. ⁊ ſʒ has duas vias diuerſimode

loquunt᷑ auctoꝛitates diuerſe. Ad hoc nõ ſm tho. 2ª. 2e q. 60. ar. 2º c. 3. ꝙ illi qui ſunt in grauioꝛibꝰ peccatis iudicare nõ debẽt eos qui ſũt in eiſdẽ peccatis: vel minoribus. vt dicit Chryſo. ſuper illud Math. 7º Nolite iudicare: ⁊ precipue ſi ſint publica: q2 ex hoc ſuos ſcandalizãt. ſi vero ſint occulta: ⁊ incũbat ex officio neceſſitas iudicandi: põt cum humilitate ⁊ amoꝛe vl᷑ arguẽ vel iudicare. vñ Augꝰ li. de ſmo. domini. Si inuenimꝰ nos in eodẽ vitio eẽ ingemiſcamus. nec tamẽ ideo homo ſic ſe cõdẽnat vt nouuꝫ peccatũ cõmittat: ẜ condẽnans aliũ oſtẽdit ſe ſilr cõdẽnabilẽ eſſe ꝓpter idẽ: vel ſilẽ peccatũ: vt Tho. ibideꝫ.

Sed nunquid inferioꝛ põt iudicare ſuperioꝛẽ. Rndeo iudicare dicit᷑ duplr. ſ. ꝓpꝛie: vt iudicare ex poteſtate ſiue auctoꝛitate: ⁊ cõiter extenſo vocabulo ad arguere coꝛripere ⁊ monere. Arguere pꝛopꝛie ẽ ſuperioꝝ reſpectu inferioꝛũ. vnde apl's ait Thymo. Argue cuꝫ omni imperio. coꝛripere eſt reſpectu pariũ. Math. 18º. Si peccauerit i te frater tuus: coꝛripe eũ int᷑ te ⁊ ipſum ſolũ. monẽ vero eſt inferioꝝ reſpectu ſupioꝝ. vnde Ber. ad Eugeniũ. mõeo te: non arguo. dicẽdum igit᷑ ꝙ iudicare ꝓpꝛie. ſ. ex auctoꝛitate merita examinãdo arguendo ⁊ puniendo: non eſt inferioꝝ: ſed iudicare cõiter ſumptũ. ſ. monẽdo ex charitate eſt bonoꝛũ ſubditoꝛũ reſpectu maloꝝ ſupioꝝ: vel pꝛelatoꝝ.

Circa 5m querũtur pl'a. ſ. vtꝝ debeat iudex iudicare ſꝫ veritatẽ quã ipſe nouit: vel ſm allegata. de hoc require ſupꝛa ti. de iuramẽto. ar. 10. q. 7ª.

Nunquid iudex põt contra aliquẽ pꝛocedere ſine accuſatoꝛe. Rº iudex eſt interpꝛes iuſticie. iuſticia vero non eſt ad ſeipm ẜ ad alterũ. ⁊ ideo opoꝛtet ꝙ iudex int᷑ aliquos diiudicet. hoc autẽ fit cum vnus eſt actoꝛ ⁊ alter reꝰ. Si ḡ ñ ſit accuſatoꝛ legitimus nõ fatiget᷑ reus. ex̄ de accu. c. i. quãdoq; tamẽ infamia tenet locum accuſatoris. Unde ſuper ill'd geñ. 4º. Uox ſang. ⁊c. dicit glo. Euidẽtia patrati ſceleris accuſatoꝛe non eget. ꝓpter quod ꝓpt᷑ infamiam purgatio indicitur. ex̄. e. veniẽs. in fi. vl' ſaltem ex officio ſuo a ſupioꝛi inquiritur. ex̄. e. qualr. In denuntiatione aũt q2 non intenditur peccantis punitio: ẜ coꝛrectõ. ideo nihil cõtra eũ agitur cuius peccatũ denunciatur: ẜ pꝛo eo. ⁊ iõ ñ ẽ ibi neceſſariꝰ accuſatoꝛ. Nũquid iudex põt penã diminuẽ vel augere. Rndeo ſm hoſti. ex̄ de rap. in archiepatu. licet iudici ex cauſa penã vnã in aliam cõmutare quãdo ſcãdalũ nõ imminet: ⁊ vbi pꝛocedit ex officio. ff. de his q no. infa. quid ergo. Secus quãdo cã non ſubeſt: vel quãdo ab alio accuſatur. quia tunc nec melioꝛ nec durioꝛ infligi põt: vt. C. ne ſanctũ bap. ite. l. 3ª. in fi. Sepe tamẽ fit ꝯtrariũ de facto. hec ponit idẽ hoſti. in ſũma ti. de accu.. Ber. vero ex̄ de offi. dele. de cauſis. ⁊ de accuſationibus ſuper his diſtinguit ſic. ſ. ꝙ pena aut eſt expꝛeſſa in iure: aut non. ſi ſic: tunc iudex delegatus nõ põt illaꝫ diminuẽ: nec ab ea põt appellari. ſi tamẽ diuerſe pene ſint expꝛeſſe in iure: minoꝛ imponatur. de pe. di. i. pene. vel erit locus gratificationi. ex̄ de iure patro. cuꝫ aũt. vel illa imponatur que magis timet᷑. ex̄ vt lite non ꝯte. quoniã. in fi. Iudex aũt oꝛdinarius ſi ſup crimine diſpenſare põt eam põt minuẽ. ex̄ de iudi. ac ſi clici. Si ãt non põt diſpenſare: non põt eã minuere. Si autẽ pena non ſit expꝛeſſa in iure: tũc relinquit᷑ arbitrio iudicis. vt in. c. de cãis: ⁊ ab hac appellari põt. vnde ſi excederet reduci deberet ad arbitriũ boni viri. ex̄ de iureiuř. qnta. ⁊. c. veniens. hec Ber. Ad hoc nota ꝙ mltiplex eſt pena que peti poteſt. ſ. canonica vel legalis. 16ª. q. i. ſtatuimus. Conſuetudinalis. ex̄ de offi. oꝛ. dilectus. Contumacie. vbi pecunia peti põt: dũmodo non excedat modum. C. de mõ mulctaꝝ. illuſtres. Et auaritia vitet᷑. vt. ſ. pecunia pauperibus detur. pars autẽ a parte ñ accipiat vltra ſuum intereſſe. ex̄ de do. ⁊ contu. c. i. licꝫ lex hanc totã pmittat peti. ff. de coll'. bonoꝝ. l. 2ª. niſi vbi petitur ſatiſfactio iniurie. ex̄ de iniu. olim. Iudicialis. ⁊ hec etiã petitur. vt cum quis obligat ſe ad ꝓbandum ſub pena. 10. lib. ex̄ de elec. cum dilectus. Arbitraria. ⁊ hec petitur ab eo q nõ ſeruat arbitriuꝫ. ex̄ de arbi. dilecti. Cõuentionalis ex̄ iudiciũ appoſita. ⁊ hec peti põt quatenus int᷑eſt. ff. de ac. emp. ⁊ ven. pꝛedia. niſi apponatur in fraudem. vt ibidem. l. papinianus. hec hoſti. in. ca. dilecti.

Quid fiet de penis exactis per iudices eccleſiaſticos. Rndet gof. titu. de pe. ꝙ pene exacte rõe delicti: damnum vel iniuriam eccleſie contingẽtis applicari debent eccleſie damnũ vel iniuriam paſſe. ex̄ de penis. c. 2º. Si vero damnuꝫ vel iniuria reſpiciat aliquem pꝛiuatuꝫ applicabit᷑ ei pena ſiue canonica: ſiue a iudice irrogata

ſiue cōuētionalis. Nūquid lꝫ iudici pe/
nā relaxare. Rñdeo ꝙ nō. deute.19° dicit
de homicida. morief nec miſereberis eius
⁊ hoc duplici ratione. pmo ex parte accu/
ſatoris. ad cui⁹ ius ptinꝫ qñqꝫ vt reus pu
niat. 2° ex parte reipu. cum fugitur pote/
ſtate: ad cuius bonū pertinꝫ ꝙ malefacto/
res puniantur: ſicut mēbrū putridū abſci
ditur: ne aliqua pars corpis corrūpat vel
ledatur. Quātū ad primū nō differt inter
iudices inferiores ⁊ ſūmū. q2 quilꝫ iudex
tenetur vnicuiqꝫ reddere ius ſuū. Sꝫ qꝫm
ad 2m differt: q2 iudex inferior non habꝫ
poteſtatē abſoluēdi reū a pena cōtra leges
impoſitas ſibi a ſupiore: ſꝫ iudex ſūmus. ſ.
pnceps cui eſt plenarie cōmiſſa poteſtas
publica: ſi paſſus iniuriā velit remittere:
pōt licite reum abſoluere: ſi hoc vtilitati
publice viderit non obſtare: nec obſtat pre
dictis illud Jaco. 2°. Judiciū ſine miſeri/
cordia fiet ei qui non facit miſicordiā: q2
hoc hēt locū in his que iudicꝫ. arbitrio re/
linquūt. in illis. n. intelligit illud eccli. 7°.
Noli eſſe nimis iuſtus. vbi Aug⁹ erga pe/
nitētes miſicordes eē monemur. non aūt
hēt locū in his que p legē diuinā vel hūa/
nam determinātur.

Circa 6m artim qui ē de officialib⁹
iudicis ſciēdū ſm ray. ti. de rap. ꝙ
ipi indiſtincte ſi iudicē dolo indu
xerūt ad male iudicādum: tenēt ſm diſti
ctōeꝫ poſitā ſupra ti. de rap. Si vō iudex
p imprudētiā aſſeſſoris male iudicauit: ex
cuſatus erit: ſi ſimplex erat: ⁊ cōſciam bo
nā habuit: nec in culpa fuit eligēdo talem
aſſeſſorē: quia cōiter bon⁹ ⁊ ſufficiēs crede
batur. magis ꝗ fuit aſſeſſor in culpa: quia
pcipue eligit ꝑpt ſciam: non ſic iudex. ⁊ iō
precise tenetur leſo. ff. qō quiſqꝫ iuris. l. 2a.
Si autē officiales inferiores vt nuncij in/
fulati: vel ſimiles habeāt certos redditus
aſſignatos ſibi: non lꝫ eis aliquid a litigā
tibus: vel etiā alijs ſubditis extorquē. ſicut
ſup dictum eſt de iudice ordinario. Si vō
non habēt: diſtingue ſm Alex. an. 3°. t. 2°.
. c. de perſonis aſſiſtētib⁹ iudicio ar. 2°. c. ꝙ
ſm conſuetudinē ⁊ morē terre recipe pñt:
ſꝫ per vim vel īmoderatā improbitatē reci
pere non poſſunt. Hec diſtictio p vba Au
gu. ad Macedo. ꝓbatur: ⁊ habef. 14. q. 5a
non ſane. dicit tamē hoſti. ꝙ dicti officia/
les. ſ. inferiores ⁊ ſi certum habeāt ſallari
um: ſi tñ ſm morē terre: non p vim vel per
īmoderatā īprobitatē extorquent aliquid
paruum vt obulū: vel denariū: vel aliō qd
certū: non tenētur illud reſtituē: ſꝫ inde poſ
ſunt elemoſynā facere. aſſeſſor aūt ſi certū
hꝫ ſalariuꝫ: ⁊ extorquēt vltra tenetur. ar.
ex de vi ⁊ ho. cli. cū ab omni. h hoſti. e. ti.

De aduocatis titulus. 39⁹.

Deinde conſiderādūꝫ eſt de ad/
uocatis. ⁊ pmo que debēt in ad
uocando ſuare. 2° qui pñt: ⁊ q
non aduocare. Circa pmuꝫ
ſciēdum ꝙ ipi tenētur in aduocatōib⁹ 4or
obſeruare. Primū eſt ꝙ examinēt cauſe
qualitatē: ⁊ ſi viderit eā iuſtā: ſi voluerit
caꝫ aſſumāt: ſi vero iniuſtā renuāt. Unde
diligēter cauere debēt: ne cām aſſumāt in
iuſtā vel deſperatā: ⁊ ſi forte eam ignoran
ter ab initio acceperit: ⁊ in pceſſu talem co
gnouerit: ceſſent vel clientulo ſuo cōſulāt
ꝙ cedat vel cōponat ſine aduerſarij dam
no. ⁊ ſm gof. ſalariuꝫ illud receptum reſti
tuant. C. de iudi. rem ſi nouā. tamē vt dicit
hoſti. illa lex non dicit de ſalario hoc qō di
cit gof. q2 tunc non haberet aduocat⁹ ali/
quid pro labore quē forte ſubijt bona fide
Si vō neqꝫ aduocatus clientulū ſuū indu
cat ſciēter ad mouēdū vel defendēduꝫ cāꝫ
iniquā: ad dāna ⁊ expenſas ei tenef. ar.
. C. de admini. tu. non eſt ignotū. tenef etiā
ſi pp ſuā imprudentiā: vel negligētiā cām
amiſerit. ff. de offi. pſi. illicitas. §. ſicuti. ⁊
multo fortius ſi ꝑpter infidelitatē ⁊ pditō
nem. quia tunc eſt dignus maiori pena. ff.
de pe. ſi quis. tenetur etiā qualicunqꝫ vitō
ſuo cauſam amiſerit. ar. ff. de euic. emptori
ſecus eſt ſi ex qualitate cauſe: vel defectu p
batōum: q2 viciuꝫ eſt māe nō artificis. ff.
ad le. aquil. ſi ſeruus ſeruum. §. ſi caliceꝫ.
2m quod obſuare debēt aduocati eſt ut
ſeruēt in aduocādo tria. pmo modeſtiam:
vt non pcacit: nec cōuiciādo vel vociferā
do ꝓponant. C. e. quiſquis vult eſſe cauſi
dicus. ⁊ hoc niſi quaten⁹ litis vtilitas ex/
poſcit. 2° veritatē. ſ. vt non mētiant: nec fal
ſa iura allegēt: nec falſa inſtrumenta: nec
falſos teſtes: nec falſas rationes vel ꝓba/
tiones inducāt: nec cauillationibus ſe in/
uent: nec dilationes non neceſſarias petāt.
3a. q. 7a. hec tria. vꝫ. qs autē ex litigꝫ. aduo
cato tñ defēdēdi iuſtā cāꝫ licꝫ prudēter oc
cultare ea quib⁹ īpediri poſſet ei⁹ pceſſus.
non tamē licꝫ ei vti aliqua falſitate. 3° le
galitatem: ⁊ de cōtigētibus nihil omittāt.

3m quod obſuare debēt eſt vt petant ſa
lariuȝ moderatū: ſiue ab initio cuȝ faciūt
pactuȝ: ſiue ex poſt facto: ſi ab initō non
fuit determinatū quātū eēt. dȝ autē atten
di moderamē ſalarij ſȝ 4or. quoꝝ primū
eſt magnitudo cauſe. 2m labor aduocatō
nis. 3m ſcia facundia ⁊ boneſtas aduocā
tis. 4m conſuetudo regionis. Et ſm boꝝ
quatuor cōſideratiōem pōt ⁊ debet mai9
⁊ minus taxari. 3a. q. 7a. §. tria. vꝫ. apud
vrbē. 4m quod obſeruare debēt aduocati
eſt vt neqꝫ cōueniant ab initio de ſalario
cuȝ graui dāno litigatoris: ⁊ precipue de
quota parte litis. 3a. q. 7. §. arcētur. qnim
mo etiā tales ab aduocādo arcētur: vt ibi
deȝ: nec etiā poſt litē inceptā: nullum ineāt
pactum cū clientulo ſuo: vt in. §. tria. vꝫ. p̄
terea: ſ poſt pactā cāȝ de ſalario caueri po
teſt. ff. de var. ⁊ ex̄ox. cog. l. i. §. ſi cui. hoc
etiā intrepide tenēdū eſt ꝙ adhibitis circū
ſtantijs predictis: licite pōt ſine pctō pete
re ſalariū aduocat9. ii a. q. 3. non licet. ⁊ qđ
ibi dicit Aug9. ꝙ licȝ iuriſperito vēdere iu
ſtum cōſiliuȝ. Intelligit Ray. quādo labo
rat in libris voluēdo: ⁊ ſtudēdo: ⁊ acta re
ſpiciēdo: ⁊ forte cum alijs peritis diſputan
do: al's vbi ſiñ labore rñdere pōt: credit ꝙ
nihil recipere debȝ: imo quod gratis acce
pit a deo debȝ dare gratis ꝑ eo. ſȝ illō. gra
tis accepiſtis: gratis date: quod nō intelli
git Hoſti. ſi cōſiliuȝ petens ſit diues. qꝛ ⁊ ſi
nō laborat mō. laborauit tamē ſtudēdo ⁊
diſcendo. Si vō aduocatus ſalariū extor
ſit vnde extorquere nō debuit: vl' pluſqꝫ de
buit: reſtituē tenet'. ſi tamē ſine fraude ⁊
dolo eius aliqua ſibi a clientulo ſuo ſpon
te oblata recipiat. nō tenet' ad reſtitutōeȝ.
Et idem dicēduȝ eſt de iuriſcōſulto. i4. q.
5a. nō ſane. i fine. ⁊ ea. q. 6a. Si res. Tene
tur etiā aduocatus reſtituē oīa que iniuſte
amiſerūt illi ꝯtra quos patrociniū preſta/
bat ꝓpter ꝑtinaciā eius. hec Ray. vnde di
cit hoſti. ti. de peni. ꝙ ſi aduocatus ꝑ ſuā ca
uillatōem abſtulit ſuo aduerſario bonam
cām: vel grauauit eū in aliquo petendo di
latōem ſupfluaȝ: vel allegando falſe ꝯtra
cōſciētiam: vel faciēdo poſitōem duplicē: l'
cauilloſā: vel ꝑ inſtructōem falſi teſtis: vel
inducēdo clientulum ſuū ad negāduȝ ve/
ritatem: tenetur inſolidū quo ad veruȝ in
tereſſe. Itē aduocatus ſm Ray. tenet' de
ſua ſciētia elemoſynā facē: ⁊ aduocare pro
miſabilibus pſōis que ꝓpter defectū aduo
cati quem cōducē nō poſſunt cās amittūt
⁊ grauant' iniuſte. ii a. q. 3a. paup. ad iſtar
medici qui gratis tenetur languido pau/
peri curā ⁊ ꝯſiliū impartiri. mortē. n. ꝓba
tur languētibus inffigē: qui hāc cuȝ poſſit
nō excludit. di. 83a. in pncipio. ħ Ray. pa/
trocinari. n. cauſe pauperl.: opus ē miſicor
die. vnde de hoc idē dō eſt: quod. j. de alijs
operibus miſicordie ſuo loco dicet'. Et iō
dicēdū eſt ꝙ tenet'. ſ. i caſu: puta ſȝ Tho.
2a 2e. q. 7i. ar. i. c. cum aliquis occurrit ad
uocato maxime ſibi ꝯuictus: tātā ad pñs
neceſſitatē patiens ꝙ in prōptu nō appa
reat: quō aliter ei ſubuenire poſſit: al's nō
tenetur: ita ꝙ peccet nō faciendo. ſ ſi ſine
tali neceſſitate ſubueniat laudabilit' facit
Et idem dicēduȝ eſt de medico quātuȝ ad
curatōem pauperis.

Circa 2m ſciēdum ꝙ repellunt' ab
aduocādo mōachi ⁊ canonici re/
gulares: ⁊ quilȝ alij religioſi tam
i foro ſeculari qꝫ eccliaſtico. tales. n. peccāt
aduocādo: niſi ꝓ monaſterio ſuo. nihilomi
nus imperāte ſuo prelato. ex̄. e. c. 2o. Itē cle
rici in ſacris ordinibus etiā nō beneficiati:
⁊ clerici in minorib9 ſi ſint beneficiati ad/
uocare ꝓhibentur corā iudice ſeculari: niſi
in cauſa ꝓpria: vel ꝓ ſua ecclia: vel ꝓ con
iunctis: ⁊ miſabilibus pſonis que ꝓprias
cās adminiſtrare non poſſūt. ex̄. e. c. pmo.
⁊ li. 6o. c. cum ſacerdotis. ⁊ ita poſſūt ħ vr
gente neceſſitate: vel cā elemoſyne. Clerici
vō in minoribus: ⁊ nō beneficiati poſſunt
aduocare: et ſalariū recipere etiā in foro ſe/
culari: ſicut poſſūt ēt iuſtā negociatōem: ſi
ſint pauperes exercere. ex̄ ne cle. c. i. vtriſqꝫ
vō licȝ aduocare i foro eccliaſtico. ar. a cō
trario ſenſu. ex̄. e. c. i. Epi vō nec i cā ꝓpria
nec i cauſa eccl'ie pñt aduocare: ſ aduoca
tū habebunt ſm Goſ. 5a. q. 3a. qꝛ epi. quod
intelligit Hoſti. corā iudice ſeculari: qꝛ co
ram eccliaſtico poteſt ſi placet ſibi: ⁊ per ꝓ
curatorē ⁊ ꝑ ſe litigare. ſic itelligitur ex̄ de
iura. calū. c. fi. Nota tamē ꝙ predicte pſōe
aduocare poſſunt in caſibus pmiſſis. ita
tñ ꝙ diuinum officiū: cui intereſſe tenent'
nō impediatur. ar. di. 2ia. cleros ⁊ clericos

Nō etiā ꝙ clerici in cauſa crimiali nō
poſſūt allegare corā iudice ſeculari. di. 5ia.
aliquātos. niſi ad hoc vt ſupplicēt ꝓ reis.
23a. q. 5a. c. i. Nō etiā ꝙ clericus nō debet
aſſumere cām ꝓ ex̄neis cōtra eccliam in
qua beneficium obtinȝ. ⁊ ſi cōtra eam ad/
uocatus vel ꝓcurator eſſe preſumat: pōt
tanqꝫ ingratus hoc beneficio ſpoliari. ex̄

.c.cum ſacerdotis.§.clericus.⁊ idez eſt cõ
tra ſuuz epiſcopũ.extra de exceſſibus. pre
lato.grauez. Sed nunquid epiſcopꝰ re
putabitur extraneus reſpectu ecclie epa/
lis .aut vnus de canonicis reſpectu epi ⁊
capituli. Rndet Rob.ꝙ nõ :cuz pene ſint
reſtringẽde:non ampliãde.⁊ hoc quãdo li
tigatur de iure : quod illi habent:inquan/
tum ſunt canonici.vel eps illius eccleſie :
ſecus eſt forte ſi vnus de canonicis ageret
cõtra epm vel capitulũ petendo aliquid
iure hereditario . ⁊ alius canõicus eiꝰ eẽt
in illa cauſa aduocatus : vel procurator .
Item dicit Inno.c x̃.c.ſuper.c.fi.ꝙ etiam
laycus ſi beneficiuz habeat ab eccleſia:pri
uari debet beneficio ſi cõtra eccleſiã aduo
cat . Quid ſi due eccleſie in quibus qs
eſt beneficiatus agant adinuicẽ cõtra ſe .
Cõſulit Hoſti.ꝙ neutri noceat: ſed cõcor
diam tractet.ar.extra .c.c.fi. Si tamẽ ſit p̃
latus alterius: videtur ꝙ poſſit agere cõ/
tra reliquam:⁊ etiam ius ſuorũ cõtra ꝓ/
priam eccleſiam defendere ſi mõita nolit
emendare. Et hoc innuit hoc quod dictũ
eſt ſupra ꝓ extraneis.dicuntur eniz ſui hi
cõtra quos nõ poteſt ſm leges teſtificari .
extra de teſti.co.c.i. Appellatio antẽ ſuorũ
eſt largior q̃z domeſticorũ.di.4.§. neceſ
ſe ꝓpe fi.ibi.qui ſuos. ⁊c̃. lex antem dicit
ꝙ ꝓ filijs.parẽtibus.vxore.cõſanguineis
⁊ affinibus ex trãſuerſo vſqꝫ ad quartuz
gradũ poteſt patrociniuz impartiri .C. de
aduo.diuerſo.iudi.l.petitõem.§. licentia .
Quid ſi eps ⁊ capitulũ litigent. Rndz
Hoſti.ꝙ debet adherere epo ſi credat ꝙ in
iuria ſibi fiat.ar.c x̃ de verb.ſigni. cum cle
rici.al's adherebit capitulo.ar.extra de iur
iur.petitõ.ſi autẽ dubitet : de pace tractet .
In hoc tamẽ caſu videtur ꝙ debeat potiꝰ
eẽ cũ caplo:ne remaneat idefenſuz. ar.c x̃
de iuriur.breui:niſi forte eps p̃cipiat ꝯtra
rium cui eſt in dubio obediẽdum. In ſcõ
tamen ꝓprio hoc precipere nõ debet Nũ
quid aliquis cogi poteſt vt ꝓ miſerabili/
bus perſõis ſit cõtra eccleſiaz a qua bene
ficiuz habz. Rndz Hoſti.ꝙ ſic:ſi alius ha
beri nõ poteſt:dũmõ eccleſia habeat aliũ
ita bonũ qui foueat iuſticiã eius.al's ſecꝰẽ.
ar.c x̃ de teſtam.cũ in officijs: ſicut ⁊ quilz
in defectu ꝓbatõis cogitur dicere veritatẽ
Nec obſtat ſi iuramẽtum defenſiõis ſiue fi
delitatis ipſi eccleſie fecẽit.quia tacite hãc
cõditõem habuit.ſ.niſi ſuperior cõtrariuz
ei preceperit.ar.extra de iureiur. veniens.

.§.verũ quia.⁊.c.veniẽtes . Quid ſi qs
cum epo cãm habens aduocatuz nõ inue
nit.nunquid eps ei aduocatuz cõtra ſe da
bit. Rndet Hoſti.ꝙ ſic:niſi deum offẽdere
velit: ſed aduocatus nõ debet ei cõtra cõ/
ſcientiam obedire . Item repellit' ab ad
uocando quis quãdoqꝫ iudicis officio.qꝛ
vtitur ſimul officio aduocati ⁊ aſſeſſoris.
quia in eadẽ cauſa nõ poteſt quis duo of/
ficia exercere.4^a.q.4^a.c.i.⁊.2°. Itẽ qñqꝫ
repellitur quis:quia iudex videns ex vna
parte aduocatos rudes : ⁊ ex alt'a prudẽ
tes eque vult diſtribuere: ⁊ vnum eorum
parti indigẽti:cui denegat ſuuz patrociniũ
dare.C.e.de poſtulã. ꝓuidenduz. ⁊.3^a.q.
7^a.§.tria.⁊.§.ſi quis ṽo. debet eniz iudex
aduocatum dare feminis.pupillis. debili/
bus.⁊ illis qui nõ ſunt ſue mentis.vl'q ꝓ
pter potẽtiam aduerſarij aduocatos inue/
nire nõ poſſunt.ff.de offi.ꝓcõ. nec quicq̃ꝫ
.§.fi.per totũ.nec tunc gratis dare debet:ſꝫ
ſalario a parte cõuento: vel ſtatuto a iudi
ce moderato quodãmodo ſupradicto .ff.
de vari.⁊ ex̃or.cogni.l.i.Hoc quidẽ ſꝫ Hoſt.
moderamine adhibito ſaltẽ circa clericos
ꝙ ſi pauper ſit his cui datur:gratis aduo/
cet:⁊ a deo remuneratõem expectet. ſi aũt
aduocatus a iudice iuſſus alicui patroci/
nium neget ſine excuſatiõe euidẽti nõ ad
uocet.C.e.prouidenduz .i. interdicat' ſibi
officium aduocatiõis. Item repellitur qs
ſi pecuniam ob nõ aduocandum accepit .
.ff.ad le.iul.repetunda.l.3^a.§. lex iulia re.
Itẽ hereticus.paganus.⁊ excõicatus.4^a
.q.i.c.i.⁊ extra de here.vergẽtis.⁊.c.excõi
camus.⁊ de pe.di.i.nemo. vel in foro. vbi
etiam habemus ꝙ iudex peccat ⁊ puniri
debet qui ſcienter tales admittit. Itẽ qui le
ges audiuit pſiſus.extra de p̃uil'. ſuper ſpe
cula. Item qui habens perſonatuz leges
audiuit:⁊ infra duos menſes nõ reſipuit.
extra ne cli.vel mo.ſuper ſpecula.Sunt ẽt
alie perſõe preter p̃dictas ꝓhibite. de qui/
bus 3^a.q.7^a.§.tria.ſꝫ pene nominate ſpeci
alius pertinent ad iudiciũ anime. Ad hoc
nota ſm Hoſti.ꝙ in caſu in quo aduocatꝰ
nõ eſt perſona idonea:vt religioſus vel in
ſacris cõſtitutus in caſibus nõ cõceſſis.ſi
al's diligenter officium ſuum exequatur:
nec ſit in culpa amiſſionis cauſe: nõ tene
tur illud quod pro ſalario recepit reſtitue
re ei qui dedit:cum ſua non interſit . ſꝫ al's
eſt ei iniungẽdum ꝙ eroget i pias cauſas
ar.14^a.q.5^a.non ſane.ſ.c.vlt.⁊.12^a.q.2^a.

gloꝛia epi. Si vero imoderataꝫ quātitatē recepit: tunc illud quod nimis recepit reſtituere tenetur illi a quo extoꝛſit.

De accuſatoꝛibus ti. 40.

POſtea conſiderādum eſt de accuſatoꝛibus. ⁊ pͥmo quid eſt accuſare. 2. vtrū quis teneat accuſare. 3° de temerarie accuſationis detectione. 4. quos quis poteſt accuſare. 5° quid iuris eſt de eo qui pecuniā recepit pꝛo accuſatione.

CIrca pͥmuꝫ ſciēnduꝫ ꝙ accuſare ꝓpꝛie eſt alterius crimen deferre ad penam canonicam vl' legaleꝫ. Cōiter vero dicitur accuſare etiā denunciare crimē alterius ad penitētiam pagendam. Utrūqꝫ boꝛuꝫ ſi fiat ex charitate eſt licitum ⁊ ſanctuꝫ: quia ſiue plectendo ſiū ignoſcendo hoc bene agitur vt vita hominum coꝛrigatur. 23ª. q. 5ª. pꝛodeſt. ſi auteꝫ ex malignitate illicitum eſt: et etiam moꝛtale peccatū. quia pͥmo modo intenditur vel fratris coꝛrectio: vt in denuntiatione. vel bonuꝫ reipublice: vt in accuſatione. 2. vero modo intenditur ꝓximi leſio. dicūtur etiam accuſatoꝛes large detractoꝛes ⁊ ſimiles ſm̄ Ray.

CIrca 2ᵐ ſciēdum ꝙ accuſatio oꝛdinatur pͥncipaliter ad bonū reipublice: quod quidē ꝓcuratur ꝑ punitiōem peccantium: ad quam agitur ī accuſatione. ⁊ ideo ſicut quis tenetur bonum ꝓcurare: vel etiā vitare malū reipu. ſic etiam tenetur accuſare. vnde ſꝫ Tho. 2ª 2ᵉ. q. 68ª. ar. i. c. ſi crimen ſit tale ꝙ vergat in detrimentū reipu. tenetur homo accuſare: dūmō poſſit illud ſufficienter ꝓbare. hoc enim incūbit accuſatoꝛi: vt cum peccatuꝫ alicuius vergit in coꝛruptōem multitudinis coꝛpoꝛalem vel ſpiritualē. Si vero nō redundet in multitudinē: vel etiam ſi ſufficienter illud ꝓbare non poſſit: non tenetur ill'd accuſare: quia nullus ad hoc tenetur: quod nō poteſt debito modo perficere. hec Tho. ibideꝫ. al's eſſet fratris pꝛoditoꝛ. 2ª. q. i. ſi peccauerit. ⁊ 5ª. q. i. c. 2°. ſecretoꝝ eniꝫ ſol⁹ deus eſt cognitoꝛ ⁊ iudex Et pꝛeter penitētiam grauis eſt pena ꝯtra tales inſtituta. quia. ſ. debent excōicari. di. 46ª. accuſatoꝛes fratrum. poteſt tamē ſi ē occultum dicere perſonis talibus in ſecreto que poſſint pꝛodeſſe: ⁊ non obeſſe. Ex

autem in caſu pꝛedicto homo teneatur accuſare eſt ar. leui. 5°. vbi ſic dicit᷑. Si peccauerit anima ⁊ audierit vocem iurantis: teſtiſqꝫ fuerit ꝙ aut ipſe vidit: aut cōſcius ē: niſi indicauerit poꝛtabit iniquitateꝫ ſuaꝫ. Ex quo vt dicit Aug⁹ videtur homo peccare ſi ſcit aliqueꝫ falſuꝫ iurare: ⁊ tacet. ꝰ tenetur accuſare. ꝓ. dicit Aug⁹ in regula ſua. Si frater tuus vulnus habꝫ in coꝛpoꝛe quod velit occultare: cum timet ſecari: nonne crudeliter ſileres: ⁊ miſicoꝛditer indicares. q̄to ꝰ magis debeo vulnus anime īdicare: ne deterius putreſcat in coꝛde.

Sed obijcitur: quia ex dicta auctoꝛitate leui. videt᷑ ꝙ qui audit peierānteꝫ debet eum accuſare: etiā ſi ſolus ſciat: cuius contrarium habitū eſt ſup̄. Ad quod r̄ndet Aug⁹ ibidē. ꝙ a tali peccato ſe exuit qui talibus indicat: qui poſſunt periuro magꝭ ꝓdeſſe q̄ꝫ obeſſe. ſ. coꝛrigendo: vel oꝛando.

Utruꝫ vero homo teneatur crimen alterius denunciare. Reſpondeo ſup̄ ti. de piurio ar. 3°. q. Quid ſi aliquis audiat alium iurare. ⁊c̄.

CIrca 3ᵐ nota ꝙ ſicut habetur. 2ª. q. 3ª. § notandū. accuſatoꝝ temeritas tripliciͭ detegitur. aut. n. calumniantur: aut pꝛeuaricāt᷑: aut tergiuerſantur. Eſt autē calumniari falſa crimina intendere ſiue imponere. ſubaudi ſcient᷑ ⁊ animo calumniādi. c. x̄ de calū. c. 2°. cōtigit eniꝫ quādoqꝫ ꝙ aliqs accuſat aliqueꝫ ex animi leuitate. ſ. quia nimis facile credit quod audit: ⁊ hoc eſt temerariuꝫ. qn̄qꝫ vero contingit hoc ex iuſto erroꝛe. ꝭ autē omnia pꝛudēs ⁊ iuſtus iudex debꝫ diſcernere. Tanta aūt ⁊ talis pena imponēda ē accuſatoꝛi calumnioſo: quāta ⁊ qualis ē imponenda accuſato ſi cōuicatur. ff. de calū. l. fi. Pꝛeuaricari ē vera crimina abſcōdere. ſ. fraudulenter. vt cum accuſatoꝛ cōtra crimina de quibus accuſauit cum reo colludēs ꝓpꝛias ꝓbatōes diſſimulat: ⁊ falſas accuſationes admittit. vnde dicit᷑ pꝛeuaricatoꝛ quaſi pͥmi ſiue pͥcedētis. ſ. intenti variatoꝛ: qꝛ. ſ. partē aduerſā adiuuat ꝓdita ſua cā. Tergiuerſari eſt animo ab accuſatione deſiſtere. animū. ſ. accuſādi deponendo: non qualitercūqꝫ: ſꝫ inoꝛdinate. In hoc. n. ꝙ ab inceptis deſiſtit quaſi tergum vertit. pōt. n. aliquis ab accuſatōe deſiſtere dupl'r. vno mō ſi in ip̄o ꝓceſſu accuſatōis cognouerit eē falſū illud de quo accuſabat: ⁊ ſic pari cōſenſu accuſatoꝛ ⁊ re⁹ ſe mutuo

abſoluunt. Alio° ſi pnceps ad quē ptinet cura boni cōis: quod p accuſatōem intendit abſoluerit accuſatorez. Si vo deſiſtat inordinate: puta ꝓpt ↄuētōem aliquā cuz aduerſario: facit iniuriā reipu. ⁊ iō hoc ei remitti non pōt p accuſatū: ſꝫ p pncipē: q curā reipu. gerit. pꝫ g ex dictis ꝙ cōtingit peccare in accuſatōe. vel q2 iniuſte ꝯ accuſatū agit: vel q2 reſpublica leditur. dū .ſ. peccati punitio impedit. pmū fit calūniando. 2m fit puaricādo vel tergiuerſando. Nota etiā ꝙ accuſatori calūnioſo debetur pena duplex. vna ē pena talionis: vt dictū eſt ſup. ſi tamē iudex cognouerit euz accuſaſſe: nō oio nocēdi: ſꝫ ex leuitate animi: vel ex cā erroris iuſti nō imponit penā taliōis 2a eſt pena infamie. ⁊ qñqꝫ pnceps remittit penā: ⁊ non abolet infamiā. qñ ꝫ etiā infamiam abolet.

C Irca 4m querūt pl'a. ſ. vtꝝ ſubditi poſſint accuſar ſuos plātos. Rº ꝙ ſic. clicus .n. accuſare pōt epm .2a. q. 7a. lator: ⁊ c. pſumūt. ⁊ monachꝰ abbatē ſiue porē vbi nō eſt abbas. ⁊ cū non habeat ꝓpriū z deb ei de bonis monaſterij ꝓuideri. ex de accu. ex parte. ſi tñ loculos hēat dz ei h auxiliū denegari. ex de offi. ordi. q꜄to. ⁊ multo magis eſt ſubueniēdū ſeculari: ſi egeat ſiue ſit clicus: ſiue laycꝰ de bonis cōibus: ſiue in quibꝰ pſumitur ius habere. C. de ordi. cog. l. fi. hoc etiā volunt multa alia iura ſm hoſti.. Nec obſtat illō .c. 2a. q. 7a ipſi apli. ⁊ c. teſtes. p totū. ex quibus hēt ꝙ non audit minor ordie volēs accuſare maiorē: q2 ſm hoſti. corrigūt per illa prealleguta capl'a. ſ. lator. pſumūt. Diſtinguēdum tamē ē ꝙ ꝓhibita eſt accuſatio prelatoꝝ ab ignotis: ⁊ etiā a notis crimīnoſis ⁊ infamibus. nō autē a notis bonis ex affectu charitatis: que diſtinctō elicitur 2a. q. 7a. querēdū. ⁊ § his auctoritatibus. ⁊ c. preſumunt. ⁊ ſm hanc diſtinctionē intelligi debēt omnes canones: quibus ꝓhiberi videt accuſatio prelatoꝝ: ñ eſt ēt prohibita accuſatio prelatorum: ⁊ a criminoſis ⁊ infamibus in caſu. ſ. cuz ipſi plati exorbitauerint in fide. 2a. q. 7. § oppōnitur. Sciēdū etiā ꝙ aliqui prelati nō pñt accuſari ꝓpter excellētiā dignitatis. vt papa ⁊ imperator: q2 ſunt ſupra ius ⁊ legibꝰ ſoluti. papa. n. non habꝫ ſupiorē niſi deuz. .9a. q. 3a. nemo alioꝝ. niſi in crimine hereſis. di. 40. ſi papa. Nunquid monachꝰ accuſare pōt aliū ꝗꝫ abbatez vel porē ſuū.

Rndeo ꝙ non. ex de accu. ex parte. quod intelligit ↄtra volūtatē abbatis: ſꝫ de volūtate abbatis admittet vtilitate monaſterij exigēte. ar. de poſtula. ex parte. al's ſm canones: niſi monaſterij interſit: abbatis licētia non ſufficit: cuz ſit mortuus mūdo. 16a .q. i. placuit cōi nr̃o cōſilio. licꝫ denunciare poſſit ad pniam nō tm̃ fratres: ſꝫ etiam quēlibꝫ fidelez: etiā abbate ↄtradicente. Ad hoc. n. tenetur quilibꝫ ſm Hug. quia generaliter dictū eſt. Si peccauerit in te frater tuus. ⁊c. Ad hoc. ii. q. 3a. Julianꝰ. ⁊ ex de iureiur. quēadmodū. § fi. Alij vo vt Ala. ⁊ Gof. Naſō. intelligunt ꝙ mōachus poteſt alium accuſare de voluntate abbatis: etiam ſi monaſterij non interſit. .2a. q. 7a. cum paſtoris. Hoſti. autez eſt prime opi. Nunquid layci pñt clicos accuſare. Rº Bar. ⁊ melandus dixerunt ꝙ layci bone fame admittuntur ad accuſationē clicoꝝ. ⁊ iura que contradicere vidētur. vt 2a. q. 7a. c. i. ⁊ 2°. ⁊ pl'a alia intelligūtur de laycis criminoſis. ſꝫ eis apte ↄtradicit ex de teſti. decetero: niſi in criminibꝰ exceptis. vt dictuz eſt ſupra. In illis. n. dicūt quidā ꝙ omnes layci etiā criminoſi ⁊ infames admittunt ad accuſādū ⁊ teſtificandum etiā meretrix. ex de ſimo. tanta. ⁊c. Alij dicunt ꝙ nullus laycus admittit ꝯ clericos etiaꝫ in criminibꝰ exceptis: niſi eorum opinio ſit granata: vel ſi quis ſuaz vel ſuoruz iniuriā ꝓſequatur. ⁊ ſic ſentit Gof. quia gnāliter layci ꝓhibent clericos accuſare. 2a. q. 7a. ipſi apli. ⁊ c. teſtes. per totum. Et ſi queratur in quo g ſunt excepta crimina. Rndet q2 infames admittūtur contra laycos nō īfamatos: ⁊ ↄtra clericos ñ infamatos. 2a. q. i. In pmis admittuntur ēt ī teſtes ꝯ laycos īuenietibꝰ etiaꝫ alijs adminiculis. ex de ſimo. licet heli. ⁊ c. per tuas. i. Tancredus vo viam mediam tenens dixit ꝙ oēs layci bone fame: ⁊ bone vite in criminibꝰ exceptis admittuntur ⁊ non in alijs niſi ſuā vel ſuoꝝ iniuriā ꝓſequātur: vel niſi in caſu. ex de ſeruis non or. nullus. al'r h crimina non viderent excepta. Layci vero criminoſi vel infames non admittuntur: niſi etiam clici fuerint male fame: quia tunc admittunt: niſi ſint inimici. vt colligit ex de accu. cum P. mātonella. ⁊ ex de ſimo. tanta. ⁊ c. per tuas. excipiuntur etiā pticipes criminis. ex de teſti. veniens. Jo. tamē dicit ꝙ layci bone fame pñt accuſare ſuum prelatum. q2 ſua

intereſt habere bonū prelatū.ar.2ª.q.7ª clericos.7.q.4ª.illud tamē.ſm etiā eūdē communior eſt opinio ꝙ non poſſunt:niſi ſuam vel ſuoꝝ iniuriā proſequāť.ħ hoſt.

CIrca 5m nota ꝙ ſi aliquis accuſator pecuniā accepit ob accuſandū vel nō accuſandū crimē ꝯcuſſiōis ꝯmiſit:⁊ teneť reſtituē ei qui dedit:ſi nō turpiter dedit.al's ei in cuius iniuriā data fuit .i.q.i.iubemus.⁊.c.ſe.ſm Ray.

De accuſatꝭ .titulus.41ꝰ.

DEinde conſiderandū eſt de reis ſiue accuſatis ſiue iudicādis. ⁊ p̄mo qui ſunt iudicandi.2° vtꝝ iudicandis liceat effugere iudicium damnationis. Circa p̄mū querūtur plura.ſ.vtrū generaliť mali ſint iudicandi ſiue puniēdi.R° ꝙ vniuerſalr mali ſunt corrigēdi per āmonitiōem ſm illud Math.18° Si peccauerit in te frater tuus ⁊c.ħ non ſunt vniuerſalr puniēdi per condemnatōem.⁊c..Non.n.ſūt aliqui cōdemnandi niſi concurrētibꝰ tribus.ſ iuriſdictōne.cōuictōe.⁊ pace ſiue vnitate ecclie. de p̄mis duobꝰ pꝫ ex predictis ſup̄ ti. de iudicibꝰ in pricipio.de 3°.ſ.de pace eccleſie. dič Augꝰ ꝯ eplāꝫ Parmemani quādo cuiuſqꝫ crimē notū eſt:⁊ omnibꝰ execrabile apparet:ſi non tales habeat defenſores p q̊s poſſit ſciſma ꝯtingere:nō dormiat ſeueritas diſcipline. Utrū abſēs poſſit cōdemnari.R° ꝙ non:niſi ſit abſens ex cōtumacia quales fuerūt Dathā ⁊ Abyron qui vocati a Moyſe noluerūt venire.numeri.16° Abſens v̊o ex iuſta cā nō pōt legitime cōdemnari.vnde Seuerinꝰ papa 3ª.q.9.abſens nemo iudiceť.c.i.⁊.c.abſcēs.2. qr ħ diuine ⁊ humane leges prohibēt. Utrū multitudo peccans ſit punienda.⁊ vr ꝙ nō Math.13°.De zizanis dicūt ſerui vis imꝰ ⁊ colli.ea.Rndꝫ dn̄s ꝙ non. ne forte eradicetis ſimul ⁊ triticū.ſinite vtraqꝫ creſcē.⁊c.ibi dicit glo.nō ē excōicāda multitudo nec p̄nceps populi.Itē Augꝰ ad Bonifaciū.vbi per graues diſſenſionū ſciſſuras non huius aut illiꝰ hōis eſt piculū:ħ ſtrages iacēt populoꝝ:detrahēdū eſt ſeueritati:vt maioribꝰ malis ſanādis ſincera charitas ſubueniat. Cōtra exo.27° Moyſes ꝓpter idolatriam p̄cepit occidi multitudinē.vſqꝫ ad .23.millia hominū.p̄.4.Reg. .i.Heliaſ zelo iuſticie igne celeſti duos quagenarios cuꝫ ſuis.50.ꝯdemnauit.p̄. deute.7°.p̄cipiť filijs iſrl:vt.7. gentes que erant in terris pmiſſionis pcuterēt vſꝫ ad interfectōem.ꝗ.⁊c.R° ſm Augm li.ꝯ fauſtū.crimina ſūt puniēda qn̄ ſalua pace eccleſie fieri pōt. In quo tamē diſcretio ē adhibenda.Aliqn̄.n. delinquētiū multitudo diu p patientiā eſt expectanda.aliqn̄ eſt in paucis puniēda:vt coꝝ exēplo ceteri terreantur:⁊ ad pniāꝫ ꝓuocētur.ſic Moyſes ⁊ Helias idolatriā in paucis punierunt. vt alij pterriti eā dimitterēt.Ad illđ qđ dř deute.7° de gētibus.dicit Gregꝰ. Ibi patiēter tolerandi ſunt mali:vbi aliqui inueniūtur boni. qđ qr nō erat in gentibus illis: vlr diuino iudicio ſunt delete. Per p̄dicta pꝫ rn̄ſio de zizanijs. Illud.n.nō eſt faciendū vbi timeť:ne ſimul eradiceť triticū. ſm.n.Augm qn̄ multitudo ē in ſcelere:nec ſalua pace ecclie mali pn̄t puniri. debēt potius tolerari. Utrū iudex punire debeat reos in ſe delinquētes.R° ꝙ ſic intuitu honoris diuini:ſiue officij ſui.nō aūt intuitu ꝓprie iniurie.vn̄ beatus Petrꝰ ꝯtumelias illatas ſibi cuꝫ gaudio ſuſcipiebat.peccata v̊o que ꝯmittebāť i deuꝫ acerbe puniebat vt pꝫ in Anania ⁊ Saphira act .5°. Apoſtolus etiā p totā eplāꝫ ſuam ad cori. piā monitōe per contēptū delinquētes in ipm ad amorē ſui reuocat.Elymā v̊o magnū qui ceteros a fide retrahebat cecitate percuſſit.actꝭ.13°. ꝙ āt Helias ignē poſtulauit de celo:non cuius meriti eſſet apud deū oſtendere voluit.ħ ꝙ ille deus verus eēt quē colebat.Beatꝰ etiā Silueriꝰ papa iniuriantes ſibi anathematizauit. ħ ħ intuitu dei ⁊ ecclie:cuius paſtor erat fecit.

CIrca 2m querūť pl'a .ſ. vtrū quis mortaliť peccet negādo v̊itatē per quā ꝯdēnareť. R° Tho. dicit ꝙ ſic.2ª 2e.q.69ª.ar.i.c. qr quicūqꝫ facit ꝯ debitū iuſticie mortaliť peccat. ad debitum aūt iuſticie pertinet ꝙ aliquis obediat ſuo ſupiori in his ad que ius ſue p̄latōis extēditur.⁊ iō accuſatꝰ ex debito teneť iudici q eſt ſupior eiꝰ expōnē v̊itatē quaꝫ ab eo ſm formam iuris exigit.⁊ iō ſi eā ꝯfiteri noluerit:vl' mēdaciť negauerit mortalr peccat. Si vero iudex hoc exigat qđ non poteſt ſm ordinem iuris non teneť ei rn̄dere.ſed pōt per appellatōem vel alr licite ſubterfugere.non tamē lꝫ ei mēdaciū dicē. Nec obſtat p̄dictis illud Chry. Non tibi dico: vt te ꝓdas in publicum: neqꝫ apud aliū

accuſes.q2 in caſu ꝑdicto non ꝓdit a ſe:
ſ ab alio: dū ei reſpondēdi neceſſitas im-
ponitur a ſuperiori ſuo. Si dicatur ꝙ ibi vi
detur eē mēdaciū officioſū: quod ē vēiale
peccatū. q2 homo ibi mētitur vt liberz ſeip
ſum. dō ꝙ imo eſt ibi aliquid de pernitioſo
admixtū. q2 iudici debitū. ſ. cōfeſſionē veri
tatiſ negat: ⁊ accuſator punietur: ſi in ꝓba
tione deficiat. Utrū liceat accuſato ſe ca
lumnioſe defēdere. Rndet Tho. 2ª 2e. q.
69ª. ar. 2º. c. ꝙ non. vnde etiā in cā crimina
li iuramētū de calūnia eſt pſtandū. ex̄ de
iura. calū. inherētes. Nota etiā ꝙ aliud
eſt veritatē tacere. aliud eſt falſitatē ꝓpo-
nere. pᵐ licz in aliquo caſu. non. n. tenetur
quis omnē ṽitatē ꝯfiteri: ſ tm̄ illam quaz
poteſt: ⁊ debz ab eo requirere iudex ſm or
dinez iuris. puta cuz ſup aliquo crimie p-
ceſſit infamia: vel apparuerint aliqua ex-
preſſa indicia. vel etiā pceſſit probatio ſe-
miplena. 2ᵐ aūt. ſ. falſitatē ꝓponē in nullo
caſu alicui licet. Sic g̃ accuſato licz ſe defē
dere: veritatē illā quā confiteri non tenet
occultādo p aliquos ꝯgruos ⁊ licitos mo
dos. puta ꝙ nō reſpondeat ad que reſpon
dere non tenet. hoc aūt non eſt ſe calūnio
ſe defendē: ſ prudēter euadē. non aūt licet
ei vel falſū dicere. vel verū illud qđ ꝯfiteri
tenet tacere: neqz etiā aliquā fraudē vl do
lū adhibere: q2 fraus ⁊ dolus viz mēdacij
habēt. ⁊ hoc eſt ſe calumnioſe defēdere. vñ
non lz reo in caſu ſanguinis corrumpe ſu
um aduerſariū. peccat. n. accuſator ſi collu
dat cuz reo qui eſt noxius. quod patz ex
hoc ꝙ penā incurrit legibus ꝯſtitutā. 2ª.
q. 3ª. c. i. ⁊. c. 2º. ⁊. c. 3º. ⁊. c. 4º. vnde cū idu
cere aliquē ad peccatū ſit peccatuz: pz ꝙ ēt
reꝰ peccat cū aduerſario colludēdo: qz uis
huic peccato lex ciuilis non adhibeat penā
q2 multa ſm leges humanas relinquunt
impunita: que ſm dei iudiciuz ſūt peccata.
hec Tho. vbi ſup. Utrū liceat reo per ap
pellatōem iudiciū declinare. Rndet Tho.
vbi ſup. ar. 3º. c. ꝙ ſic: ſi appellat ex confi-
dentia iuſte cāe: quia. ſ. iniuſte grauat a iu
dice. vt habet. 2ª. q. 6. c. i. ⁊ ſe. hoc eniz eſt
prudenter euadere. vñ Apl's ad Ceſarez
appellauit actiū. 25º. Non autē lz appellare
cauſa more afferēde: ne ꝯ cuz iuſta ſenten
tia ꝓferat. hoc. n. eſt ſe calumnioſe defen-
dere: quod nō licz. vt dictū eſt. Utrū cō
demnato ad mortem liceat ſe defendere ſi
poſſit. Rndet Tho. vbi ſup. ar. 4º. c. ꝙ n̄:
ſi ſit iuſte ꝯdēnatus. Uñ Ro. 13º. Qui pote-
ſtati reſiſtit: dei ordinatōi reſiſtit: ⁊ p cōſe-
quens ſibi dānatōez acquirit. lz. n. iudici
eum reſiſtētē impugnare. vñ pz ꝙ ex par
te rei ſit belluz iniuſtū. ⁊ ideo indubitant
peccat. Si aūt ſit cōdenatus iniuſte licz ei
ſe defendere. tale. n. iudiciū eſt ſimile violē
tie latronū ſm ill'd Eze. 22º. Pricipes eiꝰ i
medio eius quaſi lupi rapiētes predā ad
effundēduz ſanguinē. ⁊ ideo licz in tali ca
ſu reſiſtere: niſi forte ꝓpter vitādū ſcādalū
cum ex hoc aliqua grauis turbatō timere
tur. lz autē ei effugere ſi poſſit: etiā ſi ſit iu-
ſte condēnatus. tenet tamē non reſiſtē agē
ti: quin patiat quod iuſtū eſt eum pati. ſicē
etiam ſi quis iuſte eſſz cōdēnatꝰ mori fa-
me: non peccaret ſi cibū ſibi occultuz datū
ederet. q2 non ſumere eſſz ſe occidere. hec
Tho. 2ª 2e. q. 69ª. ar. 4º. c. ⁊. c. 2ᵐ.

De falſarijs. ti. 42º.

QUm dictū ſit in pcedētibꝰ de fal-
ſitate quam cōmittunt aliqui i
foro iudiciali: pōt hic ſubijci de
falſitate quā aliqui faciunt cir
ca litteras domini pape. qua. ſ. pena ſūt pu
niendi ſm cañ. alia de hac matia relinquā
tur iuriſpitiſ. Sciendū itaqz ꝙ ſm cañ.
pena talium ē multiplex. Nā ille qui p ſe:
vl p aliū flitatē exercet: ipo iure cuz oibꝰ
fautoribus ⁊ defenſoribus ſuis eſt anathe
matiſ vinculo innodatꝰ. Idē eſt de his qui
ſcienter vtūt falſis litteris apoſtolicis. ſz
tales infra. 20. dies a tpe cognitōis penā
euitant excōicatōis. h dico de vtētibꝰ: non
falſātibus. vt ex̄. e. ad falſariorū. Quid
g̃ ſi quis per. 30. dies litteras tēuit: ex quo
falſas litteras nouit: ⁊ poſtea pduxit in iu
dicio. ⁊ cuz redargueret de falſitate incō
tinenti deſtruxit vel renunciauit. Rndeo
ꝓculdubio excōicatꝰ eſt: ſ tm̄ ſi occultū eſt
eū ecclia nō vitabit. Currūt g̃ eidē. 20. di-
es a tpe ꝯſcie occulte q̃ ad deū: ſ quo ad
eccliam a tpe ꝯſciētie publicate. ad qđ ac
cedit illđ ex̄ de ſimo. ſuā nobis. ⁊. c. tua nos
i fi. ⁊ ex̄ de ſen. ex. a nobis. 2. Qđ autez di
xi ꝙ infra. 20. dies vitat pena. vt ex̄. e. de
cri. fal'. dura. intellexit Hoſ. de lr̄is quas
quis per alium ipetrauit. Nā ſi p ſeipm: vl
ſi ꝯſcius fuit vel debuit eē ſtati pena incur
rit. vt ex̄. e. ad falſariorū. De flario āt
dñi pape diſtingue vtrū de falſitate dubite
tur: vel certuz ſit. ſi dubitet: tunc ē falſariꝰ
capiēdus: ⁊ in carcerem mittendus. ⁊ ſup

ꝑna eſt ſūmus pōtifex conſulēdus. vt di.
19ª.in memoriā.ſic intellige illud e x̄.e.ſup
eo.⁊ e x̄ de reſcrip.c.2°. Si autē pro certo
ſciretur ꝙ eſſꝫ falſari⁹nō p ſuſpitōeꝫ:ſ; per
rei euidētiā.ſi clericus ſit: degradādus eſt:
⁊ poteſtati ſeculari tradēdus ſm ꝯſtitutio
nes legitimas puniēd⁹:per quā ⁊ layci con
uicti legitime puniunť.vt e x̄.e.ſ.de cri fal.
ad faſarioꝝ.Clici etiā ipſo iure in hoc ca/
ſu officijs ⁊ beneficijs ꝑpetuo ſūt ꝓuati. vt
ibidē.⁊ h̄ intelligiť de illo qui p ſe vel per
alium falſauit.Sꝫ ſi quis ſciēter vtiť litte
ris ab alio falſatis: non eſt ipſo iure ꝓuat⁹
ſi clericus ſit.ſ; officio ⁊ beneficio ſpoliād⁹
.i.ſuſpēdendus:ſubaudi ⁊ nihilomin⁹ ex/
cōicatus: quouſqꝫ digne ſatiſfecerit. Lay/
cus eťi p eādē ſniaꝫ excōicatōis ipſo iure
illatā ſatiſfacē cogiť competēter.⁊ itelligas
in vtroqꝫ ad arbitriū papę.qꝛ nec p alium
reſtitui poterit:nec abſolui. ſic itelligas e x̄
.e.ad falſarioꝝ.§.qui vo.in ꝓn°.⁊.c.dura
.§.vlť.ar.e x̄ de ꝓbē.graue.§. vlť.vel pōt
dici ꝙ qꝫuis papa abſolōnē ſibi ꝛtinuerit
nō tamē ſatiſfactōeꝫ cū dicat in iſtis ⁊ i il/
lis.ſ.clicis ⁊ laycis malitiā grauius qꝫ ne/
gligētiā puniēdā.Mō āt dixi de pena iponē
da in vtētibus litteris ab alio falſatis:⁊ de
malitia ꝗui⁹ qꝫ negligētia puniēda etiaꝫ de
his qui falſas litteras impetrāt ſtatuiť obſ
uādū.vt e x̄.e.ad falſarioꝝ. de hac maťia
require.j.li.7°.ti.2°. caſu vo.24. Si quis
aūt clericus litteras regis falſauerit cara/
ctēizatur i facie.ꝓmo a ſuis ordinib⁹ degra
datus ꝓuinciā abiurabit.⁊ ſic abire ꝑmit/
titur.vt e x̄.e.de cri.fal.ad audiētiā.⁊ idem
intelligo de falſario cuiuſtꝫ ꝓncipis ſecula
laris.qꝛ de ſimilibus idē eſt iudiciū. e x̄ de
tranſla.inť corporalia.§ i.i fi. ⁊ de reſcrip.
inť ceteras .⁊ de ſta.mo.ſup quodaꝫ. in fi.
Falſarius vo epi deponiť ⁊ monaſterio de
truditur. vt di.50.ſi eps aut pſb̄r. vel dic
ꝙ eſt ab officio ⁊ beneficio ſuſpēdēdus.vl'
ſuſpēſus nunciādus.ſicut ⁊ falſarius capi
tuli:donec indulgētiaꝫ ſedis aplice merea
tur.vt e x̄ de teſti.tā litteris.§.vlť.vl' meli⁹
dictū Dam.intelligiť quādo in modū ac/
cuſatōis ꝯuinciť criminalr̄ accuſatus. qn̄
aūt quis ī modū inquiſitōis eſt ꝯuict⁹ hēt
locuꝫ qđ dixi .vt innuit illa decretal.tā lit/
teris.vel qn̄ falſarius ciuilr̄ ꝯueniť ad h̄.
vt beneficio eccliaſtico ꝓuetť. qđ hꝫ locuꝫ
etiā in falſario delegati.vel quouis alio.vt
e x̄ de reſcrip.oliꝫ ex litteris. in fi. ⁊ de offi.
dele.cū olim magiſter.cuꝫ g̃ ab obtento re

moneatur.multo fortius ab obtinēdo re/
pelliť.vt e x̄ de exceſ.pla.inť dilectos.§.ꝑ/
terea.ſ; ⁊ que ſit pena falſe carte ex dicto
vel tacito legiť e x̄ de reſcrip.ſup litteris.

De duobus vltimis ꝑceptis quibus ꝓ
hibeť cōcupiſcētia alienaꝝ vxoꝝ ⁊ reruꝫ
titulus.43°.

Onſequēť ꝯſiderādū eſt de 9°.
⁊.10.ꝑcepto ſimul.qꝛ ſil' ponūť
exo.20.ſic.Nō deſiderab vxo/
rem ꝓximi tui. nō ſeruū.nō an
cillaꝫ.nō bouē. nō aſinū. nꝫ oīa que illi⁹
ſunt.⁊ deute.5° ſic. Nō cōcupiſces vxoreꝫ
proximi tui . non domum.non agrū.non
ſuū.non ācillā.nō aſinū . ⁊ vniuerſa que
illius ſunt.Ad hoꝝ aūt euidētiā pōt queri
pla.ſ.vtrū h̄ duo ꝑcepta :que.ſ.ſunt de nō
ꝯcupiſcēdo malū ſint ꝑcepta legis natura
lis. Reſpōdeo ꝙ ſic. qꝛ ſicut in corde no
ſtro eſt ſcriptum ꝙ malum non eſt facien
dum .ita etiam ꝙ maluꝫ non eſt concupi
ſcendū. Nec obſtat illud ad Ro.7°. Cō
cupiſcētiā neſciebā : niſi lex dicēt.n̄ ꝯcupi
ſces.qꝛ apl's loquiť in pſona eoꝝ in qbus
lex naturalis erat intm̄ obſcurata ꝙ neſcie
bant vtꝝ ꝯcupiſcētia eēt pctm̄. ⁊ quātum
ad hos dicit glo.neſciebā peccatū eſſe. In
aliquib⁹ aūt nō erat ita obtenebrata quin
beneſcirēt eſſe pctm̄:ſ; nō tā graue. ⁊ qꝫtū
ad hos dicit glo.vel tam graue. Utrum
euāgeliū ſupabundet a lege ſm illud . lex
cohibet manū:non animū: euāgeliuꝫ etiā
animū.h̄.n.nō videť cuꝫ in his ꝑcepti ani
mi⁹cohibeať . R° ꝙ lex ꝓhibꝫ cordis actū
ne iudei rudes ⁊ carnales putarēt ipſū eē
cōceſſū .⁊ tamē ſupabundat euangeliū in
duob⁹ꝓmo i gnālitate ꝓhibēdi.qꝛ Math
.5° ꝓhibeť actus cordis inordinatus ſm
vim iraſcibilē ⁊ cōcupiſcibilē. in lege autē
tm̄ ſm cōcupiſcibilē.2° in exꝓſſione: quia
in lege nō ꝓhibetur niſi inordinatio affecti
onis:cuꝫ dicitur.nō cōcupiſces. In euan
gelio vo ꝓhibeť intētō cogitatōis.Math
5°.Si videris muli.ad cōcupi.⁊c.i. ſi ocu/
lum habeas itētōis in mulierē cogitādo .
vt concupiſcas eā.iā mechatus es.⁊c.ſm
Alex.an.3°. t.i.c.de duob⁹ vlti. precepti ar.
vlt.in fi. Utꝝ in his duobus preceptis
ꝓhibeať ꝯcupiſcētia gnālis . Rndꝫ Alex
an.vbi ſup̄ ar.3°.c.ꝙ ſm formā precepti ꝓ
hibetur ꝯcupiſcentia gnālis.omne.n.ꝯcu/
pitū eſt extra.Aut g̃ eſt cōicans nobiſcū :
aut non.ſi ſic intelligiť p vxorē ſm modū

decalogi per ſynodochen a parte totū.ſi ñ intelligit per rē ꝓximi. Utrū hic ꝓhibeatur interior actus ↄcupiſcentie in primo motu.aut in delectatione vel in conſenſu. Rndet Alex.an.vbi ſupra ar.4°.c. ꝙ triplicit̃ pōt concupiſcētia ſumi. Uno modo pōt dici appetitus vegetabilis.⁊ talis concupiſcentia ꝓut eſt inordinata eſt a fomite monēte.i.a corruptōe originał culpe. Alio modo poteſt dici appetitus ſenſibilis.⁊ h̓ prout eſt inordinata :eſt a mouente ſēſualitate cū fomite.3° modo concupiſcentia ē appetitus ratōalis.⁊ ſic eſt a liberi arbitrij voluntate.Concupiſcentia primo modo ē in ſuggeſtione.2° in delectatione.3° in conſenſu.vn̄ g̃ ꝙ per ſe concupiſcētia ꝓut eſt i ↄſēſu rōalis volūtatꝭ ꝓhibet̃.ↄcupiſcētia vero que eſt in delectatione ſenſualitatis: vel ex ſuggeſtione fomitis in actu vegetabilis:non ꝓhibetur ſimplr̃:ſꝫ tantū ſm̄ qd quia nō erat ꝓhibēdu͡z ne ille cōcupiſcentie ſint in nobis. qꝛ hoc eſt impoſſibile nobis:ſꝫ ꝓhibentur ne ſequamur eas ſꝫ illō eccl̃i.18°. Poſt concupiſcētias tuas nō eas. ire aūt idē eſt quod cōſētire. ↄcupiſcētias aūt ſuggeſtionis ⁊ delectationis nō ꝓhibet ꝓprie.ſꝫ ex prohibitōe conſēſus oſtdunt̃ male ⁊ vitāde.Sic g̃ p hec precepta non ꝓhibet̃ mot⁹ p̄mus cōcupiſcētie qui conſiſtit ītra limites ſēſualitatis.ſꝫ ꝓhibet̃ directe conſenſus voluntatis i op⁹ vel delectatione. Utr͡ꝫ ad idē p̄ceptū ptineat ꝓhibitio volūtatis ⁊ operis. Rnd͡ꝫ Alex.an.vbi ſupra ar.vlt.c. ꝙ aliqñ contingit eē peccatum in voluntate nō ſequēte opere.ne qs g̃ creder͡ꝫ eſſe peccatū tātu͡z cu͡z opus iungitur voluntati:ſeparati͡z ꝓhibet̃ mala voluntas. Quādoqꝫ vero opus ſequitur voluntatē.⁊ tunc voluntas ⁊ opus exterius ſi cōſiderent̃ in radice.ſ.libidine ⁊ intentōne ſunt idē peccatū.Si vero cōſideret̃ volūtas i ſe ⁊ op⁹i ſe:alie ſt̃ circūſtātie hōi debite actui exteriori q̃ʒ voluntati.qꝛ diuerſificatur modus.locus.tps.⁊ quedā alie circunſtātie.lic͡ꝫ circunſtantia finis ſit eade͡z. Si g̃ vt dicit Aug⁹ peccatū eſt actus incidēs ex defectu boni.ali⁹ aūt defectus act⁹ ē hinc inde.g̃ ſm̄ hoc aliud peccatum. vt g̃ hoc daretur intelligi prohibetur volūtas: ⁊ opus.lex igitur ſm̄ rationē latiōis perfectam docuit vtrunqꝫ vitandū. In aliquibus.n. ꝓpter vnitatem radicis : voluntatē ⁊ opus vno p̄cepto prohibuit.vt in homicidio ⁊ falſo teſtimonio. In aliquibus vero duobus preceptis ꝓpter differentia͡z defectus inordinationis.vt in mechia ⁊ furto.Sed quare magis prohibetur ſeorſum voluntas ⁊ opus in his q̃ʒ i alijs. Rndeo quia delectatio mechie ⁊ vtilitas diuitiaꝶ ſunt propter ſe appetibilia inquantum habent rationem delectabilis :vel utilis. ⁊ iō debuit in eis prohiberi opus ⁊ concupiſcētia.ſed homicidiu͡z ⁊ falſitas ſꝫ ſe ſūt horribilia. ⁊ ideo non eſt ſimile de his ⁊ de illis. Quare magis in ſpeciali prohibentur auaritia:⁊ luxuria q̃ʒ alia vitia capitalia. Rndeo ꝙ illa duo prohibentur magꝭ explicite.quia propter improbitatem libidinis citius progrediuntur in opus exterius.nihilominus tamen ⁊ alia vitia capitalia ibi prohibentur implicite. Superbia enim prohibetur ibi in adoratiōe dei ⁊ honorificatione proximi. Inuidia ⁊ ira in ꝓhibitione homicidij.accidia in ſāctificatione ſabbati.auaritia in prohibitione furti. luxuria ⁊ gula ſibi coniuncta in prohibitione mechie:⁊ adulterij : vbi prohibetur omnis illicitus coitus : ⁊ immoderata delectatio carnalis.

De preceptis euangelicis regulantib⁹ circa operanda ⁊ vitanda.ti.44°

Habito de preceptis moralibus diuine legis veteris: conſequēter conſiderandum eſt de preceptis moralibus diuīe legis noue.ſc͡ꝫ euangelice.horum autem quedam ſunt generalia reſpectu omnium:vt ea que continentur in ſermone domini in monte Math.5°.6°.⁊ 7°. ⁊ Luc.6°. Quedam vero ſunt ſpecialia reſpectu perſonarum preſidentium.vt precepta que ſpecialiter dantur apoſtolis.Math.10.ad preſens autem agendum eſt tantum de generalibus. ⁊ h̓ ſecundum ordinem euangelij : precipue Math.in quo primo traduntur precepta de faciendis ⁊ vitandis .2° precepta de ordinata intentione habenda in faciendis. Math.6°. ibi. Attendite ne iuſticiam veſtram faciatis co.ho.⁊c̃. Item inter precepta prima dantur precepta primo ordinātia iraſcibilem. cum dicitur Math.5°. Audiſtis quia dictum eſt antiquis. Non occides. ⁊c̃. 2° ordinantia concupiſcibilem. cum dicitur ibidē.Audiſtis qꝛ dcm̄ eſt.nō mechaberis.⁊c̃.3°ordinantia rationalem: cum ibidem additur. Audiſtꝭ. qꝛ dictu͡z ē

non piurabis.⁊c. Jtē ordinātia iraſcibilē
conſiſtunt in duobꝰ.ſ.p̄mo in prohibitione
ire.cum dicitur.Audiſtis quia dictum eſt
antiquis.Non occides.⁊c. ⁊ h̄ patēt p ea
q̄ dicētur.j.li.2° ti.49°ſ.de clemētia: ⁊ mā
ſuetudine:⁊ vitijs oppoſitis.arti.3° 2° ī iuſ
ſione recōciliatōis ⁊ concordie.Recōcilia
tionis reſpectu eius quē leſimꝰ.cū dicit̄ .ſi
offers munus.⁊c..Cōcordie reſpectu eius
a quo leſi ſumꝰ.cuz dicit̄ .eſto cōſētiēs.⁊c.
vel recōciliatōis reſpectu amici.concordie
reſpectu inimici.⁊ de his duobꝰ eſt hic dō.
Poſtea ſequūtur p̄cepta ordinātia ꝯcupi
ſcibilem.⁊ h̄ ſunt tria. Primo.n. ꝓhibet̄
voluntas mechādi cuz dicit̄ . Oīs qui vi
dit mulierē.⁊c.⁊ de h̄ require.j.li.2°titu.de
luxuria.2° iubet̄ declinatio occaſionis me
chādi.ibi.ꝙ ſi oculꝰ dex.⁊c. ⁊ de h̄ dicetur
h̄.3° reprobat̄ ſeparatō ꝯiugij legitimi ex
cepta cā fornicatōis: cuz dicit̄ Math.5°.
dictū eſt aūt antiquis.Qui dimiſerit vxo
rē ſuā.⁊c.⁊ de hoc reqre.j.li.8° ar.ii° De
inde ponunt̄ p̄cepta ordinātia vim rōalē.
⁊ p̄mo p̄ceptū ordinans eaz in vex.cū di
citur Math.5°.Jtex audiſtis.qꝛ dictuz ē
ātiqs.Nō piurabis.⁊ de hoc require ſup̄.
ti.de iuramēto.⁊ ti.de piurio. 2° ponuntur
p̄cepta rōalē ordinātia in bonuz . ⁊ int̄ h̄
eſt pm p̄ceptū patiētie.2° p̄cepta benificen
tie.3° p̄cepta dilectōis ⁊ beniuolētie.Jtem
int̄ p̄cepta patiētie p̄mo p̄cipit̄ patiētia re
ſpectu leſionis corpox.2° reſpectu ablatio
nis rerū.3° reſpectu angarie operum. Jtez
inter precepta beneficētie p̄mo precipitur
erogatio.2° mutuatio. p̄mo g̃ conſideran
dum eſt de preceptis regulantibus circa
facienda ⁊ uitanda. Deinde de preceptis
regulantibus circa intentionem circa il
la.⁊ de primis eſt agendum ſecūdum or
dinē ſup̄dictuz ī titulo iſto p̄termiſſis illis
de quibꝰ alibi determinat̄.p̄mo igit̄ ꝯſide
randū eſt de precepto recōciliatōis.2° de p̄
cepto ꝯcordie.3° de p̄cepto vitādi occaſio
nē mechādi.4° de p̄cepto patiētie reſpectu
leſionis corpox. 5° de p̄cepto patientie re
ſpectu ablatōis rex . 6° de p̄cepto patiētie
reſpectu angarie opex. 7° de p̄cepto eroga
tionis.8° de p̄cepto mutuatōis . 9° de p̄ce
pto dilectionis inimicox . Circa prece
ptū g̃ recōciliatōis ſciēdū ꝙ ponit̄ Math.
5° Si offers munus tuū.⁊c.vſqȝ vade pri
us recōci.fratri tu.⁊c . Hec aūt verba ſm
ꝙ habet̄ ab Aug° li.de ſmo.dñi.ī mō.⁊ a
Chryſo.ſup Math.ſic debēt exponi.Si of
fers munꝰ tuum.i.tue ſubſtātie:vl' opatōīs
bone ad altare ecclie:vel matris tue.ſm.n.
glo.cor eſt tēplū.altare fides.cui niſi munꝰ
dimittat̄ deo nō placet.⁊ ibi recor.fu.ꝙ fr̄
t.hz aliqd aduerſus te.ſ.ꝓpt̄ iniuriā a te ſi
bi illatā.relinque ibi munus.ſ.tui ſacrificij
⁊ vade corporalit̄ ſi ſit pn̄s.vl' ſpūaliter.ſ.
motu cordis ſi ſit abſēs recon.fratri t.ſ.ab
eo veniam poſtulādo:⁊ ſibi ſatiſfaciēdo.vl'
ſi frater t.hz aliquid aduer.te.i.te leſit. pp
quod eum odis:vade .ſ. ſibi in corde par
cendo:ad quod teneris de neceſſitate . Si
vero iueris corporalit̄ eum ad amicitiam
reuocādo ⁊ rogādo:hoc erit perfectionis:
⁊ cum ſic feceris:tunc veniēs offers munꝰ
tuū deo.ſ.gratum.

SEquitur vidē de 2°ſ. de p̄cepto cō
cordie. hoc autē ponit̄ Math.5°.
Sic eſto cōſentiēs aduerſario tuo
cito dum es in via cuz eo: ne forte tradat
aduerſarius tuꝰ te iudici:⁊ iudex tradat te
miniſtro:⁊ in carcerē mittaris. Amen di
co tibi nō exeas inde donec reddas nouiſ
ſimū quadrātem . Hec verba poſſūt expo
ni:vt patet ex glo.triplicit̄ ſm qd̄ aduerſa
rius poteſt dici homo.ſermo diuinꝰ.⁊ deus
de aduerſario hoīe ſic.Eſto ꝯſē. aduerſus
t.i.beneficus ei ſubueniēdo ⁊ beniuolꝰ dili
gendo .cito.ſ.ante mortē.dum es in via.i.
in hac vita cū eo:ne forte.⁊c. ſic tēperauit
vt dicit glo.vt locū penitētie nō auferret .
ne forte tradat t.adue.t.iu.i.ſit cā tue tradi
tōis iudici.i.xp̄o.Jo.pr̄ omne iudicium de
dit fi.⁊ iudex tra.te.mi.i.diabolo. ⁊ ī car.
.ſ.inferni mittaris.ſ.ab eo.Amē dico tibi:
nō exies inde donec.i.nūq̄ȝ . deſignat.n. h̄
ſm Augm ppetuitatē.ſicut ibi. Donec po
nā ini.tu.⁊ Math.i. Et non cognouit eaz
donec pepit fi.ſuum p̄mogenituz. reddas
nouiſſimū q̄drātē.i.ſuſtineas penā etiā mi
nimo peccato debitam.qꝛ nihil manet ipu
nitū.quadrās ſm Hierom ē quoddā genꝰ
nūmi valens duo minuta:⁊ ſignificat pec
cata minuta :vel penā minutis peccatis de
bitam.⁊ ſm Augm nunq̄ȝ erit in ſoluēdo:
⁊ nunq̄ȝ in reddēdo.i.nunq̄ȝ exibit.poſſūt
etiam exponi de aduerſario : qui eſt ſermo
dei ſic.Eſto conſen.aduer.t.i.dei verbo. ſcȝ
ei obediendo.⁊ dicitur dei verbum aduer
ſarius.quia nobis peccantibus aduerſat̄ .
cito dum es in via cum eo.glo. cuz ſermo
ne diuino. in via .i.xp̄o recte gradimur .
dum ei obediendo ad vitam eternā pertin
gimus.ne forte tra.te aduer.t.i. ſit cā tue

traditionis. 3° poſſūt exponi de aduerſario
qui eſt deus. aduerſatur enim nobis ꝓpter
peccata noſtra. eſto. ꝯſen. aduer. t. ſ. deo ipꝫ
reuerendo: ⁊ ei obediēdo: cum quo ſumus
i via: q2 ipe ē vbiqꝫ. alia exponūt vt pri⁹.

Equit̃ videre de 3°. ſ. de p̃cepto vi
tandi occaſionē mechandi. h̃ autē
ponit̃ ſic Math. 5°. Si oculus tu
us dext. ſcādali. te abſcide eū: ⁊ ꝓijce abs
te. Expedit. n. tibi vt peat vnū mēbꝝ q̃ꝫ to
tuꝫ corpus t. eat in gehēnā. ⁊ ſi ma. t. dext.
ſcan. t. abſcide ⁊ ꝓijce abs te. expedit. n. ⁊c̃.
h̃ autē verba ſm ꝙ apparꝫ ex gloſis ſic
exponi pñt. Si oculus tu⁹ dexter. i. extior
aſpectus. iterior cogitatus. ꝯſiliari⁹ ꝓprius.
ſtudium quo quis vacat vite ꝯtēplatiue
ſcandali. te ad malū trahendo: vel in erro/
rē inducēdo. vl̃ malū ꝯſulēdo. vel i ſupbiā
erigēdo. reddēdo ſingula ſingulis abſcin/
de. euꝫ. ſ. a te ſepando. ⁊ ꝓijce abs te. ſ. ab
eo longe recedendo. ⁊ p hoc qd̄ dicit̃ dext̃
intelligit̃ illud qd̄ fit recta intentōe. qd̄ ſi
ſit occaſio pctī quicqd ſit illd̄ debem⁹ a no
bis remouere. ⁊ ſi dext̃ oculus. i. qd̄ fit cū
bona intētione: qd̄ minorē p̄bet occaſionē
mali: dꝫ rēouēi. multo mag. oculus ſini/
ſter. i. qd̄ fit mala intēcōe: qd̄ p̄bꝫ maiorēꝫ
occaſionē mali. expedit. n. tibi. i. minus eſt
malum tibi. vel magis eſt vtile tibi vt pere
at vnū mēbrū tu. q̃ꝫ to. cor. tu. eat in ge. Et
ſi manus t. dex. i. extior cōtactus: interior
voluntas ſiue conſenſus. familiaris adiu
tor vel amic⁹. ſtudiū vite actiue ſcan. te. ſ.
ad maluꝫ trahēdo vl̃ iducēdo: abſcinde. ſ.
a te ſeparando: ⁊ ꝓijce abs te. ſ. longe ab
ea r̃cedēdo. Nota i oculo vel in manu: vl̃
in alio mēbro cōſidero vitiū: ⁊ illd̄ ē remo
uendū: ⁊ actuꝫ qui ſi ſit malus eſt p conti/
nētiā declinādus: ⁊ ipm mēbrū ſiue mēbri
naturā que eſt bona: ⁊ illa ē ſuādā. Expe/
dit. n. ⁊c̃. vt pri⁹. Si dicatur ꝙ tale p̃ce/
ptum ſit ad litterā ſeruādū: q2 ſic inuenit̃
in vitis patrū freqnēter a ſāctis eſſe factū.
dō ꝙ illud nō legit̃ ad ex^m: ſ꜕ excuſat̃ per
ſpūꝫ ſāctū: quo inſpirāte credit̃ eſſe factū
vt dicit Aug⁹ 5°. de ciui. dei de Sāpſone q
ſe occidit Judicū. 16°. qd̄ nō excuſat̃ aliter
niſi q2 latent̃ h̃ ſps ſuggeſſerat: qui p eum
miracula faciebat. vñ ſm canones quicū/
q̃ꝫ tali occaſiōe ſibi mēbrū abſciderit irre/
gularis eſt.

Equit̃ videre de 4°. ſ. de p̃cepto pa
cientie reſpectu leſionis corpoꝝ. h̃
aūt ponitur Math. 5°. ſic. Audiſti.
q2 dictū ē oculū p oculo: dentē p dente. hoc
dictuꝫ eſt Exo. 21°. ⁊ cōcedit̃ ibi: nō preci/
pitur lex talionis: q2 nō erat p̃ceptū mora
le: ſ꜕ iudiciale. ⁊ ſequit̃ Math. 5°. Ego aūt
dico vobis. i. ſupaddēdo non reſiſtere ma/
lo. i. iniurie ab alio illate: vel malo. ſ. homi/
ni iniuriāti. ſ꜕ ſi quis te pcuſ. in dex. maxil
lā: prebe ei ⁊ alterā. dexterā dicit: q2 ē nō/
bile mēbrū ⁊ euidēs. q. d. ſi quis tibi gra/
uē ⁊ manifeſtā iniuriaꝫ itulerit: parat⁹ ſis
patienter ſuſtinere aliam: vt nō mouearis
per impatiētiā. ⁊ ſi grauē ⁊ manifeſtā: mł̃
to magis leueꝫ: ⁊ occultā. ⁊ hoc eſt qd̄ di/
cit. p̄be ei ⁊ alterā. Nota ꝙ dicit Aug⁹ ꝙ i
ſacra ſcriptura ſunt precepta ⁊ exēpla ſā
ctoruꝫ: vt p exempla intelligamus p̃cepta
hoc. n. p̃ceptū. ſ. Si quis te pcuſſerit. ⁊c̃. in
tellige p xp̄i factū: qui dixit pcutienti. Si
male locutus ſum: teſtimoniuꝫ perhibe de
malo. vnde ꝯcludit ꝙ hi⁹ p̃cepta intelligū
tur quo ad animi p̄paratōem. vt. ſ. homo
ſit parat⁹ patiēter talia ſuſtinē. ita ꝙ i cor/
de ſit animi beniuolētia. dicit tamē px. in po
ſtilla ſup Luc. ꝙ eſt ꝯſiliū perfectōis: nō p̃
ceptum. Utrū aūt liceat vim vi repellē.
require ſup̃ ti. de bello. Sꝫ nunquid hic
retractat̃ lex talionis. Rndꝫ Alex. an. i 3°
ꝙ ſic quo ad p̄uataꝫ pſonā: nō quo ad iu
dicem. p̄uata. n. perſona ſi vindictam expe
teret: malū p malo redderꝫ. vt dicit Aug⁹
Judex v̄o amore iuſticie iuſtuꝫ p iniuſto
redderet: ⁊ ita bonū pro malo. Nō et ꝙ
dicit Aug⁹. hic non ꝓhibet̃ vindicta que
eſt ad correctōem. q2 ipa pertinet ad miſe
ricordiā. ſ꜕ h̃ non ꝯcedit̃ niſi cui eſt ex or
dine data: ⁊ ſine ira: vt p̄ri in filiū. Nō
etiā ſm Tho. in p̄ma 2^e. ꝙ illud p̃ceptū fu
it non vt vindicta expeteret̃: ſed vt iuſticia
ſeruaretur.

Equit̃ de 5°. ſ. de precepto pacient̃e
reſpectu ablationis rerū. h̃ autem
ſic ponit̃ Math. 5°. Et qui volu̅erit
tecum in iudicio contendere. i. contentioſe
agere: ⁊ tunicam tuaꝫ tollere. i. veſtē infe/
riorem. dimitte ei ⁊ pallium. i. veſtem ſu/
periorem. ⁊ hoc maxime pertinebat ad ec/
cleſiā p̄mitiuam. ſcꝫ vt liberius predica/
rent. Sed ex hoc videtur ꝙ non liceat de
bitum repetere. ⁊ ad idem facit illud Luc.
6°. Qui aufert que tua ſunt ne repetas. ⁊
qui aufert tibi veſtimentum ⁊ tunicaꝫ no
li prohibere. Rndeo hoc non licet ſub iu/
dice infideli. i. cor. 6°. Audet aliquis ve/
ſtrum habens negocium aduerſus alium

iudicari apud iniquos. glo .i. infideles q
ſunt iniqui fidelib⁹ quocūq; mō pñt. ⁊ ſm
pe. ibidē in poſtilla ſua. in glo. intelligit̄ vbi
nō habent̄ fideles iudices p quos ſua re-
petē poſſint. Sub fideli aūt iudice pōt qs
repetere quadruplicit̄. ſ. ex zelo iuſticie. ex
neceſſitate: cum indiget in pñti. ex infirmi
tate: cū timet de pꝛio indigē. ⁊ ex cupidita
te: vt cum abūdat in diuitijs ⁊ appetit am
plius abūdare. pmo mō. 2° ⁊ 3°. licet ſua
repetere: nō autē 4° mō. licz aūt ſua repe-
tere in charitate ⁊ beniuolētia: ſ; non cōtē
tōe ⁊ fraudulētia. ⁊ hoc 2° modo intelligi
tur illō Math. 5°. Si quis voluerit tecum
i iudi. ɔten. di. ei ⁊ palliuz. glo. anteq̄; ɔtē
das. i. cum cōtētōe repetas. Sed qd de
religioſis. R° ſi habēt in cōi licz eis repe
tere debito mō. ſ. non vt bona ſua: ſ; vt bo
na congregatōis ⁊ ꝓpter vtilitatē nō ꝓpꝛiā
ſ; cōem: que ē quadruplex. ſ. paupeꝝ ſuſtē
tatio. maloꝝ repꝛeſſio: quia ſi nō fieret h
daretur malis occaſio aliena rapiēdi. pacꝭ
⁊ vnitatis cōſeruatio que deſtrueret̄ ſi nō
liceret repetere ſua ⁊ infirmoꝝ conſolō q
turbarent̄ ſi ſua repetere non poſſent. Si
vero nihil habent nec in ꝓpꝛio: nec in cōi
tunc non licet talibus repetere cuz non ha
beant rerū ꝓpꝛietatē vel dominiū: ſ; tātuz
vſuz. poſſunt tamē denunciare vel iudici
vt ſuper hoc ꝓuideat ſm q̄ ſibi videbitur
expedire. vel alteri. ſ. ꝓcuratoꝛi qui petat
nomine eius ad quē dominiū rerū iparū
noſcitur ptinē. vt ſic eaꝝ vſuz poſſint hr̄e

Nota etiā ſm glo. Aug. i. coꝛinth. 6°. q̄
pfectis licet ſua repetere ſine cauſa. ſine lite
ſine iudicio. nō. n. cōmittit̄ eis mouē cām
ante iudicē. Infirmis vero licet repetē ſua
añ iudicē cām mouēdo: ſ; nō cum cōtētōe
⁊ fraudulētia: nec apud iudices infideles
. ſ. vbi poſſunt haberi iudices fideles. Ex p̄
dictis concludit Alex. an. 3° t. 4°. c. de pꝛece
ptis patiētie. q. 2. ar. i. o. vbi tractat de hoc
pꝛecepto q̄ repetere ſua cōtentioſe vl' frau
dulenter: vl' coꝛā iudice infideli eſt omni
bus ꝓhibitū. repetere vero ſine cōtētione.
ſine fraude: nec coꝛā iudice eſt omnib⁹ con
ceſſuz. pfectis vero ꝓhibitū. vnde nō repe
tere eſt conſiliū infirmis. p̄ceptū ꝑfectis.
⁊ vocat pfectos vt dicit vbi ſup̄ ar. 2°. qui
renunciauerūt ꝓpꝛijs. talibus. n. nō licz re
petere ſua vt ſua: ſ; bñ licz eiſ repetē ſua vt
alterius intuitu cōis boni. vt ſup̄ dictū eſt.
Nec obſtat p̄dictis q̄ ſupꝛa illud. i. coꝛ. i3°
Charitas non querit que ſua ſūt. dic̄ glo.
Charitas non repetit ablata. q2 ē veruz q̄
charitas nō repetit cā cupiditatis. h. n. nul
li lz. ſ. repetē ex cupiditate que amat pecu-
niam ꝓpt̄ ſe. ſ; repetē ex zelo iuſticie ɔuenit
oibus impfectis ſm debitū modū. Sed
quid ſi ex repetitōe ſcandalizet̄ ille a quo
repeto. vr̄. n. q̄ tunc nō liceat repetere. q2
dicit auctoꝛitas. q̄tū potes ſine pctō vita
re ſcandalū ꝓximi debes. Rndz Alex. an.
vbi ſupꝛa ar. 3°. c. 3m. q̄ opz tenere qō eſt
certū. certū eſt. n. q̄ raptoꝛ eſt qui abſtulit.
incertū autē eſt q̄ inde ſcādalizet̄. ſi vō ſci
am q̄ inde ſcādalizabit̄ ſi ſim ifirm⁹: ⁊ ti
meam meuz caſū ex nō repetitōe pꝛepon-
derat ſcandalū ꝓpꝛiuz ſcādalo alterius: ⁊
pl's teneoꝛ ipz vitar̄ q̄; ſcādalū ꝓximi. Si
vō ſiz pfectus ⁊ repetā debito modo: ſicut
pꝛeponderat bonuz cōe bono ſpāli: ſic p̄-
ponderat ſcādalū ꝓpꝛiū cōitatis: ⁊ pluriū
. ſ. diſſipatō pacis ⁊ vtilitatis cōis: ⁊ incē
tiuuz deliquēdi: que omnia acciderēt ſi nō
liceret ſua repetere ꝓpt̄ ſcādalū ꝓximi ſin-
gulare. Sz nunquid lz repetē nō tm̄ ne
ceſſaria: ſ; etiā ſupflua. Rndeo q̄ ſic. ſ; i h
ē differētia. q2 poſt repetitōem potes neceſ
ſaria retinē: ſ; ſupflua teneris indigētib⁹
diſpēſare: quia ſūt aliena ad retinēdū: tua
ad diſpēſandū. Quid de ſeruis: nunqd
repetēt̄. R°. ſm Aug'm in li. de ſmōe do. in
mō. Si ille inquit ſeruus rectius ⁊ hone-
ſtius ad colēduz deū a te dño educat̄ ⁊ re
gitur: q̄; ab illo qui cupit euz auferre. ne-
ſcio vtrū quis audeat dicē vt veſtē eū de-
bere ɔtēni. q. d. in tali caſu nō dz ɔtēni re-
petitō ſerui ſicut pallij Ad h nota q̄ q̄; -
uis liceat repetē ſua in iudicio ſm modum
ſup̄dictū: nō tam̄ expedit oib⁹. pmo pp ho
neſtatē. ꝓuer. 20. honoꝛ ē hōi q ſe ſepat a
ɔtētōe. 2° pp pacis ɔſeruatōez. Chꝛyſo⁹.
omne iudiciū irritatio coꝛdis ē. 3° ꝓpt̄ mul
toꝝ pctōꝝ vitatōem. i. coꝛ. 6°. Iaz oīo de-
lictū ē i vob q̄ iudiciū hētꝭ. int̄ vos. Chꝛy.
difficile ē rem dimittere: ſ; difficili⁹ eſt de iu
dicio ſine pctō exire. 4°. pꝛopter aduoca-
toꝛum malignitatem. pſal'. Tota dic iniu
ſticiam cogitauit lingua tua.

SEquitur de ſexto pꝛecepto. ſcz pa
cientie reſpectu angarie operum.
de quo Math. 5°. Et quicunq; te
angariauerit mille paſſus: vade cum eo
alia duo millia. Eſt autem angaria inde
biti obſequij extoꝛſio in propꝛia perſona.
expone ergo quicūq; te angariauerit mil-
le paſſus: ideſt compulerit ire per mille

paſſus. Et ƀƺ glo. dicit mille. quia illō erat
iter ſabbati in quo deſignatur pfectio ſpiri
tualis que oſtēditur i huius p̄cepti imple
tione. ⁊ hanc rōem ponit Aug⁹ li. de ƀmo.
dn̄i i mō. Uade cū eo alia duo milia. i. ſis
paratus animo patiēter ire ſi fuerit neceſ
ſe. ⁊ additur binarius ad deſignādūƺ q̄ de
bet hēre pfectionē patiētie i ore ⁊ i corde.

SEquit̄ de 7º. ſ. de p̄cepto erogatio
nis. de quo dicitur Math. 5º. Qui
autē petit a te da ei. ⁊ Luc. 6º. Om
ni petēti te tribue. in x̄ quod etiā dicit̄ Luc.
11º. Date elemoſynā: ⁊ ecce omnia mūda
ſunt vobis. expone. q petit a te. ſ. ex neceſſi
tate ⁊ indigentia: da ei. ſ. ex charitate ⁊ be
niuolentia: ⁊ intelligitur h̄ preceptū ƀƺ gl.
de his que iuſte ⁊ honeſte dari poſſūt. res
autē que eſt neceſſaria: ita q̄ nullo mō ea
carere poſſuƺ: non pōt dari hōeſte. res vō
aliena non poteſt dari iuſte. res autē ſup
flua non pōt retineri iuſte. Ad h̄ nota q̄ lƺ
negare rem petenti aliqñ ꝓpter ꝓpriā indi
gentiam ſicut excuſat ſe mulier. 3. Reg.
18º. apd̄ Heliā. Aliquādo propter petētis
ſufficientiā. Hiero⁹. Diuitibus dare nihil
aliud eſt q̄ꝫ pdere. aliqñ ꝓpter petentis ma
liciam. eccl. 12º. Benefac humili: ⁊ ne dede
ris impio. Aliquādo ꝓpter meli⁹ cōferēdi
ꝓuidentiā ƀm illud deſudet elemoſyna in
manu tua donec inuenies cui des. quod
forte ſumptū eſt de eccl. 29º. Elyna viri q̄ſi
ſacculus cuƺ ipſo. Alia de hac materia re
quire. ȷ̄. li. 5º. ti. de elȳna.

SEquitur de 8º. ſ. de p̄cepto mutua
tiōis. de quo Math. 5º. Et volen
ti a te mutari: ne auertaris. ſ. mu
tuum negando. ⁊ hoc ſine ſpe alicui⁹ lucri
ƀm illud Luc. 6º. mutuū date. ſ. indigētib⁹
⁊ deute. 23º. Fratri tuo abſq̄ꝫ vſura illud
quo indiget cōmodabis. Ideo ſequit̄ Lu.
6º. nihil inde ſperantes. ſcƺ ab homine. vl
tra ſortē. ita. ſ. q̄ ꝓpter hi⁹ ſpē p̄ncipaliter
mutuetis. licet quidē ſperare: ⁊ bonuƺ eſt
ſperare a deo inde mercedē. quia ſiue ille
reddat: ſiue non: deus tamē reddet. vt di
cit glo. Poteſt tamē ſine vitio vſure ſpera
ri beneficiuƺ ab homine. obligatur. n. ex
beneficio ƀm illud Math. 7º. Omnia que
cunq̄ꝫ vultis vt faciant vobis homines: ⁊
vos faciatis illis. Peccatur autem circa
mutuum multipliciter. Primo indigenti
non dando. eccl. 29º. Fenerare proximo
tuo. in tēpore neceſſitatis illius. 2º. datum
nimis importune repetendo quando hoc
non poteſt ſoluere. Iſai. 58º. Omnes debi
tores veſtros repetitis. Ibi glo. qui nō ha
bentem repetit deo violētiam facit. 3º pi
gnora neceſſaria detinēdo vel deſtruendo.
exo. 22º. Si ꝓximo tuo pignus acceperis
veſtimentum eius ante ſolis occaſuƺ red
des ei. 4º cum vſura exigēdo cōtra illud
Luc. 6º. nihil inde ſperantes. 5º pro dilatōe
termini ſolutionis munera accipiēdo. pſal.
Qui pecu. ſu. nō dedit ad vſu. ⁊ mu. ſup in
no. non accepit. Alia que pertinēt ad mu
tuum ⁊ vſuraƺ require. ȷ̄. li. 3º. ti. de mutuo
⁊ ti. de vſura.

SEquitur de. 9º. ſ. de precepto dile
ctōis inimicoꝝ. ⁊ de hoc require
. ȷ̄. li. 2º ti. de charitate. ⁊ quātū ad
preſēs poteſt notari q̄ diligere ꝓpter mu
tue familiaritatis oblectamētum eſt vanū.
pſal. Filij hominū vt quid diligitis vani
tatem. diligere ꝓpter peccati cōſēſum ē ma
lignuƺ. ƀm illud naū. 1. Sicut ſpine ſe inui
cem cōplectuntur. Diligere ꝓpter benefi
cium acceptū vel ſperatuƺ eſt mercenariū.
de quali amico dicitur eccl. 6º. Eſt amicus
ſocius mēſe. Diligere ꝓpter amorē recipro
cum eſt nature debituƺ: de quo Ro. 13º. ne
mini quicq̄ꝫ debeatis: niſi vt inuicem dili
gatis. Diligere vero ꝓpter bonū habitum
vel ſperatuƺ eſt bonū ⁊ gratuitū ⁊ merito
rium. ƀm. n. Augᵐ qui diligit ꝓximuƺ di
ligere debet eum. aut quia eſt bonus. aut
vt ſit bonus.

De preceptis euangelicis regulantib⁹
intentionem titulus. 45º.

DEinde cōſiderandum eſt de pre
ceptis regulantibus intentōēƺ
reſpectu faciēdoruƺ ⁊ vitando
ruƺ. ⁊ q2 ad ordinatā intētōēƺ
reqrunt̄ duo. ſ. amor bōi: ne ſit libido i vo
lūtate ⁊ diſcretio bōi. ne ſit error in electō
ne. iō dant̄ aliq̄ precepta de rectitudine in
tētionis. cū dicit̄ Math. 5º. Attēdite ne iu
ſticiam ve. fa. ⁊c̄. ⁊ aliqua de diſcretōē cuƺ
dr̄. nolite iudicare. ⁊c̄. Circa p̄ᵐ p̄mo ꝓ
hibet̄ obliq̄ intētō. 2º eius occaſio. ſ. iordi
nata tp̄aliū dilectō: ⁊ ſolicitudo cuƺ dr̄. no
lite ſolliciti eē. ⁊c̄. Circa 2ᵐ vō. ſ. diſcretō
nē p̄º ꝓhibet̄ temeritas iudicādi. 2º p̄cipit̄
diligētia ſibi cauēdi. cū dr̄. Attēdite a f lis
ꝓphetis. ⁊ quia infirmitati humane diffi
cile eſt: ⁊ quaſi impoſſibile indiſcreta iudi
cia uitare. ideo addūt̄ tria precepta. p̄mo

vnuz de petēdo auxilium gratie. cum dici
tur. Petite. ⁊c̄. 2° de ſeruando equitatem
legis nature reſpectu proximi. cum dici/
tur. omnia quecunq̄z. ⁊c̄. 3° de conatu ad
amorem dei. cuz dicit᷑. intrate p̱ anguſtam
portā. gl'. i. charitatē. Itē circa īdiſcretōēz
temerarīj iudicīj. nota q̄ aliquis iudicat
ex auctoritate: vt p̄lati. aliquis ex vite di/
gnitate: vt perfecti. aliquis ex doctrine di/
tate: vt doctores ⁊ predicatores. ⁊ ſēm hoc
accidit indebitū iudiciū triplr̄. p̄mo ex de
fectu ſeu abuſu auctoritatis in cāꝫ exami
ne: ⁊ hoc p̄hibet᷑ Math. 7°. Nolite iudica
re. ⁊c̄. 2° ex dignitate vite in vitiorū repre
henſione. ⁊ hoc p̄hibet᷑ cū dicit᷑ ibidem.
Quid uides feſtucā. ⁊c̄. 3° ex defectu diſcre
tionis doctrine in p̄dicatione: cū dicit᷑ ibi
dem. Nolite ſāctuz dare canibus. Ex pre
dictis colligit᷑ q̄ .9. ſunt precepta quibus
intētio ordinat᷑. de quibus ē hic dicēdū ſēz
ordinē predictum breuit᷑ tranſeūdo. Pri/
muz igit᷑ p̄dictorū preceptoruz eſt illud.
Attēdite ne iuſti. veſtrā. i. opa iuſticie ve/
ſtre faciatis corā hominibus. ſ. hac intētio
ne: vt videamini ab eis. ſ. ita q̄ in hoc. ſcz
fauore hoīuz non cōſtituatis finē veſtroꝝ
operū. ſic. n. ſēz Grego^m opus eē dz in pu/
blico: vt tamen intētio maneat in occulto:
alioquin mercedē non ha. apud patrē ve
ſtrū qui in celis ē. ⁊ merito: q2 ſeruiſt. ho
minib⁹: nō deo. ⁊ hoc explanat᷑ in elemo/
ſyna. oratione. ⁊ ieiunio. Poſtea Math.
6° ꝯcludit᷑ generalr̄. Nolite theſaurizare
vobis the. in terra. ſ. fauorē ⁊ laudē homi
nū de bonis operib⁹ appetēdo. theſauri. āt
vobis the. ſ. bōa opera faciēdo: in celo: ⁊
ita in loco tuto. In theſauro itelligo quid
p̄cioſū. copioſū. delicioſū. ⁊ ſtabile. q2 ſerua
tur in futuꝝ. h̄ antē omnia excellēter inue
niunt᷑ in celo. nihil ỽo tale eſt i terra. Iō
merito dz theſaurizari in celo nō in terra.
Poſſz aūt hic queri vtruz teneamur oēs
actiōes in deum referre. Sz reſponſio hu/
ius qōis habet᷑. j. li. 2°. ti. 2°. 2^m p̄ceptuz ē
illud Math. 6°. In fi. nolite ſolliciti eſſe in
craſtinū. i. in poſteꝝ. glo. interlinealis. nō
labor ⁊ p̄uidētia dānat᷑: ſ3 ſollicitudo mē
tem ſuffocās: qualē antē ſollicitudinē p̄hi
beat: quere. j. li. 2°. ti. de prudētia. arti. 4°.
3^m preceptū eſt illud Math. 7°. Nolite iu
dicare. i. nō affectetis alios iudicādo cōdē
nare. q2 nō debetis alios iudicare libidine
vindicte: ſ3 zelo iuſticie. Unde p̄hibet h̄ in/
ordinatuz affectuz: ſiue appetitū inordina
tum iudicandi. ⁊ non iudicabimini. ſcz iu
dicio eterne cōdemnatiōis. in quo eniz iu
dicio. i. in quali: vel pro quo iudicio iudi
caueritis. ſcz iuſte vel iniuſte. Iudicabimi
ni. quia ſi iudicaſtis iuſte: iudicabimini
ad premiū. ſi iniuſte: ad ſuppliciū. Eſt aūt
multiplex iudiciū. ſcz proprie diſcuſſionis
quod laudatur. i. cor. 11°. Si nos metip̄os
iudi. non vtiq̄z iudica. Diffinitionis quod
permittitur de apertis que non poterūt fie/
ri bono animo ſēm glo. Auctoritatis qđ
datur iudicibus. Leui. 19°. Iuſte iudica p̱
ximo tuo. Suſpitionis de occultis. Iaco.
2°. Facti eſtis iudices cogitationuz iniq̄ꝝ.
Temeritatis cū aſſertione. Ro. 14°. T. u q
es qui iudicas alienuz ſeruuz. ⁊ hoc fit q̄/
druplicit er. p̄mo quādo fert᷑ ſentētia de oc
cultis cordis. 2° quādo fit interpretatō ma
le de dubījs. 3° quado diffinitur de futuro
ſtatu hominis. 4° quādo ꝯtra ius aſſumi
tur executō iuris. De hac materia requi
re ſupra de falſitate iudicis. 4^m preceptuz
eſt illud Math. 7° ⁊ luc. 6°. Quid vides. i.
quare conſideras feſtucā. i. leuia peccata i
oculo. ſ. cōſcientie. vel intentionis fratris
tui. i. p̱ximi. ſ. corripiēdo: ⁊ trabē. i. graui⁹
crimen in oculo tuo i. in cōſciētia tua non
vides. inō cōſideras. vt. ſ. āmoneas. h̄. n.
eſt natura oculi. ſ. vt ſe nō videat. ſcz cor/
poralis: non ſpiritualis. Chry. ſi te magis
diligis q̄z p̱ximū quare ip̄m procuras: ⁊
non prius teipſū. ⁊ poſt pauca ſequitur hy
pochrita. ſ. qui te ſimulas bonū. ſ. corrigen
do: cum ſis mal⁹: eijce p̄m otrabem de ocu
lo tuo. ſcz vere penitēdo: ⁊ tunc videbis. i.
videre poteris eijcere feſtucā de oculo fra
tris tui. ſ. corrigēdo. Gre. Imperit⁹ ⁊ ipro
bus eſt medicus qui alijs mederi appetit:
⁊ p̱prium vulnus neſcit. ſ3 omnes ſum⁹ ta
les medici Hilarius. Uix inuenitur aliq̄s
ab hoc vitio alienus: q2 quilz ſuis vitijs
fauens: aliena facile reprehēdit. De hac
materia. ſ. de correptione require. j. li. 2°. ti.
de correptione. 5^m preceptū eſt illud Ma
th. 7°. Nolite ſanctum dare canibus: nec
margarittas mittatis ante porcos: ne for/
te conculcent eas pedibus: ⁊ canes cōuer
ſi dirumpant vos. Nota ſcđm Aug^m 2°
li. de ſermone domini in monte. c. 15°. ſacra
ſcriptura dicitur ſanctum. quia non debet
corrumpi. ⁊ margarite: quia non debet cō
temni. canes ſunt veritatis impugnato/
res. porci vero veritatis contemptores.
ſecūdum hoc ergo ſic exponitur. Nolite

ſanctuꝫ.i.ſacraꝫ ſcripturã dare.eã.ſ.apiẽ/
do ⁊ pꝛedicãdo canibus.i.hereticis infide
lib⁹:neqꝫ mar.mit.pꝛedicando añ poꝛcos
.i.luxurioſos ⁊ carnales: ne foꝛte concul.
cas vilificando.ſ.poꝛci pedibus.ſ.ſpiritua
libus.intellectu repꝛehẽdẽdo ⁊ affectu cõ
temnẽdo:⁊ canes conuerſi .ſ. contra vos
dirumpãt eos.ſ.murmurãdo de vobis vl̃
verberando:vel foꝛte occidẽdo Sed vr̃
xp̃s contrariũ pꝛedictis feciſſe infidelibus
p̃dicando. Rñdeo ſm Aug^m heretici ſiue
ĩfideles:aut ita ſũt obſtinati ꝙ de coꝝ coꝛ
rectione non ſperat̃ .aut ſperatur.ſi ſic. ſic
eſt eis p̃dicanduꝫ:ſicut faciebant apli . ſi
non.aut habitant cum alijs qui pꝛedicatõ
nẽ recipiunt.⁊ tunc eſt eis pꝛedicãduꝫ . ⁊
ita intelligitur qđ hic dicit̃. Poteſt autẽ h̃
queri ratione huius p̃cepti:quid teneatur
ſcire doctoꝛ ſiue pꝛedicatoꝛ. Rñdꝫ Alex.
an.3°.t.4.c.de p̃ceptis oꝛdinãtib⁹ intẽtõeꝫ
.q.3^a.ar.2°.q.i.ꝙ contingit tripliciť doce
re .ſ.ſimpliciť exhoꝛtando. ⁊ hoc eſt com
muniter omnium .pꝛedicãdo:⁊ hoc eſt ſa
cerdotũ.cathedrã tenendo: ⁊ h̃ eſt docto/
rum.p̃mis ſufficit ſcire ſimpliciter creden
da:⁊ diuina mandata.ſecũdis eſt neceſſa
rium ſcire exponere credenda:⁊ mandata
ſm illud.i.pe.3°. Parati ſẽp ad ſatiſfactio/
nem omni poſcenti vos ratõem.⁊c. Ter/
tijs ẽ neceſſariũ ſcire oĩa ad ſuã doctrinã
pertinentia. Sed nunquid facere tenet̃
pꝛedicatoꝛ illud quod p̃dicat aſſerendo.
Rñdꝫ Alex.an ibidem.q.2. ꝙ tenet̃ face
re quicquid aſſerit faciẽdũ de his que per
tinent ad neceſſitatẽ ſalutis.non autẽ que
ptinẽt ad perfectõem.ſ.religionis:ad quã
nõ omnes tenẽtur. Quid de peccatoꝛe:
nunquid peccat pꝛedicãdo. Rñdꝫ Alex.
an.vbi ſupꝛa queſtiũcula.3. ꝙ aliquis do
cet :qꝛ tenetur ex officio quaſi de neceſſita
te.aliquis docet quaſi ex volũtate. Itẽ pec
catum aliquod eſt notoꝛiũ:aliquod occul
tum.dicit g̃ ꝙ exiſtens in peccato notoꝛio:
ſiue pꝛedicet ex neceſſitate officij : ſiue ex
voluntate peccat. Illũ autꝫ qui eſt in pec
cato occulto dicit peccare:cum ex volunta
te pꝛedicat.⁊ hoc ratione contẽptus : non
autẽ illum qui pꝛedicat ex officio:dum tñ
illud faciat cum timoꝛe : ⁊ quaſi coactus
officij neceſſitate. Simpliciť autẽ videtur
dđ ꝙ exñs in peccato ſiue occulto:ſiue ma
nifeſto docens vel pꝛedicãs ſi non ſtudeat
dolere de peccato :ſimpliciť dicitur cõtẽne
re:⁊ ideo peccare . 6^m pꝛeceptum eſt illud

Math.7°. Petite ⁊ acci. querite ⁊ inue.
pul.⁊ ape.vo.petite fide fideliť credẽdo.q̃/
rite ſpe fiducialiť poſtulãdo.pulſate chari/
tatem ardenter deſiderando. Et hec expoſi
tio elicitur ex glo.vel petite oꝛe.querite coꝛ
de .pulſate opere.oĩs.n.qui petit .ſ.illđ qđ
dꝫ:⁊ eo modo quo dꝫ.ſ.pie ꝓ ſe:perſeue/
rãter ⁊ ad ſalutem:quod eſt petere in noĩe
ih̃u.accipit.ſ.vel ad votum:vt quãdo ſibi
datur illud quod petit.vel ad meritum.vt
quãdo non datur illud:ſꝫ equiualens. vñ
Jo.14°. Quicquid petieritis pa.in no.m.
hoc faciam:⁊ qui querit coꝛdis deſiderio
inuenit in p̃mio.⁊ pulſanti ad ianuaꝫ pa/
radiſi :aperietur hoſtium celeſtis pallacij .
7^m pꝛeceptum eſt illud Math.7°. Omnia
quecunqꝫ vultis vt faciant vobis homĩes
.ſ.inquantum homines . qꝛ ſic ſunt iuſti ⁊
rationabiles.vnde intelligitur de volunta
te rationabili ⁊ conſiliata.vt.n. dicit Au⁹
voluntas cõiter ſumpta eſt bonoꝝ ⁊ ma
loꝛum:ſtricte vero ſumpta eſt tãtuꝫ bono
rum:cupiditas tãtum maloꝝ. Et vos faci
te eis:quia totũ eſt iuſtũ: quod faciunt vo
bis . Ecce pꝛeceptũ affirmatiuũ legis natu
ralis: ⁊ in hoc includit̃ aliud p̃ceptum ne
gatiuum iuris naturalis.ſ.non facias ali/
is quod tibi non vis fieri.quod hẽt̃ Tob.
4°.hoc eſt.n.lex ⁊ ꝓphete.i. in hoc implen
tur.8^m pꝛeceptum eſt illud Math.7°. In/
trate per anguſtam poꝛtam.anguſta poꝛta
dicitur vel charitas ratione difficultatis ĩ
diligendo inimicos.vel penitentia ratione
penalitatis in ſuſtinendo: ⁊ hec poꝛta ẽ an
guſta in ingreſſu:lata in pꝛogreſſu: ſꝫ latiſ/
ſima in egreſſu. puer.4°.Uiã ſapiẽtie mõ
ſtrabo tibi:ducã te p ſemitas eq̃tatis : q̃s
cũ ingreſſus fuẽis ñ artabũt̃ greſſus tui.
pſal̃.Latũ man.tu.nimis.qꝛ lata ⁊ ſpatio/
ſa eſt via que ducit ad pditõeꝫ. h̃ poꝛta ⁊
via eſt cupiditas q̃ eſt radix oĩuꝫ maloꝝ.
.i.Thi.vlt. Et multi intrãt p eã.qꝛ vt dicit̃
Math.20. Multi ſũt vocati : pauci vero
electi.9^m p̃ceptũ ẽ illđ Math.7°. Attẽdite
.i.diligẽt̃ cauete vob̃ a falſis ꝓph̃is.i.q̃buſ
lꝫ deceptoꝛib⁹:ſiue ſint hẽtici q fallũt p fal
ſã doctrinã.fidẽ.⁊ ſcripturã coꝛrũpẽdo:ſi/
ue ſint hypochꝛite qui fallũt ſanctitateꝫ ſi/
mulando.qui veniũt:non mittũt̃ a deo ad
vos decipiẽdos in veſtimentis ouium.i.in
habitu ⁊ ſignis iuſtoꝛuꝫ. Intrinſec⁹ autꝫ
.i. interioꝛi ꝓpoſito ſiue deſiderio ſunt lu/
pi rapaces . lupi ſunt ratione voꝛacita/
tis: et crudelitatis ; ⁊ caliditatis . Et ſunt

rapaces:q2 rapiūt ab intellectu fidem.⁊ab affectu charitatē:⁊ ab effectu ſanctitatem. A fructib⁹ eoꝝ cognoſcetis eos.i.ab operibus eorū occultis:vel ab exitu operum. de hoc require.j.li.2°.ti.37°. de hypochriſi.

De lege humana ſcripta.s. de conſtitutionibus.titulus.46⁹.

Habito de lege diuina ⁊ eius p̄ceptꝭ congruitas ordinis exigit aliqua breuit̄ de lege humana dicere.⁊ p̄mo de lege ſcripta que dicitur cōſtitutio. 2° de lege non ſcripta que dicit̄ ꝯſuetudo. Circa primum nota ꝙ nomē legis ⁊ nomē conſtitutiōis ad omnes decretales prorogari poteſt. reſtricto tamen vocabulo conſtitutiones dicuntur p̄ncipuz leges populi romani. edicta pretoꝝ. ſm ꝙ notat Gof.ti. de conſti. Sumendo g̃ nomen legis ⁊ conſtitutioniſ ad p̄ſens cōiter pro eodē. Uidēdum eſt p̄mo quid eſt lex ſiue cōſtitutio:⁊ vnde dr̄. 2° qualis debz eſſe lex. 3° quis facere pōt conſtitutiones. 4° ad quid fiunt conſtitutiones. 5° de virtute conſtitutionis. 6° qualiter conſtitutioni derogetur. 7° quādo conſtitutio incipit artare. 8° de pena non ſeruātium conſtitutiones.

Circa p̄muz ſciēdum ꝙ lex eſt quedam ordinatio rationis ad bonuz cōmune ab eo q curā habet cōitatis ꝓmulgata:⁊ bene dicitur ꝓmulgata. quia vt dicit̄ di. 4ª. §. leges inſtituuntur cum promulgant̄. ſm vero ꝙ habet̄ di.i. .§.cum itaqꝫ.conſtitutio eſt ius ſcriptuz:ſicut conſuetudo eſt ius non ſcriptū morib⁹ vtentium approbatum. vt in di.i. conſuetudo. Dicit̄ autē hic lex a ligando vl' legēdo .conſtitutio vero dicitur quaſi cōmune ſtatutū:q2 papa cum fratribus ſuis:⁊ alij prelati cum caplis ⁊ canonicꝭ ſuis faciunt conſtitutiones.

Circa 2m ſciēdū ꝙ ſicut tradit Iſidorus li.ethi.lex debz eſſe talis ꝙ religioni cōgruat.ꝙ diſcipline cōueniat.ꝙ ſaluti proficiat. Primū attenditur inquātum conuenit legi diuine. 2m inquantum cōuenit legi nature. 3m inquantuz expedit vtilitati humane. Itez debz eē clara nihil ambiguum cōtinens vel obſcurum. ex̄ de conſti.c.vlt.

Circa 3m ſciēdū ſm gof.⁊ hoſti. ꝙ conſtitutiões facere poſſunt papa cum fratribus ſuis in ſpiritualibus:⁊ eccliaſticis:⁊ ceteri prelati cum canonicis ⁊ capitulis ſuis. ex̄ de his que fiunt a prela.per totū.⁊ legat⁹ in ꝓuincia ſibi cōmiſſa.ex̄ de offi.le.c.fi.⁊ capitulū circa ea que ſpectant ad ip̄m.ex̄.e.de conſti.cum acceſſiſſēt.⁊ aliud collegiū approbatum.ex̄ .e.ex litteris.⁊ ſynodus ꝓuincial' di.16.qđ dicitis.⁊.c.ſynodū epoꝝ.di.18.de ꝯcilijs.⁊ ep̄s extra de maio.ſiquis.⁊ dicit Inno.ex̄ de loca.c.i.⁊ ex̄ de ſen.excōi. a nob. ꝙ ep̄s cum capitulo ſuo facē pōt ſtatuta ſup iuriſdictione ſua:ſ3 ſuper alijs non pōt: niſi hi quorū intereſt conſētiāt: vel adminus ſint preſentes.ex̄ de his que fi. a prela.c.fi. Princeps etiā poteſt ꝯdere legem cū proceribus ſuis in tēporalib⁹. C. de leg.⁊ ꝯſti. .l.humanū eſſe. ⁊ prefectus cū p̄cario. C. de offi.p̄fec.formā. ⁊ hi quibus mādat imperator.vt in ꝓlogo inſti.§. cūqꝫ ſ3 deo ꝓpitio.⁊ popul's romanus.iſtitu. de iure natu.gen.⁊ ciui.§ lex eſt. licz dicatur ſ3 ptās in p̄ncipē tranſlata. C. de vete.iure.l.i. ſ3.n. ſm gof.dicit̄:non quia populus eaz anio a ſe abdicauerat: ſed q2 cōceſſit ⁊ oliz eā trāſtulit.tamē eā poſtea reuocauit.ff.de ori. iuris.l.2ª.⁊ ſenatus.ff.de legꝭ.⁊ ſe.con.l.nō ambigitur.⁊ ciuitas ſiue vniuerſitas.inſtitu.de iure na.§.i.⁊.2. Nec obſtat ꝙ etiam al's dicit̄ ꝙ ſoli p̄ncipi licz cōdere legē.q2 ſupiores de quib⁹ dictū eſt ꝙ poſſūt condere legē auctoritate p̄ncipis condere intelliguntur. Sic etiā in eccliaſticis facere intelliguntur p̄dicti cōſtitutões auctoritate pape.vnde ⁊ in concilijs ītelligit̄ excepta auctoritas pape. ex̄ de elec. ſignificaſti. ⁊ di. 17ª.per totū.hec gof. Pōt aūt ſ3 queri vtꝝ omnis lex humanitus poſita deriuetur a lege naturali. Re° vt dicit Aug⁹ p̄° li. de lib. ar.non videt̄ eē lex que iuſta non fuerit. vnde quātū habz de iuſticia: tm̄ habet de virtute legis. In rebus aūt humanis dicitur aliquid eſſe iuſtū ex eo ꝙ eſt ſm rationis regulā rectū. p̄ma aūt rōis regula eſt lex nature.vnde oīs lex humanitus poſita intātuz hēt de ratōe legis inquātum a lege nature deriuat̄. Si vero in aliquo diſcordet a naturali lege:nō erit lex:ſ3 corruptō legis. Sciēdū aūt ꝙ aliqua deriuātur a p̄ncipijs cōib⁹ legis nature p modū ꝯcluſionū.vt hoc qđ eſt non eſſe occidēdū.pōt deriuari ſicut concluſio: ab eo qđ eſt nulli eſſe malū faciēdū .quedā vero per modū determinatiōis: vt lex nature habz ꝙ qui

peccat puniatur: ſ; ꝙ tali pena puniat̄ eſt
quedā determinatō legis nature. vtraqꝫ ḡ
inueniūtur poſita lege humana. Sed ea q̄
ſunt pͥmi modi habēt vigorē non tantū ex
lege humana: ſ; etiā ex lege naturali. ea ve
ro que ſunt ſcd̄i modi vigorē tantū habēt
ex lege humana. hec Tho. pͥma 2e. q. 95a.
ar. 2o. Quid de condētibus leges iniqꝫ
vel ſtatuta ꝯtra dei legē: ⁊ eccleſie liberta
tē. Rn̄deo tales leges ⁊ talia ſtatuta ipſo
iure nō valēt. di. 8a. que ꝯtra mores. ⁊ 32.
q. 7a. flagitia. ⁊ facientes ⁊ ꝯſētiētes mor
taliter peccant. vnde dicit̄ Iſa. 10. veh qui
condūt leges iniquas. ⁊ ſunt ipſi ⁊ here
des eoꝝ: niſi ea deleuerint ipſo iure excōi
cati. de hoc vide ⁊ dic vt. ſ. li. 7o. ti. 2o. caſu
12o. ⁊ ſe. ⁊ ſi qui dānificati fuerint occaſiōe
talis legis vel ſtatuti: tales ⁊ eoꝝ heredes
tenētur reſtituere iuxta di. poſitā ſup̄. ti. 31o.
de 7o p̄cepto ar. de pedagijs ⁊ queſtis. tenēt̄
etiā inſolidū qui induxerunt pͥncipes ad
cōdēdū tales leges. Oēs. n. obſeruatores
mortalr̄ peccant: ⁊ tenēt̄ reſtituere omnia
que taliū legū occaſione lucrati ſunt p ſilē
in dicto ti. arti. 7o. de his qui ſequuntur ra
ptores. ſ; Ray. ⁊ idē eſt ſm Hoſti. ſi fiant
contra ius poſitiuū ad pauperes opprimē
dos: ⁊ iuſticiā impediēdam.

Circa 4m ſciēdum ꝙ ꝯſtitutiones
ad hoc fiunt vt appetitus noxius
ſub iuris regula limitetur. vt ex̄. e.
in pͥhemio. ⁊ vt humana audacia coher
ceatur: tutaqꝫ ſit inter improbos inocētia.
di. 4a. facte.

Circa 5m nota q̄tuor actus legū ſi
ue cōſtitutionū in his v̄ſibus con
tentos. Quatuor ex verbis virtu
tes collige legis Permittit punit imperat
atqꝫ vetat. Inueniūtur etiā in iure cōſilia
que ſm goſ. ſub pmiſſione cōtinētur. Sꝫ
nūquid lex humana cohibere debꝫ oīa ui
cia. Rn̄deo ꝙ non. vnde Aug9 de libero
arbitrio. videt̄ mihi lex humana iſta recte
permittere: ⁊ diuina prouidētia iudicare.
hec Aug9 lex ḡ humana recte permittit ali
qua vitia. ſ. illa que nō p̄t cohibere. vt for
nicatōem ſimplicē cum meretrice. licet ſit
graue peccatū: ⁊ lege diuina puniendū. tm̄
q2 pp hominū corruptōem: difficile eſt a
carnis voluptatibus mltitudinē hominū
abſtinere. Ideo ne homines in mala ma
iora ⁊ reipublice magis nociua: vt i adul
teriū ⁊ peccatū ꝯtra naturā inciderent: no
luit lex humana hoc ꝓhibere tanqꝫ aliqd
per rectores multitudinis puniēdū. vnde
Aug9 2o. de li. ar. Aufer meretrices ⁊ libi
dine omnia turbas: pone eas loco matrō a
rum: decores dehoneſtas. Illa aūt precipit
lex humana puniri que ſunt grauiora: ⁊
a quibus eſt poſſibile maiorē partē multi
tudinis abſtinere: ⁊ precipue que ſunt i no
cumentum alioꝝ: ſine quoꝝ ꝓhibitione
ſocietas humana conſeruari nō poſſꝫ. cu
iuſmodi ſunt homicidiū. furtū. adulteriū.
⁊ alia hi9. hec Tho. pͥma 2e. q. 96a. ar. 2. c.

Nunquid lex humana precipit omnes
actus virtutū. Rn̄deo lex humana vt dc̄m̄
eſt ordinat̄ ad cōe bonū. ⁊ ideo precipit
tātum illos actus virtutꝫ qui ſunt ordia
biles ad cōmune bonū. vel imediate: vt cū
aliqua fiunt directe ꝓpter bonū cōmune.
vel mediate: vt cū aliqua ordinant̄ a le
giſlatore pertinētia ad bonā diſciplinā per
quā ciues informantur vt cōmune bonū
iuſticie ⁊ pacis ꝯſenſum ſeruēt. hec Tho.
vbi ſupra. ar. 3o. c.

Circa 6m ſciēdum ꝙ derogatur cō
ſtitutioni priori per conſtitutōem po
ſteriorē. ex̄ de cogna. ſpu. c. i. et ſi
in poſteriori nulla fiat mētio de priori: licꝫ ſit
ſecus in reſcriptis. ex̄ de reſcrip. ceteꝝ. cui9
diuerſitatis ratio eſt ſm goſ. quia in legib9
⁊ conſtitutōibus ꝯtinētur iura. oīa autem
iura cōtinent̄ in pectore pape vel pͥncipis.
vt. C. de teſti. l. omnibus. Et ideo cū papa
condit cōſtitutōem poſteriorē quaſi ex cer
ta ſciētia faciat memor prioris tollitur prior.
ſ; in reſcriptis continētur facta. factoꝝ āt
habere memoriā ⁊ in nullo peccare eſt po
tius diuinitatis q̄ humanitatis. C. de vete
ri iu. e. l. 2a. §. ſi quid aūt. vnde nō preſu
mitur ꝙ papa preſcius pͥmi reſcripti cōce
dat 2m. ⁊ hoc intelligo in priore ⁊ poſterio
re ſm tps: nō ſm ordinē ſcripture.

Circa 7m ſciēdꝫ ꝙ conſtitutō in
cipit artare poſt duos mēſes ab ei9
publicatione. ex̄ ne cle. vel mo. c.
vlt. ante vo hoc tēpus non ligant̄ ignorā
tes. ex̄. e. ſ. de ꝯſti. cognoſcētes. hoc itelligit
hoſti. de conſtitutōe pͥncipis: vt in iuribus
predictis. q2 conſtitutio talis ē generalis:
⁊ oēs aſtrigit ex̄. e. c. fi. Cōſtitutio aūt ſpiri
orum ſtatim ligat facta ꝓmlgatōe: niſi for
te abſentes quibus nec tn̄ dabo: nec illud
limitabo. q2 plus ⁊ minus eoꝝ iuriſdictio
ꝓtenditur: ſ; arbitrio boni iudicis hec cō
mitto. ex̄ qui matri. ac. pnt. c. fi. Extendit̄
etiā conſtitutio ad futura: non ad pterita.

extra.e.t.de cōſti.c.fi. Sed nunquid lex
humana hōi neceſſitatē imponit i foro cō
ſciētie. Rndz Tho.i.2e.q.96a.ar.4°c. ſic.
Leges humane aut ſūt iuſte: aut iniuſte. ſi
iuſte habēt vim obligandi in foro ꝯſciētie
a lege eťna a qua deriuāť. puer. 8°. Per
me reges regnant: ⁊ legum ꝯditores iuſta
decernunt. Dicuntur autem leges iuſte ex
tribus cōcurrentibus ſimul. pmo ex fine:
quādo.ſ.ordinanť ad bonuz cōmune. 2°.
ex auctore: quādo.ſ.lex lata nō excedit po
teſtatez ferētis. 3° ex forma: quādo ꝓprie
ſm equalitatem ꝓportiōis imponuntur ſb
ditis onera in ordine ad bonuz cōe. Iniu
ſte autē ſunt leges dupl'r. vno per cōtrarie
tatem ad bonum humanum. vt quādo de
ficit ibi aliquod triuz predictoruz: ⁊ tales
leges non obligant in foro conſcientie ni
ſi ꝓpter vitandum ſcandaluz vel turbati
onem. ꝓpter quod etiam homo debet cede
re iuri ſuo ſm illud Math.5°. Qui aufert
tibi tuni. dimitte ei ⁊ palliuz. Alio modo
per cōtrarietatem ad bonuz diuinū. vt le
ges tyrānorū inducentes ad idolatriaz vl'
ad aliud quod ſit cōtra legez diuinā. ⁊ ta
les nō licet ſeruare. Nunqd omnes ho
mines ſbdūtur legi humane. Rndeo du
pliciter poteſt quis eſſe ſubiectus legi. vno
modo ſicut regulatuz regule. ⁊ ſic omnes
ſubiecti poteſtati: ſubduntur eius legi. Et
ſic dicitur Ro.13°. omnis anima poteſtati
bus ſblimioribꝰ ſubdita ſit. Alio mō ſicut
coactū cogēti. ⁊ ſic legi ſubduntur tātum
mali: quia eorū volūtas diſſonat legi. pn
ceps autē vt dicit iuriſperitus legibꝰ eſt ſo
lutus: quod eſt verū quātū ad vim coacti
uam. ſ quātuz ad dei iudiciuz debz volun
tarius legem implere. vnde extra.e. cum
omnes. dicitur q quiſqꝫ iuris in alteꝝ ſta
tuit ipſe codē iure debet vti. Eſt eti pnceps
ſup legem inquātuz pōt cuz expedit legez
mutare: ⁊ in ea p loco ⁊ tēpore diſpenſare.
Nunquid licz ſubdito legi agere preť
verba legis. Rndeo legis lator legez ꝓpo
nit ſm ea que cōtingunt vt in pluribus fe
rens intentionem ad vtilitatez cōem. vnde
ſi caſus emerſerit in quo obſeruatio talis
legis ſit cōmuni ſaluti dānoſa non eſt ſer
uanda. vt ſi in ciuitate obſeſſa: lex ſtatuať
q porte ciuitatis maneant clauſe. hoc eſt
utile cōmuni ſaluti: vt in plibus. Si tamē
cōtingat hoſtes iſequi aliquos ciues i dā
nuz ciuitatis: niſi aperirētur eiꝰ por
te. ⁊ ideo tunc eſſent aperiēde. ⁊ ideo dicit
Hilarius q intelligentia dictorū ex cau
ſis eſt aſſumēda dicendi. quia non res ſer
moni: ſ rei debet eſſe ſermo ſubiectus. Cō
ſiderāduz tamē q ⁊ ſi legis obſeruatio ſz
verba nō habeat ſubituz periculū: cui ſtati
oporteat ſuccurri. non tamē ptinet ad quē
libz vt interpreteť quid ē vtile ciuitati: ⁊ qd
inutile. ſ hoc tātuz ptinz ad rectores ⁊ pn
cipes qui ꝓpter hiꝰ cās ⁊ caſus habent au
ctoritatez de legibus diſputandi. Si vero
piculum ſit ita ſubitum q ad eos recurri
nō poſſit: neceſſitas diſpēſationē habz an
nexam. Si dicatur q eius eſt legē interp
tari: cuius eſt cōdere. Dicēduz q ille qui
ſequitur intentōem legiſlatoris: non inter
pretatur ſimpliciter legem: ſ in caſu i quo
manifeſtuz eſt latorez legis aliud intēdiſſe
ſi.n.ſit dubiū dz vel ſm vba legis agere:
vel ſupiores cōſulere. rectores aūt multitu
dinis diſpēſare poſſunt in legibus huma
nis. quādo requirit hoc cauſa rationabil'
cedens in vtilitatē boni ꝯmunis. ſ Tho.
.i.2e.q.96a.ar.6°o.

Circa 8m ſciēdū q ſi quis cōſtitu
tiones nō habet arguendus eſt de
negligentia. qui vero habz ⁊ non
ſeruat corripiēdus eſt de temeritate. vt di.
.20.ſi decreta.ſi vo aliquis nō ſeruet eas i
cōtemptū ecclie romane hereticus eſt cen
ſendus. vt di.20.de libellis: ſaluis aliȷ́s pe
nis que p ſingula iura ſingulariter impo
nuntur nō obſeruantibus eas.

De lege humana non ſcripta .ſ. de con
ſuetudine ti.47°.

Deinde cōſiderandū eſt de cōſue
tudine. ⁊ pmo quid eſt: ⁊ vnde
diciť. 2° qualiť ⁊ ex quot acti
bus inducitur. 3°. que cōſuetu
do preiudicet iuri. 4°. que eſt conſuetudo
generalis ⁊ que ſpālis. 5°. an vna conſue
tudo aliam contrariā tollat. Circa pm
ſciendūz ſm gof. q cōſuetudo ē quoddaz
ius moribus. i. aſſiduis actibus inſtitutuz:
quod cum lex deficit p lege ſuſcipitur. di.
.i. cōſuetudo. q2 eſt in cōi uſu. vt ibidē.

Circa 2m ſciendum ſm Gof. q cō
ſuetudo inducitur cū expreſſe po
pulo placz aliquid obſuari p cō
ſuetudine in futurū. vnde nō eo ipo q ali
quid fit: ius ꝯſuetudinariuz inducitur. ar.
.ff. de itinere actuqꝫ priuato. l. fi. Inducit
āt vnꝰ actꝰ ꝯſuetudinē. 25a.q.2a. ita nos.

Circa 3ᵐ ſciendum ſm Hoſ. ꝙ cū
aliquid fit multotiens ꝑuenire vi
detur ex deliberato iudicio ratōis
⁊ inde eſt ꝙ conſuetudo inducta ſupᷓdicto
modo vbi viget tollit ius: dūmodo ſit ra-
tionabilis. Interpᷓtatur etiaꝫ legem. extra
.e. cuꝫ dilect⁹ ꝑ lege ſuſcipitur: cum lex de-
ficit: vt dictū ē ſupra. Sec⁹ eſt ſi non ſit ra-
tionabilis. ff. de le. ⁊ ſe. con. ꝙ non ratione.
Si autē non ſit inducta ſupradicto modo
ſꝫ per quādaꝫ aſſuefactōem hominū: ſi nō
ſit ad preſcriptiōem .40. annoꝝ perducta
ſm canones non vincit legē. extra. e. cū cō
ſuetudinis. Si autē ſit ad pᷓſcriptōem pdu
cta: ⁊ ius parit: ⁊ legē vicit. extra. e. c. vlt.
ſꝫ ⁊ ſi tāto tempore ſeruata fuerit ꝙ non ſit
in memoria hominū quādo cepit: legē vi
cit. ar. ff. de aqua plu. l. i. in fi. Similit̄ ⁊ illa
cōſuetudo quā romana ſeruat eccl'ia: ⁊ ab
alijs pᷓcipit ſeruari. xiᵃ. di. nolite. ⁊ qō dcm̄
eſt pᷓſcribi cōſuetudine: intelligit̄ cuꝫ indu
citur circa illud qō eſt pᷓſcriptibile. al's ſe-
cus eſt. ex̄ de preſcrip. cām. Sed que cō
ſuetudo dicat̄ ratōabilis. Rndꝫ Ber. ex̄
.e. ſ. de conſuetudine. c. fi. in glo. 4ᵃ. ꝙ gene
ralit̄ illa conſuetudo eſt rationabilis q̄ nō
obuiat canonicis inſtitutis. Irratiōabilis
vero eſt que reprobatur a iure. vt illa ex̄
.e. ex parte noſtra. ⁊. c. cū venerabilis. ⁊ cō
ſuetudo onerosa. ex̄. e. c. i. ⁊. c. cū iter nos.
⁊ generalit̄ vbi fit aliquid contra morē ec
cl'iaſtice diſcipline: ſiue libertatem. extra de
elec. cū terra. ⁊. c. ſacroſancta. Ex ſupᷓdictis
recolligi poſſunt plura que requirunt̄ ad
hoc ꝙ cōſuetudo preiudicēt iuri cōmuni.
Et ſupaddit aliqua Ber. ex̄. e. c. fi. in glo.
5ᵃ. pᷓmo ꝙ ſit rationabilis. 2º ꝙ ſit preſcri
pta. 3º ꝙ ex certa ſciētia: ⁊ non per erroreꝫ
ſit inducta. 4º ꝙ ſit inducta eo ſciēte q ius
cōdere pōt. ff. de le. de quibus cāis. in fi. 5º.
ꝙ ſit tale ius ꝙ poſſit pᷓſcribi. 6º ꝙ uſus ſis
illa cōſuetudine ſiue vicibus illis quibus
es vſus eo animo ut intēdas te ius habe-
re: ſiue credas. ⁊ vt illud in poſterū facias
.ff. de itinere actuqꝫ pri. l. vlt. al's non pdeſt
vt dicit̄ ibi. 7º ꝙ maior pars populi ſit uſa
cōſuetudine illa. qꝛ ſicut minor pars popu
li non poſſet inducere legē: ita nec cōſuetu
dinē. hec Ber. dicit tamē in fi. eiuſdē glo.
ꝙ ad hoc ꝙ conſuetudo preiudicet iuri: ſa
tis videtur ſufficere ſm. c. fi. ex̄. e. ſi cōſue-
tudo ſit rationabilis ⁊ pᷓſcripta. Sꝫ nū
quid quelꝫ multitudo conſuetudinē indu-
cere poteſt. Rndeo ſꝫ Tho. i. 2ᵉ. q. 97ᵃ. ar.
3º. c. 3ᵐ. ſi ſit libera mltitudo que poſſit ſi
bi facere legē. pōt etiā pari ratione induce-
re conſuetudineꝫ: Si vō non habeat libe-
ram poteſtateꝫ legē ſibi condēdi: vel legeꝫ
ſuperioris tollendi. nihilominus tamē ꝯſue
tudo in tali multitudine pᷓualēs vim obti-
net legis vbi ꝑ eos toleratur ad quos per
tinet imponere multitudini legē. ex hoc. n.
videntur ipam approbare conſuetudineꝫ
Sed quātū tēpus requiritur ad hec ꝙ
conſuetudo ſit pᷓſcripta. Rndeo ſm cano-
nes vt dicit Hoſ. ⁊ habitū eſt ſupᷓ. ⁊ Hoſt.
requirit̄ tēpus. 40. annorū. ſm leges tam̄
eſt diuerſitas vt notat Hoſt. ti. de cōſuetu-
dine. quia ſm Io. bar. ſufficiunt. 10. āni in
ter pᷓſentes. ⁊. 20. inter abſētes. Scōꝫ vero
alios ſpectanduꝫ eſt tēpus: cuius nō extat
memoria. Inno. autē extra. e. ſuper. c. dile-
ctus. dicit ꝙ in eccl'ia neceſſaria eſt preſcri
ptio. 40. annoꝝ: ſꝫ in alijs ſufficit pᷓſcriptio
.10. vel. 20. annoꝝ. ⁊ hec ſunt vera ſi illud
quod pᷓſcribitur vel aſſueſcitur hēt ꝯtinu
am cām. Item ſi conſuetudo eſt generalit̄
cōtra omnes tā ꝯtra eccl'ias q̄ꝫ alios ſuffi-
cit preſcriptio. 10. annoꝝ cōtra omnes. q-
dam vero diſtinguunt int̄ eccl'ias ⁊ pᷓua-
tos. aliter ſi nō habꝫ cām cōtinuam neceſ
ſaria eſt pᷓſcriptō tēporis: cuius memoria
nō exiſtat. Ad hoc nota ad maiorē eui
dentiā differētiā int̄ pᷓſcriptōeꝫ ⁊ cōſuetu
dinē. differūt aūt ſm Hoſti. ti. de cōſuetudi
ne. pᷓmo qꝛ pᷓſcriptō habet locū in reb⁹ mo
bilibus ⁊ imobilibus. corporalibus ⁊ icor
poralibus. vt in ſeruitutibus. iuriſdictōib⁹
electōibus. ⁊ hi⁹. 2º quia pᷓſcriptō acquiri
tur ſingulari cuꝫ priuato. ſꝫ cōſuetudo nō
magis acquirit̄ illi q̄ꝫ iſti. 3º qꝛ in pᷓſcriptō
ne titulus ⁊ bona fides requirunt̄. extra
de pᷓſcrip. ſi diligēti. ſꝫ in cōſuetudine nō re
quirit̄ titulus. hic. n. non reqrit̄ niſi vſus
⁊ tēpus ꝯpletū. vnde hic eſt vſus loco titu
li. 4º quia pᷓuilegiū ⁊ pᷓſcriptio aliquotiēs
non ꝯcurrunt. extra de pᷓſcrip. veniēs. Sꝫ
ꝯſuetudo ⁊ pᷓuilegiū bene concurrunt. ex̄
.e. cuꝫ dilectus. 5º quia pᷓſcriptō eſt actōis
ſiue iuris petēdi excluſio. ar. C. de annali ex
cept. l. fi. in fi. Sed conſuetudo eſt de ſui na
tura actōis ſiue iuris acquiſitō. vt appareꝫ
extra de elec. cōſtitutis. ⁊ c. in geneſi. in fi.
pᷓſcriptō vero non reſpicit ꝓpriē vſum. Nō
eniꝫ pᷓſcribitur ꝯtra aliquē. quia nō agit:
vel non vtitur ſuo iure. cōſuetudo vero re
ſpicit vſum. ⁊ iō allegat̄ ꝙ ita cōiter actū
eſt vel vſū: nihilomin⁹ ⁊ ꝯſuetudo negatia

reſpicere poteſt vbicu̅qꝫ ꝓbari poteſt .ſ. ꝙ tale quid vel tale non debꝫ fieri. ar. extra de elec.cum eccleſia vulterana.ad fi.ſecus eſſet ſi nullo modo poſſꝫ ꝓbari . 6° q2 cō⸗ ſuetudo erronea non iuuat . Secus eſt de preſcriptione . quia titulus putatiuus ꝛſi verus non ſit:dum tamen ꝓbabilis erroꝛ excuſet.dat iuſtam cauſā vſucapiēdi. ſꝫ de hoc vide.j.li.3°.ti.de pſcrip.

(C)Irca 4^m^ ſciēdum ꝙ conſuetudo generalis eſt que generaliter obſ⸗ uatur . vt extra.c.ſ.de conſti.c.i.ꝛ .c.cum omnes.ꝛ di.ii^a^.nolite.ꝛ de ꝯſec̄.di. .i.c.baſilicas.Specialis conſuetudo ē que in certo loco vigoꝛē ꝛ obſeruantiaꝫ habet di.iz^a^.nouit.

(C)Irca 5^m^ ſciendum ꝙ conſuetudo poſterioꝛ tollit cōſuetudinem ṗoꝛē extra de cogna.ſpiri.c.i.ꝛ hoc ē ve ruꝫ ſi diuerſe conſuetudines in codē mu⸗ nicipio diuerſis tēpoꝛibus oꝛiantur. Sec⁹ eſt ſi in locis diuerſis.di.iz^a^.ſcit ſancta.vn̄ cōſuetudo aliquoꝛu̅ nō debꝫ ſubuerti mo re cōtrarioꝛu̅.di.iz^a^.illud. Item conſuetu do mala nullo tēpoꝛe cōfirmatur . qnimo tanto eſt pernitioſioꝛ quāto eſt diuturnioꝛ. extra.c.c.fi. Itē conſuetudo in ecclie gra⸗ uamen inducta reuocari debꝫ.extra .c.c.i. Itē ſicut iura reducunt̄ ad cōcoꝛdiā cum iuribus.C.de offi.do.l.vna. ſic ꝛ cōſuetu⸗ do iuri vl'ꝓuilegio ꝯtraria reducit̄ ad cō coꝛdiam per intꝑtationē.ex̄.c.cu̅ dilectus.

Explicit liber primus de preceptis.

Iſti ſunt tituli ſecundi libri: qui ē de virtutibus ⁊ vitijs.

De voluntario ⁊ inuoluntario .i.
De bonitate ⁊ malitia actuū humanoꝝ in cōmuni. 2.
De bonitate ⁊ malitia interioris act⁹ voluntatis. 3.
De bonitate ⁊ malitia quātū ad act⁹ exteriores. 4.
De merito ⁊ demerito actiōis humāe. 5.
De vitijs ⁊ peccatis in cōi. 6.
In qua potentia anime eſt peccatū. 7.
De cauſa peccati ſm ꝙ vnum peccatū dicitur eſſe cauſa alterius. 8.
De vtutibus in cōmuni. 9.
De prudētia ⁊ eius partibus: ⁊ vitijs oppoſitis. 10.
De iuſticia ⁊ iniuſticia. 11.
De ſpeciebus iuſticie: que ſunt iuſticia diſtributiua ⁊ cōmutatiua. 12.
De acceptione perſonarū. 13.
De cōtumelia. cōuicio. ⁊ improperio. 14.
De detractione ⁊ infamatione. 15.
De ſuſurratione. 16.
De deriſiōe ſiue illuſione ⁊ ſbſānatōe. 17.
De maledictione. 18.
De multiloquio ⁊ vboſitate ſiue linguoſitate ⁊ taciturnitate. 19.
De ptibus iuſticie: q̄ ſunt declinare a malo: ⁊ facē bo^m. ⁊ de vitijs oppoſitis. 20.
De vtutibus annexis iuſticie in cōi. 21.
De dulia. 22.
De obediētia. 23.
De gratitudine ⁊ ingratitudine. 24.
De vindicatione. 25.
De vitate ⁊ virtute. 26.
De hypochriſi ⁊ ſimulatione. 27.
De iactantia ⁊ hironia. 28.
De amicitia ⁊ adulatione ⁊ litigio. 29.
De largitate ⁊ auaritia ⁊ pdigalitate. 30.
De epicheia 31.
De paſſionibus anime. 32.
De fortitudine. vtute. ⁊ ei⁹ actu pcipuo. ſ. martyrio. 33.
De timore in timiditate ⁊ audacia. 34.
De partibus fortitudinis in cōmuni. 35.
De magnanimitate ⁊ vicijs oppoſitl. 36.
De magnificētia ⁊ paruificentia. 37.
De patientia ⁊ longanimitate. 38.
De perſeuerantia ⁊ cōſtantia ⁊ vicijs oppoſitis. ſcʒ mollicie ⁊ ptinacia. 39.
De temperantia ⁊ intemperantia ⁊ inſenſibilitate. 40.
De partibus temperantie in cōmuni. 41.
De abſtinentia ⁊ gula. 42.
De ſobrietate ⁊ ebrietate. 43.
De caſtitate 44.
De vginitate. 45.
De luxuria ⁊ eius ſpeciebus. 46.
De adulterio ⁊ lenocinio. 47.
De continentia ⁊ incontinentia 48.
De clementia ⁊ manſuetudine: ⁊ vicijs oppoſitis. 49.
De modeſtia ⁊ eius ſpeciebus in cōi. 50.
De humilitate ⁊ ſuperbia. 51.
De ſtudioſitate ⁊ curioſitate. 52.
De modeſtia ī exterioribus motibus corporis. 53.
De modeſtia in apparatu exteriori. 54.
De fide ⁊ articulis eius. 55.
De infidelitate ⁊ infidelibus cōiter. 56.
De iudeis ⁊ ſarracenis. 57.
De hereticis. 58.
De apoſtatis a fide. 59.
De blaſphemijs. 60.
De ſpe deſperatione ⁊ preſumptiōe. 61.
De charitate ⁊ odio. 62.
De gaudio. accidia. ⁊ inuidia. 63.
De pace ⁊ vitijs oppoſitis. 64.
De miſericordia. 65.
De beneficētia. 66.
De correctione fraterna. 67.
De offenſione ⁊ ſcandalo. 68.
De perplexitatibus cōſcientie. 69.

Incipit ſecundus liber. De volūtario ⁊ inuoluntario. titulus primus.

Expeditis per dei gratiaȝ in li/bro precedēti his q̄ pertinēt ad diuinorū preceptorū ꝯſidera/tioneȝ: conſequenter dicēduȝ eſt in hoc 2° libro de his que pertinēt ad conſideratōeȝ v̄tutum ⁊ viciorum. Et primo in cōi. 2° in ſpe ciali. Circa primuȝ p̄mo dicēduȝ eſt de bōitate ⁊ malitia ꝓut cōſiderātur in acti/bus humanis. 2° de habitibus malis. ſ. vi/cijs in cōmuni. 3° de habitibus bonis. ſ. de virtutibus in cōmuni. Et quia actus hu mani non dicunt̃ boni: vel mali: niſi inquā tuȝ ſunt volūtarij. Jō pri⁹ cōſiderādum ē de volūtario ⁊ inuolūtario. Et p̄mo quid dicit̃ in homīe uolūtariuȝ. 2° quid cauſet inuoluntariū. Circa p̄mū ſciēduȝ ꝙ illō dicitur in homine voluntariū: cui⁹ homo habȝ in ſe plenū dominiū: ſicut eſt de actu interiori: qui eſt velle: ⁊ alijs uiribus im pe rare. ſed nō habȝ dominiuȝ plenū de actu exteriori membrorū qui eſt facere. Et ex his patet ꝙ non tantum eſt voluntarium cuȝ actu: ſed etiam ſine actu. ⁊ quandoqȝ ſine actu exteriori cum actu interiori. vt cum uult non agere. Nota tamē ꝙ omit tere actum interioreȝ vel exteriorē non di citur in homine uoluntariuȝ: niſi quādo ſcit: poteſt ⁊ debȝ velle vel imperare. ſicut ſi nauis pereat ꝓpter abſentiaȝ ei⁹: qui nō poteſt: vel neſcit: vel non debȝ eam regere: non dicit̃ ſubmerſio eius volūtaria in illo ſed in eo qui poteſt: ⁊ ſcit: ⁊ debet. h̄ Gual' Attendēduȝ etiā ꝙ non velle dicit̃ dupli citer ſm Tho. p̄ma 2e. q. 6a. ar. 2°. c. 2m. Uno modo ꝓut ſumitur in vi unius dicti onis. ſcȝ nolle. vnde ſicut dicitur. nolo le/gere. ſenſus eſt. volo nō legere: ſignificat̃ uelle nō legere. ⁊ ſic non uelle cauſat volū tariuȝ. Alio modo in vi oratōis. ⁊ tūc nō affirmatur actus uoluntatis: ⁊ hi⁹ nō uelle cauſat inuolūtarium.

Circa ſecundū ſciendū ꝙ inuolun tarium cauſant uiolentia ⁊ igno/rantia. vnde ph̄s 3° ethi. c. i. dicit. ꝙ inuoluntariū eſt quod uiolētia uel igno rantia factum eſt. Licet igitur uiolētia nō poſſit inferri uoluntati quantū ad p̄mum ei⁹ actū: q ab ip̄a īmediate elicit̃. ſ. uelle. po teſt tamē quantuȝ ad actus qui ab ea im perantur: vt ambulare ⁊ loqui inquātū p uiolentiam impediri poſſunt mēbra exteri ora: ne uoluntatis imperiū exequāt̃. Cau ſat igitur uiolētia inuolūtariuȝ: q2 directe opponit̃ uolūtario: cū uolūtariuȝ ſit a p̄n cipio intrinſeco. violētuȝ v̄o ab extrīſeco. ⁊ ſic eſt cōtra uolūtatē. ⁊ per cōſeqnēs in/uolūtariū. Ignorātia autē cauſat inuolun tarium ea ratione qua p̄uat cognitiōem: que p̄exigitur ad uolūtariuȝ. volūtariū. n. ſm ꝙ dicit ph̄s 3° ethi. ⁊ Dam. 2° li. ē: cu ius p̄ncipiū eſt in ſeip̄o cognoſcente ſingu/la: ⁊ que oportet operari. i. cuius gr̄a opor tet. Nō tamē quelibȝ ignorantia p̄uat co/gnitiōem hi⁹. Ignorantia eniȝ triplicit̃ ſe habȝ ad actū uolūtarium. ſcȝ cōcomitan/ter. cōſequēter. ⁊ antecedēter. cōcomitant̃ quādo ignorātia eſt de eo qō agit̃. ⁊ tamē etiaȝ ſi ſciret̃ nō ageret̃. ⁊ talis ignorātia nō facit inuolūtariū: vt dicit ph̄s. q2 non cauſat aliquid repugnās uolūtati: ſ3 facit nō uolūtariuȝ: q2 nō poteſt eſſe actu uolitū quod eſt ignoratū. Cōſequēter aūt ſe ha bet ignorātia ad uolūtateȝ: inquātū ip̄a eſt uolūtaria. ⁊ hoc cōtingit duplr. Uno mo/do quādo actus uolūtatis ferl̃ur ī igno rātiaȝ ut habeat excuſatōeȝ peccati. vl' nō retrahatur a peccato. ⁊ hec dicitur igno/rantia affectata. Alio modo dicitur igno rantia voluntaria eius qō quis ſcire pōt: ⁊ debet. ſic autē nō agere ⁊ nō uelle dicit̃ uoluntariuȝ: vt ſup̄dictū eſt. Hoc autē mo do dicitur ignorātia duplicit̃. Uno modo cuȝ quis nō cōſiderat id qō ꝯſiderare de bet: que eſt ignorātia male electōis ex paſ ſione vel habitu ꝓueniens. de qua poteſt intelligi illud ꝓuer. i4°. Errāt qui operan tur malū. Alio modo cū quis notitiā quā debȝ habere nō curat acquirere. ⁊ ſic igno rantia iuris quā quis ſcire tenet̃: uolunta ria dicit̃: quaſi ex negligētia ꝓueniēs. Et de hoc intelligit̃ illud. i. co. i4°. Ignorās ignorabitur. ⁊ his modis ignorātia nō po teſt cauſare inuolūtariū. cauſat. n. ſm quid inuolūtariuȝ inquātū p̄cedit motuȝ uolū tatis ad agēdū: qui nō eſſet: ſciētia p̄exiſtē te. Antecedēter aūt ſe habet ad uolūtatem ignorātia que nō eſt volūtaria. ⁊ tamē eſt cauſa nolēdi hoc qō al's nō uellet. ſicut cū homo ignorat aliquā circunſtātiā actus: quam nō tenebat̃ ſcire. ⁊ ex hoc aliquid agit quod nō agēt ſi eam ſciret. vt cuȝ qs

diligẽtia adhibita neſciens aliquẽ tranſire
per viã ꝓijcit ſagittã: qua interfecit trãſeũ
tem. ⁊ talis ignorãtia cauſat inuoluntariũ
ſimpliciť. hec Tho. ꝑma 2e. q. 6a. ar. 8o. c.
Sed quid de metu. cõcupiſcentia. ira.
ebrietate. nunquid hec cauſant inuolunta
rium. Rndeo ꝙ non. metus .n. nõ cauſat
imo vt diciť 3o ethi. c. ꝑmo. ⁊ idẽ vlt Gre.
nazanzenus li. de homine. Operatões que
metu fiunt partiz ſũt uolũtarie: ptim inuo
luntarie. i. mixte. magis tamẽ imo q̃ſi ſim
pliciť ſunt volũtarie: quod patz ſic. Unum
qđqꝫ iudicãdũ eſt ſm illud qđ eſt quando
eſt in actu. nõ ſm illud quod in apphẽſio
ne cõſiderãtis eſt. que autẽ metu fiunt cuz
ſũt in actu voluntarie ſunt: quia volũtas
mouet organa. vt diciť ibidẽ. Inuolunta
ria autẽ ſũt ex apprehẽſione damni. vt pa
tet in eo qui ꝓijcit merces in mare. ⁊ hec
eſt ſẽtentia pħi. ⁊ ratõ ſua ibidẽ. Nec etiaz
cõcupiſcẽ ia cauſat inuolũtariuz. vt vult
pħs 3o ethi. c. 4o. quia cõcupiſcẽtia eſt ꝑn
cipiuz mouẽs intrinſecuz: non extrĩſecuz.
non inferẽs uiolẽtiam: ſʒ alliciẽs per cõpla
centiã. Et multo minꝰ cãt inuolũtariũ ira.
quia eſt paſſio magis volũtaria: cuz ſit mi
nus a natura q̃ꝫ ꝯcupiſcẽtia. vnde Gregꝰ
nazãzenus li. de homie. c. 29o. Iratꝰ ⁊ ebri
us maluz volũtarie agunt. De ebrietate
tamẽ diſtingue: quia ſi homo ſit cauſa eiꝰ
nõ facit inuolũtariuz. Si vo homo non ſit
cauſa eius facit inuoltariũ. Aliquis .n. in
expertus ṽtutẽ vini uolens illud bibere: ſi
ſciret eam: nõ biberet. ſi tẽperate bibit: ⁊ in
ebriatur: puto ꝙ opus ſequens hiꝰ ebrie
tatem iudicandum ſit inuoluntarium. ß
Gualterus.

De bonitate ⁊ malitia actuũ humano
rum in cõmuni. titulus. 2o.

Deinde cõſiderãduz eſt de boni
tate ⁊ malitia actuuz humano
rũ. ⁊ ꝑmo in cõmuni. 2o in ſpe
ciali de bonitate ⁊ malitia actu
um interiorũ ⁊ exteriorũ. 3o de bonitate ⁊
malitia actuũ exteriorũ. 4o. de his que con
ſequũtur bonitatẽ vel malitiaz actuũ hu
manorũ. Circa ꝑmũ eſt uidẽduz utruz
bonũ ⁊ malũ ſint differẽtie: ⁊ quales diffe
rẽtie actuũ humanorũ. ⁊ vtꝝ aliquis actꝰ
ſit indifferẽs. Sciẽduz igitur ꝙ actuũ ipiꝰ
hominis: quidã ſunt nõ morales: vt illi q
nõ ꝓcedunt ab homie per actũ libere volũ
tatis: ⁊ taliũ differẽtie eſſentiales non ſunt
bonũ ⁊ malũ. quidã vero ſũt morales: vt
illi qui ꝓcedunt ab homine p actũ libere
voluntatꝭ. ⁊ iſti poſſunt dupliciter conſide
rari. Uno modo inquãtũ ſunt quedã eſſẽ
tie vel nature. Alio modo iquãtũ ſũt mo
rales. ⁊ hoc 2o modo: nõ ꝑmo: diuidũtur
per bonũ ⁊ malũ morale: tanq̃ꝫ p differen
tias eſſẽtiales ⁊ ſpecificas. ſicut etꝭ artifici
aliũ inquãtuz ſunt hiꝰ. alique ſunt differẽ
tie eſſentiales: que tamẽ ratõe materie: de
qua ſunt: eis ſunt accidẽtales. Eſt autẽ tri
plex differẽtia boni moralis: ⁊ ſimiliť ma
li. qđdam .n. eſt bonũ ſm ſe: vt diligere deũ
qđdam eſt bonuz ex circũſtantia: vt occi
dere hominẽ ꝓpter iuſticiã. Et bonũ ex ge
nere: non ꝙ ꝓprie ſit genus: ſʒ quia eſt con
forme generi. quia ſicut genus diciť ens ĩ
potẽtia ad ens cõpletũ: que potẽtia cõpleť
⁊ ſpecificatur p actũ differẽtiarũ. ſic actus
tranſiens ſuper materiã debitã eſt bonum
moris tamẽ impfectũ: quia eſt indifferẽs
ad hoc ꝙ bene fiat vel male. ⁊ cuz p circũ
ſtantias determinať quodãmõ ſpecificať
⁊ compleť. vt cũ aliquis diciť dare elemo
ſynam ꝓpter deũ. Similiť eſt triplex malũ
moris. ſcʒ malũ ſm ſe. vt odire deum. ma
luz ex circũſtantia: vt dare elemoſynã ꝓpť
uanã gloriã. ⁊ malũ ex genere. vt occide
re hominẽ. Inter hec aũt omnia ẽ reperire
mediũ. Naz inť bonũ ⁊ malũ ſm ſe ſũt q̃ſi
media illa: que nec ſũt bona ſm ſe: nec ma
la ſm ſe. vt ſũt bona vel mala ex genere:
vel ex circũſtantia. Inter bonũ etiã ⁊ ma
luz ex circũſtãtia ſunt media tam ĩdifferẽ
tia q̃ꝫ bona ⁊ mala ex genere: que oĩa ĩdif
ferenter fieri poſſunt bona uľ mala ex cir
cunſtantia. Inter bonũ aũt ⁊ malũ ex ge
nere cadit mediũ ĩdifferẽs ſimpliciť. vt co
medere: vel feſtucã leuare: que non dicunt
bonitatẽ vel malitiã moris. ⁊ ſic patz ꝙ di
uiſio actionis p bonaz ⁊ malã quãtuz ad
genus operis ſiue actionis: non eſt per im
mediata. ⁊ in hoc conueniunt cõiter oẽs.
Ex predictis patet ꝙ loquẽdo de actibus
quantuz ad genus operis ſeu actionis: ali
qui actus ſunt indifferentes: qui ſcʒ medi
um tenent inter bonuz ⁊ malũ. vnde non
ſũt moraliter boni nec mali. Sed alio mo
do poſſumus loqui de actione quãtuz ſcʒ
adároduz agentis. ⁊ hoc dupliciť. qꝛ que
dã eſt actõ hominis: nõ vt rationalis: quẽ

eſt actio nature: vt natura. vt bibere ⁊ comedere: ⁊ huiuſmodi. ⁊ hoc de ſe eſt indifferens: ⁊ poteſt eſſe indifferens in agente: vt cuz nec actu nec habitu deliberat. quare huiuſmodi dicuntur agi: quia ſunt act⁹ nature: nõ vt ẽ deliberatiua. Alia vero eſt actio hominis: vt eſt rationalis: ⁊ deliberatiuus. vt loqui. diſputare facta exteriora. vel res ordinare. ⁊ hi actus de ſe in generali loquẽdo ſunt indifferentes. Dicũt tamen aliqui. ꝙ quando ſunt in exercitõ vl' in homine actu agente non ſunt indifferẽtes. competunt enĩz ei vt eſt deliberatiuus. ⁊ ideo ſi tales actus ſũt reſpectu obiecti debiti. ⁊ cum debitis circunſtantijs: ⁊ ad debitum finem relati: ſunt moraliter boni. Si autez aliquid horuz defuerit: ſunt moraliter mali. Et ideo dicit dominus Math. 12°. ꝙ de omni verbo ocioſo reddet homo rationem in die iudicij: ⁊ per conſequens de omni opere ocioſo. ſuper quo verbo dicit Grego⁹. ꝙ ocioſuz verbum eſt quod caret ratione iuſte neceſſitatis: vl' pie vtilitatis. hec Gual'. ⁊ hec eſt opinio Gual'. ⁊ Tho. pma 2ᵉ. q. 18ᵃ. ar. 9°. c. Et videtur rationabilior ſm Ricar. 2° di. 40. q. 2ᵃ. arti. 3°. c. Alij dicunt ꝙ eſt aliqua operatio ſiue interior: ſiue exterior: que nec eſt moraliter bona nec mala. Naz actio procedens a voluntate deliberatiua: aut eſt ad deum ordinata: aut non. ⁊ hec eſt diuiſio per immediata. Si ſic: eſt bona ⁊ meritoria vite eterne vel merito condigni ſi fiat ex charitate. vl' merito congrui: ſi fiat extra charitatem. Si non eſt ordinata ad deum. Aut hoc eſt per iordinatam conuerſionẽ ad creaturã: ⁊ ſic eſt mala ex conuerſione. Aut ꝓpter operãtis negligẽtiã. ⁊ ſic eſt mala ex omiſſione. Aut ꝓpter operantis infirmitatez ⁊ miſeriaz. ⁊ hec neutro modo eſt mala: ſed eſt indifferens. Deus tamen ex ſua pietate decreuit ꝓpter noſtram infirmitatez: mltas operationes non imputare nobis neq3 ad meritũ: neq3 ad demeritũz. ⁊ ex conſequenti tales actiones reſpectu noſtri: non videntur bone moraliter: nec male. vt cuz quis loquitur alicui ex naturali pietate: vl' alium ſalutat ex vrbanitate: vel facit aliquid ex indigentia nature. vt quia ambulat: vt recreetur: vel comedit vt reficiatur. nec tamen hoc refert ĩ deuz. tales enĩz actiones non ſunt meritorie. quia ad deuz nõ referuntur. dicere vero ꝙ eſſent demeritorie duruz videretur: cuz nõ fiant ꝓpter inordinatam conuerſionem ad creaturam. nec omittuntur ad deuz referri ꝓpter loqñtis negligẽtiã: ſed tantuz ꝓpter quandam infirmitatẽ que eſt ĩ nobis ex corpore corruptibili aggrauante animã. huius ſentẽtie eſt Boñ. li. 2°. di. 41. q. 1. ar. 3°. c. vbi optime tractat qõem iſtam. Huic etiam opinioni cõcordare videtur Hierony⁹ in epiſtola quadam ad Augᵐ. que eſt in numero epiſtolaruz eius. 16. dicẽs ꝙ ambulare digerere. ꝓijcere ſputũ. nec bonum nec malum eſt. Si obijciatur illud pma cor. 10. Siue mãducatis: ſiue bibitis: ſiue aliquid aliud faciatis. omnia in gloriaz dei facite. Dicunt ꝙ illud eſt conſiliuz nõ preceptũ. ⁊ ideo illud omittere non eſt ſemper peccatum. Ad illud quod dicit' pro pma opinione de verbo domini: poteſt dici ꝙ actus q non refertur ad bonuz finem eſt ocioſus. ſ non ſemper oportet ꝙ referatur explicite ad finez qui eſt deus ad hoc ꝙ nõ ſit ocioſus. ſed ſufficit ꝙ referatur ad aliquez bonum finem ciuilez: vel corporis honeſtam recreationez. nec tamen omnis talis act⁹ eſt remuneratione dignus. hec Ricar. 2° di. 40. ar. 3°. c. 3ᵐ. pro pma opiniõe. Sz nunquid unus ⁊ idez actus poteſt eſſe bonus ⁊ malus. Rndet Gual'. ꝙ duplex eſt actus. ſcz interior ſimplex ⁊ ĩdiuiſibilis ſtatim tranſiens. ⁊ exterior cõtinu⁹ ⁊ diuiſibilis diu manens. pmus non poteſt ſimul eſſe bonus ⁊ malus ſm morez: cum ſit indiuiſibilis. 2⁹ autem poteſt: quia in ſui initõ poteſt eſſe bonus: ⁊ in fine malus. Huiuſmodi tamẽ actus: licet ſit vnus ſz naturã non eſt tamẽ vnus ſm morẽ. ſed ſunt due operationes morales: vt cum quis incepit predicare propter deum: ⁊ propter vanaz gloriam finit.

De bonitate ⁊ malitia interioris actus voluntatis. ti. 3⁹.

Poſtea cõſiderandũz eſt de bonitate ⁊ malitia interioris actus voluntatis. ⁊ pmo in ſe. 2° in cõparatione ad conſciẽtiam. 3° in comparatione ad uoluntatem diuinam. Circa pmum queruntur plura. ſcz qd facit voluntatem bonam. Rndeo ſm Anſel'. de gratia ⁊ li. ar. c. ii°. triplex eſt voluntas pma eſt inſtrumẽtuz ſiue potentia aie.

⁊ hec eſt bona ex habitu bono vl' v̄tute. ſi
cut paries eſt albus albedine. bonū.n. eſt
quod habet qualitatem bonā. vt dicit̄ p̄°
topi. 2ª eſt habit⁹ vel diſpoſitō ſiue affe-
ctio volūtatis derelicta ex actu uoluntatis
ſiue vſu. ⁊ hec uoluntas eſt bona: ex bona
actione. ⁊ mala: ex mala. quia quales ſūt
actus: tales generātur habitus: vel diſpoſi
tiones. ⁊ 3° ethi. c. 3°. 3ª eſt act⁹ uolūtatꝫ
potentie. ⁊ hoc p̄ter naturalē bonitatē quā
habet: eo ꝙ eſt quedā actō: habꝫ totaꝫ bo
nitatem: ex eius ordine ſufficienti ad debi-
tum finem. Ad hi⁹ auteꝫ ordinē alicuius
actus requirunt̄ q̄ttuor. ſcꝫ duo ex parte
finis. p̄mum eſt ut illud quod quis appet t
vel ult vt finem: ſit in ſe bonū: quia vt ꝓpt̄
finē operatur quis. non quia finis: ſ; q2 bo
num. ⁊ ideo dicitur 2° phy. ꝙ bonum ⁊ fi
nis ſunt idem. 2m eſt ꝙ non ſit tātum in ſe
bonū: ſed etiā melius his que appetuntur
ꝓpt̄ ip̄m. ⁊ iō dicit Aug⁹ 6°. de ciui. dei. c. p̄.
ꝙ qui laudat deum ꝓpter pecuniā: non hēt
bonum finem: neq; bonam volūtatem. 3m
eſt ex parte eorū que ordinant̄ in finē. ſcꝫ
ꝙ ſint ſm rationē rectaꝫ ordinabilia: ⁊ ap
ta ad talem finem aſſequēdum. 4m eſt ex
parte ordinātis. ſcꝫ ꝙ voluntas ratiōe re
gulata ordinet vel velit bona ī genere: uel
indifferentia ad bonum finem. His q̄tuor
ↄcurrentibus volūtas que eſt actus: ē bo
na. ⁊ ſi aliquod hoꝝ defuerit: non eſt bona
q2 vt dicit Diony⁹. 4°. c. de diui. nominib⁹.
bonū eſt ex tota ſua cā. hec Gual'. ⁊ Bon̄.
2°. di. 38ª. q. i. ar. i. c. Utꝝ vnius bōe vo
luntatis ſit vn⁹ ſolus finis. R̄ndeo ꝙ ſic.
ſcꝫ finis p̄ncipalis. ꝓpter quod intelligēdū
ꝙ actū habere pl'es fines pōt eſſe triplicit̄
vno modo ita ꝙ vnus ſit ſub altero: ⁊ ꝓpt̄
illū. 2° ꝙ vn⁹ finis ſit p̄ncipal': ⁊ alt̄ n̄ p̄nci
pal'. ita tn̄ ꝙ finis nō p̄ncipal' nō refert̄ ad
p̄ncipalem actum. 3° ita ꝙ vterq; ſi p̄nci
palis. Exēplū pone de eo qui vadit ad ec-
cleſiam ꝓ diſtributōibus. Aut.n. p̄ncipa
liter intendit dei honorē. ⁊ cum hoc ſimul
intēdit habere pecuniam: vt eam ad hono
reꝫ dei pauperibus diſtribuat. vel in alios
vſus licitos cōuertat. Aut intēdit dei ho-
norē. ⁊ cum hoc ſimul intēdit acquirere pe
cuniam. ita tamen ꝙ acquiſitōem illā non
redegerit ad dei gloriaꝫ. nec tamē pecuniā
illam finem p̄ncipalē ſtatuit. quia eā ꝓpter
ſe non diligit. Aut intēdit deo placere: ⁊ ſi
mul etiam pecuniā acquirere: vt poſſit the
ſaurū ſuū augere: ⁊ in eo delectari: diuer-
ſos fines ſtatuere. p̄mo modo ptinet ad bo
nā voluntatem: ⁊ eſt meritoriū. 2° mō non
eſt bone voluntatis loquēdo formalit̄. nō
tamē ei ſic repugnat: quin in ea ſtare poſ
ſit. eſt.n. ibi peccatuꝫ veniale: non mortale.
hoc uult dicere Aug⁹ li. cōfeſ. cū dicit. Mi
nus te amat qui tecū aliquid amat. quod
non ꝓpter te amat. 3° modo ē ↄtra bonam
voluntatē. talis .n. vult duobus dominis
ſeruire: qō, eſt impoſſibile. vt dicit̄ Math.
6°. Cum.n. ſit vnū ſolū ⁊ veꝝ bonū quod
quietat humanū deſideriū: opꝫ ꝙ uolūtas
ad hoc ꝙ ſit bona ⁊ recta: ſtatuat ſibi vni
cum finē vltimū. h̄ Bon̄. 2°. di. 38ª. q. i. ar.
3°. c. Utrū bonitas actualis volūtatꝫ ad
dat aliquā bonitatem ſuper bonitatem ip-
ſius habitus gratie. R̄ndeo dixerunt qdā
ꝙ nullam addit bonitatem a deo remune
rabilē q̄ſtum ad p̄miuꝫ ſubſtētiale: ſ; q̄ſtū
ad accidentale ſic. Sed ↄtra hoc eſt quod
Ber. in li. de li. ar. quaſi in fine. dicit ꝙ ad
ꝓmerendū coronā: deus facit homini co
adiuuationem. cuꝫ facit uolētem: hoc ē uo
luntati ſue conſentiētem. Itaq; voluntas ī
auxiliū reputat̄ in meritū. Conſtat aūt ꝙ
loquit̄ de actu uoluntatis. Preterea actus
eſt finis habitus: ⁊ nobilior eo. vnde ⁊ ha
bitus glorie ordinatur ad actū gl'e. ſi ḡ ali
quid de p̄mio ſubſtantiali correſpondꝫ ha
bitui gl'e: videtur ꝙ etiā aliquid de p̄mio il
lo correſpondeat actuali voluntati interio
ri per gratiam elicite. Iō uidetur ſine p̄iu-
dicio dicēdum ſm Ric. ꝙ actualis volun
tas elicita a voluntate potentia p gratiam
addit habitui gratie bonitatem aliquaꝫ a
deo remunerabilē q̄ſtum ad p̄mium ſub-
ſtantiale. Ita ꝙ p̄mium ſubſtantiale habi
tui gratie: ⁊ actibus interioribus volunta
tis per gratie habitum elicitis correſpon-
det. vnde ꝓpter tales actus plus habebit
de p̄mio ſubſtātiali: q; ſi ſine ipſis a corpo-
re deceſſiſſet.

Circa 2m queruntur plura. ſcꝫ vtrū
ad hoc ꝙ voluntas ſit bona neceſ
ſe ſit ꝙ ſe cōformet ↄſcientie recte.
⁊ hoc eſt idem qō querere Utrū omnis
conſciētia. recta liget ad faciendum quod
dictat. R̄ndeo ꝙ ſic. tunc.n. cōſciētia ē re
cta quādo eſt recta ſm legem diuinā ſcri-
ptam: nobis ꝓ regula dataꝫ. ⁊ iō ſicut ad
h̄ ꝙ volūtas ſit bona neceſſe ē ꝙ ſe cōfor
met legi diue. Ita etꝫ neceſſe ē ꝙ ſe ↄfor-
met ↄſciē r̄cte. q2 ſic lex diua: ita ⁊ ↄſcia re
cta ligat uolūtatē ad faciēd ea q̄ ī dia lege

p̄cipiunť: ⁊ ad vitādū ea que ibi ꝓhibēť.
⁊ ad ꝓbādū cōſilia īformatōes ⁊ exhoꝛ
tationes que ibi ponunť: non tamē volun
tas cū ſit libera ligatur violētia vel neceſ
ſitate aliqua abſoluta: ſ; cōditōata. quia ſi
velit p̄miū habere ⁊ ſuppliciū uitare: neceſ
ſe hab; ſequi ducatū cōſciētie recte. vnde
Hiero⁹ dicit ꝙ cōſcientia eſt dux anime.
⁊ ſm Dam. 4° li. c. 14° eſt lex intellectus
noſtri. Utrū voluntas diſcoꝛdans a cō
ſcientia erronea ſit mala. ſiue vtrū cōſciē
tia erronea liget. R̄ndeo ꝙ ſic. conſcientia
.n. vt dictū eſt eſt lex intellect⁹ noſtri. i. ani
me humane. ⁊ ideo ſicut cōſcientia recta
que eſt lex iuſta ligat voluntatē vľ homi
nem per formā quā hab;. Ita et erronea
que eſt lex iniuſta: appꝛehēſa tamē vľ cre
dita eſſe iuſta ⁊ recta: ligat voluntatem: ⁊
obligat q̄diu talis videť. ħ Gual. in. que
ſtionib⁹ diſputatis. Utrū cōſciētia erro
nea liget ad erroꝛē deponēdum: vel ad fa
ciēdum quod dictat. R̄ndeo cōſciētiā er
rare ꝯtingit dupliciť. ſ. dictādo aliquid in
differens: eſſe p̄ceptū vľ ꝓhibitum. vt le
uare feſtucam eſſe moꝛtale peccatū: vel di
ctando aliquid cōtra dei p̄ceptū: vel pꝛohi
bitōem. vt occidere patrē eſſe licitum. dico
ḡ ad qōem ꝙ in p̄mo caſu ligat ad facien
dum q̄diu durat. In 2° nō ligat ad faciē
dū: ſ; ad ſe deponendū: quia nihil poteſt li
gare hominē in his que ſunt cōtra deū.
⁊ hec videť eſſe opinio Boñ. in 2° ſen. di.
39ª. q. i. ar. 3° c. Alij vero cōcedunt p̄mū di
ctū: ⁊ negant 2ᵐ attēdentes ꝙ erronea
cōſcientia etiā in his que ſunt cōtra deū
dictans: ligat ad faciēdū: ſ; per accidens ⁊
ſm quid: nō per ſe: ⁊ ſimpliciť: ſicut recta cō
ſcientia. per accidēs inquā: q2 nō ligat ad
faciēdū inquātū erronea: ſed inquātū cre
ditur recta ⁊ iuſta. ſm quid inquā: q2 non
ligat ſemper: ⁊ in omnē euētū: ſ; q̄diu du
rat. i. videtur habenti recta eſſe. Ad depo
nēdū autē ſe nō ligat. quia nec ħ dictat. ⁊
hec videtur eē opinio Petri in 2° ſuo. Cō
coꝛdando vero dici poteſt ſm Gual. ꝙ er
ronea cōſcientia duo includit. ſc; erroꝛē:
⁊ cōſciētiā. Ratiōe p̄mi ligat ad deponē
dum eam vinculo diuini p̄cepti. vnde ad
eph. 4°. Deponite veterē hominē qui coꝛ
rumpitur ſm deſideria erroꝛis. Ratiōe ve
ro ſcdi ligat vinculo cōſciētie ad faciēdū
quod dictat: nec tamē ſimpliciť eſt perple
xus. q2 poteſt ⁊ debet deponere illā. ⁊ illo

ſimpliciť ligatur: ⁊ p̄ pꝛius: ⁊ magis ad de
ponendum q̄ ad faciendū. ⁊ ſi de illa per
ſe neſciat iudicare: debet peritioꝛes cōſule
re: vel ubi deeſt ſibi humanū cōſiliū: de
bet ſe per oꝛationē ad deū cōuertere. Hāc
qōem inter queſtiōes ſuas optīe ⁊ pleniſ
ſime tractat Gual. ſed ego de ea breuiť trā
ſeo gratia breuitatis. Utrū cōſciētia er
ronea peccatū excuſet. R̄ndeo lex iniqua
ſuū cōditoꝛē a peccato nō excuſat: ſ; poti⁹
cōdēnat: ſm illud Iſai. io. Ueh qui cōdūt
leges iniquas. cōſcientia autē erronea eſt
lex iniqua ab eo cuius ē ꝯdita. ⁊ ideo ſim
pliciť nō excuſat: ſed maius peccatū fac:
vel aggrauat. Ad cuius euidētiā nota ꝙ
tripliciť errat cōſcientia. p̄mo indifferētia
iudicans eē p̄cepta vel ꝓhibita. 2° ecōuer
ſo p̄cepta vel ꝓhibita iudicās eſſe iudiffe
rētia. 3° iudicans p̄cepta eſſe ꝓhibitōes: vľ
ecōuerſo. In p̄mo caſu non excuſat: ſ; illa
queat: ⁊ cōdēnat. In 2° ⁊ 3° nota ꝙ cōſci
entia erronea includit duo. ſ. cōſciētiā pu
tatiuā ⁊ erroꝛē. ex p̄mo excuſatur peccatū
ꝓ tanto: quia minus cōtēnit quādo foꝛni
cari non credit eſſe p̄ceptū. ⁊ ideo foꝛnica
tur: ſed ꝓ tāto aggrauat: quia libidinoſius
⁊ ſecurius peccat. Unde Iere. 4° Sapien
tes ſunt vt faciant mala. Quo ad 2ᵐ diſti
guitur. Cū .n. omnis errans ſit ignoꝛās vt
dicit Aug⁹ in encħ. 17°. Triplex autem eſt
erroꝛ ſicut ⁊ ignoꝛātia. p̄ma eſt ignoꝛātia
negationis que diciť ſimplex neſcientia
mandatoꝛū. ⁊ de hac dicit Aug⁹ li. de gra
tia ⁊ libe. arbi. ꝙ excuſat: ſ; non ſic excuſat
vt ſempiterno igne nō ardeat: ſi ꝓpterea
nō credidit: q2 nō audiuit: ſed foꝛte vt mi
nus ardeat. ⁊ ſic pat; ꝙ nō excuſať a pec
cato moꝛtali. ſ; foꝛte ut minus ſit: ⁊ minus
puniať: foꝛte dicit q2 lic; minus contēnat
ꝓpter conſciētiā. tamē libidinoſius ⁊ ſecu
rius ex hoc: peccato ſe imergit. ⁊ ideo tan
tū noc; ex parte vna quātū excuſat ex
altera. 2ª eſt ignoꝛantia p̄uatiōis. q2 p̄uat
cognitōem eoꝛū que ſciri debent: ⁊ eſt eo
rum qui ſcire nolunt. ⁊ hec non excuſat:
ſ; accuſat. vnde glo. Luce 12° ſuper illud.
Seruus qui cognouit. ⁊c̄. qui ſcire nolunt
⁊ poſſunt non ignoꝛātes: ſ; contēptoꝛes iu
dicāť. 3ª eſt ignoꝛātia diſpoſitōis. ſc; quā
do quis nō tātū neſcit: nec ſcire vult: ſ; etiā
diſpoſitionem: vel habitum ſcientie indu
cit: qua veritatem impugnat. de quibus
Job. 24. Ipſi rebelles ſūt lumini: neſcierūt

vias eius. ⁊ hec ignorantia eſt proprie
in cõſciẽtia erronea: q2 dictat cõtra ꝓhibi
tiones ⁊ precepta: de qua. i. cor. 14.° Scri/
bo vobis domini mãdata. ſi quis ignorat
ignorabitur. glo. reprobabit᷑. ⁊ hec ignorã
tia adhuc min⁹ excuſat: ⁊ plus aggrauat.
⁊ ideo cõſciẽtia erronea ſimplicit᷑ nõ ex/
cuſat. in alijs tñ mag' aggrauat. ſ. q̊ ad cõ
tẽptũ diſcẽdi ⁊ libidinẽ delectãdi. h̔ Gual'.
Utrũ plus liget ꝑceptũ diuinũ q̃ꝫ erro
nea cõſciẽtia dictãs cõtrariũ. i. vtrũ magꝭ
peccet faciẽs cõtra dei preceptũ q̃ꝫ faciens
contra conſcientiam in hoc caſu. R̄ndeo
ꝙ ſic. plus. n. ligat conſciẽtia recta q̃ꝫ erro
nea. quia vt dictũ ẽ ſupra recta ꝑ ſe ligat:
⁊ ſimplicit᷑. erronea v̊o per accidẽs: ⁊ ſm̄
quid. cõſciẽtia aũt recta eſt quãdo dei ꝑce/
pto cõcordat. Simpliciter g̊ ligat dei ꝑce/
ptũ plus q̃ꝫ cõſciẽtia erronea. Utrũ cõ
ſciẽtia erronea plus liget q̃ꝫ ꝑceptum ꝓlati
de indifferentibus que precipe poteſt. R̄n
det Gual'. ꝙ obediẽs ꝓlato ꝯtra cõſciẽtiã
aut captiuat cõſciẽtie iudiciũ affectu vel
effectu: vt ſubdẽs ſe precepto ꝓlati. Aut fa
cit cõtra cõſciẽtiam ⁊ affectũ volũtatꝭ. obe
diens prelato timore animi: vl' amore d ordinato.
dinato. In p̄mo caſu faciẽs ꝯtra cõſciẽtiã
non peccat: ſ; meret᷑. licȝ non poſſit d pon ẽ
cõſciẽtiã. vel nõ deponat. ſicut nõ potẽs re/
ſpondere ratiõibus ꝯtra fidẽ. voluntatem
tamẽ captiuãs ille obediẽs deo meretur. 2.
corꝭ. 10. Captiuãtes omnẽ intellectũ in ob
ſequiũ fidei. In 2.° caſu peccat: ſ; minus q̃ꝫ
ſi facẽt ꝯtra ꝓlati ꝑceptũ. p̄mo q2 agens
ꝯtra ꝓlati preceptũ: magis ꝯtẽneret deum
q2 cõtẽnens ꝓlatũ: nõ autẽ cõtẽnens ꝯſci
entiã erroneã ꝯtẽnit deũ. vnde Ber. de di
ſpen. ⁊ pre. c. 9° de⁹ ſibi coequari ⁊ quodã/
modo reputat ꝓlatoꝝ reuerẽtiã ⁊ cõtẽptũ
cõteſtans eis. qui vos audit me audit. ⁊ q
vos ſpernit. ⁊c̄. Si dicat᷑ ꝙ hoc eſt veꝝ qñ
ꝯſcientia ſb̄diti ſcit ꝑceptum ꝓlati eſſe ſm̄
deũ: quod neſcit errãs. R̄ndȝ Ber. Quic/
quid homo vice dei ꝑceperit: qd̄ nõ ſit cer
tũ deo diſplicere: haud ſecus oĩo accipiẽ
dum q̃ꝫ ſi deus ꝑciperet. 2° quia talis ꝓla/
tũ imo totũ collegiũ magꝭ offẽdit ⁊ ſcã
dalizat q̃ꝫ ſi ꝯtra cõſciẽtiã faciat. 3.° quia ſe
magis ad malũ diſponit. ſ. ad inobediẽtiã
⁊ ad rebellionẽ: ⁊ ad ſequendũ ꝓpriũ ſẽ
ſum: ⁊ ad ꝑuertẽdũ veritatis iudiciũ. de
quo Iſai. 5.° Ueh qui ſapiẽtes eſtis in ocu
lis veſtris. h̔ Gual'.

CIrca tertiũ queritur vtrũ bõitas
volũtatꝭ humane dependeat ex cõ
formitate volũtatꝭ diue. R̄° ꝙ ſic.
Illud enĩ quod eſt p̄mũ in quolibet gene
re eſt menſura ⁊ ratõ oĩum que ſunt illiuſ
generꝭ. vnũquodq; autem rectũ ⁊ bonũ
eſt: inquãtũ attigit ad ꝓpriã mẽſurã. ⁊ iõ
ad hoc ꝙ volũtas hominis ſit bona req̄/
ritur ꝙ cõformetur volũtati diuine tanq̃ꝫ
ꝓprie menſure: cũ ipa ſit p̄ma ⁊ ſũma vo
luntas. Et hec cõformitas attẽdit᷑ in voli
to. ſ. vt homo velit illud qd̄ ipe ſcit deũ vel
le ꝙ ipe homo velit. Scimus aũt ꝙ deus
quicquid vult ſub ratiõe boni vlt. ⁊ ꝑ cõ
ſeq̄ns ſcimus ꝙ ipe vult hominem velle
quicq̇d vult ſub ratõe boni. ⁊ iõ quicũq;
vlt aliquid ſub qualicunq; ratõe boni ha
bet voluntateȝ cõformeȝ diuine uoluntati
quãtũ ad rõem uoliti. Sed in particulari
neſcim⁹ quid deus velit: ⁊ quãtũ ad hoc ñ
tenemur cõformare uolũtatẽ noſtrã volũ
tati diuine. In ſtatu tñ glorie omnes ſci
ent dei uoluntatẽ: nõ tantũ in cõmuni: ſȝ
etiã in particulari. ⁊ iõ cõformabunt uolũ
tatẽ ſuã uolũtati diuine: nõ tãtũ in cõi:
ſ; etiã in ſpeciali. hec Tho. p̄ma 2e. q. 19. ar.
9. c. ⁊ ar. 10. c. Notãdũ v̊o ꝙ ſm̄ aliquos
neceſſe eſt conformare uolũtatẽ noſtrã uo
luntati diuine ſolũ q̃tũ ad illa uolita: q̄
nobis exp̄muntur a deo. ſi g̊ ꝑcepti explicite
vl' implicite. ⁊ h̔ ſufficit ad ſalutẽ: cum xp̄s
dicat. Math. 19.° Si uis ad uitã igredi ſer
ua mãdata. Quãtũ aũt ad illa que nobis
exprimunt᷑ ſigno cõſilij: eſt congruũ: nõ
neceſſariũ. ⁊ pro hac opinione videtur fa
cere quod dicit Aug⁹ in enchi. c. 60. Ali/
quãdo bona voluntate vult homo quod
nõ uult deus. ſicut bon⁹ homo vlt patrẽ ſu
um viuere: quẽ deus nõ ult uiuere. Pret/
ea deus ult aliquos homines dãnari: nul/
lus autẽ tenet᷑ uelle dãnari. Alij dicunt ꝙ
uoluntate deliberatiua tenemur uelle abſo
lute: ⁊ omnibus penſatis quicquid ſcim⁹
deum uelle volũtate abſoluta omnib⁹ pen/
ſatis. dũ tamẽ nobis cõgruat illud velle.
⁊ dicunt hoc implicari in radice decalogi
que eſt amor dei. ⁊ pro hac opinione vide
tur facere glo. ſuper illud pſal'. Non adhe/
ſit mihi cor ꝑuum. i. cor tortũ quod habet
homo qui non vlt omnia que deus vult.
Sed qui vult p̄mam opinionẽ tenere: po/
teſt ad iſtã glo. reſpondere. ꝙ loquitur de
uoluntate precepti: ⁊ non ſigni. Qui vero
vult tenere ſecundã opinionẽ: reſpondere

p̄t ad auctoritatē Aug. ꝙ loquitur de his q̄ velle nobis non cōgruit. Ad illud vero quod dicit̄ ꝙ nullus tenet̄ velle dānatōnez: poteſt dici ꝙ hoc eſt verū. quia ħ velle nō ꝯgruit homini. Quidā tamē dicūt ꝙ licet nō teneatur velle habēdo reſpectuȝ ad ſuam naturā: ⁊ abſolute. tenetur tam̄ hoc velle ſub cōditōe hac. ſ. ſi decedat in mortali. ħ Pe. i. di. 48ª. q. 2ª. ar. 2º. c. Uel pōt dici ſꝫ Tho. 1ª. 2ᵉ. q. 19ª. ar. 10. c. 2ᵐ āte oppoſitū. ꝙ deus nō vult alicuius dānatōem vel mortē: niſi ſub ratōe iuſti. vnde ſufficit in talibus ꝙ homo velit iuſticiā dei ⁊ ordinē nature ſuari. Sed nūquid tenemur cōformare voluntateȝ noſtrā volūtati diuine in forma volendi. ſ. in charitate. Ad hoc reſpondȝ Alex. lōb. i. di. 48ª. q. vnica ar. 3º c. ꝙ homo nō tenetur ad ħ abſolute. quia ſi homo diligat non ex charitate: ſed ex beniuolētia naturali: nō peccat: ſ3 tenet̄ cōditōaliter. ſcȝ ſi vult mereri vitā eternā ⁊ conſimiliter reſpondet Pe. i. di. 48ª. q. 2ª. ar. 1. c.

De bōitate ⁊ malitia quantū ad actus exteriores. titulus. 4ꝰ.

DEinde ꝯſiderandū eſt de bōitate ⁊ malitia quātuȝ ad actꝰ exteriores. Circa qđ cōſiderādū eſt. vtrū bōitas ⁊ malitia p prius ſit in actu voluntatꝭ. interiori q̄ȝ i actu exteriori. Ad cuius euidētiaȝ ſciēdū ꝙ aliqui actus exteriores poſſūt dici bōi vl' mali dnplicit̄. vno modo ex ordine eoꝝ ad finem. vt dare elemoſynā ꝓpter deuȝ dicitur eſſe bonū. ⁊ dare elemoſynā ꝓpter vanaȝ gloriā dicitur eſſe malū. ⁊ hec bōitas vel malitia per prius inuenit̄ in actu interiori volūtatis: cuius ꝓpriuȝ obiectū eſt finis. ⁊ ex eo deriuatur ad actum exteriorē. ħ aūt bōitas vl' malitia actus exterioris tota dependet ex volūtate. Eſt etiā oio eadē circūſtantia actus volūtatis interioris: ⁊ actus exterioris. quādo dicit̄ bonus vl' malꝰ ſoluȝ ex ordine ad finē: ſicut potō amara ex hoc ſolo eſt bōa. ꝙ eſt ſanatiua. vnde eadem eſt bōitas ſanitatis ⁊ potōis. vñ Augu. dicit li. retracta. ꝙ volūtas eſt qua peccatur: ⁊ qua recte viuitur. Alia bōitas vl' malitia actuū exteriorū eſt: quā habēt ſm ſe. ſ. ſm genus ſuū: ⁊ ſm circunſtātias i ipſis cōſideratas. vt dare elemoſynā ſeruatis debitis circūſtantijs: dicit̄ eſſe bonum: ⁊ hec bōitas vel malitia nō deriuat̄ nec dependet a voluntate: ſ3 a ratōe: ex qua etiaȝ dependȝ bōitas volūtatꝭ. ſm ꝙ in ip̄am refertur. vñ ſi cōſideretur bōitas exterioris actus: ſm ꝙ eſt in ordinatōe ⁊ apprehenſione ratōis eſt p̄or q̄ȝ bonitas actus volūtatis. ſm tamē ꝙ eſt in executōe operis: ſequitur bōitatē voluntatis: que eſt p̄ncipiū eius: ⁊ hanc bonitateȝ vel malitiā: quādo eſt actus exterior habet tunc. alia eſt bonitas actus exterioris: ⁊ alia ē bonitas volūtatꝭ que ē ex fine. ita ꝙ bōitas finis ex volūtate redundat in actum exteriorē. ⁊ bonitas actus exterioris ſꝫ ſe redundat i actū volūtatis: vt dictū ē. Et ideȝ eſt de malitia: ſicut medicina ſaporoſa p̄ter ħ ꝙ eſt ſanatiua habet ratōem delectabilis. Si ğ volūtas eſt bōa ex obiecto ⁊ ex fine ext̄ior actꝰ eſt bōus. ſ3 ſi volūtas ſit mala ex intētione finis: vl' ex actu volito: actus exterior erit malus. quia vt dicit Dionyꝰ de diuinis nominibꝰ: bonū eſt ex tota cā: maluȝ ex defectu partꝭ. ħ Tho. p̄ma 2ᵉ. q. 20. ar. 1. c. Sciendūȝ aūt ꝙ licet quādoq3 ſit alia ⁊ alia bōitas vl' malitia interioris actus volūtatis: ⁊ actus exterioris. vterq3 tamē actus ꝓut cōſideratur in genere moris ſūt vnꝰ actus. vnde actus exterior malus eſt unū ⁊ idē peccatū formaliter cum illo actu voluntatis īteriori: a quo cauſat̄. quia actus exterior nō eſt moralis: niſi per compationem ad actuȝ voluntatis ⁊ rationis. ſi. n. perfecte furioſus cum perfecta furioſa carnalit̄ copuletur: ille actus non erit in genere moris. vnde non erit moraliter bonus nec malus. ħec Ric. 2º. di. 42ª. q. i. ar. i. c.

Sed nunquid exterior actus addit i bonitate ⁊ malitia ſuper actū interiorē. Rñdeo ꝙ nō. loquēdo de bonitate ⁊ malitia exterioris actus quā habȝ ex nolūtate finis: Et hoc dico niſi cōtingat ip̄am volūtatē ſꝫ ſe fieri meliorē in bonis: vel peiorē i malis: quod videt̄ poſſe contingere tripliciter. Uno modo ſm numerū. vt cuȝ quis uult facere aliquid bono fine vel malo: ⁊ tunc nō facit. poſtea vero uult ⁊ facit: duplicatur actus voluntatis. ⁊ ſic fit duplex bonū: vel duplex malū. Alio modo quantuȝ ad extēſionē. vt cuȝ quis aliquid facere vult bono fine: vel malo: ⁊ ꝓpter aliqđ impedimentuȝ deſiſtit. alius auteȝ voluntatis motuȝ continuat quouſq3 opere p̄ficiat: māifeſtū ē ꝙ volūtas huiꝰ ē diuturnior in bono vel malo: ⁊ ſecūdum hoc peior vl'

melioꝛ. 3ᵒ modo quãtũ ad intẽſionẽ.ſũt.n.
quidã actus exterioꝛes qui inquãtũ ſunt
delectabiles vel penales nati ſunt intẽdere
vl' remittere volũtatẽ. cõtingit aũt ꝙ quã
to voluntas intẽſius tẽdit in bonuꝫ vl' ma
luꝫ:tanto eſt peioꝛ vel melioꝛ. loquẽdo aũt
de bonitate vl' malitia actus exterioꝛꝭ quã
habꝫ ſm materiam ⁊ circũſtantias. ſic com
paratur ad volũtateꝫ vt terminus ⁊ finis
⁊ ſic addit ad bonitatẽ ⁊ malitiã volũtatꝭ
quia omnis iclinatõ vel motꝰ pficit̃ in hoc
ꝙ ſequit̃ finẽ vl' attigit terminuꝫ.Unde nõ
eſt pfecta volũtas:niſi ſit talis que opoꝛtu
nitate habita operet̃.ſi vero poſſibilitas de
ſit volũtate exiſtẽte perfecta: ita ꝙ oparet̃
ſi poſſꝫ defectus pfectiõis que eſt ex actu
exterioꝛi:eſt ſimplicit̃ quid inuolũtariũ. In
uoluntariũꝫ autẽ ſicut nõ meret̃ penã vel
pmiũꝫ in operãdo bonũ vl' maluꝫ. Ita etiã
non tollit aliquid de pmio:vl' pena:ſi defici
at ſimpliciter inuolũtarie ad faciẽduꝫ bonũ
vel malũ.hec Tho.pma 2ᵉ.q.20.ar.4ᵒ.c.
Unde nota ſm Gual.in 2ᵒ.⁊ Alex.an. in
3ᵒ.c.de preceptis oꝛdĩatis motꝰ cõcupiſci
bilis.q.2ᵃ.o. ⁊ ſumũt ab Aug'.ſuper gen.
⁊ cõcoꝛdant cuꝫ pmiſſis ꝙ duplex eſt vo
lũtas mala.ſcꝫ incõpleta vl' ſemiplena : q̃
non erit in opus malũ: etiã.ſi habeat facul
tatem tẽpoꝛis:⁊ loci opoꝛtunitateꝫ:⁊ cõple
ta ſiue plena que erit in opus malũ ſi tẽpꝰ
habeat ⁊ locũ. Ad pmã addit opus malũ
quia auget cõſenſũ ⁊ cõtẽptuꝫ. Ad ſecun
daꝫ addit opꝰ malũ:qꝛ augꝫ libidinẽ quã
tuꝫ ad genus peccati carnalit̃: ⁊ quãdoqꝫ
etiã infertur nocumẽtuꝫ:maxime quãtum
ad peccatũ:quod cõmittit̃ in ꝓximũ.talis
eniꝫ non minꝰ cõtemnit intẽſiue ſola volũ
tate q̃ꝫ volũtate ⁊ opere:ſꝫ tãtũ extẽſiue. In
tẽſiue tamẽ eſt libido maioꝛ in executione
De voluntate pmo modo dicta intelligit̃
glo.ſup illud pſal'. Appone iniquitatẽ ſup
iniquitatẽ eoꝛũ: qui opus addit volũtati.
iniquitatem addit iniquitati. Sed de volũ
tate 2ᵒ modo dicta intelligitur glo.ſuper il
lud pſal'.Eteniꝫ in coꝛde iniquitates opa.
in terra.Si vis inquit ⁊ nõ potes:deus re
putat factum.hec Gual'.de hoc Bon.opti
me loquit̃ li.2ᵒ.di.42ᵃ.q.i.ar.2ᵒ.c. Nũ
quid euẽtus ſequẽs addit ad bonitatẽ vel
malitiam actus exterioꝛꝭ. Rndeo euentus
ſequẽs aut eſt pcogitatus:aut nõ. ſi ſic:ad
dit . cum eñ quis cogitat ꝙ ex opere ſuo
multa mala ſequi poſſunt : nec ꝓpter hoc
dimittit: ex hoc apparet ꝙ eius voluntas
eſt deoꝛdinata.Si vero non ſit pcogitatus
aut per ſe ſequit̃.⁊ vt in pluribus : ⁊ tunc
addit. conſtat eniꝫ actuꝫ eſſe melioꝛem ex
genere ſuo:ex quo ſequi poſſunt plura bo
na :⁊ peioꝛẽ ex quo ſunt nata ſequi plura
mala.Aut ſequit̃ per accidẽs: ⁊ ut i pau
cioꝛibus: ⁊ tunc non addit. Non eniꝫ indi
catur de re aliqua ſm illud quod ẽ per ac
cidẽs: ſed tantum ſm illud quod ẽ per ſe.
hec Tho.i.2ᵉ.q.20.ar.5ᵒ.c.

De mẽito ⁊ demerito actionis humãe.
titulus quintus.

P**p**Oſtea conſiderãduꝫ eſt de his
que conſequũtur actus huma
nos ratione bonitatis: vel mali
tie. Circa quod breuit̃ tenẽ
dum.ꝙ actus bonus vl' malus habet ra
tionẽ culpabilis ⁊ laudabilis.ſm ꝙ eſt in
poteſtate voluntatis. rationẽ vero rectitu
dinis ⁊ peccati ſm oꝛdinẽ ad finẽ. quãdo
eniꝫ actus hominis tẽdit in fineꝫ debitum
ſm oꝛdinẽ ratiõis ⁊ legis eterne: tunc eſt
rectus.quãdo vero deuiat ab illo oꝛdine :
tunc habet ratõem peccati . habꝫ etiã actꝰ
bonus vel malus rationẽ meriti:vel deme
riti.⁊ hoc ſm rationẽ iuſticie in cõparatio
ne ad alterũ.ſcꝫ ad deuꝫ . Aliter ſequeret̃
ꝙ deus non haberꝫ curaꝫ de actibus hu
manis.His ergo pſuppoſitis querunt̃ plu
ra de actibus bonis ⁊ malis per cõparatõ
nem ad mẽituꝫ ⁊ demeritũ.ſcꝫ vtrũ actus
exterioꝛ bona intẽtione factus ſit meritoꝛiꝰ
Rndeo intentõ poteſt eſſe motus ſiue mo
tiuum voluntatꝭ oꝛdinantis actum exteri
oꝛem in finẽ. Et ſic omnis actus exterioꝛ
bona intentiõe factus:eſt meritoꝛius.quia
ille motus nunq̃ꝫ eſt bonus niſi ſit oꝛdo re
ctus. Et ad hoc ꝙ ſit oꝛdo rectus requirit̃
ꝙ ſit actus oꝛdinabilis : ⁊ ꝙ voluntas ſit
oꝛdinans:⁊ ꝙ ſit finis bonus: ⁊ in ſe ⁊ in
ratione finiendi. hoc eſt ꝙ ſit melioꝛ his q̃
ſunt ad finẽ.⁊ talis ad quẽ actus debꝫ diri
gi ſm rectum iudicium ratiõis. Alio mo
do intentõ poteſt dicere finem intẽtum . ⁊
ſic non omnis actus exterioꝛ bona inten
tione factus eſt meritoꝛius . ſed tantum il
li actus qui ſunt de genere bonoꝛum:vel il
li qui de ſe ſunt indifferẽtes: qui quãdoqꝫ
poſſunt eſſe meritoꝛij ratione finis itenti .
Uñ dicit phs .2ᵒ. ethico. ꝙ quedam mox
nominata conuoluta ſunt cũ malitia.⁊ pꝰ
ſubdit.non eſt igitur circa hoc dirigere: ſꝫ

ſemper peccare.hec Ric.2º. dí. 40ª.q.i.ar.
.i.c.ꝛ Boñ.2º.di.40.q.i.ar.i.c. Utrum
agens tantuꝫ mereatur quãtuꝫ itẽdit me/
reri per bonitatem ſui actus. Rndeo agẽ
tem tãtum mereri quãtum intẽdit: dupli/
citer poteſt intelligi. Uno modo ita ꝙ actꝰ
tantuꝫ valeat ad meritũ quãtuꝫ agẽs cre
dit valere ipm.ꝛ ſic non eſt verꝫ. Alio mo
ꝙ quanta eſt bonitas actus intentiõis:tã
tum actus exterior valeat ad meritum. ꝛ
hoc eſt verũ. Ipa autẽ intentõ ſepe maior
eſt in bonitate in eo qui ſuum actuꝫ non
tãtuꝫ credit valere ꝙꝫ in illo qui ſuũ actũ
magis credit valere. Si ergo obijciat̃ glo.
ſuper illud Math.12º. Bonus homo de bo
no the.ſ.ꝛc.que dicit. tãtum boni quis fa
cit quãtuꝫ intẽdit.dicẽduꝫ ꝙ ſic debꝫ itel/
ligi ſm ꝙ bonus eſt actus intendendi: tã
tum eſt bonus actus exterior elicitus ex il
la intẽtione.quia per intẽtionẽ eſt bonitas
moralis in eo.hec Ric.2º. di.40.q.i.ar.2º.
.c. Inſuper nota ꝙ quãtitas intentiõis
tripliciter poteſt intendi. Uno modo quan
tuꝫ ad quãtitatẽ vel feruoreꝫ affectus in/
tendẽtis.Et ſic quãtitas intentionis men/
ſurat merituꝫ. quia ex quãto affectu cha
ritatis opus bonuꝫ facis: tantuꝫ mereris
qꝛ merituꝫ penſat̃ penes charitatem. Alio
modo quãtuꝫ ad quãtitateꝫ operis inten/
ti: ꝛ ſic non menſurat. qꝛ tunc diues aua
rus dans denariuꝫ: plus merẽt̃ ꝙꝫ libera
lis habens charitatẽ dans centũ denarios
3º quantuꝫ ad quãtitatem finis. ſic etiam
non mẽſurat. quia deus eſt omniuꝫ merẽ
tium finis vltimus: qui non eſt aliquãdo
maior:aliquãdo minor. Scõꝫ autẽ Boñ.
2º di.40.q.i.ar.2º.c.hec glo. ſcꝫ quãtũ qs
intẽdit:tantuꝫ facit:eſt duplex. ex eo ꝙ li
tantuꝫ ꝛ quãtuꝫ poſſunt eſſe aduerbia vl'
nomina.ſi eniꝫ ſunt aduerbia:dicunt quã
titateꝫ actus intẽdendi:ꝛ faciendi.ꝛ tunc
eſt locutio generalit̃ vera:ſiue reſpectu bo
noruꝫ:ſiue malorũ.quia quãtũ actus intẽ
dendi eſt intẽſior in bonitate vel malitia.
tantuꝫ opatõ exterior eſt bona vel mala.
Omne eniꝫ meritũ vl' demeritũ reducitur
ad actũ voluntatis: licꝫ aliquo modo cir
cunſtãtie exteriores faciãt ad maiorẽ vo/
lũtatis damnatõem. Si auteꝫ ſint nomĩa
dicunt quantitatẽ ex parte intẽti ꝛ opati.
ꝛ tunc nõ eſt generalit̃ vera. quia opꝰ ex
terius factuꝫ nõ ſemp cõmenſuratur intẽ
to. Sepe eniꝫ intendit homo facere bonũ
magnuꝫ: ꝛ facit paruum: quia paruã ha

bet charitateꝫ. Eſt tamẽ aliquo modo ve/
ra in malis. ſcꝫ intendẽdo: non diminuẽ
do. ꝛ ſm ꝙ tãtuꝫ ꝛ quãtũ dicũt quandaꝫ
cõparatõem ꝓportõalitatꝭ. non cõmenſu/
ratõem equalitatis. vnde qui intendit ml'
tum peccare:multũ peccat qualecunqꝫ opꝰ
faciat.nõ tamẽ qui parũ intendit:paꝝ pec
cat:maxime ſi opus mltuꝫ deforme fuerit.
Ex predictis patet quomodo intelligitur
glo. ſuper illud Luc. 12º. Bonus homo de
bono the. ſcꝫ quãtũ inquit bonũ intẽdis:
tatuꝫ facis. Utrũ vltra bone intentiõis
merituꝫ: addat aliquod merituꝫ exterior
actus. Rndeo ad pñſẽs poſſumus loqui
de merito dupliciť. ſcꝫ reſpectu premij ſub
ſtantialis: vel accidẽtalis. Reſpectu pmij
accidẽtalis:exteriores actꝰ aliquã ratõem
meriti addunt interiori intẽtioni. vñ glo.
ſuper illud ad gal'. 6º. Tempore ſuo mete/
mus. dicit ꝙ quãtuꝫ ſeminamꝰ in opibus
tantũ metemꝰ in fructibꝰ. Reſpectu autẽ
premij ſbalis:videtur ꝙ actus exteriores
non addãt aliquam ratõem meriti niſi di
ſpoſitiue. ſcꝫ inquãtum elemoſyne multi/
plicant interceſſores ꝓ dante. Thob.12º.
Elemoſyna a morte liberat. ꝛ ꝓuer.13º.
Redemptõ anime diuitis:diuitie eius. Et
inquãtũ exteriores actus excitant actum
voluntatis interiorẽ ad bonuꝫ. ꝛ per cõſe
quẽs valent ad gratie radicatõem ꝛ con/
ſeruatõem:quibus ſcꝫ gratie habitui ꝛ in
terioribus actibꝰ eius pmium ſbale debet̃.
hec Ric.2º.di. 40.q.i.ar.4º.c. De hac ma
teria optime ꝛ copioſe tractat Boñ.in 2º.
ſuo di.40.q.2ª.i tribus articulis vltimis.

Utrũ peccans plus demereatur ꝑ actũ
volũtatis interiorẽ inordinatũ:ꝛ ꝑ actum
exteriorẽ ſil' ꝙꝫ ꝑ actũ interiorẽ tãtũ. Rnº
ſi volũtatis actꝰ interior ſit eque ĩtenſus in
deordinatiõe ſua ſine actu exteriori: ſicẽ cũ
ipo: nõ magis demeret̃ peccãs ꝑ vtrũqꝫ co
rũ ſimul ꝙꝫ ꝑ interiorẽ tãtuꝫ: quẽ opere cõ
plẽ nõ põt. Et h̃ dico loquẽdo de demerito
itẽſiue. qꝛ tũc nõ ẽ maior ↄtẽptus ĩ vtroqꝫ
ſil' ꝙꝫ in interiori ꝑ ſe. Dicũt tamẽ aliqui
ꝙ malus actus exterior addit demerituꝫ
malo actui ĩteriori reſpectu alicuiꝰ pene ac
cidẽtalis:ſaltẽ loquẽdo de actu exteriori q
eſt malus ex genere ꝓpter tranſitũ eius ſu
per obiectuꝫ indebitũ. vnde ĩ damnatis plꝰ
remurmurabit ↄſciẽtia ↄtra euꝫ qui volu
it innocẽtẽ occidere ꝛ occidit ꝙꝫ cõtra euꝫ
qui voluit innocentem occidere:ꝛ non po
tuit:ſuppoſito ꝙ fuerit pefĩ mala uolũtate

Si autē loquamur de demerito extenſiue:
plus demeret homo per vtrūq; ſimul q̄ p
interiorē tātū. q2 pluribus nocet: ⁊ plura
mala īfert: ⁊ plus delectat peccātē. h Ric.
2° di. 42ª. q. i. ar. 2° c. Utrū ſola intentio
recta ſine opere exteriori ſufficiat ad meri
tuȝ. Rndeo aut homo habȝ facultatē fa-
ciendi opus exterius: quod preceptuȝ eſt:
aut non. ſi ſic: plena voluntas ponit effcm̄
ſi aſſit facultas. al's ſi non ponit cuȝ poſſit:
non vult plene: ſ; ſemiplene. ⁊ pigre ſicut
piger qui vult ⁊ non vult. Et dicit Gre.
in quadā omel'. q̄ nemo de bona volunta
te ſibi blādiatur: īmo de dilectione dei mēs
lingua ⁊ manus requiratur. Diſtingue ta
mē: q2 aut ei occurrit tēpus ⁊ locus neceſ-
ſario implēdi preceptū. puta quia vlt elȳ-
nā dare: ⁊ occurret ei aliquis cui vidȝ ne
ceſſitatē extremā pbabiliter īminere: niſi
ſubueniat ei. ⁊ tūc ſola intētio non ſufficit
ad meritū: īmo etiā talis trāſgredit' man-
datū. Aut non occurrit ei tēpus neceſſita
tis: ſ; indigētie rationabilis: vl' ꝯgruitatis.
⁊ tunc etiā intētio ſola ei non valȝ ad me-
ritū: liberat tamē eū a tranſgreſſione. q2 p̄
cepta affirmatiua nō obligāt niſi p tēpore
neceſſitatis. Si autē homo nō habeat fa-
cultatē operādi: tunc ſola bona intētio ſine
opere exteriori ſufficit ad meritū ſ̄balis p̄-
mij: non autem accidentalis. Deus enim
neminem obligat ad impoſſibile. ⁊ de tali
poteſt intelligi illud Greg. in quadā omel'.
Non eſt man⁹ vacua a munere: ſi cordis
arca repleta fuerit bona volūtate. h Ric.
2°. di. 41ª. q. i. ar. i. c. Utruȝ ad meritum
ſufficiat intentio ſ̄m habituȝ. Rndeo intē
tio ſ̄m habituȝ poteſt ītelligi triplicit'. vno
modo ita q̄ conſiſtat in ſolo habitu reſpe-
ctu p̄ncipij operationis: ⁊ continuationis
eius vſq; in finē. Et hoc nō ſufficit ad me
ritum. quia non eſt ipſius opationis p̄ncipi
um. Alio modo ita q̄ illa intētio ſit actual'
reſpectu p̄ncipij operationis. non tamē re-
ſpectu totius cōtinuātionis eius vſq; in fi
nem. Et ſic dicūt quidā q̄ tota opatio eſt
meritoria in v̄tute actus ipſius intētionis:
per quaȝ illa opatio fuit incepta. 3° mō ita
q̄ ſit ī actu reſpectu p̄ncipij opatōis expli
cite. Ita q̄ explicite intēdat opatōem inci-
pere ⁊ cōplē. Sȝ reſpectu totius ꝯtinuatio
nis nō manet intētio in actu explicite: ſ; im
plicite. ſicut homo in volēdo quicquid eſt
ad finem actualiter. Implicite tamē vult
ipſum finem. ⁊ ſic dicunt quidam eſſe ne-
ceſſariuȝ ad hoc q̄ tota operatio ſit meri-
toria. q̄ illa intētio ſit in actu explicite vel
implicite p totā opatiōem a p̄ncipio vſq;
ad finē. h Ric. 2° di. 41ª. q. i. ar. 2°. c. Scd̄ȝ
aūt Bon̄. ad hoc q̄ aliqua opatio ſit me-
ritoria ſufficit relatio eius habitualis ī deū
Et poteſt dici hec relatō habitualis dupli-
citer. vno mō quādo quis opatōeȝ aliq̄;
refert ad deū actualit' in p̄ncipio illius ope
rationis: vel etiā alterius: ad quaȝ illa cō
ſequēter ſe habȝ. Si aūt opationeȝ alteri⁹
generis inciperȝ: oporteret q̄ intētōem re
nouaret: ad hoc q̄ eēt meritoria. Alio mō
dicit' hec relatio: ſiue intentio habitualis
quādo nō eſt p̄cogitatio in actu de deo. vt
cuȝ ex ſola ꝯſideratione boni operis: ipſa
charitas prōpta: vel aliqua alia virt⁹ cha-
ritate informata: ad illud opus inclinat.
vt cuȝ vir religioſus obedit p̄lato ſibi pre
cipienti: etiam ſi nihil cogitet de deo: ſ; tātū
conſideret obedientie bonuȝ. h Bon̄.

De vicijs ⁊ peccatis in cōmuni. ti. 6⁹.

D Einde conſiderādū eſt de habi
tibus malis: h ē de vicijs ⁊ pec
catis in cōmuni. ⁊ eſt habit⁹ p-
ut de eo h loquimur: qualitas
difficile mobilis. Eſt autē aliquis habit⁹
bonus: aliquis malus. habitus bon⁹ dicit'
qui diſponit ad actuȝ conuenientem natu
re: ſicut actus v̄tutū humane nature con-
ueniunt. quia ſunt ſ̄m rationē. Actus v̄o
viciorum humane nature diſcōueniunt. q2
ſunt ꝯtra ratōem. Dicēdū autē eſt p̄mo h
de vicijs ⁊ peccatis in cōmuni. In ſpāli v̄o
ꝯſiderabit' de eis. j. cum tractabit' de v̄tuti
bus in ſpāli. vbi iuxta vnāquāq; virtuteȝ
ſpālem aget' de ſpāli uicio ſibi oppoſito. p
eo q̄ oppoſita iuxta ſe poſita magi elucceſ-
cunt. Circa vitia autē ⁊ peccata ī cōi cō
ſiderandū p̄mo de ipſis. 2° de ſubiecto pctī.
3° de cā eius. Circa p̄muȝ p̄mo vidēdū
eſt quid ſit pctm̄. 2° de diuiſione pctī. 3° de
compatōe pctōruȝ adinuicē. Quātum
ad p̄mū ſciēduȝ q̄ ſ̄m Augᵐ. 22° li. ꝯtra
fauſtū. Pctm̄ ē dctm̄ l' factuȝ l' ꝯcupitū ꝯ
legē dei. Et ſic hec diffinitō eſt peccati actu
alis mortalis. q2 eſt pctī actualis. dicit' ibi
q̄ ē dictū vl' factū vl' ꝯcupitū ſ̄m actū tri-
plicis potētie ſ. iterp̄tatie. opatie. ⁊ affectie.
q2 v̄o ē mortalis dr̄ ibi q̄ eſt ꝯtra legē dei
pctm̄. n. veniale dr̄ pctm̄ ſ̄m rōem ipfectā
⁊ ī ordine ad pctm̄ mortale. nō. n. eſt ꝯtra

legem dei. quia venialiter peccans nō fa
cit quod lex prohibet: nec etiā pretermittit
illud: ad quod lex obligat ꝑ preceptum. ſꝫ
facit preter legem: quia non obſeruat mo
duꝫ rationis quem lex intendit. Tenetur
autem ibi ſi vl' diſiunctiue: ſed membrū vl-
timum itelligitur preciſe: reliqua vero mi
nime. vnde ſenſus eſt ꝙ omne peccatū aut
eſt dictuꝫ: aut concupitū: aut factuꝫ. aut fa
ctum ⁊ concupitum: aut concupitum tan-
tuꝫ. Intelligitur autē dicta diffinitio de pec
cato cōmiſſionis: non de peccato omiſſiōis
vel ſumitur ibi factum cōmuniter: ꝓut ex
tenditur ad operationē: ⁊ ad ceſſationem
ab opere: ſm quem modum hō nihil ope-
rans requiſitus quid faciat. reſpondet ſe
quieſcere. hec Ric. 2°. di. 35ᵃ. in expoſitōe
littere. Poteſt autem hic queri vtrum
omne peccatum ſit voluntarium. Rndeo
ꝙ ſic. vnde Augꝰ li. i. retracta. c. 12°. ⁊ li. de
vera religione. peccatuꝫ inquit eſt adeo uo
luntariuꝫ: qđ ſi non ſit voluntarium: non
eſt peccatum. Nam peccatum originale eſt
voluntarium voluntate aliena. ſcꝫ Ade.
peccatum vero actuale mortale: eſt volun
tarium voluntate ꝓpria. ſcꝫ peccantis. ve-
niale vero quoddam eſt voluntarium vo
luntate propria: ⁊ ſimpliciter. vt illud qđ
fit ex deliberatione ſicut mendacium ioco
ſum. Quoddam eſt voluntarium medio
modo. ſcꝫ partim volūtate. ſcꝫ Ade qui il
lud deliberatiue voluit: ex quo corruptō ſe
cuta eſt. ex qua in nobis oriuntur motus
inordinati: qui dicuntur eſſe peccata veni
alia partim voluntate propria. ut illud qđ
conſurgit ex repugnantia carnis ad ſpiri-
tum: vel corruptionis virium anime. tale
eniꝫ peccatuꝫ ⁊ſi non ſit a uoluntate ꝓpria
antecedente. oritur tamē a voluntate cōco
mitante: ⁊ non ꝓhibente. vel nō precauē-
te: cum poſſit precauere: vel prohibere. lꝫ
enim ſit ſtatus aliquis in quo neceſſe ē ali
quem in aliquod peccatum determinatum
cadere. potuit tamen illuꝫ ſtatum precaue
re. ⁊ ideo ſi non ꝑcauit: imputatur eius vo
luntati. licꝫ illud tūc prohibere non poſſit.
Ideo dicit᷑ voluntariuꝫ quodāmodo ſiue
interpretatiue. Et ſm Augᵐ quodammō
tenet rationeꝫ culpe: quodāmodo pene. vn
de dicit ꝙ quia homo peccatuꝫ vitare nō
uoluit: dum potuit inflictum eſt ei: vt cum
vult uitare non poſſit. Si obijciatur ꝙ
ſuper illud ꝓuer. 24°. Septies ī die cadit
iuſtus. dicit glo. ſingulis diebus per neceſ-
ſitatē vel fragilitatē carnis: vel volētes vl'
inuiti peccamus. dđ ꝙ ibi dicitur inuitus
aliquis peccare: non per omnimodam uo-
lūtatis priuatōem: ſꝫ per priuatōem volun
tatis plene ſiue cōplacentie. ſepe. n. diſpli-
cet nobis ꝙ ſic inordinate mouemur. loq
tur etiā de neceſſitate uenialiū generaliter
quantuꝫ ad omnia uenialia: nō quātū ad
hoc: vel illud determinate: uel etiā quātū
ad aliquod genus uenialis: vt in iuuene
forti qui nō pōt omnino uitare motꝰ car-
nis. licet uitare poſſet hac hora uel illa. ⁊
hunc motuꝫ uel illum. hec Boñ. in 2° ſuo
di. 41. q. 2. ar. i. c. Exēpluꝫ huius eſt ī naue
exiſtente in mari perforata in pluribus lo
cis: cuius quidem nauta poteſt quodlibet
foramen ſibi demōſtratum obturare: non
omnia ſimul. ⁊ ideo licꝫ poſſet prohibere
introitum aque per vnum foramen. nō ta
men oēm aque introituꝫ quia dum vnū
obturat aqua per aliud intrat. Dicit᷑ autē
omne peccatuꝫ uoluntariuꝫ. qꝛ cauſaliter
ſolus actus uolūtatis qui eſt velle eſt pctm̄
formalit᷑ tamē ⁊ quaſi eſſētialiter ē pecca-
tum. nō tantū actus uolūtatiſ: ſꝫ etiā aliarū
viriuꝫ anime que poſſunt elicere per habi
ta vitiȷ̄ in ſe exiſtētē actuꝫ vitioſū. Inſiſtali
ter vō materialit᷑ actus organoꝝ: ⁊ actꝰ
in materia recepti. vt homicidiū fornica-
tio. ſunt peccata. Ratio huius eſt. quia pec
catuꝫ eſt auerſio a deo: ⁊ conuerſio deordi
nata ad creaturā. vñ Augꝰ dicit li. de li. ar.
ꝙ peccatū ē ſpreto icōmutabili bono: mu-
tabilibus rebus adherere. Non ſoluꝫ aūt
uolūtas: ſꝫ etiā intellectus ꝑ actuꝫ ſuū: pu
ta diſcredendo: auertit ſe a deo: ⁊ cōuertit
ſe ad creaturā inordinate. ſilr iraſcibilis ⁊
cōcupiſcibilis. licꝫ ſm ſe non auertant ſe a
deo. qꝛ deuꝫ ſm ꝙ ſūt vires ſēſitiue: nō atti
gunt. tamē inquātū a uolūtate mouētur. ⁊
inquātū aliquid ꝯtra dei ꝑceptuꝫ attigūt:
quaſi in alio ⁊ ꝑ aliud ſe a deo auertunt. ħ
Bual'. Adhuc nō ꝙ aſſignari pōt diffe
rētia inter vitiū. peccatū. culpā. ⁊ demeritū.
licet ſepe unū ꝓ alio ſumat᷑. vitiū. n. eſt ca-
rētia habitualis diſpoſitōis ꝯuenientiſ. natu
re rei. vnde dicit Augꝰ 3° de li. ar. qđ perfe
cte nature deeſſe perſpexeris: illud uoca ui
cium. Peccatū vō eſt carētia actus debiti:
quo ad peccatū omiſſionis: vel carētia re-
ctitudinis in actu ex eo ꝙ declinat a regl'a
ſua. Culpa autē eſt in actu non recto: inqꝫ
tum eſt in poteſtate uoluntatis. Demeritū
vō ē culpa ꝑ ꝯꝑatōem ad retributōeꝫ.

SEquit' vidē de 2.º ſ. de diuiſiōe pcti Circa quod ē ſciendū ꝙ mgr̄ ſententiaꝝ lib.º 2º diſ. 42. inuit ſeptē diuiſiōes pcti ſm eiꝰ ꝯpatione ſeptuplicem. pōt. n. ꝯpari pctm̄ p̊ ad cām ex q̄ hȝ ortū. ⁊ ſic diuidit' ī originale ⁊ actuale. 2.º ad penā ad quā terminat'. ⁊ ſic diuidit' in mortale ⁊ veniale. qn̄. n. qs peccādo ab vltimo fine auertit' quātū ē ex nā pcti ⁊ vtute peccātis: irrepabilit' labit'. qa pncipiū vite ſubtrabit'. ⁊ iō ille dicit' peccare mortalit' etnalit' puniēdꝰ. q v̊o peccat citra auerſionē a deo ex ipſa rōne pcti repabilit' deordinat'. qa pncipiū vite ſaluat'. iō dr̄ peccare venialit'. qa. ſ. nō ita peccat ꝙ penā interminabilē mereat'. Un̄ Augꝰ ſup Iob. Crimen eſt qd̄ dānationē meret'. veniale aūt eſt qd̄ non meret' dānationē. crimē noīat pctm̄ mortale. Opponūt' igit' mortale ⁊ veniale ſic repabile ⁊ irrepablie. h̄ dico p pncipiū iteriꝰ nō aūt p ꝯpationē ad dinā vtutē. q̄ repare pōt oēm infirmitatē. 3º cōparat' pctm̄ ad motiuū. ⁊ ſic diuidit' ī peccatuȝ ex amore male inflāmante. ⁊ pctm̄ ex timore male humiliāte. q̄ diuiſio ponit' ab Aug̊ ſup illud ps. Incenſa igni ⁊ ſuffoſſa. vtrūqȝ tn̄ hoꝝ reducit' ad amorem ſui. Iō. n. hō uel bona appetit uel mala refugit qa ſe diligit. vn̄ dicit Augꝰ 14º de ci. dei. ca.º vlti. ꝙ ciuitatem Babylonis facit amor ſui vſqȝ in ꝯtemptū dei. 4º ꝯpat' ad actū ſubſtratuȝ. ⁊ ſic diuidit' in pctm̄ cordis. oris. ⁊ opis. ſm hiero. ſup Ecc. 5.º ꝯpatur ad pſonā offenſam. ⁊ ſic ē diuiſio pcti ī deū in ſe ⁊ in ꝓximū ut hr̄ etiā ab Iſid. ī li.º de ſū bo. 6.º ꝯpat' ad pceptū cui opponit'. ⁊ ſic diuidit' in delictū ⁊ cōmiſſū ſiue in pctm̄ omiſſiōis ⁊ cōmiſſiōis. pmū eſt ꝯ̈ pceptū affirmatiū. 2m ꝯ̈ negatiū. Et ē delictū carentia actꝰ debiti. Cōmiſſū v̊o eſt carentia boni debiti in aliq̊ actu voluntatis. vn̄ nō oȝ ꝙ delictū materialit' ꝯſiſtat ī aliquo actu. qa non oȝ ꝙ carentia actꝰ debiti cōſiſtat in aliq̊ actu ſubſtrato illi carentie. Nec etiā ſm Ric. 2. diſ. 35. q. i. arti. p̊. c. delictū pſupponit nccio uel includit aliquem actū tāq̄ȝ ſui cām uel occaſionē. Sȝ obijcit' ꝯ̈ h̄. qa delictū ē pctm̄ actuale. g̊ ꝯſiſtit in aliq̊ actu. Preterea. oē pctm̄ ē volūtariū g̊ ꝯſiſtit in aliq̊ actu voluntatis. R.º pctm̄ actuale ſm ꝙ diuidit' ꝯ̈ originale. non eſt tm̄ actꝰ deformatiōis ſ; etiā omiſſio actus debiti. ꝓ tpe q̊ debet'. Uolūtariū etiā non tm̄ dr̄ actꝰ voluntatis ſ; etiā illud qd̄ eſt in potētia nr̄a ut fiat uel non fiat. ex 3.º ethi. c. 8.º vn̄ ipſū velle dici pōt volūtariū iq̄ȝtū ē in ptāte volūtatis velle ⁊ nō velle. 7º cōparat' pctm̄ ad vitia q̄ oriūt' ex ipſo. ⁊ ſic diuidit' in ſeptē vitia capitalia. de quibꝰ require infra vbi aget' de cā pcti ſm ꝙ vnū pctm̄ ē cā alteriꝰ. Inueniūt' etiā ⁊ alie diuiſiōes q̄ tn̄ ad has pn̄t reduci ut illa q̈ diuidit'. i. Io.º can̄. In ꝯcupiſcētiā carnis. cōcupiſcentiā oculoꝝ. ⁊ ſupbiā vite. reducit' ad illā q̄ ē ex pte motiui. Silr̄ illa q̈ Iſi. diuidit pctm̄ in pctm̄ ex malitia ex infirmitate ⁊ ex pigritia de qbꝰ infra dicet'. Illa v̊o diuiſio q̈ Gregꝰ. 21.º moral'. diuidit pctm̄ ī pctā carnalia ⁊ ſpūalia. reducit' ad illaȝ q̄ ſumit' penes actꝰ ſubſtratos. Et ſm qd̄ dicit idē Gregl. Septē capitaliū vitioꝝ qnqȝ ſūt ſpūalia ⁊ duo carnalia. pctā qdē ſpūalia dicūt' q̄ pficiūt' ī delectatiōe ſpūali. carnalia v̊o q̄ in carnali. ut gula ⁊ luxuria. vn̄. 2ª Cori. 7.º Mūdemꝰ nos ab oī inquinamento carnis ⁊ ſpūs. Silr̄ ad Gal'. 5º vbi dr̄. Māifeſta ſūt opa carnis ⁊c̄. Caro ſm glo. ibidē ſumit' ꝓ hoīe carnalit' viuente. ⁊ iō illa dicūt' opa carnis. qa fiūt a carnali hoīe. Dicit' aūt ſpālit' de luxuria. i. Cori. 6.º Qui fornicat' in corpꝰ ſuū peccat. quia etiā ī h̄ pctō quedā iiuria fit corpi dū inordinate maculat'. Auaritia v̊o q̄ cuȝ pctīs carnalibꝰ numerat' ad Eph. 5.º accipit' inq̄ȝtū res in q̄ delectat' auarꝰ eſt corporalis ſ; ipſa delectatio ptinet ad ſpm̄. ⁊ ideo ſm Gregl. eſt ſpūale pctm̄.

SEquit' videre de 3.º ſ. de ꝯpatione pctōꝝ ad inicē. Circa qd̄ nota ꝙ vnū pctm̄ dr̄ maiꝰ uel grauiꝰ alio duodeci modis. p̊ cauſalitate ut pctm̄ diaboli cuiꝰ īuidia mors introiuit ī orbeȝ t're 2º gnālitate ut pctm̄ Ade qd̄ in oēs hoīes ſe diffudit. 3º enormitate ut pctm̄ iude. 4º ingratitudine ut pctm̄ eiꝰ q plura grāruȝ dona recepit. 5º piculoſitate ut pctm̄ ignorantie. 6.º inſepabilitate ut auaritia que vitijs alijs cū hoīe ꝯſeneſcētibꝰ ſola iuueneſcit. 7º importunitate ut ſupbia q̄ etiā qn̄qȝ ex bonis opibꝰ ꝯſurgit. 8º ꝓnitate ut luxuria. 9º maiori gr̄e impugnatiōe ut peccatū in ſpm̄ ſcm̄. 10º offenſe magnitudine ut idolatria. 11º maiori reſiſtēdi facultate ut pctm̄ Ade. 12º maiori improbitate ⁊ libidine. ⁊ ſic pctm̄ cuiuſlibet generis fieri pōt altero maiꝰ. Et hi modi ꝯſueuerunt a doctoribꝰ aſſignari. ut dicit Bon̄. 2. diſ. 35 q. 2. circa litterā. pōt etiā addi pdictis ꝙ

vnū pctm̄ dicit̄ grauiꝰ alio: ceteris pari-
bus. Uno mō rōne obi ꝑncipalioꝛis. Jn-
ueniunt̄ tn̄ ⁊ aliȷ̄ modi. ſ; iſti ſufficiant ad
pn̄s tanq̄ꝫ magl̄ cōſueti gr̄a breuitatl̄.
Obij̄cit̄ aūt ꝯ h̄ qḋ dictū eſt in 8ᵒ mō. ſ. ꝙ
luxuria eſt pctm̄ grauiꝰ ꝓnitate. qꝛ Greg.
dicit i moral̄. ꝙ pctā carnalia ſūt mioꝛis
culpe q̄ꝫ ſpūalia. nō ḡ luxuria eſt grauius
pctm̄ q̄ꝫ pctā ſpūalia. Ad h̄ dicēdū. ꝙ uer
bū Gregl̄. nō dꝫ intelligi q̄i q̊dlibet pctm̄
ſpūale ſit maioꝛis culpe q̊libet pctō carna
li. ſ; qꝛ cōſiderata ſola dr̄ia ſpūalitatis ⁊
carnalitatl̄: grauioꝛa ſūt pctā ſpūalia ce-
teris paribꝰ. cuius rō eſt, qꝛ q̄ꝫto eſt vehe-
mentiꝰ impulſiuū. tanto hō minꝰ peccat.
pctm̄ autē carnale hꝫ vehemētiꝰ impulſi-
uū. i. ꝯcupiſcentiā carnis nobis innatā. ⁊
ideo inq̄ꝫtū hiꝰ: eſt mioꝛis culpe. qḋ aūt ꝑ̊
dictū eſt: ꝙ luxuria eſt grauiꝰ pctm̄ ꝓnita
te. intelligit̄ nō ꝙ offenſa ſit grauioꝛ. ſ; qꝛ
ꝓpter maioꝛē ꝓnitatē: eſt ibi pugna ma-
ioꝛ. ⁊ ꝑ ꝯn̄s culpa mioꝛ vt dictū ē. Qḋ v̊o
dicit̄ 3ᵒ ethiᵃ ꝙ pctā intēpērātie ſūt maxi
me exꝓbrabilia. puta gula ⁊ luxuria. h̄
ꝓ tanto dicit̄. qa ſūt circa delectatiōes il-
las q̄ ſūt cōēs nobis ⁊ brutis. vn̄ q̊dāmō
hō ꝑ h̄ pctā reddit̄ brutalis. ⁊ inde eſt ꝙ
ſic̄ dicit Gregl̄. ſūt maioꝛis infamie.

Jn q̄ potētia aie eſt pctm̄. ti. ſeptimꝰ.

Poſtea cōſiderādū eſt de ſubie-
cto pcti. Circa qḋ ſciendū ꝙ i
pctō tria pn̄t cōſiderari. ꝑ̊mū
eſt ipe actꝰ vel omiſſio eiuſdē.
2ᵐ eſt ipius actꝰ vel omiſſiōis deoꝛdinat̄.
3ᵐ eſt culpabilitatis ipius deoꝛdinatōis
rō. hic. n. accipimꝰ pctm̄ ꝓ culpa. Q̄tū
ad ꝑ̊mū hoꝝ triū ille potētie ſūt ſb̄m pcti.
ꝑ q̄s elicit̄ ille actꝰ q eſt pctm̄. Q̄tū ad 2ᵐ
idē eſt dicendū. h̄ excepto: ꝙ actꝰ deoꝛdi-
natꝰ eſt i illa potētia a q̄ elicit̄ ſic̄ in ſubie-
cto imediato. ⁊ mediāte ipo actu eſt in po
tentia ſic̄ in ſb̄o. Q̄tū ad 3ᵐ om̄e peccatū
eſt in ſola voluntate. vt in ſb̄o. Et ſic dicit
Augl̄. in liᵒ de duabꝰ aiabus. Q: non niſi
volūtate peccat̄. hꝫ tn̄ malus actꝰ rōnem
culpe nō inq̄ꝫtū eſt in volūtate ſ; inq̄ꝫtū eſt
a volūtate. vn̄ Augl̄. li. de li. arbi. Culpa ē
malū qḋ facimꝰ. pena v̊o maluꝫ qḋ pati-
mur. h̄ Ricl̄. 2. di. 41. q. 2. ar. 2ᵒ c. Quid
de inoꝛdiato motu ſenſualitatl̄. nūquid eſt
in ſenſualitate ſic̄ in ſubiecto. Rᵒ ſenſuali-
tas pōt dupliciṫ cōſiderari. Unoᵒ ſm̄ ſe
⁊ ſic nō eſt ſb̄m pcti. qꝛ ſic eſt cōis nob̄ ⁊
brutis. Alioᵒ in oꝛdinatiōe ad rōnē. ſ. in-
q̄ꝫtū eſt a rōne ꝑſuaſibilis. ⁊ ſic pōt eē pec
catū in ea. Sciendū aūt ꝙ inoꝛdinatio
ſenſualitatis qn̄q̄ꝫ eſt ſine omi culpa. cuꝫ
etiā qn̄q̄ꝫ vitari nō poſſit. vt qn̄ volūtas
nō eſt cā illiꝰ deoꝛdinatiōis: nec ꝯmittēdo
nec omittēdo: nec antecedēter: nec ꝯcomi
tant̄. Qn̄q̄ꝫ aūt eſt culpa venialis māliter
in ſenſualitate. foꝛmalit̄ aūt nunq̄ꝫ. ſ; i vo
lūtate. Et h̄ eſt qn̄ inſurgit inoꝛdinatio in
ſenſualitate ꝑ negligentiā volūtatis. tūc. n.
imputat̄ volūtati ꝓ culpa veniali. ꝓpter
difficultatē refrenādi ſenſualitatē ⁊ regen
di. Et ſic dicit magr̄ ſen. li. 2ᵒ. diſ. 24. ꝙ ſi
in motu ſenſualitatl̄ tm̄ illecebra pcti tene
atur. veniale ac leuiſſimū pctm̄ eſt. Qn̄q̄ꝫ
etiā inoꝛdinatio ſenſualitatl̄ imputat̄ vo-
luntati ꝓ culpa moꝛtali. qn̄. ſ. eſt ꝯ actum
ꝓhibitū. vt inſurgēs ex volūtatis imꝑio
deliberato. Semꝑ. n. inoꝛdinatio volūtatl̄
in nobis eſt vitiū. ⁊ pctm̄ ſm̄ ꝙ pctm̄ diſ-
tinguit̄ ꝯ culpā ⁊ demeritū. Et ſm̄ h̄ dicit
Augl̄. li. de li. ar. ſūt q̊dam facta de nec̄cita-
te imꝓbāda. vt vult hō facē recte ⁊ nō
pōt. Quō aūt dr̄ant pctm̄ ⁊ culpa. dictū
eſt. ſ. ti. ꝑ̄cedēti in fi. ꝑ̊mi ar. h̄ Ricl̄. 2. diſ.
24. q. 4. ar. 1. c. Unō aliq̄ breuit̄ ſic diſtin-
guūt. ꝙ motꝰ carnis cōtingē pōt vel ex
calefactiōe coꝛpis ſine aliq̄ appꝫhenſione
mentl̄. ſic̄ cōtingit in doꝛmiēdo. ⁊ ſic nō ē
culpa. vel ex appꝫhenſiōe mētis. ⁊ ſic ē cul
pa. h̄ Pe. 2. diſ. 24. q. 4. ar. 1. c. Sciēdū
aūt ꝙ pctm̄ tam ſpūale: q̄ꝫ carnale pōt eē
in rōne. abſq̄ꝫ h̄ ꝙ oꝛiat̄ a ſenſualitate. vn̄
Augl̄. 14. de ci. dei. c. 2. dicit ꝙ q oia aie ma
la putāt ex coꝛpe accidiſſe: ſūt in erroꝛe. h̄
Augl̄. pōt. n. hō eligē actū gule ⁊ luxurie
nō incitatꝰ aliq̄ paſſiōe. frequēter tn̄ pctā
carnalia oꝛiūt̄ ex ſenſualitate. vn̄ cū Au-
guſtl̄. 12. de tri. c. 12. in ꝓgreſſu pcti ꝯparat
ſenſualitatē ſerpēti. inferioꝛē rōnē mulieri
⁊ ſuperioꝛē rōnē viro. nō loq̄t̄ niſi de pctō
qḋ oꝛit̄ ex paſſiōe. Jlla v̊o glo. q̄ dic̄ ſup
illud ṗs. Altaria tua do vir. nulloᵒ oꝛiri
pōt aliq̄ mala ſuaſio in te: niſi carnis tue
deſideriū ꝯmouerit. Jntelligit de pctō car
nali ⁊ de ſuo mō oꝛiēdi vt in pluribꝰ. Su-
perioꝛ etiā poꝛtio rōis ṗt ſine inferioꝛi pec
care tā moꝛtalit̄ q̄ꝫ venialit̄. tā pctō car-
nali q̄ꝫ ſpūali. Et ſumit̄ h̄ rō ꝓut ꝯphen-
dit intellectū ⁊ volūtatē. h̄ oia Ricl̄. 2. diſ.
24. q. 4. ar. 2. c. Sꝫ nūq̄d pōt eſſe pctm̄
mōtale i inferioꝛi poꝛtiōe rōis. ſine ꝯſēſu

ſuperiorꝭ. Rᵒ ꝙ nõ. ſine cõſenſu inquã: ex
preſſo vel interꝑtatiuo. vñ Augꝰ. 12. de tri.
c. 7. dicit ꝙ ſi illecebra pctĩ ſola cogitatio
nis delectatiõe teneat: ſuperioris rõis au/
ctoritate cõſilij mẽbra retineant. ⁊ nõ ex
hibeant arma iniqtatis pctõ. ſic hñdũ eſt
vt velut cibũ vetitũ mulier ſola ꝯmedat.
Ex his pꝫ ꝙ nunꝗ ꝑ ſolã operatiõeꝫ por
tiõis inferioris exhibent mẽbra iniqtatꝭ
arma pctõ. qđ facit qs cuꝫ mortalit peccat.
cat. Ħ aũt ſic declarat ſm Boñ. 2. diſ. 24.
pte 2. q. 2. ar. 2. c. Pctm̃ mortale dicit deor
dinatiõem a deo. q̃ eſt cũ cõtemptu ⁊ cõ/
ſenſu. talis. n. deordinatio eſt ꝑ auerſiõem
Et Ħ eſt ptis ſuperiorꝭ. eius. n. eſt auerti cu
ius eſt cõuerti. cõſentire vᵒ eius eſt: cuius
iudicare ⁊ regere. Ħ aũt eſt ptis etiã ſupio
ris. Et ideo nõ põt aliqđ pctm̃ mortale eſ
ſe in nobis qđ nõ ſupiori pti imputet. ⁊ i
q̃ ipa nõ deordinet. põt tñ inferior portio
ſine ſupiori ſicͭ mulier ſine viro: ꝯmedẽ. i.
delectari. Et Ħ patet in ꝓgreſſu tẽptatõis
⁊ delectatiõis carnalis. qñ incipit a ſenſua
litate. tũc. n. ꝑmo delectabile offert ſiue per
cipit. 2ᵒ delectatio aduertit. 3ᵒ i id ad qđ
delectatio trahit cõſentit vel diſſentit. De
lectabile ꝑcipere eſt ſenſualitatꝭ. delectatio/
nẽ aduertẽ eſt inferioris ptis rõnis q̃ hꝫ
diiudicare interiores motꝰ qđ nõ eſt ptis
ſenſitiue. Diffinire ãt an delectatio ſit am
plexãda vel refutãda eſt ſupioris portõis
Cõtingit igit delectari ad appħenſiõeꝫ de
lectabilis añ auerſiõem delectatiõis ⁊ Ħ ẽ
ſenſualitatꝭ ⁊ eſt pctm̃ veniale. Contingit
iteꝝ delectari pꝰ aduerſiõeꝫ delectatõis añ
tñ plenũ cõſenſũ deliberatiõis. Et Ħ eſt in
feriorꝭ ptis. Et aliqñ ẽ veniale aliqñ mor/
tale. ⁊ tũc dicit ꝯmedẽ ſola mulier. Cõtin
git iterũ delectari pꝰ aduerſiõem delectati/
onis ⁊ pꝰ plenũ cõſenſuꝫ deliberatiõis. Et
tũc dicit ꝯmedẽ vir ⁊ eſt pctm̃ mortale i
his pctis q̃ꝝ actus eſt i ꝓhibitiõe. vñ ſa/
tis difficile videt diſcernẽ qñ ſit huiꝰ dele/
ctatio mortalis qñ venialis. põt tñ ſic diſ
cerni. Quia aut illa delectatio ſtatĩ repelli
tur ⁊ tũc eſt veniale pctm̃ aut retinet. ⁊ Ħ
põt eẽ triplicit. q2 aut placet ipa delectaᵒ
⁊ operis cõſũmatio. ſi. ſ. facultas adeſſet.
⁊ tũc ꝯmedit tam vir q̃ mulier. ⁊ tunc ẽ
plenus cõſenſus rõis ſuperiorꝭ. ⁊ eſt pccꝫ
mortale. Ħ dico in his generibꝰ pctõꝝ q̃
ſũt ex genẽ ſuo mortalia. Aut placet dele/
ctatio ſ3 diſplicet pctĩ ꝯſũmatio. ⁊ tunc eſt
ꝯſenſus ſemiplenꝰ. ⁊ tũc dr̃ ſm Boñ. ibi/
dem vbi. s. ⁊ Alex. an. 2. t. 2. c. de pctõ cõ/
ſenſus. ar. 2. o. ſola mulier mãducaſſe. ẽ tñ
ibi pctm̃ mortale. q2 nõ tm̃ rõ inferior. ſ3
etiã ſuperior ꝯſentit i illã delectatõeꝫ. Aut
vtrũqꝫ diſplicet. ſ. ipa interior delectatio ⁊
operꝭ cõſũmaᵒ. Et tũc aut nõ aduertit ꝑicu
lũ delectatiõis: nec repellit eã. ⁊ tũc peccat
ſ3 nõ mortalit. grauius tñ peccat q̃ ſi ſtatim
virilit repuliſſet. Aut ꝑiculũ aduertit nec
illã delectatiõem repellit. ſ3 reuolui menteꝫ
in huiꝰ cogitatiõibꝰ ſinit. Et tũc ſm mgr̃os
peccat mortalit. q2 lꝫ ibi non ſit cõſenſus
exꝑſſus: eſt tñ interꝑtatiuꝰ. ⁊ ꝯmedit ſola
mulier ſm Boñ. ibidẽ. Pctm̃ tñ illud im
putat viro. i. ſupiori portiõi. q2 cũ eaꝫ cõ
peſcẽ teneret nõ ꝯcupeſcuit. Aliqui tñ ne/
gant i illa cõpeſcẽdi negligẽtia eſſe morta/
le pctm̃ q̃ tũcunqꝫ qs aduertat periculuꝫ.
Quicqd tñ ſit de Ħ: via tutior eſt tenenda
Et ſi alicui Ħ cõtingat ſanũ eſt cõſilium.
ꝙ de ipo ſicͭ de mortali peniteat. Nõ loq/
mur aũt Ħ de delectatõe q̃cũqꝫ vt de illa
q̃ qs delectat cogitãdo de pulchritudine
mulieris. ſ3 de illa q̃ ꝯſurgit ex cogitatiõe
carnalis opis. Ex ꝓdictis patꝫ. ꝙ mulier
ꝯmedẽ põt ſine viro. q2 vir dr̃ tm̃ tũc co/
medẽ qñ plenꝰ adeſt cõſenſus. Et tũc di/
cunt arma iniqtatis ꝑſtari pctõ. qñ totꝰ
hõ ibi incuruat ad pctm̃. ſiue ſit peccatũ
carnis ſiue ſpũs. Peccare tñ nõ põt mor
talit ſine viro. q2 nõ põt eẽ pctm̃ ſine con
ſenſu viri vero vel interꝑtatiuo. Pꝫ etiã
ꝙ ꝯſenſus in delectatiõe attribuit mulie
ri. q2 ẽ ꝯſenſus ſemiplenus. ꝯſenſus vᵒ in
opꝰ attribuit viro. q2 ẽ ꝯſenſus plenꝰ. Si
aũt pctm̃ ꝯſiſtẽt in ſola delectatiõe tũcͭ cõ
ſenſus in delectatiõeꝫ poſſet eẽ plenarius
ꝯſenſus. Nec tũc ẽ ſupioris ptis tm̃. ſ3 etiã
inferiorꝭ. vñ nõ tm̃ dr̃ vir ꝯſentire. q2 mo
uet exterioꝛa mẽbra. ſ3 q2 mouet voluntate
plenaria. Et hãc circũloqt Augꝰ. per Ħ ꝙ
dicͭ virũ ꝯmedẽ. cũ iniqtatꝭ arma ꝑbent
pctõ. Ħ Boñ. 2. di. 24. par. 2. q. 2. ar. 2. c.
q. pꝰ argumẽta. Ad Ħ nõ ſm Ricꝭ. 2ᵒ
di. 24. q. 4. ar. 4. c. ꝙ ſi volũtas tamdiu
moret in ꝯplacẽtia cogitate delectatiõis
inordiate ꝙ eque ꝑ illã moroſitatẽ deor/
dinet ac ſi ſtatĩ ꝯſenſiſſet i actu. tũc portio
ſupior ꝯſentit interꝑtatiue. q2 tãta negli/
gẽtia equalet tũc ꝯſenſui exꝑſſo. ſi aũt por
tio ſupior ꝯſentiat ꝙ ꝯpleat i ope inordi
natio cogitata. tũc ꝯſentit exꝑſſe. Illa q̃
inordiatio cogitata aut ẽ de gñe ſuo veni
alis. vt ẽ v̾bum iocoſum ⁊ huiꝰ. Et tũc ſiue

poꝛtio ſupioꝛ ꝯſentiat interp̄tatiue ſiue ex
p̄ſſe.nō ꝓpter h̄ peccat moꝛtalit̄. Aut ē de
gn̄e ſuo moꝛtalis vt ē foꝛnicari.occidere
cā vindicte.⁊ hi⁹.Et tunc ſiue ꝯſentiat ex
deliberatiōe interp̄tatiue ſiue exp̄ſſe ē pcc̄ʒ
moꝛtale.qn̄ talit̄ ⁊ tantū delectat̄ i illa co/
gitatiōe.ꝙ aīa tantū deoꝛdinat̄ p illā qʒ/
tum deoꝛdinat̄ ꝯſentiēdo ex deliberatione
ꝯ aliqḋ de diuinis p̄ceptis. Cōplacētia v̄o
illa anteq̄ʒ rō ſupioꝛ ꝯſentiat exp̄ſſe vl̄ in/
terp̄tatiue eſt pctm̄ inferioꝛis poꝛtiōis ſm
ſe ⁊ eſt veniale.Et qḋ Augl.iz.de tri.c.iz.
vult ꝙ ſi ſola mulier.i.poꝛtio inferioꝛ co/
medat de re illicita.tot⁹ hō dānat̄.Intelli
git qn̄ mulier ꝯmedit cū ꝯſenſu viri inter
p̄tatiuo.h̄ Ricl.ibidē. Ex p̄dictis patet
ꝙ ꝯſenſus in delectatiōem alicui⁹ actus q
ex gn̄e ſuo ſit pctm̄ moꝛtale.ē pctm̄ moꝛ/
tale ſm Bon̄.vbi.ſ̈.Et idē etiā vult Ricl.
z.di.z4.q.4.ar.4.c.⁊ Alex.an.z.t.z.c.de
pctō veniali in ſpāli.q.z.ar.z.c.Tho.aūt
dicit.iª.zᵉ.q.74.ar.8.c.ꝙ circa h̄ aliq ſūt
diuerſimode opinati.Quidā.n.dixerūt
ꝙ ꝯſenſus in delectatiōem ē tm̄ pctm̄ ve/
niale.Alij v̄o ꝙ eſt pctm̄ moꝛtale. Et hec
opio vt ip̄e dicit eſt cōioꝛ ⁊ verioꝛ. Con/
coꝛdare aūt uolēs dicit. ꝙ aliqs cogitās
de foꝛnicatiōe pōt delectari de duob⁹.ſ.vel
de ip̄a cogitatiōe.vel de foꝛnicatiōe cogi/
tata.Delectatio aūt de ip̄a cogitatiōe ſeq
tur inclinatiōem affect⁹ in ip̄am cogitati/
onē.q̄ qdem ſm ſe nō eſt pctm̄ moꝛtale.ſʒ
qn̄qʒ eſt tm̄ veniale.vt cū qs inutilit̄ cogi
tat de ea.Qn̄qʒ aūt ſine pctō oīno.vt cum
qs vtilit̄ cogitat de ea.vt cū vult de ea p̄di
care vel diſputare.Et iō p ꝯn̄s affect⁹ vel
delecta° q̄ eſt de cogitatiōe foꝛnicatiōis nō
eſt de genē moꝛtalis pcti.ſ; qn̄qʒ eſt venia
le.qn̄qʒ nullū.vnḋ nec ꝯſenſus i talēʒ de/
lectatiōem ē pctm̄ moꝛtale. Et ſm h̄ ē ve/
ra opio p̄ma.Qḋ aūt aliqs cogitās de foꝛ
nicatiōe delectet̄ in ip̄a vel in ip̄o actu co
gitato.h̄ ꝯtingit ex hoc.ꝙ affectio eius ē
inclinata in hūc actū.vn̄ ꝙ aliqs ꝯſenti/
at in hi⁹ delectatiōem:h̄ nihil aliud eſt qʒ
cū ꝯſentire in h̄.ſ.ꝙ eius affect⁹ ſit inclina
tus in foꝛnicatiōem.nullus.n. delectat̄ ni
ſi in eo qḋ eſt ꝯfoꝛme eius appetitui.ꝙ āt
aliqs deliberate eligit ꝙ eius affect⁹ ꝯfoꝛ/
met̄ his q̄ ſm ſe ſūt pctā moꝛtalia eſt pec/
catū moꝛtale.vnḋ talis ꝯſenſus in delecta
tiōem pcti moꝛtalis eſt pctm̄ moꝛtale: vt
zª opio ponit.⁊ his ꝯcoꝛdat Augl iz. de
tri.dicēs.Tot⁹ hō dānabit̄ niſi h̄ q̄ ſine

uolūtate operādi.tm̄ cū volūtate talib⁹ ani
mū oblectādi.ſoli⁹ cogitatiōis ſentiūt̄ eſſe
pctā:p mediatoꝛis gr̄am remittāt̄.ex his
pʒ ꝙ Tho.⁊ Bon̄.in locis ſup̄dictis cō/
ueniūt in ꝓpoſita qōne. Adhuc cū im
mediate ſit hitum.ſ̈.de inoꝛdinato motu
ſenſualitatl pōt h̄ queri de p̄mis motibus
q ſūt inoꝛdīati mot⁹ vtꝝ ſint pctā.Ad cu
ius maioꝛē euidētiā p̄mo videndū eſt qd
ſit p̄mus motus Eſt aūt ſʒ Alex.an.mo
tus ſenſualitatis ſm impulſū fomitis im/
petuoſe tendēs ad fruitiōem creature dele
ctabilis.p h̄ qḋ dicit̄ ſenſualitatis:tangit̄
ſbm in q̄ eſt p̄mus mot⁹.Nō tm̄ ꝙ ſenſua
litas mouet̄ aliqn̄ ſm regimē rōnis ad ſu
ſtentatiōem nāe.⁊ talis mot⁹ nō eſt inoꝛ/
dinat⁹.Aliqn̄ ſm impulſū fomit⁹.⁊ ille eſt
p̄mus mot⁹ de q̄ nūc loqmur.⁊ eſt inoꝛdi
natus.⁊ ideo addit̄ ſm impulſū fomitl. ⁊
intellige ꝙ ſic̄ ſe hʒ ſenſus ad rōnē ſm vi
am ꝯgnitiuā.ita ſe hʒ ſenſualitas ad vo/
luntatē ſm viā motiuaʒ. vnḋ ſic̄ ꝯgnitio
ſm ſenſū p̄cedit ꝯgnitiōem ſm rōnem.ſic
mot⁹ ſenſualitat eſt p̄oꝛ motu volūtatis.
⁊ ideo bn̄ dr̄ ꝙ p̄mus motus eſt mot⁹ ſen
ſualitatis.Ad qōnē v̄o ꝓpoſitā. reſpōdēt
aliq diſtinguēdo inter motū p̄mo p̄mum
⁊ ille eſt q p̄mo inſurgit.⁊ non eſt pctm̄. ⁊
inter motū z° p̄mū q.ſ.poſtea p̄ occurrit.
⁊ ille ē pctm̄.qꝛ dʒ rep̄mi ex q̄ ſentit̄ p̄mo
p̄mus.Alij dicūt ꝙ oīs mot⁹ p̄mus ē pec
catū.ſʒ nō dicit̄ p̄mus mot⁹ q̄uiſqʒ volū/
tatē attingit.vnḋ meli⁹ poſſet dici.ſ. ꝙ de/
lectatio inoꝛdīata ſiue libidinoſa q̄ ꝓce/
dit a ſenſualitate inq̄ʒ tm̄ eſt p pctm̄ oꝛigi/
nale coꝛrupta dr̄ p̄mus mot⁹.⁊ eſt pctm̄.
qꝛ debēt eē ſbdita rōni.⁊ mouet̄ indebito
mō p̄ter rōneʒ.⁊ attingit̄ aliq̄ mō a rōe
nō faciēte ſʒ pmittēte. vel eius radicē non
ꝯp̄mēte. Sed obijcit̄.qꝛ ſup illud p̄s.
Iraſcimi ⁊ nolite peccare.dic̄ glo. ꝙ p̄m⁹
motus nō eſt in ptāte nr̄a.ſʒ nullus pec/
cat in eo qḋ vitare nō pōt.vt dicit Aug.
li.de coꝛ.⁊ gr̄a.g̃ p̄mus motus nō ē pcc̄ʒ
R° ꝙ bn̄ eſt i ptāte nr̄a vitare iſtū motū
⁊ illū.ſ; nō oēm.niſi eēt gr̄e ſpālis. Et nō.
ꝙ ⁊ſi q̄libet vis motiua aīe peccet aliqn̄
ſm ſurreptōem venialit̄ rōe coꝛruptiōis
p̄mus tm̄ mot⁹ ꝓpꝛie ſm qḋ de eo hic loq/
mur eſt tm̄ in ſenſualitate.ſic̄ pʒ ex ei⁹ de/
ſcriptiōe ſup̄dicta.h̄ Alex. an.z.t.z.c. de
p̄mo motu.q.i.ar.z.o.

De cā pcti ſm q vnum peccatū dicitur eſſe cauſa alterius.ti.8.

D Einde cōſiderandū eſt de cauſa pcti.ſ.ſm q vnū pctm̄ dicitur eē cā alterius pcti inqͣtum diſponit ⁊ inclinat ad ipm. qꝛ vt dicit Augꝰ. Pctm̄ qd̄ p pniam nō diluit mox ſuo pondere ad aliud trahit. hꝰ aūt ſūt cupiditas: ſupbia: capitalia vitia: ignorātia: infirmitas: ⁊ malitia. de his igitur videndū eſt ⁊ pmo de cupiditate. 2° de ſupbia. 3° de vitijs capitalibꝰ. 4° de ignorantia: infirmitate: ⁊ malitia. Dicendū ē inquā de oibus pdictis ad pn̄s put ſunt cauſe alioꝝ pctōꝝ. Circa pmū igit ſciendū eſt q cupiditas vt dr̄ .i. Thi. vi. eſt radix omniū maloꝝ. Dr̄ aūt multiplicit ſz aliqs. Uno° dr̄ inordinatꝰ appetitꝰ diuitiarū. ⁊ ſic eſt ſpāle pctm̄. Alio° dr̄ inordinatus appetitꝰ cuiuſlibz boni tpalis. ⁊ ſic eſt genus ois pcti. qꝛ in oi pctō eſt inordinata ɔuerſio ad ɔmutabile bonuz vt dictū eſt. s. 3° mō dr̄ qdam inclinatio nāe corrupte ad bona corruptibilia inordinate appetēda. ⁊ ſic dicūt aliq cupiditatē eē radicē omniū pctōꝝ. qꝛ ſicē radix arboris ex terra trahit alimentū. ſic ex amore rerū tpaliū pcedit oē pctm̄. h aūt ſūt va ſz Gual. nō ſm intentiōez apli: q manifeſte loquit ibidē de cupiditate. ſm qd̄ ē appetitus inordinatꝰ diuitiaꝝ. ⁊ ſm h cupiditas dr̄ radix oiuz pctōꝝ. ad ſilitudinē radicis: q pbet toti arbori alimentū. qꝛ p diuitias pōt ɔmitti qdlibet pctm̄ Eccliaſtes x°. Pecunie obediūt oīa. Sciendū autē ſm Boñ. q radix aliqn̄ ſumit gn̄aliſſime ſic dr̄ libido ſiue cupiditas eē radix oiuz maloꝝ. qn̄qꝫ gn̄alit. ſic dr̄ eſſe duplex radix. ſ. amor male accendēs reſpectu boni. ⁊ timor male humilians reſpectu mali. qn̄qꝫ minꝰ gn̄alit ſic dr̄ q triplex ē radix. ſ. cōcupiſcētia carnis. ɔcupiſcētia oculoꝝ. ⁊ ſuperbia vite. p ɔparationē ad triplex bonū. ſ. inferiꝰ. interiꝰ. ⁊ exteriꝰ.

S Equit videē de 2°. ſ. de ſupbia vbi ſciendū q ipa eſt initiū ois pcti. vt dr̄ Eccl. x° Dr̄ aūt ſupbia 4or modis. Uno° dr̄ ɔtemptus ſocietatis aliquoꝝ. nō ꝓpter nām ſ ꝓpter vitā vl' mores. vn̄ Hiero. ad Euſtochiū. Diſce ſcām ſupbiā. ſcito te illis meliorē. 2° dr̄ inordinatꝰ excellētie ꝓprie appetitꝰ. ⁊ ſic eſt ſpāle pctm̄. 3° dr̄ actualis ɔtemptꝰ dei. i. nō velle ſbeſſe pcepto dei. Et ſic eſt gn̄alis cōditio ois mortalis pcti. 4° dr̄ inclinaꝰ ex corruptōe ad hꝰ ɔtemptū. ⁊ ſic dr̄ initiū ois pcti. ⁊ differt ſic a cupiditate. qꝛ illa eſt in pctō ex pte ɔuerſiōis. ⁊ iō dr̄ radix pcti. qꝛ ex delectatiōe hita in ɔuerſiōe ad ɔmutabile bonū fouet ⁊ nutrit pctm̄. Supbia vo eſt ex pte auerſionis. ⁊ iō dr̄ ois pcti initiū. qꝛ in auerſiōe a deo initiat omē malū. Lz aūt h ſint va. qꝛ tn̄ eccliaſticus ibi loqt de ſupbia 2° mō dicta. vn̄ ſeqt ibidē. Sedes ducū ſupboꝝ ſbuertit pōt dici etiā q ſic eſt initiū omis pcti. hec Gual. Nō etiā q initiū pcti triplicit pōt ſumi. ſ. aut put dicit receſſū a lege maieſtatis. ⁊ ſic dr̄ ſupbia ſiue ɔtemptꝰ. Aut a lege veritatis. ſic dr̄ error. Aut a lege bonitatis. ſic dr̄ inſipiētia qꝛ ɔriat ſapiētie. Et ſic dic Criſo. ſup illud ps. A facie inſipiētie mee. q initiū ois pcti eſt inſipiētia. hec Boñ. z. di. 4ii. in fi. expoſitiōis lr̄e.

S Equit videē de 3°. ſ. de capitalibuſ vitijs. Circa qd̄ ſciendū q h ſūt 7. ſ. inanis glia. inuidia. ira. accidia ſiue triſticia. qꝛ ſm Dam̄. li° 2°. c. 13°. accidia eſt triſticia aggrauās. Auaritia ventris ingluuies ſiue gula ſiue caſtimargia qſi caſtitatē mergēs. Et luxuria. ⁊ dicunt capitalia qꝛ ſicut caput influit motum in alia mēbra. Ita ipa qdāmō influunt motū in alia vitia. dū. ſ. ducunt ⁊ mouent ad ea. Et h p illa ad q nā hūana eſt prona ex ſui corruptiōe pmaria. ⁊ iō multiplicant ſm ea. Ois aūt pnitas eſt reſpectu apparētis boni. Illud g bonū aut reſpicit ſpūm ſm ſe. aut ſpūm in carne. Primo mō pōt eē qdruplicit ſm 4or ɔditiones ad qs eſt pnus appetitꝰ nr̄. Appetit n. qs bonū ſb rōne dignitatꝭ ⁊ h p ſupbiam. vel ſb rōe ꝓprietatꝭ. ⁊ h p inuidiā vel ſb rōe ſecuritatꝭ. ⁊ h p irā. vel ſb rōe qetis ⁊ h p accidiā. Si vo ſit reſpectu boni qd̄ reſpicit ſpm̄ in carne. h pōt eē triplicit ſm tres ɔditiōes ſb qbus ſps carnalis appetit bonū. vel ſufficiētis. ⁊ ſic ē auariᵃ. vl' demulcētꝭ. ſic ē luxuria. vl' reficiētis. ſic ē gula. h Boñ. vbi. s. q. z. vlt̄ mediū. Sciēdū aūt q ſm Boñ. ibidē iuxta pnᵐ. inanis glia vno° dic appetitū dignitatꝭ ⁊ excellētie. ⁊ ſic ē idē cū ſupbia. ⁊ ē vitiū capitale qꝛ animꝰ directe mouet ad dignitatez ⁊ excellentiā appetendā. Alio mō dic appetitū laudis. ⁊ ſic ē filia ſupbie.

Sequit̃ vidẽ de 4°.ſ.de ignoꝛãtia.
infirmitate ⁊ malicia. Circa
qđ ſciendū ꝙ h̃ ſūt aliq̃ mō pctã
⁊ q̃dãmō cauſe pctōꝝ. ꝓpter qđ dicit̃ ꝙ
pctm̃ eſt triplex.ſ.pctm̃ ex ignoꝛãtia.pccꝫ
ex infirmitate.⁊ pctm̃ ex malitia.Eſt igit̃
ignoꝛãtia cã accñtalis pcti.ſic̃ remotio ꝓ
hibentꝭ.q2 eſt ꝑuatio ſcie ꝑficientis rõnẽ.
q̃ ꝓhibet actū pctĩ inq̃tū dirigit act⁹ hu-
manos. Infirmitas võ h̃ intelligit̃ paſ-
ſio appetit⁹ ſenſitiui..vñ Tullius li° 4° de
tuſcul.q.paſſiões aĩe vocat egritudines.
vñ cū dr̃ pctm̃ ex infirmitate:h̃ magis re
fert̃ ad infirmitatẽ aĩe q̃ʒ coꝛpis. Dr̃ tñ
⁊ ip̃a infirmitas aĩe infirmitas carnis in
q̃tum ex ꝯditiõe carnis paſſiões aĩe in-
ſurgũt in nobis.eo ꝙ appetit⁹ ſenſitiu⁹ eſt
v̾tus vtens oꝛgano coꝛpali. Dr̃ autẽ h⁹
paſſio infirmitas.q2 ſic̃ infirmitas coꝛpa
lis impedit coꝛp⁹ hoĩs in executiõe ꝓꝓꝛie
operatiõis.ita paſſio aĩe debilitat.vel im-
pedit aĩam in ꝓꝓꝛia operatiõe.dum.ſ.ap-
petitus ſenſitiu⁹ aliq̃ paſſiõe affectus:ẽ re-
bellis oꝛdini rõnis.lꝫ eñi appetit⁹ ſenſiti-
uus inclinet q̃nq̃ʒ volũtatẽ ſine q̃ peccatū
nõ ꝑficit̃ nõ tñ neccio ⁊ ſufficient̃.q2 i po
teſtate volũtatis eſt cõſentire vel diſſenti-
re his ad q̃ iclinat.⁊ iõ dr̃ Geñ.4°.Sub
te erit appetit⁹ tu⁹ et tu dñaberis illi⁹. dr̃
igit̃ pctm̃ ex ĩfirmitate illud pctm̃.ad qđ
inclinat appetit⁹ ſenſitiu⁹ affect⁹ aliq̃ paſ-
ſiõe. Malitia aũt ex q̃ dr̃ qs peccare põt
intelligi malitia hĩtualis.⁊ ſic dr̃ qs pec-
care ex malitia.q2 peccat ex inclinatione
hitus.põt etiã intelligi malitia actualis.
ſiue ip̃a mali electio dicat̃ malitia.⁊ ſic di
cit̃ aliqs peccare ex malitia inq̃tū peccat
ex electiõe mali.ſiue etiã malitia dicat̃ ali
q̃ ꝑcedens culpa.ex q̃ oꝛit̃ ſeq̃ns culpa
vt cū aliqs impugnat fraternã gr̃am ex
inuidia.⁊ tũc act⁹ interioꝛ eſt cã act⁹ exti-
oꝛis. Peccat aũt graui⁹ q peccat ex certa
malitia ceteris parib⁹.q̃ʒ q peccat ex paſ-
ſiõe.q2 ibi mouet̃ volũtas in malū ex ſe
ip̃a.h̃ aũt ex paſſiõe q̃ſi ex q̃dam intriſe-
co impulſa. Grauius etiã peccat q peccat
ex paſſiõe q̃ʒ q peccat ex ignoꝛãtia. quia
ignoꝛãtia diminuit de rõe volũtarij. non
aũt paſſio.vt dictū fuit.ſ. Sciendū eſt
ꝙ lꝫ om̃e pctm̃ ſit ꝯ totã trinitatẽ.loquẽ-
do tñ appꝛopꝛiate:pctm̃ ex infirmitate dicit̃
eẽ ꝯ pr̃em.pctm̃ ex ignoꝛãtia ꝯ filiū.pccꝫ
ex certa malitia ꝯ ſpm̃ ſanctū. Sũt autẽ
6.pctã ꝓꝓꝛie in ſpm̃ ſanctū.ſ.deſpera°.pſũ
ptio.obſtinatio.inuidẽtia f̃ne gr̃e. impu
gnatio v̾itatꝭ agnite.⁊ finalis impñia.

De virtutibus in cõi.ti.9.

Poſtea cõſiderãdū eſt de habi-
tibus bonis.ſ.de v̾tutib⁹. Et p̊
in cõi.vbi p̊ dicendū eſt qđ ſit
v̾tus.⁊ in q̃s ꝑtes diuidit̃. 2°
de v̾tutib⁹ moꝛalib⁹ in cõi. Circa ꝑmū
ſciendū.ꝙ v̾tus eſt bona q̃litas mentis.
q̃ recte viuit̃:quã deus in nob ſine nobis
operat̃. Et colligit̃ h̃ diffinitio ex verbis
Augꝭ.⁊ ꝑcipue in 2° de li.ar.⁊ cõuenit tñ
v̾tutibus infuſis. Si võ auferat̃ h̃ clau-
ſula vltima.ſ.quã deus i nobis ſine nobiſ
operat̃.cõuenit etiã v̾tutib⁹ infuſis ⁊ acq
ſitis.dr̃ aũt v̾tus bona q2 in ea eſt aliqđ
bonū. Et ſumit̃ ibi bonū nõ ꝓ bono cõi.
qđ cõuertit̃ cū ente.⁊ eſt in plus q̃ʒ q̃litaſ
ſ ꝓ bono rõnis ſm̃ qđ dic̃ Diony.4°.c.
de diui.no.ꝙ bonū aĩe ẽ ſm̃ rõnẽ eſſe.
Notandū võ ꝙ aliqs male põt vti v̾tute
ſic̃ obo.vt cū male ſentit de ea vel odit eã.
vel ſupbit de ea. Nõ aũt male põt vti v̾tu
te ſic̃ ꝑnci° vſus.ita.ſ. ꝙ v̾tutis actus ſit
malus. Diuidit̃ aũt v̾tus ſm̃ ꝙ de ea
nunc intendim⁹ in v̾tutes moꝛales.⁊ the
ologicas. q̃ diſtinguũt̃ ab inuicẽ penes
obm̃.q2 obm̃ moꝛaliū eſt obm̃ creatū.ob
iectū aũt theologicaꝝ eſt ens increatum.
ſ aliq̃ rõe ſ q̃ eſt ſup̃ nr̃am nãlẽ facul-
tatem. Moꝛalib⁹ oꝛdinat̃ hõ ad ſeip̃m ⁊
ad ꝓximū. Theologicꝭ ad deū. vt videbi
tur.j. Dicendū eſt aũt p̊ de moꝛalib⁹:p⁹ea
de theologicꝭ. Et ſic ꝓcedat̃ gradati aſcẽ-
dendo de v̾tutib⁹ inferioꝛib⁹ ad v̾tutes ſu-
perioꝛes ⁊ dignioꝛes. Et de moꝛalib⁹ p̊ in
cõi:poſtea in ſpãli.

Sequit̃ ĝ vidẽ de 2°.ſ.de v̾tutibuſ
moꝛalib⁹ in cõi. Et p̊ de duplici
genẽ ip̃aꝝ. 2°.de ſbo ip̃aꝝ. 3° de
numero. 4° de nomiatiõe. Circa p̊ᵐ
ſciendū ꝙ v̾tutes moꝛales ſũt in duplici
genẽ.q̃dã eñi nos oꝛdiant ad ciuitatẽ ſu
pernã ſm̃ illud Eph̃.2°.Eſtis ciues ſcõꝝ.
oꝛdinãt inquã: eleuãdo ad opa merito-
ria ciuitatꝭ ſupne.⁊ he ſũt tñ a dei gr̃a. ⁊
iõ dicũt̃ ⁊ ſũt ĝtuite.q̃daꝫ võ habilitant
ad opa tñ moꝛalia.nõ aũt ad meritoꝛia.
⁊ ille radicalr̃ ſũt a nã. Et ſic dicit Dom
li.3.c.14.ꝙ v̾tutes ſĩt nãl.s. Cõpletiue vo
ſũt ab operū frequẽtia. vt vult pħus 2°
ethi⁹.c.2.⁊ h̃ mõ ſũt politice. De moꝛalib⁹

gratuitis tractat ⁊ intēdit theologus. de
politicis phs. Sūt aūt ꝟtutes morales ac
qſite ⁊ infuſe ſm aliqs diuerſe in ſpē cum
ordinēt ad diuerſa. vt viſū eſt. ⁊ hui⁹ ſnīe
fuit Tho. iª 2ᵉ. q. 63. ar. 4. c. ⁊ Ric. 3. diſ.
33. q. p. ar. 2. c. ſm aliqs vō ſūt eedē. vñ ſi
in hoie p̄exiſtāt hitus ꝟtutū moraliū añ
grām. illi iidem i aduētu grē gratificant
⁊ hui⁹ ſnīe fuit Boñ. 3. di. 33. q. i. ar. 5. c.

Circa 2ᵐ ſciendū ꝙ oēs ꝟtutes mora/
les ſūt in pte rōnali aīe. vt cōprehendit ⁊
intellectū ⁊ volūtatē. h̄ eni vult Augꝰ 12.
de tri. c. 14. Oportet etiā dicē p experiētiaꝫ
aliqs hitus eē in appetitu iraſcibili ⁊ ꝯcu
piſcibili p qs facile obediat rōi. qs oꝫ dr̄e
hr̄e qualēcūqꝫ rōnē ꝟtutis. q2 dicit phs
3. ethi. c. 8. de fortitudīe ⁊ tēꝑrātia ꝙ vi/
dent̄ eſſe irrōnabiliū partiū. ſ. iraſcibilis ⁊
ꝯcupiſcibilis. ⁊ h̄ inqꝫtū participāt aliq°
rōnē. p h̄ ꝙ nate ſunt ei obedire. Circa
3ᵐ ſciendū ꝙ ꝟtutes morales ſūt 4ᵒʳ. vt
habet̄ Sap̄. 8°. Per ꝟtutes eni moraleſ or
dinat̄ ⁊ regulat̄ hō reſpectu ꝓximi ⁊ ſui.
reſpectu ꝓximi p iuſticiā: reſpectu ſui re/
gulat̄ p prudentiā in actib⁹ rōis. p tempe
rantiā in actib⁹ ſiue paſſiōib⁹ ꝯcupiſcibil'
p fortitudinē i actib⁹ ſiue paſſiōib⁹ iraſci
bilis Circa 4ᵐ ſciendū ꝙ p̄dicte ꝟtu/
tes dicunt̄ ꝟtutes morales. q2 habilitāt
ad mores bonos recte rōni ꝯuenientes.
Dicūt̄ etiā cōſuetudiales. q2 acqrunt̄ ex
frequēti bñ agē. Dicunt̄ politice. q2 red/
dūt hoiem bñ ordinatū int̄ hoies. a polis
qđ eſt pluralitas. Dicūt̄ etiā p̄ncipales.
q2 oēs alie ꝟtutes ad has reducūt̄. Di/
cunt̄ cardīales a cardine. q2 ſicͭ ois mot⁹
hoſtij eſt circa cardinē. ſic etiaꝫ tota vita
actiua hois viuētis ſm rōnē rectaꝫ: circa
has ꝟtutes verſat̄. Dicūt̄ etiā gñales. ſ.
ad oēs ꝟtutes morales. q2 in q̄libet alia
ꝟtute morali ē aliq̄ pticipa° alicui⁹ caꝝ.

De prudētia ⁊ eius partib⁹ ⁊ vitijs op
poſitis. titulus. 10.

D Einde cōſiderandū eſt de vna/
quaqꝫ ꝟtutū moraliū in ſpāli.
⁊ p̄ de prudentia. q̄ ſicut dicit
Ber. ad Eugeniū. nō tm̄ ē vir
tus ſ etiā auriga virtutū. 2° de iuſticia. 3°
de fortitudine. 4° de tēꝑrātia. Dicen/
do aūt de prudētia ſil' dicem⁹ de vitijs ſibi
oppoſit͛. dicit aūt Augꝰ. 4° ꝯ Iulianū. ꝙ
oibus ꝟtutib⁹ nō tm̄ ſūt vitia manifeſta
diſcretiōe ꝯria. vt prudētie temeritas. ſed
etiā vitia nō in ꝟitate. ſ q̄dam ſpē fallēte
ſilia. vt prudētie aſtutia. Circa prudē/
tiā g̃ dicendū ē p̄mo de ipa. 2° de ptib⁹ ei⁹
3° de vitijs. 4° de negligētia q̄ opponit̄ ſo
licitudini q̄ ptinet ad prudētiā. 5° de vitijſ
q̄ falſā hñt ſilitudinē cū prudētia. Cir/
ca p̄mū ſciendū ꝙ prudētia ſm qđ dicit
phs 6° ethi. eſt recta rō agibiliū. Augu.
aūt dicit li° de morib⁹ eccl. ꝙ prudētia eſt
amor circa ea qbus adiuuamur ab eis q
bus impedimur ſagacit̄ eligēs. ſ h̄ nō in/
telligit̄ eēntialit̄ ſ cauſalit̄. ſ. inqꝫtū amor
mouet ad actū prudētie. Act⁹ aūt prudē/
tie ē triplex. ſ. ꝯſiliari. de cōſiliatis ⁊ inuen
tis iudicare. cōſiliata ⁊ iudicata ad opus
applicari p̄cipere.. Et iſte 3⁹ actus eſt p̄nci
palis actus prudētie. q2 alij duo ordināt̄
ad iſtū. vñ phs dic̄ 6° ethi. ꝙ prudētia ē
p̄ceptiua. Illā aūt applicationē facē non
pōt intellect⁹ p prudētiā: niſi mot⁹ a volū
tate recta. vñ h̄ applica° eſt ipius recte vo
lūtatis vt mouētis. Et eſt rōis p prudenti
am: vt formātis intellectualit̄ p̄ceptuꝫ de
faciēdo applicationē p̄dictā. vñ q2 p̄cipu
us act⁹ prudētie ē circa agēda: de p̄cōſilia
tis ⁊ iudicatis p̄cipe. iō ad eā ꝓprie ptinet
ſolicitudo. q2 vt dic̄ yſiđ. ethi. Solicitus
dr̄ q̄i ſolers cit⁹. ſ. inqꝫtū aliqs ex q̄dā aī
ſolertia ē velox ad ꝓſequēdū ea q̄ ſūt agē
da. vñ phs 6° ethi. dic̄ Optet opari velo/
cit̄ ꝯſiliata. cōſiliari aūt tarde. Eſt āt pru
dētia g̃tuita i oibus hñtib⁹ grām. q2 qui
cūqꝫ hꝫ grām: hꝫ charitatē. ⁊ p ꝯñs oēs
alias ꝟtutes ꝓpt̄ ꝯnexionē eaꝝ. Dic̄ etiā
Gregꝰ. 2. moral'. ꝙ cet̄e ꝟtuteſ niſi ea q̄ ap
petūt prudēter agāt ꝟtutes eē nō pñt.
Notādū tñ ꝙ duplex ē induſtria vna q̄
ē ſufficiēs ad ea q̄ ſūt de nec̄citate ſalutis. ⁊
h̄ ē in oib⁹ grām hñtib⁹. ⁊ etiā in indigēti
bus regi ꝯſilio alieno. q ſaltē ſciūt h̄ ꝯſulē
ſibi vt aliqs ꝯſulāt. ⁊ bona cōſilia a mal'
diſcernāt. Eſt etiā i pueris baptizat͛ ſm
hitum. ſ nō ſm actū. Alia ē induſtria ple
nior. p quā aliqs ſibi ⁊ alijs ſcit ꝓuidere
nō tm̄ de neceſſarijs ad ſalutē: ſ etiā de q/
buſcūqꝫ ad hūanā vitā ptinētib⁹. Et hoc
nō eſt i oibus hñtib⁹ grām. In pctōribuſ
aūt nō eſt ꝟa ⁊ pfecta prudētia q̄. ſ. ad bo
nū finē toti⁹ recte vite ꝯſiliat̄ iudicat ⁊ p̄
cipit q̄ ſola dr̄ prudētia ſimplicit̄ ⁊ ſiq̄ in
eis eē videat̄ prudētia vel falſa vel ſaltē
eſt impfecta. vñ phs dic̄ 6° ethi. Impoſſi
bile ē prudēteꝫ eē ⁊ nō entē bonū.

C Irca 2ᵐ ſciēdū ꝙ ꝑtes prudētie
ponit tres Tulli⁹ in rhetori. ſua.ſ.
memoriā.intelligētiā.⁊ ꝓuidētiā
Macrobi⁹ aūt ſm ſniam Plotini attri/
buit prudētie.6.ꝑtes.ſ.rōnē.intellectū.cir
cūſpectiōem.ꝓuidentiā.docilitatē. ⁊ cau/
tionē.Arl.aūt 6° ethi.dicit ad prudentiā
ꝑtinē eubuliā.ſyneſim ⁊ gnomin. facit
etiā mentiōem circa prudentiā de eudo/
xia ſiue euſtochia.ſolertia.ſenſu. ītellectu
Quidā aūt phs grec⁹ dicit ꝙ ad pruden
tiā ꝑtinent.10.ſ.eubulia.ſolertia.ꝓuidenᵃ
regnatiua.militarl.politica.iconomica.rhe
torica.phyca.ſed ille tres vltime ſūt ꝑtes
prudētie ſumēdo ꝓprie prudentiā ꝓ ſcia.
vñ de eis nihil ad pñs. Predictaꝝ āt v̓tu
tū q̄dam ſūt ꝑtes q̄ſi integrales prudētie
q̄dam ſūt ꝑtes ſbiectiue.q̄dam ſūt ꝑtes po
tentiales. Illa dicunt̄ eē q̄i ꝑtes integra/
les alicui⁹ v̓tutis.q̄ oꝫ cōcurrē ad ꝑfectū
actū ei⁹.Et tales ꝑtes prudētie ſūt.8.q̄ꝝ.5
ꝑtinent ad eā ſm qꝺ eſt ꝯgnitiua. ⁊ tres
ſm qꝺ eſt p̄ceptiua.Circa v̓o ꝯgnitiōem
ꝯſiderant̄ tria.p̊ ipa ꝯgnitio q̄ ſi ſit p̄teri
toꝝ ē memoria.ſi pñtiū eſt intellect⁹. ſiue
intelligētia ſiue ſenſus.q2 ſenſus prudētie
quē ponit phs 6° ethi.idē eſt cū intellectu
vñ dicit ibidē. Hoꝝ igit̄ hr̄e oꝫ intellectū
h̓ oīno eſt ſenſus. 2° ꝯgnitiōis acq̄ſitio.
q̄ ſi fiat ꝑ diſciplinā dr̄ docilitas.ſi per in
uentiōem dr̄ cuſtochia ab eu qꝺ ē bonuꝫ
⁊ ſtochos qꝺ eſt ꝯiecturatio.q̄i bona cō
iecturatio.hi⁹ aūt ps vt dr̄ 6° ethi. ē ſoler
tia q̄ eſt v̓a mediȷ̄ cōiecturatio vt dr̄.p̄mo
poſterl.. 3° vſus ꝯgnitiōis.ſ.ſm ꝙ ex co
gnitis aliq̄s ꝓcedit ad alia ꝯgnoſcenda.
⁊ h̊ ꝑtinet ad rōnē. Rō aūt ad h̓ ꝙ recte
p̄cipiat:tria oꝫ hr̄e.p̊ vt ordiet aliq̄d ac/
comodū ad finē.qꝺ ꝑtinet ad ꝓuidentiā
2° vt attēdat circūſtātias negociȷ̄.qꝺ pti/
net ad circūſpectionē. 3° vt vitet impedi
mēta:qꝺ ꝑtinet ad cautiōem. Ille v̓o di/
cunt̄ ꝑtes ſbiectiue alicui⁹ v̓tutis q̄ ſūt ei⁹
ſpēs diuerſe.Et ſic ꝑtes prudēᵉ ſūt.5.ſ.mo
naſtica ꝑ quā q̄s regit ſeip̄m. yconomi/
ca ꝑ quā q̄s regit vnā domū vel familiā.
Militarl.ꝑ quā q̄s regit exercitū. Politi
ca architectonica ſiue regnatiua vl̓ legis
poſitiua.ꝑ quā q̄s regit ciuitatē vl̓ regnū
politica.ſ.ſimplicit̄ dicta.ſbditoꝝ ꝑ quaꝫ
bñ ſe hn̄t ad cōſeruatiōem politie bñ or/
dinate. De aūt prudētie dr̄nt ſpē ſꝫ ſniaꝫ
phi 6° ethi.c.5.⁊.3.poli.c.2. Partes autē
potētiales alicui⁹ v̓tutis dicūt̄ v̓tutes ad
iūcte q̄ ordināt̄ ad aliq̄s ſecūdarios act⁹
vel mās q̄i nō hn̄tes totā potētiā p̄ncipal̓
v̓tutl.Et ſm h̓ ponūt̄ ꝑtes prudētie. Eu/
bulia q̄.ſ.eſt bñ ꝯſiliatiua. Syneſis q̄ eſt
de inuētis ꝑ cōſiliū bñ iudicatiua ſm ea q̄
cōiter accidūt. Et gnomin q̄.ſ.eſt bñ iu/
dicatiua coꝝ in q̄bus oꝫ aliq̄ñ a cōi lege
recedē. Prudētia v̓o eſt circa p̄ncipalem
actum q̄ eſt p̄cipere.

S Equit̄ vidē de 3°.ſ.de vitijs q̄ ma
nifeſte ſt̄ ꝯ̄ria prudētie q̄ ſūt ip̄ru
dentia ⁊ vitia ſb ea cōtenta. Sci/
endū igit̄ ꝙ ip̄rudentia pōt ſumi p̓uatiue
⁊ ꝯ̄rie.negatiue enī non dr̄ ꝓprie.ita.ſ.ꝙ
dicat tm̄ carentiā prudētie.q̄ pōt eſſe ſine
pctō.h̓ tñ carētia prudētie ⁊ cuiuſlibet v̓/
tutis includit̄ in carētia iuſticie originalᵗ
q̄ totā ꝑficiebat aīam.⁊ ſm h̓ oēs aliȷ̄ de/
fectus v̓tutū reduci pñt ad originale pec/
catū.p̓uatiue aūt dr̄ ip̄rudētia inq̄ꝫtū ali/
q̄s caret prudētia quā nat⁹ eſt ⁊ oꝫ habē
Et ſic eſt pctm̄ rōe negligētie q̄ nō habet̄
ſtudiū ad prudētiā hñdam. Cōtrarie v̓o
ſumit̄ ip̄rudētia ſm qꝺ rō ꝯ̄rio mō mo/
uet̄ vel agit prudētie. vt ſi recta rō ꝯſiliā
do agat ⁊ imprudēs cōſiliū ſpernat. ⁊ ſic
de aliȷ̄s ſeruādis in actu prudētis. ⁊ ſic ē
pctm̄ ſm p̄mā rōnē prudētie. ꝓuerb.21°.
Theſaur⁹ deſiderabil̓.ſ.gr̄e ⁊ oleū ī hita/
culo iuſti.⁊ hō imprudēs diſſipabit illud
Nō enī hō ꝯ̄ prudentiā agit niſi diuertēſ
ſe a regulis q̄bus rō prudētie rectificat̄.
Et ſi h̓ ꝯtingat ꝑ auerſiōem a regulis di/
uinis ē pctm̄ mortale.ſi v̓o p̄ter eas agat
ſine cōtēptu ⁊ detrimēto coꝝ q̄ ſūt de necī
tate ſalutis ē veniale. Lꝫ aūt ip̄rudētia ſit
ſpāle pctm̄ ſicꝫ ⁊ prudētia cui opponit̄ eſt
v̓tus ſpālis.ē tñ pctm̄ gñale q̄dāmō.ſ.ꝑ
ꝑticipatiōeꝫ inq̄ꝫtū.ſ.in q̄libet pctō ē defe
ct⁹ ī aliq̄ actu rōis dirigētis.qꝺ ꝑtinet ad
prudētiā ſicꝫ etiā prudētia ꝑticipat̄ ī oib⁹
v̓tutib⁹ aliq̄° inq̄ꝫtū ē eaꝝ directiua. Eſt
āt ip̄rudētia gñale pctm̄ reſpectu q̄rūdam
pctōꝝ q̄ ſūt ſpēs ei⁹.q̄ꝝ q̄dā ſumūt̄ ſm ꝑ
tes ei⁹ potētiales.⁊ h̊ ſꝫ tres act⁹ rōis.q̄ꝫ/
tū enī ad defectū ꝯſiliȷ̄ circa qꝺ ē eubulia
ē p̄cipita° ſiue temeritas. Dr̄.n.h̓ p̄cipita
tio ī etate q̄ ſ.aliq̄s ꝑ impetuꝫ volūtatl vel
paſſiōis fert̄ ad aliqꝺ agēdū ptm̄ſſitis g̃/
dib⁹ mediȷ̄s ꝑ q̄s oꝫ ordiate deſcēdē recte
ꝯſiliādo.hi āt grad⁹ ſūt memoria p̄terito
rū.intelligēcia pñtiū.ſolertia ī ꝯſiderādo
futuros euētus.rō ꝯferēs vnū cū alio. ⁊
docilitas ꝑ quā q̄s acq̄eſcit ſniis alioꝝ.

Sub p̄cipitatiōe aūt cōtinet̄ temeritas.
dicunt̄ enī illa temere fieri que rōne nō
regunt̄.qȯ qdem dupliciť cōtingere pōt
Uno mō ex impetu volūtatꝭ vel paſſiōis.
Alio mō ex cōtemptu regule dirigentis.
Et hoc zᵐ ꝓprie importat temeritas. p̄ci/
pitatio aūt ſe hꝫ ad vtrūqꝫ lꝫ magis reſpi
ciat p̄mū.Q̄tū v̄o ad defectū iudicij cir/
ca qȯ ſunt ſyneſis ⁊ gnomō eſt incōſide
ratio q̄.ſ.in recte iudicādo deficit.ex h̄ ꝙ
cōtemnit vel negligit attendē ea ex qbus
rectum iudiciū ꝓcedit.Q̄tum autem ad
ip̄m p̄ceptum qȯ eſt p̄mus actus pruden
tie eſt incōſtantia ⁊ negligētia.Ex h̄ eniꝫ
aliquis dr̄ eſſe incōſtās ⁊ negligēs ꝙ rō
deficit in p̄cipiēdo ea q̄ ſūt cōſiliata ⁊ iu/
dicata.Sed dr̄nt.qꝛ incōſtans deficit in
p̄cipiēdo q̄ſi ab alio impedit⁹.Negligens
aūt ꝑ defectū ꝓmpte volūtatis.Itē negli/
gentia cōſiſtit in defectu alicui⁹ actus in
terioris ad quē ꝑtinet electio.Dr̄ eniꝫ ne
gligēs q̄i nec eligens. vt dicit yſiȯ.ethi.
Pigricia v̄o ⁊ torpor magis ꝑtinēt ad ex
ecutionē.ita tn̄ ꝙ pigricia dicit tarditateꝫ
ad exequendū.torpor v̄o remiſſiōem ī ex
ecutiōe.⁊ ſilr̄ deſidia.vel deſidia dicit ceſ/
ſationē ab executiōe.vn̄ dr̄ a deſinēdo.
Quedā v̄o ſpēs imprudētie ſumunt̄ ꝑ op
poſitionē ad ꝑtes q̄i integrales prudentie
ꝫ qꝛ omēs ille ordinant̄ ad dirigendum
tres p̄dictos act⁹ rōis.hinc ē ꝙ oēs defe/
ctus oppoſiti reducūt̄ ad 4ᵒʳ p̄dictas ꝑ/
tes. vt incautela ⁊ incircūſpectio ad incō
ſideratiōem.defect⁹ aūt docilitatis memo
rie vel rōis ad p̄cipitatiōem. defectus v̄o
ꝓuidētie intelligētie ⁊ ſolertie ad negligē/
tiā ⁊ incōſtantiā.Oriunt̄ aūt p̄dicta vi
tia ex luxuria vt dic̄ Gregl.zi.moral̄.

S Equit̄ vidē de 4ᵒ.ſ.de negligētia
circa quā ſciendū ꝙ negligētia
ꝓuenit ex q̄dam remiſſiōe volū/
tatis ꝑ quā cōtingit ꝙ rō nō ſollicitatur
vt p̄cipiat q̄ debet vel quō dꝫ.h̄ autē pōt
cōtingē dupliciť.Uno° ex ꝑte eius qȯ per
negligentiā p̄termittit̄.qȯ ſi ſit de nccīta/
te ſalutis erit pctm̄ mortale.Alio° ex ꝑte
cāe.ſi enī voluntas ſit intm̄ remiſſa circa
ea q̄ ſūt dei.ꝙ totaliť a dei charitate defici/
at talis negligētia eſt mortalis. Et h̄ ma/
xime cōtingit qn̄ negligētia eſt ex cōtem/
ptu.Si v̄o negligētia cōſiſtat in p̄termiſ/
ſiōe alicuius actus vel circūſtātie q̄ non
ſit de nccītate ſalutis.nec h̄ fiat ex ꝯtēptu
ꝫ ex aliq̄ defectu feruoris q̄ qn̄qꝫ impedit̄
ꝑ aliqȯ veniale:tūc eſt negligētia veniał.
Ad hoc nō ꝙ magna negligētia ē cul
pa.ff.de ver.ſigl.magna.Et diſſoluta ne/
gligētia ꝓpe dolū eſt.ff.man.ſi fideiuſſor.
rn̄ſo.i.Et ſilr̄ negligētia craſſa ē ꝓpe dolū
ff.depo.qȯ nerua.i fi.Et h̄ negligētia craſ/
ſa ſcie cōpat̄.ff.de re.du.cū ſex.Securitaſ
parit negligētiam:⁊ negligētia parit offē/
ſam.de pe.di.i.§.ex his oibus.ſup illo v̄/
bo Si forte ignoſcat.Propť negligētiam
remouēdus eſt p̄latus.ex̄ de of.cuſto.c.i.
qȯ intellige de negligētia craſſa ſm̄ glo.
ibidem ſup illo v̄bo Min⁹ idone⁹. Nota
bilia niſi ſpāliter notent̄ neglecta eſſe vi
dent̄.ff.de iniurł.itē apud labeonē.Iteꝫ ne
gligētia que in ꝓprijs rebus eſt culpāda:
ī alienis ē vituꝑāda.C.man.ī re mādata

S Equit̄ vidē de 5ᵒ.ſ.de vitijs q̄ ſili
tudinem hn̄t cum prudētia.ſcilꝫ
prudētia carnis.aſtutia.dolus.⁊
fraus.. Sciēdum igiť ꝙ circa pruden
tiam carnis prudēs dr̄ aliquis dupliciter
Uno mō ſimpliciť.ſ.in ordine ad finem
toti⁹ hūane vite.Alio mō ſm̄ qd.ſ. in or/
dine ad finem aliquē ꝑticularem. ſic̄ dici
tur prudens aliqs in negociatiōe vł alio
hi⁹.Si g̊ prudētia carnis ſumat̄ ſm̄ rō/
nem abſolutam prudētie.ita.ſ.ꝙ in cura
carnis cōſtituat̄ finis totius vite.ſic ē pec
catū mortale.qꝛ per h̄ auertit̄ hō a deo.cū
impoſſibile ſit eſſe plures vltimos fines.⁊
ſic dr̄ Ro.8ᵒ.Prudētia carnis eſt inimi/
ca deo.Si v̄o ſumat̄ ſm̄ rōnē ꝑticularis
prudētie ſic eſt pctm̄ veniale.Cōtingit enī
aliqn̄ aliquem affici inordinate ad aliqȯ
delectabile carnis ſine auerſiōe a deo. vn̄
non ꝯſtituit finem toti⁹ vite in delectatōe
carnis.Et ſic adhibē ſtudium ad illaꝫ de
lectatiōem nudam ē pctm̄ veniale.Si v̄o
aliqs actum carnis referat in finem ho/
neſtū.vt cum qs ſtudet ꝯmeſtiōi propter
ſuſtētatiōem corpis non dr̄ pruden̄ car
nis.qꝛ ſic homo vtit̄ cura carnis ad ſuſ/
tentatiōem corpis vt ad finem. Scien
dum aūt ꝙ aliqȯ pctm̄ pōt habē falſam
ſilitudinem cum prudētia dupliciť.Uno
mō inq̄ꝫtum ſtudium rōis ordinat̄ ad fi
nem qui non eſt vere bonus ſed apparēs.
Et hoc ꝑtinet ad prudētiam carnis.Alio
mō inq̄ꝫtum aliquis ad cōſequēduꝫ ali/
quem finem bonum vel malum vtit̄ vijs
non veris ſed ſimulatis ⁊ apparētibus.⁊
hoc pertinet ad aſtutiam dolum ⁊ fraudē
ſed ad aſtutiā ꝓprie quo ad excogitatiōeꝫ

bi⁹ viaꝝ.ad dolum aũt ⁊ fraudẽ ꝓprie q̃ ad executiõem opis.ħ dolus ↄſiſtat in verbis ⁊ factis.fraus ꝓprie in factis. Sic tñ vt dicit Augꝰ.4° ↄ̃ Julianum.Prudẽtia q̃nq; ſumit᷑ in malo abuſiue. ita ⁊ aſtutia.q̃nq; in bono.⁊ ħ ꝓpter ſilitudinẽ vni⁹ ad alterã.ꝓprie tñ accipit᷑ in malo. Accipit᷑ etiã dolus abuſiue in bono ſenſu.Sed qd de ſollicitudie reꝝ tpaliũ;nũqd eſt licita.Rº.ſollicitudo hec poteſt eſſe triplex.Prima eſt anxietati ⁊ auaritie. ⁊ hec eſt mala. 2ª eſt nc̃citatis ⁊ ꝓuidenᶜ: ⁊ hec eſt bona. 3ª eſt dubietatis ⁊ diffidentie.⁊ hec etiã eſt mala.Prima eſt ſuffocans.2ª ad bonũ ordinans.3ª impediẽs Dñs ↄ̃ Math.6° dicens:Nolite ſolliciti eẽ in craſtinũ.non ꝓhibet ſollicitudinẽ 2ᵃᵐ:ſ3 pmã ⁊ 3ᵃᵐ.⁊ ꝙ homo nõ cõfidat plus de ſe q̃ de deo.vnde dicit glo.interlinearis.nõ labor prudẽtia damnat᷑.ſ3 ſollicitudo mentẽ ſuffocans. Oriunt᷑ aũt p̄dicta vitia ex auaritia. Unde Greg⁹. 21° moral᷑.ponit fraudẽ eẽ filiã auaritie.

De iuſticia ⁊ iniuſticia.ti.xi.

Conſequẽter ↄſiderandũ eſt de iuſticia.⁊ pmo de ipa in ſe. 2° de partib⁹ eius. Circa pmũ dicendũ eſt q̃t modis dr̃ iuſticia 2° qd ẽ iuſtiᵃ. 3° de actu eius. 4° de vitio ſibi oppoſito. Circa pmũ ſciendũ ꝙ iuſticia tripliciť põt accipi.Primo ꝑ ipo iure.vnde q̃nq; dicũt homies de ſuo iure. qđ eſt ſua iuſticia. 2° ꝑ actu reddẽdi vnicuiq; qđ ſuũ eſt. 3° ꝑ hitu inclinãte determinate volũtatem:ad reddendũ vnicuiq; qđ ſuũ eſt.⁊ ad gaudendũ de opere iuſti.q2 vt dicit pħs.i.ethiᶜ.Neq; iuſtum aliq̃s dicẽt nõ gaudentẽ operatiõe iuſta. p̄ mõ iuſticia nõ eſt v̾tus.ſed eſt obm iuſticie v̾tutis.2° mõ eſt actus v̾tut᷑. 3° mõ eſt v̾tus. Nõ tñ ꝙ iuſticia ſm qđ ẽ habitus v̾tutis poteſt accipi 4ᵒʳ modis ſm Ric⁹.3.di.33.q.3.ar.5.c.Uno mõ cõiſſime ſ.ꝑ q̃libet rectitudine aĩ.⁊ ſic q̃libet virt⁹ eſt iuſticia q̃dam.⁊ ſic forte ſumit Anſ.li. de veritate dicens.c.12°.Juſticia eſt rectitudo volũtatis ꝓpter ſe ſeruata.Alio modo ꝑ rectitudine p quam homo iuſtificat᷑ in cõſpectu dei.⁊ ſic ſumit᷑ ꝑ charitate. ⁊ ſic ſumit Aug⁹.li.83.q.q.61. dicens ꝙ iuſtiᵃ que per cetera diffundit᷑ eſt dilectio dei ⁊ ꝓximi. 3° ꝑ qualib3 virtute ordinata p iuſticiã legalem ad bonũ cõe. ⁊ ſic eſt idẽ cum q̃libet v̾tute differẽs tñ ſm ratiõem. 4° ꝑ hitu determinãte volũtatem ad firmiter volendũ ſeruare rectitudinẽ debitã in operatiõib⁹:que ſũt ad alteꝝ.⁊ ħ poteſt eẽ dupliciť.Uno mõ ad alteꝝ que ẽ pſona ſingularis.⁊ ſic eſt iuſticia pticular᷑. diſtincta p eſſentiã a v̾tutibus alijs. nec debet dici virtus gñalis.Alio mõ ad alterũ qđ eſt cõitas.⁊ ſic eſt iuſticia legalis.⁊ hec eſt omi v̾tuti gñalis inq̃tum pcipit opa extiora cuiuſlibet v̾tut᷑ ad bonũ cõe referri.ſm ꝙ vult pħs 5° ethiᶜ.c.9. Eſt tñ vna virtus ſpãlis diſtincta in eſſentia a v̾tutibus alijs.vnde nõ eſt gñalis alijs p p̄dicatiõem.ſ3 p virtutẽ.

Sequit᷑ videẽ de 2°.ſ.quid eſt iuſtiᵃ Diffinit᷑ aũt iuſticia ſm ꝙ cõſiſtit in operatiõibus ad alterũ.ſic eni ꝓprie ſumit᷑.ſic etiam ħ de ea intendimus a iuriſperit᷑. vt inſti.li°.i. Rica.i. ſic. Juſticia ẽ ↄſtãs ⁊ ꝑpetua volũtas:ius ſuum unicuiq; tribuẽs.Uolũtas ibi nomiat actum:nõ potentiã.ſolent eni hitus diffiniri p actus.ꝑpetua deſignat ibi ꝙ ad rõnem iuſticie requirit᷑ ꝙ homo hẽat ꝓpoſitum ꝑpetuo ⁊ in oĩbus iuſticiã obſeruãdi. Conſtans vº deſignat ꝙ oportet ꝙ in hi⁹ ꝓpoſito firmit᷑ pſeueret. Jus ſuũ vnicuiq; tribuẽs deſignat actũ iuſticie per cõparationẽ ad ꝓpriam mãm ⁊ obm.aliq̃n eni ponit᷑ nomẽ actus ꝑ hitu q per actũ ſpecificat᷑.hitus eni dicit᷑ ad actũ. obiectũ eni iuſticie ẽ ibi.dicit eni Jſiđ.li. ethi. Jus dictũ eſt q2 eſt iuſtũ.Juſtũ autẽ eſt obm iuſticie.vnde pħs 5° ethi.Omes talem hitũ volũt dicẽ iuſticiã a q̃ ſunt opatiui iuſtoꝝ. Sciendũ aũt ꝙ hoc nomen ius eſt pmo impoſitũ ad ſignificandũ rẽ iuſtam.deinde eſt deriuatũ ad ſciam q̃ cognoſcit᷑ qd iuſtum. deinde ad ſignificandũ locũ in quo ius reddit᷑.vt cũ dicit᷑ q̃s cõparere in iure. Ulteri⁹ illud ius dr̃ qđ reddit᷑ ab eo ad quẽ ptinet facẽ iuſticiã. Jn diffinitiõe vº p̄dicta ſumit᷑ ius pro re iuſta.Si q̃s aũt p̄dictã diffinitiõem vell3 reducẽ in debitã formã dicẽ poſſet:ꝙ iuſticia eſt hitus ſm quẽ aliq̃s cõſtanti ⁊ ꝑpetua volũtate ius ſuũ vnicuiq; tribuit.⁊ q̃ſi eſt eadẽ cũ illa quã ponit pħs 5° ethiᶜ dicẽs ꝙ iuſticia eſt hitus ſm quẽ dr̃ aliq̃s operatiu⁹ ſm electiõem iuſti.l3 aũt iuſticia ꝓprie dicta nõ ſit niſi vni⁹ hoĩs ad alterũ.methaphorice tñ dr̃ iuſtiᵃ eẽ i vno ⁊ eodem hoĩe.ſm ꝙ rõ imperat iraſcibili ⁊ cõcupiſcibili.⁊ ille obediũt rõi.⁊ vlt᷑

ſm ꝙ vnicuiqꝫ parti hoīs attribuit᷑ qđ ſibi cōuenit. vñ pħs 5° ethi᷑ hanc iuſticiam dicit methaphoricā.

Equit᷑ videē de 3°. ſ. de actu iuſtiͤ. Circa qđ nō ꝙ ꝓprius actus iuſticie vt dictū eſt eſt reddere vnicuiqꝫ qđ ſuū eſt. Et hoc etiā dicit Ambrſ. li. i. de offi. Eſt etiam act⁹ iuſticie iudicium ſiue iudicare. ⁊ pmū ꝓprie ptinet ad iuſticiam in exequēdo. ſm in inſinuādo. Judiciū eni ꝓprie nomiat actum iudic inqꝫtum eſt iudex. Judex aūt dr̄ q̄ſi ius dicēs Jus aūt eſt obm iuſticie. Et ideo iudiciuꝫ ſm pmaꝫ noīs impoſitiōem importat rectam diffinitiōem iuſti ſiue iuris. Ex aūt aliqs bñ diffiniat aliqd in operib⁹ virtuoſis ꝓcedit ex hītu v̓tutis. ⁊ ideo iudiciuꝫ ꝓprie ptinet ad iuſticiā. vnde pħs 5° ethi. dicit ꝙ homīes cōfugiūt ad inuicē ſicͭ ad quādam iuſticiā animatā. Ulteri⁹ eſt iudicij nomē ampliatū ad ſignificandū rectā determinatiōem in qbuſcūqꝫ. Jn omibus aūt ad rectū iudiciū duo requirūt᷑. vnuꝫ eſt v̓tus ꝓferens iudiciū. ⁊ ſic iudiciū eſt actus rōnis. 2ᵐ eſt diſpoſitio iudicantis. ex q̄ eſt idoneus ad recte iudicandū. ⁊ ſic in his que ptinent ad iuſticiā ꝓcedit iudiciū ex iuſticia. Sic ḡ iudiciū eſt quidaꝫ actus iuſticie ſicut inclinātis ad recte iudicandū. prudētie v̓o ſicut iudiciū ꝓferentis. Spūalis autem iudicat oīa. i. Corſ. 2° q̄ꝛ ex hītu charitatis inclinat᷑ ad iudicādum recte de oībus ſm regulas dīnas ex qbus ꝓnūciat iudiciū p ſapiētie donum. ſicut iuſtus p v̓tutem prudentie. iudiciuꝫ ꝓnunciat ſm regulas iuris. hec Tho. 2ᵃ 2ᵉ. q. 60. ar. i. c. iᵐ. añ oppoᵐ. Accipit᷑ aūt nomē iudicij multiplicit᷑. Primo ꝓ caſu fortuito. vt cum dr̄ h̓ euenit dīno iudicio iudicio. i. cāu fortuito. 2° ꝓ diſcretiōe aī vt cum dr̄ ꝙ in pueris nō eſt iudiciuꝫ. 3° ꝓ vltima volūtate teſtatoris. 4° ꝓ actione. vnde iudicium fam̄. hercſ. i. actio. 5° pro inſtantia ſiue ordinatiōe cauſe facte coram iudice inter actorē ⁊ reū. Et ſm h̓ iudiciū eſt actus hūanus triū pſonarū. ſ. actoris. rei. ⁊ iudicſ. Et ſm hanc acceptionē iudiciū aliud eſt ciuile vt illud qđ ꝓponit᷑ de pecunia vel re alia. Aliud crimiale vt illud qđ agit de crimibus puniendis: ſiue penis inferēdis. 6° ſumit᷑ iudiciū ꝓ ſnīa iudicſ. ⁊ ſic ē act⁹ iuſticie. vt. ſ̄. dictū ē

Equit᷑ de 4°. ſ. de vitio oppoſito iuſticie. ſ. de iniuſticia. Circa qđ ſciendū ꝙ duplex eſt iniuſticia. vna illegalis oppoſita iuſticie legali. ⁊ hec ſm eſſentiā eſt vitiū ſpāle inq̄tuꝫ reſpicit obiectū ſpāle ſ. bonū cōe qđ ꝯtemnit. ſed q̄ ad occaſiōem eſt vitiū gn̄ale. q̄ꝛ per ꝯtemptū boni cōis pōt homo ad oia pctā deduci. ſic etiā omia vitia inq̄tum ſūt ꝯtra bonū cōe rōnē hn̄t iniuſticie q̄ſi ab iniuſticia deriuata ſicut etiā. ſ̄. eſt dictū de iniuſticia. Alio mō dr̄ iniuſticia ſm ineq̄litatē quandā ad alterū ꝓut. ſ. hō vult habere plus de bonis vt de diuitijs ⁊ honoribus ⁊ min⁹ de malis vt de laborib⁹ ⁊ damnis ⁊ ſic hꝫ māām ſpālem. ⁊ eſt vitiū ſpāle ſiue pticulare oppoſitū pticulari iuſtiͤ. ē aūt᷑ facere ĩiuſtū ex gn̄e ſuo pctm̄ mortale. q̄ꝛ infert nocumētū altͥ qđ de ſe repugnͭ charitati. q āt facit ĩiuſtū ignorās: nō facit ĩiuſtū niſi p accn̄s. q̄ꝛ facit pͥter intentōem. ⁊ iō meret᷑ veniā. ⁊ h̓ dico loquendo de ignorātia facti. nō āt de ignorantia iurſ. q̄ꝛ illa n̄ excuſat. vñ pħs de agētib⁹ ĩiuſta loquēs 5° ethi. dicͭ. qcūqꝫ ꝓpt᷑ ignorātiā peccāt venialia ſūt. Jlle etiā q ĩiuſticiā facit ĩ puis deficit. a pfecta rōe ei⁹ qđ ē iuſtū facē inq̄tū reputari pͭ nō eē oīno ꝯ volūtatē ei⁹ q h̓ patit᷑ vt ſi qſ auferat alicui pomū vnū vl̓ aliqđ tale de q̄ ſit pbabile ꝙ inde nō ledat᷑ nec diſpliceat ſibi h̓ Tho. 2ᵃ 2ᵉ. q. 49 ar. i. ⁊. 4. c.

De ſpēb⁹ iuſticie que ſūt iuſticia diſtributiua ⁊ ꝯmutatiua. ti. iꝫ.

D Einde ꝯſiderādū ē de ptib⁹ iuſtiͤ. ⁊ p̊ de ptib⁹ ei⁹ ſbiectis. 2° de ptib⁹ q̄i inteḡlib⁹. 3° de ptib⁹ q̄i potētionalib⁹. Circa pᵐ. p̊ de ipſis ptib⁹. 2° de vitijs oppoſitſ. Circa pmū ſciēdū ꝙ ptes ſbiectie ſiue ſpēs iuſtiͤ ſunt due vt vult pħs 5° ethi. ſ. iuſtiᵃ diſtributiᵃ ⁊ ꝯmutatiᵃ. Eſt. n. ordo vni⁹ puate pſone ad aliā quē dirigit ꝯmutatiᵃ iuſtiᵃ. q̄ ꝯſiſtit ĩ his q̄ mutuo fiunt int᷑ duas pſonas ad inuicē. ⁊ ē ordo ei⁹ qđ ē cōe ad ſinglͣſ pſonas: quē dirigit iuſtiᵃ diſtributia cōium ſm ꝓportionalitatem.

De acceptiōe pſonaꝝ. ti. iꝫ.

D Einđ ꝯſiderādū ē de vitijs oppoſit̓ p̄dictſ ſpēb⁹ iuſtiͤ. ⁊ p̊ de vitio qđ opponit᷑ iuſtiͤ diſtributiue. ſ. de pſonaꝝ acceptiōe. 2° de vitijs oppoſitſ iuſtiͤ ꝯmutatiue. Circa pmū querūt᷑ plura. ſ. vtꝝ pſonaꝝ acceptio ſit pctm̄. R° ꝙ ſic Deu. i. Nō accipietis pſonā cuiuſq̄ꝫ. pſonaꝝ autē acceptio

opponitͬ iuſticie diſtributiue. cuiꝰ qdē eq̄/
litas cōſiſtit in hoc ꝙ pſonis diuerſis di
uerſa tribuūtͬ ſꝫ ꝓportiōeꝫ ad dignitates
pſonaꝝ. ſi ḡ aliqs cōſideret illam ꝓprieta
tem pſone p quam illud qḋ cōfertͬ ei: eſt
ei debitū non erit acceptio pſone ſed cau/
ſe. unde glo. ſup illud Eph 6°. Non eſt p/
ſonaꝝ acceptio apud deū dicit. ꝙ iuſtꝰ iu/
dex diſcernit cās non pſonas. vt ſi quis
ꝓmoueat aliquē ad magiſteriū ꝓpter ſuf
ficiētiam ſcie. h attendit debitā cām: non
pſonam. Si vͦo cōſideret tm̄ hic ꝙ eſt ille
hō. ſ. Petrꝰ vel Johes. erit acceptio perſo
ne. Ad pſonam eni fertͬ quelibꝫ cōſide/
ratio. nō faciēs ad cām. ꝓpter quā ſit di/
gnus hoc dono. vt ſi quis ꝓmoueat ali/
quem ad plātiōem vel magiſteriū. q2 ē di
ues vel eius cōſanguineus. Sic igitͬ pꝫ
ꝙ acceptio pſonaꝝ eſt pctm̄ cum iuſticie
diſtributiue opponatͬ in hoc ꝙ pͥter ꝓpor
tionē agitͬ. Nihil. n. niſi pctm̄ vͥtuti oppo
nitͬ. vnde acceptio pſone ſm Alex. an. 2°
t. 2. c. de acceptiōe perſonaꝝ. q. i. ar. i. c. in
pͥncͥ. eſt iniuſticia qua pͥfertͬ pſona perſone
ꝓpter indebitam cām. Sꝫ obijcitͬ. quia
deus videtͬ pſonas accipē. q2 qñqꝫ de nu
mero hominū vnius ꝯditiōis. vnum per
grām aſſumit. ⁊ alteꝝ in pctō relinquit.
ſꝫ illud Math. 24°. Duo erūt i lecto: unꝰ
aſſumetͬ ⁊ alter relinquetͬ. ḡ ꝛc̄. Rͦ duplex
eſt datio vna ptinens ad iuſticiā q̄. ſ. ali/
qs dat alicui qḋ debetͬ ei. ⁊ circa tales da
tiōes attenditͬ acceptio pſonaꝝ. Alia eſt
ptinens ad liberalitatē qua. ſ. gratꝭ alicui
datͬ qḋ ſibi nō debetͬ. ⁊ talis ē collaͦ mu/
neꝝ grē: per que pctōres a deo aſſumūtͬ.
Et in hac donatiōe nō hꝫ locuꝫ acceptio
pſonaꝝ. quia qlibet poteſt ſine iniuſticia de
ſuo dare q̄tum vult ⁊ cui vult. ſm illud
Math. 20. Aut nō licet mihi qḋ volo fa
cere. tolle qḋ tuū eſt ꝛc̄. h Tho. 2ᵃ 2ᵉ. q. 63
ar. i. c. ⁊. c. ad 3ᵐ. conuenit cum eo Alex.
an. vbi. ſ. Utꝝ acceptio pſonaꝝ habe
at locū in diſpenſatiōe ſpūaliuꝫ. Rͦ ꝙ ſic
vñ Jaco. 2. Nolite in pſonaꝝ acceptione
hr̄e fidē dñi nr̄i Jeſu xp̄i. dic̄ glo. Augu.
Quis ferat ſi qs diuitē eligat ad ſedē ho/
noris ecclie: ꝯtempto paupe inſtructiore:
⁊ ſanctiore ſic̄ eni dictū eſt. acceptio pſona
rū in q̄tū talis: ꝯriatͬ iuſticie. Q̄to aūt ali
qs in maioribꝰ iuſticiā tranſgreditͬ tanto
ḡuius peccat. vñ cum ſpūalia ſint tpalibꝰ
potiora: ḡuius eſt pctm̄ accipē pſonas in
diſpenſatiōe ſpūalium q̄ꝫ tpalium. Quia
vͦo pſonaꝝ acceptio eſt cuꝫ aliqd attribu
itur pſone pͥter ꝓportiōem dignitatꝭ ipſius
ideo cōſiderādum eſt ꝙ dignitas alicuꝰ
pſone dupliciter pōt attendi. Uno mō ſim/
pliciter ⁊ ſm ſe. ⁊ ſic maioris dignitatis eſt
q magis abūdat in ſpūalibus donis grē.
Alio mō per cōparatiōem ad bonū cōe.
Cōtingit eniꝫ qñqꝫ ꝙ ille q eſt minus ſci/
ens: magis cōferre pōt ad bonū cōe pro/
pter potētiam vel induſtriā ſecularē: vl' ꝓ
pter aliqḋ aliud hꝰ. Et quia hꝰ diſpenſa/
tiōes ſpūalium ordinantͬ pͥncipalius ad
vtilitatem cōem. ſm illud. i. Corꝭ. 12°. Uni/
cuiqꝫ datͬ maīfeſtatio ſpūs ad vtilitatem
ideo qñqꝫ ſine acceptiōe perſonaꝝ in diſ/
penſatiōe ſpūalium illi q ſunt ſimpliciter
minus boni: melioribꝰ pͥferuntͬ. ſic̄ etiaꝫ
grās gratis datas deus qñqꝫ minus bo/
nis cōcedit. vnde qlibet eligere tenetͬ quā/
tum ad cōſciām eligentꝭ. meliores vel ſim
pliciter vel in cōparatōe ad bonuꝫ cōe. Et
quia ille q de gremio ecclie aſſumitͬ vt in
pluribus eē ſolet vtilior. q̄tum ad bonuꝫ
cōe. quia magis diligit eccliam in qua eſt
nutritus. Jō ſm ſtatuta ecclie eſt aliquis
de gremio ecclie eligendꝰ. q̄tuꝫ ad hoc ꝙ
electio impugnari nō poſſit. Jn foro iudi
ciali ſufficit eligē bonum. nec oportet eligē
meliorem. quia ſic oīs electio calūniā pa/
ti poſſet. Sed obijcitͬ. quia plāti ecclie
ſolēt ad eccliaſticas dignitates ſiue benefi
cia pͥcipue cōſanguineos ꝓmouē qḋ vi/
detͬ ad acceptiōem pſonaꝝ pertinē. Rͦ
circa ꝯſanguineos plāti diſtinguēduꝫ eſt
q2 qñqꝫ ſūt minꝰ digni ⁊ ſimpliciter ⁊ p re
ſpectū ad bonū cōe. Et ſi tales dignioribꝰ
pͥferuntͬ eſt pctm̄ acceptiōis pſonaꝝ i diſ
penſatiōe ſpūaliū. q2 plātꝰ nō eſt dñs vt
ea dare poſſit ꝓ libito ſꝫ diſpēſator ſm il
lud. i. Corꝭ. 4°. Sic nos exiſti. hō vt mi. xp̄i
⁊ diſpen. mi. dei. Qñqꝫ vͦo ꝯſanguinei plā
ti ſūt eque digni ſicut alij. Et ſic licite po/
teſt ſine acceptiōe perſonarū aliquis ſu/
os cōſanguineos preferre. quia ſaltem in
hoc pͥeminent ꝙ de ipſis magis confide/
re poteſt. ſ. ꝙ ſecum vnanimitͬ ecclie nego
cia tractent. hoc tamē eſſet ꝓpter ſcanda/
lum dimittendū. ſi ex hoc aliqui aſſume/
rent exemplum dandi bona ecclie con/
ſanguineis etiam indignis. Obijcitur
iterū. quia facilius diſpenſatͬ cum diuiti/
bus ⁊ potentibꝰ ꝙ cōtrahant mr̄imoniū
in ḡdu ꝓhibito q̄ꝫ cum alijs. ergo ꝛc̄.
Rͦ ꝙ diſpenſaͦ mr̄imonij ꝯhēdi pͥncipaͬ

fieri cõſueuit ꝓpter fedus pacis ſeruãdũ.
qḋ qdem eſt magꝭ neccĩuꝫ cõi vtilitati cir
ca pſonas excellẽtes. Jdõ facili⁹ cũ eis diſ
penſat̃ ſine pctõ acceptiõis pſonaꝝ. hec
Tho. 2ª 2ᵉ. q. 63. ar. 2. o. ⁊ cõuenit cũ eo
in oĩbus p̃dictis in ſolone pñtis. q. Alex.
an. 2°. t. 2. c. de acceptiõe pſonaꝝ. q. i. ar. i.
2ª ar. p̃ncipalis. o. ⁊ ar. 3. p̃ncipali. Ad
h̃ breuit̃ nõ ſm Alex. an. ibidẽ ꝙ bñficiũ
ſi ſit pure tpale licet cõferre cõſanguineo
ſi ſit bon⁹ ex intentiõe ꝯſanguinitatꝭ. Si
v̓o ſit annexũ ſpũali licet ei ꝯferre ex in-
tentiõe ꝯſanguinitatꝭ. nõ qdem p̃ncipalr
ſed ſecũdario. vt. ſ. nõ egeat ſꝫ nõ ita vt lu
xuriet̃. Si v̓o ſit ſpũale dꝫ tm̃ attẽdi rõ
ſpũalis. Jtem ſolet diſtingui. ꝙ aliud ẽ in
maiori dignitate aliud in mioribus bñfi
cijs. Et aliud cũ eligit̃ aliqs de gremio illi
us ecclie. ⁊ aliud cũ eligit̃ de gremio alte-
rius ecclie. ſiue poſtulat̃. Cũ g̃ eps eligit̃.
requirit̃ ꝙ ſm cõſciam vtilior eligat̃. in
miori v̓o bñficio ſufficit ꝙ bonus. Si v̓o
poſtulatio fiat: maior diligẽtia requiritur
Vñ ſi nõ ſm cõſciam vel credulitatẽ eli-
gat meliorẽ ⁊ vtilorẽ: peccare videtur. hec
Alex. an. vbi. ſ̃. in fi. Utꝝ acceptio pſo
naꝝ hẽat locũ in exhibitiõe honoꝝ. R°
honor nihil aliud eẽ videt̃ q̃ꝫ q̃dam reue
rẽtia in teſtimoniũ v̓tutis alicui exhibita
vt pꝫ p pħm. i. ethi. ⁊ iõ v̓tus ſola eſt ho
noris debita cã. Aliqs tñ honorari poteſt
nõ tm̃ ꝓpter v̓tutem ꝓpriam. ſꝫ etiã ꝓpter
v̓tutẽ alterius. ſic p̃nceps ⁊ p̃lati. honorã
tur etiam ſi ſint mali inq̃ꝫtũ gerũt pſonã
dei ⁊ cõitatꝭ. cui p̃ficiunt̃ ⁊ inq̃ꝫtum a deo
hñt ptãtem ſm Alex. an. vbi. ſ̃. ar. 3. 2. p̃n
cipalis. o. ⁊ ſilr parẽtes ⁊ dñi. ſi ſint mal
ꝓpter participatiõem diue dignitatꝭ. q eſt
omniũ pr̃ ⁊ dñs. vñ Exo. 20. Honora
prẽm ⁊ mrẽm. t. ⁊. i. Thi. 6. dicit̃ qcunqꝫ
ſũt ſb iugo ſerui dños ſuos oĩ honore di-
gnos arbitrent̃. Senes aũt honorãdi ſt̃
ꝓpter ſignũ v̓tutis qḋ eſt ſenect⁹. vñ Le-
uitꝭ. 29. Corã cano capite ſurge ⁊ honora
pſonã ſenis. h̃ tñ ſignũ qñqꝫ defecit. vñ
Sap. 4°. Senect⁹ enĩ honorabilis ẽ. non
diuturna neqꝫ numero annoꝝ cõputata
cani enĩ ſũt ſenſus hoĩs. ⁊ etas ſenectutis
vita imaculata. Diuites etiã ſunt hono-
rãdi: p eo ꝙ i cõitatibus maiorẽ obtinẽt
locum. ſi v̓o ſolo intuitu diuitiaꝝ honorẽ
tur. ſ. vt credant̃ meliores. qꝛ ditiores vl̓
etiam honorib⁹ eccliaſticis digniores ſꝫ
Augꝭ. eſt pctm̃ acceptiõis pſonaꝝ. vñ dr̃
in glo. Jaco. 2. Quicũqꝫ diuitẽ ꝓpter diui-
tias honorat peccat. h̃ Tho. 2ª 2ᵉ. q. 63
ar. 3. o. ⁊ Alex. an. vbi. ſ̃. Sec⁹ eſt ſi diues
honoret̃ vt ſcandalũ eius ⁊ alioꝝ euitet̃
ita tñ ꝙ paup nõ cõtemnat̃: nec diues in
pctõ ſuo foueat̃. Utꝝ pctm̃ acceptiõis
pſonaꝝ habeat in iudicio locũ. R̃ndeo
ꝙ ſic. vnde ꝓuer. 18° dr̃. Accipe pſonam
in iudicio nõ eſt bonũ. Jntm̃ enĩ eſt actus
iuſticie ꝓut iudex ad eq̃litatem iuſticie re
ducit ea q̃ in eq̃litatẽ oppoſitã facẽ poſſũt
Acceptio enĩ pſonaꝝ quãdam ineq̃lita-
tem hꝫ inq̃ꝫtum aliqd attribuit̃ alicui p-
ſone p̃ter ſuam ꝓportionẽ in q̃ eq̃litas iu
ſticie cõſiſtit. Et iõ manifeſtũ eſt. ꝙ p acce
ptionẽ pſonaꝝ corrũpit̃ iudiciũ. Sed
obijcit̃. qꝛ Eccl. 4° dr̃. Jn iudicio pupillꝭ
eſto miſericors. Sed h̃ videt̃ accipe pſo
nam paupis. g̃ acceptio pſone in iudicio
nõ eſt peccatũ. R° ꝙ homo in iudicio dꝫ
paupi ſbuenire. q̃ꝫtum p̃t fieri. tñ ſine leſi
one iudicij. alioqn locum hꝫ illud Exo.
23. Paupis nõ miſereberis in iudicio. h̃
Tho. vbi. ſ̃. ar. 3. ⁊. 4. o. ſic g̃ equitas in
iudicio debet eẽ vt a veritate nõ declinet̃.
occaſiõe huius vl̓ illi⁹ pſone. Nec obſtat
illud Eccl. 4. ſ. Eſto ⁊c̃. qꝛ intelligit ꝙ iu-
dex debet tueri miſerabiles pſonas ab op
preſſiõe diuitũ ⁊ potentũ. Et ſi amore vel
timore eoꝝ vel ſola rõne pauptatis defi-
ciunt pſone q̃ ſunt neċc ad inſtructiõem
cauſe paupis. vel perſone miſerabilis. iu-
dex ex officio ſbuenire tenet̃. in v̓itate aũt
ſiñe neutri parti dꝫ parcẽ h̃ Alex. an. 2°.
t. 2. c. de acceptõe pſonaꝝ. ar. 3. 2. p̃nci. o.

De ꝯtumelia. ꝯuitio. ⁊ iproperio. ti. 14

Poſtea ꝯſiderãdũ eſt de vitijs
oppoſitꝭ iuſticie cõmutatiue.
Hoꝝ aũt q̃dam ꝯmittũt̃ circa
ꝯmutatiões inuolũtarias. pu-
ta p h̃ ꝙ aliqḋ nocumentũ infert̃ ꝓximo
ꝯ̃ volũtatẽ ei⁹. qḋ qdẽ fieri p̃t duplr̃. ſ. v̓bo
⁊ facto. Facto cũ ꝓxim⁹ ledit̃ i pſona vl̓ i
reb⁹. ⁊ de his q̃ ſic ꝯmittũt̃ dictũ ẽ ſ̃. li°. i.
de p̃ceptꝭ. Uerbo ãt ledit̃ ꝓxim⁹ e x̃ iudiciũ
⁊ i iudi°. Et qdẽ de ꝓximi leſiõe i v̓bo ⁊ in
iudicio hitũꝫ ẽ. ſ̃. li. i. vbi agit̃ de 8° p̃cepto
De illa vero que eſt extra iudicium hic
dicendũ eſt. Et p̃mo de cõtumelia. 2° de de
tractiõe. 3° de ſuſurratiõe. 4° de deriſione.
5° de maledictiõe. 6° grã hui⁹ mãe de mul
tilogo. 7° qꝛ ore nõ tm̃ peccatꝭ i loquẽdo ſꝫ

etiaꝫ in tacēdo dicendū ē de taciturnitate
Circa pͥmū querunt̄ plura.ſ.qd ſit cō/
tumelia ⁊ vtꝝ cōſiſtat in v̄bis. Rͦ ſic ꝓ/
prie loquēdo importat dehonorationē ali
cui⁹.ſ.illā q̄ cōſiſtit in h̄ ꝙ aliq̄s illud qd̄
eſt ꝯ honorē alicui⁹ deducit in noticiā ei⁹.
⁊ alioꝝ.qd̄ q̄dem fit p̱ aliq̄ ſigna. verba
aūt vt dic̄ Augꝰ.z.de doctri.xp̄iana. inter
homīes obtinēt pͥncipatū ſignificādi. Et
iō cōtumelia ꝓprie loquēdo cōſiſtit ī ver/
bo.vn̄ yſid.li.ethi.Cōtumelioſus inquit
dr̄ aliq̄s q2 velox eſt.⁊ tumet v̄bis iniurie
vn̄ cōtumelia ſm Alex.an.z.t.z.c.de cōtu
melia.ar.i.in pͥn°.eſt pctm̄ ex improperio
ſmonis maifeſto.tendēs ad nocumentū
ꝓximi.Quia tn̄ etiā p̱ facta aliq̄ ſignifi/
cat̄ aliqd iō extenſo noīe cōtumelia etiaꝫ
in factis dr̄ eſſe.vn̄ ſup illud Ro.i.Cōtu
melioſos ſup̱bos dic̄ glo. ꝙ cōtumelioſi
ſunt q̄ dictis vel factis cōtumelias ⁊ tur/
pia inferūt.Eſt aūt ꝯtumelia maior ſi q̄s
alicui dicat ei⁹ defectū corā multꝭ:q̄ꝫ ſi di
cat ſibi ſoli.hoc eni cedit in detrimentum
honoris ſui vel reuerētie ſibi ab alꝭs ex/
hibēde.Et tn̄ etiā ſi ſibi ſoli dicat cōtume
lia eſt inq̄ꝫtum facit ꝯ reuerētiā audiētis
h̄ ſm Tho.zͣ zᵉ.q.7z.ar.i.c.⁊ Alex.an.
vbi.ſ̄.c. Quō cōueniūt ⁊ differūt hec
tria.ſ.cōuitiū.improperiū.⁊ cōtumelia.
Rͦ in h̄ cōueniūt ꝙ in v̄bis pͥncipalit̄ cō
ſiſtunt.q2 p̱ illa oīa rep̄ntat̄ aliq̄s defect⁹
alicuius ī detrimētum honoris ei⁹. hi⁹ āt
defectus eſt triplex.ſ.defectus culpe q̄ rep̄/
ſentat̄ p̱ ꝯuitium.q2 cōuitiū dici ꝯſueuit
nō tm̄ aīe ſed etiā corp̱is.vn̄ ſi q̄s iniuri/
oſe dicat alicui eum eē cecum:cōuitiuꝫ di
cit.ſed non cōtumeliā.Si aūt dicat ꝙ ſit
fur:nō tm̄ ꝯuitium ſꝫ etiā cōtumeliam in
fert.Secūd⁹ defectus eſt minoratiōis ſiue
indigētie:q̄ etiā derogat honori quācūq̄ꝫ
excellentiā cōſequēti.⁊ h̄ rep̄ntat̄ p̱ v̄bū
improperij.qd̄ ꝓprie eſt qn̄ aliq̄s iniurio/
ſe reducit alicui ad memoriā auxiliū qd̄
cōtulit ei nec̄itatem patienti. vn̄ Eccꝉ.zo.
Exigua dabit ⁊ multa iproperabit.Qn̄q̄ꝫ
tn̄ vnum iſtoꝝ ponit̄ ꝓ alio.ſꝫ Tho.vbi
ſ̄.in rn̄ſiōe ad zᵐ arᵐ.⁊ Alex.an. Pōt
etiā z° dici ꝙ ꝯuitium dr̄ rōne m̄ae.ſ.eo
ꝙ ꝯuitium vel q̄ſi vitium imponit̄.cōtu/
melia v̄o rōe motiui.eo ꝙ cum q̄dam tu
more ꝓgredit̄ ſm Alex.an.t.eo.ar.i.c.in
fi. Utꝝ cōtumelia vel ꝯuitium ſit pcc̄ꝫ
mortale.Rͦ.v̄ba ſm eſſentiā.i.inquātum
ſūt q̄dam ſoni audibiles nulli inferūt no

cumētum.niſi forte grauando auditum.
vt cum q̄s nimis alte loquit̄.Inquātum
v̄o ſūt ſigna rep̄ſentātia aliqd in notitiā
alioꝝ multa dāna poſſunt inferre.inter q̄
eſt vnū ꝙ hō dānificat̄ q̄ꝫtum ad detri/
mentū ſui honorꝭ.vel reuerētie ſibi exhi/
bende ab alijs.hec aūt ſignificatio ex in/
teriori ꝓcedit affectu.Et ideo in peccatis
verboꝝ maxie cōſiderādum videt̄ ex q̄
affectu aliq̄s ꝓferat v̄ba.Cum igit̄ cōui
tium ſiue cōtumelia de ſui rōne importat
quādam dehonoratiōem.ſi intentio ꝓfe/
rentis ad hoc ferat̄ vt p̱ verba que pro/
fert honorē alt̄ius auferat. hoc ꝓprie ⁊ p̱
ſe eſt dicere cōuitium ⁊ ꝯtumeliā. Et hoc
eſt pctm̄ mortale non min⁹ q̄ꝫ furtum.vel
rapina. Non eni homo min⁹ amat ho/
norem ſuū q̄ꝫ rem poſſeſſaꝫ. vnde meret̄
penam inferni ſm illud Math.5°.Qui di
xerit fratri ſuo fatue.reus erit gehēne ig.
Si vero aliquis verbū cōuitij vel contu/
melie dixerit alteri.non tn̄ aīo dehonorā/
di.ſed forte ꝓpter correctionē.vel ꝓpt̄ ali
quid hi⁹.non dicit cōuitium vel ꝯtumeli
am formalit̄ per ſe.ſed p̱ acc dēs ⁊ m̄alit̄.
inq̄ꝫtum.ſ.dicit̄ illud qd̄ pōt eſſe cōuitiū.
⁊ ꝯtumelia.vnde hoc pōt qn̄q̄ꝫ eſſe abſq̄ꝫ
omī peccato.vnde Dn̄s dixit aplis Luc.
z4°.O ſtulti ⁊ tardi corde.ꝛc̄.Qn̄q̄ꝫ vero
pōt eſſe cum peccato veniali.vt ſi ſit leue
ꝯuitium nō multū hominē dehoneſtans.
⁊ ꝓferat̄ ex aliqua leuitate aī. vel ex ira
leui ſine firmo ꝓpoſito aliquē dehonoran
di.vt cum aliq̄s intendit p̱ hi⁹ v̄bum ali/
quem leuiter ꝯtriſtare.vnde reqrit̄ diſcre
tio vt homo modeſte vtat̄ hi⁹ verbis. q̄a
poſſet eſſe ita graue ꝯuitium ꝙ p̱ incaute
lam ꝓlatum:honorē eius ꝯtra queꝫ dice
ret auferret.⁊ tūc hō mortalit̄ peccare poſ
ſet.etiā ſi dehonorationē alt̄ius nō inten/
deret.ſicut etiam ſi quis aliquē incaute ex
ludo p̱cutiens grauiter ledat. culpa non
caret.ideo dicit Augꝰ.de ſer.do.in monte.
Raro ⁊ ex magna nec̄itate obiurgatiōes
ſunt adhibēde in q̄bus non nobis ſed ut
dn̄o ſeruiat̄ inſtemus. Sed obijcitur.
quia cōuitiari ſm ph̄m 4° ethi⁹ eſt actꝰ
virtutꝭ.ſ.eutrapelie non ergo eſt peccatum
Rn̄deo ad eutrapeliaꝫ p̱tinet dicere ali/
quod ꝯuitium leue non ad dehonoratio/
nem vel cōtriſtationem eius:cont̄ quem
dicitur.ſed magis ad iocum ⁊ delectatio/
nem. Et hoc ſine peccato poteſt eſſe:
ſi ſeruentur debite circūſtantie. Si vero

aliquis non formidet cõtriſtare eum cõ-
tra quem ꝓfertur hiꝰ cõuitium iocoſum.
vt excitet in aliꝭ riſum. hoc eſt vitioſum.
vt pꝫ ibidẽ. h̄ Tho. 2ª 2ᵉ. q. 72. ar. 2. o.
⁊ ꝯuenit cũ eo Alex. an. 2. t. 2. c. de ꝯtume
lia. ar. 2. c. Utꝝ aliqs debeat cõtumeli-
as ſibi illatas ſuſtinẽ. R° ꝙ ſic qñqꝫ. tene
mur eñi hr̃e paratũ animũ ad ꝯtumeli-
as tolerãdas. ſi expediẽs fuerit. Nõ tñ te-
nemur h̄ ſemꝑ actu facẽ. ut hr̃i põt ex v̄-
bis Augꝰ. li° de ſer. dñi in mõte. Qñqꝫ oꝫ
iniuriã illatã repellẽ. tum ꝓpter bonũ ꝯtu
meliãtis. ſ. vt eiꝰ audacia repmat̃. ⁊ de ce-
tero hiꝰ nõ attẽptet ſ̄ꝫ illud ꝓuer. 26°. Re
ſponde ſtulto iuxta ſtulticiam. ſ. ne ſibi ſa-
pi. tum ꝓpter bonũ multoꝝ qꝝ ꝓfectus
impedit̃ ꝑ ꝯtumelias nobis illatas. quaꝫ
rõnẽ tangit Gregꝰ. ſuꝑ Ezech. omel. 9. Et
oꝫ repellẽ moderate. ſ. ex affectu charitatꝭ.
nõ ex cupiditate ꝑuati honorꝭ. vñ ꝓuerb.
26°. Ne reſpõdeas ſtulto iuxta ſtulticiam.
ſu. ne. ſ. ei ſilis efficiarꝭ h̄ Tho. vbi. ſ. ar. 2
o. Attẽdende etiã ſũt ꝯditiões ꝯuitian-
tis ⁊ cõuitiati. ⁊ ſ̄m h̄ oꝫ ꝯuitiũ ſuſtinere
vel nõ ſuſtinẽ. Si eñi ꝯuitiũ dicat̃ a ꝓuo
cato. ꝑſone pari: vel inferiori: vel etiã ſupi
ori. vbi nõ eſt iniuria officij ⁊ ꝓſumit̃ de
medicina morbi ſiue intẽꝑãtie ꝑ ſuſtinẽ
tia ſuſtinendũ eſt. ⁊ ẽ meritoriũ. Si vͦo di
cat̃ ſupiori in iniuriã officij vel aliꝭ coraꝫ
ipſo. ⁊ de remedio temꝑãtie nihil ꝓſumat̃
ſi ſuſtineat̃ nõ eſt ſuſtinẽdũ. h̄ aũt diffici-
le eſt ꝯgnoſcẽ cũ infert̃ cõuitiũ pari. Qñ
aũt infert̃ inferiori ſiue delinquẽs ſit infe
rior ſiue nõ: ſuſtinẽ eſt oportunũ. ꝑ. aliud
eſt arguẽ vel corripe tꝑe q̃ cõuitians eſt ĩ
furore. qꝛ tũc nõ ꝯpetit. nõ eñi ẽ tũc aptuſ
ad recipiendũ. Et aliud eſt iam ſedato ali
q̃tulũ furore. qꝛ tũc eſt ſibi pficuũ. ſ̄m il-
lud Eccl 20. Q̃ bonũ arguẽ q̃ iraſci ⁊c̃.
de q̊ dr̃ Eccl 8°. Non incendas carbones
pctõꝝ arguẽs eos. ſ. tꝑe q̃ ira eis dñat̃. h̄
Alex. an. vbi. ſ. ar. 3. o. Utꝝ ꝯtumelia
oriat̃ ex ira. R° ꝙ ſic. vt dic̃ Gregꝰ. 31. mo
ral. Cõtumelia eñi magnã hꝫ ꝓpinqtatẽ
ad finẽ ire. q eſt vindicta. Nulla eniꝫ vin
dicta eſt irato magꝭ in ꝓmptu q̃ inferre
ꝯtumeliã. Et iõ cõtumelia maxĩe orit̃ ex
ira tanq̃ ex ꝑnciꝰ ꝓxio. Nihilominus tñ
naſci põt ex ſupbia: ꝓpter diſpoſitionẽ cõ
comitantẽ. q eñi ſupbi ſũt eſtimãt alios in
feriores ſe. vñ ex indignatiõe ꝯtumelias
infligũt. Sic ĝ motiuũ ꝯtumelie põt eſſe
vel appetitus vindicte. ſ. cũ ſe ꝑ h̄ eſtimat
vindicari. ⁊ ſic reducit̃ ad iram. vel con
temptꝰ inferioris vel q̃i inferioris. ⁊ ſic ad
ſupbiã. h̄ Alex. an. vbi. ſ. ar. 5. c. Utruꝫ
melius fiat vindicta vel ſatiſfactio ſilẽdo
q̃ ꝯuitianti reſpõdendo. R° ſi fiat cõpa-
ratio in genẽ. melius eſt ſilere q̃ reſpõdẽ
ad victoriã obtinendã. plus eñi eſt vincẽ
vitiũ q̃ ꝑſonã. ſ̄m illud ꝓuer. 16°. Melior
eſt ſapiens viro forti. ⁊ q dñat̃ aĩo ſuo ex
pug. vrbiũ. Si vͦo fiat cõparatio ſ̄m ꝯdi-
tiões ꝑſone melius põt ẽẽ in cãu reſpõdẽ
q̃ ſilere. In iudice eñi eſt laudabile ꝙ im
ponat ſtulto ſilentiũ. tollit̃ eñi ſibi aliqñ ꝓ
ſũptio ſapie ꝑ riſionẽ. vt. ſ. ſuam ſtulticiã
recognoſcat. h̄ Alex. an. 2. t. 2. c. de ꝯtume
lia. ar. 4. c. Si qs tñ h̄ aĩo taceret vt cõtu-
meliantẽ ꝓuocaret ad iracundiã hoc ad
vindictã ꝑtineret. ſ; ſi qs taceat vt det lo-
cum ire h̄ eſt laudabile. vñ Eccl. 8°. Nõ li-
tiges cum homie linguato ⁊ nõ ſtrues in
ignem illius ligna. h̄ Tho. 2ª 2ᵉ. q. 72. ar
ti. 3. c. 3ᵐ. Utꝝ aliquis vinci poſſit ĩ cõ
uitijs ab alio niſi ꝑus vincat̃ a ſeipſo. R°
ſimpliciť ꝙ nõ. vincit̃ eñi quis a ſe mul-
tipliciť. ꝑmo cum delinquit. ⁊ ꝑ hoc eſt cã
ꝯuitij. 2° ſi delinquit tñ dolet de ꝯuitio ꝓ-
pter ſe. nõ ꝓpter cõuitiantẽꝫ. 3° cum impo
tentẽ eſtimat ſe ad vincendũ. ſi vͦo nullo
hoꝝ modorũ a ſe vincat̃. nõ põt ab alio
vinci. lꝫ victus eſtimet̃. vñ Criſo. Sit ali-
quis vir mirabilis ⁊ magnus ⁊ oẽs vo-
cent eum furẽ ⁊ hiꝰ. ille vͦo non moleſtet̃.
nec ſit ſibi ꝯſcius alicuiꝰ talis: lꝫ multi de
eo talem habuerint opinionẽ: nõ eſt cõui
tium paſſus. ſed illi ſeipſos cõfuderũt. ille
autẽ nõ eſt cõfuſus. hec Alex. an. vbi. ſ.
in fine. Utꝝ ꝯtumelia ſit grauior adu-
latiõe. R° q̃tum ad hoc ꝙ cõtumelia di
cit bonũ malũ: eſt grauior. q̃tum vͦo ad h̄
ꝙ cõtumelia magis ordinat cognitiuam
in bonum faciẽdum. vel ad malum decli-
nandum eſt minus grauis. adulatio eniꝫ
claudit oculum cordis: ne malum videa
tur. cõtumelia vero occaſionaliť aperit.
vt videat̃ malum ⁊ caueat̃. h̄ Alex. an.
vbi. ſ. ar. 6. Utrũ cõtumelia ſit grauior
detractiõe. Rndeo grauior eſt q̃tum ad
hoc ꝙ pluribꝰ in ea publicat̃ malum. q̃-
tum vero ad hoc eſt minus grauis. quia
magis caueri poteſt malum qđ accidit ex
cõtumelia q̃ quod accidit ex detractione
hec Alex. an. ibidem. Qua pena puni
ri debet cõuitiator ffis. R° pena pecuni-
aria facta eſtimatõe iniurie arbitrio iudicꝭ

ſm q̄litatem ⁊ q̄ꝫtitatem iniurie.⁊ h̄ ſi ciui
lit̄ agat̄.ſi aūt criminaliter extraordiaria pe
na offō iudicꝭ irrogat̄.iſti.de iniurꝭ.§.i ſū.
Si quis aūt ꝯtumeliā aut ꝯuitiū intulerit
ep̄o mox depoſit⁹:curie tradat̄.ii.q.i.ſi qs
ſacerdotū.Idem eſt ſm hoſti.ſi ep̄m do
minū ſuū publice denegauerit.vt ibidem
videt̄.vel ſi ei auxiliū non p̄buerit.⁊ occi
di pmiſerit.vel in eū manus violētas in
iecerit.ff.de re iudi.oīe delictū.§.i.⁊ fi.hec
hoſti.ti.de clericꝭ.maledi.

De detractiōe ⁊ infamatiōe.ti.iſ.

DEinde cōſiderandū eſt de detra
ctiōe.Et p̄mo de ip̄a.2° de eius
pena. Circa p̄mū querunt̄
plura.ſ.qd eſt detractio.R° de
tractio eſt aliene fame p occulta v̄ba deni
gratio.Qui eni ꝓfert v̄ba ꝯ aliquē in oc
culto.q̄ꝫtum in ſe eſt:audiētes facit habē
malā opionem de eo ꝯ quē loquit̄.h̄ eni
intendē videt̄.⁊ ad h̄ conat̄ detrahens.
vt v̄bis eius credat̄.vn̄ dicit̄ detrahere
q̄ſi ſbtrahere.ſ.de fama ei⁹.qd fit qn̄qꝫ di
recte.vt cum qs falſū alij imponit.vl̄ pec
catū auget v̄bis.vel reuelat occultū.vel il
lud qd eſt bonū dicit intentiōe mala fa
ctū.Qn̄qꝫ v̄o indirecte.ſ.cum bonū alteri⁹
negat.vel malitioſe tacet.vn̄ pꝫ ꝙ detra
ctio differt a ꝯtumelia.q2 ꝯtumelioſus lo
quit̄ ꝯ aliqueꝫ manifeſte.detractor occul
te.Et q̄ꝫtum ad finē intentū ſiue nocumē
tuꝫ illatū:q2 ille derogat honori:detractō
fame.hec Tho.2ª 2ᵉ.q.73.ar.i.c.⁊ Alex.
an.plenius 2°.t.z.c.de detractiōe.ar.i.o.
Utrū detractio ſit pctm̄ mortale.R° vt
dictū eſt.ſ.Pctā v̄boꝝ maiꝛe ſūt ex in
tentiōe dicentꝭ iudicāda.detractio aūt ſm
ſui rōnē ordinat̄ ad denigrandū famam
alicui⁹.vn̄ ille p ſe loquēdo detrahit q ad
h̄ de aliq̄ obloquit̄ eo abſēte.vt denigret fa
mā eius.auferre āt alicui famā eſt valde
graue.q2 inter res tp̄ales videt̄ fama p̄ci
oſior eē:p cui⁹ defectū hō impedit̄ a mul
tis bn̄ agēdis.ꝓpter qd d̄r Eccl.4i.Curā
habe de nomie bono h̄ eni magis pmane
bit tibi q̄ꝫ mille theſauri magni ⁊ p̄cioſi.⁊
ideo detractio p ſe loquēdo eſt pctm̄ mor
tale. vnde ad Ro.i. d̄r.Detractores deo
odibiles.qd ideo d̄r vt dic̄ glo.ne leue pu
tet̄ ꝓpter h̄ ꝙ ꝯſiſtit in v̄bis.Cōtingit tn̄
qn̄qꝫ ꝙ aliqs dicit aliq̄ v̄ba p que dimi
nuit̄ fama alicui⁹ non intendēs hoc.ſed
aliqd aliud.h̄ aūt nō eſt detrahē p ſe.⁊ for
malit̄ loquēdo ſꝫ tm̄ mālīter.⁊ q̄ſi p acci
dens.Et ſiqdem v̄ba p que fama alicuius
diminuit̄ ꝓferat ꝓpter aliqd bonū vl̄ no
cumentū euitandū debitꝭ circūſtātijs ſer
uatis nō peccat.nec pōt dici detractio.Si
aūt ꝓferat ex aī leuitate vel ꝓpter aliquid
aliud nō nec̄ium nō peccat mortalit̄ niſi
forte v̄bū qd dicit notabilit̄ famā alicui⁹
ledat.⁊ p̄cipue i honeſtate vite.q2 hoc ex
ip̄o genē v̄boꝝ rōnē hꝫ pcti mortalis.⁊
tenet̄ aliqs ad reſtōnem faciendā ſic̄ ad
reſtōnem cuiuſlibet rei ſbtracte. h̄ Tho.
vbi.ſ.ar.z.c. Nō.ſm Alex.an.vbi.ſ.
ar.z.c.ꝙ reuelare malū ꝓximi ei qui pōt
⁊ vult ꝓdeſſe ⁊ eo ordine q̄ oꝫ ⁊ quo fi
ne oꝫ.cū alijs circūſtātijs debitꝭ ad ei⁹ cor
rectiōem vel nocumēti qd ibidē pōt acci
dere vitationē:eſt bonū.Si v̄o debite ꝯdi
tiōes deſint eſt malū.Et ſiqdeꝫ dicat̄ ex le
uitate nec ſit volūtas nocēdi.nec aggra
uet̄ ex circūſtātijs eſt pctm̄ veniale.ſi aūt
ex deliberatiōe in nocumētum ꝓximi eſt
mortale.Ad h̄ etiā nō glo.ſup illud pro
uerb.24.Cū detractorib⁹ nec ꝯmiſcearis
h̄ ingt ſp̄aliter vitio piclitat̄ fere totū ge
nus humanū.h̄ ideo dic̄.tum q2 pauci p
viā ſalutis ambulāt.tum q2 pauci vl̄ nul
li ſūt q nō aliqn̄ ex aī leuitate aliqd dicāt
vn̄ in aliq̄ vel leuit̄ fama alteri⁹ minorat̄
Un̄ Hiero.dicit.Raro inuenies q ita irrep̄
henſibilē velit exhibē vitam ſuā vt nō li
bent̄ rep̄hendat alienā. Itē nō ſm Ray.
ꝙ detractio ſiue infamatio qn̄qꝫ fit v̄bis
planis.qn̄qꝫ v̄bis artificioſis.i.artificio
ſe excogitatis ſicut cantilenis.qn̄qꝫ nuti
bus ⁊ ſignis.qn̄qꝫ etiā ſcriptis.q dicunt̄
libelli famoſi.vt cū qs ſcribit cartā in iīu
riā ⁊ in infamiā alt̄ius.⁊ ꝓijcit occulte in
eccl̄ia vel in platea vel domo.vt inuenta
⁊ lecta alius infamet̄.⁊ talis mortaliter
peccat.Et ꝯ cōfectores taliū libelloꝝ nec
nō ⁊ ꝯ inuenientes eos ⁊ nō ſtatī deſtruē
tes ſ doloſe manifeſtātes pene grauiſſime
ſūt inſtitute tam ſm leges q̄ꝫ ſm canones
vt flagellatio ⁊ excōica.ſm can̄.5.q.i.qui
in alteri⁹.⁊.c.hi q.Et ſi cōſtet quis fecerit
poteſt accuſari ⁊ deponi cum ſit graue pec
catū ⁊ accuſatōe digniſſimū ⁊ ꝯdēnatio
ne.di.25.§.nūc aūt.circa mediū di.Et de
capitatōe ſꝫ leges.C.de famo.libel.l.vna
⁊.5.q.i.ſi qs famoſū. In foro aūt pnīe te
net̄ ad reſtitōneꝫ dāni dati.ſ.ſi al's abſqꝫ
hi⁹ infamatiōe nō icurriſſꝫ illud damnū

Tenet̃ etiaȝ ad reſtitutiõem fame ſi forte
ꝓpter hoc alius eſt infamatus qð fiet h
modo.ſ.vt vbi publice dixit v̾bis.vl' can
tilenis.p ſe.vel p aliũ.vl' eti vbi ꝓiecit li
bellũ famoſũ.necnõ ⁊ alijs locis vbi in/
telligit illũ ꝯtra quē h acta ſũt infamatũ
h eſt occaſiõe ſui dicti vl' facti vel ſigni.
publice ſilr̃ recognoſcat errorē ſuũ ⁊ cul/
pam.p ſe ſi audet.vl' p aliũ ſi nõ audet p
ſe.Et ꝓ poſſe remoueat vl' ſaltē alleuiet in
famiã.tenet̃ et ãſe ũ ꝯponē: ⁊ de iniuria
humilit̃ veniã poſtulare in ꝓpria pſona ſi
audet.vl' p aliũ ſi nõ audet p ſe tacito no
mine.Probant̃ h.i .q.6.ſi res.⁊.5.q.i.
qdam.h Ricl.ſm tm̃ Hoſti.ſi ille q diffa/
mauit ex recognitiõe erroris ſui magl in/
famaret infamatũ nõ dicat.ego de tali fa
cto infamaueram.ſ dicat ſic.ego infamaue
ram talē de eo de q̊ eſt inter nos infamatꝰ
bñ ſcitis qd eſt illud.ſciatl ꝙ ego tãꝗȝ ma
litioſus ⁊ malus h adinuen .⁊ mendaci/
um eſt qcqd dixi.⁊ nõ dicat falſũ.ſ men/
daciũ qꝛ ꝯ mētem dicebat ꝓximuȝ infa
mãdo.⁊ tñ verꝫ pōt eſſe qð dicebat.
Sed qd ſi de diuerſis infamatꝰ ⁊ a diuer
ſis.Nã tũc neceē eſt vt ſpecificet̃ ſic̃ viaet̃.
Rndet Hoſti.ꝙ faciat h ad arbitriũ īfa
mati.vl' ſi grauit̃ arbitraret̃ ad arbitriũ
iudicis debēt ſe purgare.ar.ex̃ de iurl.iurl.
veniēs.⁊.c.qntanallis.⁊ de arbi.c.z. De
hac etiã mã.ſ.de reſtõne fame vide.j.liº 5º
ti.de reſtõne ar.z.q.3. Qð eſt ḡuiꝰ pec/
catũ.ſ ꝯtumelia vl' detractio. Rndeo ꝙ
ꝯtumelia inꝗ̃tum hȝ maiorē ꝓximi leſio
nem.ſic̃ ⁊ rapina eſt ḡuius pctm̃ ꝗ̃ furtũ
vt dictũ eſt.ſ. Ex q̂ vitio p̄cipue orit̃ de/
tractio.Rndeo ex inuidia.qꝛ nitit̃ q̈liter
cunqȝ minuere gliam ꝓximi. Utꝫ audi/
ens tolerans detrahētem ḡuiter peccet.
Rndeo ꝙ ſic.videt̃.n.cõſentire detracto/
ri.vñ fit pticeps peccati eius. Et ſi īducat
eum ad detrahēduȝ vel ſaltē placeat ei de
tractio ꝓpter odiũ eius cui detrahit̃.non
minus peccat ꝗ̃ detrahēs.⁊ qñqȝ magis.
Uñ Ber.Detrahē aut detrahētē audire.
qð horꝫ dãnabiliꝰ ſit:nõ facile dixeri.Et
Hiero.Nõ minꝰ auribꝰ ꝗ̃ lingua fugias
detractiões.ſi vͦo nõ placeat ei pctm̃.ſȝ ex
timore vel negligētia vl' etiã verecũdia q̈/
dam omittat repellē detrahētē peccat qdē
ſ multo minꝰ ꝗ̃ detrahēs ⁊ plerũqȝ veni/
alit̃ qñqȝ etiã h pōt eē pctm̃ mortale.vel
ꝓpter h ꝙ alicui ex offõ incũbit corripere
detrahētem.vl' ꝓpt aliqð piculũ ꝯſequēs
vl' ꝓpter radicē q̃ timor hũanus pōt eſſe
qñqȝ pctm̃ mortale.vt hr̃.j. Nõ tñ debet
aliqs reſiſtē detractori arguendo eũ de fal
ſo maxie ſi ſciat eē verꝫ qð dicit.ſ deberet
eũ verbis redarguē de h ꝙ peccat frĩ de/
trahēdo.vel ſaltē oſtendere ꝙ ei detractio
diſpliceat p triſticiã faciei.qꝛ vt dr̃ ꝓuer.
25º.Uentus aquilo diſſipat pluuias.⁊ fa/
cies triſtis linguã detrahētem. Et Hiero.
Si in nobis eſſet diligētia ne paſſim ob/
trectatoribꝰ crederemꝰ:iam oēs detrahere
timerēt.h Tho. zª zᵉ.q.73.ar.3.⁊.4.c.⁊
cum eo ꝯuenit Alex.z.t.z.c.de detractiõe
ar.5.o.

Sequit̃ vidē de zº.ſ.de pena detra/
ctoris.Circa qð ſciēdũ ꝙ detra/
ctor ſm qð nõt Hoſ.fit infamis
⁊ ab eccłia ꝓijcit̃.6.q.i.deteriores. Item
punit̃ vt homicida vt ibidē ſe.caº.⁊ de pe.
di.i.homicidiorꝫ.Nõ ꝙ detrahē ſit crimē
ita graue ſic̃ occidē.ſ qꝛ punit̃ pena eter/
na ſic̃ occidē.ſicut dicit̃ Math.5.q dixe/
rit frĩ ſuo racha reus erit gehenne ignis.

De ſuſurratiõe.titulus ſedecimꝰ.

Poſtea ꝯſiderandũ eſt de ſuſur
ratiõe.Circa quã querũt̃ plu
ra.ſ.vtꝫ ſit pctm̃ diſtinctuȝ a
detractiõe. Rndeo ꝙ ꝯuenit
cũ detractiõe in mã.⁊ mõ loquendi.quia
vterqȝ dicit de ꝓxio malũ occulte. ꝓpter
qð aliqñ vnũ ponit̃ ꝓ alio.vnð Eccl.5º.
Nõ appellerl ſuſurro.ſuſurrones vͦo ami
citiã nitunt̃ ſeparare.vñ ſup illud Ro.p̊
Suſurrones detractores.glo.ſuſurrones
inter amicos diſcordiã ſeminantes.detra/
ctores aũt alorꝫ bona negãt vl' minuunt
Criminator aũt differt ab vtroqȝ.qꝛ crimi
nator eſt q publice crimia alijs īponit.ſ.ac
cuſando vel ꝯuitiando.qð nõ ptinet ad
illos.Bilinguis aũt ꝓprie dr̃ ſuſurro.Su
ſurro.n.nitit̃ amicos ab inuicē ſeparare.
ideo ad eos duabꝰ vtit̃ līguis.dicēs vni
malũ de alio.iõ dr̃ Eccl.28º. Suſurro ⁊ bi
linguis maledicꝰ.multos.n.turbauit pa
cem hñtes. Utꝫ ſuſurratio ſit grauius
pctm̃ detractiõe.Rndeo ꝙ ſic.qꝛ amicus
p̄eminet inter exteriora bona.Eccl.6º.
Amico fideli nulla eſt cõparatio.quia ⁊
optima fama.que per detractiõem tollit̃.
ad hoc maxime neceſſaria eſt.vt hõ idõ/
neꝰ ad amicitiã habeat̃.Eſt etiã maiꝰ pctm̃
ꝗ̃ contumelia quia melior eſt amicus ꝗ̃

honoꝛ.⁊ amari q̃ꝫ honoꝛari.vt dicitur 8°
ethiᶻ.Uñ bene oſtendit̃ grauitas huiꝰ pec
cati ꝓuerl.6°. vbi dicit̃. Sex ſunt q̃ odit
deus ⁊ ſeptimũ deteſtat̃ aĩa eius.⁊ h̃ vlti
mũ ponit eum q ſemiat diſcoꝛdiã int̃ fra
tres.h̃ Tho.zª zᵉ.q.74.ar.i.⁊.z.c.

De deriſiõe ſiue illuſiõe ⁊ ſubſãnatio
ne.titulus decimuſſeptimꝰ.

D Einde cõſiderandũ eſt de deri
ſiõe. Et circa h̃ querũt̃ plura
ſ.vtꝝ deriſio ſit ſpãle pctm̃ diſ
tinctũ ab alijs pctĩs:q̃bus per
v̄ba ꝓximus ledit̃. R° q̃ ſic. qꝛ finis eiꝰ
eſt diſtinctꝰ ab alijs.q.ſ.eſt cõfuſio ⁊ eru
beſcẽtia illiꝰ:q deridet̃.ſic̃.n.cõuitians in
tendit depꝛeſſiõem ⁊ detrahẽs infamiã.⁊ ſu
ſurrãs diſcoꝛdiã:ſic deridẽs erubeſcẽtiaꝫ.
In h̃ aũt.ſ.fine cõuenit.ſ.cũ ſubſãnatiõe.
ſ; differt in mõ.qꝛ irriſio fit oꝛe.i.v̄bo cha
chino.ſbſannatio aũt naſo rugato.vt dic̃
glo.ſup illud p̃s.Qui habitat ĩ celis irride
bit eos.Talis.n.dr̃ia nõ diuerſificat ſpe
ciẽ.vtrũqꝫ.n.differt a cõtumelia.ſic̃ erube
ſcẽtia:a dehonoꝛatiõe.eſt.n.erubeſcẽtia ti
moꝛ dehonoꝛatiõis.vt dicit Dam̃. Utꝝ
deriſio ſit aliq̃n pctm̃ moꝛtale. R° q̃ ſic.
cum.n.aliq̃s malũ vel defectũ ponit in lu
dũ vel riſum:q ſm̃ ſe eſt paruũ malũ ẽ ve
niale ⁊ leue pctm̃ ſm̃ genus ſuũ ſm̃ Tho.
zª zᵉ.q.75.ar.i.⁊.z.c.Põt etiã eẽ veniale
pctm̃:cũ q̃s deridet aliquẽ ex leuitate.nec
vellet eius malũ.ſm̃ Alex.an.z°.t.z.c. de
deriſiõe.ar.z.c. Cũ aũt accipit̃ q̃ſi paruũ
rõne pſone.ſic̃ defectus pueroꝝ ⁊ ſtultoꝝ.
paruꝫ põderare ſolemꝰ.aliquẽ ſic illudere
vel deridere eſt eũ oĩno puipendẽ.⁊ eũ tã
vilem eſtimare.vt nõ ſit de eiꝰ malo curã
dum.ſ; q̃ſi ꝓ ludo hñdum. ⁊ ſic eſt pctm̃
moꝛtale.⁊ eſt grauiꝰ q̃ꝫ cõtumelia.qꝛ ꝯtu
melioſus videt̃ accipẽ ſerioſe.illuſoꝛ auteꝫ
in ludũ.⁊ ita videt̃ eẽ maioꝛ cõtemptꝰ ⁊
dehonoꝛatio.Eſt aũt illuſio ſiue deriſio pec
catũ tanto grauiꝰ q̃ꝫto maioꝛ reuerẽtia de
bet̃ pſone q̃ irridet̃.vñ graue pctm̃ eſt de
ridere iuſtos.qꝛ h̃ mltos retrahit a bono
Job.iz.Deridet̃ iuſti ſimplicitas.Et gra
uius ẽ deridere parẽtes ꝓuer.zo.Oculuꝫ
q ſubſãnat p̃rem ⁊ deſpicit ꝑtum matris
ſue effodiãt eum coꝛui de toꝛrẽtibus.Et g̃
uiſſimũ eſt irridẽ deũ ⁊ q̃ ſũt dei.ſm̃ illud
4.Regl.i9.Cui expꝛobaſti ⁊ ſequit̃ cõtra
ſanctũ iſrl̃.ſ.deũ.h̃ Tho.vbi.s̃.ar.z.c.

De maledictiõe.ti.i8.

P Oſtea cõſiderãdũ eſt de male
dictiõe.Et circa h̃ querũt̃ plu
ra.ſ.vtꝝ maledicẽ ſit ſemp ma
lum. R° maledictio fieri p̃t vl̃
reſpectu eius q dignꝰ eſt bñdictiõe.vel cui
cõpetit bñdictio.põt etiã fieri zelo iuſticie:
vel vindicte.Ab illo etiã fieri põt cui cõ
uenit ex offõ vel nõ cõpetit.Si g̃ fiat ma
ledictio reſpectu eius q meret̃ maledictio
nẽ cũ alijs debitis circũſtãtijs.erit maledi
ctio bonũ.lꝫ ſit malũ ei q maledicit̃.ſi v̄o
fiat illi q nõ meret̃ maledictiõem.vel de
ſint aliq̃ debite circũſtãtie:erit maledictio
malũ.h̃ Alex.an.z.t.z.c. de maledictiõe.
ar.i.c. Utꝝ maledictio ſit ideꝫ q̃ blaſ
phemia. R° maledictio creature inq̃ꝫtum
creatura eſt:redũdat in deũ.⁊ ſic p acciñs
hꝫ rõnem blaſphemie.Et ſic in canonica
Jude accipit̃ blaſphemia ꝓ maledictõe
vt dicit glo.cũ inquit Michael archan
gelus cũ diabolo diſputans altercaret̃ de
Moyſi coꝛpe.nõ eſt auſus in deum infer
re blaſphemiã.Et eadẽ rõ eſt de detractoꝛe
h̃ Tho.zª zᵉ.q.76.ar.4.c.zᵐ. ⁊ cõuenit
cum eo Alex.an.vbi.s̃.ar.7.c.⁊.c.zᵐ.
Utꝝ liceat aliquem maledicẽ. R° q̃ ſic
q̃nqꝫ.ſi.n.aliquis impꝛecet̃ vel optet ma
lũ alicuiꝰ ſub rõe mali.h̃ eſt inq̃ꝫtũ eſt ma
lum.intendẽs ip̃m malum.⁊ ſic nõ licet.
Et hoc eſt maledicẽ ꝓꝓꝛie loquendo.⁊ ſic
p̃cipit Aplus Ro.7°. Bñdicite ⁊ nolite
maledicẽ.Si aũt ſub rõne boni intẽdẽdo
ſ.bonum:ſic licet.Nec eſt maledicere ꝓꝓe
loquẽdo ſed p acciñs.qꝛ p̃ncipalis inten
tio dicentis nõ fert̃ ad malum ſed ad bo
num.Hoc aũt cõtingit dupliciť. q̃nqꝫ ſb
rõne iuſti ⁊ ſic iudex licite maledicit illuꝫ
cui p̃cipit iuſtam penã inferri.ſic etiaꝫ ec
cleſia maledicit anathematizãdo.ſic etiã
ꝓphete impꝛecabant̃ mala pctõꝛibus.q̃ſi
cõfoꝛmãtes volũtatem ſuam diuine iuſti
cie.lꝫ hiꝰ imp̃catiões poſſint intelligi per
modũ p̃nunciatiõis.Q̃nqꝫ vero dicit̃ ali
q̃d malum ſub rõe vtilis. vt cũ q̃s optat
aliquem pctõꝛem pati aliq̃d impedimẽtũ
vel vt ip̃e melioꝛ efficiat̃:vel ſaltem vt ab
alioꝝ nocumẽto ceſſet.Dicẽ ãt malũ altẽ
us p modũ enũciatiõis. ſic̃ aliq̃d exp̃mit̃
modo indicatiuo ptinet ad detractiõeꝫ.h̃
Tho.zª zᵉ.q.76.ar.i.c. ⁊ cũ eo Alex.an.
t.eo.ar.4.o. Utꝝ liceat creaturã irrõ
nalem maledicẽ. Rndeo maledictio ad il
lud ꝓꝓꝛie ptinet.cui põt aliq̃d vel bñ vel

male cōtingē.ſ.rōnali creature. Aliȷ̄s aūt
dicit̃ bonū vel malū cōtingē in ordie ad
creaturā rōnalem. Ordinat̃ aūt aliqd ad
eam triplicit̃. Primo p modū ſubueniētꝫ.
⁊ ſic Gen̄.3° dixit deus homi Maledicta
terra in ope tuo.vt.ſ.p eius ſterilitatē pu/
niret̃ hō. 2° p modū cōtinentꝫ ſ.tpis vl'
loci. Et ſic Job maledixit diei natiuitatis
ſue ꝓpter culpam originalē: quā naſcēdo
cōtraxit.⁊ ꝓpter cōtractas penalitates. ⁊
vtroqꝫ mō pōt intelligi Dauid maledixiſ
ſe montib⁹ gelboe.2° Regꝫ.i. 3° p modū
ſignificatōis.⁊ ſic dn̄s maledixit ficulnee
in ſignificatiōem iudeoꝝ. maledicē vero
eis ſm ſe cōſideratū eſt ocioſuꝫ ⁊ vanū.⁊
p ꝯn̄s illicitū.hec Tho.vbi.ſ̈.arti.2°.c.⁊
Alex.an.vbi.ſ̈.ar.3°.o. Utꝝ maledice
re ſit pctm̄ mortale. R° ꝙ ſic.ex genē ſuo
cū ſm ſe charitati repugnet: q̄ diligimus
ꝓximū.vn̄.i.Corꝫ.6°. Neqꝫ maledici: neqꝫ
rapaces: regnū dei poſſidebunt.⁊ eſt pctm̄
tanto grauiꝰ q̄to pſonā cui maledicimꝰ
magꝫ amare ⁊ revereri debemꝰ.vn̄ Leuitꝫ.
20. Qui maledixerit prī ſuo ⁊ mrī morte
moriat̃. Cōtingit tn̄ verbū maledictiōis
ꝓlatū eſſe pctm̄ veniale.vel ꝓpt̃ mali pui
tatē qd̄ qs alteri imp̄cat̃.vel etiā ꝓpt̃ affe
ctū ꝓferentꝫ maledictiōis v̄ba.dū ex leui
motu vl' ludo.vel ex ſurreptiōe aliq̄ talia
ꝓfert.qꝛ pctā v̄boꝝ maxie ex affectu pen
ſant̃: vt.ſ̈.dictū eſt. Et ſic Augꝫ. in omel̃.
de purgatorio ponit int̃ alia pctā facile ul'
temerarie maledicere. Dic̃ tn̄ Alex.an.ꝙ
ſi talia ducant̃ in cōſuetudinē pn̄t eē mor
talia ꝓpt̃ cōtemptū.h̄ Tho.vbi.ſ̈.ar.3°.
c.⁊ Alex.an.vbi.ſ̈.ar.2°.o. Utrū male
dictio ſit grauiꝰ pctm̄ q̄ꝫ detractio. R° ꝙ
nō.dicē.n.malū culpe p modū enūciatio/
nis: qd̄ ptinet ad 4^or vitia p̄miſſa: eſt pec
catū.inq̄tū ex h̄ ꝓximo infert̃ aliqd̄ no
cumētū.grauiꝰ aūt pctm̄ eſt nocumētū in
ferre q̄ꝫ deſiderare ceterꝫ paribꝰ. vn̄ detra/
ctio ſm cōem rōnē eſt grauiꝰ pctm̄ q̄ꝫ ma
ledictio ſimplicit̃ deſideriū exp̄mēs. Ma
ledictio v̄o q̄ fit p modū imperȷ̄ cū habe
at rōnē cauſe.pōt eē detractiōe grauior ſi
maius nocumētū inferat q̄ꝫ ſit denigratio
fame vel etiā leuior ſi minꝰ. Et h̄ accipi de
bent ſm ptinentia p ſe ad hec vicia. Pn̄t
etiā ⁊ alia p accn̄s ꝯſiderari q̄ dicta vitia
vl' augēt vl' minuūt.h̄ Tho. De hac mā
Hoſti.ti.de clerꝫ.maledi.nōt ꝙ maledicoꝝ
aliȷ̄ maledicūt ſiue blaſphemare p̄ſumunt
deū.aliȷ̄ hoies.aliȷ̄ facta hoiuꝫ. Et dicunt̃
maledici q̄i maledicētes. Gnālr̄ etiā pōt
dici maledicꝰ is q obloquit̃ de aliq̄ hoie
ei detrahēdo vl' eū dep̄mēdo.ex̃ eo.c.i. Itē
ſi qs maledixerit eccliaſtico p̄ncipi: dicen
do publice aliq̄ v̄ba in dep̄ſſiōem ſui offi/
cȷ̄ vel bn̄ficȷ̄.ſi ſit clericꝰ dꝫ arbitrarie p
iudicē ſuū puniri.ita ꝙ exēplo eiꝰ ceti ter
riti ꝯ romanā eccliaꝫ nō ꝓſūpant.ex̃ eo.
c.i. Et idē credit Hoſti.de layco.vt.23.q.i.
paratā.tn̄ vt nōt Gof.eo.ti.papa. idē di/
cere pōt. ſic dic̃ impator Maximianꝰ de
eo q maledicit ſibi.ſ.ꝙ ſi h̄ ex leuitate ꝓceſ
ſit cōtemnēduꝫ eſt.ff.ad.l.iul'.ma. famoſi
ſi ex inſania: miſerādū.ſi ex iniuria: remit
tendū. C.ſi qs male.impe.l.vna. Itē de pe
na maledicoꝝ quere.j.li° 5° ti. de canoni/
bus penitētialibus.

De multilogo ⁊ verboſitate ſiue linguo/ ſitate ⁊ taciturnitate.ti.19.

DEinde ꝯſiderādū eſt de multi/
loquio ſil' ⁊ taciturnitate. Et p̊
de mltilogo. Circa qd̄ ſciēduꝫ
ſm Alex.an.2°.t.2°.c.de multi/
logo.ar.i.ꝙ mltilogū dr̃ h̄ vt ē mltitudo
locutiōis cū ſup̄fluitate vl' p̄ter vtilitatem
vel neceſſitatē. Et ſm h̄ ī mltilogo ē pctm̄
vn̄ ꝓuer.io. in multilogo pctm̄ nō deerit.
Nō aūt accipit̃ h̄ in ſua gn̄alitate ī q̄ pōt
fieri bn̄ ⁊ male.oꝫ.n.multis ſermonibus
vti ī difficilibꝰ declarādis. Sciendū autē
ꝙ aliud ē ꝓprie loquēdo: multilogū. ⁊ ali
ud v̄boſitas ſiue linguoſitas. v̄boſitas.n.
ſonat ī ꝯtemptū ꝓueniētē ex ꝯſuetudie ſu
p̄flue ⁊ inordiate locutiōis. multilogū v̄o
nō determiat tm̄ q̄tū linguoſitas ꝫ ſtat in
gn̄e. Et lꝫ multilogū ſit aliqn̄ veniale pec
catū.ſ.ꝓut eſt circa linguoſitatē. ꝓpter qd̄
Augꝫ.loquēs de minutꝫ pctis int̃ alia poit
illud q̄tiens loqt̃ qs plus q̄ꝫ oꝫ. Nihilo/
minꝰ aūt v̄boſitas ſiue linguoſitas pōt eē
mortale pctm̄.vn̄ Job.ii. Nūqd vir v̄bo
ſus iuſtificabit̃: q̄i dicat nō.

SEquit̃ vidē de taciturnitate. Cir
ca qd̄ ſciendū ꝙ tacere aliqn̄ eſt
actꝰ v̄tutꝫ.vn̄ Gregꝫ.dicit. Os diſ
cretū ⁊ ꝯgruo tpe vox aperit. ⁊ rurſū cō/
gruo tpe taciturnitas claudit. Aliqn̄ v̄o
eſt nomē vicȷ̄.vn̄ Gregꝫ. Inordinatuꝫ ſi
lentiū ſi culpa nō eſſet: ꝓpheta non dixiſſet
ve mihi: qꝛ tacui. Si v̄o querat̃ in q̄ gn̄e
pcti ſit.ſ.delicti vel ꝯmiſſi. dicēdū ꝙ ī gn̄e
delicti. tacere enim nihil aliud eſt q̄ꝫ non

loqui in eo q poteſt loqui ꝓ tpe ⁊ loco ⁊
aliȷ̈s circūſtantȷ̈s. vñ cū tenet̃ loq ⁊ nō lo
quit̃ peccat pctō delicti. ſicut ſi tenet̃ loqui
ꝓ loco ⁊ tpe ⁊ aliȷ̈s circūſtantȷ̈s ⁊ nō lo
quit̃ tranſgredit̃. Eſt aūt taciturnitas ali
qñ pctm̄ veniale aliqñ mortale. in his. n. q̄
tenetur hō loqui tacere eſt pctm̄ mortale.
Vbi gr̄a tenet̃ hō ꝓpriū pctm̄ ꝯfiteri ꝓ tē
pore debito ⁊ aliȷ̈s circūſtantȷ̈s. ⁊ mederi
ꝓximo ſermone medicinali ꝓ tpe debito
⁊ aliȷ̈s circūſtantȷ̈s. in his ē peccatū mor
tale. cū aūt nō tenet̃ ſ; expedit uel decet eſt
veniale. Qñ aūt h̄ non ē ⁊ qñ eſt determi
nare de ſingulis ē difficile. ſed ipſa vnctio
docet q̄ nō pmittit hoīem ſibi adherentē
de facili errare. Nō aūt dicit Greg⁹. Qui
corrigere non valet increpare nō deſinat
ne ſe participē delinquētiū ex ꝯſenſu taci
turnitatis addicat. Intelligit̃ de illo q tene
tur ex officio corrigē. ⁊ mederi aliȷ̈s ī ver
bo correctionis. in talib⁹. n. ſi fiat omiſſio
ꝓ tpe debito eſt pctm̄ mortale. S; pōt
q̄ri ꝓpter illud Ecc̄. 20. Homo ſapiēs tace
bit vſq; ad temp⁹. quod ſit illud tempus.
R° ꝙ illud temp⁹ eſt qñ eſt opportunitas
ex pte audientiū. qñ. ſ. aliqui ex eis libent̃
audiūt. ſic. n. dicit aplūs. 2. Thimot. vlt.
Predica verbum inſta. oppor. impor. glo.
opportune q̄ȝtū ad eos qbus placet. impor
tune q̄ȝtū ad eos qb⁹ non placet. Et h̄ dic
qa ⁊ſi nō placet aliqbus dū audiūt: pro
deſſe nihilominus ī poſterū pōt. ſi aūt non
aſſint auditores aliqui quibus audire pla
ceat. aut credit̃ tales eē corrigibiles. ⁊ tūc
etiā inſtare deb; p̄dicator importune. ſi aūt
credant̃ oīno eē incorrigibiles debet a p̄
dicatione ceſſare ſm illud Math 7°. No
lite ſcm̄ dare canibus nec marga. proȷ̈ce.
ante porcos.

De partib⁹ iuſticie q̄ ſūt declinare a malo ⁊ facē bonū ⁊ de vitȷ̈s oppoſitis titul⁹. 20.

Poſtea cōſiderādum eſt de par
tibus q̄ſi integralibus iuſticie
q̄ ſūt facere bonū ⁊ declinare a
malo. ⁊ de vitȷ̈s eis oppoſitis
ſ. de tranſgreſſione ⁊ omiſſione. p̄ aūt dicē
dum de p̄dictis duab⁹ partib⁹ iuſticie. 2°
de tranſgreſſiōe ⁊ omiſſiōe. Circa p̄mū
ſciendū ꝙ duo p̄dicta ſūt ptes iuſticie. vñ
Aug⁹ de cor. ⁊ gra. ponit ad iuſticiā legi il
la duo ptinē. ſi. n. loq̄mur de bono ⁊ malo ī
cōi p̄dicta duo ptinēt ad oē; v̄tutē. Et ſm
h̄ nō pñt poni ptes iuſticie niſi forte iuſti
cia accipiat̃ ꝓut eſt oīs v̄tus. l; iuſticia ſic
accepta reſpiciat quandā ſpālem rōnem
boni. ꝓut. ſ. eſt debitū in ordine ad diuinā
uel humanā legem. ſed iuſticia ſm ꝙ ē v̄
tus ſpālis reſpicit bonū ſub rōne debiti ad
ꝓximū. Et ſm hoc ad iuſticiā ſpālem per
tinet facere bonū ſub rōne debiti in ꝯpatio
ne ad ꝓximū: ⁊ vitare malum oppoſitū. ſ.
qō eſt ꝓximo nociuū. Ad iuſticiā v̄o ge
neralem ptinet facē bonū debitū in ordie
ad ꝓximū uel ad deū. ⁊ vitare malū oppo
ſitū. Dicūt̃ aūt h̄ duo ptes iuſticie gn̄alis
uel ſpecialis q̄ſi integrales. qa vtrūq; cor
reqrit̃ ad pfectū actū iuſticie. Ad iuſticia;
n. ptinet equalitatem ꝯſtituere ⁊ ꝯſtitutā
ꝯſeruare. Cōſtituit aūt aliqs eq̄litatē iuſti
cie faciendo bonū. i. reddēdo alteri quod
debet̃ ſibi. Conſeruat aūt equalitatem iu
ſticie iam ꝯſtitute declinando a malo. id eſt
nullū nocumentū inferendo ꝓximo. Ad
hoc nota ꝙ h̄ duo ponūt̃ ptes iuſticie ſm
aliquā ꝓpriam rōnē boni ⁊ mali ut dictū
eſt. non aūt ponūt̃ ptes alicui⁹ alteri⁹ v̄tu
tis moralis. qa alie v̄tutes morales conſi
ſtūt circa paſſiōes in qbus bonū facere ē
ad mediū venire. quod ē ab extremis q̄ſi
a malis declinare. ⁊ ſic redit in idē in aliȷ̈s
v̄tutib⁹ bonū facere ⁊ a malo declinare. ſ;
iuſticia ꝯſiſtit circa opationes ⁊ res exte
riores in qbus aliud ē equalitatē facere ⁊
aliud factam nō corrūpe. Nota etiā ꝙ
facere bonū eſt act⁹ cōpletiu⁹ iuſticie ⁊ q̄ſi
pars eius p̄ncipalis. declinare v̄o a malo
eſt act⁹ imperfect⁹ ⁊ ſecūdaria ps ei⁹. Et iō
eſt q̄ſi pars eius mālis ſine q̄ nō pōt eſſe
pars formalis ꝯpletiua. S; obȷ̈cit̃. qa
ſup illud p̄s. Diuerte a malo ⁊ fac bonū;
dicit glo. illud vitat culpā. h̄ meret̃ vitā ⁊
palmā. ſed q̄libet ps v̄tutis meret̃ vita; ⁊
palma;. g̃ ⁊c̄. R°. ꝙ declinare a malo ſm
qō ponit̃ ps iuſticie nō importat negatio
nem purā qō nō eſt facē malū. h̄. n. nō me
ret̃ palmā. ſ; tm̄ vitat penā. importat autē
motū volūtatis repudiātis malū ut etia;
nomē declinatiōis oñdit. Et h̄ ē meritoriū
p̄cipue cū aliqs impugnat̃ ut malū faciat
⁊ reſiſtit. h̄ tho. 2ª. 2ᵉ. q. 79. arti. p̄. o.

Circa 2ᵐ q̄rūt̃ plura ſ. vtꝝ tranſ
greſſio ſit ſpāle pctm̄. R°. ꝙ ſic. no
men. n. tranſgreſſiōis deriuatū eſt
a motib⁹ corpalib⁹ ad act⁹ morales. dicit̃
aūt aliqs ſm motū corpalē tranſgredi. qa
gradit̃ vltra p̄fixū terminū ſibi. Moralit̃

v̄o q̄2 gradit̄ vltra terminū q ſibi p̄figit̄ p p̄ceptū negatiuū. ⁊ ideo trāſgreſſio pprie dicit̄ qn̄ aliqs agit cōtra p̄ceptū negatiuū qđ q̄dem mālīter pōt eſſe cōe omībus ſpēbus pctō℞. q̄2 per quālibet ſpēm pcti trāſgredit̄ homo p̄ceptū aliqđ diuinū. Si v̄o ſumat̄ formalit̄. ſ. ſm̄ iſtam rōnem ſpālem. q̄ eſt facere cōtra p̄ceptū negatiuū. ſic eſt ſpāle pctm̄ duplicit̄. Uno° ſm̄ ꝙ opponit̄ generib⁹ pctō℞ alijs v̄tutibus oppoſitis. ſicut. n. ad ꝓpriam rōnē iuſticie ptinet attēdere debitum p̄cepti. ita ad ꝓpriam rōnem trāſgreſſiōis. ptinet attendere ꝯtemptum p̄cepti. Alio mō ſm̄ ꝙ diſtinguit̄ ab omiſſione que ꝯtrariat̄ p̄cepto affirmatiuo. Eſt aūt ſciendū ꝙ ſicut iuſticia legalis eſt omīs v̄tus ſbiectiue. ⁊ q̄ſi mālīter. ita etiam iniuſticia legal' eſt mālīter om̄e pctm̄. Et ſic diffinit Ambro. pctm̄ ſm̄. ſ. rōnem iuſticie legalis dicens. Pctm̄ eſt trāſgreſſio legis diue. hec Tho. vbi. s̄. ar. z. c. ⁊. c. iª. Utr℞ omiſſio ſit ſpāle pctm̄. R° ꝙ ſic. importat. n. p̄termiſſiōem debiti boni. qđ q̄dem ptinet ad iuſticiā ꝓprie. Ad generalē q̄dem ſi ſumatur debitum ī ordine ad legem dīnam vel hūanam. Ad ſpālē v̄o ſi in ordine ad ꝓximū. vnde eo mō quo iuſticia eſt v̄t⁹ ſpecialis. vt s̄. dictum eſt. ⁊ omiſſio eſt ſpāle pctm̄ diſtinctū a pctīs oppoſitis v̄tutibus alijs. Eo v̄o mō quo facē bonū cui opponit̄ omiſſio: eſt q̄dam ſpālis pars iuſticie: diſtincta a declinatiōe mali cui opponitur trāſgreſſio. diſtinguit̄. n. omiſſio a tranſgreſſiōe. Eſt aūt omiſſio pctm̄ actuale ꝓut negatio actus reducit̄ ad gen⁹ actus.

Ad hoc nō. ꝙ q̄2 nullus tenet̄ ad impoſſibile. ideo nullus omittit nō faciendo qđ non pōt. Et hoc dico. ſi ſit impotēs p̄ter ſuam culpam. ſi v̄o ſit impotēs ꝓpt̄ ei⁹ culpam p̄cedētem. vt cum q̄s inebriauit ſe de ſero ⁊ non pōt ſurgē ad matutinas vt dz: ē pctm̄ omiſſiōis. qđ q̄dem incipit ei imputari ad culpam. qn̄ eſt tp̄s operandi ꝓpter cām tn̄ p̄cedētem. ex qua volūtaria reddit̄ omiſſio h̄ Tho. vbi. s̄. ar. z. o.

Nō. ſm̄ Alex. an. z. t. z c. de omiſſione. ar. 7. o. ꝙ tūc dicit̄ omiſſio ꝑpetrari cum q̄s applicat ſe ad actū illicitum incōpoſſibilem cū illo actu ad quē tenet̄ vt ſi iſte tenet̄ ire ad matutinas ⁊ ſe inebriet. vel in ſero in collegio infructuoſo ſtet. vel hi⁹. ꝓpter qđ nō ſurgit ad matutinas: tūc omittit. Si vero ſe applicet alicui opi bono ad qđ tenet̄ ⁊ ex hoc laſſus dormiat. ꝓpt̄ qđ non ſurgit: tūc nō omittit. Si v̄o ſit actus indifferēs: tn̄ impeditiu⁹ eius ad qđ tenetur omittit. Sed q̄d ſi nō ſurgat non ꝓpt̄ aliquā cām in ip̄o. ſed tm̄ quia vis ſenſibilis eſt in eo ligata. nunq̄d omittit dormiendo. R° ꝙ non. tenet̄. n. ſurgere cum audierit ſignū. Sed ſi nō ſurrexerit ex cā que fuerit in eo: omittit cum ꝑpetrat cām illam. Ad hoc addi pōt de ocio. ꝙ ocium pōt dici multiplicit̄. Primo° dr̄ ociū ſm̄ Greg. qđ caret rōe iuſte nccītatis. vel intentiōe pie vtilitatis. ⁊ ſic eſt pctm̄ vel diſpoſitio ad ip̄m. Et ſic dr̄ Math. iz°. De omī v̄bo ocioſo qđ lo. fu. ho. red. rōnē in die iudicij. z° dicit̄ ociū vacatio ab his que ſūt ꝓprie vite actiue. ſm̄ illud Luc. x° Maria optimā ꝑtem ele. Et zª h̄ eſt ocium cōtemplatiōis. ⁊ hoc mō eſt bonū qn̄ ſit iuſta de cā. z°° dicit̄ indifferēs ſz qđ vacare ab his q̄ ſunt ꝓprie vite actiue fieri pōt bono fine vel nō bono. Et quidē ocium ſm̄ qđ dicit̄ improba volūtas qui ēcēdi ab ope iuſte nccītatis vel pie vtilitatis eſt pctm̄ veniale ſi quies ſit infra deū. Si v̄o p̄ponat̄ deo eſt mortale. Utrū trāſgreſſio ſit ḡuius pctm̄ omiſſiōe. R° ꝙ ſic ſimplicit̄ ⁊ abſolute loquendo. lz aliq̄ omiſſio poſſit eſſe ḡuior aliqua trāſgreſſione. pctm̄. n. intantū eſt graue inq̄tū diſtat a virtute. Cōtrarietas aūt eſt maxia diſtantia vt dicit̄ 5° metha. vnde ꝯ̄rium magis diſtat a ꝯ̄rio q̄ſ ſimplex eius negatio. ſicut nig℞ magl' diſtat ab albo q̄ſ ſimplex non albū. om̄e. n. nig℞ eſt non albū. ſed non conuertit̄. Trāſgreſſio aūt ꝯ̄riat̄ alicui virtuti. omiſſio v̄o importat negatiōnē eius. vnde pctm̄ omiſſiōis eſt ſi quis reuerētiam debitam parētibus nō exhibeat. Pctm̄ v̄o trāſgreſſiōis eſt ſi iniuriā eis inferat. ⁊ ſic pz ꝓpoſitum. Ad hoc nō. ꝙ delictum cōiter ſumptū ſignificat quācunq̄ſ omiſſiōem. qn̄q̄ſ v̄o ſtricte ſumit̄ ꝓ eo qđ omittit̄ fieri aliq̄d de his q̄ ptinent ad deum. vel qn̄ ſcienter ⁊ q̄ſi cum q̄dam cōtemptu derelinq̄t homo illud qđ facē debet. ⁊ ſic hz quādam ḡuitatem rōe cuius indiget expiatiōe maiori vt pz Leuit. 5°. h̄ Tho. zª zᵉ. q. 79. ar. 4. c. 7. c. iª.

Utr℞ vtrūq̄ſ ſit pctm̄ mortale. R°. ſic omiſſio opponit̄ p̄ceptis affirmatiuis ita trāſgreſſio p̄ceptis negatiuis. Et iō vtr℞q̄ſ ꝓprie ſumēdo importat rōnē pcti mortal'. Pōt etl' vtr℞q̄ſ cōiter ſumi ex eo ꝙ aliq̄d

ſit ꝑter ꝑcepta affirmatiua vel negatiua diſponens ad oppoſitū ip̄oꝝ. Et ſic vtꝝqꝫ coꝝ pōt eſſe veniale pctī. hec Tho. vbi ſ. in rñſiōe ad 3m arm.

De ꝟtutibꝰ ānexis iuſticie in cōi. ti. xi.

DEinde cōſiderandū eſt de partibus iuſticie potētialibꝰ .i. de ꝟtutibꝰ ei annexis. Et ꝑmo que ꝟtutes annectūt᷑ iuſticie. 2° de ſingul' ip̄arū. Circa ꝑmū ſciendū ꝙ ptes potentiales iuſticie ſūt mlte. quaꝝ .6. aſſignat Tullius in 2° rhetoꝛ. ſue. que ſant religio. pietas. gr̄a. vindicta. obſeruātia. veritas. Et ideo ptes potētiales pn̄t dici. quia in aliq̄ cum iuſticia cōueniūt. ⁊ ad plenam rōnē iuſticie nō attingūt. cum iuſticia q̄dē cōueniunt in hoc ꝙ ſūt circa operatiōes ad alteꝝ. A pfecta aūt rōne eius deficiunt in hoc ꝙ pfecta rō iuſticie in hoc cōſiſtit. ſcꝫ ꝙ alteri reddat᷑ qd̄ ei debet᷑ ex legis nccītate ⁊ ſm eq̄litatem. Predictaꝝ aūt ꝟtutum: q̄dam deficiūt a rōne eq̄lis. qꝛ p eas non reddit᷑ equale. Quedā autē a rōne debiti. quia ⁊ ſi p eas reddat᷑ aliquo mō debitum. illud tñ non eſt debitū ex legis nccītate: qd̄ eſt debitū pfecte. ſed ex q̄dam moꝝ honeſtate. ꝑme ſūt religio. pietas. ⁊ obſeruātia. ꝑ religiōem .n. reddit hō debitū ex legis nccītate. ſed nō pōt reddē equale In quo etiā ꝯcoꝛdat pħs 8° ethi. verſus finē. Et Tullius dicit in 2° rhetoꝛ. ꝙ religio eſt q̄ ſuperioꝛ cuiuſdā nāe quam diuinā vocant. curam cerimoniāqꝫ vel cultum affert. Per pietatē ꝟo reddit hō parentibꝰ ⁊ patrie. q̄ eſt aliquo mō ꝑncipiū generatiōis debitū ex legis nccītate. ſꝫ nō reddit equale. qꝛ ſm pħm vbi ſ. his honoꝛibus q ad deos ⁊ parētes ptinent: nullus ſm dignitatē aliqn̄ tribuet. Et de hac dicit Tullius vbi ſ. Pietas eſt p quam ſanguie iunctꝭ patrieqꝫ beniuol' officiū ⁊ diligēns cultus tribuit᷑. Per obſeruanciam etiam reddit hō ꝟtuoſis dignitate ſup̄ eū cōſtitutis. ⁊ ip̄m inducētibus ad ꝟtutem miſterio. ⁊ exēplo debitū ex legis nccītate. ſed nō reddit equale vt etiā vult pħs 4° ethi. De hac dicit Tullius vbi ſ. ꝙ obſeruātia eſt p quam homīes aliqua dignitate antecedentes cultu q̄dam ⁊ honoꝛe dignant᷑. Tres aūt alie ſūt .ſ. gr̄a. veritas. ⁊ vindicatio. Per veritatē homo ſe talē exhibet ꝓximo in ꝟbis ⁊ factis qualis eſt. qd̄ non debet ꝓximo ex aliqua legis neceſſitate. ſed ex q̄dā moꝝ honeſtate vt hꝫ ex ꝟbis pħi 4° ethi. Et de hac dic̄ Tullius vbi ſ. ꝙ veritas eſt p quam imutata ea que fuerūt aut ſūt aut erunt dicunt᷑. Per gr̄aꝫ aūt aliqs ꝯpenſat alicui bona ſm ea q̄ recepit ab eo. de hac Tulliꝰ vbi ſ. Gr̄a eſt in q̄ amicitiaꝝ ⁊ officioꝝ alteriꝰ memoꝛia alteriꝰ remunerādi volūtas cōtinet᷑. Per vindicatiōem ꝟo defendendo ⁊ vlciſcēdo ꝓpulſat᷑ violētia ⁊ iniuria moderate. non intendēdo malū iniuriātis. ſꝫ eius emendatiōem vel cohibitiōem vl' alioꝛū quietē ad iuſticie cōſeruatiōem ⁊ dei honoꝛē. Et de hac dicit Tulliꝰ vbi ſ. vindicatio eſt p quam vis ⁊ iīuria. ⁊ om̄e qd̄ offuturū eſt defendēdo vel vlciſcēdo ꝓpulſat᷑. Aliud ꝟo debitū eſt neccīum ſicut cōferens ad maioꝛē honeſtatē. ſine q̄ tam̄ honeſtas ſeruari pōt. qd̄ q̄dem debitū attendūt liberalitas ⁊ amicitia. ⁊ alia hiꝰ q̄ Tullius ꝑtermittit in numeratiōe ꝑdicta que paꝝ hn̄t de debiti rōe. Obediētia ꝟo quam aliq ponūt inter ptes iuſticie. includit᷑ in obſeruātia quaꝫ Tullius ponit. qꝛ ꝑcellentibus pſonis debet᷑ ⁊ reuerentia ⁊ honoꝛ ⁊ obediētia. Epikeya ꝟo quaꝫ ponit pħs 5° ethi. iuſticie adiūcta ꝑtermittit᷑ a Tullio. qꝛ non adiūgit᷑ iuſticie pticulari ſed legali. Aliq aūt ponūt q̄nqꝫ ptes iuſticie .ſ. obedientiā reſpectu ſuperioꝝ. diſciplinā reſpectu inferioꝝ. equalitatē reſpcū equaliū. fidem ⁊ ꝟitatem reſpectu omniū. De q̄bus aliqua non ponit᷑ a Tullio niſi veritas. Circa qd̄ ſciendū ꝙ obediētia includit᷑ in obſeruātia quā Tulliꝰ ponit. pſonis .n. excellētibus debet᷑ ⁊ honoꝛ reuerētia ⁊ obediētia. vt ꝑdictum eſt. Fides aūt p quam dicta fiūt includit᷑ in veritate q̄ntum ad obſeruātiaꝫ ꝓmiſſi. veritas aūt in plus ſe habet. vt .j. patebit. Diſciplina ꝟo nō debet᷑ ex debito nccītatis. quia inferioꝛi inquātum eſt inferioꝛ: non eſt aliquis obligatus. poteſt tamē ſuperioꝛ obligari vt ꝓuideat inferioꝛibus. ſm illud Math. 24°. Fidelis ſeruus ⁊ prudens q. cō. do. ⁊c. ⁊ ideo ꝑtermittit᷑ a Tullio. Equalitas vero ſub epikeya ſiue amicitia continet᷑. Numeratiōes aliaꝝ ptiū annexaꝝ iuſticie. que a q̄buſdā ponunt᷑ omitto gr̄a breuitatis.

De dulia titulus .xx.

POſtea cōſiderandū eſt de ſin-
gulis pdictarū virtutū. Eſt āt
ſuperi⁹ tractatū de pceptis. Et
dictum de religiōe in pmo pce-
pto ⁊ de pietate in 2° pcepto. vnde nūc re
ſtat dicere de obſeruātia. grā. vindicatiōe
veritate. amicitia. liberalitate. ⁊ epikeya.
De iſtis igit ſeptē dicendū eſt ſm ordinē
ſm quem ſūt pnumerate. Circa igit ob
ſeruantiā ſciēdum q p eam cultus ⁊ ho-
nor exhibet pſonis in dignitate cōſtituti
hi⁹ enim pſonis ratiōe excellētie debet ho
nor. q eſt q̄dam recognitio excellētie alicu
ius. ratiōe vo officij gubernatiōis debet
cultus. q in q̄dam obſequio cōſiſtit. dum
ſ. aliqs eoꝝ imperio obedit. ⁊ vicem bene-
ficijs eoꝝ repēdit. Et ideo obſeruātie due
ſunt ptes. ſ. dulia: que exhibet ſupioribus
honorē. ⁊ obediētia: p quam impio eoꝝ
obedit. pmo aūt dicēdū eſt de dulia. p⁹ea
de obediētia. quō autē dulia ſumit multi
plicit. ⁊ quō differt a latria hitum eſt. ſ.
li° .i. ti. de latria. Qūtum autē ad pſens cū
dulia exhibeat honorē ſupiorib⁹: querit
vtꝝ honor ſit aliqd corpale vel ſpūale.
Rndeo honor quādam teſtificatiōez im
portat de excellentia alicui⁹. vnō volētes
honorari teſtimoniū ſue excellētie querūt
vt vult phs 8° ethi. teſtimoniū autē red-
dit vel coram deo: vel coram hominib⁹.
coram deo ſufficit teſtimoniū cōſcie. Et iō
honor quo ad deū cōſiſtere pōt in ſolo in
teriori motu cordis. dum. ſ. aliqs recogi-
tat vel dei excellētiam. vel etiā alteius ho
minis coram deo. Qūtum aūt ad homies
non pōt aliqs teſtificari niſi aliqbus ſi-
gnis exteriorib⁹. vel verboꝝ. ſ. excellentiā
alicuius pnunciādo. vel factoꝝ. ſ. ſe incli
nando obuiādo. vel hi⁹. vel oblationū ex
teriorū rerū. ſ. exenioꝝ vel muneꝝ. aut etiā
inſtitutiōis imaginū vel alioꝝ hi⁹. Et ſm
hoc honor ꝯſiſtit i exteriorib⁹ ſignis cor
poralib⁹. Differt autē honor a laude du
plicit. Primo. qꝛ laus tm̄ cōſiſtit in ſignis
verboꝝ. Honor aūt in qbuſcūqꝫ exterio-
ribus ſignis ⁊ ſm hoc laus includit i ho
nore. 2° quia p exhibitiōem honoris te-
ſtificamur de excellētia homis alicui⁹ ab-
ſolute. p laudem vo in ordine ad finē: lau
damus eni bene operātem pꝑter finem.
honor autē eſt optimoꝝ que nō ordinātur
ad finem. ſed iam ſūt in fine vt vult phs
i. ethi. Gloria autē eſt effectus honoris ⁊
laudis. qꝛ ex h̄ q teſtificamur de bonitate

alicuius: clareſcit eius bonitas in noticia
plurimoꝝ. vnde glia dicit q̄ſi claria. Vn̄
ad Ro. i. dicit glo. Amb. Gloria eſt cla-
ra cum laude noticia. Differt aūt honor
a reuerētia. qꝛ ex vna pte reuerētia eſt pn
cipiū motiuū honoris inq̄tum. ſ. aliquis
ex reuerētia quam hꝫ ad aliquē hono-
rat eum. Ex alia vo parte eſt finis hono-
ris inq̄tū. ſ. aliqs ad hoc honorat. vt ab
alijs in reuerētia habeat. hec Tho. 2ª 2°
q. 102. ar. 1. o. Ad hoc nota q dulia pt
ſumi duplicit. Uno mō cōiter ſm q ex-
hibet reuerētiam cuicūqꝫ hoi ratiōe cuiuſ
cūqꝫ excellētie. Et ſic cōtinet ſub ſe pietatē
⁊ obſeruātiam. ⁊ quācūqꝫ hi⁹ virtutē q̄
exhibet hoi reuerētiam. ⁊ ſic hꝫ ptes ſpe-
cie diuerſas. Alio mō dulia ſumit ſtricte
put. ſ. ſm eam ſeruus exhibet reuerētiam
dn̄o. ⁊ ſic nō diuidit in diuerſas ſpecies.
ſed eſt vna ſpēꝝ obſeruātie. quā Tullius
ponit. eo q alia ratiōe ſeru⁹ reueret dn̄m
miles ducem. diſcipul⁹ magiſtꝝ. ⁊ ſic de
alijs. h̄ Tho. vbi. ſ. ar. 4. c.

De obedientia. ti. 23.

POſtea cōſiderandū eſt de obe-
diētia ⁊ vitio ſibi oppoſito. ſ. in
obediētia. Erit aūt h̄ cōſidera-
tio de obediētia in cōi. Nam. i.
li. 6° cōſiderabit in ſpāli de obediētia q̄ de
bet p̄latis eccliaſticis. ⁊ etiam de obedien
tia religioſoꝝ. pmo aūt hic cōſiderādum
eſt de obediētia. 2° de inobediētia. Cir-
ca vo obedientiā querūt plura. ſ. vtrum
vnus hō tenet alteri obedire. R° q ſic.
vn̄ ad Heb. vlti. pcipit Obedite ppoſitis
veſtris ⁊ ſbiacete eis. ſicut eni ex ordie nā
li rerū diuinit⁹ inſtituto inferiora in reb⁹
nālibus nccē habēt ſbijci motiōi ſuperioꝝ
ita etiam in rebus hūanis ex ordine iuris
nālis. ⁊ diui. tenent inferiores ſuis ſuperi
oribus obedire. Sed obijcit. quia bo-
num opus ſi ex debito obediētie fieret vi
deret eſſe min⁹ gratuitū. ⁊ per cōſequens
eſſet minus acceptabile. Rndeo aliquid
poteſt iudicari gratuitum duplicit. Uno
modo ex parte operis. quia. ſ. homo ad il-
lud non obligat. Alio mō ex parte ope-
rantis. quia. ſ. libera volūtate operatur.
Opus autem reddit virtuoſum ⁊ lauda
bile ⁊ meritorium. pcipue ſm q a volun-
te pcedit. Et ideo lꝫ obedire ſit debitum ſi
tamen pmpta voluntate quis obediat.

non ꝓpter hoc minuit͛ eius meritum. maxime apud deum: qui nō tm̄ opus exterius: ſed etiā volūtatem interiorem attendit. Utrū obediētia ſit virtus ſpālis.

Rndeo ꝙ ſic. vnde a qbuſdam ponitur pars iuſticie. vt dictum eſt. s. Nā habet obiectū ſpāle. ſ. pceptum tacitū: vel expreſſum. volūtas enim ſuperioris quocūqꝫ modo innoteſcat eſt qddam pceptum tacitū. Et tanto ꝓmptior videt͛ obediētia . q̄to pceptum expꝛſſum puenit volūtatem ſuperioris intellectā. Sed cōtra. inobedientia eſt generale peccatū. quia ſm Ambr. peccatū eſt inobediētia legis diuine. g̃ obediētia que ei opponit͛ eſt generalis virt⁹.

Rndeo obediētia pōt dupliciter accipi. Uno mō ꝓprie ſm ꝙ reſpicit p intentiōē formalē ratiōem pcepti. Et ſic eſt ſpecialis virtus. ⁊ inobediēta ei oppoſita eſt peccatum ſpāle. ⁊ ſm hoc requirit͛ ad obediētiam ꝙ aliquis impleat actū iuſticie vel alterius virtutꝭ. intendēs implere pceptum.

Alio mō large ꝓ executiōe cuiuſcūqꝫ. qđ poteſt cadere ſb̄ pcepto. Et inobedientia ꝓ omiſſiōe eiuſdem ex quacūqꝫ intentiōe. ⁊ ſic obediētia eſt general' virtus. inobediētia generale peccatū. Nota etiā ꝙ lꝫ obediētia per ſe cōſiderata ꝓut reſpicit ratiōem pcepti ſit ſpālis virtus vt dictū eſt. In q̄tum tam̄ ꝓcedit ex reuerentia que cultū exhibet ſuperiori ſb̄ diuerſis virtutib⁹ cōtinet͛. In q̄tum enī procedit ex reuerētia prelatoꝝ cōtinet͛ quodāmō ſb̄ obſeruātia. In q̄tum vero ex reuerentia dei ſub religiōe ⁊ pertinet ad deuotionē. Utꝝ obediētia ſit maxīa virtus.

Rndeo virtutes theologice ſunt potiores virtutib⁹ moralib⁹. vnde ſūt potiores obediētia: que eſt pars iuſticie. vnde Greg. dicit vltꝭ. mora. ꝙ obediētia nō ſeruili metu: ſed charitatꝭ affectu eſt ſeruanda nō timore pene: ſed amore iuſticie. Et ſic pꝫ ꝙ obediētia laudat͛ ex eo ꝙ ꝓcedit ex charitate. ex quo ſequit͛ ꝙ charitas eſt potior obediētia. Inter virtutes autē morales tanto virtus eſt potior quāto aliqđ maius cōtemnit. vt ⁊ deo inhereat. ⁊ ꝓpter deum. Inter vero omia bona hūana pcipuum eſt volūtas. vt ſupponit͛ ad pſens. Et ideo laudabilior eſt obediētia que ꝓpter deum cōtemnit ꝓpriam volūtatem q̄ꝫ alie virtutes morales que ꝓpter deum cōtemnūt aliq̄ alia bona. vnde Greg. dicit ꝙ obediētia iure victimis pponit͛. quia p victimas aliena caro. per obediētiā vero propria voluntas mactat͛. Eſt enī obediētia vt dīc Peregrin⁹ li° de ſpeculis vgīnū ſpe mercedis: abnegatio ꝓprie volūtatis.

Utrū in omibus ſit deo obediendū.

Rndeo ſicut naturali necītate omia naturalia motiōi diuine ſbdunt͛: ita etiā q̄dam necītate iuſticie omēs volūtates obedire pcepto diuino tenent͛. ꝓpter qđ dixerunt filij Iſrl. Omia que locutus eſt dñs faciem⁹ ⁊ erimus deo obediētes. Utrū ſbditi teneant͛ ſuis ſuperioribus in omibus obedire. Rndeo ꝙ ⁊ hoc cōtingere poteſt ex duob⁹. Uno mō ꝓpter pceptum ptātis maioris. vnde ſup illud Ro. 13. Qui poteſtati reſiſtūt ipi ſibi damnatiōē acquirunt dicit glo. ſi aliud iubeat ꝓconſul: aliud Imperator. nūquid dubitat͛ illo contempto iſti eſſe ſeruiendū. g̃ ſi aliud iubeat Imperator. aliud deus cōtempto illo: obediendū eſt deo. ſm illud actuū 4. Obedire autē magis oportet deo q̄ꝫ hoibus. Diſtinguēdū tam̄ hoc ſm Boñ. circa ſi. ſecūdi. Qꝛ aut poteſtas inferior fluit totaliter a ſuperiori. vt poteſtas epi a ptāte pape. ⁊ tunc eſt magis obediēdū pape. Aut poteſtas ſuperior ⁊ inferior fluūt ab alia poteſtate ſuperiori vt ptās epi. ⁊ poteſtas archiepi a papa. ⁊ tūc non eſt generaliter verꝫ ꝙ magis ſit obediēdū ſuperiori q̄ꝫ inferiori. vt archiepo q̄ꝫ epo. quia eps eſt plātus imediatus. archieps mediatus.

Alio mō non tenet͛ inferior obedire ſuperiori. ſ. quādo pcipit ei aliquid in quo nō ſubdit͛ ſibi. vt enī dicit Seneca de bene. Corpa ſunt obnoxia dñis. mens autem ſui iuris eſt. Et ideo in his que ptinēt ad interiorē motū voluntatis: non tenet͛ hō obedire hoi. Nec tam̄ ſm ea que pertinēt ad dominiū corporis. ſed tm̄ deo. quia oēs homīes natura ſunt pares. vt ſūt ea que pertinēt ad ſuſtentatiōnē corporis ⁊ generatiōnē prolis. vnde non tenent͛ ſerui dominis nec filij parētibus obedire de matrimonio cōtrahendo. vel virginitate ſeruāda. aut alia huiuſmōi. Sed in his que pertinent ad diſpoſitiōnē actuū ⁊ reꝝ humanarū. tenet͛ ſubditus obedire ſuo ſuperiori ſm ratiōē ſue ſupioritatis. vt miles duci exercitus. in his que pertinent ad bellum. ſeruus domino. in his que pertinent ad opera ſeruilia exequenda. filius patri. in his que pertinent ad vite diſciplinā. ⁊ domeſticam curam. ⁊ ſic de alijs. Nec

obſtat illud Apli ad Col. 3°. Filij obedite
parẽtibus ꝑ omia. ⁊ poſtea ſubdit. Serui
obedite ꝑ omia dñis. quia ꝑ ly omia itel-
ligit omia que ꝑtinẽt ad ius patrie vl' do-
minatiue ꝑtãtis. Utꝝ chriſtiani teneãt"
poteſtatibꝰ ſecularibꝰ obedire. Rndeo ꝙ
ſic. vnde Aplus ad Titum. admonet il-
los ꝑncipibꝰ ⁊ poteſtatibꝰ ſubditos eſſe.
Nam ex corruptiõe peccati ꝑmi proni ſu
mus ad ꝑturbandũ ordinem iuſticie. Et
ideo oportuit ꝙ aliqui haberẽt poteſtatez
vt ſic ordo iuſticie ſeruaret". Nec per fidez
xp̃i ordo iuſticie tollit". ſed magis firmat".
quia fides xp̃i eſt ꝑncipiũ ⁊ cã iuſticie ſm
illud Ro. 3°. Juſticia dei ꝑ fidem Jeſu xp̃i
⁊ ideo ꝓpter fidem xp̃iani nõ eximũt" ab
obedientia ꝑncipum ſeculariũ. Tenentur
aũt obedire ſubditi xp̃iani ꝑtãtem habẽ-
tibus iuſticie tam in tꝑalibus ꝙ̃ in ſpũa-
libus in his ad que ſe extẽdit ꝑtãs eorũ.
non autẽ in alijs de nccitate niſi forte i ca
ſu. vbi ꝓpter vitandũ ſcandalũ vel pericu
lum eſſet obedire neceſſariũ ſm Tho. ⁊
Ricar. li° 2° di. vlt. Et ſm Pe. ibidem ſi
ſit poteſtas vſurpata: non tenent" obedire
ei niſi etiam ꝓpter ſcãdalum vel maiꝰ ma
luz vitandũ. obediẽdo tñ i licit. nõ peccãt

SEquit" videre de 2°. ſ. de inobediẽ-
tia. Et circa hoc querunt" plura.
ſ. vtꝝ inobediẽtia ſit peccatũ mor
tale. Rndeo ꝙ ſic. vnde Ro. i. ⁊. 2. Thi. 3
ꝑtãtibꝰ nõ obediẽtes inter peccata mor
talia numerant". peccatũ eni mortale ẽ qd
cõtrariat" charitati ꝑ quam eſt vita ſpũa
lis. charitate autẽ diligit" deus ⁊ ꝓximus
dilectio autẽ dei eſt vt eius mãdatis obe-
diat". dicit" eni 3ª Jo. 2. Qui dicit ſe noſſe
deum ⁊ mãdata eius non cuſtodit men-
dax eſt. qui autẽ ſeruat verba eius vere i
hoc charitas dei ꝑfecta eſt. Et ideo inobe
dientẽ eſſe ꝑceptis diuinis eſt peccatũ mor
tale ꝙ̃ſi dilectõi dei cõtrariũ. Et eadem rõ
eſt de hoc qd eſt inobediẽtem eſſe ꝑceptis
ſuperiorꝝ. quia etiã in ꝑceptis diuinis cõti
net" ꝙ ſuperioribꝰ obediat" ſm illud Ro.
13°. Qui poteſtati reſiſtit dei ordinatiõi reſi
ſtit. Et vlterius inobediẽtem eſſe ſuperiori
cõtrariat" dilectiõi ꝓximi inq̃ꝫtum ſbtra
hit ei obediẽtiam debitã ſibi. Utꝝ iobe
dientia ſit grauiſſimũ peccatũ. Rndeo
ꝙ non. grauius eni peccatũ eſt cõtemnere
ꝑcipiẽtem ꝙ̃ ꝑceptum. vnde grauiora ſũt
peccata que ſũt cõtra ꝑſonam ꝑcipientis.
vt blaſphemia ⁊ homicidiũ ꝙ̃ inobediẽ^

Et ſi obijciat" illud. i. Reg. 5°. Quaſi ſce
lus ydolatrie eſt nolle acqeſcẽ. ydolatria
autẽ eſt peccatũ grauiſſimũ. g̃ rẽ. Dicen
dũ ꝙ ibi ly ꝙ̃ſi non eſt eq̃litatis ſed ſilitu-
dinis. quia inobediẽtia redũdat in ꝯtem
ꝑtum dei ſicͭ ydolatria. ſ; ydolatria magis

De gratitudine ⁊ ingratitudie. ti. 24.

DEinde cõſiderãdum eſt de gr̃a
ſiue gratitudine. ⁊ poſtea de in
gratitudine. Sciendũ igit"
ꝙ gratitudo vt pꝫ ex ꝑdictis
eſt virtus que bñfactoribꝰ gr̃am recõpen
ſat. ſed religio eſt q̃dam ꝑexcellens gratitu
do. vnde ⁊ gr̃aꝝ actio ad deum eſt poſita
ſ̃. inter ꝑtinẽtia ad religionẽ. Si quis aũt
bñficium dedit nõ vt debuit. nõ deb; oino
recipiens a gratiaꝝ actiõe ceſſare. Mi-
nus tañ tenet" ꝙ̃ ſi mõ debito dedit. quia
⁊ bñficiũ eſt minꝰ. quia vt dicit Seneca
2. de bñfi. Multũ celeritas facit. Dz aũt
homo bñficium recõpenſare ſtatim q̃ꝫtuz
ad effectum. ſed tẽpus oportunũ bñfacto
ri debet expectare q̃ꝫtum ad donũ. Ut eni
dicit Seneca 4° de benefi. Qui feſtinat re
ſpõdere nõ habet animũ grati homĩs: ſ;
debitoris. Debet etiã attẽdere magis affe
ctum ꝙ̃ donũ vel factũ. vt vult Seneca. i
de benefi. Deb; etiam magis aliquid re-
tribuẽ ſm ſuũ poſſe. vt vult phs 5° ethi.

SEquit" videre de 2°. ſ. de ingratitu
dine de qua querunt" plura. ſ. vtꝝ
ſit ſemꝑ pctm̃. Rndeo ꝙ ſic. vnd
2. Thi. 3. cõnumerat" alijs pctis cum di-
cit" ingrati ſceleſti. Ex hoc eni aliquid eſt
pctm̃. quia repugnat virtuti. ſicut aũt di
ctum eſt. ſ̃. debitũ gratitudĩs eſt q̃ddaꝫ de
bitum honeſtat. quã virtus requirit. vñ
patet ꝙ ingratitudo ẽ ſemꝑ pctm̃. Utꝝ
ingratitudo ſit pctm̃ ſpãle. Rndeo ꝙ ſic
ſicut gratitudo eſt virtus ſpãlis cui oppo
nit" ſm defectũ. habet eni diuerſos gradus
ſm ordinem coꝝ que ad gratitudinez re
quirunt". quoꝝ ꝑmũ eſt ꝙ homo acceptũ
beneficiũ recognoſcat. 2m eſt ꝙ laudes ⁊
gr̃as agat. 3m eſt ꝙ ꝓ loco ⁊ tẽpore ſm
facultatẽ ſuam retribuat. Sed quia qd ẽ
vltimũ in generatiõe eſt ꝑmũ in reſolutio
ne. ideo ꝑmus gradus ingratitudinis eſt
vt homo bñficium nõ retribuat. 2ꝰ eſt.
vt diſſimulet ꝙ̃ſi nõ demõſtrans ſe benefi
cium accepiſſe. 3ꝰ ⁊ g̃uiſſimus eſt ꝙ pec
catum non recognoſcat ſiue ꝑ obliuionẽ

ſiue quocunq; alio mō. quos tres gradus ponit Seneca 3° de benefi. Et quia in affirmatiōe oppoſita intelligit̄ negatiua iō ad primū ingratitudinis ḡdum ꝑtinet ꝙ aliquis retribuat mala ꝓ bonis. ad 2m ꝙ benefactorē vituperet. ad 3m ꝙ beneficium q̄ſi malefactū reputet. Ad h̄ nō. ꝙ in quolibet pctō eſt m̄alis ingratitudo ad deum ꝓut. ſ. homo aliqd facit. qd poteſt ad ingratitudinē pertinē. formalit̄ autem ingratitudo eſt quādo actualit̄ beneficiū cōtemnit̄. Et hoc eſt ſpāle peccatū. hec Tho. 2a 2e. q. 107. ar. 1. ⁊ 2. c. ⁊. c. 1m 2i articuli. Utꝝ ingratitudo ſit pctm̄ mortale. Rndeo vt patet ex dictis: aliqs dicit̄ ingratus dupliciter. Uno mō per ſolā omiſſiōem. vt quia nō recognoſcit. vl' nō laudat vel non retribuit ꝓ bn̄ficio ſuſcepto. ⁊ hoc nō eſt ſemꝑ mortale peccatū. quia vt. ſ. dictum eſt debitū gratitudinis eſt. vt homo aliqd ⁊ liberalit̄ tribuat ad qd nō tenet̄. Et ideo ſi p̄termittit illud nō peccat mortalit̄. Eſt tam̄ veniale pctm̄. qa hoc ꝓuenit ex q̄dam negligētia vel indiſpoſitiōe aliqua hoīs ad virtutē. Poteſt etiā ꝯtingere ꝙ talis ingratitudo ſit mortalis vel ꝓpter interiorē cōtemptū. vel ꝓpter cōditionē eius qd ſubtrahit̄. qd ex neceſſitate debet̄ beneficio ſiue ſimpliciter ſiue in aliquo caſu neceſſitatis. Alio mō dicit̄ aliqs ingratus. quia nō tm̄ p̄termittit ḡtitudinis implere debitū: ſed etiam agit cōtrariū. Et hoc etiā ſm cōditiōem eius qd agit̄: quādoq; eſt veniale: qn̄q; mortale. Ingratitudo tam̄ que ꝓuenit ex mortali habet ꝑfectam ingratitudīs ratiōem. que vero ex veniali: imꝑfectam. hec Tho. 2a 2e. q. 107. ar. 3. c. ⁊. c. 3m. Ad hoc nō qd dicit Seneca 2° de benefi. hec lex bn̄ficij eſt ꝙ alter ſtatim debet obliuiſci dati. alt̄ eſſe memor accepti. Obliuiſci. i. non ſe iactare. vt idem exponit 7° de bn̄fi. Utrū ingratis ſint bn̄ficia ſubtrahēda. Rndeo circa ingratū duo ſunt cōſideranda. Primo qd ſit dignus pati. ⁊ ſic meret̄ ſubtractionē beneficij. 2° qd oportet facē beneficiū. p̄mo eni non debet eſſe facilis ad iudicandū ingratitudinē. quia ſepe vt dicit Seneca. qui nō reddidit gratus eſt. quia forte non occurrit ei facultas: aut debita oportunitas reddendi. 2° debet hoc attendere ꝙ de ingrato faciat gratū. qd ſi non poteſt p̄mo beneficio: forte faciet 2°. ſi vō ex beneficijs multiplicatis ingratitudinem augeat ⁊ peior fiat: a beneficijs ceſſare debet. hec Tho. vbi. ſ. ar. 4. c.

De vindicatiōe. ti. 25.

POſtea cōſiderandū eſt de vindicatiōe. de qua querit̄ vtrū ſit licita. Rndeo ꝙ nō. ſed potius eſt a deo expectāda. dicit̄. n. Leuit. 18°. Deus nō faciet vindictā electorum ſuorū clamantiū ad ſe. q. d. imo faciet. Nō eſt inquā licita p̄uate ꝑſone. Leui. 19°. Non queres vltiōem nec memor eris iniurie ciuiū tuoꝝ. Eſt autē licita perſone publice. ſ. iudici. ⁊ hoc ex charitate ⁊ zelo iuſticie. nō ex odio ⁊ libidine vindicte. Ex deſiderio correctiōis non ex deſiderio afflictiōis. ⁊ hoc eſt qd dicit Augu. ſuper Math. 5°. Nō ꝓhibet̄ vīdicta que fit ad correctiōem. ſed etiā nō cōcedit̄ niſi ei cui poteſtas ex ordine data eſt. ⁊ ſine ira. vt patri in filium. Ad cuius euidētiam cōſiderādum. ꝙ vindicatio fit per aliqd malum penale inflictū peccanti. Eſt ḡ in vindicatiōe attendēdus anim⁹ vindicantis. ſi eni intentio eius ferat̄ ad malum eius de quo vindictā ſumit ⁊ ibi q̄ſcat: eſt oīo illicitum. q2 repugnat charitati. Si vero p̄ncipalit̄ ferat̄ ad eius emendatiōem vl' ſaltem cohibitiōem ⁊ alioꝝ q̄etem ⁊ iuſticie cōſeruatiōem ⁊ dei honorem. pōt eſſe vindicatio licita. alijs circūſtantijs debitis obſeruatis. Sed obijcit̄. quia Chryſ. dicit ſuꝑ Math. Diſcam⁹ exemplo Chriſti iniurias nr̄as magnanimit̄ ſuſtinere. dei autē iniurias nec vſq; ad auditū ſufferre. ḡ ⁊c. Rndeo ꝙ iniuria que infert̄ alicui perſone quādoq; redūdat in deum ⁊ eccliam. ⁊ tunc debet vlciſci ꝓpriam iniuriam. vn̄ Heliſeus maledixit pueris irridentib⁹ eum. 4° Regl. 2°. Et Silueſter papa excōicauit eos qui miſerūt eum in exilium vt habet̄ 23. q. 4. Inq̄ntum vō iniuria illata alicui pertinet ad eius perſonā debet ſi expediat tolerare eam patiēter. hi⁹ eni p̄cepta patiētie debent intelligi ſm p̄parationē animi. vt dicit Augu. in li° de ſermone dn̄i in mōte. Obijcit̄ iterū. q2 ſuper illud Math. 13°. Sinite vtraq; creſcere vſq; ad meſſem ⁊c. dicit glo. ꝙ multitudo non eſt excōicanda nec princeps. ergo nec alia vindicatio eſt licita. Rndeo quādo tota mltitudo peccat. quādoq; immenda eſt de ea vindicta vel q̄ ad totam

multitudinē .ſicͭ ſodomite vl̄r perierūt.vl'
q̄ ad magnā multitudinis ptem. vt patet
Exo.32.°in pena coꝝ q vitulū adorauerūt.
Quiqꝫ v̄o ſi ſequat̄ correctio multoꝝ
exerceri dꝫ ſeueritas in aliq̄s paucos ṗn
cipaliores qbus punitis ceteri terreant̄.ſi
cut dn̄s Nume.25.°mādauit ſuſpēdi ṗnci
pes ppli p pctō multitudis. Si aūt pars
multitudis peccauit tūc ſi mali ſepari poſ
ſint a bonis dꝫ in eos exerceri vindicta.
ſi tn̄ h̄ fieri poſſit ſine ſcādalo alioꝝ.Alio
qn parcendū eſt multitudini ꝛ detrahen-
dū ſeueritati.Et eadē rō eſt de ṗncipe quē
ſequit̄ multitudo. Tolerādū.n.eſt pccꝫ ſi
ſine ſcādalo multitudis puniri non poſſit
niſi forte pctm̄ eēt tale qḋ magis noceret
multitudini vel ſpūalit̄ vel tpalit̄:q̄ ſcan
dalū qḋ ex inde timeret̄. Obijcit̄ iterū
qꝛ vindicta ptinet ad deū ſm illud Deut.
32.ſm aliā lr̄am.Da mihi vindictā ꝛ ego
retri.2c̄. R°.ille q ſm gradū ordīs ſui vin
dictā in malos exercet nō vſurpat ſibi il-
lud qḋ eſt dei.ſ; vtit̄ ptāte diuinit⁹ ſibi cō
ceſſa.ſi aūt aliqs ṗter ordinē inſtitutiōis
diue vindictā exerceat ſibi qḋ ē dei vſur
pat ꝛ iō peccat.ſ; de h̄ eſt bitum.s̄.ti.de bo
micidio.Hoſti.aūt rn̄det ad ṗncipalē qō
nē.ꝛ ipē nō credit ꝙ aliqs debeat iniuriā
ſuā vlciſci etiā ſi ſupiorē nō hꝫ.vn̄ Greg͡l.
ſup illud Jo.8°.Ego gliam.m.n.q.eſt qui
querat ꝛ iudi.dicit illatas cōtumelias pa
tris iudicio reſeruat.vt pfecto nob inſinu
et q̄ tn̄ patiētes eē debem⁹ dū ſe adhuc vl
ciſci nō vult ipē q iudicat.h̄ iō dicit. qꝛ ſi
cut ibidēꝫ ṗcepit pr̄ om̄e iudiciū dedit fi-
lio.q.d. Greg͡l. Cōſidera miſer hō ꝙ iu-
dex iudicū eſt ꝛ tn̄ nō vult in facto ꝓprio
iudicare.g̃ nec alius h̄ dꝫ ṗſumē q̄ tu eſt
de ſtricto iure niſi aliqs ſe ſupponat man-
datis ſuis.in q̄ cāu ſi aliqd imoderatum
ṗcipiat redigē dꝫ ad arbitriū boni viri.
ex̄ de iur͡l.iurā.veniēs.Et lꝫ ṗnceps ſit ſo-
lutus legib⁹.C.de leg͡l.ꝛ ꝯſti.digna.ipē tn̄
delegat.ex̄ de iudi.c.i.lꝫ iniuriā cōmiſſaꝫ
in ſe punire poſſit.Cui vitio opponit̄ vin-
dicatio:R° ꝙ opponit̄ duob⁹ q̄ꝝ vnum
opponit̄ ſibi p exceſſū.ſ.crudelitas vel ſe-
uicia q̄ menſurā excedit in puniēdo. alte
rū p defectū.vt cū qs nimis ē remiſſus in
puniēdo pūer͡l.13°.Qui parcit v̄ge odit fi
liū ſuū.Uirt⁹ aūt vindicatiōis cōſiſtit in
h̄ ꝙ hō ſm circūſtātias debitā menſuraꝫ
in vindicādo obſeruat.

De v̄itate ꝛ v̄tute.ti.26.

Deinde cōſiderādum eſt de ve-
ritate.Et ṗ de ipā ꝛ p⁹ea de vi-
tijs ei oppoſitis. Circa aūt v̄i-
tatē querūt̄ plura.ſ.vtꝝ ſit vir
tus. R° ꝙ ſic.vn̄ phs ponit eā inter v̄tu-
tes 2° ꝛ 3° ethi³. Circa qḋ ſciēdū ꝙ veri-
tas dupliciť pōt ſumi.Uno° ſm ꝙ verita
te dr̄ aliqḋ veꝝ.ꝛ ſic nō eſt v̄tus ſ; obm
vel finis v̄tutis.ſic.n.v̄itas nō eſt habit⁹.
ſ; q̄litas q̄dam intellect⁹ vel ſigni ad rem
intellectā vel ſignificatā vel rei ad ſui ide
am.Alio° pōt dici v̄itas q̄ aliqs dicit ve-
rū ſm ꝙ p eā aliqs dr̄ verax.ꝛ ſic ē vir-
tus·qꝛ h̄ ipm qḋ eſt dicē veꝝ eſt act⁹ bo-
nus.v̄tus aūt eſt que hoīem bonū facit ꝛ
op⁹ eius bonū reddit. Sꝫ obijcit̄.qꝛ dr̄
4° ethi.ꝙ ad veritatē ptinet ꝙ aliqs cōfi
teat̄ exiſtētia circa ſe.ꝛ neqꝫ maiora neqꝫ
miora.ſ; h̄ nō eſt ſemp laudabile.neqꝫ in
bonis pūer.27.Laudet te alien⁹ non os
tuū. Nec in malis.qꝛ ꝯ q̄ſdā dr̄ Jſa.3°.
Pctm̄ tuū q̄i ſodoma ṗdi. g̃ v̄itas nō eſt
v̄tus. R°.cōfiteri illud qḋ eſt circa ſe inq̄ꝫ
tū cōfeſſio veri eſt bonū ex gn̄e.ſ; h̄ nō ſuf
ficit ad h̄ ꝙ ſit act⁹ v̄tutis.ſ; reqrit̄ ꝙ vlte
ri⁹ debitis circūſtātijs veſtiat̄.q̄ ſi nō ob-
ſeruēt̄ erit act⁹ vitioſus.Et ſm h̄ vitioſuꝫ
eſt ꝙ aliqs ſine cā debita ſe laudet.etiā de
v̄o.ꝛ etiā ꝙ aliqs pctm̄ ſuū publicet ex h̄
ſe laudādo vel q̄litercūqꝫ inutilr manife-
ſtādo. Utꝝ v̄itas de q̄ loqmur h̄ dr̄ a v̄i
v̄itate vite.iuſticie.ꝛ doctrine. R° ꝙ ſic.
h̄.n.v̄itas eſt ſm quā aliqd dr̄ verū.Ue-
ritas aūt vite eſt ſm quā aliqd eſt veꝝ.di
cit̄ aūt vera vita ſicͭ ꝛ q̄libet res alia.ex h̄
ꝙ attingit ſuā regulā ꝛ menſurā.ſ. legem
diuā p cui⁹ cōformitatē hꝫ rectitudinē.ꝛ
talis v̄itas ſiue rectitudo eſt cōis cuilibet
v̄tuti.Ueritas aūt iuſticie dr̄ duplr.Uno°
ſm ꝙ iuſticia ē q̄dam rectitudo reglata
ſm regulā legis diue. Et ſm h̄ iuſti^a dr̄t
a v̄itate vite.qꝛ v̄itas vite ē ſm quā aliqſ
recte viuit i ſeipō.v̄itas āt iuſticie ſꝫ quā
aliqs ſeruat rectitudinē i iudicijs q̄ ſt ad
alteꝝ.ꝛ ſm h̄ v̄itas iuſticie nō ptinet ad
v̄itatē de q̄ nūc loqmur ſicͭ nec v̄itas vite.
Alio° pōt itelligi v̄itas iuſticie ſm ꝙ ali-
qs ex iuſticia v̄itatē maifeſtat.vt cū quis
cōfitet̄ in iudicio veꝝ aut dicit veꝝ teſti-
moniū.Et h̄ v̄itas eſt qdā pticularis act⁹
iuſticie.nec directe ptinet ad v̄itatem de q̄
nūc loqmur.quia.ſ.in hac manifeſtatiōe

veritatꝭ hō ꝑncipaliť alťi reddē ius ſuū intēdit. Ueritas v̄o doctrine ꝯſiſtit in q̄dā manifeſtatiōe coꝝ de qbus eſt ſcia. vn̄ nō ꝑtinet directe ad v̄itatē de q̄ nūc loqmur. ſ; tn̄ veritas q̄ aliqs ⁊ vita ⁊ v̄bo ſe talē q̄lis eſt demōſtrat. vt nō alia q̄ꝫ circa ip̄ꝫ ſūt nec maiora nec minora de ſe dicat. Qr̄ tn̄ vera ꝯgnoſcibilia inq̄tū ſūt a nob̄ cognita circa nos ſūt ⁊ ad nos ꝑtinent. ꝑ h̄ v̄itas doctrine pōt ad hanc v̄tutē ꝑtinere ⁊ qūcūqꝫ v̄itas alia q̄ qs manifeſtat v̄bo vel facto ea q̄ ꝯgnoſcit. Utꝝ h̄ virtus declinet in minus. R° q̄ ſic. vt dr̄ 4° ethi. Sciendū aūt q̄ declinare in minus dupliciť cōtingit. Uno° affirmādo. vt cū qs nō manifeſtat totū bonū qđ eſt in eo. vt ſciam vl' ſanctitatē. vel aliud hi°. Et h̄ fit ſine ꝑiudicio veritatis. qr̄ min° in maiori cōtineť. ⁊ ſm̄ h̄ virtus h̄ declinat ad min°. h̄. n. vt dr̄ ibidē videť eſſe prudēti° ꝓpter onerosas ſupabundātias eē. hoīes n. q maiora de ſe dicūt q̄ꝫ ſint alijs onerosi ſūt: q̄ſi alios excellē volētes. q aūt minora dicūt de ſe: alijs gratioſi ſūt. q̄ſi ꝑ quandā moderātiā alijs cōdeſcēdentes. Alio° negādo. ſ. ineſſe ſibi qđ ineſt. ⁊ ſic nō ꝑtinet ad hanc v̄tutem. qr̄ ꝑ h̄ incurrēt alijs falſū. qđ qdē min° repugnaret v̄tuti. nō qdē ſm̄ ꝓpriā rōnē virtutꝭ. ſ; ſm̄ rōnem prudētie quā in oībus v̄tutib° oꝫ ſaluari. q̄ꝫ ſi ſe iactat hr̄e qđ nō hꝫ. Magꝭ. n. repugnat prudētie. qr̄ ꝑiculoſius ⁊ oneroſius eſt alijs qđ aliqs ſe eſtimet vel iactet habere qđ nō hꝫ q̄ꝫ q̄ nō eſtimet vel nō ſ dicat ſe hr̄e qđ hꝫ. h̄ Tho. 2ª 2ᵉ. q. 109. o.

De vitijs oppoſitis veritati. ti. 27.

POſtea cōſiderandū eſt de vitijs oppoſitis veritati q̄ ſūt mēdaciū. ſimulatio ſiue hypocriſis. iactātia. ⁊ vitiū ſibi oppoſitū. ſ. yronia. De mēdacio aūt dictū eſt. s̄. li. i. vn̄ reſtat hic cōſiderare de reliqs. ꝑmo de ſimulatiōe ſiue hypocriſi. Et circa hanc querūť plura. ſ. vtꝝ hypocriſis ſit idē qđ ſimulatio. R° q̄ ſic. vn̄ Iſid. li. ethi. dicit. q̄ hypocrita grece: dr̄ ſimulator latine. q cū intus malus ſit: ſe bonū palā oſtēdit. hypo. n. falſū. criſis iudiciū. Eſt ğ hypocriſis ſimulatio. ſ; nō oīs ſimulatio: ſed tn̄ illa q̄ qs ſimulat ꝑſonā alterius. vt cū ſimulat ꝑſonā iuſti. vn̄ ſup illud Math. 6. Sic faciūt hypocrite dicit glo. hypocrita eſt q ſimulat qđ nō eſt. rep̄ſentator alteri° ꝑſone hic ē. cū vlť videri bon° ⁊ n̄ eſt. Et naſciť hypocriſis vt dič Gregꝭ. 31° mora. ex inani glia. cū ad eā vt ad finē ordineť.

Utꝝ gerēs hītū ſanctitatꝭ vl' religiōis nō tn̄ hn̄s meritū ꝑfectiōis ſit hypocrita. R° q̄ nō. nā hītus ſanctitatꝭ vt religiōis vel clericat° ſignificat ſtatū q̄ qs obligať ad opa ꝑfectiōis. Et iđ cū qs hītum ſanctitatis aſſumit intendēs ad ſtatū ꝑfectionis ſe tr̄ſferre ſi ꝑ infirmitatē deficiat non eſt ſimulator vel hypocrita. qr̄ nō tenetur manifeſtare ſuū pctm̄ ſanctitatꝭ habitū deponēdo. vn̄ Gregꝭ. 31° mora. ſūt aliq qui ⁊ ſanctitatꝭ hītum tenēt ⁊ ꝑfectiōis meritū exequi nō ualēt: q̊s nō eſt credendū in numero hypocritaꝝ currē. qr̄ aliud eſt infirmitas: aliud malitia. Si aūt ſanctitatꝭ habitū qs aſſumēt vt ſe iuſtū oſ̄deret. hypocrita eēt. Et ſilr̄ ſi bona opera ex genē ad dei ſeruitiū ꝑtinētia ad inanē gliam facēt vt etiā hr̄ ex v̄bis Gregꝭ. ibidē. Utꝝ aliqs poſſit ſe ſimulare malū. R°. qdā dicūt q̄ nō. qr̄ facit aut opa bona ꝑ q̄ null° ſimulat ſe malū. aut opa mala. ⁊ tūc ē malus. Et hi° poſitiōis fuit Alex. an. 2. t. 2. c. de hypocriſi. ar. 6. c. Sed ſm̄ aliq̊s h̄ ratio nō cogit. Pōt. n. aliqs ſe ſimulare malū ꝑ opa q̄ nō ſūt in ſe mala. hn̄t tn̄ quādam ſpēm mali. ſ; tn̄ ip̄a ſimulatio ē mala. tum rōe mēdacij. tum rōe ſcādali. ⁊ lꝫ ꝑ h̄ fiat malus. nō tn̄ fit mal° illa malitia q̄ ſimulat. Et qr̄ ip̄a ſimulatio eſt ſm̄ ſe mala. nō rōe ei° de q̊ eſt. ſiue ſit de bono ſiue de malo: pctm̄ eſt. ⁊ h̄ eſt poſitio Tho. 2ª 2ᵉ. q. iii. ar. i. c. 2ᵐ. Utꝝ hypocriſ̄ opponať v̄tuti veritatꝭ. R° q̄ ſic. cū. n. hypocriſis ſit q̄dā ſimulatio q̄ qs ſe ſimulat hr̄e ꝑſonā quā nō hꝫ vt dictū eſt. ꝯſ̄s eſt vt formaliter ⁊ directe opponať v̄itati q̄ qs exhibet ſe talē vita ⁊ ſermone q̄lis eſt vt diciť 4° ethi. Utꝝ oīs ſimulatio ſit pctm̄. R° q̄ ſic. Simulatio. n. ꝓprie ē mēdaciū q̊ddā: in ſignis factoꝝ exterioꝝ ꝯſiſtēs. Nō refert aūt vtꝝ qs mentiať v̄bo vel facto ut s̄. dictū ē. vn̄ cū om̄e mēdaciū ſit pctm̄ vt hītū eſt. s̄. li. i. ꝯſ̄s eſt q̄ oīs ſimula° ē peccatū. Sed obijciť. qr̄ nullū pctm̄ ē vtile. ſ; vt dicit Hiero. vtilē ſimulationē ⁊ in tpe eſſe aſſumēdā. Hyeu nos docet exemplū: q ſacerdotes Baal interfecit: ſe fingēſ idola velle colle e. 4° Regꝭ. x°. Et Dauid īmu anit faciē corā rege Geth. i. Regꝭ. 21. Nō ğ oīs ſimulatio eſt pctm̄. R° Hiero.

large vtit̃ noīe ſimulatiõis ꝑ ꝗcũq; fictī
one.imutatio aũt David fuit fictio figu/
ralis.vt exponit glo.in ꝑs. Bñdicã dñm
in oī tp̃e.Simulationē võ Ihyeu nõ oꝫ ex
cuſare a pctõ vel mēdacio:q2 fuit malus
vtpote ab idolatria Jeroboã nõ recedēs
laudat̃ tñ ⁊ remunerat̃ a deo tp̃aliter:nõ
ꝓ ſimulatiõe ſ; ꝓ zelo q̃ Baal cultum de
ſtruxit. Ad h̃ nõ.ꝙ ſic dicit Auguſt.in
qõnibus euãgeliꝫ.qñ fingim⁹ illud quod
nihil ſignificat eſt mendaciũ.cũ aũt fictio
nr̃a aliqd ſignificat.nõ eſt mendaciũ.ſed
aliq̃ figura veritatis.ſic dñs finxit ſe lon/
gius ire Luc.vlt.ad ſignificandũ ꝙ ipſe
lõge erat ab eoꝝ fide.vt dic̃ Gregl.Abra
bam etiã Gen.zz°.dicēs famulo. Poſtq̃
adorauerim⁹ reuertemur ad vos. vt dicit
Amb°.ꝓbauit qđ ignorabat.q2 dñs ꝓ
eũ locut⁹ fuit. Nõ.etiã ſm Bon.in 3°
ſno.diſ.z8.ar.z.c.3ᵃᵐ.poſt oppoᵐ. ⁊ Alex.
an.vbi.s̃.ꝙ eſt triplex ſimulatio.p̃ma eſt
cautele.⁊ h̃ fuit in Ihyeu ⁊ David. zᵃ ē
inſtructiõis.h̃ fuit ī xp̃o cũ finxit ſe longi⁹
ire.in q̃ erudiuit exhibendũ offm̃ hoſpitl.
q̃ coegerũt eũ apud ſe manē ꝑ qđ merue/
rũt etiã eũ ꝯgnoſcē. 3ᵃ eſt duplicitatis.⁊
h̃ eſt in hypocritis.⁊ h̃ 3ᵃ tenet rõnē men
dacij.non aũt p̃ma ⁊ zᵃ.Et addit Alex.
4ᵐ mēbꝝ.ſ.ꝙ eſt ſimulatio ſignificatiõis
vt cũ Jacob ſimulauit ſe eē Eſau. Utꝝ
ſemꝑ hypocriſis ſit pctm̃ mortale. R° in
hypocriſi ſũt duo.ſ. defect⁹ ſanctitatꝭ ⁊ ſi/
mulatio eius.ſi g̃ hypocrita dicat̃ ille cui⁹
intētio fert̃ ad vtrũq;.ſ.vt nõ curet ſan/
ctitatẽ hr̃e.ſ; tñ ſanct⁹ apparere ſic ſumi
ſolet in ſacra ſcriptura.ſic eſt pctm̃ morta
le.⁊ ſic dr̃ Job.13°.Nõ veniet in cõſpectu
eius oīs hypocrita. Si aũt dicat̃ hypocri
ta ille q intēdit ſanctitatē ſimulare a q̃ de/
ficit ꝑ pctm̃ mortale.tũc lꝫ ſit ī pctõ mor
tali ex q̃ ꝑuat̃ ſanctitate vite.nõ tñ ip̃a ſi/
mulatio eſt ſemꝑ ei pctm̃ mortale.ſ; qñq;
eſt veniale.h̃ aũt eſt diſcernendũ ex fine.
q ſi repugnat charitati dei vel ꝓximi erit
pctm̃ mortale.vt cũ ſimulat ſanctitatē vt
diſſemiet falſã doctrinã vel cõſequat̃ in/
dignus dignitatē eccliaſticã vel quecũq;
alia tp̃alia bona in qbus cõſtituit finem.
Si võ finis intentus nõ repugnet chari/
tati erit pctm̃ veniale.vt cũ qs in ip̃a ficti
one delectat̃.de q̃ dr̃ 4° ethiᶜ ꝙ magis vi
det̃ vanus q̃ malus. Eadem .n.rõ eſt de
mēdacio ⁊ ſimulatiõe. Cõtingit tñ qñq;
ꝙ aliqs ſimulat ꝑfectionē ſanctitatꝭ que
eſt de necc̃itate ſalutis. ⁊ talis ſimulaᵒ nec
ſꝑ eſt pctm̃ mortale.nec ſꝑ eſt cũ pcto mor
tali.h̃ Tho.zᵃ zᵉ.q.iii.ar.4.c.in fi. Quid
ſi aliqs ſimulet ſanctitatē ad dei honorẽ:
⁊ ꝓximoꝝ edificatiõem. R° ſi faciat h̃
tm̃ ꝑdicta intentiõe nõ peccat ſ; meret̃.ſi
ſit in charitate.vt cũ aliqs religioſus ma
iorē religioſitatē oñdit corã ſecularib⁹ q̃
corã ſuis fr̃ibus.vt magl edificent̃. Qua
re dñs tantũ ⁊ totiēs hypocriſim deteſtat̃
R° ꝓpter tria.p̃ q2 illi phariſei ⁊ ſcribe q
bus dñs loquebat̃ plimũ erãt hypocrite
z° q2 hypocrita eſt ꝯ̃trius opi diuino.vt.n
dicit Augl.in ench.dñs ordiat maluꝫ in
bonũ.hypocrita aũt cõuertit bonũ ī ma/
lũ. 3° q2 eſt ꝯ̃trius toti trinitati.ſ.pr̃i.u.ur
pat.n.gliam q̃ attribuit̃ pr̃i ⁊ filio q ē ve
ritas ⁊ vita.qd.n.eſt hypocriſis:niſi falſa
vita apparēs bona ⁊ exiſtēs mala.⁊ ſpũi
ſãcto cui bonitas attribuit̃.q2 bonis opi
bus abutit̃.h̃ Alex.an.z.t.z.c.de hypocri
ſi.ar.9.0. Qui ſũt fruct⁹ hypocritaꝝ per
q̃s ꝯgnoſcũt̃ de qbus Math.7° dr̃ A fru
ctib⁹ eoꝝ ꝯgnoſcetis eos. Rñdeo duplex
ē arbor ſiue intētio vel voluntas. ⁊ ſm h̃
eſt duplex fruct⁹. vna ē intētio gñalis fa/
ciēdi bonũ in gñe.Et hui⁹ fruct⁹ ſũt opera
bona in gñe. Et ab his non põt ꝯgnoſci
malitia eius.Alia eſt ſp̃alis q̃ vult videri
bon⁹ ꝓpter hũanũ fauorē vel laudē hũanã
vel queſtũ tp̃aleꝫ.q̃ qdē tria ſũt ei⁹ fruct⁹
q2 iſtis p̃ncipalr̃ intēdit frui.Et ab eis co
gnoſcit̃ malitia ei⁹.q2 poſtq̃ h̃ cõſecutus
fuerit uel cõſeq nõ poſſe videñt.vl' ea hr̃e
deſtiterit ab opib⁹ exterioꝛib⁹ ceſſabit.vt hr̃
ſnialit̃ ex v̄bis Augl.ibidē.⁊ ſic tũc appa
rere incipit vtꝝ lup⁹ vel ouis fuerit. hec
Alex.vbi.s̃.ar.ii.o.

De iactãtia ⁊ ironia.ti.28.

(d) Einde ꝯſiderãdũ eſt de iactan
tia ⁊ ironia ſibi oppoſita.⁊ p̃ď
iactãtia. Circa quã queruntur
plura.ſ.vtꝝ iactãtia opponat̃
v̄tuti v̄itatis. R° ꝙ ſic ſm phm̃ z° ⁊ 4°
ethi. Jactãtia.n.ꝓprie videt̃ importare ꝙ
hõ ſe v̄bis extollat.q̃.n.vult hõ lõge ia/
ctare eleuat in altũ.tũc aũt ꝓprie ſe extol/
lit qñ de ſe ſuꝑ ſe aliqd dicit.h̃ aũt cõtin/
git dupliciter. Qñq;.n.aliqs loqt̃ de ſe ſuꝑ
illud qđ eſt in opione hoīuꝫ.qđ apl's re/
fugiēs dicit.z.Co.iz. Parco ne qs exiſti
met me ſuꝑ id qđ videt in me. aut audit

aliqd ex me. Qñq3 vͦo ſup illud qđ eſt i ſe
q2 magis eſt iudicãdũ aliqd ſm qđ eſt in
ſe. iõ magis ꝓprie dr̃ iactãtia: qñ aliqs of
fert ſe ſup illud qđ eſt in ſe. lȝ vtroq3 mõ
iactãtia dici poſſit. Et iõ iactãtia ꝓprie di
cta p modũ exceſſus opponit̃ vitati. hec
Tho. 2ª 2ᵉ. q. 112. ar. 1. c. Quid ſit iactãtia
ſatis pȝ ex p̃dictis. põt tam̃ ſic deſcribi ia
ctãtia. eſt oſtẽtatio ꝓprie laudis. cũ veritaſ
nõ ſbſit. Et h alio noĩe dr̃ arrogãtia: cum
qs attribuit ſibi qđ nõ hȝ. Qñq3 tñ extẽſo
noĩe dr̃ oſtentaº vana ꝑpe laudis: etiã cũ
vitas ſbeſt. vt dič Gregꝰ. ſȝ illđ. Si accepi
ſti qd gloriaris: qĩ nõ accepꝫ. tñ ⁊ h põt
dici iactãtia de eo qđ nõ eſt. lȝ. n. hẽat bo
nũ. a ſe tñ nõ hȝ. h Alex. 2. t. 2. c. de iactan
tia. ar. 1. ⁊ 2. o. Utꝝ iactãtia oriat̃ ex ſu
perbia. Rº ſic vt frequẽtiꝰ. Ex h. n. ꝙ ali
qs p arrogãtiã interiꝰ eleuat̃ ſup̃ ſe q̃ eſt
ſpẽs ſupbie. ſeqt̃ plerũq3 ꝙ extiꝰ de ſe ia
ctet q̃dã maiora. lȝ qñq3 qs ſe iactet non
ex arrogãtia ſ3 ex q̃dam vanitate: ⁊ in h
delectet̃. q2 eſt ſm hitũ talis. Et iõ Grego.
31º mora. ponit iactantiã inter ſpẽs ſupbie
Intẽdit aũt iactator ſepe vt p ſuã iactan
tiã conſequat̃ gliam. Et iõ ſm Gregꝰ. 31º
mora. orit̃ ex inani glia ſm rõnem finis.
Orit̃ etiã qñq3 ex diuitijs occaſiõalit̃. dũ
ſ. aliqs de eis ſupbit. Et iõ ſignant̃ ꝓuerſ.
8º opes dicũt̃ ſupbe. Orit̃ etiã ex eis qñq3
p modũ finis. dũ. ſ. aliqs de ſe iactat ea ex
qbus lucrari põt. vt ꝙ eſt ſapiẽs vel medi
cus vel diuus vt dr̃ 4º ethiꝝ. Utꝝ ia
ctãtia ſit pctm̃ mortale. Rº ꝙ iactãtia p̃t
dupliciť ſumi. Unoº ꝓut eſt q̃ddã mẽda
ciũ. ⁊ ſic qñq3 ẽ mortale pctm̃. vt qñ ali
qs iactant̃ de ſe ꝓfert aliqd qđ eſt ꝯ gliaȝ
dei. ſič dr̃ Ezech. 28º. Et dixiſti. deꝰ ego ſuȝ.
vel aliqd qđ eſt ꝯ charitatẽ ꝓximi. vt cũ
qs ſe iactãdo ꝓrũpit in cõtumelias alioꝝ
vt phariſeꝰ Lucꝰ. 18º. dicebat. Nõ ſũ ſič ce
teri hoĩuȝ rap. iiuſti. adul. vel ut etiã h pu
blicanꝰ. Qñq3 eſt veniale vt cũ aliqs de ſe
talia iactat q̃ nõ ſũt ꝯ deũ nec ꝯ ꝓximũ.
Alioº põt cõſiderari ſm cãm ſuã. Et ſic
ſi ꝓcedat ex ſupbia vel inani glia morta
lis erit mortalis. aliogn erit venialis. ſi vͦo
ex appetitu lucri. iam ptinẽ videt̃ ad ꝓxi
mi deceptiõem ⁊ damnũ. iõ magꝰ ẽ mor
talis. vñ phs 4º ethiꝝ dič ꝙ turpior eſt q
ſe iactat cã lucri q̃3 q cã glie vꝉ honoris
nõ tñ erit ſp h mõ mortaꝉ. q2 põt ẽẽ tale
lucꝝ ex q̃ nõ erit alteriº dãnũ. h Tho. 2ª
2ᵉ. q. 112. ar. 2. c. Ad h etꝫ nõ ſȝ Tho. ibidẽ

c. 3ᵐ. ꝙ ſi qs ſe iactet ꝯ charitatẽ dei vꝉ ꝓ
ximi. aut ſm ſe aut ſm cãm ſuã eſt mẽda
ciũ pniciosũ. ſi vͦo iactet ſe qĩ h ipo delecta
tus. reducit̃ ad mendaciũ iocoſũ. niſi for
ſan h dilectiõi dei ꝑponẽt: in q̃ ſolo mens
nr̃a qeſcẽ dȝ ut in vltio fine. Si aũt ſe ia
ctet gr̃a vane glie vel lucri videt̃ ptinere
ad mẽdaciũ officioſũ. dũ tñ h ſit ſine ꝓxi
mi dãno. q2 tũc ptinẽt ad pnitioſũ. ſȝ aũt
Alex. an. aliqs ſe iactat aut de bono qđ ñ
hȝ. ⁊ h vel ex ſurreptiõe: ⁊ ſic eſt veniale.
vel ex deliberatõe rõis. ⁊ tũc videt̃ ẽẽ mor
tale. ſi h fit cũ intentiõe dãnificãdi aliũ in
iuſte. Aut iactat ſe de bono qđ hȝ. ⁊ h vel
leuit̃ ſine alteriꝰ depſſiõe. ⁊ ſic eſt veniale.
vꝉ ita ꝙ ꝑponit laudẽ ſuã laudi diuẽ. ⁊ ſic
ẽ mortale. Utꝝ pfectoꝝ tñ ſit vitare ia
ctantiã ſiue oſtẽtationẽ. Rº lȝ oẽs decliã
re poſſint opis oſtẽtationẽ p ſmonẽ. cũ tñ
eſt oſtẽtatio opis p ſmonẽ nõ tñ eſt q̃rũli
bet ſ3 pfectoꝝ vitare vane glie motũ. vnde
Gregꝰ. valde pfectoꝝ ẽ ſic oſtẽſo ope auc
toris gliaȝ querẽ vt de illata laude p̃uata
neſciãt exultatiõe gaudẽ. Et ideo opa ſtu
dio occultent̃. necẽitate publicent̃: vt eorũ
occultaº ſit cuſtodia ꝓpa. ⁊ coꝝ publicaº
vtilitas aliena. Et ſic pȝ ꝙ omẽs pñt ⁊ te
nent̃ vitare motũ iactãtie cũ eſt mortaꝉ.
nec hñt necẽitatẽ ad motũ iactãtie veniaꝉ.
lȝ ſit aliq̃ pnitas ꝯcupĩe ad oſtẽtatiõem
ſmoniꝫ. h Alex. 2. t. 2. c. de iactãtia. ar. 2. o

Circa 2ᵐ. ſ. ironiã q̃rũt̃ etꝫ plura. ſ
vtꝝ ironia p quã qs de ſe fingit
minora ſit pctm̃. Rº ꝙ aliqs de ſe
minora fingat: dupliꝉr ꝯtingẽ põt. Unoº ſal
ua vitate. dũ. ſ. maiora q̃ ſũt in ſe tacet ⁊ q̃
dam minora detegit: q̃ tñ in ſe ẽẽ ꝯgnoſcit.
⁊ h nõ eſt ironia. nec ẽ pctm̃ ſm genꝰ ſuũ:
niſi p alicuiꝰ circũſtãtie corruptiõeȝ. Alio
mõ declinãdo a vitate. vt cum de ſe aſſerit
aliqđ vile qđ de ſe nõ ꝯgnoſcit. aut cũ ne
gat de ſe magnũ aliqđ qđ tñ i ſe ẽẽ pcipit.
⁊ ſic ẽ ironia ⁊ eſt ſp pctm̃. vñ Gregꝰ. In
caute ſe hũiliant q mẽtiẽdo ſe illaqueãt.
Ad h nõ ꝙ Amos 7º nõ mẽtit̃ dicẽs.
Nõ ſũ ꝓpha. h. n. dicit: q2 nõ erat de genẽ
ꝓphtaꝝ. Nec Salomon ꝓuerb. 30. vbi a
deo ꝯfortatꝰ ꝯfitet̃ ſe ẽẽ ſtultiſſimũ. h. n. di
cit ſȝ hũanã reputatiõeȝ. q2. ſ. mũdana q̃
hoĩuȝ ſapia querit: ꝯtẽnit. Utꝝ ironia
ſit minꝰ pctm̃ q̃3 iactãtia. Rº. vtraq3 mẽ
tit̃. vꝉ vbis. vel qbuſcũq3 extioribꝰ ſignĩſ
circa idẽ. ſ. circa ꝯditiõeȝ pſone. vñ rõne
mãe ſiue obi circa qđ ſũt. ſt̃ equalia pctã

ß vt plurimũ iactãtia ꝑcedit ex turpiori
motiuo.ſ.ex appetitu lucri vel honoris. iro
nia vͦo ex h ꝙ fugit lȝ inordiate p elatio-
nẽ.7 q̊ ad illud eſt grauius. Et ſm h dr̃ 4°
ethi ꝙ iactãcia eſt grauius pctm̃ ironia.
Cõtingit tñ qñqꝫ ꝙ h minora de ſe fingit
ex alio motiuo:puta vt doloſe decipiat.7
tũc ironia eſt grauior. Et ſic dr̃ Eccl.19°. Eſt
q nequiť ſe hũiliat.interiora aũt eius ple-
na ſunt dolo.

De amicitia 7 adulatõe 7 litigio.ti.29

P Oſtea ↄſiderandũ eſt de amici
tia 7 de vitijs ſibi oppoſitis.Et
p̊ de ipa amicitia. 2° de adula-
tiõe.3° de litigio. h.n.duo op-
ponũť ṽtuti amicitie. Circa p̃mũ ſciendũ
ꝙ p ṽtutẽ amicitie ordinať hõ ad alios
hoies in cõi ↄſeruatiõe tam i factis q̃ꝫ i di-
ctis.ſ.vt ad quẽlibet ſe hẽat ſm ꝙ decet.
Dr̃ etiã h ṽtus affabilitas:cui⁹ etiã act⁹
p̃cipiť Eccl.4°.Cõgregatiõi paupeꝝ affa
bilẽ te fac.loqť aũt phs 6° ethi de dupli-
ci amicitia q̃ꝝ q̄libet cõſiſtit p̃ncipaliť in
affectu q̊ vn⁹ diligit aliũ. Et h cõſequi pt
p quãcũqꝫ ṽtutẽ.q2 q̄libꝫ ṽtus eſt cã ami
citie.q2 bonũ omibus eſt amabile.vt dič
Diony.4° ca° de di.no.Et ſm h dicit phs
8° ethi.ꝙ amicitia pfecta eſt q̊ eſt ꝓpť ṽtu
tem.q̊ aũt ptineãt ad hãc amicitiã.j.dice
tur.cũ de charitate ageť.Alia vͦo cõſiſtit i
ſolis exťiorib⁹ ṽbis:vel factis. Et h nõ hꝫ
pfectã amicitie rõnẽ.ß quãdã ei⁹ ſilitudi-
nẽ.inq̃ꝫtũ.ſ.qs decẽter 7 delectabiliť ſe hꝫ
ad eos cũ qb⁹ cõuerſať.nõ qdeꝫ ↄuerſa-
tiõeꝫ laſciuã quã ṽtus cauet ß honeſtã.ſꝫ
illud p̃s.Ecce q̃ꝫ bonũ 7 q̃ꝫ io.habi.fra.in
vnũ.Qñqꝫ tñ ꝓpť aliqȯ bonũ ↄñs.vl' ali
qȯ malũ excludẽs:non refugiet ṽtuoſus
eos qbus cõuiuit ↄtriſtare vt dr̃ 4° ethi
ne.ſ.videať eoꝝ pctõ ↄſentire.7 peccandi
audaciã miſtrare.vñ Eccl.7° Filie tibi ſũt
ſerua corp⁹ illaꝝ:7 nõ oſtẽdas faciẽ tuaꝫ
hilarem ad illas.

S Equiť videẽ de 2°.ſ. de adulatiõe.
Circa quã querũť plura.ſ. qd ẽ
adula°. R° ſꝫ Alex.an.z.t.z.c. de
adulatiõe.ar.i.in p̃n.Adulatio eſt peccatũ
ex ſmone vane laudis alicui exhibite in
tentiõe placẽdi.Sũt aũt 4or dñie ei⁹.Una
eſt q̊ bonũ nõ hitum attribuit. 2a eſt q̊
bonũ hituꝫ extollit plus q̃ꝫ ſit. 3a eſt que
malũ nutrit laudãdo 7 dicẽdo malũ bo-
nũ 4a eſt q̊ malũ nutrit diminuẽdo ipꝫ
hec Alex.an.ibidẽ.c. Utꝝ adulatio ſit
pctm̃. R° ꝙ ſic .amicitia.n.vbi optet ꝓpť
aliqȯ bonũ cõſequendũ vel malũ vitan-
dũ nõ vereť cõtriſtare vt.s̃.dictũ eſt. Si
g aliqs in omibus velit ad delectatiõem
alteri loqui excedit modũ in delectãdo. 7
ideo peccat p exceſſũ.Et ſi facit hoc ex in-
tentiõe tm̃ delectandi:diciť placidus ſm
phm.Si aũt intentiõe alicui⁹ lucri diciť
blanditor ſiue adulator.Cõiter tamẽ no-
men adulatõis attribui ſolet omibus qui
ſup̃ modũ virtutis volunt alios verb' vel
factis delectari in cõi cõuerſatiõe. Ad
hoc nõ ꝙ cõtingit aliquẽ laudare 7 bene
7 male.ſ.ꝑut debite circũſtãtie vel ſeruan
tur vl' p̃termittunť ſi.n.aliqs velit aliquẽ
delectare laudãdo vt ex hoc eũ cõſoletur
ne in tribulatiõe deficiat vel etiã vt i bono
ꝓficere ſtudeat alijs debitis circũſtãtijs ſer
uatis:hoc ptinebit ad virtutẽ amicitie.p-
tinebit aũt ad adulatiõem ſi velit aliquẽ
laudare in qbus non eſt laudãdus.quia
forte ſunt mala ſm illud p̃s. Laudať pec-
cator in deſide.ani.ſue. 7c. vel quia non
ſũt certa.ſ illud Eccl.27°. Ante ſermonem
ne laudes virũ.vel etiam ſi timeri poſſit
ne humana laus ad vanam gliam euꝫ p
uocet.ſm illud Eccl.ii.Ante mortẽ ne lau
des hominẽ.Similiť velle placare homi-
nibus ꝓpter charitateꝫ nutriẽdam.7 vt i
eis ſpũaliter ꝓficere poſſit:eſt laudabile.
Qꝫ autẽ aliquis hominibus velit placare
ꝓpter vanam gloriã vel ꝓpter lucrũ. vel
etiam in malis:hoc eſſet pecatũ ſm illud
p̃s.Dñs diſſipauit oſſa eorũ qui ho.pla-
cent.h Tho.2a 2e.q.ii5.ar.i.c.7.c.1o.
Utrũ adulatio ſit pctm̃ mortale. Rndeo
ſm Alex.an.vbi.s̃.ar.z.c.multiplex ẽ ad
ulatiõis gen⁹.Unũ eſt qȯ dicit maluꝫ bo
nũ.fouẽdo.ſ.pctõrẽ in pctõ.7 h eſt pctm̃
mortale.Als vͦo aliqs adulať.aut inten
dens alicui ꝓdeſſe 7 nulli obeſſe.7 tũc eſt
veniale.Aut alicui obeſſe lȝ alteri ꝓſit.7
tunc eſt mortale.videť autẽ hoc fieri ex li
bidie mortali.Si autẽ nõ obeſt nec ꝓdeſt
ſed dei generat cõtemptuꝫ ꝓpter aſſidui-
tatem:tunc eſt mortale.Si vͦo fiat ex libi-
dine veniali vt cũ qs laudat ex ſurreptio
ne aliquẽ i bono:aut quẽ dꝫ nec intẽtiõe
placẽdi ꝓpť ſe:tũc ẽ veiale. 7 de tali adula
tiõe loqť Aug.i caũ.nũerans eã inť pctã
minuta.eſto ꝙ aliqſ p adulatõeꝫ ipetrauẽit
bñficiũ:nũqd reſignare teneť ipꝫ. R° ꝙ

per hoc diuerſi diuerſimode reſpondent. videt᷑ tamē ſm Alex. an. z. t. z. c. de adu/latiōe. ar. 5. c. ꝙ adulatio dēat ad munus ab obſeqo reduci. vñ ſi ei in alio nō ſerui ret: indigne recipet: ⁊ reſignare debēt ſic il le q̲ ſeruit de officio turpi. Offiñ turpe dr̄ ꝓprie cui eſt pctm̄ annexū. Et ad h̄ facere videt᷑ qḋ dicit Iſiḋ. ſ. ꝙ tria ſūt munera qbus puertit᷑ hō. ſ. fauor amicitie. adula° laudis. ⁊ mun⁹ rei corpalis. Ad h̄ nō. tria remedia ꝯ adulatiōez vnū intra nos ſ. teſtimoniū bone cōſcie q̄ ſemp de ſe min⁹ eſtimat. ⁊ in agendis ſuis timet ne qd re/ ꝓbenſibile inueniat᷑. Reliq̄ duo ſunt ext᷑ nos. vnū ex pte hoīs mali. ſ. detractio. ne i bonis extollamur. ſ magis hūiliemur. Alter᷑ arguitio boni nr̄i. ne qd in bonis nr̄is reꝓbenſibile inueniat᷑. pmū ⁊ z^m re/ mediū ponunt᷑ ſup illud ps. Oleū aūt pec catoris ⁊c. z^m vo ponit Hzegl. h̄ Alex. an. vbi. ſ. ar. 8. c.

Equit᷑ vidē de z°. ſ. de litigio. Et de h̄ querunt᷑ plura. ſ. vt᷑ opponat᷑ v̄tuti amicitie ſiue affabilitati. R° ꝙ ſic. vt vult pħs 4° ethi^r. litigiū. n. ꝓpe in v̄bis cōſiſtit. cū. ſ. vn⁹ alteri ꝯdicit. In hac aūt ꝯdictiōe duo pñt attēdi. Qñqꝫ. n. cōtingit ꝯdici ꝓpter pſonaz dicentis cui ꝯdicens cōſentire recuſat ꝓpter defectum amoris aīos vnient. Et h̄ videt᷑ ad diſ/ cordiā ptinere: charitati ꝯriā. Qñqꝫ rōne pſone quā aliqs cōtriſtare non veret᷑. ⁊ ſic fit litigiū qḋ opponit᷑ amicitie. ad quā ptinet delectabilit᷑ alijs cōuiuere. vñ pħus dicit 4° ethi^r. ꝙ q̲ ad oia ꝯriant᷑ cā eius qḋ eſt cōtriſtare neqꝫ q̄dcūqꝫ curātes. di ſcoli ⁊ litigioſi vocant᷑. Vtr᷑ litigiū ſit min⁹ pctm̄ q̄ꝫ adulatio. R° de his duob⁹ poſſum⁹ dupliciter loqui. Uno° cōſideran/ do ſpēm vtriuſqꝫ. ⁊ ſm h̄ tanto g̃uius eſt aliqḋ vitiū q̄ꝫ tomagis repugnat oppoſite v̄tuti. Amicitia aūt tendit ꝑncipali⁹ ad de lectandū q̄ꝫ cōtriſtandū. ⁊ iō litigioſus q̲ ſupabūdat in cōtriſtādo: g̃uius peccat q̄ꝫ adulator q̲ ſupabūdat in delectādo. Alio mō ſm aliq̄ extiora motiua. Et ſm h̄ ad/ ulatio eſt qñqꝫ g̃uior. vt qñ intēdit per de ceptionē indebite luc᷑ vel honorē acqre re. Qñqꝫ litigiū eſt g̃uius. vt cū qs inten/ dit vel veritatē impugnare vel dicentem in cōtemptū adducere.

De largitate auari^a ⁊ ꝓdigalitate. ti. 30.

Deinde cōſiderandū eſt de libe/ ralitate ſiue largitate ⁊ vitijs oppoſitis. ⁊ p̊ de ipa largitate. z° de auaritia. z° de ꝓdigalitate. h̄ eniz duo opponūt᷑ largitati. Circa pmū ſci/ endū ꝙ largitas eſt virt⁹ habilitās euz in q̊ eſt ad vtendū bñ ⁊ ꝯuenient᷑ bonis ab eo poſſeſſis tam in ſūptib⁹ reſpectu ſui: q̄ꝫ i datiōibus reſpectu ꝓximi. vñ dicit pħus 4° ethi^r ꝙ liberalitas videt᷑ eē q̄dam me diocritas circa pecuīas. p pecuīas intelli/ gens oia: q̄r᷑ dignitas nūmiſmate menſu rat᷑. vt pz ibidē. dr̄. n. ibidē ꝙ cōſiſtit cir/ ca datiōes ⁊ ſūptus. Quia tñ ad virtuo/ ſum ptinet nō tm̄ cōuenient᷑ vti mā ſua: vel inſtr̄o. ſed etiā oportunitates p̄parare ad bñ vtendū. iō ad liberalē ptinet nō tm̄ vti pecunia. ſed etiā eam p̄parare ⁊ cōſer/ uare ad idoneū vſum.

Equit᷑ vidē de z°. ſ. de auaritia. de hac plura querūt᷑. ſ. vt᷑ ſit pec/ catū. R° ꝙ ſic. p eo ꝙ vult diui/ tias retinere. vel acqrē ſup̄ debitū modū. vñ Tullius dicit ꝙ auaritia eſt imodera tus amor hñdi. Ideo dr̄ ad Heb. vlti. ſint mores ſine auaritia. Sed obijcit᷑. qr ea q̄ nāliter aduenīūt nō ſūt pctā. ſ auaritia nāliter cōſequit᷑ ſenectutē. vt dr̄ 4° ethi^r. g̃ ⁊c. R° inclinatiōes nāles ſūt regulāde ſm rōnē. Et iō lz ſenes ꝓpter defectū nāe auidi⁹ ſubſidia rerū exterior᷑ requirant: nō tñ a pctō excuſant᷑. ſi circa diuitias de bitā rōis menſurā excedāt. Utrū aua/ ritia ſit ſpāle pctm̄. R° ꝙ ſic. ſ. ſm ꝙ ē im moderat⁹ amor hñdi poſſeſſiōes q̄ nomie pecuie deſignant᷑. ex q̄ ſumit᷑ auaritie no/ men. vñ ſm Iſiḋ. ethi. auar⁹ dicit᷑ q̄i aui/ dus eris. i. pecuie. vñ Ro. i. cōnumerat᷑ in ter pctā ſpālia. vbi dicit᷑. Repletos oi in/ iquitate ⁊ malitia for. auaritia ⁊c. Uerum qr verbū hñdi qḋ ſm pmā impoſitiōem ad poſſeſſiōes ptinere videtur deriuat᷑ ad alia multa. ſic hō dicit᷑ hr̄e ſanitatē vxo/ rem. veſtes. ⁊ hi⁹. vt pz in poſtp̄dicament. ⁊ p ꝯñs etiā nomē auaritie ampliatū eſt ad omnē imoderatū appetitū hñdi quā/ cūqꝫ rem. vñ dicit Hzegl. in q̄dam omel. ꝙ auaritia ē nō tm̄ pecuie: ſ etiā ſcie ⁊ alti tudis cui⁹ ſblimitas ſup̄ modū ambit᷑. ⁊ ſic auaritia nō ē pctm̄ ſpāle. ⁊ ſic dic̄ Au gu. 4° de li. ar. auari^a q̄ dr̄ grece phylargi ria. i. amor argēti. ñ tm̄ i argēto vl nūmiſ ſ i oib⁹ reb⁹ q̄ imoderate cupiūt᷑ i tellige da ē. Ut᷑ auari^a opponat᷑ libēalitati. R°

auaritia ĩpoꝛtat quãdã imoderãtiã circa
diuitias tripliciť. Uno° circa ipſam acce/
ptiõem ⁊ cõſeruatiões eaꝝ.ſ.in q̃ſtũ aliqs
acqrit pecuniã vltra debitũ.aliena ſurripi
endo vel retinẽdo.⁊ ſic opponiť iuſticie.
Alio° circa affectiões diuitiaꝝ.vt cũ qs
nimis amať vel deſiderat diuitias. aut in
eis nimis delectať:etiaꝫ ſi nolit rape alie/
na. ⁊ ſic opponiť liberalitati q̃ moderať
affectiõem hi°.vt dictũ eſt. Sciendũ aũt
φ auaritia ſm φ opponiť iuſtitie non hꝫ
vitiũ oppoſitũ.qꝛ auaritia cõſiſtit ĩ plus
hñdo q̃ꝫ dꝫ ſm iuſticiã.cui opponiť min⁹
hñe.qď nõ hꝫ rõnẽ culpe ſꝫ pene.ideo pħs
vult 5° ethi⁹ φ auaritia nõ hꝫ vitiũ oppo
ſitũ.ſm aũt φ opponiť liberalitati hꝫ viti
um ꝓdigalitatꝭ oppoſitũ.qꝛ liberalitas ẽ
v̾tus media inter duo vitia vt pꝫ ex 2° ⁊
4° ethi. Utꝝ auaritia ſemp ſit peccatũ
moꝛtale. R° φ ſic.ſ.de genẽ ſuo.⁊ ħ hꝫ φ
opponiť iuſticie.ſic.n.ad auaritiã pertinet
iniuſte alienũ accipe vľ retinẽ.Alio° põt
ſumi auari⁹ hꝫ φ opponiť libẽalitati. ⁊ ſic
dicit inoꝛdinatũ amoꝛẽ diuitiaꝝ:q ſi cre
ſcat tantũ φ ꝓpter ipſm nõ vereať qs fa/
cere ꝯ amoꝛẽ dei ⁊ ꝓximi:erit moꝛtalis.ſi
aũt infra ħ ſiſtat:eſt venialis. Ad ħ nõ v̾/
bũ Baſilij.Eſt inqt panis famelici queꝫ
tenes.nudi veſtis quã ſeruas.egentis ar
gentũ qď poſſides.q̃ circa tot iniurias fa
cis q̃t exhibẽ valeres.Loqť aũt in caſu q̊
aliqs teneť ex debito legali bona ſua pau
perib⁹ erogare.vel ꝓpť neccitatis piculũ.vľ
ꝓpť ſupfluitatẽ bonoꝝ. Utꝝ epũs mlta
ꝯgregare poſſit ad tuitionẽ ſue ecclie.ſicut
rex ad tuitiõem ſui regni. Rñdet Alex.
an.in 2° ſuo ca° de auaritia.φ nõ eſt ſilr.
qꝛ rex ad ħ eſt cõſtitut⁹ vt ſbditos ĩ pace
teneat.⁊ ab aduerſarijs defendat.Et iõ pt
ad ħ res regni ꝯgregare ⁊ cõſeruare. ſed
epũs dꝫ cõuertẽ res ecclie in vſũ ecclie.qď
facit paupib⁹ dando.vñ nõ dꝫ ꝯgregare
Utꝝ auaritia ſit pctm̃ ſpũale. R° φ ſic
vt dic̃ Greg̃l. 31° moꝛa.nõ tm̃ querit circa
ſuũ obm delectatiõem coꝛpalez.ſꝫ ſpũalez
ꝓut.ſ.hõ delectať in ħ φ ſe diuitiaꝝ ꝯſi/
derat poſſeſſoꝛẽ.rõe tm̃ obi qď eſt coꝛpale:
eſt mediũ inter pctã pure ſpũalia:⁊ pure
carnalia.qꝛ illa querũt delectatiõem ſpũ/
alez circa obm ſpũale.vt ſupbia circa ex/
cellentiã.⁊ intẽperan⁹ delectatiõem pure
coꝛpalẽ circa obm coꝛpale. Utꝝ auari
tia ſit vitiũ capitale. R° φ ſic.vt habitũ
eſt.ẽ.ti.8° ⁊ filie eius ſũt.7.vt dicit Greg̃l.

31° moꝛa.ſ.ꝓditio.fraus.fallacia.piuriũ.
inqetudo.violẽtia.⁊ obduratio ꝯ miam.
Auaritia.n.excedit in retinendo.⁊ ſic ex
ea oꝛiť obduratio.⁊ in acqrendo ſm φ ẽ
in affectu.⁊ ſic oꝛiť inqetudo mẽtis.vľ hꝫ
φ eſt in affectu.⁊ ſic qñqꝫ vtiť violentia.
qñqꝫ dolo q ſi fiat in v̾bo ſimplici erit fal
lacia.Si aũt includat iuratiõem erit piu
riũ.Si v̾o fiat dolus in ope q̃tum ad res
erit fraus.ſi q̃ſtũ ad pſonas erit ꝓditio.
Ad ħ nõ.φ ſic̃ liberalitas eſt circa medi/
ocres pecuias:ita ⁊ illiberalitas.Et iõ ty/
ranni q magna p violentiã auferũt non
dicũť illiberales ſꝫ iniuſti.ꝓpter qď dr 4°
ethi. φ tyꝛãnos ciuitates deſolãtes:⁊ ſac̃
pdãtes:nõ dicim⁹ illibẽales ſꝫ auaroſ.Nõ
inſup φ auaritia ſm Aplm Eph.5° ẽ ido
loꝛũ ſeruitus.qď dicit ꝓ tanto:qꝛ vtraqꝫ
ſbijciť qs creature exťioꝛi nõ tm̃ eodẽ mõ
qꝛ p idolatriã ei ſbijciť exhibẽdo cultuꝫ
diuinũ.p auaritiã v̾o eã imoderate ꝯcupi
ſcẽdo ad vſum.

SEquiť videẽ de 3°.ſ.de ꝓdigalita/
te.de q̃ querũť plura.ſ.vtꝝ oppo
nať auaritie. R° φ ſic.vt pꝫ ex
2° ethi.In moꝛalib⁹.n.attendiť oppoſitio
vitioꝝ ad inuicẽ.⁊ ad v̾tutes ſm ſupabũ
dantiã ⁊ defectũ.ſic aũt differũt ꝓdigali/
tas ⁊ auaritia.qꝛ auar⁹ in affectiõe diui/
tiaꝝ ſupabũdat eas plus debito diligen
do. ꝓdigus aũt deficit. min⁹ debite ſollici/
tudinẽ eaꝝ gerẽdo.Circa v̾o exťioꝛa ꝓdi
gus excedit in dãdo.⁊ deficit in retinẽdo
⁊ acqrendo.Auar⁹ v̾o eꝯtrio deficit ĩ dan
do ⁊ excedit ĩ acqrendo.⁊ ſic pꝫ φ oppo
nũť. Utꝝ ꝓdigalitas ſit pctm̃. R° φ ſic
cũ mediũ liberalitatis coꝛrũpat. Eſt autẽ
min⁹ pctm̃ q̃ꝫ auaritia vt vult pħus 4°
ethi.qď etiã pꝫ p ħ φ auaritia magꝭ dif/
fert a liberalitate.magꝭ n.ptinet ad largũ
dare in q̃ excedit ꝓdigus q̃ꝫ reci,e vel re
tinere in q̃ excedit auarus.

De epikeya.ti.3i.

POſtea cõſiderandũ eſt de epi/
keya.de q̃ querũť plura.ſ.vtꝝ
ſit v̾tus. R° actus hũani de q
bus leges danť: in cõtingẽti/
bus ſingularib⁹ cõſiſtũt q̃ modis infinitꝭ
variari poſſũt.Et iõ nõ põt aliq̃ lex inſti
tui q̃ in nullo caſu deficiat.ſed legiſlatoꝛes
ad illud qď ĩ plib⁹ accidit attẽdũt.⁊ hꝫ ħ
legẽ ferũt quã tm̃ ĩ aliqb⁹ caſib⁹ ſeruare ẽ

ↄ equitatez iuſticie ⁊ cōtra bonū ↄmune qđ lex intēdit. ſic lex inſtituit depoſitū reddi ⁊ tñ gladius a furioſo depoſit⁹: non eſt ei dum eſt in furia reddēdus. ⁊ ad h ordinat epikeya q̄ đr apud nos eqtas. vnde patet ꝙ eſt virtus vt vult pħs 5° ethi.

Utꝝ epikeya ſit ps iuſticie. Rº ꝙ ſic. vt. n. dicit pħs ibi. aut eſt ps ſbiectiua iuſticie cōiter dicte. ⁊ ꝓprie corrñdet iuſticie legali. ⁊ q̄dāmō cōtinet̄ ſub ea. ⁊ q̄dāmō excedit eam. Si. n. iuſticia legalis dicatur q̄ obtēperat legi ſiue q̄tum ad v̄ba legis ſiue q̄tū ad intentionē latoris: q̄ eſt potiō ſic epikeya eſt ps potior iuſticie legal. Si v̄o iuſticia legalis dicat̄ tm̄ q̄ obedit verbis legis. ſic epikeya nō eſt ps eius. ſed eſt ps iuſticie cōiter dicte ↄ iuſticiā legalē diuiſa ſicut excedēs ipam. vñ p p̄us dicitur iuſticia de ea q̄ȝ de iuſticia legali. q̄ iuſti^a legalis dirigit̄ ſm epikeyā. vñ epikeya ē q̄ſi ſuperior regl'a actuū hūanoꝝ.

De paſſiōibus aīe. ti. 32.

Conſequēter cōſiderādū eſt de fortitudie ⁊ tēperantia. He aūt v̄tutes ⁊ eaꝝ ptes hñt eſſe circa paſſiōes aīe. Et iō p̄mittenda ſūt breuit̄ q̄daȝ de paſſiōib⁹ aīe magis neccīa. Et p̄ quot ⁊ q̄ ſūt paſſiōes aīe. Sciendū igit̄ ꝙ in vi cōcupiſcibili aīe ſt̄ tres cōiugatiōes paſſionū. ſ. amor ⁊ odiū. deſideriū ⁊ fuga. gaudiū ⁊ triſticia. Silr̄ i iraſcibili ſunt tres. ſ. ſpes ⁊ deſperatio. timor ⁊ audacia. ⁊ ira cui nulla paſſio opponitur. Sūt ğ oēs paſſiōes aīe. u. ſex in cōcupiſcibili. ⁊. 5. in iraſcibili ſb qbus oēs paſſiōes aīe cōtinent̄. Paſſiōes tñ p̄ncipales cōit̄ dicūt̄ eſſe 4^or. ſ. gaudiū ⁊ triſticia ⁊ ſpes ⁊ timor. vt vult Boeci. in fi. i. li. de ↄſolati. Quaꝝ p̄me due dicūt̄ p̄ncipales. q̄ ſunt ↄpletiue ⁊ finales ſimplr̄ reſpectu omniū paſſionū. vñ ſequit̄ ad oēs paſſiōes. Timor aūt ⁊ ſpes ſūt p̄ncipales nō qdeȝ q̄ſi cōpletiue ⁊ vltime ſimplicit̄. ſed tm̄ in genere motus appetitiui ad aliqd. vñ ſūt aliquo mō termi paſſionuȝ cōcupiſcibilis q̄ cōſiſtūt in motu. Nā reſpectu boni incipit motus in amore: ⁊ ꝑcedit in deſideriū. ⁊ termiat̄ in ſpe. reſpectu v̄o mali incipit in odio ⁊ ꝑcedit ad fugā: ⁊ termiat̄ in timore. Inter paſſiōes aūt iraſcibilis ſpes ē p̄ma reſpectu boni. timor reſpectu mali. ſpes eni p ſe eſt reſpectu boni. deſpatio aūt p accidens ⁊ ꝓpter aliqđ annexū in rōne mali apprehēſū. Silr̄ ⁊ timor eſt p ſe reſpectu mali. audacia aūt p accñs. ſ. ꝓpter victoriam vel aliqđ aliud apprehenſū in rōe boni. Ira aūt eſt reſpectu boni ⁊ mali ſimul. Obm aūt eius eſt vindicta de iniuriatiōe appetit. n. iratus vindictā vt bonū. ⁊ hoc de iniuriāte quem apprehēdit vt ſibi malū. p̄ſupponit aūt audaciā ⁊ ſpem vindicte cum nullus iraſcat̄ ꝓpter iniuriā illatam niſi ſperās vindictā. ⁊ audens iniurianti reſiſtere. vt dicit Auic. 6° de nālibus. Cū igit̄ qđ eſt p accñs nō poſſit dici p̄ncipale ſed poti⁹ illud qđ eſt p ſe. deſpera° ⁊ audacia non poſſūt dici paſſiōes p̄ncipales. nec etiā ira q̄ eſt qdam effectus audacie. vñ reſtat ꝙ inter paſſiōes iraſcibilis ſpes ⁊ timor ſūt p̄ncipales paſſiōes iraſcibilis. Pōt igit̄ numerus 4^or paſſionū ſumi ſȝ differētiam p̄ntis ⁊ futuri. motus eni reſpicit futurū. ſed quies eſt in aliquo p̄nti. de bono igit̄ p̄ſenti eſt gaudiū. de malo p̄ſenti triſticia. de bono autē futuro eſt ſpes. de malo autē futuro timor. Omēs autem alie paſſiōes q̄ ſunt de bono vel de malo p̄ſenti vel futuro ad has cōpletiue reducunt̄. vnđ etiā a qbuſdam p̄dicte 4^or paſſiōes dicunt̄ p̄ncipales. q̄ ſunt generales. qđ eſt verū ſi ſpes ⁊ timor deſignēt motū appetitiuū cōiter tendentē ad aliqd ſperādum vel fugiendū. Aug. autē i4. de ci. loco ſpei ponit cupiditatē. quia vtraq; eſt reſpectu futuri boni. Pōt aūt hic queri vtꝝ aliqua paſſio ſm ſpēm ſuaȝ ſit moraliter bona vel mala. Rº. paſſio cōſiderari pōt dupliciter. vel vt eſt in genē nature vel inq̄tū eſt in genē moris. p̄mo mō nulli paſſiōi cōuenit ſm ſpēm ſuam eſſe moralr̄ bonam vel malā. ſed nāliter. ſic eni illa paſſio ſm ſpēm ſuam eſt bona que motui vitali cōuenit. vt gaudiū. ⁊ illa mala q̄ ei repugnat vt triſti^a. dicit̄. n. 3° ethi. ꝙ triſticia ſtupefacit ⁊ corrūpit nām habētis. Et ſic dicit̄ 2° ethi^r ꝙ ſm paſſiōes non dicimur ſtudioſi vel praui. nec ſȝ eas laudamur vel vituperamur. 2° v̄o mō. ſ. inq̄tū eſt in genē moris qđ cōuenit ei ex ordine eius ad rōneȝ ⁊ volūtateȝ. ſic aliqua paſſio eſt moraliter bona ſm ſuā ſpēm. vt illa q̄ eſt reſpectu debiti obi in cōparatione ad ordinē ratiōis. Et quia p cōparatiōeȝ ad ordinem ratiōis malum ꝓximi eſt obiectum debitū triſticie. ideo paſſio mie que eſt triſticia de malo ꝓximi ē moralr̄ bona

ſm ſuam ſpẽm. quia etiã expectatũ ꝯniti/
um eſt debitum oſm timoris in ordĩe ad
ratiõem. ideo erubeſcẽtia que ſm Dam.
liº 2º. c. 28º. eſt timor expectati cõuitij: ẽ mo
raliter bona. vnde dicit ibidez ꝙ eſt opti/
ma paſſionũ. quia etiã bonũ ꝓximi eſt in
debitum obiectũ triſticie ꝑ cõparationem
ad ordinẽ ratiõis. ideo inuidia que eſt tri
ſticia de bono ꝓximi: eſt ſm ſuam ſpeciez
moralit̃ mala. h Ric. 3. di. 26. q. i. ar. i. c.

De fortitudine virtute ⁊ eius actu ꝑci
puo. ſ. martyrio. ti. 33.

P Oſtea cõſiderandũ eſt de forti
tudine ⁊ tẽꝑantia. ⁊ ꝑmo de
fortitudine. Circa quam ꝑmo
cõſiderãdum eſt de ipa. 2º de
vitijs oppoſitis. 3º de partibꝰ eius. Cir/
ca ꝑmũ ꝑmo dicendũ eſt de ipa fortitudĩe
2º de ꝑcipuo eiꝰ actu. ſ. martyrio. Cir/
ca ꝑmũ ſciendũ ꝙ vera fortitudo eſt ve/
ra virtus. Eſt autẽ vera fortitudo vt ha/
bet̃ ex 3º ethiᵃ. ꝑ quam qs mediocriter ti
met ⁊ audet ad hoc inclinatus ex habitu.
ꝓpter bonũ finem qui eſt cõſeruatio boni
cõis in ꝑiculis mortis. Aliqs autẽ agenſ
lz fortiter agẽ videat̃. non tamẽ ſm virtu
tem fortiter agit. vnde fortitudo eius non
eſt vera. ſed apparẽs. Põt autẽ fortitudo
dupliciẗ ſumi. Uno mõ ſm ꝙ dicit quã/
dam animi firmitatẽ. ⁊ ſic eſt cõditio cu/
iuſlibet v̾tutis. quia vt dicit̃ 2º ethiᵃ. ad
v̾tutem requirit̃ firmit̃ operari. Alio mõ
ſm ꝙ dicit firmitatẽ aĩ in ſuſtinẽdis ⁊ re
pellendis grauibꝰ ꝑiculis. vnde Tulliꝰ in
ſua rhetori. dicit ꝙ fortitudo eſt cõſidera/
ta periculoꝝ ſuſceptio: ⁊ laborũ ꝑpeſſio. ⁊
ſic eſt ſpãlis virtus non habẽs determina
tã mãm. Item h virtus ꝑficit aĩam ad ſu
ſtinendũ quecũqꝫ ꝑicula: ⁊ nõ ſufficit da/
re fiduciam euadẽdi quecũqꝫ ꝑicula. ſed
hanc ſpũs ſanctꝰ infundit: cõtrariũ timo/
rem excludẽs. ⁊ hiꝰ fiducia ꝑtinet ad for
titudinem que eſt donũ ſpũs ſancti. Ad
hoc nota ꝙ ſm phum. i. de ce. ⁊ mun. no
men v̾tutis refert̃ ad vltimũ potentie. Di
cit̃ autẽ vno mõ potentia nãlis ſm quaz
aliquis reſiſtẽ poteſt corrũpentibus. Alio
mõ ſm ꝙ eſt ꝑncipiũ agendi vt dicit̃ 5º
metha. Et quia hec 2ᵃ acceptio eſt ꝯmu/
nior. ideo nomen virtutis ſm qꝺ dicit vlti
mũ potẽtie talis. eſt cõe. virtus eniz cõiter
ſumpta nihil aliud eſt qꝫ habitꝰ quo quis
bene põt operari. Scdm autẽ ꝙ dicit vl/
timũ potẽtie ꝑmo mõ dicte. q modus eſt
magis ſpãlis attribuit̃ virtuti magis ſpe/
ciali. ſ. fortitudini ad quam ꝑtinet firmi/
ter ſtare cõtra quecũqꝫ repugnantia. vn/
de Sap. 8º vbi dicit̃ ꝙ ſapientia ſobrieta
tem ⁊ prudẽtia docet iuſticiã ⁊ v̾tutem. po
nit̃ virtus ꝓ fortitudine. Eſt autẽ fortitu
do vt dicit̃ 3º ethiᵃ circa timores ⁊ auda
cias q̃ſi cohibitiua timorũ ⁊ moderatiua
audaciarũ. Et qdem circa timores pericu
loꝝ mortis. eſt fortitudo ſimpliciẗ vt vult
Andronicus. circa vero alia eſt fortitu/
do ſm quid. Actus autẽ fortitudinis ꝑn
cipalior eſt ſuſtinere. i. ĩmobiliter ſiſtere in
periculis qꝫ aggredi. vt eniz dicit̃ 3º ethi.
in ſuſtinendo triſtia maxime dicuntur ali
qui fortes.

S Equit̃ videre de 2º. ſ. de martyrio
Circa quod plura querunt̃. ſcꝫ
Utrꝫ martyriũ ſit actus fortitudi
nis. Rndeo ꝙ eſt elicitiue actus fortitu
dinis. ſcꝫ gratuite. quia in martyrio con/
firmat̃ homo in bono virtutis. dum. ſ. fi
dem ⁊ iuſticiã non deſerit ꝓpter iminentia
pericula mortis. Ideo de ipis martyribꝰ
dicit̃ Hebr. ii. Fortes facti ſunt in bello.
Eſt etiam actus iuſticie inquãtum in cãu
neceſſitatis ſuſtinet̃. vt quãdo oportet fie
ri ꝑiudiciũ veritatis iuſticie. que eſt per fi
dem vel per ſuſtinẽtiaz martyrij predicte
veritati teſtimoniũ ferre. tunc enim ſuſti/
nentia martyrij eſt ex neceſſitate legis di
uine. Et per iuſticiam que eſt per fidem. in
telligo omnẽ veram iuſticiam. quia ob/
ſeruatio omis talis iuſticie mediate vl' im
mediate. refert̃ ad fidem formatam. Et
per fidem dirigimur ad talis iuſticie ob/
ſeruãtiam. Poteſt igit̃ dici. ꝙ martyriuz
cõparat̃ ad fidem vt ad finem quo ali/
quis cõfirmat̃. Ad fortitudinez vero vl'
ad iuſticiam: vel ad vtrãqꝫ ſiml'. vt ad ha
bitum eliciẽtẽ. Ad charitatez vero vt ad
imperãtem. ex qua etiam habet ꝙ ſit me/
ritorium. hec Richar. 3º diſ. 33. q. 4. ar.
6. c. Utrũ martyriuz ſit in precepto.
Rndeo martyriũ dicit̃ ſm affirmatiõem
Et ideo pro loco ⁊ tempore eſt in prece/
pto. vt cum quis impugnat̃ vt faciat ali
quid cõtra fidem vel iuſticiam. vel cum
quis videt ꝙ per mortem ſuam poteſt fi/
des vel iuſticia cõſeruari. al's periret. Eſt
etiã qñqꝫ in ꝯſilio. vt qñ eſt impugnatio
ꝑſonal' nõ vl'iſ. nec timet̃ de ſubuerſiõe fidei

vel iuſticie ſi corpus non exponat̃ mor/
ti. Si tamẽ ꝑlatus eccleſie videret ex hoc
ꝙ fugeret. vel ex eo ꝙ ſe nõ opponẽt gra/
ue diſpendiũ in eccl'ia gñari fidei vel iuſti
cie. tũc tenẽt̃ ſe opponẽ. ⁊ morti ſe exponẽ
ne nõ paſtor. ſꝫ mercenari⁹ habẽt̃ ſic fecit
beatus Thomas cantuarieñ. Nũqꝫ autẽ
nec in cõſilio: nec in ꝓcepto. vt qñ homo
nõ videt ꝙ ex ſua morte fidei vel iuſticie
fructus accreſcat. ſm illud ꝓs. Que vtili/
tas in ſanguine meo dum ⁊c̃. Quot ⁊
que ſũt neceſſaria ad ꝑfectionẽ martyrij.
Rñdeo ꝙ tria ſũt: ſicut ex deſcriptione
quam cõiter ponũt magiſtri oſtendit̃. ſ.
ꝙ martyriũ eſt volũtaria ſuſtinẽtia mor/
tis ꝓ Chriſto. Sed beat⁹ Bern. dicit pro
veritate. ⁊ ſumit̃ ex glo. ſup illud ꝓs. Om̃
ꝓpter te morti. tota die. hec autẽ tria ſunt
volũtas patiendi. hanc in puulis innocẽ/
tibus xp̃s ꝓ quo paſſi ſũt cõpleuit. Actu
alis ſuſtinẽtia morti. Et debita cã. Nõ tñ
ꝙ martyriũ dicit̃ triplicit̃. Primo modo
largiſſime. ſ. patiẽtia in paſſiõibus q̃s pa
tit̃ omis qui pie viuit in xp̃o. Et ſic dicit
Augl. in ſermone de beato Laurẽtio. Ois
vita chriſtiani hominis: ſi ſm euangeliũ vi
uat. crux atqꝫ martyriũ eſt. 2° large. ſcꝫ
actualis volũtatis ꝑparatio ad ſuſcipien
dũ ꝓ xp̃o mortem. ſiue ꝓ veritate. ſic ac/
cipit̃ in illa antĥ. O ſanctiſſima aĩa quã
⁊ ſi gladius pſecutoris non abſtulit. pal/
mam tam̃ martyrij nõ amiſit. 3° ſtricte
⁊ ꝓprie. ſ. volũtaria ſuſtinẽtia mortis pro
xp̃o: ſiue ꝓ veritate. ſm ꝙ veritas diſtin
guit̃ in v'itatem vite iuſticie ⁊ doctrine. ſic
ſumit̃ Apocl. 17. Uidi mulierẽ ebriam de
ſanguĩe ſanctoꝝ. ⁊ de ſanguĩe martyꝝ xp̃i
Jeſu. Utꝝ tẽpore legis nãe ⁊ tẽpore le/
gis ſcripte fuerũt aliq martyres. Rñdeo
vt dicit Bern. in q̃dam ep'la. tam hi q ſe/
cuti ſunt paſſionẽ xp̃i. q̃ꝫ hi q ꝑceſſerũt: ſi
ꝓ veritate mortui ſũt: martyres fuerũt. ſꝫ
differẽter. vt eñi dicit Bern. ibidẽ. Mar/
tyriũ temp⁹: cã: genuſqꝫ diſcernũt. Nam
cum martyr ſit idẽ qd̃ teſtis. ⁊ teſtis nõ
dicat̃ ꝓprie niſi teſtificet̃ de re. que fuit. iõ
non fuerũt ita cõpetentes martyres vete/
ris teſtamẽti: ſicut noui. Genus etiaꝫ ſiue
forma diſcernit inter ip̃a quia martyres
veteris teſtamẽti paſſi ſunt vel ꝓpter inui
diã. vt Abel. vel ꝓpter doctrinã. q: redar/
guebant opera tyrannoꝝ. vt yſaias. Jere
mias. ⁊ alij plures. Sed martyres noui
teſtamẽti paſſi ſũt quia fidem negare no/
luerũt. Et quia q̇dam martyres veteri te/
ſtamẽti cõueniunt in forma cũ martyrib⁹
noui teſtamẽti vt ſancti Machabei. q paſ
ſi ſunt. quia deũ celi ⁊ legem ſuã noluerũt
negare ⁊ ꝑuaricari. ideo de eis eccl'ia ſo/
lennizat. Utꝝ defenſio rei tẽporalis ſit
iuſta cauſa martyrij. Rñdeo circa huiuſ/
mõi tẽporalia tria poſſũt cõſiderari. ſ. iuſti
cia poſſidẽdi. ⁊ vtifruẽdi. ⁊ actus poſſidẽ/
di ⁊ vtifruẽdi. ⁊ iniuſticia vtrũqꝫ impu/
gnãdi. Et q̇dem iuſticia eſt quid ſp̃uale.
Iniuſticia v̓o eſt defectus eius. Actus ãt
tẽporalis eſt ſingulariũ perſonaꝝ. Dicen
dum g̃ ꝙ legitima cã exponẽdi ſe marty/
rio eſt defenſio iuſticie ex parte ſuſtinenti.
Et obuiatio iniuſticie ex parte inferentis
referẽdo in deum. ſm illud Eccl. 4. Uſqꝫ
ad mortem certa ꝓ iuſticia. hoc eſt veꝝ ꝑ
cipue quãdo iuſticia ptinet ad eccleſiam:
vl' rẽpublicã. vel miſerabilem pſonam. ſic
oppoſuit beat⁹ Tho. iniuſticie regis. Act⁹
vero vtifruẽdi ꝓut reſpicit ſingularẽ per/
ſonam que victũ aliũde poteſt habere: nõ
eſt ita iuſta cauſa exponẽdi corpalem vi/
tam. Utꝝ aliquis poſſit eſſe martyr oc
cidẽdo ſe. Rñdeo aliquis põt ſibi mortẽ
inferre triplici motiuo. Primo ex deſpera
tiõe. vt cum imaginat̃ aliq̃d terribile ſibi
ſupuenire. qd̃ putat p mortem euadere.
2° ex verecũdia alicui⁹ fame quã vult
per morteꝫ purgare. Et vtroqꝫ modo non
martyriũ: ſed magis ſuppliciũ debet dici.
3° ex vitij deteſtatiõe. Et q: talis mors
poteſt fieri aliquãdo inſtinctu ſp̃us ſancti.
aliquãdo ex illuſiõe diaboli. ideo dubita
tur de ip̃a. ſi tam̃ facta ſit ex inſtinctu ſpi/
ritus ſancti eſt martyriũ. vt patet ĩ Sam/
pſone Judicl. 16. Si autẽ ex illuſiõe dia/
boli: eternũ eſt ſuppliciũ. ⁊ hec ſñia habet̃
ex v'bis Augl. i. de ci. dei.

De timore. intimiditate ⁊ audacia. ti. 34

DEinde cõſiderãdum eſt de vi/
tijs oppoſitis fortitudini. ⁊ pri
mo de timore. 2° de intimidita
te. 3° de audacia. Circa pri
mũ. ſ. timorẽ querunt̃ plura. ſ. Utrũ ti/
mor ſit peccatũ. Rñdeo timor inordina/
tus eſt peccatũ. vt quãdo appetit⁹ ꝑ timo/
re fugit ea que ratio dictat eſſe ſuſtinenda
ſiue proſequenda. vel deſiſtit ab his que
proſequi debet. Unde Math. x°. Nolite
timẽ eos q occidũt corp⁹. Qui v̓o refugit

illud qđ eſt ſm rōnem fugiēdū nō eſt in-
ordinat⁹ nec eſt pctm̄. Utrū pctm̄ timo-
ris opponatur fortitudini. R° timor inordi-
nat⁹ includitur in q̄libet pctō vt auarus ti-
met amiſſiōem pecuīe. ⁊ intpat⁹ amiſſiōē
voluptatis. ⁊ ſic de alijs. ſed timor p̄cipu-
us eſt periculorū mortl. vt pbatur 3° ethi.
⁊ ideo inordīatio talis timoris opponitur
fortitudini que eſt circa pericula mor-
tis. pter qđ etiam anthonomatice dicitur
timiditas opponi fortitudini. vt etiā vult
phs 2° ⁊ 3° ethi. Utrū timor ſit pecca-
tū mortale. Rn̄deo inordīatio timoris
qn̄q3 cōſiſtit tm̄ in appetitu ſenſitiuo. ⁊ ſic
eſt tm̄ venialis. qn̄q3 attingit appet. tū ra-
tionalē: q dicitur volūtas. ⁊ tunc quādoq3
eſt mortalis. vt cum qs pter timorem ſic
eſt diſpoſitus vt faciat ꝯtra dei p̄cepta. vn̄
⁊ timidis debetur pena inferni. ſm illud
Apocl. 21°. Timidis pars erit in ſtagno
ignis. ⁊c. Qn̄q3 eſt venialis. vt cū qs timo-
re retrahitur a bono: qđ eſt de perfectiōe cō-
ſilij. Qn̄q3 vero nō eſt pctm̄. vt cum quis
habet rōnabilem cām timoris ſm Tho.
2ª 2e. q. 125. ar. 1. ⁊ 2. ⁊ 3. c. ⁊ Alex. an 2. t
2. c. de timore. ar. 2. c. Utrū timor excuſet
a pctō. Rn̄deo ſi qs pter timorē vt fugi-
at mala ſm rōnem magl fugiēda: non re-
fugit mala min⁹ fugienda: non eſt pecca-
tū. ſicut mors corpalis magis eſt fugien-
da q̄3 amiſſio rerū. Si qs autē pter timo-
morem ecōtrario faceret: totaliter excuſa-
ri a peccato nō poſſet. quia talis timor in-
ordinat⁹ eſſet. peccatū tamē eius diminui-
tur. quia min⁹ eſt volūtariū qđ ex timo-
re agitur. vnde 3° ethi. phs dicit hi⁹ que fi-
unt ex timore ſunt ex volūtario ⁊ inuolū-
tario mixta. vn̄ đ. 1. q. 1. cōſtat. dicitur q vim
paſſus ⁊ inuitus ab hereticl ordinatus:
colorem excuſatiōis habet. Ulteri⁹ ad
pleniorem euidētiam hui⁹ materie notan-
dū q duplex eſt metus: ſiue timor. Unus
eſt timor iuſtus ſiue pbabilis. Alter ē nō
pbabilis: ſiue leuis. Probabilis eſt q ca-
dit in virū cōſtantem ⁊ animoſū. ⁊ h̄ ex-
cuſat: vt metus grauis damni rerū. Et ſm
Hoff. graue damnū rerū dicitur damnum
omniū rerū vel maioris ptis. ar. ff. de ex-
cuſa. tu. l. pter litem. Et metus mortl ſtri-
cte ſeruitutis. cruciatus corpis. minarū.
quādo. ſ. perſona potens minatur magnū
malū. ⁊ veriſilē eſt q īplebit illđ. Bern.
tamē dicit q relinquitur arbitrio iudicis an
mine vel potentia homis ſint iuſta cauſa
timoris. ff. ex qui. ca. ma. l. 2. Et metus ex-
cōicationis. extra de reſti. ſpol. olim inter
te p abbatia. ſm Hoſtl. Hoff. vero dicit
q metus excōicatiōis non excuſat. aut
enim eſt iniuſta. ⁊ ſic non ligat apud de-
um. Aut eſt iuſta. ⁊ tunc imputet ſibi q
ſic meruit excōicari. Leuis metus eſt qui
cadit in virum puſillanimē. ⁊ hic non ex-
cuſat. vnde nō excuſat in mr̄imonio. ext̄
de ſponſa. veniens. Nec in voto. extra qui
cleri. c. vlti. In electiōe tamē excuſaret ⁊
eam vitiat. hec Hoff. ⁊ Bern. ext̄ de his
que vi. c. penultl. ⁊ qui cleri. c. vlti. Itē
nota ſm Hof. 5. q. 6. c. 1. q metus damni
excuſat in dato: quia repetitur. Et in pmiſ-
ſo: quia non ſoluitur. Et in remiſſo: quia pe-
titur. ſed non excuſat in cōmiſſo: quia ob
metū damni nō debet mortale cōmitti qn
potius debēt mala omia tolerari. 22. q. 5.
ita ne. Inſup nota. q cum qs incidit me-
tum ſine culpa: ſbuenitur ſibi. Et ea que per
metum facta ſūt. ſi ſint perfecta reſcindūtur
p actiōem qđ me. cau. quia pbato metu:
reſtituitur qđ dedit. Si vero ſint imperfecta
reſcinduntur p exceptiōem. quia abſoluetur
a pmiſſo. ff. qđ me. cau. l. metum. Si autē
incidit ex culpa ſua ſic non ſubuenitur ſibi
niſi in caſib⁹ de qbus dictū eſt. ſ. li°. 1. ti. de
iuramento. ar. 7. q. 8. circa fi.

SEquitur videre de 2°. ſ. de intimidi-
tate de qua queruntur plura. ſcil3
vtrū ſit pctm̄. Rn̄deo q eſſe im-
pauidū eſt vitioſum. ſiue cauſetur ex defectu
amoris. vt cum quis min⁹ debito amat
vitam ppriam. ⁊ ea que ordinantur ad eā
ſiue cauſetur ex elatiōe animi de ſe p̄ſumen-
tis ⁊ alios cōtemnētis. ſiue cauſetur ex ſto-
liditate que tamē ſi ſit inuincibilis excu-
ſat a peccato. Utrū intimiditas oppona-
tur fortitudini. Rn̄deo q ſic. vt dicitur 4°
ethi. ⁊ hoc pter defectum timoris inq̄3-
tum non timet quod timere oportet. ſicut
timiditas opponitur fortitudini p exceſſū ti-
moris inq̄3tū. ſ. timet vbi nō o3.

SEquitur videre de 3°. ſc3 de auda-
cia. Circa quam ſciēdum q au-
dacia eſt vitioſa ſm qđ dicit ex-
ceſſum paſſiōis que dicitur audacia. vnde
Eccl. 8°. Audacis ſocietas diſſuadetur. cum
audace inquit nō eas in via. vnde patet
q opponitur fortitudini que eſt circa timo-
res ⁊ audacias. vt dictū eſt. ſ.

De ptibus fortitudinis in cōi.ti.35.

Poſtea cōſiderandū eſt de partibus fortitudis.⁊ pmo in cōi. 2° in ſpāli. Circa pmū ſciendū q̄ Tullius i rhetorí. ſua ponit 4^{or} ptes fortitudinis.ſ.magnificētiaꝫ. patientiā.fidētiam.⁊ pſeuerātiam. Ad cui^{9} euidentiā ſciēdū q̄ fortitudini ꝫ qō eſt v̄tus ſpālis nō pñt aſſignari ptes ſbiectiue.qꝛ nō diuidit̄ in multas v̄tutes ſpē differētes.qꝛ eſt circa mām valde ſpālem Aſſignant̄ aūt ei ptes q̄ſi integrales.⁊ potentionales. Integrales qdem ſm ea que oꝫ ꝯcurrē ad actum fortitudis.potentionales v̄o ſm ea q̄ fortitudo obſeruat circa difficillima.ſ.mortis picula. Alique āt alie v̄tutes obſuāt̄ circa q̄ſdam alias materias min^{9} difficiles.q̄ qdem v̄tutes adiungūt̄ fortitudini ſic̄ ſecūdarie pncipali. Sicut aūt dictū eſt.ſ.duplex eſt act^{9} fortitudinis.ſ. aggredi ⁊ ſuſtinē. Ad pmum duo requirūt̄ quoꝝ vnū ptinet ad ppationē.vt.ſ.aliqs pmptū habeat animū ad aggrediendū. 2^{m} ad opis executiōeꝫ ſ.ne deficiat in executiōe eoꝝ q̄ fiducialit̄ inchoant̄. Q̄tū ad pmū ponit Tulli^{9} fidentiā. Q̄tū ad 2^{m} magnificentiā. h̄ igit̄ duo ſi coartent̄ ad picula mortis:erūt q̄ſi ptes integrales fortitudinis. Si aūt referant̄ ad aliq̄s maťias min^{9} difficiles.adiungent̄ ei ſic̄ ſecūdarie pncipali. ſic̄ magnificētia 4° ethi^{z} ponit̄ circa magnos ſūptus. Magnanimitas aūt q̄ videt̄ idem eſſe fidētie:circa magnos honores. Ad actum etiā ſuſtinēdi duo requirūt̄. Unū eſt qō p̄ difficultate nō deficiat. Alteꝝ eſt ne ex diuturnitate deſiſtat. Q̄tum ad primū ponit patientiā. Q̄tū ad 2^{m} pſeuerantiā. h̄ etiam duo ſi coerceant̄ ad ppriam mām fortitudis:erunt q̄ſi ptes integrales eius. Si aūt ad q̄ſcunq̄ maťias min^{9} difficiles referant̄:erūt v̄tutes a fortitudine diſtincte.⁊ tñ adiungent̄ ei ſic̄ ſecūdarie pncipali. Ad has etiam p̄dictas 4^{or} partes fortitudis reducūt̄ alie ab aliȷ̄s poſite

De magnanimitate ⁊ vitiȷ̄s oppoſitȷ̄.ti.36.

Deinde cōſiderandū eſt de partibus fortitudis in ſpāli. Et p̄ de magnanimitate quā phus ponit in loco fidētie. Et p̄ de ipſa. 2° de pſumptiōe. 3° de ambitiōe. 4° de inani gloria. 5° de puſillanimitate. h̄ eni 4^{or} opponunt̄ magnanimitati. Circa pmum ſciendū q̄ hec virtus vt habet̄ 4° ethi^{z} eſt circa magnos honores. Eſt autē ⁊ alia v̄tus circa honores mediocres que eſt innomiata. Nomiat̄ aūt ex ſuis extremis que ſūt philothimia.i.amor honoris ⁊ aphilothimia.i.ſine amore honorȷ̄. Laudat̄.n.qñq̄ qui amat honorem. qñq̄ āt q non curat de honore. put.ſ.vtrūq̄ moderate fieri pōt. Pertinet aūt ad magnanimitatē fidentia quā Tullius ponit. qa magnanimitas eſt pprie circa ſpem alicuius ardui. Fiducia aūt importat q̄ddam robur ſpei puemens ex aliqua cōſideratiōe que facit vehemētem opinionē de bono aliquo aſſequēdo. Securitas v̄o que dicit pfectam qetem animi a timore imediate ptinet ad fortitudinēꝫ. Cōſiderādum tñ eſt q̄ ſicut ſpes eſt cauſa audacie. ita timor eſt cā deſperatiōis. Et ideo ſicut fiducia ex cōſequenti ad fortitudinē ptinet inq̄ꝫtum vtit̄ audacia.ita ⁊ ſecuritas ex cōſeqnēti ptinet ad magnanimitatē in q̄ꝫtum repellit deſperatiōem.

Sequit̄ videre de 2°.ſ.de pſumptione. Circa quam ſciendū q̄ opponit̄ magnanimitati p exceſſū. vñ 2° ⁊ 4° ethi^{z} dicit̄ q̄ magnanimitati per exceſſū opponit̄ caym^{9} vel ventoſus quē dicimus pſumptuoſū. vt.n.dictum eſt.ſ. magnanimitas cōſiſtit in medio ſm pportiōem ad ppriam facultatem.nō.n.in maiora tendit q̄ꝫ cōueniant ſibi. pſumptuoſus aūt ſm pportiōem ſue facultatȷ̄ excedit. Uitioſū āt eſt ⁊ pctm̄ q̄i excedēs ꝯ nālem ordinē q̄.ſ.aliqs aſſumat ad agendū ea q̄ pferūt̄ ſue v̄tuti.qō ptinet ad rōneꝫ pſūptiōis.ſic̄ ⁊ ipm nomē maīfeſtat. vnō pꝫ q̄ eſt pctm̄. Si obȷ̄cit̄.qꝛ pſūptio ponit̄ ſpēs pcti in ſpm̄.ſ.qō nō opponit̄ magnanimitati:ſed magȷ̄ charitati.g̃ ⁊c̄. R^{o} nō q̄libet pſūptio ponit pctm̄ in ſpm̄.ſ.ſed illa q̄ qs diuinam iuſticiā ꝯtemnit ex inordinata ꝯfidētia diuine mie. Et talis pſumptio rōe m̄e.ſ.inq̄ꝫtū p eam ꝯtemnit̄ aliqd diuinū:opponit̄ charitati. vel poti^{9} dono timorȷ̄.cui^{9} eſt deū reuereri. Inq̄ꝫtū tñ talis ꝯtempt^{9} excedit pportōeꝫ pp̄e facultatis p̄t opponi magnanimitati. Nō tñ q̄ nō mltū ſolet dici qs pſūptuoſus ſi i aliq̄ modico ppas virel excedat.ſi tñ dicat̄ talis pſūptio nō opponit̄ magnanimitati ſ illi v̄tuti q̄ ē circa mediocres honores.

SEquit̄ videre ꝺe 3°.ſ.ꝺe ambiti-
one. Circa quam ſciendū ꝙ am
bitio opponit̄ magnanimitati p
exceſſū. Importat enī inordinatū appeti-
tū honoris. hoc aūt cōtingit triplr. Uno°
p h ꝙ appetit teſtimoniū ꝺe excellē^a quā
nō hȝ. Alio mō p hoc ꝙ ſibi cupit fiēi ho
norē non referēdo in ꝺeum. 3° mō per h
ꝙ appetitus eius in honore quieſcit. non
referēs eum ad alioꝝ vtilitateȝ. In tantū
enī ꝺebet teſtimoniū alioꝝ ꝺe ei⁹ excellētia
placere: inq̃tuȝ aliȷ̈s ex hoc pōt ꝓdeſſe.
vnde pȝ ꝙ ambitio eſt ſemp pctm̄ qꝺ etiā
pȝ ex hoc ꝙ repugnat charitati. ſm illud
i. Cor. iz°. Charitas nō eſt ambitioſa.

SEquit̄ videre ꝺe 4°.ſ.ꝺe inani glo
ria. Et circa hanc querunt̄ plu-
ra.ſ. Utꝝ appetitus glie ſit pctm̄.
R°. appetit⁹ glorie ꝺe ſe nō nomiat aliqd
vitioſuȝ. vt enī ꝺicit Tullius i ſua rheto.
Gloria eſt frequēs ꝺe aliquo fama: cum
laude. Et Ambr. Ꝺ glori eſt clara cum
laude noticia. Appetē autē laudabileȝ fa-
mā non eſt pctm̄ quimo videt̄ eſſe lauda
bile ſm illud Eccl. 41°. Curam habe ꝺe bo
no nomie. Ro. iz°. Prouidētes bona nō
ſolū coram ꝺeo ſed etiā corā hominibus.
Sciendū aūt ꝙ ad pfectiōem homīs pti
net: ꝙ ipē ſe ꝯgnoſcat. ſed nō ꝙ recogno
ſcat̄ ab aliȷ̈s. Et ideo p ſe nō eſt appetēda
pōt tn̄ appeti inquātuȝ eſt aliqd vtile. ſcȝ
vel ad hoc ꝙ aliȷ̈ ꝓficiāt ex bono qꝺ co-
gnoſcūt in alio. vel ad hoc ꝙ ipē homo in
bonis que i ſe ꝯgnoſcit p teſtimoniū alio
rū ſtudeat pſeuerare ꝛ ad meliora ꝓfice-
re. Et ſm hoc laudabile eſt ꝙ curā habe-
at ꝺe bono nomie. non tn̄ ꝺelectet̄ inanit̄
in hominū laude. ſic.n. ꝺic̄ Aug. 5° ꝺe ci.
Sanius videt q laudis amorē vitiuȝ eſſe
ꝯgnoſcit. Appetit⁹ aūt inanis glie vitium
import at. Nam q̊dlibet vanū appetē viti
oſuȝ eſt ſm illud ps. Ut qd ꝺiligitis va. ꝛ
que. mēda. Pōt aūt ꝺici vana glia tripli
citer. Uno mō ex pte rei ꝺe qua qs gliam
querit. vt ꝺe eo qꝺ non eſt glia ꝺignū. ſic̄
ꝺe aliqua re fragili ꝛ caduca. Alio mō:
ex pte eius a q̊ gloriā querit. vt hois cu-
ius iudiciū nō eſt certū. 3°° ex pte eius q
gloriā appetit. q.ſ. appetitū glorie ſue nō re
fert in ꝺebitū finem. vt ad honorē ꝺei. vel
ſalutem ꝓximi. h Tho. z^a z^e. q. izz. ar. i.
c. ꝛ cōuenit cum eo Alex. an. z. t. z. c. ꝺe in
ani gloria. Utꝝ inanis glia opponatur
magnanimitati. Rndeo ꝙ ſic. vt eniȝ ꝺi-
ctum eſt. Gloria eſt qdam effectus hono
ris ꝛ laudis. Ex hoc enī ꝙ aliqs laudat̄
vel ei reuerētia exhibet̄ clarus in noticia
alioꝝ reddit̄. Et quia magnanimitas eſt
circa honores: ꝯſequēs eſt ꝙ ſit circa glo
riam. vt.ſ. ſicut honore ita ꝛ gloria mode
rate vtat̄. ꝛ ideo inordinat⁹ appetit⁹ glo-
rie opponit̄ magnanimitati ꝺirecte.
Utꝝ inanis gloria ſit pctm̄ mortale. R°
ex hoc aliqꝺ pctm̄ eſt mortale ꝙ cōtrari-
atur charitati. hoc autē pctm̄ ſm ſe nō vi
ꝺet̄ cōtrariari ꝺilectiōi ꝓximi ſed pōt cō-
trariari ꝺilectiōi ꝺei ꝺupliciter. Uno modo
rōne eius ꝺe quo qs gloriat̄. vt ꝺe aliquo
qꝺ cōtrariat̄ ꝺiuine reuerētie. ſm illud. i.
Cor. 4°. Quid gloriaris q̃ſi non acceperis.
Alio mō ex pte gloriātis q.ſ. in glia tanq̃
in vltimo fine quieſcit. ꝓ quo etiā ꝯſequē
ꝺo non p̄termittit facere: etiā ea que ſunt
cōtra ꝺeum. ꝛ vtroq; mō eſt pctm̄ morta-
le. Si autē amor hūane glorie lȝ ſit inanis
neutro p̄dictoꝝ modoꝝ repugnet chari-
tati: eſt venialis. Unde Criſo. ꝺicit ſuper
Math. ꝙ inanis gloria etiā locum hȝ in
ſeruis xp̄i. in qbus tam̄ nulluȝ eſt peccatū
mortale. hec Tho. Itē ſm Alex. an. in
anis gloria erit venialis. tum ꝓpter ſurre-
ptiōem. tū ꝓpter maximā cōcupiſcētie ꝓ-
nitatem. ſignat̄ eniȝ per puluerē ꝺe q̊ ꝺici-
tur Math. x° aplis Excutite puluē. ꝺe pe
di. ve. Unde ꝺicit Greg. Predicatio vix
ſine aliqua mixtiōe pulueris tranſit. pre-
dicans enī: aut ad indignatiōem trahit̄.
ſi cōtemnit̄. aut ad inaneȝ gloriā: ſi ab au
ditorib⁹ honorat̄. Conſtat autē ꝙ apli a
perfectiōe ꝓpter hi⁹ inanē gloriā non ca-
ꝺebant. Quot ꝛ que ſūt filie inanis glo
rie. cum ſit vitiū capitale. vt habituȝ eſt. ſ
Rndeo ꝙ ſūt. 7. ſm Greg. 3i° moral.ſ.
inobedientia. iactantia. hypocriſis. cōten-
tio. ptinacia.ſ. ꝓprie ſnīe. ꝺiſcordia.ſ. volū
tatis ab aliȷ̈s. ꝛ nouitatū p̄ſūptio. Nō.
ꝙ iactantia vt ꝺictuȝ eſt. ſ. ponit̄ inter ſpe
cies ſuperbie quo ad interiorē eius cauſā.
que eſt arrogātia. Iactantia vō exterior
vt ꝺicit̄ 4° ethi^r ordinat̄ qn̄q; ad lucrū.
ſed ſepius ad honorē vel gliam. Et ſic ori
tur ex inani gloria.

SEquit̄ videre ꝺe 5°.ſ.ꝺe puſillani-
mitate. Circa quaȝ ſciendū ꝙ ꝺi
recte opponit̄ magnanimitati ſm
ꝺefectum. quia ſicut magnanimus ex aīo
magnitudīe ad magna tendit. ita puſilla
nimis a magnis ex aī puitate recedit. ſic̄ āt

per p̄ſumptiõem aliquis excedit ꝓportio-
nem ſue potẽtie. dum nitit̃ ad maiora: q̃z
poſſit. Ita etiã pufillanimis deficit a pro
portiõe ſue potẽtie. dum recuſat in illő ten-
dere: qđ eſt cõmenſuratũ ſue potẽtie. ⁊ iđ
ſicut p̄ſũptio ẽ pctm̃: ita ⁊ puſillanimitas.

De magnificẽtia ⁊ ꝑuificẽtia. ti. 37.

Poſtea cõſiderandũ eſt de ma-
gnificentia ⁊ ꝑuificẽtia. Circa
qđ ſciendũ ꝙ mã magnificen
tie ſũt magni ſumptus vt vult
phs 4° ethi. q2 intendit ad aliquod ma
gnũ opus faciẽdum. ⁊ reqrit ꝓportiona-
tos ſumpt9. Põt etiã dici mã magnificẽ-
tie ipa pecunia qua vtit̃ ad faciendũ ma-
gnos ſumpt9. ⁊ amor pecuie qua magni
ficus moderat̃ ne magni ſũpt9 impendãt̃
Opponit̃ aũt ei ꝑuificẽtia ſm phm 2° ⁊
4° ethi. magnific9. n. vt habet̃ ex 4° ethi
p̄ncipalit̃ intendit magnitudinẽ opis. ⁊
ſecũdario magnitudinẽ ſumpt9 quaz vi-
tat vt magnũ faciat opus. Paruific9 aũt
ecõuerſo. p̄ncipaliter intẽdit ad ꝑuitatem
ſumpt9. ⁊ per ꝯñs paruitatẽ opeꝝ. ⁊ ſic de
ficit a ꝓportiõe. que debet eſſe ſm ratiõez
inter ſũptus ⁊ op9. ⁊ ita eſt vitioſus.
Paruificẽtie aũt opponit̃ vitium q̊ quis
expendit vltra debitum modũ. Et dr̃ gre-
ce bonauſia a furno dicta. quia. ſ. ad mo
dũ ignis qui eſt in furno cõſumit omia.
vñ latine põt cõſũptio dici.

De patiẽtia ⁊ longanimitate. ti. 38.

Deinde cõſiderandũ eſt de pati
entia. Circa quã ſciendũz ꝙ
patiẽtia q̃ztum ad hitum poni
tur vtus ꝑ quam mala equo
aio toleram9. vt dicit Augl. li° de patiẽtia.
Q̃tum ad delectationẽ quam hz in actu
ponit̃ inter fruct9 Gal. 5° ⁊ p̄cipue q̃ztum
ad hoc ꝙ anim9 ꝑ patientiaz p̄ſeruat̃ ne
triſticia obruat̃. per h̄ aũt ẽ qđ dr̃ Jaco.
i. Patiẽtia opus ꝑfectum hz. habet̃ ꝙ pa
tientia eſt ꝑfectior ſm qđ aliĳs vtutibus
ſ. q̃ztum ad tolerãtiam aduerſoꝝ. nõ autẽ
ꝙ ſit ꝑfectior ſimplicit̃. Cauſat̃ aũt patiẽ
tia ſm ꝙ eſt virtus a charitate ſm illud
i. Corl. i3°. Charitas patiẽs eſt. hec aũt ha
beri nõ põt niſi per grãm. ſm illud Ro. 5
Charitas dei diffũ. eſt in cor. noſtris per
ſpm̃ ſanctũ qui datus eſt nobis. vnde pz

ꝙ patiẽtia ſine auxilio grẽ nõ habet̃. Nõ
eſt aũt patiẽtia idem qđ longanimitas.
Sicut. n. magnanim9 tendit ĩ magna. ſic
⁊ longanimis tendit in aliqđ qđ diſtat ĩ
longinquũ. Et ideo ſicut magnanimitas
magis reſpicit ſpem tendẽtem in bonũ q̃z
audaciã vel timorem vel triſticiã que re-
ſpicit malũ. ita ⁊ longanimitas. vnđ ma-
gis videt̃ cõuenire cũ magnanimtate q̃z
cum patientia. Scđm tñ ꝙ ſub rõne ma
li cõtriſtantis reſpectu cui9 eſt patiẽtia p̄t
cõprehendi ⁊ dilatio boni ſperati que per
tinet ad longanimitatẽ. Et labor quez ſu
ſtinet homo in cõtinuata executiõe opeꝝ
boni q ꝑtinet ad cõſtantiã tã longanimi
tas q̃z cõſtãtia cõprehendũt̃ ſb patiẽtia.

De ꝑſeuerãtia ⁊ cõſtantia ⁊ vitĳs op-
poſitis. titulus 39.

Poſtea cõſiderandũ eſt de pſe-
uerãtia. Et p̊ de ipa. 2° de vitĳs
oppoſitis. Circa p̄mũ ſciendũ
ꝙ ꝑſeuerãtia eſt q̄dam virtus
ſpãlis ad quam ꝑtinet in operi
bus vtuoſis diuturnitatẽ ſuſtinẽ. ꝓut eſt
necẽ. vnde dicit Tulli9 in rhetoꝛ. ſua ꝙ ꝑ
ſeuerãtia eſt in rõne bene cõſiderata. ſta-
bilis ⁊ ꝑpetua ꝑmanſio. Qñ aũt dic̃ Au-
guſt. li° de ꝑſeuerãtia. ꝙ nullus põt dici ꝑ
ſeuerãtiam hr̃e dũ viuit niſi ꝑſeueret uſq3
ad mortem. ſumit ꝑſeuerãtiam ꝓ actu ei9
cõſũmato. Cõueniunt aũt cõſtantia ⁊ ꝑ-
ſeuerãtia in fine. q2 ad vtrũq3 ꝑtinet ĩ ali
quo bono firmit̃ ꝑſiſtere. Differũt autez
q2 ꝑſeuerãtia ꝓprie facit ꝑſiſtere cõtra dif
ficultatẽ que ꝓuenit ex diuturnitate act9
Cõſtantia võ cõtra difficultatem que ꝓ-
uenit ex aliĳs impedimẽtis exterioribus.
Querit̃ aũt vtꝝ ꝑſeuerantia indigeat
auxilio grẽ. Rñdeo ꝙ ſic. vnde Augl. li°
de ꝑſeuerantia dicit. Aſſerim9 eſſe donum
dei ꝑſeuerãtiam: q̃ vſq3 in finem ꝑſeverat̃
in xp̄o. Ut. n. pz ex p̄dictis ꝑſeuerãtia dici
tur dupliciť. vno mõ ꝓ hitu ꝑſeuerantie
ſm ꝙ eſt virtus ⁊ ſic indiget dono habi-
tualis grẽ ſic ⁊ cetere vtutes infuſe. Alio°
ꝓ actu ꝑſeuerantie vſq3 ad mortẽ duran
te. Et ſm hoc indiget nõ tñ grã hituali.
ſed etiam gratuito dei auxilio cõſeruanti
hominẽ in bono vſq3 ad finem vite. quia
cum liberũ arbitriũ de ſe ſit vertibile. ⁊ h̄
non tollat̃ ei per grãm hitualem p̄ſentis
vite. non ſbeſt ꝑtãti liberi arbitrĳ etiam ꝑ

gr̃am informati: vt ſe imobilit̃ i bono ſta
tuat. lꝫ in ei⁹ ptãte ſit ꝙ hoc homo eligat.
pleruq̄ꝫ. n. eſt in ptãte nr̃a electio: nõ autēꝫ
executio. h̃ Tho. 2ᵃ 2ᵉ. q. 137. ar. i. 7. 4. c.

SEquit̃ vidẽ de 2°. ſ. de vitijs oppo
ſitis pſeuerãtie. ſ. de mollicie ⁊ p/
tinacia. De mollicie igit̃ ſcien
dũ ꝙ opponit̃ pſeuerãtie vt vult pħus 7°
ethi². dicit̃ aũt ꝓprie ẜm pħm mollis qui
recedit a bono ꝓpt̃ triſticias cauſatas ex
defectu delectationũ q̃ſi cedens debili mo/
uenti. Sed obijcit̃. q2 ſup illud. i. Cor.
6°. Nec adulteri nec molles. dic̃ glo. i. mu/
liebria patiẽtes. ſed hoc opponit̃ caſtitati
g̃ 2c̃. R° p̃dicta mollicies dupliciẗ cauſat̃
Uno mõ ex cõſuetudine. cũ eni aliqs cõ/
ſueuit voluptatib⁹ frui: difficilius põt eis
carere. Alio mõ ex nãli diſpoſitiõe. q2. ſ.
habet animũ min⁹ cõſtantem ꝓpter ꝯple
xionis fragilitatẽ. ⁊ ſic cõparat̃ femĩa ad
maſculos. vt dicit̃ 7° ethi². Et iõ illi q mu
liebria patiũt̃ dicũt̃ molles q̃ſi effecti mu
liebres. Primo° mollicies opponit̃ pſeue/
rantie. 2° mõ caſtitati. De ptinacia aũt
ſciendũ ꝙ opponit̃ pſeuerãtie. vt vult Tul
lius in rheto. ſua. ſicut. n. dicit Iſiõ. li. ethi.
Pertinax dicit̃ q eſt imprudẽter tenens:
q̃ſi oĩno tenax. ⁊ idem dicit̃ ptinax. q2 in
ſuo ꝓpoſito ad victoriam pſeuerat. pſeue/
rat. n. in ꝓpria ſnĩa plus q̃ꝫ optet. mollis
minus q̃ꝫ optet. pſeuerãs aũt q̃ tũ oꝫ.

De temperãtia ⁊ intẽperantia ⁊ ſenſi/
bilitate. titulus. 40.

COnſequẽter cõſiderãdum ẽ de
temperãtia. ⁊ p̃mo de ip̃a: p⁹ea
de ptibus eius. Circa p̃muꝫ p̃
dicendũ eſt de tẽperãtia. 2° de
vitijs oppoſitis. Circa p̃mũ ſciendũ ꝙ
nomẽ temperãtie dupliciẗ ſumi põt. Uno
mõ ẜm cõitatẽ ſue ſignificatiõis. ⁊ ſic eſt
virtus generalis. q2 ſignificat quandam
temperiẽ. i. moderatiõem quã rõ ponit in
hũanis operib⁹ ⁊ paſſiõibus qõ eſt cõe ĩ
omĩ morali virtute. Alio mõ anthono/
matice ẜm qõ refrenat appetitũ ab his q̃
maxĩe alliciũt ip̃m. ⁊ ſic eſt ſpãlis virt⁹ vt
pote habẽs mãm ſpãlem. Eſt. n. circa dele
ctatiões maxias cuiuſmõi ſũt delectatio/
nes tactus. ſ. ciboꝝ ⁊ potuũ ⁊ venereoꝝ.
nõ eſt aũt circa delectatiões alioꝝ ſenſuũ
p̃ncipaliẗ ſed ex ꝯñti. ſ. inq̃tum referunt̃
ad delectatiões tactus.

SEquit̃ vidẽ de 2°. ſ. de vitijs oppo
ſitis temperãtie. circa qõ ſciendũ
ꝙ opponit̃ ei intẽperãtia ẜm ex/
ceſſum. ⁊ eſt vitiũ maxĩe exprobrabile. vt
vult pħs 3° ethi. ꝑ eo qõ eſt circa delecta/
tiões cões nobis ⁊ brutis. ⁊ põt aliqñ eẽ
pctũ mortale. aliqñ veniale: vt p ſe patet.
Opponit̃ etiam ei inſenſibilitas ẜꝫ defectũ
vt vult pħs 2° ⁊ 3° ethi². ſi qs. n. intantũ
delectationẽ refugẽt ꝙ nccĩa ad cõſerua/
tiõem nature indiuidui vel ſpẽi p̃termitte
ret. peccaret q̃ſi repugnãs ordini nãli. ⁊ h̃
ptinet ad vitiũ inſenſibilitatis. Sciendũꝫ
tñ ꝙ ab hi⁹ delectatiõib⁹ ꝯſequẽtibus hi⁹
operatiões. qñqꝫ eſt laudabile vel etiã ne
ceſſariũ abſtinẽ ꝓpter aliquẽ finem vt ꝑ/
pter ſanitatem corpalem vel ꝓpter alicui⁹
officij executiõem vel ꝓpter aĩe recipien/
dam ſalutẽ. vel ꝓpter diuinoꝝ cõtempla/
tionẽ. nec aliqõ p̃dictoꝝ ptinet ad inſenſi
bilitatem. q2 ſũt ẜm rectã rõneꝫ.

De partib⁹ temperãtie in cõi. ti. 41.

DEinde cõſiderandũ eſt de parti
bus temperãtie. ⁊ p̃mo in cõi.
2° in ſpãli. Circa p̃mũ ſcien
dum ꝙ Tulli⁹ in rheto. ponit
tres ṽtutes temperãtie. ſ. cõtinentiã. clemẽ
tiam. ⁊ modeſtiã. Macrobi⁹ ṽo ſup ſom/
niũ Scipionis ponit multo plures. ſ. mo/
deſtiã. vereccũdiam. abſtinẽtiam. caſtitatẽ.
honeſtatẽ. moderatiõem. parcitatẽ. ſobrie
tateꝫ. ⁊ pudicitiã. Andronic⁹ aũt dicit ꝙ
familiares tẽperantie ſũt auſteritas. ꝯtinẽ/
tia. humilitas. ſimplicitas. ornat⁹ ⁊ bona
ordinatio. ⁊ p ſe ſufficiẽtia. Harũ aũt ṽtu
tum due ſũt ptes integrales temperãtie. ſ.
verecũdia p quam aliqs refugit turpitu/
dinem temperãtie ꝯriam. vt ſumat̃ vere/
cundia nõ ꝓ paſſiõe: ſed ꝓ hitu. Et hone
ſtas p quam aliqs amat pulchritudineꝫ
temperãtie. ptes ṽo temperãtie ſbiectiue ſt̃
4ᵒʳ. temperãtia. n. eſt circa delectatiões ta
ctus quaꝝ q̃dam ordinant̃ ad nutrimẽ/
tum. ⁊ in his q̃tum ad cibum eſt abſtinẽ
tia. q̃tum ad potum eſt ꝓprie ſobrietas. q̃/
dam ṽo ordinant̃ ad generatiõem. ⁊ in
his q̃tum ad delectatiõem p̃ncipalẽ ip̃i⁹
coitus eſt caſtitas. q̃tum ṽo ad delectati/
ones circũſtantes. q̃. ſ. ſunt in oſculis. ta/
ctibus. ⁊ amplexib⁹ attendit̃ pudicicia.
Partes ṽo tẽperãtie potentiales. quedã re
frenãt appetitũ in interiorib⁹ motib⁹ aĩe.

Quedã in exteriorib⁹ motibus corporis.
Quedã in reb⁹ exteriorib⁹. Preter motuʒ
aũt cõcupiſcẽtie quẽ moderat᷑ ⁊ refrenat
temperãtia: tres mot⁹ inueniũt᷑ in aĩa ten-
dentes in aliqd. Prim⁹ qdem eſt mot⁹ vo-
luptatis cõmote ex ſpe reſpectu paſſiõis. ⁊
hunc refrenat ↄtinentia ne. ſ. homo nimiſ
vincat᷑. Alius eſt motus ſpei ⁊ audacie q̃
cõſequit᷑ ipam. quẽ refrenat humilitas.
Terti⁹ eſt motus ire tendẽtis in vindictã.
quẽ refrenat manſuetudo ſiue clementia.
Motus aũt ⁊ act⁹ corpis refrenat mode-
deſtia. quã Andronic⁹ diuidit in tria. ad
quoꝝ pmũ ptinet qd ⁊ q̃ ordine ſit agen-
dũ. ⁊ qd dimittendũ. ⁊ q̃ ad hoc ponit bo-
nam ordinatiõem. Aliud eſt ꝙ homo in
hoc qđ agit decentiã ſeruet. ⁊ ſic ponit or-
natũ. Tertiũ eſt in colloquijs amicoꝝ vł
qbuſcũq; alijs. ⁊ ſic ponit auſteritatẽ. Cir-
ca vo exteriora duplex eſt moderatio ad-
hibenda. pmo ꝯ ſupflua. ⁊ ſic ponit᷑ par-
citas. vel p ſe ſufficiẽtia. 2° ꝯ nimis exqſi-
ta. ⁊ ſic ponit᷑ moderatio vel ſimplicitas.

De abſtinẽtia ⁊ gula. ti. 42.

Poſtea cõſiderandũ eſt de ſin-
gulis ptibus temperãtie. ⁊ q dẽ
de ptibus eius integralib⁹. ſ. ve-
recũdia ⁊ honeſtate ſufficiant
dicta in ti. pcedenti. Unũ dicendũ eſt de pti-
bus eius ſubiectiuis. ⁊ pmo de abſtinẽtia
2° de ſobrietate. 3° de caſtitate. Circa pmũ
pmo dicendũ eſt de abſtinẽtia. 2° de vitio
ſibi oppoſito. ſ. de gula. De ieiunio vo q
eſt actus ei⁹ aget᷑. j. tractatu de pnĩa. Cir-
ca pmũ ſciendũ ꝙ nomẽ abſtinẽtie impor-
tat ſubtractiõem ciboꝝ. hoc aũt ſm ꝙ cõ-
ſiderat᷑ abſolute ſignificat q̃ddam indif-
ferẽs. Sm aũt ꝙ eſt rõne regulata ſignifi-
cat virtutiſ hitum vel actum. ⁊ h̃ ſignatur
2. Pe. i. vbi dicit᷑. Miniſtrate i ſcia abſti-
nentiã. hoc. n. oſtendit᷑ vt hõ a cibis abſti-
neat ꝓut oportet. vt ſm qđ dicit Augł. li°
de queſtiõib⁹ euãgelij. hoc faciat ꝓ ↄgru-
entia hominũ cũ qbus viuit ⁊ pſone ſue
⁊ p valitudis ſue necitate.

Sequit᷑ videẽ de 2°. ſ. de gula. Et cir-
ca hanc querũt᷑ plura. ſ. vtꝝ gu-
la ſit pctm̃. R° ꝙ ſic. q2 dic̃ appe-
titũ edendi ⁊ bibẽdi inordinatũ ſm ꝙ ab
ordine rõis recedit. vt dicit Gregł. 30. mo-
rali. ꝙ ad cõflictum ſpũalis agonis non
aſſurgũt niſi pus hoſtis inter nos poſit⁹. ſ.
gula deuincat᷑. Utꝝ ſit pctm̃ mortale.
R° ſi ſit tanta inordiatio ei⁹ ꝙ hõ ſit pa-
ratus facere ꝯ dei pceptum ꝓpter hi⁹ dele-
ctatiõeʒ erit pctm̃ mortale. Et ſic dic̃ Gre-
gorł. 30. moral. Dũq; dñante gule omne
qđ homies fortit᷑ egerũt pdunt. Si vo ei⁹
inordinatio ſit infra deũ vt qa lʒ nimis
cõcupiſcat qs ciboꝝ delectatiõem. nõ tñ
ꝓpter hoc aliqd faceret ꝯ dei legem eſt pec-
catũ veniale. Et ſic dicit Augł. in ſermone
de purgatorio. Quotiens aliqs in cibo ⁊
potu plus accipit q̃ȝ nece ſit ad pctã minu-
ta noueris ptinere. Quot ⁊ q̃ ſũt ſpẽs
gule. R° ꝙ ſũt. 5. vt dicit Gregł. 30. mora.
⁊ habent᷑ de ↄſe. di. 5. ⁊ ↄtinent᷑ in h̃ vſu.
Preprope. laute. nimis. ardent᷑. ſtudioſe.
Preprope. i. añ debitam horã. Laute. i. q̃ȝ-
tũ ad pcioſitatẽ cibi. Nimis. i. in q̃titate.
Ardent᷑. i. nimis auide ⁊ guloſe. Studio-
ſe. ſ. quantũ ad nimiã curam pparatiõis.
Et he cõditiões imoderatiõis attendunt᷑
cõiter in cibo ⁊ in potu. Sed qñ in di-
ctis ſpẽbus gule eſt pctm̃ veniale ⁊ quã-
do mortale. R° in pma ſpẽ. ſ. pprope. non
eſt pctm̃ niſi voluptas cibi ſit in cã. ſi. n.
ſit ex aliq̃ necitate infirmitatiſ vel itineris
vel hi⁹. nullũ eſt pctm̃. Et etiam qñ volu-
ptas eſt in cã adhuc nõ eſt pctm̃ mortale
niſi appetit⁹ eſſet adeo imoderatus ꝙ ho-
mo ſequeret᷑ eũ. etiã ſi eſſet ꝯ dei vel ecclie
pceptum. In 2ᵃ ſpẽ. ſ. lauta pparatõe. ſi fi-
at ex necitate infirmitatiſ vel pſtine cõſue-
tudinis nõ eſt pctm̃. cũ h̃ Augł. in regula
ſua cõcedat. alś pctm̃ eſſet. Sed ſi imode-
rantia appetit⁹ eſſet cã eius eſſet pctm̃ nõ
tñ mortale. niſi appetitit⁹ adeo eſſet effre-
natus vt etiam ꝯ dei vel ecclie pceptuʒ ci-
bis illicitis ſine necitate vel diſpenſatiõe
tpe ieiunij veſceret᷑. In 3ᵃ ſpẽ nõ eſt pctm̃
ſi nõ ſumat᷑ ſcient᷑ vltra ꝓportiõem ſumẽ-
tis. In 4ᵃ ſpẽ ſi ſit ex ſola nã nullũ eſt pec-
catũ. ſi vo tali delectatiõi rõ plus q̃ȝ opor-
tet inhereat eſt pctm̃ veniale. ſi aũt talˀ de-
lectatio omibus alijs pponat᷑ ſicut Eſau
ꝓpter eſcam vendidit pmogenita ꝓpt᷑ qđ
reprobat⁹ fuit Heb. 12°. eſt pctm̃ mortale.
In 5ᵃ vo ſpẽ eſt pctm̃ mortale qñ tot⁹ ani-
mus eſt deditus tali cure. cura vo hec eſt
pctm̃ veniale vel etiam nullũ pctm̃ cuʒ. ſ.
hoc requirit infirmitas. vel cõſuetudo. vł
honeſtas ſiue dignitas alicui⁹. Utꝝ gu-
la ſit vitium capitale. Rndeo ꝙ ſic. quia
eius filie ſunt. 5. vt vult Gregł. 31°. mora. ſ.
inepta leticia. ſcurrilitas. i. iocularitas q̃dã

ꝓueniens ex defectu rõnis. Jmmũdicia que põt attendi ſm inordinatã emiſſiõez quarũlibet ſupfluitatũ. vel ſpãliter q̃ꝫtum ad emiſſiõem ſemis. vnde ſup illud Ephe 5. Fornicatio aũt ⁊ omis immũdicia ⁊c̃. glo. i. incõtinẽtia ptinẽs ad libidinẽ quocunqꝫ mõ. multiloquiũ ⁊ hebetudo mentis circa intelligentiã. ſ. ꝓpter fumoſitates ciboꝝ pturbantes caput.

De ſobrietate ⁊ ebrietate. ti. 43.

DEinde cõſiderandũ eſt de ſobrietate. ⁊ p̃mo de ip̃a. 2° de vitio ſibi oppoſito. ſ. ebrietate. Circa p̃mũ nota ꝙ omĩa q̃ ad temperantiã ꝓprie ptinent ſũt nc̃cia vite p̃ſenti. ⁊ exceſſus coꝝ nocent. ⁊ ideo in omibus nc̃cium eſt habẽ menſurã qδ ptinet ad ſobrietatẽ. vnde dicit᷑ ſobrius q̃ſi briam. i. menſurã ſeruãs. ideo noĩe ſobrietatꝭ temperãtia ſignificat᷑. Sed modicꝰ exceſſus in potu. ſ. qui põt inebriare plus nocet q̃ꝫ in aliĩs. ⁊ ideo ebrietas eſt ſpãlit᷑ circa potum. Requirit᷑ aũt hec virtus magꝭ in aliquibꝰ duplici rõne. Uno° qꝛ ſũt proniores ad cõcupiſcẽtias vt iuuenes ꝓpt᷑ feruorem etatis. ⁊ mulieres ꝓpter fragilitatem mentis. vnde ſm Maximũ Ualeriũ mulieres apud Romanos nõ bibebant antiqtus vinũ. Alio° qꝛ eſt magis nc̃cia eis ad ꝓpriam operatiõem ipoꝝ. Uinũ ãt imoderate ſumptũ: p̃cipue impedit rõnis vſum. Et ideo in ſenibꝰ in qbus rõ vigere debet ad eruditiõem alioꝝ. ⁊ in ep̃is. ⁊ in aliĩs ecclie miniſtris q deuota mẽte debẽt inſiſtere ſpũalibus officiĩs. ⁊ regibꝰ: qui p ſapientiã debẽt ſubditos gubernare ſpãliter debet in eis ſobrietas eſſe. Jdeo dr̃ ad Titũ 2°. Exhortare ſenes vt ſint ſobriĩ. ⁊ i. Thi. 3. Oportet ep̃m ſobriũ eſſe. ⁊ ꝓuerꝭ. 3i. Noli regibꝰ dare vinũ.

SEquit᷑ videre de 2°. ſ. de ebrietate. Circa qδ ſciendũ ꝙ ebrietas duplicit᷑ põt ſumi. Uno° ꝓ defectu q ꝓuenit ex nimia vini potatiõe. ⁊ ſic ẽ pena ꝯñs ex culpa. Alio mõ ꝓ actu q̊ qs incidit in illum defectũ. ⁊ ille actus dicit᷑ cauſare duplicit᷑ ebrietatẽ. Uno mõ ex vini fortitudine p̃ter opinionẽ bibẽtis. ⁊ ſic poteſt eſſe ſine pctõ. Alio mõ ex inordinata cõcupiſcẽtia ⁊ vſu vini. ⁊ ſic eſt peccatũ Eſt autẽ qñqꝫ pctm̃ mortale. vt cuꝫ quis bene aduertit ꝙ potꝰ eſt potens inebriare ⁊ talis ꝓprie dicit᷑ ebrius. quãdo v̊o non aduertit tũc poteſt eſſe cum pctõ veniali.

Nõ tñ ꝙ cum aliqs multũ ꝯmedit ⁊ bibit ſm medicine ꝯſilium ad vomitum ꝓuocandũ nõ eſt reputãdus ſupfluꝰ potus vel cibus. potus tñ aque etiaꝫ tepide cauſat vomitũ. ⁊ ideo ꝓpter illam non excuſaret᷑ ab ebrietate. Querit᷑ vtꝝ ebrietas excuſet a pctõ. Rñdeo in ebrietate duo attendunt᷑. ſ. defectꝰ cõſequẽs ⁊ actꝰ p̃cedens. Primũ excuſat pctm̃ inquãtuꝫ inuolũtariũ cauſat᷑ per ignorantiã. Circa 2m v̊o diſtigue. ꝙ ſi ex actu illo ſecuta ſit ebrietas ſine pctõ. tũc pctm̃ ſequẽs a culpa totalit᷑ excuſat᷑. vt forte accidit ĩ Loth qui excuſat᷑ ab inceſtu ꝓpter ebrietatẽ eo ꝙ non diſcreuit ꝙ eſſent filie ſue. vt dicit Augꝭ. 22° li° ꝯtra fauſtum. Si aũt actus p̃cedens fuit culpabilis: ſic excuſat᷑ nõ a toto pctm̃ ſequens. ꝓ eo ꝙ reddit᷑ voluntariũ ex volũtate actus p̃cedẽtis ſꝫ a tanto quia diminuit᷑ ibi rõ volũtariĩ. Quia tam̃ ex ebrietate reſpublica multũ damnificat᷑. Jdeo etiam ſm aliq̃s leges poſitiuas: facientes aliqua turpia ex ebrietate puniunt᷑. Et quia tales omĩ peccato ſe exponunt. ideo alicubi magꝭ puniunt᷑ q̃ꝫ ſi non eſſent ebriĩ: vt magꝭ ſollicite ab ebrietate caueant. Et credit Ricꝭ. 4. di. 25. q. 5. ar. 3. c. ad vltimũ arm̃. ꝙ ebrius occidens hominẽ eſt irregularꝭ.

De caſtitate. ti. 44.

POſtea cõſiderandũ eſt de caſtitate. ⁊ p̃mo de ip̃a. 2° de virginitate que eſt pars caſtitatꝭ. 3° de luxuria que opponit᷑ ſibi. Circa p̃mũ ſciendũ ꝙ nomẽ caſtitatis ſumit᷑ ex hoc ꝙ per rõnem cõcupiſcẽtia caſtigatur: que eſt ad modũ pueri refrenãda. vt patet p phm 3° ethi᷑. vnde caſtitas in q̃ꝫtũ eſt ſm ratiõem operãtis eſt virtus. Jnquantũ v̊o habet delectationẽ in actu ſuo ꝯnumerat᷑ inter fructus Gal. 5. Poteſt autẽ caſtitas ſumi dupliciť. ſ. ꝓprie. ⁊ ſic ẽ ſpãlis virtus habens ſpãlem mãm. ſ. delectatiões venereas. ⁊ methaphorice. ⁊ ſic ẽ caſtitas ſpũalis que eſt quãdo mens hominis delectabilit᷑ cõiungit᷑ deo. ſm illud 2. Co. ii. Deſpõdi vos vni viro virgi. ca. exhi. x°. Si aũt delectabilit᷑ cõtra debitum ordinis diuini cõiũgat᷑ qbuſlibet rebus aliĩs dicet᷑ fornicatio ſpiritualis. ſꝫ illud

hiere.3°. Tu autē fornicata es cū ama.
mul. 2° mō accipiēdo caſtitatē eſt virt⁹
gn̄alis.quia per quālibet v̄tutē mens re
trahit᷑ ne rebus illicitis delectabilit᷑ ꝯiuga
tur.p̄ncipaliter tñ huiuſmōi caſtitatis rō
cōſiſtit in v̄tutibus theologicis qb⁹ mens
cōiungit᷑ deo. Sed quō ſe hꝫ pudicicia
ad caſtitatē. Rndeo pudicicia dicit᷑ a pu
doꝛe in quo verecūdia ſignificat᷑.Et ideo
oꝫ ꝙ pudicicia ꝓp̄ie ſit circa illa de quib⁹
homīes magꝭ verecūdant᷑.vt de venereis
Intantū etiā vt dicit Auguſ. ꝙ verecūdia
non careat cōcubitus ꝯiugalis.ꝛ hoc.qꝛ
motus illoꝝ membꝛoꝝ nō ſubdit᷑ impio
rōnis.Uerecūdat᷑ aūt homo nō tñ de mi
xtiōe venerea ſed etiā de qbuſlibet ſignis
eius.vt dicit ph̄s i 2° rheto. vt ſūt aſpect⁹
impudici.tactus.oſcula. Et quia h̄ ſolent
magis rep̄hendi. iō pudicicia magꝭ reſpi
cit hi⁹ ſigna extioꝛa. caſtitas autem ma/
gis ipam ꝯmixtiōē.ꝛ ideo pudicicia ad
caſtitatē oꝛdinat᷑ nō q̄ſi virtus ab ea diſ/
tincta ſed ſic q̄dam circūſtantia ei⁹. qñqꝫ
tñ vnū pꝛo alio ponit᷑.

De virginitate.ti.45.

POſtea dicendū eſt de virginita
te.ꝛ p̄mo de eius eſſentia ꝛ qd
ditate.ſ.qd eſt ꝛ vnde dicit᷑.2°
de eius amiſſiōe. 3° de p̄mio au
reole virginitati debite.4° de virginū ꝯſe/
cratiōe. Circa p̄mū ſciendū ꝙ ſm Ri/
charꝭ.4.di.33.q.3.ar.i.c.virginitas poteſt
dupliciter ſumi.Uno mō impꝛop̄e ꝑ inte/
gritate carnis. ꝛ ſic q̄libet mulier naſcit᷑
virgo.ꝛ ſic non eſt virt⁹.quia tota eſſenᵃ
cuiuſlibet v̄tutis eſt in aīa ſm Auguſ.i. de
ci.dei.c.17°.Alio mō pōt v̄ginitas ſumi ꝑ
habitu q̄ niſi rōnabilis nc̄c̄itas aſſit va/
candi copule carnali determiat᷑ volūtas
ad reſpuendū ꝓmpte ꝛ faciliter omnē de/
lectatiōem venereā etiā licitam vt mens
liberius ſpūalibus vacet.qꝛ vt dr̄.i.Co.7
Uirgo cogitat que dñi ſunt vt ſit ſancta
coꝛpe ꝛ ſpū.Et ſic dic̄ Auguſ.li° de nuptijs
ꝛ cōcu.ꝙ virginitas eſt in carne coꝛrupti
bili incoꝛruptiōis ꝑpetua meditatio.ꝑ me
ditatiōem intelligit᷑ ꝓpoſitū rōnis q̄ de/
bet eſſe ꝑpetua.qꝛ ad hoc ꝙ ſit uere virgo
debet hoc gerere in ꝓpoſito vt in hoc per/
ſeueret ꝑpetuo.ꝛ hoc mō virginitas ē vir/
tus.Ex p̄dictꝭ pꝫ ꝙ virginitas carnis nō
eſt de eſſentia virtutis virginitatis.ſed eſt
qdam eius decoꝛ accñtalis extrīſecus ex/
ſtens ꝓpter qꝺ perdi pōt ſine diminutiōe
virtutis virginitatꝭ.vt patet in virginib⁹
violēter oppꝛeſſis ſm Auguſ.i.de ci.dei.ca°
17°.ꝛ.19°.Ubi dicit exp̄ſſe ꝙ ſi inuiolenter
oppꝛeſſis pudicicia ꝑiret ai virtus nō eēt
Similit᷑ habet᷑.32.q.5.in p̄ncipio.ꝛ.c.to/
lerabilius.h̄ Ricꝭ.vbi.s̄.addit autē virgi
nitas ſup caſtitatē cōiugalem ſtatum pfe/
ctiōis.Et ſm aliq̄s non diſtinguit᷑ ab ea
ꝑ eſſentiā ſed differūt ſicut virtus pfecta
ꝛ impfecta.Et huiuſmōi ſnīe fuit Ricꝭ ibi
dem.c.iᵐ ad oppoᵐ ꝛ.c.ſm v̄o alios ē vir
tus ſpālis diſtincta ab ipā ꝑ eſſentiā ꝓpt᷑
ſpālem difficultatē quam hꝫ. Et hui⁹ ſnīe
fuit Tho.2ᵃ 2ᵉ.q.152.ar.3.c. Sed ob/
ijcit᷑ cōtra p̄dicta.quia nulla virtus perdi
tur ſine pctō.ſed virginitas perdit᷑ ſine pec
cato ꝑ mr̄imoniū.g̊ non eſt virtus. Ad h̄
reſpōdet Tho.ibidē.c.3ᵐ.ꝙ lꝫ ſine pctō
perdi poſſit integritas carnis non tñ virgi
nitas ſm ꝙ eſt virtus.qꝛ importat ꝓpoſi/
tum voto firmatū integritatis ꝑpetuo ſer
uande.dicit.n.Auguſ. li° de virginitate ꝙ
ꝑ v̄ginitatē itegritas carnis deo vouet᷑ cō
ſecrat᷑.ꝛ ſeruat᷑.ꝛ ſic pꝫ ꝙ nō perdit᷑ ſine
pctō.h̄ Tho.vbi.s̄.c.3ᵐ.Aliq tñ dicūt ꝙ
ſtatus pfectiōis quem dicit vltra caſtita/
tem ꝯiugalē perdi pōt ſine pctō.Pōt etꝭ
dici ꝛ melius.ꝙ ſi mō nc̄c̄itas immineret
vacādi copule carnali ex p̄cepto dei.ſi v̄/
go ꝓpter hoc tñ carnalit᷑ copularet᷑ firmi
ter ꝓponens ꝙ hac nc̄c̄itate ceſſante om/
nimode ꝯtineret in ea v̄ginitatꝭ habit⁹ nō
minueret᷑.ꝛ adhuc vere virgo eſſet men/
te.lꝫ non ſm cōem vſum ſm quem dicit᷑
virgo.q̄ copule carnali nunq̄ꝫ cōſenſit. h̄
Richar.4.di.33.q.3.ar.i.c.3ᵐ.Non ſolū
autē v̄ginitas eſt virtus ſed eſt maxia vir
tutū in genē caſtitatis. ꝛ quia caſtitati at
tribuit᷑ decoꝛ.ideo ꝑ cōſequēs attribuitur
v̄ginitati excellētiſſima pulchꝛitudo.vnꝺ
Ambꝛ. li° de virginitate.Pulchꝛitudinē
maioꝛē qs eſtimare pōt decoꝛe virginis q̄
amat᷑ a rege. ꝓbat᷑ a iudice. dedicat᷑ do/
mino.cōſecrat᷑ a deo.Et ideo ſm Hiero.at
tribuit᷑ virginitati fructus centeſim⁹.vi/
duitati ſexageſim⁹.ꝛ mr̄imoniali triceſim⁹
ſ.ꝓpter excellentiā virginitatꝭ ad illa duo.
Qꝺ autē dicit Auguſ.de bono cōiugali.
ꝙ virginitas Iohānis non p̄efert᷑ meri
to cōiugio Abrahe.intelligit᷑ reſpectu p̄e
mij ſubſtātialis non accñtalis.Uidet᷑ aūt
nomen virginitatis ſumptū a viroꝛe. qa

ſicut illud dicit᷑ virens in ſuo virore perſiſtere. qꝺ non eſt exceſſu caloris aduſtuꝫ. Ita etiaꝫ virginitas importat ꝙ perſona cui ineſt ſit imunis a cõcupiſcẽtie aduſtione. que videt᷑ eſſe in cõſũmatiõe delectatiõis veneree. vnde Amb⁹ dicit li° de virginitate. ꝙ v̓ginitas eſt expers cogitatiõis de carnali delectamẽto integritas.

SEquit᷑ videre de 2°. ſ. de amiſſiõe virginitatis. Circa qꝺ ſciendum ꝙ tũc ſolum virginitas perdit᷑ ſꝫ aliq̊s qñ voluntaria ⁊ ꝓcurata delecta° carnalis in actu pollutiõis cõplet᷑. ⁊ tunc etiam corp⁹ corrũpi dicit᷑. Corruptiõe in quam vitij ſiue paſſiõis. ſ. ex laxatiõe venarũ ⁊ viaꝝ per q̈s reatus volũtatis explet᷑. Requirit᷑ aũt ꝙ talis delectatio ſit volũtaria. ſ. ex volũtate operãte vel cõſentiente vel non diſſentiẽte vel non q̃tũ poteſt retinẽte. ſ. vt ⁊ſi corp⁹ nõ poteſt defendere ſaltem nõ cõſentiat delectatiõi cõcupiſcẽtie vt ſi quam patit᷑ pollutiõem dormiẽdo vel aliq̄d turpe imaginãdo vel dũ tangit᷑ a viro nõ tñ ad h̓ data opera nec ex ꝓpoſito recuparare ꝑ pniam virginitatẽ poterit ⁊ inter virgines cõſecrari. lꝫ etiam ei poſt hu⁹ pollutiõem placuerit talit᷑ eẽ pollutam. Scdm v̓o alios non tñ perdit᷑ virginitas qñ volũtarie pollutio cõplet᷑. ſed etiam qñ ſine ea coitus perficit᷑ ſicut facit qui añ temp⁹ ſemis ꝑ ſui turpem tactum hu⁹ delectatiõem in ſe ꝑficit vel ab alio ĩ ſe fieri ꝑmittit. ⁊ huius ſnĩe videt᷑ Hu. fuiſſe. Item cum dicit᷑ aliq̄ inuolũtaria ꝯgnoſci. Inuolũtariũ non eſt hic iudicandum ſm aliq̊s in ipa delectatõe vbi rõ abſorbetur. ſed ante ⁊ poſt. Alij v̓o dicũt ꝯ̃rium.

Quid de puellis que in annis puerilibus anteq̃ꝫ incipiãt pubeſcẽ agũt hu⁹ turpia. R̄ndeo nõ debẽt dici corrupte. quia ĩ talibus añ annos diſcretiõis cum necdũ ſciunt in hoc eſſe bonũ vel maluꝫ nec pollutio nec delectatio coitus eſſe põt. Quid de femis fluxum patiẽtibus ſemis. R̄ndeo nõ debẽt ex hoc dici corrupte. q̄2 talis diſtillatio nõ fit in eis ex ꝓpoſito. ĝnimo cum ſint in ſancto ꝓpoſito ſentiũt diſtillatiõnẽ humoris. ſuadendũ eſt tamẽ eis ꝙ ſe temperẽt a collocutiõe ⁊ aſpectu viroꝝ: que eis occaſio poſſent eſſe. Sed nũq̄d ꝑ pollutiõem in ſomnis perdit᷑ virginitas R̄ndeo ꝙ nõ. quia tunc volũtas ⁊ deliberatio talis delectatiõis nõ habet᷑ nec haberi poteſt. Credũt tñ aliqui ꝙ ſi delectatio pollutiõis nocturne placeat deliberate ante vel poſt virginitas perdit᷑. Item credunt de eo qui cãm dat in vigilia tali pollutioni ꝑ cõſenſũ in talem delectatiõeꝫ vl᷑ actum. Quid de mulierib⁹ que in ebrietate vel dormiẽtes a viris ꝯgnoſcunt᷑. R̄ndeo. dicit Tho. 4. di. 22. ar. i. c. 6m. ꝙ ſilis rõ eſt de his ⁊ de pollutiõe in ſomnis niſi forte hac intentiõe iuerit dormitum. vel ſe inebriauerit ut a viro ꝯgnoſcerent᷑

Quid de his que a demonib⁹ incubis ꝯgnoſcunt᷑. R̄ndeo. Tho. dicit vbi. ſ̄. c. 7m. ꝙ nõ perdunt virginitatẽ. ſi tñ q̃tum poſſũt mente renitant᷑. Ad hoc nõ. ꝙ ſicut dicit᷑ triplex humor fluit de genitalibus membris. ſ. ſemen. vrina. ⁊ humor ſimilis ſemĩ qui eſt medius inter ſemen ⁊ vrinã. ⁊ diſtillat qñq̄ꝫ ꝓpter ſolum femine tactum vel aliquoꝝ turpiũ auditũ. perditur aũt virginitas ꝑ ſolam ſemis reſolutiõnẽ. quia ipa ſola locum coitus ſupplet vl᷑ eius delectationem cõplet. Quid de illa que violent᷑ corrupta fuit. R̄ndeo ꝑ hoc virginitatẽ non amiſit dũmõ ꝓpoſitũ ſeruandi eam ꝑpetuo cuſtodiẽs illi actui nõ cõſenſit vllo mõ. ⁊ hoc ſiue ꝓ fide ſiue q̈cunq̄ꝫ alia cã violent᷑ corrupta ſit. ſed ſi ꝓ fide: ad martyriũ pertinebit. Unde. b. Lucia dixit. Si me inuitam uiolare feceris: mihi caſtitas duplicabit᷑ ad coronã. Intelligens ꝙ ex hoc duplex p̄mium reportaret. unum ꝓ v̓ginitate ſeruata. aliud ꝓ iniuria illata. his cõcordat Augl. i. de ci. dei. c. i9°. dicens de uiolẽter corruptis ꝙ ꝓpoſito aĩ manente ꝑ qꝺ etiam corp⁹ ſanctificari meruiſſet. non aufert ipi corpori ſanctitateꝫ uiolentia libidinis aliene quã ſeruat pſeuerantia ſue cõtinentie. Sic enĩ integritatem mentis deus reſtaurare põt mediante mentl corrupte penitẽtia. lꝫ nõ poſſit facere quin fuerit corrupta. Ita integritatẽ carnis deus reſtaurare poteſt. lꝫ facere non poſſit quin fuerit corrupta. q̃ꝫuis integras carnis ad illud qꝺ eſt de eẽntia uirginitatis non ſit neceſſaria. h̓ Ricl. 4. di. 49. q. 5. ar. 4. c. 2m fi. Quid de illa que fuit corrupta tñ mente ſed non carne. R̄ndeo talis ut etiam tactum eſt in q̄ſtione p̄cedenti per ueram penitẽtiam ad plenum recuperabit incorruptiõem mentis. ⁊ ſi in tali ꝓpoſito in fine uite fuerit: aureolam habebit. Quod eniꝫ dicit᷑ uirginitas meditatio perpetue incorruptiõis refert᷑ ad finalem incorruptiõem ex pte

mentis.Ex pte vo carnis oportet eſſe ppe
tuã incorruptiõem q̃ztum eſt de volũtate
mentis.hec Alex.an.z.t.z.c.de luxuria.
arti.4.c.

Equit̃ vidẽ de z°.ſ.de aureola vgi
nitatiſ.ſ.qd ẽ ⁊ cui debet̃ Circa qd
ſciẽdũ q aureola ẽ q̃ddã pmiũ p
uilegiatũ correſpõdẽs victorie puilegiate
⁊ ideo ſm q ſt̃ tres victorie puilegiate eo
q ſint ceteris alijs excellẽtiores.In trib⁹
pugnis iminentib⁹ cuilibet homi. ſic ſu/
munt̃ tres aureole. Nam potiſſimã victo
riam obtinet virgo ꝯ carnem.martyr ꝯt̃
mundũ.doctor ꝯ diabolũ.dum non tm̃
a ſe ſed etiã ab alijs remouet ipz .Et ideo
his tribus aureola ꝓprie dicta debet̃ .De
bet̃ aũt aureola tm̃ illis vginibus que ꝓ
poſitũ ſeruãdi ppetuo vginitatem habue/
rint.⁊ hoc ſm Ric.vbi.ſ̃.ſiue ꝓpoſitũ il/
lud firmauerit voto:ſiue nõ.lz illud ꝓpo
ſitum aliũde fuerit interruptũ. integrita/
te tñ carnis manente.dũmõ in tali ꝓpoſi
to inueniat̃ in fine vite.Tho.vo 4.di.49
ar.z.c.videt̃ velle q oportet illud ꝓpoſitũ
eſſe voto firmatũ:vt pz ex dictis in p arti/
culo in ſolutiõe argumẽti ibi poſiti. vnde
debet̃ corruptis ſola mente dũmõ vere pe
nituerit.⁊ in tali ꝓpoſito reperiant̃ in fine
Debet̃ etiam violẽter vel nõ voluntarie
corruptis ſola carne:non mente. vt etiam
pz ex dictis in z° articulo. Debet̃ etiã ſz
Richar.trahit̃ a loco.ſ̃.allegato.his qui
ſũt vgines ex necẽitate. vt ſunt nãliter fri/
gidi ⁊ eunuchi ſi volũtatez habuerit icor
ruptiõem ppetuo ſeruandi:etiã ſi facultaſ
adeſſet coeũdi.

Equit̃ videre de 4°.ſ.de cõſecrati
one virginũ. Et circa hoc querũ
tur plura.ſ.q̃re ſolus eps ꝯſecrat
⁊ virgines velat. Rndeo ſicut p mrĩmo/
niũ carnale:repñtat̃ mrĩmoniũ ſpũale int̃
xpm ⁊ eccliaz q̃ztũ ad fecũditatẽ. Ita per
virgineã velatiõem repñtat̃ mrĩmoniũ
ſpũale q̃ztum ad eius integritatẽ. vt patet
p omĩa que ibi gerunt̃ ⁊ pferunt̃. Et iõ
ſolus eps cui ecclie cura cõmittit̃.vgines
velando deſponſat.nõ ſibi ſed xpo q̃ſi pa
ranimphus ⁊ amicus ſponſi. Sed q̃re
ſole virgines ⁊ nõ vidue cõſecrant̃. Rº
quia in cõtinentia virginali põt eſſe inte
gritatis ſignificatio plena. ſed in viduali
eſt ſemiplena.ideo viduis dat̃ aliqd ve/
lum.ſed non cum illa ſolẽnitate cum qua
virginib⁹ datur. Quo tpe ſũt virgines
cõſecrãde.de hoc quere.j.li° 6° ti.de tpe ⁊
loco quo debent ordines cõferri. Utrũ
in cõſecratõe virginũ grã det̃. Rndeo ſz
Tho.4.di.z8.ar.5.c.z^{m}.q ſic.ſic in vncti
one regũz ⁊ alijs hi⁹ bñdictiõibus niſi ſit
impedimentũ ex parte recipiẽtis. Sed tñ
non dicunt̃ ſacramẽta qr non ſũt ad cu/
ratiõem morbi pcti.ſicut alia ſacramenta
inſtituta. Utr̃ occulte corrupte debeãt
cõſecrari ꝓpter vitatiõem ſcandali. Rº
in cõſecratiõe illa fiũt ⁊ dicunt̃ aliq̃ que
ptinent ad eius ſubam vt verba que exp/
munt virginitatem.⁊ benedictio veli ſm
formã cõſecratiõis ⁊ modum velãdi. Et
aliqua que ptinent ad eius ſolẽnitatẽ vt
accenſio candelarũ.denudatio capitis ⁊
come cum pducunt̃. Dicũt g̃ cõmuni/
ter omẽs q in velando occulte corruptas
ſiue a viro ſiue alio mõ.nullo mõ licet ſi/
mulare vel vere facere vel dicere ea q̃ ſunt
de ſuba cõſecratiõis.tum qr circa ecclie
ſacramẽta vel ſacramẽtalia nulla debet
interuenire ſcient̃ falſitas vel ſimula°.qa
fieret iniuria ſacramẽto.tum quia eſſet ꝯ
decretũ.zo.q.i.denotis.Circa vo ea que p
tinent ad ſolennitatẽ cõſecratiõis adhibe
ri põt cautela ꝓpter vitatiõem ſcandali ⁊
infamie ſz aliquos.⁊ hoc p epm cui muli
er debet ſecrete dicere ſuum ſtatum. poteĩt
n.diſponere q talia fiãt ⁊ caute ſubdicer̃
verba que ſunt de ſuba cõſecratiõis veli.
⁊ nomen vginitatis in nomẽ caſtitatiſ mu
tare.Alij dicunt q tales corrupte nullo
mõ debent ſe ſociare ſacris vginibus ĩ cõ
ſecratiõe etiam q̃ztum ad ea que ſunt de
ſolẽnitate.cum talem ſanctitatem ſimula
re ſit hypocriſis maxima.Poſſent aũt ſu
am infamiam vitare aut ſe humiliare di/
cendo ſe nõ eſſe dignas tali cõſecratione
ꝓpter piculum infirmitatis hũane ne im
poſterũ cõſecratio contaminet̃.Et ſic ma
gis honorat̃ q̃z infamet̃.quia omẽs ſi vel
lent ſe ſic excuſare poſſent.aut tempore cõ
ſecratiõis ſumẽdo negocium aliqd impe
diens cõſecratiõem.Aut etiam tunc infir
mitatem ſimulãdo iacendo in lecto vl̃ ali
quid ſimile ſaluo meliori iudicio. vtraq̃
opinio eſt ſatis tolerabilis. ſed z^{a} videt̃
eſſe tutior. Quid de uiolẽter oppreſſis.
Rndeo qr loca genitaliũ ſũt ualde ner/
uoſa.Ideo tactus cor̃ titilatiõem cauſat
⁊ p ꝯñs ad uoluptatem inclinat.hoc aũt
allicit ad cõſenſum.ul̃ ad minus impedit
ne homo totaliter conet̃ ad cõtrarium.

Et ideo cum de pleno diſſenſu cõſtare nõ
poſſit eccl'ie ſtatutum eſt: vt tales hũiliter
abſtineãt a cõſecratiõe. 22. q. 5. ille aũt fa/
mule. ⁊ in glo. ⁊. 15. q. i. ſi qs nõ iratus.

De luxuria ⁊ eius ſpẽbus. ti. 46.

POſtea dicendũ eſt de luxuria.
⁊ p̃mo de ipa. 2° de adulterio:
qð eſt q̃dam eius ſpẽs. de quo
ꝓlixius dicet᷑ q̃ꝫ de alijs ſpẽb⁹
eius. vnde de ipo erit titulus ſpãlis. Cir/
ca p̃mũ p̃mo dicendũ eſt de luxuria: ⁊ de
ſpẽbus eius in cõi. 2° in ſpãli de ſimplici
fornicatiõe. 3° de ſtupro. 4° de raptu.
5° de inceſtu. 6° de ſacrilegio. 7° de vitio
cõtra nãm. Circa p̃mum ſciendũ ſicut
dicit Iſið. li° ethi. Luxurioſus dicit᷑ aliqs
q̃ſi ſolutus in voluptates. voluptates aũt
maxie veneree ſoluũt animũ homis. ⁊ iõ
luxuria eſt p̃ncipalit᷑ in eis. ſecũdario aũt
dicit᷑ eſſe in qbuſdam alijs ptinentib⁹ ad
exceſſum. vnde ad Gal'. 5. dicit glo. ꝙ lu/
xuria eſt q̃dam ſupfluitas. ptinet autem
ad rõnem eius vt excedat circa venerea
ordinem rõnis. ⁊ ideo eſt pctm̃. Eſt autem
luxuria vitium capitale: vt dici Grego.
31. mora. vt hitum eſt. s̈. Et ſm eũdem ibi
dem ex ea oriunt᷑ octo filie. ſ. cecitas men/
tis. incõſideratio. incõſtantia. p̃cipitatio.
amor ſui. odium dei. affectio pn̄tis ſeculi.
horror ſiue deſperatio futuri. Scðm vero
Iſið. ex ea oriunt᷑ 4^or. ſ. turpiloqa. ſcurri
lia. ludicra. ⁊ ſtultiloqa. que 4^or naſcunt᷑
ex parte ſermonis. ſermo. n. debet eſſe de/
cens: cõtra qð eſt turpiloquiũ. licitus: cõ
tra qð eſt ſcurrilitas. expediens: cõtra qð
eſt ludicra. Et ſale. ſ. ſapiẽtie cõditus. cont᷑
qð eſt ſtultiloquiũ. Spẽs aũt luxurie ſunt
6. vt habet᷑. 36. q. i. § ſed non omis. ſ. for/
nicatio ſimplex. adulteriũ. inceſtus. ſtupꝝ
raptus. ⁊ vitium cõtra nãm. Quid aũt
ſit vnũquodqꝫ iſtoꝝ: habitũ eſt. s̈. li. i. ti. 21
⁊ habet᷑ in ſequẽtib⁹ articulis.

SEquit᷑ videre de 2°. ſ. de fornicati
one ſimplici. Circa qð firmit᷑ te/
nendũ ꝙ fornicatio ſimplex ẽ pec
catũ mortale. qð patet p hoc qð apl's ad
Gal'. 5. p̃miſſa fornicatiõe ⁊ qbuſdaꝫ alijſ
vitijs: ſubdit. ꝙ qui talia agunt regnum
dei non poſſidebũt. Ab hoc autẽ nihil ex/
cludit niſi pctm̃ mortale. Sciendũ aũt
ꝙ fornicatio q̃nqꝫ ſumitur generalit᷑ pro
q̃cũqꝫ pctõ mortali. vt in p̃s. Perdidiſti
omẽs qui forni. abſ te. Aliquãdo ꝓ pec/
cato carnis. vt. i. Cor. 6. Fugite fornicati
onẽ. Q̃nqꝫ ſpãliter ꝓ coitu ſoluti cum ſo/
luta. ⁊ ſic diuidit᷑ cõtra alias ſpẽs luxu/
rie. Q̃nqꝫ ꝓ ſecũdis nuptijs. ⁊ ſic dic̃ Cri
ſo. ꝙ accipe vxorem 2^am eſt fornicatio. ſꝫ
hoc vltimo mõ non eſt peccatũ ſed incõ/
tinentie ſignum. Sed qd de tactib⁹: am
plexib⁹: oſculis: ⁊ hi⁹ illecebris alijs. nũ/
quid eſt ibi peccatũ mortale. Rndeo ali/
qd dicit᷑ eſſe peccatũ mortale dupliciter.
Uno mõ ſm ſpẽm ſuam. ⁊ ſic talia ſꝫ rõ
nem ſuam nõ ſunt peccata mortalia. poſ/
ſunt. n. fieri ſine libidine: vel ꝓpter patrie
cõſuetudinem. vel ꝓpter nccitatem aliquã
vel ꝓpter cãm rõnabileꝫ. Alio mõ ex ſua
cauſa. vt cum quis dat elemoſynã vt ali/
quem in hereſim inducat: mortalit᷑ pec/
cat ꝓpter intentiõem corruptã. dictuꝫ eſt
autẽ. s̈. ꝙ cõſenſus non tm̃ in actum: ſed
etiam in delectatiõem peccati eſt peccatuꝫ
mortale. Et ideo cum fornicatio ſit pecca/
tum mortale: cõſequens eſt ꝙ conſenſus
in delectatiõeꝫ eius: eſt mortalis. Et ideo
cum p̃dicta fiunt ꝓpter delectatiõem hi⁹:
ſunt peccata mortalia. ⁊ ſic tm̃ dicũt᷑ libi/
dinoſa. Preterea ipe etiam aſpectus libidi/
noſus eſt mortalis ſꝫ illud Math. 5. Qui
viderit muli. ad cõcupi. eam: iam mecha.
eſt eam in cor ſuo. vnde Augl. Impudi/
cus oculus impudici cordis eſt nuncius
ergo multomagis alia que ſunt illi actui
ꝓpinquiora ſunt mortalia. Nota ſm
Augl. Non ait qui cõcupiuerit ſed q vi/
derit ad cõcupiſcendum. i. vt cõcupiſcat.
qð eſt plene libidini cõſentire. Eſt eniꝫ cõ
cupiſcere dupliciter. ſ. ex motu ſubito ſine
deliberatiõe vel intentiõe pficiendi. ⁊ hoc
eſt veniale. Et cum deliberatiõe ⁊ intentio/
ne pficiendi: ⁊ hoc eſt mortale. qui mod⁹
ſecũdus melius exprimit᷑ p hoc ad cõcu
piſcendũ. Sumit autem viſum nõ tm̃ pro
ſenſu exteriori. ſed etiã interiori. Et qð di/
cit de muliere intelligit de quacũqꝫ alia re
cuius abuſus eſt cõtra dei p̃ceptum. Qð
ergo dicit Gregl. Non licet intueri: quod
non licet cõcupiſci eſt verũ quãdo viſui
cõiungit᷑ intentio ſiue cõſenſus. ⁊ per vi/
ſum intelligit etiam alios ſenſus. Intueri
enim eſt intus tueri: vel intus tendere. ⁊ h̃
eſt pctm̃ mortale.

SEquit᷑ videre de 3°. ſ. de ſtupro.
Circa quod ſciendũ ꝙ ſtupꝝ eſt
illicita defloratio virginũ ſb cura

parentū exiſtentiū ſm illud Nume.5. vbi
dicit᷑.Si latet adulteriū ⁊ teſtib⁹ argui nō
poteſt.q2 non eſt inuenta in ſtupro ⁊c. ſtu
prū ſumit᷑ cōiter ꝓ omi coitu viri cōiuga
ti cum alia muliere ꝙ̄ cum vxore. Iniuri
atur aūt ſtuprator ⁊ virgini ⁊ pr̄i eius. ⁊
ideo ſatiſface̅ tenet᷑ vtriqꝫ.vt habet᷑ Exo.
22.⁊ Deut.22. Quid de illo qui deflo
rat virginem ſolutā:nūquid ducere vel
maritare tenet᷑ eam ſm ꝙ dici videt᷑ ex̄
de adult.c.i. Rndeo ſm Ro͛. ſi defloret
eam volūtarie:nō tenet᷑.ſi aūt inuitā. aut
dolo inductam ad cōſenſum:iniūgendū
eſt ei in foro pnie:ꝙ ei ſatiſfaciat. vel cū
ea cōponat.ad penam aūt illius decre. nō
tenet᷑ in foro ciuili.Et exponūt eam glo.de
raptore qui a domo pr̄is virginem ſedu/
cit.i.ſeorſum ducit:⁊ vi extrahit. Accuſa/
tur aūt ſtupꝝ infra qnquenniū qn̄ ſine vi
eſt cōmiſſum.ſi aūt vi ſit oppreſſus maſcu
lus vel femīa:ſine ꝓfinitiōe tpis accuſat᷑.
ff.eo. mariti.§.hoc qnquenniū.⁊.§. vlti.
Punit᷑ qn̄qꝫ ſtuprator:ſi ſit honeſtus ſꝫ
leges punitiōe medietatis bonoꝝ ſuorū.
humilis v͛o relegat᷑:⁊ in corpe coercet᷑.in
ſti.de publi.iudi.§.item lex iulia. de adul.
⁊ hoc qn̄ ſine vi quis opprimit᷑.Si autē
vi:decapitat᷑.vt pꝫ ibidem.§.ſi aūt ꝑ vim
Idem fit qn̄ cōmittit᷑ etiam ſine vi:in pu/
erū.C.eo.cum vir. Item ſi tutor ſtupra/
uerit eam cuius eſt tutor:deportat᷑:⁊ eius
bona publicant᷑.C.e.ſi qs eam.Lex inci/
pit.ſi tutor.Scd̄m v͛o canones ſtuprator
puellā dotabit.C.de dote cau.nō nume.
l.2.⁊ eam ducet in vxorem:ſi pater ꝯſen
ſerit.ſi autē pater renuerit.ſubaudi. ⁊ pu/
ella.al's cōtra.ex̄ de adul.⁊ ſtu.c.pe.rn̄ſo.i
tenet᷑ dotem aſſignare ſm modū ſm quē
virgines ſolent accipe.ex̄ de adul.c.i ſ.ꝯſi
derata cōſuetudine regiōis:⁊ facultate aſ
ſignātis:⁊ dignitate virginis:ad arbitri/
um boni viri.ar.30.q.5.nullū.Si eā v͛o
vxorem accipe rēnuit:verberat᷑ excōica/
tus.ſ.quo ad ꝯmunionē ſacramentoꝝ:q̊/
uſqꝫ videbit᷑ iudici reuocand⁹. ⁊ in mo/
naſteriū ad agendā pniām ꝑpetuo detru/
dendus.ex̄ de adul.ꝑuenit.

Sequit᷑ videre de 4°.ſ.de raptu.cir
ca qd̄ ſciendū:ꝙ raptus ꝓut nūc
de eo loqmur qn̄qꝫ in idem coin/
cidit cum ſtupro.vt cum quis v͛ginē vi/
olenter deflorat.que violentia qn̄qꝫ infer
tur ⁊ virgini ⁊ patri.qn̄qꝫ patri tm̄. Itē
puella quādoqꝫ de domo parētū violēter
educit᷑:⁊ violēter corrūpit᷑.qn̄qꝫ violent᷑
educta volūtarie corrūpit᷑:vel fornicarie
vel mr̄imonialiter.⁊ vtrobiqꝫ eſt raptus.
qn̄qꝫ etiam inuenit᷑ raptus ſine ſtupro.⁊
qn̄qꝫ ſtuprū ſine raptu.vt ꝑ ſe pꝫ. Sed
cui rapte reſtituent᷑. Rndeo.ſi ſint aliis de
ſponſate:ſūt ſponſis reſtituēde.ſi non ſint
deſponſate:ſūt p̄mo pr̄i reſtituēde.⁊ tūc de
volūtate parētum pn̄t eas vxores accipe
al͛r mr̄imoniū illicite cōtrahit᷑.nō tn̄ iam
ꝯtractum dirimet᷑. vnde illud cōcilii Mel/
denſis placuit.vbi videt᷑ dici ꝯtrariū ē ab/
rogatū. Quid ſi qs violēter ſponſā ſu
am de domo parētum auferat:⁊ carnalit᷑
ꝯgnoſcat. Rndeo.ſponſus ius aliqd̄ ha/
bet in ſponſa ſua ex deſponſatiōe.⁊ ideo lꝫ
peccet violētiam inferēdo:excuſat᷑ tamen
a crimie rapt⁹. Que eſt pena raptoris.
Rndeo ſm leges decapitat᷑:⁊ eius ſuba
rapte applicat᷑.ſ.in foro iudiciali.⁊ hoc ſi
rapiat mulierē honeſtam.ſecus eſt ſi mere
tricem.ff.de fur.l.verū eſt.⁊.l.fullo vel ſar
cinator.Secus etiā eſt ſi rapiat ancillam
vel libertā.quia tunc tm̄ decapitat᷑.⁊ hec
⁊ plura alia habent᷑.C. de rap. virg.l.i.
hac etiam pena puniunt᷑ comites raptoꝝ
⁊ qui al's dant eis auxiliū.Serui autē ⁊
ancille hui⁹ facti culpabiles:cōburunt᷑.⁊
cōdemnato appella° denegat᷑.vt pꝫ ibidē
hoc aūt delictum vindicare pn̄t parentes
rapte.cōſanguinei. tutores:⁊ curatores.
⁊ forte comites eoꝝ. Idem forte eſt ⁊ ſi fe
mina rapuerit virū.nec pōt pater remit/
tere iniuriam iſtā.C.e.l.⁊ parētibus.qd̄
eſt verū ꝓcio:ſed ꝓcibus ſic ſm Hoſtien.
e.ti.nec poteſt rapta cōſortium raptori eli
gere.⁊ ſi hoc fecerit raptoris ſubam a le/
ge ſibi datam perdit.in autl.de rap. muli.
que rap.nu.coll'.9. Sed ſm canones ra/
ptor fit ſeruus rapte:niſi ſe velit redimere
36.q.i.de raptorib⁹.debet etiā cum fauto/
ribus ſuis excōicari.e.q.2.c.i.2.4.5.6.ſed
ſi rapta velit:poteſt cum raptore cōtrahe/
re.ex̄ eo.accedēs.lꝫ etiam parētes cōtra/
dicant. Nec ex hoc ꝑdit dn̄ium rerū ra/
ptoris.quia lex ſuꝑdicta abrogata eſt.ex̄
de ſecū.nup.dn̄s. Raptores autē pueroꝝ
cā abuſus:exquiſitis penis capitalib⁹ pu/
niunt᷑ ſm leges.C.ad.l.iul'.de adul.l.cum
vir.Si v͛o princeps cōmittat eccliaſtico
iudici punitiōem talium citra mortē:vel
membri truncatiōem:vel ſanguinis effu
ſiōem.ſ.enormem:poterit iubere talem in
carcerari vl' flagellari:vl' pecuia mulctari

⁊ hoc eſt verꝫ ſm hoſti.ſi non accuſatᷣ.ſi
antē accuſatᷣ non pōt diminuē penam.⁊
ideo debet eā pncipi reſeruare.ex̄ de rap.
⁊ incen.in archiepatu.

NEquitᷣ videre de 5°.ſ. de inceſtu.
Circa qđ ſciendū:ꝙ cōſanguine
arū ⁊ affiniū abuſus anthonoma
tice dicitᷣ inceſtus per puatiōem.ſ.caſtita/
tis.Sed pone ꝙ deficeret genus humanū
ſicut tpe Noe. nūquid tūc ſi ſupſtites eſ/
ſent frater ⁊ ſoror:licite copularentᷣ. Rn/
det Alex.an.in 2° ꝙ hoc nō liceret eis fa
cere auctate ꝓpria.quia hoc ꝓhibetᷣ lege
dina.ſed hoc fieret eis licitū diſpenſatiōe
dina.Punitᷣ autē inceſtus ſi cōmittatᷣ cō
tra leges ſcienter.eadem pena ſm leges q̄
adulteriū.Si v̄o per ignorātiā iuris a vi
ro cōmittitᷣ:pena mitigatᷣ. ⁊ ſic exaudiri
debet:qđ dicitᷣ puniēdi correctiōe inceſtū
excuſari.ff.e.ſi adulteriū.Si autē cōmitta
tur a femia per ignorātiam iuris natural'
vel gentiū:punitᷣ vt maſcul⁹. Si v̄o per
ignorātiam iuris ciuilis. excuſatᷣ in totū.
Et idem eſt de minore:vt dicitᷣ ibidem.
Sed ⁊ ſi diſtrahat illicitā cōiunctiōeꝫ:an
teq̄ accuſetᷣ.hac pena nō tenetᷣ vt ibidē.
Et eſt hic pſtitutū qnquenniū.vt in leno/
cinio .ff. eo.l.mariti. Scđm aūt canones
qui macula inceſtus eſt pollutus:eſt infa/
mis.⁊ etiam qlibet cōſentiens ſibi.2.q.4
Et hec infamia per pniam non deletᷣ.25.q
6.ſi duo.Et dū ſtat in crimie vſq̄ ad miſ
ſam cathecuminoꝝ.i.vſq̄ ad ſurſuꝫ cor/
da tm̄ in ecclia admittitᷣ.⁊ cum eo nec ci/
bus ſumi debet.25.q.3.de his.⁊ hec dicta
ſufficiant ad pñs de inceſtu.quia de ipō.j.
li° 8° de impedimēto criminis aliq̄ dicentᷣ.

NEquitᷣ videre de 6°.ſ.de ſacrilegio
Circa qđ ſciēdum ꝙ cōmittitᷣ in
re ſacrata.Res aūt ſacrata eſt vl'
pſona ſacrata:que cōcupiſcitᷣ ad cōcubi/
tum.⁊ ſic ptinet ad luxuriā.vel que cōcu
piſcitᷣ ad poſſidendū.⁊ ſic ptinet ad iniu/
ſticiā. Poteſt etiaꝫ ſacrilegiū ptinere ad
iram.vt ſi qs iniurietᷣ ex ira ſacre perſone
vel ſi cibū ſacratū aſſumat guloſe:ſacrile
giū cōmittit.Spālius aūt ſacrilegiū luxu
rie attribuitᷣ que caſtitati opponitᷣ.Ad cu
ius obſeruātiam alique pſone ſpāliter cō
ſecrantᷣ.Non ponitᷣ tm̄ ſacrilegiū inter ſpe
cies luxurie.36.q.i.c.lex illa pteritoꝝ pn/
cipiū.§.2.quia ibi numerantᷣ illa q̄ ſunt
ſpēs luxurie ſm ſeipam.ſacrilegiū autem
eſt ſpecies luxurie ſm ꝙ ordinatᷣ ad finē
alterius vitij.⁊ poteſt cōcurrē cum diuer
ſis ſpēbus luxurie. Si quis.n. abutatᷣ p/
ſona ſibi cōiuncta ſm ſpūaleꝫ ꝯgnatiōeꝫ
cōmittit ſacrilegiū ad modū inceſtus. Sꝫ
virgine deo ſacrata inq̄tum eſt xpi ſpon/
ſa:eſt ſacrilegiū ad modū adulterij. Inq̄/
tum v̄o eſt ſub cura ſpūalis pr̄is:eſt qd/
dam ſpūale ſtupꝝ.Et ſi vis inferatᷣ ē ſpi/
ritualis raptus.qui etiā ſm leges graui⁹
punitᷣ q̄ alius rapt⁹.

NEquitᷣ videre de 7°.ſ.de vitio cō/
tra nām. Circa qđ ſciendū ꝙ h̄
poteſt multiplicitᷣ cōtingere. Uno
mō ſi in ſe pollutio ꝓcuretᷣ.⁊ ſic dicitᷣ im
mūdicia vel mollicies.Alio mō per coitū
ad rem alterius ſpēi.⁊ dicitᷣ beſtialitas.
3° ad rem eiuſdem ſpēi indebiti ſexus. ⁊
dicitᷣ ſodomia. 4° ſi nō ſeruetᷣ nālis mo
dus coeūdi.vel q̄tum ad inſtrumentum
nō debitū.vel q̄tum ad mēſtruoſos ꝯcū
bendi modos.Peccat aūt homo hoc faci
endo magis cum vxore q̄ cum meretrice
quia magis tenetᷣ cauere malum vxoris
q̄ alterius mulierl. Eſt autē vitium ꝯtra
nām maximū inter ſpēs luxurie vt vult
Augl.li° de adulterinis cōiugijs.poſt hoc
inceſtus.vnde adulteriū vincitᷣ ab ince/
ſtu vt dicit Augl. qđ verꝫ eſt accipiendo
vtrūq̄ in ſuo ſūmo. Maius ē.n.pctm̄ co
ire cū mr̄e q̄ cuꝫ alteri⁹ vxore.Adulteri
um vero eſt grauius ſtupro.⁊ vtrūq̄ ag/
grauatᷣ per violentiā.Ideo raptus virgi/
nis eſt grauius pctm̄ ſtupro. ⁊ rapt⁹ vxo
ris adulterio.hec etiam vitia omia aggra
uantᷣ ſm rōnem ſacrilegij. Infimum v̄o
pctm̄ inter ſpēs luxurie eſt fornicatio ſim
plex:que cōmittitᷣ ſine iniurie alteri⁹ pſo/
ne.Inter vitia v̄o cōtra nāꝫ infimū ē pec
catū immūdicie.grauiſſimū aūt eſt beſtia
litas.Poſt h̄ aūt ſodomia. Deinde ē pec
catū in quo nō ſeruatur cōcūbendi debi/
tus modus.Magis aūt ſi non ſit vas de
bitum q̄ ſi ſit inordinatio ſm aliqua alia
pertinētia ad cōcubitus modum.Punitū
aūt fuit hoc pctm̄ ante legem incendio.
Geñ.19°.Et in lege veteri gladio.Iudi.19°.
Ergo multomagis modo tpe gr̄e in quo
aſſumpta eſt humana natura a filio dei.
⁊ huiuſmōi vitium igne ⁊ gladio eſt pu/
niendum.imo etiam omi genere tormen
toꝝ exterminandū a ſeculari ptāte:q̄ nō
ſine cā gladiū portat.Ro.13°.Ab ecclia/
ſtica v̄o poteſtate omi genere coertionis
⁊ abiectōis: ab ecclia velut putridiſſimi

ſūt tales a corꝑe abſcindēdi. vnde tales
non tm̄ qui faciūt: ſed etiam q ſuadēt ſo/
domiā ſm̄ leges capite puniunť. Sacri
v̈o canones ſb̄ ſilentio trāſeunt in deteſta/
tiōem tanti crimis ⁊ flagitij ꝙ non debe/
at nomiari. debet tm̄ iudex eccliaſtic⁹ ipm
pena graviori: q̄ȝ alia ſcelera punire.

De adulterio ⁊ lenocinio. ti. 47.

D Einde cōſiderādum eſt de ad/
ulterio. ⁊ p̈mo qd eſt: ⁊ vn̄ dici
tur. 2° de punitiōe adulterij. 3°
de lenocinio. De his v̈o que ꝑ
tinent ad accuſatiōem adulterij ſufficiant
illa que dicenť. j. li° 8°. ti. 35°. Cetera v̈o re/
linquanť iuriſꝑitis. Circa p̈mū ſcien/
dum: ꝙ adulteriū eſt alieni thori violatio
32. q. 5. nō mechaberis. vł ſui thori detur/
patio. Qn̄qȝ. n. cōmittiť adulteriū reſpe/
ctu viri ⁊ mulierꝪ. qn̄qȝ reſpectu viri tm̄.
qn̄qȝ reſpectu mulieris tm̄. ꝓprie tm̄ loquē
do adulteriū in nupta cōmittiť. ff. eo. l. in/
ter liberas. § lex iulia. Extenſo etiā voca/
bulo diciť adulteriū aliqn̄ cum ꝓp̈a vxo
re. hoc ſm̄ quādam iuris interp̄tatiōem.
ſm̄ illud hiero. Ardentior amator vxo/
ris eſt adulter. vt quādo ita diligit vxorē
ꝙ eam ꝯgnoſceret: etiam ſi alteri⁹ vxor eſ
ſet. Diciť autē adulteriū q̈ſi acceſſus ad
alterius thoꝝ. vnde ꝓprie diciť: vt dictuȝ
eſt qn̄ accediť ad cōiugatā.

S Equiť videre de 2°. Circa qȯ ſci/
endū: ꝙ ꝓ adulterio ſm̄ leges im
poniť pena mortis. C. eo. l. q̄ȝuis.
femia aūt a viro verberata in monaſte/
rio includiť: quam intra bienniū viro re
ciꝑe licet. biennio v̈o trāſacto: vel viro
mortuo anteq̄ȝ vxorē de monaſterio edu/
cat: adultera tonſa: monaſtico habitu ſuſ/
cepto: ibi dum vivit maneat. duab⁹ parti
bus ꝓprie ſubſtātie liberis applicandis: ⁊
3a monaſterio. Si autē liberos nō habe/
at: parētibus eius pctō non ꝯſentiētibus
appliceť pars 3a: ⁊ due monaſterio. parē/
tibus autē non extātibus: tota ſubſtātia
applicabiť monaſterio: pactis dotaliuȝ in
ſtrumentorū omi cāu ſervatis. vt in autꝪ.
vt nulli iudi. § manifeſta. coll. 9. ⁊ poniť
C. de adultꝪ. Sed hodie ſi vir in probādo
deficiat: teneť ad taliōem. vt ibidem. C. de
adultꝪ. § adulť. Sed ſm̄ hoc vir volens
ab vxore ſeparari indirecte cōſequi pote/
rit: qȯ directe nō poteſt. accuſabit. n. vxo/
rem de adulterio calūnioſe. ⁊ ſi deficiet i ꝓ
batiōe: in monaſteriū detrudeť. ⁊ ſic indi/
recte ab vxore ſeparabiť. Rn̄deo. nō tūc
hoc fiet ſm̄ autꝪ. ſed aliť vir punieť. ſ. vel i
bonis ſuis: vel caſtigādo aliť. vel alr̄ non
cōſequeť. quia erit in volūtate mulieris ſi
bi recōciliare virū: vt p̄dictum eſt. ſ. etiaȝ
de viro. Scd̄m autē vetus teſtamētuȝ mu
lier de adulterio convicta: lapidabatur:
non autem vir. 32. q. 5. hec imago. Scd̄m
vero canones in foro eccleſiaſtico agi/
tur ad ſeparatiōem. exť de ꝓcurꝪ. tue. Et
ad dotis vel donatiōis amiſſiōem. exť de
dona. inter vi. ⁊ vxo. ⁊ de dote poſt divor/
tium. plerūqȝ. Scd̄m v̈o canones clericus
adulter deponiť: ⁊ laycus excōicať. di. 81.
ſi quis cleric⁹. ar. 6. q. i. illi qui. Ad hoc
nō ꝙ ea que miſtrat in campo: nō poteſt
accuſari de adulterio. C. e. l. que adulteriū
Et hoc: quia pſonas hi⁹ vite: vilitas non
credit legū obſervatiōe dignas. vt dr̄ ibi/
dem. qȯ ſm̄ can̄. nō ꝓcedit vt dicit Hoſt.

S Equiť videre de 3°. l. de lenocinio
Circa quod ſciendū: Leno eſt qui
adulteꝝ vel adulterā ſubijcit: vel
ꝓ cōꝑto ſtupro pecuiam accipit: vł dā/
natam de adulterio accipit ſive ducit: vel
queſtū ex adulterio vxoris facit: vł depre
henſam adulterā retinet. Secus eſt ſi ha/
beat eam ſuſpectā. ⁊ p̄textu incredulitatꝪ
ignorātiam valeat obumbrare. Sed ⁊ pe
na lenonis teneť is: cuius ope vel auxilio
vel cōſilio dolo malo factum eſt: vt depre/
henſi in adulterio ſe pecunia redimerent:
vel interveniēte alia pactiōe. C. eo. l. 2. ⁊ l.
caſtitati. Eſt autē eadeȝ pena lenonis: que
eſt adulteri. ff. de miorꝪ. auxiliū.

De cōtinentia ⁊ incōtinētia. ti. 48.

P Oſtea cōſiderādum eſt de par/
tibus potētialibus temperātie.
Et p̈mo de cōtinentia. 2° de cle
mentia. 3° de modeſtia. Cir
ca p̈mum vidēdum: p̈mo de ip̄a cōtinen/
tia. 2° de incōtinentia ſibi oppoſita.
Circa p̈mum ſciēdum: ꝙ nomen cōtinen
tie dupliciť ſumiť a diverſis. Quidā eniȝ
cōtinētiam nominā: per quam aliquis
abſtinet ab oī delectatiōe venerea. vnde
Aplus ad Gal. 5. eam caſtitati cōiungit.
⁊ ſic cōtinentia pfecta ⁊ p̈ncipalis eſt vir
ginitas: ⁊ ſecūdaria viduitas. vnde ſm̄ h̄
eadem rō eſt de cōtinentia: q̄ de v̄ginitate

ꝙ ſit virtus. vñ ⁊ Andronic⁹ ſic loquẽs
de cõtinentia. dicit: ꝙ eſt habitus inuict⁹
a delectatiõe. Alij dicunt cõtinẽtiam eſſe
ꝑ quam reſiſtit aliquis cõcupiſcẽtijs pra/
uis: que in eo vehemẽter exiſtũt. ⁊ ſic ac/
cipit᷑ 7° ethi. ⁊ in collatiõibus patꝝ. Et
hoc mõ cõtinentia habet aliqd de ratiõe
virtutis: inq̃ꝫtum. ſ. rõ firmata eſt per eam
cõtra paſſiões ne ſeducat᷑ ab eis. Non
tñ attingit ad pfectam rõnem virtutꝭ mo
ralis ſm quam etiã appetitus ſenſitiuus
ſubdit᷑ rõni ſic: vt in eo non inſurgãt ve/
hementes paſſiões cõtrarie rõni. ⁊ ideo
dicit᷑ 4° ethi. ꝙ cõtinentia nõ eſt virtus:
ſed q̃dam mixta. ſ. inq̃ꝫtum habet aliqd de
virtute: ⁊ in aliquo deficit a virtute. ⁊ in
7° cõdiuidit᷑ virtuti. ſ. inq̃ꝫtum deficit a v̓
tute. Large tamẽ accipiẽdo v̓tutem: ꝓ q̃li
bet ṗncipio laudabiliũ operũ: dici põt cõ
tinentia virtus: Eſt autem cõtinentia ꝓ/
prie circa cõcupiſcẽtias delectationuꝫ ta/
ctus. Eſt enĩ circa eadem: circa que ẽ tem
perãtia. vt dicit᷑ 7° ethi. In his enim eſt
optimũ ⁊ difficillimũ cõtinere. Cõiter au
tem ⁊ ſm qd poteſt dici in quacũqꝫ alia
materia.

SEquit᷑ videre de 2°. ſ. de incõtinẽ/
tia. De qua querit᷑ an ſit peccatũ
Rñdeo incõtinentia põt attendi
circa aliqd dupliciť. Uno mõ ꝓprie: ⁊ ſim
pliciť. ⁊ ſic eſt circa cõcupiſcẽtias delecta/
tionũ tactus. ⁊ ſic eſt peccatũ duplici rõ/
ne: ſm ꝙ dicit᷑ 7° ethi. ꝙ incõtinentia vi
tuperat᷑ non tñ ſicut peccatũ: quod. ſ. eſt
ꝑ receſſum a ratiõe: ſed ſicut malitia que/
dam. ſ. inq̃ꝫtum ſequit᷑ cõcupiſcẽtias pra
uas. Alio mõ incõtinẽtia dicit᷑ circa ali/
quid ꝓprie inq̃ꝫtum homo recedit ab eo
qđ eſt ſm rõnem: ſed nõ ſimpliciť. vt cuꝫ
aliquis nõ ſeruat modum rõnis in cõcu
piſcentia honoꝝ: diuitiaꝝ. ⁊ alioꝝ huiuſ/
mõi. que ſm ſe videt᷑ eſſe bona. circa que
non eſt cõtinentia ſimpliciť ſed ſm quid.
ſicut. ſ̃. dictum eſt de cõtinentia. ⁊ ſic in/
cõtinentia eſt peccatũ: non qdem ex eo: ꝙ
aliquis ingerat ſe cõcupiſcẽtijs prauis: ſꝫ
ex eo ꝙ non ſeruat modũ debitum rõnis
in cõcupiſcendis: ⁊ reb⁹ appetẽdis.

De clementia ⁊ manſuetudĩe ⁊ vitijs
oppoſitis. ti. 49.

DEinde cõſiderãdum eſt de cle/
mentia ⁊ manſuetudine. ⁊ pri
mo de ipſis. 2° de crudelitate: que opponi
tur clementie. 3° de ira: que opponit᷑ man
ſuetudini. Circa ṗmum ſciendũ ꝙ ex
paſſiõe ire ꝓuocat᷑ aliquis vt grauiorem
inferat penam. Ad clemẽtiam autẽ perti/
net directe ꝙ ſit diminutiua penarũ. qđ
impedire non poteſt ꝑ exceſſum ire. Et iđ
manſuetudo inq̃ꝫtum refrenat impetũ ire
cõcurrit in eũdem effectum cum clemen/
tia. differũt tamẽ inq̃ꝫtum clemẽtia eſt mo
deratiua exterioris punitiõis. Manſuetu
do autẽ ꝓprie diminuit paſſiõem ire. ⁊ in
de ſequit᷑ alia differẽtia: quam ponit Se/
neca 2° li° de clementia. ſ. ꝙ clementia eſt
lenitas ſuperioris ad inferiorem. ſ. in con/
ſtituẽdis penis. Manſuetudo autẽ eſt cu/
iuſlibet ad quẽlibet. Nota etiam ꝙ mi/
ſericordia ⁊ pietas cum his cõueniũt in/
q̃ꝫtum in eũdem effectum cõcurrunt: qui
ſcꝫ eſt ꝓhibere mala ꝓximorũ. ſed diffe/
runt q̃ꝫtum ad motiuũ. quia pietas hoc
facit ex reuerẽtia quam habet ad aliquẽ
ſuꝑiorem. ſ. deum: vel parẽtem. Miſericor
dia v̓o hoc facit ex amicitia quam habet
cum ꝓximis. Manſuetudo inq̃ꝫtum re/
mouet iram incitãtem ad vindictam. Cle
mentia v̓o hoc facit ex animi lenitate. in/
quãtum iudicat equum eſſe: vt quis am
plius non puniat᷑. Ponit᷑ autem man/
ſuetudo ſiue mititas inter beatitudines.
Math. 5°. Et inter fructus ad Gal. 5°. Nã
beatitudines ſunt actus v̓tutum. fructus
autem ſunt delectatiões de actibus virtu/
tum. Et ideo nihil ꝓhibet manſuetudi/
nem poni. ⁊ beatitudĩem ⁊ fructum. ſm
ꝙ nomen eius diuerſimode ſumi põt.

SEquit᷑ videre de 2°. ſcilꝫ de cru/
delitate. Circa quam ſciendum
ꝙ hoc nomen ſumptũ eſſe vide
tur a cruditate. ſicut autẽ ea que ſũt de/
cocta ⁊ digeſta ſolent habere dulcẽ ⁊ ſua/
uem ſaporem. ita cruda habent aſperũ ⁊
acrem. dictum eſt autẽ. ſ̃. ꝙ clementia dič
quãdam animi lenitatem: ſiue dulcedinẽ
per quam qs eſt diminutiu⁹ penaꝝ. ⁊ ſic
crudelitas directe opponit᷑ clementie. No
men autẽ ſeuicie ⁊ feritatis: a ſilitudine fe
raꝝ ſumit᷑. q̃ etiã ſeue dicunt᷑. ideo ꝓpe
loquendo feritas vľ ſeuicia dicit᷑ ſm quã
quis in cruciatu alicuius delectat᷑. ⁊ ſic ſb
beſtialitate continet᷑. talis enim delecta/
tio non eſt humana: ſed beſtialis. Cru/
delitas vero culpam in eo qui puni/
tur attendit. ſed in puniendo modum

excedit.⁊ ideo differt a ſeuicia.ſic malitia
hũana a beſtialitate.vt dicit᷑ 7° ethi[c]. vñ
ſeuicia non opponit᷑ directe clemẽtie:ſ; ex
cellentiori virtuti:quam ph̃us vocat he/
roicã vel diuinam.⁊ ſm nos dici põt ꝙ di
recte opponit᷑ dono pietatis. Seuer⁹ autẽ
d᷑ q̃i ſeuus ⁊ verus:vt dicit Jſiđ.li° ethi.
q2 ſine pietate iuſticiã tenet.

Sequit᷑ videre de 3°.ſ.de ira. ⁊ cir/
ca hoc querunt᷑ plura.ſ.vtrũ ira
ſit pctm̃. R̃ndeo.ira:vt dictu; eſt
s̃.eſt ꝓprie q̃dam paſſio.paſſio aũt appeti
tus ſenſitiui intm̃ eſt bona inq̃ꝫtum rõne
regulat᷑.ſi aũt ordinem rõnis excludat ẽ
mala.Ordo autẽ ratiõis in ira poteſt at/
tendi q̃ꝫtum ad duo. Primo q̃ꝫtu; ad ap
petibile in qđ tendit:quod eſt vĩdicta. vñ
ſi quis appetit ꝙ ſm ordinem rõnis vin
dicta fiat:laudabilis eſt appetit⁹ ire.⁊ di/
cit᷑ ira p zelum.Si aũt appetat ꝙ fiat vin
dicta qualitercũq; cõtra ordine; ratiõis
eſt ira p vitium. Alio mõ attendit᷑ quã/
tum ad modũ iraſcẽdi:vt.ſ.motus ire nõ
immoderate ferueſcat interius:vel exteri⁹
qđ ſi ꝑtermittat᷑ non erit ira ſine pecca/
to:etiam ſi quis appetat iuſtam vindictã.

Utrũ omis ira ſit mortalis. R̃ndeo ꝙ
non.vnde ſup illud pſ. Jraſcimi ⁊ nolite
peccare.dicit glo.venialis eſt ira:que non
ꝓducit᷑ ad effectum. Motus.n.ire poteſt
eſſe peccatũ dupliciť.vt dictũ eſt.Uno mõ
ex parte appetibil᷑.vt cum qs appetit vin/
dictam.⁊ ſic ex genẽ ſuo eſt mortalis. qa
cõtrariat᷑ iuſticie ⁊ charitati.poſſet tñ ta/
lis appetitus eſſe venialis:ꝓpter impfectio
nem actus.⁊ hoc vel ex parte appetent[is].vt
cum actus ire ꝑuenit iudicium rationis.
vel ex parte appetibilis.vt cum qs appe/
tit ſe in aliq̃ modico vindicare:qđ etia; ſi
inferat᷑:non erit mortale.vt ſi quis parũ
trahit aliquem puerũ p capillos. ⁊ hi⁹.
Alio mõ q̃ꝫtum ad modũ iraſcendi. ⁊ ſic
ſm ſe non eſt ex genẽ ſuo mortalis. poſſet
tñ eſſe mortalis:puta ſi ex vehemẽtia ire
excidat a dilectiõe dei:vel ꝓximi. Utrũ
Math.5°.Dñs ponat ꝯgrue tres modos
vel gradus ire. R̃ndeo.illi gradus ire nõ
pertinẽt ad diuerſas ſpẽs ire. ſ; accipiũt᷑
ſm ꝓceſſum actus hũani:in quo ꝑ aliq̃d
corde cõcipit᷑.⁊ ſic dicit. Qui iraſcit᷑ fra
tri ſuo:⁊ loquit᷑ de illo q vult grauit᷑ ꝓxi
mo nocere.talis.n.ira eſt mortalis.Si vo
motus leuis eſſet cui rõ non cõſentiret:ue
nialis eſſet. 2° per aliq̃ ſigna manifeſtat᷑
exterius etiam anteq̃ꝫ ꝓrũpat in effectum
⁊ ſm hoc dicit.Qui dixerit frĩ ſuo racha:
quod eſt interiectio iraſcẽtis. 3° pctm̃ in
terius cõceptum ꝓducens ad effectũ.Eſt
autẽ effectus ire nocumentũ alterius ſub
rõne vindicte.minimũ autẽ nocumentoꝝ
eſt:qđ fit ſolo verbo. ⁊ ſm hoc dicit Qui
dixerit frĩ ſuo fatue.⁊ ſic patet ꝙ 2m ad/
dit.s̃.ꝑmũ.⁊ 3m ſuper vtrũq;. vnde ſi pri/
mũ eſt mortale peccatũ in cãu in quo lo/
quit᷑ Dñs:vt dictum eſt.multomag[is] alia
Et ideo ſingulis eoꝝ ponunt᷑ correſpon/
dentia aliqua ꝑtinentia ad cõdemnatiõe;
ſed in ꝑmo ponit᷑ iudiciu; qđ eſt minus.
quia vt dicit Aug[us]. Jn iudicio adhuc da
tur defenſiõis locus. Jn 2° ponit᷑ cõſili/
um in quo iudices inter ſe cõferunt qua
pena ſit puniendus. Jn 3° ponit᷑ gehen/
na ignis:qui eſt cõdemnatio certa. Nota
ꝙ hoc dicit᷑ per quãdam ſilitudinem.cũ
enim qs cõuincit᷑ de delicto:iudex eum iu
dicat eſſe puniẽdum.⁊ hoc eſt illi magna
pena.ſ.ꝙ ſcit ſe ad penam iudicandũ.ſ; vl
terius eſt ſibi grauior pena quãdo ſcit ſi/
bi determinatã eſſe penam.ſed adhuc eſt
ei grauior pena:quãdo fert᷑ pene ſentẽtia.
ꝑmum vocat᷑ iudicium. 2m cõſilium. 3m
gehenna.quia tunc eſt pena grauiſſima.
⁊ ſicut gradatim ſm hec tria creſcit pena
ita ire ſm illas tres differẽtias: maior ⁊
minor debet᷑ pena.⁊ hec omia habent᷑ ex
glo.ſuper Math.5. Utrũ ira ſit vitiũ ca
pitale. R̃ndeo ꝙ ſic.vt vult Grego.30.
moral. Sciẽdum tamẽ ꝙ de ira poſſu/
mus loqui dupliciť.Uno mõ per accidẽs
ſcil; inq̃ꝫtum impedit iudicium ratiõis.p
quod homo retrahit᷑ a malis. ⁊ ſic poteſt
eſſe ꝑncipium peccatoꝝ. Unde ſuper illud
ꝓuerb.15°.Uir iracũdus ꝓuocat rixas.di
cit glo. Janua omniũ vitiorũ eſt iracun/
dia. Alio modo directe ⁊ per ſe. ⁊ ſic eſt
cauſa aliquorũ ſpecialium peccatorũ:que
ſunt filie eius. Et he ſunt ſex ſm Grego.
30.moral.ſcil; rixa.tumor mentis. cõtu/
melia.clamor.indignatio.⁊ blaſphemia.
Sumit᷑ autem hic tumor mentis:non ꝓ
ſuperbia:ſed ꝓ quodam conatu ſeu auda
cia hominis intentãtis vindictam. blaſ/
phemia vero:in quam aliqs ex animi cõ
motiõe ꝓrumpit:ex ira ꝓcedit. blaſphe/
mia vero in quam quis deliberate ꝓrum
pit ex ſuperbia homis ſe cõtra deum eri/
gentis procedit.Odium vo ⁊ ſi naſcat᷑ ex
ira:habet tamen aliqua; priorem cauſa;

ex qua directe ꝓcedit vel oꝛit̃.ſ.triſticiã. ſicut ecõtrario amoꝛ naſcit̃ ex delectatiõe Ex triſticia aũt illata. qñq; in iram.qñq; in odium aliquis mouet̃.vnde cõuenientius fuit odium ponere oꝛiri ex accidia.lƷ Auguſtꝭ.dicat in regula ꝙ oꝛit̃ ex ira.

Utꝝ ſit aliqđ vitium oppoſitũ iracũdie ꝓueniens ex defectu ire. Rñdeo ira põt dupliciť intelligi. Uno mõ ſimplex motꝰ voluntatis:quo aliquis ex iudicio ratõis penam infligit:⁊ ſic defectus ire eſt peccatũ. ⁊ ſic ſumit Criſo.iraƷ ſuper Math. dicẽs Qui cum cã non iraſcit̃ peccat.patientia autem irrõnabilis vitia ſeminat.negligẽtiam nutrit.⁊ non malos tñ:ſed etiã bonos ad malum inuitat. Alio mõ ſumit̃ ira ꝓ motu appetitus ſenſitiui:qui eſt cuƷ paſſiõe ⁊ trãſmutatiõe coꝛpali. Et h motus neccio cõſequit̃ in homĩe ad ſimplicẽ motum voluntatꝭ.quia appetitus inferioꝛ naturaliť ſequit̃ motum appetitus ſuperioꝛis:niſi aliquid repugnet.⁊ ideo non poteſt totaliter deficere motus ire in appetitu ſenſitiuo:niſi ꝑ ſubtractiõem:vel debilitatem motus volũtatis.⁊ ideo ex cõſequẽti etiam defectus paſſiõis ire eſt vitioſus. ſicͭ ⁊ defectus volũtarij motus ad puniendũ ſm iudiciũ rõnis.

De modeſtia ⁊ eius ſpẽbus in cõi. ti.50.

P Oſtea cõſiderandũ eſt de modeſtia.⁊ pᷓmo in cõi. 2° de ſpẽbus eius.Circa pᷓmũ ſciendũ ꝙ diuerſimode aliqui vident̃ loqui de modeſtia. vbicũq; enim cõſiderauerũt aliquam ſpãlem delectatiõem boni:vel difficilis in moderãdo ſubtraxerũt illud modeſtie: relinquentes eam circa minoꝛa. Manifeſtũ eſt autem omibꝰ ꝙ refrenatio delectationũ tactus:quãdã ſpecialem difficultatẽ habet.vnde omẽs temperãtiam diſtinxerũt a modeſtia.Tullius vo:quia cõſiderauit q̃ddam ſpãle eſſe bonum in moderatiõe penaꝝ.ideo etiaƷ clementiã ſubtraxit modeſtie:ponens modeſtiã circa omĩa alia que relinquũt̃ moderãda.hec autẽ vident̃ eſſe 4^{or}.quoꝝ vnũ eſt motus animi ad excellẽtiam aliquaƷ: quã moderat̃ hũilitas. 2^{m} eſt deſideriũ ꝑtinentiũ ad ꝯgnitiõem.⁊ in hoc moderat̃ ſtudioſitas. 3^{m} pertinet ad coꝛpales motus ⁊ actiões. vt.ſ.decent̃ ⁊ honeſte fiant. 4^{m} eſt qđ ꝑtinet ad apparatũ exterioꝛẽ.Dicit̃ aũt modeſtia a modo. modꝰ n.qui cõiter ſeruat̃ in omĩ virtute:ſpãliť vtuti que ponit modũ in minimis appꝛopꝛiat̃:ſicut nomẽ cõe angeloꝝ appꝛopriatur infimo oꝛdini angeloꝝ.

De hũilitate ⁊ ſupbia.ti.51.

D Einde cõſiderãdum eſt de ſpeciebꝰ modeſtie que ſunt 4^{or}.vt patet ex p̃dictis.⁊ pᷓmo de hũilitate.circa quã pᷓmo dicenduƷ eſt de ip̃a.2° de ſupbia ſibi oppoſita. Circa pᷓmũ ſciendũ ꝙ hũilitas ſm ꝙ eſt virtꝰ dicit in ſui rõne quãdam laudabilẽ deiectionẽ ad ima.hoc aũt fit qñq; tñ ſm ſigna exterioꝛa.⁊ hec eſt falſa hũilitas:de q̃ dicit Augꝭ.in q̃dam ep̃la ꝙ eſt magis ſupbia.qñq; autẽ fit ſm interioꝛeƷ motum aĩe.⁊ hec humilitas ꝓpꝛie ponit̃ virtus.qꝛ virtus pᷓncipaliter cõſiſtit in electiõe mentis.vt patet.i.ethi. Reſpicit aũt hũilitas p̃cipue ſubiectiõeƷ hoĩs ad deum ſm quã etiã alijs humiliãdo ſe ſubijcit.vnde quilibet hõ ſƷ illud qđ eſt ſuũ in eo ſe ſubijcere dƷ cuilibet ꝓximo q̃ſtum ad id qđ eſt dei in ip̃o.hoĩs.n.eſt defectus.dei aũt eſt quicq̃d boni eſt in homĩe Oſee.13. Perditio tua Iſrl':tñmõ in me auxiliũ tuũ.põt tñ aliquis reputare aliq̃d boni eſſe in ꝓximo qđ ip̃e nõ habet:vel aliquid mali i ſe eſſe:qđ in alio non eſt.ex quo põt ei ſe ſubijcere ꝑ humilitatẽ.Ponit auteƷ Anſ. 7.gradus quoꝝ pᷓmus eſt ſe cõtemptibilẽ eſſe ꝯgnoſcere. 2° de hoc dolere. 3° h cõfiteri. 4° hoc ꝑſuadere.ſ.vt velit h credi. 5° vt patient̃ ſuſtineat hoc dici. 6° vt patiat̃ ſe cõtemptibiliť tractari. 7° vt hoc amet.glo.ſ° Math.3.dicit ꝙ pfecta humilitas habet tres gradus.pᷓmus eſt ſubijcere ſe maioꝛi:⁊ non p̃ferre ſe equali.qui eſt ſufficiẽs. 2° eſt ſubdere ſe equali:⁊ nõ p̃ferre ſe mĩoꝛi h eſt abũdans. 3° eſt ſubeſſe minoꝛi qui eſt ꝑfectus.Sed iſti gradꝰ non accipiunt̃ ſm nãm humilitatis.ſƷ ꝑ cõparatiõem ad hominũ gradꝰ.

S Equit̃ videre de 2°.ſ.de ſuperbia. ⁊ circa hanc querunt̃ plura.ſcilƷ vtꝝ ſupbia ſit pctñ. R° ꝙ ſic.ſicͭ n.dicit Iſiđ.li° ethi.Superbus dicit̃ qui ſup vult videri q̃; eſt.hoc autem eſt cõtra rectam rõnẽ.⁊ per ꝯñs eſt peccatũ. quia ſm Diony.c.4° de di.no.Malum aĩe eſt p̃ter rõnem eẽ.vñ pƷ ꝙ ſupbia eſt pctñ.

Utrū̄ ſupbia ſit ſpāle pctm̄. Rndeo. ſu-
perbia pōt ſumi dupliciṫ. Uno mō ſm ꝓ
priā ſpēm quam habet ex ratiōe ꝓprij ob
iecti. ⁊ ſic eſt ſpāle pctm̄. qꝛ habet ſpeciale
obiectū. eſt. n. inordinatꝰ appetitus ꝓprie
excellentie. vt dictum eſt. Alio mō ſm
quandā redūdātiā in alia pctā. ⁊ ſꝫ hoc
habet quandā generalitatē. ſ. inqꝫtum ex
ea oriri pn̄t omīa peccata. ⁊ hoc dupliciṫ.
Uno mō p ſe inqꝫtuꝫ. ſ. alia pctā ordināṫ
ad finem ſupbie qui eſt ꝓpria excellentia.
ad quam ordinari pōt om̄e qđ quis ap-
petit inordinate. Alio mō indirecte ⁊ q̄i
p accn̄s. ſ. remouēdo ꝓhibens inqꝫtuꝫ. ſ.
homo p ſupbiam cōtemnit legem dīnam
per quā ꝓhibeṫ a peccando. ſm illud Hie
re. z. Cōfregiſti iugū meuꝫ. Intelligendū
tam̄ ꝙ pctā non ſemp oriunṫ ex ſuperbia
quia non ſemp fit pctm̄ ex cōtemptu. ſed
qn̄qꝫ ex infirmitate: ⁊ qn̄qꝫ ex ignorātia.
⁊ ideo dicit Augꝰ. liº de nā ⁊ grā. ꝙ mul-
ta pctā ſunt que nō fiunt ex ſuperbia.
Utrū̄ ſupbia ſit ptm̄ mortale. Rndeo. p ſu
perbiā homo ſe extollit ſup̄ illud qđ eſt ſi-
bi p̄fixum a deo. ⁊ ita aliqualiter non ſub-
diṫ deo ⁊ regule eius. hoc autē eſt auerti
a deo. Et ideo ſupbia ſꝫ genus ſuū eſt pec
catū mortale. aliqui tm̄ motus ſupbie ſūt
veniales ꝓpter eoꝝ impfectiōem. dum. ſ.
eis rō non conſentit. Utrū̄ ſupbia ſit vi
tium capitale. Rndeo. ſupbia dupliciṫ p̄t
ſumi. vt dictum eſt. ſ. Uno mō vt eſt q̄d-
dam ſpāle pctm̄. Alio mō vt habꝫ quan-
dam generalitatē. Uitia autē capitalia po
nunṫ eſſe q̄dam peccata ſpālia ex quibuſ
oriunṫ multa pctōꝝ genera. Et ideo qui-
dam cōſiderātes ſupbiaꝫ p̄mo mō: ponūt
eam eſſe vitium capitale. vt Iſid. ⁊ Caſſi.
Gregꝰ. v̄o cōſiderans eam zº mō ponit
ipam reginam ⁊ mr̄em omniū vitioꝝ. zo
moralꝰ. Ad hoc nō. ꝙ Gregꝰ. zz. moralꝰ.
ponit 4ºʳ ſpēs ſupbie. Prima eſt cū quis
bonū quod hꝫ: a ſe habē eſtimat. zª cuꝫ
daṫ ſibi deſup ꝓ ſuis meritis dari putat.
zª cum ſe iactat habere qđ non habet.
4ª cum deſpectis ceteris ſingulariṫ appe
tit videri hr̄e qđ non hꝫ.

De ſtudioſitate ⁊ curioſitate. ti. 5z.

Poſtea cōſiderandū eſt de ſtudi
oſitate. ⁊ p̄mo de ipā. zº de curi
oſitate oppoſita. Circa p̄mū
ſciendū ꝙ ſtudiū eſt vehemens
applicatio mentis ad aliqd. mens autem
non applicaṫ ad aliqd niſi ꝯgnoſcendo
illud. ⁊ ideo ſtudium p p̄us reſpicit ꝯgni-
tiōem. ⁊ p poſterius quecūqꝫ alia ad que
operanda directiōe ꝯgnitiōis indigemꝰ.
⁊ ideo ſtudioſitas que diciṫ a ſtudio ꝓ-
prie diciṫ circa ꝯgnitiōem. ſ. acqrēdam.
vnde ꝓprie ptinet ad eam moderari appe
titum. ꝓut tendit ad cognitiōem acqui-
rendam.

Equiṫ videre de zº. ſ. de curioſita-
te. hec autem eſt appetitꝰ imode-
ratus ꝯgnitiōis acquirēde. q̄ qui
dem dupliciṫ poteſt eſſe vitium. Uno mō ꝓ
ut cōiungiṫ ei per accn̄s malū. vt quādo
quis ſtudet addiſcere ad ſupbienduꝫ vel
aliṫ peccandū. Alio mō ex ipa inordina-
tiōe appetitus ⁊ ſtudij addiſcendi verita-
tem. ⁊ hoc q̄druplicitṫ. Uno mō inquātū
p ſtudium minus vtile retrahiṫ aliquis a
ſtudio qđ ſibi nc̄cio incūbit. zº inqꝫtum
aliquis ſtudet addiſcere ab eo a quo non
licet. vt a diabolo. zº inqꝫtum nō refert
quis ad debitum finem. ſ. dei ꝯgnitiōem.
4º inqꝫtum quis ſtudet ꝯgnoſcere verita
tem ſup̄ ingeniJ ꝓprij facultatem. quia p
hoc qn̄qꝫ quis facile labiṫ in errorem. ⁊
hec dicta ſunt qꝫtum ad ꝯgnitiōem intel-
lectiuam. qꝫtum v̄o ad ſenſitiuam duplici
ter poteſt eſſe vitiū. Uno mō inqꝫtum co-
gnitio ſenſitiua non ordinaṫ in aliqd vti
le. ſed magis auertit homīem ab aliqua
vtili cōſideratiōe. Alio mō inqꝫtum ꝯgni
tio ſenſitiua ordinaṫ ad aliqđ noxiuꝫ. vt
inſpectio mulieris ordinaṫ ad cōcupiſcē-
duꝫ. ⁊ diligēs inquiſitio eoꝝ que ab alijs
fiunt ordinaṫ ad detrahendū. Si qs aūt
ꝯgnitiōem ſenſitiuam intēdit ordinare ꝓ
pter nc̄citatē nature ſuſtētande. vel ꝓpter
ſtudium veritatis immediate: ſua ſtudio-
ſitas eſt virtuoſa.

De modeſtia in exterioribus motibuſ
corporis. titulus. 5z.

Einde cōſiderandū eſt de mo
deſtia ꝓut conſiſtit in exterio-
ribus motibus corporis que
ſerie agunṫ. ⁊ hoc primo de
ludo. zº de ſcurrilitate: ſiue de ſtultiloquio
que ſolent in talibus admiſceri. Circa
p̄mū queruntṫ plura. vtrū̄ i talibꝰ poſſit eē
virtus ⁊ vitiū. Rº v̄tus moralꝰ ꝯſiſtit i ħ

ꝓ ea que ſūt hoīs p rōnē ordināt̄. maī
feſtū eſt aūt ꝙ exteriores mot⁹ hoīs ſūt
ꝑ rōnem ordinabiles. q2 ad imperiū ra
tiōis exteriora mēbra mouent̄. ⁊ ideo cir
ca motus eoꝝ pōt eſſe virtus moralis. ſ.
ſi ſint ꝑ rōnem ordinati. puta modeſtia
⁊ vitium ſi ſint deordīati. Utꝝ in ludis
poſſit eſſe aliq̄ virtus. R̄ndeo ꝙ ſic. hō. n.
indiget quiete aliqñ ad aī fatigati recrea-
tionē. quies aūt aīe eſt delectatio. vñ dicit
phs 8° ethi⁹. ꝙ delectatio ſi ſit fortis expel
lit triſticiā. ⁊ ideo ꝯ aīe fatigatiōem oꝫ ad
hibere remedium aliquam delectatiōeꝫ cō
uenientem intermiſſa intentiōe inſiſtēdi opi
bus ſiue ſtudio rōnis cuius exemplū ha-
bet̄ in Johāne euāgeliſta in ei⁹ legenda.
Dicta aūt vel facta in talib⁹ vti ad quā-
dam quietem aī. ⁊ hoc eſt qđ dicit̄ 4° ethi⁹
ꝙ in hu⁹ vite cōuerſatiōe quedaꝫ requies
habet̄ cum ludo. Circa hᵒ tñ ſunt pcipue
tria cauēda. quoꝝ pmū ⁊ pncipale eſt ꝙ
pdicta delectatio in aliqbus operatiōibus
verbis turpib⁹ vl̄ noxijs nō querat̄ de ta
li eñi ioco dicit Tulli⁹ li° de offi. ꝙ eſt flagi
tioſus ⁊ obſcenus. 2ᵐ eſt. ne totalit̄ aīe ḡ
uitas reſoluat̄. vt dicit Amb⁹ li° de offi.
3ᵐ eſt. ꝙ cōgruant pſone tpi ⁊ loco ⁊ ſm
alias debitas circūſtantias ordinent̄. vt
Tullius dicit ibidem. hu⁹ aūt ſm rōnis re
gulam ordinent̄. hītus aūt ſm rōnem or-
dinans ſiue operās eſt virtus moralis. ⁊
ideo circa ludos pōt aliq̄ virtus eē quam
phs eutrapeliā vocat a bona cōuerſione.
q2. ſ. bene cōuertit in ſolatiū aliqua dicta:
vel facta. ⁊ inq̄ntuꝫ hō per iſtam v̄tutem
refrenat̄ ab imoderātia ludoꝝ ſub mode
ſtia cōtinet̄. Utꝝ in ſupfluitate ludi poſ
ſit eſſe pctm̄. R° ꝙ ſic. ſupfluū. n. in ludo
dicit̄ qđ regulā rōnis excedit. ⁊ hoc pōt
eſſe dupliciṫ. Uno mō ex ip̄a ſpē actionū:
que aſſumunt̄ in ludo. vt ſunt turpia ver
ba vel facta vel etiam ꝓximo noxia. ⁊ ſic
eſt ibi pctm̄ mortale. Alio mō ſm defe-
ctū debitarū circūſtantiaꝝ. ⁊ ſic pōt ibi eſ
ſe pctm̄. qñq₃ mortale. vt cum qs delecta-
tiōem ludi pponit dilectioni dei. qñq₃ ve-
niale. vt cum qs nō tm̄ afficit̄ ad ludū ꝙ
ꝓpter hoc ꝯmittere vellet aliqđ ꝯ pceptū
dei vel eccliē. Ad hoc nō ꝙ riſus aliqs
ꝓuenit ex ſerenitate cōſcīe ⁊ pguſtatione
ſuauitatis diuīe. ⁊ ille ptinet ad fructū ſpi-
ritus q eſt gaudiū. Aliqs ex aſſecutiōe ce
leſtis glīe. ꝓuer. vlt. Ridebit in die nouiſ
ſimo. Aliqs ex manſuetudine nāe. ⁊ ſic at

teſtat̄ bonitatē nāe. Aliqs ex inordīatōe
inepte leticie. de quo Eccl. 7°. Melior ē ira
riſu. ⁊ ſic ridere nō eſt ſine pctō. Similiter
ludus vel ſaltatio qñq₃ ꝓuenit ex ſpūali
iocūditate. ⁊ ſic eſt meritori⁹. ſicut Dauid
luſit ⁊ ſaltauit coram archa dñi. Qñq₃ āt
ꝓuenit ex recreatiōe. qñq₃ ꝓ exercitatiōe
⁊ ſic pōt eſſe ſine pctō. qñq₃ ex diſſolutio
ne mentis laſciue. ⁊ ſic eſt pctm̄. hᵒ Alex.
an. 2. t. 2. c. ð ludo. ar. i. c. Quid de inſpe
ctorib⁹ ludoꝝ vel ioculationū. R̄ndeo in
ſpectio q̄dam eſt in tranſitu non tendens
vlterius ad delectatiōeꝫ pcti mortalis. vt
fornicatiōis. ⁊ hec eſt venialis. q̄dam eſt
ſtudioſa in qua. ſ. eſt fomentū pcti morta-
lis. ⁊ hec qñq₃ eſt mortalis. Iteꝫ ioculatio
q̄dam eſt hiſtrionica. q̄dam corealis mu-
lieꝝ laſciuaꝝ. q̄dam cā exercitij vel faſti-
dij tollendi ſiue accidie uitande fit. Inſpe
ctio ḡ ſtudioſa ioculatiōis pme ⁊ 2ᵉ ver-
gere pōt in pctm̄ mortale. 3ᵉ v̄o ⁊ 4ᵉ pōt
eſſe venialis. hec Alex. an. vbi. ſ̄. ar. 3. c.

Quid de coreatricib⁹. nunqd peccant
mortalit̄ ducēdo coreas. R̄ndeo. Rod.
credit ꝙ ſic. ſi faciant hoc vt ſe vl̄ alios in
citent ad libidinem. vel ſi faciāt hoc de cō
ſuetudine lꝫ non corrupta intentiōe. quia
talia de ſe habēt ad libidinē incitare. Si āt
aliqua raro ſine intentiōe corrupta coreiſ
ſe imiſceat dubitat an mortalit̄ peccet. cū
exponat ſe periculo alios ad libidinē ꝓuo
candi ⁊ exempla pbeat alijs ſilia faciēdi.

Quid de hiſtrionib⁹. R̄ndeo vt ſup̄ di
ctum eſt. ludus eſt nccīus ad cōſeruatio-
nem vite hūane. ad oīa autē que ſunt
vtilia hūane cōuerſatiōi poſſunt aliq̄ offi-
cia licita deputari. ⁊ ideo officiū hiſtrionū
quod ordinat̄ ad ſolatiū hominū non eſt
ſm ſe illicitū dūmodo ludo vtant̄ mode
rate. ſ. non vtendo aliquibus verbis vel
factis illicitis. ⁊ non exhibēdo ludum ne
gocijs ⁊ temporib⁹ indebitis. vnđ illi qui
moderate eis ſubueniūt nō peccant: ſed iu
ſte faciunt dum eis mercedem ſui miniſte
rij tribuunt. Si qui autē in tales ſupflua
ſua cōſumūt: vel ſuſtineant illos hiſtriōes
qui ludis illicitis vtunt̄: peccāt quaſi eos
in peccato fouendo. vnde Aug. ſuper Jo.
dicit. ꝙ donare res ſuas hiſtrionib⁹ viti-
um eſt immane. niſi forte aliquis hiſtrio
eēt in extrema nccītate: in qua ei ſubueni
endum eſſet. hec Tho. 2ᵃ 2ᵉ. q. 168. arti. 3.
c. 3ᵐ. Utꝝ aūt corp⁹ xp̄i ſit dandū hi-
ſtrionibus. require. ĩ. li° 4° ti. 17° ar. 4°.

Utꝝ in defectu ludi cõſiſtat aliqͦd pec/
catũ. Rndeo ꝙ ſic. vnde phs 2° ethi᷑ po/
nit defectũ in ludo eſſe vitioſũ. eſt.n.cõtra
ratiõem ꝙ aliquis exhibeat ſe alijs one/
roſũ dum.ſ.nihil exhibet de ſe delectabile.
⁊ etiam delectatiões impedit alioꝝ. Et di/
cunt᷑ tales duri ⁊ agreſtes. vt dr̃ 4° ethi᷑
vnde Señ. dicit. Sic te geras ſapiẽter vt
nullus habeat te q̃i aſperũ nec cõdemnat
quaſi vilem.

SEquit᷑ videre de 2°.ſ.de ſcurrilita
te ſiue turpilogo. ⁊ circa hoc que
runt᷑ plura.ſ. vtꝝ ſit idez ſcurrili/
tas qͦd ſtultiloquiũ. Rndz Alex.an.2°.t.
2.c.de ſcurrilitate.q.i.ar.5.c.ꝙ hec ꝓp̃e lo
quẽdo differũt. quia ſtultiloquiũ refertur
ad diſcretiõem rõnis. ſcurrilitas ad laſci/
niam affectiõis. poſſunt tñ in inuicẽ inci/
dere ⁊ vnum alteꝝ ꝯtinere. Utꝝ ſcurri
litas ſemꝑ ſit pctm̃. Rndet idem vbi.s̃.
ar.i.o.ꝙ ſcurrilitas ꝓprie dicta eſt pecca/
tũ. ſumit᷑ tñ aliqñ ꝓ vrbanitate ſermõis
⁊ hoc improp̃e. ⁊ tunc ſi aſſit debit⁹ finis.
vt cõſeruatio bone amicitie. vel remotio ſe
cularis triſticie: vel accidie. non eſt pctm̃
dũmõ non fiat ꝑ turpia verba. Si aũt fi/
at per turpia verba vel ĩutilia ⁊ tm̃ riſum
inordinatũ ꝓuocãtia: pctm̃ erit. Et ſic di/
cit᷑ ad Eph.5. Non nomiet᷑ in vobis ſicͭ
decet ſanctos dei. turpitudo aut ſtultilogũ
aut ſcurrilitas que ad rez nõ ꝑtinet.i.nul
lius ẽ vtilitatis. Ulterius nõ.ꝙ talis ſer
mo ꝓcedere põt ex lubricitate lingue. ⁊ im
petu iraſcibilis ⁊ cõcupiſcibilis ⁊ ſurrepti
one ratiõis vel ex deliberatiõe rõis ⁊ ma
la aſſuetudine lingue ⁊ ꝑuerſa affectione
iraſcibilis ⁊ cõcupiſcibilis. ⁊ ſꝫ hoc refer
tur ad libidinẽ mortalẽ vel venialẽ tanq̃ꝫ
ad radicem. ⁊ ſm hoc erit mortalis vl' ve
nialis. Quid de auditorib⁹ talium. Rn
det idem vbi.s̃.ar.2.c.ꝙ illi qui ſuſtentãt
turpiloquos vt talia dicant᷑ magis pec/
cant q̃ꝫ turpilog. Auctores.n.ſceleris ſũt
magis in culpa q̃ꝫ miſtri. ex maiori.n.libi
dine peccant. qui vͦo caſualit᷑ audiũt. tam
habẽt cõplacentiã: minus peccant. Criſo.
Uis oñdere maifeſte ꝙ in talib⁹ nõ letari
non audire patiaris.

De modeſtia ĩ apparatu ext᷑iori. ti.54.

POſtea cõſiderandũ eſt de mo/
deſtia ſm ꝙ ꝯſiſtit in exteriori
apparatu. ⁊ circa hoc querũt᷑
plura.ſ. vtꝝ poſſet ibi eſſe virtus ⁊ vitiũ.
Rndeo ꝙ in ipis rebus ext᷑ioribus qui/
bus vtit᷑ homo. nõ eſt aliqͦd vitium. ſed ĩ
homie qui ĩmoderate vtit᷑ eis. ⁊ hoc põt
eſſe dupliciť. Uno mõ per cõparatõez ad
ꝯſuetudines hominũ cũ quib⁹ viuit aliqs
Dicit.n. Augꝰ. li° 2° cõfeſſionũ.ꝙ turpis
eſt pars omis ſuo nõ ꝯgruens vniuerſo.
Alio mõ ex inordinato mentis affectu.
⁊ hoc põt eſſe dupliciť. Uno mõ ſm exceſ
ſum. vt qñ aliquis in ſupfluo cultu veſtiũ
hominũ gl'iam vel etiã carnis delicias q̃/
rit. vel etiam nimiã ſollicitudinẽ apponit.
vnde Criſ. Non eſt ſil' corp⁹ ⁊ aiam or/
nare. qͦd eſt veꝝ ſm Alex.an.2°.t.2.c.de
ornatu.ar.i.o.qñ eſt tanta libido in orna
tu corpis ꝙ de ornatu aĩe non curat᷑. Li/
cet tñ ſm eundẽ ibidẽ.c. ⁊ ſm Tho.2ª 2ᵉ
q.169.ar.i.c. vti veſtibus p̃cioſis ſm perſo
ne nobilitatem ſm terre conſuetudinem:
⁊ ſm officij vel miſterij dignitatez: dũmõ
abſit libido in volũtate ⁊ ſcandalũ in ex/
teriori ope. Alio mõ põt eſſe inordinat⁹
affectus in exteriori cultu ſm defectuz. vt
quãdo homo ipm plus debito ex pigricia
negligit. vel etiam in defectu tali gl'iaꝫ ho
minũ querit. vñ Augꝰ. li° de ſer. do in mõ.
dicit ꝙ in veſtibus ſordidis iactãtia põt
eſſe. Si quis tñ veſtib⁹ viliorib⁹ vtat᷑ q̃ꝫ
alij ꝓpter carnis maceratiõem ⁊ ſpũs hu
miliatiõem. hoc ꝑtinet ad temperãtie vtu/
tem. hoc aũt p̃cipue ꝯuenit his qui alios
verbo ⁊ exemplo ad pniam vocant. vt ꝓ
phetis. de qbus dicit᷑ Heb.ii. Circuierunt
in melotis in pellib⁹ caprinis. Utrũ or/
natus mulieꝝ poſſit eſſe ſine peccato mor
tali. Rndeo cultus muliebris viros ad la
ſciuiam ꝓuocat ſm illud ꝓuerbio. 7°. mu
lier occurrit illi ornatu meretricio p̃para
ta ad capiẽdas aias. Põt tñ mulier cõ/
iugata licite operam dare.ſ. ornando ſe vt
placeat viro ſuo ne per eius cõtemptuz in
adulteriũ labat᷑. vnde.i.Corꝰ.7°. Mulier
nupta cogitat que ſũt mundi quõ place/
at viro. Mulier autẽ que nec virũ habet
nec vult habere ⁊ eſt in ſtatu non haben/
di ſi ſe ornet vt alios ad cõcupiſcendũ ꝓ
uocet: peccat mortaliter. Si autẽ ex q̃dam
leuitate vel etiam vanitate ꝓpter quãdaꝫ
iactãtiam non eſt ſemꝑ peccatũ mortale.
ſed veniale. Si autez ſit mulier virgo nu
bilis aliquatenus plus habere debet de
ornatu qui tamẽ non ꝓuocet ad libidinẽ
ſed habeat in ſe decentiã muliebrem. vnd

Aug.ad Poſſidoniū. Nolo vt de orna-
mētis ꝓpriā habeas ī ꝓhibēdo ſniaȝ niſi
ī eas q̄ neqȝ ꝯiugate ſūt.neqȝ ꝯiugij capa
ces.q̄ cogitare debent quomō placeāt deo
Nō autē dicit Ciprianꝰ liº de habitu vir-
ginū.Manus dñi infirmāt.qui illud qđ
ipe formauit reformare cōtendunt.ſ. ad-
hibēdo aliqd quo pulchriores videant̄.
loquit̄ in cāu quo fit h̄ ꝓpter laſciuiā vel
in dei cōtemptū.tunc.n.eſt pctm̄ mortale.
⁊ eodē mō debēt itelligi ſiles auctēs. Nō
tm̄ ꝙ aliud eſt fingere nō habitā pulchri-
tudinē.aliud ē tegere turpitudinē ex aliq̄
cā ꝓuenientē.hoc.n.licet.hec Tho.2ª 2e
q.169.ar.2.o.⁊ Alex.an.2.t.2.c. de orna-
tu.ar.2.o. Utꝝ femis liceat vti veſte vi
rili.vel viris veſte muliebri. Rndeo h̄ eſt
de ſe vitioſū.quia vt dictū eſt.ſ̄.cultus ex-
terior cōpetere debet ꝯditiōi perſone ſʒ cō
munē cōſuetudinē.⁊ p̄cipue qꝛ hoc poteſt
eſſe cā laſciuie.⁊ ſpāliter prohibet̄ Deut.
22º.qꝛ gentiles vtebant̄ tali habitꝰ muta
tiōe ad ſupſtitiōem idolatrie. Pōt tn̄ hoc
qn̄qȝ licite fieri ꝓpter aliquam neccitatem.
Nō aūt dicit Rabanꝰ:ꝙ ꝯtra nām eſt vi
rum muliebria facē.Expone ſʒ Alex.vbi
ſ̄.ar.2.c.3º.cōtra nām.i.cōtra nature de
centiā. Quid de artificibꝰ hiꝰ ornamen
toꝝ. Rndeo mulieres vt viſū eſt.ſ̄.licite
ſe pn̄t ornare.vel vt cōſeruent decentiam
ſui ſtatus.vel etiā aliqd ſupaddere vt pla
ceant viris ſuis. Et ideo artifices talium
nō peccāt in vſu talis artis:niſi forte iue-
niendo aliq̄ ſupflua ⁊ curioſa.

De fide ⁊ articulis eius.ti.55.

COnſeqnēter cōſiderādū eſt de
virtutibꝰ theologicis ⁊ vitijs
eius oppoſitis. Circa qđ ſcien
dū ꝙ v̄tutes theologice ſr̄ tres
ſm illud.i.Cor.13. Nūc aūt manent fides
ſpes charitas:tria hec.cuiꝰ rō eſt.qꝛ deus
eſt obm̄ cuiuſlibʒ v̄tutis theologice. Deꝰ
aūt non pōt eſſe obm̄ v̄tutis niſi ſub rōe
ſūmi veri.vel ſūmi ardui.vel ſūmi boni.
p̄moº eſt obm̄ fidei.2º ſpei.3º charitatis.
Per fidē.n.vnit̄ rōnalis cum deo. p ſpēȝ
iraſcibilis.p charitatē ꝯcupiſcibilis.p q̄s
tres potētias ſumꝰ vnibiles cū deo.Dicū-
tur aūt he tres v̄tutes theologice.tum qa
deum hn̄t ꝓ obō inquātū p eas recte or-
dinamur in deū.tum qꝛ ſola dei reuelatōe
in ſacra ſcriptura tradunt̄.Haꝝ aūt triū
v̄tutū p̄ma eſt fides vt pȝ in p̄miſſa au-
ctoritate. ⁊ ideo p̄mo dicendū eſt de ea ⁊
de vitijs ſibi oppoſitis. De fide aūt p̊ di-
cendū eſt qđ ſit. 2º de eius obō qđ eſt cre
dibile. 3º de eius actu. 4º de eiꝰ ſubiecto.
Circa p̄mū ſciendū ꝙ fides ſm Aplm
ad Heb.11.eſt ſuba reꝝ ſperandaꝝ argu-
mentū nō apparentiū. Dicit̄ autē fides
ſuba reꝝ ſperādaꝝ methaphorice. qꝛ ſic̄
ſuba eſt ſubm̄ omniū accidentiū:⁊ cā ex-
iſtētie coꝝ.ſic fides eſt totius ſpūalis edifi
cij fundamentū ⁊ diſpoſitio q̄ res ſperāde
iam aliq̊ mō exiſtūt in nobis:⁊ exiſtēt in
futuro realit̄.Et qꝛ hoc nō poſſet niſi per
hītum bonū.ideo in hoc implicite cōtine-
tur ꝙ fides eſt hītus bonus.qꝛ etiā argu
mentū eſt manifeſtatiuū.intellectꝰ autē eſt
manifeſtatiōis ſubm̄. Jdeo cū dicit̄.fides
eſt argumentū implicat̄ ꝙ fides eſt ma-
nifeſtatiua.⁊ ꝙ intellectꝰ eſt eius ſubiectū
Res aūt nō apparētes.ſ.p aliquid exiſtēs
infra facultatē rōnis nālis:ſūt fidei obie-
ctum.res aūt ſperāde ſunt eius finis.Cuȝ
ḡ dicit̄.fides eſt ſuba ⁊c̄.ſenſus eſt.fides ē
hītus bonus totius edificij ſpūalis fūda-
mentū exiſtens ad res ſperādas ordinatꝰ
manifeſtatiuꝰ veritatis trāſcēdētis facul-
tatem nr̄e ꝯgnitiōis nālis.Eſt ḡ fides ha
bitus virtuoſus. ⁊ qdem ſi ſit ornata eſt
ſimplicit̄ virtus.qꝛ omīa cōueniunt ſibi
que requirunt̄ ad plenū eſſe virtutꝭ. qꝛ ⁊
hn̄tem ⁊ actum credēdi pficit ⁊ p eaȝ ipe
actus refert̄ debito mō in finē vltimū. fi-
des aūt informis hoc nō facit.⁊ ideo non
eſt ꝓprie virtus.pōt tn̄ large dici virtus:
ꝓut virtus dicit̄ quicūqȝ habitus deter-
minans potētiam ad aliquem actuȝ reſpe
ctu obiecti debiti ſm Ricꝭ. Omēs alie dif
finitiōes a p̄dicta ſunt explicatiōes diffi-
nitiōis p̄dicte. Nō enim dicit Auguſtꝭ. ꝙ
fides eſt virtus qua credunt̄ que non vi-
dent̄.eſt idem cum eo quod ibi dicitur ar
gumētum non apparentiū.⁊ idem eſſȝ fa
cile videre de diffinitiōibus alijs.Diſtin-
guit̄ autem fides per hoc ꝙ dicit̄ argu-
mentū ab opīone.ſuſpitiōe. ⁊ dubitatiōe.
per que intellectus nō adheret firmit̄ ad
aliquid. Per hoc v̊o quod dicit̄ non ap-
parētium: diſtinguit̄ a ſcientia ⁊ intelle-
ctu per que fit aliquid apparens. per hoc
autem qđ dicit̄ ſubſtantia ſperandaꝝ re
ruȝ diſtinguit̄ virtus fidei a fide ꝯmunit̄
ſūpta q̄ nō ordinat̄ ad btītudinē ſperatā
⁊ ſic fides p ea q̄ ponūt̄ in diffinitōe apli

diſtinguit ab omibus alijs que pertinent ad intellectū. Nō inſup ꝙ argumentū ꝓprie dicit medium in cuius virtute cōtinetur totus ꝓceſſus argumentatiōis. vnde dicit Boeti⁹ 2° thopi. ꝙ argumētatio eſt argumēti per orōnem explicatio. Et inde trāſlatum eſt nomen argumēti ad omnez breuē ꝑlibatiōem narrandoꝝ. ⁊ ſic breues ꝓlogi in epl'as Pauli dicunt argumēta. Et inde vlteri⁹ tranſlatū eſt ad omne lumen intellect⁹ manifeſtatiuū veritatis ꝑus incognite. ⁊ hoc 3° modo fides dicit argumentū ſm Ricl. vel pōt dici ꝙ argumentū ibi ſumit ꝓ effectu argumenti ſm Tho. p argumētū .n. inducit intellectus homis ad inherendū alicui vero. vñ ipſa firma adheſio intellect⁹ ad fidei veritatez nō apparentē: dicit hic argumentū. vnd alia lr̄a habet cōuictio. q2. ſ. per diuinā auctoritatē intellectus credētis cōuincit ad aſſentiendū his q̄ nō videt.

SEquit videre de 2°. ſ. de obiecto fidei. Circa qd ſciendū ꝙ duplex ē obiectū fidei ſicut ⁊ cuiuſlibȝ alterius hitus ꝯgnitiui. ſ. formale ⁊ matiale Obm fidei formale eſt ꝑma veritas. non n. fides de qua loqmur hic aſſentit alicui vero niſi inq̄ʒtuʒ eſt reuelatū a deo. vñ innitit veritati ꝑme ſine dīne tanq̄ʒ medio. vnde dic Diony. 7° ca° de di. no. ꝙ fides eſt circa ſimplicē ⁊ ſemp exiſtentē veritatem. hec aūt eſt veritas ꝑma. Obiectū aūt mal̄e fidei eſt nō tm̄ ipe deus: ſed etiā multa alia. que tm̄ ſb aſſenſu fidei nō cadunt niſi ſm ꝙ habēt aliquē ordinē ad deuȝ ꝓut. ſ. per aliq̄s deitatis effectus hō iuuatur ad tendendū in deū. ⁊ ideo etiā ex hac pte obm fidei eſt quodāmō veritas ꝑma. ſicut etiā obiectū medicine eſt ſanitas. quia nihil cōſiderat niſi in ordine ad ſanitatez hec aūt q̄ ſunt fidei obiectū mal̄e p certos articulos diſtinguūt. articon autē grece: qd dicit articul⁹ latine ſignificat quādā coaptationē aliquaꝝ partiū diſtinctarū. vnde credibilia fidei dicunt per articulos diſtingui inquātū in ptes q̄ſdam diuidūtur: habētes aliquā ad inuicē coaptationem. Eſt aūt obiectū fidei aliquid nō apparens ſiue non viſū. vt dictuȝ eſt. s̄. ⁊ iō vbi occurrit aliquid ratiōe ſpāli non viſum. ibi eſt ſpālis articulus. vbi vō ſt multa ſm eandeȝ ratiōem ꝯgnita: ibi nō ſūt articuli diſtinguēdi. ſicut aliam difficultatem requirit ad videnduȝ hoc ꝙ deus ſit paſſus. ⁊ aliam ꝙ mortuus reſurrexit. ⁊ ideo ſunt diuerſi articuli. Qz aūt ſit paſſus mortuus ⁊ ſepultus ſūt ſimilit difficilia. quia credito vno nō eſt difficile credere aliud. ⁊ ideo hec oīa ptinent ad articulū vnū. Ratio. n. formalis obiecti fidei poteſt ſumi dupliciter. ſ. ex parte rei credite. ⁊ hec eſt vna omniū credibiliū. ſ. veritas ꝑma. ⁊ ex parte nr̄a. ⁊ hoc eſt vt ſit nō viſum. ⁊ ex parte huius 2e ratiōis ⁊ nō ꝑme articuli diſtinguunt vt dictum eſt.

Sciendū aūt ꝙ aliqua ſunt credibilia de quib⁹ eſt fides ſm ſe. Alia vō ſunt credibilia de quib⁹ fides non eſt ſm ſe: ſed tm̄ in ordine ad alia. ſicut etiaȝ in alijs ſcientijs. quedaȝ ꝓponunt vt per ſe intenta. ⁊ q̄dam ad manifeſtandū alia. quia vō fides ꝑncipaliter eſt de his que videnda ſperamus in patria. ſm illud Fides eſt ſubā ſperandaꝝ rerū. ideo p ſe ptinent ad fidē illa que directe nos ordinant ad vitā eternam. vt ſunt tres perſone. omīpotētia dei. myſteriū incarnatiōis xp̄i. ⁊ alia hi⁹. ⁊ ſȝ hoc articuli fidei diſtinguunt. Quedam vō ꝓponunt in ſacra ſcriptura nō q̄i ꝑncipalit intenta. ſed ſicut alioꝝ manifeſtatiua. vt ꝙ Abrahā duos filios habuit. ⁊ ꝙ ad tactum oſſiū Helyſei: mortuus ſuſcitatus fuit. ⁊ alia huiuſmōi que narrant ad manifeſtatiōem diuine maieſtatis: vel incarnatiōis xp̄i. ⁊ ſm talia diſtinguere articulos non oportet. Ex ꝑdictis patet. ꝙ articuli fidei diſtinguunt ſm ea quorū viſione ⁊ in patria ꝑfruemur. ⁊ per q̄ ad patriam ꝑducemur. Duo autē nobis ibi videnda ꝓponunt. ſ. occultum deitatis. cuius viſiō beatum facit. ⁊ myſteriū humanitatis Chriſti. p quem in gloriam filiorū dei acceſſū habem⁹. vt dicit ad Ro. 5. vnde Jo. 17. Hec eſt vita eterna vt cognoſcant te verū deum. ⁊ queȝ miſiſti Jeſum xp̄m. Et ideo ꝑma diſtinctio credibiliū eſt ꝙ quedam ptinent ad maieſtatē deitatis. quedam ad myſteriū humanitatis xp̄i. Ad ꝑmum ptinent tria. ſ. vnitas deitatis de qua eſt articulus ꝑmus. ⁊ trinitatis perſonaꝝ de qua ſunt tres articuli ſm tres perſonas. ⁊ tria opera ꝓpria deitatis. ſ. creatio quo ad eſſe nature homis. ſanctificatio quo ad eſſe gratie. ⁊ carnis reſurrectio ⁊ vita eterna quo ad eſſe glorie. de his trib⁹ ſūt tres articuli. ⁊ ſic ſeptē articuli ptinent ad deitatem. Similit ad humanitatē xp̄i ptinent alij ſeptē articuli

Primꝰ eſt de incarnatiõe ſiue cõceptiõe. 2ꝰ de natiuitate. 3ꝰ de paſſiõe: morte: ⁊ ſepultura. 4ꝰ de deſcenſu ad inferos. 5ꝰ de reſurrectiõe. 6ꝰ de aſcenſiõe. 7ꝰ de aduẽtu ad iudiciũ. Omẽs aũt p̄dicti articuli ponunt̄ in ſymbolo minori: qḋ a ſanctis. 12. aplis Chriſti ꝯditum fuit. qḋ q̄dem fuit neceꝭ ꝯponere. vt. n. dicit̄ ad Heb. 11. Accedentẽ ad deũ oportet credẽ. nõ põt aũt quis credere niſi veritas credibilis ei ꝓponat̄. Et ideo neceꝭum fuit fidei veritatem in vnũ colligi: vt facilius omibus poſſet ꝓponi. ne quis ꝑ ignorantiã deficeret a fidei veritate. ⁊ ab hiꝰ collatiõe fidei ſumit̄ nomẽ ſymboli. qḋ dicit̄ a ſym qḋ eſt ſimul. ⁊ bole qḋ eſt ſnĩa. vnde ſymbolũ: q̄ſi ſnĩa ſimul a pluribꝰ ꝯſtituta dicit̄. Cõtinet̄ aũt ſufficient̄ in p̄dicto ſymbolo doctrina Chriſti. Sicut etiã in aliꝭs ſciẽtiꝭs ſũt q̄daꝫ p̄ncipia cõia que ſupponunt̄. vt dignitates. q̄dam ſicut p̄ncipia ꝓpria illaꝝ ſcientiaꝝ vt ſũt p̄ncipia intrinſeca ſuaꝝ demõſtrationũ. q̄dam ꝯñ a. vt ſũt cõcluſiões correlarie. ſic etiaꝫ in doctrina fidei q̄dam ſunt antecedẽtia. vt ea q̄ ſunt de dictamie iuris nãlis. lꝫ. n. reſpectu p̄ncipioꝝ iuris nãlis nõ ſit actus credendi ꝓpter euidentiã eorũ. tñ reſpectu ꝯcluſionũ ex p̄ncipiꝭs nãlis ſequentiũ põt eſſe actus credendi in illis q̄ neſciũt elicẽ illas ſm Ric. q̄dam ſũt p̄ncipalia vt illa ad q̄ directe dirigit illuminaͦ fidei. ⁊ h̄ dicunt̄ articuli. q̄daꝫ ſunt ꝯñ a vt illa q̄ ex articulis pñt elici ⁊ ad eos habent ſequi. Doctrina ḡ fidei q̄tum ad ea q̄ ſũt in ip̄a p̄ncipalia ⁊ ꝓpria. vt ſũt articuli. ſufficient̄ in p̄dicto ſymbolo ꝯtinent̄. Hoc aũt pꝫ dupliciť. Primo ex p̄te articuloꝝ cõſtitutoꝝ eo mõ q̄ dictũ eſt. s. 2ͦ ex p̄te autoꝝ ꝯponentiũ. q̄ ibi ꝯuenit vniuerſitas aploꝝ: quã nõ latebat aliq̄d pertinẽs ad fidei cõplementũ. ⁊ vt maiorem habẽt firmitatẽ: ſinguli poſuerũt ibi ſuas p̄tes. ⁊ omẽs inſil' ſingulas approbauerũt vt vna ecclia ſup aplos fundata: vnaꝫ fidei credulitatẽ ⁊ ꝯfeſſiõem habẽt: q̄ diceret̄ fides catholica. i. vlis. q̄a. ſ. vniuerſis data. ⁊ ab vniuerſis aplis q̄ erãt fundamentũ vlis ecclie: cõſtituta. Uideamꝰ igit̄ q̄s apls: quã poſuit partem breuẽ: vt oportet: expoſitiõem adiꝭciẽtes. Sciendum ḡ q̄ Petrus poſuit p̄ ſuam partẽ dicens. Credo in deũ pa. o. crea. ce. ⁊ ter. In q̄ q̄dem particula tres articuli cõtinent̄. 1. articulꝰ de vnitate deitatis. 2. articulꝰ de pſona patris. ⁊ articulus de creatiõe. Credo inq̄t in deum. iſte articulꝰ exponit̄ in ſymbolo maiori vbi dicit̄. Credo in vnũ deũ. vbi excludit̄ error gentiliũ: qui nõ credũt in deum. ſed in idolũ. vel aliquã creaturã vel error manicheoꝝ: q̄ dicũt eſſe plures deos ſeu plura p̄ncipia. Sed nũq̄d exiſtens in pctõ mortali dicẽ põt ſine pctõ Credo in deũ. videt̄ q̄ nõ. q̄ dicit Aug. q̄ credere in deũ eſt credẽdo tendẽ in euꝫ. credendo eũ amare. ⁊ credẽdo ei incorpari. Et ita videt̄ q̄ talis mentiat̄ cũ dicit. Credo in deum. Rͦ. cõfeſſio fidei tradit̄ in ſymbolo q̄ſi ex pſona totiꝰ ecclie. fides aũt ecclie eſt fides formata q̄ eſt in oĩbus illis q̄ ſunt de ecclie numero: ⁊ merito. Et ideo cõfeſſio fidei tradit̄ in ſymbolo ſm q̄ cõuenit fidei formate. Un̄ exiſtẽs i peccato mortali nõ mentit̄ dicẽdo. Credo in deum. cũ nõ ſit ſermo eius: ſed ecclie. Sequit̄ Pr̄em oĩpotenteꝫ. hic ꝓbant̄ plura alia ꝯſequẽtia. ſi. n. eſt omipotẽs: põt creare celum ⁊ terrã. ⁊ põt dimittẽ pctã. ⁊ ſic de aliꝭs. Et lꝫ omĩpotẽtia ſit cõis toti trinitati. tñ ꝑ approp̄atiõeꝫ attribuit̄ pr̄i. ⁊ ſꝫ Ric. hec omĩpotẽtia includit omnẽ ſciam ⁊ ſummã bonitatẽ. ⁊ ex ꝯñ ti ꝓuidentiaꝫ reſpectu omniũ. Sequit̄ Creatoreꝫ celi ⁊ terre. hoc exponẽs maius ſymbolum addit. viſibiliũ omniũ ⁊ inuiſibiliũ. Celũ. n. ſumit̄ dupliciť. Eſt. n. celum qḋ videt̄. ⁊ eſt celum qḋ nõ videt̄. vt probat̄ ꝑ illud p̄s. Celum celi dño. qḋ nihil eſſet dicẽ niſi ad minꝰ eſſent duo celi. vtrũq; ḡ creauit deus: cum vtrũq; ſit celum. vt dic̄ ſcriptura. In p̄ncipio creauit deus celũ ⁊ terram. ſiliter ⁊ cõtenta ab eis. Celum. n. inuiſibile cõtinet inuiſibilia. vt angelos. Celum v̄o viſibile cõtinet viſibilia. vt corporalia. Idõ ꝯgrue ſm q̄ exponit ſymbolum maiꝰ ꝑ celũ intelligũt̄ inuiſibilia oĩa q̄ nobis celant̄. ⁊ ꝑ terrã oĩa viſibilia. ſic̄ videtur p̄s dicẽ. Terrã aũt dedit filiꝭs hoĩum Et lꝫ creatio ſit cõis toti trinitati: tñ ꝑ approp̄atione attribuit̄ pr̄i. Sed q̄re dicit̄ h̄ creatorẽ ⁊ in maiori ſymbolo factorẽ. Rͦ creare eſt de nihilo facere. Facere v̄o cõiter dictuꝫ eſt cõe ad operari aliquid de nihilo. ⁊ ad operari aliquid de materia. vt ergo oſtendat̄ operator non tñ factorum de nihilo. vt angeloꝝ. animarũ. ⁊ materie prime. ſed etiam omniũ productoꝝ ex aliquo profitemur non tñ creatorem: ſed etiã factoreꝫ. 2ͦ poſuit Andreas. Et in

Jeſū Chriſtū fi. eius vni. do. no. Ciꝰ. i. pr̄is Augꝰ. liᵒ de ſymbolo. Cum audis filiū dei agnoſce deū. ſi. n. eſt verꝰ filiꝰ. eſt illud qđ eſt pr̄. ſi g̃ pr̄ eſt deus. filius eſt deꝰ. Unicū i. vnigenitū. in q̊ oſtendit̄ ꝙ lꝫ a pr̄e ꝓce dant filius ⁊ ſpūs ſanctꝰ. tn̄ eſt tm̄ vnꝰ fi/ lius q ꝓcedit a pr̄e per modū generatōis Jeſū Chriſtū dn̄m nr̄m. ſ. iure creatiōis. gubernatiōis. ⁊ vlteriꝰ redemptiōis. Eſt aūt dominiū increatū. ⁊ hoc nō appropa/ tur filio. cum dicat Athanaſiꝰ. Dn̄s pa/ ter. dn̄s filiꝰ. dn̄s ſpūs ſanctꝰ. ⁊ eſt domini um creatū. ⁊ hoc appropriat̄ filio vt etiaꝫ inq̃ztuꝫ hō credat̄ dn̄s creature. Math. vlt. Data eſt mihi om̄is ptās in celo ⁊ in terra. ſm̄ Alex. an. nr̄m dicit̄ ꝓpter parti cipatiōem nr̄e nature. ſ. hūane. ⁊ ꝓpt̄ exe/ cutiōem miniſterij redemptiōis in aſſum pta carne. Ad huiꝰ aūt articuli expoſiti onē maius ſymbolū addit plura dicens. Et in vnū ⁊c̄. Exprimūt̄ aūt ibi de filio ſꝫ veritateꝫ quinqꝫ ad excludendū. 5. errores Arrianoꝝ. Primꝰ eſt. ꝙ nō eſt eiuſdē ſb/ ſtātie cum pr̄e. ꝯ qđ ibi dicit̄ ⁊ in vnum repete deū cum patre. 2ᵒ eſt. ꝙ filiꝰ eſt mi/ nor patre. cōtra qđ dicit̄. dn̄m Jeſū xp̄m i. eq̄lem patri ⁊ ſpūi ſancto in dn̄io ⁊ potē tia. 3ᵒ eſt. ꝙ nō eſt filius nālis ſ adopti/ uus. cōtra qđ dicit̄. filiū dei vnigenitum. 4ᵒ eſt. ꝙ natus eſt ex tpe: nō ab eterno. ꝯ qđ dicit̄. ex pr̄e natum an̄ oīa ſecula. 5ᵒ eſt ꝙ pura creatura. Dicit. n. ꝙ ſi filiꝰ eſſet a patre: vt filius nālis. cum nullꝰ pa ter ſine ſui diminutiōe ⁊ decīſiōe generet filium eq̄lem ſibi. ⁊ illud de deo dicē ſit ab ſurdum. Reſtat ꝙ deus pr̄ nunq̄ꝫ habuit filium nālem. ꝯ qđ dicit̄. deū de deo: lumē de lumīe. ſicut. n. lumē ſine ſui diminutōe gn̄at aliud lumē: ſic pr̄ filium. Cauſa aūt erroris coꝝ eſt. q2 qđ eſt creature attribu unt deo: ſiue creatori. Ex p̄dictis aūt erro ribus inciderūt in ꝓfundū errorem vt di cerent xp̄m eſſe puram creaturā. ⁊ nō eē deum nāliter. ſed adoptiue: vel ꝑ grām. ꝯ qđ dicit̄ deum verū de deo vero. genitum nō factum ꝯſub. pa. i. eiuſdem ſube cū pa tre ꝑ quem omia facta ſūt. Augꝰ. ſi ꝑ ip̄m facta ſūt omia. iam nō eſt factꝰ. iam non eſt creatura. dicit̄ tn̄ filius factus ſm̄ hūa nitatem. ad Ro. i. ⁊ in pluribꝰ alijs locis.

3ᵒ poſuit Johānes. Qui ꝯceptus eſt de ſpū ſancto natus ex Maria virgine. Et ſumit̄ hoc ex Math. i. Jnuēta eſt in vte/ ro hn̄s de ſpū ſancto. Nota ꝙ Ambꝰ. dic̄ li. de ſpū ſancto. qđ eſt ex aliquo. aut eſt ex eius ſuba vt filius a pr̄e. aut ex eius ptāte vt ex deo omia. ſic ſumit̄ h. de. q2 poteſtate ⁊ operatiōe ſpūs. ſ. cōceptus eſt Chriſtus. Jō Chriſtus nō dicit̄ filiꝰ ſpūs. ſ. Jn ſym bolo vō maiori explicat̄ ille articulus ſic. Qui ꝓpter nos homīes ⁊c̄. vſqꝫ ibi Et hō factus eſt. vbi notat̄ ꝙ deſcendē dicit̄ de filio dei nō ꝓprie: ſed tr̄ſumptiue ad ſigni ficandū incarnatiōem. ſicut. n. q deſcēdit deſurſum in deorſū tendit. ſic cum deus fa ctus eſt homo. deꝰ qui eſt ſuꝑ om̄ia infi/ mā ſibi nām vniuit. Nihil g̃ eſt aliud h deſcendē q̄ꝫ in carne hūili apparere. 4ᵒ poſuit Jacobꝰ maior. Paſſus ſb pontio Pilato: crucifixꝰ: mortuus ⁊ ſepultꝰ. huic articulo nihil addit ſymbolū maius. 5ᵒ poſuit Thomas. Deſcēdit ad inferos. ter tia die reſurrexit a mortuis. Jn hac parte cōtinent̄ duo articuli. Unꝰ eſt. Deſcēdit ad inferos. ſ. ſm̄ aīam. q p̄termittit̄ in ma iori ſymbolo. q2 circa euꝫ nullꝰ error erat exortus. ⁊ ideo nō oportuit circa h expli/ catiōem aliquā fieri. Alter eſt. Reſurre/ xit a mortuis. cui nihil addit maius ſym/ bolū ad explicatiōem. 6ᵒ poſuit Jaco/ bus mior. Aſcendit ad celos ſedet ad de/ xterā dei pr̄is oīpotētis. Huic articulo ni/ hil addit ſymbolū maius. Si querat̄ ſm̄ quam nām aſcendit. Dicendū ꝙ ſi ly ſꝫ deſignet cōditiōem aſcendētis. ſic aſcen/ dit ſm̄ ꝙ hō ſiue ſm̄ nām humanā q lo/ co cōtinet̄ ⁊ motui ſubijci pōt. nō auteꝫ aſcēdit ſm̄ nām dīnam q eſt altior vni/ uerſis. ⁊ eſt īmobilis ⁊ illocabilis. Si aūt deſignet cām aſcenſiōis. ſic aſcendit non ſm̄ ꝙ homo. ſed ſm̄ ꝙ deus. q2 aſcēdit ex v̄tute diuitatꝭ. ſed nō hūanitatis. Un̄ Au/ guſti. in ſermone de aſcen. De nr̄o fuit ꝙ filius dei in cruce pependit. de ſuo ꝙ aſcen dit. Aſcendit aūt Chriſtꝰ ad ſummā par/ tem celi ſup̄mi. q2 cū ſit nobiliſſimū loca/ tum debet eſſe in nobiliſſimo loco q eſt ſu perior locus celi ſūmi. Et ſic intelligi debet illud p̄s. Aſcendit ſuꝑ celū celi. ⁊ illud ad Eph. 4ᵒ. Aſcēdit ſuꝑ omēs celos. Non tm̄ aūt aſcēdit corpꝰ xp̄i ſuꝑ omnē creaturā corporalē ſed etiā ſuꝑ omnē ſpūaleꝫ. quia ꝓpter dignitatē vnionis eas omēs excel/ lit. Eph. i. Cōſtituit illum ſuꝑ omnē p̄nci/ patū ⁊ ptātem. ⁊ ſuꝑ om̄e nomen qđ no/ minat̄ in h ſeculo ſiue in futuro. Pōt etiꝫ exponi ꝙ xp̄s aſcēdit in celū ſꝫ glo. Eph. 4ᵒ. Qui deſcendit ip̄e eſt q aſcēdit. ibi glo.

ad equalitatē patris ſm diuinitatem.nō in
re:ſed in noticia. tunc.n.innotuit hoībus
eum eſſe eq̄lem patri.Q̄z autē xp̄s ſm q̄
homo ī loco ſup̄dicto reſideat.ita q̄ nūq̄z
alio ad modicum tp̄s ſe trāſferat :non eſt
aſſerēdum ſm Richar).cū poſt eius aſcē/
ſum narret̃ aliq̄n apparuiſſe aliq̄bus in
hac vita. Nec apparet aliqua rō cogens
q̄re nunq̄z ad aliam p̄tem celi ſe trāſferat
Pie etiam credi pōt q̄ xp̄s in celo nulluz
habeat retro ſe:ſed omēs electi aſpiciūt in
faciem eius. Sequit̃.Sedet ad dexte/
ram rē.Circa qđ nō.q̄ p̄ dexteram intel/
ligit̃ vel gloria: vel honor diuinitatis ſm
Dam.3º liº.vel beatitudo p̄ris ſm Augl.
liº de ſymbolo.ſm illud p̄ſ.Delectationes
eius in dextera eiꝰ.vel iudiciaria p̄tās ſm
Augl.in q̊dam ſermone de ſymbolo. Seſ/
ſio v̄o ſm Augl.ibidem deſignat vel habi
tatiōem:ſiue q̄etem.vel regiam:vel iudi/
ciariā p̄tātem. Sic igit̃ ſi ly ſm deſignet
cōditiōem nature.xp̄us ſm q̄ deus ſedet
ad dexteram pris.in eq̄litate p̄ris.ſm aūt
q̄ homo ſedet a dextris p̄riſ.i.in potioribꝰ
bonis patris.p̄ ceteris creaturis.i.in ma
iori beatitudine.7 habēs iudiciariā pote
ſtatem.Si v̄o deſignet vnitatez ſuppoſiti
ſic etiam ſm q̄ homo ſedet ad dexterā pa
tris ſm eq̄litatem honoris.ſ.inq̄ntum eo/
dem honore veneramur filium dei cuz na
tura aſſumpta. Ex p̄dictis p̄z q̄ q̊cūq̄z
p̄dictoꝝ modoꝝ ſumat̃ ſedere ad dexterā
ſignificat habē beatitudinē q̄dam dn̄ati
ua p̄tāte qđ nulli aliȷ̇:nec angelo:nec ho/
mini cōuenit:niſi ſoli xp̄o. vnde Heb.i.
Ad quem aliq̄n dixit angeloꝝ ſede a de/
xtris meis.i.ſm glo.in potioribꝰ bonis.ut
ly ſm cōnotat diuinitatem. Pōt tn̄ dici q̄
omīs ſanctus q̄ eſt in beatitudie:eſt cōſti
tutus ad dexterā dei ſm illud Math.25º.
Statuet oues a dextris. Sed nūq̄d poſ
ſet dici p̄r ſedere a dextris filiȷ̇. Rndeo q̄
nō,quia ly ad.denotat cum p̄ſonali diſtin
ctiōe ordinem originis. filius aūt 7 ſp̄us
ſanctus originant̃ a p̄re:nō ecōuerſo.Sz
7 ſp̄us ſanctus pōt p̄p̄rie dici ſedere ad de
xterā p̄ris vel filiȷ̇.lz ſm quādam approp̄
atiōez attribuat̃ filio.cui approp̄at̃ equa
litas.Unde Augl.dicit q̄ in patre eſt vni
tas.in filio eq̄litas.in ſpū ſancto vnitati 7
eq̄litatis ꝯnexio. 7º ponit Philippus.
Inde venturus eſt iudicare viuos 7 mor
tuos.i.eos q̄ in eius aduentu viui reperiū
tur.qui in momēto morient̃:7 poſtea re/
ſurgent cuz eis q̄ p̄mo erant mortui.huic
articulo addit ſymbolū maius.Cuius re
gni nō erit finis.ſm illud Luc.i.Et regni
eius nō erit finis. 8º Bartholomeꝰ po
nit.Credo in ſpūm ſanctū.hoc expoīt ma
ius ſymbolū addens Dn̄m 7 viuificantē
q̄ ex p̄re rē.vbi exp̄munt̃.5.de ſpū.ſ. p̄tās
quia dn̄m.bonitas.quia viuificantē.Jo.
6º.Spūs eſt qui viuificat.Diſtinctio p̄ſo
nalis.qui ex p̄re filioq̄z p̄cedit.Eq̄litas.q̄
cum p̄re 7 filio ſimul adorat̃ 7 glorificat̃
Et p̄ hec 4ºr p̄dicta excludit̃ error 7 here
ſis Euticis 7 Neſtoriȷ̇.qui dixerūt ſpūm
ſanctū eſſe ſeruū p̄ris 7 filiȷ̇. Et q̄ dicit̃ fi
lioq̄z addiderūt latini p̄pter errorem gre
corū.5º.exprimit̃ doctrina. Qui locutus ē
p̄ p̄phetas ꝯ errorem q̊rundā q̄ dixerunt
q̄ p̄phete locuti ſunt ſicͭ fanatici vt Mon
tanus:7 q̄dam aliȷ̇. 9º ponit Matheꝰ
Sanctam eccliaz catholicam.loco cuius
dicit ſymbolū maius.Et vnam ſanctam
catholicam 7 apoſtolicam eccleſiam.

10. ponit Symon chananeus. San/
ctorū cōionem: remiſſiōem peccatorum.
loco cuꝰ dicͭ ſymbolū maiꝰ.Cōfiteor vnū
baptiſma in remiſſiōem pc̄tōꝝ.Et h̄ parſ
Simonis 7 Mathei p̄tinent ad vnum 7
eūdem articulū qui.ſ.de operatiōe dei eſt:
per quam dat nobis eſſe gratie.7 eſt ſenſꝰ
Credo in ſpūm ſanctū facientē ſanctaz ſi
ne ſanctitatē.eccliam catholicaz.i.vl'em:
in qua eſt ꝯmunio ſanctoꝝ:7 remiſſio pec
catoꝝ.vnde nō debet dici in ſanctā.vt di
cit Leo papa:ſed ſanctam.Uel eſt ſenſus.
Credo catholicā eccliam eſſe ſanctā.ſ.per
operatiōem dei.Eccliam in quā habētem
cōionem ſcōꝝ 7 remiſ.pecca. Ea que di/
cit ſymbolū maius quo ad hunc articulū
ſic expōe.Et vnā.ſ.i fide 7 charitate.apli
cam.i.ſup aplōꝝ doctrinam fundatā.Cō
fiteor vnum baptiſma in remiſ.pec. Nō.
q̄ quia baptiſmus dari pōt ab omibus
in nc̄citate.ideo fit magis mentio de eo q̄z
de alio ſacramēto:in ſymbolo fidei qđ p̄ti
net ad omēs.nec fit hic mentio de ꝯmuni
one ſanctoꝝ.quia intelligit̃ per hoc q̄ di/
cit̃ ibi vnam.Una enim eſt ecclia:nō tm̄
fide 7 charitate:ſed etiam ſanctoꝝ parti
cipatiōe que eſt ꝯmunio ſanctoꝝ. vn̄ ad
hunc articulū reducit̃ fides de ſacramen
tis.quia in eis cōicant fideles: 7 ſunt in/
ſtrumēta ſanctificandi.7 ex ꝯtriti pc̄tā re/
mittendi. 11º ponit Judas thadeꝰ. Car
nis reſurrectiōem. 12º ponit Mathias.

Uitam eternam. Et eſt ſenſus. Credo ꝙ
deus reſuſcitabit nos: ⁊ dabit nob̄ vitam
eternam. ⁊ iſti ſunt duo articuli loco quo
rū dicit ſymbolū maiꝰ. Et expecto reſurre
ctiōem mortuoꝝ: ⁊ vitam ven. ſe. Ex q̄ de
us tanq̄ iuſtus iudex: bonos remunera-
bit vita eterna. ſequit̄ ꝙ etiam reprobos
puniet pena eterna. Et ideo nō ponit eccle
ſia ſpālem articulū de punitiōe maloꝝ.
Ad hoc nō. ꝙ credē deliberatiuā trāſgreſ
ſiōem diuoꝝ p̄ceptoꝝ eſſe mortale pctm̄:
eſt ad ſalutem nec̄cium: tanq̄ aliqd̓ quod
eſt de dictamīe rōnis nālis. Et ſic videtur
eſſe de anͣcedentibꝰ ad fidez. Sed ꝙ deus
hoc vel illud p̄ceperit: deſignatis aliquibꝰ
ſingularibꝰ p̄ceptis q̄ ſacra ſcriptura nar
rat deum p̄cepiſſe: magis vident̄ inter il-
la que ad articulos cōſequūt̄. hec Ric. 3
di. 25. q. 2. ar. i. c. 3ᵒ. Nihil autē ponit̄ ꝟ
qd̓ Paulo ⁊ Barnabe appropet̄. q2 fue-
runt electi poſt diuiſiōem aplͦoꝝ ad p̄dicā
dum. vt pꝫ in actibus aplͦoꝝ. Anͣ autem
diuiſiōem ſymbolū cōſtitui debuit ab om
nibꝰ aplis inſil̄ cōgregatis. Sed q̄ fu
it rō cōponendi alia ſymbola poſt ſymbo-
lum aplͦoꝝ: cum in ipo cōtineat̄ ſufficien
ter doctrina fidei: vt viſum eſt. ⁊ qd̓ ipoꝝ
eſt p̄ncipalius. R̄ndeo ꝙ ſymbolū aplͦoꝝ
eſt p̄ncipalius. vnde etiam dr̄ maius. nō
qdem ſcripture q̄titate: ſed potius eſt ſm̄
hoc minus. q2 eſt ad p̄ciſam articulorum
expſſiōem. Alia vͦo duo ſunt ad maiorez
fidei explanatiōem: ⁊ hereſū cōfutatiōez
vnde ſunt q̄ſi explanatiōes illius. ſed ſym
bolum Athanaſij eſt maxie ꝯ errorē Ar-
rij. ⁊ ideo maxie expͥmit vnitatem eſſentie
⁊ trinitatē pſonaꝝ. vt ꝙ eſt equalis patri
filius ſm̄ diuinitatem: ⁊ minor prē ſm̄ hūani
tatem. Symbolum vͦo Niceni cōcilij: ſiue
ſanctoꝝ prm̄ fuit cōditum ad cōfutatio-
nez multi nodaꝝ hereſū pullulātiū. Et iō
hec duo ſunt maiora in ſcriptura. Illud
tn̄ lꝫ in ſcriptura ſit minus: eſt tn̄ ⁊ dr̄ ma
ius. tum q2 plus cōtinet de ſnīa in virtute
tum rōne plenioris cōtinētie articuloꝝ fi
dei. vt pꝫ ex p̄dictis. tum rōe maioris au-
ctoritatis ipoꝝ cōponētiū. Ex p̄dictis pꝫ
que fuit rō cōponendi alia duo ſymbola.
Sciēdum eſt autē ꝙ q2 ſymbolū aplͦo
rum cōtinet fidei fundamētū. ideo in ec-
clesia q̄tidie dicit̄. ⁊ hoc ibimiſſe. q2 cōdi
tum fuit tpe veritatis nōdum ꝑpalate.
⁊ mane ⁊ ſero ꝯ tenebras erroꝝ p̄teritoꝝ
⁊ futurorū. Alia vͦo duo dicunt̄ tm̄ i di-
ebus ſolennibꝰ: qn̄ populꝰ ad ecclias cō-
uenit. ⁊ hoc alte. q2 ſunt ad declarāduz il
lud aplͦoꝝ: ⁊ cōpeſcēdum garrulitatē he-
reticoꝝ. ⁊ quia fuerūt cōdita tpe veritatꝭ
maifeſtate. ⁊ ecclia pacez hn̄te. Sed cu
ius eſt exponē ſymbolū fidei. R̄ndeo ſoli
us pape: vel etiam romane ecclie ad quā
ſunt deferende cauſe maiores vlis eccleſie
vnde ptinet tm̄ ad eam ꝯgregatio gene-
ralis cōcilij. vt habet̄ di. 17. gn̄alia. Et ma
xime eſſet ad eam deferenda dubitatio de
via ſalutis ſi orire t̄. vt pꝫ ibidem. nec licu
it. vnde ſi nec̄citas emergeret: adhuc eccle-
ſia romana ſymbolū aliud facere poſſet.
vt etiam habet̄ ex ſnīa Anſ. li. de ꝓceſſu
ſpūs ſancti. verſus finem. Si autē ob-
ijciat̄ ꝙ Athanaſius nō fuit papa: lꝫ pa-
triarcha Alexand̓. ⁊ tn̄ cōdidit ſymbolū
Dicēdum ꝙ ipe nō cōpoſuit manifeſtati-
onē fidei per modū ſymboli: ſed magꝭ per
modū cuiuſdā doctrine. ut pꝫ ex modo lo
quendi. q2 tn̄ fidei v̓itatem breuit̄ tradi-
dit: eius doctrina eſt auctoritate pape rece
pta vt habeat̄ q̄ſi fidei regula.

Equit̄ videre de 3ᵒ. ſ. de actu fidei
⁊ p̄mo de actu interiori q eſt cre-
dere. 2ᵒ de actu exteriori qui eſt cō
feſſio. Circa p̄mū videndū eſt de q̄ddita
te credendi vel nec̄citate. Sciēdum igit̄ ꝙ
ſm̄ Augꝰ. li. de p̄deſti. ſanctoꝝ. credere eſt
cum aſſertiōe cogitare. ⁊ ſumit̄ hic credē
ꝓ actu intellectus deliberantis. lꝫ. n. fides
non habeat inquiſitiōem rōnis nālis de
mōſtrātis illud qd̓ credit̄: habet tn̄ inq̄ſi
tiōem quādam coꝝ per que inducit̄ hō
ad credēdum. puta quia ſunt a deo dicta
⁊ miraculis cōfirmata. Aſſenſus vͦo ſu-
mit̄ hic ꝓ actu intellectꝰ ſm̄ ꝙ ad vnū ꝑ
volūtatem determinat̄ ſm̄ Tho. Si g̃ cre
dere eſt vni parti firmiter adherere in quo
cōuenit cum actu ſciendi ⁊ intelligēdi. nō
tamn̄ eſt ꝯgnitio pfecta ꝑ viſiōem manife-
ſtam in quo cōuenit cum actu dubitādi:
ſuſpicandi: ⁊ opinādi. ⁊ ſic actus credēdi
diſtinguit̄ ab omibus actibus intellectꝰ:
qui ſūt circa verū ⁊ falſum. Scdm̄ autez
Auguſti. li. de verb. dn̄i. ⁊ ſuper Jo. ⁊ ha-
bet̄ etiam 3ᵒ li. ſnīaꝝ di. 23. triplicit̄ cōtin
git credere. Eſt. n. credere deo. credere deū
⁊ credere in deum. Credere deum eſt cre-
dere ꝙ verū eſt deum eſſe. Credere deo eſt
credere ꝙ vera ſunt que ipe dicit. Crede
re in deum eſt credēdo amare. credendo i
eum ire. credendo ei adherē ⁊ eiꝰ mēbris

incoꝛpari.Et p̄dicti qdem tres actus cre
dendi ſm Boñ.z.di.zz.in dubitatiõibuſ
circa lr̃am.ptinere poſſunt ad eũdem ha/
bitum ⁊ ad diuerſos habitus. Reſpiciũt
eñi vnam ⁊ eandem v̄itatem.ſ. diuinam.ſʒ
diuerſimode.quia credē deum reſpicit eā
vt obiectum.Credere deo vt motiuũ.Cre
dere in deum vt finem vltimũ. que qdem
tres cõparatiões habēt circa eũdem ha/
bitum reperiri.Et quia fides nõ tendit ꝑ/
fecte in deum niſi ſm ꝙ eſt cõiuncta cha
ritati.ideo actus credendi in deum diffini
tur ab Augꝰ.liº de p̄deſti.ſancto.ex quo p̄
dicta verba ſumunť ꝑ actum amādi nõ
tanq̄ꝫ ꝑ actum ꝓpꝛium:ſed tanq̄ꝫ ꝑ actũ
annexũ.Et ponit Auguſt in illa diffiniti
one 4^or actus.ad quos oꝛdinat fides.ꝓ
ut eſt charitati cõiuncta.ſ.credendo ama
re quo ad affectum.credēdo in eum ire.q̊
ad opus bonum.credendo ei adherere q̊
ad tolerātiam mali.credēdo eius mēbꝛis
incoꝛpari. quo ad dilectiõem ꝓximi.
Poſſunt etiam p̄dicti actus ad diuerſos
habitus ptinere.põt eñi homo credere de
um ex habitu nāli ſiue ex ductu rõnis na
turalis.Credē deo poteſt ex habitu acqui
ſito ꝑ doctrinam theologie. ſm illud Jo.
Si Moyſi crederetis:credētis foꝛſitan ⁊
mihi.de me eñi ille ſcripſit.Credē autēʒ in
deum poteſt ex habitu infuſo.⁊ de hoc cre
dere dicit Augꝰ.ibidem ꝙ eſt in nob̄ a deo
ita ꝙ nec cogitare nec aſſentire eſt a nob̄.
de quo Jo.14º.Creditis in deum:⁊ in me
credite.Uñ v̄ſus.Crede deo:credaſq̄ꝫ deũ:
plus credo valere.Si credas in euʒ.quā
vel ei vel eum. Uiſo quid eſt credere:
vidēdum eſt de nec̄citate actus credendi.
Circa qd̊ ſciēdum ꝙ nec̄ium eſt homi ad
ſalutem credē aliquid ſup rõnem nālem.
ad Heb̄.11.Sine fide impoſſibile eſt placē
deo.Ultima.n.beatitudo homīs cõſiſtit in
q̄dam ſupnāli viſiõe dei ad quam ptinge
re nõ poteſt:niſi ꝑ modum addiſcentis a
deo.ſm illud Jo.6º.Omis qui audit a pa
tre ⁊ didicit venit ad me.huiuſmõi v̄o di/
ſcipline fit hõ pticeps ſucceſſiue ſʒ modũ
nature ſue.omīs autē talis addiſcēs opoꝛ
tet ꝙ credat vt ad ꝑfectam ſciam ꝑueni/
at.ſicut ⁊ ph̄s dicit:ꝙ diſcētem optet cre
dere.vnde vt homo ꝑueniat ad beatitudi
nem opoꝛtet ꝙ credat deo ſicut magiſtro.
Non tñ autē eſt homi nec̄iam credere ea
que ſunt ſup̄ rõnem:ſed etiaʒ aliq̄ que ra
tione nāli poſſunt ꝓbari.vt deum eē vnũ

⁊ incoꝛpoꝛeũ vt citius ⁊ incõuenientiꝰ ⁊
certius homīes diuina ꝯgnoſcant.h̄ Tho.
2ª 2ᵉ.q.2.ar.3.c.⁊ ar.4.c. Si queratť
que ſunt illa que credē nec̄ium eſt ad ſa/
lutem.Dicēdum ꝙ omēs xp̄iani poſt ad
uentũ Chꝛiſti credē tenenť omēs articu/
los fidei. Hoc autē tripliciť poteſt eſſe.ſcʒ
aut omēs credē implicite.aut omēs credē
explicite.aut aliquos implicite. aliq̄s ex/
plicite.Credē omēs implicite eſt fidei di/
minute.Adeo eñi noticia quoꝛūdam ar/
ticuloꝝũ eſt maīfeſta ꝙ nullus habēs vſũ
rõnis eos ignoꝛat niſi oīno negligat ⁊ cõ
temnit dei cultum:⁊ ſuam ſalutem.Credē
autē q̄ſdam articulos implicite:⁊ quoſdā
explicite eſt fidei ad ſalutem nec̄ium.põt
etiam ſimplicitũ fidei ſufficē.tenēť eniʒ ad
illos explicite credēdos quos eis manife
ſtat non tñ p̄dicatio:ſed etiaʒ eccliaſtica
cõſuetudo.vt ē de vnitate ⁊ trinitate quā
noſcere poſſũt ex actu ꝯſignatiõis.conſi/
gnant eñi ſe homīes in nomīe patris ⁊ fi
lij ⁊ ſpũs ſancti.Sicut etiam eſt de natiui
tate paſſiõe ⁊ reſurrectiõe quos poſſunt
noſcere ex ip̄is feſtis.Sic etiam eſt de pec/
catoꝝũ remiſſiõe:quam noſcē poſſunt ex
actu p̄ibyteroꝝũ. ideo nullus rõne vtens
ab ignoꝛātia talium excuſatť.quia nõ po/
teſt eſſe talis ignoꝛantia:ſine negligentia
⁊ cõtemptu. Credē autē omēs articu/
los explicite ⁊ diſtincte eſt fidei iam pꝛo/
uecte ⁊ non de generali fidei nec̄citate.ſed
ſi hoc eſt nec̄ium alicui:nec̄ium eſt illis q
in ꝯgnitiõe fidei ꝓfecerunt. ⁊ ſpecialiť il
lis qui fideʒ alijs manifeſtare tenentť.vľ
q etiā officiũ docendi ⁊ p̄dicandi aſſum/
pſerunt.hec Boñ.3.di.25.q.1.arti.3.c.Et
cum eo cõuenit Richarꝰ.3.di.25.q.4.ar.
1.c. Si autē eſſent aliqui quibus xp̄us
locutus non eſſet:nec per ſe:nec per aliũ.
nec per inſpiratiõem interioꝛem non te/
nerentť credere explicite ſm Richarꝰ.ibi
dem.niſi illud quod credebatť in lege na
ture.vnde Chꝛiſtus dicit iudeis Jo.15º.
Si non veniſſem ⁊ locutus eis non fuiſ/
ſem peccatuʒ nõ haberent.ſ.de hoc ꝙ nõ
credebant in eum.vt dicit glo. Sʒ ob/
ijcitť.quilibet tenetť vitare quēlibet erro/
rem cõtrarium cuilibet articulo.ſed hoc
non poteſt facere niſi ꝯgnoſcat quēlibet
articulum.ḡ ⁊c̄. Rñdet Richarꝰ.vbi.ſ̈.
c.3^m ante oppoᵐ.ꝙ vitare erroꝛem ſiue
non cõſentire erroꝛi:eſt p̄ceptum negati/
uum.vnde obligat ſemp ⁊ ꝓ ſemp.Credē

autem articulum explicite: eſt ꝓceptū affirmatiuū. vnde non obligat pro ſemꝑ: ſed ꝓ illo tempore quo homo nō credendo illum explicite cōſentiret errori. Vel poteſt dici ſm aliquos: ꝙ miores nō credendo aliquos articulos explicite poſſunt errores illis cōtrarios eis ab aliquo ſuaſos vitare: vel recurrendo ad oratiōem: vel ad virorū probatorū inſtructiōem: vel tenēdo ſe in hoc generali. ſcʒ ꝙ hoc credāt qđ tenet eccleſia. hec Richarl. ibidem. vnde ſimplices non debēt examiari de ſubtilibꝰ fidei: niſi quādo habetꝰ ſuſpitio ꝙ ab hereticis ſunt deprauati. ſi tamē tales non adhereant ptinaciter praue doctrine: ſed potius ex ſimplicitate deficiant: eis nō imputatꝰ ſm Tho. 2ª 2ᵉ. q. 2. ar. 2. c. 3ᵐ. miores nanq̄ fidem implicitam non habent in fide maiorū niſi quatenꝰ maiores adherent doctrine diue. vñ et Apl's. i. Corl. 4. dicit. Imitatores mei eſtote: ſicut ⁊ ego xpi. vnde ſi qui maiorū a doctrina diuina deficiant: non imputatꝰ fidei ſimplicium. quia credūt eos rectam fidem habere: niſi ptinaciter adhereāt erroribus eorū in particulari cōtra fidem vl'is eccleſie que nō poteſt deficere dño dicēte Lucl. 22º Ego rogaui pro te Petre: vt non deficiat fides tua. hec Tho. vbi. ſ. c. 3ᵐ. Ad hoc nota. ꝙ obiectū fidei per ſe eſt illud q̊ homo fit beatus. vt dictum eſt. ſ. per accidens autē vel ſecūdario ſe habent ad obiectum fidei omīa que in ſcriptura diuinitus tradita cōtinentꝰ. vt ꝙ Iſaac duos filios habuit. ⁊ huiuſmōi. ſm Tho. ğ quātum ad prima credibilia qui ſunt articuli fidei tenetꝰ homo explicite credere: ſicut ⁊ tenetꝰ fidem habere. Et ſi homo non pōt hoc ex ſe: poteſt tamē cum auxilio gratie dei. qđ q̄dem aliquibus ex miſericordia datur. aliquibꝰ ex iuſticia non datꝰ in penam peccati p̄cedentis: ſaltem originalis. vt dicit Auguſtl. liº de cor. ⁊ gratia. Alia v̊o credibilia in diuina ſcriptura contenta non tenetꝰ homo credere niſi implicite ſcilʒ in fide maiorū: vel in p̄paratiōe animi inq̄ꝫtum p̄paratus eſt credere q̄cquid eſt in diuina ſcriptura. ſed tunc huiuſmōi tenetꝰ credere explicite cum ſibi cōſtiterit ea in doctrina fidei cōtineri. De certitudine quoq̄ fidei loquens Richarl. de ſancto Victo. p̄mo liº de trini. caº 2º ſic dicit Utinam attenderēt iudei ⁊ pagani cum quāta ſecuritate cōſcientie ꝓ hac parte ad diuinū iudicium poterimus accedere: nōne cofidenter poterimꝰ dicere deo. Domine ſi error eſt a te decepti ſumus. nam iſta in nobis tantis ſignis ⁊ talibus cōfirmata ſunt que non niſi per te fieri potuiſſent. certe a ſūme ſanctitatis viris nobis ſunt tradita: ⁊ cum ſūma ⁊ auctentica atteſtatiōe ꝓbata: teip̄o cooperāte ⁊ ſermonē cōfirmāte ſequētibus ſignis. Maximus etiam ep̄us in ſermone plurimoꝝ martyrū de hac materia loquens ſic ait. Magni periculi res eſt ſi poſt ꝓphetarum oracula. poſt apoſtoloꝝ teſtimonia. poſt martyrū vulnera. veterē fidem q̄ſi nouellam diſcutere p̄ſumas: ⁊ poſt tantos duces in errore pmaneas: ⁊ poſt morientium ſudores ocioſa diſputatiōe cōtendas.

Quid de puero ab infantia in carcere ſarracenorū incluſo. nūquid damnabitꝰ. quia non habet fidem. Rndet Alex. an. 2. t. 2. c. de pplexitate cōſcientie. ꝙ talis cū ad etatem adultam venerit non hʒ oīno impotētiam credendi. quia ſi faciat quod in ſe eſt deus illumiābit eum per occultam inſpiratiōem. aut per angelum. aut ꝑ hominē. Videtꝰ tamē per Auguſtl. liº de queſtiōibus noui ⁊ veteris teſtamēti. ꝙ ſi nō fuerit a quo didicerit. nec ad eum rumor doctrine fidei peruenerit imunis erit. Sed hoc intelligi debet de doctrina exteriori nl' interiori. oportet autē ꝙ faciat qđ in ſe ē. ſcilʒ vtendo ratiōe per quam cōprehendere poteſt deum eſſe ⁊ dei adiutoriū inuocare. Dicit eni Beda. ꝙ quilibʒ intelligere poteſt eſſe deum ⁊ iudiciū eius venturū De incarnatione autem ſi faciat qđ in ſe eſt vocabitꝰ interius. ⁊ ſi non exterius.

Sed nūquid etiam ante aduētuʒ xp̄i neceſſariū fuit ad ſalutem credere mediatorem. Rndeo ꝙ ſic. vnde Auguſtl. in encħ. caº penultl. Nec quicūq̄ antiquorū iuſtorū potuit p̄ter Chriſti fidem inuenire ſalutem. hec Auguſtl. cum eni gratia ⁊ veritas per Ieſum xp̄um ſit facta. ⁊ liberatio a peccato a deo ſit ꝑ Chriſti merita. ⁊ hec non extendant ſe niſi ad eos qui ſūt eius membra ⁊ ei copulantꝰ per fidem. impoſſibile fuit vnq̄ꝫ aliquem ſaluari poſt lapſum niſi aliquo modo ſcilʒ explicite vel implicite crederet in Chriſtū. vel ip̄e pro ſe ſi eſſet adultus. vel alius pro eo ſi eſſet paruulus. vt enim habetꝰ ex verbis Hug liº. i. de ſacramentl. parte. 10. caº 5º. Semꝑ ī eccl'ia dei fuit pꝰ lapſū fides incarnatōis

⁊ paſſiōis Chriſti que etiã in ſacrificijs illius tēporis ſignificabat᷑. Et ad hanc fidem explicite habēdam tenebant᷑ maiores: quibus hoc fuit diuinit⁹ reuelatum. Alij autē tenebant᷑ habere fidem illã ſaltem implicitã in hoc ꝙ tenebant᷑ maioribus aſſentire. Et tanto ꝑtinentia ad Chriſti myſteriũ diſtinctius ꝯgnouerunt: q̃to Chriſto ꝓpinquiores fuerũt. hec omia ex ſentētia Hugl. Sed obijcit᷑. quia multi gentiles adepti ſunt ſalutem ꝑ myſteriũ angelorũ: vt dicit Diony. ca. 9. eccliaſtice ierarch. ⁊ tamē fidem non habuerũt de Chriſto. vt videt᷑. quia eis nulla reuelatio fuit facta. ꝗ ⁊c. Rndeo. imo multis fuit reuelatio facta de Chriſto. vt patet per ea que de xp̄o ꝑdixerunt. Nam Job. 19° dicit᷑. Scio ꝙ redemptor meus viuit ⁊c. Sibilla etiam q̄dam de xp̄o ꝑdixit. vt Auguſti. dicit. Inuenit᷑ etiã in hiſtorijs Romanorũ ꝙ inuentum fuit q̄ddam ſepulchrũ in quo iacebat homo laminã auream habens in pectore: in qua ſcriptũ erat Chriſtus naſcet᷑ de virgine: ⁊ credo in eũ. Siq tamē ſaluati fuerũt quibus non fuit reuelatio facta: non fuerũt ſine fide mediatoris ſaluati. quia habuerũt implicitã fidem in diuina ꝓuidentia: credentes deũ eſſe mediatorē ⁊ liberatorē hominũ ſcḋm modũ ſibi placitũ: ⁊ aliqbus ab eo reuelatum ſcḋm illud Job. 35°. Qui nos docet ſuper iumēta terre. ſcḋm Tho. 2ª 2ᵉ. q. 3. arti. 7. c. 3ᵐ. Reſtat nunc videre de actu fidei exteriori: qui eſt cōfeſſio. Circa quod ſciēdum ꝙ cōfiteri non ſemꝑ vel vbiq̄ eſt de neceſſitate ſalutis. ſed aliquo tēpore ⁊ loco. vt quãdo per omiſſiōem huius cōfeſſiōis ſubtrahit᷑ honor debitus deo: ⁊ vtilitas impendēda ꝓximo. vt ſi quis interrogatus de fide taceret. ⁊ ex hoc crederet᷑ vl' ꝙ non haberet fidem. vel ꝙ fides nō eſſet vera. vel alij ꝓpter taciturnitatē eius: a fide recederēt. Jō dicit᷑ ad Ro. 10. Ore autem cōfeſſio fit ad ſalutem. Sed quid ſi turbarent᷑ infideles de manifeſta cōfeſſiōe fidei. Rndet Tho. vbi. ſ. q̄ſtiuncula 2. ar. 2. c. 7. c. 3ᵐ. ꝙ in tali caſu non eſt laudabile ſine vtilitate fidei ſiue fidelium: fidem publice cōfiteri. vnde Dñs Math. 7° dicit. Nolite ſanctũ dare canibus. nec margaritas ꝓijcere ante porcos: ne ꝯuerſi dirũpant vos. Sed ſiq̄ vtilitas fidei ſperaret᷑: aut neceſſitas aſſit cōtēpta infidelium ꝑturbatiōe debet homo fidem publice cōfiteri. vnde Math. 15°. cum diſcipuli dixiſſent dño ꝙ phariſei audito eius verbo ſcandalizati ſũt. Dñs reſpōdit. Sinite illos. ſ. turbari ceci ſunt: ⁊ duces cecorũ.

REquirit᷑ videre de 4°. ſ. de ſubiecto fidei. Eſt autem fides in intellectu tanq̄ in ſubiecto. Et ſcḋm aliq̄s eſt principali⁹ in intellectu ſpeculatiuo. ſcḋm vo alios eſt ꝑncipalius in intellectu practico. ſed hoc relinquo inueſtigatiōi maiorũ. Querēda autem ſunt alia plura. ſcȝ vtrũ fides ſit in intellectu diabolico. Rndet Richar. 3. di. 23. q. 6. arti. 3. o. ꝙ fides poteſt ſumi tripliciť. Uno mō ꝓ q̄daȝ credulitate exorta per euidētiam ſignorũ. 2° ꝓ habitu infuſo determinãte intellectum: ad actum credendi informem. 3° ꝓ fide formata. Primo mō fides eſt in diabolo videt enī talia ſigna teſtificãtia veritatē. quãm ſancta ecclia credit. q̄re velit nolit credit eſſe verũ quod ecclia credit. Illã tamē veritatem non videt. ⁊ ſic dicit Jacobus. 1. Demones credũt ⁊ cōtremiſcũt Loquēdo vo de fide 2° modo ⁊ 3°: fides nunq̄ fuit: nec eſt in diabolo. nec ante lapſum. quia nō infundit᷑ ſine gratia: quã illi nunq̄ habuerũt. nec poſt lapſũ eſt eis infuſa: quia digni non ſunt. Utrũ i eo qui diſcredit vnum articulum fidei poſſit eſſe fides informis de alijs articulis.

Rndeo ꝙ nō. ſpēs enim cuiuſlibȝ habitus dependet ex formali rōne obiecti qua ſublata: ſpecies habitus manere nō poteſt Formale autē obiectũ fidei eſt veritas ꝑma ſcḋm ꝙ manifeſtat᷑ in ſcriptura ſacra ⁊ ecclie doctrina. vnde quicũq̄ non inheret ſicut infallibili ⁊ diuine regule: doctrine ecclie que ꝓcedit ex veritate ꝑma i ſcriptura ſacra manifeſtata: non habet fidei habitũ. ſed ea que ſunt fidei tenet aliter q̄ per fidem. Manifeſtũ autē eſt ꝙ inherens doctrine ecclie tanq̄ infallibili regule aſſentit omib⁹ que ecclia docet. al's vero ſi ipoꝝ aliqua tenet: aliqua non: iam non inheret doctrine ecclie ſicut infallibili regule: ſed voluntati ꝓprie. ⁊ ſic patet ꝙ hereticus qui ꝑtinaciter diſcredit articulum vnum: nō eſt paratus ecclie doctrinã in omibus ſequi. ſi enim non ꝑtinaciter: nō eſt hereticus: ſed tm̄ errans. vnde patȝ ꝙ talis hereticus non habet de alijs articulis fidem: ſed quãdam opionem ſcḋm ꝓpriã

voluͦtatem. hec Tho. 2ª 2ᵉ. q. 5. arti. 3. c
Utrū apli inſtante paſſiōe Chriſti ha-
buerūt fidem. Rndeo ꝙ inter apoſtolos
qdam oīno perdiderūt fidem. vt Judas.
vñ ſup illud Iſa. 5º. Ue q trahitis iniqta
tem funicul'. dicit glo. ꝙ Judas ſe ſuſpen
dit: putans nihil eſſe poſt mortem. qdam
vero pdiderunt fidem tm̄: quātuꝫ ad for
mam charitatis vel grē. ꝛ non q̄ꝫtum ad
certitudinem ꝯgnitionis. vt Petrus. Et
ſic intelligit' illud Amb'. Fidelior factus
eſt Petrus. poſtq̄ꝫ ſe fidem pdidiſſe fleuit
atqꝫ ideo maiorem grām reperit q̄ꝫ ami-
ſit. qdam vero pdiderunt fidem: quātum
ad vtrūqꝫ. quia dubitauerūt vt Math.
vlti. Uidentes autē adorauerūt. qdam au
tem dubitauerūt. Utrū Johannes ba-
ptiſta dubitauerit de aliquo fidei articulo
cuꝫ dixit Math. iiº. Tu es qui venturus
es ꝛc. Rndeo ꝙ ipe de Chriſto non du-
bitauit qn eſſet homo ꝛ deus. cum dixit
Jo. i. Ego vidi: ꝛ teſtimoniū phibui. quia
hic eſt filius dei. Nec qn eſſet paſſurus p
genere humano. cum de eo dixerit. Ecce
agnus dei. ecce qui tollit peccata mundi.
Sed vt qdam dicunt: neſciebat vtrū eſſꝫ
ad inferos in ꝓpria pſona deſcenſurus. lꝫ
bene crederet v̄tutem paſſiōis eius pertin
gere vſqꝫ ad amicos eius qui erant ī lim-
bo: cum ſcriptum ſciret Zach. 9º. Tu q̄ꝫ
in ſanguine teſtamēti tui eduxiſti uinctos
de lacu in quo non erat aqua. Cui ſenten
tie videt' Gregi. cōſentire in q̄dam omel'.
ſuper illud Math. iiº. Tu es qui ventur'
es. Et ſic oportet dicere ꝙ beatus Johan
nes non tenebat' explicite credere Chri-
ſtū ad inferos in pſona ꝓpria deſcenſurū.
qbuſdam v̄o hoc dicere non placet: cum
Chriſti deſcenſus ad inferos ſit vnus de
articulis. ꝛ v̄iſimile ſit ꝙ beato Johanni
reuelatus fuit: cum Chriſtus de eo dicat.
Inter natos mulierū non ſurrexit maior
Johāne baptiſta. Et ideo v̄bum Grego.
exponūt ꝙ dubitauit. i. per modū dubitā
tis ſe habuit. ſ. ratiōe interrogatiōis. Uel
diſtinguūt: ꝙ mltiplex eſt dubitatio. vna
infidelitatis que fuit in iudeis. Alia tar-
ditatis que fuit in duob' diſcipulis eun-
tibus in Emaus. Tertia puitatis fidei q̄
quis non tm̄ cōfidit ſicut oportet. ꝛ hec
dicit' dubitatio puſillanimitatꝭ. Math.
14º. Modice fidei quare dubitaſti. Et ille
due fuerunt in qbuſdam diſcipul'. Quar
ta. eſt pietatis ꝛ admiratiōis. ꝛ hec fuit in
Johāne. ꝛ huiuſmōi ſentētie fuit Amb'.
ſup Lucꝭ. dicens. ꝙ non queſiuit ex dubi
tatiōe: vel ignorantia: ſed ex pietate. Et di
cit Hiero. ꝙ ſi Johānes dubitaſſet nunq̄ꝫ
Chriſt' eum coram plebe tot laudib' ex-
tuliſſet. Criſo. autē ſuper Math. omel'. 36º.
dicit ꝙ non queſiuit: quia ignoraret ſed
vt per xp̄m eius diſcipulis ſatiſfieret. vnd̄
xp̄us ad beati Johānis intentiōem ꝛ diſ
cipulorū inſtructiōem reſpiciēs: eis reſpō-
dit oñdens operū ſigna.

De infidelitate ꝛ infidelib' cōiter. ti. 56

P Oſtea cōſiderādum eſt de vi-
tiꝭs oppoſitis fidei. Et primo
de infidelitate que opponit' fi-
dei quātum ad actum creden
di. 2º de blaſphemia que opponit' fidei
quātum ad actum cōfitendi. Circa pri
mū p̄mo dicēdum eſt de infidelitate in cōi
2º de ſarracenis: ꝛ iudeis. 3º de hereticꝭ.
4º de apoſtatis. Circa p̄mum p̄mo de in
fidelitatis peccato. 2º de eius ſpēbus.
3º quomō xp̄iani ſe debent ad infideles
habere. Circa p̄mum ſciēdum ꝙ infi-
delitas dupliciť poteſt ſumi. Uno mō ſm
puram negatiōem. vt. ſ. quis dicat' infi-
delis ex hoc tm̄ ꝙ non hꝫ fidem vt illi q
nihil audiuerūt de fide. ꝛ hoc modo infi
delitas non habet ratiōeꝫ peccati: ſed ma
gis pene. quia talis ignorātia diuinorū eſt
cōſecuta ex peccato p̄mi parentꝭ. ꝛ tales
non damnant' ꝓpter peccatū infidelitatꝭ.
ſed ꝓpter alia peccata: que ſine fide remit
ti non poſſunt. vnde Jo. 25º. Si veniſſeꝫ ꝛ
locutus eis non fuiſſem: peccatū non ha
berent. quod Augꝭ. exponit de peccato q̄
non crediderūt in Chriſtū. Alio mō pōt
infidelitas ſumi ſm cōtrarietatē ad fidē. ſ
inq̄ꝫtum ei repugnat ꝛ cōtemnit' cuꝫ au
dit'. ſm illud Iſa. 50. Dñe quis credit au
ditui noſtro Et in hoc ꝓprie rō infidelita
tis cōplet' ꝛ orit' ex ſupbia: ex qua cōtin-
git ꝙ homo ſuū intellectum non vult ſub
iꝭcere fidei ꝛ ſane doctrine patrū. vñ Gre
gorꝭ. 31. moral'. dicit ꝙ ex inani gloria p̄-
ſumptiōes oriunt' nouitatū. lꝫ dici poſſit
ꝙ ſicut virtutes theologice non reducūt'
ad cardinales. ita nec vitia eis oppoſita:
reducunt' ad vitia capitalia. ꝛ hoc 2º mo
do infidelitas eſt peccatum. Et cum p eaꝫ

homo maxime elonget: quia non tm̄ q̄
ad affectiōem: ſed etiā quo ad ꝯgnitio/
nem eſt maius omibus peccatis que cō
tingunt in pueꝛſitate moꝛū. ſecus eſt de
peccatis que opponunt᷑ alijs virtutib⁹
theologicis. vt. j. dicetur. vnde Auguſt.
ſuper illud Jo. Si non veniſſem: ꝛ locu
tus ꝛc̄. magnū ꝫ inquit peccatum quod
ſub nomīe generali vult intelligi: quod
ſcilꝫ eſt infidelitas. Sicut autem habet᷑
6. q. i. quero ergo. ꝛ. §. verū. hec Augu.
ꝑcipitare noluit ſentētiam de catholico
malo ꝛ heretico: al's non peccante: quis
eſſet peioꝛ. quia ꝛ ſi peccatuꝫ heretici ſit
grauius ex genē: poteſt tamē ex aliqua
circūſtantia alleuiari. ꝛ ecōuerſo pecca/
tum catholici ex aliqua circūſtantia ag
grauari: lꝫ etiam infidelis ꝑ peccato in
fidelitatis grauius puniat᷑ q̄ꝫ alius pec/
catoꝛ ꝑ quocūq̄ꝫ alio peccato: cōſidera
to genere peccati. ꝑ alio tamē peccato:
vt ꝑ adulterio: ceteris parib⁹ graui⁹ pu
niet᷑ fidelis q̄ꝫ infidelis. tum ꝓpter noti
ciaꝫ veritatis ex fide. tum ꝓpter fidei ſa
cramenta: quib⁹ eſt ipē imbutus. quib⁹
peccando cōtumeliam facit. Sed nū
quid infidelis facere pōt aliquod bonū
opus. Rndeo ꝙ ſic. ſ. illud ad qḋ facien
dum ſufficit nā. ſ. opus de genere bono/
rū. non autem poteſt facere illud ad qḋ
requirit᷑ grā. ſcꝫ opus meritoꝛiū. Nec
obſtat glo. que ſuper illud Ro. 14. Omē
quod non ex fide eſt: peccatū eſt. dicit ꝙ
omis vita infidelium peccatū eſt. quia ꝑ
hoc nō intelligit᷑ ꝙ in omī opere ſuo pec
cent: ſed ꝙ peccant quādocūq̄ꝫ ex infi/
delitate opus aliquod operant᷑. vnḋ ſub
dit᷑ ibidem ꝙ omis infidelit᷑ viuens vl'
agens vehement᷑ peccat. vel etiam intel/
ligi poteſt illa glo. quia vita infideliū nō
poteſt eſſe ſine peccato: cum ſine fide nō
tollant᷑ peccata. De Coꝛnelio vō de
quo in actibus aploꝝ habet᷑. nota ſm
Tho. 2ᵃ 2ᵉ. q. 10. ar. 4. ꝙ non erat infi/
delis: alioqn eius opera non fuiſſent deo
accepta: cui ſine fide nullus placere po
teſt. habebat autē implicitam fidem: nō
dum manifeſtata fidei euangelij verita
te. vnde Petrus ad eum mittit᷑ plenius
inſtruendum.

SEquit᷑ videre de 2°. ſ. de ſpecieb⁹
infidelitatis. Circa quod ſcien/
dum ꝙ ſi infidelitas attendat᷑
ſm cōparatiōem ad fidem. ſpēs infide
litatis ſunt diuerſe ꝛ numero determia/
te. ſ. tres. peccatū enim infidelitatis cōſi/
ſtit in renitendo fidei. ꝛ hoc vel fidei nō
dum ſuſcepte. vt in gentilib⁹ ſiue paga/
nis. vel fidei ſuſcepte. ꝛ hoc vel ſuſcepte
in figura: vt in iudeis. vel ſuſcepte ī ma/
nifeſtatiōe veritatis. vt in hereticis. Si
vō ſpecies infidelitatis diſtinguāt᷑ ſꝫ er
roꝛem in diuerſis que pertinent ad fidē
ſic non ſunt determiate. quia erroꝛes in
infinitum multiplicari poſſunt. vt pꝫ ꝑ
Auguſti. li. de hereſib⁹. Predictarū aūt
trium ſpecierū infidelitatis ſimplicit᷑ eſt
peſſima: infidelitas hereticoꝛū. tum quia
magis fidei reſiſtit. tum quia graui⁹ pec
cat qui non implet quod ꝑmiſit: q̄ꝫ qui
non implet quod nō ꝑmiſit. hinc dicit᷑
2. Pe. 2. Melius erat illis non ꝯgnoſce
re viam iuſticie q̄ꝫ poſt ꝯgnitam retroꝛ/
ſum cōuerti.

SEquit᷑ videre de 3. ſcilꝫ quomō
xpiani ſe debent ad infideles ha
bere. vbi videnda ſunt qnq̄ꝫ. ſcꝫ
vtrū cum infidelib⁹ ſit publice diſputā/
dum. vtrū infideles ſint cogendi ad fi/
dem. vtrū cuꝫ eis poſſit ꝯmunicari. vtꝝ
habere dñium ſuper fideles ſint ꝑmittē/
di. ꝛ vtrū ritus coꝝ ſunt tolerandi.
Circa ꝑmum ſciēdum ꝙ in diſputatōe
fidei duo ſunt cōſideranda. vnum ex ꝑ
te diſputātis. aliud ex parte audiētium.
Ex parte diſputātis attendi debet inten
tio. ſi enim diſputet tanq̄ꝫ dubitans ī fi/
de: peccat tanq̄ꝫ infidelis. Si vero diſpu
tet ad cōfutatiōē erroꝛū vl' ad exercitiū
eſt laudabilis. Ex parte vō audiētiū diſ/
tinguēdum eſt. quia ſi ſint inſtructi: ꝛ fir
mi in fide: nullum periculū eſt coraꝫ eis
de fide diſputare. Si vero ſint ſimplices
aut ſunt ſollicitati aut pulſati ab infideli
bus fidem in eis coꝛrūpere nitentibus.
ꝛ tunc necēiuꝫ eſt diſputare de fide ſi ſint
aliqui apti ad cōfutandum erroꝛes. per
hoc enim ſimplices in fide firmabunt᷑.
taciturnitas vō eſſet eis occaſio erroꝛis
vnde Grego. Sicut incauta locutio in
erroꝛem ꝑtrahit: ita ſilētium indiſcretū
eos qui poterant inſtrui: in erroꝛe relin/
quit. Aut non ſunt ſollicitati vt in terrī
in quibus non ſunt aliqui infideles: ꝛ
coꝛam talibus diſputare de fide eſt picu
loſum. quia fides coꝝ ex hoc eſt firmioꝛ

nihil cōtrariū audiunt ei quod cre/
dunt. Ad hoc nota ꝙ nulli perſone lay
ce licet publice vel ſecrete diſputare de fi
de. qui vo cōtrafecerit excōicetur li° 6°
eo. quicūqꝫ. §. i. Circa 2^m nota ꝙ in/
fidelium: qdam nunqꝫ receperūt fidem.
vt gentiles ⁊ iudei. ⁊ tales ſunt ad fidez
auctoritatibus: rōnibus: ⁊ blandimen/
tis inducendi: ⁊ non cogendi. quia cre/
dere eſt voluntatis: ⁊ ſeruitia coacta
deo non placent. diſ. 45. de iudeis. Si ta/
men cōditionaliter coacti: vt per minas
de rerū ſuarū ablatiōe. per verba: vel ſi/
milem coactiōem baptiſmū receperint:
⁊ poſtea a fide receſſerint cogi debent re
dire: ne fides cōtemnat᷑. vt ibidem. ſi ta
men abſolute coacti baptizarēt᷑ nō reci
perent ſacramētuz baptiſmi: nec deberēt
ad fidem cogi. extra de bap. maiores. in
fi. tales tamen qui fidem nunqꝫ recepe/
runt debent a fidelibus ſi poſſint cōpeſci
ne aliquo mō impediant fidem Chriſti.
ꝓpter quod quādoqꝫ cōtra eos bellum
mouent. Aliqui vo infideles quādoqꝫ
fidem receperunt. vt heretici: ⁊ quicūqꝫ
apoſtate. ⁊ tales etiāz corporalit᷑ cogi de
bent vt ſeruent qō ꝓmiſerunt. Et ſic di
cit Auguſti. cōtra ep̄lam Peremenia/
ni. qn̄qꝫ cuiuſqꝫ crimen ita ⁊ notuz om/
nibus execrabile apparet. vel vt nullos
ꝓrſus vel non tales habeat defenſores
per quos poſſit ſciſma cōtingere: nō dor/
miat ſeueritas diſcipline. Ad hoc no
ta ꝙ cōtra xp̄ianos qui ad ritum trāſie
runt vel redierunt iudeorū. etiam ſi hu/
iuſmōi redeūtes dum erant infantes. ſ.
minores ſeptēnio: vel mortis metu: non
tamē abſolute vel p̄ciſe coacti fuerūt ba
ptiſati. ꝓcedendum eſt tanqꝫ cōtra here
ticos ſi fuerint de hoc cōfeſſi. aut p xp̄ia
nos ſeu iudeos cōuicti. Et ita ꝓceden/
dum eſt cōtra fautores receptores ⁊ de
fenſores talium. ſicut cōtra fautores he
reticoꝝ ⁊ defenſores. li. 6°. eo. cōtra. ⁊ ſic
aperte dicit tales puniendos vt hereti/
cos. ergo eorū bona non deuoluunt᷑ ad
filios. vt li° 6°. c. cum ſm. Et ſic per hoc
c. cōtra corrigit᷑ ſm Jo. an. illud. i. q. 4.
iudei. vbi dicitur ꝙ bona iudeoꝝ deuol
uunt᷑ ad filios catholicos. nec oportet
ꝙ lex noua corrigens p̄cedentem de il/
la faciat mentiōem. li° 6° de conſti. c. i.
Sed nūquid liceret ſecrete puulos iu

deorū vel aliorū infidelium baptizare.
Rn̄deo. credit Rob. ꝙ ſic. ſi ipi paruu
li eſſent in articulo mortis: alſ non. non
tamē rebaptizarent᷑: ſi poſtea adulti ad
fidem cōuertant᷑. tamē ne demorandi In
pis. i. iudeis relinquant᷑. tūc patrini ta/
lium laborare debent: ꝙ in fide ⁊ mori/
bus inſtruant᷑. Circa 3^m nota ꝙ cō
munio cum aliqua perſona fidelib⁹ inter
dicit᷑ dupliciter. Uno modo in penam
eius cui ꝯmunio ſubtrahit᷑. Alio modo
ad cautelam eius cui interdicit᷑ ne cō/
municet. ⁊ vtraqꝫ cauſa elici pōt ex ver
bis apli. i. Cor. 5. Primo mō non inter
dicit eccl̄ia fidelibus ꝯmuniōem infide
lium qui nullo mō fidem receperūt. ſcz
paganorū vel iudeoꝝ: quia non habet
de eis iudicare iudicio ſp̄uali: ſed tempo
rali in cāu. vt cum inter xp̄ianos mo/
rantes aliquam culpam cōmittunt. ⁊
per fideles tēporalit᷑ puniunt᷑. ſed hoc
modo. ſ. in penam interdicit eccl̄ia ꝯmu
niōē illorū infidelium qui deuiauerūt
a fide recepta. ſ. eos excōicando. Secūdum
vero ad cautelam diſtinguēdum eſt ꝙ
firmi in fide non ſunt ꝓhibendi ꝯmuni
care cum infidelibus: qui fidem non re
ceperunt: ⁊ maxime ſi neceſſitas cogat.
Simplices vo ⁊ infirmi in fide quorū
ſubuerſio poſſet ꝓbabiliter timeri: ſunt a
ꝯmuniōe infidelium ꝓhibendi: ⁊ maxi
me ne magnā familiaritatem habeant
cum eis: neqꝫ ſine neceſſitate ꝯmunicēt
cum ipis. Circa 4^m ſciēdum ꝙ nullo
modo pmitti debet ꝙ infideles de nouo
inſtituant᷑ dn̄i: vel p̄lati: vel officiales ſu
per fideles. hoc enim cederet in pericu/
lum fidei: quia dn̄i de facili poſſunt ſub/
ditos peruertē: niſi ſint magne virtutis
Cederet etiam in fidei cōtemptum dum
ſcilz ipi infideles noſcerent defectus fide
lium. Cederet etiam in ſcandaluz ⁊ de/
trimētum fidelium: dū. ſ. infideles eis ſb
tali p̄textu nimiū eſſent infeſti. extra eo.
cum ſit. ⁊ 54. diſ. nulla. vnde ⁊ Aplus
i. Cor. 6°. ꝓhibuit ne fideles ī iudicio cō
tenderent coram iudice infideli. poteſt
tamē domin⁹ redditus ſuos vendere iu
deo deputato cuſtode xp̄iano a quo ipoſ
recipiat ita ꝙ per hoc xp̄iani non gra/
uentur a iudeo. Si vero loquimur hic
de dn̄io vel p̄latione exiſtente ante diſti/
nctiōem infidelium ⁊ fideliuz. illud dn̄iuz

vel prelatio:non tollet per talem diſtin‑
ctiōem ſm ſe cōſideratam.quia domini
um ⁊ p̄latio introducta ſunt a iure hu‑
mano.Illa vero diſtinctio eſt ex iure di
uino.Jus autē diuinū quod eſt ex gra‑
tia: non tollit ius humanū:quod eſt ex
ratiōe naturali.Et ideo illa diſtictio nō
tollit dominiū p̄exiſtens infidelium ſu‑
per fideles. Sed poteſt etiaꝫ dici ꝙ do
miniū ⁊ p̄latio introducta ſūt ex iure di
uino.quia ſeruitus que non eſt ſine do
minio introducta eſt ſm Goffre. de iure
diuino.diſ.35.ſexto. Cōfirmata de iure
geñ.diſ.i.iuſ gentiuꝫ.Et approbata de iu
re canonico. 12.q.2. ſi quos de ſeruis.
Poſſet tamen ius talis dñij vel prelati‑
onis iuſte tolli per ecclie ſentētiam:vl' or
dinatiōem auctatem dei habentis.quia
infideles merito ſue infidelitatis meren
tur amittere poteſtatem ſuper fideles.ſed
hoc ecclia quādoqꝫ facit.vt patebit.j.de
ſeruis iudeorū.quādoqꝫ non facit pro‑
pter ſcādalum vitandum. ſic ⁊ Dñs
Math.17°.oſtendit:ꝙ excuſari poterant
a tributo. quia liberi ſunt filij. manda‑
uit tamē ſolui tributum ad vitādū ſcan
dalum.Et Aplus loquens de dñis infi
delibus.i.Thim.6°.cum dixiſſet.Serui
dños ſuos honorent. ſubdit:ne nomen
dñi:⁊ doctrina blaſphemet Circa 5m
ſciendum:ꝙ humanū regimen a diuio
regimine deriuatur:⁊ ip̄m imitari debet
deus autem p̄mittit aliqua mala fieri in
vniuerſo: que p̄hibere poſſet:ne ſubla‑
tis illis maiora bona tollerent:vel peio
ra mala ſequerent.Sic etiam ⁊ in regi
mine humano:illi qui poſſent aliqua p̄
hibere:tolerant.ne aliqua bona impedi
antur.vel ne maiora mala ſequantur.
Sicut dicit Auguſti. li° de ordine. Au‑
fer meretrices de mundo:⁊ turbaſti om
nia pre libidine. Sic igit lꝫ infideles in
ſuis ritibus peccent:tamen tolerari poſ‑
ſunt:vel p̄pter aliquod bonuꝫ quod p̄
uenit ex eis:vel p̄pter aliquod malū vi
tandum. Ex hoc autem ꝙ iudei obſer‑
uant ſuos ritus:in quibus olim figura‑
batur fidei veritas:p̄uenit hoc bonum
ꝙ.ſ.habemus ab eis noſtre fidei teſtimo
nium.Et ideo in ſuis ritibus tolerantur
Aliorū vero infidelium ritus:qui nihil
veritatis vel vtilitatis habent:non ſunt
tolerandi:niſi forte p̄pter vitādū aliud
ſcandalum:vel malum:vel diſſidiū qđ
ex hoc p̄uenire poſſet:vel impedimentū
ſalutis eorū:qui ſic tolerati:paulatiꝫ cō
uertunt ad fidem.

De iudeis ⁊ ſarracenis.ti.57.

DEinde cōſiderādum eſt de iu
deis ⁊ ſarracenis. Et p̄mo q
dicunt iudei: ⁊ ſarraceni.
2° quomō ſe debent habere
ad eos xp̄iani.vbi plura que dicta ſunt
in titulo p̄cedenti in generali:explicant
magis in ſpeciali. 3° de pena tranſgreſ‑
ſiōis. 4° quid iuris de ſeruis eoꝝ ſi ſūt
vel volunt fieri xp̄iani. Circa p̄mum
nota:ꝙ iudei dicunt qui legem Moyſi
tenent ad lr̄am:ſe circūcidendo:⁊ alia le
galia faciendo:dicti iudei a tribu digni
ori.ſcilꝫ Jude patriarche. Sarraceni
vero dicunt:qui nec nouum:nec vetus
teſtamētum recipiunt. qui cum vocari
deberent agareni.quia nati ſūt de Agar
ancilla Abrahe.ſe a Sara vxore eius ⁊
libera nominant ſarracenos.Sunt tam̄
quidam inter eos .ſ. ſamaritani:a Sa‑
maria ciuitate dicti.q qnqꝫ libros Mo
yſi receperūt:ſed nō p̄phetas.

CIrca 2m nota:ꝙ xp̄iani aliquo
modo non debent cum iudeis
ↄmedē:nec habitarē:nec eos ad
ſua ↄuiuia recipe.28.q.i.null9.⁊.c.oēs.
Cum ſarracenis vero poſſunt ↄmedere
ii.q.3.ad menſam.Ratio huius diuerſi
tatis eſt.quia iudei fidem noſtram ma‑
gis impugnant per ſcripturarū abuſum
⁊ ciborū noſtrorū cōtemptum.Quidaꝫ
tamen vt Laurẽ. Jo. ⁊ multi ſequaces
eorū dicunt indiſtincte.⁊ meli9 ſꝫ Ray
⁊ Goffre.ꝙ nec cum ſarracenis debent
xp̄iani facere p̄dicta.quia ⁊ ip̄i hodie iu
dayzāt.ſcilꝫ ſe circūcidendo:⁊ quoſdaꝫ
cibos diſcernendo.vnde eadem eſt cau
ſa prohibitiōis vtrobiqꝫ. Excipit tamē
caſus in quo licet vti cibis appoſiti a pa
ganis.temporib9 tamen ſeruatis ab ec‑
cleſia ſtatutis. vt cum ad predicanduꝫ
Chriſti fidem ad eos accederent chriſti
ani.extra eo.qꝫ ſit. Et ſic intelligit illud
ii.q.3.ad menſam.dummō dictum non
eſſet eis ꝙ illud eſſet imolatum idolis.
quia tunc vt dicit Auguſti. Sanctius
eſſet fame mori qꝫ idolatico cibo veſci.

32.q.4. ſicut. quod eſt intelligẽdum ſi veſceret̃ ad veneratiõem idoli.al'ſ in ſũma neceſſitate famis poſſet eo veſci.ſcilʒ proteſtando: ꝙ non comederet ad veneratiõem idoli.quia neceſſitas non habet legem.de cõſecra.diſ.5.ſicut. Item chriſtiani nõ debent:cum ſint infirmi iudeos vocare:nec ab eis medicinam recipere:nec ſe cum eis ĩ eiſdem balneis balneari.28.q.1.nullus eorum. Item iudei non debent ꝑmitti nouas ſynagogas erigere:ſed antiquas.non tamẽ latiores:vel altiores:vel precioſiores ſolito reficere.⁊ ſuos ritus:⁊ ſolennitates ſeruare. extra eo. iudei. ⁊.c. cõſuluit. Item in ſabbatis non debent ad iudicia trahi:nec alios trahẽ:nec ſepulchra eorũ effodi obtentu alicuius pecunie.C. eo.die ſabbato. ⁊ extra eo.c. ſicut iudei. nec debent in ſuis feſtis perturbari.vt dicitur ibidem. Item non ſunt permittendi in triduo ante paſca:⁊ maxime in die veneris ſancti hoſtia vel feneſtras apertas habere:in publicum ꝓdire.ext̃ eo.quia.Eo ꝙ nõnulli ex eis die illo ſolent chriſtianis illudere.extra eo. in nõnullis. Sic etiam ⁊ alias abhomĩationes ⁊ abuſus ꝓhibentur facere.ext̃ eo. ⁊ ſi iudeos. Item cogi debent in omni chriſtianoꝝ ꝓuintia omĩ tempore tale ſignum vel habitum deferre:quo diſtinguant̃ ab aliis manifeſte.extra eo.in nõnullis. Item iudei cogi debent decimas ſoluere prediales. extra. de decimis. de terris. Item cogi debent teſtes chriſtianos cõtra ſe recipere. extra de teſtibꝰ.c.iudei. Iudei vero ꝯtra chriſtianos teſtificari non poſſunt. vt dicit̃ ibidem in glo.⁊.2.q.7.ſi hereticus. Nec reges:nec principes debent priuilegia cõcedere:vel conceſſa ſeruare:vel ſeruari permittere iudeis:vel ſarracenis:ꝙ per chriſtianos cõuinci non poſſint. extra li° 7°.de teſtibꝰ.cum iudei. Item chriſtiani non debent iudeos grauare.extra eo.ſic̃. niſi forte circa penſionũ exactiones in principio locatiõis: non poſtea. vt ſic cogant̃ conuerti.23.q.6. iam vero. Item nullus iudeo: vel pagano poteſt aliquid in teſtamento relinquere quod ſi fecerit:etiam poſt mortem:iudicabitur anathema. ideſt anathematizabitur.extra eo.de hereti.ſi quis epiſcopꝰ ⁊.24.q.2. ſane. Dicit tamen Hoſtienſ. ꝙ vniuerſitati iudeorum legari non poteſt.C. eo.l.i. ſed ſingulis forte ſic. layco ſed clerico non licet:etiam ſi iudeus ſit frater eius. Eos tamen paſcere licet. Rod. vero credit:ꝙ ſiue clericus ſiue laycus daret iudeis:ſiue legaret eis:maxime cõſanguineis:ut eorum ſuccurrẽt arte neceſſitati:puniri non deberet. Itẽ ſi iudei:vel ſarraceni veniunt ad fidem nullatenus a poſſeſſiõibus ſuis excludantur:⁊ habeant partem hereditatiſ.ſue Et hoc eſt verum preter ſeruos:qui preceſſerunt eos in fide:quos non recuperabunt.C.de epiſco.deo nobis. ⁊ extra eo. iudei.i.cum tamen iudei ſint ſerui:non poſſideant eas vt ꝓprias: ſed vt peculiuʒ:vnde poſſint illis priuari per dominos ſuos:niſi cum conuertũtur ad fidem.quia tunc non debent in fidei fauorem: niſi eas habeant per vſuram. In quo cãu reſtituere debent eas:vel precium earum ſi comparate fuerint de vſura.illis vel heredibus eorum:a quibus eas habuerunt ſi ſciantur:al'ſ poterunt ſicut conuerſis tanquã pauperibus per epiſcopũ aſſignari ſm Rod. ⁊ Bern. ſuper ca° iudei.2. Item lʒ domini terrarum res iudeorum cum ſint ſerui poſſint accipere.vt dictuʒ eſt.non tamen debent eis neceſſaria ſubſidia vite ſubtrahere.nec exactiõibus vlt̃ ſuorũ ꝓdeceſſorum cõſuetudinem pregrauare. ſi tamen ipſi iudei nihil preter vſuras haberent.accepta ab eis ex cauſa lucratiua: ſiue ex cauſa lucri captandi.puta per exactiõem:donatiõem:⁊ punitiõem licite retinere non poſſunt.ſed illis quibꝰ ipſi iudei reſtituere tenebantur:ſi inuenirentur reſtitui.al'ſ in pios vſus erogari deberent.habita vero ab ipſis iudeis : nihil preter vſuras habentibus.habita in quam ex cauſa non lucratiua:ſiue cauſa damni vitandi:vt propter venditionem vel locatiõem:poſſunt licite retineri:dũmodo non accipiatur res ipa vſuraria eadem numero. Et idem dicendum eſt de receptis a chriſtianis :nihil preter vſuras:vel furta:vel rapinas habentibus. Item non permittitur iudeis:vel ſarracenis in domibus ſuis habere mancipia chriſtiana.extra eod. iudei. 2°. Item chriſtiani pro nulla

mercede exponant ſe ſeruitio iudeorum
quod intelligit̃ in domibus iudeorum.
Et ſi nolint ab eis diſcedere ſunt excõ/
municãdi. vt in. c. iudei. Et ſi iudei no/
lint eos dimittere: ꝓhibetur chriſtianis
cõmercium cum eis. extra eo. ⁊ ſi inde/
os. poſſunt tamen colere predia. ext̃ eo.
multorũ. Item eccleſia neutros ad/
mittit ad actus legitimos. 2. q. 7. alieni.
Sic igit̃ iudicat in pluribus iudeos ec/
cleſia: lz ſint infideles. Nec tamen facit
contra illud. i. Corl. 6° Quid mihi de his
qui foris ſunt iudicare. quia hoc intelli
gitur de pena ſpiritiuali directe. ſic enim
directe eos non iudicat ſcilicet eis pe/
nam ſpũalem infligendo. vel regulas
religionis imponẽdo. ſed infligit eis pe
nam temporalem. ſcilz corporalez vel pe
cuniariam. vel etiam ſpũalem indirecte
ſcilz chriſtianos ab eorum ꝯmuniõe re/
mouendo. hec Alex. angli. in 2°. Itez
iudei poſſunt agere ⁊ cõuenire apud iu/
dices chriſtianos. ſed non apud ſenio
res eorum arbitrariũ poſſunt eligere iu
dicium: cuius ſentẽtiaz ordinarius exe
quatur. C. eod. iudei romano more.
Item principes catholici non debent in
terris ſuis ꝑmittere ſarracenos alta vo/
ce aliqua verba dicere in honorez Ma
chometi. nec aliquem ſarracenuz vt ſan
ctum venerari. libro 7°. de iudeis. ce/
dit.

Circa 3ᵐ ſciendum ꝙ trãſgreſ
ſores omniũ predictarũ cõſti/
tutionũ in hoc titulo poſitarũ
puniunt̃ hõc modo Si clerici ſint ⁊ ad
moniti canonice ſatiſfacere nolint: offi/
cio ⁊ beneficio ſunt priuandi. Si vero
ſunt layci chriſtiani: ſiue principes exe/
qui nolentes: ſiue alij impedientes: de/
bent ſi admoniti non ſatiſfecerint excõ
municari. Si vero ſunt iudei vel ſarra
ceni: tandiu chriſtiani ſunt ab eorũ cõ/
ſortio: cõmertio: ⁊ cõmuniõe ſub pena
excõicationis ſi expedierit remouendi:
donec nutrices ⁊ ſeruientes chriſtianas
dimiſerint: ⁊ reſtituerit omia bona ſua
illis qui de ritu ſuo fidem chriſtianã ele
gerunt. ⁊ donec etiam in vſus pauperũ
chriſtianorũ ſm ꝓuidentiam epiſcopi
dioceſ. conuertat̃ quicqd a chriſtianis
adepti fuerint occaſione officij ſup chri
ſtianos ſuſcepti. Et hoc intellige de iu/
deis ⁊ paganis. Statuit etiam eccle/
ſia illos iudeos publice cedendos. qui
ſubuertere attemptauerit ex infidelibus
baptizatos. ⁊ ſimiles penas pecuniari/
as ſm qualitatem delicti. moderatione
tamen habita in verberibus ꝙ eius ſta
tutum in vindictam ſanguinis tranſire
minime videat̃. talis enim pena indi/
ſtincte debet relinqui iudici ſeculari.

Probantur omnes iſte pene. 28. q. i.
ſepe. ⁊ ca° nullus. ⁊ extra codẽ. ſicut. ⁊
ca° ⁊ ſi iudeos. ⁊ ca° cum ſit. ⁊ extra de
raptorl. in archiep̃atu. ⁊ . 17. q. 4. conſti
tuit. Item chriſtiani prohibiti ſunt
deferre ſarracenis arma. ferrum. ⁊ li/
gamina. Et cõtrarium facientes ipſo
facto ſunt excõmunicati. extra codem
ita quorũdam. ⁊ ca° ad liberandam.
Et idem eſt de illis qui eis galeas vel
naues vendunt. aut in nauibus eorum
piraticis curam gubernationis exer/
cent. vel quibuſdam alijs machinis im
pendunt eis aliquod conſilium vel au/
xilium in diſpendium terre ſancte. vt
in ca° ad liberandã. De hoc etiam
vide infra libro 7° de cenſu. eccleſiaſti. c.
ſine titulo 2° cano. 25. Alie vero mer/
ces non ſunt ꝓhibite tempore treuge. ex̃
co. ſignificauit.

Circa quartũ ſciendum ꝙ ſer/
uus iudei aut eſt vernaculus
ideſt de ancilla ꝓpria natus.
aut empticius. Si vernaculus ſi ſit vel
velit fieri xp̃ianus ſtatiz efficit̃ liber nul
lo precio dato. C. de epiſco. ⁊ clerl. deo no
bis. ar. diſ. 54. fraternitatem. Si vero eſt
emptitius. aut erat xp̃ianus quãdo fuit
emptus. aut paganus. Si xp̃ianus: in
diſtincte liber efficit̃: nullo precio dato.
diſ. 54. mancipia. Similit̃ etiam ſerui he
reticorũ impune poſſunt ⁊ dños relin/
quere ⁊ ad eccliam ꝯfugere. C. de heretl.
⁊ mani. manicheos. Si autẽ erat paga
nus. aut fuit emptus cã ſeruitij. ⁊ tũc ſi
vult fieri chriſtian⁹ efficit̃ liber ſine pre
cio. diſ. 54. fraternitatẽ. aut cã mercimo
nij. ⁊ ita ſi infra tres mẽſes eũ nõ expoſu
erit venalẽ. poſtea ſi velit fieri xp̃ian⁹ ſi
ne p̃cio liberabit̃. qz p̃ſumit̃ ꝙ emerit ꝓ
ſeruitio. ſi aũt eũ expoſuit infra tres men
ſes ⁊ ip̃e vult fieri xp̃ian⁹ infra ſpaciũ il
lud vel poſt. dum tñ p dñm nõ ſteterit q̈
min⁹ cum vendiderit infra ſpaciũ illud

liberabit̃ reddito precio.iz.ſolid. di.64 fraternitatez.⁊ extra eo.c.i. ⁊.z. ⁊ vltimo. Et hoc intellige:niſi dñs eum nolentem cum diceret ſe velle fieri chriſtianum circũcideret:vel ei alterius ſecte ſignum imprimeret. tunc enim ꝓ iniuria corporis ꝓprij ſine precio liberabit̃.diſ. 54. nulla. Quod autem dictum eſt de ſeruis iudeorũ idem dicẽdum eſt ꝑ omnia ſm̃ Lauren. Jo. ⁊ multos alios de ſeruis ſarracenorũ. Hugo vero dixit de vernaculis iudeorum ꝙ etiam ſi fiant chriſtiani:dominis paganis ſeruire tenent̃.Et ſic paganus poteſt eſſe dominus xp̃iani:ſed non fieri:vt etiam.s̈.dictum eſt in titulo p̃cedenti.Secus eſt de vernaculis iudeorũ ꝓpter perfidiã ⁊ magis ſuſpectam cohabitatiõem illorũ.primum magis placet ſm̃ Ray.⁊ Alex.in z°. quia hodie eadem ſuſpitio: ⁊ idem periculum eſt de vtriſq̧. vt etiam.s̈.dictum eſt. Sed cuius monete erunt illi.iz.ſolidi ſup̃dicti. R̃ndeo dicunt quidam:quibus videtur conſentire Goff. ꝙ ſolidus ibi accipitur ꝓ aureo.inſti.de pe.teme.litig.§.finali. Alij dicũt:quibus aſſentit Ray. ꝙ erunt illius monete:que habetur ibi in vſu.ff.de lega.z°.l. nummis. Sed nũquid ille ſic redemptus fiet redimentis ſeruus. R̃ndeo ꝙ non.ſed reddet ei pecuniam: ⁊ erit liber.ar.inſti.de noxa.act.§.domin⁹. Et ſi non poteſt ei reddere hoſtiatim querat. vel ipſi redimenti aliquãto tempore ad arbitrium boni viri ſeruiat.ar.z6.q.i. de raptoribus. Si tamen ab aliquo ex pietate redimatur:animo non repetendi: nec p̃cium reddetur: nec ꝓ precio ſeruietur.quia quod ex pietate datur: ꝓhibet ius ne repetat̃.quod ſemper preſumitur:niſi cõtrarium ꝓteſtetur.ff. de religi.⁊ ſumpti.fune.l.⁊ ſi quis.§. ſed interdum. Quid ſi plures concurrant ad redimẽdum. Reſpõdet Goffre. ⁊ Hoſtien. ꝙ epiſcop⁹ loci eligat magis idoneum.ar.ff.de act.l.ſi plures. Uel ſi ſint pares:epiſcopus gratificet cui velit. ar. extra de iurepatro. cum aduocatus.

Sed nũquid xp̃ianus poteſt emere iudeum:vel paganum. R̃ndeo ꝙ ſic. extra eo. ⁊ ſi iudeus. ſed iudeum ſecum in familia non habebit.z8.q.i. ſepe. ⁊.c. nullus.Et ſi ille velit fieri xp̃ianus:non poteſt prohiberi.19.q.z.due.⁊ extra.de renũc.niſi cum p̃dez.§.ſed dices.baptiſatus tamẽ remanebit ſeruus dñi. iz.q.z.eccliarũ ſeruos.

De hereticis. ti.58.

P Oſtea cõſiderandum eſt de hereticis.Et primo quis: ⁊ quot modis dicitur hereticus. z° qua pena feriant̃ heretici. 3° qua pena feriantur fautores eorũ. 4° qua pena feriant̃ domini negligentes extirpare hereſim. 5° qualiter ab hereſi rediens recipiat̃. 6° q̄s relapſus cenſeatur. 7° qui notarij: ⁊ q̄ teſtes in officium inq̄ſitionis admittantur. 8° quãta ⁊ qualis poteſtas inquiſitoribus dat̃. Circa p̃mum ſciẽdum ꝙ nomen hereſis grece:ſonat electiõem latine. Loquimur autem nunc de hereſi:ſm̃ ꝙ eſt circa ea que ſunt fidei. Electio enim eſt eorũ que ſunt ad finem:p̃ſuppoſito fine.Et ideo recte dicitur hereſis ſpecies infidelitatis:pertinens ad eos qui Chriſti fidem ꝓfitentur: ſed eius doctrinam p̄uertunt. Hi enim Chriſto tanq̃ fini aſſentiunt.ſed in eligendo ea de quibus Chriſto aſſentiant: deficiunt. quia non eligunt ea q̄ vere ſunt a Chriſto tradita:ſed ea que ſuggẽit ſibi mens ꝓpria. Inuenit̃ autem hereticus dici multiplicit̃. Dicit̃ eniz hereticus errãs in fide. vnde Auguſt. dicit ꝙ hereticus eſt qui falſam opĩonem de fide: vel gignit vt hereſiarcha ſcilz Arrius: Sabellius: ⁊ Macedonius. vel ſequit̃. vt qui hereſiarchaz imitat̃. vt arriani.ſabelliani.⁊ macedoniani.z4.q.3. hereticus.⁊ ca° quidam. Dicit̃ autem hereticus: vt dicit Hierony. qui ſcripturam aliter intelligit q̃z ſpũs ſanct⁹ a quo ſcripta eſt efflagitat. lz ab eccleſia non receſſerit.z4.q.3. hereſis. Hoc autem facit qui expoſitiõem ſacre ſcripture ad h̃ retorquet.quod cõtrariat̃ ei quod reuelauit ſpũs ſanctus.vnde Ezech.iz.dicitur de falſis ꝓphetis: ꝙ p̄ſeuerauerũt cõfirmare ſermonem.ſcilz per falſas expoſitiões ſcripture. Dicit̃ etiam hereticus qui a ſacramẽtis eccl̃ie ⁊ ꝯmuniõe fidelium eſt diuiſus.4.q.i.ꝙ autẽ hi. vt excõicatus. Dicitur etiam heretic⁹ qui eſt

ſacramētoꝝ ꝑuerſoꝝ.ut ſimoniac⁹ q uen
dit vl' emit bona ſpiritualia vel eccleſie
ſacramēta. vt.i.q.i.ꝑſbyter.⁊.e.q.ꝫ. ꝑue
nit. Item dubius in fide.ex͛ co.c.i.vnd̄
in leui articulo deuians a fide cenſetur
heretic⁹.C.e.l.z. Itē q conat͛ auferre ec
cleſie Romāe ꝑuilegiū a xp̄o ſibi tradi
tū diſ.zz.c.i. Oēs ꝑdictos.6.modos po
nit goſ.⁊ Hoſti. Addit aūt ꝑdict' Hoſt.
ſ. ꝙ large poteſt dici heretic⁹ omis qui
non tenet articulos fidei. Et ſic iudei ⁊
gentiles ſunt heretici.⁊ hoc modo non
omis hereticus eſt excōicatus. Item di
cit͛ hereticus qui ꝯmunionē eccleſie ca/
tholice non recipit.in auc̄.de ꝑuil'. dotl.
here.mu. non ꝑ. poſt ꝑncipiū.coll'.8.
Item qui tranſgredit͛ ꝑcepta ſedis apo
ſtolice.diſ.19.nulli. Item qui non recipit
ca.diſ.zo.de libelliſ. Sed ſtricte dicit͛ he
reticus: qui alit͛ ſentit de articulis fidei
q̄ꝫ ecclia Romana.z4.q.i. hec ē fides.
Item non eſt docēdum nec ſentiendum
de ſacramētis ecclie aliter q̄ꝫ ſentit ecclia
Romana. Hi eniꝫ qui faciunt hoc ſi ſit
notoriū ⁊ omēs alij lꝫ ab initio occulti.
ex quo ſinguli ep̄i per ſuas dioceſ. cum
cōſilio clericoꝝ vel ip̄i clerici ſede vacā/
te cum cōſilio ſi oportuerit vicinoꝝ ep̄o
rum eos iudicauerint hereticos: ſūt ana
thematis ꝑpetuo vinculo innodati. ex͛
co.ad abolēdam.rñſo.i.hec Hoſti. Nu/
merant͛ autem.z4.q.ꝫ.qdam vſq; ad
finem queſtiōis ſecte hereticoꝝ.78.qua
rū.9.vltimas non nomiat auctor ſpāli
nomīe.ſunt autem omēs hereſes hodie
dampnate. extra co. ad abolēdam. Eſt
autem ꝑſentis intentiōis cōſiderare de
hereticis ſm̄ ꝑmum modū dicendi he/
reticum: ſm̄ quem etiam modū dicit͛ he
reticus: qui de articulis fidei uel ſacramē
tis ecclie ſentit alit͛ q̄ꝫ Romana ecclia.

Sciēdum autē: ꝙ ſicut dicit Auguſ.
⁊ habet͛.z4.q.ꝫ.dixit aplus. Si qdam
ſniam ſuam lꝫ ꝑuerſam nulla pertinaci
animoſitate defendunt. querūt autē cau
ta ſollicitudine veritatem: parati corrigi
cum inuenerint: non ſunt inter heretı/
cos cōputandi. quia.ſ. nō habent electi
onē cōtrariaꝫ doctrine ecclie. Si quis
autem determīatiōi vlis ecclie ꝑtinacit͛
reſiſteret: hereticus cenſeret͛. cuius qdeꝫ
auctoritas ꝑncipaliter in papa reſidet.
z4.q.i.quotiens.⁊.c.hec eſt fides. Ex
his patet ꝙ non quicūq; deuiat a fide:
ſed qui ꝑtinaciter deuiat ꝓprie dicit͛ he/
reticus. Nūquid hereſis ad omia cre
dibilia ſe extendit. Rn̄det Alex.an.z.t
z.c.de hereſi.ar.7.c. ꝙ hereſ ad tria ge
nera credibiliū extendit͛ per oppoſitio/
nem ad fidem: tam̄ ſꝫ quādā analogiā
Nam ratio fidei ꝑmo ⁊ ꝑncipaliter eſt
circa articulos fidei.⁊ per oppoſituꝫ he/
reſis. z° fides extendit͛ ad illa que do
cet ſacra ſcriptura: cira mores. vt ꝙ for
nicatio eſt peccatum mortale: ⁊ per oppo
ſitum hereſis. ꝫ° fides extenditur ad
hiſtorias in biblia cōtentas.⁊ per oppo
ſitum hereſis. qui enim aſſereret aliquā
hiſtoriam biblie eſſe falſam: ⁊ hoc perti
naciter: hereticus cenſeret͛. ꝑma credibi
lia ꝑus credūt͛: ⁊ poſtea intelligunt͛. z^a
ſimul intelligunt͛ ⁊ credunt͛. ꝫ^a credū
tur ⁊ nunq̄ꝫ intelligunt͛. Sed nūqd
excuſat͛ aliquis ab errore ſi teneat opi/
nionē magiſtri quem audit. Rn̄deo in
his q̄ nō pertinēt ad fidem vel mores:
potet aliquis ſine periculo ſequi hanc
opiniōem: vel illam. In his vero que ꝑ
tinent ad fidem vel bonos mores: nul/
lus excuſat͛ ſi ſequat͛ opionem errone/
am alicuius. In dubijs enim non debꝫ
quis de facili aſſentire. ſed vt dicit Au
guſti.li° ꝫ° de doctrina xp̄iana debet cō/
ſulere regulam fidei: quam de locis pla/
nioribus ſacre ſcripture ⁊ auctoritate ec
cleſie percepit. qui ergo aſſentit opinioni
alicuius manifeſte ꝯtrarie ſacre ſcriptu
re. vel etiam publice doctrine eccleſie: ex/
cuſari non poteſt ab errore. Et hic no/
ta ꝙ ſm̄ Alex.an. vbi.ſ̈.ar.i. queſtiūcu
la.z.c. tria cōcurrunt ad perfectam ra/
tiōem hereſis.ſ. falſa credulitas in ratio
nali. peruerſa volūtas in cōcupiſcibili.
⁊ defenſiōis ſiue impugnatiōis pertina
citas ex parte iraſcibilis. ſm̄ ꝑmum at/
tendit͛ illud Hiero. ſcilꝫ qui ſcripturam
ꝛc̄. vt.ſ̈. ſm̄ ꝑmum ⁊ z^m attendit͛ deſcri/
ptio Auguſti.li° de vtilitate credendi.ſ.
ꝙ hereticus eſt qui alicuius temporalis
cōmodi ⁊ maxime glorie ꝑncipatuſq;
gratia falſas opiniones: vel nouas gi/
gnit: vel ſequit͛. Et tangit hic Auguſti. il
lud quod frequēter accidit: cum dicit.
Qui alicuius ꝛc̄. Scd̄m vero ꝫ^m ſuppo/
ſitis ꝑ ⁊ z° attendit͛ diffinitio q̄ ponit͛ in
glo. ſuper illud.i. Cor.ii. Audio iter vos

ſciſſuras eſſe: qui inquit in eccl'ia dei praua ſua dogmata defenſare pſiſtunt heretici ſunt.

SEquit᷑ videre de 2°. ſ. qua pena heretici feriant᷑. Circa qđ nota ꝙ puniunt᷑ vitatiõe: excõicatione: depoſitiõe: rerũ ablatiõe: ⁊ militari pſecutiõe. Puniunt᷑ qđem vitatiõe. Circa qđ nõ ſcđm Alex. an. 2. t. 2. c. de hereſi. ar. 10. o. ꝙ multiplex eſt ꝯmunio. ⁊ ſilr multiplex eſt ꝯmuniõis priuatio. Eſt .n. ꝯmunio ſpũalis. ſ. que eſt in cõſenſu vero vel interptatiuo. Et hoc mõ non eſt cum hereticis cõmunicandũ. ſic intelligit᷑ illud 2. Corl. 6. Exite de medio eorũ. glo. ſpũaliter. ſ. vt eorũ ſcelera increpetis. 2° eſt ꝯmunio in ſacramentl. Et hoc mõ etiaꝫ non eſt ꝯmunicandũ cum hereticis notatis: ſiue nomiatis. qui etiaꝫ lꝫ nõ ſint notati ſiue nomiati. qꝫtum tamẽ eſt de ſe priuãt᷑ effectu ꝯmuniõis ſacramentoꝝ quia ipo iure ſunt excõicati: ſiue ſint occulti: ſiue manifeſti. extra de heretl. excõicamus. 3° eſt ꝯmunio in cibo: potu ⁊ huiuſmõi. Et hoc etiam mõ nõ eſt ꝯmunicãdum cum illis hereticis: qui preciſi ſunt ab eccl'ia nomiatim. 4° eſt ꝯmunio corpalis. vt cohabitatio in eadeꝫ ciuitate. Et talis ꝯmunio non vitabat᷑ in pncipio ꝓpter multitudinẽ hereticorũ. ⁊ etiã adhuc alicubi non vitat᷑. ſi autẽ ab aliquib⁹ timeret᷑ de lapſu: tutius eẽt nõ habitare cum eis. Et ſcđm hanc diſtinctionẽ ſolui poſſunt ſiq̃ obijciant᷑. Sed obijcit᷑ illud Math. 13. Ne forte colligẽtes zizania eradicetis ſimul ⁊ triticum: ſinite vtraqꝫ creſcere vſqꝫ ad meſſeꝫ. Zizania ſũt heretici. triticũ fideles. meſſis finis ſeculi. ğ heretici ſunt tolerandi inter fideles: ⁊ non ſunt ab eis ſeparãdi vl' vitandi vſqꝫ ad fineꝫ ſeculi. Rñdeo. illud dictum põt intelligi de hereticis occultis quorũ hereſis deprehẽdi non poteſt. tales eniꝫ ⁊ ſi excõicent᷑ excõicatiõe generali: non tamẽ excõicatiõe pſonali. nec exterminant᷑ gladio mat'iali: niſi cum multitudie infidelium manifeſtorũ inueniant᷑. Uel intelligi poteſt de catholicis malis. Unde Rabanus habens diſcretiõis exemplum equanimit᷑ tolerare debet malos ꝓpter bonos. 2m autem eſt ꝙ meſſis dicit᷑ illud tempus quo heretici manifeſte corruptiui aliorũ ſunt abijciendi euãgelica falce. ſcđm hoc intelligitur pmiſſio pro tempore illo: quo nõ diſcernit᷑ plene an ſit hereticus. cum auteꝫ innotuerit plene eccl'ie corruptio ſua eſt pſonaliter pcidendus. vñ Auguſti. li° de vera religi. dicit ſentẽtialiter ꝙ in eccleſia tandiu ſuſtinet᷑ error alicuius donec aut accuſatiõem inueniat. aut opinionẽ prauam ptinaciter defendat. Cum autem dicitur. i. Corl. 12. Neceſſe eſt hereſes eſſe. ibi dicitur. neceſſe eſt illud qđ eſt vtile per accidens: ſiue pter intentionem hereticorũ. ſ. ad hoc vt ab his qui ſe exercent in diuina ſcriptura: pigriciam diſcutiendi excutiat᷑: ⁊ magis fidei veritas declaret᷑. ⁊ hoc habet᷑ ex glo. ibidem. vnde ⁊ ſcđm ꝙ habetur ex glo. ſuper illud Iſa. 7°. Hec dicit domin⁹ deus ⁊c̃. ſemper ſcilꝫ vſqꝫ ad finem ſeculi erunt alique hereſes: vel malitie hominũ ad exercenduꝫ fidelium patientiaꝫ ⁊ ſapiẽtiam. Puniunt᷑ etiam heretici excõicatione. quia omnis hereticus: ſiue occultus ſiue manifeſtus eſt ipo iure excõicatione maiori excõicatus. extra eo. ad abolẽdam. Item depoſitiõe. quia indiſtincte ſiue ſit clericus: ſiue laycus: papa vel Imperator: vel quilibꝫ inferior deponi debet ab omni dignitate. diſ. 40. ſi papa. ⁊. 24. q. i. qui contra paceꝫ. ⁊ extra eo. ad abolẽdam. Damnati vero pſentibus ſecularibus poteſtatibus: aut eorũ baliuis relinquant᷑ aiaduerſione debita puniendi. Clericus pus a ſuis ordinibus degradat᷑ niſi ꝯtinuo poſt dephenſiõeꝫ erroris ſponte ac canonice recurreret ad fidei vnitatem. extra eo. ad abolendam. ⁊. c. excõicamus. i. ⁊ ca° excõicamus. 2°. Degradatiõem autem in tali caſu ſiue pſbyteri ſiue alterius in ſacris cõſtituti facere poterit ſolus epũs ꝓprius cõuocatis abbatibus alijſqꝫ prelatis ⁊ religioſis perſonis: ac litteratis ſue dioceſis de quibus videbitur expedire. li. 6° eo. ca°. i. Et ſcđm Io. an. per hoc ꝙ dicitur ſolus: non excluditur capitulum ſuum. 18. q. 2. nullam. Degradatione autem celebrata: dicet epiſcopus poteſtati: ꝙ in ſuum forum recipiat degradatum. ⁊ ſic intelligitur ſibi tradi. pro eo tamen debet efficacit᷑ eccleſia rogare vt citra mortem puniat᷑. extra. e. de ver. ſigni. nouimus. Sunt autẽ heretici

ſm leges puniendi vltimo ſupplicio .C. co. arriani. de cõſuetudine tamẽ cremant̃

Sed quõ dep̃hendet̃ error. R° dicunt aliqui ꝙ error deprehendit̃ aliquãdo per facti euidẽtiam. aliquãdo per cõfeſſiõem in iure factã. aliquãdo ꝑ pbatiõem teſtium vel inſtrumẽtorũ. Dixerunt ꝗ aliqui ꝙ p̃dicta exceptio .ſ. niſi cõtinuo. intelligitur de deprehenſiõe erroris ſm duos primos modos. Aliqui autẽ dixerũt ꝙ etiã ſm 3ᵐ modũ. Sed quia ſm Rod. cõſuetudo alit̃ ſe habet que eſt optima legũ interpres: credit ip̃e Rod. ſine p̃iudicio ꝙ loquit̃ tñ de deprehenſiõe erroris in facto .ſ. cum inuenit̃ p̃dicans vel docens errorem: aut faciens reuerẽtiam ſm ritũ talium. quo mõ dicit̃ furtum deprehenſum cum fur deprehendit̃ in furando: vel cuʒ furto anteq̃ȝ ſe recipiat ad locum deſtinatum. vnde poſt talem deprehenſiõem licet ſic deprehẽſo ad vnitatem fidei reuerti cõtinuo .i. anteq̃ȝ diuertat ad actuʒ cõtrarium. vel ſicut aliqui volunt: ⁊ alicubi de cõſuetudine ſeruat̃ cõtinuo .i. p̃ma die qua examinat̃ cauſa illa. ita etiam ꝙ hoc faciat ſponte .i. non metu ꝓbationũ: vel cruciatuũ: ⁊ canonice. ita ꝙ parat⁹ ſit hereſim abiurare: ⁊ ad mandatum eccl'ie penitere Siqui autẽ de p̃dictis poſtq̃ȝ fuerint deprehenſi redire noluerint ad agẽdum cõdignã penitẽtiam ſunt in ꝑpetuo carcere detrudendi. extra co. excõicamus. z. §. ſiqui

Item puniunt̃ reꝝ ablatiõe. quia omnia bona eorũ cõfiſcari debent eccleſie cui ſeruiebant: ſi clerici erant: ⁊ idẽ eſt ſi erãt layci eccl'ie tẽporalit̃ ſubiecti. aliorũ vero laycorũ bona: p̃ncipibus. extra co. excõicamus. z. ⁊ diſ. 8. quo iure. Sunt autem bona hereticoꝝ ip̃o iure cõfiſcata ſed nõ debent apprehendi per dñm ſecularem: niſi p̃us fuerit denũciatum ſuper crimĩe per eccl'iaſticum iudicem q̲ hoc poſſit. li° 6° c. cum ſm. Sunt autem cõfiſcata a tempore criminis cõmiſſi. C. eo. l. 4. etiam ſi habeat filios catholicos ſm Jo. an. quia nec textus diſtinguit. Non tamen ꝓpter hereſim virorũ dotes vxorũ catholicarũ cõfiſcari debent: niſi ip̃e forte cõtraxiſſent cuʒ illis: quos tales tunc eſſe ſciebant. li° 6° c. decreuit. Item vaſalli ſunt ip̃o iure abſoluti a fidelitate in omni pacto vallato quacũq̃ȝ firmitate: quo hereticis tenebãtur. extra eo. c. fina. Item militari perſecutiõe. quia ſi aliter fieri non poteſt manu militari om̃ia bona debent eis auferri. q2 nullo iure poſſunt ab eis poſſideri. diſ. 8. quo iure. ⁊. 23. q. 7. ca° i. z. ⁊. 3. Sed nũquid catholici poſſunt hereticos auctoritate ꝓpria ſpoliare. videt̃ ꝙ ſic. videtur enim eccleſia eis dare generalẽ auctoritatem ip̃os exterminãdi. Cõcedit etiam exterminãtibus idem priuilegiũ qd̃ euntib⁹ in terre ſancte ſubſidiũ eſt cõceſſum. 23. q 8. ſcire vos. ⁊. c. hortatu. ⁊. c. oĩ timore. ⁊ extra eo. excõicamus. i. §. catholici. Tamẽ ſatis videt̃ tutuʒ ꝙ ſemp fiat ex dicto p̃ncipis: vel eccl'ie ne ab alijs ex cupiditate vel vltione potius q̃ȝ ex iuſticia vel obedientia videant̃ pugnare. 23. q. i. quid culpat̃. Quid ſi cõuertant̃ poſtea ad fidẽm: nũquid eis ablata reſtituent̃. R° ꝙ nõ: niſi ex gr̃a. extra eo. vergentl. in fine.

Quid ſi heretici habeant filios vel alios cõſanguineos orthodoxos. nũquid illi bona ſua debent habere. videt̃ ꝙ ſic. quia hoc dicunt leges. C. eo. manicheos. ⁊. l. cognouimus. ⁊ in autl. ibi ſignata. idẽ in neſtorianis. Sed cõtrariũ videt̃. quia Innocl. arguens a minori de crimĩe leſe maieſtatis terrene: ad crimen leſe maieſtatis diuine: cõſtituit etiam filios orthodoxos a paternis bonis penitus excludẽdoſ extra eo. vergentis. in fine. Quod videt̃ intelligẽdum ſm Ray. cum pater publice predicat contra fidem. vel publice profitet̃ vel defendit errorem. vel coram prelato ſuo eſt cõuictus: vel cõfeſſus: vel ſententialit̃ cõdemnatus de hereſi. extra de verbo. ſigni. ſuper q̲buſdam. Sed circa hoc diſtinguit Laurl. ⁊ Jo. ꝙ illud. c. vergentis corrigit leges illas. quod etiaʒ videtur ſenſiſſe Ray. ⁊ Innocl. ſuper. c. excõicamus. ar. ff. de legi. ⁊ cõſti. non eſt nouum. ⁊ extra de cõgna. ſpirl. c. i. Hoſt. autẽ dicit ꝙ decretalis p̃ualet legibus in terris eccleſie Romane tẽporaliter ſubiectis. vt in p̃ncipio decre. innuit̃ manifeſte. Leges vero preualent in alijs terris: cum contineant equitatem. decretalis autem rigorem. equitas. n. p̃ferenda eſt rigori ⁊ iuri ſtricto. C. de iudi. l. placuit. ⁊. ff. eo. l. cum. Leges autem puniunt filios eorum qui committunt crimen leſe maieſtatis. quia timuerũt ne imitarent̃ patres. 6. q. i. ſi q̲s cum militibus. Sed ſi eccl'ia videat per indicia certa fidem ⁊ deuotiõem filiorum

hereticoꝝ.quō puniet eos:cū filius nō de-
beat puniri ꝓ patre. C.ne filius ꝓ patre.
l.i.ꝛ.l.pr̄is.ꝛ cū eccleſia oēs debeat iuua
re ꝛ amare.8.q.i.clemens.Sed Hoſ. cre-
dit ꝙ Innoc. conſiderauit ꝙ parentes
puniunt̄ in penis filioꝝ.ff. qḋ me. cau.
.l. iſti quidem. Et ſepe punit eccleſia
temporalit̄ ꝓ delicto patris.z.q.vlti.cum
multe.hec Hoſt. Item emācipatio filioꝝ
illoꝝ: quoꝝ parētes poſt emācipatiōem
huiuſmōi apparuerint ante ipſam ad he-
retice ſuperſtitiōis vitium declinaſſe:nul-
la eſt.velut facta de hominibus ſui iuris.qꝛ
filij hereticoꝝ non ſunt in ptāte eoꝝ. li°
6°.eo.quicūqꝫ.§.4. Itez religioſi ſunt im
mutatiōis pena:vel alia grauius punien
di q̄ȝ ſeculares.ſcȝ layci vel clerici:ſi inuē
ti fuerint in hereſi vel ſimilibꝰ deliquiſſe.
li.6°.eo.accuſatus.§.fi.ad hoc ar.extra.e.
ca° pelt.§.i. de cōſimilibꝰ habes li° 6°.eo.
c.accuſatꝰ.§.ſacdotes. Itē hētici puni
ūt̄ i ſepultura:ꝛ in ſepeliētibꝰ eos.non.n.
debent tradi eccliaſtice ſepulture.tradētes
v̄o ſcienter ſepulture hereticos:credentes
receptatores:defenſores:vel fautores eo-
rum ſunt excōicati vſqꝫ ad ſatiſfactiōem
idoneam.Nec abſoluunt̄ niſi publice:ꝓ
prijs manibus extumulent:ꝛ ꝓijciāt hu
iuſmōi corpora damnatoꝝ. ꝛ locus ille
ppetuo careat ſepultura.li.6°.eo. quicūqꝫ
in pn̄cipio.Per hoc ꝙ dicit ſcient̄ pȝ.ſm
Io.an.ꝙ ignorantia ꝓbabilis eos excu
ſat.extra de cleri.excōi.mi.aplice.Item ꝙ
dicit̄ extumulent ꝛc̄.intelligit̄ eſſe verum
ſȝ Io.an.ſi oſſa eoꝝ diſcerni poſſunt ab
oſſibus alioꝝ fidelium.al's ſecus eſt.ext̄
de ſepul.ſacris. Item heretici credentes
receptatores:defenſores:ꝛ fautores eoꝝ:
ipoꝝqꝫ filij vſqꝫ ad zᵃᵐ generatiōem ad
nullum eccliaſticuȝ beneficiū:ſeu publicū
officium admittant̄.ꝛ ſi ſecus actum fue
rit:irritum erit. li.6°. eo. quicūqꝫ.§.z.
Nota ſm Io.an.ibidem ꝙ per hoc qḋ di
citur vſqꝫ ad zᵃᵐ generatiōem cōprehen
dunt̄ pn̄mus ꝛ zᵘˢ gradus.i.filij ꝛ filioꝝ fi
lij in linea paterna.ſed extendit̄ tn̄ ad
gradum pn̄mum in linea materna.li.6°.c.
ſtatutū.§.z.z.R°.vnḋ ſi Titius fuit hereti
cus receptator vel huiuſmōi:ꝛ habuit fili
um ꝛ filiam vterqꝫ.ſ.filius ꝛ filia ſubia-
cebit iſti ꝓhibitiōi.ꝛ etiā filij filij.nō autē
filij filie. Item ſi mulier aliqua eſt here
tica ꝛ habeat filios:ipſi in hac ꝓhibitōne
includunt̄.non autem filij filioꝝ. ꝛ ho-
eſt verū ſi pater ſit catholicus:ꝛ non hac
beat̄ eius reſpectus. ꝛ intelligit̄ hoc de fi-
lijs non infectis.filij enim infecti de pecca-
to ꝓprio punirent̄. Item quicūqꝫ viri
eccliſtici ad preces huiuſmōi peſtilentium
perſonarū perſonatus dignitates ꝛ que-
cunqꝫ alia beneficia ſunt adepti : ipſis ſic
acquiſitis:ipſo facto ſunt pn̄uati.ita ꝙ etiā
habitis ppetuo carent.Et ſi receperūt illa
ſcienter.ſ.quia ſciebant ipſos eſſe tales:nō
ſunt ad alia vel ſimilia poſtea admittendi
li.6°.e.quicūqꝫ.§.z. Item qui fuerit in
uenti ſola ſuſpitiōe notabiles de hereſi ni-
ſi ad arbitrium epi ſe purgauerint:ſentētie
ſimili ſubiacebūt.extra eo.ad abolēdam.
.§. laycus.ꝛ extra de ſen.excōi.vt fame.
Item ſm Hoſti. ſuſpectus ex diſſidentia
moꝝ vel al's ſi vocatus cōfitet̄ timore ꝓ
batiōis ꝛ ſperat̄ de correctiōe:poteſt ei iu-
dex iniūcta ſibi penitētia ſalutari parcere
ꝛ multomagl ſi venerit ſponte. Si autem
diffiteret̄ ꝛ ſit infamatus:ſi nō poteſt cō-
uinci:expurgabit ſe.qḋ ſi non fecerit:pu-
nit̄ vt cōuictus. Infamat̄ autez quis de
hereſi etiam argumēto hui.i. ꝓbabili.i.ſi
nullo modo velit iurare.vel huiuſmōi.

Item ſi ſuſpectus de hereſi vocatus ab
eo cuius intereſt vt de fide reſpondeat ex-
cōicatus fuerit pro eo ꝙ parere ſubterfu
git.vel cōtumaciter ſe abſentauerit. ꝛ ex-
cōicatiōem per annum ſuſtinuēit animo
ptinaci.extunc velut hereticus cōdemne
tur.li.6°.eo. cum cōtumacia. Et ſm Io.
an.notat̄ ibidem p hoc quod dicit̄ voca
tus vt de fide reſpondeat.Ad hoc ꝙ decre
tum habeat locum requirit̄ ꝙ hoc ſit ex-
pꝛeſſum.ſ.vt de fide veniat reſpōſurus.

Sequit̄ videre de z°.ſcilȝ de pena
credētium ꝛ fautoꝝ hereticoꝝ
Circa quod ſciēdum. ꝙ preter
penas ꝓximo ſuperius taxatas:credētes
receptatores:defenſores:ꝛ fautores eoꝝ
ipſo iure ſunt excōicati maiori excōicatio
ne.extra eo.excōicamus. Item ſi quis
talium poſtq̄ȝ fuerit ab eccleſia excōicati-
one innodatus:non ſatiſfecerit infra an-
num a lata ſentētia:ipſo iure tunc eſt infa
mis effectus.nec exercere poteſt aliqḋ of-
ficiū legitimū.i.qḋ a iure ſortit̄ effectum.
ꝛ ſi fecerit nō valebit quicqd p eū dictuȝ
vel factū fuerit. Si v̄o fuerit cleric' ab oi
officio ꝛ beneficio ſuſpendat̄. ꝛ ſi aliquis

clericus huiuſmōi peſtilētibꝰ eccliaſtica ſa
cramēta exhibuerit:vel eos ſepulture tra
diderit:vel oblatiōes eoꝝ vł elemoſynas
receperit ꝓuari dꝫ offō ſuo. ad qȯ nunꝙ̄
reſtituet̄ ſine indulgētia ſedis aplice ſpāli
Et idem eſt nō obſtāte aliq̄ ꝓuilegio. de re
gulari.obſeruandū.ex̄ eo.ad abolendā.⁊
c.vergentis.

SEquit̄ videre de 4°.ſ. qua pena
feriant̄ rectores negligentes here
ticos extirpare. Circa quod ſcien
dum ꝙ tales ſunt monēdi:⁊ ſi necē fuerit
per eccliaſticam cenſuram cogēdi:omēs
hereticos ab ecclia innodatos de ſuis ꝓ
uintijs bona fide:ꝓ ſuis viribus extermi
nare.Et cum de nouo qs eligit̄ in rectorē
perpetuū vel tpalem:debet hoc ipm iura
re. Si v̄o ꝓpter ſuam negligētiam excōi
catus fuerit ⁊ infra annū non ſatiſfecerit
ſignificari debet dn̄o pape:vt ipe vaſallos
omēs ab eius fidelitate denūciet abſolutos
⁊ terram exponat catholicis occupandā
⁊ illum ſi videbit̄ expedire deponat a ſua
dignitate. Sed nūquid ante denūtiatio
nem huiuſmōi ſtatim cum eſſet excōica
tus erunt vaſalli abſoluti. Rndet Hugo
ꝙ erunt abſoluti vaſalli ab exhibitiōe eo
rum que huiuſmōi fidelitas exegiſſet nō
ab ipa fidelitate ſic̄ notatū eſt.15.q.6. nos
ſanctoꝝ.⁊.c.iuratos. Inſup epi ⁊ ar
chiepi qui circa extirpādam hereſim ne
gligentes fuerint cum illud indicijs cer
tis patebit:ab epali officio deponant̄. In
quoꝝ loco debent alij ſubſtitui qui uelint
⁊ poſſint hereticam cōfundere prauitatē.
Omia ſup̄dicta ꝓbant̄ ext̄ eo. ſi aduer
ſus.⁊.c.excōicamus.2°. Item ſm̄ Hoſtieñ
epi tenent̄ ſaltem ſemel in anno per ſe vel
ꝑ alios ad hoc idoneos querē hereticos:
vbi eſt fama eos habitare ⁊ cogere iura
re quos credūt de hoc aliqd ſcire vt indi
cent hereticos:ſi quos habēt ſuſpectos ꝓ
pter ꝑticularia cōuenticula:uel alia ſigna
ext̄ eo.cum ex iniūcto. Item illi qui p̄ſunt
ciuitati:vel loco alicui ad p̄ſens:vel p̄fue
rint in futurū:quocūꝙ̄ nomie cenſeant̄
ad requiſitiōem eoꝝ:quoꝝ intereſt:debēt
iurare p̄cipue attendere ⁊ inuiolabiliter
ſeruare:ac facere ab omnibus ſuis ſub
ditis obſeruari toto tempore regimis ſui:
cōſtitutiōes in fauorem fidei:a ſede apo
ſtolica ꝓmulgatas:ac etiam approbatas
quas qui iurare noluerit ⁊ ſeruare: vt
infamis ⁊ tanꝙ̄ hereticoꝝ fautor:ac de
fide ſuſpectus officio ⁊ honore ſui regimi
nis ſpoliet̄. Nec vlterius ad dignitatē ali
quam:vel officiū publicuꝫ aſſumat̄. Nec
teneat aliquid qȯ fecerit vt poteſtas:bali
uus:conſul:vł rector extra li.6°.eo.vt offi
cium.§.ſtatuimus. Item rectores locoꝝ
quocūꝙ̄ nomie cenſeant̄ de crimīe here
ſis ſe non poſſunt niſi ſm̄ beneplacituꝫ in
quiſitoꝝ intromittere. quibus etiam te
nent̄ in his que pertinent ad ſuum offici
um obedire.⁊ damnatos ab eiſdem reli
ctos ſibi:ſtatim debita pena puniēdos ſu
ſcipere.non obſtante aliqua appellatione
Cōtrariū v̄o facientes:⁊ nō parētes eiſꝙ̄
in hoc non fauentes:ſunt excōicati. Et ſi
excōicatiōem per annum ſuſtinuerint ani
mo pertinaci:debēt extūc velut heretici cō
demnari.li° 6°.eo.vt inquiſitores. Ab illa
autem excōicatiōe poteſt epus eos abſol
uere quia non reſeruat̄ pape. Sed qd
ſi epus ⁊ inquiſitor in mādato diſcordāt
quia vnus mandat puniri.alter dimitti.
Rndet Io.an.ꝙ ſatis ſupſedendū videt̄
donec papa cōſulatur.li° 6°.eo.per hoc.
Item rectores alicuius regni ꝓuintie ſeu
loci lꝫ ſint excōicati excōicatione maiori
etiam publice vel defacto tm̄ ⁊ non de iu
re:iuriſdictiōem habētes:⁊ eoꝝ officiales
ad requiſitiōem ordinarioꝝ vel delegato
rū ipoꝝ:aut inquiſitoꝝ heretice prauita
tis:non valētium ſine more diſpendio:vel
negocij periculo ad ſuperiores recurrere.
qui legitime poſſint in his locis iuſticiam
exequi.poſſunt ⁊ debent iuſticiam:⁊ ſuuꝫ
officium exercere cōtra hereticos creden
tes:fautores:⁊ receptatores:⁊ defenſores
eoꝝ.Et requirētes huiuſmōi excōicatos
ꝓpter hoc excōiatiōem huiuſmōi non in
cidunt.ſcilꝫ maiorem vel miorem ſꝫ Io.
an. Non tamē ideo p̄libatis rectoribus:
vel officialibꝰ eoꝝdem in alijs caſibus in
telligit̄ eſſe cōceſſum aliquid:vel permiſ
ſum li° 6°.eo.p̄ſidentes. Nota ſm̄ Io.
an.de hoc ꝙ dicit ſine more diſpendio.ꝙ
quādo poſſent hoc ſine more diſpendio:
eſſēt excōicati:eos requirēdo.quia ꝯmu
nicans excōicato:eſt excōicatus:ſeruata
diſtinctiōe. extra de ſen.excōi. nuper.

Ex p̄dictis collige.ꝙ principes ſeculi ⁊
dn̄i tēporales non tm̄ ꝓpter hereſim ſuam
ſ; etiā ꝓpt̄ negligētiā extirpādi hr̄ſim alio
rū:ſūt excōicandi ab ecclia.deponēdi de
t̄ris ſuis expellēdi. ⁊ t̄re eoꝝ occupāde a
catholicis poſſūt exponi.⁊ idē ſi p̄nceps circa

regnũ ⁊ iuſticiam faciendã inuẽtus fuerit negligens inſufficiens ⁊ ineptus.17.q.4. ſi qs deiceps.⁊.ii.q.i.null⁹.⁊.23.q.5. p̃ceptũ. Uñ Zacharias papa depoſuit Ludouicũ regem Francoꝝ:p̃deceſſorẽ Pipini patris Karoli.15.q.6.alius. Et Innocen. Ottonẽ Imperatorẽ. Rõ huius eſt.quia qlibet nullo excepto:cõtrahit foꝝ eccleſie ex peccato.ex̃ de iudi.nouit. Põt etiaꝫ eccleſia ꝓpter ipoꝝ iudicũ negligentiam de illoꝝ ſubditis iudicare.ex̃ de fo.cõpe.c.ex traſmiſſa.⁊.c.lꝫ.⁊.c.ex tenore.23.q.5. adminiſtratores.Certũ eſt.n.ꝙ deus eſt ſup omẽs ptãtes.di.8.que cõtra mores.in fi. ergo ⁊ eius vicarius:qui vices gerit ĩ terris.ex̃ de tranſla.p̃la.inter corpalia.Unð dicit Dñs ad Hieremiã. Ecce cõſtitui te p̃ncipeꝫ ſup omẽs gentes ⁊ regna.26. di. .§.ecce ꝙ.Et hoc ſm Hoſ.marie locum habet etiam ſi p̃nceps de cuius pena querit̃:aliũ ſecularẽ ſuperiorẽ nõ hꝫ.

SEquit̃ videre de 5°.ſ.q̃liter ab hereſi rediens recipiat̃. Circa qð ſciẽdum:ꝙ ſi aliqs hereticus vel hereticoꝝ credens:receptator:fautor:defenſor:necnõ ⁊ de hereſi infamatus:vl' ſuſpectus ad vnitatem ecclie redire voluẽit ad arbitrium ep̃i ꝓprij p̃us abiurare debet errorem:⁊ ꝓmittẽ:⁊ etiam p ſcripturam firmare.ꝙ tenebit firmit̃ ad mandatum ecclie catholicã fidem.⁊ hoc publice vel p̃uate:ſm ꝙ eius crimen fuerit publicum vel p̃uatum.i.q.7.q̃tiens. ⁊ de cõſe. diſ.2.ego Berẽgari⁹.⁊ ex̃ eo. ad abolendam. Poſtea debet ſm ecclie formam abſolui.de qua habet̃.ii.q.3.cuꝫ aliqs.⁊ ex̃ de ſen.ex.cum deſideres. Poſtea ei dꝫ imponi qð in talib⁹ ſolet iniũgi. vt in.c.quotiẽs.⁊.c.ego Berẽgari⁹:ſupius allegatis. Et qñ tales volũt reuerti:ꝓuideri dꝫ ſolerter ꝙ ſint vere cõuerſi:ſi debeãt recipi li.6°.e.vt offiñ.§.2. Notandũ auteꝫ ſm Innocẽ.⁊ Hoſtẽ.ex̃ de ſen.ex.ſup.c.a nob. 2°.ꝙ heretici in extremis agẽtes:nõ recõciliant̃ ſine ſolẽnitate p̃miſſa:ſi aſſit facultas.ſi aũt cõfiteri non pñt:ſigna tam̃ p̃nie p̃ceſſerint:tũc etiam ſine ſolẽnitate p̃miſſa recõciliant̃.lex.n.que aliud ſtatueret:inhũana eſſet. Si qs aũt talium poſt abiurationem erroris:vel poſtq̃ ad arbitriũ ep̃i ꝓprij ſe purgauerit:dep̃henſus fuerit: ĩ hereſim abiuratã reciduiſſe ſeculari iudicio'ẽ ſine vlla audiẽtia relinquẽdus.ex̃.eo. ad abolẽdam.§.illos. Et intelligit̃ hoc ſm Hoſ. qñ dep̃hendit̃ p facti euidẽtiam:vl' p cõfeſſioẽm ꝓpriam:vel p teſtes. In quo cãu non parcit̃ ei:nec quo ad vitam:nec quo ad tpalem ſubam. Si autẽ ſine huiuſmõi deprehenſiõe occulte a fide recedat:⁊ occulte p̃nitẽs ad eccliaꝫ redeat:ſibi parcet̃ quo ad vtrũqꝫ.⁊ abſolui poterit etiaꝫ p p̃ſbyterũ ſimplicem:niſi ep̃us ſibi talinꝫ retinuerit abſolutiõem. Non eſt auteꝫ cõtra p̃dicta illud quod dicit̃.23.q.4. duo iſta.ſ.ꝙ ecclia nulli claudit gremiũ redeũdi.quia hoc intelligit̃ q̃tum ad ea que ptinent ad ſalutem aĩe.ſ.q̃tum ad adminiſtratiõem ſacramentoꝝ.ſ.p̃nie ⁊ eucharſtie:ſi ea humilit̃ petierint:⁊ in eis p̃nitentie manifeſta ſigna apparuerint. Ille autẽ .§.illos.intelligit̃ quo ad penam corpalẽ li.6°.c.ſup eo. Utꝝ autẽ tales ad fidem cõuerſi poſſint de iure cõi: vel ſaltem diſpenſatiue ꝓmoueri:vel in ordinibus receptis ab hereticis miniſtrare.vide.j.tractatu de ſacramẽto ordinis.titulo a quo ordines habent cõferri. Sciẽdũ tamẽ ꝙ tales.ſ.ab hereſi redeũtes de iure cõmuni non debẽt recipi niſi ad laycam ꝯmunionem.i.q.7.c.i.adhibet̃ tamen circa eos q̃druplex diſpenſatio.ſcꝫ ſemiplena. vt recipiant̃ in ordinibus iam receptis ſublata eis omi ſpe ꝓmotionis .i.q.i. ſi quis heretice. Plena ut fieri poſſint p̃ſbyteri:⁊ nõ vltra.i.q.7.cõuenientib⁹. Plenior vt fieri poſſint ep̃i:⁊ archiep̃i:ſed non p̃mates.di. 12.nos cõſuetudinem. Pleniſſima vt ad oẽs dignitates poſſint ꝓmoueri. 23.q.4. ipa pietas. Quis autem diſpenſare poſſit dicet̃.j.de ſacramẽto ordinis.titulo de diſpenſatiõibus.

SEquit̃ videre de 6°.ſcilꝫ quis relapſus cenſeat̃.Circa quod notã ꝙ quãdo quis eſt de hereſi accuſatus: vel ſuſpectus: ⁊ non plene contra eum probat̃:ſi hereſim in iudicio abiurabit:⁊ poſtea in ipa cõmittit.aut erat contra eum orta ſuſpitio magna ⁊ vehemẽs. ⁊ tunc debet cenſeri quadaꝫ iuris fictione relapſus. Aut modica ⁊ leuis.⁊ tunc nõ debet puniri pena relapſorũ in hereſim. lꝫ ſit grauius puniendus q̃ ſi nunq̃ abiuraſſet.li° 6°.eo.accuſatus.rñſo.i.de hac pena extra eo.ad abolẽdam.§. illos quoqꝫ. fictiõe.ideo dicit ſm Jo.an.quia non poteſt vere dici relapſus:de quo non conſtat an fuerit relapſus. ꝓpter tamẽ vehementem ſuſpitionem fingitur lapſus. ita ꝙ

poſt abiuratiōem rediēs fingeť relapſus. iura eni ſepe fingunt talia. de hoc de pe. di. 5. fratres. ⁊ di. 50. ferrū. Itē q in vna hereſis ſpē vel ſecta cōmiſit: aut i vno fidei articulo vel eccl'ie ſacramēto errauit: ⁊ pᵒea hereſim ſimpl'r vel gñal'r abiurauit. ſi extūc i alia hereſ ſpē ſiue ſecta aut articulo alio ſeu ſacr'o ꝯuiciť: dꝫ vt relapſᵒ i hr'ſim iudicari. li. 6ᵒ. eo. accuſatus. § i. ꝑ hoc qꝺ diciť ſimpliciť putat Io. an. ꝙ ſi abiuraſſet tm̄ in vno articulo: lꝫ relabereť in alio nō diceret relapſus. q2 indiffinita nō eqpollet vli. ad idem de p̄uil'. q2 circa. Putat etiam ꝙ infamatus nō teneť ſe de omnibᵒ purgare. ſi tn̄ hoc faciat: valet. Et habebit poſtea locum pena relapſoꝝ: vt ſeqť in dicto. §. Uel pōt dici ſm eūdem: ꝙ non queriť an ſit relapſus in hereſim illam in qua fuerat p̄mo lapſus. ſed an fuerit relapſus in hereſim poſt abiuratiōem lapſus: lꝫ in alia ſpē ſiue ſecta diciť relapſus. Itē ille de cuius lapſu in hereſim añ abiurationem cōſtiterat: vel nunc cōſtat: ſi poſt abiuratiōem illam hereticos receptet: deducat: viſitet: ſeu aſſociet. aut dona vel munera eis donet: vel mittat: vel fauorez eis impēdat. q excuſari nō poſſit: etiaꝫ ſine abiuratiōe debet iudicari relapſus. cum illū ex erroris a ſe p̄us approbati cōſequētia: nō ſit dubium feciſſe talia. vt in. c. accuſatus. §. z. Nō ꝙ donū ⁊ munus differunt q2 munus ex cā dať. donū v̄o ex cā ⁊ ſine cā. ff. de ver. ſigl. inter donum. Nō. etiā ſm Io. an. ꝙ dicit q non poſſit excuſari. q2 ſi ꝓpter famis nccitatem daret. vel qa eos eſſe hereticos ignoraret: excuſareť de p̄mo. di. 4z. qeſcamus. de z° de regl. iuris ignorantia.

SEquiť videre de 7°. ſ. qui notarij ⁊ qui teſtes in officio inquiſitōis admittanť. Circa qꝺ nō. ꝙ cōcediť religioſis omibus: q cum eſſent in ſeculo: notarie offm̄ habuerūt ⁊ exercuerūt Et etiam clericis ſecularibᵒ omibus iſtud offm̄ hn̄tibus: etiam in ſacris cōſtitut) ꝙ libere poſſint exercere offm̄ p̄dictuꝫ q̊ ad faciēdum omia q̄ in officio inquiſitiōis ꝑtinent ad offm̄ notarie. nō obſtāte aliquo ſtatuto cōtrario canonis. ex̄ de R̷ptl. nō nulli. vel ordinis. qnimo ⁊ p̄cipiť omibᵒ ⁊ ſingulis fr̄ibus religiōis eiuſdem: cū inquiſitoribᵒ qui in ſeculo illud offm̄ habuerunt ⁊ exercuerūt. Et illis qbus ideꝫ officium rōe p̄fati negocij fidei fuit ab aplīca ſede cōmiſſum ⁊ impoſteꝝ cōmittetur li. 6°. c. vt offm̄. §. ad ſcribēdas. Item cuꝫ inquiriť de hereſi excōicati. ⁊ ꝑticipes vel ſocij crimis ad teſtimoniū admittunť cōtra hereticos credētes: receptatores: fautores: ⁊ defenſores eoꝝ: ſi ex circūſtantijs vera dicere p̄ſumanť. li. 6°. c. in fidei. Secᵒ eſt ſi ꝓcedať per modū accuſatiōis: vl' exceptiōis: tunc eniꝫ tales teſtes non admittenť. vt dicit idem Io. an. Item qa in taꝫ graui crimie ſcilꝫ hereſis: oportet cuꝫ multa cautela ꝓcedi. teſtes recipiendi ſuper p̄dicto crimie ip̄miqꝫ cōtingentibus coram duabus ꝑſonis religioſis ⁊ diſcretis: debent examinari: ⁊ eorūdem teſtium depoſitiōes. vel ꝑ tabelliōem ſi poteſt haberi: vl' ꝑ duos idoneos viros fideliť cōſcribi. li° 6°. c. vt officiuꝫ. §. verum. Item lꝫ periuri etiam poſt pniam a teſtimonio repellanť. ſi tamē hi qui coram inqſitoribus iurantes tam de ſe q̄ꝫ de alijs ſup facto hereſis dicere veritatem eam celando deierant. ⁊ poſtea etiam ex interuallo: al's nihil eſſet hic fauoris ſm Io. an. vt extra de teſti. c. vlti. Preťea velint corrigere dictum ſuuꝫ cōtra ſe ⁊ alios ſuos cōplices deponendo cum huiuſmōi crimen ſit exceptū: ſi inditijs manifeſtis apparuerit: tales non ex leuitate animi: aut fomite odij: ſeu corruptione pecunie: ſed zelo fidei dictum ſuū velle corrigere in fauorem fidei. ſtari deberet eoꝝ atteſtatiōibus: tam cōtra ſe: q̄ꝫ cōtra reliquos. niſi aliud obſiſtat. ſ. q̄ꝫ p̄dictum periuriū. vt in. c. accuſatus. §. lꝫ. vnde ſi de falſo redarguerenť eoꝝ dicto non ſtabitur. ex̄ de teſti. ex tenore. Item filij vel heredes illorū: qui dum eſſent infirmi petierunt hereticos cōſolatos: vt ab eis ꝑ manus impoſitiōem reciperent cōſolatiōem: ſicqꝫ deceſſerūt: admitti non debent ad ꝓbandum ꝙ ipi defuncti cōſolatiōem illaꝫ non ſane mentis effecti: vel poſt perditam loquelaꝫ receperint: ſi dum viuebant erāt de hereſi diffamati ⁊ ſuſpecti: aut legitime cōſtiterit ꝙ ſane mentis exiſtētes huiuſmōi hereticos petierūt. al's p̄dicti filij vl' heredes admitti poterunt ad ꝓbādum p̄miſſa. ſ. ꝙ tunc ſane mentis non erant: vl' loquelam ꝑdiderant: nec memoriam ordinatam habebāt. Admitteť autē ad ꝓbandum non qdem per vxores: filios: familiares: uel de ſuis aliquos. ſed per alios teſtes fidedignos: ⁊ ſpecialiť fidei zelatores. li. 6°. c. filij.

SEquit̃ videre ꝺe 8°.ſ.qũanta ⁊ q̃
lis poteſtas inqſitoribꝰ ꝺat̃.Cir/
ca qȯ nõ.ꝙ in negocio inqſitio
nis ꝓcedi põt ſimplicit̃:⁊ ꝺe plano.⁊ ſine
aduocatoꝝ ⁊ iudicioꝝ ſtrepitu ⁊ figura.
li° 6°.c.ſtatutũ in p̃n°.Et ẜm Jo.an.p̃ hoc
ꝙ dicit ſine figura.inqſitor nullum ordi/
nem iudiciariũ ſeruare tenet̃.imo ſufficit
ſnĩa ſoléniter p̃miſſa. vnde ſi ex publica
tiõe nominũ accuſatoꝝ vl'teſtiũ:ipis gra
ue periculũ ĩmineret:eoꝝ nomia ꝺebẽt ex
primi:nõ publice ſed ſecrete coram ep̃o.
vel eo abſ̃nte:eius vicario qñ inqſitor ꝓce
dit.qñ v̓o ep̃us ꝓcedit coram inqſitore ſi
ꝯmode poſſit haberi.Et nihilominꝰ quã/
docũqꝫ ꝓceſſerit coram aliqbus alijs ꝑ
ſonis ꝓuidis ⁊ honeſtis iuriſqꝫ peritꝭ.qui
bus etiã totus ꝓceſſus ꝺꝫ integralit̃ ex/
plicari:⁊ ꝺe eoꝝ cõſilio ad ſnĩam vel con/
ꝺemnatiões ꝓcedi.⁊ eis põt ep̃s vel inqui
ſitor ſecretũ indicere:⁊ etiam in eos ſi rele
uauerit:excõicatiõis ſnĩam ꝓmulgare.
ita tñ ꝙ hac ꝺe cã inquiſitor non excõicet
ep̃m.nec ecõuerſo.tenet̃ tñ vterqꝫ p̲ obedi
entiã pape ad hꝰ p̃ceptum. Ceſſante autẽ
tali p̲iculo:ꝺebẽt accuſatoꝝ ⁊ teſtiũ noĩa
publicari.li.6°.c.cum ẜm.Si tñ non publi
carent̃:nõ tñ ꝓpter hoc parte tacente viti
aret̃ ꝓceſſus.vt dicit Jo.an.ad hoc li.6°.
ꝺe accuſa.c.i.⁊.z.Item inqſitores poſſunt
q̃ꝫtum ad ea q̃ p̲tinent ad ſuum officium
citatiões:⁊ ſnĩaꝝ ꝺenũciatiões cõmittere:
peritos clericũ ⁊ populũ vt eis aſſiſtant cõ
uocare ꝯ̃ hereticos:qui ꝺe ſua ꝓuintia in
aliam ſe trãſtulerint ꝓcedere:ſcripta inq/
ſitiõis facta:aut ꝓceſſus p̲ quoſcũqꝫ au/
ctoritate ſedis aplice vel legatoꝝ eiꝰ ha/
bitos cõtinentia aſſignari ſibi facere vna
cũ p̃latis penas cõmutare ⁊ mitigare:di/
gnitatibꝰ ⁊ alijs bñficijs eccliaſticis ac of
ficijs publicis:⁊ honoribꝰ qbuſcũqꝫ eoſdẽ
hereticos credẽtes receptatores ⁊ ꝺefenſo
res eoꝝ p̃uare:⁊ p̃uatos ꝺenũciare. Et h̃
fieri ꝺebet quo ad bñficia eccliaſtica ꝺe cõ
ſilio ep̃oꝝ vl'vicarioꝝ eoꝝ in abſ̃ntia ip̃o
rũ:niſi ip̃i ſciẽter talibus bñficia cõtuliſſẽt
li.6°.c.vt ꝯmiſſi. Quid ꝺe eo qui crimen
hereſis alibi cõmiſit:⁊ mõ eſt in ꝓuintia
hꝰ inqſitoris.R̃ndet Jo.an.ꝙ poterit co
gnoſcẽ:⁊ ꝯ̃ eum ꝓcedere.quia vbi qs in
uenit̃:ꝺe crimie cõuenit̃.C.vbi ꝺe cri.agi
opor.l.i.⁊ ſic iterdũ duo inqſitores ꝯgno
ſcerent. Item ſtatutũ loci cuiuſcũqꝫ ꝑ
qȯ negocium inqſitoris directe vel indi/
recte vel quõlibet retardari poſſet vel im/
pediri nullius eſt roboris.Et eius rectores
quocũqꝫ nomie cenſeant̃ cogi ꝺebent ꝑ
cenſurã eccliaſticam:illud reuocare.vl'ſal
tem ſic moderari ꝙ p̲ illud ꝓceſſus inqſi
tiõis nullatenꝰ impediat̃:vel retardet̃.li°
6°.c.ſtatutũ.vnde in ſtatuto ꝺe nõ portan/
dis armis excipiet̃ familia inquiſitoris.⁊
hꝰ ſilia. Nõ tñ ẜm Jo.an.ꝙ directe
impediret̃ ſi ſtatueret̃ ne aliqs illius loci
poſſet accuſari vel ꝯ̃ eum inqri ſup̲ crimi/
ne hereſis vel etiam ꝯ̃ alium teſtificari.⁊
hꝰ.Indirecte v̓o ſi ſtatueret̃ ne aliquis
poſſet ꝓ aliquo crimie aliquem punire vl'
capere:niſi poteſtas.vel ſilia.Item officiũ
inqſitoris etiam re integra non expirat:
mortuo papa.li° 6°.c.ne aliqui. Itẽ ſi ſint
plures inqſitores in eodem loco ſimul vl'
ſeparatiꝫ:aut ſingularit̃ poſſũt in hꝭ que
reqrit officiũ ſuum ꝓcedere ꝓut vtilitas
ſuadebit.li° 6°.c.vt officiũ.rñſo.i.Item in/
qſitores poſſunt queſtuarios cõpeſcere ab
officio p̃dicatiõis:niſi contigerit ꝓ nego/
cio inqſitiõis cõgregatiõem fieri vel al's
ex hoc idem negocium impediri.li.6°.c.vt
offiñ.§.cõpeſcendi.Poſſũt etiam ſi indi/
guerint p̲ ſuo officio inuocare auxilium
brachij ſecularis:ꝯ̃dictores ꝑ cenſuram
eccliaſticam cõpeſcendo.nõ obſtantibus
aliqbus p̃uilegijs qbuſcũqꝫ ſb̃ q̃cũqꝫ for
ma cõceſſis vel impoſterũ cõcedendis ibi/
ꝺem.§.ꝺeniqꝫ.Item nullũ obſtaculũ inqſi
tiõis offõ ꝓuenit ex cõſtõne ꝺe duabꝰ di
etis:edita in cõcilio generali.vt ibidẽ ꝺe
illa cõſtõne.c.x̃ ꝺe R̃ptꝭ.nõnulli.Et ẽ hoc
q̊ddam ſp̃ale fidei fauore qȯ non tollit̃ p̲
cõſtõnem generalẽ poſterius editam.li.6°.
ꝺe R̃ptꝭ.ſtatutum.Item inqſitores ꝺe cri/
mine hereſis ꝯ̃ ep̃os ⁊ ſup̃ nequeũt inq/
rere vel p̃textu eius ꝓcedere ſine ſpeciali
mandato ſedis aplice.ſed ſi ſciuerint eos
in illo crimine culpabiles eſſe:tenebunt̃
hoc ſedi aplice nũciare.li.6°.c.inqſitores.
Item p̲ hoc ꝙ negociũ hereſis alicui a ſe
ꝺe aplice generalr̃ ꝯmittit̃.dioceſanis nõ
ꝺerogat̃ qn ⁊ ip̃i auc̃te ordinaria vel ꝺele
gata ſi habẽt poſſint ꝓcedẽ in eodẽ.li.6°.
c.p̲ hoc.dum tñ ꝓcedant ẜm modũ inqſi
toribus a ſede aplica datum.vt ibidẽ in
fi.Et ẜm Jo.an.bene dicit gñaliter.quia
ſecus eſſet ſi certi crimis ⁊ certe p̲ſone cõ/
miſſio fieret.qꝛ q̃ꝫtum ad cãm illam p̃iu/
dicaret̃ ordinarie p̲tãti.e.x̃ ꝺe offi.le.ſtudu
iſti. Nõ ꝙ dicit ꝺelegata ſi habent. quia

forte habēt delegatā: vel ab homīe. qđ ac/
cidit in ordinario: vel a iure. ſicut videre
eſt in hoc crimīe ſup exemptos. ex̄ eo. ad
abolendā. in fi. vnde de eodem facto pñt
epī ⁊ inqſitores inqrere cōiter vł diuiſiꝫ.
Et ſi diuiſim ꝓceſſerint: tenent̄ ſibi inui/
cem cōicare ꝓceſſus: vt p hoc poſſit veri
tas melius inueniri. Et niſi in hoc cāu in
ſnīe ꝓlatiōe ſibi inuicē deferant p vtroſqꝫ
ſimul ſnīa ꝓferat̄. vt in. c. per hoc. §. z.
Sed qđ ſi ꝓceſſus iſti ſunt ꝯrīj. Rn/
deo. tunc iudices eos q dicunt ꝓximiora
veritati cōſiderabūt. ⁊ p eoꝝ dicta ſe in/
formabūt. ex̄ de teſti. in noſtra. Si autem
non cōueniūt in ſnīa ꝓferenda p vtroſqꝫ
negociuꝫ ſufficiēter inſtructū ad ſedē apli
cam remittat̄. vt in. c. p hoc. §. z. Nunc
auteꝫ offm̄ inqſitiōis dꝫ exerceri tam per
dioceſanos q̄ꝫ p inqſitores a ſede aplica
deputatos. vel etiaꝫ p alios ad hoc ab eiſ
dem ſubſtitutos. Quō aūt p eoſdeꝫ dꝫ ex
erceri: ⁊ quō heretici debēt cuſtodiri: ⁊ eis
necc̄ia miniſtrari: habet̄ 7° li°. de hereticꝫ.
multoꝝ. vbi etiam ponit̄ caſus ſuſpenſiōiſ
⁊ excōicatōis ꝯ inqſitores exceſſus ibi p
hibitos cōmittentes. de quo cāu require. ī
li° 7°. ti. z. cano. vi. Item nulli cōmitti
debet offm̄ inqſitiōis hereticoꝝ: niſi. 40.
attigerit annū: qui ſi p̄textu iſtius officij: q̄
uiſ mō illicito pecuīaꝫ ab aliquo extorſēit
vel etiam ſciēter eccliaꝝ bona ob delictū
clericoꝝ fiſco ⁊ ecclie applicauerit: ipo fa/
cto excōicatus erit. nec abſolui poteſt niſi
in articulo mortis donec ei a quo extor/
ſerit de pecuīa ſic extorta: plene ſatiſfecēit:
nullis ſup hoc p̄uilegijs: pactis: vel remiſ
ſiōibus valituris. Notarij vō ⁊ officiales
dicti officij ⁊ fratres ⁊ ſocij inqſitorū vel
cōmiſſarioꝝ ipoꝝ qui ſecrete notauerint
eoſdem talia cōmiſiſſe: tenent̄ eos grauit̄
arguere ī ſecreto. Et ſi ea ꝓbare poſſint p̄/
latis eoꝝ nūciare debent. qui qdem p̄lati
eos inde reos repertos: ab offō amouere
⁊ amotos punire debite ſiue corrigere de
bent. qbus illud agere negligētibus ordi
narij p̄dictoꝝ locoꝝ p̄miſſa oīa ſedi apli
ce tenent̄ p obediētiam intimare. Porro
inqſitores nō debent abuti quōlibet cōceſ
ſiōe armorū: nec officiales non ſibi neceſ/
ſarios habere. taleſqꝫ qui ſe cōferant ad
ſua: cum ipis officia exequēda. li° 7° de he
reti. nolentes. Item inqſitores poſſunt
pſbyteros ⁊ alios clericos qui offm̄ inqſi
tionis inſtruendo hereticos: vel coꝝ cre/
dentes citatos de celāda veritate: vel dicē/
da falſitate: ſeu liberādo eos indebite fue
rint inuenti impedire. ſ. manifeſte vel non
manifeſte: dummō de hoc poſſit conſtare
a talibus ꝯpeſcē: ⁊ pena debita caſtigare
tam p captiōem pſonaꝝ q̄ꝫ al's ſm̄ culpe
exigētiam. li° 6°. eo. accuſatus. §. ſacerdo/
tes. Item qñ quis ꝓ eo ꝙ hereticos ac
ceptauit vel defendit: vel eis fauit: nō tñ
exiſtens hereticus: obligauit inqſitoribus
bona ſua: ad recipiēdam ab eis penitētiā:
⁊ cōplendam: ſi talis decedat anteq̄ꝫ in/
iungat ſibi penitētiam illam: eius heredi/
bus ſatiſfactiōem imponet. Si vō decedat
penitētia iam incepta: non tñ pacta: ſi per
hi⁹ penitētiam onus impoſituꝫ fuerat ad
ſalutem ꝓficiens in bonis eius tpalibus
exequēdis: vt ꝙ fūdaret vel edificaret ec
cleſiam: hoſpitale: vel aliquid ſilē. ad com
plemētum eius cogent inqſitores heredeſ
vel alios ad quos eius bona cuꝫ ſuo one
re deuenerūt. vt in. c. accuſatus. §. ſi vō. ⁊
. §. porro. Sed ꝯ hoc ꝙ dicit. nō exiſtēs
hereticus: videt̄ eſſe illud ex̄ eo. c. penul.
vbi dicit̄ ꝙ defenſores ⁊ fautores hereti/
corū ſunt heretici. Rndeo ꝙ illud. c. ſm̄
Jo. an. loquit̄ nō de fauente ⁊ defendēte.
ſed de credente. Item in cāu quo here/
des ad ſucceſſiōem admitti nō debent ob
hereſim ſui actoris: puta quia non fuit
reincōꝑatus vniuerſitati ecclie: inqſito
res poſt mortem eius: ad occupatiōeꝫ bo
norū eiuſdem ꝓcedere debent non obſtā/
te ꝙ hoc: eo viuēte: non fuerit eius morte
interueniēte: declaratum p ſnīam. vt in. c
accuſatus. §. i eo vō. Et ꝙ dicit poſt mor/
tem. intellige vſqꝫ ad. 40. annos. poſtea. n
abdicari non poterūt etiā ab ecclia roma
na a filijs catholicis: q illa tanto tpe bo/
na fide poſſederūt. qđ eſt verū ſi parenteſ
tpe mortis catholici putabant̄. li. 6° de p̄/
ſcripti. c. fi. Itē inqſitores hereſis a ſe/
de aplica deputati ⁊ multominꝰ alij ſe nō
debent intromittere de diuinatiōibꝰ ⁊ ſor
tilegijs niſi ſaperent hereſim manifeſte. vt
in. c. accuſatus. §. ſane. Manifeſte aūt ſa/
perent hereſim vt dicit Jo. an. hic. ſ. circa
aras idoloꝝ nephariās p̄ces emittere. ſa
crificia offerre. demones cōſulere. corū re/
ſponſa recipere. ⁊ ſilia. z6. q. z. hi qui. ⁊. q.
4. igit̄ genus. Et per hoc ꝙ dicit manife/
ſte. eſt ar. ꝙ in dubio non habēt iuriſdicti
onē. Non poſſent etiam ſe intromittere de
queſtiōibus vſurarū motis etiaꝫ ꝯ illos

diuine miſericordie ꝓuocatiua; ad remiſ
ſiōem. Et de tali blaſphemia intelligit̃ il-
lud. Om̄e pctm̄. ſ. ꝑpetratu; in opere ⁊ h̃
ex infirmitate: vel impotētia ⁊ blaſphemia
i. peccatum ꝑpetratu; in verbo: ⁊ hoc ex
ignorantia: remittet̃ hominibus. i. eſt remiſ
ſibile. vel remittet̃ ſcil; ſi peniteat. quia ex
circūſtantia que peccatum attenuat di-
gnū eſt remitti. Si autem blaſphemia cō
mittat̃ ex certa malicia: tunc dicit̃ irremiſ
ſibilis. non quia nō poſſit remitti: vel qa
non remittat̃ aliquādo. ſed quia non ha
bet ſecum cauſam motiuam ad remiſſio-
nem. Et de hac dicit̃. Spūs autē blaſphe
mie. i. blaſphemia illata ex certa malicia:
⁊ q̊dlib; aliud pctm̄ fcm̄ ex certa malicia
non remittet̃. i. vix ſiue difficulter remiſſi
bile. quia nullam excuſatiōem habet. Eſt
autem blaſphemia non tm̄ in viatoribus
ſed etiam in damnatiſ. ſcḿ illud Apocl. 16°.
Blaſphemauerūt nomen dn̄i habētiſ po
teſtatē ſup̱ has plagas. non tamē eſt ī eis
demeritoria. ſed ꝑtinet partim ad penam
damnatiōis. Eſt autē in eis blaſphemia
cordis: quia deteſtant̃ iuſticiam dei eos pu
nientis. Credibile etiam eſt ꝙ poſt reſur-
rectiōem erit in eis blaſphemia oris: ſicut
⁊ in ſanctis laus vocalis.

De ſpe. deſperatiōe. ⁊ p̄ſumptiōe. ti. 51.

Conſeqnēter cōſiderandu; eſt
de ſpe ⁊ vitijs ſibi oppoſitis. ſ.
de deſperatiōe ⁊ p̄ſumptiōe.
Circa igit̃ ſpem nō. ꝙ ſpes po
teſt q̄druplicit̃ ſumi. ſ. ꝓ ſpe ſcḿ ꝙ eſt paſ
ſio. ⁊ ꝓ actu ſperandi. ⁊ ꝓ re ſperata. ⁊ ꝓ
habitu per quem elicit̃ actus ſperandi.
Primis tribus modis non eſt virtus.
4° modo eſt virtus. Et qdem ſi ſit habit⁹
charitate formatus: eſt ſimplicit̃ virtus.
ꝑficit enim habētem eam ⁊ actum eius ⁊
actum illum debito mō refert in finem vl
timum que requirunt̃ ad plenū eſſe vir-
tutis. Fit autem illa relatio cōpletiue per
charitatem. Si v̄o ſpes ſit informis ſic ē
virtus ſcḿ ꝙ virtus cōiter ſumit̃ ꝓ quo
cunq; habitu determinātē potentiam ad
aliquem actum reſpectu obiecti debiti. Et
vtroq; mō ſpes eſt habitus infuſus: cum
per eam ꝑtendat̃ appetitus aīe in bonu;
arduum. ſ. eterne glorie qḋ eſt ſup̱ omne;
facultatem nature. Sciēdum aute; ꝙ
ſpes large poteſt dici credulitas ꝓbabilis
ſcḿ ꝙ dicit aliquis de aliquo ꝙ ſperat eu;
eſſe futurū bonū hominem. ⁊ ſimilia. ⁊ ſic
pertinet ad ꝯgnitiōem. Alio modo poteſt
dici ꝓprie ſcḿ ꝙ eſt quedam ꝑtenſio ap-
petitus in bonum arduū. vt dictum eſt. ⁊
ſic pertinet ad affectiōem. ⁊ ſic eſt hic in-
tentio de ea. Diffinit autē eam Haymo ſic
⁊ habet̃ li. 3° ſniaꝝ diſ. 26. ca°. i. Spes eſt
certa expectatio future beatitudinis ꝓue
niens ex diuina gr̄a: ⁊ meritis p̄cedenti-
bus: vel ipam rem ſperatam: vel ſpem. Et
vult per hoc dicere ꝙ ipa merita per que
homo diſponit ſe ad ſperādum: p̄cedunt
ſpem vel in re: vel in ꝓpoſito. Cum aute;
dicit̃. Spes eſt certa expectatio ⁊c̃. nō eſt
ibi p̄dicatio per eſſentiam: ſed per cauſa;
Ad qḋ nō. ꝙ duplicit̃ cōtingit aliquem
merita ſua intueri. Uno mō attribuendo
ſibi ⁊ hoc eſt ſuperbie ⁊ vanitatis. Alio
modo attribuendo gr̄e dei. ⁊ hoc eſt hu-
militatis ⁊ veritatis. ⁊ hoc modo motus
ſpei ex intuitu orit̃ meritoꝝ.
Circa deſperatiōem ſciēdum ꝙ de
ſperatio eſt peccatum. imo etia;
maximū peccatoꝝ. ſ. q̄tum eſt ex
parte noſtra. infidelitas enim ⁊ odiū dei
ſcḿ ꝓpriam ſpeciem ſunt grauiora q̄ꝫ de-
ſperatio. quia illa duo ſunt contra deum
ſcḿ ſe. ſ. infidelitas que non credit diuine
veritati. ⁊ odium dei: qḋ cōtrariat̃ diuine
bonitati. ſed deſperatio eſt cōtra deum nō
ſcḿ ſe ſed ſcḿ ꝙ eius bonu; ꝑticipat̃ a no
bis. Sed ſi p̄dicta tria ad inuicem cōpa-
rent̃ ex parte noſtra. ſic deſperatio eſt pi-
culoſior. quia per ſpem reuocamur a ma
lis: ⁊ introducimur in bona ꝓſequenda
⁊ ideo ſpe ſublata irrefrenate homines
in vitia labunt̃: ⁊ a bonis opibus retra-
hunt̃. vn̄ Iſiď. de ſūmo bono dicit. Per
petrare flagitiū aliquod: mors eſt. ſed de-
ſperare eſt deſcendere in infernū. Oritur
autem ſcḿ ꝙ dicit Gregor. 31° moral. Ex
luxuria: ex qua ꝓuenit ꝙ homo faſtidit
bona ſpūalia. ⁊ non repetat ea bona ar-
dua. ſed ſpecialius etiam ſcḿ eūdem ibi-
dem. oritur ex accidia: que eſt triſticia que
dam ſpiritus directiua. Remedium autē
p̄ncipale cōtra deſperatiōem eſt cōfiden-
tia de Chriſto paſſo pro genere humano:
qḋ erat ī peccato. vnde ſuper illud Ro. 5°
Pro impijs mortuus eſt. dicit glo. Ne de
ſperes de eius potentia: cuius apparet in
morte tanta beniuolētia a q̊ tales arras
accepim⁹ ꝙ donauit impijs ſuā morte; q

ſeruat iuſtis ſuã vitam.

CIrca p̃ſumptiõem ſciẽdum ꝙ du
plex eſt p̃ſumptio vitioſa. Una q̃
orit᷑ ex ꝓpria virtute que eſt ſpẽs
ſupbie. ⁊ opponit᷑ magnanimitati. eſt eni
ſupabũdantia eius: ⁊ oritur ex inani glia
vnde Gregi. zi°. moral. ponit p̃ſumptiõe
nouitatũ filiam inanis glorie. Alia p̃ſum
ptio vitioſa eſt: que cõſurgit ex cõtemptu
diuine iuſticie: que ſi ex ſola electiõe ꝓce/
dat: eſt pctm̃ in ſpũm ſanctũ. ⁊ hec directe
opponit᷑ ſpei. eſt enim quedam ſpei inordi
natio: ex ſola electiõe ꝓcedens ſm̃ Ric.
3. diſ. z6. q. 6. ar. i. c. ⁊ hec directe videt᷑ ori
ri ex ſupbia: ac ſi talem quis ſe eſtimet ꝙ
etiam eum peccãtem deus non puniat. vl'
a gloria non excludat. Eſt autem p̃ſũptio
ne deſperatio peior. quia voluntas per de/
ſperatiõem totaliter a deo recedit. non eni
innitit᷑ miſericordie: quam cõtemnit. nec
iuſticie. quia q̃tum poteſt eam refugit. per
p̃ſumptiõem autem in deum lꝫ inordina/
te tendit. Ad hoc nota ꝙ p̃ſume᷑ qñqꝫ
ponit᷑ ꝓ ſperare. vt iudith. 9°. Exaudi me
miſeram: ⁊ de tua miſericordia p̃ſumẽtez
ratio huius eſt quia ipa ſpes recta que ha
bet᷑ de deo videt᷑ p̃ſumptio ſi ſm̃ humanã
cõditiõem menſuret᷑. non autem eſt p̃ſum
ptio ſi diue bonitatis imenſitas attendat᷑

De charitate ⁊ odio. ti. 6z.

COnſequenter cõſiderandũ eſt
de charitate. Et p̃mo de ipa. z°
de effectibus cõſequẽtibꝰ actũ
charitatis. Et de ipa charitate:
p̃mo q̃tum ad eius eſſentiam. z° quãtuꝫ
ad eius ſubiectũ. 3° q̃tum ad obiectũ. 4°
quo ad ordineꝫ. 5° quo ad actum. 6° quo
ad oppoſitum vitium. ſ. odiuꝫ Circa p̃/
mũ ſciẽdum: ꝙ charitas ſic diffinit᷑ li. 3°
ſen. di. z7°. Charitas eſt dilectio q̃ diligit᷑
deus ꝓpter ſe: ⁊ proximus ꝓpter deum. Lꝫ
eni charitas ⁊ dilectio ſint idem in re: dif
ferunt tamẽ ratiõe. Dilectio eniꝫ eſt i plꝰ
q̃ charitas. vnde cõſueuit dici ꝙ amor
eſt nãlis dilectio voluntatis deliberatiue
vnde charitas nomiat habitũ. ⁊ dilectio
actum. ⁊ ita diffinit᷑ charitas per dilectio
nem: ſicut minus cõe per magis cõe. vel
ſicut habitus p ſuum actuꝫ. Qꝫ antẽ cha
ritas ſit ſimplicit᷑ virtus. imo maxia om/
niũ virtutũ. patet p Auguſti. i5°. de trini. c.
18°. dicentem. ꝙ nullum donum dei eſt ex/
cellentius dono charitatis. hoc eniꝫ ſoluꝫ
eſt qđ diuidit inter filios eterni regni. ⁊ fi
lios eterne perditiõis. Eſt etiam charitas
omniũ virtutũ forma. vt dicit Ambꝰ. qđ
intelligit᷑ inq̃tũ cetere virtutes: q̃tuꝫ ad
rõnem tendentie in finem vltimũ: ab ea
recipiunt cõplemẽtum ꝓpter qđ perfectio
meriti attribuit᷑ charitati. quod bene dat
intelligere Apl's. i. Cor]. iz. dicens. Si tra
didero corpus meũ ita vt ar. chari. auteꝫ
non habuero nihil mihi ꝓdeſt. vnđ glo.
ſuper illud Gal'. 5. fructus autem ſpũs eſt
charitas. dicit glo. ꝙ ſine charitate cetere
virtutes nõ reputant᷑ eſſe virtutes.

SEquit᷑ videre de z°. ſ. de charita/
te q̃tum ad eius ſubiectũ. Cir
ca qđ ſciẽdum ꝙ cum virtꝰ cha/
ritatis ſit virtus infuſa ſm̃ illud Ro. 5°.
Charitas dei diffuſa eſt in cor. no. per ſpi/
ritũ ſanctum qui datus eſt nobis. Nõ in
fundit᷑ ſm̃ capacitatem nãlium ſꝫ ſm̃ vo
luntatem ſpũs ſancti diſtribuẽtis. vnđ. i.
Cor]. iz. Hec omia operat᷑ vnus atqꝫ idẽ
ſpũs di. ſin. ꝓut vult. Poteſt autem cha/
ritas augeri: loquendo de charitate vie.
vnde Auguſ. ſuper Jo. Charitas meret᷑
augeri. vt aucta mereat᷑ perfici. Põt etiã
charitas amitti in ſtatu vie. quia nõ tollit
a libero arbitrio vertibilitatem. ideo dici/
tur. i. Cor]. io. qui ſtat videat ne cadat.
Amittit᷑ autem charitas per hoc ꝙ auer
tit᷑ a deo volũtas: quod fit per q̊dlibꝫ pec/
catum mortale. vnđ Auguſti. 8°. ſup Geñ
dicit ꝙ homo deo p̃ſente ſibi illuminatur.
abñte vͦ ꝯtinue tenebrat᷑: a q̊ nõ locoꝝ
interuallis: ſꝫ volũtatis auerſiõe diſcedi/
tur. Recuperat᷑ autem charitas per peni/
tentiam: quia tollit auerſiõem illam. vnđ
Auguſt. li. 5°. cõfeſſionũ. penitẽtia eſt que/
dam res optima ⁊ perfecta: oẽs defectus
reuocans ad pfectum. Recuperat᷑ auteꝫ
charitas maior: vel minor ſꝫ ꝙ homo ſe
plus vel minus preparat. ⁊ diuina largi/
tas diſpenſat. Non poteſt autem aliquis
exiſtens in hac vita ſm̃ cõmunem legem
ſcire certitudinaliter ſe habere charitateꝫ
tum ꝓpter charitatis ⁊ dilectiõis acqui/
ſite ſimilitudinem. vt dicit Bern. de amo/
re. tum ꝓpter diuinam diſpenſatiõem. ꝓ
pter quam deus claudit oculos ſeruoruꝫ
ſuorũ ad ea de quibus poſſunt efferri. hic
dicitur Eccl. 9°. Nemo ſcit vtrũ odio vel
amore dignus ſit. Qđ tamen qdaꝫ dicũt
eſſe verũ: loquendo de amore finali: ꝓ oi

diuine miſericordie ꝓuocatiua ad remiſ
ſionem. Et de tali blaſphemia intelligit il
lud. Omne peccatum .ſ. perpetratum in opere ⁊ hoc
ex infirmitate: vel impotentia ⁊ blaſphemia
i. peccatum perpetratum in verbo: ⁊ hoc ex
ignorantia: remittetur hominibus .i. eſt remiſ
ſibile. vel remittetur ſcilicet ſi peniteat. quia ex
circumſtantia que peccatum attenuat di
gnum eſt remitti. Si autem blaſphemia com
mittatur ex certa malicia: tunc dicitur irremiſ
ſibilis. non quia non poſſit remitti: vel quia
non remittatur aliquando. ſed quia non ha
bet ſecum cauſam motiuam ad remiſſio
nem. Et de hac dicitur. Spiritus autem blaſphe
mie .i. blaſphemia illata ex certa malicia:
⁊ quodlibet aliud peccatum factum ex certa malicia
non remittetur .i. vix ſine difficulter remiſſi
bile. quia nullam excuſationem habet. Eſt
autem blaſphemia non tantum in viatoribus
ſed etiam in damnatis ſecundum illud Apoc. 16°.
Blaſphemauerunt nomen domini habentis po
teſtatem ſuper has plagas. non tamen eſt in eis
demeritoria. ſed pertinet partim ad penam
damnationis. Eſt autem in eis blaſphemia
cordis: quia deteſtantur iuſticiam dei eos pu
nientis. Credibile etiam eſt ꝙ poſt reſur
rectionem erit in eis blaſphemia oris: ſicut
⁊ in ſanctis laus vocalis.

De ſpe. deſperatione. ⁊ preſumptione. ti. 51.

Conſequenter conſiderandum eſt
de ſpe ⁊ vitiis ſibi oppoſitis .ſ.
de deſperatione ⁊ preſumptione.
Circa igitur ſpem notandum ꝙ ſpes po
teſt quadrupliciter ſumi .ſ. pro ſpe ſecundum ꝙ eſt paſ
ſio. ⁊ pro actu ſperandi. ⁊ pro re ſperata. ⁊ pro
habitu per quem elicitur actus ſperandi.
Primis tribus modis non eſt virtus.
4° modo eſt virtus. Et quidem ſi ſit habitus
charitate formatus: eſt ſimpliciter virtus.
perficit enim habentem eam ⁊ actum eius ⁊
actum illum debito modo refert in finem vl
timum que requiruntur ad plenum eſſe vir
tutis. Fit autem illa relatio completiue per
charitatem. Si vero ſpes ſit informis ſic eſt
virtus ſecundum ꝙ virtus communiter ſumitur pro quo
cunque habitu determinante potentiam ad
aliquem actum reſpectu obiecti debiti. Et
vtroque modo ſpes eſt habitus infuſus: cum
per eam pretendatur appetitus noſter in bonum
arduum .ſ. eterne glorie quod eſt ſuper omnem
facultatem nature. Sciendum autem ꝙ
ſpes large poteſt dici credulitas probabilis
ſecundum ꝙ dicit aliquis de aliquo ꝙ ſperat eum
eſſe futurum bonum hominem. ⁊ ſimilia. ⁊ ſic
pertinet ad cognitionem. Alio modo poteſt
dici proprie ſecundum ꝙ eſt quedam pretenſio ap
petitus in bonum ardui. vt dictum eſt. ⁊
ſic pertinet ad affectionem. ⁊ ſic eſt hic in
tentio de ea. Diffinit autem eam Haymo ſic
⁊ habetur li. 3° ſententiarum diſ. 26. ca°. i. Spes eſt
certa expectatio future beatitudinis proue
niens ex diuina gratia: ⁊ meritis precedenti
bus: vel ipſam rem ſperatam: vel ſpem. Et
vult per hoc dicere ꝙ ipſa merita per que
homo diſponit ſe ad ſperandum: precedunt
ſpem vel in re: vel in propoſito. Cum autem
dicitur. Spes eſt certa expectatio etc. non eſt
ibi predicatio per eſſentiam: ſed per cauſam
Ad quod notandum ꝙ dupliciter contingit aliquem
merita ſua intueri. Uno modo attribuendo
ſibi ⁊ hoc eſt ſuperbie ⁊ vanitatis. Alio
modo attribuendo gratie dei. ⁊ hoc eſt hu
militatis ⁊ veritatis. ⁊ hoc modo motus
ſpei ex intuitu oritur meritorum.

Circa deſperationem ſciendum ꝙ de
ſperatio eſt peccatum. immo etiam
maximum peccatorum .ſ. quantum eſt ex
parte noſtra. infidelitas enim ⁊ odium dei
ſecundum propriam ſpeciem ſunt grauiora quam de
ſperatio. quia illa duo ſunt contra deum
ſecundum ſe .ſ. infidelitas que non credit diuine
veritati. ⁊ odium dei: quod contrariatur diuine
bonitati. ſed deſperatio eſt contra deum non
ſecundum ſe ſed ſecundum ꝙ eius bonum participatur a no
bis. Sed ſi predicta tria ad inuicem compa
rentur ex parte noſtra. ſic deſperatio eſt pe
riculoſior. quia per ſpem reuocamur a ma
lis: ⁊ introducimur in bona proſequenda
⁊ ideo ſpe ſublata irrefrenate homines
in vitia labuntur: ⁊ a bonis operibus retra
huntur. vnde Iſidorus de ſummo bono dicit. Per
petrare flagitium aliquod: mors eſt. ſed de
ſperare eſt deſcendere in infernum. Oritur
autem ſecundum ꝙ dicit Gregorius 31° moralium. Ex
luxuria: ex qua prouenit ꝙ homo faſtidit
bona ſpiritualia. ⁊ non repetat ea bona ar
dua. ſed ſpecialius etiam ſecundum eundem ibi
dem. oritur ex accidia: que eſt triſticia que
dam ſpiritus directiua. Remedium autem
principale contra deſperationem eſt confiden
tia de Chriſto paſſo pro genere humano:
quod erat in peccato. vnde ſuper illud Ro. 5°
Pro impiis mortuus eſt. dicit glo. Ne de
ſperes de eius potentia: cuius apparet in
morte tanta beniuolentia a quo tales arras
accepimus ꝙ donauit impiis ſuam mortem q

ſeruat iuſtis ſuā vitam.
Circa pſumptiōem ſciēdum q̄ du
plex eſt pſumptio vitioſa. Una q̄
oritur ex ꝓpria virtute que eſt ſpēs
ſupbie. ⁊ opponitur magnanimitati. eſt eni
ſupabūdantia eius: ⁊ oritur ex inani glīa
vnde Gregl. 3i. moral. ponit pſumptiōez
nouitatū filiam inanis glorie. Alia pſum
ptio vitioſa eſt: que cōſurgit ex cōtemptu
diuine iuſticie: que ſi ex ſola electiōe pce-
dat: eſt pctm̄ in ſpūm ſanctū. ⁊ hec directe
opponitur ſpei. eſt enim quedam ſpei inordi
natio: ex ſola electiōe pcedens ſm Ricl.
3. diſ. 26. q. 6. ar. i. c. ⁊ hec directe videtur ori
ri ex ſupbia: ac ſi talem quis ſe eſtimet q̄
etiam eum peccātem deus non puniat. vl'
a gloria non excludat. Eſt autem pſūptio
ne deſperatio peior. quia voluntas per de-
ſperatiōem totaliter a deo recedit. non eni
innititur miſericordie: quam cōtemnit. nec
iuſticie. quia q̄tum poteſt eam refugit. per
pſumptiōem autem in deum lz inordina-
te tendit. Ad hoc nota q̄ pſumere qn̄qꝫ
ponitur p ſperare. vt iudith. 9°. Exaudi me
miſeram: ⁊ de tua miſericordia pſumētez
ratio huius eſt quia ipa ſpes recta que ha
betur de deo videtur pſumptio ſi ſm humanā
cōditiōem menſuretur. non autem eſt pſum
ptio ſi diuine bonitatis imenſitas attendatur

De charitate ⁊ odio. ti. 62.

Conſequenter cōſiderandū eſt
de charitate. Et pmo de ipa. 2°
de effectibus cōſequētibꝰ actū
charitatis. Et de ipa charitate:
pmo q̄tum ad eius eſſentiam. 2° quātuz
ad eius ſubiectū. 3° q̄tum ad obiectū. 4°
quo ad ordinez. 5° quo ad actum. 6° quo
ad oppoſitum vitium. ſ. odiuz Circa p-
mū ſciēdum: q̄ charitas ſic diffinitur li. 3°
ſen. di. 27°. Charitas eſt dilectio q̄ diligitur
deus ꝓpter ſe: ⁊ proximus ꝓpter deum. Lz
eni charitas ⁊ dilectio ſint idem in re: dif
ferunt tamē ratiōe. Dilectio eniz eſt i plꝰ
q̄ꝫ charitas. vnde cōſueuit dici q̄ amor
eſt nālis dilectio voluntatis deliberatiue
vnde charitas nomiat habitū. ⁊ dilectio
actum. ⁊ ita diffinitur charitas per dilectio
nem: ſicut minus cōe per magis cōe. vel
ſicut habitus p ſuum actuz. Q autē cha
ritas ſit ſimpliciter virtus. imo maxia om-
niū virtutū. patet p Auguſti. i5°. de trini. c.
i8°. dicentem. q̄ nullum donum dei eſt ex-
cellentius dono charitatis. hoc eniz ſoluz
eſt qd̄ diuidit inter filios eterni regni. ⁊ fi
lios eterne perditiōis. Eſt etiam charitas
omniū virtutū forma. vt dicit Ambꝰ. qd̄
intelligitur inq̄tū cetere virtutes: q̄tuz ad
rōnem tendentie in finem vltimū: ab ea
recipiunt cōplemētum ꝓpter qd̄ perfectio
meriti attribuitur charitati. quod bene dat
intelligere Apls. i. Corl. i3. dicens. Si tra
didero corpus meū ita vt ar. chari. autez
non habuero nihil mihi pdeſt. vnd̄ glo.
ſuper illud Gal'. 5. fructus autem ſpūs eſt
charitas. dicit glo. q̄ ſine charitate cetere
virtutes nō reputantur eſſe virtutes.
Sequitur videre de 2°. ſ. de charita-
te q̄tum ad eius ſubiectū. Cir
ca qd̄ ſciēdum q̄ cum virtꝰ cha-
ritatis ſit virtus infuſa ſm illud Ro. 5°.
Charitas dei diffuſa eſt in cor. no. per ſpi-
ritū ſanctum qui datus eſt nobis. Nō in
funditur ſm capacitatem nālium ſꝫ ſm vo
luntatem ſpūs ſancti diſtribuētis. vnd̄. i.
Corl. i2. Hec omia operatur vnus atqꝫ idē
ſpūs di. ſin. put vult. Poteſt autem cha-
ritas augeri: loquendo de charitate vie.
vnde Auguſ. ſuper Jo. Charitas meretur
augeri. vt aucta mereatur perfici. Pōt etiā
charitas amitti in ſtatu vie. quia nō tollit
a libero arbitrio vertibilitatem. ideo dici-
tur. i. Corl. io. qui ſtat videat ne cadat.
Amittitur autem charitas per hoc q̄ auer
titur a deo volūtas: quod fit per q̄dlibꝫ pec-
catum mortale. vnd̄ Auguſti. 8°. ſup Geñ
dicit q̄ homo deo pſente ſibi illuminatur.
abſite vō ꝯtinue tenebratur: a q̄ nō locoꝝ
interuallis: ſꝫ volūtatis auerſiōe diſcedi-
tur. Recuperatur autem charitas per peni-
tentiam: quia tollit auerſiōem illam. vnd̄
Auguſt. li. 5°. cōfeſſionū. penitētia eſt que-
dam res optima ⁊ perfecta: oēs defectus
reuocans ad pfectum. Recuperatur autez
charitas maior: vel minor ſꝫ q̄ homo ſe
plus vel mius preparat. ⁊ diuina largi-
tas diſpenſat. Non poteſt autem aliquis
exiſtens in hac vita ſm cōmunem legem
ſcire certitudinaliter ſe habere charitatez
tum ꝓpter charitatis ⁊ dilectiōis acqui-
ſite ſimilitudinem. vt dicit Bern. de amo-
re. tum ꝓpter diuinam diſpenſatiōem. p
pter quam deus claudit oculos ſeruoruz
ſuorū ad ea de quibus poſſunt efferri. hic
dicitur Eccl. 9°. Nemo ſcit vtrū odio vel
amore dignus ſit. Qd̄ tamen qdaz dicūt
eſſe verū: loquendo de amore finali: p oi

tempore ⁊ abſolute. Per ſuſceptiõem enĩ
penitentie que eſt ſacramentum adbibita
omi diligentia que ad hoc requirit̃ vt di
gne recipiat̃: poteſt pro illo tunc ſcire cer/
titudinalit̃: certitudine fidei charitatez ſe
habere ſm eos.

Sequit̃ videre de 3°. ſ. de charitate
quãtum ad eius obiectũ. Cir/
ca quod ſciẽdum ꝙ formale obie
ctum ⁊ pͥmum pͥncipale charitatis ratõe
cuius diligit̃. quicq̃d ex charitate diligi/
tur eſt bonitas ſũma. vnde Anſ. in mo/
nol'. caº 68º dicit ꝙ creatura rõnalis ni/
hil diligere debet niſi ſũmam eſſentiã aut
ꝓpter illam plura alia ſunt diligenda ex
charitate ꝓpter ſũmam bonitatem: vel
ꝓpter deũ ſub rõe ſũmi boni: quoꝝ nume
rũ ⁊ etiam ordinez debitũ ponit Auguſt.
li. 2º de doctri. xpiana caº 2. dicenſ. 4^or ſũt
diligenda. ſ. quod ſupra nos eſt. ſcz deus.
quod nos ſumus. quod iuxta nos eſt. ſcz
ꝓximus. quod infra nos eſt. ſcz corpus.
Ad hec 4^or reduci poſſunt omia. Ange/
li enim cõtinent̃ nomie ꝓximi vt dic̃ Au
guſti. i. de doctrina xpiana. Corpus vͦo ꝓ/
ximi cõtinet̃ ſub quarto membro: q2 eſt
infra nos ſicut noſtrũ corpus. Ambͦ. au/
tem ponit ſex diligenda ex charitate di/
cens. ante omĩa deuz. deinde noſipos. poſt
ea parentes. deinde filios. deinde domeſti/
cos. poſtea inimicos diligamus. Horũ. 5.
membra reducunt̃ ad 3^m membꝝ Au/
guſti. ſcz ad dilectiõem ꝓximi. nec eſt ibi
cõtrarietas: quia Ambͦ. cõſiderauit dif/
ferentias diligibiliũ accidẽtales Auguſ.
vͦo differẽtias ⁊ gradus magis eſſentia/
les. vt. j. melius patebit. Sciẽdum aũt
ꝙ aliquid diligi poteſt ex charitate dupli
citer. Uno mõ per ſe. ſicut obiectuz ad qð
dilectio terminat̃. Alio mõ per accidens.
ſicut aliquod bonum qð obiecto illi ex di
lectiõe optatur. vnde in actu dilectionis
eius includit̃. Primo mõ diligit̃ aliquid
amore amicitie. 2º amore cõcupiſcentie.
2º modo: non pͥmo diligunt̃ ex chari/
tate virtutes gratia ⁊ gloria eterna. Et
quia accidens non facit numerũ cuz ſub
iecto. ideo ipa non numerat Auguſti. vel
Ambro. inter diligenda ex charitate. In
tendunt enim aſſignare tm̃ numerũ dili/
gendorũ ex charitate amore amicitie.
Itez aliquid poteſt diligi ex charitate du
pliciter. Uno modo ex charitate imperã/
te. ſic diligi debent ex charitate omia que
ſpectant ad ſalutem noſtrã: ⁊ diuinã lau/
dem. Alio modo ex charitate eliciente. ſic
diligit̃ illud ex charitate ad quod tanq̃3
ad obiectũ terminat̃ formalis ⁊ propriuſ
actus charitatis. ſ. amor amicitie. tale enĩ
non eſt ſummũ bonum. ſiue illud qð na/
tum eſt beatificari in ſummo bono. primo
modo creature irrõnales: ⁊ inanimate di
ligende ſunt ex charitate. ſed non 2º mo/
do ſm aliquos. vnð ſm eos earũ dilectio
a charitate imperat̃ ſed non a charitate:
ſed potius a naturali volũtate elicit̃. ſm
vͦo aliquos a charitate elicit̃. vnð ſz hos
diligende ſunt ex charitate elicitiue non
dilectiõe amicitie ꝓprie loquẽdo. ſed inq̃3
tum ex charitate volumus eas cõſerua/
ri ad hominũ vtilitatem: ⁊ dei honorem.
ſic etiam deus eas diligit. ſm illud ſap. iiº.
Diligis omia que ſunt. Prime ſnie fuit
Bon. 3. di. 28. q. i. arti. i. c. 2^e Richar. 3.
di. 28. q. i. arti. 4. c. Peccatores autez qui
ſunt ꝓximi noſtri ratiõe nature ſm quã
ſunt capaces eterne glorie ſunt ex chari/
tate diligendi. ſed ratiõe culpe ſunt odien/
di. ⁊ hoc eſt pfectum odium: de quo ꝓphe
ta. Perfecto odio oderam illos. Et Pro/
ſper. Sic diligendi ſunt homies: vt nõ di
ligant̃ eorũ errores. Nec obſtat ꝙ in ſcri
ptura ſacra ſancti vident̃ optare peccato
ribus mala ſm illud pſal. Cõuertantur
peccatores in infernum. quia huiuſmõi
auctoritates intelligi poſſunt vel per mo/
dum prenũciatiõis vt ſit ſenſus cõuertã/
tur. i. cõuertent̃: vel per modum optatio/
nis. Et hoc vt deſiderium attendat̃. vl' re
ſpectu diuine iuſticie. vel reſpectu remouẽ/
de culpe. Diabolus autem ⁊ etiam demõ
eſt nomen nature in malicia obſtinate.
ideo cõcedi non debet ſm Richar. 3. diſ.
28. q. i. arti. i. c. 4^m. ꝙ ſit diligẽdus ex cha
ritate niſi ratiõe nature que naturaliter
bona eſt. Non eſt tamen natura ex chari
tate diligenda amore amicitie quo vitaz
eternam optamus amato: ſed potius ex
charitate debemus i eius eterna pena dei
iuſticiam diligere volendo eaz ad dei glo
riam permanere. Sed quid de inimiciſ
nũquid tenemur eos diligere ſm affectũ
Rndeo dilectio inimicorũ tripliciter po
teſt intelligi. Uno modo inquãtum ſunt
inimici. 2º quo ad naturam i vniuerſali
3º quo ad naturam in ſpeciali. diligẽ in
imicos pͥmo modo eſt puerſum. quia hoc
eſt diligere eos inquãtum ſunt mali. 2^e

modo eſt ad ſalutem neceſſariū Math.5
Diligite inimicos veſtros. 2° mō ſcilʒ
vt aliquis in ſpeciali moueat amore ad
inimicuʒ:non eſt de neceſſitate charitatis
abſolute:ſed ſm ꝑparatiōem animi.ſ. vt
anim⁹ ad hoc ſit paratus ſi neceſſitatis oc
curreret caſus.hoc enim ꝑter neceſſitateʒ
implere eſt de charitatis perfectione. Et
ſic dicit Auguſt.i ench.ꝙ diligere inimi
cos non eſt tante multitudinis:quātā cre
dimus exaudiri.cum in oratiōe dicit.Di
mitte nobis debita noſtra:ſicut ꝛc. Ulte
rius nota.ꝙ dilectiōis affectus ē duplex
ſ.innocētie ⁊ beneficentie.Prio affectu te
nemur oēs inimicos diligē:ne eis opte-
mus mala per ſe.i.inq̄ꝫtum ſunt mala.poſ-
ſumus tamē eis per accidēs optare mala
ſ.inq̄ꝫtum credimus illa eis vel reipublice
expedire.vnde omēs tenent inimicos nō
odire:⁊ de eoꝝ malis non gaudere: niſi
forte p accidēs.vt dictum eſt ꝓuerb.24.
Cum ceciderit inimicus tuus:ne gaudeas
2° affectus.ſ.beneficētie eſt duplex. vn⁹
eſt pricipalis:quem charitas ꝑmo ⁊ per
ſe elicit.vt optare dilecto bona ſpūalia.ſcʒ
grām ⁊ gloriam.Et hoc affectu:tenemur
omēs diligere:etiam actu inimicātes.Al
ter eſt ſecūdarius vt optare bona tp̄alia.
Et hunc imperat charitas: ſed non elicit
ſm aliquos.ſm alios v̄o etiam elicit:ſed
non ꝑmo ⁊ p ſe ⁊ ꝑncipaliter:ſed per acci
dens.ſ.inquātum bona temporalia credū
tur aliquo mō expedientia eſſe ad ſaluteʒ
anime.Et hoc 2° affectu diligere inimicos
non eſt neceſſitatis:ſiue ſint inimici perſo
ne:ſiue ecclie.ſed ſi ſunt inimici pſone:eſt
perfectiōis:niſi p accidens.ſ. inq̄ꝫtum bo
na temporalia eis vel alijs credunt fore
nocina. Inimicis v̄o ecclie optare ꝓſpe-
ritatem temporalē eſt potius imperfectio-
nis q̄ꝫ perfectiōis:niſi per accidēs. Nū-
quid tenemur diligere inimicos etiā q̄ꝫ-
tum ad effectum. R° ſicut in affectu. ita
⁊ in effectu ab eo ꝓcedente diſtinguēduʒ
eſt.Dilectio autem inimicorū ſm affectū
ad minus in cōi eſt de neceſſitate ꝑcepti
abſolute.In ſpāli autem non eſt abſolute
ſed ſm ꝑparatiōem animi.vt.ſ̄.dictum ē
ſimilit etiam dicēdum eſt de dilectiōe ſm
effectum:Item quātum ad effectum ino
centie omēs tenent.ſ.vt inimicis non infe
rant mala:niſi forte per accidēs.ꝓpter bo
num pſone:uel reipublice.De effectu au-
tem beneficentie diſtinguēdum eſt. quia

beneficia quedaʒ exhibent cōiter alijs.
vt cum quis ꝓ populo in ꝯmuni orat:vl
ei predicat:vel aliquod bn̄ficiuʒ ei dat.⁊
talia exhibere inimicis eſt de neceſſitate ꝑ
cepti.Si vero ab huiuſmōi excludant in
imici:hoc pertinet ad liuorem vindicte.
cōtra illud Leuit.19.° Non queres ultiōeʒ
⁊ non eris memor iniurie ciuiū tuorum.
Tenet etiam quis ſm Richar.3.di.30.
q.i.ar.i.c.eis impendere effectum ſaluta-
tiōis:que ꝯmunit impendit niſi in caſu
ſcʒ quādo timeret eos ꝓuocari cōtra ſe:
vel aliquod malum oriri. Quedam vero
beneficia exhibent particularit aliquib⁹
perſonis.Et hoc exhibere inimicis non
eſt de neceſſitate ſalutis:niſi ſm ꝑparatio-
nem animi.ſ.vt ei ſubueniat in caſu neceſ
ſitatis. ⁊ tunc eſt opus iuſticie potius q̄ꝫ
amicitie.quia vt dicit.i.Jo.3.Qui habu
erit ſubſtātiam huius mūdi:⁊ viderit fra
trem.ſ.neceſſitatem habere:⁊ clauſe.viſce
ra.ſ.ab eo.quomō charitas dei manet in
eo.Sic etiam intelligit illud ꝓuerb.25°.
Si eſurierit inimicus tuus ciba illum: ſi
ſitit:da illi potum.Extra v̄o caſum neceſ-
ſitatis huiuſmōi beneficia exhibere inimi
co perſone eſt pfectionis. vnde ſup illud
Math.5°.Benefacite his qui ode. vos.
dicit glo.Benefacere inimicis eſt cumu-
lus perfectiōis.⁊ hoc eſt verum niſi p ac-
cidens.ſ.inquātum huiuſmōi beneficiuʒ
eſt ſibi:vel alteri occaſionalit nociuum.
tunc enim ſubtrahere eſt melius. vtilius
enim vt dicit Auguſt.panis ſubtrahitur
ſi de cibo ſecurus iuſticiam negligat q̄ꝫ eſu
rienti panis frangit:vt iniuſticie ſeduct⁹
acquieſcat.Inimico v̄o ecclie beneficiuʒ
ſubtrahere perfectius eſt ⁊ melius:niſi p
accidens inquātum ſcʒ ipm beneficium
ſperat vtile fore ecclie.quia per benefici
um ſperat recōciliandus ecclie. Predi-
cta diſtinctio ſcʒ inter inimicos eccleſie ⁊
perſone ponit a Petro.3.di.30.q.i.arti.2
c. Ad hoc nota ꝙ dimittere rancorem
inimico eſt neceſſitatis.dimittere autem
rancorem ⁊ ſigna rancoris eſt perfectio
nis.ſm Boñ.3 diſ.30.q.2.circa lr̄am.
vnde ad hoc non tenet homo niſi in ca-
ſu ſcʒ quādo deuote ⁊ humiliter venia
poſtulatur.ſm autem Richar.3.diſ.30.q
i.arti.2.c.non tenetur homo inimico etiā
petenti veniam remittere ſatiſfactiōem ſi-
ue emendam ꝓ iniuria.ſed pro illa com-
petit de iure actio in iudicio ꝯ iniuriātem

niſi forte ſit homo talis ſtatus: ſiue ligat⁹
tali obligatiōe: ratiōe cuius ſibi non con
ueniat in iudicio cōueniri. Nec obſtat p̄
dictis: quod dicit̃ Leuit. 19° Non queres
ultiōem ⁊c. quia per hoc: ⁊ ſimilia inten/
dit̃ actio cōtra iniuriantem zelo vindi/
cte: ⁊ non zelo iuſticie. vel ſunt cōſilia mo
nentia ad illud quod eſt ſuperogationis
⁊ non neceſſitatis. hec Richar. vbi. ſ. c.
ad argumēta in oppoſitū. Sed quod ē
maioris perfectiōis ⁊ meriti. ſ. diligē ami/
cum: vel inimicū. Rndeo ſuper hoc diuer
ſa ſcribunt̃ a diuerſis: qbus omiſſis: gr̃a
breuitatis dicēdum eſt ad p̄ſens q̄ ſic tra
dit Bon̄. 3. di. 30. arti. 6. c. ſi loquimur de
iſtis actibus put pcedunt ab eodem ha
bitu charitatis: quodāmō ſunt equales:
ſcʒ reſpectu premij ſubſtātialis. ⁊ quodā/
mō mutuo ſe excedunt. ſ. reſpectu p̄mij ac
cidētalis. Naʒ motus dilectōis erga ami
cos eſt intenſior ⁊ frequētior. erga v̄o ini
micos eſt purior ⁊ difficilior. Et ideo per
fectior ⁊ melior eſt ſimpliciter ille motus
in amicum ſm aliquos. ⁊ motus in ini/
micum ſm alios. Primū videt̃ approbar̃
magiſter ſniaꝝ li° 3° diſ. 30. 2m v̄o Au/
guſti. videt̃ pbleuma facē dicēs in encħ.
ca° 40. Magnū eſt erga eum qui nihil
mali tibi fecit: eſſe beniuolū: ⁊ beneficum.
illud v̄o multo grauius: ⁊ magnificētiſſi
me bonitatis eſt: vt tuū diligas inimicuʒ.

Sequit̃ videre de 4°. ſ. de charitate
quātum ad ordinem ſm quē eſt
ex charitate vnus plus alio dili/
gendus. de quo can. 2°. Ordinauit in me
charitatem. Et qdem ordinem hi⁹ Augu.
⁊ Ambro. ponunt ſimul cum numero di
ligendoꝝ ex charitate: ex verbis. ſ. poſitis
in p̄ncipio articuli p̄cedentis. Sed diffe/
runt: quia ordo Augu. reſpicit charitatem
ſm ſe. ⁊ ideo attendit̃ ſm p̄ncipales diffe
rentias boni: que ſunt bonum ſup̄ nos.
bonum intra nos. bonū iuxta nos. ⁊ bo
num infra nos. que differentie attendūt̃
penes bonum. magis bonū. ⁊ maxime bo
num. Ordo v̄o Ambro. reſpicit chari
tatem put eſt in natura: quam dirigit ⁊
regit. Et hic ordo non attendit̃ tm̄ penes
differētias boni: ſed etiam penes ratiōem
ꝓprij: ⁊ alieni: ꝓpinqui: ⁊ remoti. Et h̄ or/
do multiplicat̃ in ſex differētias: vt habi
tum eſt. ſ. ad quas qdem omēs alie poſ/
ſunt reduci. pater enī ſpūalis reducit̃ ad
patrem carnalem. ceteri cōſanguinei ad
filios. dn̄s ⁊ ſeruus: diſcipulus ⁊ magiſter
⁊ etiam ſm Petrū vxor ad domeſticos.

Sciēdum igit̃ q̄ ſm ordinem quē po/
nunt Augu. ⁊ Ambro. deus eſt ſuper om/
nia ⁊ ꝓpter ſe ex charitate diligendus: cū
ip̄e ſit ſūme bonus. Et res tantū eſt ama/
bilis: quātum eſt bona. vt dicit Anſ. li. 2°
Cur deus homo. ca° 14° Item plus debet
homo ſe diligere q̄ꝫ pximum. quia ſcʒ Au
guſti. ii. de ciui. dei. ca° 27° Hoc eſt amor in
ſpūalibus qd̄ pondus in corpalibus. pon
dus autem plus trahit corpus in quo eſt
ad locū ſibi debitum q̄ꝫ aliud corpus ſibi
annexū. Nec eſt contra illud Auguſti. 8°
de trini. ca°. 8. Tantū charitatis debemus
fratribus impendere: quātum nobis. qa
ibi tantū ſumit̃ p nota ſimilitudinis: nō
equalitatis. Sed nūquid debet ſe homo
plus diligere q̄ꝫ Chriſtū inquātuʒ homo
Rndet Bon̄. 3. diſ. 28. q. 4. circa lr̃am: q̄
hec determiatio inquātum. aut importat
vnitatem perſone. ⁊ ſic Chriſtus inquātū
homo eſt diligendus ſup̄ nos. quia ſic eſt
noſter creator ⁊ redemptor. Aut cōditio/
nem nature aſſumpte: ⁊ ſic eſt noſter pri
mus: ⁊ iuxta nos diligendus. Et idem di
cendum eſt de beata virgine. Debet etiaʒ
homo ſe plus diligere q̄ꝫ totum aliū mun
dum. vt expreſſe dicit Hugo li° de ſacram̄
tis parte 13. ca° extra. debet tamen homo
plus diligere pximum q̄ꝫ corpus ꝓpriuʒ
⁊ hoc quātuʒ ad ſaluteʒ anime. Cōſoci/
atio enim in plena participatiōe beatitu/
dinis: que eſt ratio diligendi proximū: eſt
maior ratio q̄ꝫ participatio beatitudinis
per redūdantiam: que eſt ratio diligendi
corpus ꝓprium. Debet etiam homo ma/
gis diligere vnum pximum q̄ꝫ aliū: ⁊ af
fectu ⁊ effectu. Deus enim tanq̄ꝫ obiectū
formale charitatiue dilectiōis: ⁊ ip̄e dili/
gens tanq̄ꝫ efficiens per charitatem: ſunt
p̄ncipium charitatiue dilectionis. Et ideo
ſm maiorem ꝓpinquitatem diligibilis ad
alterū iſtorū principiorū: eſt maior dile/
ctionis affectus. quia in omibus in qui/
bus inuenit̃ aliquod p̄ncipium: attendit̃
ordo p cōparatōeʒ ad ip̄m. vn̄ qr q̄ꝫto di
ligibile ē meli⁹: tāto ē deo ꝓpinqus tātoq̄ꝫ
magis eſt diligēdū ceteris parib⁹. Similit̃
quāto diligibile eſt diligenti ꝓpinquius:
tanto magis eſt diligēdum ceteris parib⁹
Et ſic patet q̄ homo debet magis ceteris
paribus diligere pximum: magis bonū.
⁊ ſimiliter ſibi magis cōiunctū. Ceteris

paribus dico quia vnus ita parū excedere poſſet alium in bonitate: ⁊ ita parū excedi ab eo in ꝓpinquitate ad diligētē ꝙ magis deberet diligere meliorem extraneum q̄ꝫ minus bonum ꝓpinquiorem. Qđ autem dicit Auguſti. ꝑmo de doctri. xp̄ia. ꝙ omēs homies ſunt eque diligendi. Intelligi debet ratiōe boni optati ſcilȝ eterne glorie: quam omibus optare debemus.

Nota tamē ſm Richar. 3. di. 29. arti. 6. c. ꝙ ꝓpter eſſe qđ habet a parētibus nō debet aliquis magis diligere aliquem q̄ꝫ patrem ſuum: quantūcūqꝫ excedat eū in bonitate: non ꝑuilegiata: qđ dico ꝓpt bonitatem humane nature Chriſti: ⁊ beate virginis: qui magl. debent diligi q̄ꝫ pater ⁊ mater. quia per eorū bonitatem ꝓuenit nobis maius bonum q̄ꝫ per parentes.

Sed quid ſi parētes noſtri ſint mali. Reſpōdet Boñ. 3. diſ. 29. q. 4. circa l̄ram: ꝙ duplex eſt amor. ſcȝ cōplacentie ⁊ beneficentie. Amore cōplacentie diligit quis aliquem: quādo approbat eius facta. Sȝ amore beneficentie diligit quis aliquem quādo vult ei benefacere: ⁊ amat eū non tm̄: quia ſit bonus: ſed vt ſit bonus. In ꝑmo amore ꝑponderat bonitas. in 2° ꝓpinquitas. vnde dato ꝙ pater meus ſit malus: ⁊ alius extraneus ſit bonus. magis debeo velle ⁊ deſiderare ⁊ ꝓcurare ꝙ pater meus ſit ⁊ remaneat bon⁹ q̄ꝫ ꝙ alius extraneus. lȝ eum: ⁊ facta eius q̄ꝫdiu ē in peccato: non debeam approbare. Sic ergo debeo patrem meum diligere: ⁊ affectu intenſiori: ⁊ effectu maiori. Debeo tam̄ magis diligere illum extraneū bonum rōne boni maioris optati. ⁊ hoc ꝓ illo ſtatu: in quo ſunt ad ꝑſens. quia hoc requirit iuſticia dei. dum tamē pater meus eſt in ſtatu vie. debeo velle ꝙ ipe ꝑueniat ad bonū ſtatum: ⁊ ad maius meritum. ⁊ per conſequens ad maius ꝑmium. Sed quem debet homo magis diligere. ſcȝ p̄rem carnalem vel ſp̄ualem. Rn̄det Richar. 3. di. 29. arti. 9. c. ꝙ patrem carnalem omibus penſatis magis inquā. i. intenſius: ⁊ optādo ſibi maius bonum. lȝ enim maius bonum receperit a patre ſp̄uali q̄ꝫ carnali. pater tamen ſp̄ualis non dedit illi niſi miniſterialiter. pater vero carnalis dedit filio eſſe nature: ſicut cauſa efficiens. Exterius vero debet fieri aliqua reuerētia patri ſp̄uali: que non debet carnali. quia vt dicit ph̄us 9° ethi. non omibus eadem reddendum: neqꝫ patri omīa. Diligend⁹ eſt igit pater ſuper oēs alios proximos: ⁊ ſimilit mater. vnde diligi debent pl⁹ ex charitate: q̄ꝫ filij: ceteris paribus. lȝ filij magis diligant dilectiōe naturali. ⁊ pluſ q̄ꝫ vxor omibus penſatis. pater vero diligi debet plus q̄ꝫ mater ceteris paribus. filij autem debent plus diligi q̄ꝫ domeſtici. Domeſtici tamen vt dicit magiſter ſnīa. li. 3. di. 29. c. 3. ſi ſint boni: ſunt malis filijs ꝑponendi. hoc autem exponunt aliqui nō quātum ad affectum: ſed quātum ad effectum: nec qualēcūqꝫ: ſed illum qui ē collatio beneficiorū vel eleuatio ad regimen aliorū temporale vel ſp̄uale. Poteſt etiam ſm Richar. 3. diſ. 29. in expoſitiōe circa l̄ram exponi quātum ad affectum. qr beatitudo debet aptari bonis domeſticl. non autem malis filijs pro ſtatu in quo ſunt. Pōt eē etiaȝ tanta malicia in filijs: ⁊ tanta bonitas in domeſticis ꝙ ſimpliciter ex affectu maiori: magis debet diligi profectus domeſticorū q̄ꝫ filiorū. Unde notanduȝ: ꝙ licet aliquādo ꝑpoſterare charitatis ordinem ſupdictum. hoc enim cōtingit fieri aliquādo ex debita cauſa. vt cum quis ꝯmune bonum ꝓpro bono ꝑponit in temporalibus. Et hoc lȝ videatur ꝑpoſteratio: magis tamen eſt perfectior ordinatio: ⁊ meriti cumulatio. Aliquādo ꝑter cauſam debitam. vt ſi quis ex ſola liberalitate voluntatis ſue ſe magis exhibeat alicui extraneo q̄ꝫ domeſtico ⁊ cōſanguineo: ⁊ etiam patri ſuo: cōſiderando in eo magis aliquam ſtrennitatem q̄ꝫ dei volūtatem: vel meriti dignitatem: ⁊ in hoc nō meretur. Aliquādo cōtra cauſam debitā: vt ſi pater meus idigeat: ⁊ eo neglecto ſbueniam extraneo: ⁊ hoc eſt peccatū. ⁊ ſic dicit magiſter ſnīaꝝ li. 3. diſ. 29. c. i. Peccat qui prepoſtere agit. hec Boñ. 3. di. 29 arti. 5. c. Ad euidentiam autem maiorē huius materie eſt notandum ſm Boñ. ibidem arti. 6. c. ꝙ tripliciter poteſt affect⁹ accipi. Eſt enim affectus paſſio quedam mulcebris complacētie: qua ſcilȝ delectō in alterius bono. Et eſt affectus motus. ſ. quedam rationalis eligentia: ⁊ ille eſt duplex. Quidaȝ eſt a charitate elicitus quo ſcȝ quis optat alij ſummū bonuȝ. Quidā vero eſt imperatus quo ſcilȝ quis optat alij temporale bonum ad cōſeruatiōem

nature ordinatum. Eſt igitur triplex affectus
7 primum minime reſpicit ordo charitatis
preſignatus. ſicut patet q aliquis plus dele/
ctatur 7 gaudet in reſpiciendo ſocium pre/
ſentem quam in recolendo patrem abſentem
licet magis diligat eum. 2^m vero affectum
reſpicit principaliter. magis enim debet
quis optare deum ſibi quam alij. poſt ſe autem
magis patri. 7 ſic deinceps. 3^m vero re
ſpicit minus principaliter. vnde pro diuerſis
oportunitatibus: 7 conditionibus: ordo ille
quantum ad illum affectum variari poteſt
7 preponi 7 poſterari. Similiter etiam effectus
eius eſt triplex. ſcilicet procuratio eterne ſalu/
tis. reuelatio temporalis neceſſitatis. 7 com
miſſio ſiue collatio beneficij ſpiritualis.
ſcilicet eccleſiaſtici. primus 7 ſecundus reſpiciunt
perſonam. ſed tertius reſpicit vtilitatem com
munem. Primum reſpicit ordo charitatis
principaliter. prius enim homo debet pro/
curare ſalutem ſuam: quam proximi. 7 prius
patris ſui quam alterius. 7 ſic deinceps proce/
dendo. 2^m effectum reſpicit minus prin
cipaliter. vnde ſecundum diuerſas oportunitates
7 conditiones poteſt 7 debet homo magis
7 minus eſſe beneficus alijs. 3^m effe/
ctum minime reſpicit ordo charitatis. in col
latione enim beneficiorum eccleſiaſticorum
parum: aut nihil ſanguinis propinquitas: 7
multum meriti dignitas debet attendi.

Ad hoc nota q ordo charitatis preaſ
ſignatus cadit ſub precepto. cum enim di
citur Deut. 6°. Diliges dominum deum tu
um ex toto corde tuo 7c. datur intelligi q
deus debet ſuper omnia diligi. cum vero pre/
cipitur proximum diligi ſicut ſe. prefertur di
lectio ſui dilectioni proximi. Significatur
etiam q propinquiores ſunt magis diligendi
Et per illud. i. Jo. 3. Debemus pro fratri/
bus animas ponere. i. vitam corporalem.
Innuitur q plus debemus diligere proxi/
mum: quam corpus noſtrum proprium. Et ad
Gal. 6°. Operemur bonum ad omnes: ma
xime autem ad domeſticos fidei. Innuitur
q inter proximos meliores 7 propinquiores
ſunt diligendi magis. Sed nunquid pre/
dictus ordo charitatis in patria remane
bit. Reſpondeo ſecundum Richar. 3. di. 31. q. 3. arti
3. c. 7 Tho. 2^a 2^e. q. 26. arti. 13. c. q rema/
nebit quantum ad hoc q deus eſt ſuper om
nia diligendus. Ratione vero boni opta
ti diliget meliores plus quam ſe. Minus ve/
ro bonos diliget minus quam ſe. ſecundum vero in

tenſionem dilectionis plus diliget ſe quam pro/
ximum: etiam meliorem. ſed quo ad ordi
nem proximorum ad inuicem: ſimpliciter
magis diliget quis meliorem ſecundum charita
tis amorem. Contingit tamen ſecundum Tho. ibi
dem in patria q aliquis ſibi coniunctum
pluribus rationibus diliget. non enim ceſ
ſabunt ab animo beati honeſte cauſe dile
ctionis. Omnibus tamen rationibus alijs: ra
tio dilectionis ex propinquitate ad deum pre
fertur. Et ſecundum Richar. vbi. ſupra. c. in fine. ce/
teris paribus intenſius vult coniunctiori
ſibi illud bonum quod habet.

Sequitur videre de 5°. ſcilicet de charita
te quantum ad eius actum. Cir/
ca quod ſciendum. q actuum cha/
ritatis: quidam ab ea imperantur. 7 iſti ſunt
plures 7 ſecundum ſpeciem differentes. quia vo/
luntas per charitatem imperat actus om
nium aliarum virtutum. vnde. i. Cor. 13. dici
tur q charitas omnia credit: omnia ſpe/
rat 7c. Quidam ab ea eliciuntur. 7 iſti eti
am ſunt plures: per ordinem tamen ſe ha/
bentes. Ille tamen qui immediate elicitur
a charitate: 7 mediante quo alij actus ab
ea eliciuntur: non poteſt eſſe niſi vnus ſecundum
ſpeciem: qui eſt actus diligendi: mediante
quo elicitur actus deſiderandi bonum fu
turum: gaudendi de bono preſenti: odien
di malum contrarium bono ex charitate
amato: 7 fugiendi illud cum eſt futurum
7 triſtandi de illo cum eſt preſens. Po
teſt autem queri de actu diligendi deum.
vtrum habeat modum. Reſpondeo. aliquis
actus tripliciter dicitur habere modum.
ſcilicet aut ſecundum limitationem eſſentie. aut ſecundum
determinationem debitarum circumſtantiarum
aut ſecundum proportionem medij inter ſuperflu
um 7 diminutum. Primo modo omnis actus
habet modum. 2° modo omnis actus
virtuoſus. 3° modo omnis actus virtu/
tis cardinalis. Actus vero virtutum theo
logicarum: vt charitatis: eſt duplex ſecundum Pe
trum 3°. diſ. 27. q. 4. arti. 4. c. Unus exte/
rior in effectu. 7 hic habet modum. Alter
interior in affectu: 7 hic non habet mo/
dum. quia menſuram accipit ex ratione ob
iecti mouente que eſt immenſa. propter quod
nulla creatura poteſt deum diligere quan
tum eſt diligibilis. vnde dicit Bern. li. de
diligendo deum. Cauſa diligendi deum:
eſt modus ſine modo. vnde nimis ſe poteſt
homo affligere in ſeruitio dei: ſed non nimis

eum amare:eo ꝙ homo exterioꝛ ꝑ excellentias coꝛrūpitur:ſed interioꝛ roboꝛatur Excellentie enim ſenſatoꝛū coꝛrūpunt ſenſum:ſed non excellentie intelligibiliū intellectum ex 2° de anima. Sed nūquid modus diligendi deum qui attendit̄ ſm determinatiōem debitarū circūſtantiaruꝫ ⁊ qui precipit̄ Deut. 6°. ⁊ Math. 22°. Diliges dominū deum tuum ex toto coꝛde tuo ⁊c̄. impleri poteſt in via. Rndeo ꝙ ſic aliquo modo. Diligere enim deuꝫ ſm totum coꝛ ſuum poteſt tripliciter intelligi. Uno modo ita ꝙ totum coꝛ hoīs feratur actu ſemper in deum. ⁊ hoc erit in patria. quia eſſe non poteſt in via ꝓpter humanam infirmitateꝫ. Alio modo ꝙ homo ſtudium ſuum deputet ad vacādum deo ⁊ diuinis:omibus alijs p̄termiſſis:niſi quātum requirit neceſſitas vite preſentis. ⁊ hec poteſt eſſe in via. non tamen eſt ꝯmunis omībus habentibus charitateꝫ

Tertio modo ꝙ aliquis habitualiter ponat in deum totum coꝛ ſuum: ita ſcꝫ ꝙ nihil velit diuine voluntati cōtrarium. hec eſt ꝯmunis omībus habentibus charitatem. prima totalitas vt terminus vie nobis oſtenditur. ſecūda cōſulitur. tertia precipit̄. De primo intelligit̄ illud quod dicit Auguſt. li° de perfectōe iuſticie:ꝙ in patria implebitur illud Diliges dominū deum tuum ex toto coꝛde tuo ⁊c̄. Circa modum vero diligendi ꝓximum nota. ꝙ homo diligere ꝓximum debet ſicut ſeipſm Math. 22°. Diliges ꝓximum tuuꝫ ſicut teipſm. Et ibi tangit̄ ratio dilectiōis per ly ꝓximum. ſcꝫ ſm nālem dei imaginem:⁊ gloꝛie capacitateꝫ. Nec refert vtꝝ dicat̄ ꝓximus:vel frater. vt dicit̄. i. Jo. 4. vel amicus:vt Leuit. 19°. quia per hec oīa idem ſignificatur. Tangit̄ etiam ibi modus dilectiōis per hoc qđ dicit̄:ſicut teipſm. quod non debet intelligi equaliter:ſed ſimiliter tibi. Et hoc triplicit̄. Primo vt diligas eum ꝓpter deum:ſicut teipſꝫ diligere debeſ. 2° vt velis ſibi tm̄ in bonis ſicut ⁊ tue voluntati ſatiſfacere debeſ tm̄ in bonis. 3° vt non diligas eum ꝓpter aliam vtilitatem. ſed quia vis bonū ſibi ſicut vis tibi. ⁊ ſic dilectio ꝓximi erit ſancta ex parte finis. iuſta ex parte regule dilectiōis. ⁊ vera ex parte recte dilectionis. Sed nūquid charitatis actus poteſt eſſe mercenarius. Rndeo triplex eſt merces ſcꝫ deus ⁊ creatura. ſcilꝫ beatitudo qua beatificamur i deo. ⁊ merces temporalis. loquendo de prima mercede ⁊ ſecūda:actus charitatis poteſt eſſe mercenarius. vnde ad charitateꝫ pertinet amare deum:non tm̄ amoꝛe amicitie:ſed etiaꝫ cōcupiſcentie. vnde Ambꝛo. ſuper illud Luc. 15° Quanti mercenarij ⁊c̄. Multi inquit mercenarij boni ſunt qui ſpe eternorum deo ſeruiunt. Et ſi obijciatuꝛ illud Bern. li. de diligendo deum ⁊ ſine p̄mio non poteſt deo ſeruiri. Seruiēdum tamen eſt ei ſine intuitu pꝛemij. Dicendum ꝙ intelligit̄ amoꝛe amicitie. ſi enim homo per affectum amicitie amicum ſine intuitu pꝛemij diligit. vt dicit pħus. multo magis vult homo deo bonum amoꝛe charitatis:ſine intuitu alicuius mercedis. ſed per hoc non excluditur qn charitas optet amoꝛe cōcupiſcentie illam ſummā mercedem obtinere. Illud quidem deſiderium non eſt amoꝛis naturalis:nec acquiſiti: ſed potius gratuiti. pꝛecipue illud de quo dicit Aplus. Cupio diſſolui:⁊ eſſe cum Chꝛiſto. Et hec videtur eſſe ꝯmunis opinio. Aliqui tamen dixerunt: ꝙ cum amoꝛ charitatis ſit gratuitus:non intuetur pꝛemiuꝫ:ſed omnino liberaliter facit ſeruire deo ſicut patri filius. vnde ſm eos intuitus mercedis non eſt a charitate:ſed bene poteſt eſſe cum charitate:⁊ eſt ab effectu nature charitatem cōmunicante. Loquendo autem de mercede tempoꝛali: non eſt diligendus deus pꝛopter mercedem ſcilꝫ pꝛincipaliter. ſed diligi poteſt ꝓpter talem mercedem ſicut ꝓpter aliquod adiuuans ad motum dilectionis. ſicut diſtributio quotidiana eſt ratio aliqua:ꝙ canonicus vadat ad ecclīam ſed non dꝫ eſſe rō p̄ncipalis.

SEquit̄ videre de 6° ſcilꝫ de odio. quod opponitur dilectiōi. Circa quod ſciēdum ꝙ odium dei ē maximuꝫ peccatoꝝ. ſemp enim quod eſt ſm ſe:eſt potius eo qđ eſt ſm aliud. In odio autem dei voluntas auertit̄ a deo ſm ſe. In alijs autem peccatis auertit̄ a deo nō ſm ſe:ſed ſm aliud ſcꝫ inquātum appetit aliquā inoꝛdinatam dilectiōem:que habet auerſiōem a deo annexam. vnde odium dei ſm Tho. 2ª 2ᵉ. q. 34. ar. 2. c. 1°. eſt maxi^m pctm̄ in ſpm̄. ſ. ſm ꝙ pctm̄ in ſpm̄ ſanctū nomiat aliqđ genus ſpāle peccati.

Ideo tamen non computatur inter ſpecies eius. quia i oi eius ſpecie inuenitur. ſm Tho. ibidem. Intelligẽdum tamẽ ꝙ ⁊ ſi deus: vt apprehendit in ſeipſo: nõ poſſit odiri. quia vt dicit Diony. 4° ca° de diuinis nominibus. Omibus amabile eſt primum bonum. odiri tamen poteſt a peruerſis: ſm ꝙ apprehendit vt actor aliquorū effectuum: qui repugnant eorū inordinate volunati. cuiuſmõi ſunt inflictio penarum: ⁊ ꝓhibitio peccatoꝝ. Odium etiam ꝓximi: cum opponat charitati: eſt peccatum. vnde. i. Jo. z. Qui odit fratrẽ ſuum in tenebris eſt. ſcȝ ſpũalibus: que ſunt peccata. immo eſt etiam ḡuiſſimum peccatorum: que cõmittunt in ꝓximum. Grauiſſimũ inquam quãtum ad volũtatis deordinatiõem: lȝ ea que cõmittunt exterius ſint grauiora quãtum ad ꝓximi leſiõeȝ. Orit autem odium ex inuidia directe ſȝ Tho. vbi. ſ̃. arti. 6. o. Et hoc vult Grego. zi. moral. Ex ira vero diſpoſitiue. quidam vero dicunt: vt refert Richar. ꝙ potius odium oritur ex iracũdia. lȝ aliqđ odiuȝ ex aliqua inuidia oriat.

De gaudio. accidia. ⁊ inuidia. ti. 6ȝ.

D[d]Einde cõſiderãdum eſt de effectibus cõſequentibus actum charitatis ꝑncipaleȝ q eſt dilectio. ⁊ de vitijs eis oppoſitis. Et ꝑmo de effectibus interioribus. z° de exterioribus. Inter vero interiores. primo de gaudio. z° de accidia. ȝ° de inuidia que duo gaudio opponunt. Circa primuȝ ſciẽdum: ꝙ amor cauſat gaudium quando adeſt amatum. charitas autẽ eſt amor dei: qui ex hocipſo ꝙ amatur: eſt in amante per nobiliſſimũ eius effectum ſm illud i. Jo. 4. Qui manet in charirate: i deo manet: ⁊ deus in eo. ⁊ ideo ſpirituale gaudium quod de eo habet: ex charitate cauſatur.

SEquit videre de z°. ſcȝ de accidia. Circa qđ nota: ꝙ accidia ſm Damaſ. eſt quedam triſticia aggrauãs: que ſcȝ ita deprimit animum hominis vt nihil ei libeat agere. Et ideo accidia importat quoddam tedium operandi. vt patet ex glo. ſuper illud pſal. Omnẽ eſcam abho. eſt anima eorũ. Et a quibuſdam dicitur: ꝙ accidia eſt torpor mentis bona inchoarẽ negligentis. Hec autem triſticia eſt ſemper mala: ⁊ peccatũ. vnde inter dicit Eccliaſtici 6°. Non accidieris in vinculis eius. ſcȝ ſpũalis ſapiẽtie. Et ſm Alex. z. t. z. ca°. de accidia. arti. i. c. ſcribit per vnum. c. quia dicit ab acedine vnde ꝓuerb. io. dicit. Sicut acetum dentibus ⁊ fumꝰ oculis. ſic piger his qui miſerunt eum. hinc comparat pigritia ſiue acidia aceto. quia ſicut acetum infert dentibus nocumẽtum corporale ſcȝ acredinẽ Ita hoc peccatũ infert anime nocumentũ ſpirituale ſcȝ quãdam acredinem ſpiritualem: ex qua ꝓuenit tedium ſpũale: boni ſpũalis. Scđm vero Hugl. dicitur ab aci greco: qđ eſt cura ſiue anxietas animi. ſȝ vero grecum debet ſcribi cum aſpiratiõe ſicut achidia. vt dic̃ frater Johes Theutonicus. Eſt autem accidia ſm genus ſuum peccatũ mortale: cum ſm ꝓpriam ratiõem cõtrarietur charitati. Nam ꝓprius effectus charitatis eſt gaudium de deo. ut dictum eſt. ſ̃. Accidia vero eſt triſticia de bono ſpũali: inquãtum eſt bonum diuinũ. ⁊ ideo ſm genus ſuum eſt mortalis. Et hoc eſt verũ: quãdo motus eius ꝑtingit vſqȝ ad ratiõem: ita ꝙ procedit in fugam: ⁊ horrorem: ⁊ deteſtatiõem boni diuini. quãdo vero ſiſtit tm̃ in ſenſualitate: tunc eſt venialis. Eſt etiaȝ vitium capitale vt vult Gregor. zi°. moral. ⁊ eius filie ſunt ſex ſm Gregor. ibidem. ſcilȝ malicia qua quis deteſtat bona ſpiritualia rancor. ſcȝ ꝯ hoies ad bona ſpiritualia inducentes. puſillanimitas reſpectu cõſiliorũ. deſpera. torpor circa ꝑcepta. vagatio mentis circa illicita.

SEquitur videre de ȝ°. ſcȝ de inuidia. Circa quam ſciẽdum: ꝙ ſicut dicit Damaſ. in z° li°. Inuidia eſt triſticia đ bonis alienis. obiectũ enim triſticie eſt ꝓprium malum. Et ſm hoc de bono alterius poteſt eſſe triſticia ꝑ ut apprehendit vt malum ꝓprium. ⁊ ſm hoc dupliciter. vel inquãtum ex eo nobis aliquod periculum imminet. ſcȝ vt ab eo ledamur. ⁊ huiuſmõi triſticia non eſt inuidia. ſed eſt effectus timoris. vt dic̃ phus z° rhetorice. ⁊ poteſt eſſe ſine peccato. vt dicit Gregorius zz° moralium. vel inquãtum eſt diminutiuũ proprie glorie: vl' excellentie. ⁊ hoc eſt quando excedit ab alio in illo bono. Et hec triſticia

eſt ꝓprie inuidia. ⁊ eſt ſemper praua. vt dicit phus 2° rhetorice. ⁊ eſt ex genere ſuo ſemp peccatū mortale: cum repugnet charitati. qz dolet de bono ꝓximi: de quo charitas gaudet. Job 5°. Paruulū occidit inuidia. Sunt tamen pmi motus inuidie quādoqz etiam in perfectis viris: qui inſurgunt ex ſurreptiōe: qui ſunt veniales. Et ſimile eſt de inuidia paruulorū: in quibus non eſt vſus ratiōis. ⁊ de motu inuidie: ſm ꝙ eſt paſſio ſenſualitatis. 2° poteſt eſſe triſticia de bono alterius inq̄ꝫtum deeſt nobis illud bonum: quod ipſe habet. Et hec ꝓprie eſt zelus: vt dicit phs 2° rhetorice. ⁊ ſi ſit de bonis honeſtis: eſt laudabil' ſm illud .i. Corī. 12. Emulamini cariſmata meliora. Si autem ſit de bonis temporalibus: poteſt eſſe cum peccato: ⁊ ſine peccato. Poteſt etiam eſſe triſticia de bono alterius: inquātum ille eſt illo indign⁹ que qdem triſticia: vt dicit phus 2° rhetorice: eſt de temporalib⁹ bonis. ⁊ dicitur ſm eum nemeſys: ⁊ pertinet ad bonos moreſ Et hoc ideo dicit. quia reputabat illa magna. ſed ſm fidez quaſi nihil ſunt reſpectu futurorū bonorū: que ſeruant' bonis. Et ideo huiuſmōi triſticia ꝓhibetur in pſal. Noli emulari in malignātibus ⁊c. Nō inſup ꝙ īuidia ſꝫ phm 2° rheto. opponit' nemeſy ⁊ miſericordie. ſꝫ miſericordie directe ſm oppoſitiōem principalis obiecti triſtat' enim de bonis ꝓximi. miſericordia vo de malis. Nemeſy vo opponit' ex parte eius: de cuius bono triſtat'. triſtat' enīꝫ de bono dignorū. nemeſys vo de bono indignorū. Miſericordia autem virtus eſt ⁊ ꝓprius charitatis effectus. vnd̄ inuidia opponit' miſericordie ⁊ charitati. Eſt autem inuidia vitium capitale: vt dicit Gregorī. 31. moral'. ⁊ tamē eſt filia inanis glorie. dicit enim phus 2° rhetorī. ꝙ amatores honoris ⁊ glorie magis inuident. ⁊ forte ꝓpter hoc ſm Tho. 2ª 2ᵉ. q. 36. arti. 4. c. iᵒ. non ponit' inuidia vitium capitale Neqz ab Iſido. li. de ſūmo bono. Neqz a Caſſiano li. de inſtitutis cenobiorꝫ. Sꝫ tū vt dicit Gregī. ibidem vitia capitalia intm̄ ſunt ſibi cōiuncta: vt non niſi vnū de altero ꝓferatur. unde non eſt cōtra rōnē capitalis vitij ꝙ ex alio oriat'. Inuidie vo filie ſm Gregī. 31. mora. ſunt. 5. ſcꝫ odium ſuſurratio: qua. ſ. quis diminuit gloriam alterius in occulto. detractio: ſcꝫ qua quis diminuit maifeſte. exulta⁹ in aduerſis ꝓximi. ⁊ afflictio in ꝓſperis eius. hec tamen vltima eſt vno modo ipa inuidia: inquātum. ſ. aliquis triſtat' de proſperis alicuius ſm ꝙ habent quādam gloriam Alio modo eſt filia inuidie: ſm ꝙ ꝓſpera ꝓximi eueniunt cōtra conatum inuidentis. Emulatio autem ⁊ inuidia ꝓ eodem accipiunt' in ſcripturis ſanctis: inuidiam generaliter ſumēdo. ſumendo aūt vtrūqz ꝓprie: ſic inuidia attendit' in actu interiori. Emulatio vo in actu vel effectu exteriori. vt dicit gl. ſup illud ad Gal'. 5. Emulatiōes inuidie.

De pace ⁊ vitijs oppoſitī. ti. 64.

Poſtea cōſiderādum eſt de pace ⁊ vitijs ſibi oppoſitis. Et primo videndū eſt de pace. 2° de diſcordia: que eſt in corde. 3° de cōtentione: que eſt in ore. 4° de rixa. 5° de ſeditiōe. 6° de ſciſmate. 7° de bello. Hec enim 4ᵒʳ vltima opponunt' paci: quātum ad opus. Circa pmum ſciendum ꝙ vbicūqz eſt pax: ibi eſt concordia non tamen ecōuerſo: ſi nomen pacis proprie ſumat'. Cōcordia enim ꝓprie ſumpta eſt ad alterū: ſcilꝫ inquātum voluntates diuerſorū cordium ſimul cōueniunt in vnum cōſenſum. Et ſic concordia importat vnionem appetituū diuerſorū appetentium. Et ſm hoc concordia poteſt eſſe aliquorū impiorūꝫ in malo. Super hanc autem vnionem addit pax vnionē appetituūꝫ ⁊ motuum vnius appetentis: ſcilꝫ appetitus ſenſitiui: ⁊ appetitus intellectiui. ⁊ hoc non eſt impiorum. quia pax non eſt impijs. vt dicitur Iſa. 57°. Non eſt pax impijs. Pax autem vera ⁊ perfecta per quam omnes appetitus vniuntur quietati in vno: habetur tm̄ in patria Hec enim eſt vltimus finis creature rationalis: de qua in pſal. Qui poſuit fines tuos pacem. Pax vero que habetur in via eſt imperfecta. quia ⁊ ſi principalis motus anime quieſcat in deo: repugnāt tamen alij intus ⁊ extra: qui perturbant pacem iſtam. Appetunt tamen omnia pacem. vt dicit Auguſtinus 19° de ciui. ⁊ Diony. ca° 9° de diuinis nomib⁹. Omne enī appetens appetit tranquille ⁊ ſine impedimento peruenire ad illud qđ appetit: in quo cōſiſtit ratio paciſ quam Augu. 19 de ciui. dei ordinis trāquillitatem diffinit.

non tamē omēs appetunt veram pacem. ſed q̄dam apparētem: vt mali appetunt iniquā pacem: mō ⁊ appetitu ſibi competēti bellantes etiam appetūt pacem: quia bellando ad ꝑfectiorem pacem q̄ꝫ habeant: ꝑuenire querūt. Sicut autem vult ph̄s 9° ethiꝫ. Ad amicitiā pertinet cōcordia i bonis cōferentibus ad vitaꝫ: ⁊ ꝑcipue i magnis. vnde ⁊ Tullius de amicitia dicit: ꝙ amicoꝝ eſt idem velle ⁊ nolle. vnde diſſenſio de minimis ⁊ de opinionib⁹ non repugnat imperfecte paci: que habet᷑ in via. Eſt autem pax ꝓprius effectus charitatis. ſm̄ illud pſ. Pax mul. dili. le. tu.

Sequit᷑ videre de 2°. ſ. de diſcordia. Circa quam ſciēdum ꝙ cum opponat᷑ ꝯcordie: hoc poteſt eſſe dupliciter. Uno mō per ſe. vt cum quis a bono ꝓximi in quo cōſentire debet: diſſentit ſcienter: ⁊ ex intentōe. ⁊ hoc eſt peccatū mortale ex ſuo genere ꝓpter cōtrarietatē quaꝫ habet ad charitatem: ex qua cōcordia cauſat᷑. vnde ad Gal. 5. Diſſenſiōes i. diſcordie ponunt᷑ inter opera carnis. de quibus ſubdit᷑ ibi. Qui talia agūt regnū dei non ſubſequunt᷑. Primi tamē motus huius diſcordie: ꝓpter actus impꝑfectiōeꝫ peccata ſunt venialia. Alio mō per accidens. vt quādo aliqui intendunt aliq̄d bonum ꝑtinens ad honorem dei: vel vtilitatem ꝓximi: ſed vnus exiſtimat hoc eſſe bonū: ⁊ alius non. ⁊ tunc diſcordia eſt ꝑ accidēs cōtra bonum ꝓximi. vt fuit int᷑ Barnabā ⁊ Paulum. Act. 15°. q̄d pertinebat ad defectum humanū: lꝫ hoc ipſum fuerit ex diuina ꝓuidentia: ꝓpter vtilitatem cōſequēteꝫ ordinatum. Et tūc diſcordia non eſt peccatū: nec repugnat charitati: niſi ſit cum errore circa neceſſaria ad ſalutem: vel niſi ſit cum indebita pertinentia. Eſt auteꝫ diſcordia filia inanis glorie vt dicit Grego. 31. moral. Et hoc eſt verū loquēdo de diſcordia per quam quis ꝓſequit᷑ q̄d ſuum eſt: ⁊ recedit ab eo quod ē alterius. Qꝫ vo ab alterius volūtate recedat pertinet ad inuidiā. vnde ſm̄ hoc ab inuidia cauſat᷑.

Sequit᷑ videre de 3°. ſ. de cōtentione. Circa quam ſciēdum: ꝙ pōt ſumi tripliciť. Uno mō ꝓut dicit impugnatiōem veritatis ⁊ modū inordinatuꝫ ſm̄ ꝙ dicit Ambro. ꝙ cōtentio eſt impugnatio veritatis cum cōfidenᵃ clamoris. Et ſic eſt peccatū mortale. Nota ꝙ hec clauſula. ſ. cum cōfidentia clamoris eſt circūſtantia aggrauans: vnde etiā ſine ea poteſt impugnatio veritatis eſſe cōtentio. vnde ſm̄ Alex. 2. t. 2. c. de cōtentione. arti. 1. c. generaliť poteſt dici cōtentio impugnatio veritatis: perſiſtēs in ſermone cauſa vincendi. hec enim cōditio videt᷑ poni in glo. 2. Thim̄. 2. ſuꝑ illud. Noli cōtendere verbis. nemo inquit: ſe patitur vinci. lꝫ ſciat vera eſſe que audit. Alio mō ꝓut eſt impugnatio falſitatis: cum debita acrimonia. Et ſic eſt laudabilis. 3° modo poteſt ſumi ꝓut eſt impugnatio falſitatis cum mō inordinato. Et ſic poteſt eſſe peccatū veniale: niſi forte tanta ſit inordinatio: ꝙ ex ea alij ſcandalizētur. vnde Apl̄s cum dixiſſet. 2. Thim̄. 2. Noli cōtendere verbis. ſubdit. ad nihil ē vtile niſi ad ſubuerſiōem audientium. Cōtentio aūt de qua dicit᷑ Job. 19°. Nūquid qui cōtendit cum deo tam facile quieſcit. ſumit᷑ ibi ꝯmunit᷑ ꝓ diſputatiōe. Iteꝫ ſm̄ Alex. vbi. ſ. arti. 2. q. 2. c. cōtentio poteſt fieri pluribus de cauſis. Primo cauſa malignitatis. vt cum quis vult iiuſte vincere: vel animos ſimpliciū ſubuertere. Et ſic eſt peccatū mortale. ⁊ ꝓhibet᷑. 2. Thi. 2. Noli cōtendere verbis. ſi tamē hoc in his in quib⁹ non eſt periculū ex quadam leuitate fieret: peccatū mortale non eſſet.

2° cauſa neceſſitatis. ſic non eſt peccatū. vnde ſuper illud puer. Non cōtendas aduerſus hominē fruſtra. gl. nō vetat cōtendere cōtra male faciētem: vt corrigat᷑. q̄a hec fruſtra non fit. quia certa neceſſitas cogit. 3° cauſa exercitatiōis. ſic non eſt peccatū mortale. lꝫ aliq̄ñ ꝓpter indebituꝫ modum cōtingat eſſe veniale. 4° cauſa eruditiōis. ſic non eſt peccatū. 5° ex q̄dam titillatiōe glorie: vel honoris. ſic videt᷑ eſſe peccatū veniale. ſic videt᷑ Accipi Luc. 22°. Facta ē ꝯtentio quis eoꝝ videret᷑ eſſe maior. 6° poteſt dici cōtentio conatus bone operatiōis ſm̄ illud Luc. 13. Cōtendite intrare per anguſtā portam. Eſt autem cōtentio filia inanis glorie. eſt tū̄ affinis inuidie. ſ. inq̄ꝫtum diſſentit ab eo cum quo cōtendit.

Sequit᷑ videre de 4°. ſ. de rixa. Circa quam nota. ꝙ ſicut dicit glo. ad Gal. 5°. vbi rixe ponunt᷑ inter opera carnis. Rixe ſunt quādo homines ex ira ſe percutiunt. ⁊ ideo rixa videtur eſſe quoddam priuatum bellum: quod

agit᷑ inter perſonas ꝑuatas:non ex aliq̄ publica auctoritate:ſed magis ex inordinata voluntate.⁊ ideo ſemꝑ eſt peccatū. ⁊in inuadēte iniuſte eſt mortale.in defendente vero ſe q̄nq̄ poteſt eſſe ſine peccato.vt ſi ſolo animo repellēdi iniuriam illatam: ⁊ cum debito moderamie ſe defendat.vnd̄ nec rixa ꝓprie dici poteſt ex parte eius. Quādoq̄ fit cū peccato:vt ſi animo vindicte:vel odij:vel etiam immoderate ſe defendat.ſed cum veniali q̄dem:q̄n animꝰ motus leuis vindicte:vel odij ſe immiſcet vel cum multum excedit moderatā defenſiōem. Cum mortali autē quādo animo effrenato inſurgit ī impugnātē ad occidēdum eum:vel grauiter ledendum. Inuadentes autem publica poteſtate nō dicuntur rixari.ſimilit᷑ inordinate ſe defendētes reſiſtēdo publice poteſtati. Eſt autē rixa filia ire vt dicit Gregl.zi.moral᷑.ꝓuer.15. ⁊.29.dr̄.Uir iracūdus ꝓuocat rixas ⁊c̄

SEquit᷑ videre de 5°.ſ. de ſeditione. hoc autem importat quādam cōtradictiōem.⁊ in hoc cōuenit cū bello:⁊ rixa.ſed differt ab eis in duobus. Primo quia illa important mutuā impugnatiōem in actu.ſed ſeditio poteſt dici: ſiue huiuſmōi impugnatio fiat in actu:ſiue ſit ꝑparatio ad talem pugnam.vnd̄.2. Cori.12.dicit glo.ꝙ ſeditiōes ſunt tumultus ad pugnam.ſ.cum aliqui ſe ꝑparant: ⁊ intentant pugnare. 2° quia bellū eſt ꝓprie ꝯtra extraneos ⁊ hoſtes quaſi multitudinis ad multitudinē. Rixa autē eſt vnius ad vnum:vel paucoꝝ ad paucos Seditio vero ꝓprie eſt inter partes multitudinis vnius:inter ſe diſſentientes.vt cū vna pars ciuitatis excitat᷑ ad tumultum cōtra aliam.differt autem a ſciſmate. q̄a ſciſma opponit᷑ ſpūali vnitati multitudīs ſcilꝫ eccliaſtice:importat tm̄ diſſenſiōem ſpūalem.Seditio vero opponit᷑ vnitati multitudinis temporali vel ſeculari. importat etiam ꝑparatiōem ad pugnam corporalem.Eſt autem ſeditio peccatū mortale ex ſuo genere.vnde.2.Cori.12. ꝓhibent᷑ ſeditiones inter illa que ſunt peccata mortalia Et tanto eſt grauius q̄to bonum cōe qd̄ impugnat᷑ per ſeditiōem eſt maius q̄ bonum ꝑuatum qd̄ impugnat᷑ per rixam.ꝑtinet autem peccatū ſeditionis ꝑmo ⁊ ꝑncipaliter ad eos qui ſeditiōem ꝓcurant: qui grauiſſime peccant. 2° ad eoꝝ ſequaces.qui vero reſiſtunt eis ꝓ defenſiōe cōis boni: non ſunt dicēdi ſeditioſi. Perturbatio vero regiminis tyrannici:cum nō ſit iuſtum:quia non ordinat᷑ ad bonum cōmune:ſed ad ꝑuatum.vt patet ꝑ pħm 3° pol᷑.⁊ 8° ethi᷑ non habet ratiōem ſeditiōis vnde laudat᷑ qui multitudinem liberat a tyrannica poteſtate:niſi forte quādo ſic inordinate perturbat᷑ regimen tyranni.ꝙ multitudo ſubiecta patit᷑ maius detrimētum ex perturbatiōe cōſequēti q̄ ex regimine tyranni. Magis autē tyrannus eſt ſeditioſus:qui in populo ſibi ſubiecto diſcordias ⁊ ſeditiōes nutrit:vt tutius dn̄ari poſſit.hoc enim eſt tyrannicū.cū ſit ordinatum ad ꝓprium bonum ꝑſidentis cū damno multitudinis. Non cōputat᷑ aūt ſeditio inter peccata capitalia:nec inter ea que oriunt᷑ ex illis.vt patet.31.° moral᷑.ꝙ cōtinent᷑ ſub diſcordia ſicut ⁊ ſciſma.

SEquit᷑ videre de 6°.ſ. de ſciſmate. Sciſma autem ſcḋm Iſid̄.li.ethi.a ſciſſione dicit᷑ animoꝝ. Sciſſio vero opponit᷑ vnitati:⁊ iō ꝓprie pctm̄ ſciſmatis ē pctm̄ ſpūale ex h̄ ꝙ quis intendit ſe ſeparare ab vnitate quam charitas facit ⁊ ideo ꝓprie ſciſmatici dicunt᷑:qui ſponte ⁊ ꝓpria intentiōe ſe ſeparāt ab vnitate eccleſie:que eſt vnitas ꝑncipalis.Unde ſciſma a canoniſtis deſcribit᷑:ꝙ eſt illicitꝰ ab vnitate vel cōmunitate diſceſſus.24.q.1. ſciſma.Unitas autem eccleſie attendit᷑ in duobus.ſ.in cōnexiōe membroꝝ eccleſie ad inuicem.ſiue cōmunicatiōe.⁊ ordinatione omniū membroꝝ eccl̄ie ad vnū caput ſcilꝫ Chriſtum.cuius vicarius eſt papa.⁊ ideo ſciſmatici dicunt᷑:qui ſubeſſe renuūt pape:⁊ hoc cum quadam rebelliōe ſcilꝫ cum pertinaciter ꝑcepta eius cōtemnunt:⁊ eius iudicium ſubire refugiunt. ⁊ etiam illi qui membris eius cōmunicare nolunt. Differt autem ſciſma ab hereſi: quia hereſis ꝓprie opponit᷑ fidei. ſciſma autem vnitati eccliaſtice charitatis. vnd̄ ſunt diuerſa vitia.Et poteſt etiam dici ꝙ differunt ſicut ſpecies ⁊ genus.quia omnis hereticus eſt ſciſmaticus: ⁊ non ecōuerſo.niſi ſciſma durauerit. quia tunc in hereſim incidit.In fine enim ſibi confingit hereſim vt recte videat᷑ ab eccleſia receſſiſſe.vt dicit Hierony.24.q.3.inter hereſim ⁊ ſciſma.vnde infidelitas vel hereſis eſt grauius peccatū ſciſmate in genere ſuo. quia illa eſt contra deum ſcḋm ꝙ eſt in ſe veritas prima. Hoc autem eſt

cōtra ecclie vnitatem:que eſt minus bo/
num deo.vnde hereſis primū locuȝ tenet
in penis.zz.q.7.quid in omibus. Poſſet
tamē cōtingere ꝙ aliquis ſciſmatic⁹ pec/
caret grauius ꝙ̃ aliquis infidelis:vel ꝓ/
pter maiorē cōtemptum:vel ꝓpter maius
piculum qđ inducit:vel aliud huiuſmōi.
Hiero:tamē videt̃ ſentire ꝙ ſciſma ſit gra
uius peccatū hereſi:⁊ omi alio peccato.qꝛ
deus ipſum grauius punit: ſicut patet p̄ci
pue in Chore Dathan ⁊ Abiron:quos
viuos terra abſorbuit. Nume.16°.⁊.zz.q.
i. non afferamus. Ad qđ dici poteſt ꝙ
ſciſma exquo eſt radicatum ⁊ firmatū ha
bet hereſim annexam. vnde peccat cōtra
illum articulū fidei.Unam ſanctā catho/
licam ecclíam. ⁊ ſic eſt idem crimem qđ
hereſis ⁊ pena equalis.vel forte illi de q/
bus dicit Hiero.cōmiſerunt ſciſma ex ma
iori cōtumacia:⁊ cōtemptu ꝙ̃ alij idola/
triam:ꝓpter quod magis peccauerūt. ⁊ iō
grauius puniti fuerunt. Puniunt̃ autēȝ
ſciſmatici ⁊ a deo.vt p̄tactum eſt.⁊ ab ho
mine iudice.ſ.ſpūali per excōicatiōem. Et
ſi non reſipuerint:deponunt̃.di.zz.in no
mine dñi.Et ſi non poſſunt aliter deſtrui:
inuocandum eſt brachium ſeculare.ii.q.
i.petimus. Puniunt̃ etiam pecunialit̃.zz
q.7.ꝙ autem.Quid autem iuris ſit de or/
dinatis a p̄latis ſciſmaticis:vide.j.tracta
tu de ſacramento ordinis. ti.a quo habēt
ordines cōferri. Quid etiam iuris ſit de
alienatiōibus factis a ſciſmaticis.vide.j.
tractatu de ſacramēto ordinis.ti.de cauſiſ
⁊ forma alienandi res temporales ecclia
rum. Sciſmaticus autem volens redire
ad vnitatem ecclie: cum omē ſciſma vix:
aut nunꝙ̃ ſit ſine hereſi:ſciſma debet ab/
iurare:⁊ ad mādatum ecclie ſatiſfacere:⁊
recipi cum manus impoſitiōe:vt accipiat
ſanctū ſpūm qui extra eccliaȝ nō eſt:nec
dari poteſt.z4.q.i.omnes. Si autem re/
cōciliatus dicat ſecum circa ordinem mi
ſericordit̃ diſpēſatum ꝓbare habet:⁊ ꝙ
ab eo qui pōt diſpēſa.ie.ex̄ co.c.vlti.

SEquit̃ videre de 7°.ſ. de bello. de
hoc autem habitum eſt.ſ̄.li.i.ti.de
bellis. Nihilominꝰ tñ p̄ter ea que
dicta ſunt ibi poſſunt hic plura queri.ſcȝ
vtrū bellare ſemꝑ ſit peccatum. Rñdeo
ꝙ non. Nam bellare iuſte ſm legem diui
nam eſt licitum.⁊ etiam regibus ⁊ p̄ncipi
bus terre p̄ceptum.ſm ꝙ dicit Auguſti.
ad Bonifaciū comitem ſuper illud pſal.
Et nunc reges intelligite ⁊c. Quō inquit
reges ſeruiunt in timore:niſi ea que ꝯtra
dei iuſſa ſunt:religioſa ſeueritate ꝓhiben/
do:atꝙ plectendo.alit̃ enim ſeruit rex:qa
homo.alit̃ quia rex.quia homo eſt:ſeruit
deo viuendo fideliter.quia rex eſt:pugnā
do ſm legem iuſticie viriliter. Bellare au
tem iniuſte illicitum eſt ⁊ ꝓhibitum ſm
ꝙ oſtendit̃ Baruth.z°.vbi dicit̃ de gigā
tibus:qui ab initio fuerūt ſtatura magni
ſcientes bellum.non hos elegit deus ⁊c.
Ad maiorē ergo euidētiam ſciēduȝ ꝙ
ad hoc ꝙ aliquod bellum ſit iuſtum 4^or
requirunt̃. Primo auctoritas p̄ncipis
cuius mandato eſt bellum gerēdum.zz.
q.z.c.i. vnde ⁊ pricipibus dicit̃ in pſal.
Eripite paupe.⁊ ege.de ma.pecca.liberate
z° cauſa iuſta.vt illi ſcilȝ qui impugnā
tur:ꝓpter aliquam culpaȝ impugnatiōeȝ
mereant̃.zz.q.z.dñs.vnde Auguſ.in li.
8z.queſtionū. Juſta bella ſolent diffiniri:
que vlciſcunt̃ iniurias.ſic gens vel ciui/
tas plectenda eſt:que vel iudicare negle/
xerit quod a ſuis improbe factum eſt.vel
reddere quod ꝑ iniuriam ablatum eſt.
Sunt autē iuſte cauſe plures.ſ.maloꝝ co
hertio bonoꝝ ſubleuatio. zz.q.i. apud.
Rerū ablatarū repetitio. Iniurie a ſe vel
ab alijs ꝓpulſatio.zz.q.z.c.i.⁊.c.dñs. Pa
trie defenſio. Infirmoꝝ ꝓtectio. zz.q.z.
fortitudo. z° requirit̃ vt intentio bellā
tium ſit recta.zz.q.i. quid culpat̃. ⁊. ca°
apud.vbi dicit Auguſt. li. de verbis dñi.
Apud veros dei cultores etiam bella per/
petrata ſunt qui non cupiditate aut cru/
delitate:ſed pacis ſtudio gerunt vt mali
coherceant̃ ⁊ boni ſubleuent̃. 4° req/
rit̃ modeſtia.⁊ hec cōſiſtit in duobꝰ. Pri
mo vt tantū accipiat quod ſibi reputet ſa
tiſfactum:⁊ non vltra. Miles eni habēs
cōtra aliquem iuſtuȝ bellum ſuū facit lici
te: quicquid capit ab hoſte: vel ab ad/
iutoribus eius: ſiue ſubditis: ſiue alijs:
donec ſibi ſit ſatiſfactum ſm ſuam cōſcīē/
tiam:de omi damno dato:⁊ labore:⁊ ope
ris:tam ſuis ꝙ̃ hominū ſuorū.vel donec
hoſtis ius offerat:⁊ ſatiſfacere velit.vltra
hoc autem nihil accipere debet:niſi ꝓpter
immanitatem criminis priuari meruerit
omnibus bonis: vt propter hereſim vel
crimen leſe maieſtatis.ſm Ray. ⁊ Hoſ.
Secūdo conſiſtit in hoc vt non ledat
eos qui in nullo preſtant aduerſarijs ſu/
is auxilium:vel fauorem. Mouens.n.in/

ſtum bellum pōt non tñ aduerſariuꝫ:ſed
etiam vaſallos ⁊ ſubditos eius: ⁊ com-
plices ledere.extra de offi.delega.ca°.i.
Alij dicunt ꝙ nō poteſt res ꝑdictorū ca-
pere:vel perſonas:niſi q̄diu pugnant cō
tra eum:niſi forte de rebus illorū:vel edi-
ficijs lederet̃.hec Hoſti.ex̄ de reſti.ſpo.oli
Si aliquod hoꝝ deſit:eſt iniuſtum belluꝫ
Si tamē hec oīa deſint:⁊ tñ pro rebus
repetendis quis bellet nō tenet̃ reſtituere
niſi illud qđ abſtulit vltra illud quod ha-
buit ille de ſuo. Sed obijcit̃ cōtra predi
cta illud Math.26°. Omis qui acceperit
gladium gladio peribit. Rñdeo vt dicit
Auguſ.li° 2° cōtra manicheos. Ille acci-
pit gladium qui nulla ſuperiori:aut legiti
ma poteſtate iubente vel cōcedēte in ſan-
guinem alicuius armat̃.qui vero ex aucto-
ritate ꝑncipis vel iudicis ſi ſit pſona ꝑua
ta.vel ex zelo iuſticie imperiali q̄ſi ex au-
ctoritate dei. ſi ſit perſona publica:gladio
vtit̃.non ipſe gladium accipit:ſed ab alio
ſibi cōmiſſo vtit̃.vnde ei pena non debet̃
Nec tñ illi q etiam cum pctō gladio vtun
tur:ſemp gladio occidūt̃.ſed ipſi ſemp ſuo
gladio peunt. quia ꝓ pctō gladij eterna-
liter puniunt̃:niſi eos peniteat. Obijci
tur iterū illud Math.5°. Ego aūt dico vo
bis nō reſiſtere malo. Rñdeo ꝙ hi⁹ precep
ta:vt dicit Auguſ.li.de ſer.do. in monte.
ſemp ſunt ſeruāda in ꝑparatiōe animi.vt
ſ.homo ſemp ſit parat⁹ nō reſiſtere:vel ſe
nō defendere:ſi opus fuerit. Sed qñq; tñ
aliter agēdum eſt ꝓpter cōe bonum: ⁊ eti
eoꝝ cum qbus pugnat̃.quia vt dic̄ Au-
guſti.in epl'a ad Marcellinū. Cui licentia
iniqtatis eripit̃:vtiliter vincit̃. Utrū iu
ſte bellans poſſit homīes cape:⁊ reb⁹ ſpo
liare. Rñdeo bellum aut iuſtū eſt ſimplici
ter.aut ex cā.ſi ſimpliciter:puta ex edicto
ꝑncipis:liberi homīes capti fiūt ſerui ca-
pientiū.⁊ in dñiuꝫ eoꝝ tranſeūt res occu
pate.ff.de capti.⁊ poſtli.reuer.l.hoſtes. Et
tunc peccat ſeruus ſi a dño receſſerit. 23.
q.5.dicat.vnde res feudales in bello ca-
pte:erunt occupantis.ſaluo tñ iure dñi in
nocentis.ex̄ de here.l.excōicamus.Si vero
ſit iuſtum ex cā.puta quia fit ad defenſio
nem:⁊ ꝑſecutiōem iuris:tunc aut bellās
habet iuriſdictiōeꝫ ſup illos qbus mouet
bellum.aut nō.ſi ſic:quia.ſ.ſubditi ſūt re-
belles.tunc pōt res eoꝝ inuadē ⁊ ſuas fa
cere.ff.de le.3°.l.i.Si autē non habet iuriſ-
dictiōem iuſte tñ pugnat.quia alius inua
dit eum.vim vi repellere pōt:⁊ hominem
ꝑcutere:cum moderamīe inculpate tutele.
Non licet autem ei pſonam vel bona ei⁹
capere vel detinere:ſed res ſibi ablatas po
teſt vendicare.ff.de rei ven.l.in rem actio
hec Hoſtieñ.extra de iur.iuran. ſicut. Si
autem res eius ſint diſtracte ⁊ ipſe loco ea
rum tantūdem de rebus illius abſtulit:re
ſtituere non tenet̃. Debet tamen peniten-
tia ſibi imponi ꝓ rapina. ſicut dicit̃ de il-
lo qui furatus eſt.io.lib.ei qui debebat ſi
bi.io. Utrū clericis ⁊ epiſcopis liceat fa
cere bella. Rñdeo ꝙ nō.ſciłꝫ bella illa
que ad ſanguinis effuſiōem ordinantur.
qnimo potius debēt eſſe parati ꝓpriuꝫ ſan
guinem effundere ꝓ Chriſto:vt opere imi
tent̃:quod gerunt miniſterio ſciłꝫ altaris
in quo ſub ſacramento repreſentat̃ Chri
ſti paſſio. Et ideo ſtatutum eſt vt effundē
tes ſanguinem:etiam ſine peccato ſint ir-
regulares.nulli autem alicui officio depu-
tato licet illud per qđ redditur indignus
illo officio.hinc dicit̃ Petro in pſona epi
ſcoporū ⁊ clericoꝝ Math.26°. Mitte gla
dium tuum in vaginam. ac ſi aperte di-
cat. Hactenus tibi tuiſq; ꝑdeceſſoribus in
imicos dei corporali gladio licuit pſequi.
de cetero autem i exemplum patientie gla
dium in vaginam cōuerte.23.q.8.ca°.i.⁊
ca° clerici.⁊ ca° ſeqnēti. Poſſunt tamē ꝑ-
lati ⁊ clerici ex auctoritate ſuperioris bel
lis intereſſe:non vt manu ꝓpria pugnēt.
ſed vt iuſte pugnantib⁹ ſpiritualit̃ ſubue
niant:ſuis exhortatiōibus:abſolutiōibus
⁊ huiuſmōi ſpūalibus ſubuentiōibus.
Poſſunt etiam diſponere ⁊ inducere ali-
os ad bellandum iuſta bella.non eniꝫ in
terdicit̃ eis bellare:quia ſit peccatum.ſed
quia non cōuenit eis tale exercitium. 23.
q.8.hortatu. In perſona vero ꝓpria de-
bent vti armis ſpūalib⁹ ſm illud.2.Cor.
io. Arma militie noſtre non ſunt carna-
lia:ſed ſpūalia.que qdem ſūt ſalubres ad
monitiōes:deuote oratiōes cōtra pertina
ces:ſentētia excōmunicatiōis. Ad hāc
etiam queſtiōem valent ea que dicta ſūt
libro ꝑmo titulo de homicidio.qōne.vtrū
liceat cleric malefícos occidere. De hac
materia Hoſtieñ.extra de ſum.trini.ſuper
decre. Innoc.xp̄i dilectio.⁊ modo habe-
tur in 6°. poſitis ſuper hoc diuerſorum
ſententijs in fine ſententiam ſuaꝫ ponens
dicit ꝙ clerici habentes iuriſdictionem
temporalem indiſtincte pñt arma ſumere

pro sua: ⁊ suorum defensione. quia hec omnia iura pmittunt. ⁊ probat'. 23.q.i. noli. ⁊.q.ii.c.quicūqȝ.§.2.bis ita.vsqȝ ad .§.in registro. Si vo temporalē iuriſdictionem nō habēt.tene qd notauit Jo. ⁊ alij ſupdicti.ſcilȝ ꝙ talibus non licet ſumere arma in ꝓpria perſona:niſi ad defenſiōeȝ ſui.vel niſi hortando.vt.23.q.fina.§.ecce.hec Hoſtieñ. Utrū liceat vti inſidijs in bellis. Rndeo ꝙ ſic.aliquo mō in bellis iuſtis. Inſidie.n. ordinant' ad fallendum hoſtes. Dupliciᷣ aūt poteſt quis ex dicto vel facto alterius falli. Uno mō ex hoc ꝙ dicit' ei falſum: vel non ſeruatur ei pmiſſum. ⁊ hoc nūqȝ licet. vnde hoc modo nullus debet fallere hoſtes. Sunt autē qdam iura bellorū: ⁊ federa eti inter ipos hoſtes ſeruanda. vt dicit Amb'. li. de offi.
Alio mō ex eo ꝙ non aperit' ei ꝓpoſitū hoc autem nō ſemp tenet' hō facere. Uñ Dñs iuſſit Joſue inſidias ponere habitatoribus Hay. vt habet' Joſue.8.º Et huiuſmōi inſidie nō dicunt' ꝓprie fraudes.nec repugnāt iuſticie:nec voluntati ordinate Eſſet.n.inordinata voluntas: ſi qs vellet ſibi nihil ab alijs occultari. Utrū in feſtis liceat bellare. Rndeo. obſeruatio feſtorū:nō impedit ea que ordinant' ad hominū ſalutem: etiam corporalē. Uñ Dñs arguit iudeos Jo.7.º dicens. Mihi indignamini: quia totum hominem ſalnū feci in ſabbato. multomagis autē eſt cōſeruāda ſalus reipublice: qȝ ſalus corpalis vnius hoīs. Et ideo ꝓ tuitiōe reipublice fidelium licet iuſta bella exercere in diebus feſtiuis. ſi tamē hoc neceſſitas poſcit. alˢ non.23.q.8.ſi nulla.

De miſericordia.ti.65.

DEinde cōſiderādum eſt de miſericordia. huic ꝓprie opponit' inuidia. ut dictum eſt.ſ. Dicitur autem miſericordia. quia habetur miſericordia ſup alterius miſeria. Uñ dicit Auguſti.9.de ciui.dei. Miſericordia eſt aliene miſerie in corde noſtro cōpaſſio qua ſi poſſumus: ſubuenire cogimur. Unde miſericordia non eſt ad ſe: niſi ſimilitudinarie. ſicut ⁊ iuſticia ſm ꝙ in homine cōſiderant' partes diuerſe. vt dicit' 5.º ethi. Et ſm hoc dicitur Eccl.30. Miſerere anime tue placens deo. Eſt auteȝ miſericordia potiſſima inter omēs virtutes ad primū pertinētes. ſicē eſt etiam actus potioris. ſupplere enim defectus alicuius: inqētum huiuſmōi eſt ſuperiori ⁊ melioris Unde ſuper illud.i.Thim.4.º Pietas ad omīa vtilis eſt. dicit glo. Ambri. Summa diſcipline xpiane in miſericordia ⁊ pietate eſt. Et loquit' quātum ad opera exteriora. Interior tamē affectio charitatis que deo cōiungit dilectiōi ⁊ miſericordie in ꝓximos prefer'.

De beneficentia.ti.66.

POſtea cōſiderādum eſt de exterioribus actibus vel effectibus charitatis. Et primo de beneficentia. 2º cōſiderandum eſſet de elemoſyna: que eſt quedam pars beneficentie. ſed de ipa dicetur.j. liº ſ.ti.26.º 3º de correctiōe fraterna: que eſt quedam elemoſyna. 4º de offenſione ⁊ ſcandalo: que opponunt' beneficentie ⁊ correctiōi. De beneficentia autem ſatis dictum eſt titulo de charitate. arti.3.⁊.4.
Ad pſens autem nota ꝙ benefaciendum eſt omnibus ſm illud Gal. vlti. Duȝ tempus habemus operemur bonum ad omnes. cum beneficentia ſit effectus charitatis que ſe extendit ad omēs. Et ſi omnibus nō poſſumus benefacere in ſpeciali. nullus tamē eſt de quo non poſſit caſus occurrere: in quo oporteat in ſpeciali ſibi bene facere. Et ideo charitas requirit vt homo: ⁊ ſi nō actu benefaciat: habeat tamen in animo ſuo vt cuiqȝ benefaceret: ſi loci ⁊ temporis oportunitas adeſſet. Aliquibus tamen: vt excōmunicatis: ⁊ hoſtibus reipublice: potius ſunt ſubtrahenda beneficia: inquātum per hoc arceantur a culpa. Si tamen neceſſitas immineret eis ſubueniēdum eſſet: nō tamen debito. ne natura deficeret niſi ſm ordinem iuſticie paterent'. Lȝ autem omnibus ſit benefaciendum pro loco ⁊ tempore: magis tamen ceteris paribus nobis magis cōiunctis. Gratia enim ⁊ virtutes ordinem imitant' nature quem inſtituit deus. Eſt autem talis ordo nature: vt quodlibet agens naturale per prius magis diffundat actiōem ſuā ad ꝓpinquiora ſibi ſicut ignis magis calefacit ꝓpinquiora. Et ideo debemus eſſe magis benefici propinquioribus nobis. Propinqtas tamen vnius hominis ad alium attendi poteſt:

ẜm diuerſa in qbus ꝯmunicãt homines
ad inuicem. vt cõſanguinei in nãli ꝯiun-
ctiõe. cõciues in ciuili. fideles in ſpũali. ⁊
ſic de alijs. Et ẜm diuerſas ꝯiunctiões ſi-
bi diuerſimode diuerſa bñficia ſũt diſpen
ſanda. hoc tñ põt variari ẜm diuerſitatẽ
locoꝝ ⁊ tpm ⁊ negocioꝝ.

De correctiõe fraterna. ti. 67.

Poſtea cõſiderãdum eſt de cor-
rectiõe fraterna. Et p̃mo cuiuſ
virtutis actus eſt correctio fra
terna. 2° quid eſt fraterna cor
rectio. 3° vtrũ ⁊ quõ ſit aliquis corripien
dus. 4° de obligatiõe p̃cepti de correctiõe
fraterna. 5° vtrũ p̃ceptum illud Math. 18
Si peccauerit in te frater tuus: vade ⁊ cor
ripe ⁊c. intelligi debeat tñ de peccãte occul
te. 6° de ordine fraterne correctiõis. 7° de te
ſtium adductiõe. 8° vtrũ frater qui lucra-
tus eſt frẽm: corripiẽdo eum inter ſe ⁊ ipꝫ
ſolum: teneat̃ plato p̃cipienti per obedien
tiam reuelare peccatũ correptuꝫ. Circa
p̃muꝫ ſciẽdum eſt: ꝙ duplex eſt correptio
delinquẽtis. Una que adhibet remedium
peccato inq̃tum eſt q̊ddam malum ipſius
peccantis. Et hec eſt ꝓprie correctio frater
na: que ordinat̃ ad emendatiõem delin-
quẽtis. remouere autẽ malũ alicuius eiuſ
dem rationis eſt: ⁊ bonum eius ꝓcurare.
Procurare autẽ fratris bonum pertinet ad
charitatem: per quam volum⁹: ⁊ opamur
bonum amico. vnde ⁊ correctio fraterna
actus eſt charitatis. quia p eam repellim⁹
malum fratris. ſ. peccatũ. cuius remotio p
tinet ad charitatem: magis q̃ꝫ etiaꝫ remo
tio exterioris damni: vel etiam corporalis
nocumẽti. Alia võ correctio que adhibet
remedium peccati delinquẽtis. ẜm ꝙ eſt ĩ
malum aliorũ: ⁊ p̃cipue in nocumentum
ꝯmunis boni. ⁊ talis correctio eſt actus
iuſticie: cuius eſt ſeruare rectitudinẽ iuſti
cie vnius ad alium.

Circa 2ᵐ ſciẽdum ꝙ ſicut ex ver-
bis Dñi: ⁊ ſanctoꝝ colligit̃ fra
terna correctio eſt admonitio fra
tris: de emẽdatiõe peccatoꝝ ex fraterna
charitate ꝓcedens. Ad cuius euidentiaꝫ
ſciendum: ꝙ corripere frẽm: eſt cor eius de
malo ad bonum rapere. rapi autem dicũ-
tur: que cito ⁊ q̃ſi ſubito auferunt̃. Unde
⁊ ſyllaba corripi dicit̃ que raptim ⁊ q̃ſi
ſubito ꝓnunciat̃. Cito autẽ frater de ma
lo ad bonum transfert̃ dupliciẗ. Primo
cum turpitudo peccati ſibi: ⁊ pulchritudo
vel honeſtas boni oſtendunt̃. 2° cum
pena inflicta ſentit̃: vel infligenda timet̃.
Et ẜm hoc duplex eſt correctio. vna ẽ fra
terna ĩ qua bonũ fratri perſuadet̃: a quo-
cunq̃ꝫ. Et turpitudo peccati: vel pulchritu
do boni dimiſſi oſtendit̃. Alia eſt poteſta
tiua: in qua pena infligenda ꝯminat̃: vel
iam infligit̃ vt de peccato ad ſtatuꝫ bonũ
correptus reuertat̃. Et hec eſt prelatorũ.
P̃ma diffinit̃ hic: ⁊ non 2ᵃ. Et nota. ꝙ
cum dicit̃ correptio fraterna eſt admoni
tio fratris. Nomie fratris intelligit̃ omis
homo peccator. ſiue inferior. ſiue par. ſiue
ſuperior. Omẽs enĩ fratres ſum⁹ in Chri-
ſto. poti⁹ tamẽ ponit̃ nomen fratris q̃ꝫ ho
minis vel peccatoris. quia frater eſt nomẽ
amoris ⁊ charitatis ⁊ huiuſmõi. Hec aũt
correptio fit vl' fieri debet ex fraterna cha
ritate. vnde Aug͡l. de verbis dñi. ſup Ma
theũ 6°. Debem⁹ amãdo corripe: nõ nocẽ-
di cupiditate: ẜ ſtudio corrigẽdi. Ad h̃
nota ꝙ corripe interpretat̃. i. ſimul rape:
vel cor rapere. Non tãſfert̃ autem nec ſu
mit̃ in hac mã rapere ẜm ꝙ ſonat in vio
lentiam. ſed ẜm ꝙ dicit feſtinatiõem: q̃ſi
ſubito de malo ad bonũ tranſlatiõem.
Audito. n. a corripiẽte q̃ꝫ turpe: q̃ꝫ dãno-
ſum: q̃ꝫ puniẽdum ſit peccatũ cõmiſſum.
⁊ q̃ꝫtum ſit bonũ dimiſſũ merito raptim:
⁊ feſtinãter dꝫ peccator pctm̃ dimittere: ⁊
ad virtutem redire.

Circa 3ᵐ queruntur plura. ſ. vtꝝ ali
qs ſit corripiẽdus. Et ſic ẜm illõ
Math. 18°. Si pec. in te fra. tu⁹ ⁊c.
Eſt autẽ frater corripiẽdus q̃druplici de
cã ẜm Auguſt͡l. li. de cor. ⁊ gr̃a. Primo vt
peccatum ſuum ⁊ ſe ꝯgnoſcat. ꝓuerb. 29°.
Uirga ⁊ correptio tribuũt ſapiẽtiam. 2°
vt de peccato ꝯgnito dolorem: pudorem:
⁊ timorem habeat. 3° vt peccator ſe de-
formem ex peccato videns: reformatiõeꝫ
deſideret: ⁊ deum oret ne in tali feditate p
maneat. 4° vt ſi corripiens correpto nõ
proficiat. tamen corripere ſibi valet: vt
peccatũ effugiat: ⁊ meritum ſibi acquirat
vñ. 22. moral'. 2. c. dicit Greg͡l. Charitat͡l
zelus mala: que corrigere non valet: increpare
nõ deſinat ne ſe p̃ticipẽ delinquẽtiuꝫ
ex ꝯſenſu taciturnitat͡l adijciat. Et Aug͡l.
li. de cor. ⁊ gr̃a dic̃. Sine deſpatiõe corripi
am⁹. qꝛ ſi fili⁹ ẽ pacis quẽ corripim⁹: requi
ſcet ſup eũ pax nr̃a. ſin aũt ad nos reuertet̃

Sed obijcit᷑.quia ꝓuer.9º. dicit᷑. Qui
arguit impiū ipſe ſibi maculā generat. No
li arguere deriſorem ne oderit te.ġ pecca/
tor nō eſt corripiēdus. Rñdeo Salomō
loquit᷑ in cāu non abſolute ſm Gregl.8º
moral᷑.c.5º. vbi exponit illud verbuꝫ. Qñ
n.pctōr vel deriſor credit᷑ ꝓbabilit᷑ ex cor
rectiōe peior futurus:tunc nō eſt corripi
endus.vt dicit ibidem. Alr.n. qñ ſperat᷑
correctio:eſt corripiēdus.In caſu etiā ali
quo qñ non ſperat᷑ correctio:corripit᷑ tñ
ne ꝓcedat plus in malo.Unde Augl.de
cor.⁊ gratia.Si aliqñ timore nō corripia
mus:ne aliquis pereat.cur etiam timore
nō corripiamus ne aliqs inde plus pere/
at. Utrꝫ correptio fraterna ſit dure vel
leniter facienda. Rñdeo.lꝫ hic ſit diffici
le certam ⁊ vnā legem de corripiēdo da/
re.quia lex non pōt dari de particularibꝰ
in ꝑticulari. vt habet᷑ 5º ethiꝝ. correptio
aūt eſt actuū ſingulariū.ſ.peccatorꝫ.Pōt
tñ diſtingui ex parte pctōꝝ.quia qñ pec
catū fit ex ignorātia ⁊ infirmitate:tūc de
bemꝰ corripere lenit᷑ ⁊ moderate.Gal᷑.6º.
Frēs:ſi ꝑoccupatus fuēit aliqs in delicto
vos q ſpūales eſtis inſtruite hiꝰ in ſpiritu
lenitatis.Qñ vō fit pctm̄ ex paſſiōe ⁊ ſuꝑ
inducta mala cōſuetudine:tūc eſt corripi
endū partim lenit᷑:partim dure. vt dicit᷑
ethiꝝ 3º. Juuenis paſſionū ſecutor:non ſo
lum ꝑſuaſiōibus ⁊ monitiōibus corripi/
endus eſt:ſed etiam obprobrijs ⁊ cōtume
lijs frequēter indiget.ꝓpter qꝺ Hely:qui
filios ſuos iuuenes tales leniter corripuit
⁊ non dure:dicit᷑ eos non corripuiſſe.Qꝛ
aūt leniter corripuerit habet᷑ .i. Regl. 2º.
Qñ autē pctm̄ fit ex ꝓteruitate:malicia:
⁊ certa deliberatiōe:tunc corripiēdum eſt
auctētice ⁊ dure. vnde Gregl. in paſtorl.
Nōnulla peccata ſunt vehemēter increpā
da.vt cum culpa ab auctore nō ꝯgnoſca
tur:quāti ſit ponderl.:ab increpantis ore
ſentiat᷑.Ex parte etiam corripiētiū diſtin
gue.quia illi qui corripiūt aut ſunt ꝑlati.
aut ſubditi.Si ſubditi.aut ſunt iuuenes.⁊
hi corripe vel monere debent humilit᷑.Si
autē ſunt ſenes:corripiant iuuenes mode
rate ⁊ mature.alios autē.ſ.cōſeniores re
uerēter:⁊ ꝑlatos humilit᷑. Si autē ſūt ꝑla
ti corripiant ſeniores obſecrādo.iuuenes
ꝑſuadendo.i.Thim̄.5º.Seniorem ne incre
paueris.ſed obſecra vt pr̄em. iuuenes vt
fratres.Hoc dico cōſiderādo cōditiones
corripiētium:nō ꝯditiōes als peccantiū.

quia quo ad hiꝰ vix breuis ⁊ cōis regula
poterit inueniri.Quia vt̄ generoſus ē ani
mus hominis. ⁊ ideo melius ducit᷑ qꝫ tra/
hat᷑ ſm Senecā.Dico ꝙ correptiōi du/
re ſemꝑ miſcēdum eſt aliquid blandiciei.
ſaltem vt videat᷑ correptio fieri ex cōpaſſi
one.vnde Señ. i ꝓuer.Semꝑ obiurgati
oni aliqd blandiciei admiſce. Qꝺ aūt di
cit apl᷑s ad Titum 2. Precipe doce cum
omi imperio.exponens Gregl.moral᷑. 23º.
c.2i.dicit ꝙ Apl᷑s h̄ dicens.ſ.Precipe ⁊c̄.
non dñatiōem potentie:ſed auctātē ſua/
det vite.cum imperio qꝑpe ſuadet᷑ ꝙ ꝑus
agit᷑ qꝫ dicat᷑. Nam doctrina ſubtrahit
fiduciam qñ cōſcia impedit linguā Gual᷑

Sequit᷑ videre de 4º.ſ.de obligati/
ōne ꝑcepti de correptiōe fraterna
Et circa hoc querunt᷑ plura.ſcꝫ
vtrꝫ illud Math.i8. Si peccauēit in te fr̄
tuus:vade ⁊ cor.⁊c̄.ſit ꝑceptum vel cōſi/
lium.Rñdeo ſm Gual᷑.in queſtiōibꝰ di/
ſputatis. Corripe fr̄em nō oportet niſi de
peccato.ſm illud Math.i8º.Si pec.in te fr̄
⁊c̄.Pctm̄ aūt eſt duplex.ſ. veniale ⁊ mor
tale.correptio aūt fit ad lucrādum fratrē
amiſſum ꝑ pctm̄.Unde Math.i8º. Si au
dierit te lucratus eris.f.m. non amittitur
fratris aīa niſi per pctm̄ mortale.pꝫ ergo
ꝙ corripere fr̄em eſt ꝑceptū qñ peccat mor
taliter.Et ſic dicit᷑ Eccl.i7º.Unicuiqꝫ mā/
dauit deus de ꝓximo ſuo.Eſt autē cōſiliū
quādo peccat venialit᷑.⁊ hoc videt᷑ dicē
Augl.li.de ſer.do.dicens.Audiuimus ad
monentē ⁊ magna cura ꝑcipiētēꝫ.ſi pec.
in te fra.tu.va.⁊ corri.ipm̄. Jta ꝙ admo
nitio intelligat᷑ de pctō veniali.nō de mor
tali.hec Gual᷑.glo. etiam ſuꝑ ꝑdictū vbū
dicit.ita peccat qui fr̄em ſuum videt ⁊ ta/
cet:ſicut qui peccanti nō indulget.hec glo
ſed ꝑceptum eſt peccanti indulgere. ġ ꝑce
ptum eſt fratrem corripe. Sed obijcit᷑.
quia Augl.i. de trini.c.io. dicit. Aliqñ a
corripiēdis fratribus deſiſtūt homies:vel
ꝓpter laborem:vel ꝓpter verecūdiam:vel
ꝓpter vitatiōem nocumēti tꝑalis quāuis
diſpliceat eis malum corū.Nec tamē inci
dunt in illam damnatiōem q̄ poſt hanc
vitā talibus preparat᷑.ſed ſi correptio fra
terna eſſet ꝑceptum deſiſtētes ab ea ꝓpter
vitandū incōmodū tꝑale incurrerēt dam
natiōis demeritū.ġ talis correptio ſub pre
cepto non eſt. Rñdeo ſm Richarl.4. di.
i9.q.2.ar.i.c.iᵒ.ꝙ deſiſtere a correptione
fraterna ꝓpoteſt cōtingere tripliciter.

Uno modo meritorie.ſ. quando ho/
mo deſiſtit corripere. quia tempus non
eſt:nec locus. Alio mō pernitioſe.qn̄
ſcilꝫ homo ꝓbabiliter ſperat:⁊ credit ꝙ
poſſit ſuo verbo fratrem a pctō retrahe/
re:⁊ hoc omittit facere ꝓpter aliqḋ com
modū temporale.tunc enim ꝑuertit ordi
nem charitatis.plus diligens bonū tem/
porale:q̄ꝫ animā ꝓximi:⁊ honorem dei.
Tertio mō poteſt hoc omitti:ita ꝙ h
omiſſio non ſit peccatū:niſi veniale. qn̄
ſcꝫ ꝓpter aliquod temporale ꝯmodum
habēdum:vel incōmodum vitandum.
efficit̄ homo tardior vel minus diligēs
circa proximoꝝ correptiōem. Non tam̄
intū̄ quin ſi cōſtaret ſibi:ꝙ ipſum poſſet
a peccato mortali retrahere:hoc nō omit
teret ꝓpter incōmoduꝫ temporale. Et
hoc ꝫ° modo intelligit̄ auctas Auguſ.
Utrū corripere alium ſit omibus pre/
ceptum. Rndeo.notauit Jo.z.q.i.ſi pec
cauerit in te.ꝙ opi.dicētium:ꝙ omēs te
nent̄ ad p̄ceptum de correptiōe frater/
na dura eſt:⁊ teneri non debet:eo ꝙ cō/
ſtituit omēs trāſgreſſores. Et ideo dicit
ꝙ mandatū hoc extendit̄ ſolum ad eos
qui ſunt in gradu vel magiſtratu cōſti/
tuti. Sed ꝯtrariū h° habet̄.z4.q.ꝫ.tam ſa
cerdotes. Ubi dicit̄ ꝙ tam ſacerdotes q̄ꝫ
reliqui fideles:omēs ſummā debent ha/
bere curam de his qui pereūt:quatenus
eoꝝ redargutiōe:aut a peccatis corrigā/
tur.aut ſi incorrigibiles appareāt ab ec/
cleſia ſeparent̄. vnde ad Eph.5°.dicitur
omibus. Nolite ꝯmunicare operib⁹ in/
fructuoſis:magis autē redarguite. Ad
illud autē quod timet Jo.⁊ dicit ꝙ eſſꝫ
p̄ceptum omibus:omēs cōſtitueret trāſ/
greſſores. Rndet Gual.ꝙ nō eſt ve/
rum.quia eſt p̄ceptuꝫ affirmatiuū ligās
tm̄ pro loco ⁊ tempore neceſſitatis.vt pa/
tebit.j. Dicēdum eſt ergo: ꝙ corripe
fratrem peccātem infligendo penam:eſt
tm̄ prelatoꝝ.ſed corripe admonēdo ad
ſui ⁊ peccati correctiōem:eſt omniū. Qḋ
patet primo ꝑ legem nālem:que dicit.
Hoc facias alijs:qḋ tibi vis fieri. Aug.
Qḋ tibi vis fieri.i. debes velle fieri. de/
bes autem velle ꝙ alius te corrigat:qn̄
peccas:vt te emendes.igit̄ ⁊ tu debes h
alij vnicuiqꝫ facere. Secūdo hoc pa/
tet per legem Moſaycā Deut.zz° Non
p̄teribis bouem:aut ouem errantem.ſed
reduces. Hoc de benignitate legis eſt ob

ſeruādum ad lr̄am. magis autem tenet̄
quilibet fratri ſuo erranti:vel peccanti:
q̄ꝫ boui.ſi ergo bouem errantem tenetur
reducere.ergo ⁊ fratrem errantem corri
pere.quod eſt ad deum reducere. Ter
tio hoc pꝫ per legem euāgelicā. Math.
18°. Nam ibi dicit̄ Si peccauerit in te fra
ter tuus. non dicit ſubditus. Et ſubdit
etiam. Lucratus eris fratrem tuū. Quia
ergo omēs ſumus fratres:oēs tenemur
inuicem corripere:quādo ꝯtingit aliquē
noſtrū peccare. Sed obijcit̄. quia
Math.18° dicitur. Si peccauerit in te ⁊c̄
Si ergo peccat in alium vel in deuꝫ:non
teneris eum corripere.ergo corripere nō
eſt omniū. Rndeo ꝙ illud Math.in te.
intelligit̄ in te ſcientem:non in te leſum
Jta ꝙ amore tui illuꝫ corripias ſꝫ Au
guſtinū. Uel dic ꝙ quicūqꝫ peccat in de/
um vel in quēcunqꝫ ꝓximum:in te pec/
cat.tum quia deus eſt caput noſtrū. tuꝫ
quia membra ſumus eiuſdem corporis
myſtici:ꝓpter quod dic̄ pſal. Particepſ
ego ſum omniū timentiū te:⁊ cuſtodien
tiū mandata tua.hec Gual. ⁊ conuenit
cum eo Richar. hoc eſt:hec ſnīa poteſt
trahi a Richar.in hac materia.
Utrū peccator teneat̄ corripere delin/
quētem. Rndeo ſm̄ Gual.aliud ē cor
ripere.aliud eſt ſine peccato corripere.ꝓ/
mum poteſt ⁊ debet peccator:peccato nō
obſtante. Nam obligatiōem corripien/
di tria faciunt: que etiā ī peccatore poſ/
ſunt eſſe. Primū eſt iniūctio p̄cepti.cor/
ripere autem Math.18. iniūgit̄ indiſtin
cte omi homi:tam iuſto q̄ꝫ peccatori.
z^m eſt ꝯgnitio peccati.peccator autem po
teſt peccatū fratris ſui ꝯgnoſcere:etiam
melius q̄ꝫ ipſe. Unde etiam in dogmate
phorum dicit̄. Neſcio qua infirmitate
impedimur:vt aliena peccata melius co
gnoſcimus q̄ꝫ noſtra. ꝫ^m eſt amor ꝓ/
ximi.lꝫ autem in peccatore nō ſit amor
charitatis reſpectu fratris peccantis. eſt
tamen in eo amor naturalis:vel amici/
tie:quo poteſt moueri:vt corripiendo ſb
ueniat illi Circa z^m principale nō:ꝙ
peccator corripiens peccātem in duob⁹
caſibus peccat:⁊ in duobus non. Pec/
cat enim cum ipſe maiora cōmittit ⁊ mi/
nora quaſi grauia reꝓhendit. vn̄ Hiero.
ſuper illud Math.7°. Quid vides feſtu
cam ⁊c̄.de his inquit loquit̄:qui cū cri/
mine mortali detinent̄ obnoxij: miora

peccata fratribus non cōcedunt. Secūdus caſus ē: quādo ſic corripiēdo peccatum ſuum palliare intendit. ⁊ i vtroq; caſu eum ſcandalizat: quātum in ſe eſt. vnde Criſ. ſuper Math. Corripe fratrem vt ſalues ipm̄: non vt ſalues te ipm̄: ſcilꝫ vt per bonam doctrinam malos actus tuos poſſis operire: ⁊ ſcientie laudem ab hominibus querere. Non peccat autē qn̄ peccatum ſuum eſt occultum: ⁊ aliū corripit ex amore naturali: vel amicitie. bonum eſt enim quod facit: ⁊ bonum intendit: nec ſcandalizat: hoc faciendo ꝓpter quod non peccat. Tertius caſus eſt quādo eſt peccator manifeſtus ⁊ corripiens alium peccantem ſimul ⁊ ingemiſcens corripit vel accuſat ſeipm̄: vnde Auguſti. 2° libro de ſermone dn̄i i monte. ⁊ de verbis dn̄i ſuper Math. ſermone. 16. Si quem vis rep̄hendere: vide an ei ſimilis ſis. ſi ſic: pariter ingemiſce. nec tamen ipm̄ tibi optes obtemperare: ſed pariter conari: mone. Sed obijcitur. quia Math. 7° ſuper illud Quid vides feſtucam ⁊c̄. dicit glo. trabes totius malicie eijciēda eſt: vt poſſis corripere. ergo cum peccator non eijciat totam maliciam: non poteſt iuſte corripere peccatorē.
Rndeo ꝙ trabes totius malicie eijcienda eſt vt poſſis corripere digne: nō vt poſſis corripere. hec Gual. Richar. aūt 4. diſ. 19. q. 2. arti. 2. c. ad p̄dictam qōnē ſic breuiter reſpōdet ſcꝫ ꝙ peccatori criminoſo manifeſto non licet fratrem corripere in publico: ꝓpter ſcandalum. Si autem peccator occultus fratrem corripiat in occulto: aut in manifeſto. ſi factū exigat. aut ſi manifeſtus corrigat in occulto: ⁊ hoc faciat humiliter: prauitatem ſuam recogitans: ⁊ ſeipſū minus reputans pro eo ꝙ non laborat a ſe remouere iniuſticiam quam rep̄hendit in alio: non peccat: ſed bene facit: ⁊ loco ⁊ tempore facere tenetur. Utrū frater non ſperans ex ſua correptiōe fratrem peccantem corrigi: ſed potius timens eum deteriorari teneat ipm̄ corripere. Et iuxta hoc queritur: cum corripere fratrē peccantem ſit p̄ceptum affirmatiuum: ⁊ huiuſmōi p̄ceptum ligat ſemper: non autem ꝓ ſemper: ſed tm̄ pro loco ⁊ tempore neceſſitatis: quādo fit locus ⁊ temp⁹ neceſſitatis corripiendi fratrem peccantem: ita ꝙ qui non corripuerit: extunc tranſgreſſor ſit. Rndeo ſcḋm Gual. ad hanc vltimam queſtiōem ꝙ tribus cōcurrentibus ex parte corripiētis: ⁊ tribus alijs ex parte fratris peccātis: trāſgreſſor eſt: qui non corripit. al's non.
Primū ex parte corripiētis eſt certa peccati ꝯgnitio. ꝓpter quod dicitur Eccl. ii Priuſq; interroges nō vituperes quēq; ⁊ cum interrogaueris: corripe iuſte. 2ᵐ eſt manſuetudo in corripiendo. quia corripiens cum ira magis ad peius prouocat q̄ corripiat. ideo dicitur in pſal. Superueniat manſuetudo: ⁊ corripiemur.
3ᵐ eſt ꝙ in alio non ſit tanta ad corripiendum aptitudo. quia ſi ipm̄ fratrem peccantem videant alij eque boni: ſicut ego vel meliores ⁊ ei forte magis familiares vel prelatus ſuus. ꝓbabiliter ſupponere poſſum: ꝙ aliquis iſtorū in quibus eſt debitum ⁊ aptitudo ad corripiēdum illum corripiat ipſum. cum dicatur ꝓuerb. 12. Quis eſt filius quē nō corripit pr̄. ⁊ 3. Reg. 20. Cuſtodi virū iuſtū qui ſi lapſus fuerit: erit anima tua pro anima ipſius. vnde non debeo creder̄ ꝙ prelatus ſu⁹ ſit immemor ſalutis ſue: qđ eſſet ſi negligeret ipm̄ corripere. Si autē certum eſſet ꝙ omēs negligerent eū corripere tunc teneretur. alijs tamen conditiōibus cōcurrentibus. Primū vero illorū trium que cōcurrunt ex parte peccātis eſt ſpes ꝓbabil' de correctiōe. q2 cū correptio ſit inſtituta ꝓpter correptiōē vt patet Math. 18. Si hoc non ſperat̄ ſꝫ peioratio timeretur: correptio non debet fieri. vt prouerb. 9. Noli arguere deriſorem ne oderit te. 2ᵐ eſt ꝙ ſuum peccatum ſit mortale nō tm̄ veniale. quia correptio p̄cipitur vt corripiens fratrē lucretur. Math. 18. Si te audierit lucratuſ eris fratrem tuum. 3ᵐ eſt ꝙ non ſit ſpes ꝙ habeat maiorem oportunitatē temporis ad corripiēdum. vnde Auguſti. i. de ciui. ii. ca°. Si ꝓpterea obiurgandis corripiendiſq; male agentibus parcit. quia tempus oportunius inquirit: non eſt occaſio cupiditatis: ſed cōſilium charitatis. Dico ergo ꝙ cum corripere ſit preceptum affirmatiuū: ideo obligat ad executiōem ſui tempore neceſſitatis. nūc autem eſt neceſſitas quādo hec ſex concurrunt ſimul: ita ꝙ ſi non ꝯcurrant lꝫ hoc precepto ligetur: non tamen ligatur ad exequēdum ideſt ad corripiendum.

ſed poteſt differre ſine peccato quouſqꝫ
hec ſimul cōcurrant.qđ dico de non p̄
lato de quo ad preſens queſtio non fuit
Per hoc etiam patet reſpōſio ad queſti
onē p̄mam que ſoluit̄ per 4ᵐ membꝛū.
dico enim ꝙ frater non tenetur coꝛripe
re fratrem quādo credit ꝓbabiliter ꝙ
ex coꝛreptiōe peioꝛ fiat.de prelato tamē
in hoc caſu alia eſt queſtio. Sed ob
ijcit̄.quia debemus imitari deum ⁊ ipſe
illuꝫ coꝛripit de quo ſcit ꝙ peioꝛ erit.vt
patet de Juda ꝓditoꝛe.ergo ⁊ nos ſimi
liter. Rn̄deo ſm̄ Auguſti deum vl' ꝓ
ximum imitari debemus in operibus mi
ſericoꝛdie ⁊ humilitat̄.⁊ huiuſmōi. non
in operibus iuſticie ⁊ excellentis poteſta
tis. Judam auteꝫ coꝛripuit lꝫ eum futu
rum peioꝛem ſciuerit.quia ex hoc plura
bona elicere ſciuit ⁊ potuit.non ſic eſt de
nobis.quia nec talis potentie nec ſciētie
ſumus.Uel dic ꝙ hoc fecit ex officio vt
prelatus.vnde ⁊ prelatus debet ex offi
cio coꝛripere eum quem ſcit peioꝛeꝫ ex
hoc futurū vt alij terreant̄ ⁊ vt alijs ca
ueatur:vt nihil ꝯmunis iuſticie omitta
tur.non ſic autem eſt de fratre reſpectu
fratris.hec Gual̄.⁊ cōuenit cū eo Guil̄.
de mara.⁊ Richarꝺ. quod poteſt haberi
a Richarꝺ.4.diſ.19.q.2.arti.1. Utrum
ex illo precepto Math.18.Si peccat in
te frater tuus ꝛc.teneat̄ inferioꝛ coꝛripe
re ſuperioꝛem. Rn̄deo p̄latus ſuperi
oꝛ eſt ex officio.pater ex beneficio. ſed ē
frater ex fide:vel ex religione:vel ſaltem
nature cōfoꝛmitate.peccatoꝛ vero poteſt
eſſe ex opere.quia ergo prelatus eſt ſup̄i
oꝛ debet ei ſubditus reuerētiam ⁊ hono
rem.quia pater debet ei amoꝛem.qꝛ fra
ter adiutoꝛium.frater enim qui adiuua
tur a fratre q̄ſi ciuitas firma.ꝓuerb.18°.
⁊ ſic debet ei coꝛreptiōem. Sed nō.ꝙ
coꝛripere aliquem cōtingit 4ᵒʳ modis.
Primo amicabiliter monendo.vn̄ Tul
lius li.de amicitia.Monere ⁊ moneri a
micoꝝ eſt.vnum libere facere:aliud li
benter recip̄e. 2° reuerēter obſecrādo
⁊ ſic inferioꝛ poteſt coꝛripere ſuperioꝛeꝫ
vnde Greg. in paſtorꝺ.ca° 27.Sunt ſb
diti ne dum culpas p̄poſitoꝝ cōſiderāt
cōtra eos audacioꝛes fiant.ſed ſiq̄ eoꝝ
valde ſunt praua ſic apud ſe diiudicent
vt tamē dei timoꝛe cōſtricti:ferre ſub eis
iugum reuerentie non recuſent.hec Gre
goꝛꝺ.immō ⁊,ſuperioꝛ ſic debet coꝛripere
ſuum ſenioꝛem lꝫ officio ſubditū.1.Thi.
5.Senioꝛeꝫ ne increpaueris:ſed obſecra
vt patrem.glo.ſenioꝛem etate vel moꝛi
bus. 3° aſpere increpando ita ꝙ ſupue
niat manſuetudo.pſal.Supuenit man
ſuetudo ⁊ coꝛripi.Et hic modus eſt ſeni
oꝛem ad iuuenes.prius enim vlcus fer
ro aperitur ⁊ poſt emplaſtrū mitigatiuū
apponitur.Eccl.26.Si eſt lingua curati
onis ⁊ mitigatiōis ⁊ miſericoꝛdie. 4°
penam infligendo quod eſt ꝓprie ⁊ tm̄
prelatoꝝ:quibus Math.18°.poſt illud.
Si pecca. in te frater tuus ꝛc. dicit̄ que
cunqꝫ liga.ſuper terraꝫ:erūt ꝛc.h Gual̄
⁊ cōuenit cum eo Richarꝺ 4. di.19.q.2.
arti.3 c.qui etiam addit ꝙ hac coꝛrepti
one que eſt actus vindicatiue iuſticie.in
ferioꝛes coꝛrigere non debent ſuperioꝛes
niſi manifeſte errarent in fide.tunc eniꝫ
ſi non adeſſent ſuperioꝛes vindicantes
vel vindicare nolentes:p inferioꝛes poſ
ſent puniri.quia hereſis reddit hereticū
catholico inferioꝛem:non tm̄ in foꝛo in
terioꝛi:ſed etiam exterioꝛi.hec Rich.vbi
ſ. Hic tamen nota ꝙ ſubditi nunq̄ꝫ
debent ſibi aſſumere modum coꝛripien
di p̄latoꝛum:niſi in caſu p̄dicto.qꝛ ip̄is
nō licet alios punire.ſed prelati poſſunt
⁊ debent nōnunq̄ꝫ aſſumere coꝛripiendi
modum alioꝝ.Debent eniꝫ aliquādo
amicabiliter monere. aliquādo aſpere
increpare.aliquādo obſecrare.vn̄ Gre
goꝛꝺ.i paſtorꝺ.Uitia ſubditoꝝ aliquādo
ſunt leniter coꝛripiēda. aliquādo aſpe
re ⁊ dure increpanda.hec Richarꝺ.vbi
ſ.arti.1.c.2ᵐ. Sed obijcitur.quia.2.q
7.Paulus Petrum rep̄hendit ꝙ non
auderet niſi ſe non imparem ſciret. hoc
cōcludit ꝙ inferioꝛ ſuperioꝛem rep̄hen
dere non debet. Rn̄deo. reſiſtere coꝛā
omnibus in faciem ſuo ſuperioꝛi inferio
rem non decet.⁊ ideo Paulus non feciſ
ſet:niſi aliquo modo par fuiſſet Petro:
quātum ad fidei defenſiōeꝫ.ſed in occul
to monuiſſet reuerēter.nec ītelligēdū eſt
ꝙ Paulus par fuerit Petro in officio
eccliaſtice dignitatis.ſolus enim Petr⁹
inter apoſtolos gerebat p̄matum vt dic
ter.hec Rich.4.di.19.q.2.ar.3.c.4ᵐ.⁊
cōuenit cum eo Gual.

SEquit' videre de 5°.s.vtruz illud Math.18.Si pec.in te frater tu us 2c.totum intelligi debeat de peccante occulte. Rndeo sm Gual.du plex est peccatum. occultum.s. 7 publi cum.Occultum autem dicit' trib' mo dis.Uno modo qd solus deus nouit:vl' homo per cōfessiōem.7 de hoc non ē que stio.quia hoc spectat ad deum:nō ad nos quo ad istam correptiōis formam. vnd glo.Math.18.super illud In te.quia si i deum peccat non est nostri arbitrij.i.solo deo sciente. 2° dicit' occultum quod ho mo solus.i.non cum alio nouit.Gen̄.2. Non est bonum hominem esse soluz.i.nō cum alio. 3° modo dicit' peccatum oc cultum:qd solus quis nouit.i.vnus cū paucis familiaribus.sicut rex dicit' esse vel facere aliquid in occultō vel esse sol':quādo est cuz paucis sibi familiaribus Tren̄.i.Quomō sedet sola ciuitas plena populo.i.quomō que solebat plena esse populo est sola.i.paucos habitatores ha bens.Dico ergo sine piudicio:q precep ptum de correctiōe fraterna.Math.18°. datum intelligit' de peccato occulto 2° 7 3° modo dicto.Et de peccato publico ita q quilibet tenetur fratrem suum corripe re de hoc triplici peccato tentione tamen 7 obligatiōe affirmatiua qua ligat p lo co 7 tempore.Ita tamen q cuilibet pec cato aptetur modus 7 forma corripien di sm q competit.Nam si fratrem pec cantem solus non cum alio vidi vel no ui:debeo corripere inter me 7 ipm solum non cum aliquo alio.si me audit:lucra tus sum eum.si non audit. debeo adhi bere mecum vnum testem:non duos. p batio q possum 7 q debeo. Q possū pa tet quia dn̄s ponit disiunctiuā:dicens. Adhibe tecum vnum testez vel duos.s cum de disiunctiua possim eligere partē 7 implere sine transgressiōe possū vnuz tm̄ 7 non plures adhibere. Q autez fa cere debeam patet.quia si duos vocarez quādo scirem solus 7 nullus alius. pos set frater scandalizari.vtpote quia pluri bus dicerem qd solus scirem. 7 q2 etiaz videretur q eum sb testimonio plurium vellem capere in verbis 7 facere per te stes duos si fateretur manifestum:quod fuit occultum.esset autem meum pericu lum.quia si coram duobus sibi dicerem suum peccatum occultum:posset negare 7 me per illos duos testes a me ductos coram iudice cōuincer' q peccatum sibi imposui:quod pbare non potui. 7 ideo ipm a me diffamatum posset cōqueri. Nec possem me defendere per euāgelium quia non dicit q adducaz duos.s vnū vel duos. Si dicat'.igit' mihi licet al terū illorū quod voluero facere cum sit disiunctiua.Rnderi potest q disiuncti ua est pbabiliter 7 rōnabiliter adaptā da.non enim est credendum q domin' noster Jesus Christus auctor omis pie tatis voluerit q duos adducerem super peccato occulto:quod esse posset in fra tris scandalum:7 in meum periculum: precipue cum vnus solus adduct' cum persona principali:sufficiat ad intentio nem dn̄i psequendam.vt.j.patebit:Q etiam hoc sit verum pbatur per illud Le uit.5.Si peccauerit anima 7 audierit vo cem iurantis testisq3 fuerit q aut ipe vi dit:aut cōscius fuit nisi indicauerit:por tabit iniquitatem suam.glo.interlinearis indicauerit sacerdoti vel ei qui prosit:vl' non obsit. Ibi autem loquit' textus de peccato quod solus:non cum alio nosti. Et dicit glo.q dicat sacerdoti ;nō sacer dotibus:vel ei non eis.ergo in hoc casu tm̄ vnus est adhibendus. Si autez nec sic te audierit.dic ecclie.i.prelato tm̄:qui pdesse potest in occulto.7 obesse non de bet.Nam si diceres multitudini eccle sie:nihil valeret.immo tibi noceret:quia probare non posses.sufficit ergo tunc p lato dicere:7 non alij qui pest ecclesie. vnde Augusti.in regula.Frater peccās debet in secreto corripi:deinde si cōtradi xerit prelato ostendi. Si vero sit sic occultuz q tu solus non cum multis.s3 cum paucis familiaribus nosti:tunc eti am debes tenere formam corripiendi sic vt pmo inter te 7 ipm solum corripias. si te non audierit adhibe tecum vnum: vel duos testes de illis qui tecum noue rint:non alios:qui non nouerint. vt p3 Augusti'' li° de verbis dn̄i.sermone.16°. Ubi malum contigit ibi moriatur. Du os inquam testes vt dicit glo.Math.18 studio corripiendi vel cōuincendi scil3 q peccasti.7 te ad meam correptionem emendare noluisti.Si autem te nec ali os audierit:dic ecclesie.i.plato inqtum

preſidet eccleſie vt corrigat ad tuam denunciatiōem: ⁊ illorū qui viderunt teſtimoniū: ſicut nouerit expedire. hec Gual' ⁊ cōuenit cum eo Richar. 4. diſ. 19. q. 3 ar. 1. o. ⁊ arti. 2. ⁊ Guil. de mara. Si autē peccatum fuerit publicum tunc ſm Richar. vbi. ſ. arti. 1. o. ⁊ plures alios non eſt neceſſarium ſecretam admonitionez p̄cedere denunciatiōem. quia vt dicitur extra de pe. ⁊ remiſ. c. 1. manifeſta peccata non ſunt purganda correptiōe occulta ſed manifeſta vt eius pena alij terreantur. Eſt etiam circa peccatum publicum dicta forma tenenda ſic ꝙ primo corripias inter te ⁊ ipm ſolum. ⁊ ſi te audierit: lucratus es fratrem tuum. nec vltra p̄cedendum eſt a te: qui ſolum queris fratris correctiōem. Prelatus autē qui ex officio debet tollē ſcandalum: ⁊ alijs dare occaſiōem vitandi cōſimile peccatum. poteſt ⁊ debet eum arguere in publico: vt ceteri qui viderint terreant'. vt dicit'. 1. Thim. 5. Peccantes coram omnibus argue: vt ceteri timorem habeant. Si autem te non audierit: adhibe tecū teſtes ſtudio corripiēdi vel cōuincendi ſi te audierit: tunc vt prius. ſi vero non audierit: dic eccl'ie. i. prelato publice: vt publice corrigat' quod publice peccat'. Q autem hec forma euāgelica ſit in p̄cepto de peccato publico: lz multi h' negent vt dictum eſt tamen ſm Gual'. p̄batur per illam decretal. extra de iudi. nouit. ⁊ 11. q. 3. precipue. ſcribit enim Nicolaus papa regi Lothario de facto publico ſic. Ceterū p̄caue ne quādo nobis ſz p̄ceptum dñi duos aut tres teſtes adhibeamus. immo nec adhuc ſancte eccl'ie dicamus qd non optamus: de cetero ſias ſicut ethnicus ⁊ publicanus. Sic ergo patet ꝙ p̄ceptum eſt fratrem peccātem corripere ſm formam in euāgelio. Math. 18. datam tam de occulto quod ſolus quis nouit. q̄z de occulto quod cū paucis nouit. q̄z etiam de publico. Sed quia eſt p̄ceptuz affirmatiuū ligās ſemper: ſed non ad ſemper: ſed tm̄ pro tempore neceſſitatis: quod eſt quādo omnes ille ſex cōditiones cōcurrunt: non eſt timendum multum de tranſgreſſiōe hominis bone voluntatis. Sed obijcit'. quia Petrus Actuū 5° manifeſte de manifeſto arguit Ananyam ⁊ Saphyraz: dicens. Quid temptauit ſathanas cor tuum mentiri te ſpūi ſancto ⁊c. nec tam̄ legitur aliquando eos corripuiſſe inter ſe ⁊ ipm ſolum quod tamen vt videt' feciſſet: ſi p̄ceptum domini de peccato manifeſto datum fuiſſet. ergo non eſt datū de peccato manifeſto: ſed tm̄ de occulto.

Rndeo ꝙ Petrus illos duos corripuit inſpiratus a domino: qui prius vt credit' eos corripuerat. ſm illud Apoc. 3. Ego ſto ad hoſtium ⁊ pulſo. Obijcit' iterum. quia Paulus ad Gal. 2. corripuit tm̄ manifeſte Petrum: quia aperte deliquit. unde dicitur ꝙ in facie ſibi reſtitit. Rndeo ꝙ Paulus ſm quoſdā prius corripuerit Petrū i ſecreto: ſz poſtea ad tollendum ſcandaluz alioꝝ in publico. Uel dicendum ꝙ neceſſitas fidei cōfirmande non permiſit differre correptiōem donec in ſecreto facere poſſet. hec Gual'.

Sequitur videre de 6°. ſcz de ordine correptiōis fraterne. Et queritur vtrū ſit p̄ceptuz ꝙ charitatiua admonitio vel correptio p̄cedat denunciatiōem eccleſie faciendam. Rndeo ſm Gual'. ſicut fraterna correptio ē ſub precepto: ita ⁊ ordo. ſcz ꝙ denunciatiōem precedat ſecreta correptio vel admonitio. Eſt autem fraterna correptio nobis data ſub precepto affirmatiuo vt viſum eſt. ſ. ita etiam ⁊ iſte ordo. preceptum autem affirmatiuū ligat ſemper: ſed non ad ſemper. ſed tm̄ quando illud impleri eſt neceſſariū. Sunt autem 4^or^ caſus in quibus ſecretam correptiōez p̄mittere non eſt neceſſarium. Primus eſt quando frater venialiter peccat: non mortaliter. quia non eſt p̄ceptum niſi de peccato per quod frater amittit' ⁊ correptus lucratur. Math. 18°. Lucrat' eris fratrem tuum. Secūdus eſt quando corripiens fratrem ex ſua ſecreta correptiōe peiorem fore formidat. Tertius eſt quando lz ſit ſpes correctiōis per ſecretam admonitiōem: tamen mora periculum habet. tunc omiſſa priuata correptiōe ſtatim denunciare debet. Nec hoc eſt contra formam legis euāgelice datā. de correptionis ordine. lex eniz interpretanda eſt pro vtilitate illius pro quo data fuit. ⁊ ex legiſlatoris intentiōe. cōſtat aūt ꝙ intentio Chriſti legiſlatoris fuit

correctio peccãtis que etiam eſt vtilitas
eiuſdem correptiõis.Et ideo lꝫ quando
tu poſſis corripere fratrem.tamen mora
traberet periculum:qđ periculum vitari
poſſit per denunciatiõem:non eſt contra
legem correptiõis ſed ſm illaꝫ eſt dimit
tere priuatam admonitiõem. vnđ Tul
lius.i.rhetorice.c.9.Ex vtilitate reipubli
ce non ex legis inſpectiõe:que in lr̃is eſt
leges interp̃tari debent:ob quam inſti/
tute ſunt.hoc enim eſt epikeya vt habet̃
5° ethi.   Quartus caſus eſt.quando
corripiens ſine culpa corripere non va/
let.vnde.20° moral.ca° 15.dicit̃. Perfe
cte magnitudinis laus eſt perpeti exteri
us fortiter:⁊ interius clemẽter. Naꝫ ſũt
nõnulli qui in ipa familiariũ cõuerſatio
ne corrigi nequeunt:ſine culpa corrigẽtꝫ.
atq; ideo cum vel corrigẽtem inquinãt
vel non omĩnõ hoc agentes aggrauãt:
magna myſterij arte diſſimulãda ſunt:
recteq; diſſimulatiõe toleranda.   Sed
obijcit̃. quia extra de accuſa. cum dile/
ctus dicit̃ ſic. Si vobis cõſtiterit prefa
tum epiſcopũ non fuiſſe p̃monitum ab
eiſdem:a denunciatiõe eoſdem repellatꝭ.
ſed non repellerent̃ a denunciatiõe:ni/
ſi fuiſſet p̃ceptum admonitiõem p̃mitte/
re.ergo p̃mittere eam eſt p̃ceptuꝫ.   Re
deo ꝙ lꝫ in foro cõtentioſo p̃termittens
admonitiõem charitatiuam ſemp a de/
nuntiatiõe repellat̃:non tamen dicit de
cretalis ꝙ p̃termittẽs illam ſemp peccet
Nam ex cauſa ⁊ ex charitate aliquãdo
poteſt dimittere:⁊ prelato denũciare:ſal
tem in foro penitẽtie vel cõſcientie vbi
ſolum agit̃ ad fratris correptiõem:non
ad aliquam penam exteriorem.Uel dic
ꝙ huiuſmõi iura que illum qui non p̃/
mittit monitiõem repellunt:ſunt data i
fauorem p̃latorum:⁊ pacis.quia ſub/
diti de facili inſurgunt cõtra prelatos p
pter quod ius aliquãtulum artauit for
mam correctiõis euãgelicam q̃tum ad
forum extrinſecum ⁊ publicuꝫ:nõ quã/
tum ad forum penitẽtie priuatum.
Obijcit̃ iterum qđ extra de accuſa.qua
liter ⁊ quãdo.dicit̃ ꝙ ſicut accuſatiõem
p̃cedere debet legitima inſcriptio.⁊ denũ
ciatiõem charitatiua admonitio:ita in
quiſitiõem p̃cedere debet clamoroſa inſi
nuatio.ergo illicitum eſt denunciare:niſi
p̃cedat charitatiua admonitio vel cor/
reptio.   Rndeo hec ratio verum con/
cludit in forma iuris:non in forma p̃ua
te denuntiatiõis:vel amicabilis:que fit
in viſitatiõe coram p̃latis religioſorum
vnde in inquiſitiõibus viſitationũ i reli
gionibus que de cõſuetudine vel ex ordi
natiõe aliqua certo tempore fiunt non
oportet obſeruare huiuſmõi formam.ſ.
ꝙ p̃cedat clamoroſa inſinuatio. vnđ ex̃
de accuſa.qualit̃ ⁊ quãdo.in fine.poſtq;
egit de forma accuſatiõis:inquiſitiõis:⁊
denunciatiõis:dicit ſic. Hunc autem or
dinem circa perſonas regulares nõ cre
dimus vſq;quaq; obſeruãdum. Unde
etiam in accuſatiõe non ſemper p̃exigi
tur inſcriptio:ſed ſufficit charitatiua ad
monitio.vt patet.2.q.7.accuſatio. ſi qs
inquit aduerſus eos ſcꝫ p̃latos vel eorꝫ
eccl̃ias ꝯmotus fuẽit prius ad eos cha
ritatis recurrat ſtudio:vt familiari col/
loquio ꝯmoti ea ſanent:que ſananda
ſunt.   Ad oppoſitum autem ſcꝫ ꝙ ad
monitio non eſt neceſſaria ante denun
tiõem oſtendit̃ ſic. Chriſtus peccatum
Jude denunciauit aplis q̃ſi eccleſie.Jo.
13°. nec tamen admonitiõem charitati/
uam legit̃ p̃miſiſſe.ergo nec nos prius
tenemur monere q̃; denunciare.   Rn/
deo ꝙ vel Judam Chriſtus p̃monuit p̃
us ſecreto interius in corde: vel forſan
non p̃monuit.quia ex hoc peiorem fore
p̃ſciuit.Uel dic ꝙ aplis non denũciauit
vt prelato vel eccleſie:ſed vt illos per il
lud quod eis iam notum aliquo modo
erat inſtrueret.   Obijcit̃ iterum ꝙ reli/
gioſi in capitulis ⁊ viſitatiõibus frequẽ
ter denunciant defectus fratrum prelato
nulla admonitiõe p̃miſſa:nec hoc repro
batur:nec precipit̃ eis vt premittant hu
iuſmõi admonitiõem.ergo non eſt neceſ
ſaria.   Rndeo vt habet̃ extra de ac/
cuſa.qualiter ⁊ quãdo.ꝙ huiuſmõi for
ma denuntiatiõis ⁊ inquiſitiõis ⁊ ordo
non ſunt vſq;quaq; ſeruanda circa re
gulares perſonas. vel dic ꝙ viſitatiões
religioſorũ vt frequentius:immo quaſi
ſemper ſunt de venialibus:de quibꝰ non
datur preceptum correptiõis.⁊ per cõſe
quens nec ordo huiuſmõi eſt obſeruan
dus. Uel dic ꝙ factum religioſoruꝫ in
capitulis coram prelato non eſt p̃prie
denunciatio:nec accuſatio:nec inquiſi/
tio de quibus iura loquunt̃.ſed potius

eſt quedam viſitatio ſuo tempore ſm ſta
tuta cuiuſcūq; religiōis rōnabilia faci-
enda ꝓut patres inſtituerunt. Et ideo
modus cuiuſlibet religionis eſt approbā
dus: ſi non eſt plane cōtra deum ⁊ cha-
ritatem fraternam. hec Gual. ⁊ cōuenit
cum eo Guil. de mara. ⁊ Richar. 4. di.
19. q. 3. ar. 1. o. Ad hoc nota reſponſio
nem cuiuſdam magni doctoris ad que-
ſtiōem ꝑncipalem ꝑmiſſam. ſcʒ ꝙ in his
que tradit dñs ſeruanda: aliquando eſt
ꝑciſe forma ſeruanda: vt in ſacramentis
⁊ in talibus: non licet recedere a preſcri
ptis verborū formis. quia in ipis virtꝰ
ſacramenti cōſiſtit. Aliquādo vero fi-
nis intentus magis debet attendi ꝗ; for
ma verborū. vt cum deus dixit curato
a lepra Math. 8º. Uide nemini dixeris.
⁊ tamen ille diffamauit eum. quia ma-
gis attendit ꝓpter quid dixerit ꝗ; quid
Similiť hic magis debet attēdi finis cor
reptionis ſcʒ emendatio peccantis ꝗ; or
do verborū. Si quando ergo videatur
frater peccans ſalubrius corripi per ali-
um qui poteſt ⁊ vult ꝓdeſſe per ſe ſecure
poteſt ei indicare. Et hoc eſt quod dicit
Anſ. liº de ſimilitudinibꝰ. cauēdum eſt:
ne quis aliquid ſiniſtrum alicui de ali-
quo loquatur: niſi vel vt ille de quo lo-
quiť ab illo cui loquiť emēdeť. vel ille
cui loquiť ei familiaritate iungať: ⁊ ab
ipo corripiať. Item Auguſti. exponens
verba Chriſti Math. 18º dicit. Aliquā-
do nobis ab vxoribus adulteria virorū
ſecreta produnť. nos vero non ꝓdimꝰ.
ſed ſecrete corripimus. vt vbi malum cō
tigit: ibi moriať. vnde cum vxores non
reprehendanť de hoc ꝙ manifeſtant ſe-
creta peccata virorū. pʒ ꝙ nō tenemur
ſemꝑ ſeruare ordinem ꝑdictum.

Sequitur videre de 7º. ſcʒ de te-
ſtium adductiōe. Et circa hoc
queritur. vtrū teſtes ſint addu
cendi ex neceſſitate ꝑcepti anteq; denun
cieť ecclie vel prelato peccatum ꝓximi.

Rndeo ꝙ ſic. niſi ſubſit cauſa: quare
hoc non expediat. vnde ſm ordinem de
bitum ꝯmunē frater corripiens fratrē
peccantem: ꝑmo debet eum inter ſe ⁊ ipʒ
leniter corripere. ⁊ ſi ſic non ꝓficiat de-
bet ſecūdo adhibere teſtem vnū vel du
os ſtudio corripiendi vel cōuincendi:
ſm Auguſ. in glo. Math. 18º. Et ſi ſic nō
proficiat: debet tertio denūciare illius ꝑ-
lato: qui debet eum admonere vt ſe corri
gat. ⁊ ſi prelatus ſic monendo non pro
ficiat denunciatū cōuictum excōican-
do a membris ecclie: ſicut membrum in
fectum ſeparet: ne alios inficiat ſm illud
Math. 18º. Si eccleſiaʒ non audierit: ſit
tibi ſicut ethnicus ⁊ publicanus. que-
cūq; enim ligaueri ſuper terram ꝛc. Si
tamen frater non ſperet fratrem peccan-
tem per ſe: vel cum teſtibus adducendis
poſſe corripere. ſed magis timet eum ex
correptiōe peiorem fore: vel ex mora: ſi
non denunciat periculum aliquod im-
minere. poteſt ⁊ debet teſtibus dimiſſis:
ad monēdum ſtatim prelato denuncia-
re: qui remedium adhibeat monendo:
vel puniendo: ꝓut ſibi videbitur expe-
dire. Et in tali caſu corripiens ſic facien
do: non facit contra ordinem correctio
nis euāgelice. ſeruat enim intentiōem le
giſlatoris: ⁊ attingit finem intentum ab
ipo. quia vt dicit Auguſti. ad Macedo
nem. Siue plectēdo: ſiue ignoſcēdo hoc
bene agiť: vt vita hominū corrigatur.
hec Gual. ⁊ cōuenit cum eo Richar. 4
diſ. 19. q. 3. arti. 2. o. ⁊ Guil. de mara.

Et nota ꝙ teſtium inductio de qua lo
quimur hic fit triplici de cauſa. Primo
ad efficacius oſtendēdum fratri ſuū pec
catum: ⁊ reuocādum ipm ab eo. Se-
cundo ad efficacius cōuincēdum eum:
ſi iteraret peccatum. Tertio vt corri-
piens poſſit ꝓbare ꝙ fecerit quod in ſe
eſt. quia qui non ꝑmonuit fratreʒ: repel
litur a denunciatiōe. extra de accuſa. cuʒ
dilecti. ⁊ ideo probare debet ꝙ ꝑmonuit
eum. extra de iudi. nouit ille. hec Rich.
vbi. ſ. ar. 2. c. 1m. Sed obijcitur. quia
Auguſti. in regula: talem ordinem po-
nit ſcʒ ꝙ primo frater inter ſe ⁊ ipm ſe-
creto debet corripi. Secūdo ſi non au
dit illum debet prelato dici. Tertio de-
bent teſtes adhiberi. Quarto in publi-
cum adduci. ſed nomie prelati: intelligi-
tur eccleſia. ergo prius debet prelato vel
eccleſie dici: ꝗ; teſtes adduci. Rndeo ꝙ
prelato peccatū fratris dici poteſt dupli
citer. ſ. vel vt amico. ⁊ patri vľ vt iudici
Primo modo loquiť Auguſti. ex quo
enim te non audit. ⁊ ex quo ſm formaʒ
dñi Math. 18º datam: oportet vnum te-
ſtem vocare qui plus peccantem diligat

⁊ ꝓ quo ille plus faciat q̄ȝ prelatus:in‑
quātum pater ⁊ frater ⁊ amicus. Se‑
cūdo modo loquit̄ dn̄s in fine auctori‑
tatis:quādo dicit.dic ecclie.i.prelato:vt
iudici qui illum ab eccl'ia expellat:niſi ꝑ
us ſue admonitiōi acquieſcat. Obij‑
cit̄ iterum.quia.ii.q.z.ꝑcipue. dicit̄ ſic.
Precaue ne quādo nob duos vel tres
teſtes ſm dn̄i ꝑceptum adhibeamus. ḡ
nec vn̄us teſtis:ſed plures ſunt adducē
di.ergo non bene videt̄ in euangelio di
ctum.Adhibe tecum vnum.Math.i8°.
Rndeo ꝙ illud capitulū Precipue:loq
tur in perſona iudicis volentis ꝓcedere
ad puniēdum:qđ facere nō poteſt:niſi ꝑ
duos vel tres teſtes.Dn̄s autē Math.
i8°.loquit̄ de perſona corripiētis:cui ſuffi
cit vnus teſtis ad corripiēdum:⁊ etiam
ad teſtificādum iudici ꝙ admonitus eſt
quia perſona corripiens vel denunciās
in hoc cāu pro teſte accipit̄.⁊ ille vnus
adduct⁹ eſt teſtis ſecūdus.⁊ ſic ibi duo
ſunt teſtes:qui ſufficiūt ſic accepti in cā
denunciatiōis:vt dicit illa decretalis ex̄
de teſti.in omī negocio. h̄ Gual.

[R]Equirit̄ videre de 8°.ſ. vtruȝ fra‑
ter qui lucratus eſt fratrem per
correptiōem inter ſe ⁊ ipm̄:tene
atur prelato ꝑcipienti per obediētiam re
uelare peccatum fr̄is correctū. Rndeo
ſm Gual.peccatuȝ ꝑuata correptōe cor
rectum:aut fuit publicum: aut occultū.
Et ſi occultum.hoc eſt duplicit̄. quia vl̄
illud occultum ꝑmo deuenit in aliorum
ↄgnitiōem:aut remanſit occultuȝ:ſicut
ante correptiōem. In ꝑmo cāu tenet̄ pre
lato ꝑcipienti per iuramētū exigenti obe
dire:non tm̄ in caſu denunciatiōis:imo
etiam inquiſitiōis vel accuſatōis:ſi agē
tur cōtra illū correctum:iſto vel illo mo
do.quia lȝ ſit correctum quātum ad illi
us peccatoris conſciam:non tam̄ quā‑
tum ad aliorū ſcandalum:⁊ infamiam.
In z° caſu etiam dicendum eſt prelato.
ſed tm̄ coram illis:ad quorū noticiā de
uenit.⁊ non coram alijs:vt ibi infamia
moriat̄:vbi habebat ortuȝ.dicente Au
guſti. de verbis dn̄i.ſermo.i6°. Ubi pec‑
catum orit̄ ibi moriat̄.Et ſimili mō di‑
co de infamia. In z° cāu etiam tenet̄ di
cere ꝑlato:ſed ipi ſoli:non coram alijs.
non vt peccatum corrigat̄.quia iā cor‑
rectū eſt.nec vt infamia tollat̄.qꝛ nulla
eſt:nec fuit.ſed vt prelatus ſubditum ſu
um ↄgnoſcat ſm illud ꝓuerb.z7°. Dili
genter agnoſce vultum pecoris tui:⁊ co
gnitum ꝓut indiget cuſtodiat in bono:
⁊ cuſtodito a malo caueat ſm illud.z.
Regl.zo. Cuſtodi virum iſtum: qui ſi
lapſus fuerit:erit anima tua pro anima
eius. Sicut eniȝ pix inquinat tangentē
ſm illud Eccl.iz.Qui tetigerit picē inqui
nabitur ab ea.⁊ ſicut vulnus corporis
etiam curatum relinquit in corpore cica
tricē.ſic ſunt nōnulla peccata:⁊ fere om
nia:que etiam correcta relinquūt in eo
qui illud cōmiſit aliquam ꝓnitatem ad
illud iterum cōmittenduȝ. verbi gratia
Si quis peccauerit cum Berta.delecta‑
tio carnis guſtata ⁊ antiqua cōfidētia
de iſta inclinat ad peccandum cum illa:
etiam plus q̄ȝ cum alia. ⁊ ſic ſuo modo
etiam eſt de alijs peccatis.Quia ergo ꝑ‑
latus ſubditi ꝓnitatem ad malum co‑
gnoſcere ⁊ eum cuſtodire ⁊ ei cauere:vt
paſtor non poſſet niſi ille qui ſolus ſcit ſi
bi ꝑcipienti diceret. Et ideo ſoli prelato
non coram alijs tenet̄ dicere. vtpote illi
qui debet poteſt ⁊ vult ꝓdeſſe ei:⁊ non
obeſſe ſm glo. Auguſti.Leuiti.5°.⁊ zz.q.
5.hoc videt̄.hec Gual. cōuenit cuȝ eo
Richarl.⁊ Guil.de mara.Et breuiter q
libet doctor de ordine beati Franciſci ⁊
dicere cōtrariuȝ foret regularis diſcipli
ne maximū detrimētum.Addit etiā Ri
charl.4. diſ.i9.q.z.arti.i.c.ꝙ talis denū
ciatio non eſt in ꝑiudicium fame fratris
ſi prelatus ſit talis qualis eſſe debet.Si
enim per ſigna valde ꝓbabilia timeret̄
ꝙ ex illa denunciatiōe fratrem correctū
infamare vellet:tunc crimen occultum
fratris iam vere correctum ꝑlato denun
ciari non deberet.hec Richarl.vbi.ſ. h̄
tamen dico ſuppoſito ꝙ ad hoc ſe exten
dat poteſtas ꝑlati.quia dicit̄ Math.zȝ
Super cathedrā Moyſi ſederūt ſcribe ⁊
phariſei:omīa quecūq; dixerint vobis:
ſeruate ⁊ fa.glo.omīa ad cathedrā perti
nentia.ꝑlato ergo ad cuius cathedram
pertinet plenitudo poteſtatis:obediendū
eſt in hoc caſu:⁊ in omībus.vt eſt ſum‑
mus pontifex.prelatis autem qui ſūt vo
cati in partem ſolicitudinis:obediendū
eſt ſm ꝙ datum eſt ipſorū cathedris.vt
ſunt epiſcopi ⁊ inferiores illis. Similit̄
dico ꝙ ꝑlatis religionū tantū obediēdū

eſt quãtum ſpectat ad cathedram ipſorũ
i. quãtum extendit ſe votum ipſoꝝ ſub/
ditorũ. vñ Bern. li. 2. de diſ. ⁊ ꝑcepto. c. 6
Ponant ꝓpoſiti metam obedientie ſub/
ditorum: ⁊ votis labiorũ ſuorum. modꝰ
obeditiõis eſt tenor ꝓfeſſionis. Illi ergo
religioſi qui vouent obedire in omĩbus
que non ſunt cõtra animã ſuam ⁊ regu
lam: certum eſt ꝙ iſti in hoc caſu obedi/
re debent. Illi etiam in quoꝝ regula nõ
eſt expꝛ̃ſſum ꝙ ſic in omĩbus obediant:
expꝛ̃ſſum tamen eſt ꝙ volũtatem ꝓpꝛiã
ſimplicit̾ abrenũcient. puto etiam ꝙ in
h̊ caſu obedire debent. Nam ſic obedi/
re eſt ſm deum: nec cõtra votum eſt: ſed
ſm votum ipſoꝝ. eſt etiam ſm euange/
lij intentiõem. ꝑmum. ſ. ꝙ ſit ſm deũ: pa
tet. dicit enim Bern. li. de diſ. ⁊ precepto
ca.° 8.° Eadem cura obediẽdum eſt deo: ⁊
dei vicario. Et idem ca° 9.° Prelatũ quẽ
pro deo habemus: in omĩbus que non
ſunt aperte cõtra deum: audire debemus
2m. ſ. ꝙ ſit ſm ipſoꝝ votum patet per
Bern. li. de diſ. ⁊ ꝑcepto. ca° 5°. Regula/
ris inquit ꝓfeſſio qua ſe mioꝛ ſponte ſb
dit maioꝛi eque alligat: ⁊ ꝑdictos ꝯmu/
nis equidem pacti reoꝛ vtrũqꝫ pari ne
ceſſitate teneri. unum fidelis cure. alterũ
fidelis obedientie. cura autem nõ tñ eſt
ad curãdum: ſed etiam ad ꝑſeruandum
a peccato ⁊ caſu. Et hoc non poteſt fieri
niſi peccatum correctum: ex quo eſt pro
nitas derelicta: ꝯgnoſcat: nec ꝯgnoſcere
poteſt niſi per te qui ſolus noſti. ergo te/
neris dicere ad bonum fratris tui. Et ꝓ
pter officium ꝑlati qȯ debet exequi: ⁊ etiã
ꝓpter bonum obediẽtie ex pte tui 3m. ſ.
ꝙ ſit ſm intentionem euangelij patet.
Nam dñs Math. 18°. c. Dans ꝑceptũ
de fratris correptiõe: non ſolum intendit
peccatum cõmiſſum corrigere: ſed etiã
correcto de reſiduo cauere: vel a peccato
impoſterũ ꝑſeruare. erat enim medicus
Math. 9.° ⁊ Math. 9.° Non eſt opus va
lentibus medico. ꝑlati ⁊ etiam eius vi/
carij ſunt medici. Intentio ergo eius eſt
ꝙ non ſolum peccatum q̃ſi moꝛbum cu
rent: ſed etiam vlterius moꝛbum caue/
ant in ſubditis ⁊ ꝑſeruent. Sed obijci
tur quia Bern. li. de diſ. ⁊ ꝑcepto. dicit
ꝙ is qui ꝓfitetur ſpondet obedientiam
non tamẽ omĩodã: ſed determinate ſm
regulam. nulla autem regula dicit ꝙ pec
catum correctũ ſit prelato ꝑcipienti re/
uelandum. ergo nemo in hoc obedire te
netur. Reſpondeo lʒ regula Nulla: hoc di
cat explicite: dicit tamen implicite. tum
quia dicit ꝑlato voluntatem ꝓpꝛiam eſ/
ſe renunciãdã. tum quia vt dic̃ Bern.
Non tñ obediẽdum eſt in eo quod eſt
in regula expꝛeſſũ. ſed etiã in eo quod
eſt in ea implicitũ.

De offenſiõe ⁊ ſcandalo. ti. 68.

D (d) Einde cõſiderãdum eſt de of
fenſiõe ⁊ ſcandalo: que oppo
nunt̾ beneficẽtie ⁊ correptõi
fraterne. Et ꝑmo quid ẽ ſcan
dalum. 2° vtrum ſcãdalum ſit peccatũ
⁊ quale peccatũ ſit. 3° vtrũ ſit in viris
ꝑfectis. 4° quid ſit omittẽdum vel faci
endũ ꝓpter ſcandalũ vitandũ. Circa
ꝑmum ſciẽdum ꝙ ſcandalum eſt dictũ
vel factum minꝰ rectum: ꝑbens alteri oc
caſiõem ruine. Et hec deſcriptio magis
elicit̾ ex verbis Hiero. exponentis illud
Math. 15.° Scis quia phariſei audito h̊
verbo ſcãdalizati ſunt ⁊c̃. Ad cuius eui
dentiam ſciẽdũ ꝙ ſicut dicit Hiero. ibi
dem quod grece ſcandalon dicit̾. Nos
offenſiõem vel ruinã vel impactiõẽ poſ
ſumus dicere. Cõtingit enim quãdoqꝫ
ꝙ aliquid exponit̾ alicui in via corpora
li: cui impingẽs diſponit̾ ad ruinam. ⁊
talis obex dicit̾ ſcandalũ. Et ſimiliter in
ꝓceſſu vie ſpũalis cõtingit aliquem di/
ſponi ad ruinam ſpũalem per defectũ vel
factum alterius: in quãtum. ſ. aliqs ſua
admonitiõe vel inductiõe: aut exemplo
alterũ trahit ad pctm̃. ⁊ hoc ꝓpꝛie dicit̾
ſcandalũ. Nihil aũt ſm ꝓpꝛiam rõnem
diſponit ad ſpũalem ruinam: niſi quod
habet aliquẽ defectum rectitudinis. q̃a
illud qȯ eſt perfecte rectum magis mu
nit hominẽ cõtra caſum: q̃ʒ ad caſũ: vel
ruinã inducat. Et ideo ꝯuenienter dicit̾
ꝙ dictũ vel factũ minꝰ rectũ ꝑbens oc/
caſiõem ruine ſit ſcãdalũ. Nõ ꝙ minus
rectũ h̃: nõ dicit̾ qȯ ab aliq̃ alio ſupera
tur in rectitudiẽ. ſed qȯ hʒ aliquẽ recti/
tudinis defectũ. vel q̃ eſt ſm ſe malũ: ſic̃
pctã. vl̾ q̃ hʒ ſpẽm mali: ſic̃ cũ aliqs in
cũbit in idolo. q̃uis. n. hoc ſm ſe nõ ſit
pctm̃ ſi aliqs h̊ nõ faciat corrupta itẽ
tiõe. q̃ tamẽ habʒ quãdam ſpeciem vel

ſimilitudinẽ venerationis idoli poteſt alteri pbere occaſioem ruine. Et iō Apl's monet .i. ad Theſſ.5. Ab omni ſpecie mala abſtinete vos. Et ideo conuenient dicit minus rectum vt comprehendatur tam illa que ſm ſe ſunt peccata:q illa q̄ habent ſpeciem mali. Nota etiā q quia nihil poteſt homini eſſe ſufficiens cauſa peccati:quod eſt ſpūalis ruina:niſi propria voluntas.ideo dicta et facta alterius hominis poſſunt ſolum eſſe cauſa impfecta aliqualiter inducens ad ruinam.Et pter hoc non dicit:dans cauſam ruine.ſed dans occaſioem ruine:quod ſignificat cauſaz impfectam. Nota inſup q dictum vel factum alterius poteſt eſſe cauſa peccandi alteri dupliciter. Uno modo per ſe.Alio mō per accidens. Per ſe qdem: quādo aliquis ſuo malo verbo vel facto intendit alium ad peccatuz inducere.vel etiam ſi ipſe non intendat hoc:ipm tamen factum eſt tale: quod de ſui ratioe habet vt ſit inductiuū ad peccanduz.puta quādo aliquis publice facit peccatum:vel qđ habet ſimilitudinē peccati.et tunc ille qui huiuſmoi actū facit ppꝛie dat occaſioem ruine.vnde vocat ſcandalum actiuum. Per accidēs autem verbum vel factum vnius eſt et alteri cauſa peccandi:quādo pter intentioem operantis et preter coditioem operis aliquis male diſpoſit ex huiuſmoi opere inducit ad peccandum.puta cum aliquis inuidet bonis aliorum.et tunc ille qui facit huiuſmoi actum rectum:nō dat occaſioem quātum in ſe eſt:ſed alius ſumit occaſioem ſm illud Ro.7.Occaſione autem accepta ꝛc. Et ideo hoc eſt ſcandalum paſſiuum ſine actiuo. qa ille qui recte agit quātum eſt de ſe:non dat occaſioem ruine.quaz alter patitur Quādoq vero cōtingit q etiam ſit ſimul ſcādalum actiuum in pmo:et paſſiuum in altero.puta cum ad inductioem vnius alius peccat. Quādoq vero eſt ſcādalum actiuum ſine paſſiuo.puta cū aliquis inducit verbo vel facto alium ad peccādum: et ille nō cōſentit.h Tho. 2a 2e.q.43. arti.10.et cōuenit cum eo Richar.4.diſ.38.q.10.ar.1.et Alex.2 t.2.c.de ſcādalo.ar.10.

Equitur videre de 2o. Et circa hoc querunt plura.ſcz vtrum ſcandalum ſit peccatum. Reſpōdeo ſicut iam.ſ.dictum eſt:duplex eſt ſcandalum.ſcz paſſiuum:in eo qui ſcandalizatur.et actiuum:in eo qui ſcandalizat: dans occaſioem ruine.Scādalum autē paſſiuum eſt ſemper peccatum:in eo qui ſcandalizat.non enim ſcandalizat niſi inquātum ruit aliqualiter ſpūali ruina. que eſt peccatum. poteſt tamen ſcandalum paſſiuum eſſe ſine peccato eius:ex cuius facto aliquis ſcandalizat.vt cuz quis ſcandalizat de his que alius bene facit. Similit etiam ſcādalum actiuum ſemper eſt peccatum in eo qui ſcandalizat.quia vl ipm opus quod facit eſt peccatum.vel etiam ſi habeat ſpeciem peccati:dimittendū eſt ſemper pter proximi charitatem.quia tenet vnuſquiſq ſaluti pximi puidere. et ſic qui non dimittit:cōtra charitatem agit. Poteſt tamen ſcādalum actiuum eſſe ſine peccato alterius.ſicut.ſ.dictum eſt. Sed obijcitur quia peccata non eueniunt ex neceſſitate.omne enim peccatum eſt volūtariuz.vt ſ.habitum eſt.Sed Math.18.dicit Neceſſe eſt vt ueniant ſcandala.ergo ſcandalum non eſt peccatum. Rndeo. q hoc quod dicit Neceſſe eſt vt ueniant ſcādala:non eſt intelligēdum de neceſſitate abſoluta:ſed cōditionali:qua ſcz neceſſe eſt preſcita vel pnunciata a deo euenire. ſi tamen coniunctim accipiatur. vl neceſſe eſt euenire ſcandala neceſſitate finis.quia vtilia ſunt ad hoc q qui pbati ſunt manifeſti fiant. Uel neceſſe eſt euenire ſcandala ſm cōditioem hominum:qui ſibi a peccatis non cauent .ſicut ſi aliqs medicus videns aliquos indebita dicta vtentes:dicat.neceſſe eſt tales infirmari.quod intelligēdum eſt ſub hac cōditione ſcilz ſi dietam non mutēt Et ſimiliter neceſſe eſt euenire ſcandala ſi homines cōuerſatioem malaz non dimittant.hec Tho.2a 2e.q.43. arti.2. o.et conuenit cum eo Richar.4o di.38. q.10.arti.1.c.4m.et Alex.angli.2.t.2.ca de ſandalo.arti.2.o. Eſt etiam neceſſarium in vniuerſali:non in particulari. Scandalum enim non ſemper eſt mortale: ſed quandoq eſt veniale.vt dicetur.j.vnī etiam ruina in diffinitōe ſcādali ſumit large .ſ.pro ruina vl diſpoſitioe ad ruinā. vn etiā i greco ſcādalon ſi tūi

ſignificat ruinam:ſed etiam impactōez pedis que eſt diſpoſitio ad ruinaz:lꝫ nō neceſſaria.non enim omīs qui pedibus impingit ruit. hec Richarl.vbi.ſ.
Utrum ſcādalum ſit ſpeciale peccatum. Rndeo vt.ſ.dictum eſt.duplex eſt ſcandalum.actiuum ⁊ paſſiuum. Paſſiuuꝫ autem ſcādalum non poteſt eſſe ſpeciale peccatum.quia ex dicto vel facto alicuius aliquez ruere ꝯtingit ſm quodcūqꝫ genus peccati. Nec hoc ipm quod eſt occaſiōem ſumere peccandi ex dicto vl' facto alterius ſpālem ratiōem peccati conſtituit.quia non importat ſpālem deformitatem ſpeciali virtuti oppoſitā. Scādalum autem actiuum poteſt accipi dupliciter.per ſe ſcꝫ ⁊ per accidens. ⁊ quid ſit vtrūqꝫ dictum eſt.ſ.Scādalum autē actiuum per accidēs:non eſt peccatū ſpeciale.quia qđ eſt per accidens non cōſtituit ſpeciem. Scandalum autem actiuū per ſe eſt ſpeciale peccatum ꝓpter hoc ꝙ intendit' ſpeciale ꝓximi nocumētum. ⁊ opponit' directe correctiōi fraterne: in q̄ intendit' ſpūalis nocumenti remotio. Nam ex intentiōe ſpecialis finis:ſortit' peccatum ratiōem ſpālis peccati.quia finis dat ſpeciem in moralibus.vt habitum eſt.ſ.hec Tho.2ª 2ᵉ.q.43.ar.3.o.

Utrū ſcandalum ſit mōtale peccatuꝫ Rndeo ſicut.ſ. dictum eſt. ſcandalum importat impactiōem quādam per quā aliquis diſponit' ad ruinam. ⁊ ideo ſcandalum paſſiuū poteſt quādoqꝫ eſſe peccatum veniale:q̄ſi habens impactiōem tm̄.puta cum aliquis ex inordinato dicto vel facto alterius cōmouet' motu venialis peccati. Aliqꝫ vero eſt peccatum mortale:q̄ſi habens cum impactiōe ruinam.puta cuꝫ aliquis ex inordinato dicto vel facto alterius ꝓcedit vſqꝫ ad peccatum mortale. Scādalum autem actiuum ſi ſit p accidēs poteſt eſſe quādoqꝫ peccatum veniale.puta cum aliquis vel actuꝫ venialis peccati cōmittit: vl' actū qui non eſt ſm ſe peccatum:ſed habꝫ ſpeciem mali cum aliqua leui inductione. Quādoqꝫ vero eſt peccatum mortale:ſiue quia cōmittit actum peccati mortalis' ſiue quia cōtemnit ſalutem ꝓximi:vt ꝓ ea ſeruanda non p̄termittat aliquis facere quod ſibi libuerit. Si vero ſcandalum actiuum ſit per ſe.puta cum intēdit alium inducere ad peccādum:ſiqdem intendat inducere ad peccādum mortaliter:eſt peccatum mortale. Et ſimilit' ſi intendat inducere ad peccādum venialit' per actum peccati mortalis. Si vero intendat inducere ꝓximum ad peccādum venialiter per actum peccati venialis eſt peccatum veniale. hec Tho.vbi.ſ. arti. 4.o. ⁊ cōuenit cuꝫ eo Alex.2.t.2.caº de ſcandalo.ar.3.o. ⁊ Richarl.4.dil.38.q. io.ar.i.c.4ᵐ.

Sequit' videre de 3º. Et circa h̄ querunt' plura. ſcꝫ vtrū ſcandalum paſſiuum poſſit in perfectos cadere. Rndeo ꝙ ſcādalum paſſiuum importat quādam cōmotiōez animi a bono in eo qui ſcādalum patitur. Nullus autem cōmouet' qui rei imobili firmiter inheret. Maiores autē ſiue pfecti ſoli deo inherent:cuius non eſt mutabilis bonitas.quia ⁊ ſi ſuis p̄latis inhereant:non tamen inherent eis niſi inquātum illi inherent Chriſto ſm illud.i. Corl.4. Imitatores mei eſtote ſic͞ ⁊ ego Chriſti. Unde quantūcūqꝫ videant alios inordinate ſe habere in dictis vel factis ipſi a ſua rectitudine non recedunt ſꝫ illud pſal. Qui cōfidunt in dn̄o ſicut mons ſyon:non cōmouebit' in eternū. qui habitat in hieruſalē. Et ideo in his qui perfecte deo adherent per amorē ſcādalum non inuenit' ſm illud pſal. Pax multa diligētibus legem tuam ⁊ nō eſt illis ſcādalum. Unde Hierony.ſup illud Math.18º Qui ſcandali. vnum de puſillis iſtis.dicit nota.qui ſcandalizat':paruulus eſt.maiores enim ſcādalum non recipiunt. hec Tho.2ª 2ᵉ.q.43.arti.5.c

Utrum ſcādalum actiuum poſſit ineniri in viris perfectis. Rndeo ꝙ ſcādalum actiuum ꝓprie eſt cum aliquis dicit vel facit qđ de ſe aptum natum eſt inducere ad ruinam.qđ quidem eſt ſolum illud quod inordinate fit:vel dicit'. Ad perfectos autem pertinet ea que agunt: ſm regulam ratiōis ordinare ſm illud.i Corl.14. Omīa honeſte ⁊ ſm ordinez fiant in vobis. ⁊ p̄cipue hanc cautelā adhibent in his in qbus nō ſolū ipi offenderēt:ſed etiā aliꝭs offenſiōez pararēt. Et ſiqdem in eorū manifeſtis dictis vel factis aliqd ab hoc moderamie deſit. hoc ꝓuenit ex infirmitate hūana ſm quam

a perfectióe deficiũt.non tamen intm̃ vt multum ab ordine ratiõis recedatur.ſʒ modicum ꝛ leuiter quod non eſt tam magnum vt ex hoc rõnabiliter poſſit ab alio ſumi peccãdi occaſio. Sʒ obiicit᷑ quia paſſio eſt effectus actionis.ſʒ ex di ctis vel factis perfectorũ aliqui paſſiue ſcandalizant᷑ ſm illud Math.15°. Scis quia pharisei audito hoc verbo ſcanda lizati ſunt.ergo i perfectis viris poteſt in ueniri ſcandalũ actiuũ. Rndeo ꝙ ſcan dalum paſſiuum ſemper cauſat᷑ ab ali quo ſcandalo actiuo.ſed non ſemper ab aliquo actiuo alterius:ſed eiuſdem qui ſcandalizat᷑.quia ſcʒ ſeipm̃ ſcandalizat hec Tho.2ª 2ᵉ.q.43.ar.6.o.

Equit᷑ videre de 4°.Et circa hoc querunt᷑ plura.ſcilʒ vtrũ bona ſpũalia ſint ꝓpter ſcandalũ di mittenda. Rndeo ꝙ cum duplex ſit ſcã dalum.actiuum.ſ.ꝛ paſſiuũ.queſtio iſta non habet locum de ſcandalo actiuo.qꝛ cum ſcandalum actiuũ ſit dictum vel fa ctum minus rectum:nihil eſt cum ſcan dalo actiuo faciendum.habet autẽ lo cũ queſtio ſi intelligat᷑ de ſcandalo paſ ſiuo.ſ.ſub hoc ſenſu. Utrũ aliquis te neat᷑ dimittere bonum opus ne ſcanda lizet᷑ ꝓximus.Cõſiderãdum eſt igit᷑ qd ſit dimittẽdum ne alius ſcandalizet᷑.Eſt autẽ de ſpũalibus bonis diſtinguendũ Nam quedam bonũ ſunt de neceſſitate ſalutis:que ꝑtermitti nõ poſſunt ſine pec cato mortali.Manifeſtum eſt autem ꝙ nullus debet mortaliter peccare:vt alte rius peccatum impediat.quia ſm ordi nem charitatis plus debet homo ſuã ſa lutem ſpũalem diligere q̃ȝ alterius.Et idẽ ea que ſunt de neceſſitate ſaluti :ꝑtermit ti non debent ꝓpter ſcandalum vitandũ In his autem ſpũalibus bonis que non ſunt de neceſſitate ſalutis videtur diſtin guẽdum.quia ſcandalum qđ ex eis ori tur quãdoqꝫ ex malicia ꝓcedit cum ſcʒ aliqui volunt impedire huiuſmõi ſpũa lia bona:ſcandala cõcitando.Et hoc eſt ſcandalum phariſeorũ:qui de doctrina domini ſcandalizabant᷑.quod eſt ꝯtem nendum.vt docet Dñs Math.25.Sini te eos ceci ſunt inquit:ꝛ duces cecorũ. Quãdoqꝫ vero ſcandalum ꝓcedit ex in firmitate vel ignorantia.de quo Dñs de querentibus dragma:ait Petro. Ut au tem non ſcandalizem᷒ eos vade ad ma re ꝛc.Et huiuſmõi ſcandalum eſt puſil lorum:ꝓpter quod ſunt ſpũalia opera vel occultanda:vel etiam interdum dif ferenda vbi periculũ imminet.quouſqꝫ reddita ratiõe huiuſmõi ſcandalum ceſ ſet.Si autem poſt ratiõem redditã ſcan dalum duret:videtur iam ex malicia eſ ſe.ꝛ ſicut ꝓpter ipm̃ non ſunt huiuſmõi ſpiritualia opera dimittenda. hec Tho. 2ª 2ᵉ.q.43. arti.7.c. ꝛ cõuenit cum eo Richar. Utrum opus iuſticie ſit ali quãdo ꝓpter ſcandalum dimittendũ.

Rndeo. duplex᷑ eſt opus iuſticie ſcilʒ vnicuiqꝫ quod ſuum eſt reddere:ꝛ penã infligere. Primũ nunq̃ȝ eſt ꝓpter ſcan dalum dimittẽdum:maxime quãtũ eſt de voluntate ſm illud extra de reg.iuris qui ſcandalizauerit. vtilius ſcandalum naſci permittit᷑ q̃ȝ veritas relinquat᷑. 2ᵐ vero ſcʒ ſtatutas penas infligere po teſt aliquãdo ſuſpendi ꝓpter pericula q̃ inde poſſunt euenire:ꝛ maxime quãdo princeps vel multitudo eſt in ſcelere. ꝛ timet᷑ ſi pena infligatur.inde ſciſma vel aliud magnum malum euenire ſm qđ Auguſt.li.cõtra epiſtolã Permenianı docet.quia tunc pene inflictio non perti net ad veritatem iuſticie. Diſtinguit᷑ tamen vlterius. quia ſi tales peccatum quod faciunt quadam auctoritate de fendant ad modum hereticorũ quaſi non ſit peccatum:tunc cõtra tales do mire non debet ſeueritas diſcipline quin excõicẽtur. Nam ꝛ tales heretici poſſũt dici.de peni.diſ.6.c.i.in fine.ꝛ diſ.40.do mino ſancto.ꝛ diſ.82.plurimos. Si ve ro non defendant peccatum ſuum ꝛ ti meatur ſciſma:vel aliud magnum ma lum:diſſimulari poteſt ꝛ debet. quia vt dicit Auguſti.ad Bonifaciũ.Ubi mul torum ſtrages latet detrahendũ eſt ali quid ſeueritati:vt maioribus malis ſa nandis charitas ſincera ſubueniat. diſ. 40.vt cõſtitueret᷑.fiant tamen cõmina tiones de ſcripturis.Et interim allician tur caute eoꝝ diſcretiões:quoꝝ aucto ritate cetera multitudo frangat᷑.diſ.44 oſtentatiões.hec Alex.an.2.t.2.c.de ſca dalo.ar.6.q.9.c.ꝛ cõuenit cũ eo Ray.

Utrũ doctrina ſit dimittenda propt᷑ ſcandalum. Rndeo ꝙ circa doctrinam duo ſunt cõſideranda. ſcʒ veritas que

doceť.ꝛ ipe actus docendi. quoꝝ pꝛi
mum eſt de neceſſitate ſalutis: vt ſcꝫ con
trariũ veritati non doceat:ſed veritatem
ſm cõgruentiam tempoꝛis ꝛ perſonarũ
ꝓponat ille cui officium incũbit docendi
Et ideo ꝓpter nullum ſcandalum quod
ſequi videať:debet homo ꝑtermiſſa ve/
ritate:falſitatem docere.Sed ipe act⁹ do
cendi inter ſpũales elemoſynas compu/
tať.Et ideo eadem ratio eſt de doctrina
ꝛ ꝺ alijs miſericoꝛdie operib⁹:de quibus
agetur.ȷ.li°.5. Ad hoc nota regulam
Hierony.ſcꝫ ꝙ dimittendũ eſt ꝓpť ſcan
dalum om̃e qꝺ poteſt ꝑtermitti:ſalua tri
plici veritate.ſcꝫ vite:iuſticie:ꝛ doctrine.
vnde extra de regl.iuris. qui ſcandaliza
uerit:diciť.vtilius ſcandalum naſci per/
mittiť ꝙ̃ veritas relinquať.ſ.vite:iuſti/
cie:ꝛ doctrine.vnde verſus. Scandala
ꝓ vita doctrina iuſticiaqꝫ.Tu non effu
gies.ſunt in reliquis fugienda.Uel ſic.
Scandala non vitent:iudex:doctoꝛ: be
ne viuens.Sunt alij duo verſus qui vi
dentur cõtrarij pꝛemiſſis.ſ.iſti. Eſt veri/
tas vite doctrine iuſticieqꝫ.Primũ ſem/
per habe:duo ꝓpter ſcandala linque.
Non ſunt tamen eis cõtrarij:ſi bene in/
telligantť.vt patet ex ſuꝑdictis:ꝛ.ȷ.dicẽ/
dis. Diſtinguiť autem ſm Alex.angl.
2.t.2.ca° de ſcandalo.arti.6.q.i.ſcꝫ ꝙ ve
ritas vite pertinet ad omẽs.ꝛ cõpꝛehen
dit omia pꝛecepta ꝛ cõſilia.Ueritas iu/
ſticie ad pꝛelatos.ꝛ ꝯpꝛehendit ſeuerita
tem in puniendo reos:ꝛ liberalitatē in
ſuſtinendo miſeroſ.Ueritas doctrine ad
ꝑdicatoꝛes:ꝛ magiſtros. Nõ etiam
ſm Tho.2ª 2ᵉ.q.43.arti.7.c.4ᵐ.ꝙ ſub
iſta triplici veritate non tm̃ cõpꝛehendi
tur illud qꝺ eſt de neceſſitate ſalutis: ſed
etiam illud quo perueniť perfectius ad
ſalutem.ſm illud.i.Corĩ.12.Emulamini
cariſmata melioꝛa.vnde etiam conſilia
non ſunt ſimpliciter ꝑtermittenda.neqꝫ
etiam miſericoꝛdie opera ꝓpter ſcandala
ſed ſunt interdum occultanda:vel diffe
renda ꝓpter ſcandalum puſilloꝝ.vt di
ctum eſt.Quãdoqꝫ tamen cõſilioꝝ ob/
ſeruatio ꝛ impletio operũ miſicoꝛdie ſũt
de neceſſitate.quod patet in his qui iam
vouerunt cõſilia:ꝛ in his quibus ex de/
bito imminet defectib⁹ alioꝝ ſubuenire.
vel in tꝑalibus:puta paſcendo eſurien/
tem.vel in ſpũalibus:puta docẽdo igno

rantẽ.ſiue hi⁹ fiant debita ꝓpter iniunctũ
officium.vt patet in ꝑlatis:ſiue ꝓpter ne
ceſſitatem indigentĩ.Et tunc eadẽ eſt rõ
de hi⁹ ſicut de alijs:que ſunt de necꝛitate
ſalutis.hec Tho:2ª 2ᵉ.q.43.ar.7.c.4ᵐ
ꝛ cõuenit cũ eo Rich.4.di.38.q.io.ar.
2.c. Sed nũquid intermittẽs ad tꝑs
bonum ſuperogatiõis ꝓpter vitandum
ſcandalum ꝓueniens ex infirmitate vel
ignoꝛãtia ꝑiudicat merito ſuo. R° ſm
Rich.vbi.ſ.ꝙ non.quia talis intermiſ
ſio mereť ꝑmiũ equale ꝑmio debito ope
ri ſuperogatiõis qꝺ omittit.vel maius.
quia nihil de perfectiõe charitatis dimi
nuit:ſed magis ad augmẽtum diſponit.
Quid de operibus que ſunt indifferẽtia
ex genere:cuiuſmõi ſunt carnes edere:vi
num bibere.tꝑalia licite acquirẽ.ꝛ hi⁹
Rñdeo ſm Rich.ibidẽ talia opera quo
rũ omiſſio nulli ꝑiudicat nec operãti:de/
bent omitti ꝓpter vitãdum ſcandalũ ꝓ/
ximi ꝓueniens ex infirmitate vel igno/
rantia quãdo ꝓbabiliter apparet ꝙ pꝛo
ximus ſcandalizabiť inde.Et ſi ſit ꝓba
bile ꝙ ſcandalizeť moꝛtaliter.omiſſio ẽ
ſub ꝑcepto.ſi aũt ſit ꝓbabile ꝙ nõ ſcan
dalizeť niſi venialiť:omiſſio eſt ſb cõſi/
lio.poſtq̃ aũt eſt ꝓximo oſtenſũ ꝛ debito
mõ ſuaſum:ꝙ ex tali ope non dꝫ ſcan/
dalizari:nõ teneť hõ illud omittere.qꝛ ſi
poſtea ſcandalizeť ħ erit ex malicia eius
Pone ꝙ aliqs habeat puram ꝯſciaꝫ
apud deum.multi tñ male ſuſpicantť de
eo.ꝛ ſic ſcandalizať.qd aget. R° ꝑ hoc
qꝺ dicit Augꝰ.ꝛ habeť.ii.q.2.nõ ſũt au
diendi. Nobis eſt necĩa vita nr̃a:alijs
fama nr̃a.ꝛ ideo q̃tum eſt in ſe dꝫ illis
ſatiſfacẽ ſuam bonam intentiõem oſten
dendo.ꝛ ſpẽm mali ꝛ occaſiõem ſcãda/
li ſm ꝙ põt remouẽdo. Si aũt nolũt ſa
tiſfactõeꝫ recipe de pctõ illoꝝ dꝫ dolẽ.ꝛ
tunc ſufficit ei bona cõſcia.quia iam ap
paret ꝙ ſcandalũ coꝝ eſt ex malicia.
Utrũ liceat peccare venialiť ne ali⁹ pec/
cet moꝛtaliť. Rñdeo quidam dixerunt
ꝙ pctm̃ veniale eſt cõmittendũ ꝓpť vi/
tandũ ſcandalũ.ſ; hoc implicat ꝯꝛia. ſi
n.faciẽdum eſt:iã nõ eſt malũ neqꝫ pcĩꝫ
Nam peccatum non poteſt eſſe eligibile.
contingit tamẽ aliquid ꝓpter aliquam
circũſtantiam non eſſe peccatum venia/
le:quod illa circũſtantia ſublata eſſet ve
niale peccatum.ſicut verbum iocoſum

eſt veniale peccatum:quãdo abſqꝫ vtili tate dicitur. Si autẽ ex cauſa rationabili proferatur:non eſt ocioſum:neqꝫ peccatum. Cuius autem per peccatum veniale gr̃a non tollatur:per quam eſt homi nis ſalus.inquãtum tamẽ veniale diſpo nit:ad mortale vergit in detrimẽtum ſalutis.hec Tho.2ª 2ᵉ.q.43.arti.7.c.5ᵐ.

Utrũ temporalia ſint dimittenda ꝓpter ſcãdalum. Rñdeo circa bona temporalia eſt diſtinguẽdum. Aut enim ſũt noſtra.aut ſunt nobis ad cõſeruandum cõmiſſa.ſicut bona eccl̃ie cõmittunt̃ prelatis.⁊ bona ꝯmunia quibuſcũqꝫ reipublice rectoribus.Et talium cõſeruatio:ſicut ⁊ diſpenſatio:imminet his quib⁹ ſũt cõmiſſa ex neceſſitate.⁊ ideo non ſunt ꝓpter ſcandalum dimittenda:ſicut nec alia que ſunt de neceſſitate ſalutis. Tẽporalia vero quorũ nos ſumus dñi:dimittere ea tribuendo ſi penes nos ea habeamus: vel non repetendo: ſi apud alios ſint ꝓpter ſcandalum.qñqꝫ quidem debemus:quãdoqꝫ autem non. ſi eñi ſcandalum ex hoc oriatur:ꝓpter ignorãtiam vel infirmitatem alioꝝ: quod.ſ.dixim⁹ eſſe ſcandalum puſillorũ:tunc vel totaliter dimittenda ſunt temporalia .vel alit̃ ſcandalum ſedandum.ſ.per aliquaꝫ admonitiõem.vnde dicit Auguſti.in li.de ſermone dñi in monte. dandum eſt qđ nec tibi nec alteri noceat:quãtuꝫ ab homine credi poteſt.Et cum negaueris qđ petit:iudicanda eſt ei iuſticia.⁊ meli⁹ qđ dabis:cum petentem iniuſte correxeris. Aliquãdo vero ſcãdalum naſcit̃ ex malicia:quod eſt ſcãdalum phariſeorũ. Et ꝓpter eos qui ſic ſcandala cõcitant:non ſunt temporalia dimittenda.quia hoc etiã noceret bono cõi.daret̃ enim malis rapiendi occaſio.⁊ noceret ipſis rapientib⁹ qui retinendo aliena in peccato remanerent.vnde dicit Gregori.in moral. Quidam cum nobis rapiunt temporalia ſolũmodo ſunt tolerãdi.quidam vero ſeruata charitate ꝓhibendi:non ſola cura ne noſtra ſubtrahant̃:ſed ne rapientes: non ſua ſemetipſos perdant. Sed obijcit̃:ꝙ temporalia nullo cõuenientiori modo cõſeruare aut recuperare poſſum⁹ qꝫ per iudicium:ſed iudicio vti non licet ⁊ pcipue cum ſcãdalo. Dicit̃.n.Math. 5°. Ei qui vult tecum in iudicio cõtendere:⁊ tunicam tuam tollẽ:dimitte ei ⁊ pallium.ergo ⁊c. Rñdeo ſm Auguſti.li° de ſermone dñi in monte. illud preceptũ dñi intelligenduꝫ eſt de ꝑparatiõe animi vt ſcꝫ homo ſit paratus prius pati iniuriam vel fraudem qꝫ iudicium:ſi hoc expediat.qñqꝫ tamen non expedit.vt dictũ eſt. Item obijcit̃.quia Aplus ſeminans ſpũalia non accepit ſtipendia tẽporalia ne offendiculuꝫ daret euangelio Chriſti.vt patet.i.Cori.9.Et ex ſimili cã eccleſia in aliqbus terris nõ exigit decimas ad vitãdum ſcãdalum. ergo multo magis alia temporalia ſũt ꝓpter ſcandalum dimittenda. Rñdeo ꝙ ſcandalũ quod vitabat Apl's ex ignorãtia ꝓcedebat gentilium:qui hoc non cõſueuerãt. Et ideo ad tempus abſtinẽdum erat:vt prius inſtruerent̃ hoc eſſe debitum. Et ex ſimili cauſa eccl̃ia abſtinet a decimis exigendis in terris in quibus non ẽ cõſuetum decimas ſoluere. hec Tho.2ª 2ᵉ q.43.arti.8.o.⁊ cõuenit cum eo Rich. 4.di.38.q.10.ar.2.o. Quid ſi quis petat a me rem meã nũquid teneor ſibi eã dare ſi ſciam eum ſcãdalizari niſi dem illam ſibi. Rñdet Alex.an.2.t.2.c.de ſcandalo.arti.7.o.ꝙ reſpõdent quidam ꝙ rem dare oportet in caſu:non ſemper. aut enim petit irrõnabiliter vel rõnabiliter.ſi pmo modo:non teneor duplici de cauſa.pmo ꝓpter bonum publicuꝫ ad quod pertinet: vt oñium rerum ſine rõe non trãſferat̃. 2° vt petentium temeritas refrenetur. Si vo 2° modo vt cum pauper petit veſtem ⁊ tunc aut eſt magis neceſſaria mihi qꝫ illi:⁊ tunc etiam non teneor.tum ꝓpter ſeruãdum charitatis ordinem.tum ꝓpter reprimẽdam petentium temeritatem. Aut eſt magis neceſſaria illi qꝫ mihi. Aut ſupflua mihi:neceſſaria autem illi.Et ſiue ſic ſiue ſic.aut ꝓpono rem illam alij dare:queꝫ ſcio magis indigere.aut eam reſeruo ad temp⁹ in quo multos credo ꝓbabiliter indigere.⁊ in vtroqꝫ caſu non teneor. tum vt petẽtium temeritas reprimatur. tum vt bonum publicum cõſeruet̃ ad qđ pertinet: vt quilibet ſua diſpenſet ꝓut melius poteſt.aut nõ ꝓpono eam alteri dare. ⁊ tunc teneor ſibi dare.ſi probabiliter credam ꝙ ſcandalizetur: niſi dedero ſibi. De hac materia vide.ſ.li°.i.titu.44

ar.5.qui eſt de precepto patiētie reſpectu ablatiōis rerum.

De pplexitatibus cōſcie.ti.69.

P Oſtea quia ratiōe ſcandali p plexitas ſepe oritur in ɔſcientia: dum timet̄ ex parte vna proximi ſcandalum. ⁊ ex parte alia caſus in peccatum: cōuenienter poſt titulum de ſcandalo: ſubdit̄ hic titulus de pplexitatibus cōſcientie. Ubi pmo videndum eſt de multiplici pplexitate. 2° vtrū ſit ponere pplexitatem put eſt ineuitabilitas peccandi. 3° de qbuſdam caſibus pplexis. Circa pmum ſciendū ꝙ ſicut notauit Alex.an.2.t.2.c.6 pplexitate cōſciētie.ar.1.in pncipio triplex ē pplexitas. Prima eſt intelligentie verborum ſacre ſcripture. 2ª eſt ɔgnitionis faciendorū. ⁊ tam iſta ꝙ pma poteſt eſſe in hominibus bonis. 3ª eſt ineuitabilitas peccandi. Prima tollit̄ per cōſideratiōnem cauſarū dicendi in diuerſis locis ſacre ſcripture. quia intelligētia dictorū ex cauſis eſt aſſumēda dicendi. vt dic̄ Hylarius. 2ª tollitur p vnctiōem ſpiritus ſancti: que de omnibus docet. 3ª per depoſitiōem cōſcie erronee: de qua eſt ad pſens intentio.

C Irca 2m ſciendum ſm eūdem Alex.an.2.t.2.ca° de pplexitate cōſcientie. ar.1.c. ꝙ duplex eſt pplexitas. ſcʒ iuris ⁊ facti. Juris eſt: quādo due auctates cōcurrunt circa aliquid faciēdum cōtrarie ſm apparentiam. Facti eſt. vt cum quis ſic errat: ꝙ ſi vnum peccatū fugiat: aliud ſe perpetrare credat. Prima remoueri poteſt ab homie: in quocūꝗ ſit ſtatu. 2ª remoueri nō poteſt ab homie manente in tali ſtatu. vt quādo aliquis ex peccato pprio eſt pplexus. talis enim dum in illo ſtatu manet vitare non poteſt: qn peccet de nouo. ſcʒ vel primum ſcandaliʒādo: vel ɔtra cōſciētiam faciēdo. vt patebit. j. in quibuſdam caſibus. qui tamē ſi de peccato peniteret: iam dubius ſiue pplexus non eſſet. De hac perplexitate Gregori ſuper illud Job 4°. Nerui teſticulorū leuiathan pplexi ſunt. loquens de ſuggeſtionibus diaboli. dicit ꝙ plures ſic peccare facit: ꝙ ſi forte fugere peccatū appetāt hoc ſine alio peccati laqueo nō euadāt.

Nota etiam ꝙ duplex eſt neceſſitas peccandi. ſcʒ pnitas: ⁊ ineuitabilitas. de prima intelligit̄ illud pſal.. Saluaſti de neceſſitatibus animā meaʒ. Et illud qd dicit Auguſti. li° de natura ⁊ gratia. ꝙ neceſſitas peccandi non eſt ex cōditiōe ſed ex vitio nature. audiāt ergo homo ac vt hec neceſſitas non ſit: dicat deo. De neceſſitatibus meis erue me. hec Augu. liberat enim deus a pnitate: ita ꝙ non deducit̄ ad effectum. Si etiam a deo inſtanter peteret put deberet: in peccandi ineuitabilitatem non caderet. aliquādo etiam non caderet ſi prius peniteret.

C Irca 3m querit̄ de pluribus caſibus. Eſto ꝙ aliquis ſit pmotus ſimoniace ad ſacerdotium: ⁊ ex officio teneat̄ perſonalit̄ celebrare. nūquid celebrabit: ſi ſic mortaliter peccat: ſi non populū ſcandaliʒat. Rndet idem Alex.2.t.2.ca° de pplexitate cōſcientie.ar.2.caſu.2.c. ꝙ ſi peccatū talis ſit occultū ſuſpenſus eſt ipo iure quo ad ſe tm̄. Et tunc ſi ſit in officio celebrandi cum dolore penitētiali perficiat miſſam ſic enim vitat maius malum. Si vero non dum ſit in officio celebrandi: dimittat illud officium ppter quod tenet̄ perſonalit̄ celebrare: ⁊ expectet diſpenſationis gratiam: ſi poſſit eam obtinere. Si vero peccatum eius ſit manifeſtū: tunc dupliciter peccaret: ſcʒ quo ad ſe ⁊ quo ad alios: quos ſcandaliʒaret. Quid de illo qui vitam heremiticam gerit ex voto: ⁊ vocat̄ ad ciuitatem: ⁊ dicitur ei ꝙ multas animas poteſt lucrari ſuo cōſilio ⁊ exemplo. Reſpōdeo ſm eūdem Alex. ibideʒ caſu 4° non debet ire. quia cōtra votum ⁊ pfeſſionem ſponte venire: eſt manum ad aratrū mittere: ⁊ retro aſpicere. Nec pdeſt homini totuʒ mundum lucrari: ⁊ anime ſue detrimētuʒ pati. Hoc dico excepto caſu: vbi fides periclitaret̄: ⁊ per eum releuari creditur: vel etiam ſi per papam cogat̄. Quid de exiſtente in ſeculo: habente parētes pauperes: ac per hoc timente: ſi relinquat ſeculum tranſgredi pceptum de parentib⁹ honorandis: ⁊ ex alia parte vouit relinquere ſeculum: quid talis agere debet? Rndet Alex. angli. vbi.ſ. caſu 6°. in 2°. vbi agit̄ de ſcandalo. ꝙ talis ex quo vouit iam de conſilio: factum eſt ei preceptum relinquere ſeculum.

Sed vlterius eſt diſtinguēdum. quia
aut vouit cum ꝑfinitione tempoꝛis. aut
non. ſi ſic. infra tempus illud ꝓuideat
parētibus ſm ꝙ poteſt. vltra enim illud
non licet ſibi differre ſine diſpenſatiōe.
Si non. tenet̄ ad ſtatim: niſi aliqua cō-
ditio interueniat impeditiua. ⁊ tunc etiā
pendente illa cōditiōe ꝓuideat eis ſꝫ ꝙ
poteſt. al's tenet̄: vl' ſtatim intrare: vl' ad
minus accelerare quātum poteſt dictan
te cōſciētia: ⁊ cōſilio salubꝛi. alr̄ eſſet in
periculo veritas vite. Si v̄o non interue
nit obligatio: ſed eſt tm̄ cōſilium. In ca-
ſu poteſt ⁊ debet differri. ꝑceptum enim
ꝓ tempoꝛe ꝓ quo eſt ꝑceptum: eſt im-
plēdum. vnde vtrūqꝫ eſt implēdum ſm
ꝑus ⁊ poſterius: non ꝙ tranſgrediat̄ ſi
non adimpleat cōſilium. ſed vnum eſt
implēdum: quia ꝑceptum. aliud vero eſt
faciēdum: ſi velit eſſe perfectus. ſm ꝙ di
cit̄ in euangelio. Nec credit̄ ſemper eē
differēdum cōſilium ꝓpter cōtemptum:
nec deperit eius vtilitati ſpūali: ſi nūc nō
implet cōſiliuꝫ. ſed ſi non implet quādo
ſpiritus: qui omia ſcrutat̄: dictat eſſe im
plendū. ſpiritus enim dei quātum eſt de
ſe: mouebit vt fiat eo modo quo melioꝛi
cōuenit. hec Alex. vbi. ſ. de hac materia
vide. ſ. li°. i. ti. de 4° precepto. ar. ʒ. q. fi.

Quid de illo qui alicui iurauit ꝙ ſecre
ta eius celabit. ⁊ poſtea ille cui iurauit ꝓ
curat alicuius homicidiū: qd ille aget.
Rndeo ſm Alex. an. z. t. z. ca° de ꝑplexi
tate cōſcie. ar. z. circa operatiōes coꝛpa-
les. cāu 4°. monere debet eum in ſecreto
fraterna coꝛrectiōe ꝓut dicit̄ Math. i8
⁊ ſi nolit ceſſare: dicere poteſt in generali
ei cuius homicidiū ꝓcurat̄. Aliquis te
vult interficere: ita ꝙ non deprehendat̄
ab aliqua circūſtantia: quis ſit ille vt ha
bet̄ extra de offi. oꝛdi. ſi ſacerdos. vel ſi
ſit periculū dicere illi. dicēdum eſt alicui
qui poteſt ꝓdeſſe ⁊ non obeſſe in gene-
rali: vt ꝑſbytero ꝙ ꝑmoneat eum dum-
mō ſic dicat: ꝙ nullo mō ꝑſonam illam
cōpꝛehendat. Et hoc modo ille non eſt
reus periurij: quia ſecretum illius nō in-
dicat. Eccl. io. Denudare amici myſteria
deſperatio eſt aīe infelicis. Nuquid po
teſt quis cōmittere veniale: vt alius vi-
tet moꝛtale. Rndet Alex. an. vbi. ſ. caſu
7. ꝙ ſm quoſdam perfectus nō debet cō
mittere veniale vt alius vitet moꝛtale. ſꝫ
penam tempoꝛalē poteſt ſuſtinere. Impfe
ctus autē poteſt. Alij dicunt ꝙ etiam
ꝑfectus poteſt cōmittere veniale: vt alius
vitet moꝛtale. ſed quodāmō cadit a per-
fectiōe. videt̄ autē ꝙ nulla ſit tentio ad
peccatū veniale. ſed poteſt eſſe tentio ad
ſaluādum alium a peccato moꝛtali. ⁊ ſi
non poteſt aliter q̄ per veniale. Sed
obijcit̄ illud ad Ro. 9°. Optabam fieri
anathema ꝓ fratrib⁹ meis. i. ꝓ ſalute eo
rum. Dicēdum ꝙ anathema ibi ſumit̄
ꝓ illa pena que etiam aliquādo infligit̄
iniuſte. ⁊ tunc non eſt ibi niſi tm̄ pena. ⁊
talis pena eſt ſuſtinenda ꝓ ſua ⁊ aliena
ſalute ſpirituali. ſm autem ꝙ dicit penā
iuſte inflictam: includit peccatum mor-
tale ſi tota ratio iuſticie aſſit. Et hoc mo-
do Apl'us non optabat. Multi alij ca-
ſus ꝑplexi poſſent hic poni: quos omitto
qꝛ eos alibi poſui in alijs locis.

Explicit z⁹ liber hui⁹ ſūme de caſib⁹.

Iſti ſunt tituli tertij libri q̄ ē de ꝯtctibus ꝯmunibus.

De appropatione rerum.	i.
De pſcriptione.	ij.
De ꝯtractibus in ꝯmuni.	iij.
De obligatione ⁊ ſtipulatione.	iiij.
De renūciatōe bñficiorum iuris.	v.
De pactis.	vi.
De tranſactione.	vij.
De emptione ⁊ uenditione.	viij.
De permutatione.	viiij.
De mutuo.	x.
De vſura.	xi.
De ſocietatis ꝯtractu.	xij.
De pignoribus.	xiij.
De locato ⁊ conducto.	xiiij.
De emphiteoſi.	xv.
De ꝯmodato.	xvi.
De depoſito.	xvij.
De feudis.	xviij.
De ſolutionibus.	xix.
De donationibus inter viuos.	xx.
De donationibus cā mortis.	xxi.
De legatis.	xxij.
De fideicōmiſſis.	xxiij.
De hereditate.	xxiiij.
De heredis inſtitutione.	xxv.
De ſubſtitutionibus.	xxvi.
Qui teſtari poſſunt.	xxvij.
De teſtamentis.	xxviij.
De ꝓuidentijs teſtium.	xxix.
De teſtibus teſtamentorum.	xxx.
De teſtamento in ſcriptis.	xxxi.
De teſtamento ceci.	xxxij.
De cauſis quibus teſtamētū inutile redditur vel rumpitur.	xxxiij.
De codicillis.	xxxiiij.
De ſucceſſionib⁹ ab inteſtato.	xxxv.
Ad quid heres teneatur.	xxxvi.
De ſuffragijs defunctorum.	xxxvij.
De orationibus exn̄tiū tā in patria q̄ in purgatorio.	xxxviij.

De ꝯctu pcarij q̄re in li.vi.ti.xxxvij.

Incipit liber 3⁹ de appropatōe rerum. ti.i.

Initis per dei grām duab⁹ ptibus huius ſūme ſcȝ pma d pceptis. ⁊ 2ª de ṽtutib⁹ ⁊ vitijs. reſtat proſequi tertiā ptē eiuſdē de ꝯcti bus ⁊ volūtatib⁹ vltimis. Et q2 in qbuſdā ꝯctib⁹ ⁊ volūtatib⁹ vltimis transferūt rerum dñia. que quidē trāſferri nō poſſent iuſte ſi nō eēnt diſticta ⁊ appropata. ideo pmo ꝯſiderandū ē de rerum appropatiōe. Et circa hāc querunt plura. ſ. vtrū poſſeſſio rerum exteriorum ſit homini naturalis. R°. ꝙ ſic. ut oñdit phs p politicorum. p h ꝙ impfectiora ſunt ꝓpter pfectiora. hi⁹ enim exteriora ſoli deo ſubiacēt quātū ad ſuā naturā. quia ei ſoli oia ad nutū obediūt. ſ; quantū ad uſū hȝ homo naturale dñiū corum. q2 p rōneȝ ⁊ voluntatē eis quaſi ꝓpter ſe factis vti pōt ad ſuā vtilitatē. vñ h dñiū ꝯuenit homini ſm rōem in qua dei imago ꝯſiſtit. qḋ bene oñditur gñ. i. Faciamus hoiem ad ima. ⁊ ſil'. no. ⁊ preſit piſcibus maris ⁊c. Utrū rerum dñia in ſtatu inocētie fuiſſent diſticta R° ſm ſcotū. 4. di. 15. q. 2. ar. i. ꝙ non. imo erāt ꝯmunia. ⁊ ſm legē nature. ut patet p illud quod dr̄ di. 8. c. i. Iure ṽo nature ſūt oibus oia ꝯmunia. ⁊. 12. q. i. dilectiſſimis. Et ſm legē diui ſapiētis greci. vñ di. 8. quo iure. ⁊ ē dcm aug. ſup Io. Iure inqt diuo dñi ē terra ⁊ plenitudo ei⁹. Iure ṽo huma no dicit. hec domus eſt mea ⁊c. Ratio aūt huius eſt duplex. vſus rerum eni ita ꝯpetere dȝ hoibus ſm rectā rōnē: ſicut ꝯgruit ad pacificā ꝯuerſatōeȝ ⁊ neceſſariā ſuſtētati onē. In ſtatu aūt inocentie ꝯmunis vſus rerum ſine diſtinctōe dñiorum magis valuiſſȝ ad vtrūqȝ. q2 tunc nullus occupaſſet qḋ alteri neceſſariū fuiſſȝ. ſ; qḋ quilibȝ primo ſibi neceſſariū ad vſū occupaſſet: hoc ad vſū habuiſſet. hoc etiā mō tunc magl ad ſuſtentationē uſus rerum cōis ſuffeciſſet q̄ ſi p appropatōeȝ vni factā alijs vſus pclu ſus fuiſſet. Hec ſcot⁹ ibidē. Utrū pceptū illud. ſ. de habēdo oia cōia adhuc maneat ita ꝙ nulli rē aliquā ꝓpriā poſſidere liceat R° ꝙ nō. ſ; eſt poſt lapſum reuocatū. quin imo dicit aug. de hereſib⁹. ꝙ ſunt aliq he retici qui ſe vocāt aplicos ex hoc ꝙ putāt nullā ſpem habere eos q vtunt his rebus quibus ipſi carent. ſ. ꝯiugibus ⁊ aliquib⁹ poſſeſſionib⁹ q̄ſi ꝓprijs. Eſt aūt poſt lapſuȝ

renocatū rōnabilr̄. ꝑpter duo ſupradicta.
p° q2 eſſet ꝯ pacificā ꝯuerſationē: vt p ſe
patet. z° q2 eēt ꝯ neceſſariā ſuſtētationē. q2
hoīes nō ita ſollicite cōia ꝓcurarēt. ⁊ etiã
fortiores neceſſaria debilib⁹ auferrēt. Sci
endū tn̄ ſm̄ tho. zª z̄e. q. 66. ar. z. c. ꝙ circa
huiuſmodi neceſſaria duo ꝯueniūt hoī. ſ.
poteſtas ꝓcurādi ⁊ diſpēſandi. ⁊ quo ad
hoc homini aliqua tāq̄ꝫ ꝓpria poſſidere ē
licitū: ⁊ ē humane vite neceſſariū vt p̄dcꝫ
ē. Aliud ē vſus rei ipi⁹: ⁊ quo ad hoc non
dꝫ homo habere res exteriores quaſi ꝓpri
as ſ; quaſi cōes. vt ſcil cꝫ facile cōīcet eas
alijs in neceſſitatib⁹. i. thim̄. vlti. Diuitib⁹
huius ſeculi p̄cipe. ſeqꝛ. Facile diſtribuere
⁊ ꝯmunicare. Et ſic dicit ambro. ⁊ habeꝛ
di. xlvij. ſicut hi. circa mediū capli. Nemo
inqt dicat ꝓpriū quod eſt ꝯmune ⁊c̄. Sed
dato ꝙ ſit renocatū illud p̄ceptū: querit̄ p
quā legē facta ſit appropr̄iatio rex̄. Rn̄det
ſcot⁹ vbi ſupra ꝙ nō ē facta p legē diuinā
vt pꝫ di. 8. c. p̄allegato quo iure. nec p legē
nature. q2 nō apparet ꝙ lex nature deter-
minet ad oppoſita. ipa autē determinauit
ꝙ oia eſſent cōia. vn̄ videt̄ dicēdū ꝙ fc̄a
ſit p legē poſitiuā. ⁊ ex hoc etiā ſeqt̄ ꝙ pª
diſtinctio dn̄iox̄ facta fuerit p aliquā legē
poſitiuā. Ad hoc aūt ꝙ illa p̄ma diſtīctio
fuerit iuſte facta opꝫ ꝙ illa lex eēt iuſta. ad
hoc v̄o vt illa lex eēt iuſta neceſſariū fuit
ꝙ ei⁹ lator hēret duo. ſ. prudētiā in ſe vel ī
ſuis ꝯſiliarijs p quā diſcerneret ſm̄ rectā
rōem qd faciēdū erat p ꝯmunitate. Et z°
auctoritatē: ſine qua ei⁹ ſn̄ia nō ligarꝫ. Eſt
aūt auctoritas ſiue p̄ncipat⁹ duplex. vna
ē paterna. ⁊ hec eſt iuſta ex lege nature q̄
oēs filij tenēt̄ patrib⁹ obedire nec ē p legē
aliquā. ſ. moyſi vel euāgelij renocata ſ; ma
gis ꝯfirmata. Alia auctoritas ē politica q̄
eſt ſup extr̄aneos. ⁊ hec pōt eē iuſta ex ꝯmu-
ni ꝯſenſu ⁊ electōe ipi⁹ ꝯmunitatis. vt talē
auctoritatē hn̄s condere poſſꝫ legē p quā
dn̄ia rerū diſtinguerēt̄. ⁊ hoc mō ꝓbabile
ē factū fuiſſe. nā vel noe poſt diluuiū diſtī
xit terras filijs ſuis: vel ipſi diuiſerūt inter
ſe. ⁊ lex aliqua ꝓmulgata ē vel a patre vt
ab aliquo ab eis electo in p̄ncipē: vel a cō
munitate. cui ſcꝫ electo cōitas ipſa ꝯmiſit
iſtā auctoritatē terras diſtinguēdi vel oc-
cupādi. q̄ lex fuit aut potuit eſſe iſta. ſcꝫ ꝙ
res tūc nō occupata illi⁹ eēt q p̄us eā occu
paret. Et tūc diſpſerūt ſe ſup faciē terre: ⁊
vnus occupauit regionē vnā ⁊ alius aliā
Hec ſco. 4. di. 15. q. z. ar. i. Obr̄ aūt. quia
dicit̄ ab Iſid. 4. ethimo. ꝙ cōis oīuꝫ poſ
ſeſſio eſt nālis. R°. hoc p tāto dr̄. q2 ſꝫ ius
nāle nō ē facta diſtinctio poſſeſſionū: ſ; ſꝫ
codicē humanū: qđ ptinꝫ ad ius poſitiuū
vn̄ ꝓprietas poſſeſſionū nō ē ꝯ ius nāle ſ;
ei ſupaddit̄ p adinuētionē rōis humane.
Secūdū aūt alex. an. z. t. i. c. de ordiatis ad
ꝓmimū lege nāli. q. z. c. notādū ꝙ circa cō
munitatē ⁊ ꝓprietatē rex̄ lex nālis aliqd
dictat q2 debitū. aliqd q2 bonū. aliqd q2
equū. Quia debitū dictat ꝙ in neceſſitate
oia ſunt cōia. ⁊ hoc mō rex̄ cōicatio ē ſub
p̄cepto. Quia v̄o bonū dictabat i ſtatu na
ture bn̄ inſtitute oia eē ꝯmunia. i ſtatu v̄o
nature corrupte dictat ꝙ bonū ē aliqua
eē ꝓpria. Quia equū dictat aliqua eē inap
propr̄iabilia. vt aerē mare littora. ⁊ ꝙ aliq̄
que ſunt appropr̄iabilia: ſi nulli⁹ ſint hoīs
occupanti ꝯcedant̄. qđ eni ſub nulli⁹ eſt
dn̄io ꝯcedit̄ occupāti. Et dicit Iſid. ꝙ na
turalis eſt acqſitio eox̄ que terra mariq̄ꝫ
capiunt̄: vt captio auium ⁊ piſcium.

De p̄ſcriptione titulus. z.

Poſtea ꝯſiderandū ē quō rerūꝫ
dn̄ia iuſte tn̄ſfer̄āt̄. hec aūt trāſ
latio fieri pōt duplr̄. Uno mō
auctoritate publica. ſ. p̄ncipis
vel legis. Alio mō auctoritate p̄uata ipſi⁹
dn̄i imediate poſſidētis. pª fit in p̄ſcribēdo
zª in ꝯhēdo vel donādo. Primo aūt ꝯſi-
derādū ē de p̄mo. ſ. de p̄ſcriptōe. ⁊ p̄ qd ē p̄
ſcriptio. z° quot ⁊ q̄ exigunt̄ ad p̄ſcriptio
nē. 3° quot ſunt ſpēs p̄ſcriptōis. 4° que res
p̄ſcribi pn̄t ⁊ q̄ nō. 5° quib⁹ modis interrū
pit̄ p̄ſcriptio. 6° qs ſit ei⁹ effectus. Circa
p̄m ſciendū ꝙ p̄ſcriptio vel vſucapio ē ac-
qſitio vtilis dn̄ij vel directi p ꝯſeruationē
poſſeſſionis tēporis legis diffiniti. i. p ſpa-
ciū tēporis a lege diffinitū. Eſt aūt dn̄ium
directū illud qđ hꝫ ver⁹ ⁊ p̄ncipalis dn̄s
rei. vtile dn̄ium ē illud qđ hꝫ ille q nō eſt
dn̄s ſm̄ v̄itatē ſ; hꝫ rei vtilitatē ac ſi eēt do
min⁹ ei⁹. vt vaſallus feudatari⁹ ⁊ hi⁹. Eſt
aūt vſucapio ꝓprie p̄ſcriptio ī imobilib⁹ ac
etiā in reb⁹ incorporalib⁹: vt ſūt ſeruitutes
actōes ⁊ hi⁹. ex̄. de cā poſ. ⁊ ꝓpri. cū eccliā.
Circa z^m ſciendū ꝙ in p̄ſcriptione
canonica q̄tuor reqrunt̄. p̄m eſt
bona fides. ſ. ꝙ is q poſſidet rem
quā poſſidet credat eē ſuā: vel credat tra-
dētē eē dn̄ꝫ: vel hr̄e ius diſtrahēdi: lꝫ i fcō
erret. ff. de v̄. ſig. bone fidei. ⁊ h̄ bona fides

ſemp pſumit̃:niſi mala ꝓbet̃: cū pſumat̃
ignorātia niſi ꝓbet̃ ſcia.ff.de ꝓba.vi⁹. dr̃
etiā bona fides lꝫ erret i iure.e x̃.ď iur̃ pa.
cura paſtoral'.lꝫ ſec⁹ ſit de vſucapiōib⁹. ff.
e.de vſucapi.l.nūq̃ꝫ.§.i. ſm goff. hoſti.vo
⁊ ber.itelligūt.c.cura.qñ pſcribēs errat in
fc̃o.vt qñ ep̃s dedit ſine ↄſēſu capli: ⁊ cre-
dit̃ ꝙ habuerit ↄſenſū capli.lꝫ.n.recipiēs
erret i fc̃o:intelligit̃ tñ bonā fidē hr̃e. Sꝫ
⁊ ſm ipꝫ hoſti.dr̃ bona fides lꝫ erret i iur̃
ſi vir dederit rē alienā vxori putāti donati
onē valē:ex q̃ donatōe ñ ſit fact⁹ paupior
tūc.n.vxor vſucapiet ꝓ donato.ff.ꝓ dona
to.l.ſi vir vxori. niſi forte añ vſucapioneꝫ
ↄpletā diuortiū fiat.ff.e.ꝓ dona.l.i.Si di
cat̃ ꝙ error iuris in vſucapiōib⁹ nō ꝓdeſt
vt dictū ē.Rñdet hoſti.ꝙ ſpāl•ē in h̃ caſu
ꝙ error iur' ꝓſit:cū nec alr̃ bonā fidē hr̃et
Credit.n.ꝙ vir ſit dñs:⁊ ſic errat in facto.
⁊ ꝙ poſſit dare:⁊ ſic errat in iure. ⁊ iō cuꝫ
ſit error mixt⁹ nō nocet error iuris.ff.eo.l.
nūq̃ꝫ. Dr̃ etiā qs hr̃e fidē bonā lꝫ habeat
ſciaꝫ dubiā.ff.de vſur'.⁊ fruct'.l.qui ſcit.§.
bone fidei. Preſumitur auteꝫ mala fides
ſi denūciet̃ emptori ꝙ non emat.C. de rei
ven.ſi fūdū.ꝑ totū.vel ſi qs ↄ leges merce
tur.vt pꝫ li.ii.c•ti.de agrico.⁊ colo.⁊ cen
ſitis.l.quēadmodum originarios. i fine.l.
vel ſi emat a procuratore meo per colluſi
ſionem.vel ſi quis emat a luxurioſo vel
prodigo:cui alienatio bonoꝝ int̃dicta eſt
cū ſciat eū pecuniā ſcorto datuꝝ. ff.ꝓ em
ptore.l.q fūdū.§.q ſciēs. ⁊.l.ſi qs. Qñqꝫ
tñ hꝫ qs ↄſciaꝫ rei aliene:⁊ tñ vſucapit eā
vt ſi iudicis decretū iteruen iat.e x̃.e.c.i.
Sciēdū aūt ꝙ nō obeſt accipiēti mala fi-
des tradētis.ar.e x̃.e.de q̃rta. qď ē veꝝ in
pſcriptiōe.30. vel.40.ānoꝝ. dūmō nollit
poſſeſſor vti acceſſiōe tēporis illi⁹.ſ.tradē-
tis:⁊ h̃ ſi recipiēs ignorabat illū malā fi-
dē habuiſſe.ff.de acq.poſ. pomponi⁹.§.cuꝫ
qs.vñ nō obſtat.C.de pſcrip.io.vel.zo.an
noꝝ.in auc̃. ſi fraude ⁊ dolo. l.male fidei.
q̃ intelligit̃ de pſcrip.io.vel.zo.ānoꝝ i q̃
ex vt̃qꝫ pte reqrit̃ bona fides. ꝓbāt̃ hec
oia e x̃.e.ſi diligēti.i glo.ꝑ totū. Ad hoc
nō ꝙ exigit̃ bona fides emētis noie ſuo.
ſi vo qs emat noie alteri⁹: vt ꝓcurator vl'
ſeruus noie dñi.diſtingue ſm hoſti. de ſuo
ſcꝫ ꝙ aut emit noie peculiari.⁊ tūc ſiue cuꝫ
mādato dñi ſiue ſui ſcia ſiue ignorantia.
Ignorātia ſerui nō dñi inſpicit̃:niſi forte
dño pñte ⁊ nō ↄdicēte emerit.tunc.n.ſcia
dñi in pıudiciū inſpicit̃:ſi tñ pñs ↄdicere

nō poſſet ei nō obeſſet. Aut emit noie tñ
dñi ⁊ ei⁹ mādato.⁊ tūc aut mādatū recipit
de incerto:⁊ tūc idē ē qď s̃.⁊ ſi ſine māda
to emat dño ſeruū vitioſū.aut mādauit de
certo:⁊ tūc inſpicit̃ ſcia dñi:nō ſerui.⁊ idē
dōꝫ ē de vſucapiōib⁹.Et ſicut ē diſtictū de
ſeruo:ita etiā diſtiguēdū ē de filiofamilias
ſm azonē.Qñ aūt qs emit vt ꝓcurator vl'
nūci⁹:ſcia vel ignorātia dñi tñ ē ſpectāda
Itē notat hoſti.ꝙ i vſucapiōib⁹ reqrit̃
tpūs traditōis nō tpūs ↄct⁹: vt i emptiōe
bona fides.puta credo me tibi debere.io.
libras ex ſtipulatōe: do tibi equū alienum
quē poſſideo i ſolutōeꝫ ꝓ his.io.libris.vti
qꝫ vſucapies hūc equū.ff.e.l.i. Et ſic iuſt⁹
error dat titulū vſucapiōis.ſec⁹ ē de empti
one.ſi.n.ex cā emptōis putē me tibi teneri
ad traditōeꝫ eq:⁊ iō trado:nō hꝫ locū vſu
capio ꝓ empto:q̃ emptio nō pceſſit: neqꝫ
pſolutū ex cā emptōis credat̃. diuerſita-
tis hui⁹ rō ē:q̃ i ceteris cauſis tp̃s ſolutio
nis iſpicit̃.nō.n.refert cū ſtipulor:utrū illď
qď ſtipulor ſciā alienū eē:vel nō. ꝟ ſufficit
ꝙ putē eē tuū cū ſolueris. In emptōe aūt
iſpicit̃ tp̃s ↄct⁹ ⁊ ſolutōis.ff. ꝓ emp.l.z.§.
i. i fi.Secūdū aūt qď reqrit̃ in pſcriptōe ē
iuſt⁹ titulus.e x̃.e.ſi diligēti. ⁊ dr̃ h̃ titulus
cā poſſidēdi. vt donatio emptio ⁊ hi⁹.exi-
git̃ aūt cā vā nō legitima ſm gof.q̃ ſi le-
gitima foret locū pſcriptio nō hr̃et.q̃ eadē
res ex duab⁹ cauſis acqri nō poſſet. e x̃.de
fide iſtru.int̃ dilectos.§.ceteꝝ memorati.
in fi.vbi grā.in donatiōe q̄ fit ab ep̃o ſine
ↄſenſu capli ver⁹ titulus nō tñ legitimus
nec ſufficiēs pſtat cāꝫ poſſidēdi ⁊ pſcribē-
di.Et ſm h̃ itelligi pōt illud e x̃.e. de q̃rta:
ſic ⁊ titulus errone⁹ pſtat cāꝫ pſcribēdi.ff.
ꝓ ſuo.l.fi.ſm.gof.vñ nō reqrit̃ ꝙ ſit iuſt⁹
titulus talis q tribuat dñiū.e x̃.e. veniēs.
ꝟ titulus aliq̃lis dat cāꝫ pſcribēdi. vt e x̃.
e.ſi diligēti.in glo.vbi dr̃ ꝙ titulus ꝓ tāto
dr̃ iuſt⁹:q̃ dat cāꝫ pſcribēdi:licꝫ in vitate
nō ſit iuſt⁹.q̃ tūc nō eēt pſcriptio neceſſa
ria.vñ min⁹ iuſt⁹ titulus dat cāꝫ pſcriben
di:ſi aſſit bona fides.ſ.vt credat titulū ſuf
ficere. Sꝫ nūqd neceſſe ē titulū allega
re ⁊ ꝓbare. R̃.circa h̃ fuerūt plures opi.
ꝟ tene qď notauerūt ber.⁊ moderni i.c.ſi
diligēti.quoꝝ opio approbat̃.li.6.c. ep̃m
vbi dr̃ ꝙ in pſcriptōe ſufficit bona fides.
vbi ius cōe vel pſūptio nō ē ↄ pſcribētē.
al'opꝫ.i.neceſſe ē titulū allegare ⁊ ꝓbare
niſi ſit tāti tp̄is pſcriptio: c⁹ ↄrīj memoria
nō exiſtat.vt ibidē.Et aduerte ſm Io.an.

ibidē.ꝙ aliud ē eē ꝯ ius cōe:⁊ aliud ꝯ ius
ꝓuatū.nō.n.ē ꝯ ius cōe ꝙ aliqs i fundo
meo ſeruitutē acqrat:ſ; poti⁹ ē ꝑter ius cōe
eſt aūt ꝯtra ius meū.iputet̃ g̊ mihi: ſi ne/
gligēs fui.ex̄.e.vigilāti. vbi g̊ petitor fun/
dat intētionē ſuā ſup ius cōe: ꝑſcribēs hꝫ
titulū ꝓbare:aliter nō niſi ꝑſumptio habe/
at̃ ꝯtra eū.Sꝫ quō ꝓbabit̃ ꝑſcriptio tāti
tpis. R̷ꝫ ſꝫm hoſti.ex̄: de v̄.ſig. ꝙ p nonale
ꝓbabit̃ p teſtes q dicēt ſe hēre talē ꝯſciaꝫ
ꝙ ſemp viderūt ⁊ audierūt ita eē:nec vnqꝫ
ꝯtrariū:⁊ ꝙ cōis ē ⁊ ſemp fuit opio ꝙ ſic
fuerit.Si aūt aduerſari⁹ ꝯtra hoc ꝓbare
velit:teſtes eius dicere debēt ſe talē hr̃e cō
ſciam ꝙ tali tpe ꝯtrariū a talib⁹ viderunt
vel audierūt.Quid ergo ſi ps vtraqꝫ ꝓbat
R̷°.ꝑferant̃ teſtes magis idonei ⁊ qui di
cunt aptiora.ex̄.de teſti.in noſtra.vbi de h̄
⁊ ſic dicētes ſe vidiſſe ꝯtrariū ꝑferri debe/
rent cū alij ſatagāt negatiuā.6.q.ſi. actor.
p totū. Quid ſi aduerſari⁹ vellet ꝓbare
ꝑſcribētē nullo titulo poſſediſſe:ſ; poti⁹ p ui
olētiā.⁊ ſic mala fide ab initio.nūquid dꝫ
audiri.R̄ndet ber.ex̄.e. qm̄. ꝙ ſic. qꝛ iſte
poſtea ꝑſcribē n̄ potuit.ex̄.e.vigilāti.⁊ i.c.
i. 3^m qd̄ reqrit̃ ē ꝯtinuatio poſſeſſionis.ſ.
ꝙ res ſit poſſeſſa ꝯtinue vſꝫ ad finē ꝑſcri
ptōis ſine iīruptōe.ex̄.e.illō circa mediū
.ſ.§.veꝝ ſi.g̊ ſi poſſeſſio iīrūpat̃:p^a tpa ꝯti
nuari nō pn̄t cū ſequētib⁹. imo reqrit̃ ſpa
ciū.30.ānoꝝ.ſi ꝑſcriptor poſtea nāciſcatur
poſſeſſionē.vel.40.annis poſtea ꝑſcribit̃.
Itē niſi i illo caſu qn̄ poſſeſſor recupat ſit
bone fidei.tūc eni forte ſtatuto tpe ꝑſcribe
ret.C.de preſcrip.30.āno.l.ſi. Nūqꝫ tn̄ etſi
poſſeſſio nō ſit ꝯtinua pficit̃ ꝑſcriptio.in/
choata eni a defūcto pficit̃ vacāte heredi
tate:⁊ tn̄ poſſeſſio nō ē in hereditate.ff. de
vſucapi.l.nūqꝫ.Et intellige ꝙ ꝑſcribēs n̄
tenet̃ ꝓbare ꝯtinuationē poſſeſſionis. qꝛ
hoc eēt impoſſibile.ſ; ſufficit ꝙ ꝓbet ſe poſ
ſediſſe in tpis ꝑncipio medio ⁊ fine.C.ne
de ſtatu defun.l.ſi mater.ad fi. Quartū ē
ꝙ res nō ſit vitioſa.res aūt dr̃ vitioſa ſi ſit
furtiua:vel vi poſſeſſa. quā nō tn̄ fur vel
raptor ſ; nec aliqs alius:lꝫ ab eis emerit:
vel aliter bona fide habuerit:ꝑſcribere vl̃
vſucape pōt.inſti.e.§.furtiue.p totū. Itē
preter ꝑdicta ſꝫm hoſti.reqrit̃ in vſucapi/
one rei traditio vel quaſi. puta ꝑſumitur
tradita ꝓpter patiam ⁊ ſciam ⁊ hi⁹.qꝛ nec
ſine poſſeſſione que nō acqrit̃ ſine tradi
tione vel quaſi: vſucapio ꝓcedit.ff.e.ſine
poſſeſſione.p totū. Reqrit̃ etiā ꝙ diſtra/
hēs ⁊ tradēs habeat bonā fidē. ſi eni ma
le fidei poſſeſſor alienauerit rē alienā:dn̄o
eius ignorāte:ſpectat̃ ꝑſcriptio.30. ānoꝝ.
ſi aūt eo ſciēte imputet̃ ei: ſi infra ſua tpa
litē nō fuerit ꝯteſtat⁹.

Equit̃ videre de tertio.ſ. de ſpēb⁹
ꝑſcriptōis.he aūt ſunt due quātū
ad materiā pn̄tē. vna ē lōgi tpis.
vt decē ānoꝝ inter pn̄tes:qui.ſ.ſunt in eadē
ꝓuincia:vel.20. ānoꝝ inter abſentes.ſ. q
ſūt in diuerſis ꝓuincijs.altera ē lōgiſſima
vt.30.vel.40.ānoꝝ. ⁊ vtraqꝫ.ſ.ꝑma ⁊ 2^a
ꝑſcriptio hꝫ locū ꝯtra laycos ⁊ ꝑſonas ꝑ
uatas.vt.16.q.3.§.pōt.hodie eni vt dictū
ē ſ; male fidei poſſeſſore alienāte rē: igno
rante rei dn̄o:ſpectat̃ ꝑſcriptio. 30.ānoꝝ.
Ipō aūt dn̄o ſciēte:ſi nō fuit litē ꝯteſtat⁹
ſufficiūt decē āni inter pn̄tes.⁊.20.inter ab
ſentes.vt in auc̃.vt ſpon.largi.§.rurſus. p
totū.coll̃.9.nec hoc credit hoſti.correctuꝫ
eē p ꝯciliū.ex̄.e.qm̄. Sꝫ qd ſi ꝑſcripſi rē
tuā te pn̄te p quinqꝫ ānos. ⁊ deinde te ab
ſente p qnqꝫ.nūqd ꝑſcriptio ē ꝯpleta. R̷°.
ꝙ nō:ſ; ſicut duplicatur decēniū vbi nullo
tpe fuiſti pn̄s.ſic de decēnio qcqd te abſēte
trāſiit duplicari dꝫ.vt in.d.auc̃.§.de ꝑſcri.
p totū. Contra aūt oēs eccl'ias neceſſaria
ē ꝑſcriptio.40.ānoꝝ. ſiue ꝑſona ꝓuata ꝯ
eccl'iaꝫ ꝑſcribat.ſiue vna eccl'ia ꝯtra aliā
ex̄.c.illud.in ꝑn.ꝯtra tn̄ epm̄ negligenteꝫ
ꝯuertere plebē ſuā ad fidē poſt ſex mēſes
ꝯputando a tpe monitionis ſibi facte a ui
cinis epīs ꝑſcribit p tres ānos ⁊ ſex mēſes
ꝯputādo a tpe monitōis ſibi facte. vacat
ei q ꝯuertit eā.ſ.vt habeat ipam.ex̄.e.c.i.i
tex.⁊ in glo.Itē ꝯtra eccleſiā romanā eſt
neceſſaria ꝑſcriptio centū ānoꝝ.ex̄.e.cum
nobis.in ꝑn.Uſucapio vero ꝯplet̃ triēnio
ex̄.e.c.i.in ꝑn.etiā in reb⁹ eccl'iaſticis mo/
bilib⁹ ſꝫm hoſti.⁊ gof.16.q.3.§.quas acti/
ones. Quidā tn̄ dixerūt ꝙ nō implet̃ in
hi⁹rebus triēnio ſ; quadriēnio:ſicut i reb⁹
fiſci.vt inſti.e.§.res fiſci.hoc aūt triēniū p
ficit̃ cū ad aliquā horā dici vltime ꝑueni
tur.ff.e.l.in vſucapionib⁹. Inſup nota ꝙ
ꝓuatus ipō iure vel p ſn̄iaꝫ hois que tenꝫ
a romana eccl'ia vel alia nō ꝑſcribit illaꝫ
minori ſpacio cētū ānoꝝ ꝯtra romanā ec
cleſiā:vel.40.ꝯtra alias. Catholici v̄o q
bona fide poſſederūt.40.ānis bona here/
ticoꝝ poſt mortē ipoꝝ. qui qdē catholici
putabāt̃ ſup illis bonis ab eccleſia roma
na vel alia:nō pn̄t moleſtari.li.6.e.ſi que.

SEqtur videre ꝺe 4º.ſ.q̄ res p̄ſcribi pn̄t: ⁊ q̄ n̄.Circa qͦ ſciēdū ꝙ gn̄alit' oēs res p̄ſcribi pn̄t. oē ius. oīs actio.ex̄.e.ad aures.in fi.Excipiūt' tn̄ q̄dā que nullo tpe pn̄t p̄ſcribi.vt ecclie in crib' nullo tpe p̄ſcribūt': ſʒ poti' ex tpis diutur/nitate augent'.ex̄.ꝺe ſimo. cū in ecclie corpore.Jtē nō p̄ſcribit' ꝯtra obediam viſitationē ⁊ ꝓcurationē: q̄ ꝺebēt' rōe viſitatōis ex̄.e.ꝺe p̄ſcriptōib'. cū nō liceat. ⁊.c.cū ex officij.Sʒ ꝯtra.ex̄.eo.auditis. ⁊ ꝺe capel. mo.c.z.⁊ ꝺe p̄uil.cū olim ꝑpter.⁊ ꝺe excep. cū venerabilis. in oīb' illis innuit' ꝙ ꝯtra ſubiectionē ⁊ obediaʒ p̄ſcribit'. Rn̄det ad hoc gof.ꝙ ſubiect' ꝑ ſe tm̄ nō p̄ſcribit.ſ.li/bertatē ꝯtra ſubiectionē. ſʒ etſi p̄uilegiū li/bertatis ꝯcedat' in ip̄o caueri pōt ꝙ hi' p̄uilegiū reuocet'.ex̄.ꝺe ꝺeci.dilecti.hoc tm̄ ius implorādi pōt a ſubdito preſcribi. ad qͦ accedit.C.ꝺe fun ꝺ.patri.l.fi.que lex federici incipit.Jubem' oēs.li.ii.vel ſubdit' ꝯtra obediaʒ p̄ſcribit nō noīe ſuo ſʒ ei' cui ſe obediaʒ tāto tpe p̄ſtitiſſe allegat.vt pre/ſcriptio ſit inducta.ſic videt' loq.c. cū olī. .c.p̄allegato.pōt etiā ſubdit' ꝑ ſe p̄ſcribere aliqua q̄ ꝑtinēt ad p̄latū ſuū.vt ex̄.e.ꝺe q̄rta.⁊ ꝺe iure patro.cura. Jtē ecclie ⁊ etiaʒ loca religioſa necnō ꝺecime p̄mitie ⁊ oblationes nō pn̄t a laycis p̄ſcribi.qꝛ nec poſſideri.ex̄.e.ſi diligēti. Jtē nō pōt preſcribi limes vel qͦ adheret limiti ep̄atuū ꝓuinciaꝝ vel parrochiaꝝ.16.q.3. lʒ in regulis. ⁊.c.ſe.inter memoratos. ⁊ ex̄ ꝺe parroch. ſup eo. Rō ē ne termini ꝓuinciaꝝ ep̄atuū vel parrochiaꝝ ꝯfundant'.Jteʒ nec liber homo ꝑ ſeruo poſſeſſus pōt p̄ſcribi.16.q. .3.§.pōt. Nec publice functiones agroꝝ .i.penſiōes a colono p̄ſcribūt'. vt ibidem. Nec colonus p̄ſcribit fundū quē colit.C. ꝺe p̄ſcrip.30.vel.40.āno.l. male agit'.ꝑ totū. Nec via publica amittit' nō vtēdo.ff. ꝺe via pub viā.ꝑ totū. Nec aque ductus. C.ꝺe aque ductu.diligent'.li.ii. Nec q̄daʒ inſignia ecclie romane.di.93.illud.ꝑ totū De his vͦ ex̄.e.cū nō liceat.

SEquit' videre ꝺe quinto.ſ. quib' modis interrūpit' p̄ſcriptio. circa qͦ ſciendū ꝙ interrūpit' duplr.ſ. nāliter ⁊ ciuilr.nālr interrūpit' ꝑ aque in/undationē.ꝑ violētā a quocūqʒ factā ꝺeiectionē.⁊ ſi res ſit furto ſublata.ff.e.ꝺe vſu/capio.nālr.ꝑ totū. Jtē ſi habitā dimiſerit poſſeſſionē.vel aliquo alio mō amiſerit.ff. ꝺe ſerui.vr.ꝑ.ſi edes mee ſeruiant. Ciuilr interrūpit' in iudicio ⁊ ex̄ iudiciū. i iudicio ꝑ libellū p̄ncipi oblatū. qnimo ꝑ ſolā p̄cū oblationē ⁊ ad eas reſcriptionē.⁊ hoc valet in ānalib' ⁊ p̄torijs actionib' que ꝑ hͦ ꝑpetuant'.ſ.quo ad interrūpēdā quaſi p̄ſcriptionē.C.qn̄ libellus p̄nci. dat' litis ꝯte. fa.l.i.⁊.l.z. Jtē ꝑ querelā iudici factā ⁊ rei ꝯuētionē ſecutā.⁊ hoc valet in oīb' acti/onib'. C.ꝺe p̄ſcrip.30.āno.ſicut in rē. Jtē ꝑ litis ꝯteſtationē.⁊ hoc etiā in oīb' valet vt ibidē.l.fi. Jtē ꝑ quaſi litis ꝯteſtationē. vt ꝑ ꝺenūciationē factā colono in iudiciū vocato.ex̄.vt li.nō ꝯte.qm̄ ad fi.Extra iudiciū etiā multiplr.ſ.ꝑ ſolutionē vſuraꝝ.⁊ ꝑ cautionē ſecūdā a ꝺebitore factā.C.ꝺe p̄ſcrip.30.an.cū notiſſimi. Jtē ꝑ ꝓteſtationē factā corā iudice ordinario vel corā pu/blicis ⁊ honeſtis ꝑſonis.cum.ſ.impeditus cā aliqua ꝓcedere nō pōt.ex̄. ꝺe appel. ſi iuſt'.c.fi. Jtē ꝑ ꝺenūciationē factā colono ex̄.vt li.nō ꝯte.qm̄.vt qn̄ citat' corā indi/ce.ꝑ re quā poſſidet noīe alieno. Jtē ꝑ ꝓ/clamationē ſynodalē.i.in ſynodo factā.vt cū aliqs p̄ſbr̄ clamat ꝙ alius p̄ſbr̄ tenet rē eccleſie ſue.Et idē ē ſi in ꝯcilio ꝓuinciali vel gn̄ali.ex̄.e.ꝺe p̄ſcrip.ſanctoꝝ. ⁊ ꝺe his fere oīb' nōt' ex̄.e.illud. Sciendū aūt ꝙ ſunt quedā tpa in quib' p̄ſcriptio nō int'/rūpit' ſʒ quieſcit ſiue ꝺormit. p̄º tpe prelati male alienātis.ſ.quo ad rē alienatā male .ſ.q̄ʒdiu viuit ⁊ tenet eccliam.16.q.3.ſi ſa/cerdotes.zº tpe vacatōis eccleſie. 3º q̄ʒdiu p̄ſbr̄ ecclie ē heretic'.ex̄.c.c.i.4º tpe ſciſmatis.ex̄.e.cū nobis. 5º tpe excōicatiōis. ex/cōicat' eni nō pōt agere ad iterrūpēdā p̄ſcriptionē que currebat ꝯtra eū. in tēpore ergo excōicatōis non currit p̄ſcriptio. qͦ intelligit ray.ſi excōicat' nō ſit negligens petere abſolutionē.⁊ idē ē ꝺe ſuſpēſo.6º tēpore pupillaris etatis.C.in qb' cauſis nō ē neceſſaria in inte.re.l.fi. 7º tpe quo quis iuſta cā ipedit' agere nō pōt.⁊ iſte caſus ē gn̄alis ex̄.ꝺe appel.ex rōe. 8º tpe patrie poteſtatis.hoc eni ipedit ne filiofamilias preſcriptio currat.C.ꝺe bo.que libe.in pote.cōſti.l.quecūqʒ.ad fi.⁊ hoc ē veꝝ ꝺe aduen/ticijs.hec ray. 9º nō currit p̄ſcriptio i ꝺote mulieris nō ſoluto mr̄imonio vel vergēte viro ad inopiā.C. ꝺe iure ꝺotl. in auc.i re/bus. Decimo nō currit p̄ſcriptio ꝺebitori niſi adueniēte die vel exn̄te ꝺebiti ꝯditiōe vn̄ ſi ꝓmiſi creditori cētū libras ſi nauis mea venerit.nō currit p̄ſcriptio ꝯtra eū q̄/uſqʒ venerit nauis.ſimilr ſi credidiſti mihi

cētū libꝛas vſqꝫ ad decē ānos non incipit
currere ꝯtra te p̄ſcriptio niſi cōpletis illis
decē ānis. C. de p̄ſcrip. 30. an. cū notiſſimi.
Undecimo tpe abſentie vt ſi is ꝯ quē pꝛe
ſcribit̄ ſit ꝓfect⁹ in terre ſancte ſubſidium
vel eccleſie. ſubducit̄ de tpe p̄ſcriptōis tm̄
tp̄s quātū fuit ī ei⁹ abſentia lapſū. vt. ff. q/
bus ex ca. ma. 25. l. videlꝫ. Alij v̄o dicunt
tunc ſolū debere deduci tp̄s abſentie cū in
eius abſentia vel parū poſt ei⁹ reditū p̄ſcri
ptio ē cōpleta. ⁊ hec accipiūt. ff. ex qb⁹ ca.
ma. 25. ab hoſtib⁹. p̄ma ſn̄ia videt̄ magis
placere gof. ſ; p̄ma ē equioꝛ. 2ª ſecurioꝛ ſ̄ꝫ
leges. de caſib⁹ p̄dictis nōt̄. li. 6. e. cū liceat
ī glo. fi. Quid de debitis ānuis vel iſtr̄is
vel cuiuſlꝫ alteri⁹ tpis ſingularis. Et ꝙ ſ̄ꝫ
leges p̄ſcriptio currit nō ab exoꝛdio obli/
gatōis ſ; a p̄n° cuiuſlꝫ āni vel mēſis vel al
teri⁹ tpis. vt in. l. p̄alle. cū notiſſimi. qđ itel
ligit̄ ſm̄ mar. ⁊ pla. ſ. ꝙ opꝫ eē tot p̄ſcripti
ones quot dicunt̄ eē ſolutiōes quib⁹ dicta
lex fauere videt̄. Bulgar⁹ v̄o intelligit ꝙ
ibi dꝫ eē tm̄ vna p̄ſcriptio. ſ. 30. an. ꝯputā/
do a p̄n° cuiuſlꝫ tpis quo ſolutio fieri debe
bat. ſ; ceſſatū ē in ſolutōe. C. de vſucapi. ꝓ
emptoꝛe. cū q. Quidā v̄o diſtinguunt ꝙ ſi
noient̄ āni vt āni bini vel trini tot erūt ſti
pulatōes quot āni. ⁊ tūc hꝫ locū ſn̄ia p̄ª.
Si vero dicat̄ generaliter. puta ſingulis
ānis erit vna ſtipulatio: ⁊ tūc locū hꝫ ſn̄ia
2ª. Jo. v̄o ⁊ azo diſtinguūt inter legata ⁊
ꝓmiſſa. in legatis. n. q2 tot ſunt actiōes q̄t
debita tot eadē rōne opꝫ currere p̄ſcriptio
nes. ideo tale legatū nō vtēdo pōt amitti
⁊ in his ē v̄a ſn̄ia p̄ma. in ſtipulatōib⁹ aūt
ē vera ſn̄ia ſecūda. ſm̄ v̄o hoſti. pꝛima eſt
egoꝛ ⁊ maioꝛ quo ad ius canonicum.

Sequit̄ videre de ſexto. ſ. de effectu
p̄ſcriptiōis. circa qđ ſciēdū ꝙ ſm̄
gof. ex p̄ſcriptōe tā lōgi tpis q̄ꝫ lō
giſſimi acqrit̄ exceptio ꝯ dn̄m rei vel ven
ditoꝛē cui res fuit obligata. C. de pꝛeſcrip.
30. vel. 40. an. ſi quis empti. in p̄n°. Et cū
exceptio ſit actiōis excluſio. ff. de excep. l.
2. pꝫ ꝙ directū dn̄ium remanet apud ve
terē dn̄m. vn̄ ⁊ rē vendicare pōt a quolꝫ
poſſeſſoꝛe p̄terq̄ꝫ a p̄ſcriptoꝛe vel ab illo q
poſſidet ab eo. p̄ſcriptoꝛ aūt hꝫ vtile dn̄iū
C. de bonis maternis. l. i. vn̄ hꝫ vtilē rei vē
dicationē etiā ꝯ dn̄m veterē. cū ſm̄ leges
p̄ſcrip. dn̄ium mutet̄. ff. de vſucapi. cū qui
edes. Nec mireris ſi ꝑ vſucapionē acqrit̄
dn̄ium directū reꝝ mobiliū. ⁊ ꝑ p̄ſcriptio
nē vtile imobiliū. q2 mobilia facili⁹ tn̄ſeūt

⁊ mutant̄ q̄ꝫ imobilia. vt pꝫ de ip̄o noie.
⁊ pꝫ. ff. de acq. poſ. ſi rē mobilē. Si querat̄
q̄re ꝑ p̄ſcriptionē tollat̄ actio hypotheca/
ria. vt in. l. p̄alle. ſi qs. ⁊ nō ꝑ vſucapionē
triēnij. ff. de pigno. l. i. §. cū p̄diū. i. R̄. q2 ꝑ
p̄ſcriptionē acqrit̄ exceptio que excludit
oēꝫ actionē. e. x̄. e. ad aures. in fi. ſ; ꝑ vſuca
pionē triēnij acqrit̄ ſolū dn̄ium. intentio
aūt pignoꝛis ab intentōe dn̄ij ſepat̄. vt in
. §. p̄alle. cū p̄diū. ſm̄ Jo. ⁊ azo. ſ; ſ̄ꝫ hoſti.
etiā ꝑ vſucapionē acqrit̄ exceptio. q2 cui
dat̄ actio multo foꝛti⁹ exceptio. C. de ꝓba.
ſiue poſſidetis. dabit̄ g̊ rōne vſucapionis
⁊ p̄ſcriptōis legitime actio ſi nō poſſideat
⁊ exceptio ſi poſſideat. ſicut ait mar. ⁊ ꝓ/
bat̄ in. l. quā ꝓ ſe adducūt. C. de p̄ſcrip. 30.
vel. 40. an. ſi quis. l. emptionis. Quare g̊
aliud ē in vſucapi. ⁊ aliud in p̄ſcriptiōib⁹.
R̄. plixius tp̄s hoc facit. hec tho. Ex p̄di/
ctis pꝫ ꝙ in p̄ſcriptōe neceſſaria ē ꝯtinua
bona fides ita ꝙ in nulla pte tpis p̄ſcri/
ptionis p̄ſcribēs ꝯſciam habeat rei aliene
e. x̄. e. c. fi. in fi. ⁊ ita abꝛogate ſūt oēs leges
q̄ admittūt p̄ſcriptionē cū mala fide ⁊ cō
tinua. ſ. quo ad p̄nᵐ mediū ⁊ finē totius
tpis p̄ſcriptōis. In longinqua tn̄ p̄ſcripti
one reqrit̄ etiā ſm̄ leges bona fides ī p̄n°
lꝫ nō in medio vel in fine. 16. q. 3. p̄ſcripti
onū alie. nec miꝝ. q2 eccl̄ia ⁊ iura ⁊ alia
ſecularia trahere pōt īdirecte ad foꝝ ſuū
rōne poteſtatis cuius iudiciū ſm̄ coꝛpus
⁊ animā ꝑtinet ad ip̄aꝫ. e. x̄. de iudi. nouit.
lex etiā dicit ꝙ ſacre leges nō dedignant̄
ſacros canones imitari. de hoc nō. e. x̄. e. c.
fi. in glo. 2ª. ſup illo v̄bo. qm̄ ciuilis. Sed
qd ſi tpe p̄ſcriptōis habuit ꝯſciam leſam
⁊ poſtea incipiat habere nō leſā. nūquid
ꝓpter hoc ē p̄ſcriptio interrupta. R̄. ſm̄
ber. e. x̄. e. c. fi. in glo. 4. ⁊ Inno. ſup idē. c.
nō videt̄. q2 fuit erronea. vn̄ eā deponere
debet. ſ; ſm̄ hoſti. ei ꝯdicit exp̄ſſe e. x̄. e. c. fi.
vbi in nulla tpis pte. ⁊ etiā. c. penul. ad fi.
ibi. Si v̄o nōdū ⁊c̄. vt eni ibi ꝓbat̄ ⁊ in p̄
cedētib⁹. ſi qs p̄ſcripſerit. nō obeſt poſtea
mala fides ſ; ꝯ2ius actus. ſi v̄o ē in p̄ſcri/
bendo ſupueniēte mala fide p̄ſcribere nō
pōt. Nec dici pōt fuiſſe erronea. q2 aut p̄
tens ꝓbauit ſe dn̄m. ⁊ ſic nō errabat in h̄
ꝙ putabat rē alienā. aut nō ꝓbabat. ⁊ ſic
nō ē neceſſaria ꝓbatio p̄ſcriptōis. C. ď rei
ven. l. fi. ⁊ ſic videt̄ ꝙ hec interruptio ſit
n̄ālis. q2 oib⁹ ꝓdeſt. vt etiā plene inuitur
34. q. 2. ſi v̄go neſciēs. Sed qd ſi dubitet
an res ſit ſua: ⁊ hꝫ iuſtā cāꝫ dubitationis

Rn̄det ber.⁊ hoſti.in.d.glo. ꝙ adhuc dr̄ bone fidei poſſeſſor ⁊ vtetur fructibus ⁊ ꝑſcribit in hoc caſu lꝫ habeat cõſciaꝫ du biã.qꝛ neſcit adhuc an ſit aliena. Jngrere tñ dꝫ de re illa ab alijs vt ſic ꝑueniat ad veritatẽ.ar.23.q.8. occidit finees. ⁊ etiã i tex.in fi. Quid ſi ꝑlatꝰ ꝯſciaꝫ habeat rei aliene ⁊ eccleſia habeat bonã fidẽ. Rn̄dꝫ ber.in glo.predicta.ꝙ dño rei ſignificabit vt petat ⁊ ſic ꝯſciam purgabit.qui ſi ueni at ⁊ petat in iudicio tenet̃ ꝑlatus defendẽ eccliam ſ; nõ oberit ecclie ꝯfeſſio eiꝰ niſi de facto ſuo ageret̃. Hoſti.vͦ dicit ꝙ caute faciat ſi ꝯſiliũ habeat capli ſui ⁊ alioꝝ ꝓ boꝝ ⁊ qui melius nouerint vitatẽ. ⁊ ſi in uenerit ꝙ res ſit aliena nõ ſua reſtituat eã Si vͦ ꝑlatus habeat ꝯſciaꝫ leſam. capi tulũ aũt bonã; dicat ꝑlatꝰ.defendatis vos quãto meliꝰ poteſtis.16.q.7.filijs vel nepo tibꝰ. Ad hoc nota ſm ꝙ tradit hoſti. ſicut enĩ mala fide nõ preſcribũtur res ita nec actiones reales.ſi enĩ dñs remaneo non obſtãte ꝑſcriptõe cũ mala fide. g̊ ⁊ ipſam rẽ potero vendicare.ff.de rei ven. res alie nas.ſecus ẽ de ꝑſonalibꝰ actionibꝰ.vñ quo ad eas nõ derogat̃ legibꝰ antiquis. Nã ⁊ ius canonicũ ex̃.c.vigilanti.⁊.c.qm̃ oẽ. ⁊ 34.q.2.ſi vͦgo.tm̃ in realibꝰ locũ habeat. hoc ex coꝝ lectione pꝫ. Jn his enĩ ꝯſide rat ius canonicũ malã fidẽ poſſidẽtis reꝫ ꝯ ꝯſciaꝫ ⁊ nõ negligẽtiã nõ petentis quã leges ꝯſiderãt nõ curantes de peccato ut inuit̃.ex̃.c.vigilãti. circa mediũ. Et ideo ꝓpter aĩe periculũ nõ ꝑſcribit aliqs cũ ma la fide in realibꝰ. in ꝑſonalibꝰ vero ꝯſide rari nõ põt mala fides circa rẽ poſſeſſam cũ nulla poſſideat̃. ſ; potiꝰ ẽ ꝯſiderãda ne gligentia nõ agẽtis. nec.n.mortalr̃ pecco ſi tibi nõ ſoluo dũmõ nõ teneã te inuito maxime ſi ignoro. nã nullus regulariter alicui obligat̃ niſi ꝯſentiat.vñ ſi vẽdis mi hi rẽ decẽ lib.vel mutuas mihi decẽ libras de volũtate tua habeo eas ⁊ õ facili poſſũ obliuiſci ꝙ eas debeã tibi.⁊ etiam ſi recor dor ꝑſumere poſſũ ꝙ ſi nõ petis vis dona re vel grãm tpis facere. g̊ nec pecco nec malã fidẽ habeo. Etſi petas ⁊ ego ſoluere noli lꝫ ꝓpter metũ nõ me voces in iudiciũ in ꝑpetuũ ꝑſcribo.⁊ ſic equũ eſt in oĩ caſu ꝯſiderare bonã fidẽ. C.de ac. ⁊ obli. bonã fidẽ.ꝑ totũ. Hec hoſti. Pone ꝙ ꝑſcriptũ ſit canonice ⁊ poſtea ꝑſcriptor incipiat ha bere ꝯſciaꝫ rei aliene. nũquid tenet̃ reſti tuere. videt̃ ꝙ ſic. qꝛ nõ remittit̃ peccatũ

niſi reſtituat̃ ablatũ.14.q.6.ſi res.⁊ nullo iure ſe defendit.34.q.2.ſi vͦgo. Sꝫ ꝯ̃riũ vi det̃: qꝛ ꝑſcriptõe ꝯpleta tutus ẽ ꝑſcriptor ſm ius vtrũqꝫ.ex̃.e. de quarta.⁊.c. ad au res.⁊.16.q.3.c.2.⁊.3.g̊ poſſidet iure.⁊ ſi iu re iuſte.⁊ ſi iuſte bñ. ergo iam nõ poſſidet alienũ ſ; ſuũ.ergo retinẽdo illud nõ peccat 14.q.4.quid dicã.q.n.peccat legis aucto ritate nõ peccat.23.q.4.q peccat.in ꝑn.iu re.n.humano hoc ẽ meũ ⁊ hoc ẽ tuũ.di.8. quo iure. Preterea ꝯditor legis ⁊ cano nis põt dare rẽ alienã. ⁊ ſi donat tutus ſũ .ff.de euicti.luciꝰ. potuit ergo ſtatuere ꝙ q p.40.ãnos rẽ alienã poſſideret eius fieret. Rͦ circa hoc diuerſi diuerſimode ſenſert multi.n. theologi dicũt ꝙ talis reſtituere tenet̃ ꝓpter rõnes ꝑmas ⁊ ſimiles. docto res vero iuris fere oẽs dicũt ꝙ nõ tenet̃. H idẽ ſentit Jo.ſco. 4.di.15.q.2.ar.1. Jſti fulciũt opinionẽ ſuã iuribꝰ.ſ.2ͦ allegatis ⁊ ſilibꝰ.fulciebat etiã idẽ Jo.rõnibꝰ. ⁊ vna ſumit̃ ex pte pacifice ꝯuerſatõis.lator.n. legis iuſte ſtatuere põt illõ qõ ẽ neceſſariũ ad pacificã cõuerſatiõeꝫ. ſ; dñium rei ne glecte ſicut negligit̃ in ꝑſcriptione ⁊ vſu capione trãſferri in occupãtẽ ẽ hiꝰ.qꝛ alr̃ li tes eſſent imortales ⁊ dñia reꝝ eẽnt incer ta ⁊ cõfuſa.ex hoc ſeq poſſent multa ma la.ergo ꝛc̃.⁊ hec rõ tangit̃.16.q.3.§.põt.⁊ ex̃.c.vigilãti. 2ᵃ rõ ſumit̃ ex pte iuſte pu nitõis.põt.n.lator legis iuſte punire tranſ greſſionẽ q̃ vergit in perturbationẽ pacis ſubditoꝝ.ſ; talis trãſgreſſio ẽ negligẽ tãto tpe rẽ ſuã.ergo ꝛc̃. 3ᵃ rõ ẽ cõgruitatis.ſ. bona fides poſſeſſoris.ſi ergo papa ⁊ im perator quibꝰ deus regnum mũdi cõmiſit di.10.qm̃.hoc ſtatuerũt ꝓ vtilitate reip.qs audeat ꝯ̃ dicere. ꝓpter hec ⁊ ſilia dicit ꝙ talis reſtituere nõ tenet̃. Et iura ꝑmo idu cta intelliguntur añ ꝑſcriptionẽ cõpletã. nã pꝰ ꝑſcriptionẽ legitime cõpletã res iã nõ ẽ aliena ſ; ẽ ſua. vt in.c qd dicã.⁊.c. q̃ iure Alanus vͦ diſtinguit.qꝛ poſſeſſor aut ha buit rẽ ex cã lucratiua ⁊ tũc tenet̃.ar.ff.de his que in fraudẽ creð.l.qui aũt.§.ſi quid cũ pupillo. Aut ex cã nõ lucratiua.⁊ tunc nõ tenet̃.ar.14.q.1.qõ debet̃.ſ; hec opinio ſm hoſti.reprobat̃. C.de ꝑſcrip.lon.tẽ.in.l. pen.⁊ ex̃.de don. aplice. Rͦ1.ad fi. Ray. vͦ diſtinguit.qꝛ talis poſſeſſor aut habet cõſciam remordẽtẽ.ſ.ꝙ nõ poſſit rẽ ꝑſcri ptã ſine peccato mortali retinere. aut nõ. ſi ſic reſtituat eã.qꝛ q facit ꝯ̃ cõſciam etiã erroneã edificat ad gehẽnã.11.q.3. cui eſt

illata ſi non habet conſcientiaꝫ conſulit ꝙ
reſtituat eam ſaltem ꝓpter ambiguū dupli
citatis.ſ.ne cupiditas excecauerit eū. ꝙ ſi
nolit reſtituere nō diffinit preciſe eū i ſta
tu ſalutis vel dānatōis eē ꝑpetue. goſ. vo
dicit ꝙ facere ſm̄ primā opinionē.ē ꝯſiliū
⁊ arbitrariū nō neceſſariū. ⁊ facere ſm̄ ſe
cundā nō ē malū. de hac.q.e.x̄.c. vigilanti
in glo. Quid cōſulendū eſt ei qui ante p̄
ſcriptionē cōpletā ꝑcipit eum a quo emit
dn̄m non fuiſſe nec ius vendēdi habuiſſe
nūquid ⁊ rēm ⁊ preciū ꝑdet. R̄ndet ray.
ꝙ vel denūciet dn̄o vt petat rē ab eo in iu
dicio vel ꝑſonā aliquā ſupponat que noīe
dn̄i petat. ⁊ ita res ab eo ꝑ ſn̄iam euincat᷑.
.ff. de nego.geſ.l.at quin natura.§. cuꝫ me
abſente.p̄us tamen q̄ꝫ ſn̄ia legatur denun
ciet venditori ꝙ res euincitur ab eo.ff. de
euic.ſi rē.§.vltimo. ⁊ poſtea ſi ip̄e q emit n̄
fuerit abſens tp̄e ſn̄ie ꝓmulgate. nec ꝯtra
ius ſn̄ia lata fuerit preciū a vēditore repe
tere poterit. aliter nūq̄ꝫ poſſet.ff. de euic.ſi rē
.§.i. ⁊ e.x̄. de emp. ⁊ ven. ſi creditori. Nec
obſtat qđ dicitur.ff. de neg.geſ.at quin nā.
.§.cū me abſente.ſ. ꝙ ei petenti ꝓ dn̄o dꝫ
exceptionē obijcere ꝓcuratoriā.ſ. dicēdo
ꝙ nō ē ꝓcurator vel aliā ſimilē. qꝛ hn̄ pōt
obijcere exceptionē dilatoriā iudicij q̄lis
ē hec. lꝫ nō dilatoriā ſolutionis.ff.man.ſi
fideiuſſor. Sed quō iurabit iſte d̄ calūnia
cū ip̄e ſciat ſe poſſidere mala fide. R̄ndet
ray. ꝙ ſub hac forma. iuro ꝙ veni ad liti
gādū cā iuris mei ꝯſeruādi.ff. de bonis li.
ſi quis libertū. vel pōt ſimpl'r confiteri ꝙ
res nō ē ſua nec contra vēditionē ꝑindica
bit ſibi. qꝛ tenet᷑ parcere ſuo pudori: qđ n̄
faceret ſi ſciēs veꝝ negaret.ff.man. qntꝰ.

De ꝯtractibus in ꝯmuni titulus 3ꝰ.

D(d)Einde ꝯſiderandū ē de ꝯtractu.
Et p̄mo in cōi. 2° in ſpāli. qꝛ vo
in cōtractibꝰ ꝯhunt᷑ obligatio
nes ⁊ he aliqn̄ nō tenēt niſi ap
ponant᷑ renūciatiōes. ⁊ iteꝝ in ꝯtractibꝰ
interueniūt pactiones: iō ad pleniorē inſtru
ctionē p̄mo dicēdū ē de ip̄is ꝯctibus i cōi.
2°. de obligatōibꝰ. 3°. de renūciatōibꝰ. 4°. de
pactis. de qbꝰ oībꝰ cōpēdioſe dicēt᷑ plīma
ſine iuriū allegatōibꝰ trāſcūdo cā breuita
tis. Circa p̄mū vidēdū ē p̄mo qđ ſit ꝯctus
2° de diuiſione ꝯctuū. 3°. de ꝯctibꝰ inutilibꝰ
rōe ꝑſonaꝝ. 4° de ꝯctibꝰ inutilibꝰ rōe reꝝ.
Et hec quatuor ad expeditionē faciliorē
⁊ breuiorē ponētur ſm̄ ꝙ i ſūma rolādina
ꝯtinētur. ⁊ ea q̄ de his dicētur fere omnia
probari poſſent ꝑ inſti. de inuti. ſtip. Quā
tū ad p̄mū igit᷑ dicēdū ꝙ ꝯctus eſt ꝓprie
vn̄ vltro citroqꝫ.i. hic inde orit᷑ obligatio
ꝓprie dr̄ ibi ad drīam ꝯctus impropē vel
etiā magis improprie dicti. in ꝯctu enim
ꝓprie dicto pars vtraqꝫ mutuo obligatur
vt in emptione ⁊ venditione. in locatōe ⁊
conductione ⁊ in arraꝝ datione. vt infra
patebit de ſingulis hoꝝ. Impropē dr̄ con
tractus quando vna pars obligatur non
econuerſo. vt in mutuo. Magis iproprie
dr̄ ꝯtractus quando ex nulla parte obli
gatio oritur: ſꝫ magis obligatio facta diſ
ſoluit᷑. vt in tranſactione. Secūdū autem
rod.ti. de nego. ſecularibꝰ. ꝯctus eſt vltro
citroqꝫ obligatio ex volūtate ⁊ pacto ſur
gens ꝑtium. vt emptio venditio ⁊ locatio
Quaſi cōtractus ē obligatio qua quis ob
ligat᷑ alij ex aliquo officio licito ⁊ honeſto
lꝫ nō interueniat exp̄ſſa volūtas vtriuſqꝫ
partis. vt tutela ⁊ cura. tutor.n. pupillo ⁊
curator minori vel furioſo obligantur ex
ſua admiſtratōe quaſi ꝯtraxiſſent cū eis.
Conſtat aūt ꝯctus ex tribꝰ.ſ. ꝑſonis rebus
⁊ obligationibꝰ. ⁊ hoc in pluribus vt pꝫ
ex predictis.

SEquitur videre de 2°.ſ. de diuiſione
ꝯctuum. Circa quod ſciendū ꝙ
ꝯctuū alij ſunt noīati. alij inoīati.
⁊ alij magis inoīati. Noīati ſūt vt vēditio
emptio locatio ⁊ conductio. cōmodatuꝫ
depoſitū mādatū ſocietas ⁊ pignus. Qui
ideo dicūt᷑ noīati. qꝛ nomē cuiuſlibꝫ coꝝ
ita ꝓprie ſibi cōuenit vt nulli alij cōtractui
accōmodari poſſit. Innoīati ꝯctus ſūt in
quadruplici drīa. vna ē do vt des. vt do
tibi domū meā vt des mihi vineā tuā. 2a
ē facio vt facias. vt ſcribo tibi librū vt edi
fices mihi domū. 3a eſt do vt facias. vt do
tibi equū vt ſcribas mihi libꝝ. 4a ē facio
vt des. vt doceo te grāmaticā vt des mihi
tritici menſurā vnā. Dicūt᷑ aūt iſti ꝯctus
inoīati. qꝛ coꝝ noīa ita vaga ſunt ꝙ alijs
ꝯctibꝰ noīatis accōmodari pn̄t. vn̄ do vt
des pōt accōmodari emptioni ⁊ vēditōi.
vēditor.n. dat rē vt emptor det᷑ preciū. do
aūt ut facias pōt accōmodari locationi ⁊
cōductōi. qꝛ cōductor dat penſionē vt lo
cator ſibi faciat.i. preſtet ꝑtātē vtendi. Cō
tractus magis inoīati dicūt᷑ pacta. ꝓ eo
ꝙ nomē pacti ē adeo generale ꝙ omnibꝰ
ꝯctibꝰ noīatis ⁊ inoīatis accōmodari pōt

⁊ continet omnia que fiunt cauſa obliga
tionis contrahende vel tollende.

SEquitur videre de tertio. ſ. de ꝯtra
ctibus inutilibus rōne ꝑſonaꝝ.
Circa qͦd ſciendū ꝙ in vniuerſo
colligi pn̄t. iz. ſpecies ꝑſonaꝝ quarū ꝯtus
regulariter eſt inutilis. regulariter dixi.
qꝛ alique ex eis in aliquibus caſibꝰ ſe pn̄t
obligare vt infra patebit. Uiciat̄ aūt con
tractꝰ ex ipis ꝑſonis: qdā rōne etatis. qdā
rōne ꝯditōis. qdā rōne morbi. qdā rōne
delicti. De quibꝰ oibꝰ ꝑ ordinē ē videndū
Rōne etatis reddit̄ ꝯtractus inutilis in
q̄tuor ꝑſonis. que ſūt īfans. maior īfante.
ꝓximꝰ pubertati. ⁊ pubes. Ad quoꝝ eui
dentiā ſciendū ꝙ oēs ꝑſone aut ſunt eta
tis legitime aut nō. Etas legitima ē a. 25.
ānis ⁊ ſ. ⁊ huiꝰ etatis hoīes dicūt̄ maiores
Etas aūt illegitima ē infra. 25. ānos. ⁊ huiꝰ
etatis hoīes dicūt̄ minores. Et hoꝝ. ſ. mi
noꝝ aliꝗ dicunt̄ puberes. aliꝗ īpuberes. pu
beres ſūt a. 14. āno ⁊ ſupra maſculi. ⁊. 12.
āno ſunt feīe. ⁊ hi etiā dicūt̄ adulti ⁊ ado
leſcētes. Impuberes vero ſunt maſculi mi
nores 14. ānis. ⁊ iſti etiā vocant̄ pueri. ⁊
puelle minores. 12. ānis. ⁊ ſi patrē nō hn̄t
dicunt̄ pupilli ⁊ pupille. Impubeꝝ autē
aliꝗ ſunt infantes. ſ. maſculi ⁊ feīe a die na
tiuitatis vſq3 ad ſeptimū ānū. Aliꝗ ſūt ꝓ
ximi infanti vt q ſunt ſeptē ānoꝝ ⁊ ſ. vſq3
ad vndecimū ānū ⁊ dimidiū maſculi. feīe
vſq3 ad decimū ⁊ dimidiū. deinde vͦo vſq3
ad. 14. maſculi ⁊ vſq3 ad. 12. feīe dicūt̄ ꝓxi
mi pubertati. His viſis ſciēdū ꝙ infans
nec nāliter nec ciuilr̄ pōt obligari aliꝗ nec
aliū obligare ſibi. Ille aūt q maior ē infan
te ſiue qui ꝓximꝰ ē infanti aut ꝯhit alium
obligādo ſibi. ⁊ hoc bn̄ pōt. qꝛ pōt ſuam
vtilitatē facere etiā ſine tutoris auctorita
te. vt. ff. rē pup. ſal. fo. l. ſeruū pupilli. Aut
ꝯtrahit ſe obligando aliꝗ. ⁊ tunc diſtigue.
qꝛ aut h3 tutorē. aut nō. ſi nō h3 ꝯtrahere
nō pōt niſi in duobꝰ caſibꝰ. ſ. in ſponſalibꝰ
de futuro ⁊ qn̄ fit locupletior. Si aūt h3
curatorē aut ꝯtrahit cū eo. aut cū alio. ſi
cū eo nō tenet ꝯtractus nec obligat̄ nālr̄
nec ciuilr̄. ſi tn̄ ꝯtrahat auctoritate alteriꝰ
tutoris ſi h3 aliū tutorē: tunc licet ſi dece
ptus eēt reſtitutionē petere poſſet: obligat̄
nāliter ⁊ ciuilr̄. Si cū alio aut ꝯtrahit cu3
auctoritate tutoris. ⁊ tūc obligat̄ nāliter
⁊ ciuilr̄: lic3 ſi deceptꝰ fuerit reſtitui poſſit.
Aut ꝯtrahit ſine auctoritate tutoris. ⁊ tūc
obligat̄ nāliter tm̄. ſola tn̄ obligatio nālis
eſt inefficax ad agendū tm̄. ⁊ ſic ꝯtractus
ꝯſtat ex vno latere tm̄. qꝛ qui emit obliga
tus ē pupillo. nō aūt pupillus ſibi niſi ſit
factꝰ ditior. ff. de ac. emp. iulianꝰ. §. pen. per
totū. Et qͦd dictū ē de ꝓximo infanti dicen
dū ē etiā de ꝓximo pubertati: excepto vno
caſu. ſ. qn̄ ꝓximꝰ pubertati in ꝯtractu cō
mittit dolū: tenet̄ in ſolidū. vt inſti. de inti.
ſtipu. §. pupillus. ⁊. §. ſ3 qͦd diximus. i tex.
⁊ in glo. ꝑ totū. Pubes minor. 25. an. ſiue
ſit paterfamilias ſiue filiuſfamilias tenet̄
de ꝯtractu facto a ꝑdeceſſore ſuo. ⁊ hoc ſi
ipſe ꝑdeceſſor tenebat̄, alʼ nō. De ꝯtractu
aūt facto a tutore ſuo quondā tenet̄ pu
bes talis ſi tutor cōtraxit ſup rebꝰ que ſer
uando ſeruari nō poſſent. nec reſtituit̄ niſi
in duobꝰ caſibꝰ. ſ. ſi patiat̄ damnū vltra
dimidiū iuſti precij. ⁊ ſi tutor dolū ꝯmiſit
etiā in modica quātitate. Si vͦo tutor con
traxit ſup rebꝰ que ſeruari pn̄t. aut interue
nerūt ea que interuenire debent. ſ. decretu3
iudicis. ⁊ cā legitima. vt ſi minor grauaba
tur debito feneratico. ⁊ tūc tenet̄. de dāno
tn̄ etiā modico reſtituitur. Aut non interue
nerunt ſed aliquod eoꝝ defuit. ⁊ tūc nō te
net̄. Circa vͦo ea que ipe pubes geſſitꝰ di
ſtinguo. qꝛ aut h3 curatorē. aut nō h3. Si
h3 nō obligat̄ ſine tutoris auctoritate. ſi
nō h3 obligat̄ nāliter ⁊ ciuilr̄: ſi tn̄ ē dece
ptꝰ in modico dāno etiā minori dimidio
iuſti ꝑcij dūmō non ſit ita paruū ꝙ ꝑiudi
cet maiori rei vel ſūme. pōt reſtitutionē in
integru3 petere toto tpe minoris etatis: ⁊
ea finita poſt quadriēniū cōtinuū. hāc aūt
reſtitutionē poterit petere ꝺ͛ his que amiſit
. i. dedit: ⁊ de his que nō acquiſiuit. vt ſi de
latā ſibi hereditatē repudiauit. ⁊ de hoc ꝙ
alicui oneri ſe implicuit. i. ſi ꝓ alio fideiuſ
ſit. Et ad hoc ꝙ reſtituat̄ d3 ſe minorē eē
probare ⁊ ſe deceptū fuiſſe. Sunt tn̄ qnq3
caſus in quibꝰ minor de ꝯtractu inito ab
eo nō reſtituit̄ etiā ſi probet ſe deceptum.
ꝑmus eſt ſi ſtatū mutauit ſe vēdēdo alicui
vel alienādo ad ꝑciū vel lucrū ꝑticipādū
qꝛ in hoc nō reſtituit̄. 2ꝰ ē ſi maiori rei vel
ſūme ꝑiudiciū generetur. i. ſi petat reſtitui
pro minima parte in qua dicit ſe deceptū.
qꝛ melius eſt ꝙ toleret damnum illius mi
nime partis q̄3 totus ꝯtractus infringat̄
Tertius eſt ſi minor ſit uſus iure cōmuni
vt qꝛ hereditatē locupletē adiꝗt: vel ſeruū
neceſſariū emit ⁊ poſtea res nate perierūt
vel ſeruus interꝗt. non enim videtur dece
ptus ſi iure cōi ſit vſus. Quartus ē ſi dolū

in ꝯtractu ꝯmiſit. Quintus ẽ ſi iurauit. in
quo diſtingue. qꝛ aut iurauit ſe nõ vẽturꝝ
ꝯtra cõtractũ. aut iurauit ſe maiorẽ. ſi iu/
rauit ꝓmũ vbo tm̃ iuramẽtum illud nihil
opat̃. ſꝫ ſi ſponte iurauit corpalr̃ facit uale
re cõtractũ qui al' nõ valeret: ⁊ ꝓuat ipm̃
minorẽ reſtitutõe. Si vo iurauit ſe maiorẽ
⁊ corpaliter nullo mõ poterit ꝑtere reſtitu
tionẽ. ſi aũt iurauit tm̃ vbo põt ꝑtere re/
ſtitutionẽ. ſi probet ſe minorẽ fuiſſe tẽpore
cõtract⁹ ꝑ inſtrumẽtũ factũ de die natiuita
tis ſue. aliter nõ audit̃ etiã ſi vellet h̃ pro/
bare ꝑ teſtes. Sed qd ſi tm̃ vbo dicit ſe
maiorẽ. R° aut hoc dixit induct⁹ aduer
ſarij calliditate. ⁊ tũc ꝑtere põt reſtitutõꝫ
aut ſua ſimplici voce. ⁊ tũc ſi dixit h̃ ſciẽs
ſe minorẽ eẽ reſtitutionẽ non põt ꝑtere. qꝛ
videt̃ dolũ ꝯmittere. Si vero hoc dixit cre
dens ſe maiorẽ eẽ tũc põt reſtitutionẽ ꝑtẽ
ſꝫ ſi dubitat̃ nõ põt ꝑtẽ. ſ. de modico dãno
qꝛ videt̃ dolũ cõmittere: tñ de enormi põt
iuramẽto nõ obſtãte. Perſone aũt q̃ vi/
tiant cõtractũ rõne cõditiõis ſũt i duplici
dĩa. ſ. filiuſfa. ⁊ ſuus. ꝓ eo ꝙ nõ ſunt ſui
iuris ſꝫ alieni. filiuſfa. igit̃ q̃ ẽ ſubiect⁹ ꝑtãti
patris vel aui vel ꝓaui ſi cõtrabat cũ pa
tre ſuo vel auo vel ꝓauo nõ obligat̃ ali/
cui. qꝛ interꝑtatõe iuris ẽ eadẽ ꝑſona filij
⁊ patris niſi de peculio caſtrenſi vel quaſi
caſtrẽſi de quo põt cõtrahere cũ patre. qꝛ
i ipo tãqꝫ paterfa. habet̃. ſꝫ ſi cõtrabat cuꝫ
quocũqꝫ alio nãlr̃ ⁊ ciuilr̃ obligat̃: nõ tñ
ꝑmittit̃ ei rẽ patris obligare ſine ꝯſẽſu ei⁹
In mutuo vo lꝫ nãlr̃ ⁊ ciuilit̃ obliget̃: de/
fendit̃ tñ ꝑ exceptionẽ macedoniani ſena
tuſcõſulti. q̃ ẽ facta i odiũ feneratorꝝ. ⁊ iõ
nõ põt ei filiuſfa. renũciare. vñ ſi pecuniaꝫ
vere ⁊ nõ ficte recepit mutuo nõ tenet̃ ad
eã reddẽdã nec pater ei⁹. Jdeo aũt dictũ
ẽ vere ⁊ nõ ficte. qꝛ ſi mutuũ ficte fiat vt
ſi filiuſfa. emat vnũ equũ ⁊ nõ ſoluat pecu
niã: ꝑmittat tñ ſoluere: ⁊ notari⁹ inſtr̃m fe
cerit de mutuo: filiuſfa. nõ põt opponere ex
ceptionẽ macedoniani. imo tenet̃. Sũt tñ
aliq̃ caſus in quib⁹ ipe filiuſfa. vel pr̃ eius
de mutuo ꝯtracto a filio tenet̃. ꝑm⁹ ẽ ſi fili⁹
ſe patrẽfa. mẽdacit̃ dicat. 2⁹ ẽ rõe publice
ignorãtie. vt qꝛ paterfa. pleriſqꝫ videbat̃
⁊ ſic agebat. ſic coñbebat. ſic muneríb⁹ fũ
gebat̃. 3⁹ ẽ ſi pupillus ſine auctoritate tu
toris: vel adultus ſine curatoris auctori/
tate filiofa. mutuauit. 4⁹ ſi mutuũ filij ſit
vſũ in rẽ patris. vt qꝛ inde ſororẽ dotauit.
vel patris familiã aluit. vel patris debituꝫ
ſoluit. qꝛ tũc pater tenet̃ reddere pecuniaꝫ
illã. 5⁹ ſi mutuũ accepit vſqꝫ ad quãtitatẽ
illã quã pater ñ deberet recuſare dare ſibi
qñ alibi degebat ꝑ aliqua cã ꝯpetenti: vt
pro ſtudio vel ſili. 6⁹ ſi pater ꝯſenſit vel
pñs nõ ꝯ̃dicit qñ fili⁹ mutuũ accepit: vel
ſi fili⁹ lr̃as patri deſtinauit ꝙ mutuũ acce
pat ⁊ pater hoc nõ iprobauit. ⁊ hoc intel
lige de patre in c⁹ ꝑtãte ẽ filiuſfa. ꝯſentiẽdo
filio ſuo qui ẽ in ꝑtãte aui ſui: ꝙ ceſſet ex/
ceptio macedoniani. 7⁹ ſi mutuũ accepit
vt ſe liberaret ab aliquo creditore: quẽ nõ
poterat remouere. Lꝫ aũt noie pecunie cõi
ter ſũpte cõtineat̃ qcqd ẽ in numero pon
dere ⁊ mẽſura. ff. de le i l. talis. in ꝓn. hic tñ
licite ſumit̃ ꝓ pecunia illa q̃ eſt in numero
. ſ. qñ dictũ ẽ s. ꝙ filiuſfa. nõ tenet̃ de pecu
nia mutuata. ſecus ẽ ſi accepit aliquid qđ
ꝯſiſtat in pondere vel mẽſura. qꝛ tũc tene
bit̃ niſi fraus adhibita ſit a creditore. vt
qꝛ dedit filiofa. frumẽtũ vel vinũ vt eo diſ
tracto pecunia vteret̃. Ad hoc nota ꝙ
exceptio macedoniani nõ dat̃ tm̃ filiofa. ſꝫ
etiã heredi ei⁹ ⁊ ſucceſſori ei⁹. vñ eadẽ ex/
ceptõe defendit̃ fideiuſſor. Jnſuꝑ nota
ꝙ filiuſfa. qñ hꝫ peculiũ caſtrenſe vel q̃ſi
caſtrenſe ceſſat macedonianũ vſqꝫ ad illi⁹
pecunie quãtitatẽ. Jtẽ ſi minor mutuaue
rit pecuniã filiofa. maiori eã repetere põt.
ſi aũt filiofa. minori repetere non põt ſi ſit
ꝯſũpta vel ꝑdita. ff. de mino. 25. an. l. ſi mi/
nor. 25. an. filiofa. Seruus de cõtractu cũ
ſuo dño ciuiliter nõ obligat̃: ſꝫ põt paciſci
cũ extraneo acqrendo dño. hꝫ. n. ex perſona
dñi ius ſtipulãdi. nõ obligat̃ aũt efficacit̃
alij cũ pro mortuo reputet̃. Cõuenit̃ aũt
dñs ex cõtractu ſerui de peculio ei⁹ vel de
eo quod verſum ẽ in utilitatẽ ipi⁹ dñi: vel
de cõtractu facto ab eo iuſſu dñi. Sũt aũt
tres caſus in qbus dñs de peculio ſerui nõ
tenet̃. ſ. cũ ſeruus donat vel vouet vel fi/
deiubet ex̃ curã peculiarẽ. Similr̃ nec do
minus paciſcens cũ ſeruo ſuo obligat̃ ex
hi⁹ pacto niſi de libertate paciſcatur. C. de
tranſac. l. interpoſitas. in tex. ⁊ in gloſa.

Perſone que uitiãt ꝯtractũ rõe morbi
ſunt tres. ſ. furioſus mutus ⁊ ſurdus. Fu/
rioſus. n. vel mẽtecaptus tempore furoris
contrahere non poteſt. ſi tamẽ contrahat
recepta mente vel qñ habet lucidũ inter/
uallũ: contractus tunc ab eo initus valet
Jtẽ mutus ⁊ ſurdus naturalr̃ cũ ſunt ta/
les ꝯtrahere non poſſunt per ſtipulationẽ
quia ſtipulatio habet fieri ꝑ interrogatõꝫ

⁊ reſponſionē vtriuſqꝫ cōtrahentis quam
vterqꝫ debet audire. quod predicti nō pn̄t
facere. poſſunt tn̄ facere cōtractus qui p⸗
ficiunt̄ ſolo conſenſu. Perſone vero q̄
vitiant cōtractū rōne delicti ſunt quatuor
.ſ. pdigus hereticus apoſtata ⁊ cōmittēs
crimē leſe maieſtatis. Prodigus eniꝫ cui
hoc ius eſt interdictū non obligatur. reli⸗
quis tribus eſt interdictū a lege ꝯmerciū
contrahēdi. Licet autem mulier nō ſit de
predictis. iꝫ. perſonis ⁊ ſe ſuo nomine poſ
ſit obligare: tamen in fideiuſſione regula
riter iuuatur beneficio velleiani ſenatuſcō
ſulti. vnde ſi mulier fideiubeat pro alio: vl'
ſi det fideiuſſorem pro alio. vel ſe conſtitu
at debitricem pro alio: vel ſuam rem pro
alio obliget pignori nihil actum eſt: etiam
ſi hoc pro viro vel filio fecerit. Sūt aūt
aliqui caſus in quibus mulier fideiubēdo
tenetur: ⁊ hoc beneficio non iuuatur. vnꝰ
eſt ſi fideiuſſit pro pecunia data pro p̄cio
manumiſſionis ſerui domino eius. Secū⸗
dus ſi interceſſit pro dote mulieris alteriꝰ
Tertius eſt ſi certificetur de beneficio ſup̄
dicto ⁊ nihilominus renunciet ei. Quartꝰ
eſt ſi acceperit pro interceſſione precium
vel aliquid loco precij. Quintus ſi volu⸗
erit decipere creditorem ſciens ſe eſſe tutā
per beneficium ſupradictū: cum creditor
illud ignoret. quia eius fragilitati nō cal⸗
liditati ſubuenitur. Sextus ſi interceſſerit
vel pignus vel fideiuſſorem ꝓ alio dedit:
⁊ poſt biēnium a prima cautione compu⸗
tando iterum ſe ad idem obligauit. vel fi
deiuſſorem vel pignus dedit. Septimus
eſt ſi res ſit propria eius. Octauus ſi ſuc
cedat ei qui ſoluere debet. Unde verſus.
Caſibus in ſenis mulier ſpondēdo tenet̄.
Pro libertate ꝓ dote renunciet et ſi De⸗
cipiat. precium capiat. caueatqꝫ ſecūdo.
Caſus adde duos: quarto ſi propria res
ſit. Uel ſi ſuccedat ei qui ſoluere debet.
Ad hoc nota ꝙ mulier fideiubere vel ſe
obligare non poteſt pro viro: etiam quali
tercunqꝫ renunciet beneficio velleiani. qꝛ
tunc videtur dare viro quod eſt prohibi
tum ſibi: niſi ꝓpter nuptias vel cā mortis.
SEquitur videre de quarto ſcilicet
de contractibus inutilibus ratiōe
rerum. Circa quod ſciendum eſt
ꝙ ſunt quedam res ſuper quibꝰ contrahi
non poteſt ꝓpter iuris prohibitionē. Et q̄⸗
dam ſunt ſuper quibus contrahi non pōt
propter ipſarum conditionē. De primis
p̄mo videndū eſt. circa quod nota ꝙ ius
prohibet alienari predia. ⁊ hoc ſiue ſint
vrbana ſiue ruſtica. omneſqꝫ res alias mi
noris ⁊ impuberis: que ſeruando ſeruari
poſſunt. vt auꝝ argentum ⁊ veſtes preci
oſas ⁊ huiuſmodi. Et hoc niſi in tali alie⸗
natione interueniāt hec tria. ſ. auctoritas
tutoris. decretum iudicis. ⁊ debitū iminēs
qδ ſibi creditor ſolui vrget. vl' qδ ip̄m mi
norem vſura grauat. Contingit tamē ꝙ
predium minoris aliquando ſine decreto
poteſt alienari. ſ. qn̄ defunctus ex cuius bo
nis prediū illud ad minorē deuenit: hoc ī
vltima voluntate iuſſit. vel etiaꝫ ſi minor
hoc a principe impetrauit. Res v̄o alie mi
noris que ſeruādo nō poſſent ſeruari pn̄t
a tutoribꝰ ſine decreto vendi. Prohibet
etiam ius filiofamilias alienare aliquid
de rebus paternis ſine iuſſu patris. Pro⸗
hibet etiā patrifamilias alienare res que
obuenerunt filio ex peculio aduēticio: qδ
⁊ a filio alienari non poteſt ſine conſenſu
patris: cum ꝓprietas peculij illius ſit filij.
vſus vero patris quando tamen filio im⸗
minet debitū vrgens vel grauans: poteſt
pater aduenticiū filij alienare. primo pōt
mobilia ⁊ poſtea immobilia. De peculio
vero profecticio non poteſt filiuſfamilias
contrahere cum nihil ad eum ſed totum
ad patreꝫ pertineat pleno iure. De peculio
vero caſtrenſi vel quaſi caſtrenſi poteſt fi
liuſfamilias cum patre ⁊ quolibet alio
contrahere paciſci. qꝛ in eo vt paterfa. ha
betur. ⁊ totū. ſ. ꝓprietas ⁊ vſus ſpectat ad
filium ⁊ nihil ad p̄rem. Prohibꝫ etiam
ius alienari fundum dotalem. ſ. ineſtima⸗
tum datum in dotem. ſi enim eſſet eſtima⸗
tus non diceretur dotalis ſed emptitius.
vn̄ ad hoc vt ſit fundus dotalis requiri⸗
tur ꝙ ſit legitimum matrimonium ⁊ ꝙ in
dotem detur: ⁊ ꝙ ineſtimatus tradat̄. Idē
etiam eſt de fundo quaſi dotali. ⁊ dicitur
fundus quaſi dotalis ille qui legatus eſt
ſeruo ineſtimatus dato in dotem. licet aūt
fundus dotalis alienari ſponte non poſſit
permittitur tamen in neceſſitate in caſibꝰ
quibuſdam. de quibus videndum eſt īfra
libro. 8. titulo de dotibus. Prohibet etiā
ius alienari illam rem quam teſtator ī ſua
vltima voluntate prohibuit alienari appo
nendo certam perſonam in quam res pue
nire deberet ſi heres eā alienare vellet. vel

apponẽdo certã penã ſoluẽdã alicui certe
pſone ul' eccleſie. vt inſti. ỏ le. ad fi. Pꝛobi
bet etiam ius alienari rẽ litigioſã. ⁊ dicit'
hic res litigioſa de cuius dñio cauſa mo
uetur inter petitorẽ ⁊ poſſeſſorẽ. ⁊ fit res li
tigioſa incõtinẽti oblato libello. ⁊ quidez
iſte qui recipit eã titulo emptõis vel dona
tionis vel cuiuſlibet alterius contractus
ſcienter: cogitur rẽ reddere ⁊ etiã priuat'
precio: quod etiã ille qui alienauit ⁊ ille
qui recepit cogit' dare fiſco ⁊ tantũdez de
ſuo. Si aũt ignoꝛanter dz rẽ oĩno reddere
⁊ preciũ ſibi reſtitui a vẽditoꝛe qui etiam
venditoꝛ tantũdẽ dabit de ſuo emptoꝛi ⁊
fiſco. ſ. tertiã partẽ emptoꝛi ⁊ reliquas du
as partes fiſco. ⁊ hec pena etiã locũ habz
in donatoꝛe rei litigioſe. vt. ſ. facta eius vã
eſtimatione vterqz puniat' in precio mõ
ſupradicto. pmittit tñ lex alienari rem liti
gioſam ex cauſa dotis vel donationis ꝓpt'
nuptias vel tranſactionis vel diuiſionis

Inutilis etiã eſt ꝯtractus ſi quis rẽ ſuã
pure ſtipuletur vel emat. Sed quid erit
de precio. R°. aut emptoꝛ ſciebat rẽ eẽ ſuã
⁊ tunc perdit preciũ. qꝛ videt' donaſſe. aut
ignoꝛat qꝛ fuit inſtitutus heres. ⁊ tũc pciũ
petere põt. ⁊ idẽ ẽ ſi res ſit cõis mihi ⁊ tibi
quã tñ habeo ad partẽ meã. C. de ꝯtrahẽ.
emp. cũ res. Si aũt ſub conditione emat
valebit emptio in euentu ꝯditionis. vt ſi
emat ſi res ſua deſinat. valet etiaz emptio
rei ꝓpꝛie rõne poſſeſſionis quaz emptoꝛ
non habebat. vel rõne alterius quod ei ĩ
re ſua deficiebat. De emptione aũt rei alie
ne dicetur infra ti. de emp. ⁊ ven. Sunt
etiã quedã res ſuper quibus contrahi nõ
põt ꝓpter caꝝ qualitatez ſiue conditionẽ
vt ſunt ille q̃ non ſunt in reꝝ natura nec
fuerunt nec eſſe poſſunt vt chimera. vl' ea
que impoſſibilis eſt dari vt mons aureus
vel ea que lz fuerint tñ modo nõ ſunt vt
equus moꝛtuus. ſi tñ moꝛa pceſſerit moꝛ
tẽ vt cũ quis equũ dare pmiſit ⁊ die ꝯſti
tuta nõ dedit ſ3 ĩ moꝛa fuit: ⁊ poſtea equus
obijt tenetur in eſtimatiõe eius. qꝛ fuit in
moꝛa. Contractus aũt ſup reb⁹ que fu-
ture ſperant' tenet: vt ſi quis emat futuros
partus vel fructus vel ſi emat iactũ retis
qꝛ ineſt conditio ꝙ ſi quid capiat' illud de
beatur. Pꝛohibet' etiã alienatio mãcipij
xpiani in iudeũ. qꝛ nõ licet iudeo poſſidẽ
mancipiũ xpianũ. Itẽ ſeruus dũ ẽ ĩ fuga
vendi nõ põt. pcuratoꝛ tñ ad hoc põt cõ
ſtitui vt ipm querat ⁊ inuẽtũ vendat. ff. ỏ
cõtrahen. emp. ⁊ ven. l. qỏ ſepe. §. ſi quis
amico. ſm hoc intellige illud. iz. q. z. c. fu
gitiui. Pꝛohibet' etiã alienatio reꝝ illaꝝ
que ſunt exẽpte a ꝯmercio hoim̃ vt ſunt
res ſacre religioſe ſancte publice ⁊ liber
homo. Res ſacre ſunt que p epõs ſũt rite
dedicate. Religioſe ſunt ſepulchꝛa in qbus
hoies moꝛtui inferũt'. Sancte ſunt poꝛte
⁊ muri ciuitatũ ⁊ municipioꝝ. qꝛ pena ca
pitis imponit' violatoꝛib⁹ eaꝝ. vt ſi quis
ingrediat' ciuitatẽ vel municipiũ aliunde
q̃3 p poꝛtas. Publice ſunt poꝛtus ⁊ flumi
na que dedicata ſunt vſui ppli ⁊ foꝝ ⁊ ſta
diũ. Eſt igit' inutilis cõtractus init⁹ ſuper
pdictis reb⁹. ſi emptoꝛ ⁊ venditoꝛ ſciuerit
res eẽ tales. imo emptoꝛ qui rẽ hi⁹ ſcient'
accepit pdit pciũ ⁊ rẽ. ſi aũt ignoꝛãs a uẽ
ditoꝛe ſciente cõparauerit tenet' ſibi vẽdi
toꝛ ad id qỏ ſua intereſt ſe nõ eſſe deceptũ
. ff. de ꝯtrahen. emp. l. 4. p totũ. Fallit tñ h̃
in libero hoie maioꝛi. zo. ãnis qui ad par
ticipandũ preciũ uel aliud lucrũ patitur ſe
venundari vel alienari non ignarus ſue
cõditionis. ſecus eſt ſi acceptoꝛ ei⁹ conditi
onem ignoꝛet ⁊ venditus in ueritate pre
cium participet. Hec Io. z9. q. z. platũ eſt.

De obligatione ⁊ ſtipulatõe titulus. 4.

Poſtea cõſiderãdũ ẽ de obligati
onib⁹. Et pmo qd ẽ' obligatio:
⁊ que eius diuiſio. z°. qualiter
contrahat'. 3°. que poſſunt obli
gari. 4°. ſubnectũt' quedã de ſtipulatione.
Eſt ergo ſciendũ ꝙ obligatio eſt iuſtũ vin
culũ quo neceſſario aſtringimur ad aliqd
dandũ vel faciendũ per iura ciuitatis ro
mane. Obligationũ alia naturalis tm̃. alia
ciuilis tm̃. alia naturalis ⁊ ciuilis ſimul.
Naturalis obligatio ẽ que in ſe naturalẽ
continet equitatẽ. hec naturalis obligatio
cõtrahit' p naturale vinculũ. i. p cõſenſũ.
⁊ põt fieri inter oẽs hoies ⁊ tollit' p actũ
ꝯriũ nãlẽ. ſ. p actũ ppetuũ de nõ petẽdo. Et
hac obligatõe ſola obligat' pupillus ꝓxi
m⁹ pubertati ſine auctẽ tutoꝛis nõ fact⁹
locupletioꝛ nec dolũ cõmittens. Itẽ ſuus
cuiuſlz pſone. Itẽ pr̃ p filio i ei⁹ ptãte exñ
te. Itẽ filĩ⁹ prĩ. ſ3 nõ tenet'. qꝛ hi⁹ obligatio
ẽ inefficax ad agẽdũ. Ciuil' obligatio ẽ cũ
qs ſolẽnitate iuris ẽ aſtrict⁹: ſ3 nãlis eqtas
eũ teneri ñ ſuadet. vt cũ qs fuit ꝯfeſſus p
ſcripturã ſe ex cã mutui pecuniã recepiſſe
ſub ſpe future nũeratõis quã tñ ñ recepit.

vñ talis ĩfra biẽniũ põt opponere excepti onẽ nõ numeratõis pecunie. qđ ſi nõ fece rit ĩputet ſibi. vñ hec obligatio p ſe ẽ ineffi cax ad agendũ. Nãlis ⁊ ciuilis obligatio ſit ẽ cũ pſona que põt efficaciter obligari ſe cũ ſolẽnitate iuris obligat. ſ. cũ nãlis eq tas vult eũ teneri ⁊ iuris ſolẽnitas inter/ uenerit. ⁊ hec obligatio ẽ efficax ad agen dũ. Obligationũ aũt nãliũ ⁊ ciuiliũ vt ha bet͛ inſti. de obli. alia ẽ ex ꝯtu. alia ex q̃ſi ꝯtu. alia ex maleficio. alia ex quaſi male ficio. Obligatio ex ꝯtu ẽ q̃ pacto ꝯtbit͛ ⁊ que ex ipo pacto ⁊ ꝯtractu deſcẽdit. vt em ptio ⁊ vẽditio. locatio ⁊ ꝯductio. donatio ⁊ hiꝰ. Et ex q̃ſi ꝯtractu cũ quis gerit ne/ gociũ alicuiꝰ ſine mãdato eiꝰ. vt tutor ⁊ cu rator ⁊ hiꝰ. Jſti. n. nõ ꝯtraxerũt cũ eo cꝰ negociũ gerunt. vñ qꝛ nõ tenẽt͛ ex ꝯ̃ctu reſtat vt teneant͛ ex quaſi ꝯtu. Obliga/ tio ex maleficio ẽ cũ quis furtũ vel rapi/ nã vel iniuriã alicui facit. Ex quaſi male ficio ẽ cũ quis nõ directe delĩqt ſed quaſi. vt cũ ex eiꝰ domo ẽ aliqđ effuſũ qđ alteri nocuit.

Sequit͛ videre de 2ᵒ. ſ. qualr̃ obliga tio ꝯbitur. Circa quod ſciendũ ꝙ obligatio ꝯbit͛ quadruplr̃. Uno mõ re vt in mutuo debito ꝯmodato. depoſi to pignore. Alio mõ v̄bis vt ſtipulãdo. ẽ aũt ſtipulatio v̄boꝝ ꝯceptio qbꝰ is qui in terrogat͛ datuꝝ vel factuꝝ illud de quo interrogat͛ ſpondet. ⁊ dr̃ ſtipulatio a ſtipu lo. ſtipulũ aũt idẽ ẽ qđ firmũ deſcẽdens a ſtipite. vñ ſtipulatio ponit͛ p interrogatõe debet. n. ſtipulatio fieri p int͛rogationẽ pce dentẽ ⁊ rñſionẽ incõtinenti ſubſequentẽ. ⁊ dꝫ fieri rñſio pciſe ſine ſuſpẽſione vocis vñ nec mutus nec ſurdus nec infans nec etiã abſens p ſtipulationẽ ꝯtrahere pñt. qꝛ exaudire ſe inuicẽ debẽt. ff. de v̄. ob. cõti nuus. ⁊ inſti. de inuti. ſtipu. mutũ. 3ᵒ mõ litteris. vt qñ quis in lr̃is cõfitetur ſe mu tuo habuiſſe decẽ libꝛas ſub ſpe future nu merationis. talis. n. niſi infra biẽniũ oppo nat exceptionẽ nõ numerate pecunie aſtri ctꝰ erit nãlr̃ ⁊ ciuiliter pecuniã illã ſoluere 4ᵒ ſolo ꝯſenſu vt in ſocietate mãdato em ptione venditõe locatõe. Jn his. n. nõ re/ qritur ſcriptura neq₃ pñtia. ſꝫ ſufficit eos q ꝯtrahũt cõſentire p ſe vel nunciũ vl̃ p epi ſtolã. Et hec oia ꝓbãtur p inſti. qui. mo. re. ꝯtra. ob. ⁊ plibꝰ alijs titulis ſe.

Sequitur uidere d̃ tertio. ſ. que res obligari pñt. Circa qđ ſciendũ ꝙ obligari pñt quecũq₃ nõ ꝓhibẽtur obliga ri fauore religiõis. quedã ſũt que nõ pñt alienari vt monumẽtũ. C. que res pigno. ob. poſſũt. l. 3. p totũ. Et eccl̃ie in auc. de ñ ali. re. eccleſie. §. alienationis. ⁊ §. his d. ⁊ . §. qñ vo. Et vaſa ſacra vel veſtimẽta vel oꝛnamẽta eccliaſtica. C. de ſac. ſan. ec. ſan/ cimus. nemini niſi iuſtiſſima neceſſitate vrgente. e. x̃. de pig. c. i. de hoc etiã habitũ ẽ s̃. ti. precedenti. ar. 4.

Sequitur videre de quarto. ſ. de ſti/ pulatione. Circa quã ſciẽdũ ꝙ ſti pulatio q̃ fit v̄bis ſine ꝯſenſu nul la ẽ. ff. de pac. l. i. §. adeo aũt. Jtẽ oĩs ſtipu latio ad heredes ⁊ ꝯ heredes trãſmittitur. C. de ꝯtrahen. ⁊ ꝯmit. ſti. veteris. hoc veꝝ eſt qñ eſt tale factũ qđ põt cõpleri p aliũ ſm glo. ibidẽ. Jtẽ nullus alteri põt ſtipulari vel paciſci niſi ſit eius ſeruus. vl̃ pcurator vel filius qui eſtimat͛ eadẽ pſona cũ dño vel cũ patre. inſti. de inuti. ſtip. §. ſi qs alij. Jtẽ p iudices officiales executores ⁊ ta/ belliões alteri põt acquiri. ff. de in ius vo. eũ pro quo. Nota tñ ſm Jo. i. q. 7. quotiẽs cordis ocul. ꝙ ſi promitto tibi me daturũ ticio decẽ libꝛas teneoꝛ iure canonico ma/ xime ſi iuro. Jtẽ nemo factũ alienũ pro/ mittens obligatur ad illud niſi ad dandã operam quam põt ꝙ ille faciat quod ipe promiſit. ff. de ver. ob. in illa ſtipulatione. i pn. ⁊. l. ſtipulatio illa. Jtẽ nõ valet legatũ vel ſtipulatio fundi in genere facta nullo fundo demonſtrato. ff. de iu. do. cũ poſt di/ uoꝛtiũ. §. gener a ſocero. vñ ſi quis ſtipula tur inſulã fieri ⁊ nõ adijciat locũ vbi fieri debeat ſtipulatio nõ valet. ff. de eo qđ certo loco. l. 2. §. ſi quis inſulam. tamen ſm ꝑ. ſi dictum eſſet. tu facias domum mihi vbi voluero bene valeret. Nota etiam ſm ꝑ. ꝙ aut promittitur incertum re ſed certum genere. aut certum re ⁊ genere. aut incer/ tum re ⁊ genere. Si pmo mõ vt cũ dr̃. hñ faciam hoc p tuo ſeruitio. tũc peti nõ põt a procuratoꝛe. C. man. ſalarium. ſecus eſt de aduocato qui p mõ facũdie ⁊ negocij q̃li tate petit ſalariũ incerte pollicitationis. ff. de varijs ⁊ e x̃oꝛdi. cog. l. i. §. i honorarijs. Si ſecundo modo vt cuꝫ promitto equũ poteſt petere ⁊ agere p̃ſcriptis verbis ⁊ taxabit͛ arbitrio boni viri. C. de man. l. i. i fine. Si tertio modo vt cũ promitto talem equum tunc peti poteſt. Jtem ſi promiſiſti mihi rem dari ⁊ vacuam poſſeſſionem tradi veniunt fructus in ſtipulationem.

Si aũt promiſiſti tãtũ mihi rem dari non
venuit fructus in ſtipulationẽ.ff.de vſur.ſi
ſtipulatus.in pn. Itẽ qñ quis ꝓmittit ĩfra
certos dies ſiſtere iudicio tũc dies in qua
cautio promittit᷑ ⁊ dies in qua ſiſtere dꝫ
nõ cõputant᷑ inter illos dies.ff.ſi qs cau.
.l.i.in pn. Itẽ ſi quis calendas ianuarij ſti
pulatus fuit de illis calendis intelligi dꝫ d
quib⁹ eſt actũ inter partes. ſ; ſi nõ appare-
at de quib⁹ eſt actũ tũc de primis calendis
ianuarij intelligi dꝫ.ſi aũt in ipo die calẽ
daꝝ tũc de calẽdis ſequẽtib⁹.ff. de v.obli.
cũ qui calendis.in pn. Itẽ actus ſtipulã
tis ⁊ cõpromittẽtis debet eẽ cõtinuus vt
nullũ fere momẽtũ interuenire poſſit.ſi vo
poſt infrogationẽ ſe diuertat ad alia nihil
ꝓderit licꝫ eodẽ die promiſiſſet.vt ibidẽ.l.
continuus. Itẽ in oibus obligationibus
in quibus dies nõ ponitur pñti die debet᷑
.ff.de re.iu.in omnib⁹ expreſſe ponitur. Itẽ
ſi promiſſum fuerit ſic.ſ. faciã hoc cũ cõ-
modũ erit h̃ ẽ cũ potero ſine meo icõmo
do.ff.de v.ſig.nepos Itẽ ois ſtipulatio aut
fit pure vt cũ quis ſpondet libras qnqꝫ.⁊
tunc illud ſtatim põt peti.aut in diẽ. ⁊ tũc
ſtatim debet᷑ ſ; peti nõ põt añqꝫ dies veni-
at.nec etiã ipſa die in qua ſtipulatio facta
fuit peti põt. qꝛ tota dies illa arbitrio ſol-
uentis tribui debet. aut ſub conditione. ⁊
tunc ille qui ſtipulatus fuit lꝫ añ cõditõeꝫ
deceſſerit poſtea exñte cõditiõe heres eius
agere põt. Et idẽ ẽ ex pte ꝓmittentis.iſti.
de v.ob.§.ois ſtipulatio.⁊.§.cũ quis. Hec
ad pñs de obligatõe ⁊ ſtipulatõe ſufficiãt
vt iuriſpitis alia de hac materia relinquãt᷑.

De renũciatõe bñficioꝝ iuris titulus.5⁹.

Einde cõſiderãdũ ẽ de renũcia
tõe bñficioꝝ iuris. Et pmo qd
ẽ renũciatio. 2° de bñficijs qb⁹
renũciari nõ põt. 3° de bñficijs
qb⁹ renũciari põt. 4° de bñficijs quib⁹ re-
nũciari põt ſm qd ⁊ ſm quid nõ põt. ⁊
hec quattuoꝛ notabũtur grã breuitatis ſꝫ
ꝙ in ſũma rolandina cõtinẽt᷑. 5° notãt᷑ in
gñali cui iuri tñ ⁊ cui nõ põt renũciari.
Circa primũ ſciẽdũ ꝙ renũciatio ꝓprie eſt
rei vel iuris ſpontanea refutatio. ſ; ad pñs
ẽ tñ intẽtio de renũciatõe iuris ſine q̃ qñꝫ
obligatio nõ tenet. Sciẽdũ ergo ꝙ defenſi
ones exceptões ⁊ bñficia a legib⁹ inuẽta
q̃dã ſũt i fauoꝛẽ q̃dã i odiũ itroducta. Et
iſte pſone ꝓ quib⁹ ſũt itroducta p illa iu-
uant᷑ ne de illis obligatõib⁹ quas fecerũt
obligẽtur. Quãuis aũt regulariter liceat
renũciare his q̃ p ſe ſũt introducta.aliqua
tñ ſũt quib⁹ renũciare nõ impedit quomi-
nus ipa bñficia ⁊ exceptiões pñt opponi.
Aliqua aũt ſũt quibus renunciatio facta
tenet ⁊ iuuari p ea impediret. Aliqua aũt
ſũt quibus renũciari põt quo ad quid ⁊
quo ad quid nõ.de ſingulis hoꝝ ẽ uidẽd.

Equitur videre de 2° ſ.de bñficijs
quibus renũciari nõ põt ita ꝙ re
nũciatio facta impediat ne poſſint
opponi. Sciẽdũ igitur ꝙ quoddã ẽ bñfi-
ciũ.ſ.bñficiũ macedoniani ſenatuſcõſulti.
⁊ cõpetit filiofa.qui pecuniã accepit mu-
tuo ſine patris volũtate.⁊ cõpetit ei nõ tñ
dũ ẽ i ptãte patris ſ; etiã poſtqꝫ factus eſt
ſui iuris.⁊ etiã cõpetit heredi filijfa.⁊ eius
fideiuſſoꝛi.⁊ huic bñficio renũciari nõ pt.
qꝛ ẽ in feneratoꝝ odiũ itroductũ. Eſt ⁊
aliud bñficiũ.ſ.bñficiũ reſtitutõis qd cõpe
tit minoꝛibus toto tpe minoꝛis etatis. ⁊
eo etiã finito infra quadriẽniũ cõtinuũ ſi
i minoꝛi etate decepti fuerint eoꝝ facilita
te vel aduerſarij calliditate.huic etiã bñfi
cio renũciari nõ põt.qꝛ eo ipo minoꝛ deci
peret᷑ ſi renũciaret. Eſt aũt ⁊ aliud bñfici
um.ſ.vt quis cõdẽnet᷑ inquãtũ facere pt
⁊ nõ vltra.⁊ habita rõe ne egeat. ⁊ h̃ bñ
ficiũ cõpetit viro ⁊ eius patri qñ cõuenit᷑
ab vxoꝛe. competit etiã vxoꝛi ⁊ eius pri
qñ cõuenit᷑ a viro.competit etiam prono
qñ cõuenit᷑ a liberto.⁊ ſocio qñ cõuenit᷑
a ſocio.⁊ patri qñ cõuenit᷑ a filio vel filia
⁊ huic bñficio renũciari nõ põt. Eſt aliud
bñficiũ ne liber homo ad onus aliẽnũ ob
liget᷑.i.pignoꝛet᷑. ⁊ huic bñficio nõ poteſt
renũciari.qꝛ hec renũciatio eẽt ꝯtria liber
tati. Eſt aliud bñficiũ ſiue ꝓuilegiũ.ſ.foꝛi.
qd cõpetit foꝛẽſi.ſ. ꝙ reus cõueniri debet
ſub iudice ſuo.⁊ hoc ẽ veꝝ añ litẽ ꝯteſta-
tã.nã lite cõteſtata nõ põt reus opponere
ꝓuilegiũ foꝛi.quia videtur in illum iudi-
cem conſenſiſſe ſub quo conteſtatus ẽ litẽ
⁊ huic priuilegio.ſ.foꝛi ſolo pacto non re-
nunciatur. ſed ad hoc ꝙ reus conueniri
poſſet alibi qꝫ in foꝛo ſuo ſufficit ſi ꝓmittit
ſolutionẽ facere vbicũqꝫ petitum fuerit ab
eo. Eſt aliud beneficium ſiue priuilegiuꝫ
foꝛi quod competit clericis.ſ.ꝙ non tenẽ-
tur reſpondere coꝛã iudice ſeculari.⁊ huic
priuilegio iuris aliquo modo renunciari
nõ põt.qꝛ ẽ introductũ i fauoꝛẽ toti⁹ cleri.
Exceptio nõ numerate pecunie ſiue non

tradite vel reddite rei. aliqñ cõpetit infra
duos ãnos. aliqñ ifra.30.dies. aliqñ ifra
ãnũ. aliqñ infra tres mẽses. Debitor enĩ
q ꝯfitet̃ ſe pecuniã mutuo recepiſſe quã ñ
recepit opponere põt exceptõez nõ nume
ratõis pecunie infra duos ãnos a die cõ-
feſſionis. Creditor võ q ꝯfeſſus ẽ ſub ſpe
future numeratõis pecuniã traditã ſe rece
piſſe a debitore hꝫ exceptionẽ nõ ſolute pe
cunie infra.30.dies. Uir aũt q ꝯfeſſus eſt
ſub ſpe future numeratõis ſe dote recepiſſe
hꝫ exceptionẽ nõ numerate dotis q̃ debet
opponi vel infra ãnũ poſt mr̃imoniũ ſolu
tũ ſi mr̃imoniũ durauit minꝰ biẽnio. vel in
fra tres mẽſes ſi mr̃imoniũ durauit plus
biẽnio vel minꝰ decẽnio. ſ vltra decẽ ãnos
nõ extẽdit̃ renũciatio pecunie nõ numera
te. Predictis aũt exceptõibꝰ renũciari nõ
põt quo minꝰ infra p̃dicta tpa opponi poſ
ſint. ꝓdeſt tñ renũciatio q̃ ad aliquid.ſ.qr
ſi renũciatio nõ eẽt facta debebat aduerſa
riꝰ ꝯfitentis ꝓbare ſe pecuniã ſoluiſſe. ſed
poſtq̃ ẽ facta renũciatio incũbit ꝯfitenti
⁊ renũciãti ꝓbare pecuniã nõ eẽ ſolutam.
Lex võ illa rubri ⁊ nigri titl'i codicis.ſ.ne
fideiuſſores vl'mãdatores dotiũ dent̃ ꝓhi
bet fideiuſſorẽ dari ꝓ dote reſtituenda ſi
eueniat ꝙ reſtitui debeat. huic legi ſi renũ
ciet̃ renũciatio nõ valet. qr talẽ fideiuſſo-
rẽ lex ꝓhibet dari. ⁊ quod fit ꝯtra legem
pro non facto debet haberi.

Sequitur videre de tertio.ſ.de bñfi
cijs illis qbus renũciari põt ita ꝙ
renũciatio ipedit ne poſſint oppo-
ni. hec aũt ſũt plura. vnũ ẽ noua ꝯſtitutio
de pluribꝰ reis debẽdi q̃ dicit.ſi ſint plures
rei debẽdi.i.plures debitores q omnes ſunt
idonei ⁊ ſoluendo hñt bñficiũ diuiſiõis.
qr dicere põt qlibꝫ ꝙ tñ ꝓ ſua pte tenet̃.
Ad h võ ꝙ qlꝫ teneat̃ inſolidũ ſe obligẽt
⁊ dicto bñficio renũciẽt. Alterꝝ ẽ ep̃la di-
ui adriani q̃ ẽ q̃dã lex dicẽs ꝙ ſi ſint pl'es
fideiuſſores q ſunt idonei ſoluẽdo dꝫ qlꝫ
ꝯueniri ꝓ rata. ad h võ ꝙ qlꝫ teneat̃ in
ſolidũ opꝫ ꝙ renũciẽt epiſtole p̃dicte. Ter
tiũ ẽ noua ꝯſtitutio de fideiuſſoribꝰ dicẽs
ꝙ ſi p̃ncipalis ⁊ fideiuſſor ambo ſint ido
nei ⁊ ſoluẽdo p̃ncipalis dꝫ ꝯueniri prius
q̃ fideiuſſor. Ad h võ vt fideiuſſor ꝯue-
niri poſſit qñcũq; creditor voluerit p̃dicte
ꝯſtitutõi renũciabit. Et nota qñ pl'es p̃nci
pales ſe p̃ncipalr̃ obligãt ⁊ inſolidũ: locũ
hñt ibi oẽs tres p̃dicte renũciatões. ⁊ de-
bet poni h mõ. renũciãtes nouaꝝ ꝯſtituti
onũ de duobꝰ reis debẽdi ⁊ fideiuſſoribꝰ
⁊ ep̃l'e diui adriani bñficio. vnꝰ.n. ꝓ alio
intercedit qñ ſe obligat vltra ptẽ q̃ ſe con
tingit. 4^{m} ẽ ꝯditio indebiti q̃ dicit.ſi qs
indebite ſoluit. vt qr nõ tenebat̃ ſoluere:
põt petere illud. huic ꝯditõi bñ renũciat̃.
5^{m} ẽ ꝯditio ſine cã q̃ dicit ꝙ ſi qs ẽ obli-
gatus ab initio ſine cã vel ex iniuſta cã ñ
tenet̃. ⁊ h ẽ verꝝ niſi ꝑ ſtipulationẽ ſit ob-
ligatꝰ. qr tũc bñ tenet̃. ⁊ huic bñficio renũ
ciari põt niſi hoc fieret ꝓpter dolũ. 6^{m} eſt
exceptio doli mali.ſ. ꝙ aliqs dicat ſe dolo
⁊ calliditate alicꝰ inductũ eẽ. ⁊ huic exce
ptioni renũciari põt. 7^{m} ẽ bñficiũ fori qd
ꝯpetit ſcholaribꝰ.ſcholaris.n.q morat̃ bo
nonie ꝑ hoc bñficiũ non põt ꝯueniri ſub
iudice cõitatis boñ. ſi velit potiꝰ ꝯueniri
corã ſuo doctore. ⁊ huic bñficio renũciari
põt. 8^{m} ẽ bñficiũ ꝯditõis incertũ qd hꝫ
locũ qñ aliqs heres inſtitutꝰ ẽ rogatus he
reditatẽ vel certã eiꝰ ptẽ alteri reſtituere.
vel qñ aliqs ẽ inſtitutꝰ heres. ⁊ ſi ipẽ deceſ
ſit ſine liberis ẽ ei ſubſtitutꝰ alius heres.
qr ſubſtitutꝰ hꝫ ius in ipa hereditate.eo ꝙ
adueniẽte ꝯditõe dꝫ in eũ hereditas ꝑue
nire. ⁊ hoc tale fideicõmiſſũ dr̃ incertum
ꝯditõis. qr incertũ ẽ an heres inſtitutꝰ de
cedat ſine liberis. ⁊ huic ꝯditõi ſubſtitutꝰ
ille renũciare põt. 9^{m} ẽ bñficiũ iuris hypo
thecaꝝ qd ꝯpetit vxori i bonis mariti. qr
oĩa bona viri ſũt ei tacite obligata ꝓ dote
ſua. ⁊ huic bñficio põt vxor renunciare ⁊
viro ⁊ ꝯhentibꝰ cũ eo. ⁊ h ſi certificetur de
bñficio p̃dicto. ⁊ ei exp̃ſſe dicat̃ illud qd
ꝯtinet̃ in ipo. Cõpetit etiã dictũ bñficium
creditori ſi bona ſui debitoris ſint ei tacite
vel exp̃ſſe obligata. ⁊ huic bñficio põt cre
ditor renũciare. Decimũ ẽ bñficiũ vel-
leiani ſenatuſcõſulti.ſ. ꝙ ſi mulier pro alio
fideiubeat.i.obliget ſe regularit̃ nõ tenet̃.
⁊ huic bñficio mulier renũciare põt ſi cer
tificet̃ de eo. Ad h nõ ꝙ qñ mulier recipit
tutelã filij. vel auia tuitionẽ eiꝰ nepotis dꝫ
renunciare ſecundis nuptijs.

Sequitur videre de quarto.ſ.de bñ
ficijs illis qbꝰ quo ad qd renũcia
ri poteſt ⁊ quo ad quid nõ. ⁊ hec
etiã ſunt plura. Primũ eſt bñficiũ redibi-
torie ⁊ ꝯpetit ei qui ignoranter emit rem
morboſam vel vitioſam. ex hoc beneficio
poteſt emptor agere ꝯtra venditorem vt
reddat ſibi p̃ciũ ⁊ recipiat rẽ. ⁊ hec redibi
toria ꝯpetit infra ſex menſes. 2^{m} ẽ bñficiũ
qd dr̃ q̃to minoris. qd dic̃.ſi qs emit aial

vel rē vitioſā ignorāter pōt agere ꝯtra uē
ditorē petēdo ptē illā ꝓcij ſibi reddi quā ñ
dediſſet ſi vitiū ei⁹ ꝓſciuiſſet. ⁊ hoc bñficiū
ꝯpetit īfra ānū. ꝓdictaꝝ aūt actionū bñfi-
cio pōt emptor renūciare. ⁊ renūciatio ꝓ-
deſt vēditori ſi vitiū ignorabbt. ſi aūt illō
ſciebat nec emptorē certificauit: nō ꝓdeſt
renūciatio ꝓpter dolū ab eo ꝯmiſſū. 3ᵐ ē
bñficiū ne quis vocet̄ in ius dieb⁹ feriatis
aliqñ tñ ꝯtingit ꝙ renunciari pōt ferijs ⁊
dieb⁹ feriatis. ⁊ aliqñ nō. ſi eñi ſint feriati
rōe meſſiū vel vindemiaꝝ pōt ipis ferijs
renūciari volūtate litigātiū. ſi tñ ſint feria
ti ob honorē dei nō pōt.

Circa quintū nō ꝙ renūciari pōt
iuri ꝓuato. ext̄ de ꝓuil. ſi de terra. ⁊
.ff. de pac. paciſci. ⁊ hoc niſi pactū
ſit factū in crimis odiū. vt ſi qs vēdat an
cillā tali pacto ꝙ nō ꝓſtituat̄. pactū hi⁹ po
ſtea remittere nō pōt. qr factū ē in odiū cri
minis. ar. C. ſi mācipiū ita venerit ne ꝓ-
ſtituat̄. l. i. Renūciari aūt nō pōt iuri pu-
blico ſi ſit itroductū nō tñ i fauorē aliqrū
ſ etiā i odiū aliquoꝝ. ſicut ē illud. ſ. ꝙ cleri
ci nō teneāt̄ rñdere corā iudice ſeculari.
ext̄ de fo. ꝯpe. ſi diligēti. p totū. ⁊ illud. ſ. ꝙ
clerici nō pñt ſe ſubijcere vberib⁹ alicui⁹
layci. ext̄ de ſen. ex. ꝯtigit. Hec eñi duo ſūt
itroducta i fauorē clericoꝝ ⁊ odiū laycoꝝ
q nimis clericis ſunt īfeſti. 2. q. 7. laycos.
Si vō ius publicū ſit itroductū tñ i fauo
rē ei renūciari pōt. vñ renūciari pōt vellei
ano. qr itroductū ē tñ in fauorē. ſ. mulie
rū. ff. ad vell. l. vlti. §. penul. i fi. ſ nō macce
doniano. qr introductū ē nō tñ i fauorē
.ſ. filiorūfa. ſ etiā i odiū creditoꝝ. vñ etiā
poſt ſñiam ex eo exceptio dat̄. ff. ad mace
doni. ſ ⁊ſi pater. vel etiā nō pōt aliqs re-
nūciare iuri ſuo cū ex ei⁹ renūciatōe ꝑiu-
dicat̄ iuri alteri⁹. vñ cleric⁹ ñ pōt renūcia
re foro ſuo. qr ex hoc ꝑiudicaret epō ſuo.
.ii. q. i. clericū. i. ⁊ clericū. 2. hec gof. ti. de re
nun. ⁊ hec ext̄ de foro ꝯpe. c. pal. ſi dilgēti

De pactis titulus 6⁹.

Poſtea cōſiderādū ē de pactis.
Et ꝑmo i generali. 2ᵒ i ſpeciali.
.ſ. de trāſactōib⁹ que ſūt qdam
pacta. Circa pᵐ vidēdū ē ꝑmo
qd ſit pactū ⁊ vñ dr̄. 2ᵒ de diuiſionib⁹ pa
ctoꝝ. 3ᵒ ad quos porrigunt̄ vires pacto
rū. 4ᵒ ſup qb⁹ rebus pōt qs paciſci. 5ᵒ de
pactoꝝ effectu. 6ᵒ de cōditōib⁹ appoſitis i
ꝯctib⁹. Circa ꝑmū ſciēdū ꝙ pactū ē cōſen
ſus duoꝝ vel pluriū in idē alteri ab alto
paciſcētiū dandū vel faciēdū. ſi enim pa
ciſcar tecū inuito ticio ꝙ ipe det petro ali-
qd pactū nullū erit. Si vō paciſcar tecū
ꝙ des ticio pactū erit. qñqz tñ vtile qñqz
inutile ad agēdū. ff. de v. ob. ſtipulatio iſta
Lex tñ talē cōuentōem pactū vocat. C. e.
debitoꝝ. ⁊ ext̄. e. c. vlti. Dicit̄ aūt pactū a
pactōe. pactio vō dr̄ a pace ⁊ actione. qſi
pacis actio. Nā q paciſcunt̄ ex diuerſis
⁊ contrarijs motib⁹ aīoꝝ poſt multa ⁊ va
ria certamina i vnā cōſonā ſñiam deducū
tur. Eſt aūt nomē pacti gñale ad omnia
q inter ptes agūtur cā cōtrahēde vel tol-
lēde obligationis. Pōt aūt hic notari ad
maiorē euidētiā drīa inter pactū. pollici-
tationē. cōuētionē. ſtipulationē. ⁊ ꝓmiſſio
nē. qr pactū ē duoꝝ vel pluriū conſenſus
ad aliqd dādū vel faciēdū vbis expſſus.
ita ꝙ vba ꝓmittant̄ a ꝓmittēte ⁊ ſubſe-
quēter a recipiēte. vt dabo tibi decē vt tu
vendas mihi libꝝ. ⁊ tu rñdes placet. ſ ſi
recipiētis vba ꝓmittent̄ tunc eſſet ſtipula
tio. vt inſti. de ver. ob. in ꝑn⁹. Pollicitatio
vō eſt ſolius offerentis pmiſſio. opz autē
ꝙ ibi ſit pſona pñs cui fiat pollicitatio. ff.
de pac. l. i. Nomē aūt cōuēōis ē gñaliſſi-
mū. nā ⁊ ſcholares i ſcholis ⁊ clerici i ca
pitulo ⁊ ppl's i foro cōuenire dicunt̄. vt
ibidē. §. cōuētionis. Promiſſio vō referri
pōt vel ad pollicitationē vel ad nudū pa
ctū ⁊ ſtipulationē. ff. de edil. edicto. l. ſcien
dum. §. 2.

Sequitur videre de 2ᵒ. ſ. de diuiſiōe
pactoꝝ. Circa qō ſciēdū ꝙ pacto
rū qdā ſiunt i rē qdā i pſonā. In
rē ē pactum quotiēs paciſcor ne petā. In
pſonā vero ē quotiēs paciſcor ne petam a
pſona. ff. e. l. iuriſgē. §. pactoꝝ. ⁊ l. idē. §. ꝑ
ſonale. Itē pactoꝝ aliud ē cōuētū vt illō
qō ē ex certis vbis expſſum ⁊ ſub certa
forma redactū. aliud ē tacitū vt illud qō
nō ē factū ſ habet̄ ex aliqua lege ſpeciali
ac ſi eēt factū. vt res cōductoris domus
illate i illā tacite ſūt obligate pignori dño
domus. Itē pactoꝝ qdā ſūt vtilia quedā
inutilia. vtilia ſūt pacta q ſunt veſtita rōe
pſonaꝝ ⁊ reꝝ. ⁊ que fiunt iuris ordine.
hoc eſt ꝙ perſone que paciſcunt̄ ſe obli-
gare poſſunt vt res ſuper quibus ſit pactū
non ꝓhibeantur alienari a iure. ⁊ ordo iu
ris ſeruetur in obligatione. vt ſupra dictū
eſt de pſonis reb⁹ ⁊ obligatōib⁹. Inutilia
ſunt q deficiūt in aliquo iſtoꝝ predictoꝝ.

⁊ hoc vt aperte vel cū predium minoꝛis
alienat̄.ſine decreto.⁊ ſimilia.l'fraudulēt̄.
Sit aūt ibi fraus multiplr̄.p̄ᵒ de pſona ad
pſonā.vt cū tutoꝛ emit de bonis pupilli p
inťpoſitā pſonā ſuo tn̄ noīe.2ᵒ de re ad rē:
vt cū qs filiofamilias nō mutuat pecuniā
q2 ꝓhibet̄:ſ aliā rē vt ipe illa vēdita vtat̄
pecunia.3ᵒ de ꝯctu ad ꝯtractū:vt cū vir ⁊
vxoꝛ ꝯſtāte mr̄imonio nō donāt iuicē.q2
ꝓhibēt̄:ſ cā donatōis vēdūt.4ᵒ de noie
ad nomē:vt cū ille q ꝓhibet̄ eē ptās alicꝰ
terre ſe facit eligi in defenſoꝛē vel ꝓcurato-
rē:qđ idē ē:mutato tn̄ noīe.5ᵒ de facto ad
factū:vt cū quis vēdit tibi ancillā ſuā eo
pacto ne ꝓſtituas eā in lupanari.tu vero
poſuiſti eā in caupōna vt ibi miniſtret.qđ
ē idē quātū ad effectū. Itē pactū rei tur-
pis vel pactū turpe:vel pactū impoſſibilis
rei de iure vel de facto nullā obligationem
inducit.vt ex̄.e.c.vlt.pactū aūt rei turpis
ē ſi dicā.ꝓmitto tibi ꝙ inťficiā talē.pactū
turpe ē pactū turpiter ſiue turpi ꝯditiōe de
re licita factū.vt ꝓmitto tibi decē ſolidos
ſi interfeceris talē.pactū impoſſibile de iur̄
⁊ de facto ē ſi qs ꝓmittat ſolē penetrare.im
poſſibile de iure:ſ poſſibile de facto ē:ſi qs
promittat rē ſacrā.poſſibile.ſ ſub ꝯditione
īpoſſibile ē:ſi qs ꝓmittat mihi.10.ſolidos:
ſi dedero ſibi ſolē.Si vō ſit pactū poſſibile
de iure ⁊ de facto valet.ex̄.e.c.2.p totū.Si
aūt poſſibile de iure ⁊ īpoſſibile de facto:ſi
īpoſſibilitas ſit ꝑpetua nō valet.ſi ſit tpal'
valet.ſ expectat̄ donec poſſibilitas adue-
niat:niſi ſit ꝯ bonos moꝛes. Itē pactū
inter ꝯbentes vt dolus pſtet̄:nō tenet.hoc
enī ē iudicio bone fidei ꝯ2iū.ff.de re.iuris.
ꝯctus. Itē pactoꝝ alia ſūt nuda:alia ve
ſtita.nuda ſunt illa q̄ nō ꝯtinēt cāz.nullꝰ
enī efficacie ē alicꝰ rei traditio ſine cā.⁊ eti
am dicūt̄ nuda pacta illa q̄ nō veſtiūtur
aliq̄ ſex infraſcriptoꝝ.⁊ hec pacta nuda
nō ſūt efficacia ad agēdū vel obligādū:lz
poſſint ad defendēdū.Pacta vō ueſtita di
cūtur ſex modis.ſ.re.v̄bis.lr̄is.ꝯſenſu.co-
herētia ꝯctus.⁊ interuētu rei.de ṗmis q̄tu
oꝛ ſunt exēpla ſup̄ poſita ti.de obli.ar.3.de
coherētia ꝯctꝰ ē exēplū tale.vēdidi domū
⁊ in ipa venditōe interuenit pactū:ꝙ ego
debeā moꝛari in ipa domo vſq3 ad ānū.h
pactū ſi p ſe nudū eēt nō valeret.ſ q2 ve-
ſtitū ē coherētia ꝯctus vel vēditōis valet.
De inťuentu rei tale pōt exēplū poni.ꝓ-
miſi aliqd dare tibi:vt dares vel faceres
aliud mihi.vn̄ ſtatim cū dedero tibi qđ ꝓ-
miſi veſtitū erit pactū ex pte mea.⁊ ideo
interuētu eiꝰ qđ dedi tibi es obligatꝰ mihi
ad dādū illud qđ ꝓmiſiſti mihi.vn̄ hꝰ pa
cta veſtita ſunt efficacia ad obligādum ⁊
ad agēdū.ꝓbat̄ hoc inſti.de v̄.ob. Item
pactoꝝ alia ſunt clara.⁊ hec ſi ſint ſolēnit̄
facta ſunt oīo ſeruāda.Alia ſunt obſcura:
vt illa que poſſunt habere duplicē intelle
ctū.⁊ hec ſunt interp̄tanda ꝯtra ꝓferētē.
quia in eius fuit poteſtate ea apertius pro
ferre.ff.eo.l.veteribus.

SEquit̄ videre de tertio.ſ.ad quos
poꝛrigūt̄ vires pactoꝝ.Circa qđ
ſciendū ꝙ poꝛrigunt̄ ad pſonas
illas inter quas ſunt pacta facta regulari
ter.poꝛrigūt̄ etiā ad pſonas alias in caſibꝰ
aliquibꝰ.vn̄ ꝙ dicit̄ ꝙ pacta inter alios
acta alijs obeſſe nō debēt.ex̄.de trāſac.ve-
niens.circa fi.hoc veꝝ ē qn̄ ſunt oīo alij.
obeſt enī ⁊ ꝓdeſt pactū ꝓcuratoꝛis dn̄o
debitoꝛis fideiuſſoꝛi:magiſtri ſocietatis ſo
cietati.ꝓdeſt etiā pactū tutoꝛis pupillo.
ſerui dn̄o.filij patri.⁊ de his oibꝰ.ff.de pac.
De ṗmo mō pz.l.nā ⁊ nocere.⁊.l.ſe.⁊ no
tetur..de 2ᵒ.l.vlti.⁊ de 3ᵒ.l.magr̄i.de 4ᵒ.l.tu
toꝛis.de 5ᵒ.⁊ 6ᵒ.l.ſi tibi.itē.⁊.l.ſe. Itē pactū
p̄deceſſoꝛis obligat ſucceſſoꝛē.ſicut patris
filiū:ſi fuerit pactū vtile ecclie.ex̄.de ſolu.
.c.i.al'ſecus eſt.ex̄ de p̄ca.c.2. Quartū.ſ.
ſuper quibus non poſſumus ⁊ ſup quibꝰ
poſſumus paciſci pz ex ſup̄dictis in ti.de
ꝯtractibus inutilibus rōne reꝝ. Nota tn̄
hic ꝙ multa poſſum facere ad q̄ nō poſſū
me aſtringere pacto.poſſū enī mihi aliquē
heredē ꝯſtituere:nō tn̄ ad hoc me poſſum
aſtringere pacto. Itē pactū de futura ſuc-
ceſſione nō tenet niſi de ꝯſenſu eius cuꝰ ē
hereditas.C.e.l.vlti.§.ſ nobis oēs. Itez
nullus paciſci pōt de rebꝰ alterꝰ niſi de vo
lūtate eius vt ibidē:

SEquit̄ videre de qnto.ſ.de effectu
pactoꝝ.Circa qđ ſciendū ꝙ pa-
ctoꝝ effectꝰ ē vt illud qđ in pactū
deducit̄ obſeruet̄.ex̄.e.c.i.⁊.3.Et lz ſm le-
ges ex nudo pacto nō oꝛiat̄ actio:vt etiā
dictū ē s̄.⁊ habet̄.ff.e.iuriſgētiū.§.ſ cum
nulla.niſi in qbuſdā caſibꝰ:ſm tn̄ ius ca-
nonicū ex nudo pacto ⁊ ſimplici v̄bo ali-
qs efficaciter obligat̄ ⁊ ꝯ eū actio dat̄.ex̄
e.qualr̄.Et ē ratio.q2 cū qs venit ꝯ ſim-
plex v̄bū moꝛtalr̄ peccat.22.q.i.predican
dum. In ſumma igitur nota ꝙ ſuādū
ē oē pactū ſi ſit tale qđ ſuari poſſit ſine de
trimēto ſalutis eterne vel ſalutis coꝛpalis

⁊ſi ſit licitum ⁊ poſſibile.ſecus eſt ſi ſit illici
tū ⁊ īpoſſibile ⁊ inhoneſtū.e.x̄.e.c.vlti. Jn/
de ē ꝙ ex pacto ñ hꝫ locū ſucceſſio i eccl'ia
dei.e.x̄.c.accepimꝰ.nec pōt augeri cenſus.
e.x̄.c. cū clerici.pactū tñ auctoritate pape
factū ē ſeruādū.e.x̄.c.c.z. al' ſi ſit īpoſſibile
de iure vl' de facto nō tenet:vt dictū ē ſ.ff.
de re.iur.l.impoſſibiliū.etiā ſi īteruenīat iu/
ramētū. Nō etiā ꝙ frāgēti fidē nō ē fides
ſeruāda:etiā ſi ſit iuramēto firmata.e.x̄.de
ſimonia.dilectꝰ.i.in fi. ⁊.C.c.cū ꝓponas.
Jtē pactū qđ ſit dolo initū nō valet.e.x̄.de
re.pmu.cū vniuerſoꝝ. Jtem ſi ſit alteri ca
ptioſū.ff.de reſci.vendi.l.ſi id qđ.in fi. Ad
hec etiā nota ꝙ pactū poſteriꝰ p̄iudicat p̄
ori.C.c.pacta nouiſſima.ar.e.x̄.de cen.cū
olim. Jtē ꝯtctus ex ꝯuentiōe ſiue pactiōe
legē ⁊ formā accipiūt.ff.de re.iur.§.ꝯctꝰ
Jtē ſi in pactiōe ꝯtctus appoſita ſit pena:
ſoluta pena ꝯtctus nō tenet:niſi ſit dictum
ꝙ pena ſoluta ꝯtctus maneat firmus.ff. de
trāſac.q fidē. Jtē qñ ꝯtctus nō tenet:pena
appoſita nō tenet.e.x̄.de foro ꝯpe. ſi diligē
ti qñ vō ꝯtctus tenet:pena tenet.ar.e.x̄.de
arbi.dilecti.⁊ ar.ff.de precariꝫ.l.z. in glo.
Jtē volūtates contrahentiū magis q̄ꝫ cō/
ceptio vboꝝ ſunt inſpiciēde.C.q res pig.
obli.poſ.l.vlti. Jtē qñ dubitat' de itētōe ꝯ/
hentiū:tūc forme ꝯctꝰ ē ſtandū.e.x̄.de pig.
illo.nos.ꝫ ſi ꝯſtaret de ꝯtctu ſcriptura eſſet
inſpiciēda.C.plus va.qđ agit'.l.i.⁊.ꝫ. ⁊ i
.c.p̄alle.illo nos.in glo. Jtē pacto p̄uatoꝝ
iuri publico nō derogat' nec renūciari pōt
e.x̄.de foro ꝯpe.ſi diligēti. vbi dr̄ ꝙ clerici
nō pñt renūciare iuri illi.ſ.ꝙ clerici nō te
neātur rñdere corā iudice ſeculari. qꝛ h̄ ē
introductū in fauorē totiꝰ cleri. Diſtiguit
aūt gof.ti.de p̄ti.ꝙ ſi ius ſit publicū aucto
ritate.ſ.inſtituētis:⁊ vtilitate.ſ.cōitatis:pa
ctis p̄uatoꝝ tolli nō pōt. vt ſi paciſcar ne
furti ꝯmittēdi noīe agā.hoc.n.ius.ſ.ut ma
leficia puniāt' ē ius publicū auctoritate ⁊
vtilitate.⁊ iō p pactū tolli ñ pōt. ff.de pac.
ſi vnꝰ.§.pacta.⁊ idē ē de ſilibꝰ. Si vō ius
ſit publicū auctoritate: ⁊ p̄uatū vtilitate:
vt tutele ⁊ cure:circa hāc actionē.ſ. iuxta
tutelā ⁊ curā tollēdā hꝫ pactū ⁊ renūcia/
tio locū.vt.C.⁊.ff.de pac.in plibꝰ.l.habet'
⁊ idē ē de ſilibꝰ. Jus ḡ publicū ꝯtigēs vti
litatē nō cōem ꝫ p̄uatā p pactū tolli pōt.
Jtē ea q̄ pmittūt' ob nimiā reuerētiā ali/
cuius nō obligāt.vñ ſi libertꝰ ob nimiam
patroni reuerētiā ꝯſtringit ſe penali obli/
gatione:ſi patronū offenderet nō obligat'

.ff.q reꝝ ac.nō da.l.i.§. q̄ onerāde.⁊.§.ſi
onerāde. Jtē oīa que ꝯ bonos mores in
pacto vel ſtipulatōe deducūt' nulliꝰ ſūt mo
mēti.C.de inuti.ſti.ex eo. Jtē ſm cañ.ſi p/
miſi nō accuſare:debeo denūciare.ſi vō p/
miſi nō denūciare pactū ē illicitū.e.x̄.eo.c.
vlti.in glo.. Jtē pacta ꝯuēta q̄ neqꝫ do/
lo malo neqꝫ ꝯ leges:neqꝫ in qbus fraus
alicui ſit facta ſūt ſuādā.ff.co.l.iuriſgē.§.
p̄tor ait. Jtē pactū pena vallatū ſi ſit ꝯ
leges ſiue ꝯ canones nec pactū tenet nec
iuramētū ſup h̄ p̄ſtitū.vt ibidē.§.⁊ gñalr.
Si vō ſit p̄ter leges:nō tenet pactū:ꝫ pena
tenet p̄ter legē.eo ꝙ fiat ſtipulatio alteri.
vñ ſi talis ſtipulatio fuerit vallata pena:
pena tenet:ꝫ nō pactū.ff.de v.obli. ſtipula
tio iſta.§.alteri. ſi aūt ſit ſm leges: tūc te/
net ⁊ pactū ⁊ pena.ita tñ ꝙ alteꝝ qđ vo/
luerit petet.ff.e.reſcriptum.§.ſi pacto. Hec
Jnno. Jtē ſi quis pmittat gñalr alicui
dicēs.qcqd petieris dabo tibi:in tali pmiſ
ſione intelligunt' excepta oīa illicita: ⁊ ea
q̄ ſpālr nō pmiſiſſꝫ.hec hec.e.x̄. de homi.
cum iuramēto.ar.e.x̄. de iureiu. veniēs.
Jnſup nō ꝙ pacta inita p frēs minores
vel p̄dicatores vel alios mēdicātes cū re
ctoribꝰ parrochialiū eccl'iaꝝ ſup iuribus
ꝓchialibꝰ.puta exhibitōe ſacroꝝ:oblati
onibꝰ iure funerādi:⁊ ſilibꝰ: vl' ſup aliꝫ q
buſcūqꝫ:ſi facta ſint p priores vl' guardia
nos de ſuoꝝ ꝯuētuū ſiue locoꝝ ꝯſenſu: lꝫ
auctoritas ſedis aplice nō interuenerit.ul'
licētia ſui gñalis p̄lati vl' capituli:ſunt ſuā
da:dūmodo ſint al' licita ⁊ honeſta.li.6.c.
quāuis.

S Equitur vidē de ſexto.ſ.de ꝯditio/
nibus appoſitis in ꝯtractibꝰ. ⁊ q/
dē de ꝯditionbus appoſitis in cō/
tractibus ſponſaliū ⁊ matrimoniꝫ dicetur
infra li.8.vbi agitur de ſponſalibꝰ ⁊ matri/
monio.vñ hic agēdum ē tñ de ꝯditionibꝰ
appoſitis in ꝯtractibus aliꝫs. Circa quod
nota ꝙ in ꝯtractibꝰ aliꝫs apponi pōt ꝯdi
tio ꝯtractū ꝯſtituēs. vbi grā. dono tibi h̄
ſi feceris aut dederis mihi illud.te.n.donā
te vl' faciēte illud donatio ꝯſtituit'.ff.de cō
di.⁊ de.cauſ.mo.co. q inte. q heredi. qñqꝫ
addi pōt ꝯditio ꝯtctū pimēs ſeu adimēs.
vbi gratia.dono vl' lego talē fundū ſi non
manumiſeris talē ſeruū.ſtatim enim dona
tio vl' legatio tenꝫ vl' valet. ꝫ ſi manumi/
ſeris adimitur vtrunqꝫ.vt ibidem.l.cū ſub
hac ꝯditione.

De tranſactionibus titulus.7ꝰ.

152

D Einde ꝯſiderandū ē ḋ tñſacti-
onib⁹. Et p̊ qd ē trāſactio: ⁊ vñ
dr̄. 2° ſup quib⁹ trāſigi pōt. 3°
quis ē trāſactōis effect⁹. Circa
p̊ᵐ ſciēdū ꝙ trāſactio ē ḋ re dubia ⁊ lite
incerta: nec dū finita nō gratuita pactio.
ff. e. l. i. ꝙ autē dr̄. ⁊ lite incerta: ponit̄ trā
ſitiue. q. d. ⁊ re incerta lite. i. ꝓpter litē. qꝛ
q̄ꝫdiu lis pendet facit rē dubiā ⁊ incertā.
Litē aūt intelligo p̄ntē ⁊ futurā. qꝛ etiā añ
litē ꝯteſtatā tñſactio fieri pōt. ff. ḋ ꝯdi. ide.
elegāt. §. ſi qs poſt. Litē etiā itelligo iuſtā
vel iīuſtā C. e. l. 2. ſi tñ agēs credat ſe iuſtā
cām fouere. alioqn ꝯ. ff. ḋ ꝯdi. inde. in fi.
ita tñ ꝙ diſtinguat̄ inter inſiſtētē ⁊ reſiſtē-
tē: vt ſi actoꝛ per calūniā inſiſtat: nulla fit
trāſactio. ſi vō reus ꝑ calūniā reſiſtat: tūc
actio quo ad eū valꝫ. C. e. ſub p̄textu. lꝫ ꝑ
aliā viā: hoc ē ꝑ actionē ḋ dolo vel repli-
cationē doli ꝯſulat̄ actoꝛi: vt ibidē dr̄. qñ
reus dolo iducit actoꝛē ad trāſigēdū. Nō
gratuita ideo dr̄: qꝛ trāſactio vllo dato nl
ꝓmiſſo vel retēto nō ꝓcedit. e x̄. e. ſup eo.
⁊. C. eo. trāſactio. Nō finita iō dr̄: qꝛ ſi iu-
dicatū eēt: nec appellari nec retractari ſnīa
poſſet. nec ſi dubitaret̄ ḋ ea trāſactio nō
teneret. ff. e. ⁊ poſt rē. pōt eni eē ꝙ reus dic̄
ꝯdēnat⁹ ſū tibi ad decē ſolidos: ⁊ ver̄ ē ꝙ
debeo. ſi tñ vis eē ꝯtēt⁹ ḋ qnqꝫ: ſtatī dabo.
⁊ tc̄ tñſactio nulla eēt. ſ; etſi iudicatū nega-
ret: pbatio tñ ita apta eēt vt negare non
poſſet adhuc idem eēt. C. ḋ poſt. quidā. dr̄
aūt trāſactio quaſi actōis trāſitio. eo ꝙ q
trāſigit ab actōe trāſit ⁊ diſcedit. ⁊ ita dr̄
ꝓꝛie tñſigere actoꝛ. ipꝛope vō re⁹. C. e. l. 2.

S Equit̄ videre ḋ 2° ſ. qui trāſigere
p̄nt. Circa quod ſciendū ꝙ trāſi-
gere p̄nt dn̄s compos mētis h̄ns
liberā adminiſtrationē. maioꝛ. 25. an. mi-
noꝛes eni hic ſicut alibi vel ꝯſeruāt̄ illeſi
vel reſtituūt̄ in integrū: ſi fuerint adulti tu-
toꝛes nō h̄ntes. Item tutoꝛes ⁊ curatoꝛes
eoꝝ ⁊ p̄ſides ꝓuinciaꝝ ⁊ p̄lati eccliāꝝ ⁊
ꝓcuratoꝛes h̄ntes mādatū ſpāle: vel etiā
gn̄ale cū libera adminiſtratōe. Itē dati ī
rē ſuā. ff. ḋ ꝓcu. mādato. Item capitulum
trāſigere nō pōt vacāte ſede. ar. e x̄. ne ſe.
va. c. 2. ⁊ 3. Itē p̄lat⁹ trāſigere nō pōt ī cā
ecclie ſine ꝯſēſu capli. e x̄. e. ſ. ḋ trāſac. ꝯtin-
git. ſic̄ nec pōt alienare. 10. q. 2. §. hoc ius.
Si vō h̄eat lr̄as ḋ rato a caplo ſuo. ſ. ꝯti-
nētes ſimplr̄ ꝙ qcqd ſup tali negocio fe-
cerit ratū h̄ebit. trāſigere pōt. vt in. c. 3. in
tex. ⁊ in glo. Et qḋ dr̄ ibi ꝙ ſi trāſactio fu-
erit ſuata aliquot ānīs: caplꝫ eā reuocare
nō poterit: ac ſi ī eā nō ꝯſenſerit. hoc iō di-
cit̄: qꝛ ſi trāſactio fiat ſm̄ foꝛmā iuris: pōt
reſcindi infra q̄driēniū: ſi ecclia ſe leſā ꝓba-
uerit. e x̄. ḋ reſti. in inte. reqſiuit. al' nō pōt
venire ꝯ trāſactionē: etiā ſtatim ex quo cō-
ſenſit. C. e. q̄ꝫuis. Et ſm̄ hoc ſupple maxie.
qꝛ idē eēt ſi ſuata nō fuiſſꝫ. ſic exponit gl.
ber. Ponit̄ etiā ibi alia expoſitio quā omit-
to. Nota etiā ꝙ ſi trāſactio ⁊ ꝯpoſitio fc̄a
inter ꝑſonas aliquas ꝑ ſupioꝛē. ſ. oꝛdina-
riū ꝯfirmet̄. ſ. a p̄ncipio ē realis ⁊ ꝑpetua.
al' eſt ꝑſonalis. vñ nō durat niſi q̄ꝫdiu vi-
uit ille q trāſegit. Ille tñ q trāſegit eā reuo-
care nō pōt. e x̄. e. veniēs. in tex. ⁊ in glo.
Cōfirmatio tñ pape trāſactionē q̄ q̄ꝫtū ad
ꝑſonas erat ꝑſonalis: facit realē: ſi papa h̄
faciat ex certa ſciā: q etiā facere pōt ꝙ illa
que nulla ē ſit aliq̄. 16. q. i. c. ſi. qḋ ē maius
Hec ber. Ep̄s vō ⁊ alij iferioꝛes nō poſſūt
imutare nām rei. ⁊ iō ſi trāſactio ē ꝑſonal'
ꝑſonalē ꝯfirmat. ſi realis realē. ita videtur
qbuſdā. Itē qñ trāſactio vel pactū ab ini-
tio nō valuit: ꝑ pape ꝯfirmationē vigoꝛeꝫ
ſumit. e x̄. e. c. 2. in tex. ⁊ glo.

S Equit̄ videre ḋ 3° ſ. ſup qb⁹ tñſigi
pōt. Circa qḋ ſciēdū ꝙ trāſigi po-
teſt in oīb⁹ ciuilib⁹. C. e. cās. in cri-
minib⁹ aūt ineuenire pōt trāſactio in his
q̄ penā irrogāt ſanguis. C. e. trāſigere. ⁊. 2.
q. 3. §. notādū quoqꝫ ē ꝙ ſicut in v. ī oīb⁹.
actoꝛ tamē tūc incidit in turpilianū. ff. ad
turpili. ſe. cō. l. ab accuſatione. ſ; hoc nihil
ad reū cui ignoſcit̄: ſi tali mō redimat ſan-
guinē ſuū. ff. ḋ bo. eoꝝ q añ ſnīaꝫ ⁊c̄. l. i. h̄
tñ fallit in adulterio. vt in. l. p̄allegata. trā-
ſigere. qḋ tñ videt̄ hodie coꝛrectū in auc̄.
vt nulli iudicū. §. adulteriū. vel foꝛte obti-
net ſpecialr̄ in marito. vel veri⁹ nō tñſigit̄
ibi ḋ re dubia vel lite icerta. ſ; recōciliatur
ꝯiūcta. In crib⁹ vō q̄ nō irrogāt penā ſā-
guinis nō pōt fieri tñſactio: ſ; fit gratuita
pactio nl' remiſſio. ff. ḋ iure fiſci. l. ī fiſci. Et
idē ḋ adultio pōt dici. Si aūt re⁹ data pe-
cunia trāſigat cū actoꝛe: tranſactio nulla
eſt: ⁊ reus habetur pꝛo confeſſo. ff. ḋ pꝛeua-
ricato. in omnibus. ⁊ ī dicto. §. pꝛenotato
notandū. v. in omnib⁹. hoc aūt fallit in cri-
mine falſi. C. e. trāſigere. Secūdū tñ cano-
nes cū nullū crim̄ irroget penā ſāguis. 23.
q. 8. his a qb⁹. ⁊ e x̄. ne cle. vel mo. ſnīaꝫ. in
p̄n. in nullo g̊ crimine tranſigitur. Iteꝫ in
alimentis non trāſigitur niſi cum decreto
pꝛetoꝛis: qḋ nec alter mandare pōt: inqrit
tñ p̄toꝛ ḋ cā ḋ mō ⁊ ḋ ꝑſonis: ſi tñ alimē-
ta ſint futura ⁊ debita ex volūtate vltima

vel donatõe mortis cauſa. vel ſi aliqũod hoꝝ defuerit trãſactio nõ tenebit. In caſu tñ nõ reqrit̃ ꝑtoꝛ.ſ.cũ alimẽtarius ꝯditionẽ ſuã melioꝛat. C.eo.de alimẽtis. Item in ꝯtrouerſiis ꝓficiſcentibꝰ ex teſtamẽto nõ põt tranſigi niſi inſpectis vbis teſtamẽti .ff.e.l.nõ ẽ ferẽdus. Itẽ trãſigit̃ ſup ſeruili vel aſcriptitia ꝯditione.ff.e.l.fi. Item non tranſigit̃ in actionibꝰ famoſis deſcendentibꝰ ex maleficio: vt in actione furti ⁊ bonoꝝ raptoꝝ.iniuriaꝝ.ſecus ẽ ĩ actõibꝰ deſcẽdẽtibꝰ ex ꝯtractu: vt in actione mandati.tutele ⁊ depoſiti.ff.de his qui no.infa. .l.furti.§.pactũ.⁊.l in actionibus. In ſpũalibꝰ aũt nõ põt tranſigi.ſ.vt det̃ aliquod tẽpoꝛale ꝓ ſpũali. qꝛ hoc ſimoniacũ eſſet. ex.eo.ꝯſtitutꝰ.imo ſi aliq litigent ſup bñficio nõ pñt trãſigere. ſta.ſ.ꝙ vnꝰ expẽſas in lite factas ſoluat.⁊ alter liti cedat.ex.d pac.cũ ꝓdeꝫ.põt tñ in eis amicabilis ꝯpõ fieri.ex.e.ſup eo.Secũdũ tñ goff.in ſũ.e.ti. ⁊ ex.c.c.z.⁊ hoſti. ſi tẽpoꝛale det̃ ꝓ ſpũali auctoꝛitate iudicis ſiue ſupioꝛis ꝓ bono pacis: expiat̃ vitiũ ſimonie. ex.de pꝛebẽ. niſi cẽnt.tñ bern. videt̃ ibidẽ ſentire ꝯtriuꝫ dicẽs ꝙ ſi papa nõ tolerãſſꝫ ꝯpoſitõeꝫ ibi factã: auctoꝛitas iudicis nõ ſufficiebat. qꝛ hoc de iure nõ poterant.vñ dicit ibi papa. Nos eã hoc adhibito moderamine toleramus.⁊ ad tẽpus tm̃. vt ſequitur ibideꝫ Põt tñ fieri trãſactio in ſpũalibꝰ vt detur ſpũale ꝓ ſpũali.ſicut dicimꝰ in ꝑmutatiõe ex de reꝝ p.ad qõnes ĩ tex.⁊ glo.⁊ Inno. ex.e.ſtatuimꝰ. Diſtinguũt tñ qdã ꝙ dare ſpũale ꝓ ſpũali eiuſdẽ gñis ẽ licitũ.vñ põt fieri trãſactio talis.ſ.ꝙ vnus accipiat decimas in vna parrochia ⁊ alter in alia.vl̃ vnus bñficiũ vnũ ⁊ alius aliud cũ ꝯſenſu epiſcopi.ſicut fit in ꝑmutatõe.dare vo ſpirituale ꝓ ſpũali alterius generis ẽ illicitũ: vt bñficiũ ꝓ iure patronatꝰ.⁊ dicũt qdaꝫ ꝙ hoc ber.inuit.c.ſup eo.in ſuis exemplis. Itẽ trãſigi nõ põt ſuper iniuria illata ſine iudicis auctoꝛitate.ff. qui.no.infa.l.furti. Itẽ nec in iure patronatꝰ cũ ſit ſpũale.ex. c.ꝯterea.i. Itẽ nec in iure ſubiectõis ſpũal̃. ex.e.pꝛeterea.z.gratis tñ remitti põt.ex.de ꝓuil̃.cũ olim. Epũs vero põt in remiſſiõe reſtituere cenſũ ſibi in recognitioneꝫ dñij ſoluẽdũ. ex de cenſibꝰ.ois aia. vel ad percepte libertatis indiciũ.ex de pꝛiui.recepimus. venit aũt in generalẽ remiſſionẽ remiſſio oiuꝫ tẽpoꝛaliũ.nõ aũt viſitatio nec pꝛocuratio.ex.de dona.paſtoꝛalis.nec cathedraticũ.vt ibidẽ. vñ nec iuriſdictio.16. q.z.viſis.in fi. nec reuerentia. C.de bo.li.l. vlti. Sed ⁊ ſm hꝰ.ex.eo. pꝛeterea quarto loco.⁊ hoſti.nõ tenet facta trãſactio etiã ĩ ſubiectione tẽpoꝛali que ẽ inter dñꝫ ⁊ ſuũ niſi ſit dubiũ vtrũ ſit ſuus ille de quo qrit̃ C.e.interpoſitas.hoꝛtãdus tñ ẽ dñs ſuare pactũ. C.de liberali cã.cũ affirmes.in tex. ⁊ glo. Quid ſi ſup eccleſia agat̃. nũqd trãſigi poterit. Rñdeo ꝙ nõ.ex.e. ꝯſtitutꝰ quod intelligit̃ qñ agit̃ de ecclia tanq̃ de titulo ſiue bñficio eccl̃iaſtico.ex.c. ſup eo. Si tñ duo epi vel duo monaſteria agãt d ecclia ꝯtendẽtes de ꝓꝓꝛietate eius vel de ꝓꝓꝛietate alicuius pꝛedij.vt.16.q.3. inter memoꝛatos.tunc tranſactio locũ hꝫ ſicut ⁊ ꝑmutatio.dũ tñ nõ det̃ tẽpoꝛale ꝓ ſpũali ex.de re.ꝑmu.ad qõnes.puta ꝙ vnꝰ hẽat vnã eccliã ⁊ alter aliã. vel vnus habeat aliqua ſpũalia in vna ecclia ⁊ alter ĩ alia. Hec goff.⁊ ber.in.c.ſup eo. ⁊ idẽ ino. ex. e.c.ſtatuimꝰ. Nota inſup ꝙ qdã ſũt ĩ qbꝰ nec ꝯpoſitio nec diſpẽſatio nec tranſactio locũ habꝫ: vt ꝙ vir dimittat vxoꝛẽ ⁊ aliã ſubducat.ꝙ monachus extñs monachus ꝓꝓꝛiũ habeat. ꝙ ſubiectꝰ ſupioꝛi in licitis ⁊ honeſtis nõ obediat.⁊ in ſilibꝰ.ex.e.c.fi.

Sequit̃ videre de 4º.ſ.de trãſactõis effectu. Circa qđ ſciẽdũ ꝙ trãſactiõis effectꝰ ẽ vt oẽ inſtrm̃ ꝑtinẽs ad cãm ſup qua ẽ trãſactũ.⁊ qcqd aliud ẽ qđ opẽ partibꝰ ferre põt: ſit oio caſſũ ⁊ ſola trãſactio robur obtineat ꝑpetuũ.ex.e. .c.i.hoc ẽ veꝝ ſm glo. niſi dolo talis trãſactio ſit extoꝛta.qꝛ tũc nõ valeret. C.e.ſub ꝓtextu.ille tñ qui dolũ adhibuit cã reuocare nõ põt.vñ lꝫ poſtea inſtrã reperiãt̃: ñ tñ lis reſtaurabit̃. C.de trãſac.l.z.⁊ ext.de ſen.⁊ re.iu.c.inter monaſteriũ.⁊.c.ſe. Hec ber. Itẽ trãſactio pena vallata manet ĩ firmitate ſua etiã ſoluta pena.ff.de trãſac.q fidẽ. Itẽ trãſactio tenet: etiã ſi trãſigẽs decipiat̃ vltra dimidiũ iuſti ꝓcij. qꝛ magnum ꝯmodũ ẽ a lite recedere.ff.ad trebel.luciꝰ. .§.fi.⁊ ext.de em.⁊ ven.cũ cã. vbi plura d hoc in glo.ſi tñ trãſactio inita fuerit ex falſo inſtro: lꝫ interuenerit iuramẽtũ: retractari dꝫ quãtũ ad illud qđ fuerit ꝯpoſitũ ex inſtrumẽto falſo: alijs manẽtibꝰ firmis. C.e. .l.penul. Itẽ ex eo dat̃ exceptio in oi eo de quo fuerit actũ ⁊ trãſactũ. vñ ſi fuerit gñal̃ petitio ⁊ gñalis trãſactio in oibꝰ obſtabit exceptio. C.e.ſub pꝛetextu.niſi reus occultauerit dolo ſpẽꝫ de qua deceptus ẽ actoꝛ.

.ff.de pac.tres fratres.Si vero ſit generalꝰ
petitio ⁊ de ſpē facta tranſactio: tm̄ in illa
ſpecie nocet exceptio. Et idē ē ſi ſit ſpālis
petitio ⁊ gn̄alis quantū ad v̄ba trāſactio
.ff.e. cū aqliana.⁊.l.qui cū tutorib⁹.§.fi.
Et idem eſt multo fortius ſi vtraqꝫ ſpālis
fuerit.ff.de pac.ſi vnus.§. pacta. Si vero
petitio ſit indefinita: ſic quecūqꝫ trāſactio
ſequatꝰ nō obſtat niſi in ſpēbus in iudiciū
deductis.C.e.ſi ex falſis. Et hic eſt effect⁹
tranſactōis ex parte rei. Ex pte vero acto
ris nō datꝰ actio de tranſactione vt illud
detur vel fiat quod conuenit dari vel fieri
vt recederetꝰ a lite.qꝛ redire pōt ad veterē
actionē.Et ſi opponatꝰ exceptio ex tranſa
ctione replicabit actor ꝙ fides non debet
ei ſeruari qui vult ꝯtra pacta venſari.C.
e.ſiue apud acta.⁊ e x̄.de iureiū. ꝑuenit.z.
Si aūt actori nō ſupereſt actio vetus datꝰ
ei conditio ob cām ꝯtra reū:vt ſe reponat
ad primā obligationē.ff.de ꝯdi.cā data.ſi
quis.Uꝉ datur actori actio p̄ſcriptis v̄bis
ad intereſſe.qꝛ eſt ꝯtractus do vt des.vt h̄
remittere ſit dare.ff.de p̄ſcrip.v̄. ob cā cāꝫ.
de dolo aūt nō agit actor. qꝛ ad trāſigēdū
dolus nō fuit.lꝫ ex poſtfacto reus dolo q
dem nō ſeruauerit.ff.de dolo.l.z.§.ſi quis
Si autem actor ad trāſigendū dolo indu
ctus fuiſſet:de dolo aget.C.e.l. actione.

De emptione ⁊ venditione titulus.8⁹.

Poſtea ꝯſiderandū ē de ꝯtracti
bus in ſpeciali. Et primo de em
ptione ⁊ venditione. Circa qđ
vidēdū p̄mo de arris que ſolēt
dari vt in pluribus ante vēditionē. z°qd
eſt venditio ⁊ emptio. 3° de venditionis
diuiſione. 4° de quo quelibet venditio ꝑfi
ciatur. 5° ad quē ſpectet periculū rei vendi
te. 6° ad quid tenetur venditor emptori.
⁊ de actione vnius ꝯ aliū vt faciat quod
debet. 7° de impedimēto preſtito ꝯtractui
ꝑ errorē dolū vel deceptionē. 8° quid iuris
de ponderib⁹ vel mēſuris falſis.9° de caſib⁹
in quib⁹ cogitꝰ qs vēdere rē ſuā. Decimo
de negociatōib⁹ ſiue mercatōib⁹ q̄ ꝯſiſtūt
in vēdendo vel emendo. Undecimo de q
buſdā caſib⁹ dubitabilib⁹ circa materiam
iſtā. Duodecimo de monopolijs. Circa
p̄mū videndū eſt qd ſit datio arraꝝ: ⁊ qd
operetur: ⁊ que ſit pena arraꝝ. Circa p̄m
ſciendū ꝙ donatio arraꝝ ē argumentum
emptionis ⁊ vēditōis ꝯtracte. vn̄ bn̄ pōt
emptio ⁊ vēditio ꝯtrahi ſine arra.ſꝫ ꝑ eaꝫ
fit euidentius inter ementē ⁊ vendentē de
precio ꝯmiſſo.ff.de ꝯtrahen.emp.qđ ſepe.
in p̄n.Si etiā interuenerit arra nihilomi
nus pōt vterqꝫ recedere ab emptione vel
vēditione:lꝫ penitēs penā arraꝝ incurrat
niſi illud qđ ē datū loco precij vel partis
p̄cij interueniat.vt qꝛ dicat emptor. do h̄
noīe arre ⁊ ꝓ parte ſolutionis p̄cij.tūc.n.
altero coꝝ inuito nō recedetꝰ a contractu
venditionis.qꝛ cū p̄ciū vel pars precij ſit
ſoluta res deſinit eē integra.qđ nō fieret ſi
noīe tm̄ arre datū eēt. hoc ꝓbatꝰ.C.qn̄ li.
ab emp.rece.l.z.arra eni nō p̄cia ſꝫ pigno
ra dicuntꝰ. Operatꝰ autē datio arraꝝ vt
partes ꝯtractum ꝑficiant metu pene arre.
Arre aūt pena eſt vt.ſ.ca interueniēte ſi ꝑ
emptorē ipm dantē ſteterit quomin⁹ iple
atur perdit quod dedit.Si v̄o ſteterit ꝑ vē
ditorē arram recipiētē reſtituere cogitꝰ du
plū.i. illud qđ recepit ⁊ tantū de ſuo:ſiue
venditio ſit celebrata in ſcriptis ſiue ſine
ſcriptis.vt inſti.de emp.⁊ ven.§.i bis aūt.
⁊ nihilomin⁹ ſm bulg.⁊ Jo. agetur ad in
tereſſe.ſꝫ ſm mar.⁊ accur. ſatis ē ꝙ amit
tantꝰ arre.ſm vero hoſti.ſi arra detꝰ ꝓ arra
⁊ ꝓ ſolutione vera eſt ſentētia p̄ma.ſi aūt
tm̄ ꝓ arra vera eſt ſecūda. Sꝫ nūquid
idē eſt de pignorib⁹ datis.ſ.ꝙ is ꝑ quē ſte
terit ꝑdat pignus. R° ꝙ ſic. qꝛ arre vt di
ctū ē pignora ſunt. ⁊ ſimilr ꝑ dationē pi
gnoris res nō deſinit eſſe integra. Et hoc
intelligo ſi illud quod ē datū ſit pign⁹ ſim
pliciter ⁊ ineſtimatū. ſi v̄o eſtimatū ſit ⁊
adiectū ꝙ cedat pro arra ⁊ ſolutione: tūc
res deſinit eē itegra ſicut dictū ē ſ̄ de arra
ar.C.de reſcin.ven.precij.

Sequitur videre de z° ſ.quid ē ven
ditio ⁊ emptio. Circa qđ ſciendū
ꝙ venditio ē alicui⁹ rei ꝓ certo p̄
cio datio.Et emptio ē alicui⁹ rei ꝓ certo p̄
cio acceptio. Et ſic colligitꝰ ꝙ in hoc ꝯctu
debent eē duo.ſ.res ⁊ p̄ciū. Res quidē ex
parte vendētis. ⁊ ꝯplectitꝰ hoc nomē rei
tā corporalia.ſ.que de ſui natura pn̄t tāgi
vt fundus veſtis ⁊ ſimilia. q̄ꝫ icorporalia
vt iura ⁊ actiones.tā pn̄tia vt que iā ſunt
in reꝝ natura.q̄ꝫ futura vt que nō ſunt ſꝫ
futura ſperantur.vt futuri fructus: ancille
⁊ iumenti partus.tam demonſtratiua ad
oculū vt que ſubiacent ſenſui viſus ⁊ ta
ctus.q̄ꝫ demōſtratiua ad intellectū vt que
percipiuntꝰ ſolo intellectu.vt ē dimidia vel
tertia pars ſumendo ꝓ indiuiſo.Et ſic res

omnes vendi poſſunt: dūmodo ſint tales ꝙ ſuper his ꝯtrahi poſſit. ſunt enim alique res ſup quib⁹ ꝯtrahi nō pōt vt habitū eſt ſ. de contractib⁹ inutilib⁹ rōe rex̄. Ex pte vō ementis debet interuenire preciū verū ⁊ certū ⁊ conſiſtens in pecunia numerata verū dico .i. vero aio debet ſolui. nō ſimulatū. qꝛ ſi preciū apponat' imaginarie vel p ſimulationē nulla ē venditio. debet etiaȝ preciū eē certū quātitate .ſ. certā ꝯtinens quātitatē. vt .io. vel .iz. ſolid. vt inſti. e. §. preciū aūt. Et debet eē quantitas illa pecunie numerabilis. qꝛ preciū in ſola pecunia ꝯſiſtit. aliter nō eēt venditio ſed pmutatio vl' alius ꝯtractus inoiatus. vt inſti. e. §. p̄ciū

Ad hoc nō ꝙ p̄ciū nō debet nec pōt cōferri in arbitriū alicuius ꝯtrahentiū. vt dicat'. vendo tibi quanti voluero vel quāti volueris. qꝛ nulla eēt venditio vt. C. de cōtrahen. emp. in vendentis. tñ ſi preciū vel etiā rei que emitur vel augmentū vel diminutio in alteri⁹ pſone tertie arbitriū ꝯferat': tunc ſi ille tertius noiatus fuerit ⁊ preciū arbitret': tenet vēditio. ſi tñ ille inique arbitret' ad arbitriū boni viri .i. iudicis recurrat'. ff. de v. ob. ꝯtinuus. §. cū ita. ⁊ habet hoc locū in ꝯtractibus bone fidei ⁊ in ꝯtractibus ſtricti iuris. ut. ff. de operis li. ſi libert⁹. Si vō nihil arbitret' nō tenet venditio: nec ad alterius arbitriū recurritur. vt. C. de ꝯtrahen. emp. l. vlti.

SEquitur videre de tertio .ſ. de diuiſione venditionis. Circa qd̄ ſciendū ꝙ venditionū quedā dicunt' fieri in ſcriptis. quedā ſine ſcriptis. Dicit' aūt venditio ⁊ quilibet alius ꝯtractus fieri in ſcriptis quando in ꝯtractu vel ante partes conueniunt vt inde ſcriptura fiat. Sine ſcriptis vero dicitur quando non agitur inter partes vt inde fiat ſcriptura. etſi etiā poſtea fiat ad cautelā: tñ ex quo ñ fuit actū hoc ab initio dicit' fieri ſine ſcripto ⁊ multo magis poſtea ſi fiat nulla ſcriptura ſicut in venditōib⁹ rex̄ exiſtētiū in numero pondere ⁊ menſura. In vēditōe eni taliū nō ſolēt fieri inſtrumēta.

SEquitur videre de quarto .ſ. quō quelibet venditio pficiatur. Circa quod ſciendū ꝙ venditio illa que fit ſine ſcriptis ſolo ꝯſenſu ptiū de p̄cio ⁊ de re pficit'. ex hoc eni cogit' ⁊ vēditor rē tradere vel intereſſe p̄ſtare. vt. ff. de. ac. em. l. i. ⁊ emptor preciū ſoluere. ut ibidē. l. iulianus. §. offerri. venditio vero que fit i ſcriptis requirit ⁊ cōſenſū ⁊ finale ipius ſcripture cōplemētū. quod tūc eē factū intelligo qñ ſolēnis ſtipulatio ē ſup illo ꝯtractu celebrata: ⁊ teſtib⁹ adhibitis factū ē mandatū a notario ꝙ vtraqȝ parte p̄ñte ſcribat. vt. C. de fi. inſtru. cōtractus. ⁊ anteq̄ȝ iſta ſint facta quelibet pars recedere pōt a ꝯtractu: ⁊ neuter agere pōt vt ibidem. Si tñ venditor anteq̄ȝ predicta ſint completa rē tradat: hñ transfert dñiū. ſ ⁊ agē pōt ad rē recuperādā niſi p̄ciū ſoluat'. C. de rex̄ pmu. reb⁹.

SEquitur videre de q̄nto .ſ. ad quē ſpectet p̄iculū rei vendite. Circa quod ſciēdū ꝙ ſi vēditio fiat pure ſine ſcriptis de re certe ſpēi que deguſtationē nō exigit: omne p̄iculū rei empte ſpectat ad emptorē etiā ſi res nō ſit emptori tradita. inſti. e. §. cū aūt. preter caſuȝ publicationis: niſi pactū culpa vel mora interueniat. pure ideo dixi. qꝛ ſi venditio eſſet conditionalis ante conditionis euentū periculū imineret ad venditorē: ſ deterioratio ad emptorem. vt. ff. de pericu. ⁊ com. rei ven. l. illud. ideo aūt dixi ſine ſcriptis. qꝛ ſi fiat in ſcriptis periculū ſpectat ad vēditorē anteq̄ȝ ſcriptura pficiatur. vt. C. de fide inſtru. cōtractus. Ideo vero certe dicitur. qꝛ ſi ſub alternatione fiat emptio diuerſarū rerū periculū primi ptinet ad vēditorē vt ſi tibi vēdā ſtichū uel ticiū: periculū primi ptinet ad venditorē: periculū ſecūdi ad emptorē. vñ ſi ſtichus obijt dabit' ticius. vt. ff. e. ſi in emptiōe. §. ſi emptio. Ideo aūt dixi ſpēi. qꝛ ſi fiat vēditio in gñe periculū ptinet ad emptorē. vt cū vēdo hominē ⁊ nō dico quē. qꝛ quod debet' in gñe nō poteſt pire. C. ſi certū pe. incēdiū. Quid ſi vēdam incertū de certis. vt vnū de ſeruis meis vel quinqȝ corbes ex hoc dolio: ⁊ oēs pereant. Rñdet hoſti. ꝙ emptor repetet p̄ciū ſi dedit. qꝛ ſine cā ē apud me: ⁊ ſi non dedit habet exceptionē. ⁊ ſic non pertinet ad eū p̄iculū. Ideo aūt dixi. que deguſtationē nō exigit. qꝛ ſi ſit res q̄ deguſtationē deſideret. vt vinū zinziber ⁊ hi⁹: ⁊ vēdat' i ſpē poſt deguſtationē nō añ perit ⁊ deterioratur emptori. Si vō vēdatur in gñe: tunc ſunt duo neceſſaria vt pereat ⁊ deterioret' emptori .ſ. deguſtatio ⁊ ꝯmēſuratio ſiue pōderatio. ⁊ hoc ſm Io. bul. ⁊ plac. ſ azo dixit ꝙ de vino ē ſpāle: vt ſtati facta vēditione in ſpē etiā añ deguſtationē pereat ⁊ deterioret' emptori. ff. e. ꝙ ſepe. §. in his. Itē

ꝑiculum publicū ꝑtinet ad vēditorē.
vt.ff.loca.⁊ ꝯduc.ſi fundus. Itē ſi ſit icer
tū pactū ꝙ periculū reſpiciat venditorē: ſi
periret emptori ſiue de caſu fortuito dictū
eēt ſpāliter ſꝫ bul.ſiue generaliter ſꝫ mar.
Idē eſt ſi vēditor fuerit in culpa vel dolo
ꝙ res pereat vel deterioret̄. Idē etiā eſt ſi
vēditor fuerit in mora.q2 periculū ſpectat
ad moroſū etiā ſi res erat pitura penes ali
um ſm Io.⁊ azo.ſꝫ mar.dicit ꝯtrariū.vl-
tima vō mora ſemp nocet illi qui facit eā
.ff.de peri.⁊ com.rei.ven.illud. hec inſti. e.
.§.cū aūt.in glo.Et hoſti.addit ꝙ ſi calli-
ditas interueniat ex parte vēditoris.ſ.q2
bonitatem duraturam affirmauit.vel eti-
am ſciuit nō duraturam ⁊ tacuit.imputa
tur ei.ff.de peri.⁊ com.rei ven. ſi qs vina.
Itē ſicut periculū ptinet ad emptorē ita
⁊ ꝯmodū.ff.de reg.iu.ſm naturā.⁊ iō qđ
p alluuionē accreſcit ⁊ fruct⁹ ⁊ partus rei
vēdite ſpectat ad emptorē.C.de ac.emp.⁊
ven.l.fructus poſt.⁊.l. penul. Itē ⁊ actio
nes ei ſunt credēde.ff. de ac.emp. ⁊ ven.l.
iulianus.§.ſi fructib⁹. Quid ſi res vēdi-
ta apud vēditorē ſit furto ſublata. R°.aut
inter eos ꝯuenit de cuſtodia.⁊ tūc damnū
erit ipſi⁹ venditoris.aut nō cōuenit. ⁊ tūc
ſufficere debet ꝙ vēditor talē cuſtodiā ad
hibuerit qualē bonus paterfamilias adhi
bet reb⁹ ſuis.quod ſi fecerit in nullo tene
tur.ff.e.ꝙ ſepe.§.ſi res.

Sequitur videre de ſexto.ſ. ad qd
tenetur vēditor emptori ⁊ econ-
uerſo.Circa quod ſciendū ꝙ ven
ditor tenet̄ rē tradere ita ꝙ emptor hēat
vacuā poſſeſſionē: hoc ē ita ꝙ emptor ſit
potior in poſſeſſione ita ꝙ ab ea nō poſſit
aduocari.nā ſi quis eā aduocauerit pin-
de ē ac ſi tradita nō fuiſſet.vt.ff.de ac.em.
⁊ ven.l.i.§.i. hec aūt traditio facit ēptorē
dñm ſi vēditor erat dñs. ſi vō nō erat do
minus obligat̄ noīe euictōis: dūmō ꝓciū
ſit ſolutū vel eodē noīe ſatiſfactū. vt ibidē
.ff.de ac.emp.⁊ ven.l.exēpto.§.i.Si vō vē
ditor nolit rē tradere tenetur ad intereſſe.
vt ibidē.l.i. Sed nūquid manu militari
ab inuito vēditore res vēdita poterit ex-
torqueri. R°. hoc viſū ē dño mar.ꝙ ſic per
legē.ff.de rei ven.l.qui reſtituere. Sed ſm
gof.ar. ꝯtra per legē.C.de ac. emp. ⁊ ven.
emptor.R°.i.Debet eni prius ꝓciū offerre
q̄ vēditor rē tradere.quinimo in vēditōe
nō trāſfertur dñium etiā re tradita niſi ꝓ
ciū ſit ſolutū vel al' ſatiſfactū.ſecus eſt de p

mutatōe ⁊ alijs ꝯtractibus.hoc dico niſi
venditor fuerit ſecutus fidē emptoris.in-
ſti.de reꝝ diui.§.p traditōeꝫ.⁊.§.vendite
Si vō neuter fidē habeat de altero ꝓciū ⁊
res deponat̄ apud ſequeſtrū.ff. de ſolu.l. ſi
ſoluturus.hec ber.e.x̄. de ſimo.inſti.vnde
emptor agere ñ pōt ex ēpto anteq̄ꝫ ſoluat
vel offerat ꝓciū vēditori.vt in.§. vēdite.
Notādū aūt ꝙ ſi quis mādauit trib⁹ de
re ſua vēdēda ⁊ vn⁹ eoꝝ emat vēditio nō
valet ⁊ reuocari pōt.q2 videt̄ mādatū ut
alij vendāt.ff.e.nō licet.hec ber.in q̄oib⁹
Itē ſi vēdo tibi alternatim rē illā vel il
lā habeo optionē nō tu.niſi ſit aliter dictū
.ff.e.ſi ita diſtrahat̄.hec azo. Itē ſi vēdi
dero tibi bibliotecā.i.armariū libroꝝ hac
ꝯditōe.ſ.ſi poteris hēre locū in quo eā po
nas:⁊ p te ſteterit quomin⁹ locū habeas
agere poſſū cōtra te ex vēdito quaſi ꝯple
ta ꝯditōe:cū p te ſtet quomin⁹ cōpleatur.
.ff.e.l.cum ab eo.⁊.l. labeo ſcribit.ſi mihi.
Itē qñ.cōtract⁹ fit ſic.ſ.vt liceat emptori
a cōtractu diſcedere ſi emptio diſpliceat.
tūc vſqꝫ ad.40.dies ⁊ non vltra emptor
diſcedere pōt.niſi decēs ſit ꝙ qñcūqꝫ ve-
lit diſcedere poſſit.ff.de edil.edic.ꝙ ſi nolit
⁊ e.x̄. de pigno.illo.in glo. Itē ſi quis pre
diū emerit cui aqueductus debet̄ ius aq̄
ſic ad emptorē ptinet etiā ſi nō ſit dictum
ſicut ⁊ ipē fiſtule p quas aqua ipa ducit̄:
lꝫ ſint e.x̄. edes.⁊ hoc ē rōne acceſſionis.
.ff.e.ſi aqueductus. Itē ſi quis ꝓdia vē
diderit hac ꝯditōe.ſ.vt emptor ſatiſfaciat
reipublice:ſi emptor nō ſatiſfecerit nō idō
ꝯtract⁹ caſſat̄:ſed venditor agere pōt ad
intereſſe vt fiat quod cōuenit.C.de reſcin.
ven.ea cōditōe Itē ſi vinū quod ē in do
lio ſit vēditū:hoc videt̄ actū.ſ.vt expediat̄
doliū cōpetēti tpe ꝓpter nouā vindemiā.
vnde vēditor illi⁹ nō añ habebit doliū ex
peditū q̄ꝫ emptor euacuet ipm: niſi vinde
mia ſupueniat:vl' niſi vēditor ſit vini mer
cator qui cōſueuit emere ⁊ reuēdere vinū
.ff.de peri.⁊ cōmo.rei ven.l.i.§.vlti:h gof.
Uñ ſi emptor nolit accipe pōt vēditor mē
ſurare ⁊ effundere corā teſtib⁹: ſi vaſa ſint
neceſſaria ſibi ſm hoſti. Itē ſi res ſit vē
dita duob⁹ potior eſt ſecūdus ſi pmo ſibi
tradat̄.⁊ idē ē de donatōe.C.de rei ven.q̄-
tiens.niſi pmus emptor emiſſet noīe eccle
ſie.hoc eni ē ſpāle ꝙ dñium acqritur ſine
traditōe.ar.e.x̄. de cōſue.ex lr̄is.⁊ expreſſe
.C.de ſac.ſan.ec.ut inter diuinū publicūqꝫ
Et etiā ſi ſecūdus emerit noīe ecclie ꝓfert̄

pꝛimo.ff.de procu.in cauſe. ſ; venditoꝛ te‑
net᷑ crimine ſtellionat⁹.vt pꝫ ad.l.coꝛnel᷑.
de falſis.l.i.⁊.ff.de cri.ſtel.l.3. Item lꝫ res
ſit empta mea pecunia:nō ideo fit mea ni‑
ſi ematur noīe meo.C.de rei ven.ſi ex ea.
Fallit aūt hoc in re empta de pecunia ec‑
cleſie.ar.ex̄.de pecu.cle.c.2.⁊.c.penul. vl᷑ď
pecunia militis vel pupilli vel minoꝛis vl᷑
data coniugi.C.de rei ven.ſi vt ꝓponis.⁊
C.arbi.tu.l.3.⁊.ff.de dona.inter virum ⁊
vxo.l.vxoꝛ marito.vl᷑ de pecunia vſuraria
ex̄ de vſu.cū tu.in.§.fi.ſm quoſdā. de quo
dic vt infra ti.de vſu.ar. de penis vſurario
rū. Inſuper nota ꝙ de re vendita euicta
agit emptoꝛ de euictōe.hoc tñ fallit i mul‑
tis caſibus.ſ.ſi emptoꝛ ſup re vendita im‑
petitus nō nūciat venditoꝛi vel fideiuſſoꝛi
ſi venditoꝛ ſit abſens:vel ſi emptoꝛ cōtu‑
maciter abfuit tpe ſentētie:vel ſi ꝓpter iniu
riā ſuā ↄtra eū lata fuit ſentētia.ex̄.c.c.vl.
vel ſi non tēpeſtiue denūciet ſ; iam ꝓpe ſen
tētiā.vt.ff.de euic.ſi rē quā.§.vlti. niſi ſit i
ↄtractu remiſſa neceſſitas nūciandi.vt.ff.
de euic.l.vlti. Sūt etiā ⁊ aliȷ̄ caſus i qbus
ēptoꝛ nō agit de euictione.ſ. ſi cōpꝛomiſit
⁊ ſentētiā ↄtrariā repoꝛtauit.vt.ff.de euic.
ſi dictū.§. ſi in arbitrū ↄpꝛomiſero. Itē
ſi ſua culpa poſſeſſionē amiſit vt ibidē.l.ſi
rē quā.§.ſi duple.Itē ſi habuerit rē ꝓ de
relicta vt ibidē.l.ſi ſecutū ē. Itē ſi ancillā
emptā ꝓſtituat.vt ibidē.l.ſi mācipiū. Itē
ſi emptoꝛ vſuceperit rē emptā. vt ibidē.rē
alienā. Itē ſi venditoꝛe abſente emptoꝛ
ↄdēnat⁹ nō appellauit.vt ibidē.l. herēni⁹.
Itē ſi rē alienā ſcienter emit: niſi de eui‑
ctione ſpāliter ſibi ꝓſpexerit.C. de euicti. ſi
fundū.vel niſi aliquod caſuale contingat
C.cōia de l᷑.l.fi.⁊ ex̄.de re. eccle.nō alie.ad
audiētiā. Itē ſi vēditoꝛ volūtate empto‑
ris in loco vēdito ſepult⁹ fuerit.ff. de euic.
.ſi p impꝛudētiā.§.ſi quis locū. Itē ſi em
ptoꝛ vſucape potuit ⁊ nō vſucepit.vt in.l.
ꝑalle.ſi dictū.§.ſi cū poſſet.⁊ ex̄.c.c.fi. in
gloſa.vbi plura habent᷑ de hac materia.
Itē venditoꝛ tenet᷑ emptoꝛi re vēdita eui
cta in ſimplū tm̄ ⁊ ad intereſſe ⁊ in rebus
ꝑcioſis cuiuſmodi ſunt indumenta oꝛna‑
menta ꝑcioſioꝛa.vel ē hoc relinquendum
arbitrio iudicis.ſ.que ſint res ꝑcioſe.⁊ tūc
cogit᷑ in duplū ꝓmittere:aliter ↄdēnabit᷑
in duplū.ſic intellige.ff.de euic.⁊ duple ſti.
.l.2.⁊.l.emptoꝛi. ⁊ intelligit᷑ duplū pꝛecij
conuenti.ff.e.l.cū fundus.ſtipulatio tamē
pōt fieri ex cōuentiōe in quātūcūqꝫ uolūt

partes.C.de euic.l.ſi tibi liberā.

SEquitur videre de ſeptimo.ſ.de im
pedimēto ꝑſtito ↄtractui p errorē
dolū vel deceptionē. Circa qđ ſciē
dū ꝙ vēditio nō tenet ſi erret᷑ pmo i ꝑcio
vt ſi putē vendere tibi ꝓ.10.ſol᷑.⁊ tu putes
emere ꝓ quinqꝫ.ſecus ē ſi ecōuerſo.ff.loca
ſi decē. Secūdo in cōtractu. vt ſi putē ven
dere ⁊ tu putes donari.ff.de re. cre.⁊ ſi cer
pe.l.eius qui. Tertio in coꝛpoꝛe;vt ſi putē
vendere vnū fundū: ⁊ tu putes emere nō
illū ſ; aliū.ff.e.in venditionib⁹. ſ; ſi vendā
tibi petrū cocum cū nō ſit:⁊ is qui ē voca
tur hugo.ſi noīa ſeruoꝝ ſint nota.tūc is de
bet᷑ qui ē noīat⁹ ſi vō ſint ignota: tunc is
videt᷑ vendit⁹ cui artificiū ē adiectū.ff. de
reb⁹ dubijs.qui habebat. Quarto in mā
vt ſi vēdat᷑ auricalcū ꝓ auro.ff.e.in ven‑
ditionib⁹. Pignus nō tenet ſi qs obliget
es ꝓ auro.ff.de pigno.⁊ hypo.l.i. Quinto
in ſubſtātiali qualitate.vt ſi vendat᷑ acetū
pꝛo vino qđ ab initio fuit acetū. ſecus eſt
ſi ab initio fuit vinū ⁊ poſtea coacuit.vt ibi
dē. Si etiā in parte erret᷑ in qualitate ſub
ſtantiali nō tenet ꝓ parte in qua errat᷑.ff.
.e.l.qd tñ. Tamē erroꝛ aut qualitas acci‑
dentalis nō vitiat ↄtractū.vt ſi quis emit
agrū ſterilē quē credit eē vberē. 29.q.i.§.
his ita rñdet᷑. Hoc eſt veꝝ ſ;ꝫ Io.an. niſi
in trib⁹ caſib⁹.vnus ē ſi decept⁹ ē vltra di‑
midiū iuſti ꝑcij. Secūdus ē ſi ager peſtife
ras herbas haberet.C.de edilitijs actōib⁹
.l.penul. ⁊ tertius ſi dolus cām cōtractui
dediſſet.ff.de dolo.l. elegāter. Sexto in ſe‑
xu vt cū puto vendere puellā ⁊ tu putes
emere pueꝝ.ſ; ſi putes emere virginē ⁊ eſt
coꝛrupta emptio tenet.ff.e. alioquin.§. ꝙ
ſi ego.ſ; vēditoꝛ ſciēs eē coꝛruptā tenetur
accione ex empto ad reſoluēdū cōtractū.
.ff.de ac.em.⁊ ven.ex empto.§. ſi quis vir
ginē. Septimo in eētia vt ſi qs vēdat
domū que ē cōbuſta.⁊ vterqꝫ ignoꝛat hꝰ.
ſi enim res vēdita credat᷑ extare cū nō ex
tet nulla ē emptio.ff.e.domū. Sed ſi vēda
tur domus ꝓ maioꝛi parte combuſta: tūc
aut vterqꝫ.ſ.emptoꝛ ⁊ venditoꝛ igr̄at do‑
mū eē cōbuſtā.⁊ ſic nō tenet. ⁊ tenet᷑ em‑
ptoꝛ vēditoꝛi ad intereſſe. Aut ſolus em‑
ptoꝛ ſciuit.⁊ tūc vēditio tenet ⁊ tenet᷑ ſol‑
uere ꝑciū totū. Aut vterqꝫ ſciuit eā eē cō‑
buſtā aut totā aut ꝓ maioꝛi parte.⁊ tunc
nihil ē actū ⁊ dolus dolo cōpenſat᷑.ff.e.do
mū. Et ꝙ dicitur nihil actū eē intelligitur
quātū ad partē cōbuſtā. hoc accurſi⁹ ⁊

boſti.. Octauo in pſona. vnde ſi quis ẽ pactus ſe vendituꝝ agrũ petro: ⁊ poſtea venit ticius dicẽs ſe eẽ petrũ ⁊ emat agrũ ab eo: ille nõ dicitur vendidiſſe agrũ ticio ſ3 petro. 29. q. i. §. his ita rñdet. Item cõtractuũ quidã ſunt ꝯtractus ſtricti iuris. vt mutuũ ⁊ trãſactio. quidam bone fidei. In primis ſi dolus det cãm contractui vl' incidat in cõtractũ tenet ꝯtractus. ſ3 actio ex eo eliditur p exceptionẽ. ff. de vbo. ob. l. ſi quis cũ aliter. §. i. In cõtractib⁹ autẽ ſecundis. ſ. bone fidei aut dolus interuẽit aut nõ. ſi ſic aut ergo dat cauſã cõtractui: aut incidit in contractum. ſi primo modo aut dolus eſt adhibitus p contrahentes. aut per mediatorẽ. ſi per contrahentes ſic non tenet contractus. vt ſi dolo te induxi ad vendendã rem quam aliter non vendidiſſes. verbi gratia. tu volens emere decretales meas queris a me ſi volo vendẽ eas. ⁊ reſpondeo q nõ. ⁊ tu dices. ſi ſcires illud quod ſcio. ſ. aliam cõpilationẽ eẽ vẽturam libenter venderes. ⁊ ideo vendo tibi: non tenet contractus. Si vero dolus ſit adhibitus per mediatorem: ſic tenet cõtractus. ſ3 datur actio de dolo cõtra mediatorem. in ſubſidiũ tamen etiam emptor tenetur ſm boſti. ff. de dolo. l. elegãter. §. i. petitur autẽ ſalariũ quod ei debetur dari iure licito. ff. de proſenet. l. i. Si autẽ dolus incidit in contractum. puta venditur⁹ erã ſed propter dolum tuum vendidi pro minori: tenet contractus ſed agitur ad reſiduum cõplementũ. ff. de ac. em. iulan⁹. §. ſi venditor. Si autẽ non interuenit dolus aut ergo cõtrahens eſt deceptus in re ipa ſine alterius dolo. aut non. ſi non tenet cõtractus. Si ſic. aut eſt deceptus in materia rei. ⁊ ſic non tenet. vt ſi vẽdatur aurum p auricalco. Aut in quantitate rei. ſic agitur ad ſupplemẽtũ etiã ſi deceptus ſit circa dimidiũ rei: niſi fuiſſet depoſitus terminus menſurandi rem illam: ⁊ ille qui accepiſſ3 de quantitate non renunciaſſet. vt ſi vendidi tibi quatuor modios vinee ⁊ dixi q infra decem dies menſurares ⁊ mihi de q̃titate renũciares. ſi mihi nõ renũciaueris ⁊ minus habueris damnũ erit tuum. ff. e. qui fundũ. Et ſi menſure denũciatio fraudulenter fuit dilata tenetur actione de dolo. hec hoſ. e x̃. e. cũ dilecti. Aut in precio. ⁊ tunc ſm boſti. ſi in precio ſit deceptus ſi ex propoſito contrahentis. ſiquidem vltᷓ dimidium iuſti precij agit deceptus vt cõtractus reſcidatur. vel iuſtũ preciũ ſuppleatur data optiõe decipiendi. C. de reſcin. ven. l. 2. Sed ad hoc tamen hoſ. dicit q electio eſt emptoris quando minus dimidio iuſti precij emitur. e x̃. e. cum dilecti. ⁊ c. cũ cãm. ergo a contrario ſi vltra dimidiũ iuſti precij vt ſit emptor deceptus. ſic dabit electio venditori. ſic intelligit azo. Emit autem ſm azo. res minus dimidio iuſti p̃cij ſi res valet decem ſol'. ⁊ venditur p qn q3 minus vno denario. ⁊ ſic decipitur venditor. ſi aũt valet decẽ ⁊ ematur pro. i5. ⁊ vno denario deceptio eſt vltra dimidium iuſti precij. ⁊ ſic decipitur emptor. Alij dicunt q tunc eſt deceptio vltra dimidiũ iuſti precij quando res valens decem emit pro. 2i. ſ3 prima ſententia verior eſt ſm boſti. ⁊ hoſ. Si vero deceptio non excedat vltra dimidiũ iuſti precij: ⁊ vterq3 contrahẽtium eſt maior ⁊ priuatus: toleratur ſ3 leges. q2 licet contrahẽtib⁹ ſe inuicẽ decipe naturaliter. i. bona fidẽ. ſ. q vẽditor credat vendere iuſto precio. idem ſi alter ſciat: dũmõ nihil dicat q alter moueat ad emẽdũ ſ3 accur. ar. optimũ. ff. de dolo malo. q venditor. Minor vero ⁊ eccleſia reſtituerent ſi grauiter lederentur. ⁊ ſimiliter reſpublica. Hec boſti. Quandoq3 tamen contractus non tenet ⁊ tamen ex eo agitur ut ſi quis colludente meo pcuratore emerit ab eo paſſũ aget ex empto. vel vt emptio maneat in totũ: vel vt reſtituatur in totũ. ⁊ ſimilr ſi quis minorẽ. 25. annis circũuenerit minori datur actio ex empto vt emptio in totũ remaneat vel in totũ deſtruatur. ff. de ac. em. iulianus. §. ſi qs. hec hoſ. e x̃. e. cũ dilecti. Nota tñ ſm io. q ſi quis ſciẽter emerit rẽ vltra dimidiũ iuſti precij nõ ſuccurrit ei li. 6. de re. iur. l. ſcienti nõ infertur dolus ar. contra. q2 ius nõ diſtiguit ſi ſciuit vel ignorauit. Nota etiã q in cõtractu debet attendi tempus venditionis. vnde ſi ſilua que eſt vendita p. 60. libris valeret tñ decẽ tpe venditionis. ⁊ poſtea tẽpore litis ꝯteſtate cõiter valeret. 30. venditio reuocaret. e x̃. e. cũ dilecti in. glo. Sed quid ſi aliquis iurauerit contra venditionẽ nõ venire. nũquid audiet ſi deceptus vltra dimidiũ iuſti precij velit agere Rñdet hoſ. e x̃. e. cũ cãm. q talis ſi ſit maior nõ audiet. ſi vero minor audiet. q2 p iuramẽtũ nõ excludit niſi beneficiũ quod habet ex etate ⁊ nõ ius cõe. vñ iure cõi poteſt agere vel ad ſupplendũ preciũ vel ad

reſcindēdū contractū. ſꝫ reſtitutionē in integrū petere nō pōt ꝓpter iuramētū. ſi aūt iuraſſet nō repetere rē ex eo ꝙ eēt decept⁹ vltra dimidiū iuſti precij: tunc nulla via audiret̄. hec her. Jo. aūt. io. q. z. §. hoc ius videtur ſentire ꝙ non licet ꝯtrahentibus ſe decipe. lȝ hec lex cōcedē videat̄. Pone ꝙ res empta minus dimidio iuſti p̄cij pereat apud emptorē. nūquid vēditor agere pōt ad ſupplemētū iuſti p̄cij. Rn̄det bar. in qōnib⁹. ꝙ pōt. q̄r emptor tenebat̄ vel reȝ reſtituere vel iuſtū p̄ciū ſupplere. vn̄ cū nō poſſit facere vnū tenet̄ ad alteꝝ. Sȝ quo iure agit̄ ad ſupplendū iuſtū p̄ciū vel reſcidendū cōtractū. dicūt qdā ꝙ officio iudicis. C. de reſcin. ven. l. z. ⁊ ſꝫm hoc tn̄ aget̄ vſqȝ a quatuor annis. ⁊ vſqȝ ad illud tp̄s ꝯpetit reſtitutio in integrū. C. de reſ. in inte. l. vlti. Alij dicūt ꝙ ꝯditione ex. l. z. C. de reſcin. ven. ⁊ ſꝫm hoc aget̄ vſqȝ ad. 30. an. q̄r cū oēs ꝯditiones ſint pſonales ſunt ꝑpetue. Inno. vͦ credit ꝙ agit̄ ex ꝯtractu. ſ. ex vendito. hoc etiā ex̄. e. cū cauſa. in glo. circa finem.

SEquitur videre de octauo. ſ. de mēſuris ⁊ ponderib⁹ puta publica auctoritate vel ꝯſuetudine inſtitutis Et qui eas cā lucri mutauerit peniteat. 30 dieb⁹ in pane ⁊ aqua. ex̄. e. c. z. ⁊ excōicari pōt ſi pn̄iaȝ agere nolit. z4. q. 3. ſi quis romipetas. Ad pleniorē aūt notitiā hui⁹ materie diſtinguit hoſti. ꝙ ſi falſis menſuris ⁊ ponderib⁹ mēſurat̄: ⁊ nō fuit dictuȝ quib⁹ mēſuris ⁊ ponderib⁹ ſtaret̄: ⁊ emptor ſciens vel ignorās plus iuſto recipit ⁊ dn̄iuȝ ē tranſlatū venditor repetit quod plus iuſto dedit ꝑ cōditionē indebiti. ff. de dolo malo. l. arbitrio iudicis. §. de eo q ſciens. Si vͦ dn̄iuȝ nō ſit trāſlatū eſt locus rei vēdicationi ⁊ actioni furti ⁊ ꝯditioni furtiue. ff. de furtis. ſi qs vxori. §. ſi maiora ⁊ hoc vbi emptor ſciēs plus iuſto recipit. ſi vͦ ignorās plus recipit nō facit furtū: cū dolo careat. vn̄ tūc tenet̄ ꝯditione indebiti grā poſſeſſionis ⁊ rei vendite. ⁊ forte actione ex cōtractu. exēplū hui⁹ ē quādo vēditor dicit. ego trado tibi. ⁊ tn̄ apparet ꝙ plus iuſto tradidiſſeȝ. dn̄iuȝ transferre volo. ſi aūt quātū debuit indiſtincte tenet̄ venditor actiōe ex empto. ff. de dolo malo. l. vt ſ. Et ſic pȝ quō vn⁹ agit ꝯtra aliū qn̄ nō ē dictū ꝙ ſtetur ponderib⁹ illis. Si eni hoc dictū ſit ⁊ vterqȝ illa ſciebat eſſe falſa: neuter agit. Si vͦ vterqȝ ignorabat dicūt quidā ꝙ deceptus agere pōt. ⁊ male. ff. de heredi. vel acc. ven. ꝙ ſi in venditōe Si vero decept⁹ hoc ſciebat ⁊ alter ignorabat nō agit. q̄r a ſe decipit̄. ff. de rei. ven. l. is qui ſe. Sȝ ſi deceptus ignorabat ⁊ alt̄ ſciebat: tunc agere pōt. q̄r ſciens p̄dicere debuit ꝙ erāt falſa. ff. de heredi. vel acc. vē. hoc aūt. Et ſic in hoc caſu pōt intelligi ꝙ debet agere pn̄iaȝ. 30. dieꝝ. vt dictū eſt ſ. Hi aūt qui falſas mēſuras tenēt vocant̄ in legib⁹ dardanarij a quodā dicto dardano. qui maximā dabat operā vt ānona carior fieret emendo oēȝ quā inuenire poterat vt poſtea ſolus venderet ſicut vellȝ. ⁊ tales ſꝫm leges penis varijs puniūt̄. aliqn̄. n. eis negociatio interdicit̄: aliqn̄ relegant̄ ⁊ habiliores ad op⁹ publicū dant̄. ſꝫ ⁊ dn̄s adrian⁹ tenentes eas lege cornelia de falſis dixit teneri. ſi fuerāt eis vſi. ſi vͦ nō ſūt inuenti eas habere pn̄t relegari vel aliter extraordinarie puniri. ff. de penis. l. in dardanarios. quō aūt teneant̄ ꝯmodantes falſa pondera: dicetur infra titulo de commodato.

SEquitur videre de nono. ſ. de caſibus in qb⁹ quis cogitur vendere rē ſuā. Circa qō ſciendū ꝙ nemo regulariter ab initio inuit⁹ diſtrahere vel emere cogit̄. C. e. inuitū. ⁊. l. dudū. Si qs tn̄ rē exponat venalē ⁊ p̄ciū quo vult vendere ſit iniuſtū: cogi pōt ꝑ iudicē vt temperet illud. ex̄. e. c. i. ⁊. ff. de offi. p̄fec. vr. l. i. §. cura carnis. Nota tn̄ ꝙ quis cogit̄ vēdere rē ſuā in plurib⁹ caſib⁹. p̄mo qn̄ qs hēt ſeruū cōeȝ cū alijs. tunc. n. pōt manumittere ſeruū alijs ſocijs inuitis. ita tn̄ ꝙ det ſerui p̄ciū. ⁊ ita cogunt̄ ei vendere parteȝ quā habēt in ſeruo. C. de cōi ſeruo. manu. l. i. zͦ quando qs hȝ ſepulchrū ⁊ nō habȝ iter ad ip̄m. tūc. n. pretor coget vicinū ſibi reddere iter in loco opportuno vbi nō patiat̄ detrimētū. ff. de reli. ſi qs ſepulchꝝ. 3ͦ qn̄ qs hȝ p̄diū cōe cū fratre: ſi frater vēdiderit alteri partē ſuā: ille pōt agere cōi diuidūdo ꝯ emptorē ita ꝙ eſtimabit̄ tot⁹ fundus: ⁊ dabit ille preciū emptori ꝓ ſua parte. vel partē ſuā vēdet. ⁊ hoc ſi preciū nō poſſit ꝯmode diuidi. al̄ vſqȝ obtinebit ſuā partē. C. cōi. di. l. i. 4ͦ qn̄ qs domū hȝ ruinoſā quā qui pauꝑ ē reficere nō poteſt ⁊ ideo vt a dāno vicinoꝝ caueat̄: eā vēdere alteri qui eā reficiat coget̄. aut de publico ei ſoluet̄. ff. ad ſe. con. ſil. l. lege cornelia. §. i. ⁊. l. i. leges. 5ͦ quando qs hȝ ſeruū

ꝯtrabentē cū ancilla alterius dñi qui eſt
in alia ꝓuincia tunc cogit̄ vnus dominus
alteri vendere ſeruū. Jo.i.q.i. cos. 6º. qū
quis habet rem cōmunē cū alio vendere
pōt eā reſtituendo partē p̄cij illi cū quo
habet eam cōmunē ꝓ vita. C. cōi. diui. ad
officiū. 7º. quando quis hꝫ plus iuris ī re
.C. de dona. ſancim⁹. §. ne alias. vbi dicit̄
ꝙ qui hꝫ maiorē ſūmā in re donata pōt ⁊
p̄ciū offerre alijs ⁊ rē donatā poſſidere.

SEquitur videre de decimo. ſ. de ne/
gociationib⁹ ⁊ mercationib⁹ que
ꝯſiſtūt ī emēdo ⁊ vendēdo. Circa
qđ plura q̄runt̄. ſ. vtrū ſit licitū negociari
vel mercari. Rº. ad maiorē huius. q. eui/
dentiā diſtinguēdū ſm alex. an. 3. t. z. c. de
iudicialibus. circa. i9. actionē. ar. i. c. ꝙ ali
qd dr̄ illicitū multiplr̄. vno mō illud qđ ē
de ſe malū ex ipa inordinatōe actus vt ē
vſura ⁊ fornicatio. ⁊ ſic nō eſt illicita ne/
gociatio ꝓprie ſumpta. ⁊ ſꝫ hoc dicit aug.
li. qōnuꝫ noui ⁊ ve. te. Fornicari homini/
b⁹ ſemꝑ nō licet: negociari vō aliqñ licet
aliqñ nō. Alio mō dicitur illicitū qđ ē ex
aliqua circūſtātia malū. puta ex circūſtā
tia cauſe. perſone. modi. temporis. loci. cō/
mercij. ⁊ oībus his modis negociatio pōt
fieri licite ⁊ illicite. Ex circūſtātia eni pſo/
ne ē illicita negociatio cū cleric⁹ negociat̄
vñ aug. in. e. li. Añq̄ꝫ eccliaſticus quis ſit
licet ei negociari. facto aūt iā nō licet. ſ. ſi
retinere velit p̄uilegiū clericale. fit aūt qs
eccliaſticus. i. pſona eccliaſtica ꝑ p̄mā tō/
ſurā. Ex circūſtātia cauſe ē illicita negoci
atio etiā layco cū ꝓpter cupiditatē. vel aliū
malū finē negociat̄. ⁊ ſm hoc Caſſiodor⁹
dicit ſuꝑ illđ ps. Nō cognoui l̄raturā. ubi
alia l̄ra dicit negociationē. ꝙ negociato/
res illi exterminant̄ qui ꝑ inordinatā am
bitionē ꝓecunia polluunt̄. Ex circūſtantia
modi ē illicita negociatio qñ exercet̄ cum
mendacijs ⁊ ꝑiurijs. ⁊ ſm hoc dicit Criſo.
ſuꝑ Math. zi. c. ꝙ mercator ꝓijciat̄ de ec
cleſia. loquit̄. n. de illo qui cū mēdacijs ⁊
ꝑiurijs negociat̄. vñ ſtatim ſubdit. merca
tor ſine mēdacijs ⁊ ꝑiurio eē ñ pōt. i. vix
pōt. Ex circūſtātia tꝑis eſt illicita negoci
atio. cū fit dieb⁹ feſtiuis orōni ⁊ vacatiōi
diuine deputatis. Ex circūſtātia loci ē illi/
cita. cū fit in loco diuino cultui deputato.
vñ dñs Math. zi. eiecit em. ⁊ ven. de tem
plo. quod exponit̄ diligēter. i6. q. 7. Ex cir
cunſtantia ꝯmercij eſt illicita. cū res cari⁹
vendunt̄ tranſeūtib⁹ q̄ꝫ manētib⁹. vñ dic̄
ꝯciliū alba. Preſbyteri plebes ſuas mo/
neant vt hoſpitales ſint ⁊ nō cari⁹ vēdāt
tranſeūtib⁹ q̄ꝫ in mercatu vendere poſſēt.
ex̄. de em. ⁊ ven. placuit. Licita aūt negoci
atio ē cū exercet̄ a pſona ꝯgrua vt layca
⁊ cā neceſſaria vel pia. vt. ſ. poſſit familie
ſue in neceſſarijs ꝓuidere vel opa miſeri/
cordie exercere. Et modo debito. ſ. ſine ꝑiu
rio ⁊ mēdacio. Et tꝑe cōpetēti vt in die
nō feſto. Et in loco cōceſſo ⁊ tali exercitio
apto. Et iuſta eſtimatione rei ⁊ ꝯmercij ꝓ
ut cōiter vendit̄ in illo loco in quo nego/
ciari contingit. Et ſm hoc dicit canon ex
epiſtola Clementis ꝙ negocia mundana
⁊ opa ſecularia ſibi inuicē exhibeant va/
cantes layci. Sic ergo dicēdū eſt ꝙ nego/
ciatio ſiue mercatio ſi ſit p̄miſſis circūſtā
tijs veſtita ē licita ⁊ etiā a iure naturali ap
probata. Cū. n. ſit vnus princeps omniuꝫ
vt ſacra ſcriptura ⁊ ſancti teſtant̄. qđ etiā
nō latuit gētiles vt dicit phs. iz. met. Un⁹
ergo ē princeps. cōſtat ꝙ oēs hoīes ſm re
ctū dictamē nature debēt ſibi inuicē ī ſuis
neceſſitatib⁹ ſubuenire inquantuꝫ viuunt
ſub vno p̄ncipe. ille aūt p̄nceps ē de⁹. Nūc
aūt ita ē ꝙ alique ptes mūdi abundāt in
aliquib⁹ vtilitatib⁹ ad vſū humanū in qb⁹
alique terre deficiūt. ⁊ ideo rectū iudiciū
rōnis naturalis dictat ꝙ terra illa q̄ abū
dat in vna re humano vſui apta ſubueni
at de illa alij terre que deficit in ipa. ſꝫ quia
ſm phūm. 5. ethi. difficile erat portare rē ꝓ
re quotienſcūq̄ꝫ hoīes indigent maxime
ꝓpter longa ſpacia terraꝝ ⁊ ꝑicula viarū
ideo inuēta ē cōis mēſura venaliū. ⁊ hec
ē nūmiſma. Utrū mercationes poſſint
ſimul eē iuſte ⁊ lucratiue. Rº. vt dictū ē ſ.
rectū iudiciū rōnis naturalis dictat ꝙ ter
ra illa que abūdat re humano vſui apta:
de illa ſubueniat alij terre que deficit in ipa
Conſtat aūt ꝙ in terra que abundat in
blado minus reputari debet bladum q̄ꝫ in
terra que deficit in blado. ⁊ ſimiliter dico
de vino ⁊ alijs reb⁹ vite neceſſarijs. cuꝫ g̊
terra que deficit in blado ⁊ abūdat ī uino
recipit ſextariū bladi ⁊ miniſtrat doliū vi
ni in illa terra. ⁊ illi terre que deficit ī vino
⁊ abūdat in blado fit mercatio ſm rectū
rōnis iudiciū. ⁊ tūc dat vnus quantū re
cipit alius. ⁊ ſic eſt mercatio iuſta. ⁊ tamē
eſt etiā lucratiua. dimidius enim modius
bladi valet hic. 5. lib̄. ⁊ in illa terra vbi de
ficit bladū valet. 8. lib̄. ⁊ doliū vini valet ī
illa terra. 5. lib̄. ⁊ hic. 8. lib̄. ſi g̊ ego accipio

5.lib.quod ē hic p̄ciū dimidij modij bla
di.⁊ do alicui de terra illa p̄ dolio vini ⁊ fa
cio illud huc deferri ⁊ vendo p̄ octo libris
quantū hic valet.remanebūt forte mihi d̄
lucro deductis expenſis vecture.30. ſolidi
⁊ ſic vendo doliū vini quātū valet in illa
terra ⁊ vendo etiā hoc ip̄m quantum hic
valꝫ.feci mercaturā iuſtā ⁊ nihilominꝰ lu
cratiuā. Sed forte dicet aliquis ꝙ tūc
n̄ poſſit eē iuſta mercatio qua homo mer
catur cū ſuo vicino in eadem villa. R̄ꝫ ꝙ
vnus indiget blado ⁊ ſupabūdat in vino
⁊ alius econuerſo.⁊ tunc ſi vendat menſu
rā vini ⁊ de pecunia īde recepta emat mē
ſurā bladi lucratur. q2 pro re ſupabūdāte
⁊ nō neceſſaria ip̄e acquirit rē neceſſariā
ſibi.⁊ hoc eſt lucrū lꝫ ille res ex parte ſua
ſint equalentes. Et ſimilr̄ dicendū eſt de
illo qui deficit in vino ⁊ ſupabūdat in bla
do.ꝙ predicto modo faciendo lucratur.⁊
ſic vnꝰ vicinus cū alio iuſte lucratᷣ mercā
do. Preterea forte ille qui vinū emit de/
fert illud ad terrā que in blado deficit ⁊ lu
crabitᷣ vterqꝫ.ille de blado quod emit ma
gis q̄ꝫ fuiſſet lucratꝰ de vino quod vēdidit
q2 forte ꝯmodiꝰ ire pōt ad terrā deficiētē
i blado q̄ꝫ ad terrā deficiētē i vino.⁊ forte
melius ſcit vendere bladū q̄ꝫ vinū.alius
aūt econuerſo. ⁊ ſic vterqꝫ eſt lucratꝰ p̄tᷣ
contractū licitū cū vicino ſuo. Poſſent
etiā poni aliqui alij modi mercationū lu/
cratiuaꝝ ſeruata equitate iuris naturalis
de quibus dicitur infra ti.de vſura ar.6.
Hec ricar. quolꝫ.2.q.23.c.ar.1. Breuiter
aūt ſm̄ ſcotū 4.di.15.q.2.ar.2. circa ꝯmu
tationē negociatiuā ſunt duo attendēda
ad hoc ꝙ ſit iuſta. Unū eſt ꝙ talis ꝯmu
tatio ſit vtilis reipublice. puta quia vtile
eſt reipublice habere aliquos conſeruato
res reꝝ venaliū vbi p̄mpte poſſint īueni/
ri ab indigentibus eas emere volentibus
Utile etiā eſt reipu.habere aliquos deferē
tes ad patriā aliquā illa neceſſaria quibꝰ
nō abundat illa patria. Et ex hoc habetᷣ
ꝙ ille qui talia ꝯſeruat ⁊ ad patriā aliq̄ꝫ
in talibus deficientem apportat actu vtili
reipublice ſeruit.Secūdū ē ꝙ quilꝫ ſuiēs
reipu.de honeſto ⁊ vtili ope:p̄ciū ſuo labo
ri ſollicitudini induſtrie ⁊ periculis corre
ſpondēs digne ⁊ iuſte pōt accipere. Et ex
his patet quō ſunt vituperabiles mercato/
res illi qui res venales nec tranſferūt nec
ꝯſeruant nec ſua induſtria meliorant:nec
certificatᷣ aliquis alius ſimplex de valore

rei emende.ſ3 modo emunt vt ſtatim ven
dant.ſine oībus cōditionibꝰ iſtis tales a
repu.eēnt exterminādi vel exulādi. q2 fa
ciunt quodlibet venale vel vſuale carius
ementi ⁊ vilius vendenti q̄ꝫ eſſe deberet.
Hec ſcotus ibidē. Si quis aūt forte velit
inculpare negociatores p̄pter mendacia
⁊ piuria que dicūtur ibi. rn̄det aug.ſuper
illud p̄s.Qm̄ nō cognoui lr̄atu.⁊c̄.loquēs
in pſona negociatoris ſic.Ego mentior.n̄
negociū.poſſem.n.dicere ſine mendacio
tanto emi.tanto vendā.ſi placet eme. oēs
artifices mentiuntᷣ ſutores agricole ⁊ alij
ſi ergo p̄pter mendacia ſutoꝝ vel agrico/
laꝝ nō eſt in culpa ars ſutoria vel agri/
cultura.ergo negociatio culpari nō debet
p̄pter negociatoꝝ mēdacia. Si quis etiā
culpare velit negociatores p̄pter cupidita
tē acquirendi. q2 negociatores optāt tp̄s
caꝝ vt ānonā quā ſeruauerūt carius vē/
dere poſſint.rn̄det aug.ibidē. hoc nō faci
unt boni negociatores ſicut nec boni agri
cole.hec enī ſunt peccata hominū nō rerū
nec negociatio facit me malū ſ3 iniquitas
mea ⁊ mēdaciū meū. Utrū aliquis poſ
ſit vendere licite rē pluſq̄ꝫ valet. vel minꝰ
emere q̄ꝫ valet. R̄ꝫ ꝙ nō ſi faciat h̄ frau/
dē adhibēdo. ſi v̄o nō adhibeat fraudem
tunc diſtinguo.q2 de emptione ⁊ venditio
ne contingit loqui duplr̄. vno modo ſm̄
ſe.⁊ ſm̄ hoc emptio ⁊ venditio videntᷣ in
troducta eē pro ꝯmuni vtilitate vtriuſqꝫ.
dū.ſ.vnus indiget re alterius ⁊ econuer/
ſo.vt pꝫ p̄ phm̄.1.poli. quod aūt pro cōi
vtilitate eſt inductū nō debet magis eē in
grauamen vnius q̄ꝫ alterius.⁊ ideo debet
ſm̄ equitatē iuſticie contractus inter eos
interuenire.quantitas aūt reꝝ que veniūt
in hoīs vſum menſuratᷣ ſm̄ preciū datuꝫ
ad quod inuentū eſt nūmiſma ſm̄ phm̄
5.ethi.⁊ ideo ſi preciū quantitatē valoris
rei vel econuerſo res excedat preciū: tolle
tur equalitas iuſticie.⁊ ideo carius ven/
dere aut vilius emere rē q̄ꝫ valet eſt ſm̄
ſe iniuſtum ⁊ illicitum. Alio modo poſſu
mus loqui de emptione ⁊ venditione ſm̄
ꝙ per accidens cedit in vtilitatem vnius
⁊ detrimentum alterius. vt cum aliquis
multum indiget re aliqua.⁊ alius leditur
ſi careat illa.⁊ tunc iuſtum preciū erit ſi
attendatur non tm̄ ad rem que venditᷣ ſ3
etiam ad damnum quod venditor inde
patitur.Et ſic licet aliquid vendere plus
q̄ꝫ valet ſm̄ ſe.licꝫ non vendatur plus q̄ꝫ

valet habenti.ſi vͦo aliqs iuuet̄ multū ex
re alti⁹ quā emit. ille vͦo qui vendit non
dānificet̄ carēdo nō decet eū ſupuēdere
q2 vtilitas que accreſcit nō eſt ex vēdēte:
ſ3 ex emētis ꝯditione. Nullus aūt vēdere
deb3 qđ nō ē ſuū.l3.n.vēdere poſſit dānū
qđ inde patit̄:ille tū qui ex re alteri⁹ acce
pta multū iuuatur ſponte poteſt vendenti
aliquid ſuperogare:quod ad eius ptinet
boneſtatē.Hec Tho.2ª 2ᵉ.q.77.ar.i.c. Et
Scot⁹.4.di.i5.q.2.ar.2. Nota etiā ꝙ.io.
.q 2.hoc ius.dicit glo. ꝙ ſi in venditione
offeratur plus q̃3 res valeat: etiā recipere
nō debet niſi iuſtū p̄ciū.q2 iuſtus ꝯtract⁹
nō debet facere dolū.e x̄ de dona.per tuas.
Utrū liceat alicui negociando carius
aliquid vendere q̃3 emit. Rͤ.negociari eſt
ꝯmutationib⁹ reꝝ inſiſtere. ꝯmutatio vͦo
reꝝ ē duplex vt dicit phūs.i.poli. vna ē q̄
ptinet ad hyconomicos vel politicos ha/
bentes curā de reb⁹ neceſſarijs ad vitam
domui vel ciuitati vel etiā ꝓuincie. ⁊ hec
ē laudabilis.q2 deſeruit naturali neceſſita
ti. Alia ē que fit ꝓpter lucrū.querēdū. ⁊ h̄
vitupabilis. q2 quātū ē de ſe ſeruit cupidi
tati lucri.lucrū tū quod ē talis negociati/
onis finis ordinari pōt ad aliquē finē ne
ceſſariū vel etiā boneſtū. ⁊ ſic negociatio
licita videret̄.vt cū quis lucrū moderatū
quod negociando querit ordinat ad ſue
domus ſuſtentationē vel etiā paupeꝝ ſub
uentionē:vel etiā cū quis intendit negoci
ationi ꝓpter publicā vtilitatē. ne.ſ.neceſſa
ria ad vitā patrie deſint. ⁊ lucrū cōſtituit
nō quaſi finē ſed quaſi laboris ſtipendiū
Si quis etiā aliquid ꝓ ſe emat: ⁊ poſtea
ꝓpter aliquā cām illud vendat: licite pōt
illud carius vendere. vel quia illud meli
orauit:aut quia preciū rei eſt mutatū ſm
diuerſitatē loci vel tpis:vel ꝓpter periculū
cui ſe exponit ⁊ laborē quē hab3:vt in trāſ
ferendo rē de loco ad locū. Sed obijcit̄
q2 Criſo.ſup Mat.2i.c.dicit. Quicūq3 rē
ꝯparat vt integrā ⁊ imutatā vendēdo lu
cret̄:ille ē mercator qui de tēplo dei eijcit̄.
ergo ⁊c̄. Rn̄det alex.an.3.t.2.c.de legibus.
circa.i9.actionū.ar.i.c.2ᵐ.ꝙ facienda eſt
vis in hoc ꝙ dicit rē integrā ⁊ imutatā:⁊
in hoc ꝙ dicit.vt lucret̄. Loquit̄ enim de
illo negociatore qui in negociando itēdit
lucrū tanq̃3 finē vltimū ⁊ cupit ſine labo
re ⁊ ſollicitudine ex auaricia diuitias cō
gregare.vnde predictū verbū nō hab3 lo
cū in eo qui negociatur ꝓpter ꝓpriā neceſſi
tatē vel reipublice vtilitatem: vel ꝓximi
pietatē.nec etiā in eo q vendit rē imutatā
quantū ad ſubſtantiā: mutatā tū quantū
ad locū.quia talis rōne laboris ⁊ periculi
licite poteſt querere mercedē. Nec etiā in
eo qui in emendo conſiderat empte rei pe
riculū in ſeruando. quia poteſt deteriorari
vel cremari vel furto perdi.talis enim pōt
mercedē querere rōne incertitudinis euē/
tus futuri ⁊ ſuſpicionis periculi. vnde in
emendo non eſt certus vt integrā ⁊ imu/
tatā vendendo lucret̄. Obijcit̄ iteꝝ q2
ſuper illud p̄s. Qm̄ nō cognoui lr̄a.⁊c̄. dic̄
Caſſiodorus. ꝙ negociatio eſt ꝯparare
vilius ⁊ diſtrahere carius. quod xp̄us re/
probauit dū hoc facientes de templo eiec̄.
ſentētia eius ē ibi Rn̄det ad hec Alex.an.
vbi s̄.ꝙ intelligit de his diuitib⁹ cupidis
qui ſibi totū foꝝ reꝝ venaliū accipiunt:
vt poſtea ad libitū ſuū carius alijs vēdāt
q̃3 in foro venderent̄.⁊ hoc faciunt de fru
mento ⁊ alijs rebus humane vite neceſſa
rijs.tales eni ſunt deo abhoīabiles.⁊ exē/
plo xp̄i eēnt ab eccl̄ia eijciendi. Predictis
omnib⁹cōſonat Tho.vbi s̄. Ad hoc nō
ſm Ray.ꝙ illi qui tēpore meſſiū bladū:ul'
tpe vindemie vinū emunt vilius vt ven/
dant carius ꝯmittūt peccatū ⁊ turpe lucꝝ
⁊ hoc itelligitur vt ipe poſtea dicit de illis
qui faciunt hec nulla penſata neceſſitate
vel vtilitate ſed ex ſola cupiditate. graui⁹
aūt peccant hoc faciendo clerici q̃3 layci.
ar.i4.q.4.quicūq3 tpe.⁊ hn̄ conſonat ſup̄
dictis Inno.⁊ Hoſti.e x̄.ne cle.vel mo.c.i.
Et addit Ray.neutros.ſ. nec clericos nec
laycos dico teneri ad reſtitutionē certe ꝑ/
ſone:ſ3 deb3 tale lucrū in vſus paupeꝝ ero
gari.⁊ idē ſentit Hoſ.ti.de vſuris. hoc aūt
intelligit Rođ.de ꝯſilio non de neceſſitate.

SEquitur videre de vndecimo.ſ.de
q̄buſdā caſib⁹ dubitabilib⁹ circa
emptionē ⁊ venditionē.ſ.vtrū lice
at alicui emere ad vitā ſuā vel hereditarie
.i.ꝓ ſe ⁊ heredib⁹ ſuis certā quātitatē pe/
cunie ānuatim ſibi reddēdā. Rͤ.quidā di
cunt ꝙ talis ꝯtractus ē illicitus. quia pe/
cunia ē ad hoc inuenta vt ſit mediū ⁊ pre
ciū ⁊ menſura in emptione ⁊ venditione.
nō aūt ad hoc vt emat̄ ⁊ vendat̄: ⁊ ideo
i tali emptione ē vſus pecunie ad illud ad
quod nō eſt inſtituta. Sed ſi quis vtitur
aliqua re ad illud ad quod non ē iſtituta:
abutitur ea.ergo in tali emptōe ē abuſus.
⁊ ſic ex ſua forma eſt contractus illicitus:

ſiue fiat hereditarie ſiue ad vitam ꝑcipiēdū cū talis ꝯtractus nō videat̃ poſſe reduci niſi ad cōtractū mutui recipiēdi nomine emptionis. In ꝯtractu aūt mutui accipere vltra ſortē eſt vſura. vñ in euangelio. Mutuū date nihil inde ſperātes. Luce. 6. Que etiā auctoritas recitat̃ ex̃ de vſur. ꝯſuluit. Alij vero dicunt ꝙ nō ē ibi ꝯtractus mutui ſ; emptionis ⁊ vēditionis. neq; ē ibi cōtractus illicitus ex ſua forma. quia ibi nō emit̃ pecunia ſ; ius percipiēdi talē quantitatē pecunie ānuatim ſuper bonis ipſius vēdētis. tale aūt ius nō ē pecunia; ſ; cum iure iſto quod vēdi pōt tranſit pecunia q̄ non pōt emi neq; vēdi. ſicut videmus ꝙ ius patronatus directe non pōt emi nec vēdi. ⁊ tamē tranſit in fundo p̄dij vl' ville que emit̃. licet alia de cauſa non poſſit vēdi ius patronatus. quia .ſ. ē ānexū ſpūali. ⁊ alia de cauſa pecunia vt patet ex p̄dictis. vñ homo pōt licite ꝓ cētum libris emere vnū p̄dium ⁊ ipm̃ poſſet dare alicui hereditarie vel ad vitā ſuā ſub tali pacto. ſ. ꝙ ipe ⁊ heredes ſui obligarētur in ppetuū vl' ad vitā eius ad reddēdū ei vl' heredibus eius certā pecunie ſūmā ānuatī; mediāte emptione ⁊ vēditione p̄dij ipſi⁹. ergo cum in cōſpectu dei nō differat hoc facere mediate vel īmediate; videt̃ ꝙ licite poſſit qs emere ius percipiēdi quolibet āno ſiue hereditarie ſiue ad vitā ꝓ certa quantitate pecunie. cōtractus ergo talis non eſt illicitus ex ſua forma. Non ē tamē cōtractus talis ita honeſtus ⁊ ita decens ſicut ē contractus p̄dialis. eo ꝙ nō clare videt̃ qd ē qd̄ emitur in hoc cōtractu ſicut in cōt̃ctu p̄diali. quia etiam in fructibus prediorū; īpedimēta multa poſſunt accidere: ⁊ oportet multā ſollici udinē ⁊ laborē apponere ideo in cōtractu p̄diali pōt equalitas clarius apparere q̄; in cōtractu in quo emit̃ ius percipiēdi quol; āno ſiue hereditarie ſiue ad vitā certā pecunie ſūmā. Pōt etiā ille cōtract⁹ male fieri ex parte emētis vel ex parte vēdētis. puta quando nō ſeruat̃ equalitas iuris naturalis inter emētem ⁊ vēdētē. de quo vide infra ti. de vſu. ar. 5. q. 6. ⁊. 7. Si dicat̃ ꝙ intētio recipiēdi vltra ſortē facit vſurā. ex̃. de vſu. ꝯſuluit. ſ; in cōtractib⁹ p̄dictis emens intēdit recipe vltra ſortē. ergo ibi ē vſura. R̃. ꝙ prima ꝓpoſitio eſt vera in contractibus mutui. in ſup̄dictis autem contractibus non ē mutuū; ſed emptio ⁊ venditio. Hec Ric. quol;. 2. q. 23. ar. 4. Sed dubitatur ſuper predictis. dictum enim eſt ꝙ quando in emptione eſt notabilis exceſſus precij ſuper rē; emptam vel rei empte ſuper preciū. ita ꝙ clarū eſt ibi emētē vel vendentem notabiliter ledi per cōparationē ad rem emptam contractus eſt illicitus. ſed quando emit̃ hereditarie vel prediū vel ius percipiendi certam quantitatē pecunie quolibet anno eſt notabilis exceſſus rei empte ſuper preciū. quia valor fructuū quos ꝑcipit emēs ⁊ eius ſucceſſores incōparabiliter excedit preciū ab ipſo emente datū. ergo talis cōtractus eſt illicit⁹. R̃o ius naturale dictat ꝙ homo id quod emit magis diligat ſibi q̄; filio: ⁊ magis filio q̄; nepoti: ⁊ magis nepoti q̄; ꝓnepoti. vnde nullū ius naturale nec etiā poſitiuū dictat ꝙ emens iſtam rem hereditarie tantum pro ea teneat̃ dare quantum probabile eſt ꝙ ipſe ⁊ ei⁹ ſucceſſores debeant inde percipere. quia ſicut illud quod emitur hereditarie non poſſet bñ cadere ſub eſtimatione. ſed cōſiderādo quantū ipſe emens diligere debēt rē quā ipſe emit pro ſe ⁊ heredibus ſuis vſq; ad aliquē gradū determinatū. ⁊ ſimul' etiam penſando quātū preciū quod emens dat eē poteſt vtile vendenti ⁊ heredibus ſuis vſq; ad aliquē gradum determinatū debet emens ꝓporcionare preciū rei empte. ⁊ ſic contractus eſt licitus. quia res emit̃ quātum valet. vel ſaltem nō apparet ibi aliqs notabilis exceſſus. Hec ricar. vbi ſupra. ar. 7. Sed pone ꝙ mulier vigintiquinq; ānoꝝ redditus ad vitā; emat pro precio tali ꝙ infra octo annos recipiat ſortē. nunquid talis contractus eſt licitus. R̃⁹ ꝙ nō talis enim mulier licet mori poſſet infra octo ānos: tamē clarū ē ⁊ probabilius ꝙ viuere debeat in duplo. quia hoc frequentius accidit. ꝙ aūt mulier. 25. an. ſana īfra octo ānos moriat̃ raro accidit. ⁊ ſic ē claꝝ in tali ꝯtractu ꝙ emens probabilit̃ habet notabiliter partē meliorē. ⁊ ideo ſaluo meliori iudicio credo ꝙ talis ꝯtractus ē illicitus. niſi mulier illa eēt infirmitatib⁹ grauata: vel tot periculis expoſita ꝙ nō clare videret̃ qd̄ hoꝝ eēt probabili⁹. ſ. an ipām viuere ꝑ tantū tempus ꝙ vendens notabiliter lederetur ſm̃ exigentiā rei vēdite. aut eam mori infra octo ānos. vel niſi aliquod ꝓbabile periculū eēt de impedimēto ſolutōis rei empte. tantū .n. periculū poſſet eē de impedimēto ſupueniente rei empte ꝙ

dubitatio poſſidendi rē emptā pacifice cō
tractū ad equalitatē poſſet reducere. Hec
Ric. quolꝫ. z. q. zz. ar. 7. Utrū poſſint emi
reddit⁹ ꝑcipiēdi vel ius ꝑcipiēdi reddit⁹.
puta molēdini vel pedagij ꝓ minori ꝑcio.
q̄ꝛ ſtatim. ſ. ſoluitur q̄ꝫ daretur ſi ſolutio ſin
gulis ānis expectaret̄. R°. ꝙ ſic dūmodo
detur ꝑciū iuſtū. ſ. vt tantū detur quantum
res valet tempore ꝯtractus. in iuſta. n. eſti
matione nō attēditur tp̄s ſequēs ſ; temp⁹
pn̄s. ſ. quo fit cōtractus. vnde res q̄ ven-
dit̄ non debet eſtimari quantū ē valitura
toto tp̄e cōtract⁹. ⁊ ideo emens licite plus
recipit tēpore ſequenti q̄ꝫ dederit. q̄ꝛ totum
illud quod percipit ē de ſorte ex quo vēdit
⁊ iuſte emit. Sed ꝯtra. ſicut ſe habet em-
ptor ad vēditorē ita econuerſo vēditor ad
emptorē. ſ; vēditor ſi plus accipiat rōe di
latōis ſolutōis ē vſurari⁹. ergo ſimil'r em-
ptor ſi min⁹ det ꝓpter anticipationē ſoluti
onis erit vſurari⁹. ſ; ſic ē hic. q̄ꝛ min⁹ dat̄
eo ꝙ ꝑciū anticipat̄. Ad hoc dicendū ꝙ
illud de anticipatione tp̄is habet locū qn̄
res que vēdit̄ ſtatim nō traditur. ſ; ꝑciuꝫ
ſtatim datur ⁊ res expectat̄. ſ; in ꝓpoſito
res que vēdit̄. ſ. ius ꝑcipiēdi ſtatim tradit̄
lꝫ vſus ſiue fruct⁹ vel reddit⁹ expectet̄. vl'
ſucceſſiue ꝑcipiat̄. Preterea nō debet pre
ciū iudicari min⁹ qȝ ē iuſtū ⁊ ꝓporcionatū
rei vēdite reſpectu tp̄is quo res vēditur.
lꝫ ſit forte min⁹ reſpectu tp̄is futuri. Licet
aūt predicti duo caſus quoꝝ vn⁹ ē ex p̄te
emētis ⁊ alter ex parte vendētis videātur
differre penes anticipationē ⁊ dilationem
tp̄is: poſſūt tn̄ ambo reduci ad dilationeꝫ
q̄ꝛ in vtroq̄ꝫ ē aliquid expectādū: lꝫ i vno
caſu res: ⁊ in altero ꝑciū. Hec alex. lōbar-
dus in quadā qōe de vſuris in ſuis quolꝫ

Quid ſi cōmunitas aliquos reddit⁹ ſu
os vēdiderit alicui vſq̄ꝫ ad certū tempus
pro precio certo ⁊ minori q̄ꝫ ſi ꝯmunitas
ſolutionē faciēdā certis terminis expectaſ
ſet. nū ideo idem ē dicendū qȝ in p̄nti caſu.
talis. n. contractus nō peccat nec ex parte
rei vēdite. quia ē vēdibilis. nec ex p̄te ꝑcij
qui ſupponit̄ ꝙ ſit iuſtū. nec etiā ex hoc ꝙ
aliqd ꝑcipit̄ vltra ꝑciū. quia totū illȝ qȝ
inde ꝑcipit emēs eſt de ſorte eius. ſ. emētis
Hec alex. lombardus vbi ſupra. Sꝫ eſto
ꝙ p̄dicta ꝯmunitas infra aliud tp̄s recu-
perare voluerit ⁊ recuꝑauerit inuito ēpto
re reddit⁹ illos. ita tn̄ ꝙ emptor ille hēat
ānuatiꝫ ꝓ redditib⁹ illis certā pecunie q̄n
titatē. ſ. octo libras. ⁊ nihilomin⁹ ipa ꝯmu
nitas qn̄ vellet illū emptorē ad p̄ſtinū ſta
tū. ſ. ꝑcipiēdi reddit⁹ illos reducē poſſꝫ: ⁊
ip̄e emptor tandē in hec oīa ꝯſenſerit. re-
ſpondeo. ille cōtractus videtur eē licitus.
quia videtur ibi eē ꝑmutatio iuſta. dūmō
ſeruetur ibi equitas iuris naturalis. ꝑmu-
tatur. n. ibi ius ꝑcipiēdi reddit⁹ illos i ius
ꝑcipiēdi redditus. ſ. octo libras ānuatim.
Huius ſentētie fuit alex. lombardus vbi
ſupra. Eſto ꝙ aliquis habeat cētū lib.
in banco alicuius recipiēdas vſq̄ꝫ ad qua
tuor menſes. nunquid liceret alicui emere
illas cētū pro. 80. ita ꝙ licite poſſet recipe
cētū pro. 80. Ad hoc dicūt multi ꝙ ſic. q̄ꝛ
non emit̄ pecunia ſ; ius. ius aūt centum
libraꝝ min⁹ valet q̄ꝫ cētū libre. tuti⁹ eſt eni
pignori incūbere q̄ꝫ in ꝑſonā agere. ⁊ ſil'r
rē habere q̄ꝫ ius ꝓ re. inſti. de obli. que ex
delic. na. §. furti. ⁊ ideo minori ꝑcio poteſt
emi. Alij dicunt quib⁹ aſſentiebat alexā.
lombar. vbi ſupra. ꝓpoſitū caſū eē dubiū.
⁊ hoc ideo q̄ꝛ emēs plus ⁊ minus dat ſꝫ
ꝙ plus ⁊ minus ſolutionē expectat. ita ꝙ
lucrū ibi ꝓuenire videt̄ ꝓpter dilationē tē
poris: ⁊ minoritas ꝑcij ꝓpter anticipatōeꝫ
ſolutionis. lucrū aūt qȝ ꝓuenit rōne tp̄is
nō ē licitū. e x̄ de vſu. in ciuitate. ⁊. c. naui-
ganti. cauēdus ē ergo cōtractus ille ex co
maxime q̄ꝛ videt̄ fieri in fraudē vſuraꝝ.
⁊ videtur eē indirectū mutuū. vt quaſi qs
mutuet in p̄nti. 8. ſcꝫ ꝓ. zo. poſtea recipien
dis vltra ſortē. Ad rōnē de iure dicēdū ꝙ
ſi pecunia vel res alia recipiēda in ꝑiculo
eēt in manu alicuius a quo ſine ſumptu
⁊ labore recuꝑari nō poſſꝫ: tunc min⁹ da
re ⁊ recipe plus liceret. q̄ꝛ res que ē in pe-
riculo ceteris parib⁹ minus valet q̄ꝫ que
ē e x̄ periculū. Secus ē aūt in ꝓpoſito. quia
pecunia in banco nō ē ꝓbabil'r in ꝑiculo
al' hoīes merces vendētes nō eēnt ꝯtenti
expectare ibi fiendas ſibi ſolutiones. Qui
vellet tenere opiōnē p̄mā dicēt ꝙ illȝ qȝ
dr̄ de vſur. c. i ciuitate. ⁊. c. nauigāti. n̄ ob-
ſtat. q̄ꝛ ibi n̄ ius ſ; res ipa vēdit̄ q̄ ſtatim
tradit̄ ⁊ ꝑciū differt̄. hic aūt ꝑciū ſtati tra
dit̄ ⁊ ius recuꝑandi ipaꝫ rē ⁊ nō res dat̄
⁊ ſtat pecunia ipſa ꝑiculo emptoris iuris.

Eſto aliqs ſalē detulit ianuaꝫ ⁊ vēdidit
ꝓ certo ꝑcio recipiēdo. ſ. tūc qn̄ alij vēdide
rūt etiā ſalē eidē coītati. mō ille nolens tā
diu expectare ſolutionē vult vendere ius
qȝ hꝫ ſuꝑ cōitatē. nunqd licebit emēti ius

illud minus pro illo dare vt. zo.lib. ⁊ in poſteꝝ plus recipere.z5. Rn̄deo caſus iſte non videtur differre a p̄cedēti. ⁊ ideo idē videt̄ hic ⁊ ibi. Utrum vēditio reddatur iniuſta ⁊ illicita ꝓpter defectum rei vēdite. R° ꝙ ſic ſi venditor defectum rei vendite cognoſcat: ↄmittit fraudem in venditione vn̄ peccat: ⁊ vlterius tenetur reſtituere. Et hoc dico ſiue defectus ſit ſm rei ſpeciem. vt cum aliquid alterius rei ē admixtum. vt aqua vino. vl' ſm quantitatem que ſm mēſuram cognoſcitur vl' ſm qualitatem: vt ſi animal aliquod infirmum vēdatur quaſi ſanum. ſi vero ignorat non peccat: tenetur tamen cum ad noticiā eius perue nerit damnū emptori recōpenſare. Et idē intelligēdū eſt de emptore. contingit enim quandoq; ꝙ venditor credit rem ſuā eſſe minus ſpecioſaz quo ad ſpēm. vt ſi vēdat auꝝ loco auricalci emptor hoc ſciens in- iuſte emit: ⁊ ad reſtitutionē tenetur. ⁊ ſimi liter eſt de defectu quantitatis ⁊ qualitatis Hec Tho.z^a z^e.q.77.ar.z.c. Utrū vendi tor teneat̄ emptori dicere vitiū rei vēdite. R° ꝙ ſic ſi eſt occultū aliter erit illicita ⁊ doloſa venditio. quia dat emptori dānuz ⁊ periculi occaſionē. vnde tenet̄ ad dānū recōpenſandū. Si vero ſit manifeſtū vt ſi equus eſt monoculus. vel ſi vſus eſt re lz non ↄpetat venditori: poteſt tamē aliquis conuenire. aut ſi ꝓpter huiuſmodi vitium ſubtrahat partem quantā debet de precio: non tenetur manifeſtare vitium rei. quia forte propter huiuſmodi vitium emptor vellet plus ſubtrahi de precio q̄ȝ ſubtrahē dum eſſet. Unde venditor licite poteſt in- dēnitati ſue conſulere rei vitiū reticendo. Hec Tho. vbi ſupra. ar.3.c. Quid ſi res vendatur alicui ſeruituti grauamini vl' cō ditioni ſubiecta. nunqd hoc venditor em ptori dicere tenet̄: R° ſi hoc ſciebat ⁊ do- loſe celauerit emptori tenebitur actiōe ex empto ad intereſſe. Si autem ipſe ignora bat vt. ff. de ac. emp. l.i. §. venditor. ſecus ſi ſciebat. Si vero venditor hoc ignorabat nihilominus tenebitur emptori non ad in tereſſe ſed tantū quanto minoris.i. ad re ſtitutionē illius partis precij quam non de diſſet ſi hoc ſciuiſſet. C. de ac. em. l.i. ⁊ l.z. Quid ſi venditor dicat ꝙ nullā ſeruitutē debebat: ⁊ ſi aliqua appareret teneri nole- bat. Rn̄deo ſi ſciebat ſuitutē deberi pactū non proderit ei quin teneatur ad ītereſſe ſi vero ignorabat proderit ei pactum. ff. de ac. em. l.i. §.i. Quid ſi equum vendens i ſpatula patientē: in qua tamen non appa rebat pati niſi poſt fatigationē: interroga tus ab ēptore an eēt morboſus reſpondet inſidioſe. vendo tibi equū recalcitrantez ſiue habentē ſpatule vitiū. rn̄deo licz ille expreſſerit vitiū. quia tamen non exp̄ſſit hoc vere: emptor credidit ipm nō habere ſpatule vitiū. ſed quia inſidioſe dixerit ta lia emptor poteſt agere actiōe redibitoria. ff. e. de ↄtrahen em. l. ea que. §. fi. Hec Ho- ſti. Item venditor cuiuſlibet animalis preſtare debet animal ſānū potēs comedē ⁊ bibere vt oportet ſiue vendat ꝓpriū ſiue alienū. C. de ac. em. emptor. ⁊. ff. de ac. em. l. ex empto. §.i. Itē ſi quis vendat vas ui tioſū ſcienter tenet̄ ad intereſſe intra rem ⁊ ex̄ rem. ff. loca. l. ß addes. §.i. Nota tam̄ ꝙ aut vēditor nullo mō tradit rē vēditaz ⁊ tūc tenet̄ ad intereſſe intra rē. aut tradit eā ß vitioſam. puta vēdidit pecus morbo- ſum. ⁊ ſi ſcienter tenetur ad intereſſe ītra rē ⁊ ex̄ rē. ſi vero ignoranter: tunc tenet̄ emptori quanto minoris erat empturus. ff. de ac. em. iulian⁹. §.i. Quid ſi vēditor ſciat rē quam vēdit in proximo eē futurā minoris valoris q̄ȝ pro ea recipiat. pro eo ꝙ ipſe ſcit negociatores in proximo ſup- uēturos qui de illa re abunde deferēt ſecū. quod tamē ab emptorib⁹ ignorat̄. rn̄det hoſti. ꝙ vēditor qui vēdit rē ſm ꝙ preciū inuenit non videt̄ facere ↄtra iuſticiā. ſi quod futuꝝ ē nō exponat. ſi tam̄ exponēt vel de precio ſubtrahēt abūdantioris vir tutis eēt. lz ad hoc ex debito iuſticie teneri minime videat̄. Quid ſi quis vēdat au- rū vel argētum alchimice factū pro vero auro vel argēto. Rn̄det Tho. z^a z^e.q.77. ar.z.c.i^m. ꝙ ſi non habeat verā ſpēz auri vel argēti ē vēditio fraudulēta ⁊ iniuſta: p̄ſertim cum ſint alique vtilitates auri ⁊ argēti veri ſm operationē naturalē eoruz que non cōueniunt alchimico auro. ſicut ꝙ habet ꝓprietatē letificandi: ⁊ ſanat quaſ dam infirmitates. ſepius etiā poteſt poni in operatione ⁊ diutius manet in ſua pu- ritate. ſi autē fieret alchimice verū aurum non eēt illicitū illud pro vero vēdē. quia nihil prohibet artē aliquibus cauſis na- turalibus vti ad producēdum naturales effectus ⁊ vos vt dicit Aug.3. de trini. lo- quēs de his que fiūt demonis arte. Quid faciet confeſſor de mercatoribus ⁊ pellipa rijs ⁊ huiuſmodi qui nec emere ſciunt:

nec vendere ſine mēdacijs ⁊ qñq; piurijs Rñdȝ ray.⁊ hoſti. ꝙ quotiēs quis ſciēter ⁊ cā decipiēdi primū piurat vel mētit̄ pec cat mortalr̄ ⁊ tenet̄ ad reſtitutionē inquā tū decipit primū eidē decepto vel heredi ei⁹ faciēdā ſi pōt. ſi aūt nō pōt: pcedat vt dicet̄ infra de vſurarijs. ſi aūt ignorāter dicat falſū credēs dicere vex. vel etiā ſciē ter. ſ; intēdat p illud mēdaciū ſibi pdeſſe vt ſe ſic ſeruet indēnē. ⁊ primo nō obeſſe q2 nō decepit eū vnā rem p alia vēdēdo. nec in rei valore. q2 nō vēdit ei vltra debi tū valorem. tale mēdaciū ſm ray. pōt dici forte veniale. ſic pōt intelligi. 22. q. 2. pmū. ſm hoſti. aūt ex quo aſſidue ⁊ ꝯſuetudina rie mētitur mortale videt̄ ſicut ebrietas ſi ſit aſſidua ē mortalis. di. 25. §. alias. ſi vō piurat peccat mortalr̄ vel venialr̄ ſm di ſtinctionē poſitā de piurio s. Debet etiaȝ iſte talis preter reſtitutiōeȝ induci ad lar gas elemoſynas faciēdas p aiab⁹ illox de quox reb⁹ ignorāter aliqua habuerit. Ad hoc nota ꝙ in vēditōib⁹ illud qd cō mēdādi cā dicit̄ p non dicto habet̄. ff. de dolo. qd vēditor. Aut. n. ꝯmēdans ſiſtit i gñe dicēs. ille ē bon⁹ ſeru⁹. vel hec ē bona dom⁹. ⁊ tūc nō obligat̄ niſi ſciēter ꝯmen det rē vitioſā. q2 tūc de dolo tenet̄ vt ibidē dr̄. aut deſcēdit ad ſpālia. ⁊ tūc tenet̄ ex eo qd ꝯmēdādo plus vēdidit. vt ſi dicat ſer uū eē bonū artificē vl̄ lr̄atū hoc pſtare dȝ niſi qd ꝯmēdatur in euidēti ſit. vt ſi dicat ancillā eē ſpecioſā ⁊ domū bn̄ edificatā. ff. e. de ꝯtrahen. em. l. ea q̄ ꝯmēdandi. ⁊ 19. q. 2. c. 2. ⁊. 29. q. i. §. his ita. Quid de illis qui faciūt vel vēdūt gladios quarellos ⁊ hi⁹ quib⁹ hoies occidūt̄. Quid de illis etiā qui faciunt ⁊ vendūt venenū vel toxicū. Quid etiā de illis qui faciūt vel vēdūt ſo tulares pictos ⁊ aurifrigiū ⁊ ſimilia q̄ nō deferūtur ad neceſſitatē vl̄ ad vſū ſ; ad va nā gloriā ⁊ abuſū. Rñdet ray. ꝙ in talib⁹ ē intētio regrenda. ſi. n. aliquis faciat hi⁹ vel vēdat vel tribuat alicui quē credat ta lib⁹ abuſux: talis inquā intentio ē pecca tū mortale grauiſſimū. ⁊ qui ſic facit ē co operator oium ſcelerū inde pueniētiū. ⁊ iō eſt pro oibus puniendus. 2. q. i. notū i ſū ma. Si vero credebat illū talib⁹ ad aliqd licitū vſurū. vel nihil ſuper hoc cogitabat. vel ignorabat ꝙ talia facere vel vendere eēt illicitū. tunc diſtinguo. quia talia aut ad aliquē vſum licitū eē poſſunt vtilia. vt arma in bellis iuſtis. aurifrigiū in ornamē tis eccleſiaſticis. ⁊ venena quedā in qui buſdā medicinis. ⁊ tunc non peccat. aut ta lia ad nihil valent niſi ad peccandū vt quedā venena mortifera ⁊ ſupflue ⁊ ſum ptuoſe ſuture camiſiax quas pcipue faci unt hiſpani. ⁊ tunc peccat qui talia facit tenet vendit vel alias alienat. ar. de libello famoſo quē non debet aliquis oſtēdere ſ; deſtruere. al̄ grauiter peccat. 5. q. i. per totū. ⁊ eſt optima lex. ad hoc. ff. de ꝯtrahen. em. ꝙ ſepe. §. veneni mali. vbi ponit̄ pdicta di ſtinctio de veneno. Et de tali illud pōt in telligi ꝙ qui occaſionē damni dat dānuȝ dediſſe videt̄. ex̄ de iniur̄. ſi culpa. Quid de factoribus taxillox ſcacox ⁊ alearum. Rñdet rod. ꝙ non videt̄ eē tutū de hi⁹ ar tificijs viuere. quia eox vſus eſt vt frequē tius ad malū. lȝ aliquando ſit ad recreati onē ⁊ remediū triſticie ⁊ cogitationū noxi arum. de talibus ergo ſm intentionē ē iu dicandū. Quid de illis qui faciunt ſerta de floribus maxime in feſtis. Rñdet rod. ꝙ non credit eos eſſe excuſabiles propter periculū quod ex hoc poteſt de facili cōtin gere. q2 ſunt incitatiua luxurie ⁊ ſigna la ſciuie. lȝ talia qñq; valeāt ad ꝯfortationē nature. Uiolat̄ etiā obſeruātia dici feſti. de hoc s. li. i. ti. 22.

Sequitur videre de 12⁰ s. de monopo lijs. Circa qd nota ꝙ hec ſunt p hibita. Eſt aūt monopoliū corpus ſiue ſocietas monopolax. vel ē etiā opus vel pactū inter ſe vel etiā cū ciuitate mo nopolax. Eſt aūt hec monopola vl̄ mono polus pp̄ls is qui impetrat ꝙ ſoli ſibi lice at in ciuitate aliqua ſpecialia vendere vel emere vel facere. ⁊ monopole dicuntur q impetrant ꝙ ipſis ſolis liceat huiuſmodi facere. vel etiam in vendendis reb⁹ certis certum precium ſtatuere contra quod ne mini liceat vendere. Et quidem ſi ſcribat̄ per duplex. l. dicitur a monos quod ē vn⁹ ⁊ polla quod eſt venditio. eo ꝙ vni vel ill̄ qui ſunt de vna ſocietate tm̄ liceat illa ven dere. Uel ſi ſcribatur per vnum. l. dicitur a polis quod eſt ciuitas. eo ꝙ in ciuitate ſit tm̄ vnus vel ſocietas vna ex pacto hoc fa ciens. Pacta aūt talia ſiue cōmercia ſunt prohibita. Nec valet pragmatica ſanctio ſup hoc impetrata. Si quis autē hoc exer cuerit perpetuo exilio damnatur. bonis p prijs ſpoliatur. pmates vō pfeſſionū vna libra auri pena afficiūt̄. pnceps aūt terre ſi diſſimulauerit penam. 40. librax patit̄

C.de monopolijs.l.vnica.

De pmutatione titulus.9⁹.

D Einde cõſiderandũ ē de pmu/tatione que ē vicina ſiue filis emptioni.vt.C.e.l.pmutationē. Circa quod vidẽdũ ē pmo qd eſt pmutatio. Secũdo qualr ↄtrahit̃ ⁊ de natura ei⁹ ⁊ ↄueniẽtia ⁊ dr̃ia cũ vẽditõe. Tertio que res pmutari poſſint. ⁊ que ꝑ quib⁹. Quarto cũ quib⁹ pſonis põt eccl'ia permutare. Quinto de arte campſoria.

Circa pmũ ſciẽdũ ꝙ pmutatio ē vnius rei ꝑ altera vicaria pſtatio. C.e.de re.pmu.l.palle.in fi. ⁊ ē pmutatio cõtract⁹ inoiat⁹ q2 multũ ē incert⁹ eo ꝙ large ↄprehẽdit omnē ↄtractũ ex quo aliqd dat̃ vel accipitur. nã vẽditio ⁊ locatio pñt dici pmutatio. Contract⁹ etiã inoiat⁹ puta do vt des põt dici pmutatio. ⁊ ſic adaptari põt contractib⁹ noiatis ⁊ inoiatis. ⁊ ideo habet nomē gñale nõ ſpãle. ꝑter qð merito cõtract⁹ inoiat⁹ cenſet̃.

C Irca 2m ſciendũ ꝙ ꝓprie pmutatio ↄtrahit̃ tunc qñ ↄuenit̃ inter aliquos vt ſpēs certa det̃ ꝑ ſpecie certa. vt iſte equus ꝑ iſto boue. Si võ det̃ res incerta ꝑ incerta vt bos in gñe ꝑ boue in gñe: nõ erit ꝓprie pmutatio: ſ3 alius ↄtract⁹ inoiatus; puta do vt des. ff. de preſcrip.ver.nãlis filius.§.i.⁊.2. Eſt ergo nã pmutatõis vt rex interuẽtu ↄtrahat̃ non ſolo pacto. q2 ex ſola ↄuentiõe pmutatõis nulla re hinc inde ſecuta neutri ↄpetit aliqua actio. vt.C.e.ex placito. Sunt vero ſimiles pmutatio ⁊ venditio. q2 ex vtraq3 pſtat̃ cauſa vſucapiendi ⁊ emptio ⁊ redibitio. Itē ſicut actio deſcendēs ex venditione ē bone fidei vt inſti.de act.§. actionũ aũt quedã bone fidei ſũt.ita ⁊ actio deſcēdens a pmutatõe. Sũt aũt diſſimiles. q2 venditio ſine ſcriptis pficit̃ ſolo ↄſenſu. pmutatio vero non pficit̃ niſi re ab altera parte ſecuta. Uñ ei qui rē ſuã tradidit datur actio.ſ.ex pacto ↄtra eũ qui rē ſuã nõ tradidit. vt in.d.l.ex placito. Itē in venditione vnus eſt emptor alter venditor. in pmutatione aũt vterq3 eſt pmutator. Itez pmutatio habet locũ in ſpũalibus. nõ aũt emptio. ratio huius ē ſm hor.e.x.e.ad qſtiones. q2 nulla ē emptio ſine precio quod in quantitate ⁊ pecunia numerata ↄſiſtit quod nõ eſt in pmutatione. ſ3 vterq3 ē qſi emptor ⁊ venditor. Item in venditione emptor cogitur facere precium accipiẽtis ⁊ venditor nõ tenetur facere rē ementis. q2 ſufficit ꝙ venditor de euictione ſe obliget. ſ3 in pmutatiõe vterq3 cogitur rē a ſe datã facere accipiẽtis. ar.ff.e.l.i. circa pn. Sed ſuper hoc diſtinguit̃. q2 ſi quis rē ñ ſuam ſ3 alienã pmutauit: pmutatio tenet donec euincit̃. ⁊ ideo põt agi cõditiõe ob cãm datoꝝ ad repetẽdũ quod datũ ē qſi nihil ab altera pte ſit datũ. vt.ff.e.l.i.i fi.

S Equit̃ de tertio.ſ.que res pmutari pñt. ⁊ que ꝑ quibus. Circa quod ſciendũ ꝙ pmutatione ſpecialiter ſumpta ꝓut ē vni⁹ rei pro alia vicaria pſtatio: pmutari pñt tpalia cũ tpalib⁹: non aũt ſpũalia cũ tẽporalib⁹. vnð nec decima cũ pecunia.e.x.e.c.vlti. p qð p3 ꝙ laycus nõ põt eximere ſe a pſtatione decime l3 det partē fundi. Spũalia aũt cũ ſpũalib⁹ eiuſdem generis pmutari pñt. ⁊ ſic eccl'ia cu3 eccl'ia. dignitas cũ dignitate. canonia cũ canonia. bñficiũ cũ bñficio. ⁊ decime cu3 decimis. nõ aũt bñficiũ cũ iure patronat⁹ qð ē ſpũale alteri⁹ gñis pmutari põt. et ratione poſſeſſionũ vnius eccleſie ſi ꝓponderẽt poſſeſſionibus alterius ecclie pecunia põt refundi dũmodo cõtractus adinuicē minime miſceantur. ita ꝙ ſeparatim fiat contractus eccleſiarum a ↄtractu poſſeſſionũ. vel ſm Inno. hoc vult dicere ꝙ caueant pmutatores ne occaſione ſpũalium iuriũ de quibus plus habet vna eccleſia qȝ alia: pecunia tribuatur. e.x.e.ad qõnes. 16.q.fi. nemini. non obſtante ꝙ aliquis expectet proximo vacaturam. li.6.e.licet. hoc intellige quando fit auctoritate ſuperioris. vt ibidem. e.x. de cenſi. prohibemus. al's non licet. e.x.e.queſitum. ⁊ de prebenmaioribus. ⁊ ſi qui hanc permutationem auctoritate propria fecerit ſunt eis priuãdi. e.x.e.cũ olim. niſi ſimplicitati venia det̃ e.x.e.cum vniuerſorum. Unde ſi obijciat̃ ꝙ pmutatio nõ ē cõtractus gratuitus. ff. e.l.i. ergo non poteſt interuenire in ſpiritualibus que ſunt gratis conferenda. i. q.i. gratia ſi non gratis. ⁊ ſimilia. dicendũ ꝙ hoc totum ſoluit auctoritas ſuperioris ex cuius arbitrio omnia pendent. vt.16.q.fi. nemini. ⁊ e.x. de cenſi. prohibemus. Notat autez rod. ꝙ huiuſmodi permutatio eccleſiarum pro eccleſiis non habet locum inter perſonas que non habent niſi vſufructum eccleſiarum. ⁊ hoc tantu3 ad vitam ſuam. ſed inter perſonas eccleſiaſticas

qbus ꝓprietas taliū ecclia ꝝ in ꝑpetuū eſt conceſſa vt.c. pallc.ad qōnes ⁊c. Notandū etiā ꝙ bñficiū pōt itelligi ꝑmutari dupli.ſ.aut tāqȝ ꝓprietas: ſic ꝑmutari pōt cū bñficio. vt cū duo epi litigant ſup aliq̄ eccleſia quā vnꝰ dicit eē debere ſibi ſubiectā: ⁊ alter negat qui poſſidȝ eā. ꝑmutatio fieri pōt ꝙ vnꝰ habeat vnā eccleſiā ⁊ alt̾ aliā. Aut tāqȝ bñficiū vt cū quis ad p̄latione recipit̾ vel ad aliq̄ꝺ bñficiū intitulat̾. ſic nō pōt bñficiū cū bñficio ꝑmutari ſine auctoritate ſupioris. vt dictū ē s̄. Sȝ nūquid ſufficit auctoritas ſupioris vbi nō ad eū ſ ad capitulū ptinet collatio ⁊ iſtitutio p̄bēda ꝝ. Rꝯ ꝙ nō. ar. ex̄. de offi. archi. ad h̄ nos dn̄s. §. fi. ⁊ de offi dele. ſup eo. ad fi. Nūquid ſufficit in eodē caſu capituli auctoritas. ⁊ videt̾ ꝙ nō. q2 nō ꝯcedit̾ ei ꝙ diſpenſare poſſit ꝯ cōſiliū: ſ tm̄ epo. ex̄ de p̄ben. vacante ſm hoſti. Ubi vō collatio ptinet ad epm ⁊ capitulū: fiet libera reſignatio in manibꝰ vtriuſqȝ. ⁊ ſi ſint in diuerſis dyoceſibꝰ illa bñficia: qlibet reſignabit in manu ſui epi. vel alicui alteri ꝯmutet. qꝺ meliꝰ videt̾. ad hoc ex̄ de ſen. ex. cū illo ꝝ. Si vero ad canonicos pertineat electio ⁊ ad epm cōfirmatio: neceſſe erit ꝙ interueniat cōſenſus illo ꝝ qui hn̄t eligere. ar. ex̄. de offi. archi. ad hec in fi. ſm Jo. an. Si vō eps ꝑmutet cū capitulo facere debȝ hoc auctoritate archiepi. ex̄. de re. ec. nō alie. c. i. Si vō ꝑmutet cū aliis ſufficit ꝯſenſus capituli ſm hoſti. Mācipia aūt ecclia ꝝ cū mancipiis priuato ꝝ ꝑmutari nō pn̄t niſi ad libertatem. i. ad hoc vt liberi fiāt. ex̄. c. mancipia. qꝺ eſt ve ꝝ ſm hoſti. niſi vbi expediret̾ ecclie cui donari poſſint. 12. q. 2. eccleſiaſticis vtilitatibꝰ. multo fortiꝰ ꝑmutari. hoc enī ſm Lau. ꝓhibitū fuit. quia ad layco ꝝ ſuggeſtionē ſepe inutilia mancipia ꝑmutabāt̾ ꝓ vtilibꝰ. ſ ceſſante cā ceſſabit ꝯſtitutio di. 61. §. his oībꝰ. ⁊ ex̄. e. mācipia in glo. Uñ ſm Inno. fugitiui ꝑmutari pn̄t ⁊ diſtrahi. ex̄. e. de re ꝝ ꝑ. iniuſtū. quod eſt ve ꝝ ex quo redierunt patefacto vitio emptori ſm her. ſecus ē ſi ſint in fuga. C. ad .l. flaui. de pla. in fuga. Et ꝙ dicit ſeruum eccleſie poſſe ꝑmutari ad libertatē: intelligas ſi duo aliī dent̾ ſibi. al̾ nō. 12. q. 2. eps qui mancipium.

Sequit̾ de quarto. ſ. cū quibꝰ ꝑſonis pōt ecclia ꝑmutare. Circa qꝺ ſciendū ꝙ ꝑmutare pōt vna ecclia cū alia indēnitate ſeruata vtriuſqȝ. 10. q. 2. hoc ius. ⁊ etiā cū p̄ncipe dūmō recipiat rē equiualētē interueniēte pragmatica ſanctiōe. hoc ſm hoſti. ve ꝝ ē ſi p̄nceps egeat tali ꝑmutatione. lȝ aliter intelligat̾ ab illis ex̄. e. c. i. Nā ſi tm̄ ecclie vtilitas attēdat̾ vt videt̾ velle her. nullū erit p̄ncipis p̄uilegiū ſm hoſti. Eſt aūt pragmatica ſāctio illud qꝺ p̄nceps de cōſilio ꝓce ꝝ ſtatuit ⁊ ſanxit. C. de diuer. reſcrip. l. vlti. Sed cū p̄uatis ecclia ꝑmutat ita demū ſi ipi ecclie expediat. vt ex̄ de re. eccle. nō alie. vt ſuper in fi. Et ſi ꝑmutatio incōſulte facta ſit ſucceſſor pōt reuocare. ex̄. e. c. 2.

Sequit̾ de quinto. ſ. de arte campſoria: in qua cōmutat̾ pecunia ꝓ pecunia. ⁊ querit̾ vtrū ſit licita. Reſpondet̾ ſm alex. lombardū in quolȝ. q. ꝺ vſuris. ꝙ ſic. cꝰ ſignū ē ꝙ ecclia dānat ⁊ ꝑſequtur vſurarios; nō aūt campſores: ſed potiꝰ eis fauet. vt patȝ in ecclia romana. Ad cuiꝰ euidētiā ſciēdū ꝙ oportuit eē campſores. tū ꝓpter diuerſitatē nūmiſmatū in diuerſis regionibꝰ ſicut in eadē diuerſificant̾. tum pro vtilitate legato ꝝ diuerſas regiones circūeūtiū. tū ꝓ ꝯmutatione re ꝝ neceſſaria ꝝ vite hominū. re ꝝ enim ꝯmutatio ē neceſſaria que nō pōt fieri ꝯmode ſine nūmiſmate. q2 res ꝯmode ferri n̄ poſſent ad loca remota ꝓ ꝯmutatōe faciēda ⁊ ideo neceſſariū fuit nūmiſma. Neceſſaria igit̾ fuit ars campſoria. nō autē habȝ locū in tali ꝯmutatione rō mutui. q2 non ſperat̾ ibi lucrū ꝓpter temporis dilationē. nec ite ꝝ reddit̾ ſors campſori eadē ſpecie vel numero. q2 dat monetā vniꝰ generis ⁊ recipit monetā alteriꝰ generis. Non eſt etiam ibi ꝓprie emptio vel vēditio: ſed poteſt ſimpliciter dici permutatio. Ulterius ē attendendum ꝙ valor nūmiſmatis ſiue monete poteſt penſari dupliciter. vno mō ſm naturam rei vel ponderis vel materie. Alio modo ſm taxationem legis poſitiue ⁊ ex hoc accidit ꝙ aliquod genus monete in aliquo loco non tantū valet ſm materiam ſuam quantum valet in alio loco ſm legem poſitiuā. Et ideo quando campſor aliquod genus monete accipit non ſm eſtimationem legis poſitiue ſed ponderis vl̾ materie. ⁊ aliud genus monete dat ſm eſtimationem legis poſitiue; fit ibi recōpenſatio ⁊ equalitas iter datū ⁊ acceptū ꝯparando illud quod valȝ moneta data

ſm legẽ poſitiuã ad illud quod valet mo-
neta recepta ſm pondus ſuũ ⁊ materiã. ⁊
ſeruatur ibi iuſticia ſimilis illi que ẽ ĩ em
ptione ⁊ vẽditione. qꝛ fit ibi recõpẽſatio
ſm ampliorẽ vtilitatẽ dati apud recipiẽtẽ
a campſore ꝗꝫ recepti ab eo. Et ideo non
põt dici ꝙ ſit ſimile de iſta ꝑmutatione ⁊
mutuo. qꝛ nõ requirit ꝙ contractus talis
ſit gratuitus ſicut mutuũ. ꝓpter quod hic
ſperari põt lucrũ ⁊ nõ ibi. ⁊ põt lucrũ trã
ſire in dñium ꝑmutantis ⁊ nõ in dñium
mutuantis. hec alex. lombardus vbi ſ.

De mutuo titulus decimus.

P Oſtea cõſiderandũ ẽ de ꝯtractu
mutui. ⁊ circa hoc videndũ eſt
primo vñ dicat. 2º in quibus
reb⁹ cõſiſtit ſiue cõtrahitur. 3º
qualiter cõtrahit. Circa primũ ſciendũ
ꝙ mutuũ dicit quaſi de meo factũ tuum.
⁊ dicũt aliqui ꝙ eſt nomẽ cõpoſitũ ex cor
rupto ⁊ integro. qꝛ quod fuit meũ mutu-
ando facio tuũ. ff. ſi cer. pe. l. z. §. appellata.
Alij vero dicũt ꝙ nõ ẽ nomẽ cõpoſitũ ſed
ſimplex deriuatũ a muto mutas. quia ab
vno mutat in aliũ. ⁊ ꝙ dicitur mutuũ q̃ſi
de meo factũ tuũ ẽ ethimologia nõ cõpoſi
tio. ⁊ a muto dicit mutuo mutuas mutua
re. qđ ẽ neutrũ. ⁊ mutuor mutuaris mutu
ari qđ eſt depõnẽs. ⁊ ſignificant duo. qꝛ
mutuare eſt mutuũ dare. mutuari vͦ eſt
mutuũ accipere: vnde verſus. Mutuo tra
dendo ſed mutuor eſt accipiẽdo. ita dicit
Papias.

S Equit videre de ſecũdo in qbus
cõtrahit mutuũ. Circa qđ ſcien-
dũ ꝙ cõtrahit tñ in his ⁊ de his
reb⁹ q̃ conſiſtũt tñ in numero pondere ⁊
menſura. i. in his reb⁹ q̃ dant ad numerꝫ
vt q̃libet moneta q̃ proprie dicit pecunia
numerata. ⁊ q̃ dant ad pondus vt es au
rũ ⁊ hi⁹. ⁊ q̃ ad menſurã vt granũ vinum
oleũ. inſti. qb⁹ mo. re contra. obli. circa pñ
Sed nũquid eſt mutuũ ſi decẽ brachia de
pãno ſcanforti vel alio dant vt totidem ĩ
termino certo reddant. videt enim ꝙ ſic.
qꝛ talia vident conſiſtere in menſura. Re
ſpondit rođ. ꝙ eſt veri⁹ ibi contract⁹ per-
mutationis q̃ꝫ mutui. ⁊ nomen menſure
reſtrigit hic ad modios ⁊ lagenas ⁊ alia
vaſa quib⁹ menſurari ſolent grana ⁊ liq
da. poteſt tamen huiuſmodi contract⁹ in
fraudem fieri vſurarũ. Quid ſi decem librꝫ
ad pondus vel oues ad numerꝫ receptu
rus librum tanti ponderis vel oues tanti
numeri. Rº. nõ erit mutuũ. qꝛ in mutuo
debet attendi natura vel aptitudo ⁊ cõſue
tudo rerꝫ vt dent ad pondus vel numerꝫ.
. ff. de contrahen. emp. ⁊ ven. l. i. vt frumẽti
naturalis aptitudo ⁊ cõſuetudo eſt vt ad
menſurã det. ⁊ eris vt ad pondus. ⁊ mo-
nete vt ad numerꝫ. Librorꝫ vero equorꝫ
ouiũ ⁊ ſimiliũ non eſt naturalis aptitudo
⁊ conſuetudo vt dent tali modo ſ ſm eſti
mationẽ valoris eorꝫ. qꝛ cũ res mutuata
non eadẽ ſ ſimilis debeat reddi nõ poſſet
in hi⁹ reb⁹ ſimilitudo omnimoda reperiri
ita ꝙ ſuper omnes oĩno ſ'lis redderetur.
hec azo.

S Equit videre de tertio. Circa qđ
ſciẽdũ ꝙ ꝯtrahit mutuũ tali mõ.
ſcꝫ vt dãs mutuũ dare intelligat
intẽtõe recipiẽdi in termino nõ eandẽ rẽ
ſ ſimilẽ ⁊ tantũdẽ in eodẽ gñe ⁊ eiuſdẽ uti
litatis ⁊ precij ⁊ eodẽ mõ. vt ſi dedit pecu
niã nõ eandẽ ſ ſimilẽ. ſi granũ nõ idẽ ſed
ſi'le. ſi. n. idẽ numero recipi deberet nõ mu
tuũ ſ ꝯmodatũ vel depoſitũ eẽt. ff. de ꝯhẽ.
emp. l. z. res etiã eiuſdeꝫ gñis debet reddi.
qꝛ ſi redderet alteri⁹ gñis vt ꝓ vino gra-
nũ nõ eẽt mutuũ. ſ ꝯtract⁹ inoĩat⁹. ſ. do vt
des. ff. ſi cer. pe. l. i. Nec ſic debitor liberaret
ſi fieret creditore inuito vt ibidẽ ſi cer. pe.
. l. z. niſi in caſib⁹ quos regre infra. ti. de ſo
lutionib⁹. ar. 5. circa pñ. Sed qđ ſi argen
tũ ad pondus recipiat ⁊ pecunia ad nu-
merꝫ reddat. ſm azo. videt ꝙ liceat. vt. ff.
de au. ⁊ ar. lega. l. i. §. vl. ⁊ hoc ſi ſit pecunia
argentea nõ ꝯtaminata ere. tunc. n. idem
genus reddit ⁊ tantũdẽ. non accipit enĩꝫ
genus hic ſicut accipit porphiri⁹. ſ ponit
ſpãliter pro quibuſdã rebus que ſunt in
numero pondere ⁊ menſura. nõ pro alijs
hec azo. Item in mutuo debet conſide
rari non tñ natura ſed etiam actus. ſi enĩ
pecuniam dedero non in quantitate ſ in
ſacculo vt mihi tñ pecunie ſacculum red-
das: non erit mutuũ. qꝛ lꝫ qđ eſt datũ ha
beat naturã mutui. non tamen ſic ẽ datũ
vt mutuũ. debuit. n. in quãtitate dari. debꝫ
ergo inſpici natura ⁊ actus cũ his ꝯpoſita
ſunt: quorꝫ ſi qđ defuerit mutuũ nõ erit.
vñ ſi querat an ſic fiat mutuũ cũ do tibi
panẽ vel vinũ vt mihi reddas eque bonũ
aliũ. dicẽdũ ẽ ꝙ nõ. ſ ꝯtract⁹ inoĩatus. vt
do vt des. hec azo. Itẽ ꝯtrahit mutuum
dupl'r. vno mõ ſola rei mutuate traditiõe

dā.ſ.creditor rē debitori tradit cā ſibi mutuans vel ponderans vel mēſurans. vnō tunc dicit̄ obligatio cōtrahi.inſti.quibus mo.re contra. obli.in pn̄. Et dicitur tale mutuū naturale.qn̄.ſ.res tradit̄ nō ſecuta ſtipulatione que ē de iure ciuili.vt.ff.ſi cer. pe.certi ꝯditio.§.numeraui.in fi.Et ideo n̄ dat̄ certi cōditio de mutuo niſi in tantum quantū eſt datū:nō vltra.ſi enim tibi dem vt mihi reddas nō cōtrahit̄ ipo iure obligatio.vt.ff.de pac.in.l.ſi tibi decē.i pn̄.Nō .n.obligatio re ꝯtrahi pōt niſi iquātū datū ē.ſic ergo debitor reddere tenet̄ tm̄ illō quod recepit ex mutuo.nec liberat̄ itētōe C.ſi cer.pe.cū te eo ꝙ a mltis. nec alio caſu fortuito.vt.C.ſi certū pe.l.incēdiū.inſti. qui.mo.re contra.obliga.§.item.Secus ē ſi data ſit pecunia in ſacculo conſignato. vt.ff.ſi cer.pe.ꝙ ſi ab initio. Alio mō contrahitur obligatio mutui non tm̄ rei traditione ſed etiam ſtipulatione. vt ſi pař añ vel parū poſt pecunie numeratione credi/tor ſtipulet̄ illā pecuniā ſibi reddi.al'ſtipulatio nō valeret.ff.de ver.ob.l.i.Et tūc mutuū dicit̄ naturale ꝑpter numeratione in qua operat̄ natura:⁊ ꝑpter ſtipulationē q̄ eſt de iure ciuili.inſti.de acc.§.de pecunia aūt.Etſi ſtipulet̄ ſibi plus reddi q̄ȝ tradidit ꝯ naturā mutui faceret ⁊ ꝯ equitatem iuris nālis.vt patȝ ex iā dictis:⁊ patebit plenius ex his que dicet̄ in ti.ſe.de vſuris Ex p̄dictis pȝ nā ꝯtus mutui ad qō etiā valēt ea q̄ dicit̄ ti.ſe.ar.3.in fi.ſolutōis q̄/ſtionis p̄me.de d̄ria inter mutuū ⁊ ꝯmodatū.⁊ ea q̄ dicūt̄ in.4.ar.ca.io. de d̄ria int̄ mutuū ⁊ locatū. Cui aūt actio ex mutuo det̄ ⁊ ꝯ quē:⁊ qualis actio ē:ad pn̄s iuris peritis relinquat̄ grā breuitatis:ꝑcipue cū talis ꝯſideratio ſit forma iudicial'n̄ p̄ñiat̄

De vſura titulus.iiᵘˢ.

DEinde ꝯſiderādū ē de vſura q̄ ꝯmittit̄ in ꝯtractu mutui.⁊ pᵒ quid ſit vſura ⁊ vn̄ dicat̄. 2ᵒ quot ⁊ q̄ ſint ſpēs ⁊ modi eius 3ᵒ vtrū vſurā accipe corporalē ſit peccatū. 4ᵒ vtrū liceat in aliquo caſu recipe aliqd vltra ſortē. 5ᵒ de qbuſdā caſibᵘˢ dubitabilibᵘˢ vtrū ibi ſit vſura. 6ᵒ de penis vſurariorū qbᵘˢ ſm ius poſitiuū puniunt̄ ⁊ ad reſtitutionē ꝯpellūt̄. 7ᵒ de reſtitutōe vſuraꝝ 8ᵒ de forma inſtrumēti obligatōis vſurarij vel etiā raptoris ad reſtituendū male ablata. Circa p̄mū ſciendū ꝙ diuerſi diuerſimode deſcribūt vſurā.ſ; hoſti.in ſūma ſua videt̄ deſcribere ipaȝ ꝯpletiᵘˢ dicēs.ꝙ vſura ē quodcūq; ſolutioni rei mutuate accedit ipſius rei vſus grā:pactione inf̄poſita vel hac intētione habita in ꝯtractu: vl' ex actione habita poſt ꝯtractū. Quodcunq; ideo dicitur.q2 qcqd ſit illud ⁊ quodcūq; nomē ei imponat̄:ſiue illud ꝯſiſtat i dando ſiue faciēdo:vſura ē ex quo vltra ſortē exigitur.vt.14.q.3.vſura. ⁊.c.pleriq;. Rei mutuate ideo dicit̄. q2 vſura hȝ locuȝ in ꝯtractu mutui ſm gof.⁊ ray.⁊ quaſi oēs. Et adde ſm hoſti.regulariter. q2 in qbuſdā caſibᵘˢ ⁊ in ꝯtractibᵘˢ bone fidei vel legatis ⁊ fideicōmiſſis ex mora vel quaſi mora auctoritate legis vſure dat̄.lȝ ibi nullū mutuū ſit cōtractū.vbi grā vt referā vnū ex multis.ſi quis legauit mihi rē aliquaȝ vt ea vendita vterer pecunia: ⁊ heres i tradendo mihi eā adhibuit morā: mihi tenetur ad vſurā.ſed ſi mihi legauit eā vt vterer ipa non capiam vſurā ſine verecundia vt.ff.e.in fideicōmiſſi.§.vlti.in fine.hec tm̄ ſm ius canonicū ⁊ diuinū non ꝓcedūt.vt etiā dicūt gof.⁊ hoſti.niſi vſura pro intereſſe petatur. ꝙ ergo ſcribit ray.vſurā non ꝯmitti niſi tm̄ in his rebus in quibus cōſiſtit mutuum.intelligit hoſti.quo ad contractum.quia in alio contractu non dicit̄ regulariter vſura cōmitti. vt dictum eſt. ſ; aliud eſt quantum ad vſus naturam ſi quid tibi mutuem ⁊ tu ꝑ hoc mutuo mihi promittas veſtem vel equum vel prediuȝ vel aliquid aliud quod non conſiſtat in pondere numero vel menſura. vt.14.q.3. pleriq;.⁊.c.vſura. Ipſius rei vſus gratia dicitur ideo quia ſi non gratia vſus.i.cōſumptiōis ſed loco pene apponeretur ſine fraude:ſecus eſſet.vt patet ex.x̄.de arbi.dilecti.⁊.12.q.2.fraternitas.Eſt autem differētia inter vſuram ⁊ penam. quia vſura datur ratione certi ſpacij temporis vt mēſis aut anni.vt.C.e.in auc.ad hec.⁊ etiaȝ datur vt ſors non ſoluatur ſed potius ſortis ſolutio differatur.ex.x̄.e.cōſuluit. Pena vo datur non ſm ſpaciuȝ alicuius temporis ſed ſm ꝙ partes inter ſe conueniunt.ex.x̄. de penis. conſtitutus. Datur etiam quia non fit quod conuenitur.vel quia non ſoluit̄ quod debet̄.ex.x̄. de arbi.dilecti. Pactione inf̄poſita idō addit̄. q2 ſi nullo pacto ab initio interueniēte:nec habita ex poſtfcō exactione:debitor aliquid gratis offerret:

ſine aliquo peccato recipi poſſet dūmō ab
initio intētione mala caruiſſet.nullam.n.
maculā oblatio ſuſcipiēti ingerit:q̄ nō exi/
gētis pactione pceſſit.i.q.z.ſicut epm.i fi.
Utrū aūt is qui ſola ſpe cōmittit vſurā te/
neat ad reſtituēdū ea q̄ vltra ſortē acce/
pit.dicet infra de reſtitutōe vſuraꝝ.q.qd
de eo qui ſola ſpe. Dicit aūt vſura ab vſu
rei.qꝛ dat ob vſū rei.i.pecunie. vñ dicitur
vſura quaſi viſus rei.vl'vſura.i.vſus eris
.i.pecunie.vel quaſi ex eris vſu pcedēs.⁊
hec expoſitio in idē redit cū priori. Noīe
aūt pecunie cōtinetur qcqd hoīes hñt i bo
nis.i.q.3.totum.

Sequit vidē de z°. .quot ⁊ q̄ ſint
ſpēs ſiue modi vſure.Circa quod
ſciendū q̄ ſunt due.vna ē ſpūalis
⁊ equa.de qua Math.25. Nōne opoꝛte/
bat te pecuniā dare nūmularijs: ⁊ ego ve
niēs cū vſuris exegiſſem eaꝫ. ⁊ ſumit hec
vſura metaphoꝛice p ſupercreſcētia bono
rū ſpūaliū quā exigit de⁹a nobis volēs q̄
pꝛoficiam⁹ ſemp in bonis ab eo acceptis.
qđ ē vtilitas noſtra nō ſua. vñ hanc debe
m⁹ exercere di.46. ſicut nō ſuo. Et aug.
Miſer homo cur feneraris homini.fene/
rare deo ⁊ centuplū accipies ⁊ vitā eťnaꝫ
poſſidebis.Et pu̾er.19.Feneraf deo q mi/
ſeref paupi. Alia vſura ē coꝛpoꝛalis ⁊
iniqua de qua agitur hic.⁊ hoc dicit ꝓpꝛo
hū fenus.q hanc ſecūdā exercet ipo iure
ē infamis etiā ſm leges.3.q.7.§. tria. ſm
vō canones in vtraq; peccatū moꝛtale cō
mittit ⁊ infamia irrogat.6.q.i. infames.

Itē vſuraꝝ alia ē vſura directe.alia in
directe.Directe dupl'r.ſine pacto ⁊ cū pa
cto.Sine pacto dupl'r. vno mō cū inſinu
atione.vt cū dicit vſurari⁹.nō facio pactū
ſ mihi dabis ad libitū tuū:qui niſi lucruꝫ
inde ſperaret pecuniā non mutuaret.Alio
mō qñ ſimpl'r mutuat nihil dicēdo:pꝛnci
pal'r tñ mutuat vt aliqđ lucrū inde pcipi
at.vſura enī cōmittit ſola volūtate ſm il
lud Luce.6.Mutuū date nihil inde ſperā
tes.⁊ tūc vſura ē periculoſioꝛ.quia in foꝛo
cāꝝ repeti nō pōt. Itē cū pacto cōmittit
tripl'r.pmo qñ capitale ⁊ lucrū ponitur in
certitudine.vt cū dicit.mutuo.zo.ſol'.pꝛo
.25.Secūdo qñ capitale ponit in certitu/
dine ⁊ lucrū in foꝛtuna. vt cū dicit. mu/
tuo tibi.io.⁊ ſi lucratus fueris mihi tantū
de lucro vel ad volūtatē tuā dabis. ſi vō
nihil lucratus fueris nihil dabis. ſ qcqd
de lucro fuerit mihi reddes penitus capita
le. Tertio qñ lucrū ponit in certitudine
⁊ capitale in foꝛtuna vt faciūt qui mutu
ant ad foꝛtunā maris.vt ſi nauis pdidit
ſibi reddere nō tenet etiā capitale:de quo
vſure modo.ex e. naviganti. Indirecte
aūt fit vſura qñ fit in fraudē pcepti mutā
do cōtractum.vt ſi dicat.non mutuo tibi
pecuniā ſed vendo. mutat enim cōtractū
mutui in cōtractū ficte venditionis ⁊ intē
dit hincinde lucrari.Idē eſt ſi is qui i vē
dēdo omni die merces ſuas ꝓpter dilatio
nē ſolutōis cari⁹ vendat eas.niſi viſimil'r
dubitet utrū plus vel min⁹ in ſolutōis ter
mino ſint valiture.vt dicet infra.Sunt ⁊
alie ſpēs vſure ſm leges quas omitto grā
bꝛeuitatis.oēs.n.ſunt ꝓhibite.⁊ leges per
mittentes eas ſunt abꝛogate vt dicetur i
ar.ſe.⁊ iō eas hic ponere eēt modicū utile

Sequitur videre de tertio.ſ. vtrū ac
cipe vſurā coꝛpoꝛalē ſit peccatū.
Ad cuius euidētiā ꝯſideranduꝫ
q̄ actus humani ex electione pcedētes q
dā ſunt de ſe boni;pñt tñ male fieri. vt da/
re elemoſynā ē de ſe actus virtutis. pōt tñ
male fieri vt ſi fiat ꝓpter vanā gloꝛiā.qdā
aūt ſunt ō ſe ⁊ ſm ſe boni.⁊ ideo non pñt
male fieri.ut deū vel ꝓximū diligē ex cha
ritate.quidā ſunt de ſe mali: qui tñ cū debi
tis circūſtātijs pñt bñ fieri.vt homicidiuꝫ
lꝫ de ſe ſit malū:poteſtati tñ ſeculari zelo iu
ſticie ē licitū ⁊ bonū.quidā ſunt de ſe ⁊ ſm
ſe mali:⁊ ideo nō pñt bñ fieri.vt odire deū
pꝛoximo inuidere. que nullo mō ex nulla
circūſtātia pñt bñ fieri. quidā ſunt indiffe
rētes qui nec boni nec mali ſunt de ſe nec
ſm ſe. vt ambulare vl'loqui. Dicendum
igitur ad.q.ꝓpoſitā q̄ vſura ē qcqd acce
dit in mutuo ſoꝛti pacto vel intētione pn/
cipali.⁊ ſic ē de ſe ⁊ ſm ſe peccatū. ⁊ nullo
mō nullo caſu pōt bñ fieri. Et hoc oñdit
pmo rōne. z°. auctē. Oſtēdit aūt ad pñs
duplici rōe q̄ vſura de ſe ſit mala ⁊ ſm ſe
pmo qꝛ ē cōtractus cupiditatis nō neceſ/
ſitatis.vt aūt vult aug.li.de fide ad petrū.
venenū charitatis ē cupiditas.Etſi dica/
tur q̄ neceſſe ē eē aliquos ſic pſtantes. di
co q̄ neceſſitas ⁊ vtilitas non ē attēdēda
in republica quando ē cum damnō ⁊ in/
equalitate.in vſura aūt vt patebit ē dāno
ſa vtilitas ⁊ pernicioſa inequalitas. Se/
cundo quia ē contra rationē ⁊ oꝛdinem
charitatis ſm quam debet homo ꝓximo
indigenti ſubuenire.⁊ quāto magis indi
get tanto magis tenet.⁊ ſic magis peccat

ſi vult ei vendere quod tenetur ei dare. ⁊
ſic neceſſitas proximi quã quidã aduer-
tentes lʒ inaduertenter in fenoris excuſa
tionẽ fenus aggrauat ⁊ ꝯdẽnat ſm veri-
tatẽ. vnde. i. Jo. z. dicitur. Qui viderit fra
trẽ ſuũ neceſſitatẽ habere: ⁊ clauſerit viſce
ra ſua ab eo quõ charitas dei manet ĩ illo.
quaſi dicat nullo modo. Ꝙ autem vſura
non tñ de ſe ſed etiam ſm ſe ſit peccatum
oſtenditur triplici rõne. primo per hoc ꝙ
eſt ꝯtra rõnem naturalis ꝓprietatis pecu
nie. ad quod ſequitur vlterius ꝙ ibi ven-
ditur illud quod non eſt. Ad cuius euidẽ
tiã ſciendũ ꝙ ꝗdã res ſunt quaꝝ vſus eſt
ipaꝝ rerum conſumptio ſicut vinũ conſu
mimus vtendo eo ad potuʒ ⁊ ꝯuertendo
ad cibũ. vnde in huiuſmodi non debet cõ
putari vſus rei ſeorſuʒ a re ipa. ſed cuicũqȝ
vſus rei ꝯceditur eo ipo res ipa ꝯceditur
⁊ ideo in talibus per mutuũ trãffertur do-
miniũ. ſi quis ergo vellet ſeorſum vendere
vinum ⁊ ſeorſum vſum vini vẽderet ean-
dem rem bis: ⁊ venderet illud quod non
eſt. vnde manifeſte peccaret per iniuſticiaʒ
Simili ratione ꝯmittit iniuſticiã qui mu
tuat triticũ vel vinum petens ſibi fieri du
as ꝯpẽſationes. vnam quidem reſtitutio
nẽ equalis rei. alteram vero preciuʒ vſus
quod dicitur vſura. Quedã vero res ſũt
quaꝝ vſus nõ eſt ipaꝝ reꝝ ꝯſumptio ſicͬ
vſus domus eſt inhabitatio: non autẽ diſ
ſipatio. ⁊ ideo in talibus põt ꝯcedi vtrũqȝ
ſeorſum: vt cũ quis tradit alteri dominiuʒ
domus reſeruato ſibi vſu eius ad aliqõ
tempus. vel econuerſo concedit vſum do-
mus retento ſibi dominio ipſius. ⁊ ideo li
cite poteſt homo recipere precium pro vſu
domus: ⁊ poteſt petere donum moderatuʒ
vt patet in conductõe ⁊ locatione domus
Pecunia aũt ſm phm. ᶜ. ethi. ⁊. i. poli. prin
cipaliter eſt inuenta ad ꝯmutationes faci
endas. ⁊ ita ꝓprius ⁊ principalis vſus pe
cunie eſt eius ꝯſumptio ſiue diſtractio ſm
ꝙ in ꝯmutationibus expenditur. ⁊ ideo
ſm ſe eſt illicitũ pro vſu pecunie mutuate
preciũ accipe quod dicitur vſura. quia hͦ
eſt vendere idem bis vel vẽdere illud qõ
nõ eſt. per quod inequalitas manifeſte cõ
ſtituit̃ q̃ iuſticie ꝯtrariat̃. vñ phs. i. poli.
dicit ꝙ vſura dicitur a cathos quod eſt
partus. quia contra naturaʒ rei. ſ. pecunie
vult vſurarius ꝙ pecunia pariat. dicit enĩ
in vſura cathaos ſcipm facit vnde ⁊ illud
nomẽ accepit. ſimilia eniʒ parta gñantibꝰ

ipſa ſunt. cathos aũt fit nũmiſma ex num
miſmate: quare ⁊ maxime preter naturã
iſta pecuniaꝝ acqſitio ẽ. hec phs. Et hanc
rõnem ponit tho. zᵃ zᵉ. q. 78. ar. i. c. Secũ
do oſtenditur ꝙ vſura eſt peccatuʒ ſm ſe.
qꝛ eſt contra rõnẽ mutue ſocietatis. quia
cum labore ⁊ periculo ꝓximi ſtat certum
lucrũ vſurarij. hoc autẽ eſt inequalitas.
aut enim pecunia mutuo accepta tranſit ĩ
dñium debitoris ita ꝙ fit ſua. aut nõ tñſit:
ſed eſt ſemp ipſiꝰ creditoris. ſi primo mõ
hoc eſt ĩequalitas magna. ſ. ꝙ aliquis in
re ſui proximi ⁊ que proximo ſuo ſtat ⁊
cadit neceſſario lucrũ requirat: cũ nullum
damnum inde quicqd de re ꝯtingat: ĩcur
rat. Si ſecũdo modo adhuc ẽ inequalitas
maior. ſ. ꝙ res dño ſuo non poſſit perire cũ
ipemet poſſit deficere. hoc enim non patit̃
natura nec conditio portat humana. Pre
terea nullũ fructũ habʒ pecunia ex ſua nã
ſed tñ ex vtentis induſtria quam nõ acce
pit ab illo a quo accepit pecuniã. ergo ille
querit iniuſte fructũ ex ea. Et hãc rõeʒ tan
git ſco. 4. di. iſ. q. z. ar. z. Patet igit̃ ineq̃li
tas ⁊ iniuſticia que maxime ẽ in vſuris.
Tertio qꝛ ẽ ꝯtrectatio rei aliene manẽtis
aliene. ⁊ hoc inuito dño. ⁊ priuat̃ volũtas
abſoluta nõ ꝯparata. debitor enĩ ſimplici
ter nollet dare aliquid vltra ſortẽ. magis
tñ vult aliquid vltra ſortẽ dare ꝙ̃ pecunia
carere. ſicut eniʒ ſciẽter cognoſcere vxorẽ
alienã manẽtẽ alienã eſt malũ in ſe ⁊ ſm
ſe. ſic ex mutuo recipe rẽ alienã manenteʒ
alienam ⁊ eam contrectare vt ſuaʒ ẽ ꝯtra
ius naturale. Et hec tertia ratio eſt alexã.
de an. ȝ. t. 4. c. de ꝓcepto mutui. ar. ȝ. c. 4ᵐ.
⁊. c. ⁊ ric. 4. di. iſ. q. ſ. ar. 6. c. qui volunt ꝙ
illud quod accipitur vltra ſortem ex vi
mutui nõ trãſit ĩ dñiuʒ creditoris recipiẽ
tis. q̃ rõ nihil valet ſm illos qui dicũt ꝙ
trãſit. Predicte etiã opi. fuerũt bon. 4. di.
iſ. parte. z. q. z. ar. i. c. ⁊ ſcotus vbi ſ̈. ar. ȝ. ⁊
hu. ⁊ ray. in ti. de decimis. Cõtrarie vͦo opi
nionis fuerũt gof. ti. de decimis. ⁊ her. c. ex
de deci. ex trãſmiſſa. lʒ hoc nõ dicat̃ expſſe
glo. i 4. q. 4. ſi qs. Ꝙ etiã vſurã accipe ſit
ſm ſe malũ oſtẽdit̃ multiplici auctͤe ſacre
ſcripture. dr̃. n. ezech. i8. Si genuerit qs
filiũ latronẽ effũdẽtẽ ſãguinẽ ⁊ vxorẽ pxi
mi pollnẽtẽ: pignꝰ ñ reddẽtẽ: ad idola leuã
tẽ oculos ſuos: ad vſuras dãtẽ ⁊ amplius
accipientem: nunquid viuet qui vniuerſa
deteſtanda hec fecerit. Ubi conſiderãduʒ
ẽ ꝙ oĩa ibi poſita cũ vſura ſũt de ſe ⁊ ſʒ ſe

ſe mala ⁊ peccata mortalia. ergo ſimiliter ⁊
vſura. Itē ps. Do. quis habi. in ta. t. ⁊c.
poſtea ſubdit. Qui pecuniam nō dedit ad
vſurā. quaſi dicat. ſi dederit ad vſurā nō
habitabit in tabernaculo dñi. ſꝫ nullus ex
cludiť a tabernaculo dñi niſi ꝓ peccato
mortali. ergo ⁊c. Itē ps. Nō defecit de pla
teis eius vſura ⁊ dolus. et iteꝝ. Ex vſuris
⁊ iniquitate redimet animas eoꝝ. Dolus
autē ⁊ iniquitas ſunt mala ſꝫm ſe. ergo ⁊
vſura que cum eis ponitur. Itē cū vſura-
rius aliena appetat ⁊ ꝯtrectet facit contra
duo precepta. ſ. ꝯtra illud. Non furtū faci
es. ⁊ ꝯtra illud. Nō cōcupiſces rē ꝓximi
tui. Per que oīa patet ꝙ vſura eſt ſꝫm ſe
mala ⁊ peccatū mortale. Ulterius crimē
vſure eſt ꝓhibitū omni iure. ſ. diuino ⁊ na
turali canonico ⁊ ciuili. De iure diuino
patet ex ſupradictis ⁊ exo. 22. Si pecuniā
ꝯmodaueris populo meo paupi qui habi
tat tecū nō vrgebis eū quaſi exactor nec
vſuris opprimes eū. Et etiā i multis aliꝭ
locis veteris teſtamēti. Et Luce. 6. Mutu-
um date nihil inde ſperantes. vbi non tm̄
actus ſed etiā ſpes accipiendi a proximo
vltra ſortē ꝓhibetur. Et breuiter quotiēs
in ſacra ſcriptura dilectio proximi pcipiť
ꝓhibetur. Et ſic etiā eā vtriuſqꝫ teſtamēti
pagina deteſtať ex. c. ſuper eo. Eſt etiā ꝓ-
hibita iure canonico. di. 47. qm̄ multi. vñ
⁊ ipm̄ ius canonicū vſuras reſtitui cogit.
vt infra patebit. quinimo etiā ſꝫm ipm̄ ſi
quis pertinaciter aſſerat vſuras exercere
nō eſſe peccatū: ē vt hereticus puniēdus:
⁊ procedi debet ꝯtra diffamatos vel ſuſpe
ctos de huiuſmodi errore. ſicut cōtra diffa
matos de hereſi vel ſuſpectos. li. 7. de vſur.
ex graui. Eſt etiā ꝓhibita iure ciuili: quod
oſtēditur dupl̄r in glo. 14. q. 4. quid dicā
Primo p hoc ꝙ imperator iuſtinianus
dicit ſe amplecti q̄tuor concilia generalia
adeo vt pro ea ſuis legibꝰ derogetur. ſ. ny-
cenū conſtātinopolitanū ephesinū ⁊ calce
don. in auc. de ecc. ti. coll. 9. circa pn̄m. In
cōcilio aūt nyceno ꝓhibenť vſure di. 47.
qm̄ multi. Et hec prima rō tangiť etiā ex
de vſu. q2 in omnibus. in glo. i. Secūdo p
hoc ꝙ dicit imperator ꝙ ſacre leges non
dedignanť ſacros canones imitari ſpālit
in matrimoniꝭ ⁊ vſuris in auc. vt clerici
apud proprios epōs conue. ad fi. coll. 6.
z. q. 3. §. hinc colligitur. ⁊ de no. ope. nun.
intelleximus. Si ergo vſure ꝓhibenť ſꝫm
ſacros canones. ergo etiā ſꝫm leges. Nec
obſtat ꝙ ille canon. ſ. qm̄ multi. loquiť tm̄
de clericis. q2 auctoritas ibi poſita que eſt
Qui pecuniā ſuā nō dedit ad vſurā. cleri-
cis ⁊ laycis ē cōmunis. Non obſtat etiā
ꝙ ſꝫm leges. C. ⁊. ff. c. poſſunt peti vſure. q2
lex ſupra allegata que eſt in auc. eſt poſte
rior illis. vñ oēs leges vſuras pmittentes
ſunt abrogate. Sciendū tm̄ ꝙ iuſtinianus
prius pmiſit vſuras leuiſſimas nō quaſi
eſtimans eas eē licitas ſꝫ ad maius malū
vitandū. nam hoīes imperij ſui vidit eſſe
pronos ad dandū vſurā. ⁊ ideo ꝯpatina
pmiſſione pmiſit minus malū vt nō fieret
peius. Ille tamē leges q̄ pmittunt vſuras
exigi rōne intereſſe vel rōe more ſunt bo
ne ⁊ approbāde ſi intelligāť ſane ſꝫm ray.
Conſtat igitur ex predictis crimen vſure
eſſe deteſtabile. ſꝫm omnē rōnē ⁊ legē. Ag-
grauāt aūt multa crimē vſuraꝝ: que tm̄ p
termitto grā breuitatis: de quibꝰ in ſūma
de vitiꝭ ſufficienter poteris inuenire. Sic
ergo conſtat ꝙ vſura nō tm̄ ē peccatū q2
a deo ꝓhibitū ſicut fuit laborare i ſabba-
to apud iudeos: vel in dñica apud xp̄ia-
nos. imo vſura ē prohibita q2 ē peccatū
⁊ ſꝫm ſe ē malū ⁊ ꝯtra dictamē iuris natu
ralis ita ꝙ nullo modo ⁊ nullo caſu poteſt
bñ fieri: ⁊ in ea nō pōt diſpēſari. vnde etiā
nō debet fieri pro redimēdis captiuis. ex.
c. ſuper eo. Non enim debet impietas pter
tu pietatis ꝯmitti. i. q. i. non eſt putanda.
Ad hoc aūt vt ſciatur melius natura mu
tui in cuius ꝯtractu tm̄ regulariter vſura
cōmittiť vt dictū ē ſupra. notanda eſt dif
ferentia mutui cōmodati ⁊ locati. Scien
dū igiť ꝙ ſicut habetur ex glo. 14. q. 3. in
pn̄. ſuper vbo illo mutuū. vt etiā dictū ē ſ
in pcedēti ti. cōſiſtit in his rebus que dāť
ad pondus numeꝝ ⁊ menſurā. ⁊ ille res
que danť ſic ꝙ in dñium accipientiū trāſ
feruntť: ⁊ nō eedē ſed alie eiuſdē q̄litatis
⁊ generis reddūtur. vnde dicitur mutuū
q2 de meo fit tuū. Cōmodatū vō ē qđ ali-
cui tradiť nō vt ſit ſuū ſꝫ vt vtať eo: ⁊ ab
eo idē reſtituať. cōmodare enī ē ad vſum
tradere. in hoc aūt ꝯueniunt ꝙ vtraqꝫ de
natura ſua volūt eē gratuita. vnde q̄cq̄d
in mutuo plus exigitur eſt vſura. ⁊ in hoc
ſolo caſu cōmittiť vſura. ſ. regulariter vt
dictū ē. In cōmodato vō ſi quid exigať:
ſtatim cōmodatū eē deſinit ⁊ in aliā ſpēm
ꝯtractus tranſit. q2 aut aliquid exigiť ꝓ
re ipa ꝯmodata. aut pro vſu eius. ſi ꝓ ipa
re aut pecunia: ⁊ tūc eſt uēditio ⁊ emptio

aut res alia.⁊ tūc ē ꝑmutatio. Silr̄ ſi pro
vſu rei aut pecunia.⁊ ſic ē locatio ⁊ cōdu
ctio.aut res alia.⁊ ſic ē cōtract⁹ inoiatus
q: do vt des vel facies. Omnes iſti ꝯtc̄⁹
ſunt liciti ip̄is laycis. De dr̄ia v̄o mutui
⁊ locatōis vide infra ti.ſe.cañ.io. Sꝫ ꝯ
hoc obijciunt̄ plura. dicit enim Ambro.
vt habetur.i4.q.4. Ab illo exige vſuras
cui merito nocere deſideras. cui iure infe-
rūtur arma ſibi legitime inferūtur vſure.
Ex his videtur ꝙ vſure poſſint exigi ab
aliquib⁹. Et idē videtur ꝑ illud deut.23.
Non feneraberis ꝓximo tuo ſ alieno.
Preterea fenerari ꝑmittit̄ ꝑ lege ſeruata
in p̄miū deut.i5. Feneraberis gentib⁹ mul
tis:⁊ ip̄e a nullo fenus accipies.ergo non
ē peccatū. Preterea p̄termittere ꝯſilia nō
obligat ad peccatū.ſ Luce.6.dicit̄. Mutu
um date nihil inde ſperātes.ponit̄ int̄ alia
ꝯſilia.al'ſi eēt preceptū quilꝫ peccaret qui
nō mutuaret.qꝺ nō credit̄.ergo qui ꝯtra
facit nō peccat.⁊ ſic vſura videt̄ eē licita.
Preterea argētū in vas formatū ⁊ argē
tū monetatū nō differūt ſpecie.ſ licet acci-
pere aliquid vltra ſortē pro vaſe argenteo
ergo ⁊ ꝓ moneta. Preterea q accipit mu
tuū pōt ſcit ⁊ vult vſurario dare rē ſuam.
dicit enim: do tibi p̄ter ſortē pecuniaꝫ iſtā.
ponat̄ ergo ꝙ det pecuniā ſibi:pecunia illa
fit ⁊ ē ipſi⁹ vſurarij. ergo vſurarius non
facit rē alienā manētē alienā inuito dño
tanꝗ̄ ſuā.⁊ ē ꝯtra illud qꝺ ſupponit̄ ſupra
in vltima rōne poſita in ſolutōe q̄ſtionis.
Preterea pecuniā recip̄e pro eo qꝺ nō te-
net̄ quis facere nō videt̄ eē peccatū ſm ſe
ſ nō in omni caſu tenet̄ homo habēs pe-
cuniā pecuniā mutuare.ergo ⁊c̄. Preterea
cuilibet licet in ꝯtractib⁹ ſeruare ſe idēneꝫ
ſicut vēdens pōt vēdere ꝓpter vitationē
dāni precio maiori: maxime qñ inducit̄
ab emēte.ergo ſimiliter ſi ille qui mutuat
inducat̄ ab eo cui mutuat:licet ſibi ſe ſer-
uare indēnē. Preterea ſi vſurarius ē fur
⁊ raptor:quare iudex ſecularis vſurarios
viuere ſuſtinꝫ:cū alios fures ⁊ latrones ad
mortē ꝯdēnet. Ad primū hoꝝ dicēdū
ꝙ de illo verbo Ambro.ſunt diuerſe opi-
niones ⁊ varie expoſitiones.quarꝫ due
ſufficiāt ad pñs grā breuitatis que videt̄
eē rōnabiliores ⁊ ꝯmuniores. Una eſt ꝙ
debet intelligi ⁊ exponi de paganis ⁊ hoſti
bus reipu.ſicut littera ſonat plane. talib⁹
enim ea que male detinent modis omnib⁹
quib⁹ poſſumus aperte ⁊ inſidioſe tanꝗ̄
ab indignis debemus auferre. ſecus eſt de
iudeis qui ſūt noſtri ſerui ⁊ ſeruire nobis
pati .23.q.8.diſpar.⁊ ea.q.7.c.i.⁊.2. Alia
opio que ē ꝯmunior ſm Ray.ē ꝙ a nullo
hoie xp̄iano pagano vel alio licet vſuraꝫ
exigere.Et ſm hoc illud verbū intelligi dꝫ
hyronice ⁊ negatiue ſic. ab illo vſurā exi-
ge tu quicūq̄ es cui merito deſideras no-
cere.ſ nulli merito nocere debes deſiderare
ergo a nullo debes vſurā exigere. Et hec
duplex ratio habet̄.i4.q.8. cū homo ab
hoie. in glo. Ad 2ᵐ dicēdū ꝙ ꝓ caſu
iſto quo filij iſrael iniuſte ab alijs patiebā
tur ⁊ bona eoꝝ detinebant̄;licuiſſet eis ꝑ
vſuras bona ſua recuꝑare.ſicut dicitur ꝺ
clerico qui prebēdā ſuā occupatā violent̄
pōt in pignus recip̄e,nec tenet̄ illud quod
inde recipit in ſortē ꝯputare.e x̄ de vſuris.
plures clericoꝝ.in fi. Uel iudeis ꝓhibituꝫ
fuit vſurā recip̄e a fratrib⁹ ſuis.ſ.iudeis ꝑ
quod dat̄ intelligi ꝙ vſurā accip̄e a quo
cunq̄ hoie ē ſimplr̄ ꝓhibitū. q: quilibet
homo debet haberi quaſi ꝓxim⁹ ⁊ frater.
potiſſime in ſtatu euāgelij ad quē omnes
vocant̄.vñ in p̄s. Qui pe.ſuā nō dedit ad
vſu.Et Ezech.i8. Qui vſurā nō accepit.ꝙ
aūt ab extraneis vſurā accipent:non fuit
eis ꝯceſſū quaſi licitū:ſ ꝑmiſſuꝫ ad mai⁹
malū vitandū.ſ.ne a iudeis deū colētibus
vſurā acciperēt ꝓpter auariciaꝫ cui dediti
erant.vt habet̄ Iſa.56. Dicit̄ aūt ꝙ i v̄a
littera nō fuit illa additio ſ alieno.ſ fuit ꝑ
iudeos appoſita in ſui excuſationē talem
qualē. Ex hoc habemus ſm Alex.de an.
.3.t.4.c.de p̄cepto mutui.ar.i.c.p̄mū argu
mētū ꝙ ſi nō poſſum⁹ obtinere ab vſura-
rijs ꝙ totū reddāt debemus facere ſi poſſu
mus ꝙ saltē partē reddant. Tertio pōt
dici ſm aliquos ꝙ illa acceptio vſure a
gentibus inter quos habitant iudei poti⁹
erat ſue rei recuꝑatio ꝗ̄ vſura. q: tota illa
terra fuit iudeis a dño data.⁊ iniuſte poſſi
debat̄ ab illis. Ad tertiū dicēdū ꝙ ibi
fenus ſumit̄ large ꝓ omni mutuo ſm illꝺ
Eccle.i9. Fenerare ꝓximo tuo in tp̄e ne-
ceſſitatis. Iudeis ergo promittit̄ in p̄miū
abundantia diuitiaꝝ ad qꝺ ſolet vel pōt
feneratio ſequi.vñ ponit̄ ibi cōſequēs pro
añcedēte.q.d.tantā abūdātiā habebis ꝙ
poſis multis fenerare ſi volueris:⁊ a nul
lo mutuari indigebis. Ad quartū dicē
dū ꝙ p̄ſtare in certis caſibus nō tm̄ ē ꝯſi
liū ſ etiā p̄ceptū. ⁊ iō nihil ē vltra ſortem
exigēdū.ſi aūt nō ſunt tales caſus ñ tenet̄

homo p̄ſtare. ſi aūt p̄ſtet tenet᷑ vltra ſoꝛtē
nihil recip̄e pacto vel pꝛincipali intētione
p̄eunte. Sic ergo dare mutuū nō tenet᷑ hō
ſemp̄. ⁊ ſm̄ hoc ponit᷑ inter ꝯſilia. ẜ ꝙ hō
ex mutuo lucrū nō querat hoc cadit ſub
p̄cepto. Ad 5ᵐ dicēdū ꝙ vſus p̄ncipalis
vaſoꝝ argēteoꝝ nō ē ip̄a eoꝝ ꝯſumptio.
⁊ iō vſus eoꝝ pōt vendi ſeruato rei dn̄io.
vſus aūt p̄ncipalis monete ē diſtractio pe
cunie in ꝯmutatione. vn̄ nō licet eius vſū
vēdere cū hoc ꝙ aliq̄s velit eiꝰ reſtitutōez
qđ mutuauit. Sciēdū tn̄ ꝙ ſecūdariꝰ vſus
vaſis argētei pōt eē ꝯmutatio. ⁊ talē eius
vſū vēdere nō licet. Et ſilr̄ pōt eē aliquis
vſus ſecūdariꝰ pecunie argētee. vt ſi quis
pecuniā ſignatā ad oſtandū ſe diuitē vel
pignoꝛādū concederet. ⁊ talis vſus licite
poſſet vēdi. vt etiā habebit᷑ infra ti. ſe. can̄.
.9. Ad ſextū dicēdū ſm̄ Alex. de an. 3.
t. 4. c. de p̄cepto mutui. ar. 4. ꝙ argumētū
nō valet. ille pōt ſcit ⁊ vult trāſferre rē ſuā
i dn̄iuꝫ alteriꝰ. dicit. n. ei do tibi pecuniā iſtā
ergo trāſfert. lꝫ. n. poſſet trāſferre nō tn̄ ſic
pōt trāſferre. q2 hiꝰ ꝯtractꝰ ē omni iure ꝓ
hibitꝰ. iō nullo mō pōt fieri ipſiꝰ vſurariȷ̄.
lꝫ etiā ꝓferat verbum dandi nō tn̄ dat. de
v̄bis. n. nulla ē queſtio ẜ de intētōe. Inten
tio aūt feneratoꝛis ē ꝙ rē manētē alienā
faciat ſuā. Ad ſeptimū dicēdū ꝙ ille q̄
nō tenet᷑ mutuare recōpenſationē eius qđ
fecit: pōt accip̄e. ẜ amplius nō dꝫ exigere
ſm̄ aūt iuſticie equalitatē ſibi recōpenſat᷑
ſi quantū mutuauit ei tantū reddat᷑. vn̄ ſi
ampliꝰ exigat ꝓ vſu rei que aliū vſū non
hꝫ niſi ꝯſūptionē ſbe: exigit p̄ciū eiꝰ quod
nō ē. ⁊ ita exactio eiꝰ ē iniuſta. Ad octa
uū dicēdum ꝙ ſi ille qui mutuat nō vult
damnificari reſeruet pecuniā ſibi neceſſa
riā. q2 nullus eū neceſſitat ad mutuandū
ẜ ſi ip̄e mutuat neceſſitat᷑ ex lege vt non
vitiet mutuū. ſ. accipiēdo aliq̄d vltra ſoꝛtē

Ad illud qđ poſtea querit᷑ dicendū ꝙ
iudex ſecularis rēpu. gerit quātū ad tpa-
lia. ⁊ iō lꝫ vſurariꝰ ſit fur tn̄ q2 ē fur dome
ſticus nec p̄ violētiā furat᷑: ⁊ ex furto eius
etiā utilitas aliqua reipu. quātū ad tpalia
ꝓuenit: vſurarios viuere p̄mittit. ſecus ē
de aliȷ̄s furibꝰ ⁊ raptoꝛibꝰ. Utrū q̄s poſſit
ꝓ pecunia mutuata aliqđ ꝯmodū expetē.
R̷. ꝙ nō. vn̄ Ezech. 18. Qui ad vſurā nō
ꝯmodat ⁊ ampliꝰ nō accipit vita viuet. Et
Luce. 6. Mutuū date ⁊c̄. Hec etiā ꝓbant
Aug. Hiero. ⁊ Ambꝛo. 14. q. 3. c. 1. 2. ⁊. 3. ⁊
ē expꝛeſſum ex. e. ꝯſuluit. ſm̄. n. p̄bm. 5. ethi.
omne illud ꝓ pecunia habet᷑ cuius p̄cium
pōt pecunia mēſurari. ⁊ iō ſicut ſi quis ꝓ
pecunia mutuata vel quacūq; re alia que
ꝯſumit᷑ ex eius vſu pecuniā expetit vel ex
petere intēdit ꝯ̄ iuſticiā vſurā cōmittit vt
ſupꝛadictū ē. ita etiam ſi expetit vel ſperat
quācūq; rē aliā cuius p̄ciū mēſurari pōt
pecunia. Recōpenſationē v̄o eoꝝ que nō
mēſurant᷑ pecunia exigere ꝓ mutuo licet.
vt beniuolētiā ⁊ amoꝛē eiꝰ cui mutuauit:
vel aliquid hmꝰ. Sꝫ obȷ̄. q2 pꝛo pecunia
pōt homo pignꝰ accip̄e vt domū vl' agrū:
cꝰ vſus p̄cio vēdi poſſet ergo ⁊c̄. R̷. ꝙ tūc
mutuans vſū illiꝰ pignoꝛis in ſoꝛtē ꝯputa
re tenet᷑. ex. e. c. 2. al' vſurā ꝯmittit niſi foꝛ
te eēt talis res cuiꝰ vſus inter amicos ſine
p̄cio ꝯcedi ſolet. vt pꝫ de libꝛo ꝯmodato
ſm̄ Tho. 2ᵃ 2ᵉ. q. 78. ar. 2. c. ſextū. De hoc
infra ti. de pigno. ar. 6. q. quid ſi q̄s equū

Utrū liceat pecuniā mutuo accip̄e ſub
vſura. R̷. ꝙ nullo mō licet iducere ad pec
candū. licet tn̄ vti peccato alteriꝰ ad bonū
ſuū. nā ⁊ deꝰ vtit᷑ oībꝰ peccatis ad aliquod
bonū. q2 ex eis elicit aliqđ bonū. vt dicit
Aug. in ench. Ita etiā i ꝓpoſito nullo mō
licet inducere aliquē vt mutuet ad vſurā:
licet tn̄ ab eo qui paratus ē hoc facere ⁊
vſuras exercet: accip̄e mutuū ad vſuram
ꝓpter aliqđ bonū qđ ē ſubuētio neceſſita
tis ſue vel alteriꝰ. Hec Tho. 2ᵃ 2ᵉ. q. 78. ar.
4. c. Nec intelligit᷑ ſm̄ Ric. 4. di. 15. q. 5. ar.
5. c. vltimū. hic neceſſitas illa que ē extre-
ma. ẜ qn̄ homo dānificaret᷑ notabilr̄ vel
notabilē penuriā pateret᷑ ſi nō accipet ad
vſurā. Et ſm̄ monaldū ꝓ quanta neceſſi-
tate liceat hoc facere nō determinat ars ul'
ſcia ſꝫ intētio charitatis.

SEquit᷑ videre de quarto. ſ. vtrū in
aliquo caſu liceat aliq̄d accip̄e vl
tra ſoꝛtē. Circa qđ ſciēdū ꝙ q̄uis
regularit᷑ veꝝ ſit ⁊ firmiſſime tenēdū ꝙ n̄
licet aliquid accip̄e vltra ſoꝛtē: h̄ tn̄ fallit i
aliquibꝰ caſibꝰ. p̄mo qn̄ eccleſia a vaſallo
ſuo feudū qđ ab eadē hꝫ tenet in pignoꝛe
ſic tn̄ vt interim vaſallus de feudo nō te-
neat᷑ ſeruire. ex. e. cōqueſtꝰ. ⁊ ex. de fe. c. 1.
Et ſm̄ Ber. ibidē ſi vaſallus vult eccleſie
ſeruire ꝓpter hoc vt fructꝰ cōputēt᷑ i ſoꝛtē
nō debet admitti. quod dicūt quidam vt
Ray. Rođ. ⁊ Ber. in. c. ꝯqueſtꝰ eē ſpāle in
feudo eccliaſtico. ⁊ ē veꝝ ꝙ de feudo lay-
co nō inuenit᷑ exp̄ſſū. Arguit aūt ꝯ̄ eos
Hoſti. ſic. aut ē licitū aut illicitū. ſi licitum
ergo ⁊ in layco q2 eadē ratio. ergo ⁊ ideꝫ

ius.ex.de ꝯſti.tranſlato. Si illicitū multo minus dꝫ cōcedi clerico q̃ꝫ layco.ex.e.c.i.⁊.2.multo fortiꝰ ergo hoc locū habet in ſeculari feudo. Preterea ex tenore dicti capituli primi de feudis apparet ꝙ nō eſt priuilegiū ẜ ad ꝯſultationē factā rn̄det̃ de iure. Preterea ſi vſura ſit ibi quō papa ꝓuilegiabit aliquē con̄ ꝓceptū dei. Rō autē huius ſm eūdē Hoſti.naturalis aſſignari pōt de vtroqꝫ.q2 vaſallus ſm aliquos nō ē dn̄s lꝫ habeat vtilē actionē. vl' ſm alios nō ē maior dn̄s ſiue directe ẜ vtilr̃ tm̄.vn̄ vaſallus ꝓſumit̃ velle dare fructꝰ.q2 ē ad antidota obligatꝰ.ex de teſta.cū in officijs Res etiam in id de facili redit qō ab initio ius ⁊ natura ſibi ꝯceſſit. ex de cen. cū venerabilis.ibi nec intelligat̃ ⁊c̄. Sꝫ dices ꝙ trāſfert̃ aliqñ nō ſemp feudū in vaſallū imo ſepe is qui poſſidet ⁊ aliene recognoſcit illud ab alio ſponte recipit. vel vt a tyrānis defendat̃. ⁊ ſic dicta rō deficere videt̃. R°. ꝙ lꝫ ſic ſepe fiat: tn̄ naturā feudi recipit.ergo ſicut feudū iudicādū ē.ar.ex de ſta.mo.recolentes.§.fi. Quid ergo de vſufructuario ⁊ ꝓprietario obligante. Reſpondet Hoſti. ꝙ idē videt̃ ſi ꝓpe cām habeat liberā a ꝓprietario. al' con̄. Notauit tn̄ Ray.ſub ti.de deci.§.qd ſi miles.ꝙ quidā voluīt ad colonias extēdere h̄ ꝓuilegiū ⁊ male.q2 hoc nō inuenit̃ expꝛſſū.q.d. ꝙ excuſat ab vſura hoc priuilegiū. ẜ in hoc nō bn̄ dixit.vt pꝫ ex ꝓdictis ſm Hoſti.

Quid ergo de emphiteota obligante dn̄o emphiteomata. Rn̄det Hoſti. ꝙ forte eſt idē.q2 eadē eſt rō.Uel dicēdū ꝙ nō ē ſil'e q2 emphiteota non ita gratuite recipit ſicͭ vaſallus cū ꝓ introitu certā pecunie quātitatē donauerit. vel dicēdū ſup hoc papā cōſulēdū.Hec Hoſti. 2° qñ cleric⁹ poſſeſſionē tpalē alicꝰ eccleſie aſſignatā ſibi pro bn̄ficio a layco q tenet eā iniuſte redemit ſibi mutuando. pōt.n.ille clericus vel illa eccleſia eā in pignore recipe. ⁊ ibidē res ⁊ fructus eiꝰ vltra ſortē recipe.ẜ hoc nō fit cauſa lucri ſi clericus redimat de manu layci.q2 ſic forte reuertet̃ ad eccleſiā que al' forte nō poſſet recupari.nec ē vſura. q2 recipit tn̄ ſuū.ex.e.c.i.⁊.c. ꝯqueſtus. Silr̃ laycus redimere poſſꝫ hoc mō poſſeſſionē ſuā de manu detinentis iniuſte. Alienā vo poſſeſſionē ſic nō poſſꝫ redimere.q2 fructꝰ illi nō ſūt ſui.vn̄ ſi eos retineret vſura eēt Idē eēt de clerico qui poſſeſſionē eccleſie que ꝓ bn̄ficio ſibi aſſignata nō eēt taliter in pignꝰ recipet.niſi de licentia eccl'ie hoc faceret.quaſi ꝑcipiēdo eos noīe eccl'ie.hec oia ex.e.c.i.in glo. 3° qñ ſine omni pacto dat̃ gratis oblatū. dūmō intētio non ſit corrupta ex parte creditoris.vt ſi forte credidiſſet pecuniā ꝑncipaliter ꝓpter ſpem lucri.in quo caſu vtrū teneat̃ ad reſtitutionē dicet̃ infra de reſtitutione vſuraꝝ. q.qd de eo qui ſola intētōe. 4° rōne dubij vt ſi quis dat.io.ſol'.circa paſca vt in autumno totidē ſibi grani vini vel olei menſure reddant̃. que lꝫ tpe ꝯtractꝰ valeant plus q̃ꝫ.io.ſol'.tn̄ veriſimiliter dubitat̃ vtrū plus vel minꝰ q̃ꝫ.io.ſol'.ſint ualiture tēpore ſolutōis.ſi vo daret in autūno.io.ſol'. qñ talia ſolēt eē parui ꝓcij vt ad paſca totidē mēſure taliū ſibi redderēt̃.qñ hiꝰ ſm ꝯſuetudinis vſū ſolēt eē cariora eēt vſura. q2 nō veriſimiliter dubitat̃ ẜ ꝓbabiliter credit̃ ꝙ plus valebunt tpe ſolutōis q̃ꝫ valeant tpe ꝯtractꝰ. Rōne etiā dubij excuſat̃ qui pānos vinū granū oleū ⁊ ſimilia vendit ita vt amplius recipiat in certo termino ꝓ eiſdē q̃ꝫ valeant tpe cōtractꝰ.ſi tn̄ tpe contractꝰ nō fuerat ea vēditurus.ex.e. nauigāti.§.i.⁊.2.ſatis tn̄ cōſulte hoīes agerēt ſi a tali cōtractu ceſſarēt cū cogitationes deo nequeant occultari. ex.e. in ciuitate. Si tn̄ ad terminū lōge maiori ꝓcio q̃ꝫ tpe cōtractꝰ valeant vēderet vſura eēt. q2 tūc nō veriſimilr̃ dubitaret̃ vtrū plus vel minꝰ ſint valiture. ẜ ꝓſumit̃ ꝙ longe minꝰ.ex.e.cōſuluit. rōne.n.dubij ſm Alex. lomb. poteſt equitatē iuſticie facere. ⁊ ꝑ ꝯn̄s ab vſura excuſari lꝫ plus recipiat q̃ꝫ det̃ quia rō huius dubij.ſ.de valore rei eſtimat valorē reꝝ ſm naturā eaꝝ que in tali ſpecie pn̄t plus vel minus valere in vno tpe q̃ꝫ i alio.vn̄ cū nō cā tpis ẜ cauſa dubij de valore rei plus accipit̃ ab vſura excuſatur. Sic etiā videtur excuſare rō ꝑiculi ꝑ quā abūdātia pōt recōpēſari. res.n.ex ꝑiculū exn̄tes plus valēt q̃ꝫ res eiuſdē ſpēi in periculo exiſtētes. Et ſic hec recōpenſatio reducit̃ ad naturā rei que ꝓpter ꝑiculū eſtimat̃ plus vel minꝰ valere. Et ſic periculū ⁊ dubium excuſant ab vſura.ſ. qñ inſunt rei de qua fit cōtractꝰ ex natura ſua. Ubi aūt periculū nō ineſt ex natura rei nō excuſat ab vſura.vt patꝫ in mutuo pecunie nautice.de quo ex.e nauiganti.vt dicitur infra ar.5.vbi dicitur ꝙ ſi aliqs alicui nauiganti pecuniā ꝓpter ſpem alicuius lucri ꝯmiſerit vſurā ꝯmittit etiā ſi ꝑiculū ſortis

pꝛopꝛie ſup ſe accepit. Si etiã aliquis mu
tuauit alicui cẽtũ libꝛas vſq ad .5. annos
ita ꝙ ſi infra .10. ãnos alter eoꝝ deceſſerit
qui mutuũ accepit a debito liberatus ſit. ſi
vͦo ambo ſupuixerint dabit qui mutuum
accepit .200. libꝛas ei q mutuũ dedit. tale
picul nõ excuſat. qꝛ ꝯtractũ ad equalita
tẽ iuſticie nõ reducit. talis. n. ſupabũdãtia
nec ex laboꝛe nec ex vſu rei ꝓpꝛie nec per
recõpenſationẽ alteri⁹ rei reducit ad equa
litatẽ. Hec alex. lombar. in quol. q. ꝺ vſu.

Quid ſi credat pecunia pꝛo pecunia. vt
marca argẽti ꝓ alia marca ad terminum
ꝓſoluenda. ⁊ granũ ꝓ grano. vinũ ꝓ vino
ad eãdẽ mẽſurã. R. ſcḋm roꝺ. ſi vͥſimile ſit
ꝙ talia nõ ſint futura ꝓcioſioꝛa tpe ſoluti
onis ꝗ ſint tpe ꝯtract⁹ nõ ẽ vſura. Si vͦo
ſit vͥſimile ꝙ ſint futura ꝓcioſioꝛa tpe ſo-
lutionis diſtingue. qꝛ aut creditoꝛ nõ erat
ſeruaturus illã pecuniã ⁊ tũc ẽ vſura. aut
erat ſeruaturus eã vt ſic ſeruãdo ad tẽp⁹
certũ lucraret cũ ipa. ⁊ tũc iteꝝ diſtigue.
qꝛ aut creditoꝛ aufert debitoꝛi libertatem
interim ſe liberandi ⁊ debitũ ſoluẽdi. ⁊ tũc
ẽ vſura. qꝛ pſumit ꝙ iꝺ credit eã vt debito
rẽ piculo oneret ⁊ ſe exoneret. Aut nõ au-
fert ei ſꝫ ꝯcedit vt pecuniã reddat ſibi qñ-
cũq voluerit infra terminũ. ⁊ tũc meret ſi
faciat hoc ex miſericoꝛdia vt releuet ino-
piã debitoꝛis. ſi aũt hoc faciat intẽtõe coꝛ-
rupta. ſ. vt ſe exoneret piculo eã ſeruandi:
peccat. nõ tñ eſt cogendus ad reſtituendũ
lucrũ. licꝫ hoc eẽt in pñia cõſulẽdũ. vel ꝙ
paupib⁹ daret. Similiter etiã diſtinguen
dũ ⁊ videndũ qñ dat ſpẽs pꝛo ſpecie ad
terminũ vt granũ ꝓ grano vinũ ꝓ vino ⁊
huiuſmõi. ⁊ hec debẽt intelligi ſi ea tẽpoꝛe
cõtractus nõ fuerat vẽditur⁹. ar. e x. c. na-
uigãti. §. 2. Quid de his qui emũt certos
equos ſibi reddẽdos a vẽditoꝛe in certis
nũdinis emũt in ꝗ minoꝛi ꝓcio ꝗ valeãt
tpe ꝯtract⁹. Rͦ ſcḋm roꝺ. ꝙ ẽ vſura niſi vi-
ſilr dubitet equos illos tpe ſolutõis plus
vel min⁹ valituros. vt dictũ ẽ ſupꝛa in qui
buſdam caſib⁹. vel niſi ſciat vel ꝓbabilit
credat ꝙ tantũdẽ plus vel min⁹ ſint vali
turi. Quid ſi petrus ciuis ianue emat a ti
cio turonẽſes recipẽdos in francia in tali
bus nũdinis. R. ſcḋm alex. lomb. vbi ſup.
ꝯtract⁹ videt illicitus ſi min⁹ det emens ꝓ
pter tpis dilationẽ. ⁊ maxime ſi pecunia re
cipiẽda in termino ꝓbabilr credat plus
valitura. tunc. n. videt eẽ mutuũ indirectũ
puta ut ſi qs det min⁹ ꝓbabilr recepturus in
termino plus. ſecus eſt ſi dubiũ eẽt ſicut di
ctũ ẽ in ꝓcedẽti caſu. Similiter ſcḋm Hoſti.
qñ qs emit fruct⁹ alic⁹ agri ad tps: lꝫ fru
ctus quos inde pcipit multo plus valeãt
ꝗ dederit vẽditoꝛi. tñ nõ tenet aliqd reſar
cire rõne dubij ſiue incertitudinis. vt. C.
e. l. ſi ea lege. lꝫ aũt iſte cõtract⁹ nõ ſit vſu-
rari⁹ ex foꝛma ꝯtract⁹: põt tñ fieri i frau
dẽ vſuraꝝ vt ſi ager ſit tantus ⁊ talis ꝙ
vͥſimile ſit ꝙ fruct⁹ inde colligẽdi valeãt
multo plus ꝗ emptoꝛ dederit. puta ẽptoꝛ
dedit .10. libꝛas. ⁊ vͥſimile ẽ ꝙ valebũt .25.
vel .20. maxime ſi talis ẽ pſona q ꝯtract⁹
hi⁹ cõſueuit exercere. In hi⁹. n. ad pſum-
ptiones ẽ recurrẽdũ in foꝛo cãꝝ. In foꝛo
aũt penitẽtiali ſtabit ei⁹ cõfeſſioni. ⁊ multũ
ẽ pſumẽdũ ꝯ talẽ: ⁊ ei in pñia ẽ reſtitutio
i dicẽda ſi vͥſimiliter credebãt lõge plus
valẽ ſi iuſt⁹ emptoꝛ inueniret. ſi aũt ꝓba
biliter dubitat vtrũ ſint plus vel minus
valituri nõ ẽ vſura. ar. in. c. nauiganti.
Sed obſ coñ ſupꝛadicta. qꝛ licet contra-
hẽtib⁹ decipe ſe inuicẽ citra dimidiũ iuſti
ꝓcij. e x. de emp. cũ dilecti. ergo licet alicui
vẽdẽ piper valens .5. lib. pꝛo .7. lib. Rñdẽt
Ber. Inno. ⁊ Hoſti. ſup illud. c i ciuitate.
ꝙ emẽs pꝛo .7. lib. illud qꝺ valet .5. lib. aut
ſciẽter plus dat ꝓpter dilationẽ ſolutiõis
ita ꝙ ipe nõ decipit in iuſto ꝓcio. ⁊ ſic nõ
ẽ vſura qꝛ licet cõtrahẽtib⁹ mutuo ſe deci
pe vſq ad dimidiũ iuſti ꝓcij. ſꝫ ſcḋm hoc ille
q decipit ex malo ſuo lucrũ ꝯſequit: qꝺ nõ
facit ille qui nõ decipit. ꝓ videt ſcḋm hoc
ꝙ mercatoꝛ poſſit vẽdẽ merces ſuas ꝓcio
maioꝛi alicui ſimplici qui neſcit valoꝛem
rei ꝗ alicui ſapiẽti. quod iniquũ videt eẽ
cũ ſcḋm leges ꝓtoꝛ nõ ſubueniat ſcienti ſed
ignoꝛanti. ff. qꝺ falſo tu. l. i. in fi. Ideo alij
diſtinguũt de ignoꝛantia ⁊ de deceptione.
Nõ. n. ꝯtingit decipi niſi ignoꝛãtẽ. ẽ autẽ
duplex ignoꝛãtia. ſ. in diſcernẽdo ſiue iu-
dicãdo. ⁊ hec opponit ſciẽtie. ſic. n. nullus
ſciens eſt ignoꝛans. Alia eſt ignoꝛantia i
eligẽdo. ⁊ hec ignoꝛantia nõ opponit ſcie
multi. n. ſciẽtes in iudicando ſunt ignoꝛã
tes i eligẽdo. Similiter duplex ẽ deceptio
. ſ. in iudicando. ſic nũquã decipit ſciens i
cõtractib⁹. ſ. qñ ſcit rem aliquã nõ valere
tantũ. tamẽ ꝓpter affectionẽ quã habet ad
rẽ magis eligit cõparare pꝛecio ꝗ re deſi
derata carere. vtroq modo licet cõtrahẽ
tib⁹ ſe decipe. ⁊ 2ͦ mõ magis licet ꝗ pͥmo
mõ vt credũt. lꝫ Ber. cõtrariũ dicat. ſed
de hoc vide infra. ar. 5. q. quid de his qui

emunt ab eccleſia ⁊c. Ad hoc nota ſm aliquos ꝙ licȝ vendẽtes non poſſint ꝓpter dilationẽ ſolutõis preciũ augere: poſſunt tamẽ ꝓpter accelerationẽ ſolutõis preciũ minuere. vnde eſto ꝙ mercator ſtatuat in corde ſuo ꝙ pãnum quẽ habuit ꝑ.6. ſol. velit dare ꝑ.9. ita ꝙ omni volẽti ſibi dare tantũ ſiue ſtatim incõtinẽti ſiue ad terminũ certũ dare velit: ⁊ longe libẽtius ſtatim ſoluenti ꝗ̃ vſqȝ ad terminũ aliquem. ſi talis mercator hoc apud ſe deliberans ſimulqȝ cũ hoc de lucro parate ſolutionis cogitans apud ſe dicat. licȝ in corde illud lucrũ taxauerim: quicũqȝ tamẽ preciũ paratũ haberet cũ quo de lucro mõ aliquid ordinare poſſem: de precio taxato diminuerẽ: talis nõ ẽ vſurari⁹ vt volũt aliqui. hec de tabula Johis. Quidã etiã dixerũt ꝙ licȝ cõtract⁹ quo quis vẽdit maiori precio ꝓpter dilationẽ ſolutionis ſit de ſe vitioſus tamẽ excuſari põt ex parte vendẽtis. puta ſi nõ intẽdat vẽdere carius ꝓpter tempus ſȝ ꝓpter damnũ ⁊ laborẽ quẽ iminere ſibi videt in ꝓcuratõe ſolutõis habẽde. Et rectitudo huius intẽtõis apparet qñ mallet nõ vẽdere talib⁹ ꝗ̃ vendere eis ad credẽtiã. ⁊ qñ libentius venderet aliis ꝑ precio minori ꝗ̃ iſtis pro precio maiori. vnde licȝ hic caſus ſit dubius: nõ põt tamẽ excuſari ſi ꝓpter credẽtiã rẽ plus vendit ſimplr vl ꝗ̃ ſit viſimiliter valitura tpe ſolutõis vel ſi nõ venderet alicui niſi ꝓpter credentiaȝ plus reciper. Hec alex. lomb. in quolȝ. q. de vſu. Quid ſi quis vendat pro ꝑcio qđ mõ currit bladũ: ita tamẽ ꝙ ſi plus valuerit vſqȝ ad paſca: vel ꝙ ſi illud plus ſibi deſit: nihilomin⁹ tamẽ nõ vult ꝙ ꝑciu minuat. Rndet Hoſti. ꝙ ẽ vſurari⁹ cũ claudicet i ꝑcio. ar. C. de ſolu. l. penul. Quid ſi vendã tibi hoc pro tanto quantũ valebit illa die qua curret pro maiori precio vſqȝ ad paſca. Iſte caſus eſt multũ vicinus ꝑcedẽti. Rndȝ Sco. 4. di. 15. q. 2. ar. 2. ꝙ talis ꝯtractus ẽ vſurari⁹. ⁊ ponit duas regulas circa iſtã materiã obſeruandas. vna ẽ ꝙ ꝯmutans nõ ꝯmutet vel vendat tempus. q2 non eſt ſuũ. 2ª ẽ ꝙ non ponat ſe in tuto de lucro ⁊ illũ cui vẽdit in dãno. in tuto dico vel ſemꝑ vel vt in plurib⁹. Et ꝯ̃ hanc regulã fieret in ꝓpoſito caſu. quia vẽditor certificat ſe de lucro etiã vltra ꝗ̃ humana induſtria ꝑtingere poſſit ſi quis ꝯſideret. 5° qñ vſure petunt̃ q̃ſi intereſſe. vt ſi fideiuſſor vſuras creditori ſoluat: ꝑt eas a debitore petere pro q̃uo fideiuſſerat. q2 nõ ſũt vſure quantũ ad eũ: ſȝ potius intereſſe. i. vitatio dãni. e x̄ de fideiuſſo. ꝯſtitutus. Similr ſi paratus ſim emere merces pro centũ libris in quib⁹ erã lucratur⁹ ſm ſanã ꝯſciam ⁊ ſpem futurã. 10. lib. vſqȝ ad menſem: ipſis ad certũ locũ deductis. ⁊ tu ꝓpter nimiã inſtãtiã tuam me impedis ne emã: ⁊ hanc pecuniam recipis: ⁊ ꝓmittis mihi infra mẽſem reddere. 100. ⁊. 10. lib. nõ ẽ vſura ſm Hoſti. q2 loco intereſſe ſuccedit. ⁊ ſimilis caſus ponit̃ in arti°. ſe. q. 4. Quid ſi quis denarios ſub vſura recipiat ⁊ poſtea auctoritate propria alicui amico ſuo ſub eadẽ vſura vl etiã minori mutuat Rº ſcribit monaldus ꝙ tenet̃ ad reſtitutionẽ illi amico ſuo. q2 ipſe fuit ꝑncipalis in hac vſura. ſi aũt tm̃ eẽt mediator vel fideiuſſor ita ꝙ obligatio eẽt de amico ad vſurariũ facta: nõ tenẽt̃. ſȝ rõ ꝑdicta nõ videt̃ valere. Eſto. n. ꝙ aliquis ad preces alicuius amici ſui accipiat pro eo pecuniam ad vſurã ab aliquo qui ẽ inimicus eius: tunc nõ eẽt obligatio de illo amico ad vſurariũ ſȝ ad eũ qui mutuatus fuerat pecuniaȝ vt illi mutuaret eã recepturus ab eodẽ capitale ⁊ vſurã de qua ꝯuenit cũ vſurario: ⁊ tamẽ ille ſic faciẽdo vſurã nõ cõmittit. ſed damnũ ſuũ euadit. ⁊ idẽ videt̃ dicendũ ď caſu ꝑmiſſo ꝙ ſine vſura fieri poſſit. Itẽ ſm Hoſti. qñ is qui mutuauit occaſione mutui laborẽ ſubiit: in cuius recõpenſatõȝ fructus ꝑceptos facit ſuos: qđ pertinet ad intereſſe. vt e x̄ de re ec. nõ alie. ad noſtrã. vel illud papa qui eſt dñs eccleſie fecit vt res eccleſie citius recuꝑare poſſit. ar. ibidẽ ad audiẽtiã. Itẽ rõne more vſure petũt̃ quaſi intereſſe ſȝ Lau. ⁊ Ber. e x̄. e. ꝯqueſtus. qñ vẽdo tibi fundũ pro certo precio quod mihi teneris infra certũ tp̃s ſoluere ⁊ non ſoluis: elapſo termino poſſum vſuras petere: cũ facias fructus tuos rei vendite. vt. C. e. l. 2. Et idẽ ẽ de cõtractib⁹ bone fidei. ⁊ tunc nõ petit̃ quaſi vſura ſȝ ꝙ int̃ſit morã adhibitã nõ fuiſſe. ff. pro ſocio. ſociũ. quod intellige qñ intereſſe eſt intra rẽ vt cũ petit̃ cauſa damni vitandi: nõ lucri captandi. ff. de ac. em. ⁊ ven. ſi ſterilis. §. cũ ꝑ vẽditorẽ. ⁊ ideo caute dicit canon icrementa ſuſceperit. 14. q. 4. ſi quis oblitus. ſȝ Hoſ. ⁊ Ber. e x̄. e. ꝯqueſtus. vel dicit in hᷦ caſu actionẽ ꝯpetere ex cõtractu vel officio iudicis: non ad vſuras ſȝ ad intereſſe. qđ eſt verius ſm Hoſti. C. de ac. em. ⁊ vẽ.

l.z.⁊.ff.de ac.em.l.z.⁊ ſcꝫ Goſ.i4.q.4.qm̄
Licite.n.poteſt quis agere vt reddat̄ in-
demnis.ext̄ de fideiuſ. ꝯſtitutus.⁊.c. pue-
nit.Similiter ſi debeas mihi centū libras
in termino certo: ⁊ noluiſti mihi ſoluere ī
illo tpe.⁊ ideo ꝓpter mea negocia tractan
da oportuit me pecuniā ſub vſura recipe:
ſi ſolui eā teneris mihi illā reſtituere:vel ſi
nō ſolui teneris liberare me ab ipa obliga
tione ſcm̄ Ray. pbant̄ hec ext̄ de fideiuſſo.
puenit.⁊.c.ꝯſtitut⁹. Itē intelligi pōt de ca-
ſibus in quibus ex mora veniunt vſure
ſcm̄ leges.quia ibi nō dicitur aliquid rece
ptum vltra ſortē. ſꝫ potius intereſſe. ⁊ ſcm̄
canones itereſſe peti pōt.i4.q.4. qm̄ mul
ti clerici.⁊.iz.q.z.c. ſi qs de clericis.ibi ad
queſtū.Et idē forte ē vbi pena permittit̄ a
lege:⁊ ſuccedit loco pene nō fraudulente.
Nec obſtat illud.i4.q.3.pleriq꞉.quia illō
in mutuo locū habet.Et qō dicit̄ quicqd
accedit ſorti ē vſura:illud eſt verꝫ qn̄ exce
ptio dat̄:vel aliquid in fraudē vſuraꝝ ex
cogitat̄.Hec Hoſti.⁊ Ber.ext̄.c. ꝯqueſt⁹
Diuina etiā pagina ī multis locis vſu
rā ī mutuo tm̄ ꝓhibere videt̄.in euagelio
Mutuū date nihil inde ſperantes.Et i ꝑs
Qui pe.ſu.nō de.ad vſu. Hec Hoſti.q qdē
ponit ſub trib⁹ caſib⁹ ea que pono ſub hoc
quinto caſu.⁊ hoc ideo facio. quia in his
omnib⁹ eſt excuſatio ab vſura rōne inter-
eſſe. 6°. licet accipe vltra ſortē qn̄ poſſeſ
ſiones ſunt a ſocero ꝓ numerata dote pi
gnori genero obligate. tunc.n.fructus nō
ꝯputant̄ in ſortē.ext̄.c.ſalubriter.ꝟ. ſane
generꝫ.Cuius rō eſt. qꝛ dos ꝯſtituit̄ ꝓpter
m̄rimōij onera ſupportāda.ext̄ de do.poſt
di.re.p veſtras.vn̄ ſicut ex aliquo honeſto
lucro ſuſtentarent̄ onera matrimonij: ſic
ex fructib⁹ poſſeſſionū que ſuccedūt loco
precij.ext̄.c.cū tu.in fi. hoc autē intellige
cū vir ſuſtinet onera matrimonij.al' non.
vt innuit̄ in fi.predicte decretalis ſalubrit̄.
Poteſt etiam ⁊ alia ratio huius caſus aſ
ſignari ſcm̄ Hoſti. hoc.ſ. vt dos ſalua ma
neat mulieri:que al' ꝯſumeret̄. ⁊ ſic vtili-
tas publica lederet̄.ff.ſo. ma.l.i. ꝑ nullū
mutuū ibi ꝯtrahit̄.ratio.n.prima pōt mu
tuo adaptari.ſi.n.recipiā a te prediū mihi
obligatū pro.io.lib.quas mutuo tibi:⁊ de
quaꝝ lucro viuere ꝓponā: ꝑdiū ſuccedit
loco ꝑcij:⁊ tn̄ fruct⁹ debēt in ſortē ꝯputari
ext̄.e.c.z.⁊ rō eſt. qꝛ mutuū ibi ꝯtrahitur
in quo regulariter: ⁊ nō in alio contractu
locū hꝫ vſura. vt dictū ē ſupra. nec etiam

ibi vtilitas publica verſat̄. Nota etiā ſcm̄
Hoſti.ext̄.e.ſalubriter. ꝙ dictū ꝑuilegium
extendit̄ ad virꝝ q̄diu tenet̄ vxorē alere.
heredes aūt nō habent hoc priuilegiū.
Quid in caſu ꝯuerſo vt ſi ſoluto matrimō
nio heredes viri poſſeſſionē aliquaꝫ obli
gent mulieri ꝓ ſua dote: quia non habēt
quid ſoluāt.nūquid fructus ꝯputabunt̄
i ſortē. Rndet Hoſti.in ſū.ꝙ ſic.ff.de ſolu.
ticia.⁊ idem vult ext̄.e.ſalubriter.Et idem
vult Inno.ibidem. Mulier diſcreta non
recipiat rem obligatā:ſed potius faciat eā
diſtrahi:vel accipiat in ſolutū. al' fructus
extenuabūt ſortē. Quid ſi gener poſſeſ
ſionē taliter ſibi obligatā cū iure quod ibi
habet ꝯcedat alij: recepta ab eo ſūma q̄
fuerat ſibi ꝓ dote ꝓmiſſa. nūquid iſte pōt
lucrifacere fructus pceptos:donec ei pecu
nia predicta fuerit pſoluta: ſicut poterat
gener. R°. ſcm̄ Rod. ſi gener animo dādi
totū ius quod habet in pignore:nō ꝓpter
ꝯtractū pecunie ab eo recepte:ſꝫ quia ē ei⁹
ꝯſanguineus: vel al' cōiūctus amicus: ⁊
ille nō ꝓpter fructus lucrifaciēdos ei nu
merat pecuniā: ſꝫ ꝓpter dilationē aut gra
tiam eū:pōt abſq꞉ periculo vſure fructus
lucrifacere.nec ē ille cōtractus veri nois
mutuū: niſi ſit ductū in pactū ꝙ gener ei
teneatur pecuniā reddere: ſi ille voluerit
repetere: ⁊ ideo mutuauit. in quo caſu eēt
vſura:ſi fructus lucrifacere vellꝫ. 7° qn̄
vendo tibi predium tali pacto ꝙ ſi vſq꞉
ad duos annos ego vel heres meus tibi
ſoluero:ego vel heres meus prediū recu
perabo.hoc enīꝫ facit fructus ſuos.vt.C.
de pac.inter emptorē ꝯmiſſorie.,quod itel
ligitur quando precium eſt iuſtuꝫ:⁊ nihil
fit in fraudē vſuraꝝ.al' coñ.ext̄ de ꝯtrahē
em.ad noſtrā.⁊ ext̄ de pig.illo.⁊.C.de pac.
inter em.ſi fundū. preſumit̄ aūt talis ven
ditio fieri in fraudē vſuraꝝ ex eo ꝙ ē mo
dicū preciū reſpectu valoris rei.⁊ ex eo ꝙ
aliquid vltra ſūmā receptā ſoluit̄: qn̄ vē
ditio reſcindit̄. ⁊ ex eo ꝙ emptor vſura-
rius eē ꝯſueuit. Probant̄ hec in dictis.c.
ꝑallegatis.ad noſtrā.⁊.c.illo. Hec Hoſti. ⁊
Ber.ext̄.e.cōqueſtus. 8° qn̄ pecunia no
mine pene ꝓmittit̄.vt pecunia meta ſine
certo die ſoluat̄.⁊ hec pena ꝯuentionalis
dicit̄. qꝛ de cōſenſu vtriuſq꞉ partis appo
nit̄. Pōt tamē hoc fieri in fraudē vſuraꝝ
vt ſi creditor credit aut ſperat debitorē in-
currē penā.iz.q.z.fraternitas.⁊.c.i legib⁹
⁊ ext̄ de ar.dilecti.Hec Hoſti.Sꝫ nūquid

licet exigere talē penā ad intereſſe tm̄: an
etiam vltra intereſſe. Rn̄det Rod. q vbi
ſine fraude ē pena apposita: exigi pōt tota
q2 publice vtilitatis intereſt pacta ſeruari
7 creditores a debitorib9 nō fraudari. pre
ſumit' aūt talē penā in fraudē vſurarū ap/
poni: ſi ille q appoſuit vſurari9 eſſe ↄſueuit
.ff. de ac. em. 7 ven. iulian9. §. idem. 7 ex. de
pig. illo. in fi. Preſumit' etiā ſi p ſingulos
mēſes vel ānos dicat' cōmitti. C. de vſu. in
auc. l. ad hec. Et idem ē de ſimilib9: que ſo
lent ab vſurariis ſpāliter exerceri. talia. n.
inducunt ſemp pſumptionē facie pma q
ſit vſura. In iudicio tn̄ aie ſtandū ē ſue cō
feſſioni: ſ ppter pſumptionē cōtrariā dili
genter 7 caute debet ↄſcia eius examina
ri. ſm enim Hoſti. pſumēdū ē cōtra appo/
nentē penaz in mutuo: niſi forte pena que
loco intereſſe ſuccedit petat'. vt ſupradictū
ē. vel niſi ex honeſtate pſone releuet'. ar.
ex. de pcura. in noſtra. §. nos vo. Demū
Hoſti. hoc eē arbitrariū dicit. ſm vo ſcotū
4. di. 15. q. 2. ar. 2. ſignū ē manifeſtū q non
apponit' in fraudē vſure: qn̄ creditor mal/
let ipo die prefixo ſibi pecuniā ſolui. 7 per
cōtrariū eſt in fraudē vſure qn̄ nō mallet
Eſt aūt alia pena que dicit' iudicialis vt ſi
iudex pcipiat debitori q infra menſem ſa
tiſfaciat ſub pena. 10. ſol. vel ſimili. ſ etiam
non ē vſura. quia eſt appoſita pro punien
da debitoris cōtumacia. ar. di. 23. quanqꝫ.
9o. qn̄ pecunia cōmodat' ad pompā. q2
tunc nō ē mutuū ſ potius cōmodatū ſiue
locatū. ff. cōmoda. l. 3. §. vlti. 7 l. ſe. 7. 14. q.
3. ſi feneraueris. in glo. 7 ex. c. conqueſtus
in glo. Decimo in ↄtractu locationis.
in quo vltra rē locatā recipit' merces pro
vſu ipſius rei locate. Sed quare magis
licet exigere vltra ſortē in locatione qꝫ in
mutuo. Rn̄. huius rō eſt ſm aliquos. quia
periculū rei mutuate ſpectat ad debitorē. ff.
de rei ven. ſi nauis. ſ periculū rei locate ad
locatorē: niſi ſit expreſſum in cōtractu q
pertineat ad conductorē. di. 88. eiiciens. 7
14. q. 3. ſi feneraueris. in glo. ſ ſm ſ fenus
nauticū eēt licitū. quod ē falſum. vt vide/
bit' infra. Secundū vo alios ē rō. q2 mu/
tuū debet eē gratuitū: nō ſic locatio. Nec
iſta ratio videt' valere. q2 ex quo pecunia
interueniret: mutuū in locationē tranſiret
Secundū Hoſti. aūt 7 Gof. 7 Alex. an. 3.
t. 4. c. de precepto mutui. ar. 1. c. 4m. rō eſt.
quia locās retinet dn̄ium rei locate: adeo
q cōductor queſtionē ei de pprietate non
pōt referre. C. de pig. ac. l. neqꝫ creditores.
7 ideo ipſe locans p vſu rei pprie quā cō
cedit pecuniā recipit licite. q2 nemo cogit'
de pprio alicui bn̄ficiū facere. 12. q. 2. pca/
rie. ſ rei mutuate dn̄ium in accipiētē trāſ
fert'. Ideo vſus rei locate ē ſine cōſūptōe
vſus vo rei mutuate nullus ē ſine cōſum
ptione. Itē res locata deteriorat' vſu: qđ
nō ↄtingit in mutuo; vbi nō eadē pecunia
que mutuo recipit': ſ alia generis eiuſdez
reddit'. ff. de rebus credi. cū quid. 7 ponit'
ratio. 14. q. 3. ſi feneraueris. in gloſa. ponit'
etiā a Gof. Et ſic patet q nō ē ſimile de do
mo 7 de pecunia. Patēt etiā quinqꝫ dr̄ie
inter mutuū 7 locationē: quarū prima 4a
7 5a tangunt' di. 88. eiiciens. quod. c. eſt
Greg. vt dicit Ray. qui allegat ipm̄. aliq
tn̄ libri nō hn̄t illud.

SEquit' videre de quinto. ſ. qbuſdā
caſib9 dubitabilibus: vtrū ibi ſit
vſura. Et circa hoc querunt' pl'a
. ſ. vtrū ſola ſpes recipiendi aliquid vltra
ſortē faciat vſurariū. Rn̄o quidā fauentes
vſurariis dicūt q nūqꝫ vſura ↄmittit' niſi
ex pacto det'. ſ hoc eſt cōtra illud Luce. 6.
Mutuū da. ni. in. ſpe. Glo. Ultra ſortē ſup
ple ab hoīe: ſ a deo. dicit etiā ibi glo. Spiri
tuū ponderator ē de9. i. volūtatū. puer. 16.
Sola ergo voluntas recipiendi aliqd vlt'
ſortē vſurā facit apud deū: ſicut etiam ſola
voluntas occidēdi hoīem homicidam. i.
Io. 3. Qui odit fratrē ſuū homicida ē. Iō
dicendū ē ſm opinionē ↄmunē 7 veriorē
q lz ſm legē humanā ſola ſpes ſiue volū/
tas talis nō faciat vſurā. q2 talis lex cohi
bet manū: nō animū. facit tn̄ ſm legez di
uinā que cohibet vtrūqꝫ. vn̄ talis nō pote
rit vſurarius cenſeri in foro iudiciali. ex.
c. in ciuitate. ſ in pn̄iali ſic. ex. c. ↄſuluit.
Sciendū tn̄ q ſicut dicit' ibidē in glo. ali
qs pōt alicui mutuare pecuniā ppter ſpem
dupliciter. vno mō pncipal' qn̄ n̄ mutua/
ret niſi inde lucrū ſperaret. Alio mō ſecun
dario. vt ſi ſibi al' mutuatur9 eēt 7 ſecūda
rio ſperaret vt ei ſubueniret vel retribueret
Dicēdū ergo q ſpes lucri pmo mō facit
vſurariū. 7 hoc innuit glo. ſup illud. Nihil
inde ſpe. Glo. Nō ab hoīe ſpem mercedis
figentes. Nō figentes. ſ. ita q al' nō mutu
aretis: niſi inde lucrū ſperaretis. ex. c. i. 7
. c. cōſuluit. 7. 14. q. 3. ſi feneraueris. ſ ſpes
lucri ſecūdo mō nō facit vſurariū. ar. di.
61. quid proderit. 7 di. 77. in ſingulis. Cū
enī aliquis dat alicui mutuū ſcit vel ſcire

debet eē ſibi debitorē ad antidota nālit̄
obligatū.ar.i.q.2.q̄ꝫ pio. ⁊ ex̄ de teſta.cuꝫ
i officiis.Et ſic ſecūdario aliquid ſperare
⁊ etiā ex tali ſpe aliquid recipe nō ē malū
ex̄.e.ꝯſuluit in glo. Rod.vo dicit ꝙ ſi cre
dat ꝙ ei ſit datū nō ꝓpter dilectionē:ſꝫ ꝓpt̄
mutuū reſtituere tenet̄.al'nō. De h̄ vide
infra in.8.ar..q.quid de eo qui ſola ſpe ⁊c̄.
⁊.q.ſe.Utrū aūt ille qui mutuauit ṗncipa
liter ꝓpter ſpem lucri teneat̄ reſtituere ea
que vltra ſortē accepit habet̄ infra de reſti
tutione vſuraꝝ.Utrū ſit uſura ſi accipiat̄
aliquid ꝑ pecunia nautica vel traiecticia
circa quod ſciendū ꝙ nautica pecunia di/
cit̄ que nautis dat̄ traiicienda vel tranſ/
uehenda.eadē tū̄ dicit̄ traiectica. q2 traiī
cit̄.dat̄ aūt ꝑiculo creditoris.vt.ff.de nau
feno.l.i.⁊.l.periculi.ſꝫ locuꝫ hꝫ nauigio ac/
cepto vel prius q̄ꝫ nauē nauigare ꝯuenit.
vt ibidē in.l.3.qđ veꝝ ē niſi debitori poſſit
aliquid imputari.vt q2 nauigii locum nō
ſeruauit.vel q2 merces ꝓhibitas tranſpor
tauit.tunc enim q2 non ex maritima tēpe
ſtate:ſꝫ ex auaricia vel audacia debitoris
detrimētū accidit imputatur debitori.C.de
nau.fene.l.cū ꝓponas. Ad hoc quoqꝫ ſci/
endū ꝙ ibi eſt vſura non obſtante ꝙ cre/
ditor in ſe retinet periculū pecunie. vt pꝫ
ex̄.e. nauiganti..Cuius rō naturalis ſm̄
Hoſti.quicquid dicant alii:eſt quia recipi
ens aut iuuat ſe de illa pecunia.aut nō.ſi n̄
iniquū eſt ꝙ creditor ab eo lucrū petat qđ
nō habuit.ſi ſic.ergo dn̄ium nō remanet
apud creditorē.q2 in cōſumptione amitti
tur ⁊ alterius efficit̄.vt.ff.de ſolu.ſi alieni
vnde res empta debitoris efficit̄:lꝫ eā eme
rit pecunia aliena.C.de rei vē.ſi ex ea.q̄re
patet ꝙ ab eo nō debet lucrū exigere ſi re
vtat̄ ꝓpria ⁊ lucrat̄ ex ea.periculuꝫ igitur
qđ in ſe retinet in nullo eū releuat. ſꝫ potiꝰ
onerat.Imputet ergo ſibi qui tale pactuꝫ
appoſuit.periculū enim in ſe recipe potuit
⁊ ideo videlꝫ pactū vltra ſortem exigere
voluit ſꝫ non potuit.vt ex̄ de pac.c.ſi.partē
lucri ſtipulari potuit. vt ex̄ de dona. inter
vi.⁊ vxo.⁊ ſi neceſſe.ſed noluit. ⁊ ideo nō
habebit.Secundū vero Gof.ratio eſt q̄re
in pecunia nautica eſt vſura. quia ⁊ ſi is
qui pecuniā dat periculū in ſe recipiat.pe
cunia tū̄ ſalua manente vltra ſortem habe
bit ſiue mercator inde lucret̄ in mercibꝰ:
ſiue perdat. Secundū aūt Ric. 4.di.15.q.
.5.ar.5.c.ratio eſt.quia raro accidit:niſi fu
erit culpa vel negligentia eius qui accipit

ꝙ illa pecunia pereat. Unde tradens eam
habꝫ in fauorē ſuū illud quod ſepe accidit
⁊ contra ſe non habet niſi illud qđ raro
accidit. Idem dicendū de eo qui mutuat
cunti ad nundinas pecuniā recepturus
aliquid vltra ſortē pro eo ꝙ in ſe periculū
ſuſcepit.i.ſi pecuniā vel merces ex ea em/
ptas ſaluas portauerit: aliter non teneat̄
ſibi etiā de ſorte.vt in.c.nauigāti. ⁊.14.q.
.3.putant.in glo. Idem etiā dicendū ē de
eo qui mutuat centū aureos ianue vt toti/
dem recipiat rome.quia ſcit vel credit eos
ibi plus valere.recipit tū̄ periculū in ſe ſic̄
predicti.Hec Ray.ar.in.c. predicto. Pōt
tū̄ hic excogitari ſm̄ Ray. ⁊ Hoſti. in.c.
nauiganti.caſus in quo nō eēt vltra ſortē
aliquid accipe vſura.puta dū ego emo vl̄
paratus ſum emere certas merces de pecu
nia:⁊ tu ꝓpter nimiā inſtantiā me ceſſare
facis a tali emptiōe vt mutuē tibi. ⁊ dico
ego volo ꝙ ibi reddas mihi tantū quātū
habiturus eſſem de mercibus iſtis:ſi illuc
eas deferrē.recipio tū̄ in me periculū.vt di
ctū eſt ſupra.ſi tali modo vltra ſortē aliqd
recipio nō eſt vſura. quia recipio illud tā
q̄ꝫ intereſſe. Dicit aūt Rod. ꝙ receptio
periculi in ſe potiſſimū excuſat ab vſura.
ſꝫ tunc eadem ratione excuſaret ab vſura
in ṗdicto caſu de nautica pecunia.vn̄ me/
lius videtur dicere Ray.ſ.ꝙ vitatio dāni
excuſat. Pone ꝙ aliqua ciuitas mutuo
recepit centū libras a quodā eius habita
tore ſub tali pacto.ſ.ꝙ donec ſibi redderꝫ
nihil pro collectis ſolueret: ⁊ ſic diu ē ſer/
uatū:demū cōitas ſoluit ⁊ ab eo collectas
non ſolutas tanq̄ꝫ vſurā repetit. quid erit
iuris. Rndet Io.in ſpeculo ti.de vſu.ꝙ nō
eſt ibi vſura.quia aliud eſt de ſuo lucro nō
tribuere.⁊ aliud non capere.ff. de damno
infec.proculus. Et aliud eſt non acqrere:
⁊ aliud non amittere.ff. de col. bo.l.i.§. ſi
is qui bona.⁊ aliud eſt lucrū ⁊ aliud ſum
ptus quos quis erat facturus.ff. de le.2.
cuꝫ filius.⁊ aliud ē penā euadere: ⁊ aliud
aliquid lucratiue ꝑcipere .ff.e. imperator.
Sed moueor in cōtrariū ꝑ hoc ꝙ idē eſt
remittere quod dare.ex̄ de teſti. veniēs.i.
⁊.8.q.3.talia.⁊.ff de calum.quin etiā.cum
ergo in caſu predicto ciuitas collectas re
mittat eas etiā dat.ergo ibi ē vſura.Quid
ſi aliquis dū vellet vſqꝫ ad certū tempus
emere terra valentē ſingulis ānis.10. lib.
ad inſtantiā alterius dedit ei preciū qđ vo
lebat dare pro illa terra eo pacto ꝙ ipſe

vel heres eius ſolueret ei tantū de redditibꝰ
ānuatim vſqꝫ ad illud tp̄s. R̄o. ſm Rod.
ſi licitus fuit contractꝰ primꝰ.ſ.ꝙ volebat
emere terram vel verius fructus:credo ꝙ
etiā ſecūdus ſit licitus.aliter aūt non.ſilis
caſus habet̄ in.c.p̄cedenti.caſu.5°. in p̄n.
Quid de his qui oues vendūt ⁊ donāt
⁊ tradūt monaſterijs ſub hoc pacto ꝙ ꝓ
qualibet oue recipiant ānuatim dū vire/
rint duos ſol.cū fructus cuiuſlꝫ ouis va/
leat quinqꝫ.ſol.⁊ lꝫ oēs oues tradite mori
ant̄:nihilominus remanꝫ ex pacto mona
ſteriū ac ſi viuerēt obligatū. poſt mortē tn̄
tradētis ptinent oues ad monaſteriū: etiā
ſi ide locupletatus eēt ex vi pacti. R̄ndet
hoſti hoc licitū eē.nec pōt eccleſia reſtitu
tionē petere ex quo leſa nō fuit in traditio/
ne:lꝫ mortalitatis euentus ſequat̄. quod
verꝫ eē intelligas niſi oues eēnt infecte ⁊
ad mortē parate: ⁊ nō ꝓſpexit monaſteriū
mortē euenire poſſe. vt. ff.de mino. verꝫ.§.
ſi locupletior.Cōſuluit tn̄ idē hoſti.tradēti
ꝙ ſi caſus talis euenerit in ſuſpecto lucro
qd̄ monaſteriū fecit in ouibus quas forte
longo tp̄e habuerat: in ſolidū nō exigat:
vel remittat ⁊ patiat̄ ⁊ ſentiat partē dāni
nec cū iactura monaſterij velit locupleta
ri.ff.de ꝯdi.inde.nā hoc natura. Itē caue
at ſibi tradens ꝙ niſi ꝯuentus totꝰ ꝯſenti
at:nō tenet̄ monaſteriū de ouibus abbati
vel cellerario ſub pacto p̄cedēti vel ꝯſimili
traditis vel donatis. ex̄ de depoſi.c.i. ⁊ de
dona.c.3.hec hoſti. Quid de his q emūt
ab eccleſiis vel monaſterijs certas poſſeſſi
ones tenendas toto tp̄e vite ſue:ita ꝙ poſt
mortē eoꝝ debēt ad eccleſias redire. R̄o ſm
Hoſ.ꝙ talis ꝯtractus eſt vſurarius.quia
homines ſperant diu viuere:⁊ tales ſic cō
trahentes ſperant pcepturos fructus vali
turos maiorē pecuniā q̄ꝫ dederit.⁊ ſola ſpe
ꝯmittit̄ vſura vt dictū ē ſupra.Sꝫ ſi quis
eccleſie vnā poſſeſſionē dederit:⁊ equalētē
recepit:vſurus ⁊ fruiturus vtraqꝫ in vita
ſua.⁊ poſt mortē eius adhuc ambe ad ec/
cleſiā cū pleno dn̄io reuertant̄: ille ꝯtractus
licitus erit. nō enim ē ꝯtractus pecuniaꝝ
imo in hoc caſu licet ab eccleſia recipe poſ
ſeſſionē in duplo plus valentē q̄ꝫ ſua quā
ꝯfert.ſꝫ ſi ſuā ex nūc velit in eccleſiā tranſ
ferre oio: vt ip̄e ea nō vtat̄ ſeu fruat̄:poterit
ab eccleſia poſſeſſionē in triplo valentem
recipe: vt.iz.q.z.p̄carie.hec Hoſ.hoſti.vo
ſentit ꝙ ita bn̄ ē licitus ꝯtractus p̄mus.ſ.
emptionis ⁊ vēditionis.ſicut ſecundus.ſ.
p̄cariaꝝ. niſi fiat in fraudē vſuraꝝ. vtqꝫ
eni approbat̄ a iure.vt ex̄ de em.⁊ ven.⁊
de preca.ꝑ totū.Sunt etiā hoies ita ſperan
tes lucrū in ſecūdo ꝯtractu ſicut in p̄mo.
Ip̄e etiā Hoſ.ſcripſit ꝙ vſura nō hꝫ locū
niſi in mutuo. Jō dicēdū ꝙ ꝯtractus ille
ratiōe incertitudinis excuſat̄. C.e.l.z. hec
hoſti. Ad illud aūt qd̄ dicit Hoſ. ꝙ ſola
ſpes facit vſurariū:dicendū ꝙ hoc ē verū
de ꝯtractu mutui.qꝛ ibi ſperat̄ aliquid qd̄
nō eſt de ſorte;etiā ſm Ric.quolꝫ.z.q.z3.
ar.3.talis ꝯtractus eſt licitus.dūmō ſuet̄
ibi equalitas iuris naturalis. Ad hoc enī
ꝙ ꝯtractus emptōis ⁊ venditōis ſit licitꝰ
requirit̄ ꝙ inter ementē ⁊ vendētē equali
tas iuris naturalis ſeruet̄ que eſt ꝙ tātū
valeat res que emit̄ quantū valet qd̄ ꝓ
ea dat̄:⁊ econuerſo. hec tn̄ equalitas ma
gnā latitudinē habꝫ.vn̄ paruus exceſſus
equalitatē illā nō corrūpit.ſꝫ tunc tm̄ cor/
rumpit eā:qn̄ eſt ibi tantus exceſſus ꝙ in
equalitas ibi clare videt̄.⁊ talis exceſſus
ꝯtractū vitioſum reddit. Et hoc qn̄qꝫ tm̄
in ꝯſpectu dei ſiue in foro ꝯſcie vt qn̄ ē cit̄
dimidiū iuſti p̄cij.qn̄qꝫ etiā in foro iudici
ali.vt qn̄ ē vltra dimidiū iuſti p̄cij. Qn̄ g̃
prediū aliquod vel aliquid ſimile emit̄ he
reditarie vel ad vitā ementis eſt cōtractꝰ
licitus ex forma ſua.qꝛ ē ꝯtractus v̄e em/
ptionis ⁊ venditionis. Et dico ex forma
ſua.qꝛ poſſet eē in emente ⁊ vendente intē
tio corrupta. Eſt inquā licitus ſi ibi ſuet̄
tanta equalitas ꝙ ꝯpenſatis omnibꝰ circū
ſtantijs ſm rectā rōnē ꝯſideratis ex omni
parte nō apparet manifeſte quis.ſ. vēdēs
vel emēs habeat in illo ꝯtractu partē nō/
tabilr̄ meliorē.⁊ tunc vnus alteri reſtituē
non tenet̄ quicquid ꝯtingat.ſi vero appareat
manifeſte ꝙ alter habeat ibi partē notabi
liter peiorē:tunc ē ꝯtractus illicitus. qꝛ ibi
corrumpit̄ equalitas iuris naturalis que
ſeruari debet inter ementē ⁊ vēdentē.hec
Ric.vbi ſupra. ⁊ cū eo ꝯuenit hoſti.i ſū.
⁊ in glo.ſup.c.in ciuitate.⁊ Inno.ſup idē
.c. Preſumit̄ autē talis venditio fieri in
fraudē vſuraꝝ ex circūſtantijs poſitis ſup̄
in arti. 4.huius ti.caſ.7°. ſic etiā ex etate
⁊ ſanitate ex quibꝰ pōt haberi vtrū parū
vel multū debeant viuere. qꝛ ſm hoc ma/
ius vel minus rei empte p̄ciū debet eē. In
iudicio tn̄ anime ſtandū ē ꝯfeſſioni ſue. ſꝫ
examina ꝯſciam eoꝝ ꝓpter ꝯtrarias pre/
ſumptiones diligenter ⁊ caute ne decipia
ris.Si tn̄ in tali venditione monaſterium

eēt deceptū enormiter vel manifeſte: lȝ ibi
fuerit pura venditio ⁊ recta intentio: nec
fuerit dolus habitus. ⁊ ideo excuſetur ab
vſura. Ille tamē qui decipit debet remouē
deceptionē vel preciū iuſtū ſupplendo vel
reſtituendo: precio de re vendita qḋ hūit
ſibi reddito. ex̄ de em. ⁊ ven. cū dilecti. Si
at aūt eſtimatio deceptionis nō ſm tēpus
pn̄s in quo foro res ē multū meliorata: ſ
ſm tempus in quo fuit venditio facta. ex̄
de em. cū cauſa. Non tenet̄ etiā fructus
quos pcepit tēpore medio ↄputare in pre
dicto. excuſat̄ enim p bonā fidem ⁊ iuſtū
titulū ⁊ laborē ⁊c̄. ex̄ de rebus eccle. nō ali.
ad noſtrā. ⁊ 12. q. 2. vulterane. ex̄. de reſti.
in inte. requiſiuit. hec Ray. Et intelligitur
ſm Roḃ. hec enormis deceptio nō tm̄ vlt̄
medium iuſti precij: ſed etiam citra. ⁊ hoc
credo ſeruandū in deceptione priuate per-
ſone maxime ſimplicis. ⁊ ſi nō iure fori tm̄
iure poli. Si tamen ille qui decepit nollet
aliquid reſtituere taliter decepto: non eſſet
propter hoc ei neganda abſolutio: cū iura
ciuilia ſuſtineant ꝙ cōtrahentes citra di-
midiū iuſti precij ſe inuicē re ipſa decipiāt.
dū tamen ſine dolo ⁊ fraude hoc faciant.
quando vero deceptio eſt vltra dimidiuȝ
iuſti precij non tm̄ eccleſia ſ etiā perſona
priuata pōt agere ad reſcindendū venditi
onē: vel ad recipiendū ab emptore iuſti p̄-
cij ſupplemētū. ita tamē ꝙ in optione em
ptoris ſit facere qḋ hoꝝ duoꝝ ſibi placue
rit. Hec Roḃ. Secūdū aūt Ric. in. q. ſupra
dicta qn̄ exceſſus notabilis apparet mani
feſte ex parte ementis: ſiue ſit vltra dimi-
diū iuſti precij ſiue citra: tenet̄ emens aut
preciū iuſtū ſupplere: aut totū qḋ vltra ſor
tē recepit reſtituere ⁊ cōtractū quitare. qn̄
vō eſt ex parte vendentis tenetur vendēs
aut illud quod vltra iuſtū preciū accepit
reddere: aut ſaltē quitare cōtractū: aut di-
mittere rē emptā in manu illius qui eme-
rat: quouſqȝ de re empta ſortem recepit. vt
qn̄ prediū emit ad vitā ſuam ⁊ morit̄ ante
q̄ȝ ſortē recepit. Hec Ric. quolȝ. 2. q. 23. ar
3. ⁊. 4. ⁊ ↄuenit cū eo Tho. 2ª 2ᵉ. q. 77. ar.
1. c. Quid de illis qui a cōitatibꝰ ciuitatū
vel a monachis emunt certos redditꝰ ānu
os vel certos modios ānuos ad vitā ſuā
nūquid eſt vſura. R̄ꝰ. ſm Roḃ. ꝙ nō. ſ. ex
forma cōtractus: cū hiꝰ ānuus redditꝰ ſit
pſonalis ſiue burſalis: nō predialis. lȝ qdē
legiſte cōtrariū dicant ꝙ ſit ↄtractꝰ illicitꝰ
tm̄ q2 creditor facile poſſȝ emptoris mortē
deſiderare vt ſic liberatus eēt. tm̄ q2 nullus
periculū ē emptoris de terre ſterilitate aut
tēpeſtate. quod periculū ⁊ detrimētū empto
res ſepe ſuſtinent predioꝝ. Inſuper notat
Roḃ. ꝙ quando emunt̄ aliqui ꝓuentus
vel redditus ad vitā venditoris ſeruatis
debitis circūſtantijs: huiuſmodi emptio ē
tolerabilis. q2 nō eſt periculū ꝙ alter mor
tē alteriꝰ deſideret. ſed quando emit̄ ad vi
tā emptoris. tunc nō eſt tutū ne vendens
deſideret mortē emptoris. ideo eſt inhibita
ꝓmiſſio prebende non vacantis. Non tm̄
preciſe dicendū eſt eē peccatū mortale vē
dere vel emere ad vitā ementis. quia hoc
nō inuenit̄ ꝓhibitū vbi ſeruant̄ debite cir
cunſtantie. Hec Roḃ. Quicqd aūt dicat
Roḃ. tenendū eſt ꝙ cōtractus talis eſt ex
forma ſua licitus: dūmodo ſeruet̄ equitas
iuris naturalis de qua dictū eſt in p̄cedēti
q. hoc enim tenuit Ric. vt ſupra patuit.
Hoc idem Alex lomb. frater minor i quo
dam ſuo quolibet ianue. licitū eē determi-
nauit. ⁊ etiā cōmuniter omnes doctores
pariſienſes quos viderat preter vnū hoc
ſenſiſſe me preſente dixit. Et etiā ſm hoſti.
talis cōtractus ꝓpter vite incertitudinem
excuſatur. vt patet ex his que dicta ſūt ſȝ
eūdē in queſtione imediate precedenti. ⁊
ſupra. 5. ar. huius tituli. caſu quarto. §. ſimi
liter. ſm hoſti. Sed nunquid ſi emant̄
certi redditus annuatim in perpetuū. R̄ꝰ
idem dicendū ē quod in predicto caſu di
cunt predicti doctores. ſ. Ric. ⁊ Alex. vbi
ſupra. in omnibꝰ alijs a pecunia ſiue emā
tur ad tempus ſiue in perpetuum. Sed
quid de illis qui emunt oues vel boues a
pauperibus quos forte non habent. R̄ꝰ.
ſm Roḃ. quando quis emit huiuſmodi
animalia a paupere vel diuite que ſcit vel
credit eum non habere: ⁊ quaſi iaȝ ei tra
didiſſet: locat ei pro certa annua penſione
vſura eſt. vel preſumendū eſt hoc fieri in
fraudem vſurarū. Idem eſt de his qui n̄
habent. ſi aūt ſine fraude ⁊ bonafide em-
ptio fiat huiuſmodi: nō eſt credēdū q̄ȝdiu
bona fides durat emptorē peccare. Quid
ſi quis mutuet pecuniā recepturus i termi
no auꝝ vel argentū vel alterius generis
monetā. R̄ꝰ. ſm Hoſ. ſi hoc faciat vt eſti-
matione lucret̄: vſurarius eſt. ⁊ ideȝ dicit
hoſti. ex̄. e. conſuluit. ⁊ de hoc habitum ē
ſupra. 4. ar. caſu. 4. Quid ſi qs mutuet
veterē ānonā vt recipiat nouā. R̄ꝰ. vſura
riꝰ ē: ſi hoc ideo facit vt meliorē recuperet.

ſm Ray. ⁊ Goſ. aũt h faciat ne ſua ſibi
pereat: vel forte vt recipienti grãm mutu-
ando faciat nõ ↄmittit vſurã. Et hoc eſt
ſm Rob. dũmodo nõ auferat libertatẽ ſe
infra terminũ liberãdi ueterẽ ſoluendo. vel
ſi ꝓbabiliter dubitet vtrũ plus vel min⁹
ſit ſolutionis tpe valitura. Quid ſi mu-
tuẽ tibi pecuniã pro precio vt iteꝝ remu-
tues mihi. nũquid es vſurarius. R° ꝙ ſic
licet enim obligeris mihi ad antidota. ff.
de pe. heredi. ſed ⁊ ſi lege. §. conſuluit. ⁊ ex̃
de teſta. cũ in officijs. Illã tamẽ obligatõẽ
naturalẽ deducere in ciuilẽ eſt ſpes lucri. ⁊
ideo eſt vſura ſm glo. 14. q. 3. ſi feneraue-
ris. ⁊ ſm Ray. ⁊ Goſ. Mouet tñ Hoſti.
in cõtrariũ. q: hic nihil accedit ſorti. ⁊ al'
illud quod ſine pacto debet licite põt in
pactũ deduci. ex̃ de elec. ſignificaſti. Quid
enim ſi debes mihi decẽ que nõ poſſum re
cupare ⁊ mutuo tibi alia. 10. cũ hoc pacto
vt ſatiſdes opportune ꝙ infra certũ tẽpus
ſoluas mihi. 20. Nec obſtat illud Luce. 6.
Mutuũ da. ni. ꝛc. quia illud intelligit hoc
modo nihil. ſ. ad lucrũ vel ſupabundantiã
vel ꝙ ſit plus. ex̃. c. conſuluit. ⁊. 14. q. 3. per
totũ. quia tamen multi caſus poſſent acci
dere in quibus pecuniã mutuatã amitte-
res ⁊ ego lucrarer. ideo opinioni pme eſt
adherendũ etiã ſm Hoſti. quia quod eſt
tutius eſt tenendũ. ex̃ de ſpon. iuuenis. Sꝫ
quid ſiue quantũ tenebit reſtituere in h
caſu. R° ſm monaldũ ꝙ tenet reſtituere
tantũ quantũ eſt alter damnificatus. ſiue
tantũ quantũ tot denarij valere ſolent: vel
ſm quoſdam quantũ inde fuerit lucratus
tamen ſi ↄponat ſe ad libitũ eius liberat⁹
erit ſm quoſdam. Quid ſi quis mutuet
pecuniã hac ſpe ſiue intentione pncipalit
alicui vt ille alia vice remutuet ſibi. R°
mutuãs ſperare illud põt in ſimili caſu ab
accipiente. non tamẽ ex vi mutui ſ ex ac-
cipiẽtis charitate. Et quia ex precepto dei
tenemur mutuare indigenti: ſi hac intẽtõe
pncipaliter mutuet: non eſt ſibi meritoriũ
quia non ponit finem deum: imo dicit Lu
ce. 6. Mutuũ date nihil ꝛc. ſ. ab homine ſ
a deo ſm Alex. de an. 3. t. 4. c. de precepto
mutui. ar. 2. c. 2m. ↄtra miſſionẽ aliquoꝝ.
vnde ſm Rob. ſcholares q mutuant cam
pſoribus vel alijs ſcholarib⁹ pncipaliter
hac intentione vt illi remutuẽt ſibi qñ in-
digebunt: vſuram ↄmittunt. ⁊ idem ſentit
Goſ. ⁊ Hoſti. Quid de dñis molẽdinoꝝ
qui pecuniã piſtorib⁹ mutuant vt in eorũ
molendinis molant. R° rob. vſurarij ſunt
accipiunt enim vltra ſortẽ in faciendo: ⁊
auferunt debitorib⁹ libertatẽ molendi vbi
voluerint. ſi tamẽ debitores ꝓpter hoc non
ſunt dãnificati non tenet eis ad reſtitutio
nẽ faciendã: niſi quatenus eſtimari debet
libertas molendi vbi vellẽt: penſatis etiã
circũſtantijs de maiori ⁊ minori remotiõe
molẽdinoꝝ ⁊ facilitate ⁊ difficultate mo
lendi. Quid de notarijs qui ſup vſuris
ſciẽter ↄficiunt publica inſtrumẽta. R° p-
iuri ſunt. q: qñ creant iurant ꝙ bñ faciẽt
⁊ nõ male. ergo nec decetero teſtificari po
terunt: nec cõficere inſtrumẽta. pinrus. n.
teſtificari nõ põt quãtũcũqꝫ egerit pñiam
ex̃ de teſti. ex parte. ⁊. c. ſi. Et hi etiã ſũt in
fames quibus ſunt actus legitimi interdicti
ex̃ de teſti l3 ex quadam. R°. i. ad fi. Hec
Hoſti. Quid de prelatis contractib⁹ vſu
rarioꝝ ſubſcribentibus ⁊ ſigilla apponẽti
bus. R° ſm Hoſti. ſi prelatus tenorẽ non
legerit: vel ſi legerit: vſura tñ ſit velata q:
forte ibi ponit maior quantitas ꝙ̃ mutu-
ata ſit in veritate: nec diligenter ſcrutat
⁊ examinat ⁊ ideo nõ itelligit: fatue agit
ſed in veritate non cõſentit. ff. de pigno. ac.
gaius. Si vero legerit ⁊ veritatẽ iuenerit:
particeps ẽ criminis vſurarij ſed nõ ↄmo
di. Nam ſubſcriptio in multis iuris arti-
culis conſenſum ⁊ approbationẽ inducit.
ex̃ de re iudi. cum inter. Hec Goſ. ⁊ hoſti.

Eſto ꝙ cõmunitas alicuius ciuitatis
indigeat pecunia pro cuius recupatione
imponit mutuũ ciuib⁹ ſuis. poſt hec autẽ
predicta cõmunitas nolẽs ciues ſuos ag
grauare ſ releuare: aſſignat cuilibet q mu
tuauit ſuper aliquib⁹ redditibus ſuis pro
certa quantitate mutui certam quãtitatẽ
pecunie ãnuatim reddendam. vt pro cẽtũ
lib. 8. libras ãnuatim. Modo querit vtrũ
talis excreſcentia vltra ſortẽ licite recipi
poſſit. R°: dicũt aliqui ꝙ ſic. primo q: ſup
ponit ꝙ ibi mutuũ a pn° fuerit ⁊ ex poſt
facto ſemper ſit violentũ ⁊ nõ volũtariũ.
de rõne autem vſure eſt ꝙ cõmittit circa
mutuum voluntarium. Secũdo quia cõ-
gruum eſt ⁊ rõni cõſonũ ꝙ cõitas ſi põt
releuat ciues ſuos quos mutuare coegit.
Et huius ſñie fuit frater Io. de ſaxonia q
fecit tabulã iuris ſm ꝙ fert rñdiſſe. ſm ãt
alex. lomb. in q̊l3. q. de vſur. ꝓbabili⁹ dicũt
dicentes caſum ꝓpoſitum non eſſe licitũ.
quia rõne mutui non licet accipere aliqd
vltra ſortẽ ſm illud Luce. 6. Mutuũ d. ꝛc.

Diſtinxit autez. quia releuatio poteſt fieri
dupliciter. vno modo ꝑ modū gratitudis
quia. ſ. ꝯmunitas gratis ⁊ liberalr̄ releuat
mutuantes. ⁊ tūc licite recipit̄. Alio mō ꝑ
modū obligatōis. qꝛ. ſ. cōmunitas ad hoc
faciēdū ſe obligauit. ⁊ tunc nō ꝑcipit̄ licite
Et ſpecialr̄ qꝛ ex tali obligatōe mutuū inci
pit eſſe volūtariū ⁊ fieri ꝓpter ſpem lucri.
Mihi aūt videt̄ ſaluo ſemꝑ iudicio meli-
ori ꝙ ſi is qui mutuauit ſemper mallet ſi
poſſet ſuū mutuū recuperare ꝗ̄ ꝓuentꝰ hr̄e
licite poſſit eos recipe. ꝑcipue cuz ꝯmuni-
tas ad hoc ſe obligauerit ſponte: vt ſuppo
nit̄ ad pn̄s. Quid ſi ciues predicti velit
vendere ius quod hn̄t ſuper cōi ſuo ꝓ ca
pitali ⁊ ꝓuentu ꝑ eo ꝙ nolūt expectare vl̄
etiā dubitant ſibi periculū in cōi iminere.
nunqd licite poterint iſti ius illud vendere
⁊ alij emere ꝓ ꝑcio tanto vel minori ꝗ̄ de
derint vel ꝑſtiterint. R° ad hoc fert̄ reſpō
diſſe ſupradictus Johes ꝙ ſic. qꝛ iuſto ti
tulo ius aliquod iuſte poſſidens iuſte pōt
vendere: ⁊ alius iuſte emere ius illud. qꝛ
qđ iuſte vendit̄ nō iniuſte emitur. ⁊ hoc
precio equali vel minori vel maiori ꝗ̄ fu
erit datū. qꝛ res tantū valet quantū vēdi
pōt. Quid ſi quis habens aliquā mone
tā quā dubitat ſequēti tꝑe minus ꝗ̄ nūc
valiturā ſm̄ ſtatutū legis poſitiue mutuat
eā ſub tali pacto. ſ. vt ſibi reddat̄ in precio
equali in quo eſt tꝑe mutui. nunquid hoc
licebit ſibi. R° aliquibꝰ videt̄ ꝙ non. alijs
ꝙ ſic. qꝛ ꝗ̄uis in mutuo nō liceat ſperare
lucrū: licet tamen vitare damnū. quod hic
mutuans intendit. debitor etiā tantū acce-
pit quantum reddere tenet̄. huius ſecūde
opi. fuiſſe videt̄ Alex. lomb. in quolz. q. de
vſu. Nunquid licet mihi mutuare cōi
meo ꝓ aliquo officio habēdo: ex quo ſpe-
ro cōſequi magnū honorē ⁊ lucrū. Ad h
fert̄ predictus frater Jo. rn̄diſſe ꝙ nō. qꝛ
mutuās exꝑſſe recipit ex mutuo vlt̄ ſortē.
Nunquid licite poſſum emere ab aliquo
debēte recipere a ſuo cōi: vel ꝓ ſuo ſalario:
vel qꝛ mutuauit cētū lib. ꝓ aliquo officio
hn̄do: ius ꝓpter qđ recipe dꝫ ꝑcio minori
ꝗ̄ recipe dꝫ. Ad hoc fert̄ dictꝰ frater Jo.
rn̄diſſe ꝙ hoc licet: dūmodo hoc cū mode
ramine ⁊ ſine fraude fiat.

Sequit̄ videre de 6°. ſ. de penis vſu-
rarioꝝ. qbꝰ. ſ. puniunt̄ ⁊ ad reſtitu
tionē ꝯpellūt̄. hec aūt ē multiplex
qꝛ alia iponit̄ a canone. alia a iudice. alia
ab aduerſario ꝑ exceptionē. Eſt g̃ ꝑmo cō
ſiderandū de illa q̄ imponit̄ a canone. hec
aūt ē multiplex. vſurarij manifeſti nec ad
cōionē altaris admittunt̄: nec ad xp̄ianā
ſepulturā in hoc peccato decedētes recipi-
unt̄: ſꝫ nec viuoꝝ oblationes recipi debent
Sꝫ ſi qs clericus ꝯtra venerit. ſ. ſepeliēdo
vel recipiēdo cogit̄ reddere qđ accepit: ⁊
ab officij ſui executione manet ſuſpenſus:
donec ad arbitriū ep̄i ſui ſatiſfecerit. ex̄. c.
quia. de quo ꝯſilio ſemꝑ dꝫ fieri mentio i
lr̄is ꝯ̄ vſurarios impetratis: cū dicit̄ eos ad
reſtituendū quicqd vltra ſortē ꝑceperunt
per penaz in latranenſi ꝯſilio ꝯ̄ vſurarios
editā ꝯpellatis. ex̄ de em. et ven. ad noſtrā
vn̄ ab hac pena ſemꝑ ē incipiendū tāꝗ̄ a
minimo ex̄ de teſti. cū tu. in glo. Eſt aūt di-
ctus canon. qꝛ ſm̄ hoſti. ⁊ Ber. ibidē ſen-
tentie nō late ſꝫ ferende. ſi. n. vſurariꝰ q eſt
ꝑncipalis nō incurrit penas exp̄ſſas i iure
multo minus talis clericus. Sꝫ cui reſti
tuet clericus oblationē quam accepit. R°
alanus dixit ꝙ ep̄o loci. ⁊ aufert̄ eccleſie
in penā recipiētis. ſicut pꝫ. 20. q. 3. ꝯſtituit.
W. aūt naſo dicit ꝙ reſtituet illi q obtulit i
opprobriū eius. ar. ex̄. c. cū tu. § ſup his. ⁊
ex̄ de homici. ſicut dignū. § eos. Ber. vo
dicit ex̄. e. qꝛ. ꝙ reſtituet ei a quo recepit:
vt ip̄e reſtituat ei a quo habuit. ar. in ꝓxi
mis dictis. c. Hoſti. vō in. c. quia. tenet cuz
Alano. vt. ſ. detur epiſcopo qui reſtituat ei
a quo vſurarius accepit ſi inueniatur. vl̄
pauperibus erogetur. ar. 20. q. 3. conſtituit
Qui dicuntur hic manifeſti vſurarij.
R° vſurarij notorij ſunt qui habent euidē
tiam facti. vt quando vſurarius menſam
tenet paratam ad mutuandū cuilibet ſub
vſuris: ſicut meretrix in proſtibulo patet
cuilibet. ar. ex̄ de coha. cle. tua. ⁊. c. fi. ⁊ in
hoc caſu ipſo iure ſupradictam penam ca
nonis patiuntur. ſiue ſint notorij iuris: vt
quia ſunt per epiſcopū publicati. Secus ē
ſi adhuc ab eccleſia tolerant̄. ar. ex̄ de co-
ha. cle. veſtra. Nā ſi manifeſti ſint ꝑ famā
tm̄ non tamē notorij: non patiuntur hanc
penam ip̄o iure. ſꝫ ꝑ publicationē. ſic intelli
ge illud ex̄. c. cum tu. R° i. ſm̄ Hoſti. Suf-
ficit autē ad publicationē faciendā ꝙ vo-
cati confiteantur: vel per teſtes cōuincant̄
vt ex̄ de coha. cle. tua. ſufficiunt etiam cer
ta argumenta cum fama. vt ex̄. c. de coha.
cleri. tua. lꝫ autem nullus accuſator ſuꝑ h
appareat: ꝓcedet tn̄ nihilominꝰ epiſcopus
ex officio. vt ibidem. ꝗ̄ cito autem ſatiſfa-
ciūt ceſſat hec pena. vt ibidem. Hec Hoſti.

Satis tñ poſſet dici quantū ad caſuꝫ iſtū
vſurarius manifeſtus ſm Jo.an.⁊ ꝯb.na
ſonē qui corā pſbytero ⁊ teſtib⁹ fatet̃ ſe eē
vſurariū:⁊ mādat vſuras reſtitui tradēs
forte librū rōnū. Quid ſi ſit notoriū ali
quē recepiſſe vſuras: hi tñ qui ſoluerūt ñ
repetūt:vel q2 nō audent: vl' q2 iurauerūt
nō repetere. R̷° ſm Hoſti. eccleſia ad de/
nunciationē alicuius vel ex officio ſuo p
cedet:⁊ eū reſtituere coget.ex̃.c.cum tu. ⁊
ex̃ de iureiu.ad noſtrā.z. Quid ſi eps ī
vita vſurarij recipiat oblationē: ſ3 eū poſt
mortē ad ſepulturā nō admittat. R̷° ꝙ ſe
puniendū affirmat.vt ex̃.c.q2 in oibus.in
fi.Nā cui cōicamus vino ⁊c̃. ex̃ de ſepul.
ſacris. Quid ſi publicatus decedat.he/
res tñ de vſuris ſatiſfaciat. R̷° ſm Hoſti.
eū nō eē ſepeliendū:niſi de ↄtritione certis
ſignis appareat.ar. ex̃.de ſen. ex.a nobis.
z.⁊.24.q.z.nec quiſq̄ꝫ. Sunt aūt ⁊ alie
pene vſurarioꝝ preter penas p̄dictas: que
ponunt̃ li.6.c.vſuraꝝ. vbi inhibet̃ ne col
legiū vel vniuerſitas vl' aliqua ſingularis
pſona:cuiuſcūqꝫ ſit ↄditionis dignitatis
aut ſtatus:alienigenas etiā ſi ſint ciues vl'
incole.ſm Jo.an.vel alios non oriundos
de terra eoꝝ:qui.ſ.nō ſunt ciues vel incole
publice pecuniā fenebrē exercētes vl' exer
cere volētes. ad hoc domos in terris ſuis
ↄducere vel cōductas habere;aut al' ha/
bitare pmittant. ſ3 hi⁹ vſurarios manife/
ſtos oēs infra tres menſes.ſ.a tp̄e publica
tionis hui⁹ ↄſtitutionis expellant: nunq̄ꝫ
aliquos tales decetero admiſſuri. Precipi
tur etiā ibidē ꝙ nemo illis ad exercēdum
fenus domos locet vel ſub quocūqꝫ alio
titulo cōcedat.qui v̄o ↄ̃ fecerint: ſi fuerint
pſone eccleſiaſtice: pr̃iarche archiep̄i vel
ep̄i ſuſpenſionis.minores v̄o ſi ſint pſone
ſingulares excōicatōis.ſi aūt collegiū vel
vniuerſitas interdicti ſentētias ſe nouerit
ip̄o facto incurſuros. quā ſi p mēſem aio
indurato ſuſtinuerint: terre eoꝝ q̄ꝫdiu in
ip̄is morant̃ eccleſiaſtico ſubiaceant inter
dicto.Ceteꝝ ſi layci fuerint: p ſuos ordi/
narios ab hi⁹ exceſſu:ceſſante omni p̄uile
gio:p eccleſiā ↄpeſcant̃. Inſuper quia ſta
tuerat:vt habitū ē ſupra:vſurarios ma
nifeſtos ī hoc crimine decedētes nō debere
admitti ad ſepulturā.vt ex̃.c.q2 in oibus.
ipſi aūt vſurarij:vt penā illā deluderēt:ī vl
tima voluntate mandabant ſatiſfieri:⁊ ita
ſepeliebant̃: ⁊ ſic dicta pena deludebatur:
ſtatutū eſt poſtea li.6.c.quanq̄ꝫ.ꝙ lꝫ man/
dent ſatiſfieri:denegetur tamen eis eccleſia/
ſtica ſepultura: donec de vſuris fuerit ſm
facultates eoꝝ plenius ſatiſfactū:vel ido/
nee cautū illis quibus debent reſtitui: vbi
ſunt preſentes:vel alijs qui poſſunt eis ac
quirere:vel eis abſentibus loci ordinario
vel eius vicario:vl' preſbytero parrochie
in qua habitat vſurarius:vel tabellioni d
mandato ordinarij. ita ꝙ certa quātitas
exprimatur in cautione.ſ. vel quantitas
manifeſta exprimatur ſi apparet. vel ſi nō
apparet quantitas manifeſta:exprimatur
quātitas illa ſm arbitriū eius qui recipit
cautionē:qui ſi ſcienter minorē poſuit q̄ꝫ
veriſimiliter creditur: ad reſiduū tenebit̃
.ſ.ꝓpter eius maliciā vel negligentiā. Sꝫ
quid ſi nullam quantitatē ponat. Rndet
Jo.an.ꝙ tenetur in totum.ergo caute fa/
ciat ſi certā veriſimiliter quantitatē expri
mat.⁊ addat etiā ꝙ etiā vltra illud ſatiſfi
et inquantū cōſtabit eū rōne vſuraꝝ tene
ri. Intelligunt̃ aūt noie idonee cationis
pignora vel fideiuſſores. ff.man. ſi man/
dato ticij.§.fi. Al' cautio ſignificat nudaꝫ
promiſſionē.C.de v̄.ſig.ſancimus. Sed
quid ſi cantōes pignora vel fideiuſſores
dare nō poſſꝫ. R̷° ſm Gar.⁊ Jo.an.iuret
ſe hoc dare nō poſſe ⁊ facturū qd cauet.
li.6.de ſen.ex.c.ſi.§. illis. Nota etiam ꝙ
illi qui poſſunt acquirere nobis ſunt filij
quos habemus in poteſtate noſtra. Item
ſerui ꝓprij.item ſerui in quibus habemus
vſufructū.item ſerui alieni quos bonafide
poſſidemus.itē liberi quos bonafide poſſi
demus tanq̄ꝫ ſeruos.inſti.p quas pſo.no.
acq.§.i. Sꝫ nūquid ꝓcurator acquiret
dño abſenti hanc pſonalem obligationē.
Rndet Gar.⁊ Jo.an.ꝙ non p.l.ff.de acq.
poſ.l.quēadmodū. ⁊.l. generaliter. ⁊.l. ꝙ
meo. Itē p loci ordinariū intelligo ſm Jo
an.ep̄m de iure.⁊ idē de decano archip̄ſby/
tero vel abbate qui al' de ↄſuetudine iuriſ
dictionē haberet in ſp̄ualib⁹. Et intellige
de loco in quo vſurari⁹ deget. Itē qd dicit
de p̄ſbytero ſiue rectore parrochie in qua
vſurarius habitat:multo fortius intellige
de rectore parrochie illius leſi cui reſtitui
debet.cum ſit quaſi iudex ⁊ miniſter eius
ſm Gar.⁊ Jo.an.ff.de in ius voc.l.eū pro
quo. Itē p hoc ꝙ dicit mandato ordi/
narij arguit Jo.an.ꝙ tabellio in hoc caſu
nō acqrit actionē extraneo ex ſua ſtipula
tōe:niſi faciat iſtud de mandato ordinarij
Ulti⁹ oēs ſiue religioſi ſiue alij manifeſtos

vſurarios recipientes ad eccleſiaſticam
ſepulturã ꝯ̃ formã ſupꝛadictã: ſubiacẽt pe
ne in lateranẽſi cõcilio ꝯ̃ vſurarios ꝓmul
gate.li.6.c.q̃ꝫq̃ꝫ.§.oẽs autem.de ꝯcilio illo
ex̃.c.qꝛ in oibus.Et ex hoc notat Gar.ibi
dẽ.ꝙ tales nõ ſunt recipiẽdi:ſicut nec uſu
rarij manifeſti i vita ad cõionẽ: nec i moꝛ
te ad eccleſiaſticã ſepulturã. Sed Jo.an.
notat cõtrariũ.ſ.ꝙ hic nõ habet locũ pena
ſtatuta ꝯ̃ vſurarios:ſ3 pena ſtatuta ꝯ̃ reci
piẽtes eos ad oblationes ⁊ eccleſiaſticã ſe
pulturã.nõdũ ibi in lateranenſi ꝯcilio ꝯ̃
v ſurarios ſubaudit edita. Jtẽ teſtamẽ-
tis vſurarioꝝ manifeſtoꝝ nullus interſit:
nec eos ad ꝯfeſſionẽ admittat ſiue abſol
uat:niſi de vſuris ſatiſfaciant: vel de ſatiſfa
ciẽdo pꝛo ſuaꝝ facultatũ virib⁹ pꝛeſtent
vt ſupꝛadictũ ẽ idoneã cautionẽ. teſtamẽta
v̑o eoꝝ facta al'.ſ.nõ facta ſatiſfactõe:nec
pꝛeſtita idonea cautõe:nõ valẽt.vt.c.q̃ꝫq̃ꝫ
.§.fi. Quid ſi teſtamentũ facit ⁊ poſtea
cauet. nũquid poſtq̃ꝫ cauerit teſtamẽtum
valebit. R⁰ dixit Gar.ꝙ nõ. qꝛ ab initio
nullũ fuit.li.6.de re.iu.nõ firmat᷑. ſ3 ꝑ3 Jo
an.ſatis videt᷑ ſufficere ſi cauit añ moꝛtẽ:
cũ teſtamẽtũ in moꝛte firmet᷑. Nec obſtat
regula illa.ſ.nõ firmat᷑.qꝛ de ſolo tractu tẽ
poꝛis loquit᷑. Et quidẽ Jo.equitati melio
ri initi videt᷑.eo ꝙ ad ꝯſeruationẽ teſtamẽ
toꝝ nitit᷑: put oĩa iura nitũt᷑.vt.C.de ſac.
ſan.ec.l.1. Facit etiã ꝓ eo quantũ ad lega-
ta ad pias cãs. ꝙ ſm leges.ff.de le.3.l.i.§.
i.legata relicta a filiofamilias vel a ſeruo:
l3 tpe teſtamẽti inſpecto nõ valeãt:ſi tamẽ
ſeruus manumiſſus: vel filius emãcipat⁹
in eadẽ volũtate pſeuerauerit:ualebũt.ac
cipe.n.cautionẽ ẽ qñcũqꝫ accipe.ſic ⁊ dar᷑
ẽ qñcunqꝫ dare.i.q.i.eos. Quid de codi
cillis.nũquid valebunt facti ab vſurario
manifeſto. Rndꝫ do.Gar.⁊ Jo.an.ꝙ nõ
⁊ idẽ ẽ de qual3 alia vltima volũtate.vt p3
ex pn⁰.d.c.q̃ꝫq̃ꝫ.⁊ ar. ex̃ de teſta. cũ eſſes.
qꝛ etiã codicillus large dicit᷑ teſtamẽti.qꝛ
teſtatio mẽtis.13.q.2.§.ſed aliud. Quid
ſi iſte vſurarius ſm foꝛmã pꝛedictã ſatiſ-
dedit.nũquid ex hac ſatiſdatione tenebit᷑
ſoluere ſi ꝯualuerit. R⁰ dicunt do. Gar.⁊
Jo.an.ꝙ ſic.ar.hoc. ⁊ qꝛ etiã ſi nõ ſatiſde
diſſet cogendus eſſet ſoluere.ex̃.c.cum tu

Circa v̑o penaꝫ que imponit᷑ vſurarijs
a iudice: que qñqꝫ ſequit᷑ ex pena inflicta
a canone ſi ꝯtumacia exigat:eſt ſciendu3
ꝙ ſi vſurarius ſit clericus:ab officio bene
ficioqꝫ ſuſpendit᷑.vt ex̃.c.pꝛeterea.ſuſpendi
tur inquam a beneficio obtento: ⁊ multo
magis repellit᷑ ab obtinendo. ex̃ de exceſ.
p̃la.c.inter dilectos. põt tñ cũ tali diſpen-
ſare epũs poſt ſatiſfactionẽ ⁊ pñiam. qꝛ h̃
nõ ꝓhibet᷑.vt dicit᷑ in glo.d.c. p̃terea. Et
ſi adhuc nõ deſiſtat eſt degradãdus.vt ex̃
e.c.i.⁊.14.q.4.canon̄. quã tñ penã euadit
ſi deſiſtat.nã de iure cõi ẽ degradãdus niſi
peniteat. ſic intellige dicta iura.di. 47.c.i.
⁊.2.ſm Goſ.⁊ Hoſti.Exinde ſi fuerit in-
coꝛrigibilis ſm Ray.ad mandatũ epĩ: ſi
nõ põt aliter coꝛrigi:coercebit᷑ ꝑ potẽtia3
laycalẽ.ex̃ de iudi.cũ nõ ab hoie.⁊ di.17.ñ
licuit. Si v̑o ſit layc⁹ ⁊ pꝛima pena iflicta
nõ deſtiterit:maioꝛi excõicatione ꝑcutiet᷑
ex̃.c.quanto.⁊.c.p̃terea.in fi.Et hec intelli
gas qñ delegatus eſt cui mãdat᷑ ꝙ a pena
ꝯcilij incipiat.ſecus ẽ ſi mandet᷑ ei ꝙ per
cenſurã eccliaſticã eũ cogat.ſecus eſt etia3
ſi oꝛdinarius ſit.qꝛ talis a p̃ncipio poterit
eũ excõicare. ſic intellige illud ex̃.c.tuas.
⁊ de iurein.debitoꝛes. Hec Hoſti. Sed
quare iudex eccleſiaſticus magis itromit
tit ſe de pena vſurarioꝛu3 qui ſunt fures ⁊
raptoꝛes: vt habitũ ẽ ſupꝛa:q̃ꝫ de pena ali
oꝝ fuꝝ ⁊ raptoꝝ. R⁰ ꝓpter dãnũ ſpeciale
quod ex vſura videt accidere. ⁊ etiã qa
vſurarij cũ ꝯtemptu p̃cepti diuini ⁊ dãno
pꝛoximi adinuenerũt ſibi officiũ ⁊ modũ
viuendi ⁊ ditãdi. Nec obſtat illud Aug.
ad macedo.⁊ habet᷑.14.q.4.quid dicam
Uelle3 inquit ꝙ reſtituerent᷑ vſure:ſ3 nõ ẽ
q̂ mõ iuſte repetant᷑. Hoc.n.dicit ad factũ
nõ ad ius reſpiciendo.⁊ loquit᷑ ꝓ tpe quo
nõdũ reſtitutio vſurarum erat oꝛdinata.
vt patet ibidẽ in glo. Nunquid etiã heres
vſurarij cogit᷑ reſtituere vſuras. R⁰ ꝙ ſic
⁊ hoc etiam pꝛemiſſis modis ⁊ penis. ⁊ h̃
ſiue heres ſit filius ſiue extraneus. vt ex̃
e.tua nos.⁊.c.michael. ⁊ tenet᷑ heres in h̃
quod ad eum ꝑuenit. ar.12.q.2.epũs q
filios.⁊.16.q.6.ſi epiſcopũ. Ex quo enim i
integrũ ſibi ſuccedit p̃ſumit᷑ ad eũ res ꝑue
niſſe.vt ex̃.e.tua.ſm Hoſti. Sed Laurẽ. ⁊
Alanus dicunt ꝙ heres non tenetur niſi
quatenus vires hereditatis patiuntur.vt
ex̃ de appel.qua frõte.⁊ ex̃ de rapto.i lr̃is.
quibus cõſentit Hoſti. ⁊ Ber. in.c.tua.⁊
Jo.an.libꝛo.6.de vſuris. quanq̃ꝫ. Quid
ſi alter heredum factus ſit non ſoluendo:
nunquid alter tenetur in ſolidum. R⁰ ſm
Hoſti.i ſũ.ꝙ tenet᷑ in ſolidũ:inquãtũ ſaltẽ
ad eũ ꝑuenit de hereditate. Nã ⁊ res here
ditaria videt᷑ obligata. ex̃.c. de vſu. cũ tu-

.§.fi.⁊ idē dicit Ber.i.c.tua. Hoſti.tñ ĩ gl.
dicit ꝙ predicta opinio eſt ab omnibus
approbata.⁊ ideo contra dicere nõ audet
Cõſiderata tñ veritate ⁊ ſubtilitate iuris
cū certū ſit multos aliqua poſſidere: que
notū ē fuiſſe vſurarioꝝ:qui nūꝙ̄ de vſuris
ſatiſfecerunt:durū eſt ſentire ꝙ oēs tales
ea que poſſidēt taliter reſtituere teneant̄:
maxime cū forte.40.ãni vel plures ſint ꝙ
illi vſurarij deceſſerūt.⁊ grauiꝰ eſt tot aĩas
ꝯdēnare. Ideo diſtiguit ꝙ is qui ē heres
tenet̄ in ſolidū:ſi nõ fecit inuentariū.al'ſe
cus ē. Is aūt qui nõ ē heres ⁊ ad quē al'
ꝑuenit nõ videt̄ teneri:etiã ſi ex cã lucra-
tiua res ad eū ꝑuenit. vt.C.de donati.eris
alieni.niſi ſaltē eēt de pecunia fenebri em-
pta.de,quo etiam ſunt opiniones.vt infra
dicetur. Quid ſi de pecunia vſuraria ſit
poſſeſſio empta. nūquid is qui dedit illam
agere põt actione reali.vt.ſ. agat ad ven
dicandã poſſeſſionē illã emptã de ſua pecu
nia.Rº Alanus dixit ⁊ Ray.ꝙ ſic.⁊ hoc
eſt ſpeciale:ſicut etiã alibi ꝯtingit. vt.C.de
rei ven.ſi ex ea pecunia.Gof.tñ hoc nõ ad
mittit cui etiã cõſentire videt̄ Hoſti. imo
dicit indiſtincte agēdū eē actione pſonali
ꝯtra vſurariū vel heredē eius.⁊ iudex ex
officio ſuo coget eū vſuras reddere: ſi hʒ
vñ ſoluat ſine diſtractione. al'ad poſſeſſi-
ones vendēdas eū coget.⁊ ſic ſatiſfieri de
vſuris faciet.Et ſic intellige ex̄.e. cū tu.§.
poſſeſſiones vo. Quid ſi creditor de pe-
cunia fenebri poſſeſſiones emat ⁊ dñium
vendat:⁊ de pecunia recepta ꝓ ipſis alias
emat. nūqd idē ius ē de his ſecūdis poſſeſ
ſionibꝰ quod in primis.Rº ſm Gof.ꝙ ſic
q: ſuccedūt loco prioꝝ.ar.ex̄. vt lite pen.
eccleſia.⁊.ff.de le.2.l.imperator. Quid ſi
poſſeſſio empta ex pecunia fenebri trãſeat
in aliū.nūquid is qui pecuniã illã dedit be
neficiū idē habebit ꝯ extraneū poſſeſſorē
quod hʒ cõtra vſurariū vel eius heredē:
vt vendere cogat̄ ⁊ ſatiſfacere agenti.Rº
ſʒ Gof. ꝙ nõ:niſi extraneus poſſideat ex
cauſa lucratiua.⁊ vſurariꝰ vel eius heres
ꝯuentus excuſat̄ ſi nõ ſit ſoluendo.ar.iſti.
de le.§.ſi aliena. Secus eſt vt dicit Ber.
ex̄.e.cū tu. ſup illud vendi. ⁊ Rod.ſi ipſe
extraneus emiſſet vel ex alia cauſa non lu
cratiua adeptus eēt rem illã bonafide ab
vſurario:nõ credens forte eū eē vſurariū:
aut credēs rē illã nõ eē emptã de pecunia
fenebri:aut vſurariū alit̄ habere vñ poſſʒ
redde vſuras. Quid ſi res empta de fe-
nebri pecunia ꝑueniat ex titulo lucratiuo
ad eū qui vſuras ſoluit. nūqd ille ad quē
prius ex ſimili cauſa ꝑuenit res eadē libe
rat̄ vt contra eum agi non poſſit. Rº ſm
Gof.ꝙ ſic.ff.de acti.⁊ obli. oēs debitores.
vſurariꝰ tamen vel eius heres ſm Hoſti.
minime liberat̄.ff.de ſolu.quotiēs vnus.
Circa penã aūt que eſt ab aduerſario cõtra
vſurariū excipiēdo:ſciendū ꝙ ꝑ exceptõʒ
remouet̄ a dignitate: ſi forte ſit electus ⁊
in ludo mutuauerit.47.di.c.i.⁊.2. Nõ ob
ſtat ꝙ dicat ſe ħ cauſa ludi feciſſe ſub ob-
tentu alicuius ꝯſuetudinis ſeu corruptele
vt ex̄ de exceſ.prela. inter dilectos. Itē
ſi quis litteras ſuper vſuris impetrauerit
nõ audit̄:niſi primo reſtituat ſi quas vſu
ras quandoꝗ̄ extorſit. quia fruſtra legis
inuocat auxiliū qui in legē cõmittit.vt ex̄
e.de vſu. quia fruſtra. Nec ſufficit in tali
caſu cautio de reſtituendo.ar.ex̄ de re iudi.
cum aliquibus. niſi forte interueniat ma-
gna cauſa.vt.ff.de re indi.l.4.§.ait pretor
in fine.puta quia non eſt ſoluēdo. tunc.n.
ſufficit cautio ⁊ debet audiri. vt poſtea re-
ſtituat al'.vt ex̄ de ſolu. odardus. vel ſi is
cui debetur ſit contentus. ex̄ de re iudi. ꝙ
ad ꝯſultationē.Hec Hoſti.⁊ Ber.ex̄.eo.
quia fruſtra. Quid ſi nullus apparet q
agat contra ipm.Rº ſm Jo.⁊ tanc. facta
denunciatione in publico ſi nullus appare
at audietur.ſm vero Hoſti.⁊ Ber ex̄.eo.
quia fruſtra.⁊ Gar.li.6.e. quanꝗ̄. ⁊ Jo.
an.ibidem.ſm ꝙ dictuʒ eſt ſupra.ſi ſit pu
blicus ⁊ notorius:iudex ex officio ſuo re-
pellet eū.lʒ nullus appeat.ar.ex̄.de iureiu.
ad noſtram.2. ⁊ ex̄.de excep. exceptionē.
⁊ ex̄.e.cum in tua. quia etſi nullus petat:
tamen reſtituere tenetur. vt ex̄.e.cuʒ tu.§.
.i.Si autem occultus erat: ⁊ aduerſarius
obijciat: ⁊ incõtinenti ſit paratus proba-
re:audietur. ⁊ hoc probato repelletur.ar.
ex̄ e.de reſtitu.ſpo.litteras.§.ꝓpterea me-
lius.⁊ maxime ſi probet infra octo dies.
ex̄ de excep. pia cõſideratione.§.ſi quis
igitur.excõmunicationē.⁊ ex̄ de deci. tua.
in fine.Si vero ſit occultus ⁊ nihil obijci
atur:non repelletur. vnde tunc tenet ſentē
tia Johis ⁊ Tanc.Nota hic ꝙ ex̄.c.cum
in tua.dicitur ꝙ licʒ contra vſurariuʒ nõ
appareat accuſator: ſi tamen alijs argu-
mentis conſtiterit eoſdem eſſe vſurarios
manifeſtos : poterit iudex in eos penam
contra manifeſtos vſurarios in concilio
lateranenſi editam libere exercere.

Et obijcit Ber. ꝙ ſi loquit̃ de manifeſtis
notorijs: nõ eſt opus alijs argumẽtis. ſi ñ
de notorijs tunc euidens ꝓbatio requirat̃
ſm ordinẽ iuris ii.q.3.eoꝝ qui. ⁊ rñdz ad
hoc ꝙ hic notoriũ nõ habet pſeuerantiaꝫ
facti. vnde requirunt̃ alia argumẽta. vel
dic ꝙ ſolẽnis fama docet iſtos ẽẽ vſurari
os. ⁊ ideo puniunt̃ ꝓpter famã ⁊ argumẽ
ta alia. qꝛ ad cõdẽnationẽ nõ ſufficit ſola
fama. ex̃ de iureiu. ex litteris. Quid ſi no
toriũ ſit ꝙ vſuras habuit: is tñ a quo ex-
torſit eas nõ inuenit̃ nec heres eius. R̃o iu
dex faciet pecuniã fenebrẽ paupib⁹ exhi-
beri: quo facto petitio eius admittit̃. ex̃. c.
cũ tu § i. ſm Hoſti. ⁊ ſm Ber. vel ſm Jo.
an. li. 6. c. c. quãq̃. epũs põt vſuras illas
recipe ⁊ ſoluere eis a quibus habuit vſu-
ras ille qui petit. Quid ſi littere obtente
ſint cõtra aliquẽ vſurariũ ⁊ ipſe moriat̃ añ
citationẽ. nũquid heres p hi⁹ lr̃as poterit
cõueniri. R̃o ꝙ nõ ſm Gof. ⁊ Hoſti. p illũ
c. ex̃ de reſcrip. ſignificauit. niſi fiat ibi mẽ
tio de herede. vt ex̃ de offi. dele. cũ oli. Nec
obſtat illũ ex̃. c. tua. qꝛ illud de ordinario
habet locũ qui heredẽ iudicare poterit vt
defunctũ. Quid ſi debitor iurauit ſoluere
R̃. tunc habet duo remedia. vnũ vt denũ
ciet eccleſie vt cogat p cẽſurã eccleſiaſticã
creditorẽ ꝙ iuramẽtũ relaxet: vel ab exa-
ctione ceſſet. ex̃. de iureiur. c. i. p totũ. ⁊ ex̃
e. de vſu. tuas. qui ſi velit excõicationẽ po-
tius ſuſtinere q̃ȝ iuramẽtũ relaxare. puniri
põt p poteſtatẽ tpalẽ nimia ptinacia exigẽ
te: cũ eccleſia vltra hoc nõ habeat qd faci
at. vt ex̃ de ele. excõ. c. 2. ⁊ de iudi. cũ nõ ab
hoĩe. circa fi. qui cũ forte velut hereticũ cõ
dẽnabit. ii. q. 3. rurſus. ⁊ ex̃ de hereticis. ex
cõmunicam⁹. § i. ⁊ 2. vel ſicut fit̃ in qui-
buſdã locis. vt in anglia: capiet̃ ad man-
datũ ordinarij. vel quolibꝫ menſe ſoluat
certã pecunie quantitatẽ ſicut fit ĩ frãcia.
⁊ ſpecialiter in partibus tholoſanis. ſed ni
hilominus adueniẽte die propter iuramẽ-
tũ ſoluere tenetur: niſi papa interim cũ ab
ſoluat. vel etiã epiſcopus exigente contu-
macia vſurarij excõmunicati in penã con
tumacie eius. Secũdũ ẽ ꝙ ſi ipſe ſoluerit
propter iuramentũ: tamen põt repetere. vt
ex̃ de iureiur. debitores. ſm Gof. Quid
ſi iurauit ſoluere ⁊ non repetere. R̃o non
debet in iudicio repetere ꝓpter vim iuramẽ
ti. hoc enĩ ẽẽt directe repetere. põt tñ indi-
recte repetere: crimen eius denunciando ec
cleſie. ex̃. c. tuas. in glo. ⁊ iudex ex officio
ſuo põt cogere eũ ad relaxandũ iuramẽtũ
ꝙ ſi ad hoc induci nõ potuerit: poteſt euꝫ
cogere ad reſtituendũ. Aliqua tñ noua cã
poſſet ſupuenire rõne cuius poſſꝫ repetere
puta ſi vſurarius in fine penitens ordina
ret ꝙ heredes ſui omnib⁹ illis vſuras re-
ſtituerent qui ſe vſuras dediſſe probarent.
ex̃ de iureiur. ad noſtrã. i. in tex. ⁊ in glo.
Quid ſi iurauit nõ denunciare. R̃. iura
mentũ tale eſt temerariũ ſm omnes. quia
ad hoc quilibet tenet̃. vnde non tenet̃ ſer
uare ipm. ex̃ de iureiur. quẽadmodũ. in fi.
ſm Go. ⁊ Hoſti. in ſum. ⁊ Ber. ſup. d. c. ad
noſtrã. 2. Hoſti. tñ in apparatu diſtinguit
ꝙ ſi talis magis mouet̃ zelo iuſticie ⁊ cor
rectionis fraterne q̃ȝ amore rei ſue recupe
rande: denunciet. ſi vo ecõuerſo: nõ denun-
ciet ne periuret. ⁊ ita occurrit̃ fraudib⁹ vſu
rarioꝝ. Quid ſi iurauit etiam non reci
pere. R̃. iuramentũ tenet. vt ex̃ de renun.
cum inter. p. ⁊ de his que vi. ad audientiã
Cogi tamen debet vſurarius ꝙ iuramẽtũ
relaxet. ar. ex̃. de iureiur. c. i. vel ſi ad hoc p̃
mo induci non poterit: non audiet̃ anteq̃ȝ
ſe liberauerit. In hoc ergo caſu erit paupe
ribus eroganda: ſi fiat fides eccleſie. aliter
non audiet̃: niſi papa eũ abſoluerit. ⁊ hoc
põt denunciare eccleſie debitor: predicto
iuramento non obſtante. hec Hoſti. in ſũ.
Quid ſi is contra quẽ ſunt lr̃e impetr̃e
appellet. nũquid repellet̃ in cã appellatõis
R̃. ꝙ non ex̃ de excep. cum inter priorẽ.
⁊ c. fi. Idem dicendũ eſt ſi vſurarius qui
litteras impetrauit appellet. ſuper pricipali
tamẽ nunq̃ȝ audiet̃: niſi prius reſtituerit.
vt ſupra ſm Hoſti. Et etiam ſm hoc pus
expediet̃ cauſa appellationis q̃ȝ audiatur
ſuper principali. ar. ex̃. co. quia fruſtra. ibi
niſi prius reſtituerit vſuras quas pr̃ ſuus
pus extorſit ab alijs. vt ex̃. c. michael. cũ
.n. ex pſona patris agat: tenet̃ eũ defendẽ
.ff. de reg. iur. ex q̃ pſona. ſm Ber. ⁊ hoſti.
Quid ſi nõ fiat in lr̃is mẽtio de pr̃e. nũ-
qd ꝯ eũ excipi poterit ex pſona ſine facto
pr̃is. R̃ndet Ber. ⁊ arguit ſup h̃ p ⁊ ꝯ.
ex̃. c. michael. ⁊ deinde dicit ꝙ credit ꝙ ſic
qꝛ tenet̃ vſuras reſtituere quas pater ei⁹
extorſit: cũ ſuccedat ei in bonis. Hoſti. vo
dicit ꝙ ſi ſit heres vel vniuerſal' ſucceſſor
bona ẽpta de pecunia vſuraria poſſidẽs ex
cã lucratiua põt excipi ꝯ eũ: cũ ſit ſucceſ-
ſor vitioꝝ. ar. in pnoiatis q̃ſtionib⁹ in pce
denti arti. q. nunquid heres. ⁊ q. quid ſi
de pecunia. ⁊. ff. de calum. in heredẽ aũt. § i.

Secus ē ſi ñ ſit heres nec poſſideat bona
empta de pecunia vſuraria.lȝ bona alia ti
tulo donationis a patre recepit bona fide
vt.C.de dona.l.eris alieni.⁊.l.ſi patri tuo.
Quid ſi qs tutor curator vel ꝓcurator
vſuras receperit nō noīe ſuo ſ; alieno. R°.
quidā dicūt ut Ber.e.x̄.c.michael.ꝙ non
repellet̄. q; nec ille vſure repeti pñt ab eo:
cū nihil vſum ſit in vtilitatē ei⁹.ſ; male dic̄
ſm Hoſti.⁊ ſm Jo.vt habet̄ in glo.di.46.
.c.vlti.q; in delictis illud nō attēdit̄ ſ; ipȝ
factū ⁊ delinquētis volūtas ⁊ ꝓpoſitū.22.
q.5.qui piurat.⁊ e x̄ de ſen.ex.cū volūtate
Nā et ſi ꝓcurator meus te deijciat de fūdo
tuo teneor tibi interdicto vñ vi. nihilomi-
nus ⁊ ipe⁹ lȝ nihil ad eū ꝑuenerit.vt.ff.de
vi ⁊ vi.ar.l.3.§.cū ꝓcurator. Js tñ in c⁹
vtilitatē verſum ē ꝑncipalr̄ tenet̄ ⁊ primo.
ali⁹ vo in ſubſidiū.ff.de eo ꝑ quē factū erit
ex hoc edicto. Et ſic talis tenet̄ ſi ꝑncipa
lis nō vult vel nō pōt.vñ ſi tutor vſuras
recipiat pupilli noīe; functo officio tutele
poſſū ab eo vſuras recipe.q; ꝑ alio nō de
buit peccare.e.di.46.c.vlti.ſ; in alijs con-
tractib⁹ nihil ab eo poſſū petere.C.de admi.
tu.ſi nō ſubſcripſiſti. lȝ ſecus ſit de ꝓcura-
tore.ff.de ꝓcura.ꝓcurator q ꝑ euictione.
q; tutor fit volūtate ꝓcurator neceſſitate.

Sequit̄ videre de 7°.ſ.reſtitutione
vſurarꝫ.Et circa hoc q̄runt̄ plura
.ſ.vtrū vſurarij teneāt̄ ad reſtituti
onē vſurarꝫ. R°. ꝙ ſic.⁊ hoc pȝ ꝑmo ꝑ ius
diuinū.Luce.19.Si aliquē defradaui red-
do quadruplū.ait illi Jhs. Quia hodie ſa
lus domui huic facta ē.ergo priuſq̄ȝ habēt
volūtatē reddēdi defraudato nō erat ei ſa
lus. 2° hoc pȝ ꝑ ius poſitiuū.ſ.ꝑ ius cano
nicū ſm ꝙ qlȝ tenet̄ vſuras reſtituere ſiue
xpian⁹ ſiue iudeus ſiue clericus ſiue layc⁹
vt e x̄.e.c.i.⁊.2.⁊.c.poſt miſabilē.⁊.c.q̄ȝto.
Et qdē qualr̄ ad hoc cogat̄ xpian⁹ dictū
ē ar.ꝑcedēti. Preterea quicūq̄ȝ hȝ alienū
tenet̄ illud reſtituere.ſ; illud qd̄ qs accipit
pro mutuo vltra ſortē ē alienū:nō ſuū. nō
.n.tranſit in dñium ei⁹. ꝓbatio. quicunq̄ȝ
eſt alicui⁹ rei dñs ē aliquo iure nō iniuria
dñs ei⁹. ſ; rei acqſite ꝑ vſurā vſurari⁹ nō ē
aliquo iure dñs. q; nec iure emptiōis nec
liberalis donatōis nec locatōis:certū ē.n.
ꝙ in locatione nō trāſit dñium rei locate.
nec iure ꝑmutatiōis:nec iure mutui.q; ac
cipe ꝓ mutuo nō eſt ius ſ; iniuria. ⁊ ſic de
alijs.ergo vſurarius nō ē dñs rei quā ac-
qſiuit ꝑ vſurā.ergo tenet̄ eā reddere ſiue
reſtituere. Preterea vſurari⁹ illud qd̄ acci
pit vltra ſortē:accipit cōtra oīa iura vt patȝ
ex ſupradictis.ſ.ꝯ naturale diuinū cano-
nicū ⁊ ciuile.ergo nō acqrit illd̄ ꝑ aliquē
titulū iuſtū.⁊ ꝑ ꝯñs nec aliqd acqrit.quia
iniuſt⁹ titulus ꝓ nō titulo ē habēdus.ff.de
peti.here.nec vllā. Et male fidei poſſeſſor
dicit̄ q cōtra legū interdicta mercat̄.C.de
agrico.quēadmodū.ergo ⁊c̄.Vñ vſure oī
iure ſunt ꝓhibite ⁊ indebite ⁊ in nullo ca
ſu ꝯceſſe.nec etiā ꝓ captiuorꝫ redēptione.
e x̄.e.ſup eo.ideo repeti pñt ſolute vt habitū
ē s.. Preterea eſto ꝙ vſura trāſeat in do-
miniū vſurarij:nihilomin⁹ eam reſtituere
tenet̄ ſicut mutuū tranſit in dñium recipi
ētis:⁊ tñ tenet̄ tantūdē reſtituere creditori.
Et q; vſurarij ſic vtplurimū ꝯtrahūt vſu
rā ꝙ vix cōuinci pñt. ideo cū aget̄ de vſu
ris codices rōnū ſuarꝫ exhibere cēſura ec
cleſiaſtica ſunt cogēdi.li.7.de vſu.ex graui
Et ꝓcedi pōt in cauſis de vſuris decetero
ſimplr̄ ⁊ de plano ac ſine ſtrepitu ⁊ figura
iudicij.li.7.de iudi.diſpēdioſam. Itē nota
ꝙ quicūq̄ȝ cōmunitatū officiales fauore
vſurariorꝫ aliqd ſtatuēdo vel iudicādo ꝙ
eiſdē vſurarijs vſure ſoluant̄ vel ꝙ ſolute
nō repetant̄ vel nō reſtituant̄ fecerint:ipo
facto ſunt excōīcati vt in.d.c.ex graui. de
quo pleni⁹ tanget̄ infra.li.7.ti.2.caſu.82.
⁊.83.⁊.84. Sed quare etiā ius ciuile nō
cogit ad reſtitutionē vſurarꝫ. R°. q; aliter
iudicat alienū lex diuia ⁊ aliter humana.
Lex enī diuina iudicat alienū quicquid
poſſidetur cōtra legē dei.qui eſt verus dñs
omniū. ſic autem poſſidet vſuraȝ vſurari⁹
Lex autem humana iudicat alienū quod
poſſidet̄ preter voluntatē eius qui ē ver⁹
domin⁹ ipſius.vñ q; in vſura ē volūtariū
mixtum qd̄ nō eſt in furto ⁊ rapina; ideo
magis iudicat alienū in his q̄ȝ in vſura.⁊
magis cogit in his ad reſtitutionem q̄ȝ in
vſura.⁊ etiā q; ꝑ illa ledit̄ magis bonum
cōe q̄ȝ ꝑ vſurā.Lex aūt diuina iudicat in
vtroq̄ȝ eē alienū.ſ.tā illd̄ qd̄ ē ꝯ legē di.vt
ī vſura:q̄ȝ illud qd̄ ē ꝯ legē dei ⁊ volūtatē
ꝓximi vt ī furto ⁊ rapina.⁊ iō iudicat re-
ſtitutōeȝ fieri ī vtroq̄ȝ. H alex.lomb. Sȝ
nūqd vſurari⁹ reſtituere tenet̄ rē eādē in
numero quā accepit ꝓ vſura ſic̄ tenet̄ fur
⁊ raptor. R° ꝙ nō.h⁹ rō ꝑma ē.q; qd̄ acci
pit̄ ꝓ vſura nō ē oīo inuolūtariū. 2ª rō ē q;
vſura fit in ꝯctu mutui ī quo nō requirit̄
ꝙ ille q accipit mutuo reddat mutuāti id̄
numero: ſ; ſufficit ꝙ reddat equale ī ꝑcio.

Et idē dicēdū videt̄ de eo quod accipitur
vltra ſortē rōe mutui.ſ.ꝙ ſufficit ꝙ redda
tur equale in ṗcio. Hec Alex. lom. Sȝ
coñ ṗdictā rōnē ſecūdā poſſet obijci ꝙ nō
ē ſimile de eo quod accipit̄ mutuo ⁊ de eo
quod accipit̄ ꝑ vſura.q2 res que accipit̄
mutuo trāſit in dñium recipiētis.res uero
q̄ accipit̄ ꝑ vſura nō tranſit vt dictū ē ſuṗ
ſm cōmunioꝛē opi.ergo ⁊c̄. ꝓpter qḋ dici
pōt etiā ſm eūdē ꝙ quantū ē de lege diui
na cogi dȝ ad reſtituēdū rē eādē numero:
ſi res maneat apud eū ⁊ ſit in ei⁹ poteſtate
niſi ꝑ aſſenſū repetētis liberet̄.al' tenet̄ re
ſtituere equiualētē ſi res ſit ↄſumpta vel ī
dñiuȝ alterius qui ſit bone fidei poſſeſſoꝛ
tranſlata. Quid de cōmunitatib⁹ vl' col
legijs dātib⁹ pecuniā ad vſuram. nūquid
oēs ⁊ ſinguli ſunt vſurarij ⁊ tenēt̄ ad reſti
tutionē. R° ꝙ ſic ſm Ray.oēs illi.ſ. quoꝝ
auctoꝛitate vel cōſenſu fit h.ar.e x̄.c.conq̄
ſtus.⁊.7.q.i.ſicut vir.⁊.z 4.q.3.ſi habes.⁊
ſm Hoſti.omnes illi qb⁹ hec in mente ſua
placent ⁊ ratū habēt ⁊ cōſentiūt ⁊ ꝓhibē
pñt ⁊ nō faciūt.ex̄.de ſen.ex.quante. Nū
quid ſinguli de collegio vel ciuitate tenēt̄
reſtituere in ſolidū quod habuit collegiuȝ
ex vſuris. R° ſm Rob.lȝ illi quoꝝ aucto
ritate ⁊ cōſenſu talia fiūt ſint vſurarij vt
dicit ray.tñ nō tenent̄ ad reſtitutionē niſi
quātū ad eos ꝑuenit de vſura.vel quantū
releuati ſunt ab expenſis quas de ſuo feciſ
ſent in ſuſtinēdis onerib⁹ ↄmunitatis niſi
foꝛte ṗſtiterint auctoꝛitatē cōpellēdo aut ṗ
cipiēdo cōmunitati taliter fenerari q̄ alit̄
hec factura nō eēt.in quo caſu in ſolidum
tenent̄. Quid de regib⁹ ⁊ alijs dñis qui
cogūt debitoꝛes dare vſuras. R° ſm rob.
ꝙ tenent̄ ad reſtitutionē etiam ſi nihil ad
eos ꝑuenerit.ſm vō alex.lomb.dñi q vſu
rarijs fauēt vel eos in terris ſuis retinent
nihil reſtituere tenent̄ ſi nihil ad eos ꝑue
nit de bonis eoꝝ. lȝ al' peccent. Quid de
illis dñis qui multa recipiūt a iudeis cum
ſciant eos nihil habere niſi vſuras.⁊ ꝙ bo
na eoꝝ que poſſidēt ad reſtitutionē nō ſuf
ficerēt. R° ſm rob.ꝙ tenēt̄ ad reſtitutōeȝ
taliter ꝑceptoꝝ ſi ex cauſa lucratiua pce
perunt.poſſūt tñ ab eis accipe quod ſibi de
bent ſicut ⁊ alij creditoꝛes. Quid de vxo
re ⁊ familia nō mercenaria vſurarij. R°
idem dicēdū ē quod de vxoꝛe raptoꝛis di
ctū ē ſupra ti.de raptoꝛib⁹.Et pōt hic addi
ꝙ vxoꝛi vſurarij cui⁹ dos ē de vſura ⁊ vir
nō habet niſi de vſura ſuccurrit̄ vt viuere

poſſit de his que ſunt in domo viri ſi ipſa
laboꝛat in domo ſiue nendo ſiue ſuendo
ſiue etiā bona ne pereant cuſtodiendo. q2
hoc in creditoꝝ cedit vtilitatē.Si etiā vir
habeat bona plura incerta tunc auctoꝛi
tate epi qui debet pauꝑib⁹ ꝓuidere licite
pōt de eis viuere. ar.di. 72.§. generaliter.
⁊.c.epūs.cauere tamē debet. aliter tenet̄.
Sed nūquid pōt vxoꝛ reſtituere male ab
lata viro ipo viuēte ⁊ ignoꝛante. R° ꝙ ñ
cū non ſit dña reꝝ. dixerūt tamē quidaȝ
ꝙ licet vxoꝛ nō ſit dña reꝝ tamē data ē
viro in adiutoꝛiū cuius ſalutē ꝓcurare te
net̄.⁊ ideo ſicut de bonis ꝓprijs viri pōt
facere elemoſynas moderatas viro igno
rante ⁊ nō ꝓhibēte.quia ſic agit cauſam
eius.ita eodē mō pōt facere reſtitutioneȝ:
⁊ ſi reſtituat viro ſciēte ⁊ nō cōtradicente
tuti⁹ facit.ſi aūt vir ſciat ⁊ cōtradicat ⁊ ꝓ
hibeat vxoꝛ tenet̄ nō reſtituere.q2 etiam
al' nō tenet̄ ad illud bonū ex neceſſitate.
Pro viro aūt de furto nō tenet̄ reſtituere
niſi quantū ad eā de bonis ei⁹ ꝑuenit vel
inquātū bonis ei⁹ vſa fuerit. Si vō nihil
de talib⁹ bonis ꝑuenit vel etiā in domo ei⁹
de dote ſua vel etiā aliūde expēſas ſufficiē
ter habuerit in nullo tenet̄. q2 nihil inde
hūit qḋ nō recōpenſauerit mulier. Quid
de genero raptoꝛis vel vſurarij:nūquid po
teſt accipe dotē de bonis ei⁹ cū qcqd habȝ
nō ſufficiat ad reddēdū qḋ talis habuit
de vſura. R° ſm rob. licȝ dos nō ꝓueniat
ex cauſa lucratiua ſȝ accipiat̄ ꝓpter onera
matrimonij ſupportāda. ſi tamē talis veri
tatē ſciēs aut craſſa ignoꝛātia ductus con
traxit cū filia talis nō debȝ dotē recipe de
reb⁹ hi⁹ de equitate canonica. lȝ de ſubtili
tate iuris ciuilis aliter foꝛte poſſet dici.Si
aūt fuit ductus ignoꝛantia ꝓbabili puta
q2 credebat ſoceꝝ nō eſſe vſurariū vel al'
ſoluēdo eē:pōt recipere dotē lȝ poſtea intel
ligat v̄itatē. Quid de creditoꝛe: nūquid
recipere pōt quod ſibi debet̄ a tali vſura
rio vel raptoꝛe:cuius.ſ.omnia bona q̄ hȝ
nō ſufficerēt ad reddēdū ſua male ablata
R° ſm rob.hic non ē op⁹ diſtinctione ṗ
cedēti: ſȝ diſtinguēdū ē aliter.ſ. ꝙ ſi credi
toꝛ credidit talē pecuniā vt ex ea cōmodū
ſuū faceret ⁊ ex ea lucrādo foꝛte ſe libera
ret:tūc pōt recipe debitū ſuū de reb⁹ talis.
nec ē ſil'e de genero q̄ꝫtū ad dotē. q2 ſocer
dādo dotē genero paupioꝛ efficit̄ niſi q̄te
nus ab onere alēde filie releuat̄.ſȝ debitoꝛ
ñ fit paupioꝛ recipiēdo rē l'rei uēdite ṗciū

Si aũt credidit mala fide pecuniam. puta
ad alcas ludẽti vel meretrici daturo: vel
hiſtrioni: vel aliter bona ſua dilapidãti: ñ
debet huiuſmodi p̃ciũ recipe de bonis p̃di
ctis. ſimilr̃ nec ille q ex eã lucratiua agit.
Omnes aũt alij quib⁹ ex ↄtractu debetur
vel quaſi ex maleficio recipe poſſũt ex hi⁹
reb⁹ quod ſibi debet̃: dũ tñ rẽ furtiuã vel
raptã vel vſurariã in ipa ſpecie nõ recipi
ant: maxime ſm illos qui dicũt ꝙ ĩ vſura
dñium nõ trãſfert̃. ſm etiã eos qui dicũt
ꝙ tranſfert̃ dñium in vſura credo ꝙ ipa
res vſuraria in ſpecie in ſolidũ recipi non
dꝫ. q2 debitor qui dedit eã ↄtradicere põt
ſi extat. nec eo inuito creditor aliã pro ea
ſoluere poſſꝫ. Hec rod. Quid de ſeruiẽtib⁹
vſurarioꝝ. rñdeo ſm rod. aut ſeruiũt vſu-
rarijs in licitis ⁊ honeſtis ⁊ neceſſarijs. ⁊
ſic pñt accipe mercedẽ de hi⁹ reb⁹. q2 vtili
tas quã ↄſequunt̃ vſurarij ex opib⁹ coꝝ
cõpẽſat̃ cũ mercede quã dãt eis. vñ non
pñt dici paupiores ꝓpter mercedẽ datã:
cũ loco mercedis habeant ↄmoda opeꝝ.
Aut ſeruiũt in illicitis ⁊ in inhoneſtis. ⁊
ſic nõ debẽt recipe mercedẽ de hi⁹. Idẽ di
cẽdũ ẽ de cultorib⁹ prędioꝝ ⁊ mercenarijs
alijs vſurarioꝝ. Sꝫ nũquid illi ſeruiẽtes
vſurarioꝝ qui ſeruiũt eis in fenerãdi offi
cio. ſ. pro eis pecuniã ad vſurã numerãdo
⁊ vſurã accipiẽdo de coꝝ mãdato ad reſti
tutionẽ tenent̃ cũ nihil ad eos puenerit.
R° ſm rod. ꝙ nõ tenent̃ p̃ſertim cum idẽ
vſurarij p ſe vel p alios miniſtros exerce-
rẽt hi⁹ vſuras lꝫ nõ p iſtos. Aliqui võ vt
monaldus diſtinguũt dicẽtes. ꝙ ſeruiens
aut mutuat pecuniã dñi ſui ad vſuram de
gñali mandato dñi dicẽtis ſibi ꝙ mutuet
cuicũqꝫ voluerit pecuniã ad vſurã ſub no
mine ipi⁹ dñi. ⁊ tũc ſeruiẽs tenet̃ ad reſti
tutionẽ ſi dñs nõ reſtituat. q2 ẽ in hoc p̃n
cipalis: ⁊ in optione ei⁹ eſt mutuare ⁊ nõ
mutuare. Aut hoc facit de ſpãli mandato
dñi ſic mandantis ſibi. mutua de pecunia
mea. 10. libras noie meo. ⁊ tũc lꝫ peccet h̾
faciẽdo: tñ nõ tenet̃ ad reſtitutionẽ. Quid
de illo qui ſine mandato gerẽdo negociuꝫ
alienũ fenerat̃ ad op⁹ ei⁹ cui⁹ gerit nego-
ciũ. rñdeo ſm rod. ꝙ tenet̃ ad reſtitutionẽ
q2 fuit ↄtractus vſurarij miniſter ⁊ actor
Quid de illo qui cũ vellẽ mutuare pecu
niã alicui gratis induxit me ꝙ nõ darem
eã ſibi niſi ſub vſura. rñdet rod. ꝙ reſtituẽ
tenet̃. q2 impediuit indebite vtilitatẽ ꝓxi
mi, perſuadendo ne mutuũ gratis ſibi daret̃

Quid de illo q cõſulit alicui vt feneret̃
Quid etiã de eo qui dat amico vel cõſan-
guineo: vel cõmodat gratis pecuniã vt ex
ea feneret̃. Quid etiã de eo qui ↄtrahit ſo
cietatẽ cũ alio ad fenus exercendũ. Quid
etiã de eo qui mutuat vſurario pecuniã ad
participationẽ lucri vſuraꝝ. Rñdeo ſm
aliquos tales qui inducũt aliquos ad fe-
nerandũ tenent̃ in ſolidũ: ſi aliter ñ erant
feneraturi. ſi aũt al̾ erãt feneraturi nõ tenẽ
tur niſi quãtũ ad eos puenit. ſm võ rod.
in neutro caſu tenẽt̃ niſi quantũ ad eos
puenit. ⁊ melior ẽ ↄditio taliũ in hoc caſu
q̃ꝫ in furto ⁊ rapina: vbi q p̃ſtant auctori
tatẽ ad reſtitutionẽ tenent̃ etiã ſi nihil ad
eos puenerit de maleficio. ⁊ hoc iõ q2 rapi
na ⁊ furtũ ↄ̈ volũtatẽ dñi fiũt qui patitur
dãnũ. ſ vſura de volũtate dñi puenit ad
creditorẽ. nec inueni ꝙ iura dent actioneꝫ
debitori ↄ̈ hi⁹ inductores ad repetẽdũ vſu
ras ab eis quas debitores ſoluerãt taliter
inductis p alios cũ ad inducẽtes nihil in-
de peruenerit. Quid de eo qui pecuniaꝫ
deponit apud vſurariũ. rñdeo ſi qs ↄmit-
teret pecuniã ſuã vſurario nõ habẽti al̾ vñ
vſuras exerceret: vel hac itẽtione vt inde
copioſius p vſurã lucraret̃: ei materiã pec
candi daret. vñ ⁊ ipe culpe pticeps eẽt. Si
võ vſurario al̾ habẽti vñ vſuras exerceat
aliquis pecuniã ſuã ↄmittat vt tuti⁹ ſeruet̃
nõ peccat. ſ vtit̃ ad bonũ hoie malo. Hec
Tho. 2ª 2ᵉ. q. 78. ar. 4. c. 3ᵐ. Quid de eo
qui ſola ſpe ſine intẽtõe p̃ncipali vſuram
ↄmiſit. nũqd tenet̃ reſtituẽ ea q̃ vltra ſortẽ
accepit. R° tali ſm Hoſ. ⁊ etiã Ric. 4. di.
15. q. 5. ar. 5. c. paꝝ añ mediũ. in hoc eius
ſequacẽ nõ ẽ op⁹ reſtitutione ad purgatio
nẽ delicti: ſꝫ ſola pñia ſufficit ſibi ſicut ĩ ſi-
monia mẽtali. e x̄ de ſimo. c. fi. Sꝫ cõtrariũ
ſentit Hoſti. ⁊ Ger. ⁊ Rod. q2 ↄ̈ Hoſ. ex-
p̃ſſe ẽ illud. c. e x̄. c. ↄſuluit. vñ ſm eos talis
vſurari⁹ ad reſtituẽdũ ea q̃ recepit vltra
ſortẽ ẽ efficaciter inducẽdus ⁊ tenet̃ ĩ foro
pñiali. q2 dictũ p dñꝫ ẽ Luce. 6. Mutuũꝫ
da. ni. ind ſpe. Et tenet̃ ſm Rod. reſtituẽ
qcqd vltra ſortẽ pcepit quacũqꝫ intẽtõe
ei debitor dederit ſiue propter dilectionem
exortam propter mutuum ei datum. vel
propter aliud: ſiue propter recipiendum
ad ꝓlixiorẽ terminũ. quando tamẽ debi-
tor dat creditori propter ſolam dilectõeꝫ
nõ põt repetere nec per retẽtionẽ ſibi ↄſulẽ
ſi forte habeat al̾ aliquid de bonis credi
toris. De hoc ſupra ar. 5. circa p̃ncipiũ.

Quid ſi nõ ſit corrupta intẽtio creditoris
debitor tamẽ ꝓpter mutuũ acceptũ vel vl/
terius retinẽdũ dat ei aliqd. nũquid credi
tor tenet̃ reſtituere illud. R° ẽm rod. nõ te
net̃ de ↄſumptis fide bona nec etiã de ex/
tantib⁹ quãdiu probabilr̃ credit ꝙ ex ſola
dilectione ei dederit. ſi aũt credat vel ꝓba
bilr̃ dubitet ꝙ ꝓpter illã cãm illi ſeruierit:
reſtituere tenet̃. qñ aũt debitor nõ gratis
dat. vel creditor nõ gratis mutuat ſi al'ba
beat de bonis creditoris. ⁊ p retẽtionẽ ſibi
ↄſulat de vſura quã dedit ñ ẽ cogẽdus ad
reſtituẽdũ in foro pñiali. Quid de illis
qui veniẽte ſolutõis termino nolũt dare
dilationẽ debitori qui iuramẽto aſtrictus
ẽ ſoluere: niſi data eis pecunia aut aliquo
equipollẽte: expſſe tñ aliqd nõ petunt. R°
tenent̃ ad reſtitutionẽ. ex̃. c. conſuluit. ẽm
ray. ſi tñ debitor creditorẽ volẽtẽ recipe pe
cuniã ſuã preueniat muneribus gratis ro
gãs eũ vt det ſibi dilationẽ ꝓpter amicitiã
vl' ꝓpter deũ. ⁊ gratis recipiat creditor illa
munera rõne preteriti tpis nõ futuri. lʒ po
ſtea det indigẽti beniuole dilationẽ quam
al' nõ daret ſi eũ ingratũ vidiſſet. det dico
principalr̃ ꝓpter amicitiã vel ꝓpter deũ. ſe/
cũdario vo ꝓpter gratitudinẽ debitoris. ⁊
hec faciat rõe preteriti tpis nõ futuri. nõ
ẽ vſura. vñ ille nõ tenet̃ ad reſtitutionẽ eo
rũ que ſic accepit ẽm quoſdã. hec de Mo
naldo. Quid ſi quis vẽdat bladũ alteri
pro. 20. ſol' in meſſe. quod ẽ tñ. 15. ſol'. ẽm
boni viri eſtimationẽ in prefixo termino
valitur: ⁊ poſtea cariſtia veniat ⁊ dictus
emptor illud bladũ pro. 25. ſol'. vendat. nũ
quid primus vẽditor aliquid emptori re/
ſtituere tenet̃. ⁊ videt̃ ꝙ nõ. quia emptor
in nullo ẽ dãnificat⁹ imo lucratus. Sʒ ꝯ.
qr cõtractus ille fuit vſurari⁹. ergo tenet̃
aliquid reſtituere vẽditor primo emptori
R°. vẽditor. ſ. ille ẽm monaldũ tenet̃ em/
ptori primo reſtituere totũ illud quod ſup
uẽdidit vltra ẽm eſtimationẽ boni viri. qr
lʒ emptor nõ ſit dãnificatus hic ꝓpter emẽ
tũ rei qui nõ excuſat ab vſura. dãnificat⁹
tñ fuit quia multo plus emit ꝙꝫ in termino
valebat ẽm eſtimationẽ boni viri. Quid
ſi quis det vſurario modiũ bladi ꝓ vſura
qui modo valet. 10. ſol'. ⁊ poſt ãnũ idẽ mo
dius valet. 20. ſol'. nũquid vſurari⁹ tenet̃
reſtituere modiũ bladi illi qui dedit in va
lore in quo modo ẽ vel quo fuit qñ dedit.
R°. ſcripſit monaldus ꝙ hoc erit ĩ optiõe
recipiẽtis. qr cũ vſurarius vſqꝫ modo non
reſtituit ⁊ mora reſtituẽdi p̃iudicare debe/
at ſibi: reſtitutio ẽm optionẽ recipiẽtis dʒ
fieri vt dictũ ẽ ſ. Sed quoꝝ ſolutio p̃us
debet fieri. ſ. male ablatoꝝ vel debitoꝝ vel
legatoꝝ. rñdeo ẽm alex. lombar. nõ vide
tur oñdere ꝙ prius ſunt reſtituenda male
ablata ꝙꝫ ſoluẽda debita. qr reſtitutio ma
le ablatoꝝ tollit iĩuriã factã deo ⁊ ꝓximo
⁊ maxime in furto ⁊ rapina. in ſolutione
aũt debitoꝝ nõ tollit̃ iniuria ſʒ ſaluat̃ iu/
ſticia. ⁊ ideo videt̃ hoc prius faciẽdũ. Et
ſi fiat cõtrariũ vt in pluribus hoc fieri ui
det̃ qr debita ſunt clara ⁊ manifeſta. reſti/
tutiones aũt nõ ſic ſʒ ſunt incerte. ceteris
aũt parib⁹ clarũ p̃cedit incertũ. Prius aũt
ſunt reſtituẽda male ablata ꝙꝫ ſoluẽda le/
gata. qr donatio legatoꝝ ẽ ex deuotione
legantis. ⁊ ideo ẽ ſuperogatõis. ſʒ reſtitu/
tio ablatoꝝ ẽ neceſſitatis iuſticie. prius ãt
oportet ſoluere illud quod eſt neceſſitatis
ꝙꝫ quod ẽ ſuperogatõis. vñ ẽm Jo. an. li.
6. de vſuris. quãqꝫ. prius deduci debẽt vſu
re ⁊ male ablata tãqꝫ es alienũ ꝙꝫ ſoluãt̃
legata ⁊ alia que ſũt titulo lucratiuo reli/
cta. intelligit̃. n. hereditas deducto ere ali
eno. C. õ lega. ſi vniuerſe. De hac materia
vide infra de teſta. ti. ad qd heres tenet̃. q.
ſʒ qbus ſatiſfaciet primo. Utrũ vſurari⁹
teneat̃ reſtituere nõ tm̃ vſurariã pecuniã:
ſʒ etiam quicqd lucrat⁹ ẽ cũ illa ⁊ fructus
pceptos ex re empta de pecunia vſuraria.
Rñdeo ſicut ſupra dictũ ẽ. reꝝ quedã ſũt
quaꝝ vſus ẽ eaꝝ ↄſumptio que nõ habẽt
vſufructũ principalr̃ ẽm iura. ⁊ ideo ſi ta
les res ſint p vſurã extorte vt denarij tri/
ticũ vinũ ⁊ hi⁹. nõ tenet̃ homo ad reſtituẽ
dũ niſi illud quod accepit. qr illud qđ de
tali re ẽ acqſitũ nõ ẽ fruct⁹ huius rei ſʒ hu
mane induſtrie ⁊ laboris. cui⁹ ipe homo
ẽ dñs. niſi forte p receptionẽ vel detẽtionẽ
talis rei debitor ſit dãnificat⁹ amittẽdo ali
quid de bonis ſuis: tũc. n. tenet̃ ad recom
pẽſationẽ nocumẽti. vt ſi domũ ſuã vel ali
quid hi⁹ oportuit eũ ꝓ precio viliori diſtra
here ꝙꝫ valeret vt vſuras ſolueret. Quedã
vo res ſunt quaꝝ vſus nõ ẽ eaꝝ ↄſũptio
ſeu diſtractio. ⁊ he habẽt vſufructũ. vt do
mus ager ⁊ ſimilia. ⁊ ideo ſi quis alterius
domũ vel agrũ extorſiſſet: nõ tm̃ tenet̃ re
ſtituere domũ vel agrũ ſʒ etiã fruct⁹ inde
pceptos deductis pri⁹ laborib⁹ ⁊ expenſis
qr ſunt fruct⁹ reꝝ quaꝝ alius ẽ dñs: ⁊ iõ
debentur ei. Hec Tho. 2ª 2ᵉ. q. 78. ar. 3. c.
Ricar. 4. di. 15. q. 5. ar. 6. c. ⁊ Rob. cũ qbus

etiā Hoſti. ɔcordare videť dicēs ꝙ vſura
rius teneť ad reſtituēdū vſuras ⁊ itereſſe
debitoris in quo quidē dānū ⁊ lucrū ſuuꝫ
ē ɔputādū. ſicut ſatis expſſe legiť. ff. de eo
quod certo loco. l. z. §. penul. ⁊. §. fi. ⁊ etiaꝫ
.l. ſe. vñ nō placet ei interptatio quā ray.
ꝑ vſurario facit ɔſulens ꝙ vſurari⁹ poſtq̄ꝫ
ſatiſfecerit de vſuris petat a debitore veniā
ad cautelā. qꝛ forte teneret ei amplius ali
quid reſtituere ꝓ intereſſe ⁊ dāno. nō vlt
etiā Hoſti. ꝙ debitor vltra ſuum intereſſe
poſſit lucruꝫ petere. qꝛ hoc eēt ſuū repetere
cū vſuris. Idē etiā dicēdū ē ſm rob. de lu/
cro habito de re furtiua vel rapta p nego/
ciationē vel ɔparationē reddit⁹ vel prediꝫ
factā de re hi⁹ furtiua vel rapta. Utruꝫ
aliquis teneať reſtituere dānū qd icurrit
ille cui rē abſtulit ex illi⁹ ablatione. R̷°. du
pliciter qs dānificať. Uno mō qꝛ ſibi au/
ferť illud qd hꝫ actu. vt qꝛ aliquis diru/
pit domū ei⁹. ⁊ tūc dꝫ ſibi reſtitui quantuꝫ
valet dom⁹. Alio mō qꝛ auferť ſibi nō illd
quod hꝫ: ſꝫ qꝛ impediť ne habeat id ad qd
habendū in via erat. ⁊ tunc nō debet eq̄le
ſibi reſtituere. qꝛ. ſ. min⁹ ē habere in poten
tia ⁊ eē i via ad habēdū q̄ꝫ habere i actu.
vñ ſi quis effodiat agrū alicuius ſemina/
tū: nō teneť reſtituere totū valoreꝫ meſſis
future. Alij dicūt ſic. ſ. ꝙ in reſtituēdo duo
debēt attēdi. ſ. valor rei ablate. ⁊ illa eadeꝫ
ē reſtituēda vel equalēs. Et dānū ſecutuꝫ
ex ablatione illius rei. hoc aūt dānū aut ē
ɔſecutū inde ṗmo ⁊ p ſe: ⁊ hoc directe. aut
p accñs. ṗmo mō dānificās teneť reſtituē
dānū illd. vbi grā. alicui ē ablata pecunia
ex qua volebat neceſſaria emere: vel etiā
empta vel debita ſoluere: ⁊ ideo oportuit
eū poſſeſſiones vtiles ſibi vendere: vel pe/
cuniā mutuo ad vſurā accipe. tūc tenetur
dānu ſic ſecutū reſtituere. Si vero illud ſit
ſubſecutū indirecte ⁊ p accñs. puta quia
dānificat⁹ nō ē ɔſecutus lucrū qd ex pecu
nia ſibi ablata cōſequi ſperabat: tale dānū
dānificās reſtituere nō teneť. qꝛ pecunia
de ſui natura nō multiplicať. Secus autē
ē ſm iſtos in his que ex natura ſua multi
plicari pñt: vt in aialibus. ⁊ ideo ſpoliator
taliū teneť reſtituere tantū quātū erāt va/
litura tpe reſtitutiōis. De hoc tñ ē dubiū
.ſ. vtrū teneať ad tantū. tū qꝛ talis valor
eſt in potentia. tū qꝛ aialia poſſent interim
mori. Quid ſi is qui vſuras extorſit ad
inopiā deuenerit. R̷°. lꝫ vſurari⁹ intelligať
ſemp in mora eē. vt. C. de furt. l. ancille ſub/
tracte. tñ ſi pauptas eū excuſet vel bonis
cedat ē excuſatus eſt abſoluēdus: teneť tñ
ſatiſfacere ſi ad pinguiorē fortunā puene
rit. i. habita rōe ne egeat. ff. de reg. iu. in cō
dēnatione. §. i. ſup quo exponet idoneam
cautionē. vt e x̄. e. cū tu. §. penul. ⁊ de ſolu.
odoardus. Et pōt quilꝫ cedere añ litē ɔte
ſtatā in pñtia: vel etiā in abſentia: p nūciū
vel p epl'am. vt. ff de ceſ. bo. l. penul. ⁊ vlti.
Et h̄ ē verꝝ in iudicio ɔtentioſo. Sꝫ nūqd
ita ē in foro pñiali. R̷°. ſm Gof. ꝙ nō. imo
diceť ei ꝙ totū reſtituat ablatū. e x̄. e. cū tu.
⁊. i4. q. 6. ſi res. ablatū dico ſiue p rapinā
ſiue p furtū ſiue vſurā. i4. q. 5. ſi quid inue
niſti. hoc videť etiā velle Ber. in. c. cū tu.
in glo. ſup illud facultatib⁹. Sꝫ in ɔ̄riuм
opponēs Hoſti. dicit ꝙ ñ amittit ṗuilegiū
ex cauſa iuſta ſibi datū. Nam ſi tpe famis
licet alienū ſine peccato accipe: multo for/
tius retinere. Hec Hoſti. Alij aūt volūt ꝙ
ſi talis ɔtritus nō potens ē ſatiſfacere: pete
re teneť dilationē vel remiſſionē ſibi fieri
cā elemoſyne ab illis quib⁹ teneť reſtituere
⁊ ſic erit i ſtatu ſalutis. al' nō. i4. q. 6. ſi res
Sꝫ hoc videť nimis durꝝ. vñ credo ꝙ ad
ſalutē ei ſufficiat ꝙ ſi ad pinguiorē fortu/
nā venerit: reſtituere firmiter i corde ꝓpo
nat. Sꝫ nūqd clerici vſuras quas hñt
vel habuerūt de reb⁹ eccleſie reſtituere pñt
R̷°. ſm ray. ꝙ nō. qꝛ tales res ſunt paupe
rū: niſi quatenus ex pecunia vſuraria vel
qualibet alia ſua expēdiſſent in vtilitateꝫ
eccleſie. ſꝫ poti⁹ reſtituere debēt de reb⁹ ſuis
pr̄imonialib⁹ q̄ꝫ de eccleſia acq̄ſitis fideliť
iux̄ ſuū poſſe. Rob. vō credit ꝙ ſi hoc ñ
poſſint de bonis ſuis facere: de fructib⁹ ec/
cleſie quos pceperūt legitime pñt ſe libera
re. Cui ē vſura reſtituēda. R̷°. ſi ſciať a
q̊ extorta ē: reſtituēda ē ei: ſi ſit pñs. e x̄. e.
cū tu. §. ſup his. Si vō ſit abſens: ei⁹ here
di vel ꝓcuratori ſi ſit. ſi vō nec ipē nec he/
res ei⁹ vel ꝓcurator ſit pñs: ⁊ vſurarius no
uit vbi ille habitat: debꝫ ei mittere aliquo
mō ſi pōt fieri fideliť ⁊ ſecure. hoc. n. ſemp
faciēdū ē: qñ ɔmode fieri pōt. Et ſm quoſ
dā vt Ber. mitti dꝫ ſumptib⁹ ipſius debi/
toris abſentis. ar. ff. de ope. li. ope eni. ſi tamē
expēſe itineris nimis excedūt ſumā illius
vſure: tūc dꝫ paupibus erogari. vt. z. q. 6.
anteriorꝝ. ⁊ e x̄ de iudeis. cū ſit. ⁊ e x̄. e. cū tu
in glo. Hoſti. vō diſtiguit ꝙ ſi vſurari⁹ qui
ē malefidei poſſeſſor alibi ſe trāſtulit q̄ꝫ vbi
vſuras exercuit: tūc ꝓprijs ſumptibus mit
tere teneť. Si vō is a quo vſuras extorſit

vel heres eius alibi ſe tranſtulit.tunc locū
hꝫ quod illi aliȷ̄ dicunt.ꝛ probatᷣ hoc.ff.de
rei ven.ſi res.ꝛ.l.ſi vo.ꝛ.l.ſe. ꝛ in oib⁹ ſm
ꝙ Rod.dicit penſande ſunt circunſtantie
ꝛ quantitas rei debite.remotio loci. expēſe
que fierent in mittendo:ꝛ pauptas vel di
uitie eius cui reſtitutio dꝫ fieri. qꝛ tā pua
poſſet eē ſūma rei reſtituende ꝛ tante expē
ſe que fierent in mittendo: ꝛ taꝫ diues cui
debet reſtitui:ꝙ nullo mō deberet velle pro
re tam modica ꝓximū tantū grauari.vñ
nō oportet ꝙ tunc mittat. ꝛ in talibus re-
currendū ē ad arbitriū boni viri.hec rod.
Ceteꝝ ſi de eius aduētu ꝓximo ſperetᷣ tūc
pecunia deponetᷣ ꝛ ꝯſignabitᷣ.C.de vſu.ac
ceptā.ſm gof.Itē ſi res eēt magni valoris
ꝛ nō poſſet illi cōmode mitti cuius ē:debe
ret in aliquo tuto loco deponi ꝛ ei ſignifi-
cari ſm Tho.2ª 2ᵉ.q.62.ar.5.c.3ᵐ.Si vo
vſurarius neſciret nec ſperaret ꝙ de facili
ſcire poſſet vbi ille habitaret.nō.n.tenetur
vagari vt querat ꝛ inueniat eum. ar.ff.de
opis li.l.ꝙ niſi fiat.§.2.ꝛ ex.c.cū tu i glo.
vel ſi ſciret ei tñ cōmode mittere nō poſſet:
debet eā pauperib⁹ erogare.2.q.6.anterio-
rū.ꝛ melius ex.c.cū tu.ſm ray.ꝛ Ber.ibi
dē.Et idē intelligendū ē ſi ſcire nō poſſit a
quo eā receperit.Et quod dictū ē de eo a q̃
extorte ſunt vſure idem intelligendū ē per
oīa:ſi ille nō ſit ſupſtes de eius herede fieri
debere. Sed nūquid ꝓus debet fieri reſti-
tutio vni q̃ꝫ aliȷ̄. R° ꝙ ſic in caſu.vt qñ re
ſtitutio vnius eſt clara ꝛ determinata. alte
rius aūt nō ſic.tunc.n.videtᷣ ꝙ ceteris pa
ribus prius ſit faciendū iſti q̃ꝫ illi. Ceteris
etiā paribus videtᷣ prius reſtituendū pau
peri q̃ꝫ diuiti.Si aūt vterqꝫ ſit eque paup
vel diues videtᷣ ꝙ reſtitutio ſit ꝓrius illi fa
ciēda cui prius facta ē iniuria.hec alexan.
lomb. Quid ſi nō ſufficiat hereditas ad
ſatiſfaciēdū omnib⁹.nūquid ſatiſfiet ꝓmo
veniētib⁹. R° dixit xp̄.li.6.c. q̃ꝫq̃ꝫ. ꝙ non.
īmo ſatiſfiet eis ꝛ aliȷ̄s ꝓ rata.ar.ex de te-
ſta.relatū.2.in fi.ꝛ.ff.de pac.ſi plures. Jo.
aūt an.dicit ꝙ ſatis videtᷣ in hoc caſu tp̄s
ꝯſiderandū.vt qui primo ſoluit qđ ſuū eſt
integre recipiat.ꝛ ſic de ſingulis.li.6.de re.
iu.qui prior.ſꝫ primū dictū magis placet
mihi.ꝛ de hoc infra ti.36.q.ſed quib⁹. Cu
ius auctoritate male ablata incerta ſunt
pauperibus eroganda. R° Ric.4.di.15.q.
5.ar.4.c.2ᵐ.dicit ꝙ auctoritate ordinariȷ̄
qui eſt pater paupeꝝ.vbi cōſuetū ē talia fi
ri p ordinariū. vbi aūt nō eſt ꝯſuetū pōt

facere p ſeipm.nō.n.interdicitᷣ p ius ſcri-
ptū ei qui tenetᷣ reſtituere i dicto caſu ero
gare paupib⁹ p ſeipm:ſi faciat hoc fidelitᷣ
ꝛ de ꝯſilio bonoꝝ viroꝝ.Secūdū vo ray.
i ſū.eius.2.li.ti.de rap.iuxta fi.§. forma re
ſtitutōis.reſtituenda ſunt male ablata in-
certa ad cōſiliū epiſcopi vel pñiariȷ̄ diſcre
ti. Secūdū vo hoſti.in ſū.ei⁹.ti.de pñia .§.
vlti.ad fi.ſub.§.ſed qua forma.v.itē ꝛ ubi
reſtituenda ſunt ad cōſiliū epi.ꝛ ē ꝓ eo.12
.q.i.p̃cipimus. Dñs vo Guido de baſio
archidiaconus bonoñ auditor ꝯdictarū
in curia pape: qui fecit apparatū ſup decre
tū ꝛ ſextū decretaliū:interrogatus ſup hoc
ſic ſcriptis rñdit.ſ.ꝙ ſūma hoſti. ē va vbi
nullus ē deputat⁹ a teſtatore qui hoc exe-
quatᷣ.12.q.2.de laycis.in fi.vbi vo certa p
ſona ē deputata illa dꝫ exequi.vt ibidē.12
.q.i.c.ep̄s eccliaſticaꝝ. ꝛ.C.de ep̄is ꝛ cle.
.l.nulli licere.ꝛ ex de teſta.tua nobis. ꝛ.c.
Johes.ꝛ in auc.de eccle.ti.§.ſi quis. imo
etiā ip̄e qui hꝫ bona incerta que debent
pauperibus dari: pōt ea pauperib⁹ eroga
re ſine auctoritate ꝛ licentia epi vel alteri⁹
iudicis eccleſiaſtici.vt colligitᷣ ex de vſurī.
cū tu.§.i.v.vel his.in tex.ꝛ glo.hoc etiam
īnuit clare ex de homi.ſicut dignū.§.cos
ſup illud aliena.Nec obſtat illud ex de iu
deis.cū ſit.qꝛ loquitᷣ de iudeo cuius diſpē
ſatio merito habetᷣ ſuſpecta quo ad paupe
res xp̄ianos ab eccleſia. ꝛ ideo bñ ibi dᷣ
ſm ꝓuidētiā dioc̄ epi. que ſuſpicio ceſſat i
xp̄iano fideli.hec archidi. Et ſic ep̄us hꝫ
cū nō hꝫ ſe intromittere de talib⁹ in defectu
Scotus vo ad.q.iſtā rñdens.4.di.15.q.2.
ar.4.dicit ꝙ vbi lex diuina vel eccliaſtica
nō determinat pſonā:ſequenda ē rō nālis
hec aūt dictat magis ꝙ ille qui tenetᷣ reſti
tuat paupib⁹ p ſe q̃ꝫ p aliū:nō tñ excludē-
do alteri⁹ boni viri ꝯſiliū.:qꝛ tali ꝯmittere
poſſet qui nō bñ fidelr diſpenſaret. Dicit
aūt xp̄.duplr in ſpe.ꝙ i hoc caſu ꝓponi dꝫ
publice edictū in locis a quoꝝ incolis vſu
re ſunt extorte:ꝙ oēs a quib⁹ ſunt extorte
veniant.ꝛ ſi qui appareant quib⁹ fides ſit
adhibenda;potius illis reſtituetᷣ q̃ꝫ paupe
rib⁹ erogetᷣ.ad hoc ar.ex de homi.ſicut di
gnū.§. cos.ꝛ cōuenit cū eo Jo.an. Sꝫ
pone ꝙ xp̄ian⁹ recepit vſuras a iudeo.cui
reſtituet. R° liberabitᷣ eidē reſtituendo.cō
ueniētius tñ ē ſm Ray.ꝛ hoſti. ꝙ ip̄e nō
noīe illius iudei cū auctoritate ecclie illis
xp̄ianis ſatiſfaciat a quib⁹ ille iudeus vſu
ras exegerat;vel quib⁹ alᷣ obligatus erat

⁊ ſic liberatus erit.ff.de ne.ge.ſoluendo.⁊
l.cū pecuniā. vel apud edē ſacrā vel aliū
locū tutū cū auctoritate eccl'ie noīe illi⁹iu/
dei pecuniā deponat. vt cū iudeus ille reſti
tuerit:ei reſtituat̄.Et idē intelligendū ē ſꝫ
Ray.qñ debꝫ fieri reſtitutio vſurarꝫ rece
ptarꝫ a xpiano vſurario. Qđ āt dictū ē ſ̈
ꝙ ꝯuenienti⁹ ē ꝙ ipe noīe illi⁹ ⁊c̄. ſm rođ.
ē verꝫ qñ factū ē occultū:⁊ nō timet̄ ſcan
dalū nec piculū taliter ſoluētis. al' ſufficit
ꝙ reſtituant̄ illi a quo ſunt accepte. Qñ
dꝫ fieri reſtitutio. R̄°ꝙ ſtatim.nō.n.remit
tit̄ peccatū niſi ablatum reſtituat̄. vt dicit
Aug.li.de v̄bis dñi. tenet̄ antē hoc facere
quantū in ſe ē vt ei remittat̄ peccatū.ex̄.
de ſi.matheus.ibi celeriter.⁊.c.cū in eccle̅
dicit̄ ꝙ tanto ſunt grauiora crimina q̄to
diutius detinēt īfelicē animā alligatā. In
caſu tñ ille qui reſtituere debꝫ nō ē ī mora
nec imputat̄ ſibi ſi nō reſtituit ſtatim. ⁊ p̄
ſi reſtitutio ſit ꝯ̄ bonū ꝓximi: ꝓpter qđ nō
tenet̄ qs reddere gladiū furioſo. z°.ſi fiat
hoc de libera volūtate eius cui reſtitui dꝫ.
3° qñ expectat̄ opportunitas reſtituēdi cū
maiori pace ⁊ honeſtate. vt ſi ille cui reſti/
tui dꝫ debitū ignoret:⁊ non ſine ſcandalo
vel inhoneſtate aliqua ſtatim ſibi reſtitui
poſſꝫ. 4° ſi facultas nō aſſit. ar.14.q.6.ſi
res aliena.ibi.ſi reddi poſſit.⁊ ex̄.de vſur).
cū tu.ibi.in facultatib⁹. Eſto ꝙ ille q dꝫ
reſtituere non poſſit reſtituere ſine grandi
diſpēdio ſuorꝫ bonorꝫ. puta qꝛ forte nō in
uenit qui bona eius ꝓ ꝯpetenti p̄cio emē
velit. quid faciet. R̄° dici pōt ꝙ talis ab
eo cui reſtituere dꝫ differendi reſtitutionē
licētiā petat ⁊ obtineat. aut ei de dāno qđ
incurrere pōt ex dilatione ſatiſfaciat. aut
tantū det de reb⁹ ſuis eidē quantū res vel
pecunia reſtituēda valet. Quid ſi is qui
dꝫ reſtituere ſit indigens multū ⁊ quaſi in
extrema neceſſitate. Ad hoc rñdet Alex.
lomb.ꝙ ille cui talis reſtitutio fieri dꝫ aut
eque indiget ſicut ipe.aut nō multū īdiget
In p̄mo caſu videt̄ ꝙ debeat ſtatim reſti
tuere.qꝛ nullus facere debet ꝓfectū ſuum
cū alieno ⁊ dāno eius cui⁹ ē:ipo inuito. In
ſecūdo caſu aut ille qui reſtituere dꝫ eſt in
tanta indigētia ꝙ ſi ſciret eā is cui reſtitu
ere dꝫ ſm dictamē recte rōis ⁊ charitatis
teneret̄ ſibi ſubuenire vel remittere in toto
vel in parte: vel dilationē dare. Aut nō ē
in tanta indigētia quin.ſ. reſtituere poſſit ī
toto vel ī parte. In p̄mo caſu pōt differri
de ꝯſilio iudicis eccl'iaſtici: dūmō reſtituē

ſit paratus ſi ad fortunā venerit pinguio
rē. In ſecūdo caſu ſtatim reſtituere dꝫ.
Sꝫ nūquid ſufficit vſurario in mortis peri
culo cōſtituto condere teſtamentū in quo
ordinet ſuorꝫ male ablatorꝫ reſtitutionē.
R̄° ꝙ nō.qꝛ teſtamētū ē de his que quis
vult fieri poſt mortē eius:qñ iā nō ē locus
p̄nīe. ⁊ ideo oportet ꝙ in vita velit reſtituē
al' nō remittit̄ ſibi peccatū.ſi ergo hꝫ pecu
niā eā exponat reſtitutōi priuſ q̄ꝫ moriat̄.
vñ ſi ſit vſurari⁹ manifeſtus: dꝫ ei ſepultu
ra eccleſiaſtica denegari:donec ſm ꝙ eius
patiunt̄ facultates plenarie fuerit ſatiſfa
ctū vel quib⁹ reſtitui dꝫ ſi preſto ſint: aut
alijs qui eis acquirere poſſint. vel eis ab/
ſentib⁹:loci ordinario aut vicē eius gerēti
ſiue rectori parrochie in qua teſtator inha
bitat.li.6.de vſur) q̄ꝫq̄ꝫ.vt habitū ē ſupra ī
arti.p̄cedēti.⁊ fiat ſm ꝙ dicit̄ ibi. Quid
ſi fenerator ꝑtē pecunie fenebris ei a quo
ipe habuit vel heredi ei⁹ reſtituat:⁊ de eius
voluntate partē retineat. R̄° dicūt quidā
indiſtincte eū nō eē liberatū:niſi offerat to
tū. ſm vo Gof.⁊ Hoſti.ſi h̄ ex pacto fiat:
liberatus nō ē.ar.ex̄ de ſimo.veniēs. ſi vo
partē liberalr̄ ⁊ ſine pacto offerat ⁊ ſoluat
⁊ de reſiduo miſicordiā petat: ⁊ debitor li/
beralr̄ remittat:liberat⁹ ē.nec vltra reſtitu
ere tenet̄. Tamē ſm Hoſti.iudex ex certis
ꝯiecturis animi ſui modū formabit. ſi enī
debitor ſit paup ⁊ vſurari⁹ diues ⁊ potēs:
nō ē p̄ſumēdū ꝙ debitor ex corde remittat
ſ; hoc facit vt ſtatim illud modicū habeat
⁊ nō totū ꝑdat.ſi aūt ſit diues ⁊ potens q
ſolet etiā mimis tantū de ſuo tradere:p̄ſu/
mi pōt ꝙ h̄ faciat ex corde. Ad hec nō
ſm aliquos ꝙ ſi reſtituens vult reſtituere
ad ſalutē duo dꝫ oñdere ei cui tenet̄.ſcilꝫ
velle ⁊ poſſe: ⁊ adminus velle ſi nō habet
poſſe.Et ita ſiue totū ſiue partē ſiue nihil
recipiat creditor:ſolut⁹ ē debitor. qꝛ aliqs
ē qui habet poſſe ⁊ nō velle: qui dicit cre/
ditori.ſi volueris ꝯcordare mecū ego con
cordabo tecū. hoc ē dictū tibi ſatiſfaciā ſi
volueris ad volūtatē meā non ad tuā.qꝛ
ſi crederet ꝙ totū vellet accipe nihil daret
⁊ creditor potius vult aliqd habere q̄ꝫ ni
hil.talis.n.ſatiſfactio nō ē ſalutifera.qꝛ nō
ſatiſfacit alteri ſ; ſibi. Itē alius oñdit velle
⁊ nō poſſe dicēs.libenter tibi ſoluerē oīa:ſ;
nō habeo vñ.nec iſta ē ſalutifera ſi poteſt.
quia creditor audiēs īpotentiā velit nolit
oportet ꝙ.ſ.abſoluat eū. qꝛ ait lex, inanis
ē actio quā inopia debitoris excludit. hoc

de monaldo. Jtē ponc ꝙ quidā vſurarius
offerat libere totā pecuniā creditori oſten/
dēs plenariā volūtatē: cū tamē nō habeat
q2 ſi crederet ꝙ aliqd accipet non offerret
ei. creditor aūt nihil penit⁹ vult accipe ſed
liberalr̄ dimittit totū. nūquid talis ſatiſfec
R° ꝙ iſte plenarie ſatiſfecit ꝓximo ſ₃ non
deo. ⁊ ideo poſtmodū ſufficit ei ſola ꝯtritio
vt ſatiſfaciat deo. vn̄ cōſulēdū ē nō ꝯtritis
vt admin⁹ liberā ſatiſfactionē ꝑus deo fa/
ciant. Secūdū hoſti. vo intelligit̄ eē ſatiſ
factū creditori ex quo remiſit ſibi ex corde
qualr̄cunq₃ ſatiſfactū fuerit ſibi. dūmō ſit
talis ꝙ remittere poſſit. que remiſſio exq̄ ē
facta nō reuocat̄ pn̄ia. Jtē ſunt aliqui
vſurarij qui nitunt̄ decipe deū: q numera
ta vſura ⁊ accepta tunc exponūt eā danti
credētes ꝙ nō accipiat. q2 ſi crederent ꝙ
retineret nō pn̄tarent. at ille verecūdia vl̄
timore duct⁹ nihil vel paꝝ recipit reſiduū
donās eis. ⁊ tales ſatiſfacere ſe dicunt qᷦ
nō ē veꝝ. Jdē ē de eis q ꝯcordāt recipiē
do vſuras. op₃ ergo ꝙ poſtmodū denouo
ſatiſfaciant oñdendo liberā voluntatē. hec
de monaldo. Jtē nota ꝙ quinq₃ ſūt mo/
di ſatiſfaciēdi ſm̄ aliquos. pͥmus ē cū pecu
nia libere offert̄ ſine malicia ⁊ fictōe. ⁊ hic
ē perfectus. 2⁹ cū nō habēs pecuniā offert
pignora ſufficiētia. 3⁹ ē cū nec pecuniam
habens nec pignora ſufficiētia: facit tn̄ in
ſtrumētū vt poſtea tam ipe q₃ heres poſſit
ad ſolutionem cōpelli qn̄ venerit ad pigui
orē fortunā. 4⁹ ē cū mediāte ſacerdote vl̄
aliqua religioſa pſona fit libera ⁊ volūta
ria cōcordia. iſta tn̄ media pſona ſemp d₃
oñdere creditori velle ⁊ poſſe libeꝝ debito
ris. ita ꝙ nulla ſit coactio creditoris dire/
cta vel indirecta. 5⁹ ē cū de cōſenſu ⁊ mera
ac libera volūtate creditoris ponit aliquā
poſſeſſionē in manu alicuius honeſti viri
ex cuius fructib⁹ ꝓceſſu tp̄is oīa debita p/
ſoluant̄. ⁊ poſtea poſſeſſio redeat ad here
des. vel ita remaneat in ppetuū ſi debitor
voluerit ꝓ icertis. Et ſciēdū ꝙ ſm̄ quoſdā
l₃ hoc fiat de licētia epi vel ſacerdotis diſ/
creti: ſi tn̄ fiat abſq₃ libera volūtate ⁊ con
ſenſu creditoris nō ſufficit ad ſalutē. qn̄ ſci
unt̄ certe pᵉ qb⁹ reſtitutio fuerit faciēda.

Sequit̄ videre de octauo. ſ. de for/
ma inſtrumēti obligatōis vſurarij
vel raptoris ad reſtituēdū aliena
Circa quod ſciendū ꝙ tale inſtrumētū d₃
fieri manu publica. ſ. tabelliōis. cui aūt de
beat fieri ſupra habitū ē in hoc ti. ar. 6. §.

inſup q2 ſtatutū. dicet̄ aūt ſic. Dn̄s petrus
volēs ſaluti ſue aīe cōſulere p reſtitutionē
plenā oīum que indebite ⁊ iiuſte acqſiuit
hab₃ ⁊ habuit ꝓmiſit dn̄o. C. pſbytero ta
lis eccleſie in cuius parrochia habitat: ꝓ/
miſſionē recipienti ⁊ ſtipulāti noīe ⁊ vice
omniū quoꝝ intereſt: reſtituere oīa ⁊ ſin/
gula que ad eū vel patrē ſuū vel auū: vel
aliū eius noīe puenerūt ex cauſa vſurarū
vel alia quacūq₃ cauſa iniuſta vel indebi
ta acquiſitōe vel exactōe: omnib⁹ ⁊ ſingu
lis pſonis vniuerſitatib⁹ ⁊ collegijs: a qb⁹
ipm̄ vel patrē ei⁹ vel auū vel aliū eius no
mine hoc uel aliquid eoꝝ apparuerit ha/
buiſſe vel pcepiſſe: ſiue h̄ apparuerit libris
vel ſcriptis rōnū ſuaꝝ vel inſtrumētis: ſi/
ue alia legitima fide vel ꝓbabili rōne. Et
etiā quibus reſtituendū videbit̄ dicto do
mino. C. vel fratri tali ꝯfeſſori ſuo de pura
⁊ ſimplici cōſciā eoꝝ. cōfitet̄ nāq₃ ⁊ reco/
lit nōnulla indebite habuiſſe: que n̄ poſſēt
legitima rōne ꝓbari. Jtē ſcit ſe feciſſe mu
tuādo cū aliquib⁹ pſonis quoſdā ꝯctus
vſurarios quadā palliatiōe vellatos: de q
bus cōfecta ſunt inſtrumēta in quib⁹ vſu
ra nō poſſit facile depħendi. Jtē ꝓmiſit re/
ſtituere tali decē lib. itē tali cōitati cētū lib.
quas quantitates habuit a p̄dictis p vſu
rariā prauitatē vel aliā iniuſtā exactionē.
Jtē ꝓmiſit dare p̄dicto dn̄o. C. vel frī. M.
cōfeſſori ſuo. 25. lib. ſoluēdas p eū ⁊ cōuer
tendas in his ⁊ circa ea que ſibi ſecrete cō
miſit. Jtē cū ſciat ſe quedā illicite pcepiſſe
⁊ habuiſſe que. ſ. a quib⁹ habuit apud ſe
ē incertū: p aīab⁹ omniū eoꝝ a quib⁹ ha
buit ipa dare ꝓmiſit centū lib. p̄dicto dn̄o
. C. diſtribuēdas ab eodē de cōſilio ⁊ volū
tate p̄fati. M. ꝯfeſſoris ſui. vl̄ ſi ipe n̄ poſſit
intereſſe ad ꝯſiliū ⁊ volūtatē gardiani aſtēꝑ
mō quo magis aīe ſue viderit expedire.
Jtē ꝓmiſit ſupradicto dn̄o. C. noīe ⁊ iure
quo ſupra reſtituere oīb⁹ ⁊ ſingul̄ pſonis
collegijs ⁊ vniuerſitatib⁹ oīa pignora mo
bilia ⁊ imobilia que h₃ ⁊ que ſunt ſibi ob
ligata ꝓ vſuris ⁊ alijs iiuſtis ⁊ indebitis
cauſis incōtinēti ꝓ ſola ſorte. Oēs quoq₃
vſuras ab eo recipiēdas. iuramenta. fide/
iuſſores ⁊ obligatōes ꝓinde ſibi factas re
laxat remittit ⁊ abſoluit. inſtrumēta irritat
⁊ caſſat. ita ꝙ p ea niſi ad ſolā ſortē ⁊ iu/
ſtā ſolutōe₃ nō poſſit aliquis cōueniri vel
in aliquo moleſtari. Jtē ꝓmiſit dare ⁊ tra
dere incōtinenti in manus ⁊ poteſtatē p̄di
cti dn̄i. C. omnia inſtrumēta ad predictas

cauſas ptinētia que habet apud ſe ⁊ apō
notarios: vel al' poterūt inueniri. Pro p̄di
ctis aūt oib⁹ ⁊ ſingulis faciēdis ⁊ plenarie
exequendis obligauit ſupradicto dño. C.
iure ⁊ noïe ſupradicto talē domū ſpāliter
⁊ gñaliter oïa bona ſua habita ⁊ habēda
mobilia ⁊ īmobilia. dans ⁊ tribuēs ei ple
nā ac oïmodā poteſtatē ⁊ mādatū vt abſ/
qꝫ eius ꝯdictōe vel heredū ſuoꝝ ꝓpria au
ctoritate accipiat ⁊ accipe poſſit p̄dictam
domū ⁊ alia bona eius que voluerit. ⁊ ea
que ex eis voluerit poſſit diſtrahere vēdē
⁊ obligare. ꝯuenire. de p̄cio illud recipere.
poſſeſſionē tradere. de euictione cauere. ⁊
ob illud certa bona obligare. ⁊ omnē i eis
⁊ ſup eis ꝯctū facere. quēadmodū ip̄e fa/
cere potuiſſꝫ. Itē dans ⁊ tribuēs ei plenā
⁊ oïmodā poteſtatē ⁊ mandatum agēdi ⁊
excercēdi actōes ſuas petēdi exigēdi ⁊ reti/
nēdi: tranſigēdi quoqꝫ ac paciſcēdi. ꝯueni
endi ⁊ cōpromittēdi. refutandi. quitatōeꝫ
faciēdi. ⁊ in aïaꝫ eiuſdē de calūnia ⁊ vitate
dicēda iurandi. ⁊ quodlꝫ licitū iuramētū
preſtādi. cū pſonis illis ⁊ ꝯ eas que bona
ſua mobilia ⁊ īmobilia detinēt vel poſſidēt
⁊ ꝯ debitores ſuos oēs: vel ſpecialr̄ ꝯ tales
⁊ ꝯ illos quos ex eis voluerit eligere ⁊ ab
eis ſufficiētē quantitatē ex debitis exigēdi
petēdi ⁊ retinēdi ꝓ dictis omnibus ⁊ ſin/
gul' pficiēdis ⁊ plenarie exequēdis. Nec
nō etiā dans ⁊ tribuēs ei ſup oib⁹ ⁊ ſingu
lis ſupradictis gñale mandatū cū libera
adminiſtratōe. Et oēs p̄dictos ⁊ ſingulos
ꝯſtituit pcuratores in bonis ſuis tanqꝫ in
rē ſuā. Itē ꝓmiſit dicto dño. C. noïe ſupra
dicto reficere ⁊ reſtituere oē damnū mutu
um expenſas ⁊ intereſſe que fiēt ꝓ oibus
⁊ ſingulis ſupradictis exigēdis recuperan
dis ⁊ etiā exequendis in iudicio vel ex̄.
quocunqꝫ mō oibus ⁊ ſingulis quoꝝ in/
tereſt vel interfuit p ſe vel p nuncios ſuos
credendo eis de predictis ⁊ quantitate co/
rū ſuo ſimplici v̄bo ſine teſtib⁹ ⁊ ſacramēto
Et hec oïa ⁊ ſingula ſupradicta ꝓ ſe ſuiſqꝫ
heredibus ꝓmiſit ⁊ iurauit ad ſimplicem
reqſitōeꝫ ſine petitōe libelli ⁊ dilatōis im/
plere ⁊ rata i ppetuū habere ⁊ tenere: nec
p ſe nec p aliū de iure vel de facto ꝯuenire.
renūciās exceptōi doli mali ⁊ actōi in fa/
ctū: ⁊ ꝯditōi ſine cauſa vel ex iniuſta cā:
⁊ p̄uilegio fori: ⁊ oibus ferijs ⁊ inducijs:
⁊ omni ſtatuto vel capitulo ciuitatis vel
loci: ⁊ ſpāliter talis: ⁊ omni alij legū auxi/
lio quo vel quibus ſe defendere poſſet quo
minus oïa predicta ⁊ ſingula adimpleret
Et quotiēſcūqꝫ ip̄e vel heredes ſui vel ali⁹
noïe eius venerit ꝯ p̄dicta vel ꝯ aliqđ p̄/
dictoꝝ: totiens ſe ⁊ ſuos ꝯdēnauit cā pene
cētū lib. dño ep̄o tali vel dño tali applican
daꝝ: qua pena ſtipulata vel ꝓmiſſa ſoluta
vel nō: nihilomin⁹ predicta oïa ⁊ ſingula
executioni mandent̄. Pro p̄dictis autem
oibus ⁊ ſingulis attendēdis ⁊ obſeruan
dis. p. ⁊. h. quilibet eoꝝ ⁊ p̄ncipaliter ⁊ in
ſolidū ꝯſtituerūt ſe fideiuſſores ⁊ p̄ncipa
les debitores ⁊ pagatores ſub obligatiōe
omniū bonoꝝ ſuoꝝ p̄ſtium ⁊ futuroꝝ: ⁊
ſub pena p̄ſcripta ꝓmittētes p̄dc̄o dño. C.
recipiēti ⁊ ſtipulanti vice ⁊ noïe ſupradc̄o
oïa ⁊ ſingula ſupradicta attendere ⁊ obſ
uare: renūciantes epiſtole diui adriani: ⁊
cōſtitutioni de duob⁹ reis debendi ⁊ p̄uile
gio fori ⁊c̄. vt ſupra. Forma autē inſtru/
menti vēditiōis facte a ꝯmiſſarijs de reb⁹
teſtatoris pōt eē talis. Cū. a. in ſuo teſta/
mēto cētū lib. ꝓ reſtituēdis male ablatis:
vel ꝓ aïa ſua reliquiſſet reſtituendas ⁊ diſ
tribuēdas: ꝓut diſpoſuit ⁊ legauit p ma/
nus dñi. C. preſbyteri vel. N. confeſſoris
ſui quos ſuos ad hoc inſtituit ꝯmiſſarios
⁊ reliquit dans eis plenā ⁊ liberā poteſta
tē licētiā ⁊ auctoritatē vēdēdi obligādi ⁊
alienandi de bonis ipſius teſtatoris ⁊ de q
bus voluerint ſine ꝯdictione ſuoꝝ heredū
vel alterius pſone ꝓ ipſis male ablatis re
ſtituendis. vel ꝓ legatis ſoluendis. vt hec
patent p eius teſtamētū vel p publicū in/
ſtrumētū ſcriptū p manus talis notarij.
Ideo idem dñs. C. vel idē ꝯmiſſarij ipſi
us. a. vel ipſi⁹ teſtatoris volūtatē fideliter
adimplere ⁊ eius aïam ⁊ ſeipſos de huiuſ
modi ꝯmiſſo vel de p̄dictis exonerare vo
lentes: cū p aliā velociorē vel ꝯmodiorē
viā de bonis ipſius. a. pecuniā ꝓ predictis
pficiēdis nequeant pcipere vel habere: ex
poteſtate licētia ⁊ auctoritate eis ab eodeꝫ
tradita. vt ſupra ꝯtinet̄. ꝯmiſſario noïe ⁊
vt ꝯmiſſarij olim. a. ſup̄dc̄i: dederūt vēdide
rūt ⁊ t̄diderūt ticio domū vnā ex bonis ſi
ue hereditate dicti. a. poſita in tali loco ⁊c̄.
ꝓut habet̄ in inſtr̄is vēditiōis: ꝓ precio
centū lib. qđ preciuꝫ dicti ꝯmiſſarij ꝯfeſſi
fuerunt ⁊ ꝯtenti ſe ab ip̄o emptore hūiſſe
⁊ recepiſſe dandi ⁊ ſoluendi in reſtitutōe
male ablatoꝝ vl' in ſolutōe legatoꝝ dicti
a. quā domū p̄dicti C. ⁊. N. ꝯmiſſario no
mine ⁊ vt ꝯmiſſarij oli dicti. a. ſe pro ipſo
T. ⁊ eius noïe ꝯſtituerūt poſſidere donec

ipſe. T. ipius domus poſſeſſionē acceperit
corporalē: quā accipiēdi ſua auctoritate ⁊
retinēdi deinceps licētiā dederūt ꝓmitten
tes ↄmiſſario noīe ⁊ vt ↄmiſſarij oli dicti
a. dicto. T. ꝓ ſe ⁊ ſuis heredib⁹ ſtipulāti li
tē vel cōtrouerſiā ⁊c. vt in inſtrumētis uē
ditōis vſq₃ ad omniū bonoꝝ obligatōez
Et tūc infra dicit᷑. ꝓ quibus omnibus ob
ſeruādis idem cōmiſſarij cōmiſſario noīe
⁊ vt ↄmiſſarij dicti. a. obligauerūt omnia
bona ipſius. a.

De ſocietatis cōtractu titulus. iz⁹.

D Einde qꝛ vſura ē illicita: ⁊ ſoci-
etas debito mō facta ē licita. ⁊
aliqñ ſub pallio ſocietatis latet
vſura. iō ↄſiderandū ē de ↄ̄tctu
ſocietatis. Et p̄mo quid ē. 2° quō ↄ̄hitur.
3° inter quos. 4° in quib⁹ rebus. 5° quis
modus vel quod pactū apponi poſſit. 6°
quot ⁊ quib⁹ modis ſoluit᷑. 7° que actio
⁊ qñ ex ea naſcit᷑ ⁊ ad quid ⁊ quib⁹ ⁊ ↄ̄
quos det᷑: ⁊ qualis ſit. Circa p̄mū ſcien
dū ꝙ ſocietas ē duoꝝ vel pluriū connētio
cōtracta ob cōmodiorē vſuȝ ⁊ vberiorem
queſtum. Hec deſcriptio habet᷑ a Marco
tullio. ⁊ accedit ad hoc ꝙ dicit᷑ vni⁹ indu
ſtriā. ff. e. ſi nō fuerit. §. plerūq₃.

C Irca ſecundū ſciendū ꝙ ſocietas
ↄ̄hit᷑ ſolo cōſenſu. vnde ſi meus ſo
cius aliquē admiſerit quē meū ſo
ciū eē noluit: ei ſolus ſoci⁹ ē: nō mihi. ff. e.
qui admittit᷑. Et ↄ̄hit᷑ ad tempus ⁊ in per
petuū. i. dū viuit ſocius. ⁊ ſub conditōe. vt
. ff. e. l. i. ⁊. C. e. l. penul. In eternum aūt. i. vt
ſine fine duret nō pōt. ff. e. l. nulla.

C Irca tertiū ſciēdū ꝙ ſocietas ↄ̄hi
tur inter perſonas illas que al' pñt
cōtrahere ⁊ obligare ſe. de quibus
habitū ē ſ̄. ti. de cōtractib⁹ in cōi. ar. 3.

C Irca 4m ſciendū ꝙ ſocietas ↄ̄hit᷑
qñq₃ vniuerſoꝝ bonoꝝ. qñq₃ ali-
cuius negociatiōis tm̄. qñq₃ vni⁹
rei. ff. e. l. vlti. In re aūt turpi ⁊ flagitioſa
cōtrahi nō pōt. ff. e. nemo poteſt.

C Irca 5m ſciendū ꝙ in ſocietate cō
trahenda nō pōt modus adijci.
vt quecūq₃ ex ſocietate obueniūt
cauſa donatōis ptineāt ad ſociū meum: ⁊
ego nihil habeam. qꝛ tunc magis viderer
mercenarius tuus q̄₃ ſocius. ff. e. l. 5. §. fi.
Itē nō pōt adijci vt ſocius de dolo nō te-
neat᷑. vñ ſi a p̄ncipio dolo te inducam vt
mecū cōtrahas ſocietatē quā al' nō cōtra
heres nō tenet ſocietas ip̄o iure. ff. e. l. 3. §.
vlti. Itē nec vt traſeat ad heredes. ff. eo.
nemo pōt. ⁊. l. nemo ex ſocijs. ⁊ hoc in ſoci
etate vectigaliū publicoꝝ tranſit ſocietas
ad heredē. ⁊ hoc ſi fuerit dictum. ⁊ pſona
heredis ſit ſocietati cōueniens. ff. e. adeo
morte. ⁊. l. veꝝ ē. Si aūt in ſocietate ↄ̄hen
da aliquid exp̄mat᷑ de lucro ideȝ tacite di
ctuȝ videt᷑ de dāno. ⁊ ecōuerſo. inſti. e. §.
illud. eadē. n. dȝ eē rō cōtrarioꝝ. ar. ff. de
le. 3. l. vlti. Et hoc ē veꝝ de dāno qḋ caſu
cōtingit. ſi. n. cōtingit dolo ſocij vel culpa
ex qua teneat᷑ ex qua deducit᷑ ex ſocietate
dānū tale. ſed poti⁹ inducit᷑ actio ꝓ ſocio.
qua ↄuentus ille qui dānū dedit damnū
cogit᷑ reſarcire. ff. e. nō ob eā. Itē i ſocieta
te pōt adijci pactū vt partes ſocietatis cō
ſtituant᷑ arbitrio ticij. ⁊ ſi ip̄e nihil arbitre
tur ſocietas nihil valet. ff. e. ſi coita. Si vo
ticius inique arbitret᷑: ad arbitrium boni
viri. i. iudicis recurrit᷑. ff. de v̄. ob. cōtinuus
. §. cū ita. Sȝ quid de ſocietate que con
trahit᷑ inter aliquos. ſ. ꝙ vnus ponat pecu
niā ⁊ alter opam. nūquid talis ſocietas ē
licita. R° ꝙ ſic. dū tamen cōmuniter ſen
tiant lucrū ⁊ damnū. qñq₃ tamē ſocietas
ita pōt coiri vt alter nullā partem ſentiat
damni ⁊ lucrū ſit cōmune. vt ſi tanti ſint
opa quanti ē dānū. ſepe. n. tanta ē ſocij in
duſtria vt plus conferat ſocietati q̄₃ pecu
nia. vt ſi ip̄e ſolus nauiget. ſolus pegrinet᷑
ſolus picula ſubeat. ff. e. ſi nō fuerit. §. i. ſup
illo v̄bo. plerūq₃ eni tanta. Quid ſi picu-
lū ptineat in ſolidū ad recipiētē. ⁊ lucrū in
ſolidū ad tradētē. R° ꝙ talis ſocietas eſt
illicita ⁊ etiā leonina. vt ibidē. §. fi. Quid
ſi recipiēs in ſolidū ſentiat piculū vt pcipi
at lucrū. R° Albertus dicit ꝙ talis ſocie
tas ex vi pacti: nō iure ſocietatis ē licita. ſ
quintus mucius dicit ꝙ oino eſt illicita. ⁊
huic ſentētie adheret Io. ⁊ archidi. ⁊ alij
doc. Nā quantū ad ſocietatē pertinet: niſi
aliud dictū ſit: partes ſunt equales. agi tñ
pōt in cōtrariū. ſ. ꝙ ad vnū ptineant due
partes lucri. ad aliū tertia: dū is qui plus
recipit: ſocietati plus pecunie vel opere vel
cuiuſlibet artis cōtulit. ff. e. ſi nō fuerit. §.
. i. Aliter v̄o qꝛ ſocietas ē alicui⁹ firmitatis
vt ibidē. l. veꝝ. ⁊ iō ex vi pacti talis ſocie
tas nō valebit: lȝ in alijs cōtractib⁹ teneat
oppoſitū pactū. Nec obſtat inſti. ꝓ ſo. §. ⁊
adeo contra. quia ibi dicit poſſe cōueniri
vt quis partē lucriferat dāno non teneat᷑

quod opꝫ de lucro mercimonij intelligi:
vel ope nõ capitali.Et hoc ē qđ dicitᷣ ſu⸗
perius.neqꝫ.n.lucrū intelligitᷣ niſi oī dāno
deducto.nec damnū niſi oī lucro deducto.
Ideo ſic ſcripſit Hoſ.in ſū.ti.de vſur. Uis
dare pecuniā alicui mercatori ſine peccato
pone pecuniā ⁊ ipſe opam pſonalē.nec pe⸗
cuniā tantā vel minorē. plurimū.n.quod
deeſt pecunie opa ſuppletᷣ.⁊ ꝯmunicetis pe
ricula damna ⁊ lucra.ff.c.l.6.§.i.⁊.l.ſi nõ
fuerit.⁊ ſe. Hec Hoſti. Eſto ꝙ tradat ali
quis alicui quātitatē tātā pecunie ad ope
rādū fideliter ⁊ diligēter cū ea in tali arte.
vl̓ ad mercandū in tali mercatōe vſqꝫ ad
ānū tali pacto.ſ.ꝙ in fine āni ſi lucratꝰ fu⸗
erit inde:ſortē ⁊ quartā partē lucri ipi. A.
dabit.ſi aūt damnū euenerit ipſe.C. dāni
tres partes.A vͦo quartā partē portabit.
nūquid cōtractus talis licitus erit. Rᷣ°ſm
aliquos ꝙ nõ.imo erit vſurariꝰ hac rõne.
q̄ꝛ ſi cōtingat illā pecuniā vel illā rē ex ea
emptā diuino iudicio vl̓ caſu fortuito pdi
ipſe C.debitor tres partes ſentiet damni.
q̄ꝛ quicqđ ꝯtigat tres ptes ſortis reddētᷣ
ipi A.creditori.⁊ iõ qcqđ A.ꝯſequitᷣ de
lucro quantū ē ꝓ illis tribꝰ ptibꝰ que nõ
ſubiacēt eius periculo:eſt vſurariꝰ. qđ aūt
pcipit quantū ē de quarta parte q̄ ptinet
ad eius periculū eſt licitū lucrū. Pone ꝙ
A.tradat ipi C.boues duos eſtiatos ad
zo.lib.ad laborandū cū eis fideliter ⁊ di
ligenter vſqꝫ ad ānū tali pacto.ſ.ꝙ ipſe C
teneatᷣ ipſos boues fideliter ſeruare cuſto
dire paſcere ⁊ tenere oīo de expēſis ſuis:⁊
in fine termini eoſdē boues vel p̄dictā eſti
mationē cū quarta parte lucri:ſi lucratus
inde fuerit.vel eo tanto minus ipa eſtima
tione quantū fuerit quarta pars damni:
ſi dānū inde euenerit:teneatᷣ ipi A. dare
⁊ ꝯſignare.nūquid talis ꝯtractꝰ erit licitꝰ.
R°. ille caſus ē ſimilis p̄cedēti:vt pꝫ intuē
ti.ideo dicēdū videtᷣ idē hic ⁊ ibi.Erit aūt
licitꝰ ille caſus:ſi addatᷣ in pacto ſic.ſ.ꝙ ſi
damnū aliqđ ſine culpa vel negligētia vl̓
dolo ipſiꝰ C. vel eius nūcij vel familiaris
venerit: ad ipm A.totū ⁊ totalr̓ ptinebit.
Dictū tñ damnū nõ tenebitᷣ dictꝰ A.ſibi
ꝯputare niſi ipſe C.p teſtes tres legales ⁊
bone opiniōis q nõ ſint ei familiares vel
ꝯſortes potuerit oñdere. Silr̓ ſi in pacto
caſus p̄cedētis clauſula ꝯſimilis ei ꝯpetēs
appoſita fuerit:licitꝰ erit. Debꝫ aūt lucrū
intelligi illud qđ deductis eſtimatōibꝰ ope
rū ⁊ laborꝝ ipiꝰ debitoris:⁊ expenſis factis
de bonis eiuſdē in illa arte vel mercatiōe:
vel in bobus ⁊ eoꝝ opatōe repitᷣ ſupeſſe:
facta diligēti ⁊ fideli ꝯputatione ⁊ eſtima
tione. Quid de eo qui tradit boues alteri
ꝓ certis ſextarijs bladi vſqꝫ ad ānū tali
pacto.ſ.ꝙ ſi moriantᷣ vel deteriorentᷣ: ꝯdu
ctor ſubeat medietatē dāni.ſi aūt melioꝛā
tur hꝫ medietatē lucri. R°. ita licet alteri
locare boues ad certū terminū ꝓ certo p̄
cio ſicut equos:dūmõ ibi ſeruetᷣ equitas
iuris naturalis.qđ fit qñ non apparet eui
dēter cuiꝰ ſit ꝯditio melior vel deterior.ſcꝫ
locatoris vel cõductoris. In pacto aūt p
poſito videtᷣ notabilr̓ deterior ꝯditio ꝯdu
ctoris. q̄ꝛ vix aut nūq̄ꝫ habere põt tantū
ꝯmodū de boum melioratōe: quātū dāni
ficari põt de morte. ſi tñ locator ꝓpter hoc
tale pactū apponat: q̄ꝛ timet ne ꝯductor
boues grauet firmiter ꝓponēs ꝙ ſi boues
perierint ſine culpa eius vel nuncij ſui:nul
lā recōpenſationē peteret:non peccaret:niſi
forte ꝓpter malū exemplū eius intentionē
ignorantiū.Uerꝝ ē tñ ꝙ ꝯductor põt in ſe
recipe periculū rei cōducte:quantū ē de nā
ꝯctꝰ.tamē i caſu ꝓpoſito nõ ē ſoluꝫ locatio
⁊ cōductio:ſ; etiā ſocietas in boum melio
ratōe ⁊ deterioratōe. Pone ꝙ A.tradat
ipi C.vnā vaccā ꝓ.5.lib.eſtimatā tali pa⸗
cto ꝙ ipſe C.teneatᷣ eā ⁊ oēm eius futurū
fetū ⁊ fructū fidelr̓ ⁊ diligēter cuſtodire ſer
uare paſcere ac tenere oīo de ſuis expenſis
⁊ ipaꝫ vel aliquē eius fetū vel fructū non
vendere vel alienare ſine ipius A.licētia
ſpāli.ex fructibꝰ vͦo ⁊ fetibꝰ eius p̄oribus
tantū ipi A.dare ⁊ ꝯſignare:donec ſibi de
dicto p̄cio ſit integre ſatiſfactū. quo facto
totius eius lucri qđ ab eis hic inde fuerit
habitū:ipi A.dare dimidiuꝫ: ⁊ ſibi tenere
reliquū.ſi tñ vacca aut aliquis eius fructꝰ
vel fetus ipiꝰ C.vel nuncij eius vel famili
aris culpa aut dolo vel mala cuſtodia pe⸗
rierit:aut pditꝰ aut vaſtatꝰ fuerit: reſtituet
ipſe C.integre p̄ciū p̄dictū cū oī damno ⁊
intereſſe ſuo ipi A. ſi aūt hoc iudicio diui
no vel caſu fortuito euenerit:ad ipſum A
damnū oīmode pertinebit. nūquid talis
ꝯtractus licitus erit.Et videtᷣ ꝙ ſic.q̄ꝛ ipſe
A.i ſe diuini iudicij ⁊ caſus fortuiti pericu
lū ſuſcipit.⁊ iõ nõ dꝫ videri graue ſi p̄us
ſortē recipiat q̄ꝫ aliqđ inde pcipiat. Sꝫ in
cōtrariū ē.q̄ꝛ euidēter alteriꝰ ꝯditio.ſ. ipiꝰ
C.ē deterior.quia forte euenire poterit ꝙ
poſtq̄ꝫ ipſe A.ſortē recepit:vacca cū omni
fetu ⁊ fructu ſuo peribit.⁊ ſic de oībus ſuis

expenſis ⁊ laboribus circa vaccã habitis nihil habebit: quod impiũ eẽ videt̃. Et iõ dicendũ ꝙ nõ ẽ licit⁹ cõtractus. Nota tñ ꝙ ſi ad hunc caſũ addit̃ ꝙ paſtoꝛ mox vt de cura aĩaliũ ſe intromiſerit: habeat omnẽ fructũ de lacte venietẽ: quouſ dñs ouiũ ſoꝛtẽ de lana ſubleuabit: non videt̃ quare ſit illicitũ. Eſto ꝙ ipe A. tradat ipi C. 20 oues eſtimatas ad. 10. lib. tali pacto: ꝙ ipe ei medietatẽ ſoꝛtis ꝓuentuũ reddat. ſcꝫ. 5. lib. quicquid poſtea de ouib⁹ cõtingat. nũquid hoc licebit. Rndet Roď. ꝙ hoc per idem eſt ac ſi A. creditoꝛ dediſſꝫ ipi C. mutuo. 5. lib. ex quib⁹ emptis. 10. ouibus ſocietatẽ adinuicẽ cõtraxiſſent: ⁊ oia ꝯmunia haberẽt. In h̃ caſu ſi A. ipm C. rõe mutui grauet: vſura eſſet. Eſto ꝙ aliquis emat duas vaccas. ⁊ eas tradat alicui agricole tali pacto. ſ. ꝙ ipe illas paſcat: ⁊ cũ eis terram colat: ita tñ ꝙ ipe emptoꝛ de fructib⁹ pꝛimis eaꝝ recipiat medietatẽ p̃cij: quo recepto medietas earum erit agricole: ⁊ alia medietas emptoꝛis: ⁊ equaliter diuident fruct⁹. hoc acto ĩter eos fiat pactũ ꝙ agricola dare debeat ãnuatim vnũ ſextarium tritici emptoꝛi eo ꝙ colit terrã cũ vaccis. ⁊ ſi vacce moꝛiant̃ cõicabunt eque dãna nunqd cõtractus ille ẽ licitus. R° ꝙ ſic. ⁊ eſt magis ibi ꝯctus locatõis ꝙ̃ ſocietatis quia ille locat vnã vaccã que eſt ſua pꝛo vno ſextario tritici ãnuatim ⁊ pꝛo paſtu vacce ⁊ fetus eius. al' vero nihil recipit. qꝛ illa ñ ſũt ſua ſed agricole. Pone ꝙ A. t̃dat. 20. oues ipſi C. vſ ad duos annos tali pacto: ꝙ ipſe C. teneat̃ eas ⁊ omnes fetus eaꝝ ⁊ fructus futuros diligenter cuſtodire ⁊ ſaluare paſcere ac curare omnio de ſuis expenſis. fructuũ vero ⁊ fetuũ medietatẽ fideliter ipi. a. ꝯſignare ⁊ dare ⁊ i fine termini ipas eaſdẽ oues vel alias que ex eis tũc tempis extabunt ipi. a. reſtituere ⁊ ꝯſignare. ſi tamen ipe oues. aut aliqua eaꝝ aut ipſaꝝ fetus. vel fructus ipius. C. vel eius nũcij ſiue familiaris. culpa vel dolo aut mala cuſtodia pierint. aut ꝑditi vel deuaſtati fuerint. ad ipm. C. totũ damnũ ſpectabit. Si vero diuino iudicio vl' caſu foꝛtuito hoc euenerit: ad ipꝫ. a. ꝑtinebit dũmõ ipe. C. ipi. a. per p̃ſentationẽ cutis ouis moꝛtue vel aliter fecerit plenã fidem. Nunquid talis cõtractus licitus erit. R°. credo ꝙ ſic. qa ſatis videt̃ eque bona cõdicio vtriuſ. Quid de eo qui tradit. 10. oues alicui cuſtodiẽdas. ⁊ paſcendas ſub pꝛecio certo. Rndet Roď. ꝙ talis ꝯctus ẽ licitus ſi dñs ſibi ꝑiculũ diuini iudicij ⁊ foꝛtuiti caſus oĩo retinet: nec alter in cõuẽtõib⁹ alteꝝ grauet. Ad hec nota qď nõt Roď. gñaliter ꝙ vbi ꝓbabiliter dubitatur vtrũ hui⁹ vel illius ſit deterioꝛ cõditio i foꝛma pacti adhibiti in ſua ſocietate: nõ ẽ peccatũ. vbi autem alterius cõditio ẽ deterioꝛ ad arbitriũ boni viri. peccatũ ẽ ex ꝑte grauãtis: ſi fiat h̃ ſcient̃: ⁊ tenet̃ ad reſtitutõꝫ Nota etiã ꝙ ſi vn⁹ fratrũ aliquid lucrat̃ de pecunia cõi dꝫ lucrũ alijs cõicare. ff. de vſu. ⁊ habi. ſi ita. §. ſi. Itẽ ſi det̃ aliqd vni fratrũ ꝓpter negociatõeꝫ cõem cũ alijs: dꝫ illud diuidere cũ eis. Si vo det̃ ei propter aliquod ſeruitiũ ſpãle quo ſibi meruit aliquid dari: nõ diuidet cũ eis. inſti. ꝑ quas ꝑſonas nobis ac. §. 3. ⁊. §. p eũ quoq. Itẽ ſi ſint. 10. ſocij ⁊ oẽs p̃ter vnũ cõcedãt mihi ſeruitutẽ in fundo cõi: nihil acqrit̃ mihi ⁊ tamen qui cõceſſerũt reſilire nõ poſſũt. ff. de ſer. ru. pꝛedi. ꝑ fundũ.

Sequit̃ videre de 6°. ſ. quot ⁊ quib⁹ modis ſocietas ſoluit̃. Circa qď ſciẽdũ ꝙ ſocietas ſoluit̃ p̃mo mõ moꝛte hominũ naturali: niſi ſuꝑſtites reintegrent ſocietatẽ. ff. e. actione. §. moꝛte. ⁊. l. plane. ſi hi. Ul' niſi ſit actũ ꝙ vno moꝛtuo inter ſuꝑſtites duret. inſti. e. §. ſoluit̃. 2° ciuili moꝛte vel capitis diminutiõe maxĩa vel media. 3° moꝛte reꝝ vel naturali. vt cũ eẽ deſierũt. vl' ciuili: vt cũ cõditionẽ mutauerunt. quia cõſecrate ſunt vel publicate quantũ ad vſuꝫ ⁊ ꝓpꝛietatẽ. ff. e. veꝝ. §. vlti. ⁊. l. actione. §. publicatõe. 4° voluntate. vt cũ quis renunciat ſocietati. ſi. n. renunciat tẽpeſtiue ⁊ infra tp̃s pacto cõpꝛehenſum: nõ aget̃ ꝯ eũ ad intereſſe. ff. e. ſ ⁊ ſocius. §. vlti. niſi aliter ſit dictũ: ꝙ etiã tẽpeſtiue renũciari poſſit. Põt etiã quis intẽpeſtiue renũciare: ſi cõditio appoſita nõ ſeruat̃ ſibi. vel etiã qꝛ ſoci⁹ ẽ ita dãnoſus vel iniurioſus ſibi vt non expediat eũ pati. vel etiã quia nõ licet frui vel vti illa grã cui⁹ negociatio ẽ ſuſpecta. vel etiã qꝛ cã reipu. diu ⁊ inuit⁹ ẽ abſutur⁹. nec põt ꝑ aliũ ſocietatẽ adminiſtrare vel ſocio idoneo cõmittere. al' nõ eẽt excuſat⁹. ff. e. ſi conuenerit. ⁊. l. idẽ. ⁊. l. ſ ⁊ ſoci⁹. Si aũt quis renũciet ſocietati dolo malo. i. vt aliqď lucrũ obueniẽs ipſe ſolus habeat. puta hereditatem delatã ſibi cũ eẽt oium bonoꝝ ſocius: cõmodũ hereditatis illius ſocio cõicare tenetur. dãnũ aũt ipe ſolus ſentit. qď autẽ eſt

acqſitū poſt renūciatōeʒ nō tenet̃ alter ſo
cius renunciāti cōicare.inſti.e.§.manet
aūt.⁊.ff.e.actōe.§.dixīmꝰ.hec aūt renūci-
atio fit ꝑ ipm ſociū:nō ꝑ eiꝰ dn̄m.ff.e.ſi ſer
uus ſocietatē.⁊ fit ſocio p̄ſte:nō abſente:
an̄q̄ ſciat eē ꝙ renūcians acqrit ex quo n̄
ſciuerit abſens:ſeruant̃ p̄dicta.ff.e.ſ ⁊ ſoci
us.§.ſi abſenti. 5º ſocietas ſoluit̃ cū qs
ex ſocijs cedit bonis ſuis:⁊ ꝓpter eiꝰ debita
publica nō p̄uata ſubſtātia ſua vendit̃.in
hoc tn̄ caſu ſi ꝯſentiant in ſocietatē:videt̃
incipe ſocietas noua.inſti.e.§.penul. 6º ſi
ſocietas ſit ꝯcta in vna re cui impoſitꝰ eſt
finis.inſti.e.§.itē ſi alicꝰ. 7º actōe ꝓ ſocio
ꝑempta vel mutata. vt ſi qđ mihi debeas
actōe ꝓ ſocio aio nouādi ab alio ſtipuler
vel ꝯ aliū litē ꝯteſter vt liberer. tacite.n.vi
det̃ renūciatū ſocietati.ff.e.verꝝ.§.penul.
⁊.l.actōe. Et hiꝰ renūciatio pōt fieri ꝑ ipʒ
ſociū tn̄:vel ꝑ ꝓcuratorē eiꝰ ſpālē vl' etiā
gn̄alē qui liberā habeat adminiſtrationē.
Alia aūt ſimplex renūciatio qua nō exti
guit̃ actio ꝓpria fiet ꝑ ꝓcuratorē gn̄alem
forte ſi nō hʒ liberā adminiſtrationē:niſi
dn̄s renūciare ꝓhibuerit:cū ꝯrio renūciari
nō pōt ꝓcuratori ſocij vt renūciās liberet̃
niſi ipe ſocius ratā habeat renunciatiōeʒ.
.ff.e.actōe.§.renūciare. 8º ſoluit̃ ſocietas
ſocij qui ſeruus erat manumiſſione vel ali
enatōe.Et ſi in eadē mutato ſtatu ꝑmāſe-
rit:alia incboat̃.ff.e.ſi id.§.penul.

Equit̃ videre de 7º.ſ.de actione pro
ſocio. Circa qđ ſciendū ꝙ naſcit̃
actio ꝓ ſocio demū finita ſocietate
vt.C.e.tā diu.niſi in caſu.ſ.in ſocietate ve
ctigaliū:cū nō ꝓfert̃ in mediū qđ ꝑuenit
ad alterꝝ. vel cū neutri expedit a ſocietate
diſcedere.ff.e.actione.§.nōnūq̄. Et forte
idē eēt in p̄uata ſocietate:ſi nō cōicet̃ a ſo
cio quod ē cōicandū:⁊ ſi nō expediat ad
huc ſocietati eā diſſolui. Itē ſcholaris ſoci
us repatriare volēs ſm̄ dd. nō pōt aliū in
ſua camera ponere alijs ſocijs inuitis:niſi
aliud ſit actū in ꝯhēdo.ff.e.actione.§.ſocie
tas. Nec pōt petere partē cōmuniū rerum
nec alij ſocio dare:niſi finito vſu ad quem
ſunt empte.ff.e.ſ ⁊ ſociꝰ.vt ſi aſinus fuerit
emptꝰ ad portādū ligna de nemore:lignis
portatis pōt ſociꝰ partē aſini petere. Cōpe
tit aūt actio ꝓ ſocio ad faciēdū collatōem.
Sʒ attendendū ē an ꝯcta ſit ſocietas oiuʒ
bonoꝝ expſſe:aut ſimplr:an alicꝰ negocij.
.ff.e.l.5.ſi.n.ꝯbat̃ p̄mo mō:tūc ꝯmunioni
acqrit̃ hereditas ⁊ legatū ⁊ qđ donatū ē

aut alia rōne acqſitū. vn̄ ſtatim oīa bona
corporalia ſunt cōia.ſecus ē de incorporali
bꝰ.ſ.iuribus ⁊ actionibus.ff.e.canon.ſic ⁊
oio expenſe debēt eē cōes. Itē qn̄ aliqs ē
dānatus ſoluere iuſte vel iniuſte:ex cōmu
ni ſolui dʒ:niſi qs culpa ſua vt ꝓpter ꝯtu-
maciā ſit dānatꝰ:ob qđ maleficiū acqrit̃
nō ꝯfert̃.ſi tn̄ in medio ſit collatū cōe erit
lucrū. In quo caſu ſi ex illo maleficio po-
ſtea fuerit dānatꝰ:totū illud in quo dāna-
tꝰ es de cōi ſoluere potes:ſi mihi ſciēti tuuʒ
maleficiū cōicaſti lucrū. ſi aūt mihi igno-
ranti cōicaſti:tolles illud tm̄ qđ cōicaſti.
Et hoc totū eſt ſeruandū cū ſocietas ꝯcta
in qua cōicatū ē furtū erat licita.ſi.n p̄nci-
palr ꝯheret̃ in delictis nulla eēt.ff.e.cū du
obus.§.vlti.⁊.l.ſe. Si vero ſocietas ꝯhat̃
2º mō.ſ.ſimplr:tūc acqrit̃ cōioni oē illud.
⁊ ſolū illud qđ ꝓuenit ex queſtu.ſ.lucrū ꝓ
ueniens ex venditōe emptōe ⁊ ꝯductione
⁊ locatōe.queſtus.n.intelligit̃ qđ ex opera
cuiuſcūq̄ deſcēdit.ff.e.l.coiri.⁊.l.queſtus.
Si v̄o ꝯhat̃ ſocietas 3º mō.ſ.in re vna vl'
pluribꝰ vel aliquo negocio:omne illud ⁊
ſolū illud qđ ex illis acqrit̃ cōicandū ē.ff.
e.cū duobꝰ.§.cū duo. Quid ſi cōuētio fa
cta fuerit:ꝙ ſi iuſta hereditas obuenerit
ſit cōis. R. hoc nō videt̃ eē dictū niſi de
hereditate que ab inteſtato defert̃:non ex
teſtamēto.ff.e.l.3.§.de illo. De hereditate
.n.certi hoīs fieri nō poſſet pactū. qꝛ ꝓhi-
bitū ē paciſci de futura ſucceſſione. vt etiā
habet̃ ſ.ti.de pac.uenit bona fides vt aſſit
Itē in hanc actionē venit bona fides ſiue
aſſit. Itē culpa ſi nō p̄ſtet diligentiā illam
quā in rebꝰ ſuis habere ſolet. vltra v̄o nō
tenet̃. Imputet aūt ſibi q ſociū parꝝ dili-
gentē aſſumit.inſti.e.§.vlti. Nec releuatur
ſociꝰ a culpa.qꝛ pleriſq̄ alijs ſua diligētia
lucrū ſocietati cōtulit.ff.e.non ob eā. puta
lucrat̃ i ſale ⁊ negligēter agit in vino. Sʒ
cū in eadē negociatōe lucrat̃ in vno ⁊ ne
gligēter in alio:tunc fit recōpenſatio. Itē
venit ꝑcipiendū oē es alienū qđ manente
ſocietate ē pure ꝯctū. Si v̄o ſit ꝯctū in diē
vel ſub cōditōe caueri dʒ de indēnitate. ⁊
ſi vnꝰ ſocioꝝ ſoluēdo nō ſit:dānū hoc ad
ceteros ſocios ꝑtinebit.ff.eo.l.omne.⁊.l.ſi
ſocij. Itē ſi ſint tres ſocij ⁊ vnꝰ coꝝ agens
ꝯ ſociū cōſeqt̃ integre partē ſuā.reliquus
aūt agēs ꝯ eundē nō poſſet integre cōſeq
partē ſuā. qꝛ ille nō hʒ vn̄ ſoluat eā:ꝑtes
erūt adequāde.ff.e.verꝝ.§.ſi cū res. Item
neutri ſocio recōpenſandū ē dānū oē qđ

incurrit ꝺe cōmuni ſine ſua culpa gerēdo
negocia ſocietatis: ſiue illud caſu fortuito
euenerit: ſiue a latronib⁹ illatū fuerit tam
in rebus ꝗ̄ in pecuniis: ꝗ̄ etiā in expenſis
in medicos ⁊ medicinas impenſis: ſiue ꝓ
ſe ſiue pro ſuis. ff. e. cū ꝺuob⁹. §. quidē. Itē
veniūt expēſe in refectiōe rei cōis ipenſe.
vt. l. cū ꝺuob⁹. §. idē. Itē ⁊ ſi al' in rē cōez
impendā agā pro ſocio vel cōmuni ꝺiui-
dundo. ſ; ſi ꝑpter ſocietatē ꝓficiſcens agā
pro ſocio: nō cōmuni ꝺiuidūdo: quia in rē
cōmunē nō ſeparando. Itē agi pro ſocio
poteſt vel ꝺe cōmuni ꝺiuidundo ꝯ̄ ſociū: ſi
fructus ex re cōmuni percipiat: vel in ea
ꝺamnū ꝺederit: vel ꝑ fallaciā vel ꝺolū rez
cōmunē amouerit. vel eā aio celandi con
trectauerit. Pro ꝺamno etiā agi pōt aqui
lia: ⁊ pro furto actione furti ad penā ꝺu-
pli vel quadrupli. ff. e. l. pro ſocio. §. ſi tecū
⁊. l. rei cōmunis. ſocius tamē ita ꝺemū fur
ti tenet᷑: ſi cū ꝺolo malo eius cōtrectaſſe rē
cōmunē apte probet᷑. Dat᷑ aūt hec actio
ſocio ⁊ heredib⁹ eius ꝯtra ſociū ⁊ heredes
eius. ⁊ ē ꝺirecta ex vtraqꝫ parte. quia vn⁹
nō ē magis ſocius ꝗ̄ alter: ⁊ vterqꝫ ad idē
. ſ. ad lucrādū tendit. inſti. ꝺe. pe. te. liti. §. ex
quibuſdā. Eſt aūt hec actio famoſa. ꝺāna
tus. n. ea fit infamis. vt ibidē. In ꝯdemna
tione tn̄ ꝺeb; ꝺiſcretio adhiberi. vt. ſ. ipſe
ſocius non in ſolidū ſ; in quantū pōt face
re cōdemnet᷑: quod tpe rei iudicande ſpe-
ctat᷑: niſi ꝺolo ſuo vel pacto bn̄ficiū illud
amiſerit. Dolū accipe ſiue ꝯueniat᷑ ex eo
ꝙ̄ fecit ꝺolo: ſiue ex eo ꝙ̄ fecit culpa. nec
extendit᷑ hoc beneficiū ad heredes vl' pa
trē vel ꝺn̄m ſocij. Defenſor vero ſocij hoc
bn̄ficio gaudet. Quiſqꝫ etiā hoc bn̄ficiuz
habet gaudet nuda ꝓmiſſione ꝺe hoc ꝙ
ad preſens ſoluere nō pōt. ff. eo. veꝝ. poſt
. §. i. z. ⁊. 3. ⁊. §. temp⁹. Itē hec actio ē ꝑſo
nalis ꝑpetua ⁊ bonefidei. Et hec ꝺe ꝯtētu
ſocietatis ad p̄ſens ſufficiāt grā breuitatl.

De pignoribus titulus. iz⁹.

DEinde qꝛ vſura ſepe ꝯmittit᷑ eo
ꝙ fruct⁹ pignoris in ſortē non
ꝯputant᷑. ꝯn̄ter cōſiderandū ē
ꝺe pignorib⁹. Et p̄mo qd ſit pi
gnus ⁊ vn̄ ꝺicit᷑. z.º quot ⁊ que ſunt ꝺr̄ie
pignoꝝ. 3.º que res pn̄t pignori obligari.
4º quō pignoris obligatio ꝯ̄hit᷑. 5.º ad qd
ꝺator ⁊ ad quid receptor pignoris tenet᷑.
6º ꝺe venditōe pignoris. Circa p̄mum
ſciēdū ꝙ pignus ē res obligata pro ꝺebito
ad ſecuritatē creditoris ſ; Goſ. vel ē obli
gatio rei licite ꝓ ꝺebito. ita ſm̄ Hoſti. ꝙ tu-
tius ē pignori inſiſtere ꝗ̄ in ꝑſonā agere.
inſti. ꝺe ob. que ex ꝺelic. naſ. §. furti. ſm̄ aūt
grāmaticos ꝺifferētia eſt inter pignus pi-
gnoris ⁊ pignus pigneris. vn̄ Greciſmus
Pignora natoꝝ ꝺicunt᷑ pignera reꝝ. ſed
nō inueni hanc ꝺr̄iam in iure poni. Dici
tur aūt pign⁹ ꝓprie rei mobilis. quaſi res
a pugno ſiue manu tradita. ff. ꝺe v̄. ſig. plu
res. rei etiā imobilis traditione pignoris
obligatio contrahit᷑ ac pignoraticia actio
naſcit᷑. Ubi aūt res in creditorē nō tr̄ſit
hypotheca ꝺicit᷑. ff. ꝺe pig. ac. ſi rē. quātum
tn̄ ad actionē hypothecariā nihil refert in
ter pign⁹ ⁊ hypothecā. voce. n. tn̄ ꝺifferūt.
. ff. e. res hypothece. Et ꝺicit᷑ hypotheca ab
hypos ꝙ̄ ē ſub: ⁊ theſis poſitio. inde hypo
theca. i. ſuppoſitio vel res ſuppoſita ſcilicet
obligationi.

CIrca zᵐ ſciendū ꝙ pignoris ꝺr̄ie
ſm̄ leges ſunt tres. ſ. pignus ꝯuē
tionale: ꝙ̄ ſic ꝺicit᷑ a cōuentiōe.
Pignus pretoriū ſic ꝺictū a pretore. vt ſi
fiat ꝓpter illud ꝙ̄ pretor iubet fieri. puta
vt caueat᷑ ꝺe ꝺamno infecto vel alio ſimili
Et pignus iudiciale ſic ꝺictū a iudice: vt
cū iudex mitti iubet in poſſeſſionē: vel ſen
tentiā ꝺiffinitiuā mandat executioni. ⁊ ꝺr̄
qn̄qꝫ pignus iudiciale pretoriū: ⁊ p̄toriuz
iudiciale. qꝛ vtrūqꝫ ꝯſtituit᷑ a iudice. C. ꝺe
pretorio pignore.

CIrca tertiū ſciēdū ꝙ pignori pn̄t
obligari quecūqꝫ poſſunt vendi. ꝗ
aūt nō poſſunt vendi non poſſunt
pignori obligari. ff. que res pig. obli. poſ. l.
. z. §. vlti. Quedā tamē pignori nō poſſunt
ꝺari que poſſunt vendi. aliena enim poſſu
mus vendere. ff. ꝺe ꝯ̄hen. em. ⁊ ven. rē alie
nā. nō aūt niſi noſtra poſſunt pignori obli
gari. C. que res pig. obli. poſ. ꝗ filios. ꝙ āt
ꝺictū ē rē alienā poſſe vēdi eſt veꝝ ꝺe mo-
bilibus. qꝛ ſi res aliena imobilis vendat᷑:
furtū ꝯmittit᷑: ⁊ iō nec emptio nec vēditio
ꝯ̄hit᷑. ff. ꝺe ꝯ̄hen. em. ⁊ vē. ſi in emptōe. Nō
aūt ſ; Goſ. quare aliena pn̄t vēdi: nō aūt
pignori obligari ē. qꝛ in vēditione agit᷑ vt
res tradat᷑ ⁊ vēditor ꝺe euictiōe obliget᷑.
vt. ff. ꝺe ac. em. ⁊ ven. ex empto. ſ; ꝺe pigno
re agit᷑ vt ius in re ꝯſtituat᷑. vn̄ cōuētio pi
gnoris creditori parit actiōez in rē. ff. e. ti.
pignoris. vn̄ creditor ꝗ accepit alienā rez
in pignore non habet in ea ius pignoris

hypothece.qꝛ creditoꝛ qđ nō habebat nō
potuit dare. Jtez obligari pñt res pñtes
⁊ future vt fruct⁹ pēdentes.partus ancilla
rū.fet⁹ pecoꝝ.⁊ ea que naſcūt᷑. Jtē res coꝛ
pōꝛales ⁊ incoꝛpoꝛales.vt cautōes ⁊ noīa
debitoꝝ. Jtē ſeruitutes pſonales: vt vſu/
fruct⁹.⁊ ſuitutes p̄diales ruſtice.pbāt᷑ hec
oīa p iura.ff.e.Jtē q obligauit inſtr̄a ſuoꝝ
agroꝝ de ipis agris cogitaſſe videtur.C.q̄
res pig.ob.poſ.l.z.Nō pñt aūt obligari pi
gnoꝛi iura predioꝝ vrbanoꝝ.ff.c.ſi is.§.
vlti.Rō diuerſitatis hi⁹ eſt ſm Gof.ne ex
varietate vſus ⁊ ꝯtētiū edificia deſtruant᷑.
⁊ inutilia fiant.Dici tñ poſſet q ꝯmoditas
ſeruitutū p̄dioꝝ vrbanoꝝ obligari pōt ſicͭ
hoc ꝯtingit in ruſtico.vt.ſ.liceat ire ⁊ age
re creditoꝛi.ff.e.l.ſ ⁊ an vie.ſm Gof.Nec
hoīes liberi pñt p debitis etiā ſi res defue/
rit detineri.ex̄.e.c.z.qđ ē veꝝ ſi bonis ce/
dant.al' in carcere detrudēt᷑.C. qui bo.ce.
poſ.l.i.vt dicit᷑ ibidē in glo.Tenet tamē in
caſu obligatio liberi hoīs.vt in redēpto ab
hoſtib⁹ qui p qnquēniū iubet᷑ ſeruire niſi
poſſit p̄ciū ſoluere.C.de iu.poſtlimi.l.ab ho
ſtib⁹.⁊.l.vlti.Et ꝑpter famē pōt pater filiū
obligare.qꝛ etiā pōt vēdere eū.C.de pa.q
ſi.diſtra.l.z.Pōt etiā liber homo cōſētiēs
in obſtagio poni.ex̄.de iureiu.ex reſcripto
Nō tñ vt ius cōſtituat᷑ in re:ſ vt qđ cōue
nit fiat.Uel nō pōt homo liber p pecunia
obligari:ſ p pacto pacis ineunde vel cō/
ſimili.ex̄ de arbi.expoſita.ſm Gof.in ſū.⁊
ſm Ber.ex̄.e.c z.⁊ ſup.c.expoſita.⁊.c.ex
reſcripto.Nō pñt etiā obligari pignoꝛi ec/
cleſie.in auc.de alie.emphi.§.qm̄.nec res
eccleſie niſi p certis cauſis.vt.iz.q.z.auꝝ
ſicut nec pñt alienari ſicut dicet᷑ pleni⁹ in
fra li.6.ti.37.Nec etiā eccleſiaſtici reddit⁹
vel ſtipendia ſm Jnno.⁊ Ber.ex̄ de fide/
iuſ.ſup.c.puenit.pñt obligari ſpāli ꝯuētōe
ſ a iudice p debito canonici ⁊ cā iudicati
pñt obligari. Jtē pignoꝛatōes quas vul
gus vocat repſalias phibent᷑ in vtroqꝫ
iure.ſ.ciuili ⁊ canonico obligari. ⁊ qcūqꝫ
eas ꝯ pſonas eccliaſticas vel earuꝫ bona
ꝯcedit ⁊ cōceſſas extēdit quantūcūqꝫ ge
neralr̄ p̄textu cuiuſuis ꝯſuetudinis:niſi re
uocauerit hec infra mēſeꝫ.ſ.a tpe ꝯceſſiōis
vel extēſionis:ſi ſit pſona ſingularis ē ex/
cōicatus.ſi ſit vniuerſitas ſubiacet eccleſi
aſtico interdicto.li.6.de iureiu.⁊ ſi pigno/
ratōes.de quo habet᷑ pleni⁹ infra li.7.ti.z.
caſu.49. Sꝫ nūquid predicte pignoꝛati
ones ſiue repreſalie poſſunt eē aliquo mō
licite quantū ad laycos.videt᷑ q nō.qꝛ ut
dicit᷑ in.c.⁊ ſi pignoꝛatōes.ciuili cōſtituti
one ſunt phibite tanqꝫ graues legib⁹ ⁊ eq
tati naturali cōtrarie.Et ſm leges qcunqꝫ
aliū pignoꝛat quadruplum reſtituit; ⁊ ab
actione p qua hoc facit cadit; vt in auc.
ne fiat pig.que auc.ponit᷑.C.ne vxoꝛ pꝛo
ma.l.vlti.⁊ incipit.⁊ oīo. Sꝫ ꝯ.zz.q.z.
dñs deus iubet.vbi dicit᷑.iuſta bella dici
ſolēt que vlciſcunt᷑ iniurias.ſic gens ⁊ ci/
uitas petenda ē.i.impetenda que vel iudi
care neglexerit qđ a ſuis impꝛobe factū ē
vel reddere qđ p iniurias ablatū ē.Rndꝫ
ad hoc Jo.an.ſup.c.⁊ ſi pignoꝛatiōes.q
doc.dicit q hoc.c.dñs noſter.ē coꝛrectuꝫ
p illud.c.⁊ ſi pignoꝛatōes.qñ nō vult fa/
cere iuſticiā dñs.vel ciuitas debito modo
requiſita.ita tamen q etiam tunc ad perſo
nas eccleſiaſticas nullatenus extendat᷑.

C Jrca quartū ſciendum q pignus
contrahitur quandoqꝫ generalit᷑
vt cum quis obligat omnia bona
ſua.in quo caſu intelligunt᷑ obligata habi
ta ⁊ habēda ⁊ etiā ſeruus.ff.que res pig.
ob.poſ.l.vlti. Jn hac tamē obligatōe gene
rali nō ꝯtinent᷑ ea que veriſimile ē quēqꝫ
nolle obligare.vt ſuppellex veſtis manci
pia valde neceſſaria.ff.e.obligatōe.Qñqꝫ
ſpecialiter.vt ager liber equus ⁊ ſimilia.
Jtem contrahitur pignus quandoqꝫ ex/
pꝛeſſe.quandoqꝫ tacite.Tacite enim obli
gata ſunt bona miniſtri eccleſie pꝛo admi
niſtratione rerum eius ipſi eccleſie.ar.iz.
q.z.illud.⁊ bona viri vxoꝛi pꝛo dote.⁊ ſi
militer eius bona qui dotem pꝛomiſit obli
gantur.C.de re.vxo.act.l.vna.⁊ ex̄.e.ex
litteris.Et bona contrahentis cum fiſco
ipſi fiſco.⁊ bona tutoꝛis pupillo.⁊ bona
curatoꝛis minoꝛi.⁊ bona conductoꝛis in
uecta ⁊ illata pꝛo penſione.Patēt hec oīa
per iura.ff.e. Sciendū autē ſm Hoſti.q
bona conductoꝛis inuecta ⁊ illata in ruſti
co pꝛedio domino ſciente:niſi ad tempus
inferant᷑:domino tacite obligant᷑ p penſi
one.Jn vrbano autem non diſtinguitur:
vtrum dominus ſciat vel neſciat.C.quib⁹
cauſis pig.ta.obl.l.quāuis.Sed ⁊ bona
patris tacite obligant᷑ filijs pꝛo rebus ad
uenticijs ⁊ pꝛecijs earūdē. Jtem bona
matris ſecundo nubentis ſunt filijs pꝛimi
viri tacite obligata:vt eis reſtituant᷑ que
a pꝛimo viro fuit lucrata.Jtem tacite ob
ligantur bona defuncti pꝛo legatis ⁊ fide
cōmiſſis.

C[Irca 5m ſciendū ꝙ dator pigno-
ris tenet̃ ſoluere debitū etiam ſi pi
gnus perit ſine culpa creditoris:
niſi ſit actū ꝙ amiſſio pignoris liberet de-
bitorē. C. de pig. ac. que fortuitis. Itē ſi qs
dz ꝓbare amiſſionē pignoris non opz ꝙ
probet ꝙ ſine dolo ſiue culpa amiſerit. qr
eo iþo ꝙ dolus nō ꝓbat̃: preſumit̃ ꝙ ſine
dolo amiſerit. vt in. l. ſi creditor. C. eo. Itē
impenſas i pignore bonafide factas a cre
ditore dz reddere: niſi fuerint īmoderate.
. ff. de pig. ac. ſi ſeruos. Itē rē impignoratā
vni nō dz impignorari alteri. al' ſtelliona
tus crimine poterit accuſari. C. de cri. ſtel.
l. i. niſi ſit talis res que ſufficiat vtriqꝫ. Itē
ſi debitor ſciēter rē alienā ſine dñi volūtate
obligauerit vel obligatā ſubripuerit crimi
nis ſtellionatꝰ reus erit. C. de cri. ſtel. l. z. Pi
gnoris aūt receptor. ſ. creditor nō dicit̃ ꝓ
prie pignus poſſidere. ff. q ſa. da. co. l. ſcien
dū. Et nullo tpe pōt illud preſcribere. C.
de vſurꝫ. pignoribꝰ. ⁊ debito ſibi ſoluto inte
gre pignus tenet̃ reddere. Ideo dixi inte
gre. qr ꝓ parte tm̄ ſoluto debito: pignꝰ totū
remanet obligatū. C. de diſtrac. pigno. l. q̄ꝫ
diu. Itē tenet̃ reddere pignus nō aliȷ̄ ob
ligatū nec deterioratū. ff. e. creditor. Et ſi pe
rierit vel deterioratuz fuerit tenet̃ debitori
ſatiſfacere pignoraticia actiōe. hoc ē verū
ſi culpa eius vel dolo hoc euenerit. nō aūt
in caſu fortuito ſine culpa eius. C. de pig.
ac. l. z. 3. 4. ⁊. 5. Et ſi creditor illō impigno
rauerit. nō tm̄ iþm in plus obligare potuit
q̄ꝫ ſibi fuerat obligatum. e x̄. de iure pa. ꝙ
aūt. in fi. ⁊ e x̄. e. cū ꝯ. in glo. 5. Tenet̃ etiā
iþm reddere debitori qñcūqꝫ venerit niſi
ſit diſtractū. C. de diſtrac. pig. ſi prius. Itē
lz pignus poſſit pignorari: ſortē tm̄ extenu
ant fructꝰ ꝑcepti. Et ideo quicūqꝫ ſit poſ-
ſeſſor pignoris mei: tenet̃ illud reſtituere
mihi: lz obligauerit illud aliȷ̄: dūmō p̄mo
ſatiſfaciā creditori. Et per quaſcūqꝫ manꝰ
poſſeſſio tranſierit idem ius erit. e x̄. e. illo.
Hec Hoſti. Et ſtatim cum fructꝰ adequat̃
ſorti dño ſuo debz reddi. tenet̃. n. poſſeſſor
in ſortē ꝯputare non tm̄ fructus quos iþe
ꝑcepit ſed etiā oēs quos anteriores a tpe
primi contractus perceperunt: niſi iþſemet
debitor obligauerit pignus ſecūdo debito
ri. Tenetur aūt debitor in ſortem compu
tare vſuz pignoris ſiue fructū: deductis ex
penſis. e x̄. de vſurꝫ. c. i. ⁊. z. Et expēſe iſte nō
debent eſſe ſupflue. ar. ff. de rei ven. i fūdo.
Et ille tm̄ expenſe ſunt deducende que in
iþa re ⁊ pro fructibꝰ colligendis ſūt neceſ-
ſario facte. C. de pig. in fi. poteſt ergo retine
re rem donec deduxerit expenſas. hoc her.
e x̄. de vſurꝫ. c. i. Sed ſi debitor eum expen
ſas deducere non pmittit quid faciet credi
tor. R° ſm Ray. petere poteſt actione ꝑ
ſonali coram iudice. C. de pig. quāuis ꝑſo
nali. Pōt etiā pignus ſibi obligatū aliȷ̄ pi
gnorare. C. ſi pignus pi. da. ſit. l. i. Sed ſi
creditor rem reddit prius q̄ꝫ expenſas de-
duxerit poſt quid faciet. R° ſm Ber. e x̄.
e. c. i. petat per conditionē indebiti. ff. de im
pen. in re dota. factis. l. qō dicit̃. §. ſi dos.
vel per contrariam pignoraticiā. ff. de pig.
ac. ſi neceſſarias.

S[Equitur videre de ſexto. ſ. de ven-
ditione pignoris. Circa quod di-
ſtinguendū eſt ſic. ſ. ꝙ aut debitor
conuenit cum creditore ꝙ vendere poſſet.
aut ꝙ non venderet. aut de hoc nulla men
tio fuit. In primo caſu debz creditor p̄mo
debitori denūciare ⁊ poſtea poterit ſm for-
mam cōuentā vendere. al' nō. In ſecūdo
caſu debet ſibi p̄us ter denūciare vt ſoluat
⁊ inter vnā denūciationē ⁊ aliā debet tri-
duum eē ſicut in citatione accuſati abſētis
. ff. de pub. iudi. inter accuſatorez. ⁊ de pig.
ac. ſi conuenerit. in glo. Hodie tamē accu
ſati ſunt citandi ꝑ interuallū. 30. dierum.
ꝙ ſi non ſoluerit vendere poterit. Si vero
ante trinā denunciationē vendiderit furti
tenet̃. In tertio caſu ſemel denūciare ſuffic̄
⁊ poſtea elapſo biēnio vendi poterit. ꝓbā-
tur hec. ff. de pigno. acti. ſi conuenerit de diſ
trahendo. Et ſi vendito pignore bonafide
creditor minus accepit forte pōt ad reſi-
duum agere. ſi vero plus tenetur debitori
reſtituere. C. de iure do. l. vlti. Si vero nul
lus velit emere ⁊ creditor velit iure dñiȷ̄
pignus poſſidere: tunc poſt biēniuz adeat
creditor iudicem q debet ſtatuere debitori
tempus certum intra quod debet pignus
redimere. Et ſi debitor non inuenitur tūc
iudex certū tēpus taxabit intra quod pi-
gnus redimere poſſit. Qꝫ ſi tēpore ſtatuto
inuentus non fuerit: vel totā pecuniam nō
ſoluerit: tunc creditor iudicem adeat ⁊ pe-
tat ꝙ ſibi ius dominiȷ̄ illius rei adiudicet.
⁊ poſtq̄ꝫ hoc factum fuerit ſi debitor infra
bienniū offerat creditori qui iam eſt factꝰ
dominus cū vſuris ⁊ damnis quas ſuo ſa
cramēto creditor declarabit recupat pignꝰ
ſuū. poſt biēniū aūt recupare non pōt. ff. e.
ſi conuenerit. ⁊. C. de iure doti. l. vltima.

Quid ſi quis equũ ſibi ĩpignoratũ ad ſua negocia equitat vel al' locat. Rꝰ talis eſt vſurariꝰ: ſi ille cꝰ ẽ equus ſoluit cibaria eiꝰ. Idẽ ẽ de veſte ⁊ ſimilibus qbus creditor vtit ad ſuã vtilitatẽ cũ dãno alteriꝰ. quin imo talis furti tenet. ff. de fur. ſi pignore. ſi tñ creditor ipm paſceret: ⁊ eũ ſine periculo ⁊ grauamine ipiꝰ. ſ. equi eqtaret: vſura nõ eẽt q2 primũ nõ grauaret: ſ; potius equũ paſcẽdo iuuaret. vñ ĩ hiꝰ caſibꝰ ꝯſiderãdũ ẽ vtrũ ſit equalis vtilitas hĩc inde mutuo circũſcripto. ⁊ ſi ſic: nõ ẽ ibi vſura. Idẽ ẽ de eo q pignorat alicui domũ ſuã inutileꝫ ſibi. q2 nõ vult eã locare alteri: ⁊ mutuãs ea vtit ⁊ p eũ a ruina ꝓſeruat. de h̃ s. ti. de vſur. ar. 3. in ſolutõe ar. zᵉ. q. Ad h̃ nota ꝙ qñqꝫ aliq colore q̃ſito fraudẽ faciũt iuri canonico qð vſuras ꝓhibet ⁊ eaꝝ repetitioni fauet: dũ. ſ. trãſeũt de ꝯctu pignoris ad ꝯctũ emptõis: qð qdẽ ꝯmittit ex forma ꝯtractꝰ: ⁊ ex ꝯpatione ꝑcij ad rẽ ẽptã: ⁊ ex qualitate creditoris. ex. e. illo. ⁊ ex. de em. ⁊ ven. ad noſtrã. Nõ inſup ꝙ ſi fiat pactũ inter creditorẽ ⁊ debitorẽ: ꝙ niſi debitor ſoluat ad terminũ pignus ſit creditoris: nõ valet oĩno pactũ tale. q2 ẽ ꝯ bonos mores. ⁊ iõ ẽ a lege ꝓhibitũ. ſ; ſi fiat pactũ ꝙ ſi pecunia nõ fuerit ſoluta: creditor poſſideat iure emptõis rẽ pignoraticiã iuſto ꝑcio eſtimãdã: tenꝫ pactũ. q2 ẽ q̃dã vẽditio ꝯditõalis. ⁊ dr pactũ ꝑcedẽs pactũ legis ꝯmiſſorie ſiue pactũ cõmiſſoriũ: qð qdeꝫ reprobat in pignoribꝰ. ⁊ ſi fiat nõ obſtat qn pignꝰ reddi debeat. ſi tñ iuramẽtũ interuenerit ſup tali pacto: tenet illud ſeruare. ex. de iureiu. cũ ꝯtingat. in glo. Nõ reprobat aũt pactũ tale. ſ. ꝯmiſſoriũ in vẽditionibꝰ. ſi. n. ſic dicat. vẽdo tibi fundum tali pacto: ꝙ ſi infra mẽſeꝫ nõ ſolueris: fũdus ſit inẽptus. licita ẽ vẽditio. ff. de lege ꝯmiſ. l. i. ⁊ l. z. Hec pauca de pignoribꝰ ad pñs ſufficiãt. pl'a. n. de ipſis in iure ciuili tradũt q̃ ſi qs ꝓſeq vellet lõgũ regreret tractatũ.

De locato ⁊ ꝯducto titulus. i4ꝰ.

Poſtea ꝯſiderandũ ẽ de ꝯctu locatõis ⁊ ꝯductõis. q etiã valde ſilis ẽ ꝯctui ẽptiõis ⁊ vẽditiõis vt. ff. e. l. i. Et p̊ dicẽdũ ẽ qd ſit locatio ⁊ ꝯductio: ⁊ qs dicat locator ⁊ qs ꝯductor. zº qualr ꝯhat. 3º qbꝰ ꝑdia locari nõ pñt. 4º q̃ locari pñt. 5º quo tpe pẽſio dꝫ ſolui. 6º in quibus caſibꝰ põt expellere dñs inqlinũ. 7º de qbuſdã dubitatiõibus circa iſtũ ꝯctũ. 8º q̃ actões naſcũt ex locato ⁊ ꝯducto. Circa ꝓmũ ſciẽdũ ꝙ locatio ẽ ꝑſone vel rei ad vſuꝫ facta ꝯceſſio: mercede in pecunia numerata ꝯuenta. Al' ſi de alia re danda vel faciẽda ꝯuenerit: ñ erit locatio ſ; ꝯctus inoiatꝰ. ⁊ aget preſcriptis vbis. vt. ff. de poſi. l. i. Locator dr qui re ſua ꝑmittit aliũ vti mercede ſibi ꝯuẽta. vt cuꝫ ego loco tibi domũ meã ad habitandũ dicor locator ⁊ tu ꝯductor. ex. e. c. i. Aliqñ vo locatio dr firma. vt ex. e. veſtra. qð intelligit Hoſ. dictũ ſm vulgare alicuiꝰ ꝓuincie. Aliqñ etiã locatio ponit ꝑ emptione: ⁊ ecõuerſo. vt. ff. de ac. em. ⁊ ven. veteres.

Circa zᵐ ſciẽdũ ꝙ locatio ⁊ ꝯductio ꝯhit qbuſcũqꝫ modis ꝯhitur emptio ⁊ vẽditio. Et iõ illa q̃ ſuꝑdicta ſunt in ti. de em. ⁊ vẽ. de ꝯſenſu rebꝰ ⁊ ꝑcio: hic intelligas repetita. Locatio fieri põt in ꝑpetuũ ⁊ ad tp̃s. Et ſi moriat cõductor infra tp̃s locatõis ſuccedit heres i iure cõductõis. ſecus ẽ in vſufructu q ẽ ꝑſonalis. ⁊ extinguit cũ ꝑſona. vt. C. e. viam.

Circa 3ᵐ ſciendũ ꝙ militibꝰ ꝑdia locari nõ pñt: ne omiſſo vſu armorũ ſe cõferãt ad opus rurale. C. e. milites. ⁊ l. curialis. ⁊ l. vlti. nec monachis ex. ne cle. vel mo. c. i. niſi cã neceſſitatis h̃ faciãt. vt cũ ꝑdia ſufficiẽtia nõ hñt. ex. de deci. dilecti. Si tñ locaui militi tãqꝫ pagano ignoranter: poſſum ab eo exigere mercedẽ. ff. e. ſi ignorans.

Circa 4ᵐ ſciẽdũ ꝙ locari poſſunt oĩa q̃ vẽdi pñt. ⁊ q̃ nõ pñt vẽdi nõ pñt locari. Seruitutes ꝑſonales ñ pñt locari a ꝓprietario. ſ; ſi locẽt ab vſufructuario: tũc p mortẽ ipiꝰ vſufructuarij extinguit locatio. C. de iure do. ſi ſocrus. Hec Hoſti. Dicũt aũt ſuitutes ꝑſonales vſus ⁊ vſufructꝰ. q2 cũ ꝑſona moriũt ⁊ finiũt. Reales aũt dicũt ſeruitutes ꝑdioꝝ ruſticoꝝ. vt iter actus ⁊ via.

Circa quintũ ſciendũ ꝙ cõductor debet ſoluere locatori mercedeꝫ ⁊ ꝑenſionẽ ſm Hoſ. eo tpe quo int ſe cõuenerunt. ꝙ ſi non appareat ſeruanda eſt cõſuetudo regionis: que ſi appareat quia forte inuenitur varia: quod minus eſt ſeruabit. ſ. vt in fine ãni exigatur. ff. de regl. iurl. ſemp in ſtipulatõibꝰ. vñ q ſoluere promittit in certũ diẽ vel ãnũ vel in certis nũdinis: ſemp trãſactis nundinis vl' ãno vel die ſoluere dꝫ. ff. de v. ob. cũ q calẽdis.

Si ṽo ſingulis ãnis ꝓmittat aliqd dare
dȝ in p̃ncipio ãni ſoluere.ff. qñ dies lega.
cedat.nec ſemel in p̃ncipio. Hec Inno. ⁊
Accur.ibidē.l.i.Uñ ṽſus. Annua ſi debes
tũc inſpicies caput ãni. Anno ſi debes in
fine teneberis ãni. Licȝ aũt debito tp̃e dñs
poſſit exigere: tñ ſi inquilinꝰ ſponte nō ſa-
tiſfaciat ſibi:impune poterit eum expellere.
vñ ſi locator ꝓmiſit penã ſi vi ꝯductorem
expelleret:intelligit᷑ hec ꝯditio.ſ.ſi ꝯductor
ſolueret penſionē.ff.c.quero.

C Irca 6m ſciendũ ꝙ dñs pōt ingli
nũ expellere in quatuor caſibus.
Primꝰ ē ſi domꝰ locata ſit eiꝰ habi
tatōi neceſſaria.qδ intelligo cũ tp̃e locati-
onis aliã domũ habuit q̃ caſu periit. ſi enĩ
tũc aliã nō habuit etiã ad habitãdũ recu
perare nō poterit.hoc.n.a p̃ncipio ꝓuidere
debuit.ff.c.ſi quis domũ. 2ꝰ ē cũ domus
eget refectōe q2 minat᷑ ruinã quã nō mi-
nabat᷑ tp̃e locatōis.al'ſecus ē in caſu pre-
miſſo. Et in his duobꝰ caſibꝰ ſm oēs fiet
remiſſio penſionis ꝓ rata tp̃is:vel ꝓuide-
bit dñs inglino de domo eque idonea ad
habitandũ.ff.c.cũ in p̃ſes. 3ꝰ ē ſi ꝯductor
in domo ꝑuerſe ꝯuerſet᷑.⁊ i hoc caſu etiȝ
fiet ſm aliquos remiſſio penſionis ꝓ rata
tp̃is.ſm ṽo alios nō fiet,ꝫ dño domꝰ dabi
tur actio legis aquilie cõtra cōductorē.hec
Hoſ. Hoſti.ṽo dicit ꝙ ſi cōductor mere-
trices publicas tenet:expellit᷑ ⁊ nihil remit
tit᷑. ꝫ ſi al' ꝑuerſe cōuerſet᷑.ſ.arbores inci-
dendo:vl' p̃diũ ſuo tēpore nō colendo:vel
porcos i ſolario locãdo:faciēda ē remiſſio.
Et agat dñs ꝯ colonũ de dãno ſibi dato.
.ff.c.que res. Hec Hoſti.e x̃.c.ꝓpter ſterili
tatē. 4ꝰ ē cũ inglinus ãnonã p bieniũ ñ
ſoluit.ſ.cũ qs cōduxit domũ ad aliqδ lon
gũ tp̃s.vt ad ſex vel decez annos. niſi cito
poſt bieniũ ſoluerit.e x̃.c.ꝓpter ſterilitatem.
Secus aũt ē in re data vbi ſm leges ſta-
tuit᷑ trieniũ inter p̃uatos.C.de iure.emph.
l.2.ꝫ in re eccleſie bieniũ.e x̃.c.potuit.fiſcus
vero nō ſoluentē ſtatim expellere pōt.ff.de
pub.⁊ vec.vectigalia.Hec hoſti. De qua
tuor p̃dictis caſibꝰ habet᷑ e x̃.c.ꝓpter ſteri-
litatē.in tex.⁊ glo.nō pōt tñ fiſcus recupe-
rare agros publicos q ꝑpetuo ſunt locati:
niſi auctoritas p̃ncipis accedat. vt ibidē.
Hec Hoſti.⁊ Ber.e x̃.de dila.lr̃e.

S Equit᷑ videre de 7°.ſ.de qbuſdã du
bitatōibꝰ circa cōtractũ locatiōis
⁊ cōductōis.ſ. vtrũ merces vel pē
ſio ſit minuēda vel etiã totalr̃ remittenda
vel augenda in aliquo caſu. Rꝰ ip̃e locãs
aut locat corpora. aut agros. aut res.aut
operas.Si corpora ſic nocet locatori ca-
ſus fortuitus.ſ.vt nō habeat mercedē niſi
pro rata. vnde ꝓpter ſterilitatē remittitur
penſio.Si vero locet res:aut ſtat p locato
rē quominus re cōducta vtat᷑.aut p con
ductorē.ſi per locatorē: aut ſtat p eũ pure:
⁊ ſic tenet᷑ ad intereſſe.vel p caſum in per
ſona eius ꝯtingentē. ⁊ ſic penſio remittit᷑.
Aut p ꝯductorez:⁊ ſic tota penſio ſoluit᷑:
ſiue ſtet per eũ pure: ſiue per caſum p eum
contingentē. Si aũt locet quis opas: aut
ſtat p locatorē quominus opas ſuas p̃ſtet
aut p ꝯductorē.ſi p locatorē:aut ſtat p eũ
pure: ⁊ ſic tenet᷑ ad intereſſe. vel p caſum
fortuitũ in eius pſona cōtingentē: ⁊ ſic te
net᷑ penſionē remittere vel reddere ꝓ rata
tp̃is quo nō p̃ſtitit eas. Si aũt p ꝯducto
rē:ſic locator mercedē totiꝰ tp̃is cōſequit᷑
ſiue ſtet p cōductorē pure: ſiue p caſũ for
tuitũ p eũ cōtingentē.ff.loca. ex cōducto.i
tex.⁊ glo. Circa ſterilitatē ṽo ⁊ vberta
tem rei cōducte ſic diſtingue.ſ.ꝙ ꝯductor
ꝓpter ſterilitatē aut afficit᷑ damno paruo:
⁊ tunc nihil remittit᷑.aut magno:⁊ hoc vl'
caſu fortuito:vel culpa coloni:vel vitio rei
Si p̃mo mō penſio remitti dȝ ꝓ rata.ſ.in
toto vel in parte:ita ꝙ ſi nihil recipit nihil
ſoluat:n.ſi ſterilitas p vbertatē ãni ꝓximi
p̃cedētis vel ſequentis poſſit cōpenſari.tūc
.n.integra penſio illiꝰ ãni quam remiſerat
poterit exigi:niſi aliud in locatiōe ſit actũ
C.c.licet.⁊ e x̃.c.ꝓpter ſterilitatē.vñ vber-
tas anni interpolati nō ꝓdeſſe ꝫ nocere vi
detur. Si vero hoc cōtingat ex vitio rei
cōducte:hoc poteſt eſſe vel ſine culpa vel
cum culpa coloni. ſi ſine culpa:vt q2 ter-
ra nō poteſt ſuſtinere magnam ſiccitatem
vel pluuiam:⁊ colonus nō poteſt occurre
re quin ſuffocetur: tunc idem eſt quod in
precedenti caſu. Si vero cum culpa co-
loni.vt quia herbas peſtiferas non extir-
pauit vel ſimilia:non remittitur penſio.ff.
c.ex ꝯducto.§.i. Dicitur autem ſterilitas
ſm aliquos cũ ñ pcipit᷑ etiã ſemē.vt in.§.
p̃dicto.Hoſ.ṽo ⁊ Jo.itelligũt ſterilitatē ⁊
vbertatē ſm vulgi opionē:vt cũ dicit᷑ ho
mines cōiter bonũ tp̃s ē l' malũ.ff. de fũ.in
ſtru.l.de latōe.§.lȝ.ſilr̃ de vbertate dδm eſt
ꝙ ſi ꝯtigat caſu fortuito:augēda ē pēſio.ſi
ṽo diligētia coloni:ñ ē augēda.ar.ff.lo.ex
ꝯducto.§.i. hec her.e x̃.c.ꝓpter ſterilitatē.
Hec aũt q̃ dicta ſunt intelligant᷑ de colono

qui dat ãnuatim certam quãtitatẽ pecu‑nie vel etiã certos corbes. nõ aũt de pecu‑nie preciario qui dãnũ ⁊ lucrũ partit̃ cuꝫ dño.ff.e.ſi merces.§. apparet. Nõ etiam ꝙ ſicut remittit̃ penſio ꝓpter caſum fortui‑tũ ſic etiã ꝓpter neceſſariã refectionẽ edis .ff.e.l.ẞ addes. vñ ſm Hoſti.in ſum. ſi con‑ductor fundi aliquid neceſſario vel vtilit̃ expendit augẽdo vl̃ edificando vel inſtru‑endo:aget ꝯ locatorẽ vt illud recipiat. lꝫ nõ ꝯuenerit:⁊ p doli exceptõeꝫ ſumptus retinere poterit. Quid ſi qs locauit ſaltũ paſcuũ i quo creſcit herba peſtifera.ita ꝙ inde pecora fiũt morbida vl̃ deteriora. R° talis aut locat ſcienter:⁊ tunc tenet̃ ad in‑tereſſe.aut ignorant̃: ⁊ tũc non petet penſi‑onẽ.ff.e.ẞ addes.§.i. Sciẽdũ aũt ꝙ ius ciuile ſicut in emẽdo vel vendẽdo ꝯcedit qđ pluris ẽ minoris emere.⁊ qđ minoris pluris vẽdere.⁊ ita ſe ĩuicẽ decipe circa di‑midiũ iuſti p̃cij.ita etiã in locãdo ⁊ cõdu‑cẽdo.ff.e.l.itẽ ſi p̃cio. Secus aũt ẽ ſm ius diuinũ ⁊ ius naturale.videt̃ etiã ſm Jo. .io.q.z.§.hoc ius.ſentire hoc illicitũ eẽ:lꝫ lex ẞ videat̃ ꝯcedere. Quid ſi quis locet rẽ ſuã tali pacto ꝙ ſi qualit̃cũqꝫ ꝑdat̃ recu‑peret eius valorẽ. R° dicũt aliqui ꝙ ẽ ibi vſura.qꝛ res extimata loco pecunie inter‑cedit.vnđ nõ ẽ ibi vere locatio.qꝛ locator rẽ ſuo piculo tradit.p qua mercedem ſibi cõuẽtam recipit.hic v̇o ꝯductor rẽ ſuo pe‑riculo accipit ⁊ inſup mercedẽ addit.vt ſi mihi equũ loces vſqꝫ ad certũ terminũ q valet.io.lib.⁊ ego tibi teneor in.io.lib.ſi pe‑rierit equus quocũqꝫ mõ.puta ſi etiã peri‑erit morbo vel fulmine.ſi.n.cõductoris cul‑pa vel negligẽtia periret nõ ẽ dubiũ quin eius valorẽ reſtituere deberet. Quid ſi lo‑caui alicui boues meos cuſtodiẽdos data ſibi certa mercede:⁊ tẽpore noctis eos in paſcuis dimiſit in quib⁹ alia aĩalia dimitti ſolebant.venit aũt fur vel lupus ⁊ eos ab‑ſtulit vel occidit.nunquid cuſtos ille mihi tenet̃.videt̃ ꝙ ſic.qꝛ mercedẽ p cuſtodia recipit.ergo de piculo cõuenit̃.ff.loca.qui mercedẽ.debuit.n.eos cuſtodire ⁊ nõ ſine cuſtodia dimittere.ar.ff.ꝯmo.l. ſi vt certo loco.§.cuſtodiã. Et certe in culpa eẽt ſi cu‑ſtodẽ min⁹ bonũ reliquiſſet.ff.de p̃ſcrip.v̇. apđ labeonẽ.quãto magis ſi nullũ reliqt. Diligẽti⁹.n.eos cuſtodiſſem niſi in eo cõ‑fiſus fuiſſem.nõ igit̃ debeo ſub ei⁹ ſpe de‑ceptus eẽ.Ecõuerſo videt̃.qꝛ ibi ⁊ alij ſic eos dimittere ſolent.ergo ſi ſic fecit ſatis

ẽ.C.de pig.ac.pignus.diligẽs.n. fuit ſicut alij.ſecurus igit̃ dꝫ eẽ.ff.de ꝯhen.emp.qđ ſepe.§.ſi res.Credo ꝙ excuſat̃ a mala opi‑nione qui opinatus ẽ qđ alij opinant̃. g̃ innocens ẽ a mala eius cuſtodia qui cu‑ſtodit ſicut alij vicini cuſtodiũt.ar.C. de te‑ſta.l.i.Et maxime quo ad hoc valet ſi dñs boum in illis paſcuis boues ſuos aliunde ſine cuſtodia dimittebat. ar.ff.de pig. obli. p̃ qñ quis legat nũmos:nũmi illi debẽt̃ qui in ꝯſuetudine habent̃.ergo qui cuſto‑dire ꝓmiſit de cuſtodia ꝓmiſiſſe videt̃ q̃ in regione illa fieri conſueuit. ar.ff.de reg. iu.ſemp.Hec Mar. Eſto ꝙ facultates eccleſie que dare debẽt ãnuatim penſionẽ ſint augmẽtate nũquid dꝫ penſio augeri. Rñdet Ber.e x̃.de pac.cũ clerici.ꝙ nõ: ſi diligẽtia ſit dãnoſa.C.de allu.l.vlti.ſi autẽ aliunde ſint augmẽtate: põt ⁊ debꝫ penſio augeri.qꝛ iuſta cã ſubeſt augẽdi.ar.e x̃.de cenſi.quanto. de ẞ etiã habet̃.e.ti.c. ꝓhi‑bemus.in glo. Quid ſi quis locet vas vi‑tioſũ. R°. tenet̃ ad intereſſe ſiue fecerit ẞ ſciẽter ſiue ignorãter.ſecus ẽ de vaſe vitio‑ſo cõmodato: vbi tñ ſciens ad intereſſe te‑net̃.vt in.§.p̃dicto. Quid ſi quis locet ec‑cleſiã ſuã ad aliqđ tp̃s ſub cenſu ãnuo: ⁊ infra tp̃s illud moriat̃. nunquid ſucceſſor cõtractui ſtare tenet̃. R°. ſi pecunia iã ſo‑luta cõuerſa fuit in vtilitatẽ eccleſie:tenet̃ ratũ hr̃e.ſi nõ:nõ tenet̃ niſi forte ĩpetratũ eẽt a p̃ncipe ꝓpter ſtudiũ vel aliã cãm.C.đ his ve.q̃ eta. ipe.l.i. Hec Hoſti.e x̃ ne p̃la. vi.ſu.c.z. Eſto ꝙ aliqs cõueniat cũ eccle‑ſia aliqua ꝙ molẽdinũ ei⁹.ſ. ecclie ppetuo ſibi ⁊ ſue familie molat:cõſtituta ſibi certa pẽſiõe.poſtea decedẽs reliquat filios pl̃es quoꝝ quilꝫ tãtã familiã hꝫ quãtã hẽbat pater.nũquid eccleſia tenebit̃ omnib⁹ illis molere:cũ ſint oẽs de familia defuncti. R° obſeruãdũ ẽ qđ actũ ẽ.qđ ſi ñ appeat:ec‑cleſia nõ tenebit̃ vlt̃ illud qđ defũcto tene‑bat̃.vñ tãtũ molet oib⁹ heredib⁹ q̃ꝫtũ mo‑lebat defũcto.qꝛ nõ ẽ v̇iſilẽ ꝙ ecclia ſe ob‑ligaret i ĩfinitũ.ff.de picu.⁊ cõ. ſi qs vina. hec bar.in qõnib⁹ ſuis. Quid ſi qs locet horreũ ꝓponẽs ſe nolle i piculo ſuo recipere auꝝ argẽtũ ⁊ hi⁹.⁊ poſtea ſcient̃ patiat̃ ẞ inferri. R° obligat⁹ erit ac ſi ꝓpoſitũ remi‑ſiſſꝫ.ff.e.cum in pl̃es.§.locator. Quid ſi qs locet fundum ad medium alicui colo‑no.⁊ ipe colonus ſeminet ipſuꝫ:⁊ locator eũ vendat. nunquid emptor poterit colo‑nũ expellere ⁊ omnes fructus colligere.

℞° ꝙ non.ſ; colonus medietatē habebit.
Si vͦo emptoꝛ omnes fructus pcepit colo
nus aget ꝯ venditoꝛē.ff.de le.i.nihil.in fi.
de colono tamē fiſci ē ſpāle priuilegiū fiſci.
Hec ho. Quid ſi quis locet fundū alicui
ad mediū nulla facta mentione de arboꝛi
bus:nunquid colonus aliquā partē habe
bit fructuū. ℞° ꝙ nō.ſed locatoꝛ habebit
eos omnes.ff.de vſurl. fructus. Et ſi colo
nus arboꝛes deſtruat tenet̄.ſi aūt aliquis
eius arboꝛes odio eius excidat ei⁹ culpe
imputat̄.ff.e. ſi merces.§. culpe. Quid
ſi ſcriptoꝛ alicui opas ſuas locet: ⁊ poſtea
p mēſez ſtet ꝙ nō ſcribat.quia ille nō dat
ſibi ad ſcribendū.℞°ſi talis interim opas
ſuas non locet pōt petere intereſſe illi⁹ mē
ſis.ff.e.qui operas. ſi aūt locet nō petet.ff.
e.ſed addes.Hec ho. Quid ſi quis loca
uit operas ſuas duobus. ℞°ſatiſfaciat pͦ.
.ff.e.in opis. Quid ſi quis ꝯduxit vaſa
tranſpoꝛtanda ⁊ illa frangant̄: nunquid
tenet̄.℞°. ꝙ vel frangunt̄ culpa ſua: vel
eoꝝ quoꝝ vtit̄ opa. ⁊ ſic tenet̄. vel adhi
buit tantā diligentiā quaz paterfamilias
diligens adhiberet.⁊ ſic nō tenet̄.ff.eo. ſi
merces. Itē ſi quis accepit ad poliendū
veſtimēta mea:⁊ mures roſerūt ea: de cul
pa tenet̄.Et ſimilit̄ ſi vitulos ad paſcēdū
vel gemmā ad ſculpēdū vel includēdū:te
net̄:niſi vitio materie frangat̄. tunc.n.nō
tenet̄ niſi p pactū ſpeciale. Similr̄ auriga
ſi quis dū curꝝ nimiū extēdēdo alios ire
nō pmittit ipm curꝝ euertit: ⁊ ſeruū vl̄ bo
uē occiderit tenet̄ ex locato. debuit.n.tem
perare curꝝ ⁊ volūtatē ſuā. ⁊ hec etiā ꝓ
bant̄.ff.e.l.i. Quid ſi vnus magiſter cō
duxit ſcholas: ⁊ alius poſtea ſcholas illis
ita ꝓpinquas ꝙ voces eoꝝ adinuicē con
fundant̄.℞°. pmus expellet vltimū.C.de
ſtu.li.vr.rome.l.vnica.li.xi. Et hec cā tra
ctari pōt in ferijs meſſis.hec hoſti.ex.e.de
iudi. ſignificauerūt. Utrū lite pendente
ꝯductoꝛ debeat ſoluere pēſionē.℞°. ꝙ ſic.
16.q.4.volumus. Sed ꝯ.ar.C.de agri.⁊
cenſi.litib⁹.li. xi.vbi dicit̄ ꝙ lite pendente
colonus denegat dn̄o penſionē. ℞°. qn̄ eſt
ꝯtētio inter dn̄m ⁊ colonū.vt q2 colonus
negat ei dare pēſionē quā petit dicēs eū n̄
eē dn̄m q ſibi rē ab initio dedit: tūc penſio
ſequeſtrat̄.q2 dn̄s ē ſuſpect⁹: niſi colonus
ſoluiſſet lōgo tpe pēſionē. Si vͦo ſit ꝯtētio
inter dn̄m ⁊ aliū:tūc nō fit ſequeſtratio pē
ſionis.q2 lite pendente nihil eſt inouandū
ex.e.ſcz vt.lite.pen.c.i.

SEquit̄ videre de 8°.ſ.que actiones
naſcant̄ ex locato ⁊ ꝯducto.Cir
ca qđ ſciendu3 ꝙ ex hoc ꝯtractu
naſcunt̄ due.ſ.actio ex locato que dat̄ lo
catoꝛi.⁊ in hac venit pmo merces ſoluen
da de qua cōuenit. veniunt ⁊ alia de qb⁹
actū ē ſupꝛa in tractatu.vt.C.e.legem. Et
actio ex cōducto que dat̄ ꝯductoꝛi.vt ibi
dē.⁊ quidē ſi ꝯductoꝛ fuerit bonefidei h3
actōez ꝯ locatoꝛē alienantē.12.q.2.vulte
rane.ſi autē malefidei tunc nō h3.16.q.3.
.§.itez decime:ſuper vbo vniuerſas terras
niſi de euictiōe ꝓſpexerit ſibi. C.de euic.ſi
fundū. Ad h̄ nō ꝙ locatio facta n̄ ꝓbat
dn̄ium nec poſſeſſionē.ex de fi.inſtru.inter
dilectos. Et h̄ iō quia etiā cōductoꝛ loca
re pōt rem ꝯductā ſi nihil aliud conuenit
.ff.e.qui inſulā. Et h̄ intelligit̄ ſm glo. de
eque idoneo ⁊ ad eundē vſum. Itē ꝯdu
ctoꝛ nō pōt litigare cū locatoꝛe de ꝓprieta
te rei locate.puta domus. niſi pus poſſeſſi
onē reſtituat locatoꝛi.C.e.ſi qs ꝯductōis.
Inſup nō ꝙ dn̄s h3 ius hypothece in re lo
cata.ſi.n.locet̄ pdiū ruſticū oīa inuecta ⁊
illata tacite obligant̄ dn̄o.ſi eo ſciēte ſint
intromiſſa.ſi aūt pꝛediū vrbanū obligat̄
h̄ intelligūt qdā etiā ſi ſeptē partes pierūt
Aliq̄ vͦo h̄ intelligūt ſi medietas remāſit.
qđ ē equs ſm hoſti.ar.ff.de vſufruc.pe.l.⁊
ptis.etiā dn̄o ignoꝛante.C.e.certi. Dicit̄
aūt pdiū ruſticū qđ ē ſine oī edificio:pter
domūculā ꝓ fructuū repoſitōe. Urbanu3
vͦo dicit̄ vbi eſt edificiū ad habitandū.Et
etiam pōt eē in villa ſicut in ciuitate etia3
pōt eſſe pꝛediū ruſticum.ſ.ad vſus ruſtica
nos.vt ad cuſtodiendū oues ⁊ boues.ff.
de v̄.ſig.vrbana.

De emphiteoſi titulus.15°.

DEinde cōſiderandū eſt de ꝯtctu
qui dicit̄ emphiteoſis.qui qdē
eſt mediū int̄ ꝯtractū locatōis
⁊ venditōis.vt in ſequentibus
patebit.Eſt aūt nomē grecū: ⁊ ide emphi
teoticus ca.cū. Inde cōtractus emphiteo
ticus.cōceſſio emphiteotica. inſtrumētum
emphiteoticū.Et ide dr̄ emphiteoticari⁹a.
⁊ ſumit̄ ꝓ illo cui ꝯcedit̄ in emphiteoſim
Et inde etiā ꝓ eodē hic ⁊ hec emphiteota.
Et inde etiā hoc vbū emphiteoteco tecas.
care.i.in emphiteoſim ꝯcedere. Uidendū
eſt igit̄ quid ſit emphiteoſis. Secūdo in
quibus ꝯſiſtit. 3°. qualiter cōtrahitur.

4º quid dñs ibi ꝯcedat retineat recipiat:
⁊ qñ pōt emphiteotā expellere. 5º vtrū em
phiteota ſuas melioratōes ⁊ ſua emphite
omata poſſit deſtruere. 6º in qb⁹ ꝯuenit cū
vēditōe ⁊ locatōe: ⁊ in qb⁹ differt ab eis.
Circa pmū ſciēdū ꝙ ꝯtractus emphi-
teoſis eſt ꝯtract⁹ melioratōis ꝓpriā habēs
naturā ſuis pactionib⁹ fulciēdā: lꝫ vēditōi
⁊ locationi multū ſimilē. Iſte.n. ꝯtractus
fuit inuentus pcipue vt ꝯcederet ad tp̄s
res ſterilis alieni qui diligēter eā excolen
do melioraret ⁊ fertilē redderet fruct⁹ ſibi
interim applicando. Emphiteoſis.n. grece
melioratio dicit latine. vñ olim emphiteo-
ticabant tm̄ ſterilia. nūc emphiteoticant
etiā fertilia. C. de ſac. ſan. ec. auc. ppetua.
vnde alio mō pōt dici emphiteoſis poſſeſ-
ſio rei imobilis ad certuꝫ tp̄s alteri facta
cōceſſio: dño ꝓprietate retenta ſub ꝯditōe
penſionis ānne: ⁊ renouatōis finito ꝯceſſi
onis tpe faciēde. Et ille cōtract⁹ ſm diuer
ſaꝝ terraꝝ diuerſas cōſuetudines diuer-
ſis noībus noiat. ſ. emphiteoſis. pcaria. li
bellus. cōceſſus. fiſci. ⁊ plurib⁹ alijs. ⁊ ful
cit diuerſis pactōīb⁹ ſm diuerſas ꝯhētiū
volūtates. Et ſm hūc modū pōt dici em-
phiteoſis ab en qđ ē fides. ⁊ theſis quod
eſt poſitio. quaſi in fide. i. in bonefidei con-
tractu poſitio.

Circa 2m ſciendū ꝙ conſiſtit con-
tractus iſte tm̄ in rebus imobilib⁹
vt in auc. de alie. emphi. ꝯctu. ſ. §.
licentiam.

Circa 3m ſciēdū ꝙ ꝯhit ꝯctus iſte
ſcriptura interueniēte. nō alit. vt
C. de emp. iure. l. i. Et pōt cōtrahi i
ppetuū. i. ſine tpis pfinitōe: vl ad certū tp̄s
vl vſq; ad certā pſonā ⁊ gñationē. ſ. ſecū
dā vel tertiā. hoc ē vt res ſit penes emphi-
teotā ⁊ 2m ⁊ 3m ſucceſſorē. Pōt etiā ꝯhi
ſic. vt cū ad quartā pſonā puenerit: reuo-
catio fiat. Cōtrahit etiā ſic: vt tpe ꝯceſſio
nis aliqd p ꝯceſſiōe dño det. Itē nouus
emphiteota pōt i poſſeſſionē induci p dñz
nō p aliū. C. de emphi. cō. l. vlti. in fi.

Circa 4m ſciendū ꝙ in contractu
iſto conceditur ſola poſſeſſio nālis.
dñs aūt in ſe retinet dñium ⁊ ꝓpri
etatē: ⁊ hꝫ ciuilē poſſeſſionē. ⁊ hic ē ꝙ em
phiteota dꝫ dare dño ānuati pēſionē. vt
inſti. d loca. §. adeo. dꝫ aūt ſolui ſemp tota
ꝯuenta pēſio: niſi res pereat ex toto. C. de
emphi. iure. l. i. Sciēdū aūt ſm hoſti. i ſū.
ꝙ in hoc cōtractu venit culpa leuis cum

vtriuſq; grā celebret: lꝫ aliq cōtrariū di-
xerit. iſti. q mo. re cō. ob. §. fi. Et lꝫ d dāno
dato ab alio nō teneat: tenet tñ de custo-
dia. ff. e. ß de dāno. ⁊ l. qui mercedē p cuſto
dia recipit. Tenet etiā de leuiſſima culpa.
⁊ idē ſm Io. ⁊ azo. ⁊ ſm Ber. ⁊ Inno. ex
d reg. iu. ſup. c. qꝫuis. Si dicat amiſſā onē
ei pbatio icūbit ꝙ dolus accreuit cū alijs
qui dolū allegat dolū pbare dꝫ. ff. de pba
quotiēs. Et idē dicit hoſti. ibidē in gl. Sꝫ
caſus fortuitus nō venit in hoc ꝯctu niſi
p ſpāle pactū. vt dicit hoſti. etiā i ſū. Iteꝫ
licet dño ſuo auctoritate expellere emphi-
teotā ⁊ ei⁹ ſucceſſorē: ſi p triēniū ceſſauerit
ſoluere penſionē. ß eccleſia ⁊ ſilr fiſcus pōt
expellere eū: ſi ceſſauerit p biēniū: niſi cele
riter poſt biēniū ſatiſfecerit. Nec obſtat ſi
dñs ei nō denūciet ꝙ ſoluat. q2 ſtatuta di
es p dño interpellat. ex de loca. ⁊ cōduc.
potuit. Et illud modicū tp̄s qđ dat ſibi p⁹
biēniū nō ē in iure taxatū: ß ē arbitrio iu-
dicis relictū. ex de offi. dele. de cauſis. Si
etiā emphiteota ſoluere pmiſit penā ſi non
ſoluerit pēſionē; ⁊ dñs penā petierit: nihilo
min⁹ eū expellere poterit. ar. ff. de tranſac. q
fidē. meli⁹ tñ facit ſi eū auctoritate iudicis
expellit. Si tñ emphiteota aliū poſſeſſioneꝫ
tradidit: vl ab alio expellit nō deijciat dñs
poſſeſſorē auctoritate ꝓpria. ex de locati. ⁊
ꝯduc. potuit. in glo. Itē ſi emphiteota ceſ
ſauit p biēniū ⁊ tāto amplius ꝙ nō poſſit
purgare morā. ſi dñs poſtea penſionē re-
cepit eū expellere nō poterit. q2 iuri ſuo re
nūciauit. Silr ſi plat⁹ de ꝯſenſu capituli re
cipiat penſionē nō pōt eū expellere. ß ſi ſo
lus platus hoc faciat: nō obeſt eccleſie: qn
eū poſſit expellere: niſi poſtea capitulū con
ſenſiſſet. Itē vnus ſolus pſbyter ſiue rector
in eccleſia vel capella ſi recipiat penſionē
credit Ber. idē. ſ. ꝙ āmodo nō poterit em
phiteotā expellere. ſi tñ aliqs penſionē cuꝫ
ꝓteſtatōe dicēs: ſaluo iure meo receperit:
talis expellere poterit. q2 etiā ſi eū expellere
vellꝫ: nihilomin⁹ pēſionē petē poſſꝫ. 10. q. 2
hoc ius porrectū. Iteꝫ ſi plures ſint cohe-
redes: ⁊ oēs pēſionē ſoluāt pter vnū: nō p-
iudicat ſoluētib⁹: dūmō ſoluāt totā pēſio
nē: ⁊ poſtea agēt ꝯ nō ſoluentē. hec oīa ex
de loca. ⁊ ꝯduc. potuit. in glo. Itē ſi emphi
teota rem eccleſie cōductā vel in emphite
oſim acceptā deteriorauerit: vel p biēnium
penſionē nō ſoluerit: expelli pōt. ita tamen
ꝙ ſoluat totius tēporis penſionē ⁊ reſar-
ciat rei leſionem non repetiturus ſi quid

impendit i melioratinē .10.q.2.§.hoc ius
Itē ſi emphiteota ꝓbet p duos ꝓrios
ānos in eccleſiaſticis: vel p tres in ſecula
rib⁹ penſionē ſoluiſſe:lz antea p.10.ānos ñ
ſoluerit expelli nō poterit.C.ꝺ appel.l.penl'.
in fi.hec hoſti. Itē ſi quis ſtans in fundo
p tres annos pēſionē ſoluat:fundū ſibi cō
ceſſū in emphiteoſim ſufficiēter ꝓbat.C.
de fun.do. p totū.hec pe. de ſam. Quid ſi
emphiteota fundū quez ab eccl'ia habuit
emptori bonefidei vēdidit. ⁊ tñ p.60.an.
penſionē eccleſie ſoluit.nūqd emptor pre
ſcriptione tutus erit: ſi fundū eccleſia repe
tierit. R°. ꝙ nō.qꝛ eccleſia ī culpa nō fuit
cū vēditionē ignorauerit. ⁊ optionē habe
bit ꝯ quē pmo agere velit.C.ſi tu.⁊ cu.in
terue.l.vlti.hec Bar. in queſtionibus.

Circa 5m ſciendū ꝙ hi⁹ ꝯctus nā ē
ꝙ emphiteota melioratōes ſuas
vēdere pōt: ita tñ ꝙ pmo regrere
dz ab eccleſia an velit ius ſuū emere.⁊ dz
ei dicere quātū pōt ab aliꝭs habere.⁊ ſi ec
cleſia dixerit ꝙ nō vult emere: poteſt aliꝭs
ius ſuū vendere. ſi aūt eccleſia nihil dixe
rit expectare dz eccliaz p duos mēſes:qui
bus elapſis vēdere poterit aliꝭs:dūmō nō
vēdat illis q emere ꝓhibent'.vt ſerui eccle
ſie ⁊ capitanei:⁊ oēs maiores pſone q̄ de
facili nō pñt ꝯueniri. puta nimis paupes
nimis potētes: vñ eccleſia poſſit pindiciuz
pati.vt ex̄ de locati.⁊ ꝯduc.c.vlti.in tex. ⁊
glo.Et ſi emphiteota aliter fecerit ius ſuū
pdit.Itē emphiteota pōt ſine ꝯſenſu dñi
ſui emphiteoſim donare:⁊ etiā pignori ob
ligare.ſi tñ ñ ſatiſfecerit de cautione ſoluit'
pignus.vt ibidem.

Circa 6m ſciēdū ꝙ contractus iſte
ꝯuenit cū emptione. qꝛ vtrobiqꝫ
qñ ꝯbit' aliquid dat'. cū locatiōe
vo ꝯuenit. qꝛ vtrobiqꝫ dñium retinet': ⁊
ānuatim aliquid pcipit'. Differt aūt a vē
ditione.qꝛ transfert' ibi dñium:hic nō.Et
ita vt dicit Ber.magis accedit ad naturā
locatōis ꝓpter qꝺ Ber.c.potuit.qꝺ eſt de
emphiteoſi magis ponit' in titulo de locato
⁊ ꝯduc. qꝛ ꝯuenit cū eo. A locatiōe vero
differt.qꝛ ibi penſio in certis caſib⁹ minui
tur ⁊ auget'.hic nec auget' nec minuit' niſi
res oīmode diſtrahat'. In locatōe etiā cō
ductor regularit' nō hz in re nomē: nō vē
dit nec vēdicat rē:ſ emphiteota pōt rē vē
dere: ⁊ hz vtilē rei vēditionē. vt.ff.de pig.
ac.tutor.§.vlti.Differt vo ab vtraqꝫ ſil'.ſ.
vēditōe ⁊ locatōe.qꝛ vtraqꝫ hap ē de re
bus imobilib⁹ ⁊ mobilib⁹ ⁊ ſe mouētib⁹:
⁊ in neutra ſcriptura regrit'. ſ ille ꝯctus ē
tñ de imobilib⁹:nec fieri pōt ſine ſcriptura
hec Ber.ex̄ de loca.c.vlti. Itē in emptōe
pciū ⁊ in locatōe merces regrūt' i pecunia
ſ in hoc ꝯctu penſio pōt eē in pecunia ⁊ q̄
libet re alia. vt pz ex ſupradictis. Predcā
aūt oīa emphiteoſi ꝯuenienter adaptant'
ſiue celebret' ab eccleſia ſiue a ſeculari p
ſona.vñ ſi aliqua pacta de volūtate partiū
nō appareāt:tacite intelligunt' facta ea q̄
ſupradicta ſunt de ꝯctu hi⁹. nā tacite intel
ligūt' eē facta. Si qua ētiā alia pacta iter
partes fuerint ꝯuenta: oīmode ſūt ſuāda
C.e.l.i. Sz preter pdicta regrunt' aliqua
ſpecialia in emphiteoſi eccleſie.ſ. ꝙ fiat ex
cā vtili ⁊ neceſſaria.⁊ ꝙ interueniat ꝯſen
ſus epi ⁊ etiā capituli.ſ de hoc dicetur ple
nius infra.li.6.ti.de alie.re ec.

De ꝯmodato titulus.16⁹.

Poſtea ꝯſiderandū ē de ꝯmoda
to.⁊ pmo qdē qd eſt ꝯmodatū
⁊ vñ dicit'. 2° in quib⁹ reb⁹ con
ſiſtit. 3° inter ques iſte ꝯtract⁹
poteſt celebrari. 4° in quibus ꝯmodator
⁊ ꝯmodatarius adinuicē tenent'. 5° quid
iuris de eo qui ꝯmodat vaſa vel etiā pon
dera vitioſa. 6°. que actiones naſcunt' ex
hoc contractu. Circa pmū ſciendū ꝙ cō
modatū ē alicuius rei ad aliquē vſū ſpeci
alē gratuita facta cōceſſio. Ideo dicit' cō
ceſſio nō tranſlatio.quia cōmodās rei do
miniū ⁊ poſſeſſionē retinet.⁊ ſolū vſū ꝯce
dit.vt.ff.c.rei cōmodate. Ideo dicit' gratu
ita.qꝛ ſi interueniat pecunia erit locatio.ſi
res alia erit ꝯct⁹ inoiat⁹. vt inſti. man.§.
vlti. Ideo vo addit' ad aliquē ſpālē vſuz.
quia vſus ad quē fit dz expmi.vt ꝯmodo
tibi equū vt eū ducas ad bellū vel ad vil
lā.cōmodo tibi librū vt exēples alium vel
corrigas tuū. vñ dicit' cōmodatū q̄ſi vtē
tis cōmodo datū.vñ reuocari non poteſt:
niſi expleto vſu ad quē ē factū. Et in hoc
differt a pcario: qꝺ fit ſine pfinitiōe vſus
certi. vñ pōt qñcunqꝫ reuocari. vt.ff.c.in
ꝯmodato.§.ſic ꝭ oia. Ber. ex̄.e.c.vnico.

Circa ſecundū ſciendum ꝙ cōmo
datum conſiſtit in rebus mobilib⁹
⁊ ſe mouentib⁹ ⁊ imobilibus. Itē
in incorporalib⁹.vt in ſeruitute habitādi.
vt.ff.c.l.i.Ea vo q̄ vſu ꝯſumūt' ⁊ q̄ ꝯſiſtūt
i numero pondere ⁊ mēſura non ꝯmodari

ſed mutuari dicuntur. ⁊ in hoc differt a
mutuo cõmodatũ. ꝑdicta tamẽ cõmodari
poſſũt ad pompã. vt. ſ. quis ditior videat᷑
.ff. c. ſ3 mihi. §. vlti. ⁊ ex. c. in glo. vñ panis
improprie dicit᷑ cõmodari ſm Accur. Põt
etiã qs cõmodare ñ tm̃ ſua ſ3 etiã aliena q̃
poſſidet. ſi aliena ſcient᷑ poſſidet. ita ꝙ ſit
fur vel predo ⁊ cõmodauerit: actionẽ ha
beat cõmodati. ff. e. cõmodare.

Circa 3^m ſciendũ ꝙ põt ꝯmodare
⁊ ei ꝯmodari q põt ꝯhere. vñ nõ
tm̃ ꝑlat⁹ põt hoc ſ3 etiã hyconom⁹.
nam ꝯhere põt. 10. q. 2. hoc ius.

Circa 4^m ſciendũ ꝙ natura cõmo
dati ẽ vt ipa res reſtituat᷑. hoc. n. ẽ
de iure naturali. di. i. ius naturale.
nec põt ꝑtextu debiti retineri. vt. C. e. l. vlt.
ſi tñ cõmodatũ cõſiſtat in pecunia: ⁊ debi
tũ infra duos menſes ꝓbari poſſit: admit
tit᷑ ꝯpẽſatio. inſti. de acti. §. in bone. Eadẽ
inquã res dʒ reddi. vñ vſus. Mutuo ult
ſimilẽ: ꝯmodatũ querit eandẽ. Eadẽ inq̃3
res nõ deteriorata. aliter nõ videt᷑ reddita
⁊ ideo ꝑſtabit᷑ intereſſe. ff. e. ſi mihi. §. i. ſi
vo res nõ reſtituat᷑ ꝑ ꝯtumaciã iurabit᷑ i
litẽ ꝯteſtatã ꝯ ꝯtumacẽ. Si aũt nõ fuerit
ꝯtumax ſ3 culpa ceſſat rem reſtituere: eſti
mabit᷑ quanti res a tpe more vſq3 ad
ſententiã. ſ3 in iudicijs ſtricti iuris eſtima
ret᷑ a tpe more vſq3 ad tp̃s litis ꝯteſtate.
vt in. di. 54. hac auctoritate. hec gof. S3
quid erit ſi res penes cõmodatariũ ꝑeat.
vel deterior fiat. R° ſm Gof. ⁊ Ber. Aut
accipit quis cõmodatũ grã ſui. aut gratia
cõmodãtis. aut grã vtriuſq3. ſi grã ſui: qḋ
frequẽti⁹ cõtingit: tũc tenet᷑ de dolo ⁊ lata
culpa. ⁊ leui ⁊ leuiſſima. q2 debuit in ꝯſer
uando rẽ adhibere curã magnã: ⁊ etiam
maiorẽ q̃3 de rebus ſuis adhibere ſolebat.
ſi alius diligẽtius rẽ illã cuſtodire poterat
Pone de ꝑdictis exemplũ. Cõmodatarij
dolo perijt qñ fraudẽ cõmiſit vt equus cõ
modat⁹ ſibi ſurripet᷑. Eius lata culpa fuit
qñ equũ extra domũ in nocte reliqt. ⁊ cõ
parat᷑ hoc dolo. ff. mandati. ſi fideiuſſor.
Leuis culpa fuit ſi equũ in domo poſuit:
domũ tñ aptã dimiſit. Leuiſſima culpa fu
it ſi domũ clauſit: nõ tñ bñ interi⁹ firmauit
In his oib⁹ tenet᷑ dño ad eſtimationẽ rei
cũ acceſſib⁹: ſ. fetib⁹ partub⁹ ⁊ fructib⁹. ff.
e. in rebus. De caſib⁹ aũt fortuitis quos
etiã diligẽs ⁊ fidelis homo ꝓuidere ñ poſ
ſit cõmodatari⁹ nõ tenet᷑ niſi in trib⁹ caſi
bus. Unus ẽ ſi caſus ille ſua culpa accidit
vt ſi equu3 tibi cõmodaui vt duceres ad
villã ⁊ duxiſti ad bellum. ⁊ ideo ſi aliquo
caſu equus perijt ꝑiudiciũ tuũ erit. culpa
. n. tua caſũ ꝑceſſit. Similit᷑ ſi rẽ ꝯmodatã
remiſiſti ꝑ nũciũ nõ idoneũ teneris: ſ3 nõ
teneris ſi idoneus fuit: l3 ꝯ2iũ euenerit. ff.
e. argentũ. Et idẽ ẽ de depoſito. ſ3 in mutuo
teneris. ex. de pig. ſignificãte. cuius ratio ẽ
q2 qui cõmodat vel locat vel deponit: rei
ꝓprietatẽ ⁊ poſſeſſionẽ retinet. Et ideo cu3
eius cui credit᷑ nuncius idoneus pecuniã
deportat: pecuniã cõmodantis vel deponẽ
tis deportat. ſ3 in mutuo dñium transfert᷑.
⁊ ideo ſi pecunia ꝑdit᷑: ei qui eã mutuo ac
cepit ꝑdit᷑. Secũdus caſus eſt ſi pactum
interuenit. tũc. n. de caſib⁹ certis ⁊ determi
natis ⁊ in pacto expreſſis tenet᷑. Caſus
. n. fortuiti debẽt in pacto ſpecialiter exp̃mi
ſm Ber. ſm vero hoſti. quando aliqui
caſus ſpecificant᷑: ⁊ poſtea generalis clau
ſula ſequit᷑: tunc de omni caſu fortuito te
net᷑. cũ vix poſſent omnes caſus ſpecifica
ri. Aliqui tamen dicunt ꝙ ſi ꝯtingat ali⁹
caſus a ſpecificatis ⁊ noĩatis non tenetur
l3 etiã clauſula generalis ſubſequatur. vt
. ff. de cauti. ſ3 ⁊ ſi quis. §. queſitũ. W. uero
naſo diſtinguit. ſ. q2 aut ꝑ cõmodatarium
ſtat quomin⁹ oẽs caſus numerarẽt᷑. puta
q2 dicit longũ cẽt oẽs caſus numerare: de
oibus ego volo teneri. ⁊ tunc de oib⁹ tene
tur. ff. ſi cer. pe. cũ quid. Aut non ſtat ꝑ eũ:
ſ3 cõmodans dicit. volo ꝙ tenearis mihi
de tali ⁊ tali caſu enumerans quoſdam. ⁊
poſtea ſubdit. de oibus volo ꝙ tenearis. ⁊
tũc de numeratis tm̃ tenet᷑. quia illa clau
ſula generalis tm̃ ad ſpecificata trahitur.
. ff. de tranſac. cũ aquiliana. Si vero dicat
volo ꝙ tenearis de omni caſu fortuito: tũc
de nullo tenet᷑. Et idẽ ẽ de cõductore. Ter
tius caſus eſt ſi mora preceſſit caſum. ex.
e. c. vno. In predictis tribus caſib⁹ tenet᷑
cõmodatarius de fortuito caſu: etiã ſi apḋ
cõmodantẽ res eodẽ mõ fuiſſet peritura.
. ff. de lega. i. cũ res. Si vero quis accipit
cõmodatũ grã cõmodantis: quod raro
accidit: vt cũ quis ornamẽta cõmodat ſue
ſponſe vt ornatior dicat᷑. tunc tenetur tm̃
de dolo ⁊ lata culpa. ff. e. l. ſi vt certo loco.
. §. interdũ. Si aũt cõmodatũ fiat gratia
vtriuſq3. ſ. cõmodantis ⁊ cõmodatarij. vt
cum cõmunem amicum inuitamus: ⁊ tu
curã eius rei ſuſcepiſti: ⁊ ego argẽtũ eius
tibi ꝯmodaui: teneris de dolo ⁊ lata culpa
⁊ leui ſed non leuiſſima. ff. e. in rebus. §. i.

Itē ꝯmodatarius tm̄ illos caſus non
preſtat. quibus reſiſti nō pōt. vt ſunt mor
tes aīaliū que ſine dolo ⁊ culpa eius acci/
dunt. latronū hoſtiūq; incurſus. piratarū
inſidie. naufragiū. incendiū. ⁊ hi⁹. Et qđ
dictū eſt de latronib⁹ piratis ⁊ naufragio
verū ē ſi res ad hoc ſit alicui ꝯmodata: vt
eā ſecū peregre ferat. ſed ſi alicui argentū
ꝯmodaui: quia ſe amicos inuitaſſe dixit ⁊
ipē ſecū peregre tulit: dʒ caſus piratarū la
tronū ⁊ naufragij ſuſtinere. ff. c. in rebus.
Itē ſi ꝯmodatari⁹ in re ꝯmodata īpenſas
fecerit retentioni locus erit. puta q2 equū
ſaluari fecit. vñ aget ad recuperādas expē
ſas: maiores intellige. modice. n. expenſe
vt cibariorū ptinent ad eū. ff. c. in rebus. §.
poſſunt. Itē ſi res ꝯmodata tradit̄ eſti
mata: tunc p eſtimationē adijcit̄ gradus.
vt ſi ꝯmodatari⁹ tenebat̄ tm̄ de lata culpa
modo tenebit̄ de leui. ſi de leui: modo tene/
bit̄ de leuiſſima. ſi de leuiſſima. mō tenebi
tur de caſu fortuito. ff. eo. l. ſi vt certo loco.
. §. nūc videndū ē. ⁊. §. ꝯmodatū. Hec Ho
ſti. ex̄. c. c. vno Itē illi qui reb⁹ cōmoda
tis aliter vtunt̄ ꝗ3 eas ad vtendū ceperunt
ſi dño nolente hoc faciāt: vl' etiā hoc dño
inuito facere credant: furtū ꝯmittūr. ſi aūt
hoc dño volente faciant: vel etiā ſi h̄ non
inuito dño facere ſe credant: furtū nō cō/
mittūt. vt inſti. de obli. que ex delic. naſ. §.
placuit. Nota ꝙ tunc furtū nō dicit̄ fieri:
qñ nō dat̄ actio furti. fit tm̄ furtum ſm ali
quos. ſm v̄o alios nō fit furtū. Aliqui v̄o
ſic diſtinguūt in caſu quo credit dño diſ/
plicere. ſ. ꝙ aut vere diſplicet dño. ⁊ ſic ille
furat̄: ⁊ furtū fit. Aut placet ei. ⁊ tunc iſte
furat̄. nō tm̄ fit ibi furtū. q2 nō ꝯtrectat̄ ibi
res aliena inuito dño: quod eſt de rōe furti
Furari v̄o dicit ꝯtrectationē rei aliene. ſic
qñq; aliquis mētitur: nō tm̄ dicit m̄daciū.

Circa 5^m qđ ē de vaſis ⁊ ponderi/
bus vitioſis ſciendum ē. ⁊ p̄mō de
vaſis: ꝙ qui ſcienter vaſa vitioſa
ꝯmodauerit: ſi ſit effuſum vinū vel oleum
vel corruptū: tenet̄ de effuſo vel corrupto
vt ibidē. ſecus ē ſi ignoranter hoc fecerit.
. ff. c. l. penul. ⁊ ex̄. c. in glo. Circa eū v̄o q
ꝯmodauit pondera vitioſa ſic diſtinguit
Hoſti. ſ. ꝙ ſi ignorat ea vitioſa nulli tenet̄.
. ff. ꝯmo. in rebus. Sʒ locator etiā ignorās
tenet̄. ff. loca. ⁊ ꝯduc. ſ; addes. Si v̄o ſciat
⁊ cōmodet emptori ſciēti: ⁊ vēditor decipi
atur. tunc ſi dñium nō ſit tranſlatū: tm̄ em
ptor facit furtū: ⁊ etiā ꝯmodans opē ferē/
do: ⁊ ideo cōueniri pōt a vēditore actiōe
furti ⁊ cōditione furtiua. Sʒ ſi dñium ſit
tranſlatū ⁊ emptor ſit ſoluendo: venditor
aget ꝯ eū. q2 ſciēter plus iuſto accepit. ſ; ſi
emptor nō ſit ſoluēdo: aget cōtra cōmodā
tē actione de dolo. Et idē ē in caſu p̄cedēti:
ſi emptor nō ſit ſoluēdo. Si aūt emptor ſit
deceptus qui ſciēter recipit vitioſa nō aget
Et idē ē ſi vterq; ſ. emptor ⁊ vēditor ſcie/
bat Sʒ ſi vterq; ignorabat ⁊ vēditor eſt
deceptus: tenet̄ cōmodans actione de dolo
Et idē ē ſi emptor ſciebat ſ; nō ē ſoluēdo.
Si v̄o vterq; ignorabat: ⁊ emptor eſt dece
ptus: habet cōtra cōmodātē cōtrariā cō/
modati p quā ab eo cōſequetur: ſi qđ ſua
intereſſit. Et idē ē ſi emptor ignorat ⁊ vēdi
tor ſciat. lʒ enim hic vēditor teneat̄: nihi/
lominus ⁊ cōmodās. Si aūt cōmodet vē
ditori: ⁊ ipē ſit deceptus: in nullo caſu hʒ
cont̄ ꝯmodantē actionē de dolo: cū habeat
aliā cōtrariā. ſ. cōmodati. Si v̄o ēptor ſit
deceptus hoc in quo caſu ſupradictū ē: ꝙ
ꝯ venditorē hʒ regreſſum: agere nō pōt ꝯ
cōmodantē aliqua actione: ſed in quo ca
ſu regreſſuʒ nō hʒ. vt qñ emptor ⁊ vendi
tor ignorabant: ⁊ dixerunt ꝙ ſtaret̄ illis
ſiue eēnt equa ſiue nō. ⁊ in duob⁹ caſibus
in quib⁹ dictū ē vēditorē teneri. ſi non eſt
ſoluēdo: tenet̄ cōmodās actione de dolo.
Et ſunt hec vera: qñ dictū fuit quib⁹ pon
derib⁹ ſtaret̄ ⁊ mēſuraret̄. ſi aūt hoc non
ſit dictū: ſenſiſſe videt̄ de ponderib⁹ in re
gione ꝯſuetis. ff. de em. ⁊ ven. imperatores
Et ſi hoc nō appareat: de minimis videtur
ſēſiſſe. ff. de reg. iu. ſemp. ⁊ ex̄ de cēſi. ex pte

Circa ſextum quod ē que actiones
naſcunt̄ ex hoc cōtractu. ſciendū ꝙ
due actiones ex eo naſcunt̄. ſ. di/
recta ⁊ ꝯtria. directa dat̄ cōmodāti ⁊ eius
heredi cont̄ cōmodatariū ⁊ eius heredem
ad ea q̄ ſibi tenet̄. que etiā patēt ex ſupra
dictis. Contr̄ia v̄o dat̄ cōmodatario ⁊ ei⁹
heredi ꝯ cōmodātē ⁊ ei⁹ heredē ad ea q̄
ſibi tenet̄. q̄ ſimiliter patēt ex ſupradc̄is.

De depoſito titulus. 17⁹.

Poſtea cōſiderādū ē de depoſito.
Et p̄mo qđ ē ⁊ vñ dr̄. 2º. i qb⁹
reb⁹ cōſiſtit. 3º. quō hēat fieri.
4º. in qb⁹ tenet̄ depoſitari⁹ depo
nenti. 5º de actōe depoſiti. Circa p̄^m ſciēdū
ꝙ depoſitū ē qđ alicui cuſtodiēdū ē tradi
tū. Nā rei depoſite cuſtodia ⁊ a deponēte

ſperat᷑: ⁊ depoſitario ex toto ꝯmittit᷑. Et hic ē ꝙ dicit᷑ depoſitū quaſi deorſū. ſ. a deponē-te poſitū. vt oſtendat᷑ totū fidei depoſitarij eē ꝯmiſſū: quantū. ſ. ptinet ad cuſtodiā. Et i hoc ꝙ dicit cuſtodiendū: pȝ ꝙ rei depoſite ſicut ⁊ cōmodate poſſeſſionē dñium ⁊ ꝓp etatē retinem⁹. ff. e. licet. §. rei. Nūqȝ tamē dñium rei depoſite trāſit in depoſitarij dñiū ⁊ tamē agitur depoſiti. vt cū apd̓ te depono aliquid eoꝝ que ſunt in numero pondere ⁊ mēſura: ⁊ ꝯuenio tecū in hoc vt inde ali quid reddas mihi vel tantū eiuſdeȝ gñis: quod obtines: ſiue illud expreſſe ꝯueniā ſiue tacite videar ꝯuenire. vt cū aliquid ex predictis apud te depono nō ſignatum nec clauſū. ſi. n. ſignatū vel clauſū depono: videoꝛ te ꝓhibere ne vtaris eo: niſi in con triū agat᷑. vt. ff. e. luci⁹. ⁊. l. dt̄. §. q pecuniā

Circa ſecūdū ſciendū ꝙ depoſitum ꝯſiſtit in rebus mobilib⁹ ⁊ ſe mo-uentib⁹: ⁊ in rebus que nō ſūt de-poſitarij. vñ nō rē meā apud me deponas: quia neqȝ ꝯmodatū neqȝ depoſitū neqȝ ꝑ-cariū neqȝ cōductio tenet in re mea ꝓpa: niſi rē meā ab eo quē ſcio eā poſſidere im-petrem ꝑcario vel ꝯductione vel alio ſimili mō. vt. ff. e. qui rē. Caſualr̄ aūt deponit᷑ res imobilis cū res de qua habet᷑ queſtio ſeq ſtrat᷑. i. apud ſequeſtrū deponit᷑ res imobi lis. Cū his ꝯuenit Ber. e x̄. e. bona fides.

Circa tertiū ſciēdū ꝙ depoſitū ſolet fieri p cyrographū vel cū cyrogra pho. hi⁹ vō cyrographū ſolȝ diui-di: ⁊ vna pars dat᷑ depoſitario. altera uero remanet deponēti vt ex iunctura partiū ꝓ-batio fiat. ſ hec ꝓbatio nec ē iuris nec de iure. q2 nō credit᷑ priuate ſcripture niſi ſub ſcriptionē habeat triū teſtiū fide dignoꝝ. vt. C. q po. in pig. ha. ſcripturas.

Circa 4m. ſ. in quib⁹ tenet᷑ depoſita rius deponēti eſt ſciendū ꝙ natura depoſiti ē vt res depoſita reddatur hoc. n. de iure naturali eſt. vt di. i. ius nāle. reddat᷑ inquā deponēti. Fallit aūt in qua tuoꝛ caſib⁹. ꝑmus eſt cū quis gladiū depo-nit ⁊ furēs repetit. zz. q. z. ne quis. Scd̓s cū deponēs fuerit deportatus. bona. n. ei⁹ in publicū deferunt᷑. Terti⁹ ē cū fur depo-nit ⁊ repetit. ſi repetitio vō dñi cū furis repe titōe ꝯcurrit. q2 tūc potioꝛ ē cā dñi. ſi tamē fur rē repetat dȝ ſibi reſtitui ſm azo. ⁊ her. e x̄. e. bona. vñ actio depoſiti dat᷑ furi: non aūt furti. ff. de furti. itaqȝ. Quartus cū fur apud illū deponit a quo ſurripit vel ꝓprie

tariū. ff. e. bona fides. Debet aūt res depo ſita reddi nō deterioꝛata. al' actōe depoſiti pōt agi. cū. n. deterioꝛ reddit᷑ pōt dici dolo malo reddita eē: qd̓ intellige ſi ſit deterio rata vitio depoſitarij. ſecus eſt ſi vitio rei vl' caſu foꝛtuito. ff. e. l. i. ⁊ e x̄. e. bona fides in glo. Quid ſi res apud eccleſiā ponit᷑ quod fieri videt᷑ cū in theſaurariā vel i ſa criſtiā infert᷑. nūquid eccleſia de ea tenebi tur ſi amittat᷑. R° ꝙ ſic ſi ſit illata pñtib⁹ prelato ⁊ capitulo. q2 tunc videt᷑ ꝯmdata eccleſie: non pſone tm̄ ſicut dicit᷑ nauta ⁊ caupo de reb⁹ inuectis ⁊ illatis teneri. vt. ff. nau. ca. ſta. l. i. §. vlti. Secus eſt ſi prelat⁹ ⁊ capitulū nō ſint preſentes. tunc. n. nō ec cleſia ſ pſona que rē recipit obligat᷑. bene tamē tenet᷑ eccleſia de re illa ſi in eius vtili tatē fuiſſȝ ꝯuerſa. q2 tunc teneret᷑ eccleſia ⁊ ſi apud eā vel aliquā eius pſonā nō fu-iſſet depoſita. e x̄. e. c. i. in tex. ⁊ glo. Quid ſi depoſitari⁹ reddat depoſitū alieno igno-ranter. R° liberat᷑. ff. e. l. i. §. ſi rē. Nō enīȝ tenet᷑ tūc niſi cedere actionē deponēti con̄ illū cui reddidit. ff. de peculio qd̓ debet᷑. ſec⁹ eſt de debitoꝛe qui nō liberat᷑ ſoluēdo falſo procuratoꝛi: lȝ credat eū ꝓcuratoꝛē. ⁊ hoc ideo q2 depoſitari⁹ tenet᷑ tm̄ de dolo. ⁊ ideo ſufficit ꝙ cedat actionē deponēti. Eſt etiāȝ obligat⁹ in ſpecie: imo cū poſſidere deſinit illā ſpēm ſine fraude liberat᷑. Sȝ debitoꝛ ē obligat⁹ in gñe. ideo ſoluēdo alij nō libe-rat᷑. ff. ad. l. fal. l. in rōe legis fal. z. §. incer-te aūt. ff. de v̄. ob. ſi ex legati. hec Hoſti. e x̄ de iureiu. ea te. Quid ſi plures depoſue-rūt. nūquid reddet᷑ alteri eoꝝ ſi petet. R° ꝙ ſic ſi hoc in deponendo ſit actuȝ. al' pro parte tm̄. q2 etiā duo heredes ꝓ pte agūt. ff. e. l. i. §. ſi pecuniā. Si aūt duo deponant hoc pacto ꝙ non reddat᷑ vni ſine altero: hoc ſeruari debet. vnde ſi reddat vni neu ter agere poteſt: ſi depoſitari⁹ negat ſe red didiſſe: nec reddere cogit᷑ alicui. q2 nō ille cui reddidit. q2 ille nō pōt agere. nec ille cui nō reddidit. q2 non tenet᷑ ſine alio red dere. Hec Hoſti. Sȝ nūquid depoſitari⁹ tenet᷑ in hoc caſu deponēti ſi res depoſita perijt. R° res depoſita aut perijt dolo vel culpa depoſitarij. aut caſu foꝛtuito. ſi dolo tenet᷑. ē aūt dolus ſtudioſa machinatio. ff. de dolo. l. i. vt cū depoſitari⁹ latenter ſignat furi vbi res depoſita ſit vt eā tollat ⁊ ſecuȝ diuidat. Tenet᷑ aūt de dolo in tantū ꝙ ſi etiā de dolo ꝯueniat ne ꝯueniatur: talis ꝯuentio non valet. quia eſt contra bonos

moꝛes.ff.c.l.i.§.ſi cõueniat.Si vero periſt
culpa depoſitarij: aut culpa lata: aut leui:
aut leuiſſima.Eſt aũt culpa lata:ſi rẽ ꝓpꝛi
am poſuiſti in archa: ⁊ rem depoſitã reliq
ſti in banco:⁊ hec ꝯparatᷣ dolo.ff.man. ſi
fideiuſſoꝛ.pſumitᷣ enim dolus ſi curã can
dem nõ habuiſti de depoſitis quã habuiſti
de tuis.bona fides etiã abeſſe pꝛeſumitᷣ.i.
ſm Hoſ.dolus adeſſe pſumitᷣ: ſi rebꝰ tuis
ſaluis depoſitas amiſiſti.e x̄.c. bona fides.
Leuis aũt culpa ẽ ſi rem depoſitã in archa
poſuiſti:⁊ eã clauſiſti: ſed clauẽ incaute di
miſiſti. ſi.n.periſt culpa lata tenetᷣ ſicut de
dolo.quia hic pꝛeſumitᷣ dolus. ſicut dictũ
ẽ.⁊ ſufficit hec pꝛeſumptio ad cõdẽnatõez
ſm Ber.Si vero periſt culpa leui ⁊ leuiſſi
ma tenetᷣ in pluribꝰ caſibꝰ. pmo ſi depoſito
ſe obtulit:quia ſibi deponi petijt: vt e x̄.c.c.
z. 2° ſi aliquid ꝓ cuſtodia recipit. ⁊ tunc
ſi recepit pecuniã:agetᷣ cõtra eũ actiõe ex
ꝯducto. ſi vero ſpẽm vel opas:agetᷣ actio
ne pꝛeſcriptis verbis.vt.ff.co.l.i.§.ſi quis
ſeruũ. 3°ſi p pactũ in ſe culpã leuẽ ⁊ leuiſſi
mam recepit.vt in.d.l.§.ſi cõueniat. 4°. ſi
moꝛã in reſtituendo fecit. ff.c. ſi in aſia.§.
vlti. 5°. ſi res eã ſui apud eũ fuit depoſita.ſ.
vt vteretᷣ ea.ff.c.l.i.§.ſi pecunia.Cum his
cõuenit Ber.e x̄.c.c.z. Si vero periſt caſu
foꝛtuito nõ tenetᷣ. quia caſus foꝛtuiti neq̃
unt pꝛeuideri. Tenetᷣ tamẽ etiã tunc i plu
ribus caſibꝰ.pmo ſi pactũ de eo interuenit
vt e x̄.c.c.z ff.c.l.i.§.ſepe.ita tamen ꝙ oẽs
caſus ſpecificẽtᷣ in pacto ſm Ber.ſ; de hoc
plenius in pcedẽti ti.pꝛenotatũ ẽ. 2°. ſi mo
ra in reſtituendo pꝛeceſſit caſum. vt quia
candelã ardentẽ in camera plena palea
dimiſiſti.⁊ cõburatᷣ domus in qua liber
erat depoſitus: vel ſi rẽ depoſitã p nunciuz
nõ idoneũ remiſiſti. 3°. ſi dolus caſum p̃
ceſſit. vt ſi alijs rẽ depoſitã vendidit ⁊ eã
poſtea redemit: vt haberet eã in eã depoſiti
etiã ſi ſine dolo eius periſt tenetᷣ. qꝛ ſemel
cõmiſiſſe dolũ ſufficit.ff.c.l.i.§. ſi rem. Si
tamẽ penitẽtia ductus eã redimat ⁊ in ꝓ
p̃o ſtatu habeat vitiũ purgatᷣ.ff. de vſuca.
l.ſequitᷣ.§.itẽ labeo.Et idẽ eſt ſm Hoſ. ſi
dolũ nõ in alienãdo ſ; in vtendo ꝯmittat
vt.ff.de cõdi.fur.qui furtũ. 4°ſm aliquos
.ſ.ſm Hoſ. ſi apud aliquẽ tantũ grã eius
res depoſita fuit.ff.c.l.i.§. ſepe alij contra.
In pꝛedictis caſibꝰ tenetᷣ depoſitarius etiã
ſi res apud deponentẽ ſimili mõ perijſſet.
ſufficit.n. ꝙ res potuit nõ perire.ff. de le.i.
cũ res.§.vlti.Hec Hoſ.⁊ Ber.e x̄.c.c.z.⁊

Hoſti. Itẽ nota ꝙ in depoſiti repetitione
nõ habet locũ cõpenſatio in toto nec dedu
ctio in parte.vt e x̄.c.c.z.§.ſane. Ubi etiaz
notatᷣ ꝙ depoſitũ cũ depoſito nõ cõpenſatᷣ:
ſed qui pmo deponit pmo recipit.C.c.l.pe
nul. Nõ habet etiã locũ ꝓpter expenſas re
tentio ſm Hoſ.ſed Accur.dicit contrariũ
.ſ.in caſu quãdo depoſitariꝰ fecit expenſas
rõne rei depoſite.petere enim põt eas a de
ponente. ff.c.actione enim. Nec doli exce
ptio.C.c.l.penul. vnde depoſitariꝰ nõ põt
excipere cõtra deponentẽ depoſitũ repetẽtẽ
de dolo dicens.repetis dolo:qꝛ feciſti mi
hi pactũ ꝙ vſq; ad meã moꝛtẽ nõ repete
res.depoſitũ enim qñcũq; repeti põt etiã ſi
cũ pacto depoſitũ fuerit vt poſt moꝛtẽ de
poſitarij repetatᷣ.poterit eniz deponẽs mu
tata voluntate repetere. ff.c.l.i.§.vlti. niſi
apud ſequeſtrũ res depoſita fuerit q̃ repeti
non poterit niſi lege ſequeſtratiõis imple
ta. Nec etiã ibi locũ habet exceptio ſpolia
tionis ſm aliquos. Alij dicunt verius ꝙ
bene habet locũ exceptio talis ſaltẽ in mo
dũ recõuentiõis que fauoꝛabilioꝛ videtᷣ
q̃; actio depoſiti: l; illa ſit bone fidei. Hec
Ber. e x̄.de oꝛ.co.c.z.⁊ Hoſti. Nota in
ſup ꝙ depoſitarius vtendo re depoſita cõ
mittit furtũ ſi ſit expꝛeſſe ꝓhibitum ne ea
vtatᷣ.ff.c.ſi ſtichus.aliter nõ ꝯmittit:dum
mõ hoc putat dñm pmiſſuꝝ: etiam ſi hoc
minus ꝓbabiliter putet.ff.de furtis.qui re
Cõmittit etiã furtũ ſi depoſitũ eã itercipi
endi abſconderit.ff.de furtis.l.i. Ad hec
etiam nota ꝙ ea que rebus depoſitis acce
dunt depoſita non ſunt. vt ſi homo veſtitꝰ
deponatur: veſtis nõ eſt depoſita ſ; homo
vel ſi equus cum capiſtro deponatᷣ ſolus
equus eſt depoſitꝰ.ff.c.l.i.§.que depoſitis
vbi attendendũ ſm Accur. ꝙ ſi quis di
cat ſic.depono equum cũ capiſtro:tunc de
ponit non tñ equum ſed ⁊ capiſtrũ. Si
vero dicat:depono equuz qui eſt capiſtra
tus:nõ deponit capiſtrũ:tenetur tamen de
cuſtodia eius ille apud quem deponitur
equus.aliter depoſiti agetur contra eum
non tñ vt pꝛo depoſito ſed vt ꝓ acceſſo
rio depoſiti. ar.ff. ꝯmo. ſi vt certo.§.vſq;
adeo ⁊c. Repetitur autẽ depoſitũ qñcũq;
placuerit deponẽti nõ obſtante aliquo pa
cto.vt dictũ ẽ ſup̃.e x̄.c.bona.in tex.⁊ glo.

Circa quintũ quod eſt de actione
depoſiti ſciendũ ꝙ hec actio datᷣ
deponẽti: hoc tñ fallit in caſibus
ſupꝛadictis.datᷣ etiã hec actio dño ⁊ dñis

deponētis.ff.e.l.i. Dat᷑ etiā furi ⁊ ꝑdoni
deponēti:ñ obſtāte ſuo debito. vt etiā dictū
ē ſupra.agunt eniꝫ ex ſuo cōtractu. ff.e.§.
ſi predo.ß furti nō pñt agere: nec ꝯſequū
tur actiōeꝫ ex ſuo ſcelere. ff. de furt.l.itaqꝫ
fullo. Dat᷑ aūt hec actio ꝯ depoſitariū vel
eius heredē ex dolo defuncti ⁊ multo ma
gis ex ſuo.ff.de ac.⁊ ob.ex depoſiti. Et tene
tur heres etiā de ꝑcio rei ignorant᷑ vēdite.
.ff.e.l.i.z.ʒ.⁊.4. Ad que vero ⁊ inquātū
hec actio det᷑ patet ex ſupradictis. Eſt aūt
hec actio bone fidei.inſti.de acti.§.actionū
Eſt etiā famoſa ⁊ intantū vt heres ſuo no
mine dāṅat⁹ fiat infamis.C.e. q depoſitū.

De feudis titulus.18⁹.

D(d)Einde ꝯſiderandū ē de feudo.
Et ꝑmo dicēdū ē qd ſit feudū:
⁊ vñ dicit᷑. z.ᵒ quot ⁊ q̄ ſūt ſp̄ie
feudi. ʒ.ᵒ que res pñt infeudari.
4ᵒ que pſona pōt infeudare. 5ᵒ quis pōt
infeudari. 6ᵒ quō ꝯceſſio feudi fiat. 7ᵒ in
quos feudū ex ſucceſſione ꝑueniat. 8.ᵒ q/
bus ex cauſis feudū ꝑdat᷑. 9ᵒ coraꝫ quo
debet queſtio feudi ventilari. Circa ꝑmū
ſciendū ꝙ feudū ē imobilis rei ob homa/
giū beniuola ꝯceſſio. Et hec deſcriptio col
ligit᷑ ex li.feudoꝝ ti.in quib⁹ cauſis feudū
amittit᷑.§.bñficiū. Per hoc ꝙ dicit᷑ imo/
bilis rei:nota ꝙ feudū pōt ꝯcedi tm̄ i re/
bus ſoli vel ſolo coherētib⁹: vt ſunt fruct⁹
in ſolo pendētes:qui tanqꝫ pars fundi ipſi
fundo coherē dicūt᷑.vt.ff.de rei ven.fruct⁹
Et in his que inter imobilia cōputant᷑:vt
cū de cauerna vel camera feudum dat᷑.vt
.C.de iure do.l.vlti.§.preterea. Dicit᷑ etiā
ob homagiū.i.ob fidelitatē ⁊ fidelitatis de
bitū a vaſallo ꝑſtādū.vñ homagiū quaſi
hoīs actio dicit᷑. hic.n.vaſallus ſe hoīem
dñi agit:⁊ eidē certis ex cauſis ꝑpetuo ſe
ſupponit. Dicit᷑ aūt beniuola:qꝛ fit ex gra
ta beniuolētia.vñ vocat᷑ bñficiū in ꝑdicto
.§.bñficiū. Per hoc aūt ꝙ dicit᷑ ꝯceſſio:
⁊ nō trāſlatio notat᷑ ꝙ apud dñm directū
dñium ⁊ ꝓprietas directa remanēt.Uaſal
lus vō acqrit ſibi vſufructū: ⁊ habet etiaꝫ
naturalē poſſeſſionē. ff.de acq.poſ. nāliter.
⁊.l.poſſeſſio.poſſidet.n.ſibi ⁊ habet quaſi
dñium ⁊ vtilē rei vendicationeꝫ.ff. ſi ager
vectigalis vel emphi.pe.l.i.§.qui i ꝑpetuū
Dicit᷑ aūt feudū a fidelitate vel fide quaꝫ
vaſallus dño iurare ⁊ ꝓſtare tenet᷑.vt i
li.feudoꝝ.ti.ꝑ quos fiat inueſtitura.§.fe/
minā quoqꝫ.Fidelitas aūt hic dicit᷑ iuſiu
randū quod a vaſallo dño ꝑſtatur.

C(c)Irca z.ᵐ ſciendū ꝙ feudoꝝ aliud
ē paternū.ſ.quod a cōi patre ē acq
ſitū.aliud maternū: quod ē ꝑ ma
trē acquiſitū.aliud nouū quod.ſ. de nouo
ē acquiſitū. Nō ē aūt feudū nouū.ſ.qđ ite
rato ꝯfert᷑.ex.e.ex parte. vñ aliud ē infeu
dare quod nō licet. aliud reinfeudare: qđ
licet. Itē ſm ꝯ.durā.duplex eſt homagiū
.ſ.ligiū ⁊ nō ligiū. Ligium ē illud quod fit
imperatori vel regi nullius alteri⁹ fidelitate
ſalua.Et dicit᷑ ligiū quaſi ligatū:vel quaſi
legalitatis ꝯtentiuum. Non ligiū vō ē illđ
qđ fit alijs ſalua fidelitate ip̄atoris l'regi.

S(s)Equit᷑ videre de ʒ.ᵒ ſ.q̄ res poſſunt
infeudari. Circa qđ ſciēdū ꝙ res
que ꝓhibent᷑ alienari nō poſſūt i
feudū ꝯcedi.vt in ti. ꝑ quos fiat inueſtitu
ra. Nā in cōceſſione feudi fit alienatio ſal
tē vtilis dñij.vñ ſm Goſ. res feudales.i.q̄
in feudū dari cōſueuerūt poſſunt in feudū
cōcedi.que vō feudales non ſunt feudari
nō poſſunt:niſi in quatuor caſib⁹. Prim⁹
eſt ſi feudatarius moriat᷑ ⁊ feudū ad eccle
ſiā reuertat᷑. tunc enim prelatus pōt illud
feudū alteri dare: nō obſtante iuramēto
quod fecit de nō infeudando de nouo. ex
e.ex parte. z⁹ ē ſi vaſallus feudū eccleſie
alienauit:⁊ ꝓpter hoc illud ꝑdidit.tunc.n.
prelatus pōt illud dare filio alienātis vel
eius ꝯſanguineo ſine licentia pape.vt ibi
dē. ʒ⁹ ē ſi vaſallus eccleſie feudū alienauit
quod eccleſia facile recupare ñ poſſit. tūc
enim prelatus dare pōt illud alicui layco
qui ip̄m recupet ⁊ ab eccleſia recognoſcat
4⁹ ē ſi ꝑlatus aliquis aliquib⁹ ꝓpter obſe
quiū ſibi ab eis preſtitū ꝯceſſit de licentia
pape terrā aliquā ſub certa mēſura in feu
dū:⁊ illa terra poſtea ſub illa menſura fue
rit inuenta deficere. tunc.n.ſucceſſor mēſu
rā illā poterit integrare.ex de dona.ꝑ tuas
Ex predictis pꝫ ⁊ habet᷑ ꝙ iuramentū de
nō feudādo de nouo nō extēdit᷑ ad feuda
antiqua: ß tm̄ ad illa q̄ nūqꝫ fuerūt i feu/
dū data. Itē nullus dꝫ cogi ꝓ ſpūalibus
homagia facere. hoc.n.eēt ſimonia. ex de
ſimo.ex diligēti. Utrū aūt decime i feudū
poſſint ꝯcedi requ͛e infra ti.de decimis. Ad
vidēdū etiā q̄ res infeudari pñt valēt ea q̄
dicta ſunt imediate poſt deſcriptōeꝫ feudi.

S(s)Equit᷑ videre de 4.ᵒ ſ.qs pōt infeu
dare.Circa qđ ſciēdū ꝙ archiep̄s
ep̄s abbas ⁊ ꝑpoſitus:ſi ꝯſuetudo

fuerit:feudū cōcedere pſſit. Itē marchiones duces ⁊ valuaſores.vt in li. de feu. in ti.i. Itē minores ⁊ minimi.vt in co.li.ti.de natura feudi.Et hoc ē verꝝ ſi habent legitime ſuoꝝ bonoꝝ adminiſtrationem.qui .n.rōne qualibet ꝓhibet᷑ aliquid de bonis ſuis alienare:nec inueſtiturā feudi pōt facere. Nota tamē ꝙ quādo fit inueſtitura ꝑ minorē:aut fit de bñficio veteri.⁊ tūc valet.aut de nouo:⁊ tunc nō valet. co.li.ti.ꝑ quos recipiat᷑.i p̄n. Feminā etiā ꝯſentiūt pleriqꝫ inueſtiturā noui feudi facere poſſe vt in eodem titulo.

SEquit᷑ videre de q̄nto.ſ.quis poteſt infeudari. vnde ſciēdū ꝙ circa h̄ nō diſtinguit᷑. nā ⁊ ſeruus infeudari pōt:niſi ignorantia p̄tendat᷑.vt quia liber putabat᷑.⁊ hoc ē verū ſi ſit talis qui ſeruire de feudo poſſit. Igit᷑ mutus ſurdus claudus vel alias imꝑfectus:clerici etiā ⁊ oēs religioſi feudū accipe nō poſſunt.imo ſi habent ꝑdūt.vt in li.feu.ti. an mutus. Pōt etiā minor.i.impubes infeudari. nō faciet tamē fidelitatem anteqꝫ venerit ad pubertatē.⁊ ſi eā ante fecerit nō tenet᷑: q̄a fidelitas illa vt dictū ē ſupra. fit ꝑ iuramētū quod firmamentū non habet ab impuberibus factū.vt li.feu.ti. ſi de feudo ꝯtrouerſia fuerit. Pōt etiā femine ꝯcedi feudū:⁊ dicit᷑ feudū femineū.vt in li.feu.ti.de beneficio femine. Pōt aūt infeudatio etiā ꝑ nunciū vel ꝓcuratorē a parte qualibet expediri.vt in ti.ꝑ quos fiat inueſtitura.

SEquit᷑ videre de ſexto.ſ.quomō cōceſſio ſiue inſtitutio feudi fiat. circa quod ſciēdū ꝙ fit pro honore domini ⁊ amore vaſalli. ⁊ ꝑ inueſtiturā.vt in li.feu.ti.quibus modis pōt feudū ꝯſtitui. Eſt aūt inueſtitura ꝓprie poſſeſſionis rei traditio. Improprie vero eſt alicuius corporei loco poſſeſſionis ī manib⁹ poſitio. vt quando dñs vaſallo porrigit haſtā vel aliquid ſimile dicens ſe facere inueſtiturā. vt in li.feu.ti.quid eſt inueſtitura. Debet aūt inueſtitura corā teſtibus fieri:nō q̄dē q̄r ſine teſtib⁹ vel inſtrumēto nō valeret: ſꝫ vt veritas ꝓbari poſſit ſi oporteret. Et ſi quidē dñs inueſtiturā faciat de bñficio nouo:tunc ſi pares.i vaſallos habet corā tribus vel ſaltē duob⁹ ex illis eā facere tenet᷑ Si v̄o nō habet pares ſufficit ꝙ faciat eā coram alijs idoneis teſtib⁹. Si vero inueſtiat de veteri beneficio corā quibuſcūqꝫ teſtibus idoneis ſiue parib⁹ ſiue alijs hoc facere pōt.vt in li.feu.ti.qui teſtes ſunt neceſſarij. Si vero clericus faciat inueſtituram ⁊ de reb⁹ ꝓprijs:tunc idem debꝫ ſuari quod in inueſtitura layci. ſi vero faciat de rebus eccleſie:teſtes adhiberi poſſunt indifferent᷑ pares ⁊ extranei ſm hoſti. Facta vero inueſtitura debet vaſallus dño ſacramentū fidelitatis preſtare. Huiuſmodi aūt ſacramētū ſm diuerſaꝝ curiaꝝ varias cōſuetudines diuerſimode ordinat᷑. Et q̄dē in ſūma rolandina talis ordo tradit᷑.ſ. ꝙ vaſallus ꝓmittit dño ⁊ corporalr̄ iurat ad ſancta dei euangelia deceterō ſibi ⁊ fidelibus ſuis eē fidelis vaſallus:ip̄mqꝫ ⁊ heredes ſuos res iura ⁊ honores eoꝝ ꝓ poſſe fideliter ꝯſeruare: ⁊ nullatenus aliq̄d q̄d in detrimētū periculū ſiue damnum ꝑſone vel ꝑſonaꝝ reꝝ iuriū ⁊ honoꝝ ſui ſuoꝝqꝫ heredū verti poſſit: ꝑ ſe vel ꝑ aliū ꝯtractare vel modo alio machinari: imo ſi quos hoc vel eoꝝ aliquid tractare vel ꝓcurare ſenſerit:q̄ꝫ cito poterit ei indicare.Et q̄cq̄d ſibi ſub fide ⁊ credentia ab eodē depoſitū fuerit:ſecretū tenebit.⁊ ꝑſonaꝫ res iura ⁊ honores ꝯ̄ quoſcūqꝫ:exceptis imperio romano ⁊ his quib⁹ debito fidelitatis ipſius prius aſtrictus erat:tueri ⁊ totis viribus adiuuare. Et generalr̄ verā ⁊ purā fidelitatē ſibi ſuiſqꝫ heredibus reddere:ac ꝑ oīa impartiri.His v̄o ſic factis tenet᷑ dñs vaſallū inducere in vacuaꝫ poſſeſſionē.vt in li.feu.ti.quid ſit inueſtitura.Mortuo aūt dño vaſallus vel eius heres dñm vel eius ſucceſſorē infra ānū ⁊ diem honorifice dꝫ adire:⁊ inueſtiturā petere ⁊ fidelitatē promittere. dñs v̄o īcōtinēti debet inueſtiturā facere ⁊ fidelitatis ſacramētū recipe:q̄d ſi non fecerit vaſallo nō debet obeſſe:ex quo inueſtiturā ſicut debuit poſtulauit. q̄nimo ſi dñs vltra ānū ⁊ diem hoc facere differret:ꝓprietate priuari debet: ſicut etiā ſi vaſallus vltra ānū ⁊ diem inueſtiturā petere differret:bñficio debet priuari.arti°.qualr̄ dñs ꝓprietate priuet᷑.⁊ in ti.ſi de feudo cōtrouerſia fuerit.§.dño ꝯmittēte.Ex p̄dc̄is patet ſm hoſti. ꝙ lꝫ vaſallus generaliter iuret ꝙ in oībus caſib⁹ iuuabit dñm; ⁊ ꝯ̄ quēlibet:nō tñ iuuabit eū cōtra dñm antiquorē:niſi ſit excōicatus vel a rege bānit⁹. q̄r interim vaſallus ē a ſacramēto fidelitatis abſolutus. Nec etiā iuuabit eū ꝯ̄ imperiū vel papam.e.x̄ de iureiu. venientes. al̄r vaſallus debꝫ iuuare dñm ꝯ̄ omnē hoīem etiā ꝯ̄ fratrē vel filiū. Sciēdū aūt ꝙ vnus

pōt eē vaſallus pluriū.e x̄ de ꝓui.cū capella tñ nullus poteſt eē homo ligius diuerſoꝝ dñoꝝ.ſ; bñ homo nō ligius ꝓ diuerſis feudis que tenet a diuerſis.e x̄.de ſu.ne.ꝑ.ſic. Eſt aūt homo ligius alicuius qui ē homo eius iuriſdictioni ſubiectus quo ad ꝑſonā ⁊ quo ad alia bona ſua que habꝫ ab alio in feudū nō ligiū.eo.n.ipō qꝛ ꝑſonā ſuā ei ꝑ̄ncipalr̄ ſubijcit: videt̄ ipi bona ſua ſubiciſſe.ar.ff.de adop.ſi pater. Homo vero nō ligius alicuius ē qui nō ē eius iuriſdictōi ſubiectus: niſi inquātū feudū ſe extendit. Si igit̄ ſit aliquis homo nō ligius duoꝝ dñoꝝ ꝯ ſe inuicē bellantiū iuuet illū ꝑſonaliter cui ꝑ̄mo fecit homagiū: ⁊ alteꝝ iuuet ſm̄ vires ſui feudi ꝑ aliū ſubſtitutum. Hec hoſti. Quid ſi vaſallus minores plures filios reliquerit. Reſpondet Hoſti. ꝙ oēs facient fidelitatem ⁊ feudum habent indiuiſum. ſi vō ad vnum eoꝝ ex diuiſiōe ꝑuenerit: ille ſolus iurabit. Ad hoc nota ꝙ pactū ꝯmiſſoriū ita ē in feudis ſicut in pignorib⁹ ꝓhibitū.puta ſi pactū fuit: ꝙ ſi pignus infra certā diē nō redimat̄ creditorib⁹ in feudū det̄: nō valet. vt dicitur in li.de feu. Quid aūt ſit pactuꝫ cōmiſſoriū vide ſupra ti.de pignorib⁹.ar.6. circa finē. Sꝫ nūquid vaſallus ſequet̄ dñm ad exercitū ſub ſumptib⁹ dñi vel ſuis. Rndet hoſti. ꝙ ſumptibus ꝓprijs ſi pingue feudū hꝫ.ſi vero modicū: ſequet̄ ſumptibus dñi.ff.de ope.li.ſuo victu. hoc tñ magis pendet ex ꝑ̄dictis. Nunqd vaſallus tenet̄ ſequi dñꝫ vltra mare. R° quidā dicūt ꝙ ſic: ſi anteceſſores dñi ꝯſueuerūt pugnare cum barbaris.vt rex francie.inſtar patroni q ꝯſuetas opas indicere pōt liberto.ff.de pig.ac. vel vniuerſoꝝ. rex tñ tenet̄ ſibi ꝓuidere de expenſis in toto vel in parte arbitrio boni viri ꝯſiderata quantitate feudi. Si vō nō ꝯſueuerūt: nō tenet̄. Hec hoſti. Eſto ꝙ aliquis eꝑ̄s habeat aliquā villā in feudū a rege: ⁊ de illa baronē infeudat: ⁊ rex poſtea emat eā a barone: nūquid rex faciet homagiū eccleſie. R° quidā dicunt ꝙ nō tenet̄: ſ; faciat quandā ꝯpenſationē dicēs epō.tu tenebaris mihi homagiū facere ꝓ tali villa: ⁊ talis baro i cuius locū ſucceſſi tenebat̄ illud facere tibi. vñ ſis liberat⁹ ab homagij ꝑ̄ſtatōe.ar.C. ſi pars here. pe.l.i.§.penul. Alij dicunt ꝙ debent homagium ſibi inuicē facere: vt ſic ſibi inuicē ſeruiant bona fide.ar.ff.ſi cer.pe. eius qui in ꝓuincia. Hec hoſti. Nunquid filius vaſalli mei eſt vaſallus meus. R° homagiū pōt fieri ꝓpter tria.ꝑ̄mo ꝓpter emendā iniurie illate ⁊ tunc filius hoīs mei non eſt meus.quia filius non portabit iniquitatē patris.nā ſi ꝓpter delictū patris filius non ꝑdit bona: multominus debet ꝑdere ſtatū ꝑſone.ar.in auc°.vt nulli iu.lice.§.vlti. 2° ꝓpter bona: vt cū quis mihi ſubijcit bona ſua: ⁊ a me recipit in feudū illa.⁊ tūc quia videt̄ mihi ea tradidiſſe: ſi filius a bonis paternis abſtinere voluerit: homo me⁹ nō erit. 3° ꝓpt̄ tuitionē ꝑſone: vt cū quis ꝑ̄ncipalr̄ ſe fac̄ hoiēꝫ meū vt a me defendat̄.⁊ tūc ꝑſona filij erit homagio aſtricta. pater.n.filiū impuberē ſub tutoris ꝑtāte ꝯſtituere poteſt. ergo ⁊ ꝑ ꝯſequēs ſub dñi ꝑtāte.ff.de tutel.l.i. Hec hoſti. Quid de vaſallo vaſalli mei. nūquid eſt vaſallus meus. R° ꝙ nō.naꝫ libertus liberti mei nō eſt libertus meus.ff.ꝓ ſocio.l.nam ſocij. Sciendū aūt ꝙ ſic dño fidē ſeruare tenet̄ vaſallus: ſic ⁊ vaſallo dñs.⁊ ſicut vaſallus ſi nō ſeruet fidelitatē dño feudū ꝑdit: ſic etiā ⁊ dñs ſi non ſeruet fidē vaſallo: dñio ꝑ̄uat̄ quod in eo habuit: ⁊ ad ſuꝑiorem feudū tranſit.vt in ti.quēadmodū feudū amit. Hec Jo.zz.q.vlti.ex dilecti. Et idem vult Hoſti. in ſum. Pōt tñ vaſallus feudū inito dño retinere ⁊ tunc nō tenet̄ dño ſeruire. In memoriā tñ antiqui dñij nō dꝫ eū offendere.vt i eo.li.de feu. Nota tamē ꝙ ſicut innuit̄ e x̄.de exceſſi.prela.grauē.⁊ in glo.Ber.ibidem. cū dicit̄ ꝙ ꝓpter fidelitatē nō ſeruataꝫ ad dñm amittat̄ feudū.intelligit̄ ꝑ ſententiā ſuꝑ hoc latam: non ipō iure. ſimilr̄ ⁊ econuerſo. ſi dñs aliter ſe habeat circa ſubditū q̄ꝫ debeat: videt̄ ꝙ ſubiectus ipō iure non debeat ei obediētiā denegare. vt innuit̄ di.95.eſto ſubiectus. agat ergo ꝑ ſuꝑiorē.ar.ii.q.3.ſi eꝑ̄s.⁊ idem vlt̄ Hoſti. In qbuſdā tñ caſib⁹ ꝑdit̄ ipō iure. vt ſi feudū ſit alienatū ſm̄ Inno.e x̄.e.ſup.c.z. Ad hoc nō ꝙ dño indigenti dꝫ vaſallus alimēta ꝑ̄ſtare.ff.de lib.agnoſc.necare. Inſuꝑ nō ſm̄ Hoſti.in ſum.e.ti.ꝙ vaſallus ſeruire debet ſm̄ ꝙ ꝯuētū ē: ⁊ feudi natura requirit ſm̄ diuerſaꝝ ꝯſuetudines regionū: ⁊ ipis deficiētib⁹ vtit̄ iure ſcripto. vñ in feudo añ oīa ſeruāda ſūt pacta; qb⁹ deficiētib⁹ ꝯſuetudo regionis debet inſpici. qua deficiente iure ſcripto poterit vti.

SEqꝛ videre de 7°ſ. ad quos feudū iure ſucceſſiōis ꝑueniat. circa qḋ ſciendū ꝙ in feudo nō ſuccedunt

aſcēdentes. vt pater filio. ſed deſcendētes.
primo filius nō filia. poſtea nepos ex filio
nō neptis. ⁊ ſic in infinitū maſculi deſcēdē
tes ex maſculo. His vero deficiētib⁹ primo
ſuccedunt fratres ⁊ fratrū ꝑmortuoꝝ filij.
deinde agnati vlteriores. ⁊ ſic in infinitū.
vt in ti. de natura ſucceſſionis feudi. c. i. Di
cit tamen Hoſti. ꝙ de ꝯſuetudine imperij
non ſuccedit niſi filius qui deſcendit. imo
feudū ad imperiū redit. ⁊ ſic in alamania
per pares iudicare vidit ꝓceres. Qđ aūt
dictū eſt ꝙ in feudo filius patri ſuccedit:
intelligit̃ de filio naturali vel legitimo. ab
initio enim nō ſuccedit adoptiuus nec na
turalis vel natus ante deſponſationeꝫ niſi
poſtea factus ſit legitimus. vt in ti. ſi de feu
do cōtrouerſia ſit. §. adoptiuus. ⁊. c. nāles.
Hoc etiam vlt Hoſti. e x̄. qui fi. ſunt le. c. i.
Nō ſuccedit etiā nat⁹ de 2ª vxore morga
natica lege accepta. dr̃ aūt lex morgana-
tica quando aliquis habens liberos de ꝓ
ma vxore: ea mortua ducit ſecundam tali
pacto ꝙ nec ipa nec filij eius ſuccedant:
nec de bonis patris habeant: niſi quantū
tpe ſponſalioꝝ accepit. ⁊ talis filius i feu-
do non ſuccedit. imo nec etiam in ꝓprieta
te extantibus liberis vxoris prime. vt in
eodē li. ti. de filijs natis de mr̃imōio c. qdā
habens filiū. Qđ aūt dictū ē ſupra ꝙ defi
cientib⁹ maſculis ex maſculo deſcēdentib⁹
ſuccedūt primo fratres: eſt intelligendū de
feudo acquiſito ab antiquo. i. ab eo q fuit
pater cōis totius cognatōis. aliter ſecus ē
ſi enim aliquis fuerit de nouo bn̄ficio inue
ſtitus eo ſine maſculo legitimo defūcto:
non ſuccedit frater eius vel filius fratris
in feudo. ſed ad dn̄m reuertetur. vt in ti. de
naturali ſucceſſione feudi. Unde etiā duo
bus fratribus inueſtitis: vno ſine prole de
functo non ſuccedit ei alter in feudo. imo
pars eius ad dn̄m redit. niſi ex ea lege in-
ueſtiti fuiſſent vt ſibi inuicem ſuccederent
vel niſi illud de cōmuni pecunia a vaſallo
emiſſent dn̄o cōſentiente. qꝛ al' venditio
non teneret. vel niſi fuiſſet acquiſituꝫ per
vtriuſq; fratris ſeruitiū. puta ſimul fuerūt
in exercitu regis hoſtes debellādo. ſm̄ Ho
ſti. vt in ti. qui feudū dare poſſunt. §. cū vo
Qđ vero dictū eſt ſupra ꝙ filia vel ꝓles
ex ea deſcendens non ſuccedit in feudū: fal
lit in duob⁹ caſib⁹. vnus eſt ſi ſit feudū fe
mineū vel feminē cōceſſum. tunc enim de
ficientib⁹ maſculis ad feminas ptinebit. vt
in ti. de beneficio femine. Secundus ē ſi

ſit tali pacto acquiſitū: vt. ſ. deficientibus
maſculis ad feminas deuoluat̃. qꝛ quod
fuit actū eſt ſeruandū. vt in ti. de ſucceſſiōe
feu. §. filia. Nunquid filius pōt feudum
retinere repudiata hereditate patris ad h
vt non teneatur ſoluere debitū ei⁹. Rndet
Hoſti. in ſum. ꝙ non. ſed aut totum debet
repudiare: aut totū retinere. niſi dn̄s eum
tanq; de nouo beneficio inueſtiat: agnatis
ꝯſentientibus. quia tunc illud bene retine
bit ſine aliquo onere hereditario. ſecus āt
eſt ſi agnati non conſentiant. quia ſibi ipis
poſſunt feudum retinere repudiata here-
ditate ſine aliquo onere hereditario. vt in
conſtitutione Federici de feu. an agnatus
vel filius defunctus retinere poſſit repudi
ata hereditate feudū. c. ſi cōtigerit. Quid
ſi diuerſe cōſuetudines de feudis inueniū
tur in diuerſis locis. Rndet ibidē Hoſti.
ꝙ ſaluis legibus imperialibus que conti-
nent̃ in cōſtitutione Federici feudi nā ⁊
cā ſm̄ diuerſas regionū cōſuetudines eſt
diuerſimode terminanda. Et cōſuetudine
deficiente in aliqua regione recurrendū ē
ad aliaꝝ regionū ꝯſuetudines. ⁊ ſi nec illa
appareat: cōſtitutōe vel lege ſcripta ſine ca
lumnia vti poſſunt. Adhuc nota ꝙ ſi va
ſallus ſine herede maſculo decedat ⁊ feu
dū ad dn̄m redeat: aut decedit poſt augu-
ſtū ⁊ ante calendas martij: ⁊ tunc oēs āni
fructus pendentes ptineant ad dn̄m. Aut
poſt calendas martij vſq; ad auguſtum: ⁊
tunc fructus ad heredes maſculi ptinent.
vt in ti. lex regni hic finit̃. c. vnico. §. ſi va
ſallus. Item ſi vaſallus fecerat in feudo
aliquod edificiū vel illud pecunia ſua me
lioraūerit: ⁊ poſtea ſine liberis deceſſerit:
heredes ide poſſunt auferre illud edificiū
niſi dn̄s ſoluat meliorationis preciū. vt in
. c. predicto. Inſup nota ꝙ ducatus mar
chionatus comitat⁹ nō diuidūt̃. ſ; feuduꝫ
diuidi pōt. ita tamē ꝙ ꝓ vno feudo vaſal
lus plures dn̄os non cogat̃ habere. vt in
ꝯſtitutione Federici. hac edictali.

Sequitur videre de octauo. ſ. qbus
ex cauſis feudū amittit̃. circa qđ
ſciendū ꝙ amittit̃. 18. modis. pm⁹
ſi vaſallus fiat mut⁹. ſi tn̄ feudū ſit magnū
⁊ ille nō poſſit ſine feudo ſuſtentari: tātū
ſibi debet de feudo relinqui: ꝙ inde poſſit
ſuſtentari. vt in ti. qui. mo. feu. amit. §. vlt.
Et h debet intelligi de feudo nouo. ſ; feudū
paternū retinebit totū ſurdus mut⁹ ⁊ clau
dus. 2º ſi fiat clericus vel religioſus. vt in

titulo. qui arma bellica deposuit. 3° ſi ipe
nō petat poſt mortem dñi ab eius herede
infra diē ⁊ annū inueſtiturā. vel ſi heres
vaſalli infra diē ⁊ ānū nō petat inueſtitu-
rā. ⁊ hoc ē verū ſi ſit maior.14.an. ſecus ē
ſi ſit impubes. Impubes vero debet eam
petere infra annū ⁊ mēſem. vt in ti. quo tē
pore miles inueſtiturā petere debeat. c. i.
Et hec vera ſunt qñ doloſe omiſit. ſecus ē
ſi ex iuſta cauſa. vt ꝓpter inimicitias capi
tales vel abſentiā iuſtā. 4° ſi ter monitus
nō velit iurare fidelitatē dño inueſtituraꝫ
pollicenti. 5° ſi infeudauit feudū tali q illō
deſeruire nō pōt: vel ſi infeudauit illō alia
lege q̄ ipe habet. puta habuit in ſe ⁊ i ſuis
herdibꝰ maſculis: ⁊ ipe ifeudauit ſibi i ſe ⁊
i ſuis heredibꝰ maſculis ⁊ feminis ſil. pōt
tñ feudū dare vaſallus alij i feudū debitis
circūſtantijs obſeruatis: ſi ſit feudū pr̄nuꝫ
vt in ti. de feu. aliter ſi clientulus. 6° ſi fel-
loniā i. fraudē in dñm cōmiſit ꝯ tenorem
iuramenti fidelitatis. vt ſi dñm relinquat
i bello campeſtri nō mortuū nec ad mortē
vulneratū. 7° ſi cū vxore vel ꝯcubina dñi
ꝯcubuit vel turpiter luſit. vel ſi cū filia vel
vxore filij vel nepte ex filio. vel cū ſorore
dñi in domo dñi cōcubuit. vt in ti. quibus
modis feudū amittit. §. 2. 8° ſi occidit fra
trem ꝓpriū vel filiū fratris: vt ipe ſolus ha
beat totā hereditatē. in quo caſu ſit feudū
ſit paternū ꝑdit illud. tamē redit ad ſuos
feudatarios: non ad dñm. vt ibidē. §. vlti.
Exponit aūt Ber. hoc de fratre dñi. ex. e. c.
2. in fi. glo. ſ male ſm Hoſti. ⁊ Accur. 9° ſi
alienauit feudū vel eius partē: niſi iuret ꝙ
hoc ignorant fecerit. Nullo titulo vaſallo
licet feudū vel aliquā partē eius vendere
ipignorare: vel quocūqꝫ mō alienare: vel
etiā in dotē dare: vel etiā ꝓ aīa ſua dare:
niſi maiori dño ꝑmittente: ad quē feuduꝫ
ſpectat. Et ſi ſecus fiat irritū eſt: nulla p̄ſcri
ptione impediēte: ⁊ pars alienata redit ad
dñm. vt in ꝯſtitutione Federici. hac edi-
ctali. Et ſimilr̄ nec idē trāſferre pōt feudū
in aliū ſine cōſenſu dñi. vt ibidē. Nō ꝓhi
bet tamē feudum paternū alienari inter
agnatos: cū potius refutatio q̄ alienatio
videat. vt ibidē. Pōt etiā irrequiſito dño
feudū paternū ad vitā vaſalli in dotē dari
ex. e. c. 2. in glo. Utrū aūt feudū poſſit pro
aīa eccleſie dari: require infra in ti. de imu
nitate eccle. circa fi. tñ Ber. notat ex. e. c. ex
parte. ꝙ ſi vaſallus alienet totū feudū vel
maiorē partē: ꝑdit feudū: cū dñs a quoꝫ

poſſeſſore poſſit illud reuocare. Si vō mi-
norē eius partē det in libello vel obliget pi
gnori: dūmodo remaneat in ſeruicio dñi:
nō ꝑdit ꝓpter hoc feudū. vt in li. feu. qbꝰ
mo. amit. feudū. l. 2. Decimo ſi negauerit
feudū vel partē eiꝰ. Undecimo ſi dñm ac
cuſauerit vel ꝯ eum teſtimoniū tulerit vel
aduocauerit: vel ꝓcurator fuit in actione
ciuili vel criminali: ⁊ plures alias cauſas
ingratitudinis que numerant in li. feu. ſi
tñ ꝓſequat iniuriā ſuā pōt dñm accuſare
Duodecimo ſi indicta publica expeditiōe
vocatus ad dñm nō venit nec aliū pro ſe
miſit: vel dimidiū redditū feudi vniꝰ āni
dño non miniſtrauit. vt in ꝯſtitutiōe hac
edictali. 13° ſi tñ delinquat ꝙ feudū ꝑde
re debeat. tunc. n. ꝓpter eius delictū filij ſui
ꝑdunt feudū. videt tñ ꝙ illud ꝑdere non
debeant ſi patri nō fuerit queſtio mota. ar.
ex. de dona. c. fi. Hoſ. aūt allegat ad hoc ꝓ
⁊ coñ. ⁊ tandē dicit ꝙ recurrendū ē ad cō
ſuetudines ⁊ ꝯſtitutiones feudorū. 14° ſi
nō fecerit obſeruari ea que circa cardina
liū incluſionē in electiōe pape ſunt ſtatuta.
vt in li. 6. de elec. c. vbi. 2c̄. 15° ſi filiū ſuū ad
ſatiſfaciendū dño nō induxerit. ſi enim fili
us vaſalli offenderit dñm: pater requiſitꝰ
a dño inducat filiū ad ſatiſfaciendū vel ſe-
paret a ſe filiū: aliter feudo p̄uetur. ſi vero
pater eum ad ſatiſfaciendū inducat ⁊ ipſe
cōtemnat: patre mortuo ei in feudo non
ſuccedat: niſi prius ſatiſfaciat. vt in ꝯſtitu
tione. hac edictali. l. i. 16° ſi ſuū vaſallū nō
induxerit ad ſatiſfaciendū dño. ſi. n. vaſal
lus de ſuo feudo vaſallū aliū habeat: ⁊ ille
alius vaſallus vaſalli dñm dñi ſui offen-
derit: niſi fecerit hoc pro ſeruicio dñi ꝓprij
quem ſine fraude prius habuit: feudo p̄i
uet: ⁊ ad dñm a quo illud habuit reuerte
tur. niſi ab eo requiſitus paratus fuerit ſa
tiſfacere maiori dño quē leſit. Et ſilr̄ niſi
dñs vaſalli requiſitus a ſuo dño reqſierit
eū qui illū dñm ſuū offendit: vt ſatiſfaciat
illi: feudo p̄iuet. vt ibidem. 17° ſi dñs in-
feudauit ſuū allodiū: ⁊ poſtea illud ꝯtule-
rit alicui eccleſie vel ꝑ oblationē vel ꝑ ali
quē cōtractū: tunc vaſallus non pōt illud
retinere niſi ꝑ grāꝫ ipꝫ ab eccleſia recipiat
tanq̄ nouū. pōt tñ tūc vaſallus agere ad
intereſſe coñ dñm vel vt det ſibi feudū vel
eque bonū. vt in ti. de pace iuramento fir-
manda. l. vnica. §. penul. 18° ſi p̄latꝰ ecclie
vaſallus alicuius p̄cipis ꝯ dñꝫ felloniā
ꝯmittit: ecclia feudū ꝑdit: dū ille prelatus

viuit: ſ3 poſtea recupat illud.ſ.cū ille obierit vt in ti.ſi clericus vel epiſcop⁹. Hec hoſti. Ber.etiā plura ex predictis ponit.e.x̄.c.c.z

Quid ſi vaſallus ꝯmittat crimē leſe maieſtatis ꝯ̄ principē: ꝓpter quod publicant̃ oīa bona ſua. nunquid ad principē puenient bona feudalia. Rndet ꝟ̄.dnplr.ꝙ ius in re quod ꝯpetebat vaſallo.ſ. vtile dñiū puenict ad principē. ſ3 directū dñiū apō īmediatū dñm remanebit. q2 vō nō decet principē p feudo ſeruire nec p ſe nec per ſubſtitutū: pnceps preciū recipiat pro eſtimatione vtilis dñij: dñs īmediatus recipiat partē aliā precij pro directo dñio.ff. de le.z.qui ſolidū.§.i. fiſcus enim pōt vēdere rem quā cū alio h3 cōe3: reſtituendo alteri pro rata pcij ptē.C.de cōi.re.alie.l.z.li.4.

Sequit̃ videre de nono.ſ.corā quo q̄ſtio feudi debet ventilari. Circa quod nō ꝙ aut agit̃ de feudo poſſeſſorio. aut petitorio. ſi poſſeſſorio tunc coram ordinario vel delegato deb3 cauſa tractari.e.x̄. de fo.ꝯpe. ex parte.b. In multis tn̄ locis dñs cognoſcit de feudo ſiue agat̃ de poſſeſſione ſiue de ꝓprietate ſm Hoſ.ꝛ Hoſti. S3 Ber. intelligit dictū.c.de pſonis miſerabilib⁹. q2 loquit̃ de vidua q̄ feudo fuit ſpoliata. ideo coram ordinario vel delegato erit tractanda. q2 epiſcopi dicunt̃ cōſeruatores viduarum ꝛ miſerabiliū perſonarum di.87.c.4.ꝛ.23.q.5. adminiſtratores. Si petitorio: ſic eſt diſtinguendū. ſi.n. queſtio vtatur inter dñm ꝛ vaſallos ſuos aut vtit̃ p feudo.ſ. vtrum vaſallus debeat illud habere vel non. ꝛ tunc debent pares .i. vaſalli cām tractare. dñs enim ꝛ vaſallus pnt de cōmuni cōſenſu iudiciū admittere pariū. q2 hoc neutri p̄iudicat. Si vō dñs pares nō habet arbitri ſuccedūt iſtar iudicū ſuſpectoꝝ.ar.i.q.i.ſi clericus aduerſus clericū. Aut dñs hab3 pares. vocabit aūt oēs ꝛ ex illo eligit vnum dñs ꝛ vaſallus aliū.ar.z.q.6 placuit. In multis tamē locis ſolus dñs elegit pares. Aut vtit̃ p iure dñij.ſ. q2 petit ſe recognoſci dñm: ꝛ vaſallus hoc negat. q2 negat feudum. ꝛ tunc cauſa debet tractari coram ordinario vel delegato. ꝛ ſi vaſallus ſuccumbat pdit ius quod in feudo habebat. vt in ti.ſi de feudo ꝯten.fue.vaſallus. Si vero queſtio vtat̃ inter duos vaſallos.ſ. quis coꝝ i feudo ſit potior. tunc dñs feudi debet recognoſcere. vt ibidē. q̄diu enim dñs feudi paratus ē iuſticiā facere: ꝛ vaſalli parati ſunt coram dño rn̄dere: nullus alius ſe debet de illa cā intromittere.e.x̄.de iudi.ceterū. niſi ꝯſuetudo vel priuilegiū obuiet. vt ibidē.in.c.nouit. S3 ſi dñs negligens eſſet: tunc iudex alius ordinarius vel delegatus iudicare poſſet.e.x̄.de fo.ꝯpe.ex tranſmiſſa. Si autē iter dñm ꝛ vaſallū vel etiā inter vaſallos agat̃ actione pſonali que nō ſit de iure feudali: l3 ſit circa rem feudalē vt pignoraticia vel depoſiti: tunc ſemp corā ordinario ē agendum. Et hec ſunt vera vbi tm̄ res ꝛ iuriſdictio eſt infeudata. al' dñs feudi cognoſceret de omnib⁹ cauſis iure ordīario. ꝛ appellabit̃ ad illū qui ſibi iuriſdictionē īfeudauit. tales aūt ſunt epiſcopi abbates duces ꝛ comites qui non tm̄ rem ſed iuriſdictionē habent infeudatā. vnde in talib⁹ appellari debet ad dñm ſupiorem primū3 feudi. q2 ille habet iuriſdictionē ordinariā a lege Federici. Si vero queſtio vtatur inter vaſallos ꝛ alios qui nō ſunt vaſalli. vt ſi agatur de re illa rei vendicatione: tūc dñs nō cognoſcet. quia tunc in ſua cauſa iudex eſſet. ſed ordinarius vel delegatus cognoſcet. Si autē queſtio vertat̃ inter dñm ꝛ aliū qui nō eſt vaſallus eius. puta emptorē feudi vel al' feudū poſſidentē: tūc cognoſcet ille iudex ſub cuius iuriſdictiōe eſt res ipa vel reus. Hec Hoſti.e.x̄.de iudi. ceterū. Adhuc nota ꝙ eccleſia vacante capitulū de feudis eccleſie cognoſcere non pōt.e.x̄.de fo.ꝯpe.verum. Inſuper nota ꝙ quando eſt ꝯtrouerſia inter dñm ꝛ vaſallum vaſallus non debet exigere a dño iuramentū calumnie. ꝛ p ꝯſequēs nec dñs a vaſallo. q2 qđ qſq3 iuris ꝛc̄. vt i li.de feu.

De ſolutōibus titulus i9⁹.

Poſtea quia per ſolutione3 eius quod debet̃ obligatio tollitur. ideo poſtq̄3 ꝯſideratū eſt de obligationibus: nunc ꝯſiderādū eſt de ſolutōib⁹. Ubi p̄mo vidēdū ē qđ ſit ſolutio. 2° quot ꝛ que ſunt ſpēs eius. 3° qs ſoluere pōt ꝛ debet. 4° cui debet ſolui. 5° quid ſit ſoluendū. 6° quis eſt ſolutionis effectus. Circa p̄mū ſciēdū ꝙ ſolutio ē eius qđ debet̃ redditio. ꝛ colligit̃ hec deſcriptio inſti.qui.mo.tolli.ob.in p̄n. Uel largo mō ſūpto noīe ſolutōis. ſolutio ē ab obligatione liberatio. liberatio inquā q̄cūq3 mō facta. vt.ff.e.ſolutōis.ꝛ.l.ſolutionē.

Circa ſecundū ſciendū ꝙ ſolutōīs ſpēs ſunt due.ſ.naturalis ſiue vā: que fit p redditionē eiꝰ qḋ debet. Et ciuilis ſiue imaginaria: ⁊ hec fit multipliciter. Et qꝛ p ſolutionē tollit obligatio vt pꝫ ex p̄dictis: ideo ad maiorē euidētiaꝫ notandū ꝙ aliqui ſunt modi quibus oīno tollit ⁊ extinguit ip̄o iure quelꝫ obligatio tā ciuilis q̄ꝫ naturalis. Aliqui vero ſunt modi quibꝰ tollit oīno ip̄o iure obligatio naturalis.ſ ciuilis nō oīo tollit ſ debilitat Tertio ē quidā modus quo tm̄ obligatio ciuilis eliditꝰ ſ naturalis nullatenus ibi cōcutit. Modi aūt quibꝰ oīo tollit oīs obligatio: ciuilis.ſ.⁊ naturalis ſunt multi. Hoc .n. p̄mo fit p verā ⁊ legitimā ſolutōēꝫ. 2° p acceptilationē qua tollit obligatio v̄bis .ſ.ſtipulatōe ꝯtracta. de qua.ſ.acceptilatōe require infra ti.de v̄.ſig. 3° p acquilianaꝫ ſtipulationē qua tollūt p̄ores obligatiōes aliter q̄ꝫ v̄bis ꝯtracte.puta re ⁊ cōſenſu vl̄ lr̄is. Et de his tribꝰ modis habet inſti.qui.mo.ob.tol.predicte enim obligatōes p acceptilationē non tollunt. qꝛ p eā ſola obligatio verbis ꝯtracta tollit. Et hoc ē verū niſi dicte obligatōes p̄mo reducant p ſtipulationē aquilianā.vt ſi interrogē te hoc mō.id quod debes mihi ex tali mutuo vl̄ ꝯmodato vel depoſito. Item illud quod debes mihi ex obligatōe ꝯſenſu ꝯtracta ex tali vēditione vel locatione vel ſocietate Itē illud quod mihi debes ex obligatione ꝯtracta ex talibus litteris tuis. ꝓmittis te michi daturum ⁊ ſoluturum.⁊ reſpōdeas ꝓmitto. ecce modo priores obligatōnes re vel cōſenſu contracte vel lr̄is nunc de nouo reducūtur in ſtipulatōnem acquilianam ſic dictam a gallo acquilio qui eā inuenit p quaꝫ tolluntur.quo facto ſequi debet acceptilatio ad tollēdū ſtipulationē aqlianam.vt dicat hoc modo.qḋ nūc ſtipulatione ꝓmiſi tibi habes ne hoc acceptū.⁊ rn̄detur habeo acceptum que tuli. Un̄ i hiſ talis forma debet i mſtr̄o ſeruari . abſoluat eū per aquilianam ſtipulationē precedentem ⁊ acceptilationem ſequentem legitime interpoſitas. Quarto per obligationem vt ſi debitor pecuniā offerat pn̄tibꝰ teſtibus eo loco quo debet fieri ſolutio. 5° p depoſitionē vt ſi quis pecuniā apud ſe depoſitaꝫ deponat corā pretore vel pſonis honeſtis apud edē ſacram.ff.depoſi.l.i.§.ſi pecunia.

6°. p oblationem totius pecunie debite ſolēniter factā.C.e.obligatione. Aliqui tm̄ vt Goſ. ⁊ Hoſti.hos modos ꝓxime dc̄os accipiūt p vno mō. vt ſi creditore nolēte ſolutōēꝫ accipe debitor ſibi eam offerat: demū deponat ⁊ ꝯſignet.vt ibidē. Oportet āt depoſitionē eē diuturnā. qꝛ ſi debitor reſeruat pecuniā nec depoſuiſſe videt eam.ff.de vſurꝭ.debitor. 7°. p interitū ſpēi que erat i obligatōe.ff.de v̄.ob.ſi ex legati.vnde dicitur ꝙ ſi ex legati cauſa vel ex ſtipulatu certū hoiem mihi debes: ⁊ ille priuſq̄ꝫ des euꝫ mihi mortuus fuerit: nō aliter teneberis niſi p te ſteterit quominus eū viuuꝫ mihi dares.tunc aūt p te ſtetit ſi interpellatus n̄ dediſti: vel occidiſti. 8° ſi creditor ſuo maleficio ſuā actionē amittat p.l. ſi qs i tātā ⁊ edictū diui marci.vt.C.vnde vi.ſi quis in tantā.⁊.ff.ad.l.iul.de vi p̄ua.l.penl̄. 9°. p nouationē ſic dictā per nouā obligatōēꝫ in quā prior obligatio debiti tranſit. puta ſi id quod debes mihi ſtipulatꝰ ſim a ticio mihi dari. Nā interuentu noue pſone naſcit obligatio noua.⁊ fit ſm̄ iura nouatio cū expreſſe agit inter cōtrahentes ꝙ tollatur obligatio prima ⁊ inducatur noua.vt inſti.qui.mo.tol.obli.§.preterea. al' manet obligatio prima cū noua. ita vt ex vtraq̄ꝫ ſit debitor obligatꝰ: lꝫ de eadē tm̄ ſemel exactio fiat. vt.ff.de re.iur.bona fides. 10°. p delegationē.vt cum quis dat ſuo creditori cōſentienti ꝓ ſe aliū reū conſentientē. ff.de noua.delegare. 11°. per cōpenſationē que eſt debiti ⁊ crediti inter contrahētes tributio.ff.de cōpenſa.l.i. 12° p ſucceſſionē.vt ſi creditori debitor vel econuerſo ſuccedat.ff. de fideiuſ.ſi ſtichū.§.a ticio. 13°. p nuduꝫ cōſenſum.ille.n.obligatōes que ſolo conſenſu contrahunt vt ex vendito locato ſocietate ⁊ mandato ſicut cōſenſu inducūt ita volūtate cōtraria diſſoluunt. ſi tm̄ res adhuc ſit integra.vt ecce ego ⁊ tu inuicem cōuenimus vt prediū meū emptionis cā haberes pro precio.10.lib. demū re nōduꝫ ſecuta.i.precio nondū in toto vel in parte ſoluto ⁊ re nondū in toto vel in parte tradita: volūtate cōtraria recedere ꝯſenſimꝰ ab ip̄a venditōe ⁊ emptione.certe hoc mō liberamur inicē: ⁊ obligatio ⁊ actio ex ip̄a venditōe ⁊ emptione deſcēdens extinguit

Sꝫ quid ſi res non eſt integra. R°. tunc ſolus cōſenſus cōtrarius nō ſufficit ad reſcindendū primū cōtractū: ſ nō ex eo dat actio ad repetēdū quod ē ſolutū.ff.de pac.ſi ab emptione.§.penul. oportet ergo actum priori ſimilē intendere. vt.C.qn̄ li. ab em.

diſ.l.i.hoc ē verū ſm azo. vt ēptoꝛ tradat
rē ⁊ venditoꝛ ꝓciuꝫ.Et idem intellige de
alijs cōtractibꝰ ex ꝯſenſu deſcēdentibꝰ.vt
inſti.qui.mo.tol.ob.in fi. 14° ꝑ fructuuꝫ
adeptionē.e ẍ.e.de pig.cū ꝯ. Modi autē
quibꝰ tm̄ naturalis obligatio tollit̄ ip̄o iu
re.ſ ciuilis remanet eliſa: tū vt de facili ei
ꝑ exceptōis auxiliū reſiſtat̄: ſunt plures.
hoc enim fit ꝑmo ꝑ tranſactionē. eſt autēꝫ
tranſactio de re dubia lite incerta nec duꝫ
finita nō gratuita pactio. dicit̄ aūt tranſ-
actio quaſi actionis tranſitio.qꝛ ꝗ trāſigit
tranſit ⁊ diſcedit ab actione.⁊ ita dicit̄ ꝓ-
ꝓrie tranſigere is qui agit vt recedat a lite
Per hanc.n.tollit̄ obligatio naturalis ⁊
remanet ciuilis.quia tranſigēs pōt in tan
tū agere ⁊ petere illud ſuꝑ quo eſt tn̄ſactū
ſ reus ſe defendere pōt ꝑ exceptōeꝫ tranſ-
actōis.ff.de tranſac.l.i.⁊.l.z. z° ꝑ pactuꝫ
de nō petēdo:de quo intellige id qđ dictū ē
de trāſactōe a qua differt. qꝛ pactū de non
petēdo pōt fieri gratis ⁊ nō gratis.tranſa
ctio v̄o nō fit gratis. 3° ꝑ inſtr̄i debiti red
ditionē vel cancellationē.de qua ⁊ illđ idē
itellige.ff.e.ſ. de ſolu. ſtichū.§.naturalis. ⁊
hoc ſi fiat de voluntate creditoꝛis.al'ſecus
ē.C.e.ꝙ debitoꝛi. Sꝫ nunqđ erit idem ſi
reddat̄ pignus. R° ꝙ nō.rō huius ē.quia
redditio inſtr̄i in nullo eēt vtilis debitoꝛi:
niſi eēt a debito liberatꝰ.ſ redditio pigno-
ris pōt al' vtilis eē debitoꝛi.qꝛ pōt eo vti.

4° ꝑ iuramēti delati receptionē.vt ſi de-
bitoꝛ deferente creditoꝛe iurauerit ſe nihil
debere:ip̄o iure ſublata ē obligatio.vt i. d.
.§.naturalis.ciuilis v̄o elidit̄ ꝑ exceptōeꝫ
iuramēti. Modus aūt quo tollit̄ obliga
tio ciuilis ⁊ remanet naturalis ē ꝑ ſn̄ie ab
ſolutionē.vt ſi obligatus ciuiliter ⁊ nāliter
eras ⁊ ꝯ te fuit actū in iudicio: ⁊ fuiſti per
ſentētiā abſolutus.ſublata ē obligatio ciui
lis ita vt ꝑ exceptionē rei iudicate n̄ ſoꝛtia
tur effectuꝫ.remanet tn̄ naturalis. vt inſti.
de excep.§.itē ſi iudicio. Res.n.iudicata
cū ſit de iure ciuili,pōt tollere ea ꝗ ſūt iuris
ciuilis.nō aūt ea que ſūt iuris naturalis.

SEquit̄ videre de tertio.ſ.qs tenet̄ ⁊
pōt ſoluere.Circa qđ ſciendū ꝙ te
net̄ ⁊ pōt ſoluere obligatus vl' he
res eius in quē obligatōis actio tranſit. ſi
tn̄ ſit ꝯpos mentis ⁊ maioꝛ.25.an.ſi.n.pu-
pillus ſit debitoꝛ alteriꝰ ⁊ velit ſoluere cre-
ditoꝛi:ſi talia det in quibꝰ alienandis decre
tū exigit̄: debet in eis ſoluendis adhiberi
tutoꝛis auctoꝛitas ⁊ decretū.al' ſolutio ip̄o
iure nō tenꝫ.⁊ qđ ē ſolutū ſi extat a mino
ri pōt vēdicari.ſi tn̄ ꝯſūpſit illud creditoꝛ
liberat̄ minoꝛ facto creditoꝛis.vt inſti.q-
bꝰ alie.li.§.vlt. Si v̄o pupillus det ea in q
bus alienandis decretū nō exigit̄: tenet ſo
lutio facta ab eo cū tutoꝛis auctoꝛitate vl'
a ſolo tutoꝛe.Si aūt adultus ē debitoꝛ ⁊ n̄
habeat curatoꝛē:⁊ ip̄e ſoluat:ſolutio tenet
⁊ ip̄e ſoluēs liberat̄.ſiue qđ ſolutū ē ſuari
poſſit ſiue nō poſſit.Si v̄o habeat curato-
rē:neceſſaria ē in vtriſq; rebus auctoꝛitas
curatoꝛis.vt ſolutio teneat ip̄o iur̄.lꝫ i his
oībus etiā qn̄ ſolutio ip̄o iure tenet adhuc
reſtat ei bn̄ficiū reſtitutōis in integrū:ſi do
ceat ſe ſoluendo leſū.quo bn̄ficio ꝑuabit̄ ſi
iurabit. Sunt aūt quidā ꝗ ſoluere tenēt̄:
qui tn̄ nō ſunt obligati. vt tutoꝛes ⁊ cura
toꝛes ⁊ oēs legitimā adminiſtrationē ha-
bētes.ff.de admi.tu.quotiens.§.ſi aūt. Itē
quelꝫ perſona legitima ꝓ debitoꝛe ſoluere
pōt.⁊ ſoluendo ignoꝛantē liberat etiā in-
uitū.vt inſti.qui.mo.tol.ob.i.ꝓn̄ſo. Item
ꝗlꝫ legitima ꝑſona pōt ſoluere creditoꝛi in
uito noīe debitoꝛis: ſi ſpēs vel quantitas
erat in obligatōe.ſecus ē ſi factū.vt.ff.e.in
ter. Itē nota ꝙ ſi tutoꝛ ſit debitoꝛ pupilli
ſui ſoluere debet ei.nec debet expectare quo
uſq; ꝯueniat̄ ꝑ iudicē.⁊ quod ſoluit dꝫ ad
miniſtrare cū alia ſubſtātia pupilli.Et ecō
uerſo ſi pupillus ſit debitoꝛ tutoꝛis. qꝛ tu-
toꝛ fuit creditoꝛ patris pupilli pōt a pupil
lo exigere ⁊ ſibiip̄i ſoluere. dūmō ſit pecu-
nia in ſubſtantia pupilli de qua poſſit ſibi
ſoluere. Sciendū aūt ꝙ filius tenet̄ ſoluē
debita patris ſi ē heres. e ẍ.e.c.i.vbi nō.ſꝫ
Ber.ꝙ filius aut ē heres.aut nō.ſi nō:nō
tenet̄ ꝓ patre niſi in cā ꝑmipilarij .C. de
pꝛimipilio.cū ex ſola.li.iz. Si aūt ē heres:
aut ē inſtitutꝰ heres in certis rebꝰ.⁊ ſic nō
tenet̄ ſoluere debita patris. qꝛ qui i certis
rebus inſtituit̄ loco legatarij habet̄.C.de
here.inſti.quotiens. Aut vlr in oibꝰ.⁊ tūc
aut fecit inuentariū:aut nō. ſi fecit ſic non
tenet̄ ſoluere niſi quantū hereditatis vi-
res ſe extendūt.C.de iu.deli.l.ſancimus.Si
nō fecit tunc in iudicio poli nō tenet̄ ſol-
uere niſi quantū hereditatis vires ſe extē
dunt.ſ in iudicio foꝛi tenet̄ ſoluere oīa de-
bita deſcēdentia ex ꝯctu vel quaſi. debita
v̄o deſcēdētia ex maleficio ſiue delicto vel
quaſi nō tenet̄ ſoluere niſi quantū ad euꝫ
ꝑuenit. vel niſi lis cū defuncto fuerit cōte-
ſtata.C.de deli.defun.l.vna. Nota tn̄ ꝙ in
duobꝰ caſibꝰ nō dat̄ actio ꝯ heredē niſi

quantũ ad ipm pervenit. Unus eſt qñ ali
quis agit cõtra menſorẽ male renũciantẽ.
vt ſi aliquis fuit mihi ↄdemnatus ad.io.
iugera ſolvenda.⁊ ipe ſoluit minus q̃z.io.
⁊ ideo depoſui querelã corã iudice. ⁊ ideo
iudex miſit menſorẽ qui renũciavit ſibi ꝙ
.io.iugera tradita eẽnt mihi. ⁊ ꝓpter h̃ ille
fuit abſolutus.actio mihi dat̃ ↄtra men-
ſorẽ ſed nõ ↄtra eius heredẽ:niſi quantũ
ad eũ pvenit.ff.ſi men.fal.mo.di.ſi duob⁹
.§. vlti. Secũdus ẽ cũ quis agit cõtra ali
quẽ actione tributoria que nõ dat̃ cõtra
heredẽ niſi quantũ ad eũ pervenit.ff.de tri
bu.ac.illud.§.vlti. Secũdũ aũt canones
heres tenet̃ ex delicto defuncti.ex̃ de ſepul.
.c.vlti.⁊ de rap.in litteris.Unde nota ꝙ q-
libet heres ſiue filius ſiue extraneus tene
tur ſoluere oĩa debita defuncti ſiue ex ↄtu
vel quaſi:ſiue ex delicto vel q̃ſi.Hec Ric.
⁊ Ber.ex̃.e.c.i.⁊ de ſepul.c.vlti.Et ſi qdẽ
tñ ſit vnus heres ille tenet̃ in ſolidũ.ſi v̾o
ſint heredes plures quilibʒ tenet̃ ꝓ ea pte
pro qua heres exiſtit: niſi forte in duob⁹
caſibus.Unus ẽ qñ res furtiua tota perue
nit ad vnũ.ille tenet̃ reſtituere totã.ff. cõ-
mo.l.3.§.heres. Hec Hoſ. Secũdus ẽ ſi
ante reſtitutionẽ rei furtiue alter heredum
fiat nõ ſoluendo.ar.ex̃.de vſur. cũ tu. ⁊ c.
tua.in glo. Itẽ ſi filius ex cõtractu pr̃is
iuſſu eius mutuo pecuniã accipit nõ tenet̃
eam ſoluere creditori:niſi ſit heres patris.
C.qd cum eo qui in aliena poteſtate eſt. ſi
ex cõtractu.Hoc eſt verũ ſm glo.ſi accipit
vt nuncius vel miniſter. Non ſolũ autem
p̃ncipalis debitor ⁊ eius heres ſoluere te-
nent̃.ſed etiam in defectũ hoꝝ fideiuſſor
⁊ eius heredes.ff.de fideiuſ.põt.§.i.Debʒ
aũt prelat⁹ ſoluere debita ſui p̃deceſſoris
pro eccleſie vtilitate cõtracta.ex̃.e.c.i.alit̃
cõtractus eſſet inualidus.io.q.z.§. h̃ ius.
⁊ re fundi ꝑ in integrũ reſtitutionẽ.ex̃. de
reſti.in inte.requiſiuit. prelat⁹ enim quaſi
ſui predeceſſoris heres eẽ videt̃.di. 40.c.
i.ſm enim Inno.eccleſia vel ciuitas nũq̃
in mutuo obligat̃ niſi ſit v̾ſum in vtilitatẽ
eius.ff.ſi cer.pe. ciuitas. Quid de illo q
ſoluere tenet̃:nõ tamẽ põt.q2 nõ habʒ vñ
ſoluat. R̃o ꝙ talis tenet̃ vel conuenit̃ aut
ex maleficio aut ex ↄtractu.ſi ex maleficio
tunc ſi nõ ẽ ſoluendo punire põt ⁊ verbe
rari.vt notatur.i4.q.6.ſi res. nec eius pe-
na eſt precio redimenda.i.q.z. debemus.
Et ex quo talis penam corporalẽ ſuſtinuit
pro debito:non tenet̃ ſoluere:imo liberat̃

quia pro eodem non debet bis iudicari.vt
in.c.ſi res. Si autem conueniat̃ ex cõtra
ctu non eſt corporaliter puniendus. ſ3 ſuffi
cit ꝙ cedat bonis.C. qui bo. ce.po.l.vlti.
tamen ſi poſtea venerit ad pinguiorẽ fortu
nam.vt ex̃.e.odoardus. tenet̃ ſoluere ſed
nõ totũ.ſ3 quantũ põt habita rõne ne ege
at.inſti.de ac.§.vlti. Tamẽ in iudicio aĩe
totum reſtituet etiã ſi nihil remaneat ſibi.
quia non dimittit̃ peccatũ niſi ablatũ reſti
tuat̃.vt in.c.ſi res.Hec Ber. ⁊ Hoſti. ex̃.
de homi.ſicut dignum. ⁊ Io.di.86. nõ ſa
tis.⁊.9.q.6.c.i. Ad hoc nota ꝙ quando
iudex dubitat vtrũ quis totũ vel partẽ ſol
uere poſſit:ſi ferat ſententiã excõicatiõis
cõtra nõ ſoluentẽ tenet. Sed ſi certus eẽt
ꝙ nihil ſoluere poſſet vel ſi bonis ceſſiſſʒ
non teneret.vel ſi teneret: quod eſt tutius
dicere:iniuſta eẽt.⁊ iſte ſine difficultate ab
ſolui deberet.⁊ tenetur iudex ad intereſſe.
Hec Ber.ex̃.e.odoardus. Inanis enĩʒ ẽ
actio quam inopia debitoris excludit.ex̃.
de reſtitu.ſpo.olim.z. Nota etiã ꝙ ſoluen
do nemo intelligitur eſſe niſi qui poteſt in
ſolidum ſoluere.ff.de dolo.nam is. Quid
ſi mihi ꝓmittas pecuniam quã mutuaui
tibi ſoluere certo loco ⁊ non ſoluas in iſto
loco.R̃o teneris mihi quantum intererat
mea fuiſſe ſolutũ in illo loco.⁊ ideo ꝑ offi-
cium iudicis ad intereſſe cõdemnaberis
mihi.quia abſtuliſti mihi vtilitatem loci.
⁊ ita in hoc teneor tibi.hec enim actio vti
litatem continʒ vtriuſq3.ſ.actoris ⁊ rei.ff.
de eo quod cer.lo.l.z. Et dicitur hec actio
certi conditio.Quandoq3.n.petit̃ p̃ncipale
debitum principali actione. puta ex teſti-
monio vel certi conditione. tunc debet in-
tereſſe peti officio iudicis.⁊ hoc in contra
ctibus ſtricti iuris.ſed in contractib⁹ bone
fidei vt in emptõib⁹ ⁊ locatõib⁹ ⁊ hĩ⁹:ſi ꝓ
miſiſti mihi ſoluere certo loco venit inter
eſſe iure actionis.Hec Ber.ex̃.de offi.dele.
p.⁊.g. Et idẽ videtur dicendũ de eo qui
ſoluit in termino prefixo. Sed nunquid
dies ſolutionis a debitore poterit p̃ueniri.
R̃ndeo aut dies ſolutionis eſt adiectus ĩ
fauorem debitoris.⁊ tunc debitor poteſt il-
lum preuenire.quia plus ſoluit qui ante
tempus ſoluit.inſti.de ac.plus autem.Aut
in fauorem creditoris. ⁊ tunc non poteſt
preuenire.ff.de iu.eum qui.⁊.ff.de au.⁊ ar.
lega.eum qui.Hec Io.de conſe. di prima.
ſolent. ſed repetere non poteſt quis ante
t̃minũ pecuniã debitã.ex̃.de plus pe.c.vno

Hoc tñ fallit primo in marito ad inopiã
vergente. de quo reqre circa fi.ti. de mrĩ-
monio. Secũdo in debitore fugiente. ff. q
in frau. cre. ait pretor. §. ſi debitorẽ. Tertio
in debitore ſuſpecto. q2 põt cogi dare cauti
onẽ. ff. qui ſa. da. co. ſi f. deiuſſor. §. fi. Hec
Hoſti. e x̃. de plus pe. c. vno. Quid ſi aliq
bona cõia habent ⁊ vnus coꝝ contrahit
es alienũ: ⁊ poſtea diuidant. nunquid am
bo debita ſoluent. Rñdet Io. dupl'r ꝙ aut
es alienũ fuit cõtractũ ab oibꝰ: ⁊ tunc oẽs
ſoluent. aut ab vno tm̃: ⁊ tunc aut ẽ cõtra
ctũ occaſione omniũ bonoꝝ ⁊ in cõmunẽ
vtilitatẽ ⁊ ꝓfectũ vſũ. ⁊ ſic ſoluet' de cõibꝰ
bonis ſi contrahẽs hoc ꝓbauerit. ff. de ne.
ge. pomponius. i. Aut nõ eſt in cõem vtili
tatẽ verſũ vel nõ probat ꝙ ſit. ⁊ ſic tm̃ cõ
trahens ſoluet. ff. de reg. iu. nõ debet alteri.
Nota ꝙ ſi debitũ ſit ſcriptũ ⁊ debitor velit
probare p teſtes ſine ſcriptura ſolutionem
oportet ꝙ ipe probet p. 5. teſtes rogatos. ⁊
iſti pñt teſtificari pro ſolutiõe quã debitor
facere voluit: vel pro ſolutõe facta ipſi cre
ditori: vel pro ꝯfeſſione creditoris. 3. q. 9.
ſi nõ debitũ. Et ſm̃ Jo. oẽs illi teſtes roga
ti dicunt' qui rogati ſunt a iudice: licz ad
aliud venerit. ff. de teſta. heredes. Si vero
debitũ ſit cancellatũ liberatur debitor niſi
ꝯtrariũ pbz creditor. ff. de ꝓba. ſi cyrographũ

SEquit' videre de quarto. ſ. cui ſit ſol
uendũ. Circa qd̃ ſciendũ ꝙ ſoluẽ
dũ ẽ creditori vel eius ſucceſſori:
cui cõpetit actio obligatõis: ſi tñ ſit cõpos
mentis ⁊ maior. 25. an. In minoribꝰ autẽ
ſic diſtingue. cũ creditor tuus ẽ pupillus ⁊
ipi ſoli ſoluis ipo iure nõ tenet' ſolutio nec
es liberatus: imo ſi pupillus pecuniã non
habeat ſaluã põt iterũ petere quod ſoluiſti
Si vo pecuniã habeat ſaluã liberaris qdẽ
nõ ipo iure: ſ; p remediũ exceptiõis. q2 ſi
iterũ petat amouebit' exceptiõe doli mali.
Si vo ſoluas pupillo cũ ſui tutoris aucto
ritate tenet ſolutio: ⁊ liberatus es ipo iure.
ſi tñ ipe pupillus pecuniã ꝯſumpſerit aut
vi vel furto amiſerit repetet iterũ p bñfici
um reſtitutõis in integrũ. Si aũt ei ſoluas
auctoritate iudicis vel eo volẽte deponas
iuſſu iudicis pecuniã apud edẽ ſacram ne
ipe pupillus pdat eã: ipo iure ſolutio tenz
⁊ reſtitutõis bñficiũ ceſſat: etiã ſi tutoris
auctoritas interueniat. De adoleſcẽtibꝰ
aũt ſic diſtingue. ſ. ꝙ adoleſcens aut habz
curatorẽ aut nõ. ſi nõ: ſic ei ſoluendo libe
raris ipo iure. ꝓcurabis tñ ꝙ ipe iuret mo

re minoꝝ ne al' pdita pecunia reſtituat' in
integrũ. Si aũt habet: aut in ſolutõe inter-
uenit auctoritas curatoris: aut ñ. ſi ſic ſolu
tio tenet ⁊ liberaris ipo iure: licz ipe adole
ſcens pdita pecunia reſtituat' in integrum
qua reſtitutõe pͥuabit' ſi iurauit. Si vo nõ
interuenit ſolutio nõ tenet: ⁊ ideo nõ es li
beratus: nec dat' ei reſtitutio ipo iure non
valente qd̃ actũ eſt. Itẽ ſolui põt tutori vl'
curatori minoris ⁊ tenet ſolutio ipo iure:
lz minori reſtitutio det'. Itẽ in ſtipulatiõe
adiecta qcũqz ſit ille: etiã nolẽte creditore:
niſi pͥmo cũ eo litẽ ꝯteſtet': vel niſi ſtatus
adiecti mutet' in ꝯditõez deteriorẽ. ff. eo. ſi
quis ſtipulatus. Itẽ ſeruo creditoris. ff. e.
ſi quis ſeruo. Itẽ ſi ſoluo creditori credito
ris mei liberor: niſi forte intereſſe credito-
ris mei nõ fuiſſet ſolutũ. ff. de ne. geſ. ſi liber
homo. Et hoc ẽ veꝝ ſi quantitas debet'. ſe
cus ẽ ſi factũ. ff. e. inter artifices Hec Hoſti.
Itẽ ſi aliquis mandauit vt ticio ſoluam:
deinũ ꝓhibeat cũ recipe: ſi ꝓhibitõez igno
ro ſoluendo ticio liberor. ſi aũt ſcio nõ libe
ror. ff. e. ſi quis ſtipulatus. Itẽ creditor de
bitorẽ inuitũ liberare põt. ff. e. ſi debitor. Itẽ
ſi inuito ⁊ ignorante creditore alteri ſol-
uat' nõ liberat' debitor. C. e. inuito. niſi ille
alter eẽt ſocius. ff. de pac. ſi vnus. vel ꝓcu-
rator cꝰ mãdatũ ignoret' eẽ reuocatũ. ff. e.
. ſ. de ſolu. l. vo ꝓcuratori. cuicũqz aũt volũ
tate creditoris ſoluat' liberat'. C. e. nihil. ꝓ
curatori vero litis nõ ſoluit'. ff. e. h̃ iure.
Itẽ q ſoluit pnicioſo nõ liberat'. puta qui
ſoluit luxurioſo vt dat meretrici. ff. de ãnu.
le. cũ q rogatus. Quid ſi debeo tibi cẽtũ
lib. ⁊ cõmune cogit me ſibi ſoluere illas
cẽtũ. nũquid poteris a me petere illã pecu-
niã. Rñdet Io. ꝙ aut tua bona erant obli
gata cõmuni ex cõtractu. aut nõ ex ꝯtractu
ſi ex cõtractu tunc iure retinet: ⁊ nõ potes
a me petere. ſi vo nõ ex cõtractu: aut fuerit
publicata ꝓpter delictũ. ⁊ ſic ſum liberatus
nec teneor tibi in aliquo. aut fuerũt alicui
data ꝓpter vtilitatẽ publicã vel ꝓpter ſta-
tutũ ciuitatis. ſ. ꝓ ſtipẽdiariꝭ militibus ⁊
huiuſmodi. ⁊ tunc teneor tibi. ff. de rei ven.
item ſi verberatũ. §. i.

SEquit' videre de quinto. ſ. quid ⁊
quantũ eſt ſoluendũ. Circa quod
ſciendũ ꝙ ſoluẽdũ eſt illud quod
eſt in obligatõe. ſ. res vel quantitas ab ob
ligato debita. ſi tamen ſit res corporalis:
q2 icorporalia non recipiunt ſolutionem
vel traditionem. ff. de acqui. re. do. ſeruus.

.§.incoꝛpoꝛales.nō ergo aliud ē ſoluēduȝ niſi quod erat in obligatiōe. qꝛ aliud pro alio ſolui nō pōt niſi creditoꝛe ꝯſentiēte. vt inſti.qui.mo.tol.ob.§.i. Aliquando tñ cogit alind pro alio accipe. vt in eccleſia debitrice.⁊ in eo qui debet aurū cū in eius ſubſtantia nō reperit aurū. ⁊ in eo qui dȝ ſeruum cuius vult ſoluere preciū.quia dicit eum ſuū eē cognatū. vt.C.de ſac.ſan.ec. ħ ius. ⁊. C.e.auc. niſi debitoꝛ.⁊.ff.de le.i.ſi domus §.in pecunia. Itē in noxali actiōe .ff.de re iudi.miles.§.i.⁊.z.Sȝ qualis moneta dabit in ſolutione. R°. ſolutio fieri debet ad illā monetā que currebat tpe contractus.e.x̄.de cen.c.penul. hec glo. e.x̄. de iniur.l.olim. Nota ſm hoſti.ꝙ in moneta tria requirunt.ſ.pondus materia ⁊ foꝛma vñ reprobat ſi deficiat in mā vel pondere vel foꝛma debita.vt quia nō ē talis foꝛme que currat ⁊ recipiat. vnde creditoꝛ mutuans prouideat ꝙ in inſtrumēto ponat ꝙ ſibi debet pecunia eiuſdē materie valoris ⁊ ponderis ⁊ in eodē curſu. Sȝ quid ſi mercator de hoc ſibi nō ꝓuiderit:⁊ dñs terre curſū mutuate pecunie pꝛohibeat. ⁊ ſic diminuta ſit libꝛa in duobus vel trib⁹ ſolidis. cuius erit damnū. Rndet hoſti. e.x̄ de iureiu.veniens.ꝙ moneta aut reprobat ex cauſa iuſta.ſ. quia diminuta eſt in valoꝛe.⁊ tunc damnū erit debitoꝛis ⁊ non creditoꝛis.ff.e.creditoꝛ. Aut ex cauſa iniuſta.ſ.quia dñs vult ꝯſequi lucrū. ⁊ tunc aut debitoꝛ fuit ꝯſcius fraudis vel culpe. aut non. Si ſic erit ſuū damnū.ff.ſi cer.pe. ꝙ te mihi. Si ñ: ſufficit ꝙ debitoꝛ pecuniā in eodē pondere ⁊ valoꝛe quo ad pondus reddat:lȝ ſit diminuta quo ad curſū. niſi aliud dictū ſit.vt ibidē.l.z. Quid ſi alieni nūmi inſcio vel inuito domino ſunt ſoluti. Rndet azo.ꝙ ſi diſcerni poſſunt ab alijs manēt eius cuius fuerūt ⁊ eos vendicare pōt.Si vͦ non pñt qꝛ ſunt mixti cū alijs: ſunt eius qui accepit.nec pōt eos dñs vēdicare. ſ; ei ꝯpetit actio furti in dantē.ff.e. ſi alieni. Nota etiā ꝙ qñ quis tenet ad alterū duoꝝ ſub alternatōe liberat quod voluerit pſtādo.inſti.de here. inſti.§.ſi plures.hoc aūt fallit pͥmo in legatis. z°. in fideicōmiſſarijs libertatib⁹: ꝗ quidē duo ſi relinquant ſub diuerſis ꝯditionib⁹ ⁊ incertis nouiſſime parcēdū ē.ff.de ꝯdi. ⁊ demō. ſub diuerſis.⁊.l.p fideicōmiſſū. 3°. qñdo duo tenent in ſolidū ſub alternatione ad aliqua.tunc enim creditoꝛis ē electio.ff.de ꝯdi.inde.plane. 4°. in legatis in genere. vt cū teſtatoꝛ habēs duas conchas legat concham ſine determinatione.tunc.n.electio ē legatarij.ff.de le.i.q duas.hec Bar. vel Brocar.dicis ⁊ xͥ.e.x̄.de teſta.īdicāte. Sȝ Ber.e.x̄.de reſcrip.iter ceteras loquēs de pͥdicto. 4° caſu dicit ꝙ heres hȝ optionē niſi ſit in moꝛa.qꝛ tunc ad legatariuȝ optio ꝑtineret. Quid ſi quis ſoluit amplius ſuo creditoꝛi ꝗ̄ȝ debuit. R°. cū quis indebitū ſoluit:aut ſoluit ſcienter:aut ignoranter.Si ſcienter.aut ſponte: ⁊ ſic nō pōt repetere.qꝛ videt donaſſe.ff.de ꝯdi.ide.l.z. Aut coactus p metū iuramēti:⁊ ſic poteſt repetere.ut ſi quis iurauerit vſuras ſoluere debet ſoluere:⁊ poſtea repetere.e.x̄ de iurī in. debitoꝛes.in glo.⁊ in textu. Si vero ſoluit ignoꝛanter aut p ignoꝛantiā iuris.⁊ ſic ñ poteſt repetere:aut facti: ⁊ tunc aut p ignorantiā pꝛobabilē.⁊ ſic pōt repetere. vt ſi is cui ſucceſſit ſatiſfecerat de debito. qꝛ q ſucceſſit in locū alterius habet iuſtā ignoꝛantie cauſam. aut minus ꝓbabilē. ⁊ ſic non poteſt repetere.C.ad l.fal erroꝛ. Nota inſuper ad maioꝛē euidentiā ꝙ in iure ciuili aliquid dicitur indebitum multiplr. Uno modo dicit indebitū iure tñ ciuili: qꝺ tñ eſt debitū iure naturali. vt illud quod pōt retineri per legē fal.Et ſimilr ſi paruus vel pupillus ꝓmittat tenet naturalr: nō ciuiliter.Et qui ſoluit indebitū tale p ignoꝛantiā facti pōt illud repetere.vt ſi legatū de ꝗ falcidiā detrahere potui: integre ſolui credens hereditatē ad oia ſufficere:tenet legatarius mihi reſtituere. Si aūt p ignoꝛātiam iuris ſic nō repetit.C.ad.l.fal. erroꝛ. niſi ſoluat a perſona pͥuilegiata.ſ. a milite ruſtico minoꝛe vel muliere.ff. de ꝓba.cuȝ de indebito.§.ſin aūt pͥmus. Similiter ſi aliquis poſt pͥſcriptionē ꝯpletam pꝛomiſit ſe ſoluturū ſcienter tenetur.ſ; ſi ignoꝛanter non tenetur.ff. ſi quis cauti. ſed ⁊ ſi. hec xͥ. z° dicitur aliquid indebitū iure naturali tñ ſed debitum iure ciuili vt p inſtrumentum ſi tenebar tibi in aliqua pecunie quantitate.feciſti aūt mihi pactū de nō petendo:vel iuraſti nō petere:ſoluta ē obligatio naturalis:remanet tamen ciuilis. vñ ſi pſolui repetere poſſum. 3° dicit aliquid indebitū iure ciuili ⁊ naturali ſimul. vt ſi tibi tenebar in aliqua pecunia per inſtrumētū:⁊ feciſti mihi pactū de nō petēdo vł iuraſti nō petere:⁊ reddidiſti inſtrumētum ſoluta eſt obligatio naturalis p pactuȝ vel

iuramēti:⁊ ciuilis ꝑ inſtrumēti redditōez
Et in hoc caſu ꝑ quancūq; ignorantiā
ſoluat:repetet.ſ ſi ſciens ſoluat nō repetet.
q2 donaſſe videt̃.ff.de ꝯdi.inde.l.i. Quar
to dicit̃ aliquid indebitū ꝑ exceptionē:qđ
tamē eſt debitū iure naturali vel ciuili vel
etiā vtroq;.hec aūt exceptio aut eſt tꝑalis
aut ꝑpetua.aut dubia.ſ.an ſit tꝑalis aut ꝑ
petua: aut ſit introducta ad ſeruādū iuris
rigorē.Si ergo ſit aliquid indebitū per ex/
ceptionē tꝑalē ⁊ ſoluatur:repeti nō pōt.vt
ſi ꝓmiſi aliquid dare cū moriar: ſi dedero
ante repetere non poſſum. ff.de ꝯdi.inde.
nā ſi cū moriar.Si vero ſit indebitū ꝑ ex/
ceptionē ꝑpetuā.i.generalē.aut ergo illa ē
fauorabilis.⁊ ſi ſolutū ē ꝑ errorē indebitū
pōt repeti.vt cōtingit in velleiano.q2 ꝓpter
fauorē mulieꝝ ꝙ nō fideiubeāt ē ſtatutū
Aut ē odioſa.vt ſi filiuſfamilias ꝯ mace/
donianū mutuum accepit ⁊ paterfamilas
ſoluerit:nō repetit̃.macedonianū.n.in cre
ditoris odiū dat̃.imo ſi indebitū ꝑ ipm ꝑ
ignorantiā ſiue iuris ſiue facti ſoluat̃:nō
repetit̃.Si aūt exceptio ſit dubia. puta ꝓ
miſi tibi centū lib.ſi veniret de aſia nauis
mea.hec eni exceptio ē dubia an ſit tꝑalis
vel ꝑpetua.q2 ſi nauis veniat fuit tꝑalis.ſi
nunq; venerit ꝑpetua.ſic ꝓcedit̃ ac ſi eēt
ꝑpetua ⁊ fauorabilis. vnde indebitū ſolu/
tū repetit̃. Et de his trib⁹ membris habet̃
.ff.de ꝯdi.inde.ꝗ exceptionē. Si vero ſit
exceptio introducta ad ſeruandū rigorez
iuris vt exceptio rei iudicate:tunc idebitū
ſi ſcienter ſoluat̃ nō repetit̃.vt ibidē.iudex
Hec Ber.e.x̃.e.is qui.⁊ de ꝓcur.in noſtra

Nota iterū ꝙ indebitū ſolutū nō repeti
tur in ſex caſib⁹.Primo quando ſoluit̃ ex
cauſa iudicati:vt proxime dictū eſt.Scđo
quando debitor creditori detulit iuramētū
⁊ ille falſo iurauit ipm in tantū eē obliga/
tū.inſti.de obli.que ex quaſi.item is cui.in
glo.⁊ inſti.de acti.§.item ſi quis. Tertio
qñ cauſa trāſactōis ſoluitur.C.de ꝯdi.ide.
l.z. Quarto qñ ſoluit̃ ex cauſa que creſcit
ꝑ inficiationem.vt actio legis aquilie que
dat̃ in ſimplū ꝯ ꝯfitentē ⁊ in duplū cōtra
negantē.vt ſi occidiſti aīal vicini tui.ff.ad
.l.aqui.inde neracius.§.hec actio. Quito
quando ſoluit̃ ex pietate.ff.de ꝯdi.inde.cū
is.§.penul. Sexto qñ aliquis ſciēter ſoluit
.C.de ꝯdi.inde.indebitū. hoc tñ ſm cano/
nes fallit in vſura que indebite ſoluta re
petit̃.e.x̃.de iureiu.debitores.hec accur.C.
de ꝯdi.inde.l.i.glo.ſuꝑ v̄bo iudicati. vnde
v̄ſus. Iudicat ⁊ iurat tranſacta negat pie
tas ſcit. Quid ſi ſuꝑ maiori quantitate
q̄; ſibi debeat̃ fecerit quis ſcienter ⁊ doloſe
a debitore ſibi caueri. R̄ndet Ber. e.x̃.de
pluſ pe.c.vno.⁊ ꝯ.ꝙ ſi talē penituerit frau
dis ⁊ cōfiteat̃ veritatē ante litē ꝯteſtatā:
debitū nō ꝑdit:ſ punict̃ in expenſis quas
reus fecit.Si vero ꝑſtitit in crimine.⁊ tan
dem de adiecta falſa quantitate ꝯuincat̃:
in toto debito punit̃ niſi in duobus caſib⁹
Unus eſt quando creditor ꝯuictus trāſi/
git cū debitore ſuꝑ pena ⁊ ſuper doloſitate
illa:imo ſi quis eſt dolo inductus ad trāſi
gendū de illa doloſitate: non pōt accipe de
dolo prius cōmiſſo in extorquēda cautōe
ſ de dolo p̄ſenti. Secundus ē quādo p̄us
extortam dolo cautionē debitor cōfitet̃ ſe
totū debere.C.e.l.i. Quid ſi quis bis cre
ditori pecuniā ſoluat:quia neſciuit ſe p̄mo
ſoluiſſe:⁊ poſt recordet̃. R̄. indebitū pōt
repetere:ſ ipe tenet̃ ꝓbare ꝙ ſoluta ſit in/
debite. vbi creditor negat et ſolutionē fa/
ctam ſibi fuiſſe. ⁊ tunc ſi ꝓbabit̃ ſibi ſolu
tio facta oportet ꝙ creditor ꝓbet ꝙ illa pe
cunia ſibi fuerit debita.e.x̃.c.is qui. hoc in
telligit̃ de ꝑſonis nō p̄uilegiatis.ſecus eſt ī
p̄uilegiatis vt de pupillo ſiue minore muli
ere milite ruſtico ſimplicitate gaudēte. iſti
enim non tenēt̃ ꝓbare indebitā fuiſſe. ſ ꝗ
recipit ꝓbare debet debitā fuiſſe.ff.de ꝓba.
cum de indebito.§.ſin autē.i. Hec Ber.

Nota ꝙ qui primo negauerit pecuniam
numeratam ⁊ poſtea de hoc conuictus fu
erit: ꝯponere non poteſt exceptionē ſolutio
nis in penam mendacij.C. de non nume.
pe.auc. qui ꝓpriam. Item neq; delicatus
debitor nec oneroſus creditor a iudice au
diatur.ff.de pig.ac.ſi ſeruas.in fi.Et ꝗdez
ſm glo. delicatus debitor eſt qui nec vnū
vult ſoluere nūmum. ſ oneroſus creditor
ē ꝗ ſibi vult ſolui vſq; ad q̄drantē vltimū.

Sequit̃ videre de ſexto.ſ.de effectu
ſolutionis.Eſt autem effectus ſolu
tionis dummodo legitime fiat eo
modo quo dictum eſt ſupra.vt tollat̃ oīs
obligatio quecunq; ſit illa tam principa/
lis q̄; fideiuſſoria. vt inſti.quibus modis
tolli.obli.in principio. Ad hoc autem vt
tollatur omnis obligatio oportet vt ſolu/
tio plene ⁊ integre fiat.⁊ tunc ſit liberatio
pro illa ſolum. Sed quid ſi plures debi
tores erant in ſolidum obligati: ⁊ vnus
eorum pro ſe partem virilem ſoluit ⁊ cre/
ditor admiſit. R̄ndeo per hoc obligatio

coꝛum in ſolidū tollitur: ⁊ alter pꝛo altero
poſtea nō exigit̄ aut ꝯuenit̄. ſ꜄ quilꝫ coꝝ
tm̄ pꝛo ſe ⁊ parte virili exceptiōe oppoſita
pacti taciti niſi dictū ſit in ꝯtrariū. vt. C.
de pac. ſi creditoꝛes. Itē qñ plures aliqd
ꝓmittunt aut ꝓmittunt pecuniaꝫ: ⁊ tunc
quilibet liberat̄ ſoluendo partē ſuaꝫ. ff. de
ꝯdi inde cū duo. Aut ſpēm: ⁊ tunc non li
berat̄. ff. de v̄. ob. l. z. aut factū. ⁊ tūc ab oī
bus cōpleri debet. ff. de manu. teſta. ⁊ ſi ita
fuit. duobꝰ ſeruis. Hec Hoſti. ex̄ de pe. con
ſtitutꝰ. Itē ſi quis ꝓmiſit. 40. lib. in aliq̄
termino ſub pena decē lib. ſi ſoluerit. 30. lib.
infra terminū nō debꝫ exigi pena niſi ꝓ. 10
nō ſolutis ex̄. de pe. ſuā. Ubi nota ſ꜄ꝫ Ber.
ꝙ illud quod ꝓmittit̄ ſub pena aut ꝯſiſtit
in dando: aut in faciendo. ſi in dando: ſic
ī totū pena ꝯmittit̄: lꝫ ꝓ parte ſit ſatiſfactū
. ff. de v̄. ob. ſtipulationū. z. §. ſi foꝛtē. Ita di
cunt oēs legiſte pꝛeter dñꝫ meū qui dixit
ꝙ oppoſita doli exceptione repellet̄ a pena
ꝓ rata partis ſolute. ⁊ ē cū eo Hoſ. ti. de pe
nis ar. ſ꜄m eos. ff. de v̄. ob. l. z. §. vlti. ⁊ hec
equitas ſeruat̄ i. c. ſuā. q꜄ non debet quis
cū alterius iactura ditari. vt ibidē dicitur
Si in faciendo: aut ergo illud quod fieri
debꝫ eſt indiuiduū. i. tale qđ nō pōt diuidi
in partes. ⁊ ſic in toto pena ꝯmittit̄ ſi non
fiat. vt ſi mihi ſit a te ſeruitus ꝯſtituta ſub
certa pena: ⁊ decedas pluribus heredibus
relictis: ⁊ vnus coꝝ tm̄ me impediat: pena
cōmittit̄ in totū. ff. de v̄. ob. eadē. §. cato. in
p̄n. Aut ē diuiduū: vt cū quis ſtipulat̄ ge
neraliter hominē vel vas quodlibet. ⁊ ſic
pꝛo parte tm̄ cōmittit̄ pena in cōtractibꝰ.
vt ſi pꝛocuratoꝛ ſub certa' pena pꝛomiſit
dñm ratū habiturū ſup rē certam: ⁊ ſunt
plures ſup quibꝰ ſtipulatio rata eſt habita
ſi dñs in vno cōtrauenerit: nō cōmittitur
pena niſi pꝛo parte. ff. rem ra. ha. ſi ꝓcura
toꝛ ratā rē. ſ꜄ in iudicijs pena cōmittit̄ in ſo
lidū. exceptio tm̄ doli opponit̄ ꝓ parte. ff. ſi
quis cau. ſi ſeruus. In p̄mo tm̄ caſu. ſ. cum
pena ꝯſiſtit in dādo diſtinguit xp̄. ſ. ꝙ illđ
quod dari oꝫ dat̄ aut ab vno: aut a pluri
bus. ſi ab vno: tunc ſi pꝛo parte det̄ pena
in ſolidū cōmittit̄. vt in. l. ſtipulationū. Si
a pluribus: tunc pena pꝛo parte cōmittit̄
⁊ exigit̄. ff. de arbi. ſi duo. niſi illi plẽs loco
vnius habeant̄. vt ibidē. i. §. cui fundus.
Itē ſi quid ſub pena pꝛomiſi ⁊ non ſolui
pena ē ꝯmiſſa. ſi tamē poſtea ſoluo liberoꝛ
a pena. ff. de ar. l. vlti. hoc ē veꝝ ſ꜄m accur.
ſi ſoluo ante iudiciū ceptū ⁊ anteq̄ꝫ credi
toꝛis interſit. vt ibidē. l. ſicut dies. §. vlti.

De donatōibus īter viuos titulus 20.

DEinde q꜄ dictū ē ſup̄ đ venditi
one ⁊ ꝑmutatōe in quibꝰ reruꝫ
dñium transfert̄ non gratuito.
nunc dicendū ē de donatōibus
in quibus transfert̄ dñium rerū gratuito
Uidendū ē ergo p̄mo quid ſit donatio ⁊
vnde dicit̄. 2° de ſp̄ebus donatōis. 3° qs
pōt donare. 4° cui pōt donari. 5° quid p̄t
donari. 6° quō donatio fiat. 7° ad qd do
natoꝛ tenet̄. 8° ex quibꝰ cauſis donatio re
uocet̄. Circa primū ſciendū ꝙ donatio
ē mera liberalitas qua nullo iure cogente
aliquid cōcedit̄. ff. e. l. i. ⁊. z. Uel ſ꜄m Hoſti.
eſt rei licite nullo iure cogente mera libera
litate facta collatio. Sola aūt obligatio ci
uilis pꝛecedens non impedit donationem
quia illa nō eſt efficax ad agendū vel reti
nendū vel cōſtituendum. ſed naturalis ſic.
q꜄ ſuff cit ad cōſtituendū. ff. e. hoc iure. §.
vlti. Mera ideo dicit̄. quia ſi fit ex neceſſi
tate non ē donatio. ff. de adimen. legatis. rē
legatam. Dicit̄ aūt donatio a dono quaſi
doni datio. ff. de dona. cā moꝛ. ſenatus. §. i.
CIrca ſecundū ſciendū ꝙ donatio
nū alia ē ſimplex. alia ob cām. ſim
plex eſt illa que non habet cām:
⁊ eſt irreuocabilis: ita vt nullo caſu dona
toꝛ velit ad ſe reuerti rem donatā. ff. e. l. i.
Donatio ob cauſam ē cū interponit̄ vt ali
quid fiat vel non fiat. vt eſt donatio ꝓpter
nuptias ⁊ cauſa moꝛtis ⁊ dotis. Secus ē
foꝛte de donatione ſponſalioꝝ ſ꜄m azo. qa
ipſa fit pure ⁊ ſimplr̄: lꝫ inſit ꝯditio tacite
ꝑ. l. ff. e. hoc iure. §. vlti. Iteꝫ donatio alia
eſt inter uiuos. vt quando rē quam dono
malo habere illū cui dono q̄ꝫ me. alia cā
moꝛtis. vt cū rē quā dono malo me hēre
q̄ꝫ eū cui dono: ſ꜄ magis ip̄m q̄ꝫ heredē me
um. ff. de do. cā moꝛ. l. i. Ad pꝛeſens auteꝫ
intētio eſt dicere tm̄ de donatione inter ui
uos. hec autem vt dictū eſt debet eē mera
debet etiā eē pura: nō ficticia. vt. ſ. donatoꝛ
habeat ꝓpoſitū transferendi ꝓpꝛietateꝫ. ali
ter enim dñium tranſire nō pōt. ff. e. i edi
bus. §. vlti. in fi. debet etiā eē ſimplex. i. ſine
cauſa: ⁊ irreuocabilis. vt dictū ē ſupꝛa. iō
etiam in inſtrumentis de donationibus
inter viuos dicitur. donauit pure libere
ſimpliciter ⁊ irreuocabiliter inter viuos.
De donatione vero dotis ⁊ de donatione

ꝑpter nuptias:⁊ ꝺe ꝺonatōe inter ſpōſalia
habeť infra li.8.ti.ꝺe matrimonio.circa fi.
De ꝺonatōe aūt cā moꝛtis habeť īfra.ti.
ſe. Jtē ꝺonationū alia pſonalis:alia realis
ſi.n.cp̄s ꝺonet rem eccleſiaſticā alicui pſo
ne magis eēt ꝺonatio pſonalis q̄ȝ realis.
.io.q.z.hoc ius. Si vō ꝺonet plurib⁹ pſo
nis imediate ſibi ſuccedentib⁹ p̄ſumiť eſſe
realis.qꝛ p̄ſumiť ꝺonaſſe dignitati.ex̄. ꝺe
ꝺona.cū dilecti. Si aūt ꝺonet eccleſie pꝛe
ſumiť etiā eē talis.ſ.realis. qꝛ eccleſia non
pōt moꝛi.⁊ iſte p̄ſumiť ꝑpetuo ꝺonaſſe.16.
q.i.c.fi. Hec Ber.in.c.cū veniſſent.

Circa tertiū ſciendū q ꝺonare non
pōt monachus vel ꝯuerſus.di.54
abbati. nec abbas ſeruū eccleſie:
niſi ꝺenť eccleſie ꝺuo ſerui eiuſdē meriti ⁊
peculij.iz.q.2. cp̄s qui mācipiū. alias vō
res cum cōſenſu capituli vel ſolus ꝺonare
pōt. ſed cū ſolus ꝺonat quantitas dati ⁊
ꝯſuetudo terre diligenti⁹ ꝺebet attendi. ⁊
ſm hoc ꝺonatū eſt ratū vľ irritū iudicādū
ex̄.e.ceteꝝ. Dicit aūt ibi Ber. q ſꝫ alanū
abbas pōt facere ꝺonationē loquendo ꝺe
paupeꝝ erogatione quā pōt facere quilꝫ
pꝛelatus eccleſie. ita tñ q nō ꝑrogeť ad
munerū quantitatē. vť innuit in.d.c.ceterū
ar.di.86.non ſatis. ꝯſiderata ꝯſuetudine
⁊ facultate eccleſie.ex̄.ꝺe cenſi. cū aplus.i
fi. Uel pōt etiaꝫ dici q abbas pōt facere
ꝺonationē verā quā pōt facere pꝛelatus:
ſi hoc habet loci cōſuetudo:que dat iuriſ-
dictionē ⁊ libertoꝛē aditū. ex̄.ꝺe his que
fi.a p̄la.ſine ꝯſen.cap.c.ea noſciť. ita tñ q
eccleſia enoꝛmiter nō grauet. ex̄.e.frater-
nitatē. Jtē ꝺonare nō pōt minoꝛ. 25.an.
niſi maioꝛ fact⁹ ratū habuerit. vt in.l.vlti.
Nec furioſus nec ꝑdigus. ff.e.modeſtin⁹
.§.penul.⁊ ꝺe cur.furi.l.vlti. Nec ignoꝛās:
nec inuitus. C.e. Nec is cui ē alienatio in
terdicta.vt qꝛ cōmiſit crimen leſe maieſta
tis.vel eſt hereticus. C.ad le. iu.ma.l.vlti.
⁊ ꝺe he. ⁊ ma.l. manicheos. ⁊ ex̄.ꝺe here.
ad abolendam. Jn his aūt criminibus ꝺo
nare nō pōt quis poſt ſententiā. ſecus eſt
ſi ꝺonet ante.ff.e.poſt cōtractū. Nec etiaꝫ
ſeruus nec filiuſfamilias: niſi habeat pecu
liū caſtrēſe vel quaſi:vľ niſi habeat liberā
adminiſtrationē peculij ꝑfecticij: ⁊ hͦ ipm
ſit ſpāliter ei cōceſſum.vel niſi ſit filius co
mitis vel marchionis vel ſenatoꝛis. aliter
nō: quātūcūqꝫ magnus ⁊ diſcretus. ff.e.
filiuſfamilias. Jtē ſi impatoꝛ ꝺonet ꝺomū
interp̄tamur eā cū oīb⁹ iurib⁹ ⁊ ꝑtinētijs
ſuis eē ꝺonatā. C.ꝺ bo.va.heř.l.ſi qñ.li.io

Circa 4m ſciēdū q ꝺonari pōt pꝛe
ſenti ⁊ abſenti.noto ⁊ ignoto.ff.e.
.l.vlti.amico ⁊ amice etiā meretri
ci:niſi ſit miles ille qui ꝺonat amice.quia
miles nō pōt ꝺonare meretrici. ꝺoctoꝛi vľ
nō ꝺocenti.ff.e.affectionis. ⁊.C.ꝺe ꝺona.
inter vi.⁊ vxo.l.ʒ.patrifa. ⁊ filiofamilias.
Extraneo tñ.C.e.ſiue emancipatꝭ. vxoꝛi aūt
mee ꝺonare nō poſſū.C.ꝺe ꝺona. inter vi.
⁊ vxo.p totū.⁊ dicit Hoſti.i ſū.ti.ꝺe ꝺona.
inter vi.⁊ vxo.q quicqd ꝺe ꝺonatōe inter
viꝝ ⁊ vxoꝛē diciť ꝑhibitū. idem pene in-
telligas ꝺe ꝺonatōe inter patrē ⁊ filiū. Jtē
ſi aliqs ꝺe curia ľ ꝺe curialib⁹ ꝺederit ſ bam
ſuam alicui quocūqꝫ mō: ſiue inter viuos
ſiue in vltima volūtate:quarta pars ꝺebe
tur curie. Excipiūť aūt loca pia quib⁹ pōt
dare totū.ita q curia nō ꝺetrahet quartā
.iʒ.q.8.quicunqꝫ.

Circa quītū ſciendū q illud ⁊ ſolū
illud pōt dari quod pōt in dñiuꝫ
alterius tranſferri.ff.e. in edib⁹.§.
vlti. Jtē nō pōt a p̄lato dari niſi cū cōſēſu
capituli.ex̄.e.paſtoꝛalis. niſi res modica.
vt ſupꝛa dictū ē ꝺe abbate. ꝑeter quinqua
geſimam ⁊ centeſimā ad eccleſiā ꝯſtruen
dā vel cōſtructā ampliandā. vt ex̄.ꝺ his
que fiūt a p̄la.paſtoꝛalis. aľ non pōt fieri
ab eo ꝑpetua donatio:niſi foꝛte moderata
ſm cōſuetudinē patrie:vel niſi cā elemoſy
ne.ſiue extneis ſiue ꝓpinquis.ex̄.ꝺe teſta.c.
ad hec.in fi.⁊.c.relatū.vel niſi ex cauſa ꝺe
ꝯſilio papꝫ vel maioꝛis partis ſui capituli
ex̄.e.p tuas.⁊.c.paſtoꝛalis. Cōſuetudo eti
am generalis tenet q p̄lati ſui ꝯpetes pe-
cuniaꝫ equos fructus ⁊ res ſe mouentes
⁊ mobiles ꝺonant pꝛo libito voluntatis.
Poſſent tñ ſi nimis excederēt rep̄hendi:
qꝺ ē ꝯmittēdēdū arbitrio boni viri.ar.ex
e.aplice.ceterū.fraternitatē. Hec Hoſti.e.
ti. Jtē nō pñt aliqua donari in enoꝛmē le
ſionē eccleſie.ex̄.e.fraternitatē. Sꝫ qd ſi p
multas donationes p̄latus eccleſiā ledat.
nūquid ille ꝺonationes reuocāť. Rͦ ber.
ex̄.e.fraternitatē.ad hoc arguit pꝛo ⁊ con
p iura.hoc tñ indeterminatū relinquit. Jtē
ſupꝛadictā quinquageſimam ⁊ centeſimā
donare poteſt epiſcopus tam ꝺe redditib⁹
eccleſie q̄ȝ ꝺe poſſeſſionib⁹:dūmō eccleſia ñ
ledať.ex̄.e.aplice.in tex.⁊ glo.ʒ.i fine ei⁹.

Circa 6m ſciēdū q donatio oli ſꝫ
veťa iura fiebat tm̄ ſtipulatōe.ho
die aūt pōt fieri ſolo pacto p vba

pñtis tpis. vt dona. ſ. nudis v̄bis. cōſenſu tamē donatoris ⁊ donatarij interueniente aliter nō. ff. e. nuda. imo inter pñtes ⁊ abſentes per nunciū vel epiſtolā in ſcriptis ⁊ ſine ſcriptis fieri pōt. C. e. nec ābigi opꝫ ⁊. l. ſi aliqd. niſi forte ↄuenerit iter partes ꝙ in ſcriptis fiat. C. de fide inſtru. ↄctus. vel niſi forte fiat a patre in filiū emancipatū. vel niſi fiat inter pſonas ↄiūctas. C. e. ſi quis in emancipatū. ⁊. l. ſe. Sꝫ niſi excedat qngētos aureos: nulla dꝫ fieri i ſcriptl. Et dicit̄ hic ſcriptura inſinuatio apd̄ magr̄atus ↄuenietes: hoc ē ꝙ donator apd̄ eos exꝑmat ꝙ tali donare velit: ⁊ ſcriptura inde fiat adhibitis pſonis publicis: nō ꝑuatis. ⁊ hoc ſi fiat in actis nō opꝫ adhibere teſtes. C. e. in donatiōib⁹. Sūt tamē qdam caſus in quib⁹ donatio vltra qngētos aureos ſine ſcriptis tenꝫ. vt cū fit pijs locis. in auc. d̄ nō alie. vel d̄ pmu. re. ec. §. ſi min⁹. ⁊ cū fit a ꝑncipe in ꝑuatū. C. e. ſancim⁹. vel ecōuerſo a ꝑuato in ꝑncipē. vel a magr̄o militū in milites. vel a ꝑuato in priuatū in repatōe domoꝝ. vel a priuato in ꝑuatū in donatōe ꝓpter nuptias. C. co. in auc. itē ⁊ a ꝑuatis. ⁊ in auc. vt nō fiāt pigno. §. illud quoqꝫ. ⁊. C. d̄ dona. an. nup. i auc. codē curſu. vel cū vſure futuri tpis remittūt̄. ff. e. modeſtinus. Sit etiā donatio p v̄ba futuri tpis. vt dabo vel donabo inſtar ſtipulatōis que habet fieri p verba futuri tpis. ff. de v̄. ob. ſtipulationū. Quid ſi plures donatōes alicui facte ſint diuerſis tpib⁹: quaꝝ nulla p ſe excedit ſūmā predictā: ſ; oēs inſimul excedūt. R̄ndet Hoſti. ꝙ donatio valet: lꝫ nō ſit inſinuata. C. eo. ſancim⁹. §. ſi aūt. Quid ſi donatio facta ſit in ſingulos ānos eius quantitatis: qñ nō excedit ſūmā: ſed oēs ſimul excedunt. R̄ndet Hoſti. ꝙ eſt donatio vna. ff. de do. cā mor. ſenatus. §. fi. ſi tamē pſonalis fuerit: q2. ſ. nulla de heredib⁹ facta eſt mentio: non exigitur. ſi autem de heredib⁹ vtriuſqꝫ. ſ. donatoris ⁊ donatarij vel alteri⁹ eoruꝫ mētio fiat: exigit̄ etiā ſcriptura. C. e. ſancimus. §. finali.

Circa 7^m^ ſciēdū ꝙ donator tenet̄ tradere qd̄ donauit vl' eqpollens inſti. e. §. pficiūt. nō tenet̄ autē de euictione. ff. e. ariſto. in glo. fi. niſi ex pacto cōuenerit. C. e. l. 2. Et hoc qñ incepit a traditione: vel vbi donatio incepit a ꝓmiſſione. ff. de ver. ob. vbi aūt nō apparꝫ. §. vlti. poſſum agere de dolo ꝯ donatorē: ſi mihi dedit ſcienter rem alienā. ff. e. ariſto. §. vlti. ſm Jo. 7. q. i. c. 3. Tenet̄ aūt donator dare inquantū facere pōt. i. habita rōne ſui ne egeat. ff. de re. iu. cuꝫ ex cauſa. ⁊. ff. de re. iur. in ↄdemnatione. Nota ꝙ in donatiōe nō obligatur quis abſenti niſi in caſu. ꝑ^o^ ſi mittat qui rem ſibi ferat. 2° ſi rē penes ſe habeat: ⁊ eam ſibi donatā eē ſciat. ſed ſi neſcit eam ſibi eē dataꝫ: vel nōdū accepit eam ſibi miſſam: non fit dominus rei donate: que ſi per eius ſeruū fuerit ſibi miſſa niſi ea mente fuerit eius ſeruo data vt ſtatim eius fiat. 3° ſi habeat aliquē pñtem: qui nomine eius accipiat rem illam. ff. e. abſenti. ⁊. ff. de ne. geſ. ſi ego. Itē quando duobus res aliqua datur vel vendit̄: ſemper eſt potior is cui res ꝑmo tradit̄: nō cui ꝑmo dat̄. C. de rei ven. quotiens. H Hoſti. ex̄ de ſpon. du. tuas. Itē donatari⁹ donatori naturaliter eſt obligatus ad antidota. ff. de pe. he. ſed ⁊ ſi lege. §. conſuluit.

Sequit̄ videre de octauo. ſ. de cauſis ex qb⁹ donatio reuocat̄. circa quod ſciendū ꝙ reuocat̄ ꝑmo ꝓpter defectū cauſe ꝓpter quam res data ē ex̄. de ele. cō. qd̄ a te. Secūdo ꝓpter ↄditionē adiectā. ex̄ de condi. ap. veꝝ. Tertio ꝓpter dantis impotentiā de qua dictū ē in quarto arti. Quarto ꝓpter pacti turpitudinē. ex̄ de ſimo. veniens. Quīto ꝓpter dati enormitatē. i3. q. 2. ſi quis iraſcit̄. vbi dicitur ꝙ ſi pater tm̄ donet ꝙ filius exheredetet̄ debet donatio reuocari. Sexto ꝓpter recipientiū fraudē. i7. q. vlti. conſtituit. vbi dicit̄ de illis abbatib⁹ qui inducunt aliqs ad deponendū pecuniā ꝓpter turpe lucruꝫ. ꝙ res eoꝝ heredib⁹ reddere debet. Septio ꝓpter ſupuenientē filioꝝ natiuitatē. i7. q. ii. quicunqꝫ. vbi dicit̄ ꝙ quidam nō hn̄s filios res ſuas eccleſie dedit vſufructu ſibi retento. Poſtea v̄o natis ſibi filijs res ſūt reddēde. ⁊ hoc nō iure fori ſ; poli: vt dicit Ber. ex̄. e. c. vlti. Octauo quatenus modū excedit. i2. q. 2. ſi quos. vbi dicit̄ ꝙ ep̄s pōt ſeruū bn̄ meritū manumittere. ⁊ ei. 20 ſolidos dare. ⁊ ſi vltra dederit p ſucceſſorē poterit reuocari. Nono ꝓpter ingratitudinē. ex̄. e. c. fi. vnde ſi quis impugnat eū a quo bn̄ficiū habet: beneficiū pdit. ex̄ de. poſtu. c. vlti. ſic etiam perditur feudum. di. 86 ſi imperator. vel legatum. ff. de inoffi. teſta. papinianus. §. meminiſſe. ſic etiā reuocat̄ in ſeruitutē libert⁹ q patronū ipugnat. C. de obſe. pa. p̄. ſi manumiſſio. ⁊. i2. q. 2. libi.

Sūt aūt ⁊ q̄dā alie cauſe ciuiles ꝓpter q̄s
donatio reuocat᷑. reuocat᷑.n. donatio fcā
liberto. p̄mo ꝓpter obſequiū nō p̄ſtitū pa/
trono:ita etiā ꝙ reuocāt᷑ empta de pecunia
donata.C.de reuo.do.l.i.Ex hac tñ cā non
reuocat᷑ libert⁹.q꞉ in nō faciēdo leuiter de
liqt.C.de libe.ca.ſolo. ſi tñ deliq̄rit ꝯ p̄ro/
nū ī faciēdo offenſā etiā leuē: poterit reuo
cari i ſeruitutē.Et ſic dꝫ intelligi.C.de lib.
⁊ eo.li.l.z. ꝙ aūt dictū ē ꝙ ꝓpter obſequiū
nō p̄ſtitū nō reuocat᷑ libert⁹ in ſeruitutē:ē
veꝝ ꝺ liberto p̄uati. ſecus ē ꝺ liberto eccle
ſie q̄ rediget᷑ in ſeruitutē: ꝺ quo vide ifra
li.6.ꝺ ſer.nō oꝛ. z⁰ donatio libertis facta
toto reuocat᷑ ꝓpter liberos poſtea a p̄reno
ſuſceptos.q̄nimo etiā ip̄e fili⁹ poſtea genit⁹
totū reuocare pōt.C.ꝺ reuo.dona.ſi vnq̄ꝫ.
⁊.17.q.vlti.q̄cūqꝫ.Donatio v̄o facta filio
emācipato ſiue alicui ꝺ liberis nō exn̄tib⁹
ī p̄tāte donatoꝛis:ſiue etiā ex̄neo reuocat᷑
ꝓpter q̄nqꝫ cās ingratitudinis. p̄ᵃ ſi dona
tari⁹ atroces iniurias donatoꝛi intulerit.
vt q꞉ dixit ei in platea vel loco ſili ꝙ erat
fur:vel aliud ſil'e. zᵃ ſi man⁹ impias in eū
iniecerit. 3ᵃ ſi graue dānū reꝝ ſuaꝝ intu
lerit. 4ᵃ ſi vite pic̄ulū ei inferre attēptauit
vt q꞉ eū intoxicare voluit. 5ᵃ ſi ꝯditionē
appoſitā nō impleuit.De his caſib⁹ babe/
tur.C.ꝺ reuo.do.l.vlti. p̄ᵉ v̄o quatuoꝛ cāe
tāgunt᷑ ex̄.e.c.vlti. Mater v̄o q̄ donauit
filio ⁊ poſtea tranſiuit ad zᵃ vota donatōꝫ
reuocare nō pōt: niſi ex trib⁹ caſib⁹.ſ.ſi vi
te ei⁹ inſidiet᷑: vel in eā man⁹ inferat: vel
iacturā toti⁹ ei⁹ ſb̄e moliat᷑.C.ꝺ reuo.do.
auc̄.qꝺ mater.⁊ auc̄.ꝺ nup. mater tñ.hoc
etiā nōt᷑ p Hoſ.in ſū.e.ti.⁊ p Ber.ex̄.e.c.
vlti. Eſt aūt hoc ius reuocādi pſonale ab
vtraqꝫ p̄te.vñ nō trāſit ad heredes dona
toꝛis q̄ tacuit ſup hoc in vita ſua.q꞉ tacē/
do renūciaſſe videt᷑.nec ad heredes dona
tarij.C.e.l.vlti.in fi.niſi donatoꝛ ī vita ſua
ſe p̄parauerit ad agēdū vt dicit Hoſti. ex̄.e.
c.vlti.ar.C.de inoffi.teſta.ſi pater.Et niſi ī
donatōe facta liberto q̄ liberis poſtea ſu/
ſceptis etiā a filio reuocat᷑. Quid ſi in do
natōe pactū fieret ꝙ donatoꝛ donationē p̄
textu alicui⁹ ingratitudinis nō reuocaret
R̷:tale pactū nō teneret:q꞉ equitati nāli
ꝯ̄riū eēt.ſ.ꝙ aliq̄s impune ingratitudinis
vitiū ꝯmitteret.C.ꝺ inuti.ſti.ex co. Ad h̄
nota ꝙ ſi qui clerici illis eccleſiis q̄b⁹ fue
rant intitulati in poſſeſſionib⁹ vel aliȷ̄s bo
nis aliqua donaſſe noſcunt᷑:cū ab earum
miniſterio ⁊ b̄n̄ficio fuerint amoti:ad eas

debēt reuerti.ex̄ ꝺ cleri.ꝯin.qꝺ a te.⁊ 16.q.
6.ꝺ lapſis.Sꝫ ꝯ̄triū videt᷑.iz.q.z. nulli li/
ceat.⁊ ex̄ ꝺ ꝯdi.appo.veꝝ.R̷: ſup hoc fu
erunt diuerſi modi dicēdi vt dicit᷑ in glo.
illius.c.qꝺ a te.ꝭ dicit Ber.ibidē ꝙ illud
.c.qꝺ a te. ⁊ ſimilia loqūt᷑ ꝺ benignitate
⁊ diſpēſatōe. ꝯ̄ria vero ꝺ ſtricto iure.Uel
dicendū ꝙ ſi t̄pe ingreſſus res ſint exp̄ſſe
donate nunq̄ꝫ poſtea ſunt reſtituende.C.ſi
reus. vel ac.moꝛ.fu.l.vlti.niſi clerici vellēt
ei grām facere.ſi v̄o ſint tacite donate pſo
nā ſequūt᷑.⁊ ſic intelligi pōt.c.qꝺ a te. q꞉
bona ſunt acceſſoꝛia; imo ſequūt᷑ pſonā.
Hec Ber.ſm aūt Jo. 16.q.6. ꝺ lapſis.bo
na ſibi reddēt᷑ ſi ſint imobilia quantū ad
vſufructū. q꞉ t̄pe vite ſue vtet᷑: ꝭ ꝓꝓꝛietas
apud eccleſiā remanebit. Sed quid ſi ali
quis inuita vxoꝛe monaſteriū intret ⁊ po
ſtea reuocet᷑ ab ea.nunq̄d illa que ꝯtulit
monaſterio ſibi reddent᷑.R̷ Bar. in q̄ſti
onib⁹ dicit ꝙ ſic.q꞉ illa nō fuit aliter datu
rus niſi teneret ingreſſus. Inſup nota ꝙ
donatio pōt modū accip̄e. vt do tibi hoc
vt facias mihi illud. Cōditionē.vt do tibi
hoc ſi feceris mihi illud.Cām vt do tibi h̄
q꞉ feciſti mihi illud.Demōſtratōeꝫ.vt do
tibi ſeruū meū ſtichū coquū.vide ꝺ h̄ ifra
ꝺ mō ꝯtrahēdi ſponſalia ſub ꝯditiōe.li.8.
Si ergo fiat donatio ſub cōditōe:nō tenet
niſi cōditōe extāte.nec donatari⁹ petere p̄t
rem ſibi donatā anq̄ꝫ ꝯditio extet etiam ſi
cauere velit ꝺ ꝯditōe implenda.ff. ꝺ ꝯdi.
⁊ demon.q̄ heredi.§.fi. Unde ſi pendente
ꝯditione res tradat᷑:⁊ poſtea conditio nō
extet:res tradita repetit᷑.ff. ꝺ condi.inde.l.
ſub conditōe. Si vero fiat ſub modo do/
natio ſtatim tenet. ⁊ donatarius ſtatiꝫ pōt
petere rem ſibi donatam: ſi cauere velit de
modo implendo.ff.ꝺ fideicō.libertatibus.
cū in teſtō.⁊ ex̄.vt ec.be.c.vno.in glo.niſi
ſub mō.vñ magis obligat⁹ ē q̄ donat ſub
mō q̄ꝫ q̄ ſub ꝯditōe. ⁊ hec donatio nō re/
uocat᷑ q̄ꝫdiu modus ſeruat᷑.Si aūt mod⁹
nō ſeruat᷑ tunc aut in ꝯditione exp̄ſſa fuit
reuocatio eius modo non ſeruato.aut nō
Si ſic:donatio reuocat᷑ modo non ſuato.
Si non:reuocatur:ſed agitur ad intereſſe
vt fiat quod conuenit.C.ꝺ reſcin.ven.ca
ꝯditione.Hec Ber.ex̄ ꝺ ꝯdi.ap.veꝝ. Si
autēꝫ fiat donatio ob cām:aut fit ob cau/
ſam futuram.aut preteritam. Si propter
futuram: aut illa cauſa non exprimitur.⁊
tunc non poteſt repeti quod donatur. cau
ſa enim non impedit donationem: niſi

exprimatur. C. de ꝯdi. ob ca. da. ſi repeten di. vel niſi intelligatur a iure. ff. de iure do. ſtipulatio. vbi dicitur ꝙ ſtipulatio que fit ob cām dotis non habet in ſe tacitā ꝯditionē ſi nuptie fuerint ſecute. Aut exprimit ⁊ tunc aut dat ꝓpter cām honeſtā: ⁊ tunc repeti pōt: ſi illud ꝓpter quod ē datū nō ē ſecutū. Aut ꝓpter cām turpem: ⁊ tunc aut illa turpitudo eſt ex parte accipiētis tm̄. ⁊ ſic pōt repeti: etiā ſi res ſit ſecuta. vt ſi dedi tibi ne mihi facias iniuriā. i. q. z. iubemꝰ. ⁊. c. ſe. Aut ex parte dantis: ſic nō pōt repeti. vt illud quod dat meretrici. Illa eniȝ turpiter facit ꝙ ē meretrix: ſed nō turpiter accipit cū ſit meretrix. pōt tamē pignꝰ ab ea repeti: nō actōe pignoraticia: ſed rei vē dicatione. ar. C. ſi ob tur. cau. l. z. ſuper v. melior. Aut ex parte vtriuſq; vt ſi det pecunia iudici vt mihi iudicet. ⁊ tunc repeti nō pōt. ii. q. 3. que recte. Hoc aūt fallit in magiſtro qui dat pro licētia docēdi: q pōt repetere quod dedit. ⁊ hoc fit in odiū eius q recepit. ex. de magi. ꝓhibeas. fallit etiā i ſimoniaco regulari cui pecunia redditur. vt cū ea i monaſteriū arciꝰ recludat. imo monaſterio potius ꝙ̃ ꝑſone datur. ex. de ſimo. veniens. Nota tm̄ ꝙ quando turpitudo ē ex parte dantis vel vtriuſq;: tunc lȝ dans nō poſſit repetere: fiſcus tm̄ repetere pōt. ff. de do. inter vi. ⁊ vxo. cū hic ſtatus. §. vlti. Si vō aliquid det ꝓpter cām p̄teritaȝ vt do tibi q2 hoc feciſti mihi: tunc nō repetit: etiā ſi cauſa ſit falſa ꝓpter quam datur. ff. de ꝯdi. inde. caſus. ſi aūt fiat donatio ꝓpter demōſtratōeȝ: tūc etiā nō repetit: etiā ſi ſit demōſtratio falſa. q2 demōſtratio vel cā falſa legatū n̄ perimit. ff. de fal. cau. ad. l. z. Ad hoc nota ꝙ ſi verbū in inſtr̄o donationis ſit dubiū largiſſime ē interp̄tādū q2 in cōtractibꝰ plena. in teſtamētis plenior. in bn̄ficijs ē interpretatio pleniſſima facienda. ex. e. cum dilecti filij. in fine.

De donationibꝰ cā mortis titulus xiꝰ.

Viſo de donatione inter viuos: videndū ē de donatiōe cā mortis. Et p̄mo quid ē donatio cā mortis. 2° quis pōt donare. 3° cui pōt donari. 4° quid pōt donari. 5° quot ⁊ que ſunt ſpēs eius. 6° qualiter fiat. 7° ex quibꝰ cauſis reuocet. 8° in quibus hiꝰ donationes ſunt ſimiles ⁊ diſſimiles legatis. 9° de effectu hꝰ donationis. 10° de forma inſtrumēti eius. Quid aūt ſit donatio cā mortis dictū ē p̄us ꝓpe p̄ncipiū ti. precedētis. pōt etiā dici ꝙ ē quedaȝ ex mortis vel alterius inſtantis vel futuri periculi cōſideratione vel metu diſpenſatio voluntatis. ff. e. l. z. Et addit in diffinitiōe predicta hoſti. liberalr̄ facta. quia ſi quis cā mortis ſibi ꝯminate rē ſuā cōferret nō valeret: lȝ periculū iminereȝ. ff. ꝙ me. cā. metum. ⁊ hoc intelligit qn̄ metus ideo mihi infert vt aliquid donē. alr̄ ſecꝰ ē. ff. e. l. 3.

Circa 2m ſciendū ꝙ hiꝰ donatōes facere pōt ōis qui teſtari pōt: qui aūt teſtari nō pōt eā facere nō p̄t. hoc tm̄ fallit in filiofamilias. q2 lȝ patre cōſentiente teſtari nō poſſit: donationē tm̄ facere pōt parēte in cuius poteſtate ē ꝯſentiente. C. e. l. pen. qs aūt teſtari poſſit dicet infra.

Circa tertiū ſciēdū ꝙ oibꝰ donatio fieri pōt quibꝰ legatū de iure relinqui pōt. de quo etiaȝ habet infra ti. ſe. ff. e. omnibꝰ. in quo quidē tempus n̄ donatōis ſed mortis inſpicit. ff. e. i mortis. ergo ſi ſit excōmunicatus donatio euaneſcit. ex. de ap. paſtoralis. §. fi.

Circa 4m ſciendū ꝙ donari poſſūt res mobiles ⁊ imobiles: corpales ⁊ incorporales. ff. e. ſi mortis. Et ſi cyrographa debitoꝝ dent debita vel ēpta ibi cōtenta donata vident. ff. e. mortis cā. ſ. §. ticia. Et breuiter donari pōt cā mortis qcqd int viuos dari p̄t. de q̄ uide ſupiꝰ

Circa 5m ſciēdū ꝙ hiꝰ donationis tres ſunt ſpēs. vna que fit ab hoīe ſano eo ꝙ cogitat ſe qn̄q; moriturū. alie vero due ſunt ab hoīe qui occaſione languoris vel alterius cauſe timet ſibi mortē vel aliud periculū de ꝓximo iminere. quaꝝ vna fit ita vt res donata ⁊ ſtati fiat accipientis. Altera vero vt tunc fiat accipiētis cū donās deceſſerit. ff. e. l. z. Cadit aūt haꝝ donationū q̄lȝ int vi. ⁊ vx. de quo vide li. 8. ad fi. tractatꝰ de mr̄imonio.

Circa ſextum ſciendum ꝙ hec donatio fit triplr̄. ſ. traditōe pollicitatione ⁊ ſtipulatione. ff. e. ſenatus. §. ſed qui mortis cauſa. ſub quacunq; autē ſpecie fiat vel quocunq; modo inſeri debȝ in ea ꝙ fiat cauſa mortis vel alteriꝰ ꝑiculi talis. quia alr̄ eſſet donatio ſimplex inter viuos: quātūcunq; fieret in articulo mortis. q2 nō eo ipſo qd̓ quis moriens donat donare mortis cauſa videt. ff. e. ſenatus.

.§.vlti.ſm azo.ſm aūt Hoſti. hoc eſtimandū erit ex vboꝝ affectione ⁊ qualitate ꝑſonaꝝ ⁊ ſtatus. ⁊ ſi nihil apparet ꝓſumit̄ inter viuos donatū. vt dicit̄ in fi. pꝛedicte .l. Et debent in ea quinqꝫ teſtes adhiberi. .C.e.l.fi. debet etiam pn̄s eſſe perſona cui fit vel alia que vice eius recipiat eam. vn̄ ſi vult donare cā mortis pauꝑibus vel eccleſie donet notario ſtipulanti recipienti noīe paupeꝝ vel eccleſie.ff.e.inter.

CIrca ſeptimū ſciendū ꝙ hec donatio cuiuſcūqꝫ ſpēi vel modi ſit ipo iure triplr̄ reuocat̄.ſ. ſi donans ſuꝑuixerit.ſeu de periculo in quo erat ꝯualuerit: vel eū penituerit: vel donatari⁹ ꝑus deceſſerit. inſti.e.in ꝑn. Si tamē donans irreuocabilē cā dixerit eē: irreuocabilis erit. vt ſi dicat ſic. donationē hanc quantūcunqꝫ donatariuꝫ aut me ſupuiuere vel penitere ꝯtingat: tamē irreuocabilē eſſe paciſcoꝛ: ⁊ iubeo volens eā nulla rōne vel cā infringi vel irritari poſſe.ff.e.ſenatus.§.mortis cā. Et ſic habebit effectū ſimplicis donatōis: lꝫ dicat̄ fieri cā mortis.

CIrca octauū ſciendū ꝙ hec donatio differt a legato. ꝑmo qꝛ legatū ſemꝑ dat̄ ab herede: ſꝫ donatio cā mortis vel ab eodē vel a defuncto. 2° qꝛ filiuſfamilias patre ꝑmittēte hāc donationē facere pōt. nō aūt pōt legare vel teſtari qꝛ hoc ex alieno arbitrio pendere nō debꝫ .ff.e.tam is. 3° quia teſtamētū ſi accuſo legatū ꝑdo. nō aūt donationē. ff. de his qb⁹ vt indig.l.poſt legatum. ⁊ inſti.de dona.§. .i.in glo.fere. vbi etiā plures alie ponunt̄ drie. Cōuenit aūt cū legato. qꝛ in morte ꝯfirmat̄: ⁊ ex ea falcidia detrahit̄. C.ad.l. falci.l.fi. ⁊ in tantū ē ſimilis ei: vt cum ipſo fere ꝑ oīa cōnumeret̄. inſti. de dona.§.i. in textu ⁊ in gloſa.

CIrca nonū ſciendū ꝙ effectus h⁹ donatōis ē vt res ſi fuerit t̄dita retineat̄: vel ſi nō fuerit tradita vendicet̄: nō obſtante vſucapione. ff.e.ſenat⁹. .§ i.expenſe tñ neceſſarie vel vtiles ꝑ doli exceptionē recupant̄ .ff.e.ſi mortis. Item vt iuſt⁹ titulus vſucapiēdi trāſferat̄ .ff.e.q alienā. ⁊ hec ſunt vera niſi donatio fuerit reuocata.

CIrca decimū ſciēdū ꝙ ſi fiat donatio cā mortis ꝑ obligationē ab homine ſano: quē nullū inſtās piculū terret: dicet̄ ſic. Petrus ſan⁹ exn̄s: ſciēs tñ ſe qn̄qꝫ moritūꝝ pn̄tē cā mortis fecit donationē. donauit.n.cā mortis Joāni fratri ſuo ibidē pn̄ti ꝑdiū tale pollicitatione offerēs: vel ſic ſolēni ſtipulatōe interueniēte ꝓmittens dicto Joāni dare tradere ⁊ exhibere poſt mortē ipi⁹ donantis dictū ꝑdiuꝫ ⁊ volēs atqꝫ paciſcens vt ſtatim poſt mortē eius ipi ioāni petitio ⁊ exactio dicti ꝑdij ꝯpetat pleno iure: niſi vl' donatariū ꝑmori vel donatorē donatōis pꝛedicte penitere ⁊ eā in vita ſua ſpālit̄er reuocare ꝯtingat. Hoꝝ.n.duoꝝ altero ꝯtigēte donatio euaneſcit. Si vo donatio cā mortis ꝑ traditionē fiat metu mortis ꝓxime vel alterius periculi de ꝓximo īminētis dicet̄ ſic. Petrus languens ⁊ ꝓxime mortis piculū metuēs vel ſic. Petrus de ꝓximo mare tranſitur⁹ vel ad bellū iturus timēs naufragij vl' belli periculū ꝓ dei reuerētia ⁊ ſuoꝝ delictoꝝ venia mortis vel dicti periculi cā donauit ioāni ꝓcuratori ꝯuent⁹ taliū religioſoꝝ noīe cōuent⁹ eiuſdē recipiēti ꝑdiū tale: ⁊ dans ⁊ tradēs in pn̄ti ipi iohi dictū ꝑdiū: vel ſic ꝯſtituens ſe ex nūc dictū ꝑdiū ipi⁹ iohis donatarij ꝑdicto noīe poſſidere vel quaſi: ⁊ volēs vt ex nunc dicti ꝑdij donatio in eūdē donatariū ꝑdicto noīe ſit tranſlatū: ⁊ pꝛedictū pꝛediū decetero eius noīe ſepe dicto fiat: niſi vel donatorē ipꝫ ab hac egritudine liberari vel donatiōis penitere ꝯtingat. ita.ſ. vt quodcūqꝫ hoꝝ contingat donatio euaneſcat. Si vo filiafamil'. nupta faciat donationē cā mortis dicet̄ ſic. Dn̄a Berta filia petri ⁊ vxoꝛ ticij ꝯpos mente ⁊ egra coꝛpōre: qꝛ ī patris poteſtate ꝯſtituta teſtari nō poterat: infraſcriptā cā mortis donatiōeꝫ periculū mortis imminere de ꝓximo cognoſcēs: ꝑdicto patre ſuo pn̄te ⁊ cōſentiēte mō infraſcripto facere ꝓcurauit. ꝑmo nanqꝫ de dotib⁹ ſuis ⁊ iuribus ad ſe ſpectantib⁹ cā mortis donauit pꝛo aīa ſua cētū lib. expendēdas hoc mō. Itē ꝓ fratre ſuo.io.lib.⁊c. Reliquū vero ſiue reſiduū dotiū bonoꝝ ⁊ iuriū ſuoꝝ mortis cā donauit ꝑdicto ticio viro ſuo recipiēti vice ⁊ noīe C. ⁊ h. filioꝝ eius. ita tñ ꝙ ſi aliquis ꝑdictoꝝ filioꝝ eius deceſſerit añ ipſam ei⁹ poꝛcio ſupueniat donatōe cā mortis ꝓmittens ſolēni ſtipulatione interueniēte ſimilꝫ pꝛedictoꝝ donatarioꝝ ibidē pn̄tiū recipienti ſuo noīe ꝓ donatōe ſibi facta ⁊ vice illius ſiue illoꝝ cuius vel quoꝝ noīe ē donatū.h.notario ſupraſcripto recipienti.⁊c. eidē dare vel tradere vel exhibere q̄ntitatē rē vel res ipſas donatas: ipius donantis

morte ſecuta. Et volens atq; paciſcens vt quantitatis rei vel rerum donatarū illico poſt morteȝ eius petitio ⁊ exactio cōpetat pleno iure: niſi donatariū vel donatarios ipos ꝑmori aut eā ab hac egritudine liberari vel donationis penitere contingat. quocūq; enim iſtoꝝ ↄtingente donatio reuocata ſit penitus ⁊ euaneſcat.

De legatis titulus zzᵘˢ.

D Einde quia vt dictū eſt legatis valde ſimiles ſunt donationes cauſa mortis: ideo ↄñter dicendū eſt de ipis legatis. Et primo quid ſit legatū ⁊ fideicōmiſſū. 2° qs pōt legare. 3° cui pōt legari. 4° quid poteſt legans legare. 5° in qua vltima volūtate pōt legari. 6° qualiter ⁊ qbꝰ vbis fit legatū. 7° quot ⁊ q̄ ſunt ſpēs legatoꝝ. ⁊ q̄ ordine debent ſcribi legata. 8° de formis ſcribendi legata relicta ꝓ reſtitutiōe male ablatorū. 9° de formis ſcribendi legata vxori relicta. 10° quid iuris de legatis in genere relictis. 11° de legatis relictis epo vel eccleſie cathedrali vel aliȷ̄ eccleſie: quō debēt diuidi inter epm vel eccleſiā cathedralē vl' aliā eccleſiā. 12° de determinatōe quorūdā dubioꝝ circa legata. 13° quibꝰ modis legatū extinguit'. Circa ꝑmū ſciendū ꝙ legatū ē donatio quedā a defūcto relicta ꝫ ab herede preſtāda. qꝛ debet' poſt mortē teſtatoris ⁊ poſt aditā hereditatem ab herede. ff. de le. i. ſi tibi. §. cū ſeruus. Nō .n. dȝ legatarius occupādo legata ius ſibi dicere ꝫ ab herede petere. ff. quoꝝ lega. l. i. rñſo. i. qꝛ ſi poſt aditā hereditatē legatū occuparet: actio legati denegaret' ſibi. C. e. nō dubiū. ⁊ ſic in poſſeſſione ⁊ ꝓprietate ſibi ꝑiudicaret. ſi vō añ hereditatē aditā occuparet ſibi actione ⁊ ꝓprietate nō ꝑiudicaret. poſſeſſionē tñ nō reſtitueret. ff. quoꝝ le. l. i. §. qḋ ait pretor. Uñ ſi ex teſtamēto adeat' hereditas deficit legatū. niſi ſit infra relictū ꝙ aduenientibꝰ ab inteſtato preſtet'. C. de fideicōmiſſis. eam quā. Itē nota ꝙ lȝ legatū peti nō poſſit niſi adita hereditate ſi tñ legatarius poſt mortē teſtatoris decedat etiā añ hereditatē aditā: tranſmittit ad heredē ſuū legatū. C. de cadu. tol. l. cū igit'. Et hoc ē verū niſi legatarius habeat ſubſtitutū vel ↄiunctū. qꝛ tunc tranſit ad eū. ⁊ ꝑmo ad ſubſtitutū. Si vō legatarius teſtatore viuo decedat deficit legatū ⁊ remanet apud heredes. vt ibidē. §. ꝫ vt manifeſtet'. Et hoc eſt verū cū legatū relinquitur pure: vel in diē certam vt in paſca. ſi autē relinquat' ſub cōditione in diem incertā. puta cū ticius morieť. tunc ſi ante diē vel cōditionē legatarius moriat' nō trāſmittit legatū ad ſuū heredē. qꝛ nunq̄; valuit. vt ibidē. §. ſi aūt aliquid ſub ↄditione. Fideicōmiſſū fere idē ē qḋ legatū. ꝫ fideicōmiſſum dictū ē. qꝛ fideicōmiſſa olim pendebāt ex fide heredū. ꝫ hodie fere adequata ſūt legata ⁊ fideicōmiſſa: ⁊ quicqd iuris eſt ī vno eſt etiam in alio. Cōmiſſariȷ̄ autē vel etiā fideicōmiſſariȷ̄ dicunt' quibus legatū aīe ſoluēdū ↄmittit'. vñ in multis locis teſtamētoꝝ executores vocant'. quia legatū anime exequunt'.

C Irca ſecundū ſciendu ꝙ legare pōt ſolus ille ⁊ oīs ille qui pōt teſtari. ff. de le. i. l. 2. que aūt ꝑſone teſtari poſſint habebit' infra. legatū .n. relinq nō pōt niſi in teſtamēto vel codicillo. nam quantū ad hoc equipollent iſta. ſ. teſtari codicillari ⁊ legari. vnde qui pōt vnū illoꝝ ꝑt ⁊ reliq̄. ff. de iure codi. diui. §. codicillos

C Irca tertiū ſciendū ꝙ pōt illi ſoli legari qui pōt heres inſtitui. ꝫ qs ſit ille habebit' infra. debet aūt legatariȷ̄ ꝑſona eē certa. aliter nō valȝ legatū. ff. de ſtatu. ho. vulgo.

C Irca quartū ſciendū ꝙ legari pōt res teſtatoris ⁊ res heredis. nec refert an ſciuerit vel ignorauerit teſtator rē eē ſuā vel heredis. inſti. e. §. ſi qs rem ſuā. Itē heres legatariȷ̄ pōt erogari vt nō tm̄ rē ſibi legatā ꝫ etiā ꝓpriaȝ alteri reſtituat: hoc obſeruato ne plus reſtituere roget' q̄; cepit ex teſtamēto. inſti. de ſingul' rebus. ꝑ fideicō. re. §. pōt aūt. Itē res aliena: ſi tñ teſtator alienā eē ſciebat. ⁊ tenet' eam rē heres emere ⁊ preſtare vel eiꝰ eſtimationē legatario. ⁊ hoc ē veꝝ ſi res illa ſit talis que vendi poſſit. al' nō. inſti. e. §. nō ſolū. ⁊. §. ꝙ aūt. Et ſi heres eam nō redemerit vel ꝑciū eius legatario nō dederit. nihilominus ipe legatarius ſi rē illā alienaȝ habeat: tenet' eā reddere: ꝫ coñ heredem pōt agere. Si vō teſtator ignoret illā rem eē alienā nō tenet legatū: niſi cū legat' ꝑſone ↄiuncte. vt vxori vel aliȷ̄ ꝑſone cui tantūdē relicturus erat de ſuo. C. e. cū alienaȝ ⁊ niſi cū libertas relinquit' ſeruo. ff. de fideicōmiſ. lib. paulus. Oportet aūt legatariuȝ ꝓbare teſtatorē rē alienā ſciēter ſe legaſſe

inſti.c.§.ꝙ aũt. Hoc notat᷑ p Hoſti.⁊ Ber
c.x̃.de teſta.filius.⁊ põt p̃miſſa diſtictio; vt
dicit Hoſti. in quatuoꝛ caſibus ſaluari.
Nec obſtat.c.filius.vbi dicit᷑ ꝙ heres co/
gitur ſm leges ſeculi: non ſm leges dei ſol
uere:ſi teſtatoꝛ rē alienam ſciēter leget. qꝛ
loquit᷑ in caſu in quo res legate erant cui
dam ecclie in quibus legatũ non tenuit.
Põt etiam intelligi ⁊ in aliȷ̃s rebus lega
tis quãdo heres egēs remanēt. ſi redimēt
vel p̃ciũ ſoluēt. Non.n.debēt viri ecclia
ſtici eē exactoꝛes importuni in graue p̃iu/
dicium alioꝝ quibus poti⁹ debēt de ſuo in
neceſſitatib⁹ ſubuenire.e.x̃.de cēſi.ex parte
Sꝫ ⁊ layci etiã ad hoc ſm Hoſti. tenētur.
ar.e.x̃.de cēſi.licꝫ.quia etiam ad eos ratio
decretalis extēditur.vt pꝫ e.x̃ de teſta.filius
Itē ſi quis legat rē obligatã creditoꝛi ſuo
ſciēter.quia.ſ.ſcit eam eē obligatam: tunc
heres dꝫ eam luere.i.redimē. ſi tamē no/
luit ⁊ hoc exp̃ſſit ꝙ legatari⁹ eam lueret:
tunc heres non tenet᷑ eam luere.ſecus aũt
ē ſi legat ignoꝛant᷑.inſti.e.§. ſꝫ ⁊ ſi rē. tunc
.n.heres non luet ſꝫ legatarius: niſi cuꝫ le
gatur pſone coniuncte.vel pro tanto res
ē obligata quantuꝫ valꝫ.ff. de fideicõmiſ.
lib.obligata.⁊.ff.e.l.ſi res obligata. Itē ſi
quis rē ſuã credēs eam eē alienã leget va
let legatum.⁊ ſi putat eam eē legatariȷ̃ va
let etiam.inſti.e.§.ſi quis rē ſuam. Itē ſi
cui leget᷑ res eius non prodeſt nec conua
leſcit legatum ſi legatari⁹ eam alienet.iſti.
e.§.ſi rē legatariȷ̃. Et hoc ē verũ niſi teſta
toꝛ legauerit eam ſibi ſub ꝯditione hac.ſ.
ſi eam alienaret ip̃o teſtatoꝛe viuēte.ar.ff.
e.l.cetera. Itē ſi alicui fundus alienus le
gatus fuerit:⁊ eius ꝓprietatē detracto vſu/
fructu emerit:⁊ vſufruct⁹ ad eum ex cã lu
cratiua poſtea puenerit: ip̃e legatari⁹ pote
rit fundũ petē:⁊ heres officio iudicis coge
tur ꝓprietatis illius eſtimationem ei pre/
ſtare. inſti. e.§.ſi cui. Itē ſi quis res ſuas
legauerit:⁊ poſtea eas vēdiderit nihilomi
nus legatũ tenebit: niſi vēdēdo legatum
adimē voluerit.inſti.e.§.ſi quis rē ſuam.
Et in dubio probabit heres voluntatē de
functi mutatã quatuoꝛ teſtib⁹. glo.ibidē.
Secus ē ſi eam donauerit. qꝛ tunc indiſti
cte videt᷑ adimere legatum. vt in eadem
glo. Et idē ē de eo qui p̃dium quod legauit
poſtea pignoꝛi obligauit. poterit.n.legata/
rius agē cũ herede vt p̃dium luat: habita
tamē diſtinctione ſupradicta. inſti.e.§.e.i
tex.⁊ glo. Si vᷓo partē rei legate teſtatoꝛ
alienauerit pars non alienata omnino de
bet᷑. De parte vᷓo alienata idē dicēdum ē
quod p̃dictum ē de re tota. inſti.e.§.ſi vᷓo
quis. Itē teſtatoꝛ põt legare rē quam hꝫ
cõmunē cum alio.⁊ tunc legatari⁹ tm̃ hꝫ
partē ei⁹.ff.de le.i.l.ſi. Itē põt mihi legari
vt mihi liceat cedē lapides in ſolo ei⁹.hoc
tamē legatũ non tranſibit ad heredē meũ
niſi ſit nomē adiectũ. ff.eo.l.apud iul.§.ſi
quis. Itē põt res q̃ nondũ ē in rerũ natu
ra: dũmodo ſit futura legari.vel fruct⁹ qui
in illo fundo nati erunt. aut quod ex illa
ancilla natum erit.inſti.e.§.ea quoqꝫ res.
Legari ergo poſſunt ⁊ ea q̃ ſunt ⁊ ea que
futura ſunt. ſꝫ legari non poſſunt ea q nec
ſunt nec fuerũt nec erunt vt chymera.nec
ea que fuerũt ſꝫ eē deſierunt. vt homo moꝛ
tuus.inſti.de inu.ſtipu. in p̃n. Si vᷓo du/
bitet᷑ ⁊ tēpoꝛe teſtamēti an res legata ſit i
rerum natura.puta an homo legat⁹ viuat
agi quidē põt ex teſtamēto: ſꝫ officio iudi
cis cõtinet᷑ vt cautio interponat᷑.cauet.n.
heres rē illam proſecuturũ.⁊ ſi nact⁹ eam
fuerit ipſam legatario reſtituturũ.ff.e.ſuo
legato. Itē ſi tēpoꝛe teſtamēti ſeruus lega
tus eēt in fuga vel longe abſens: tunc dꝫ
heres operam ⁊ p̃cium ⁊ ſumpt⁹ impendē
vt recuperetur. Si vᷓo poſt teſtamētũ fugerit
impēſis ⁊ periculo legatariȷ̃ dꝫ q̃ri. qꝛ he/
res rē legatam in illo loco dꝫ p̃ſtare in q̃
relicta fuit a teſtatoꝛe.ff.eo.cũ ſuus.⁊.l.ſi
ſuus.r̃nſo.i. Itē legari p̃nt ñ tm̃ coꝛpalia
ſꝫ etiã incoꝛpoꝛalia. vt iura actiones ⁊ ſui
tutes.⁊ iõ ſi teſtatoꝛ mihi legauerit qᵭ ali
us ſibi debꝫ heres debebit mihi cedē ſuas
actiones dando.quando etiã ſine hoc ha
beo vtilē actionē: niſi teſtatoꝛ viuus exe/
gerit pecuniam. In dubio.n.ſemper p̃ſumi
tur tunc voluiſſe legatũ extingui: niſi con
trarium probet᷑.vel quia eo non petēte de
bitoꝛ ei vltro obtulit.vel quia exactam p
legatario depoſuit.inſti.e.§.tam autē.i tex
⁊ glo. Itē põt quis debitoꝛi ſuo liberatõꝫ
legare ⁊ tenꝫ legatũ. inſti.e.§.ſi quis debi
toꝛi.niſi teſtatoꝛ viuus exegerit.inſti.e.§.
tam aũt. Sꝫ ⁊ meo creditoꝛi legare poſſũ
quod debeo.⁊ cum plus ſit in legato q̃ꝫ in
debito ⁊ ſi ex legato ꝯmode aliquid a re
p̃ntet᷑.puta quia pure legatur quod i diē
vl᷑ ſub ꝯditione debebat᷑. quia tũc añ diē
vl᷑ cõditionē aget ex legato. vl᷑ quia exce
ptionē habebat pro debito. vl᷑ quia deficie
bat ei probatio debiti. Et hinc ē ꝙ vtile ē
legare ⁊ exprimē illicite ablata illis a qb⁹

ſunt extorta.inſti.e.§.c. Jtē pōt legari fa/
ctū.vt lego tibi ꝙ heres meus vēdat tibi
rē illā.⁊ tūc heres tenet̃ vēdere ꝑcio vero.
Sʒ ſi heredē meū dānaueriʒ vēdere ꝑcio
certo neceſſario habebit vēdere tanti q̃ʒti
ē damnatus.ff.e.l.fideiuſſor.§.fi. Jtē vt
heres meus emat a te rē talē ꝑcio iuſto.ff.
e.l.⁊ ſi equo.Ad hoc nota ꝙ legari nō pñt
res de quib⁹ nō ē ꝯmerciū vl' que alienari
prohibent̃.⁊ ſi tales res legēt̃ nec ipē nec
eaꝝ eſtimatio debet̃.inſti.e.§.ſ ſi talis res
vt ibidē in glo.Et ſm azo.ti.de lega.diſtin
gue ꝙ rei legate vel nullū ē ꝯmerciū vel ē
q̄dē ſ cum grandi difficultate.vt i predijs
neceſſarijs ceſaris. ⁊ tunc nec ipa res nec
eius eſtimatio debet̃: niſi volūtas teſtato
ris ꝯtraria appareret.ff.e.ſi quis inqlinos
Excipit̃ etiā caſus alius vt in hoīe libero
vt aliquando ſibi pōt legari.vt ſi redeme
rim eū ab hoſtib⁹. ꝓficiet.n.ſibi legatū ad
liberatōeʒ vinculi pignoris quod habui
in eo tacite: qꝛ redemi.ff.e.l.ſenat⁹.Si vō
illius rei cōmerciū ſit in cōi ſ nō huic:ſi q
dē nō ſit ei q damnat⁹ ſit preſtare: ꝑſtabit
nihilomin⁹ legatū.ſi aūt ſit ei q ꝑſtare dʒ:
ſ nō ei cui dʒ ꝑſtari:aut hoc ē ꝓpter ei⁹ deli
ctū vel ſectā.vt qꝛ heretic⁹ ē vel iudeus q
mancipiū xp̃ianū poſſidere nō pñt. ⁊ tūc
nec res nec eſtimatio debet̃. aut ꝓpter ꝯdi
tionē ſtat⁹.vt qꝛ ē ſeruus cui militia legat̃
Aut ꝓpter vitiū corporis cū ꝯtracto lega
tur ſtipēdiū curſoris. Et in his ſi teſtator
ſciebat huiuſmodi qualitatē ꝑſonaꝝ eſti/
matio debet̃.al' nō. Jtē nec ea q̄ ſunt edi/
bus iuncta ne vrbs deformet̃ ruinis. ff.e.
l.cetera. Jtē ſi res eadē in duob⁹ teſtamē
tis.i.duoꝝ hominū eiſdeʒ legata fuerit: ⁊
ipē ex ꝑmo teſtamēto rē ſuā execut⁹ fuerit
tunc ex ſecūdo teſtamēto nihil petere pōt.
qꝛ due cauſe lucratiue in eūdē hominē ⁊
in eādē rē cōcurrere nō pñt.ſi vō ex ꝑmo
teſtamēto execut⁹ ē rei eſtimationē:tūc ni/
hilomin⁹ ex ſecūdo teſtamēto pōt petere rē
inſti.e.§.ſi res aliena.

Circa quintū ſciēdū ꝙ legatū relin
quit̃ in teſtamēto ꝑfecto ⁊ in codi
cillis ꝑfectis:nō i donatōe cā mor
tis.quia legata in multis differūt ab eis.
vt habitū ē ſupra.ti.ꝓcedēti.

Circa ſextū ſciēdū ꝙ legatū poteſt
pure relinq.vt tali lego centū lib.
Et in dieʒ. vt lego vſqʒ ad paſca.
Et ex die: vt a paſca ⁊ in antea.Et ſub cō
ditōe que apponit̃ ꝑ ſi.vel ꝑ cū. vt lego ti
bi ſi filiā meā in vxorē accepis. vel cū.14.
ānoꝝ fueris.⁊ ineſt ei ꝯditio hec.ſ.ſi ꝯple
ueris.14^m annū.ff.e.l.ſi cui leget̃.⁊.C.e.l.
fi. Jn libertate tñ ē ſpāle: vt videat̃ poti⁹
eē relicta in diem ſi dicat teſtator.illū ſuū
eē liberū iubeo cū fili⁹ meus erit.25.ānoꝝ.
C.de fideicōmiſ.lib.fideicōmiſſaria. Jtē le
gatū pōt fieri quibuſcūqʒ vbis: aptis tam̄
⁊ idoneis. vt ſi dico. do lego dari iubeo
volo rogo poſco opto: vt des: credo te da/
turū ⁊ ſimilia.C.cōia.de le.l.z.

Circa ſeptimū ſciēdū ꝙ triplex eſt
ſpēs legatoꝝ. legant̃.n. aliqua ꝓ
reſtituēdis male acquiſitis:ſi teſta
tor acqſiuit:⁊ hʒ aliquid tale. Aliqua vō
ꝓ funeris impenſis. ⁊ elemoſynis ⁊ alijs
anime ſuffragijs. Aliqua vō vxori ⁊ ꝓpin
quis ⁊ alijs carnalib⁹ amicis. Et quidem
cōgrue ꝑſona dʒ premitti in ſcribēdo alijs
legatis.qꝛ nulla alia legata debēt̃ niſi dedu
cto ere alieno.C.eo.ſi vniuerſe.Unde illa
intelligunt̃ bona que non ſunt alieno ere
deducta. Secūdo loco poni debēt ſecunda
tāq̄ʒ digniora.Poſt vō has duas ſpēs le/
gatoꝝ dʒ eligi certa ꝑſona vel certe ꝑſone
que cōmiſſarij vel fidecōmiſſarij ſeu exe
cutores dicunt̃:qui ad ꝑdicta legata cōſti
tuant̃.raro.n.hec fidei cōmittunt̃ heredū
quib⁹ ita poſitis tertio debēt poni certa le
gata:quoꝝ quidē ſolutio heredi ſolʒ relinq

Circa octauū ſciēdū ꝙ circa reſti/
tutionē male ablatoꝝ vel acqſito
rū quatuor ſolēt ꝯtingere.⁊ ſm h̄
variat̃ forma coꝝ que legant̃ ꝓ taliū re/
ſtitutiōe.Primo quando teſtator pauca
taliū hʒ:⁊ ē memor coꝝ ⁊ ꝑſonaꝝ a qui/
bus habuit. ⁊ iō poſſunt breuiter notari ī
teſtamēto.vnde tunc poſito ꝓemio dicetur
ſic.Primo quidē voluit diſpoſuit ⁊ māda
uit ꝙ reſtituant̃ petro.io.lib.⁊ ioħi.io.⁊ ſic
de alijs.quas quantitates habuit a ꝑdc̄is
ꝑ vſurā vel aliā exactionē illicitaʒ.⁊ hec ē
via tutiſſima. Secūdus caſus ē quando
teſtator ꝑſonas res quantitates ⁊ cauſas
illicitas ꝓpter timorē infamie in teſtamēto
nō vult exꝑmi.⁊ tūc ſolʒ habē ea notata
manu ſua vel alterius ſecreto in aliqua ce
dula quā ſuo cōfeſſori vel alteri ꝑſone fide
li coram duob⁹ teſtib⁹ ignorantib⁹ quid
ꝯtineat ſigillatam tradit: quo facto i teſtō
dicet̃ ꝑmo qd eſt. Uel itē reliquit de bonis
ſuis tali ꝑſone cētum lib.ſoluēdas in his ⁊
circa ea q̄ ſibi ſecrete ꝯmiſit. Terti⁹ caſus
ē qñ longo tpe multa illicite acqſiuit: que

particulariter in teſtamēto nō poſſunt exprimi: ⁊ tunc ita dicet̃. Primo quidē voluit diſpoſuit ⁊ mandauit ꝙ reſtituantur oīa ⁊ ſingula que ad eū vel ad aliū eius noīe puenerunt ex cauſa vſure vel ex alia quacūq; iniuſta acquiſitione vel exactōe omnib⁹ ⁊ ſingulis pſonis vel vniuerſitatibus a quib⁹ ipm vel aliū ei⁹ noīe hec vel aliquid coꝝ apparuerit habuiſſe vel percepiſſe. ſiue hoc appareat ex libris ſiue ex ſcripturis rōnū ſuaꝝ. ſiue ex alia legitiā fide vel pbabili rōne. Et etiam quib⁹ reſtituendū videbit̃ cōmiſſarijs ſuis de ſimplici ⁊ pura ꝯſciētia coꝝ. Quartus caſus ē quādo ſcit ſe aliqua illicite habuiſſe ⁊ habere. ſ; a quib⁹ habuit eſt incertus. vñ tūc debꝫ ea pro coꝝ animab⁹ relinquere dicendo ſic. Itē cū ſciat vel credat quedaꝫ illicite habuiſſe: a quib⁹ tamē ea habuerit eſt incert⁹: reliquit pro aīab⁹ coꝝ a quib⁹ habuit ipa cētū lib. ſoluēdas ⁊ diſpenſandas a ſuis cōmiſſarijs infraſcriptis de ꝯſilio taliū fratrū eo mō quo eis meli⁹ p liberatōe anime ſue videbit̃ expedire. Forme vō legatoꝝ ſecūde ſpēi ⁊ tertie ꝓpter ſui facilitatē notarij prudētie relinquant̃ qui diligēter ea formet ſm ꝙ exegerit intētio ipſius teſtatoris.

SEquit̃ videre de nono. ſ. de formis ſcribēdi legata vxori relicta. circa qd̓ ſciēd ꝙ ſi vir dotē vxori legauerit legatū ē vtile ſibi: etiā ſi nihil vltra dotem ei reliquerit. quia plenior eſt actio ex legato q̄ꝫ de dote. inſti. e. §. ſ; ſi vxori. qr ſicut dicit ibi glo. legatū ſtatim debet̃. dos vō ſi ꝯſiſtat in mobilib⁹ debet̃ poſt ānum Si aūt nō i mobilib⁹ debet̃ ſtatim. Item de dote agit̃ inquantū pōt facere vir vel alius heres ſuus. de legato vō in ſoliduꝫ niſi obſtet falcidia vel bñficiū inuentarij. Itē ſi qua facta p̄dicta ſint in p̄iudicium mulieris: tollent̃ beneficio legati. tamen ſi quam vir nō accepit dotē legauit ſimpli legatū erit inutile. ſi vō in legando certaꝫ pecuniā ⁊ certū corp⁹ vel īſtrumētū dotis .ſ. in quo fuit cōfeſſus ſe dotem recepiſſe: quā nō receperat: demonſtrauerit; legatum valebit. vt ibidem. Teſtator ergo volens aliqua vxori ſue in teſtamēto relinquere p̄mo ei dotē ſuam relinquere dꝫ. ⁊ tunc dꝫ eius quantitatē ſpecificare. al' teſtamētum nō ſufficeret. niſi ipam quantitatē dotis p inſtrumētū vel teſtes ꝓbaret. C. de fal. ca. l. 3. Solet etiā ei q̄nq; aliquid de ſuo relinquere. ⁊ tunc debet pquiri diligenter intētio eius. quandoq;. n. vult ꝙ tm̄ habeat alimēta: ⁊ tunc dicet̃ ſic. Relinquo vxori mee alimēta vel victū ⁊ veſtitū. quod idē ē. in vita eius dū vixerit caſte. Et i h̄ caſu debet habere cibū potū veſtimēta lectum ⁊ habitationē ⁊ ea ſine quib⁹ viuere non poſſet. ff. de ali. ⁊ ciba. lega. l. legatis. ⁊ de v. ſig. v̄bo victus. §. v̄bum. Q̄nq; etiā vult ꝙ vltra alimēta aliquod dñium regiminis domus habeat ⁊ familie: ſicut in vita ei⁹ habebat. ⁊ tunc dicet̃ ſic. Relinquo vxorē meam in domo mea dñam ⁊ vſufructuariā omniū bonoꝝ meoꝝ: dū vixerit caſte. p hoc ꝙ dicit dñam: habebit curam ⁊ gubernationē familie. p h̄ ꝙ dicit vſufructuariā: habebit victū ⁊ veſtitū. ita interp̄tant̃ ſapientes illa v̄ba. vt notat̃. C. ſi ſe. nup. mulier. ſup auc̄. hoc locū. Q̄nq; vult ꝙ habeat oēs fructus omniū poſſeſſionū ſuaꝝ vt poſſit facere de illis quicq placuerit ſibi: etiam ſi eēnt vltra quantitatē alimentoꝝ. ⁊ tunc dicit̃ ſic. Relinquo vxori mee iure legati vſufructū omniū bonoruꝫ meoꝝ dū caſte vixerit. vel ſic. Relinquo vxorē meā vſufructuariā omniū bonorū meoꝝ. in quo caſu habebit in ſolidū vſufructū omniū bonorum. vt ff. de vſu. lega. vxori mee. niſi filios haberet. in quo caſu filij haberēt ſaltem legitimā partē in vſufructu ſm dñm odofredū. ſicut ipe nōuit de ioffi. teſta. ſuper auc̄. nouiſſima. vbi dic̄ ꝙ illa lex. ſ. vxori mee. corrigit̃ i filijs ⁊ nō in extraneis. Item ſi teſtator intendat in aliquo caſuū predictoꝝ ꝙ vxor dū habeat alimēta de domo viri: de domo dotē nō extrahat: nec fructus dotis pcipiat: debet hoc exprimere. ſ. alterutro ſit cōtenta. al' hēret vtrūq;. ſ. alimenta ⁊ fructus dotis. C. d̓ rei vxo. ac. l. i. §. ſciendū.

SEquit̃ videre de decimo. ſ. qd iuris eſt de legatis in genere relictis. circa qd̓ nota ſm Azo. ⁊ ſm gloſaꝫ accur. inſti. e. §. ſi generalr̃. ꝙ legatū i gn̄e relictū aut ſuis certis finib⁹ nālr̃ ꝯtinet̃. vt homo bos equus. aut nō. ſi ſic' oio tenꝫ legatū ſiue cōſiſtat in ſpē. ⁊ tunc dicit̃ indiuiduū vt tici⁹. ſiue cōſiſtat in gn̄e. ſ. illo qd̓ dialectici vocāt ſpēm. ⁊ tūc pōt dubitari cuius ſit electio. Sꝫ diſtingue ꝙ teſtator legans ſeruū in gn̄e aut reliquit ſuos in hereditate ſua aut non. ſi ſic. tunc legatarius ex eis eligere dꝫ: vt tm̄ nō eligat meliorem. ff. e. l. ſi legati. Si nō reliquit: tunc

heres eligere dꝫ.ff. de triti.lega.l.ꝫ. rñſo.i.
Ubi autē teſtator de certis ſeruis reliquit
incertū:aut ſenſit de certo .q2.ſ. ipm ꝓprio
noīe in legando expreſſit.⁊ tunc heres eli
get.aut nō ſenſit de certo.q2.ſ.legauit vnū
ex eis. ⁊ tunc legatarius eliget.ff.e.l. q du
os.Si vͦ legatū ſuis naturalibꝰ finibꝰ nō
ꝯtinet᷑.aut eius ſola deſtinatione ꝯſtituit᷑.
vt fundus.⁊ tunc omnino nō tenꝫ legatū
quia heres preſtare fundū vniꝰ digiti vel
vnguis poſſet. qđ eēt deriſoriū.ff.e.l.qđ in
rerū.§.ſi quis aūt. Aut ad cōſtitutionē eiꝰ
requirit᷑ factū vt domus.⁊ tunc aut legās
domū in genere reliquit domos aliquas.
aut nō.ſi nō:deriſoriū ē.ff.e.l.ſi domꝰ.ſi ſic
coget᷑ heres vnā ex eis quā heres ipē vo
luerit legatario dare.vt ibidem. Si autē
legatū ꝯſiſtat in gñe gñaliſſimo. vt ē ſub/
ſtantia res ens.nullū ē. Et idem ē ſi ī gñe
ſubalterno.vt ē aial. q2 heres liberaretur
dando feſtucā vel muſcā. Oportet ergo le
gatū cōtinere certā ſpēm vel q̄ꝫtitatē vel
factū.al' nullū ē niſi in caſu. vt cū aliquid
ānuum ē relictū ſine adiectione ſūme. ꝑci
piet.n.legatariꝰ quod teſtator cōſueuerat
ei dare. vel certū aliquid ſtatuere ex digni
tate ꝑſone.ff.de lega.3.ſi cui.

SEquit᷑ videre de vndecimo.ſ.de le
gatis relictis epō vel eccleſie ca/
thedrali vl' alijs eccleſie:quō debēt
diuidi. Circa quod ſciēdū ꝙ ſicut habet᷑
ex.de teſta.requiſiſti. aut teſtator legat ſic
dicēdo. relinquo illud epō.aut ſic.reliquo
illud eccleſie.aut ſic. relinquo illud ecclie
⁊ epō.ſ.coniunctim. aut ſic. relinquo hoc
epo ⁊ illud eccleſie.ſ.diuiſim. Si pͥmo mō
aut relinquit᷑ epō ab extꝰneo.aut a ꝓpīquo
Si ab extꝰneo gñaliter verū ē ꝙ p̄ſumit᷑ eē
relictū ītuitu eccleſie:nō ꝑſone. ⁊ ideo tūc
de illo eccleſia cathedralis pōt petere cano
nicā porcionē.⁊ hoc verū ē niſi teſtator ex
primat ꝙ velit illud eē tm̄ epi.i.ꝓpriū:non
eccleſie.tunc.n.nihil pōt eccleſia cathedra
lis petere.ſecus ē ſi det᷑ aliquid epō īter vi/
uos.q2 tunc ſm̄ glo.p̄ſumit᷑ intuitu amici/
tie vel ſpe remuneratiōis datū. Si vͦ ali
qđ dat᷑ epō a ꝓpinquo:preſumit᷑ eē relictū
intuitu ꝑſone:nō ecclie:niſi forte cōtrariū
ꝓbaret᷑. vnde hec ē p̄ſumptio iuris nō de
iure:in qua probatio in ꝯtꝛium admittit᷑.
Talis etiā ē p̄ſumptio in caſu p̄cedēti. Et
in hoc caſu nihil pōt eccleſia petere maxie
ī vita eiꝰ.⁊ pōt hic accipi ſm̄ glo. ꝓpinquus
vſqꝫ ad quartū gradū.ex.de ꝯſan.⁊ af.nō
debet. Quidā vͦ dicunt ꝙ accipit᷑ vſqꝫ ad
ſeptimū:cū canon nō diſtinguat hoc.iꝫ.q.
.ꝫ.c.i.⁊ ex.de teſta.q2 nos. Si vͦ teſtator
reliquat ſecūdo mō:hoc ē eccleſie: tūc epō
cōpetit ſua porcio etiam ſi expͥmat ꝙ velit
illud eē eccleſie tm̄:⁊ nō epi.q2 priuata diſ
poſitio teſtatoris nō pōt generalē cōſtituti
onē canonis imutare:qui.ſ.canon habet᷑
.iꝫ.q.ꝫ.pontifices. Rōnē vero huiꝰ diuerſi
tatis.ſ.ꝙ quando relinquit᷑ eccleſie tm̄:ni
hilominus eps̄ habet ſuam ꝑtē. quando
vero relinquit᷑ epō tm̄:eccleſia nihil habꝫ
ſi vis inuenies ex.de teſta.in glo.c.reqſiſti
Secus ē ſm̄ glo.ſi dicat. relinquo hoc ca
nonicis.quia tunc preſumit᷑ eē relictū intu
itu ꝑſone ⁊ non eccleſie. ideo eps̄ de illo ni
hil habebit. Si vero relinquat᷑ tertio mō
.ſ.epō ⁊ eccleſie.tunc inter ipos ē equalit᷑
diuidēdū. Si vero relinquat᷑ quarto mō
dicēdo.lego hoc eccleſie ⁊ illud epō ſiue re
licta ſint equalia ſiue inequalia: ad diuiſi
onē ſunt canonicā inter epm̄ ⁊ eccleſiā re/
ducenda.niſi velint ambo eē teſtatoris diſ
poſitōe cōtenti:quam ſatis decet:lꝫ non ſit
neceſſariū obſeruare ꝓpter fauorē vltime
volūtatis; vbi nec fraus interuenit nec do
lus nec quiſqꝫ nimiū fraudat᷑ debita por
cione.q2 decēs ē pro modico cōtētionē nō
habere. Sed quid ſi leget᷑ ſeꝑatim aliqđ
epō ⁊ aliquid alicui eccleſie.ſ.nō cathedra
li:aut monaſterio vel alijs pijs locis. Rͦ.
vt habet᷑ ex.de teſta.requiſiſti.§.ſecus.tūc
illud quod ē epō legatū diuidet᷑ int᷑ epm̄
⁊ eccleſiā cathedralē. ⁊ de illis que legata
ſunt alijs eccleſijs eps̄ habebit canonicaꝫ
porcionē. Ad hoc nota ꝙ ſi aliquid ſpe
cialiter clerico nō habenti p̄lationē vel ad
miniſtrationē eccleſie qui ꝓpriū poſſit habē
a ꝓpinquo vel etiā extꝰneo leget᷑:relictū eē
intuitu nō ecclie ſꝫ ꝑſone intelligit᷑:niſi con
trariū ꝓbet᷑.⁊ ideo de illo nec eps̄ nec ec/
cleſia in vita eiꝰ aliquid cōſequet᷑. ⁊ hoc
ē verū quando fraus nō ꝓcurat᷑. vt ibidē
.§.illud aūt. Inſup nota ꝙ ſi quis ī te
ſtamēto legauit epō ꝓpriā porcionē ⁊ alia
multa monaſterijs vel eccl'ijs:ſi eā ipi epō
abſolute legauit:nihilominꝰ porcionē ſibi
debitā de ceteris exigere poterit. Si vero
eā ſub cōditiōe reliquit.ſ. vt ea ſola cōtētꝰ
eēt.⁊ hoc eps̄ acceptauit: porcionē de alijs
exigere nō pōt. Si vͦ poſtea cōſtiterit ꝙ
epō porcionē modicā fraudulēt᷑ legauerit
vt.ſ. alioꝝ porcione debita fraudaret᷑:por
cionē debitā ex ill' exigere poterit. lꝫ teſtōr

cõditionē appoſuerit: ⁊ ipſe prius acceptauerit. e. x̄. de teſta. officij. q2 teſtator partem epo debitam ex ꝯditione auferre n̄ potuit. e. x̄. de teſta. requiſiſti. Uidet̄ etiaꝫ ſm glo. ſupra. c. officij. ꝙ eps agere poſſit ad ſupplementū ſi relinquat̄ ei minus legitima porcione. quia hec porcio grauamē nō admittit ſicut nec quarta debita iure nature.

SEquit̄ videre de duodecimo. ſ. de determinatione quorūdā dubioꝝ circa legata. vbi ſciēdū ꝙ ſi qs q̄rtā partē legare voluerit ⁊ dimidiā ſcripſit debet̄ tm̄ quarta. Et ſi. 50. legare voluit ⁊ centū ſcripſit debētur. 50. ſ ſi plura legare voluit ⁊ min⁹ ſcripſit legatū valebit. ff. de le. i. qui quartam. Itē ſi aliquis ex illo dolio legauerit quatuor amphoras: ⁊ ibi nō ſint quatuor ſ pauciores: tantū accipiet̄ quantū inuenieť. ff. de le. z. ſi quis ſeruū. Itē ſi legaui tibi. io. lib. ſi volueris: tale legatū non tranſit ad heredē niſi expſſeris te voluiſſe. ſecus ē ſi legaui tibi. io. pure. q2 illud tranſit. ff. de le. i. ſi tibi legatū ſit. Itē legator ſi in noīe cognomine vel agnoīe legatarij errauerit: dū tam̄ certū ſit de quo ſenſerit. error huiuſmodi nihil vitati officit. ff. de teſta. ſi in noīe. Et idem ē ſi in fundi vocabulo errauerit. ſecus ē ſi errauerit in appellatiuo. vt ſi quis credat appellatione auri contineri auricalcū ⁊ legat aurū: nō dabit̄ illi aurū. ff. de le. i. l. 4. ⁊ inſti. e. §. ꝙ ſi aliquid. Diſtinguit tm̄ glo. in appellatiuis ꝙ ſi teſtator parū erret. vt ſi libros appellꝫ mēbranas: valet legatū: maxime cū ſic cōſueuit appellare. Si aūt multū erret nō valet vt in dicta. l. Itē falſa demōſtratio nō ꝑimit legatū. vt ſi quis leget ſic. Stichū ſeruū quē emi a ticio lego petro. lꝫ ſit ēpt⁹ ab alio q̄ꝫ a ticio: nihilomin⁹ tenet legatū: dūmō ꝯſtet de ſeruo. inſti. e. §. hinc. Et idē ē ſm glo. ibidē. ſi nō emit. Similiter nec cā falſa nocet legato. vt ſi quis leget ſic. lego tali illud. quia fecit mihi ſeruitiū tale. licꝫ ſeruitiū illud nō fecerit: tm̄ legatū tenet. inſti. e. §. longe. Si v̄o cā illa ſit ꝯditionalit̄ appoſita ſec⁹ erit. vt ſi dicat̄. ticio ſi negocia mea curauerit lego. io. lib. vt ibidē. Itē ſi lancē maximā minorē ⁊ minimā reliquit: ⁊ legauit ſic. ſ. lancē minorē illi lego. lancē medie magnitudinis legatā eē videt̄: ſi nō appareat de qua intellexerit. ff. de au. ⁊ ar. lega. qui lancē. Itē ſi quis leget aliquid ſic. lego hoc petro ⁊ filijs eius: tunc petrus habebit medietatē ⁊ filij eius ꝯīter aliaꝫ medietatē. ff. de vſufruc. actōe. ſi quis ticio ⁊ e. x̄. de teſta. rainaldus. in glo. Itē ſi qs cyrographū legauit: legauit actiones i eo cōtentas. ff. de le. z. qui cyrographū. Itē ſi quis legat alicui ancillam bertā: ⁊ poſtea vēdit eam ⁊ emat ancillas alias quarum vnam vocet bertam: hec ſecunda berta dicit̄ eē legata. ff. de ꝯdi. ⁊ demō. l. filie ſue. §. ticia. Item quando aliquis habet plures ſuos ⁊ legat alicui vnū ex illis. ſ. illū quē elegerit vel optauerit: pretor prefigere dꝫ legatario terminū infra quē eligat. ⁊ ſi heres ante eius electionē ⁊ ante terminū ſeruos vel ſeruū vēdiderit: vel manumiſerit: vēditio vł manumiſſio irritat̄: ⁊ ſuus ille cedet legatario quē ipē elegerit. Si aūt legatarius infra terminū nō elegerit: heres poſtea pōt ſeruos vēdere. nec habebit legatarius actionē legati. Sꝫ in legatis futuris nō pōt termin⁹ p̄figi. vt ſi quis leget vnū fetū naſciturū de grege ſuo. li. 6. de cōceſ. pre. q2 cunctis. §. ſi extitit. ⁊. §. ſe. i tex. ⁊ glo. Itē ſi alicui legat̄ optio ex ſeruis vel ex reb⁹ alijs: tm̄ ſemel optare pōt. ff. d le. i. l. 5. rn̄ſo. i. Si aūt optio relinquit̄ plib⁹ vel etiā vni: ⁊ ille decedat ante q̄ꝫ optet pluribus heredibus relictis: ⁊ inter eos ſit diſſenſio de optione. ſorte dirimit̄ queſtio int̄ eos. ⁊ quē ſors p̄elegerit ceteris paribus eſtimationē partiū p̄ſtabit. Si aūt legauerit mihi ſeruū quē optabit ticius: ⁊ ille infra annū nō optet vel quia nolit vel quia nō potuit. poſt annū optio videt̄ mihi relicta. C. cōmunia de le. l. fi. Itē ſi quis leget mihi omnia bona ſua mobilia: mei erunt omnes fructus a ſolo ſeparati tpe ſue mortis. dū nō adhereat ſolo pars fundi. ff. de rei ven. l. fructus. Sꝫ nunquid per hec verba habebo omnia noīa. i. relicta debita ſua. R° ꝙ non niſi aliter conſtet de mente eius. quia noīa nec inter mobilia nec iter imobilia continent̄. ſ in tertiā ſpēꝫ cadūt. ff. de re iudi. a diuo pio. Preterea nec eſt noſtrū quod nobis debet̄ ſ tm̄ illud quod poſſumus vendicare. ff. de au. ⁊ ar. le. l. z. ⁊ l. qui. Et idem eſt dicendū de lignis ⁊ lapidib⁹ ad edificiū paratis. ar. ff. de le. z. ligni appellatio. §. fi. Hec Ho. Item ſi quis legauit alicui. io. libras ⁊ ſi illas perderet iterū reliquit ei alias. io. nō ē onerandus heres vt quotiēs illas pdiderit tantūdē ei reſtituere teneat̄. ſ tm̄ ſemel. vt ibidē. l. fideicōmiſſa. §. ſi quis. io. Itē ſi quis leget monaſterio ſancte marie. io. lib. ⁊ nō determinat

cui monaſterio cū ſint plura monaſteria ſancte marie: dabit̄ paupiori. ar. in auc°. de ec. ti. §. ſi quis in noie. ⁊ e x̄. de teſta. indi cāte. in glo. Quid ſi nō apparet quod ſit pauperius. Rūdet Hoſti. ꝙ eps cui gratiſi care voluerit dare poterit. e x̄. de teſta. tua. Jtē ſi eadē res duob⁹ ſit legata ſiue ꝯiūcti .ſ. dicēdo. ticio ⁊ petro ſtichū ſeruū meum lego. ſiue diſiunctim. i. ſeparatim dicendo Ticio lego ſtichū ſeruū meū ⁊ petro lego ſtichū ſeruū meū. ſi ambo pueniant ad le gatū eque diuidet̄ inter eos niſi al' mens appareat teſtatoris ff. e. ſi pluri b⁹. ſi vo ali cui alter deficiat. ſ. ꝙ vel legatū ſpreuit: aut viuo teſtatore poſt teſtamētū deceſſerit: vel alio mō defecit: vt p mortē ſeruilē: ad colle gatariū ptinet totū legatū. Si vero teſta tore mortuo decedat: tranſmittit illud ad heredē ſuū. inſti. e. §. ſi eadem res. in tex. ⁊ glo. Quid ſi qs habens duas conchas quarū vna ē melior altera: legat alicui cō cham: cuius erit optio. R° ſm Ber. e x̄. de teſta. indicante. optio erit heredis. ff. e. l. ſi quis a filio §. ſi quis. Et hoc niſi heres ſit in mora. quia tunc eſſet legatarij. Jtē ſi edificiū leget̄ vt fiat monaſteriū: nec in q̄ loco fieri debeat determinet̄: heres ad faci endum illud obligatus nō videt̄. ar. ff. de v°. ob. ſi inſulam. Sꝫ ſm Lau. dicendū eſt aliter cauſa religionis: vel fauore vltime volūtatis. ⁊ ſm canones teſtamenta ſunt plenius interptāda. e x̄. de dona. cū dilecti. Et res ad pias cauſas relicte libere ſunt ab inſcriptōib⁹ lucratiuoꝝ. z3. q. 8. §. q̄uis Hec Ber. e x̄. de teſta. raynucius. ⁊ c. nos quidem. Silr̄ ſi legatū ſciri nō pōt ex teſta mēto nō valet. vt ſi dicat̄. des fundū ticio de quo rogaui te. ff. de iure fiſ. ita fidei. Jtē quando dubitat̄ de eodē legato cui plus debeat dari: heres eliget cui ſoluat. ff. de le. z. ſi quis §. ſi inter duos. Jtē ſi res aliena alicui fuerit legata: ⁊ poſtea viuo legatore legatarius illius rei ex cauſa emptiōis fa ctus fuerit dñs: ex actione teſtamēti poteſt pciū cōſequi. Si vero ex cauſa lucratiua vt ex donatōe vel alia ſimili cauſa vt lega ti agere nō pōt: etiā ſi ſua deſinat eē poſtea vt ibidem. in tex. ⁊ glo. Jtem ſi res legata ſine facto. i. mora heredis perierit: legatio peribit. vt ibidē. §. ſi res legata.

Sequit̄ videre de tredecimo. ſ. qb⁹ modis legatū extiguit̄. Circa qđ ſciendū ꝙ illud quod relinquit̄ in teſtamēto fit ⁊ dicit̄ caducū. vno mō qñ ha bet̄ p nō ſcriptō. Et hoc cōtingit tripl̄r. ſ. qꝛ aut ei legat̄ qui deceſſit: quē teſtator vi uere credit. aut quia illud quod legat̄ nō eſt in rerū natura: vt equus qui eſt mortu us quē teſtator viuere credit. vel quia le gat̄ ſeruo pene. Secundo dicit̄ caducū in caſu caduci. ⁊ hoc dupl̄r. ſ. aut qꝛ aliquid legat̄ viuo: ſꝫ ipe premorit̄ teſtatori. Aut quia graues inimicitie interueniunt inter legantē ⁊ legatariū. ſi tñ redeant ad amici tiam reintegrat̄ legatū. ꝓpter vero leues inimicitias non extinguit̄ legatū vel fidei cōmiſſū. ff. de adimen. lega. l. 3. legatarius aūt aduocans ꝯ legantē perdit legatū. ff. de inoffi. teſta. papinianus. §. meminiſſe. Tertio dicit̄ ꝓprie caducū quod poſt mor tem teſtatoris deficit quacūqꝫ rōne. vt ſi le gatarius legatū ſpernat: vel cōditio ſub q̄ eſt legatū deficiat. C. de cadu. tol. l. vna.

De fideicōmiſſis titulus. z3°.

Poſtea qꝛ vt ſupradictū ē in te ſtamēto ſolent ordinari fideicō miſſarij ſiue executores teſtōꝝ ad ſoluēdū ea que ſunt legata pro reſtitutōibus ⁊ elemoſynis faciendis ideo poſtqꝫ dictū ē de legatis dicēdū eſt de cōmiſſarijs ſiue executoribus teſtamētoꝝ Et pmo ponēde ſunt forme ordinādi ipos Secūdo ſoluēde ſunt quedā dubitatiōes circa ipſos. Circa pmū ſciendū ꝙ ordi natis legatis reſtitutionū ⁊ elemoſynarū ſolet teſtator ad ea exequenda cōmiſſariū vel cōmiſſarios eligere de quoꝝ fidelitate ⁊ charitate ꝯfidat: ꝙ ea diligenter ſtude ant effectui demandare: vel etiam ipm he redē: quinimo etiam nullo alio cōmiſſario dato heres exequi tenet̄ ipo iure. huiuſmo di aūt ꝯmiſſarij tantū ⁊ nihil plus habēt de poteſtate qꝫ eis dat̄ a teſtatore. qꝛ ſunt mandatarij. ⁊ ideo bonū ꝯſiliū ē ꝙ plenū mandatū ⁊ plena auctoritas eis det̄. Po ſitis ergo legatis reſtitutionū ⁊ elemoſyna rū ita ꝯtinuabis. Cōmiſſarios aūt ſuos ⁊ huiuſmodi teſtamēti executores ad pdicta oīa ⁊ ſingula facienda ⁊ ꝯplēda eē voluit ⁊ diſpoſuit talē ⁊ talē. Et hoc mō ſimpl̄r electi dicunt̄ meri miniſtri. vñ pecuniā eis datā pñt diſpēſare. ſꝫ ꝯ heredes agere non pñt. Si aūt teſtator dare voluit eis aucto ritatē pleniorē poſitis noīb⁹ eoꝝ: ita ꝯtinu abis. Dās ⁊ tribuēs eis plenā ⁊ oīmodā poteſtatē atqꝫ mandatū petendi exigēdi ⁊

recipiēdi ab heredibus infraſcriptis ſuffi-
cientē ⁊ integrā pecuniā ꝑ predictis oib⁹
⁊ ſingulis exequēdis: ⁊ cōtra eos ob hāc
cauſam agēdi ⁊ ipos cū effectu ꝯueniēdi.
Et mādauit heredibus ſuis infraſcriptis
ipaꝫ pecuniā dictis cōmiſſarijs libere ſine
moleſtia vel lite tradi vel exhiberi. aliogn
eos cauſa pene dampnauit in cētū libris di
ctis ꝯmiſſarijs eoꝝ ꝓprio noie recipiētib⁹
legati noie applicandis. ⁊ predicta oia ⁊
ſingula nihilominus executioni mādari.
vel ſic. Dās ⁊ attribuēs eis plenā ⁊ oimo
dam ptātem ⁊ mandatū agendi ⁊ exercē
di ſuas actiones contra ſuos debitores. ⁊
contra quos ex eis voluerint ⁊ ab eis ſuf
ficientē quantitatē ex debitis exigēdi ⁊ re
cipiēdi pro predictis oibus ⁊ ſingulis ex
equēdis. vel ſic. Dans ⁊c. ⁊ mandatū vt
ſua auctoritate recipe poſſint ⁊ accipiant
de bonis ſuis ⁊ de quibus voluerint. ⁊ ea
que ex eis voluerit diſtrahere alienare vē
dere ⁊ obligare. de ꝓcio cōuenire. illud reci
pere. poſſeſſiones tradere. de euictione ca-
uere. ⁊ ob id bona cetera obligare. ⁊ oēm
in eis ⁊ ſup eis cōtractū pficere quem idē
ipē viuens perficere potuiſſet pro p̄dictis
oibus ⁊ ſingulis exequēdis. Et in fine ha
rū diſpoſitionū addes ſic. Dās ⁊ tribuēs
ſup oibus ⁊ ſingulis ſupradictis generale
madatū cū libera adminiſtratōe. Itē vo-
luit ⁊ diſpoſuit vt ſi aliquis vel aliqui ex
eis p̄morerent᷑ vel abeſſent vt p̄dicta exe
qui non poſſent vel nollēt. alius vel alij ni
hilominus p̄dicta oia ⁊ ſingula in ſolidū
exequant᷑. vel ſic. Iteꝫ voluit ⁊ diſpoſuit
vt ipi ꝯmiſſarij oēs ſimul ⁊ ꝯcorditer oia
⁊ ſingula exequant᷑ vel de cōſilio ⁊ aſſen
ſu talis habito ⁊ obtento ceteri exequant᷑
vel ſi p̄dicti ꝯmiſſarij in aliquo diſſentirēt
id in quo maior pars cōſenſerit executōi
mandet᷑. ſemp aūt diſpōnat᷑ ſm ꝙ placue
rit teſtatori. Si aūt teſtator plene n̄ ꝯfidat
de cōmiſſarijs ꝙ faciant ea que magis ex
pediunt aie eius addat. ꝙ ipi oia faciant
ſm cōſiliū alicuius viri ſpūalis ⁊ diſcreti:
noiando eū. ⁊ id quod fecerint nō ſm ei⁹
cōſiliū irritū ſit. In quo caſu nihil valebit
quicqd fecerint: niſi fecerint ſm ꝯſiliū illi⁹
.ff. de admi. tu. quidā decedēs ꝑ pap⁹. ⁊ e x̄. de
elec. cum in veteri. Det etiam teſtator illi
viro ſpūali plenā ⁊ liberā ptātē ꝙ mutare
poſſit cōmiſſarios vel ſubrogare alios q̄-
tiens videbit᷑ ei expedire: quibus ſubroga
tis det eandē ptātē in oibus quaꝫ dederat

primis iubens haberi ratū ⁊ firmū in ꝑpe
tuū quicquid ꝑ eos ſm conſiliū alicuius
viri fuerit actū. ar. ꝙ talis ꝯmiſſio valeat
e x̄. de teſta. cū tibi.

Circa 2m querunt᷑ plura. ſ. vtrū re
ligioſi poſſint eē executores teſta
mētoꝝ. R⁹ ꝙ ſic de licētia ſui ſupe
rioris. ⁊ vt in plurib⁹ ē vtile ꝙ ſint aie te-
ſtatoris. q2 veriſimile ē ꝙ fideli⁹ exequāt᷑
Nec obſtat qđ e x̄. ne cle. vl' mo. ſacerdoti
bus dicit᷑. Clericis tuis denuncies publice
ne miniſtri laycoꝝ nec in rebus eoꝝ ꝓcu
ratores exiſtant. multū differūt ꝓcurator
⁊ executor. q2 procurator res alicuius vi
uentis adminiſtrat ad tēporalē ei⁹ neceſſi
tatē. Executor vero res mortui diſtribuit
ad eius aie ꝯſolationē. Sine licētia auteꝫ
p̄lati ſui ſi in[illegible]et religioſus executionē ali
cuius teſtamēti vt executor peccat. q2 facͨ
qđ de iure nō pōt. 7. li. de teſta. religioſus.
q2 qui recipit executionē alicuius teſtamē
ti ſe obligat ad exequēdū. religioſus autē
ſe obligare nō pōt ſine licētia ſui p̄lati. hec
Ricar. Utrū executores teſtamētoꝝ te
neant᷑ infra annū executionē cōplere. R⁹
aut teſtator determinat tēpus infra quod
vult teſtamētū eē cōpletū. aut nō. ſi ſic. nō
tenent᷑ de neceſſitate executores vſq; ad
tp̄s illud teſtamētū cōplere: niſi viderēt ſe
citius implēdo aie defuncti magis ꝓdeſſe
tunc. n. ad citi⁹ cōplēdū eos cōſcia debꝫ ar
tare. Si aūt nō determinat tp̄s. aut execu-
tores haberēt libere bona de quib⁹ ſtatim
pn̄t teſtamētū implere. aut nō. ſi habent. te
nent᷑ implere quo citi⁹ pn̄t. q2 ſunt debito
res illis quib⁹ ſunt legata. ⁊ vt dicit᷑. ff. de
re iu. in oib⁹ obligatōib⁹ in quib⁹ dies nō
ponit᷑ pn̄ti die debet᷑. Preterea quanto ci
tius teſtamētū implet᷑ tanto citi⁹ aia defū
cti alleuiat᷑. vt dicet᷑ in qōne ſequēti. al'ta
les etiā negociatorib⁹ egētiū ꝯparant᷑. 13.
.q. 2. qui oblatōes. Executores etiā ſi ꝑ ſe
retineant illa bona furtū cōmittunt. vt. e. c.
ſi ſacrilegiū. 17. q. 4. ſacrilegiū. vn̄ ſi execu
tores infra annū ſaltē admoniti ab ep̄o pi
as volūtates defūctoꝝ nō implēt cū iplere
poſſent: ꝑ ep̄m ipleri debēt etiā ſi teſtōr ꝓhi
buiſſet ne ep̄s vel alia pſona ſe intromitte
ret ō ſuo teſtō: niſi ſoli executores ſui. talis
.n. ꝓhibitio nō valet. vt e x̄. de teſta. nos q
dē. ⁊. c. tua. in tex. ⁊ glo. ⁊. c. iohēs. Si aūt
nō habeant bona in ꝓmptu de quib⁹ poſ
ſint infra annū teſtm̄ implere: nō credo ꝙ
ꝓpter hoc deuoluat᷑ poſt ānū ptās eoꝝ ad

ep̄m.tenet̃ tū̃ facere quod in ſe ē vt bona habeant ⁊ habita diſtribuere debēt q̄ȝ citi us pōt. Hec Ricar. Ad hoc nota q̄ ex ecutor teſtamēti tenet̃ reddere rōem de illꝰ que diſtribuit p̄ntibꝰ heredibꝰ ⁊ legatarijs in auc°. de ſan.epi.§.hyconomos. Et hodie quicū̄qȝ religioſi etiā̄ exempti deputati ad executionē̄ cuiuſuis vltime volū̄tatis. qui ſi ſint p̄lati tenent̃ de executiōe ſuſcepta lo coꝝ ordinarijs reddere rōem. alꝰ ſunt pu niēdi ab eis quocū̄qȝ p̄uilegio: ſi ipos in h̄ inuenerint deliquiſſe. nō obſtante li°.7.de teſta.religioſus. Utrū̄ dilatio executōis ī aliquo p̄iudicet aīe defū̄cti. R° q̄ ſic.cuiꝰ rō ē duplex. vna ē.q2 quanto clerici citiꝰ eccleſie ⁊ pauperes quibꝰ legatū̄ ē recipiū̄t legata ſua: tanto citiꝰ ⁊ feruētiꝰ orā̄t ꝑ aīa defuncti. ⁊ p hoc citiꝰ alleuiat̃ ⁊ expeditur Secūda rō ē.q2 ſicut defuncti in charitate aliquid purgabile ſecū̄ portantes in hac vita meruerū̄t vt ſi dent̃ ꝑ eis elemoſyne proſint eis nō ad augmētū̄ gratie: ſ3 ad al leuiationē ⁊ ad abbreuiationē̄ pene. ſic te ſtator teſtamētū̄ faciēs ⁊ in charitate dece dens teſtamētū̄ faciēdo meret̃ vt eiꝰ execu tio poſt mortē ſibi valeat ad alleuiationē̄ ⁊ ad abbreuiationē̄ pene hiꝰ. Hec Ricar. Sic aūt quantū̄ ad effectū̄ elemoſyne p̄iu dicat dilatio eiꝰ aīe defuncti. nō q2 ꝑ dila tione aīa puniat̃: ſ3 quia ei remediū̄ nō ad hibet̃. ſ3 quantū̄ ad meritū̄ elemoſyne ex hoc ei nullatenꝰ p̄iudicat̃: maxime ſi q̄ȝtū̄ in ipo fuit curā̄ adhibuit vt hiꝰ elemoſyne cito darent̃. q2 meritū̄ p̄ncipaliter ex vo luntate ⁊ intentōe dependet.

De hereditate titulus.24°.

DEinde q2 vt habitū̄ ē ſupra le gata ſunt ab herede p̄ſtanda. ideo poſtq̄ȝ dictū̄ ē ſupra de le gatis: dicēdū̄ ē nū̄c de heredibꝰ Et p̄mo de hereditate. 2°. de heredis inſti tutōe. Circa qō ſciēdū̄ quid ſit heredi tas ⁊ in quot ⁊ quas ptes diuidit̃. Here ditas ē ſucceſſio in vniuerſū̄ ius qō defun ctus habuit tp̄e mortis. ff.de v̄.ſig.l. nihil. Et hec dicit̃ a pondo vel pondus vꝰ libra hec.n.quatuor ſū̄t ſynonyma. Diuiſio aūt hereditatis ſolēnis fit a iure in.12. vncias ſiue ptes que aſſis noie continēt̃. vñ q̄libȝ illarū̄ ptiū̄.12. ē maior vncia ⁊ minor aſſe. ⁊ quelȝ ſuo noie ꝓprio vocat̃. Prima di

ſeſcuns.ita q̄ eius tertia lr̄a eſt ſ. q2 ꝯponi tur ex ſemis ⁊ vncia. ꝯtinet.n. vnciam ⁊ dimidiā̄. 2ᵃ ſextā̄s.q2 ſignificat ſextā̄ ptē̄ hereditatis.i.duas vncias. 3ᵃ q̄drā̄s. q2 ſig̃t quartā̄ ptē̄ hereditatis.i.tres vncias 4ᵃ triens. q2 ſignificat tertiā̄ partē̄ here ditatis.⁊ ita quatuor vncias. vnde p̄dcā quatuor noia ſumū̄t interp̄tationē̄ ex eo q̄ ſignificā̄t quotā̄ partē̄ hereditatis por cionē̄. Sequētia v̄o noia octo habēt ethi mologiā̄ ex eo q̄ ſignificā̄t certū̄ numerū̄ vnciarū̄. Unde quinta dicit̃ quincuns.q2 ſignificat quinqȝ vncias. 6ᵃ dicit̃ ſemis q2 ꝯtinet medietatē̄ hereditatis.ſ.ſex vnci as. 7ᵃ dicit̃ ſeptans. 8ᵃ bes. 9ᵃ dodrā̄s 10ᵃ dextrans. 11ᵃ decuns. 12ᵃ as.quod ſi gnificat pondus .12.vnciarū̄.licȝ aliq̄ñ as aſſis ponat̃ ꝑ obulo.vnde v̄ſus. As obu lus pondus as ē poſſeſſio tota. Teſtator aūt in plures vel in pauciores vncias he reditatē̄ ſuam diuidere pōt. ꝓbant̃ h̄ iſti. de here.inſti.§.hereditas plerū̄qȝ. Ad h̄ nota q̄ hereditas ē nomē̄ iuris ſicut ⁊ bo noꝝ poſſeſſio.ff.de v̄.ſig.hereditatis nomē̄ q̄ñ vendit̃ hereditas vēdi vident̃ nō res hereditarie: ſ3 ip̄m ius ſuccedēdi. quia ipe res nō ſunt hereditas ſ3m Accur.

De heredis inſtitutōe titulus 25°.

POſtea ꝯſiderandū̄ ē de inſtituti one heredū̄. Et p̄mo quid ē iſti tuere heredē̄ ⁊ vnde dicit̃. 2°. quibꝰ verbis inſtituat̃. 3°. in q̄ vltima volū̄tate inſtituant̃. 4°. de diuerſi tate heredū̄. 5°. de inſtitutōe deſcēdētiū̄. 6°. de inſtitutōe aſcēdētiū̄. 7° de inſtitutōe extraneoꝝ. 8°. quedā̄ de formis inſtitutionū̄ heredū̄. 9° de cauſis exheredā̄di Cir ca p̄mū̄ ſciēdū̄ q̄ heredē̄ iſtituere ē aliquē̄ poſt mortē̄ loco ſui in bonis ſuis dominū̄ ſtatuere. vnde dicit̃ inſtituere quaſi intus ſtatuere. quia ſic ſubintrat heres dñium ſubſtantie defuncti vt eadē̄ perſona eſtime tur cum eo. Dicitur enim heres ab hero ideſt domino.inſti.de here.quali.⁊ differē̄. .§.ꝑ herede enim.

CIrca ſecundum ſciendum q̄ inſti tutio heredis fit verbis directis. vt ticius mihi heres eſto. vel here ditatis mee dominus eſto. Et v̄bis iflexis ideſt obliq̄s caſibꝰ. vt illū̄ hēdē̄ meū̄ facio

vel inſtituo.vel iura inſtitutõis ei relinquo C.de teſta.qm̄. Jdeq̄ʒ ē.tibi relinquo mea bona.C.de ſe.nup.hac edictali. qđ ē verū ſm̄ Jo.niſi aliū iſtituerit.tūc.n.ꝓ legatario habet̄.C.e.quotiēs.Jtē ſm̄ hoſti.ñ refert quantū ad pfectionē teſtamēti vtrū dicā. petrū heredē inſtituo. vel volūtatē meā ciꝰ diſpoſitõi ꝯmitto:qꝛ talis nō videt̄ decedē inteſtatꝰ.c.ex.de teſta. cū tibi. quod.c.multi intelligunt de relictis ad pias cās.ſʒ meliꝰ ē ꝙ ſimplr̄ intelligat̄ ſiue gñaliter.ſi tamē teſtõꝛ teſtabat̄ ſimplr̄:nō ſolēniter.qꝛ ſi q̄s aliquē heredē in re vel porcione certa inſti tuat de toto pr̄imonio ſentire videt̄.niſi de ip̄o aliter diſponat̄.C.de here.iſti.quotiēs. qnīmo ſm̄ aliquos in tali caſu etiā oratio īpfecta heredē facit. vt ſi dicat.ticiꝰ heres vnde ſufficit ſi dicat ticiꝰ heres vel ticius eſto. C. de teſta. errore. Sed ⁊ nominis error nō nocet ſi de volūtate ꝯſtet. C.eo.ſ. de here.inſti.l.fi.ergo multo fortiꝰ valʒ ex q̄ ꝯſtat de pſona p quecunq̄ʒ v̄ba ſit relictū. ar.ex.de reſcrip.ſignificante. Quid ſi di cat tm̄ hoc nomē.ſ.ticius. Rº non ſufficit. Nec obſtat illa lex.errore.que innuit ꝙ va let.⁊ ſi deſit heres eſto. qꝛ hic bñ dixerat.ſʒ hoc omiſit notariꝰ.vt dicit̄ ibi. ergo q he redē inſtituit ciꝰ diſpoſitõi ſua bona relin quit ⁊ ecōuerſo. Nec ē curādū de v̄bis te ſtamētoꝝ.qꝛ ſepe aliter loquūt̄.C.de teſta .l.fi. Nec obſtat.ff.e.de here.inſti.l.illa inſti tutio. qꝛ intelligit̄ qñ fit in fraudē vel qñ p talia v̄ba nō intēdebat inſtituē heredeʒ. Et ſi aliquod ius ꝯtrariū inuenit̄ illud intelli gas quando teſtatoꝛ dixit ꝙ ſolēniter te‑ ſtari volebat.bonꝰ tm̄ iudex inſpectis perſo nis an inſtituti ſit ꝯiuncti vel exnci:teſtõꝛ litteratꝰ vel ſimplex.conſtitutꝰ in articulo mortis vel nō:facile poterit terminare.hec hoſti. Secūdū aūt Ber.ex.de teſta.cuʒ tibi.lʒ ille qui volūtatē ſuā extremā alteriꝰ diſpōni ꝯmittit de benignitate canonica videat̄ teſtamētū feciſſe.vt in.c.cū tibi. tm̄ reuera nō ē teſtatꝰ.qꝛ nullū ē teſtamētum vbi nō exp̄mit̄ nomē heredis.C. de teſta. iubemus.Pōt aūt quis cōmittere factõeʒ ſui teſtamēti alteriꝰ diſpōni.⁊ tūc teſtam̄tū tenet. qꝛ tūc nō cōmittit̄ teſtamētū exp̄ſſe arbitrio alteriꝰ ſʒ tacite alteriꝰ volūtati.aut ergo volūtati heredis. ⁊ hoc licet ⁊ tacite ⁊ expreſſe ff.de ꝯdi.inſti.v̄ba hec.Aut vo lūtati exnci.Aut ergo tacite. vt inſtituo te heredē:vel lego hoc tibi: ſi talis capitoliū aſcēderit.⁊ ſic valet.Aut exp̄ſſe: vt iſtituo illū heredē quē her.voluerit.vel lego h̄ illi quē her.voluerit. ⁊ ſic nō valet.talis enim inſtitutio eſt captatoria.i.adulatoria.C.de teſta.mili.captatorias.⁊.ff.e. captatorias. Hec Ber. Oportet aūt i inſtitutiõe certū heredē demōſtrari.quotiēs.n.non appareat q̄s ē inſtitutꝰ:inſtitutio nulla ē:niſi ex aliis aptiſſimis ꝓbatõibus appareat de quo te ſtatoꝛ ſenſerit.nō tm̄ ad deſignādū heredē debʒ dici circūſtātia ꝯtumelioſa. hoc dico ſpecificando cōtumelie cauſam.ſecus eſt ſi in gñe diceret.filius meus impiiſſimus de me male meritus:⁊ cauſam non exp̄met. tunc enim inſtitutio valeret.C.de here.iſti. ⁊.ff.e.quotiēs. Jn caſu tm̄ pñt incerte pſo ne inſtitui: vt paupes intuitu pietatis.C. de epi.⁊ cle.id qđ. Jtē fieri pōt inſtitutio pure.⁊ ſub cōditione.ex certo aūt tempore aut ad certū tp̄us heres quis inſtitui non pōt.imo vitio tpis ſublato de medio tenet inſtitutio.vt ſi dicatur. inſtituo te vſq̄ʒ ad paſca.vel a paſca inantea.inſti. de heredi. inſti.§ heres ⁊ pure. Miles tamē hoc fa cere poteſt.ff.de teſta.mili. miles. Tamē ſi hoc fiat ad tempus incertuʒ vel ex tēpore incerto bene valet.vt ſi dicam.vxorē meā mihi heredem inſtituo q̄ʒdiu vixerit. poſt mortē meam ticium mihi heredē inſtituo: cum abſolutus fuerit ab excōmunicatiõe. .ff.de heredi.inſti.in tempus. Jtem poteſt quis inſtitui in vniuerſo ⁊ in certa parte: ⁊ in certa re vel quantitate. inſtitutus tm̄ in certa parte ſubire debʒ onus eris alieni pro ea parte qua eſt inſtitutus. Jnſtitutꝰ vero in certa re vel quantitate pro legata rio habetur.⁊ ideo non ſubit illud onus. C.de heredi.inſti.quotiens.Et hoc eſt veꝝ quando alius eſt heres inſtitutus in vni‑ uerſo. Non eſt autem ſm̄ hoſti.pretermit tendum ꝙ quis inſtitui poteſt in certa pte: dum tamen aſſignatio pendeat ex arbitrio teſtatoris.quia voluntati alterius exp̄ſſe conferri non poſſet. tacite tm̄ ſic vt dictū ē ſupra ſm̄ Ber. quedā enim ſi in teſtamē tis exp̄mant̄ nō habent effectum.ff.e.talē. Et idem eſt de legatis.ff.de le.l.i.Hec hoſti.

Jtem poſſunt inſtitui plures ſimpliciter partibus non expreſſis. ⁊ tunc ex equis porcionibus ſunt heredes. inſti.de heredi. inſti.§.ſi plures. Et nota ꝙ ſi vnꝰ heredū faciat ſumptus in militia vel in nuptiis: aut fecit illos ſumptus pater communis: ⁊ tunc ille filius habet hoc precipuum. aut ipſe filius fecit poſt mortem patris.

⁊ tūc erūt de ſorte ſua:n̄ de cōibꝰ bonis niſi
hoc inter heredes ſpecialr̄ actum eſſet.ff.
fami.her.ſi filia.§.idē ſcribit.⁊.§.neracius
Jtē inſtitutio fieri pōt partim in capita
⁊ partim in ſtirpes.vt petrū ⁊ iohez filios
meos.ſ.quēlibȝ eoꝝ ꝑ tertia.⁊ a.⁊.b.nepo
tes meos filios quondā.c.filij mei ꝑ alia
tertia parte heredes mihi inſtituo.ſic.n.⁊
ab inteſtato vocant̄.inſti.de here.que ab
inte.defe.§.⁊ quia placuit. Ad hoc nō
ꝙ pactū de futura ſucceſſione ꝑſone certe
nō tenet:niſi de ꝯſenſu eius cuius eſt here
ditas.ita tn̄ ꝙ in illo ꝯſenſu ꝑſeueret vſqȝ
ad mortē.C.de pac.l.vlti.lȝ aūt alij paciſcē
ti de hereditate mea poſſim ꝯſentire:nō tn̄
ex pacto poſſum me aſtringere ꝙ qs mihi
ſuccedat in hereditatē.qꝛ hoc eēt ꝯ̄ bonos
mores.poſſum tn̄ heredē ſine pacto inſti
tuere.C.de tranſac.cū donationis. Nec ob
ſtat.ff.ꝓ ſocio.l.3.§.de illo.vbi dicit̄ ꝙ ſoci
etas ita coiri pōt vt ſi aliqua hereditas al
terutri obuenerit:cōis ſit.qꝛ hoc intelligit̄
ſm̄ accur.qn̄ ē pactū de ꝑſona incerta.Un̄
pactū de futura ſucceſſiōe in gn̄e tenet:nō
in ſpecie.

CIrca tertiū ſciēdū ꝙ heredū inſti
tutio directa nō pōt fieri niſi in te
ſtamēto.puta cum quis recto iure
inſtituit̄ heres ad quē teſtōr vult heredita
tē ſuā ſiue illud in quo eū inſtituit:ꝑuenire
⁊ illud cape nullo mediāte.Obliqua vero
ſiue fideicōmiſſaria hereditas relinq pōt
in teſtō ⁊ codicillo.vt cū rogat̄ in codicillo
heres inſtitutus in teſtamēto;vel heres ab
inteſtato veniēs: vt hereditatē reſtituat al
teri.is.n.cui reſtituit̄ hereditas erit heres
ꝑ fideicōmiſſū.inſti.de codicill᷑.§.penul.⁊
de fideicō.he §.penul. Quid ſi ſic dicat
teſtator in teſtamēto ſuo.Jnſtituo heredē
quē in codicill᷑ noiauero:vel talē ſi eum in
codicillis inſtituero.R̄ndet Hoſti.ꝙ valȝ
nō iure codicilloꝝ:ſȝ teſtamenti.⁊ ſub tali
ꝯditōe pōt inſtitui qlȝ p̄ter filiū.ff.e.aſſe.

SEquit̄ videre de quarto.ſ.de diuer
ſitate heredū. Circa quod ſciēdū
ꝙ heredū alij ſunt neceſſarij tn̄.
alij ſui ⁊ neceſſarij.alij ex̄nei. Heres ne
ceſſariꝰ ē ſeruus qui inſtituit̄ heres a dn̄o
ſuo ita tn̄ ſi ꝯſequat̄ hereditatē ⁊ libertatē
ſimul ex dn̄i teſtamēto: vt qꝛ tpe teſtam̄ti
⁊ mortis erat in dn̄i ptāte.fit etiā ignorās
⁊ inuitus liber ⁊ heres.vn̄ velit nolit tene
tur hereditatē etiā ſuſpectā adire.⁊ iō dici
tur neceſſariꝰ. Sui ⁊ neceſſarij ſūt liberi

qui ſunt in ptāte teſtatoris tpe mortis.vt
filiuſfamilias ⁊ deſcēdētes ex maſclō filio
Filij vō filie ſunt i ptāte patris eoꝝ.⁊ aui
paterni.Diſtingue tn̄ inter filiū ⁊ nepotez
ex filio.qꝛ filius meus ideo eſt mihi ſuus
heres.qꝛ ē in ptāte mea.⁊ qꝛ nihil ē mediū
inter me ⁊ eū.⁊ hoc 2ᵐ deficit in nepotibꝰ
ex filio ip̄o viuēte.⁊ ideo nō ſunt mihi ſui
heredes.ſȝ ſi filius meus me viuo moriat̄:
tunc nepotes ex eo tpe mortis mihi ſunt
filij heredes.qꝛ in ptāte mea ſunt.⁊ quia
ſublatū ē de medio caput ꝑmū quod eos
p̄cedebat.ſ.pater eoꝝ.Et ē idē de nepotibꝰ
⁊ ceteris liberis.Dicūt̄ aūt ideo ſui.quia
domeſtici ⁊ viuo patre quodāmō eſtimāt̄
dn̄i.Jdeo vō dicunt̄ neceſſarij.qꝛ de iure
ciuili cogebant̄ ſerui inuiti heredes fieri.
ſȝ de iure p̄torio ꝑmittit̄ eis ab hereditate
abſtinere ſi velint. Ex̄nei heredes ſunt q
non ſunt ſubiecti iuri teſtatoris.vnde filij
emancipati ſunt heredes ex̄nei.⁊ liberi
etiā a matre inſtituti.qꝛ femine nō habēt
liberos in ptāte.ꝓbant̄ hec noia inſti.de
here.qua.⁊ di.in prin.⁊.§.ſui aūt.⁊.§.ce
teri. Jtem heres alius ē teſtamētarius.
vt qui eſt in teſtamēto ſcriptus.alius legi
timus vt is qui ip̄o iure ⁊ ſine teſtamento
defuncto ſuccedit.aliꝰ fideicōmiſſariꝰ:cui
ex fideicōmiſſo eſt hereditas reſtituta.aliꝰ
ē ſubſtitutus.ſ.qui alij ſubſtituitur heredi.
Jnſuper quidam ſunt ad quos i ſtricto
iure legitima ſpectat hereditas vt non in
ſtituantur vel rite exheredentur.teſtamen
tum autem ip̄o iure eſt nullum aut reſcin
ditur.Ad quos cognoſcendos nota tres
eē gradus vel lineas conſanguineoꝝ.ſcȝ
aſcendentium ſiue parentum.deſcendētiū
ſiue liberorum.⁊ collateralium. Teſtator
autem q̄ꝺiu habet aliquid de deſcendētibꝰ
tenetur illum heredem inſtituere vel exhe
redare.⁊ ſi illum heredem inſtituat non te
netur de aliquo aſcendentiū in inſtitutione
mentionē facere.ipſi enim in infinitū cete
ris preferuntur.inſti.de here.que ab inte.
in principio. Deficiētibꝰ aūt deſcendētibꝰ
legitimis tenetur ſuos aſcendentes legiti
mos ſi quos habet heredes inſtituere vel
exheredare.C.ad ſena.con.or.quotiens.
Collaterales autem nunq̄ȝ tenetur inſtitu
ere vel exheredare.ſed deficientibus deſcē
dentibus ⁊ aſcendētibus legitimis poteſt
quos vult ſiue collaterales ſiue alios ſibi
non attinentes inſtituere heredes:nulla fa
cta de collateralibꝰ mentione.

Sequit̃ videre de quĩto. ſ. inſtitutõe deſcendẽtiũ. Circa quod ſciẽdũ ꝙ deſcẽdẽtiũ ſiue liberoꝝ quidã ſunt legitimi ⁊ nãles ſimul. qdã nãles tñ. qdã legitimi tñ. Jtē eoꝝ qui ſunt legitimi ⁊ naturales quidã ſũt nati quidã naſcituri ſiue poſthumi. Jtẽ quidã ſunt p̃mi gradus vt filij. quidã ſecũdi vel vlterioris vt nepotes ⁊ deinceps. Primo aũt dicẽdũ ẽ de inſtitutõe liberoꝝ naturaliũ ⁊ legitimoꝝ primi gradus. Secũdo de inſtitutõe liberoꝝ ſecũdi gradus. Tertio de iſtitutõe poſthumoꝝ. 4.° de quibuſdã documẽtis gñalibꝰ circa inſtitutõez liberoꝝ. 5.° de inſtitutionibꝰ liberoꝝ legitimoꝝ tñ. De inſtitutõe vero ſiue ſucceſſione liberoꝝ nãliũ ⁊ ſpurioꝝ vide infra in tractatu de m̃rimonio. ti. de filijs. De inſtitutõe igit̃ liberoꝝ naturaliũ ⁊ legitimoꝝ p̃mi gradus ſciẽdũ ꝙ teſtator ſiue pater ſiue mr̃ ſuos liberos legitimos ⁊ nãles maſculos ⁊ feminas v̄gines nuptas ⁊ viduas in ptãte eiꝰ exñtes ⁊ emãcipatos inſtituere dꝫ vel rite exheredare. aut rite vel legitime p̃terire. aliter teſtabit̃ inutilr̃. inſti. de exhere. libe. rñſo. i. ⁊. §. noſtra v̄o. Et ĩtellige ꝙ femine lꝫ ſint nupte: nihilominus tñ de iure romano ſũt in ptãte patris. ſꝫ de iure lombardoꝝ ſunt in ptãte viri: nõ patris. inſti. de ſe. con. tercul. §. poſtea aũt. Solet aũt queri vtrũ dotatas debeat inſtituere tñ in dote. Rꝰ dixerũt aliqui doc. legũ ꝙ ſic. Azo v̄o ⁊ alij qui alij dicũt ꝙ opꝫ iſtituere nõ tñ i dote ſꝫ etiã in aliquo ſaltẽ modico preter dotem vñ ꝓpter piculũ hꝰ dubitatõis tutius ẽ ꝙ ſemp inſtituant̃ in aliquo vltra dotẽ: ⁊ ſic agere nõ pñt niſi ad ſupplemẽtũ ſi quid deficiat de legitima in qua etiam dotẽ ꝯputare debẽt. nã ſi ab inteſtato ſuccedẽ vellẽt: eam fratribꝰ ꝯferrẽt. C. de inoffi. teſta. qm̃ nouella. Jtẽ ꝓfeſſi in religione debẽt inſtitui ſicut ⁊ ceteri. C. de epi. ⁊ cle. l. fi. §. ſꝫ etiam cognitũ. Jtẽ lꝫ filius ſuccedat mr̃i ex teſtõ ⁊ ab iteſtato. pater tñ in cuiꝰ ptãte ẽ filiꝰ hꝫ vſufructũ in poſſeſſionibꝰ relictis a matre filio qui etiã oẽm diligẽtiã tuẽde rei dꝫ habere. nõ tñ põt eã alienare vl̓ donare. C. de in inte. reſti. l. i. ⁊. z. ⁊ ex̃. e. c. cõſtitutꝰ. in glo. Pone ꝙ aliquis habẽs filiũ ex ꝯcubina: cõtrahat tñ cũ alia ex qua hꝫ filios. illa v̄o mortua cõtrahat cũ ꝯcubina. ⁊ ita filius eiꝰ ẽ legitimatꝰ: quis ſuccedet patri. ⁊ ſit ꝯſuetudo terre ꝙ vnꝰ ſolus ſuccedat. Rndet Hu. ⁊ Bar. i qõibꝰ ꝙ ſuccedet ille qui p̃mo fuit legitimatꝰ. i. de primo m̃rimonio natus. Quid ſi due matres ꝓ eodẽ filio cõtẽdant: ⁊ ambe lite pendẽte deficiãt. nũquid ille petet hereditatẽ vtriuſqꝫ. Rndet Bar. in qõnibꝰ ꝙ nõ. ſꝫ tñ ſuccedet illi q̃ erat in poſſeſſione filiationis eiꝰ. ſi v̄o neutra poſſidebat: tunc ſi velit alicui eaꝝ ſuccedere: opꝫ eũ ꝓbare ſe filiũ eiꝰ eẽ. De iſtitutõe aũt liberorũ ſecũdi gradus ſciendum ꝙ ſi ego parens maſculus vel femina tpe teſtamẽti mei filium habeo vel filiam ſiue in poteſtate mea ſiue nõ. ⁊ ex eo vel ex ea habeo nepotẽ vl̓ neptẽ: ⁊ inſtituã filiũ vel filiã nõ opꝫ ꝙ de nepote vel de nepte faciã mentionẽ. Si tñ tpe quo teſtõr filiꝰ meus vel filia p̃mortuus ſit: tunc nepotẽ vel neptẽ quẽ ſupſtitez habeo ex ea vel ex eo que emãcipato vel emãcipata inſtituã. inſti. de here. qua. ⁊ di. §. ſin aũt ⁊ neceſſarij. Et idẽ ẽ de ceteris liberis. vñ p̃mortuo filio vel nepote ꝓnepos ex nepote natꝰ inſtitui dꝫ. inſti. de here. que ab inte. defe. §. ita demũ. Jdẽ ẽ etiã de poſthumis ⁊ nepotibꝰ ⁊ ceteris liberis vlterioris gradus. q2 ſi nurus mea ex filio meo p̃mortuo ꝯcepit: ⁊ teſter ea p̃gnãte: debeo eum qui naſcet̃ ex ea heredẽ inſtituẽ. C. de poſthu. here. qđ creatũ. Jtẽ ſi poſt meum teſtamẽtũ filiꝰ meus inſtitutꝰ me viuo moriat̃: ⁊ demũ moriar nullo alio ꝯdito teſtamẽto: incipit nepos natꝰ ex ip̃o filio i loco eius ſuccedẽ. ⁊ quaſi agnoſcẽdo efficit̃ mihi auo ſuus heres. inſti. de legi. agna. ſuc. §. primꝰ aũt. Et ideo q2 in teſtamẽto tunc inſtitutus non inuenit̃: rumpet teſtamentũ. Jdem facit nepos ex filio emancipato p̃mortuo inſtitutus. Sed contra periculum illud habes cõſiliũ. l. velleiane quo potes duplr̃ vti. Uno mõ vt filiꝰ ⁊ nepos natus ex eo pariter inſtituant̃. alio mõ vt filius pure ⁊ nepos ſub cõditiõe inſtituãtur. vt petrũ filiũ meũ. vl̓ eo mihi p̃mortuo nepotes vl̓ neptes ex eo ſupſtites natos ⁊ poſthumos mihi heredes iſtituo. ꝓbãt̃ hꝰ inſti. de exhere. libe. §. poſthumoꝝ aũt. De inſtitutiõe aũt poſthumoꝝ nota primo ad maiorẽ euidẽtiã ꝙ poſthumꝰ dicit̃ duplr̃. ſ. ſtricte. vt ille q in vita teſtatoris ꝯceptꝰ poſt eiꝰ mortẽ ẽ natꝰ. vñ dicit̃ poſthumus quaſi poſt humũ patris natꝰ. Et large. ſ. ille q poſt teſtamẽtũ ꝯditũ viuo etiã patre ẽ natꝰ. ff. de iniu. rup. teſta. l. 3. §. i. Hos igit̃ poſthumos qui rite vult teſtari debet inſtituere. non autem poteſt eos exheredare:

cū nullā ingratitudinē ꝯmiſerint. inſti. de
exhere. libe. §. nr̄a vo. ſi aūt poſthumꝰ p̄teri
tꝰ fuerit vt nō inſtituat̄: ⁊ ip̄e naſcat̄ viuꝰ:
voce emiſſa vel nō emiſſa: dū tamē ꝯſtet
eū viuū natū: vel ex ſecto vētre editū inte
grū: vel nō itegrū: al' cū ſp̄ū. tn̄ teſtm̄ rum
pet. ff. de poſthu. he. ꝙ dicit̄. niſi declinet ad
monſtrū vel ꝓdigiū. ff. de ſta. ho. nō ſunt. q
aūt naſcit̄ mortuus nō videt̄ ꝯceptus. C.
e. l. i. Qđ aūt dictū ē de preteritōe filij po/
ſthumi teſtm̄ rumpi: verꝝ ē quantū ad in/
ſtitutionē: ſꝫ ſtat firmū quātum ad legata.
inſti. de exhe. libe. rn̄ſo. i. ⁊ idē ē de quaſi po
ſthumo. vt ſi teſtator poſt teſtm̄ aliquē in fi
liū arrogauit. Nā quaſi agnitiōe ſui here
dis rūpet̄ teſtm̄. inſti. qui. mo. te. infir. rn̄ſo
. i. Idē etiā ē de eo qui ē loco poſthumi. vt
q in tp̄e teſtamēti nō erat ſuus heres. ſꝫ tp̄e
mortis teſtatoris inuenit̄ ſuus. vt dictū ē
i artiº. p̄cedēti. Et qđ dictū ē de poſthumo
p̄terito a pr̄e: idē intellige de poſthumo p̄te
rito a matre. in caſu tn̄ poſthumꝰ n̄ rumpet
teſtm̄ matris. vt cū mater in puerperio dece
dit: quo īſtituat heredes iā natos: p̄ſumit̄
nō inſtituiſſe eū in cꝰ partu decedit. ⁊ iō n̄
rumpit̄ eius teſtm̄ ꝑ querelā inofficioſi te
ſtamēti. C. de inoffi. teſta. ſi mater. De ge
neralibꝰ documētis circa inſtitutōeꝫ libe/
roꝝ nota ꝙ ſi ea q̄ dicta ſunt de īſtituēdis
vel exheredandis vel p̄tereūdis liberis n̄
fuerit obſ'uata: pn̄t ip̄i liberi diuerſis vijs
ad teſtamēta parētū infirmāda venire: vel
dicēdo teſtm̄ ip̄o iure nullū: vel petēdo bo
noꝝ poſſeſſionē ꝯ̄ tabulas teſtamēti: vel
ꝓponēdo q̄relā inofficioſi teſtamēti. Non
ſolū autem inofficioſū teſtm̄ reuocat̄ ꝑ q̄re
lam. ſꝫ etiam inofficioſa donatio ⁊ iofficio/
ſa dos ⁊ inofficioſa vēditio quo ad legiti/
mā. vt. C. de inoffi. do. l. i. ⁊. l. ſi totas. ⁊. l. fi.
que oīa relinquo iuriſp̄itis grā breuitatis.
Itē ſi alicui p̄dictoꝝ liberoꝝ qui neceſ
ſario ſunt inſtituēdi vel exheredādi: aliq̄d
in teſtō tm̄ legatū ſit: teſtm̄ nō tenebit. q2
is videt̄ p̄teritꝰ qui nō ē inſtitutꝰ vel exhe
redatus. p̄terire. n. ē aliquē omittere eo nō
inſtituto vel exheredato. inſti. de here. que
ab inteſta. de. §. eadē hec. Non tn̄ dico ꝙ
cuiꝫ p̄dictoꝝ legari nō poſſit: dū tn̄ ſit in
aliquo inſtitutꝰ. Sꝫ quid ſi teſtator ſim
pliciter dixerit. Filio meo. C. relinquo cen
tū lib. nūquid valebit teſtm̄. Rº ꝙ ſi teſta
tor dixerit. Filio meo. C. relinquo bona
mea ſiue dimidiā ſiue tertiā partē bonoꝝ
meoꝝ: tenet teſtamētū. q2 iure inſtitutiōis
ītelligit̄ eē relictū. Si vō dixerit. filio meo
C. relinquo centū libras. vel agrū illū: nō
tenet teſtamētū. q2 iure legati intelligitur
eē relictū ⁊ filiū eē preteritū. C. de here. īſti.
quotiens. Item nō refert in quo vel in
quanto aliquis predictoꝝ inſtituat̄ vtrū
in vniuerſo aut in parte vel in re vel i quā
titate certa. Et ſi ſit inſtitutus in eo quod
ē ſua porcio legitima vel vltra: ſtabit ꝯtētꝰ
Si vō in minori tenet teſtm̄: ſꝫ aget ad legi
time ſupplemētum. C. de inoffi. teſta. omni
mō. que etiā legitima dicit̄ debitū bonoꝝ
ſubſidiū ſiue porcio debita iure nature. Et
ē hodie tertia pars hereditatis ſi ſint qua
tuor filij vel pauciores. Si vero ſint qn/
q3 vel plures eſt medietas inter eos eque
diuidēda. vnde ſi quis ſit inſtitutus i ſua
parte tertie partis vel medietatis ſtabit cō
tentus. al' aget ad ſupplementū. vt dictū ē
De eo vero qđ ſupereſt vltra partē tertiā
vel medietatē teſtator quicquid vult facē
pōt. vn̄ verſus. Quatuor aut infra dant
natis iura triētē. Semiſſem vō dāt natis
quinq3 vel vltra. Arbitriū ſequit̄ ſubſtan
tia cetera patris. Debet̄ aūt dicta porcio
tm̄ filijs. ⁊ ip̄is mortuis debet̄ nepotibus
ex eis legitime natis. nec eis pōt imponi
grauamē ꝑ legata ⁊ fideicōmiſſa. poſſunt
tn̄ grauari ꝑ debita. nō pōt etiā eidē appo
ni cōditio vel modus: ⁊ ſi apponat̄ ꝓ non
addita habet̄. Ad hoc nota ꝙ triplex ē
porcio. ſ. legitima ⁊ trebellianica ſic dicta
a trebellio auctore. ⁊ falcidia ſic dicta a
falcidio auctore. Prima debet̄ iure natu
re de qua dictū ē. Secūda debet̄ iure ſubſti
tutionis. ⁊ ē quarta pars hereditatis totiꝰ
vt cū aliquis ē inſtitutus heres ⁊ rogatꝰ
vt reſtituat alij hereditatē ſi ſine liberis de
cedat. iſte ſic inſtitutus retinere pōt q̄rtaꝫ
partē totius hereditatis. Tertia debet̄ iur̄
inſtitutōis ex̄neo inſtituto heredi. ⁊ ē 4ª
pars quā deducit ⁊ retinet ſibi inſtitutꝰ de
legatis ⁊ fideicōmiſſis: qn̄ ſupra dodrātē
. i. tres p̄tes hereditatis ē aliq̄d legatū. qn̄
enī aliquis ē inſtitutus heres: ⁊ illa here/
ditas eſt ex iuſta cauſa legata ⁊ fideicom
miſſa: tunc inſtitutꝰ poteſt detrahere quar
tam partem de legatis ⁊ fideicōmiſſis. ex̄
de teſta. raynaldus. In prima ⁊ ſecunda
porcione ideſt in legitima ⁊ trebellianica
cōputant̄ oīa hereditaria ⁊ legata ⁊ fidei
cōmiſſa. vn̄ ſi filiꝰ vel rogatꝰ aliqua perce
perit de legatis vel fideicommiſſis a teſta/
tore: illa ꝯputabit i legitiā ꝉ trebellianica.

Jn tertia vͦo.i.in falcidia ↄputant̃ ſola hereditaria nõ legata nec donata nec fidecõmiſſa.e x̃.de teſta.raynucius.Hec Ber. Unde deductio falcidie ẽ cõditionis melioris ꝗ̃ deductio legitime quantũ ad hoc ꝙ donatões ⁊ legata nõ cõputant̃ in ea. Unde ſi inſtitut⁹ aliquid de legatis vel ſideicõmiſſis a teſtatore pcepit: illud in falcidia nõ cõputabit. Sciẽdũ aũt ꝙ falcidia ceſſat in his que ſic legant̃ vt ad ſucceſſores ei⁹ cui relicta ſunt debeãt puenire C.ad.l.fal.in auc̃.ß in ea te. Ceſſat etiam in relictis cauſa pietatis.vt ibidem.ſ.auc̃. Simil'r ceſſat etiã in teſtamẽto militis.C. de teſta.mi.in teſtõ.⁊ e x̃.de teſta.rainaldus ⁊.c.vlti. Jtẽ ceſſat falcidia in male ablatis incertis que hñ pñt dici legata eẽ ꝑ aĩa. multo magis ꝗ̃ legata alia.poſſunt etiam dici legata ad pias cãs.qꝛ ad liberandaꝫ teſtatoris aĩam. Monaldus tñ ſcripſit in ſua ſum.ꝙ ꝓpter male ablata incerta ſi nõ poſſunt ꝓbari ñ credit ꝙ liberi vl' parẽtes ſi ↄſentire nolint poſſint legitima iure nãc ſibi debita defraudari. al' poſſet teſtator de leui fingere male ablata multa vt p̃dc̃os illa legitima defraudaret:quod iniquũ eẽt qꝛ ſi talia male ablata non poſſint ꝓbari: nõ tenet̃ heres ſoluere vt debitũ ſeu vt es alienũ:ß vt legatũ.C.de fal.mo.l.z.⁊.ʒ.Et ideo bonũ cõſiliũ ẽ ꝙ ip̃e teſtator ſatiſfaciat de illis dũ viuit:vel faciat ꝙ fili⁹obliget ſe ad ſoluẽdũ in ſolidũ:illa legitima nõ detracta. Jn q̃ caſu tenebit̃.ar.inſti.de excu. tu.§.ſicut ꝑ cõtrariũ. Si aũt nõ poſſit ad hoc inducere filiũ: nõ faciat teſtamẽtum ß codicillũ: in quo ordinet ꝙ oĩa bona diſtribuant̃ paupib⁹ ꝑ male ablatis incertis aſſerẽs ꝙ plura ſunt ſua male ablata ꝗ̃ oĩa ſua bona.Similiter male ablata certa que tñ probari nõ pñt relinquat illis perſonis a quib⁹ iniuſte habuit ea. Et male ablata certa que ꝓbari nõ poſſunt ſũt ſicc es alienũ. Sꝫ nũquid põt quis inducere duas quartas.ſ.debitã iure nature ⁊ trebellianicã. R̃. dicũt quidã ꝙ nõ niſi q̃tũ ẽ plus in ſecũda ꝗ̃ in p̃ma.C.ad.l.fal.l.pe. Alij dicũt indiſtincte ꝙ ſic.Azo vͦo diſtinguit ꝙ aut quis ẽ rogat⁹ reſtituere hereditatẽ incontinẽti: ⁊ tunc ẽ vͣa ſñia prima. C.de inoffi.teſta.qm̃ nouella.Uel vſq; ad tp̃s: vt ſi decedat ſine liberis.⁊ tunc ẽ vera ſententia ſecũda.C.de inoffi.teſta.qm̃ in prioꝛib⁹.⁊ in auc⁰.de reſtituti.§.penul. coll.8. R õ hui⁹ diuerſitatis ẽ. qꝛ vbi quis ẽ rogat⁹ reſtituere hereditatẽ poſt tp̃s certũ: vl' ſi decedat ſine liberis: p[·]t incõtinẽti deducere tertiã debitã iure nature.qꝛ illam ſine ci granaie dꝫ q̃rere: vt ꝓbant auc᷒ p̃dc̃e. Jn ꝓceſſu aũt tp̃is deducet trebellianicaꝫ in qua cũ fruct⁹ pcepti cõputent̃:min⁹ diminuit̃ ſubſtãtia hereditatis ꝗ̃ ſi reſtituẽt incõtinẽti.⁊ iõ tũc nõ deducẽt. qꝛ tũc ſ b̃a defalcaret̃:nõ aũt fruct⁹. Jus aũt canonicũ apte fouet ſñiam azo.e x̃.de teſta.raynucius.⁊.c.rainaldus.in tex.⁊ glo. Jtẽ ñ põt vti quis bñficio falcidie in trib⁹ caſibus. P̃m⁹ ẽ quando extraneus inſtitutus heres rogatus ẽ reſtituẽ hereditatẽ alij: ⁊ nõ iplet volũtatẽ teſtatoris infra ãnũ a iuſſu iudicis. Secũdus ẽ ſi nõ fecerit inuẽtariũ. Tertius ẽ ſi teſtator cert⁹ de quantitate ſui p̃rimonij ꝓhibeat expreſſe deduci falcidiã.i. auc⁰.de here.⁊ fal.§.illud.⁊.§. ſi nõ fecerit inuẽta.⁊.§.ſi vͦo exp̃ſſum.⁊ hoc vide ĩfra ti.de ꝓuidẽtijs teſtatoris.ar.i.ſ.de ꝓhibitõe falcidie. Jtẽ qñ vni plures res ſint legate tunc ſi ſoluit aliquas illaꝝ integre põt in alijs retinẽ plenã falcidiã ꝑ doli exceptõeꝫ .ff.ad.l.fal.ſi ex plurib⁹. Jtẽ ſi legatũ ſit tale de quo falcidia nõ dꝫ deduci. puta ad pias cauſas:ꝑ hoc nõ onerant̃ alij legatarij.qꝛ cuilꝫ legatario ſufficit onus ſuũ vt deducat̃.C.ad.l.fal.in au[·] ſimilit̃. Jtem legatũ aut ẽ relictũ vni ꝑſone aut plurib⁹. ſi vni aut legatũ ẽ vni⁹: ⁊ tũc ñ ſoluit totũ nihil detrahet.aut incepit tñ ſoluere.ſic detrahet. Aut ſunt legata pluriũ: ⁊ tunc ſi ſoluit vni põt detrahere de alijs. Si vͦo ſit relictũ plurib⁹ tũc ſi ſoluit totũ vni non detrahet.C.ad.l.fal.auc̃.ß cũ teſtator.⁊ in.l. p̃alle.ſi ex plurib⁹.Hec xb. Jtẽ qñ fructus ꝑcipiunt̃ volũtate teſtatoris. vt qñ quis ẽ rogatus reſtituere alteri hereditatẽ poſt aliquod tp̃s:tunc cõputat fructus in quartã trebellianicã.⁊ quod ſupra quartam recepit nõ reſtituet:niſi ſit de liberis p̃mi g̃dus qñ.n.ẽ rogat⁹ frater p̃mi gradus reſtituẽ fr̃ib⁹hereditatẽ:ſi deceſſerit dꝫ retinẽ q̃rtã ſine cõputatõe fructuum: niſi ꝑcepit eos poſt litis ↄteſtatõeꝫ. tũc.n. ↄputabit ip̃os in quartã.qꝛ ẽ malef.dei poſſeſſor. Si vͦo ꝑcipiũt̃ ex negligẽtia nõ petẽtis:ſic nõ cõputat in quartã:nec reſtituit eos. Si [·]it ꝑcipiũt̃ ex mora non ſoluẽtis: ſic ↄputat in quartã. ⁊ q̃cq̃d ex eis hꝫ vltra reſtituet. C.ad ſe.con.velleia.iubemus. De inſtitutõe vͦo liberoꝝ legitimoꝝ ſciẽdũ ꝙ pat̃ arrogãs ⁊ au⁹ nepotẽ adoptãs tenẽt filios ſuos arrogatos ⁊ adoptios: ſi tp̃e mortis ſue hñt eos i ſua adoptia fãilia itẽſtõ ſuo

inſtituere vel exheredare ſicut ſi eēnt filij
eoꝝ legitimi ⁊ naturales. al'inutilr̄ teſta/
bunt̄. Si vo tpe mortis ſue eēnt emācipa
ti ab eis tunc nō tenent̄ eos inſtituere nec
exheredare. quia ſunt loco ex̄neoꝝ. pater
etiā naturalis hi⁹ filios q̄ꝫdiu ſunt in ado
ptiua familia nec inſtituere nec exhereda
re tenet̄. qꝛ ſunt loco ex̄neoꝝ. Ex eo tamē
tpe quo a patre adoptiuo fuerint emanci/
pati: incipiūt in ea cauſa eē ſicut ſi fuiſſent
emancipati ab ip̄o naturali patre. inſti. de
exhere. lib. §. adoptiui libi. ⁊. §. emācipati
vero. Is autem qui adoptauit ex̄neum
ↄdens teſtamētū filiū ſuū adoptiuū nec in
ſtituere nec exheredare tenet̄ cū nihil iuris
hēat in bonis eius: niſi ꝙ ei ſuccedit ab in
teſtato. inſti. de adop. §. ſ; hodie. Et nota ꝙ
illa documēta q̄ ſunt tradita in arti⁹ p̄cedē
ti habēt etiā locū in liberis tm̄ legitimis.
Quid aūt ſit adoptio ⁊ arrogatio vide in
tractatu de mr̄imonio. ti. de adoptione.

Equit̄ videre de ſexto articulo p̄n
cipali. ſ. de inſtitutōe aſcēdētiū. Cir
ca qō ſciēdū ꝙ ſi ego teſtator vel
teſtatrix nullū habeo liberū a me neceſſa
rio īſtituēdū vel exheredandū: habeā tm̄
parētē vel parētes legitimos ⁊ naturales.
⁊ ſim in ſtatu in quo liceat mihi teſtari. vt
qꝛ ſum emācipatus: vel aliter mei iuris fa
ctus: tunc ſi teſtari vtilr̄ voluero: eos inſti
tuere debeo. C. ad ſena. ↄſul. orphi. quoti/
ens. lꝫ ſi habeaꝫ etiā deſcēdētes: eos. ſ. aſcē
dētes ſi volo poſſum inſtituere. Inſtituam
ergo parētes meos nulla dr̄ia habita iter
paternos ⁊ maternos. ſalua tm̄ gradus p̄
rogatiua. puta ſi patrē ⁊ matrē habeam:
vtrūqꝫ inſtituā. vel ſi ſolū patrē vel ſolam
matrē illū vel illā inſtituā. De alijs autem
aſcēdētib⁹ non teneor facere mētionē. qꝛ
p̄cedit eos vno gradu pater vl' mater. Sꝫ
ſi patrē vl' matrē nō habeo: tūc proximiores
mihi in gradu aſcēdētiū inſtituere debeo.
eodē. n. mō ſuccedūt ab inteſtato. vt i auc⁹
de heredi. ab inte. veni. §. ſi igit̄ defunctus.
poſſum aūt inſtituere in toto vel in certa
parte. tm̄. ſufficit ſi parētē inſtituēdū īſtituā
in ſua legitima porcione parētibus debita
iure nature: que ē tertia pars bonoꝝ meo/
rū. vt in auc⁹. de triēte ⁊ ſemiſſe. §. i. Et ſi in
minori inſtituero: nihilomin⁹ tenet teſtm̄: lꝫ
agi poſſit ad ſupplemētū. vt de liberis dictū
ē. Poſſum aūt meos parētes exheredare
vel p̄terire. ſ. noiatiꝫ ⁊ legitima cā adiecta
al' teſtamētū meū reſcideret̄. in auc⁹ vt cū
de ap. cog. §. ſi talis igit̄. col. 8.

Equit̄ videre de ſeptimo p̄ncipali
. ſ. de inſtitutiōe ex̄neoꝝ. Circa qō
ſciēdū ꝙ ſi illū vel illos quem vel
quos habeo legitimos deſcēdētes vel aſcē
dētes inſtituēdos vel exheredandos inſti
tuā quidē: nō tm̄ in vniuerſo ſ; in parte vel
re certa: tunc extraneū in reſiduo vlēm he
redē inſtituere potero. ſi eniꝫ nō inueniret̄
vniuerſalis: tunc is qui eēt inſtitutus i p̄te
vel re certa hr̄et̄ pro vniuerſali. C. de here.
inſti. quotiēs. Si aūt eos oio exheredaue
ro: tunc extraneū inſtituam: al' teſtamētuꝫ
nō tenēt in quo inſtitutio heredis nō eēt.
inſti. de fideicōmiſ. here. §. in primis. Cū
vo nullum habeo deſcēdētiū vel aſcēdētiū
inſtituam heredē aliquē extraneum: ſiue
ſit meus naturalis: ſiue aliquis de collate
ralibus meis: ſiue quecunqꝫ alia perſona.
puta dicēdo in prima vl' in tertia perſona
ſic: In omnibus autē bonis ſuis quatuor
actionibus: ideſt filium eius naturalē vel
patruum vel huiuſmodi ſibi heredē inſti/
tuit. vel talē eccliam. vel conuētū vl' hoſpi
tale: tāqꝫ xp̄i pauperes intuitu pietatis ſibi
heredē inſtituit. Notandum aūt ꝙ ſi di
cat̄ gn̄alr̄ pauperes xp̄i ſibi heredes inſti
tuit: diſtributio competit ep̄o dioceſ. qui ē
procurator pauperum gn̄alis ſue dioceſis
Et ideo ad hoc vitādū ſolꝫ ſic addi. Illos
. ſ. pauperes quos eius cōmiſſarij dixerint
eligēdos. quorum quēlibꝫ tm̄ illam porci/
onē quam ipſi cōmiſſarij ei deſignauerint
ex hac hereditate capere voluit ⁊ diſpoſuit
⁊ ip̄os cōmiſſarios vice dictoꝝ pauperuꝫ
⁊ heredū hanc hereditatē adire. Lꝫ auteꝫ
inſtitutio talis videat̄ alieno arbitrio com
mitti ⁊ ideo non valere. tamē bn̄ valꝫ. qa
teſtator prima facie ſuo arbitrio inſtituit
pauperes xp̄i. quod facere potuit: lꝫ eos re
ſtrixerit ad certos pauperes ⁊ heredes ad
ↄmiſſarios ex poſtfacto declarandos. Si
vo dicēt. illum inſtituo quē talis voluerit
tunc omnino cōmittēt arbitrio alieno. ⁊
eēt omnino inutilis inſtitutio. Ad p̄dictuꝫ
aūt dubium vitanduꝫ ſolꝫ teſtator aliquā
fidelē pſonam heredē inſtituē: diſtributōꝫ
ipſius hereditatis pro anima ſua ei⁹ fidei
cōmittēdo: dicēdo ſic. In omnibus auteꝫ
bonis ſuis dominum talem heredem ſibi
inſtituit diſponēs ⁊ iubens quatenus pro
anima ſua hereditatem ipſam eroget ⁊ di
ſtribuat in pias cauſas ⁊ diſtributionem
ipſam eius fidei ⁊ charitati committens.

Lȝ aũt videat̃ eẽ quoddã fideicõmiſſum:
querit̃ vtrũ ide poſſit trebellianica porcio
defalcari. ⁊ videt̃ ꝙ nõ cũ in relictis ad pi
as cauſas oĩo falcidia ceſſet. in auc̃. de ec.
ti. §. ſi aũt heredes. Ad hoc nota ꝙ frat̃
nõ habet querelã inofficioſi teſtamenti ſi
frater eius heredẽ extneũ inſtituerit: niſi p
ſonã infamẽ inſtituiſſet. ⁊ hoc habet locuȝ
in fratre ꝯſanguineo ⁊ vterino ſimul ⁊ in
fratre cõſanguineo tm̃. ⁊ nõ in fratre vte
rino tm̃. ff. de inoffi. teſta. l. i. vnde qui habȝ
fratrẽ ex patre ⁊ matre tm̃ ſi inſtituit perſo
nam turpem ⁊ infamẽ debet inſtituere fra
trẽ ſaltẽ in aliqua re. al' rumpet frater teſta
mentũ: niſi ꝯmiſerit cãm igratitudinis. vt
quia ꝯ̃ eũ mortẽ intentauit: vel accuſatõȝ
criminaleȝ inducere voluit. vel ſubſtantie
eius iacturã grauem molitus fuit. probãt̃
hec in auc̃. de nup. §. ingratitudinem. Hec
dĩ. Itẽ ad hoc vt quis inſtitui poſſit tria
tpa ꝯſiderant̃. ſ. tp̃s inſtitutõis. vt ſciatur
vtrũ inſtitutio tenuerit. tp̃s mortis teſtato
ris: vt ſciat̃ vtrũ effectũ habuerit. ⁊ tẽpus
aditionis hereditatis quod tempus maxi
me expectandũ ẽ quo. ſ. hereditas acquira
tur. ff. de fur. a ticio. Medio autẽ tpe inter
factũ teſtamẽtũ ⁊ mortẽ vel cõditionẽ in
ſtitutionis exiſtẽtẽ mutatio iuris heredis
nõ nocet. qꝛ tria tẽpora cõſiderant̃. ⁊ hoc
quo ad extraneos ⁊ eos qui nõ ſunt i po
teſtate teſtatorũ. In heredibus v̑o ſuis ⁊
neceſſarijs tẽpus mortis tm̃ videtur expe
ctandũ. inſti. de here. quali. ⁊ di. §. extneis.
⁊. §. ſui. In heredibus v̑o neceſſarijs duo
tm̃ tpa ſunt expectanda. ſ. teſtamẽti ⁊ mor
tis. ff. de heredi. inſti. ſi alienũ. ⁊. §. in extne/
is. l. ſeruũ. in p̃n. Unde ſi heres inſtitutꝰ ab
extneo ſit excõicatꝰ tpe inſtitutõis vel mor
tis vel aditionis pro nihilo habet̃. ſi autẽ
medio tpe nõ nocet. vnde ſi poſt inſtitutio
nẽ fuit excõicatus ⁊ ante mortẽ abſolutꝰ:
heres erit. ſed de hoc habebit̃ infra pleniꝰ
li. 7. ti. 8. Inſup nota ꝙ inſtitui nõ poſſũt
iſti. ſ. deportatus in inſulaȝ. C. de here. inſti.
l. i. damnatus in metallũ. quia peregrinus
ẽ effectus. ff. de his que pro nõ ſcriptis ha
bent̃. ſi in metallũ. heretici. C. de hereti. ⁊
mathe. l. manicheos. Baptiſmi iteratores
Apoſtate xp̃iani qui idolis ſacrificarunt.
C. de apoſta. hi qui. Collegia illicita. i. p̃uile
giũ ſpãle nõ habentia: eo ꝙ non ſunt a ſe
natu vel principe approbata. C. de here. iſti
collegiũ. Itẽ ſpurius teſtatoris ab eo inſti
tui nõ põt. Itẽ inceſtuoſus. in auc̃. q. mo.

na. ef. ſui. §. fi. Itẽ nec mulier que nubit in
fra tẽpus luctus. ſm le. in auc̃. de nup. §. i.
⁊. C. de ſe. nup. l. i. riſo. z. h tñ ſm canones
ñ tenȝ. ex. de ſe. nup. c. penul. ⁊ vlti. Itẽ icer
ta pſona non põt inſtitui. hoc tñ fallit in
pauperibus xp̃i. C. de here. inſti. quotiens.
Itẽ ſuus accuſatꝰ de adulterio cũ dña ſua
ꝯmiſſo que etiã dña de codẽ crimine fue
rat accuſata: ab ipa dña non põt inſtitui.
inſti. de here. inſti. §. eſt aũt caſus. Omnes
v̑o pſone alie a predictis poſſunt inſtitui.
Ad hoc nota ꝙ ſi ſeruus ſit inſtitutus
heres nõ põt niſi iuſſu dñi adire heredita
tẽ. ⁊ ſi dño iubente adeat acquirit̃ dño ac
ſi eẽt inſtitutus. inſti. p quas pſo. no. acq.
. §. itẽ nobis. Nota tñ ſm Io. iȝ. q. z. illud.
ꝙ lȝ ſerui nõ poſſint hereditatẽ poſſidere:
ꝯſuetudo tamẽ ẽ in pluribus locis ꝙ filijs
relinquit̃ peculiũ quod habuit pater.

SEquit̃ videre de octauo p̃ncipali
. ſ. de formis inſtitutionũ heredũȝ.
vbi ſciendũ ꝙ dictator teſtamenti
ꝯſiderare debet vtrũ inſtituat̃ vnus heres
vel plures. ⁊ an liberi vel aſcendẽtes vel
extnei. ⁊ an plures inſtituant̃ equalit̃ vel
inequaliter. ⁊ an in capita vel ſtirpes. Et
quidẽ ſi teſtator habeat vnicũ filiũ vel fili
am ⁊ eũ inſtituat heredẽ in vniuerſo poſi
tis oĩbus legatis dicet̃ ſic. In oĩbus autẽ
bonis ſuis iuribus ⁊ actionibꝰ. T. filiam
eius heredẽ inſtituit. Et ſi p legẽ velleianã
prouidere velit ne quaſi agnatione ſui he
redis rumpatur teſtamentum: dicetur ſic.
Talem filiũ eius inſtituit. vel eo p̃morien
te liberos ex eo ſupſtites natos ⁊ poſthu
mos in ſtirpes ⁊ nõ in capita heredes ſibi
inſtituit. Si aũt habeat plures filios ⁊ fili
as ⁊ velit eos equaliter heredes inſtituere
ſibi dicet̃ ſic. C. ⁊. p. filios eius equis por
cionibus inſtituit. Et ſi quis dictoꝝ filioꝝ
eius ip̃o teſtatore viuo deceſſerit. in locũ ⁊
partẽ eius liberi ex eo ſupſtites nati ⁊ poſt
humi in ſtirpes ⁊ nõ ĩ capita ſint heredes
Si v̑o aliquos eoꝝ velit inſtituere ſibi he
redes in re certa vel parte ⁊ aliquos ĩ vni
uerſo dicet̃ ſic. Petrus bertã eius filiam
heredẽ ſibi inſtituit in centũ lib. quas etiã
eam habere voluit cum nupſerit vel reli
gionẽ intrauerit. ⁊ interim in domo ſua de
centia ⁊ ſufficientia alimenta. ſi tñ dictas
centũ lib. ante ꝗ̃ nubat vel religionẽ itret
exegerit: ex tunc non habeat alimenta. Si
aũt filia ſit nupta ſic dicet̃. Petrus bertã
filiã eius vel ea premortua liberos ex ea

ſupſtites in ſtirpe ſibi heredē inſtituit ī eo
q̊d ipi berte dotis noīe dedit qñ nupſit ⁊
inſup .i.io.lib. Si v̊o filia ſit dedicata ī aliq̊
monaſterio pōt eā pater vel monaſteriū ī
quo eſt ſi voluerit heredē ſibi inſtituere in
certa quātitate. Pōt etiā filiū emācipatū
heredē ſibi inſtituere in certa parte. poteſt
etiā in vniuerſo pariter cum aliȷ̇s in ptāte
ſua retentis. Pōt etiā aliquos eoꝝ quos
habet in ptāte heredē ſibi inſtituere ī certa
parte. Poſitis aūt heredib⁹ pticularib⁹ dꝫ
inſtitui heres vlis ſic. In oib⁹ aūt aliȷ̇s ⁊c̄
vt ſup̄. Factis aūt inſtitutōib⁹ vlib⁹ ⁊ par
ticularib⁹ liberoꝝ viuētiū: debēt fieri inſtitu
tiones poſthumoꝝ ne al'teſtamētū rūpat᷑
ſic. Si v̊o ex ipa dña berta ꝯiuge ei⁹ nati
fuerint ei filiȷ̇ vnus vl' plures maſculi vel
femine: poſthumi vel medio tpe nati ad lu
cem pueniētes. ſi maſculi vel maſculus fu
erint: ipm vel ipos cū p̄dictis a. ⁊. b. iā na
tis pariter ⁊ eq̄s porcionib⁹ in oib⁹ bonis
ſuis ſibi heredes inſtituit. Si v̊o feīa fuerit
vna vel plures: ipam vel ipas ſiue quālz
eaꝝ in centū lib. heredē ſibi inſtituit. De
formis aūt inſtitutionū aſcēdētiū ⁊ ex̄neo
rum pꝫ ex p̄dictis. Attēdat etiā teſtamēti
dictator φ ſi fiat exheredatio legitime fiat
⁊ φ teſtationē ipa exheredatio antecedat
Quomō aūt forme exheredationū fiant
pꝫ ex his que dicēt᷑ in ar. ſe.

Equit᷑ videre de nono. ſ. de cauſis
exheredādi. q̄r. n. habitū ē ſup̄ φ
parētes filios: ⁊ filiȷ̇ parētes exhe
redare pñt. ideo vidēdū ē quib⁹ ex cauſis
exheredatio fieri poſſit. Et p̄mo quib⁹ ex
cauſis exheredari pñt filiȷ̇. 2° ex quibus
parentes. Sciendū ergo φ. 14. ſūt cāe
quib⁹ pater vel mater. auus vl' auia filios
⁊ nepotes exheredare poſſūt. Prima eſt ſi
filius man⁹ iniecerit in patrē ⁊ offenderit
eū. 2ª ſi grandē iniuriam ei fecerit ⁊ ꝯtu
meliā. 3ª ſi patrē accuſauit ī criminalib⁹
cauſis p̄terq̄ꝫ de crimine leſe maieſtatis vl'
de offenſa cōtra cōitatē ſue ciuitatis facta
vel de hereſi. 4ª ſi fili⁹ malefic⁹ cū malefi
cis ꝯuerſat᷑. 5ª ſi fili⁹ machinet᷑ vel inſi-
diet᷑ in necē patris. 6ª ſi fili⁹ calumnioſe
litē mouerit patri a qua ſi pater defecerit:
opꝫ eū dāna grauia ſuſtinere. 7ª ſi filius
rogat⁹ a patre ob debitū in carcere detruſo
vt fideiubeat p eo ⁊ nō vult fideiubere in
illo p quo creditores ei⁹ fideiuſſorē recipē
volūt. quod tñ in filiȷ̇s maſculis locuꝫ hꝫ
8ª ſi fili⁹ p̄hibuerit patrē teſtari. 9ª ſi
filius ſit ioculator cōtra volūtatē patris:
niſi pater eandē habuerit pfeſſionē. 10ª
ſi filia nō ꝯſenſerit patri volēti eā honeſte
maritare ⁊ dotare ſm vires p̄rimonȷ̇: ſed
poti⁹ vult luxuriari. 11ª ſi fili⁹ miſceat᷑ cuꝫ
ſua nouerca aut ꝯcubina patris ſui. 12ª ſi
fili⁹ neglexerit patrē furioſum. in quo caſu
etiā ipo iure ē exheredat⁹. 13ª ſi fili⁹ patrē
captū a ſarracenis redimere noluit. ī quo
caſu ſi pater in captiuitate decedat heredi-
tas ad eccliam ſpectat. 14ª ſi pater ſit ca-
tholic⁹: ⁊ fili⁹ heretic⁹. Cauſe aūt ꝓpter
quas filiȷ̇ parētes: ⁊ nepotes auū ⁊ auiaꝫ
exheredare pñt ſunt octo. Prima ē ſi pat᷑
filiū de crimine accuſauit: p̄terq̄ꝫ de crimīe
leſe maieſtatis. 2ª ſi pater vite filiȷ̇ per ve
nenū vel aliter inſidiat⁹ fuerit. 3ª ſi pater
vxori vel ꝯcubine filiȷ̇ ſe immiſcuerit. 4ª ſi
pater p̄hibuerit filiū teſtari de his de q̄b⁹
poterat teſtari. 5ª ſi pater nō redemerit
filiū captū a ſaracenis ſubueniēdo ſibi. q̄r
tunc ſi fili⁹ in captiuitate decedat: bona de
q̄b⁹ ipe poterat teſtari debent eē eccleſie vel
dari p captiuoꝝ redēptione. ſi v̊o redeat:
rite patrē exheredare pōt. 6ª ſi pat᷑ negle
xerit curam filiȷ̇ furioſi. 7ª ſi pater ſit he-
reticus ⁊ fili⁹ catholic⁹. 8ª ſi pater vxori
filiȷ̇ dederit venenū ad mortē vel mētis ali
enationē. vel aliter inſidiat⁹ fuerit vite ei⁹.
⁊ eodē mō ſi mater marito filie. p̄bantur
hec oīa in auc. vt cū de ap. cogno. §. cāſ. ⁊
§. omnes. coll. 8. Et oēs iſte cauſe ingrati-
tudinis tollunt᷑ p ingreſſum religionis.
vt dicit Ber. ex̄ de apo. ex lr̄aꝝ. Ad h̄
nota φ exheredatio non tenet niſi cā aliq̄
de ſupradictis noīatim exp̄mat᷑. vt dicēdo
ſic. Inſup petrus filiū ei⁹: q̄r man⁹ atroces
ī eū iniecit: oīo exheredauit: ⁊ ex omni ſub
ſtantia ⁊ hereditate ſua alienū ꝯſtituit. b.
v̊o ſibi heredē inſtituit. Si v̊o nec inſtituē
nec exheredare velit: pōt p̄terire inſerēdo
tñ cām ſic. Petr⁹ her. filiā ei⁹ nec inſtituit
nec exheredauit. q̄r cū eā honeſte marita
re vellet maluit luxuriari. p. vero heredem
ſibi inſtituit. Talis. n. p̄teritio facta circa
eam tantū valet ſicut exheredatio. Et ſili
mō liberi ⁊ aſcēdētes ſuos exheredare vl'
p̄terire pñt inſerendo aliquā de cauſis ſup̄
dictis. Itē ſi teſtator dicat. exheredo fili-
um meū ſine exp̄ſſiōe nominis: cū plures
filios habeat: nullus erit exheredat⁹. ff. de
libe. ⁊ poſthu. noīatim. Inſup nota φ fi
lius excludit᷑ ab hereditate patris propter
plura crimina. Primo ꝓpter crimē hereſis

e x̄.ꝺe hereti.vergētis.in fi. 2ꝰ ꝓpter crimē leſe maieſtatis.ar. ꝺe pe.ꝺi. i.ſi quis tamē i militibꝰ.Et ſm quoſdam ſimonie quod ei parificat͛ 3ꝰ ꝓpter crimē interfectiōis vel mutilatōis rectoris eccleſie.e x̄.ꝺe penis.in quibuſdā. 4ꝰ ꝓpter crimē inceſtus cū monaca cōmiſſum.ar.22.q.i.ſi quis ſollicitauerit.in textu ⁊ gloſa.

De ſubſtitutionibꝰ titulus 26ꝰ.

Deinde q2 inſtitutis heredibus plerūq3 ſubſtituunt͛ alij.iō viſo ꝺe inſtitutiōibꝰ videndū ē ꝺe ſubſtitutōibꝰ. Et p̄mo quid ē ſubſtitutio. 2ꝰ quot ⁊ que ſunt ſpēs ſiue ꝺifferentie eius. 3ꝰ ꝺe ſubſtitutōe vulgari. 4ꝰ ꝺe ſubſtitutiōe pupillari 5ꝰ ꝺe ſubſtitutiōe exēplari. 6ꝰ ꝺe ꝯpendioſa. 7ꝰ ꝺe ſubſtitutione breuiloqua. Circa p̄mū ſciēdum ꝙ ſubſtitutio ē ſecūdaria ⁊ ꝯditionalis inſtitutio.ſubſtitutio.n.ꝯtinet in ſe inſtitutiōe3 vt cū a.mihi heredē īſtituo.⁊ ſi a.nō fuerit vel ſi ꝺeceſſerit.p.ſit heres. ⁊ p3 ꝙ a.heres inſtituit͛ pure ⁊ primo gradu. ſ3 p.heres eligit͛ ſub ꝯditiōe ⁊ ſecūdo gradu.Et lic3 ſubſtitutio poſſit ab vno in aliū multiplicari:quelib3 tū ſubſtitutio ꝺicit͛ gradus ſecūdus.ſicut ſecunde nuptie ꝺicūt͛ omnes que ſequuntur primas.

Circa ſecūdū ſciendū ꝙ ſubſtitutio alia ē ꝺirecta alia obliqua.ꝺirecta ē ꝑ quam quis capit hereditatem ꝺefuncti nullo alio mediāte vel ſibi cooperante.vt cū ꝺicit͛ a.mihi heredē inſtituo. ⁊ ſi ipſe nō fuerit heres.p.ſit heres.tunc.n. adueniēte cōditiōe ſtatim imediate hereditas ꝑueniet ad p.⁊ ipſe ꝑ ſe nullo alio coopante poterit eam adire. Subſtitutio ꝟo obliqua ſiue fideicōmiſſaria vel precaria ē illa ꝑ quam quis capit hereditatem alio mediante.vt cū teſtator fideicōmiſerit heredi vt hereditatē reſtituat alij ꝺicēdo ſic. A.heredē mihi inſtituo. ſ3 rogo eū ꝑ fideicōmiſſū vt ipſam hereditatē reſtituat p. l3 ergo ꝑ fideicōmiſſū p.ſit ſubſtitutus ipſi a. p̄mo tū a.ꝺ3 hereditate3 adire. ⁊ aditam p.reſtituere.⁊ ſic a. mediante ⁊ opante hereditas ꝑueniet ad p. Sciendū aūt ꝙ ſi a.adierit ſponte hereditatē: tūc ꝺefalcata ⁊ retēta ſibi porcione trebellianica.ſ. q̈drāte .i.quarta pte hereditatis.reliquū ꝺodrātē .i.reliquas tres partes hereditatis reſtituet petro. Si ꝟo iudicis officio compulſus adierit totam hereditatē reſtituet.inſti.ꝺe fideicō.herc.§.in primis. Sed hec ſubſtitutio ſub ꝺicta ꝟboꝝ forma raro fieri cōſueuit.ſub alijs aūt ꝟbis ſepe ꝯtingit.vt qn̄ inſtituo a.filiū vel fratrē meū ⁊ ſubijcio ꝙ ſi ꝺictus a.qn̄q3 ꝺeceſſerit ſine liberis:ſubſtituo ei p.hec.n.ꝟba repn̄tant fideicōmiſſariam ſubſtitutiōe3.vt infra ꝺicet͛ cū ꝺe ꝯpēdioſa aget͛. S3 quid ſi eccleſia ſit heres ⁊ rogata reſtituere hereditatē alteri.nūqd ꝺetrahere pōt quartam trebellianicā. Ad hoc notat Jo.i2.q.3.c.penul. ꝙ pōt ea3 ꝺetrahere ſi ꝺ3 hereditatē reſtituere perſone p̄uate.ſi aūt eccleſie non, ꝺubitant legiſte vtrū poſſit ꝺetrahere.C. cōmunia.ꝺe le.l.i. Item ſi quis rogatus ſit reſtituere plibus hereditatē ſi ſine liberis morierit͛:⁊ vnꝰ illorum p̄moriat͛.⁊ relinquat filios.alter autē ſuperuiuat.illi ſoli ſuꝑuiuenti ꝺebet͛ hereditas vel fideicōmiſſum. q2 tpe extantis cōditionis ſolus inuenit͛. ⁊ filijs premortui nihil ꝺebet͛.q2 ꝺeceſſit an̄ ꝺiē fideicōmiſſi cedētē.C.ꝺe cadu.tol.l.vna.§.ſi aūt aliqd ⁊ e x̄.ꝺe teſta.rainaldus. in glo. Ad hoc nota ſm Ber.⁊ Ho.e x̄. ꝺe ꝓba. in p̄ſentia. ſuper illud.non intelligit͛ ſine herede ꝺecedere qui monaſteriū ſibi inſtituit herede3 ꝙ quando quis ē rogatus reſtituere hereditatē alij vel legatū:aut ē rogatus reſtituere loco religioſo vel eccleſie vel paupibꝰ ad pias cauſas. ⁊ tunc ꝑ ingreſſum mon̄ non euaneſcit ſubſtitutio. Aut priuate perſone.⁊ tunc aut fit͛ mentio ꝺe liberis vel heredibus.aut non.ſi non.puta inſtituo a.heredem tali cōditione vt reſtituat p. hereditatem. ⁊ tunc euaneſcit ſubſtitutio ſi a.poſtea filium vel nepotē ex filio premortuo habuerit.l3 mentio ꝺe liberis non ſit facta .C. ꝺe fideicōmiſ. cum acutiſſimi. Aut fit mentio ꝺe liberis. puta īſtituo a. tali ꝯditione vt ſi ſine liberis ꝺeceſſerit hereditate3 reſtituat p.tunc ſubſtitutio euaneſcit i pluribus caſibus. Primo ſi ſubſtitutus ꝺecedat prius q̄3 īſtitutus. vnde filijs ſubſtituti premortui nihil ꝺebet͛.vel ſi ſint mortui ante ꝺiē fideicōmiſſo cedēte3.C. ꝺe cadu. tol.l.i. Secūdo ſi īſtitutꝰ īgrediat͛ monaſteriū vel aſſiſteriū ita ꝙ monachatus teneat.q2 tunc monaſteriū vel aſſiſteriū heres eius ītelligit͛ eē.Si vero non itret monaſteriū tunc grauatus ſubſtitutōe nō poteſt īſtituere monaſteriū heredē.vn̄ illd̄ qd̄ ꝺr̄ i.c.p̄ſētia.non videt͛ ſine herede ꝺecedē verum eſt monaſteriū īgrediēdo: non tn̄

inſtituendo. 3° ſi habeat filiū naturalē. ff.
ad trebel.ex facto. 4° ſi nō habeat filiuʒ
vel nepotē ex filio p̄mortuo. Nō euaneſcit
aūt p̄dicta ſubſtitutio ſi inſtitutus filiū ha
buerit ⁊ ille premoriatᷣ. qꝛ tūc viderᷣ ſine
liberis deceſſiſſe.c.x̄.de teſta.rainucius. nō
euaneſcit etiā ſi fiat clicꝰ.niſi duo ꝯcurrāt
ibi.ſ.ꝙ i ecclia ppetuo maneat.⁊ ꝙ relicta
expēdantᷣ vel relinquantᷣ in pias cauſas
Nō euaneſcit etiā ſi ſe ⁊ ſua tradat ecclie
ſeculari:niſi ꝯcurrant ibi etiā predicta. in
aucꝰ de ſanctiſ. epi.§. ꝭ hoc pm̄ti. Si vero
fiat mentio de herede. puta inſtituo a. tali
ꝯditōe: vt ſi ſine herede deceſſerit reſtituat
hereditatē p.tunc noīe heredū ſoli filij in-
telliguntᷣ. vt in.l.ex facto.⁊ noīe filioꝝ ne-
potes ⁊ alij vlterius deſcendētes. Directa
aūt ſubſtitutio, alia vulgaris: alia pupilla
ris: alia exēplaris: alia ꝯpendioſa: alia bre
uiloqua: de quibꝰ p ordinē ē videndū.

Equitᷣ videre de tertio.ſ.de ſubſtitu
tione vulgari. circa quod ſciendū
ꝙ talis alia ē expreſſa. alia tacita.
Expreſſa fit p iſtā negationē nō hoc mō.
Inſtituo mihi heredē a. ⁊ ſi ip̄e noluerit
vel nō potuerit heres eē.ꝑ.ſit heres. vlᷣ ꝑ.
ſubſtituo. Tacita ē qn̄ negatio nō expri
mitᷣ ꝭ includitᷣ: vt cū dicitᷣ.a.⁊.ꝑ.mihi he
redes inſtituo.ex hoc.n.colligitᷣ ꝙ ſi alter
eoꝝ heres nō fuerit.ſ.quia noluit vel non
potuit. quia deceſſit ante aditā hereditatē
alter ſit heres in ſolidū. Dicitᷣ aūt vulga-
ris ſubſtitutio talis. qꝛ a quolꝫ de vulgo.ſ.
teſtatore maſculo vel femina: parēte vlᷣ ex
traneo pōt fieri. pōt etiam fieri cuilibet. ſcꝫ
pupillo adulto ⁊ maiori in poteſtate cōſti
tuto vel emancipato: ſuo vel ex̄neo. Effe
ctus aūt eius ē vt bona teſtatoris pueniāt
ad ſubſtitutū.ſ.illa tm̄ que puenire debebāt
ad inſtitutū qui noluit vlᷣ nō potuit heres
eē.⁊ nō bona illiꝰ heredis īſtituti. qꝛ teſta
tor p talē ſubſtitutionē ſubſtituere potuit ī
bonis ſuis. nō aūt in bonis heredis. vnde
ſubſtitutus directe fit heres ip̄i teſtatori.
inſti.de pupil.ſubſti.§.quo caſu. Expirat āt
hec ſubſtitutio q̄ꝫcito īſtitutus adierit here
ditatē. ſiue poſtea decedat cū liberis ſiue ſi
ne liberis. C.de ipubeꝝ ⁊ alijs ſubſti. poſt
aditam.

Equitᷣ videre de quarto.ſ.de ſubſti
tutione pupillari. Circa quam ſci
endū ꝙ ad eam quatuor ꝯcurrūt
Primū ē vt ille cui fit ſubſtitutio ſit de li-
beris teſtatoris. Secūdū ꝙ ſit impubes.
Tertiū ē ꝙ ſit in poteſtate teſtatoris. 4m
ē ꝙ ille cui fit ſubſtitutio inſtituatᷣ vel ex-
hereditᷣ.⁊ pbantᷣ hec inſti.e. Pōt aūt hec
ſubſtitutio fieri non tm̄ impuberi filio iam
nato. ꝭ etiam poſthumo. ſi tn̄ ip̄e poſthumꝰ
naſciturus erat in ptāte teſtatoris ſi teſta
tor ip̄e viueret. Pōt etiam fieri nepoti ex
filio. ſi tn̄ nō ſit recaſurus in ptātem pr̄is
ſui poſt mortē aui. ff. de vulga.⁊ pupil. ſub
ſti.l.z.§.poſthumꝰ. Dicitᷣ āt hec ſubſtitutio
pupillaris qꝛ fit ſoli pupillo. nec pōt tēpus
excedē pupillare. quia expirat ad introitū
pubertatis. pōt aūt fieri in minus tempus
vt dicatᷣ. ſi filius meus infra quartū vel
quintū annū vel etiam minus deceſſerit
ille ſit heres. ff.e.l.z. ſup illo. maſculi. Eſt
aūt ſubſtitutio pupillaris alia tacita. alia
expreſſa. Exp̄ſſa ē illa que fit per vbū affir
matiuū.⁊ facit exp̄ſſe mentionē de pupilla
ri etate. vt cū dicitᷣ ſic.a.filiū meū heredē
mihi inſtituo.⁊ ſi ip̄e mihi fuerit heres ⁊
in etate pupillari deceſſerit.p.ſit heres. vel
p.ſubſtituo. Tacita ē que habet expreſſe
formam pupillaris. ꝭ ſub quibuſdaʒ alijs
verbis includitᷣ. vt cū dr̄. a.filiū meū he-
redē mihi inſtituo.⁊ ſi ip̄e heres mihi non
fuerit p.ſit heres. Hec ē ſubſtitutio vulga
ris expreſſa ⁊ ſub hac includitᷣ tacita pu-
pillaris ex eo ꝙ dico. ſi nō fuerit heres re
ſultat vtraqꝫ ſubſtitutio.ſ. vulgaris ⁊ pu-
pillaris. vnde ſiue a. nō ſit heres ſiue ſit: ſi
in etate pupillari deceſſerit: hereditas dire
cto iure pueniet ad p. ꝭ ex vlḡari ſuccedet
tm̄ ī bonis teſtatoris. ex pupillari vero ſuc
cedet in bonis teſtatoris ⁊ pupilli Et ſimi
liter ſub pupillari expreſſa includitᷣ vulga
ris tacita inſti.e.in pn̄.⁊.ff.e. nam ꝭ iure.
Effectus ſubſtitutōis pupillaris expreſſe ē
ꝙ ille qui ē ſubſtitutus impuberi decedēti
infra tempus pupillare fit directo iure he
res teſtatori ⁊ pupillo: ⁊ capit bona ⁊ he-
reditatē vtriuſqꝫ. Itē effectꝰ eiꝰ ē ꝙ exclu
dit matrē impuberis ⁊ oēm aliam pſonaʒ
que ip̄i pupillo ab inteſtato ſuccedere po
tuiſſet. inſti.e.ff.e.lucius. vnde lꝫ teſtam̄tū
videatᷣ eē vnū ꝑpter ordinatorē vnū. ſcilꝫ
patrē. ē tamē duaꝝ hereditatū.ſ. patris ⁊
filij. cū.n. pupillus nō poſſit teſtari pmittitᷣ
patri teſtamētū ip̄i filio facere ⁊ de herede
ei ꝑuidere.⁊ hoc tm̄ infra tempus pupil-
lare. inſti.e.§.quo caſu. In pupillari autē
tacita aut ip̄i pupillo ſubſtituitᷣ alter filius
teſtatoris ⁊ frater eiuſdē pupilli.⁊ tūc ſub-
ſtitutus totaliter admittitᷣ ⁊ mater ⁊ q̄libꝫ

alia pſona veniēs ab inteſtato repellitur. Aut ſubſtituit' extraneus. ⁊ tunc mater admittit' ⁊ ſubſtitutus repellit'. C. de impu. ⁊ ali. ſubſti. cū quidā. Euaneſcit aūt ſubſtitutio pupillaris pmo ſi pupillus erit pubes. inſti. e. §. qua rōne. Secundo ſi hereditas patris nō ſit adhuc adita. q2 cū teſtamentū paternū ſit deſtitutū ex quo nullus apparet heres euaneſcit etiā pupillare. ff. e. ſi pl'es. Tertio ſi naſcat' poſthumus de quo non fuit facta mentio. ff. e. ſi pater. l. z. Quarto ſi pupillus patiat' capitis diminutionē maximam vel mediā vel etiam minimā. ff. de adopti. l. nec ei. Et quibuſdam etiam alijs modis quos relinquo iuriſperitis gratia breuitatis.

SEquit' videre de quinto. ſ. de ſubſtitutione exemplari. Circa quod ſciendū q ipa fieri pōt in quocunq parente mare vel femina: filio furioſo vel mente capto: exiſtenti vel nō exiſti in pria poteſtate. dū tamē ſit pubes vel maior. nā impuberi furioſo vel mente capto puidet' p ſubſtitutionē pupillarem. ff. de tutelis. l. 3. §. i. ⁊. z. debet. n. teſtator certas perſonas ⁊ certo ordine ſubſtituere furioſo. ſi. n. furioſus habeat liberos ei pmo ſubſtituet illos ſi vo nō habeat liberos ſ fratres ſubſtituendi ſunt ei ipi fratres. ſi vero nec liberos nec fratres habeat tunc quē voluerit ſubſtituet. C. de impu. ⁊ alijs ſubſti. humanitatis. Et ſubdit' in hac ſubſtitutione talis cōditio. ſ. ſi ipe furioſus decedat ante q3 mēte ⁊ cerebro ſanus fiat. Eſt ergo ſubſtitutōis huius forma talis. A. filiū meū furioſum vel mentecaptū heredē mihi inſtituo. ⁊ ſi ipe deceſſerit ante q3 mēte ⁊ cerebro ſanus fiat. talis eius filius vel frater vel talis ali9 ſit heres. vel ſic. talem eius filiū vel fratrē vel talē aliū ſubſtituo. Dicit' aūt hec ſubſtitutio exemplaris. q2 fit ad exēplu3 ſiue ſimilitudinē ſubſtitutiōis pupillaris. ſicut. n. pupillus teſtari nō pōt ſic nec furioſus ⁊ ideo ſicut pater puidet filio ſuo pupillo de herede: ſic ⁊ filio furioſo. vnde ſubſtitut9 capit vtriuſq bona. ſ. teſtatoris ⁊ heredis ſicut in pupillari. Differt tamē hec ſubſtitutio a pupillari primo q2 illa fit tm̄ a parente ei quē habet in poteſtate. hec vero fit ei etiam quē nō habet in poteſtate. Secundo quia illa fit tm̄ pupillis ifra tēpus pupillare. hec aūt adultis vel maioribus. Tertio quia pupillo ſubſtitui pōt quilibet ad libitū teſtatoris. ſ3 furioſo certe perſone ſunt ſubſtituende. Quarto quia illa expirat adueniente pubertate. ſed hec adueniente ſanitate. probant' hec inſti. de pupil. ſubſti. §. qua ratione. Sed quid ſi habet lucida interualla. R°. pōt dici ſm hoſti. q ſi habet tanta q pōt facere teſtamentū ſubſtitutio euaneſcit. etiam ſi non fecerit. ⁊ imputet ſibi ſi non hec euitauit. ar. ff. de re. iu. quod quiſq. vel dic q ſi fecit euaneſcit. ſi vo nō fecit nec facere potuit nō euaneſcit. ar. C. de legi. qd fauore.

SEquit' videre de ſexto. ſ. de ſubſtitutione cōpendioſa. hec aūt aliqñ fit a milite. aliqñ a pagano. i. nō milite. milites de quibus loquit' lex noſtro tpe non habemus. Et ideo ptermiſſa illa que fit a milite dicendū ē de illa que fit a pagano. Huius aūt ſubſtitutionis forma ē hec. A. filiū meū heredē mihi inſtituo. ſi tamē qñdocūq deceſſerit p. ſit heres meus. ff. e. verbis. Hoc tamen precognito. ſ. q cōpendioſa fieri non poteſt a pagano niſi filio pupillo in poteſtate exiſtenti ſicut nec pupillaris. ⁊ hec cōpendioſa continet in ſe pupillarē expreſſam. quia habet eunde3 effectum. Et dicit' cōpendioſa q2 ſub cōpendio huius aduerbij quandocūq continet pupillarem que al' fit prolixioribus verbis. Et l3 hoc aduerbiū quandocūq ſm ſignificationē ppriam ſe extēdat ad omne tps reſtringit' tm̄ hic ad tps pupillare vtute horum verboꝝ. p. ſit heres. q2 per huiuſmōi verba directa videor voluiſſe filio meo infra tempus pupillare puidere de herede. quod infra tps aliud facere mihi nō licet. inſti. de pupil. ſubſti. §. quo caſu. Licet aūt pdicta ſubſtitutio ex ſui natura ſimpliciter ſit directa. al' tamen in ea poſſet addi vel mutari qd eam ad naturā ⁊ ius fideicommiſſarie deduceret. hoc aūt fieri pōt ſub q̄tuor formis. Prima ē talis. ⁊ ſi dictus a. filius meus vel frater quādocūq deceſſerit. p. ſubſtituo. hoc. n. verbū ſubſtituo trahit hanc ſubſtitutionē corporalr ad fideicōmiſſum. C. de impu. ⁊ alijs ſubſti. pcib9. Et hoc aduerbiū quandocūq reſpicit oē tempus. ff. de re. du. quotiens. Et ideo quocunq tempore a. moriatur videt' vtute h9 verbi ſubſtituo rogatus eſſe a teſtatore p fideicōmiſſum poſt mortē ſuam ſubſtituto reddere hereditatē ⁊ bona teſtatoris. Vñ quocunq tpe a. moriat' mr ⁊ quicūq ſucceſſores ei9 adibūt ipam hereditate3 ⁊ aditā ſubſtituto reſtituent ex iure fideicōmiſſi

inſti.de fideicõmiſ.he.§.ſed quia ſtipulati
ones. Defalcabunt aũt ⁊ retinebũt ꝓmo
ipſius a.legitimã.ſ.tertiã partẽ totius here
ditatis.ſi ipe a.erat de liberis teſtatoris ad
quos legitima ſpectat. i hac.n. teſtator eũ
grauare nõ potuit.C.de inoffi.teſta.q̃m no
uella.de relictis vero duabus partibꝰ defal
cabunt trebellianicã.i. quartam. ⁊ ſic ha
bebit mediam hereditatem.alteram vero
medietatẽ reſtituent ſubſtituto ex iure fi-
deicõmiſſi. Retinebunt etiam ſibi oia bo
na ipſius a.quia teſtator de ſuis tm̃ bonis
rogaſſe intelligit̃.nõ heredis.Si ṽo a.nõ
erat de liberis defalcabunt tm̃ trebelliani-
cam ⁊ habebit etiam alia bona que ipe a.
aliunde queſiuit.Hec enim ſubſtitutio q̃ a
fideicõmiſſi ius habet fieri põt cuicũqꝫ he
redi ⁊ a quocũqꝫ teſtatore.inſti.de fideicõ
miſ.he.§.in primis.⁊.§.ſe.Attendas autẽ
diligẽter ꝙ lꝫ in dicta forma dicat̃ ſimpˡʳ
quandocũqꝫ deceſſerit.⁊ nõ addat̃ ſine li
beris.ſi tamẽ a.erat de liberis teſtatoris.h̃
clauſula.ſ.ſine liberis tacite ſubintelligit̃.
quia regula ẽ ꝙ q̃ñcũqꝫ teſtator rogat ali
quẽ de liberis ſuis hereditatẽ alteri reſtitu
ere poſt mortẽ ſuam.hec conditio ineſt ta
cite.ſ.ſi deceſſerit ſine liberis. quia non ẽ
veriſimile ꝙ velim meam hereditatem ex
cluſa prole filij mei ad aliũ peruenire. Sꝫ
in extraneo herede ſic rogato nõ ineſt ↄditõ
talis niſi addat̃ exp̃ſſe.C.de inſti. ſub ↄdi
tione factis gñaliter.§.vlti. Secũda for-
ma ẽ talis.A.mihi heredem inſtituo.ſed ſi
dictus a.quandocunqꝫ ſine liberis deceſſe
rit.p.ſit heres. ⁊ hec ẽ totaliter fideicõmiſ
ſaria.quia lꝫ hec verba.p. ſit heres. dirc̃a
videant̃.tamẽ ꝑ iſtam additionẽ.ſ. ſine li
beris trahunt̃ ad fideicõmiſſũ.vt ꝓbatur
.ff.ad trebel.l.ſceuola.quia illa additio ſit
inuit ꝙ in quacunqꝫ etate decedat ſine li
beris videt̃ rogatus eſſe ꝑ fideicõmiſſuꝫ
hereditatẽ reſtituere poſt mortẽ.⁊ ideo q̃cũ
qꝫ tp̃e ſine liberis moriat̃ mater ⁊ q̃cunqꝫ
ſucceſſores eius hereditatẽ reſtituent ſub
ſtituto deductis ſupradictis.ff.de vul.⁊ pu.
ſub.l.coheredi.§.cũ filie. Tertia forma ẽ
talis. A.mihi heredẽ inſtituo. ſed ſi dictꝰ
a.q̃ñcũqꝫ deceſſerit ſine liberis p.ſubſtituo
Et hec etiam omni tp̃e ẽ fideicõmiſſaria.
⁊ idem ius ⁊ eundẽ effectũ habꝫ ꝑ omnia
quod ⁊ quẽ habẽt alie due p̃cedẽtes. tum
rõne huius verbi ſubſtituo.tum rõe huiꝰ
adiectõis.ſ.ſine liberis .Et quecũqꝫ dicta
ſunt de illis duabꝰ de iſta tertia intelligi de

bẽt. Quarta forma ẽ talis.ſ. A.filiũ meũ
mihi heredẽ inſtituo. ſi tamẽ filius meꝰ de
ceſſerit ĩ pupillari etate vel q̃ñcũqꝫ poſtea
ſine liberis.p.ſubſtituo.ſub hac forma ↄp̃
hendunt̃ tres ſubſtitutõẽs.vna pupillaris
exp̃ſſa.ꝑ hoc ꝙ dicit̃ ſi deceſſerit in pupil
lari etate.⁊ ex hac reſultat tacita vl'garis.
que ſub pupillari exp̃ſſa continet̃.vt habi
tũ ẽ ſupra.ff.de pupil.ſubſti. nam hoc iure.
Tertia fideicõmiſſaria ꝑ hoc ꝙ dicit̃.vel
poſtea quãdocũqꝫ ſiñ liberis.⁊ omnes ille
tres ſubſtitutõẽs habẽt ſuos effectus de q
bus habitũ ẽ ſupra.Et nota ꝙ hec quarta
forma fieri nõ põt niſi filiofamilias pupil
lo ꝓpter pupillarẽ exp̃ſſam que continet̃
in ea vt dictũ ẽ. ⁊ ſi dictator teſtamẽti vo
luerit ꝙ iſte tres ſubſtitutiõẽs clarius ex p̃
dicta forma ↄſurgant dicet̃ ſic. p.pupilla
riter vulgariter ⁊ ꝑ fideicõmiſſum ſubſti
tuo. Inſuꝑ nota ꝙ ſi teſtator habuerit fi
liũ impuberem cui nõ tm̃ in pupillari eta
te ſed etiam abinde ſubſtituere heredẽ no
luerit.lꝫ 4ᵃ forma p̃miſſa ſufficere videat̃
bonũ tamẽ ẽ cõſiliũ ꝙ quãlꝫ ſubſtitutõẽꝫ
ꝑ ſe faciat.⁊ primo pupillarẽ ſic.a.filiũ me
um mihi heredẽ inſtituo.ſi tamẽ dictus a.
filius meus mihi heres fuerit ⁊ ĩ pupillari
etate deceſſerit.p. ſit heres. vel ſic. fratres
eius ſupſtites ſint heredes. vel ſic. fratres
eiꝰ ſupſtites ⁊ p̃mortuoꝝ fratrũ eiꝰ liberi
in ſtirpes ⁊ non in capita ſint heredes. po-
ſtea faciat fideicõmiſſariã ſic.Si ṽo dictꝰ
a.fratres puberes poſtea quandocũqꝫ de
ceſſerit ſine liberis.vel ſic. infra.20. annũ
vel aliud tale tempus etatis ſue deceſſerit
ſine liberis ꝑ fideicõmiſſum ei ſubſtituo p
vel ꝑ fideicõmiſſum ei ſubſtituo fratres eiꝰ
ſupſtites:⁊ p̃mortuoꝝ fratrũ eius liberos
in ſtirpes ⁊ nõ in capita. Et quod dicit̃ de
liberis p̃mortuoꝝ fratrũ in vtraqꝫ ſubſti-
tutione poni debet ſi teſtator extendere ve
lit vſqꝫ ad liberos fratrũ.ſubſtitutio enim
nõ extẽdit̃ vltra illos quos teſtator expri
mit.vñ ſi inſtitutis tribꝰ vel pluribꝰ addat̃
ſic.⁊ ſi aliquis eoꝝ deceſſerit ſine liberis
ſubſtituo ſupſtites.certe ſi decedat vnꝰ illo
rum relicto filio. deinde moriat̃ alius ſine
liberis:filius eiꝰ qui primo deceſſerit ñ ad
mittit̃ cũ patruis ſiue ſine patruis ad fidi
cõmiſſariã hereditatẽ illiꝰ filij mei q ſine
liberis deceſſerit.q2 nõ extitit ↄditio ſubſti
tutionis in ꝑſona patris eius. Illos.n.tm̃
ego teſtator ſubſtitui q ſupuiuerẽt illi qui
deceſſerat ſine liberis.C.de fideicõmiſſis.l.

...n perſonam.

S Equit̃ videre de ſeptimo.ſ. de ſub/
ſtitutõe breuiloqua vel reciproca
Circa qđ ſciẽdū ꝙ teſtõꝛ habens
duos filios vel plures impuberes in ſua
ptãte ſubſtitutionẽ hanc facere põt h̃ mõ.
A.⁊ b.filios meos impuberes mihi here
des inſtituo:⁊ eos inuicẽ ſubſtituo.Et dici
tur hec ſubſtitutio breuiloqua.qꝛ in breui
ꝯtinet quatuoꝛ ſubſtitutões.ſ.duas pupil
lares expſſas. ⁊ duas vulgares expſſas.
vnde ſi a.fuerit heres ⁊ in pupillari etate
deceſſerit.b.ſuperuiuens heres erit de iure
directo:⁊ econuerſo.⁊ in vtroq; excludũt̃
mater ⁊ ceteri venientes ab inteſtato per
effectum pupillaris expreſſe. ⁊ ſic ſunt ibi
due expreſſe pupillares. vna vnius illoꝝ
⁊ altera alterius.quarū vtraq; ẽ expſſa q̃
ad effectū:lꝫ nõ quo ad verba.Conſurgũt
etiã ex eiſdem v̾bis due vulgares. quia ſi
vnus illoꝝ nõ fuerit heres quia nolit vel
nõ poſſit:alter nõ ẽ in ſolidū heres.Dicit̃
etiam hec ſubſtitutio reciproca.qꝛ fit ibi re
ciprocatio vni⁹ ad alterū.Nõ põt aũt ſub
ſtitutio fieri niſi inſtituti ſint filij pupilli in
ptãte teſtõris.al' nõ eẽt ſubſtitutio breuilo
qua ſ; tacita vulgaris. vt pꝫ p ſupradicta
ar.de ſubſtitutõe vulgari. Et attẽdẽdū ꝙ
lꝫ in hac ſubſtitutõe ponat̃ hoc verbū ſub
ſtituo:nõ tamẽ ꝯuertit eam ad fideicõmiſ/
ſariam. In quacūq;.n.ſubſtitutõe ponat̃:
nature illius ſubſtitutiõis ſe coaptat ⁊ eaꝫ
in directo iure ꝯſeruat: excepta ſola ꝯpen
dioſa in qua ſi ponat̃ ſtatim eã ad fideicõ
miſſariã ꝯuertit.vt dictū ẽ s̈.in ar.p̃cedẽti.

Qui teſtari poſſunt titulus 27.

P Oſtq̃; habitū ẽ de legatis ⁊ he/
redū inſtitutionib⁹ ⁊ ſubſtituti
onib⁹ que habent fieri in teſta/
mentis: ꝯſequẽter dicẽdū ẽ de
ipſis teſtamẽtis.prius aũt videndū eſt qui
pñt teſtari.hoc aũt patebit ſi numerentur
illi qui teſtari nõ pñt.qꝛ qđ nõ ẽ ꝓhibitū
videt̃ eẽ ꝯceſſum.C.de appel.p̃cipimus.in
fi. Illi aũt qui teſtari nõ pñt ſunt iſti.ſ.fili
uſfamilias etiã ex ꝯſenſu parentū de aduẽ
ticio vel ꝓfecticio.ff. de teſta. qui in ptãte.
Et ſi teſtamẽtū fecerit lꝫ ſue ptãtis factus
deceſſerit:non ideo magis valebit. inſti.c.
quib⁹ nõ ẽ ꝑmiſſum.§.preter hos igit̃.Et
hec ſunt vera de filiofamilias pagano.filio
famil'.n.militi ꝑmiſſum ẽ in armata vel lit
terata militia de peculio caſtrenſi vel quaſi
caſtrenſi facere teſtamētū:etiam p̃ter pr̃is
volũtatẽ.ff.ad macedo.l.2. Itẽ impubes
inſti.c.§.preterea.Itẽ furioſus.ſi tñ moꝛi/
bus reſipiſcat ad tp̃s interim teſtari põt:
dū tñ teſtñ ꝯpleat ante q̃; furoꝛ ſupueni
at.inſti.c.§.itẽ nec furioſi.Et idẽ intellige
de mentecapto.ff.de v̾.ob.a ticio. Sciẽdū
aũt ꝙ qñ conſtat teſtatoꝛẽ prius fuiſſe fu
rioſum:legatarius tenet̃ ꝓbare euꝫ fuiſſe
ſane mentis quando fecit teſtm̃.3.q.9.in/
dicas.quando v̾o hoc nõ cõſtat tunc he
res tenet̃ ꝓbare eū fuiſſe furioſum qñ cõ
didit teſtñ ſi negauerit legatū.e x̃.de ſucceſ
ab inte.c.ſi.in tex.⁊ glo. Itẽ ꝓdigus cui ẽ
bonoꝝ ſuoꝝ adminiſtratio interdicta:licꝫ
illud qđ ante interdictionẽ fecerit ratū ſit.
inſti.c.§.itẽ ꝓdigus. Itẽ ille qui naturalr̃
a natiuitate ẽ ſimul mutus ⁊ ſurdus. ita
tamẽ ꝙ oĩo nec loqui nec audire põt.ſi qs
aũt ex caſu vel aliquo accñti loquelã ⁊ au
ditū ꝑdiderit ſiquidẽ ſit litteratus põt te
ſtamẽtū ⁊ codicillos manu ſcribere. non
aũt ꝑ aliū niſi impetret hoc a p̃ncipe.Et idẽ
ẽ de eo qui ẽ accñtaliter mutus tm̃. ille v̾o
qui ẽ tm̃ ſurdus ſiue naturaliter ſiue caſu
dū tñ poſſit articulate loqui poteſt teſtari.
inſti.c.§.item ſurdus ⁊ mutus. in textu ⁊
glo.De teſtamẽto vero cec. habet̃ infra.
ti.ſpãli. Item obſides dati ꝓ captiuis po
puli romani.Itẽ ꝯdemnati de crimine fa
moſo.Itẽ dubitantes de ſtatu ſuo an ſint
manumiſſi vel emancipati.Itẽ ſerui.Iteꝫ
damnati ad moꝛtẽ.i.vt moꝛiant̃ vel vt fi
ant ſerui pene ſiue ſint in inſulam depoꝛta
ti.Relegati aũt qꝛ nõ amittũt ciuitatẽ vel
libertatẽ teſtamẽtū facere pñt. ſi quis tñ
coꝝ fuerit damnat⁹ ⁊ appellauerit interiꝫ
teſtari põt.ꝓbant̃ hec.ff.de teſta.obſides.
⁊.l. is cui.⁊.l.ſi filiuſfa.⁊.l.eius qui.Nota
ꝙ ſeruus nõ põt teſtari. quia peculiū eius
eſt domini.12.q.2.illud.ſm tamen Io. licꝫ
non poſſit heredẽ habere: ꝯſuetudo tamẽ
ẽ plurimoꝝ locoꝝ ꝙ peculiū quod pater
habuit relinquit̃ filijs non tanq̃; heredib⁹
ſ; tanq̃; ſeruis. Aſcripticius aũt teſtari p̃t.
C.de epi.⁊ cle.ſi quis preſbyter.Libertus
vero teſtari põt ſi relinquat patrono legiti
mam poꝛcionẽ.inſti.de ſucceſ.liber. Item
nec heretici niſi filios habeant fideles qui
in eis poſſunt teſtari.C.de hereti.⁊ ma.ma
nicheos.vbi dicit̃. bona hereticoꝝ deuol
uunt̃ ad filios oꝛthodoxos.Sꝫ hodie ſm
cano.e x̃.de here.v̾gentes. filijs hereticoꝝ

etiam catholicis nihil eſt relinquendū de
paternis bonis. ⁊ hoc ē expſſum in ꝯſtitu
tione Federici hac edictali. hoc notatᷣ in
glo. c. vergentis. Itē credētes receptatores
defenſores ⁊ fautores hereticoꝝ ſunt ex/
cōicati. ⁊ q̄ꝫcito quilꝫ taliū fuerit excōica
tione denotatus .i. in eccleſia p ſententiam
excōicatōis expſſo ꝓprio noīe publicatus
niſi ſatiſfecerit infra annū: non pōt teſtm̄
facere: nec aliquid ex teſtamēto capere. e x̄.
de hereti. excōicamꝰ .i. §. credentes. Item
excōicatus nō pōt nec ex teſtamēto aliqd
capere ſm̄ ꝙ nōt Hoſti. e x̄. de excep. ſignifi
cauit. Pla. ⁊ Gar. e x̄. de vſur. quanq̄ꝫ. li. 6
Item nec vſurarius manifeſtꝰ niſi prius
ſatiſfecerit vel idoneā cautionē de ſatiſfaci
endo preſtiterit. li. 6. de vſur. q̄ꝫq̄ꝫ. Itē nec
rei ꝑduellionis: ⁊ qui ꝯmiſerūt crimē leſe
maieſtatis. C. ad. l. iu. ma. l. penul. Itē mo/
nachus ⁊ qlibet alius religioſus ꝓfeſſus
C. de ſac. ſan. ec. auc. ingreſſi. Et ſi teſtamētū
fecerint ante ꝓfeſſionē cōfirmatᷣ ſicut per
mortem. C. de epi. ⁊ cle. deo nobis. ⁊ e x̄. de
teſta. quia ingredientibꝰ. in tex. ⁊ glo. He/
remite ⁊ aliȷ̄ ſolitariam vitam ducētes q
nulli eccleſie ſe tradiderūt teſtari poſſunt.
.19. q. 3. §. maria. ⁊. §. paulus. Quid de
bānito nunquid pōt teſtari. Rᷦ. aut ē bāni
tus ꝓpter cām leuem. vt ꝓpter pecuniā. ⁊
ſic pōt teſtari. aut ꝓpter cām graueꝫ. vt ꝓpᷣ
maleficiū. ⁊ ſic nō pōt. ff. de teſta. l. eius. §.
inſulam. quia bānitio loco deportationis
habetᷣ. ⁊ olim ꝓpter maleficia in inſulā de/
portabantᷣ. hec Ho. Sꝫ quid de clericis
ſecularibꝰ bn̄ficiatis. nunquid pn̄t teſtari
de fructibꝰ bn̄ficioꝝ eccleſiaꝝ. Rᷦ Ber. e x̄
de pe. cle. ſi quis. ⁊ de teſta. quia nos. dicit
ꝙ nō. niſi cū quodam moderamine de q̄
habetᷣ e. ti. c. ad hec. ⁊. c. relatū. 2 §. licet.
Unde ſm̄ Ber. in. c. ſi quis. ⁊. c. quia nos.
clerici vō pn̄t vſuariȷ̄s ꝯparari: quibꝰ vti
licet tm̄ ad quotidianū vſum. inſti. de vſu.
⁊ ha. §. i. De moderamine predicto dicitᷣ ī
.c. ad hec. ꝙ clerici viuentes ⁊ ſui ꝯpotes
moderate pn̄t aliqua de bonis mobilibus
nō rōne teſtamēti: ſꝫ intuitu elemoſyne ero
gare in egritudine ꝯſtitutis. Et in. c. relatū
dicitᷣ ꝙ in morte pauperibꝰ ⁊ religioſis ⁊
his qui ſibi ſeruiūt ſiue ꝯſanguineis ſiue
extraneis pn̄t aliqua ſm̄ ſeruitiȷ̄ meritū elar/
giri. Quid de hoc ſentiat Hoſ. vide īfra. li.
6. ti. de pe. cle. ſm̄ aūt Gar. li. 6. de re. ec. non
alie. hoc ꝯſultiſſimo. ⁊ Hoſti. ⁊ Inno. e x̄.
de pecu. cle. ſi quis ſane. ⁊ Jo. an. li. 6. de of.
ordi. pn̄ti. diſtingue ſic. ſ. ꝙ aut clericus hꝫ
adminiſtrationē. aut nō. ſi habet q̄ꝫ[illegible]di/
uit ⁊ ſanus eſt pōt de eis ſuam facere vo/
luntatē. dum tamē donet moderate. e x̄. de
dona. ceterū. ꝯparatᷣ. n. vſufructuario. qa
ius eius morte finitᷣ ſicut ius vſufructua
riȷ̄. vt in. c. ſi quis ſane. cum aūt incipit in/
firmari ꝯparatᷣ vſuario. ⁊ ita nihil habꝫ
niſi vſum. elemoſynā tm̄ facere pōt. e x̄. de
teſta. ad hec. Teſtari vō nō pōt. vt e x̄. c. c.
cū in officiȷ̄s. Si vō nō habeat adminiſtra
tionē ſꝫ ſit pſonalr̄ ⁊ ſimplr̄ bn̄ficiatꝰ ꝯpa
ratᷣ ⁊ in vita ⁊ in morte vſufructuario q̊
ad faciendū fructꝰ ſuos. ⁊ de his teſtari p̄t
eccleſia tm̄ ſuccedit eis in iſtis ſi decedant
ab inteſtato. e x̄. de teſta. relatū. ꝓbatᷣ hec
diſtinctio. e x̄. e. ti. requiſiſti. §. illud. Et con
ſuetudo gn̄alis quaſi approbat eā. Et qđ
dictū ē de clerico ſimpliciter beneficiato ꝙ
facit fructus ſuos dꝫ intelligi de fructibus
ꝑceptis ⁊ reconditis. aliȷ̄ vō fructus ꝓpter
iura allegata ad eccleſiā ptinebūt. De re/
bus vō aliȷ̄s ſiue eas ex pr̄imonio habue
rint. ſiue partē acqſierit: ſiue eis intuitu p
ſone date vel relicte fuerint: teſtari poſſunt
clerici indiſtincte. e x̄. de teſta. c. 1. ⁊. c. cū in
officiȷ̄s. ⁊. c. quia nos.

De teſtamentis titulus. 28ꝰ.

Deinde dicendū eſt de teſtamētis.
⁊ p̄mo quid ſit teſtm̄ ⁊ vn̄ dr̄.
Secūdo de effectu eius. 3º ad
quē ꝑtinet defenſio eius. 4º de
ſpēbꝰ ſiue differētiȷ̄s teſtamēti. 5º quot ⁊
que ſunt ptes eius ⁊ quō debēt ordinari.
6º de ꝓemio teſtamenti. 7º de clauſula
finali. Circa p̄mū ſciendū ꝙ teſtamētū
ē volūtatis noſtre ſententia iuſta de eo qđ
quis vult fieri poſt mortē ſuam cū inſtitu
tione heredis. ff. e. l. i. Dicitᷣ aūt ſn̄ia iuſta
.i. diſpoſitio legitima .i. ſm̄ ius ordinata. ali
ter nō valeret. C. e. teſtandi cā. Et dicitur
teſtm̄ quaſi teſtatio mentis .i. declaratio vo
luntatis. inſti. e. in p̄n. Oportet aūt ꝙ fiat
vno ꝯtextu nullo alio actu iterpoſito. niſi
fiat ex neceſſitate. vt depoſitio ponderis. ſū
ptio medicaminis: vel languor breuis in/
firmitatis. C. e. l. cū antiquitas.

Circa 2m ſciēdū ꝙ effectꝰ vltime vo
lūtatis ē vt ei oīo ſtetᷣ. e x̄. eo. nos
quidē. vn̄ volūtas teſtōris eſt lex.
vt in auc. de nup. §. diſponat.

Circa 3m nota ꝙ teſtamēti defenſio

ꝑtinet ad eccleſiam.e ꝭ.c.ſi heredes.non
aūt publicatio.C.e. cōſulta diualia.

C Irca 4^m^ ſciēdū ꝙ teſtm̄ aliud eſt
cōditū in ſcriptis. aliud nūcupa
tiuū ſine ſcriptis. Teſtamētū nun
cupatiuū ſine ſcriptis dicit̄ illud in quo te
ſtatoꝛis heredis ⁊ legatarioꝝ noīa ⁊ oīa
que in eo cōtinent̄ coꝛam teſtib⁹ nūcupā
tur.i. manifeſtant̄. ⁊ dicit̄ ſine ſcriptis.i.
ſine ſubſcriptione teſtiū ⁊ ſolēnitatib⁹ alijs
que requirunt̄ in teſtamēto in ſcriptis fa
cto. Et etiā quia pōt quis nulla ſcriptura
inde facta nūcupatiue teſtari.dūmō coꝛā
teſtibus numero ⁊ ꝯditione legitimis nū
cupet heredē: ⁊ ſuam explicet volūtatē.ſcri
ptura enim nihil ad teſtamēti ſubſtātiam
operatur.ſed tm̄ ad hoc vt teſtamēti tenoꝛ
facilius cōpꝛobet̄.inſti. de teſta.§.fi. Si ꝗ
teſtatoꝛ notariū habere nō poſſit: ſaltē legi
timū numerū legitimoꝝ teſtiū adhibebit:
coꝛam quib⁹ voluntatē ſuam aꝑte narra
bit exꝓmens legata: heredū inſtitutōes: ⁊
alias ſuas teſtamētarias diſpōnes. ⁊ demū
pn̄tes ipos rogabit vt ſint teſtes. Moꝛtuo
aūt teſtatoꝛe iudex ad inſtantiā alicuius
cui ex ipo teſtamēto ius ꝯpetit ipos teſtes
citabit. Citabit etiā nūcio vel voce pconia
eos qui poterant ab inteſtato ſuccedere vl'
quia ex altero ius ſe dicerent in teſtamēto
habere ⁊ ipoꝝ teſtiū teſtimonia recipi ſo
lēniter faciat. ⁊ ſi cōcoꝛdauerint in teſtato
ris noīe etate ꝯditione ⁊ mētis ſobꝛietate
⁊ in legatarijs ⁊ legatis ⁊ heredū inſtituti
onib⁹: ⁊ alijs que ꝓ diſponentis volūtate
⁊ iuris neceſſitate in his ꝯcurrere debent.
Ipa teſtib⁹ pn̄tibus ⁊ ad h' legitime citatis
pꝛedictis qui ius haberent ⁊ etiā pn̄tibus
ſeptem alijs teſtibus recitabit: ⁊ finalit̄ ea
ex tunc ꝓ plena ipius ꝓbatione teſtamēti
haberi ꝓnunciabit. Notarius aūt iudicis
in bono ꝑgameno appoſitis ānis dn̄i ⁊ ce
teris publicatōib⁹ ipas atteſtatiōes iudi
cis ꝓnunciatōes ⁊ pn̄tiam vel citationē
teſtiū pdictoꝝ oꝛdinarie ſcribet: ⁊ demum
ſupponet illoꝝ ſeptem teſtium noīa qui re
citationi ⁊ ꝓnunciatōi iudicis fuerint ad
hibiti. ⁊ hec oīa rediget i publicā ⁊ auctē
ticā foꝛmam. Ex pꝛedictis patet ꝙ teſtm̄
nūcupatiuū nō ſolū pōt fieri cū ſcriptura
ſed etiam aliquando ſine ſcriptura.

S Equit̄ videre de quinto articulo.ſ.
quot ⁊ que ſunt partes teſtamēti.
⁊ quō debent oꝛdinari. Circa qđ
ſciēdū ꝙ partes teſtamēti ſunt ſeptē quaꝝ
quatuoꝛ requirunt̄ ad foꝛmam cuiuſlibet
teſtamēti eleganter ⁊ debite oꝛdinandā.ſ.
pꝛoemiū.iſtitutio heredis.clauſula finalis
⁊ numerus teſtiū legitimoꝝ. Per pꝛimū
hoꝝ decoꝛat̄ teſtamētū.per 2^m^ roboꝛatur.
quia ſine eo nullū ē.inſti.de fideicōmiſ.he.
.§. in pmis. per 3^m^ periculo caſualis fru
ſtrationis volūtatis teſtatoꝛis occurrit̄. ꝑ
4^m^ ꝓbat̄. Alia vero tria ex ſola volūta
te teſtatoꝛis dependēt. quia ſine his ⁊ quo
libet hoꝝ teſtamēti foꝛma ſubſiſtit. ⁊ hec
ſunt legata.ſubſtitutōes. ⁊ quedam alie te
ſtamētarie diſpoſitiones. Elegans autē ⁊
legitimus oꝛdo pdictoꝝ ſeptem in teſtō ē
vt pmo ponat̄ pꝛoemiū. 2° legata. 3° inſti
tutōes heredū. 4° ſubſtitutōes. 5° volūta
rie ꝓuidētie teſtatoꝛis. 6° clauſula gn̄alis
⁊ etiam finalis. 7° teſtes. De tribus hoꝝ
habitū ē ſupꝛa.ſ.de legatis. inſtitutiōib⁹. ⁊
ſubſtitutōibus.vn̄ reſtat agere de reliquis
quatuoꝛ. ⁊ pꝛimo de pꝛoemio.

S Equit̄ igit̄ videre de ſexto.ſ. de ꝓ
emio. Circa qđ ſciendū ꝙ tenoꝛ
ꝓemij debet eſſe talis vel ſimilis.
Quia nihil ē certius moꝛte ⁊ nihil incerti
us hoꝛa moꝛtis: ideo dn̄s talis ſaluti aīe
ſue ꝓuidere volens in ſtatu ſobꝛietatis coꝛ
poꝛis ⁊ aīe ꝑ dei grām ꝯſtitutus rerū ⁊ bo
noꝝ ſuoꝝ diſpoſitionē ꝑ pn̄s nūcupatiuū
teſtamētū ſine ſcriptis ꝯdidit i hūc modū.
Pꝛimo quidē ⁊c. Si vero teſtatoꝛ ſit eger
dicat̄ ſic. Ideo dominus talis lʒ eger coꝛ
poꝛe tamen ſanus mente ⁊c. vt ſupꝛa.

S Equit̄ videre de ſeptimo.ſ.de clau
ſula finali. Circa quod ſciendū ꝙ
ad hoc vt teſtatoꝛ ſuam heredita
tē legitime oꝛdinē ⁊ eius diſpoſitio teſtata
rite ꝓcedat multa debent ꝯcurrere: de qb⁹
infra dicetur titulo quib⁹ ex cauſis teſtm̄
reddit̄ inutile. Itē lʒ in tota ſerie teſtamēti
nihil ꝟtutis vel iuris defuerit ⁊ nullū acci
dēs vitioſū emerſerit: adhuc tn̄ pꝛeter hec
oīa lex ꝓpter ſuſpectam hominū infidelita
tē ⁊ ꝓpter ſeruandā teſtamētoꝝ ſinceritatē
adiberi voluit quaſdā ſpāles ſolēnitates
ad faciendā plenā fidē ⁊ ꝓbationē. puta
legitimū numeꝝ teſtiū legitimoꝝ ⁊ teſtiū
quidē rogatoꝝ. Itē in teſtamēto i ſcriptis
ſubſcriptōes teſtiū ⁊ ſigilla ⁊ quedā alia
de quibus ſuo loco dicet̄ infra. Si quid
igitur hoꝝ defuerit ſiue iuris ſiue ſolēnita
tis debite vires teſtamēti dicunt̄ expirare
C.de teſta.nō dubiū.§.ſed illud. His itaqꝫ
pmiſſis cū dicat̄ in clauſula finali. ſi non

valet iure teſtamēti valeat iure codicilloꝝ
ſciendū ꝙ ſi teſtamētū patiat̄ defectū vel
repugnātiā iuris in his que ſunt de ſubſtā
tia eius: nullo mō reſurgere pōt in ius co/
dicilloꝝ: quantūcunqꝫ teſtator hoc expſſe
rit. niſi teſtet̄ inter liberos ſm̄ cōmunem
opinionē. ⁊ ideo tūc finalis clauſula nihil
operat̄. ⁊ ratio eſt. quia deficiēte iure velut
ſpiritu ⁊ vita teſtamenti nihil addi pōt vt
reſurgat. Si vero patiat̄ defectū ſolēnita/
tis debite ꝓmiſſe: tūc ſi clauſula finalis ap
poſita nō fuerit: illa voluntas vltima teſta
toris nec iure teſtamēti nec iure codicilloꝝ
valebit. ſi vō appoſita fuerit ī ius codicillo
rū reſurgit. C. de codi. l. fi. dū tñ tot ⁊ tales
ſolēnitates ſunt ꝙ ſufficiant codicillo qui
minoribus ſolēnitatibus eſt ɔtentus. vbi
gratia vt teſtator adhibuit tm̄ ſex vel qn/
qꝫ teſtes vel etiā ſeptē nō rogatos: ⁊ adiec̄
ſi non valet iure teſtamēti ⁊c̄. tunc lꝫ non
teneat vt teſtamētū: tenet tñ vt codicillus.
cui ſufficiunt qnqꝫ etiā nō rogati. Et idē ē
vbicūqꝫ fuerit adhibita ſolēnitas inſuffici
ens teſtamēto ſꝫ ſufficiēs codicillo. Erit aūt
illius talis codicilli effectus duplex. vnus
ꝙ legata in eo relicta debēt̄. inſti. de codi.
in ꝑn. Alius ꝙ inſtitutio que in eo erat
ſcripta: lꝫ directa videat̄: tñ in caſuꝫ fidei
cōmiſſi cōuertit̄. ff. ad trebel. l. ſceuola. vñ
cuꝫ iṗe paterfamilias inteſtatus deceſſerit
venientes ei ab inteſtato reſtituent ꝑ fidei/
cōmiſſum hereditatē ei qui in iṗa vltima
voluntate in codicillū redacta īſtitut⁹ erat
quaſi tacite videant̄ rogati hereditatem
reſtituere. ar. C. de fideicōmiſ. eam quam.
Erit autem clauſule finalis forma talis.
Et hanc ſuam vltimam voluntatem aſſe
ruit eſſe velle quam valere voluit iure te
ſtamenti. ꝙ ſi iure teſtamenti non valeat:
ſaltem eam iure codicilloꝝ vel cuiuſcūqꝫ
alterius vltime voluntatis valere voluit
⁊ tenere. vl' ſic. ita ꝙ predicta omnia ⁊ ſin
gula diſpoſitionem ſue vltime voluntatis
aſſeruit eſſe velle quam vt teſtamentum
⁊ iure teſtamenti voluit valere ⁊ manda
uit ꝙ ſi aliqua cauſa preſenti vel futura
iure teſtamenti non valeat: ſaltem eā ius
⁊ effectum codicillorum habere voluit ⁊
tenere: ſiue alterius cuiuſcunqꝫ volunta/
tis vltime. Et ipſa ⁊ omnia ⁊ ſingula in
eis contenta ab omni herede ⁊ ſucceſſore
ſuo inuiolabiliter obſeruari: ⁊ efficaciter
adimpleri.

De volūtariis ꝓuidētiis teſtōris. ti. 29⁹.

Poſtea ɔſiderandū eſt de volun
tariis ꝓuidentiis teſtatoris. Et
primo quomō prouidet̄ ne he/
res detrahat falcidiā de legatis.
Secūdo ne rem aliquam alienet. Tertio
quomodo prouidetur pupillo de tutore.
Quarto quomodo aliis vltimis volunta
tibus derogetur. Quīto quomodo ꝓuidet̄
vt teſtamentum ſeruet̄. Circa primum
ſciendū ꝙ teſtator poteſt per legeꝫ falcidiā
tres partes bonorum ſuoꝝ legare: ⁊ non
vltra. ita ꝙ heredi inſtituto remaneat inte
gra quarta bonorum. Si vero legata ex
cedant tres partes hereditatis heres per
legem falcidiam detrahere poteſt de legati
ſcilꝫ de quocunqꝫ legato pro rata tantum
quantum eidem eſt legatum ad quartam
habendam. inſti. e. i. niſo. Et hoc eſt veruꝫ
niſi teſtator prohibuerit heredi ne falcidi/
am detrahat de legatis dicendo ſic. Prete
rea ſciens moduꝫ patrimonii mei ꝓhibeo
expreſſe heredem meum detrahere falcidi
am de legatis. tunc enim oportebit heredē
ſtare contentū eo quod ſupererit a legatis
⁊ integre ſoluere legata. niſi repudiauerit
hereditatē. inſti. de. l. fal. §. ex diuerſo. Pre
terea heres non conſequetur falcidiā niſi
fecerit inuentariū. C. de iu. deli. l. ſancimus.
Si tamen heres inſtitutus ſit de liberis te
ſtatoris ad quem pertinet porcio natura/
lis. primo ex tota hereditate deducet iṗaꝫ
legitimam porcionem. ſcilꝫ tertiam. ideſt
quatuor vncias. ex reliquis vero octo vn
ciis defalcabit per legem falcidiā iure inſti
tutionis quartaꝫ. i. duas vncias. reliquas
vero ſex vncias. ideſt medietatem heredi
tatis diuidet inter legatarios ꝓ rata. inſti.
e. §. cum autem. Differt autem hec porcio
.ſ. falcidie a trebellianica. quia per falcidiā
deducetur quarta non ex tota hereditate:
ſed ex ſingularibus relictis vt dictum eſt.
ſed illa .ſ. trebellianica habet locum quan
do heres rogatur hereditatem alteri reſti
tuere. ⁊ tunc detrahitur quarta ex tota he
reditate. Item teſtator non poteſt aufer
re heredi quartam trebellianicam. inſti.
de fideicōmiſ. he. §. ſed quia. ſꝫ bene poteſt
prohibere heredi ne detrahat falcidiam de
legatis vt dictum eſt. Ratio huius diuer
ſitatis: quia per fideicommiſſariam heres
cogitur hereditatem adire ⁊ reſtituere vt
dictum eſt ſupra. ⁊ ſic in hoc grauatur:
ꝙ adire cogitur. ⁊ ideo congrue in alio

releuat᷑.ſ.vt trebellianica ꝓuari nō poſſit.
Sꝫ heres ꝓpter legitimā nō cogit᷑ heredi
tatē adire.⁊ ita in hoc releuat᷑.⁊ iō in alio
grauat᷑.ſ.vt falcidia ꝓuari pōſſit. ne eam
detrahat de legatis.

SEquit᷑ videre de 2°.ſ.quō teſtōr ꝓ
uidere poſſit ne heres rē aliquā ī
alienet.Ad cuiꝰ euidētiā diſtigue
ꝙ talis ꝓhibitio aut fit ad tp̄s aut in ppe
tuū. Itē talis ꝓhibitio ſiue p̄ceptū aut eſt
ſimplex ⁊ nuda.ſ.nō ꝯtinēs cām ſufficiētē
aut ē veſtita veſtimēto cauſe adiecte ꝓpter
fauorē alicuius pſone. Si ꝓhibitio fiat
ad tp̄s bonū cōſiliū ē ꝙ pena adijciat᷑ di
cendo ſic. Itē dicto heredi meo ꝓhibeo ta
lis predij alienationē vſquequo ꝯpleuerit
25m annū etatis ſue. vel vſqꝫ ad 20m vel
10m annū poſt obitū meū: vel aliud tēpus
ꝙ ſi cōtra factū fuerit ipm heredē meū pe-
ne cā ꝯdemno in cētū libris p̄ſtandis ab
eo tali vel tali monaſterio iure legati:lega
ta.n.que cā coercēdi heredis pene noīe re
linquunt᷑ tenēt.inſti.de lega.§.vlt.demum
coget᷑ heres vel voluntatē teſtatoris ſua
re vel legatū preſtare. Ideo aūt in h̄ caſu
dꝫ adijci pena.qꝛ hiꝰ p̄ceptū teſtatoris niſi
ſeruet᷑ metu legati preſtandi nō ē neceſſe
ſeruari eo ꝙ ē nudū vt infra dicet᷑.nec cō
mode infra illud tempus breue veſtiri poſ
ſit cā ſufficiēti ānexa fauore pſone. Si aūt
ꝓhibitio fiat in ppetuū ⁊ ſit ſimplex ⁊ nu
da ⁊ nō adijciēs cām pſone cuiꝰ intuitu rē
alienari ꝓhibuit.cū p̄ceptū eius ſit nudū
nō habet heres illud neceſſario obſeruare
imo tali p̄cepto nō obſtante poterit rē alie
nare ⁊ dn̄ium eius in accipiētē tranſferre.
qꝛ nō apparet pſona que ex volūtate teſta
toris ius habeat rei vēdicande. Si aūt ꝯti
neat cām reſpicientē fauorē alicuiꝰ pſone.
vt qꝛ rē alienari ꝓhibuit eo ꝙ voluit eaꝫ
ad deſcēdētes ⁊ liberos eius vel ad pſo-
nam aliā in poſterꝝ ꝑuenire.tunc res ꝓhi
bita nō poterit alienari. qꝛ quodāmō p fi
deicōmiſſū ꝑuenire dꝫ ad pſonas quarū
intuitu ē ꝓhibitio facta. vn̄ q̄diu appare
bit aliqua ex pſonis illis rē vēdicare pote
rit:ſi res fuerat teſtatoris. qꝛ ex volūtate
eius dn̄ium tranſiuit in illas quantūcūqꝫ
nondū natas: quantūcūqꝫ etiā ignorātes
Nam ⁊ in legatariū etiā ignorantē dn̄iuꝫ
tranſit. ꝓbant᷑ hec.ff.de le.l.ſi.§.diu. Nec
videt᷑ alia cā ſufficere niſi fauor pſone q̄
ius habeat rei vēdicande.vt dictū ē. For
ma aūt huiꝰ veſtite ac efficacis ꝓhibitiōis
pōt ee talis.ſ.vt dicat᷑ ſic. Itē ꝓhibuit oio
in ppetuū talis rei alienationē diſtractōeꝫ
longi tp̄is locationē ⁊ cōceſſionē: ⁊ omnē
cōtractū ex quo alienatio ſequet᷑.vel qui
in fraudē alienatōis fieri p̄ſumeret᷑ vel p̄
ſumi poſſet.⁊ hoc ideo qꝛ voluit rē p̄dictā
in poſteros ⁊ liberos eius mares ⁊ ex ma
ſculina linea ex eo vel ex eis deſcēdētes in
ppetuū ꝑuenire. Et ſi teſtatori placēt addi
poſſet.ꝙ ſi aliquando ꝯtigerit vt nullus
ex ipis liberis ſupſit vel appareat voluit rē
ipam ad tale monaſteriū ꝑuenire: ea tam̄
ꝯditione ⁊ lege vt nullo mō poſſit in ppe-
tuū alienari. Ad hoc nota ꝙ heres ſub
ſtitutōe grauatus nō pōt alienare vel obli
gare res que ſubſtitutōi ſubiacēt.niſi qua
tenus ꝯtigerit cū rōne tertie vel quarte.
C.cōia.de le.l.vlti. Excipiūt᷑ aūt aliqui ca-
ſus. Primus ē ꝙ quando rogatus vel ro
gata ē pſona nec reſiſtere pōt ſtimulis ſa
thane.tunc pōt cauſas dotis vel donatōis
ꝓpter nuptias tales res alienare vel obli
gare ꝓ mō pſonaꝝ honeſtati cōgruo. vt
ibidē. 2° qꝛ libertatē p̄ſtare poteſt.ff. ad
trebel.quidā.§.fi. 3° qꝛ pōt res illas obli
gare cā redēptōis pſone medie.in auc° de
reſtitutōe.circa mediū.§.ſi vo.coll.8.tamē
quartā trebellianicā pōt ſibi retinere. Et
ſi filius ſit rogatꝰ pōt ſibi retinere quartā
trebellianicā cū quarta debita ſibi iure na
ture.vt ex̄.de teſta.rainaldus.⁊.c.rainuciꝰ
Si aūt ſit rogatꝰ reſtituere quicq̄d ſupeſt
de hereditate.tunc ad minus quartā reſ-
uabit ſubſtituto. C.ad trebel.in auc̄.cōtra
ſi rogatus.⁊ in auc̄.niſi rogati. Hec Ber.
ex̄.de ꝓba.in p̄ſentia. ⁊ Hoſti.ex̄.de teſta.
rainucius. Item nota quando mouetur
alicui q̄ſtio de hereditate quam poſſidet ꝓ
hiberi debet ne quid diſtrahat de heredita
te:niſi preſtet cautionem de reſtitutione he
reditatis:permittitur tamē aliquid diſtra
here in caſu.⁊ p̄mo ratione ſepulture faci
ende. Secūdo ꝓpter ſuſtētatiōeꝫ familie.
3° ꝓpter redēptionē pignoris qđ.ſ. diſtra-
het᷑ niſi redimeret᷑. 4° qn̄ res periret niſi
diſtraheret᷑.ff.de pe.he.diuus.

SEquitur videre de tertio. ſcilicet
quomodo teſtator poteſt prouide
re alicui pupillo de tutore. Circa
hoc autem eſt diſtinguenduꝫ ꝙ alicui pu-
pillo datur in teſtamento vel codicillo tu-
tor aut a patre. aut a matre. aut ab ex-
traneo. Si a patre:aut datur filio pupillo
exiſtenti in poteſtate. aut non exiſtenti.

Sciendū ĝ ꝙ pater habēs filiū pupillū in
ptāte quē heredē inſtituit pōt ei dare tuto
rē in teſtamēto vel etiā codicillo. Si tamē
teſtm̄ p̄cedat vel ſequat̄ ipm̄ codicillū. alit̄
nō. Itē ſi quidā tutores ſint dati in teſtō
⁊ quidā i codicillo oēs tutores manebūt:
niſi teſtōr dando poſteriorē caſſauerit p̄m
Itē dari dꝫ tutor certus nō incertus. vnō
ſi ſint duo petri pater ⁊ fili⁹ ⁊ dat⁹ē petrus
nec apparet de quo ſenſerit teſtōr: nō deficit
ius ꝟ ꝓbatio. vnde neuter erit tutor. Iteꝫ
pater dare pōt tutorē nō tm̄ natis ꝟ etiam
poſthumis. ſi tn̄ naſcituri erāt in poteſtate
eius ſi viueret. Pōt etiam auus dare tu-
torē nepotib⁹ natis ex filio in ptāte ei⁹ exi-
ſtētib⁹. ſi tn̄ in ptāte patris nō ſint recaſuri
mortuo auo. hec p̄dicta oīa ꝓbant̄ inſti. de
tute. Itē pater dare pōt tutorē vnum vel
plures mares: nō tamē feminas p̄ter ma-
trē ⁊ auiā pupilli. pōt etiam poſt mortem
vnius tutoris de alio ꝓuidere dicendo ſic
p. filij mei tutorē eē volo. ⁊ ſi deceſſerit añ
q̄ꝫ officiū tutele depoſuerit eius tutor ſit ta
lis. Itē ſi minorē. 25. annis tutorē relinqt:
q꞉ nequit eē tutor niſi ꝯpleuerit. 25. annū
pōt iterū aliū tutorē dare quouſqꝫ factus
ſit ille maior. ff. de teſta. tu. iure noſtro. ⁊ l.
tutor datus. ⁊ l. tutor incertus. Tales ĝ
tutores ſic dati ⁊ a tali patre ⁊ talib⁹ pu-
pillis ſunt veri ⁊ ꝓprij teſtamētarij ⁊ gau
dent p̄uilegijs multis. p̄cedūt. n. oēs alios
legitimos datos ⁊ donatos. ⁊ nō indigēt
ꝯfirmatōe iudicis. lꝫ ꝓpter adminiſtratōꝫ
indigeant ſicut ceteri decreto iudiciali. Nō
cogūt̄ etiā ſatiſdare. inſti. de ſatiſda. tu. §. ꝟ
hoc nō ē. Si vō pater filio pupillo legitio
⁊ naturali emancipato vel etiam tm̄ nāli
in eo ꝙ ei vſqꝫ ad terminū legitimū tuto
rē reliquerit. ⁊ ſimilr̄ ſi mater filiū pupillū
heredē inſtituerit ⁊ ei tutorē reliquerit: lꝫ
in his caſib⁹ nō teneat ex teſtō ipo iure da
tio tutoris. tamē tales tutores debebunt ꝑ
iudices ꝯfirmari. ⁊ illi non erunt tutores
teſtamētarij ꝟ datiui. q꞉ ex tali ꝯfirmatōe
videt̄ a iudice dati. ſatiſdatio. n. remittit̄
eis. inſti. de tute. §. vlti. Si autē ex̄neus pu
pillū aliquē heredē inſtituerit ⁊ ei tutoreꝫ
reliquerit: ⁊ pupillus nihil habeat preter
bona illa in quib⁹ ē inſtitutus: diceret̄ nō
male iudiciū ē ſequendū ⁊ ipm̄ tutorē ꝑ iu
dicē ꝯfirmandū. quia eū nouit ⁊ pupilluꝫ
ita dilexit vt eū heredē inſtituerit. ꝟ forte
ſatiſdatio nō remittit̄ in hoc caſu. ff. e. tu-
tores. Ceteꝝ cū tutor teneat̄ inuētariū fa
cere recepta ⁊ data in ſcriptis redigere: tu
tela depoſita ſue geſtionis actus exhibere.
adminiſtratōis rōem reddere. ⁊ ex his ⁊
alijs multis iudicio teneat̄ tutele. ⁊ aliqñ
p̄ſens in ꝯfectione teſtamēti vehemēter in
ſtet vt teſtōr ab oīb⁹ predictis eū abſoluat
ſi voluerit eū abſoluere poterit notari⁹ ab
ſolutionē ſic formare. Ticij aūt p̄dicti filij
ſui tutorē eē p. voluit ⁊ diſpoſuit: abſoluēs
⁊ liberans eū ab inuētarij ꝯfectiōe ac etiā
ab adminiſtratōis ſue reddēda rōne. talis
tn̄ abſolutio ē ſemiplena. q꞉ ⁊ſi ſit tutor li
beratus ab his que debebat ex negligētia
nō tamē ab his que debebat ex dolo ⁊ cul
pa. q꞉ dolus ex hoc nō ē remiſſus. ff. de li-
beratione leg. ab aurelio. §. fi. Et iō tutor
aliqñ ſapientū ꝯſilio informatus petit ſe a
teſtatore plene abſolui ita vt nullū in eū vl̄
eius heredes redūdare periculū poſſit: qb⁹
ſi teſtator aſſenſerit ita formari poterit ab
ſolutio. Tutorē aūt filij ſui pupilli p. volu
it ⁊ diſpoſuit eē c. nolens ⁊ oīo ꝓhibēs eū
iuramētū p̄ſtare. inuentariū ꝯficere. acce-
pta ⁊ data ⁊ cuiuſcūqꝫ geſtionis oīs eius
actus in ſcriptis redigere: ⁊ redactos oſtē
dere. Itē rōnē adminiſtratōis aliquo tp̄e
reddere vel exhibere. a quib⁹ omnibus ⁊
ſingulis ab omni lege tutele eū eiuſqꝫ here
des liberauit penitus ⁊ abſoluit: damnās
heredē ſuū ne quid ab eo petat vel exigat:
nec p̄dictis occaſionib⁹ ꝯ eū ſuā actioneꝫ
exerceat. Et ſi dict⁹ c. vel eius heres occaſi
one p̄dictoꝝ vel alicuius coꝝ ſiue etiā cō
trectatōe dicte tutele bene vel male geſte
omiſſe vel neglecte ſiue doli culpe vel ne
gligētie in aliquo teneret̄ vel damnaret̄:
illud totū vel tantūdē de ſuo eius iure lega
ti relinquat. Ad hoc nota ad maiorem
euidētiā ꝙ triplex ē tutela. ſ. tutela teſtamē
taria. vt qñ pater dat tutorē filio in teſtō.
Et tutela que. ſ. defert̄ a lege ſm̄ quam qñ
nullus tutor dat⁹ ē a patre filio in teſtamē
to ille q debēt ab inteſtato ſuccedere tenet̄
tutelā hi⁹ accipe. Et tutela datiua. ſ. q̄ dat̄
a iudice qñ. ſ. nullo tutore dato in teſtō: ⁊
nullis extantib⁹ ꝯſanguineis idoneis ad
tutelā: iudex dat tutorē ex officio ſuo.
Itē nota ꝙ religioſi vt monachi ⁊ cano
nici regulares de licentia ſui p̄lati recipere
poſſunt tutelas miſerabilium perſonaruꝫ
vel etiam legitimas. 16. q. i. monachi. tute-
lam tamen teſtamentariam ⁊ datiuam
nullo mō pn̄t recipe ⁊ ita poſſunt intelligi
iura contraria. diſtinctione. 88. capitulo fi.

⁊.16.q.i.generaliter.⁊.xi.q.3.cyprianus.
S Equit͛ videre de quarto.ſ.quomõ
teſtator põt aliis vltimis volũtati
b⁹ pcedẽtib⁹ vel ſequẽtib⁹ derogare
Circa quod ſciẽdũ ꝙ ſi quis fecerit duo te
ſtamẽta etiã ſm iura pfecta vnũ pri⁹ alte
rũ poſteri⁹.quoꝝ vtrũqꝫ formam cõeꝫ hꝫ
qꝛ.ſ.in neutro aliquid ꝯtinet͛ p qđ alteri
derogef͛.certe ſm regulas iuris poſteri⁹ ipo
iure rũpit pri⁹.qꝛ nouiſſima volũtas ſua
ri dꝫ.inſti.qui.mo.teſta.infir.§ poſteriorẽ.
dũmõ ſit rõabilis.qꝛ ſi quis ſuũ filiũ ſine
cauſa exheredare vel oſſa ſua pĩci i mare
velit talis volũtas nõ ẽ ſeruanda.ex͂.de te
ſta.tua nobis.in glo. Cõtingit tñ aliqñ ꝙ
teſtamẽtũ: lꝫ nũcupatiuũ: tñ quantũ põt
facit ſecretũ in quo ſuam volũtatẽ diu de
liberatã ordinat a qua diſpoſuit vltra nõ
recedere.timet aũt ne qñ erit in grauis in
firmitatis articulo ꝯſtitut⁹ ſibi a ꝓpinquis
ſuis ſuadeat͛ vel forte quod pei⁹ ẽ cogatur
mutare volũtatẽ.vel forte teſtm̃ ne aliqđ
falſũ poſt illud verũ appareat factũ. ⁊ iđ
vult ꝯ hi⁹ pericula puidere.⁊ quantũ põt
hoc teſtm̃ roborare.ita ꝙ etiã pualeat po
ſterioꝛib⁹.Querit͛ ergo vtrũ hoc facẽ poſ
ſit.Ad cui⁹ euidẽtiã ẽ ſciẽdũ ꝙ ꝓpter ſuc
ceſſus varios ſtat⁹ ⁊ fortune hoĩs que ſepe
mutant͛ voluerunt leges ꝙ aliquis ſuam
volũtatẽ ꝯfirmare poſſet vt ipſi ab eadeꝫ
recedere nõ liceret.qꝛ tñ que demergũt de
nouo nouo indigẽt remedio.ff.de minori.
emili⁹.⁊ deambulatoria ẽ volũtas hoĩs vſ
qꝫ ad extremũ vite.ff.de adim̃.lega.l.3.etiã
ſi pactũ interuenerit ne mutare poſſit.C.
de pac.pactũ qđ dotali.⁊ etiaꝫ ſi p pncipẽ
ſirmatũ fuerit.C.de teſta.omniũ. Lꝫ auteꝫ
ita ſit:põt tñ teſtator in teſtamento quod
hodie facit aliqua v͛ba inſerere quib⁹ adđ
derogabitur poſteriori volũtati vltime: vt
poſſibile ſit hanc primam tenere ⁊ poſteri
orẽ nõ valere.puta dicẽdo ſic. Itẽ iubeo
⁊ diſpono hanc meam vltimã voluntatẽ
oĩb⁹ aliis quas decetero apparuerit me fe
ciſſe:pleniſſime pualere. ⁊ ſi quecunqꝫ vel
cuiuſcũqꝫ gñis alia voluntas vltima poſt
hanc diceret͛ vel apparẽt p me facta. volo
illã oĩo nihil valere. niſi in ea ſcripti eẽnt
teſtes tñ tres tales.vel niſi in ea ſcriptum
eẽt hoc v͛bũ.ſurgite mortui venite ad iudi
ciũ.vel aliquod aliud v͛bũ qđ diuinari ñ
poſſet.certe ſi talia v͛ba derogatiua addãt͛
in pori vltima volũtate:⁊ poſtea appareat
poſterior in qua de illis v͛bis nulla mentio
in gñe vel ſpẽ fiat:tenebit pꝛoꝛ ⁊ ñ poſterior
qꝛ nõ videt͛ teſtator receſſiſſe a prima vo
lũtate eo ꝙ in ſecũda nõ apponit͛ illud qđ
in pma dixerat in ea apponi debere.nec ali
quid in pma dicit͛ p quod volũtatem mu
taſſe videat͛.ff.de le.i.l.ſi mihi. ⁊.ff.de le.3.
l.ſi quis.in pn. Sꝫ obi͛.qꝛ hoc poſſꝫ eẽ
valde periculoſuꝫ.eſto.n.ꝙ aliquis fecerit
ianue teſtm̃ habẽs v͛ba derogatiua. deinde
velit apud cypꝛũ facere aliud teſtm̃ vbi ñ
habet pmũ.nec ẽ memor ꝙ ꝯtineat aliqđ
tale.nunquid valebit illud 2m.R. ꝙ bñ
poteſt primũ caſſari p ſecũdũ quantũcũqꝫ
nõ fiat in eo ſpãlis mẽtio de illis derogati
uis.ſi tñ teſtator dixerat in ſecũdo.pterea
teſtm̃ olim a me factũ manu talis notarii
ſcriptũ ⁊ oẽm aliam vltimã volũtatẽ cuiuſ
cũqꝫ gñis ⁊ cuiuſcũqꝫ notarii manu ſcri
ptam hacten⁹ a me factã reuoco penit⁹ ⁊
caſſo ſi in aliqua eaꝝ ꝯtineat͛ p qđ pſenti
vltime volũtati derogaretur in aliquo. ea
oĩa ⁊ ſingula ſpãliter ⁊ noĩatim volo ⁊ in
hec nõ valere. nã me penitet oĩo quorũcũ
qꝫ derogatiuoꝝ ⁊ cuiuſcũqꝫ prioris vltime
volũtatis.pbant͛ hec.ff.de le.3.ſi qs.i pn.
Ad hoc nota ꝙ glo.di.18.dicit ꝙ non
opꝫ in ſecundo teſtamẽto facere mentionẽ
de pmo niſi in duobus caſibus.vnus eſt ſi
primũ ſit factũ iter liberos.C.de teſta. hac
ꝯſultiſſima.Secundus ẽ ſi teſtator ipoſue
rit ſibi legem caſſandi. vt ſi dixerit i pmo.
ſi fecero teſtamentum aliud valeat.ff.de le
.3.ſi quis.
S Equit͛ videre de quinto.ſ. quomõ
teſtator puidere poteſt vt eius diſ
poſitio obſeruet͛. Circa quod ſciẽ
dum ꝙ teſtator aliquando diſpoſuit aliq̃
poſt morteꝫ obſeruari que ipſo iure habẽt
auctoritatem.⁊ hec heres neceſſario ha
bet ſeruare etiam nulla pena adiecta.qua
lia ſunt fere omnia que dicta ſunt de vo
luntariis prouidentiis teſtatoris. aliqua
vero aliquando precipit que non habet
heres neceſſario ſeruare. vt ſi precipiat fi
liis heredibus ſuis vſqꝫ ad certum temp⁹
ſimul ⁊ cõmuniter habitare ⁊ ad diuiſio
nem non venire.vl͛ ſi precipiat filio ꝙ nõ
feneretur vel ꝙ filiam ſuam tali homini
non copulet coniugio.⁊ ſimilia.⁊ tunc qꝛ
huiuſmodi non precipiuntur ſeruari aliq̃
ſpeciali lege teſtator debet adiicere penam
⁊ heredem ſi cõtrafecerit in legato cauſa
pene preſtande damnare ac coercere.tale
.n.legatũ hodie bene teneret.dũmõ quod

ꝓcipitur ñ ſit impoſſibile vel turpe vel legibus interdictũ.inſti.de le.§.pene quoq;.⁊ .§.fi. Adijciet aũt pena ſic. Itẽ voluit diſpoſuit ⁊ mandauit ꝙ filij ſui ſimul ⁊ cõiter habitẽt ⁊ ad diuiſionẽ bonoꝝ oĩum cõiũz non veniant vſq; ad.zo.an. poſt mortem ipſius teſtatoris. vel ſic. quouſq; qui minor inter eos fuerit.z5.annos cõpleuerit. ꝙ ſi cõtrafecerint ⁊c̃. vel ſic. ꝙ ſi aliquis aliquem vel coꝝ ceteros ad diuiſionẽ ꝓuocauerit damnauit cauſa pene illum vel illos ex eis qui ceteros ad diuiſionem prouocauit in centũ lib.tali monaſterio vel ꝑſone noĩe legati ꝑſoluendis.vel ſic.i centũ lib. ceteris qui diuiſioni nõ cõſenſerint ꝑſoluendis. Et in alijs ſimilib⁹ preceptis vel prohibitiõib⁹ cõſimilr adijciat penã. Põt aũt teſtator penam adijcere quãtũ ad illa que tenentur heredes ſeruare etiaz ſi nulla pena adiecta eſſet hoc modo. Item voluit ſtatuit ⁊ mandauit ꝙ ſi heredes contradixerint vel impediuerint quocũq; mõ ne legata ſua ſoluantur vel male ablata reſtituantur modo ſupradicto. hoc ipſo cadant ab hereditate: ⁊ hereditas tota ad tales deuoluatur quos eis ſubſtituit heredes. vel per ſuos fideicõmiſſarios tali mõ diſtribuatur. vel ſi vnus tñ heredum contradicat vel impediat alteri tota hereditas applicetur. Ad hoc nota ꝙ voluntas teſtatoris ad pias cauſas debet executioni mãdari ab herede. qḋ ſi non fecerit ⁊ ad iudicium tractus legatum pium negauerit cedat in duplum. inſti. de acti. §. item mixta.ſecus eſt ſi teſtamentum diceret nõ tenere ſm Hoſ. ac Accur. ibidem. Item heredi dicto modo negligenti debet epiſcopus interdicere res omnes ſibi relictas cũ omnibus fructibus ⁊ emolumẽtis donec impleat vota defuncti.e x̃.de teſta.ſi heredes. debet etiam epiſcopus eius negligentiam ſupplere.vt dicitur ibidem.c.nos quidem. Nec obſtat di.88 c.epiſcopus.vbi dicitur ꝙ epiſcopus non ſuſcipiat tuitionem teſtamẽtoꝝ.quia hoc intelligitur ſm Jo. ꝙ nõ ſuſcipiat vt aduocatus. ſed debet ſuſcipere vt ordinarius.⁊ hoc ei teſtator ĩterdicere non poteſt.e x̃. de teſta. tua nobis. Item heredi qui non implet voluntatem defuncti tota hereditas ẽ auferẽda.e x̃.de voto ⁊ vo.re. licet ⁊.ii.q.i. ſilueſter. vbi Ber. diſtinguit ꝙ heres aut ẽ extraneus. ⁊ tunc perdit totam hereditatem. aut filius.⁊ tũc aut hereditas eſt diuiſibilis.aut non.ſi ſic non perdit totum ſed reſeruatur legitima ſibi.C.de fideicõmiſ.auc̃. hoc amplius. ſi non eſt diuiſibilis vt ſunt dignitates que non debent diuidi.vt regnuz ducatus vel principatus. ſic perdit totum.e x̃. de vo. ⁊ vo.re.licet.in fi. Non poteſt tamen conueniri niſi poſt dies.9.numerandos a morte defuncti.C.de ſepul.l.fi.in auc̃.ibi poſita q̃ incipit.Sed nec.

De teſtib⁹ teſtamẽtoꝝ titulus 30⁹.

POſtea dicendũ eſt de teſtibus adhibendis in teſtamentis. circa ergo hos attendẽda ſũt tria .ſ.numerus conditio ⁊ modus ſiue forma. Circa numerũ nota ꝙ regulariter in teſtamentis nuncupatiuis adhiberi debent ſeptem teſtes legitimi inter quos etiam notarius computat̃.inſti.de teſta.§. fi.⁊ vbi notarius nõ habet̃ vnus teſtis ꝓ eo adhibet̃.decre.tamẽ vult ꝙ dno. e x̃.de proba.quoniã contra. Fallit aũt hec regula in aliquibus caſib⁹. quia in teſtamento ceci ſunt neceſſarij octo. In teſtamẽto ruſtici quod fit in illo rure in quo plures iueniri non pñt quinq; ſufficiunt. In teſtamĩto facto inter liberos ſimiliter ſufficiũt duo. qui ſi aliud ſolẽne prius fecerat. dũ tamẽ illud non valere dicat. In teſtamẽto vero cuiuſcunq; facto in preſentia imperatoris ꝓcibus ſibi porrectis vt audiat ſufficit vn⁹ teſtis. In teſtamẽto aũt in ſcriptis cõdito ſi ſcribat illud teſtator ſufficiũt ſeptẽ teſtes ſi vero teſtator ſcribere neſciat vel ñ poſſit adhiberi debet ſcriptor ⁊ ſeptẽ alij teſtes. probant̃ hec.C.de teſta.hac ↄſultiſſima.⁊ .l.omniũ.⁊.l.fi. vbi tamen copia teſtiũ põt haberi tutũ cõſiliũ ẽ ꝙ in teſtamẽtis ꝓcipue nuncupatiuis vltra numerũ legitimũ aliqui addant̃ ita ꝙ ſi aliq ex eis eẽnt minus idonei ſaltẽ de legitimis numer⁹ ſupſit legitim⁹. Itẽ qñ teſtator dicit ꝙ non vult ſtare ſuã volũtatẽ priorẽ ſufficiũt tres.C. c.ſancim⁹.Et idẽ ẽ qñ vult declarare ſuaz volũtatẽ.C.e.heredes palã. Quid ſi qs ↄdat teſtamẽtũ nũcupatiuũ ĩ pñtia ſeptẽ teſtiũ:⁊ tabellio ide ↄficiat inſtrm ĩ q̃ duos vel tres teſtes tm̃ ponit.nũqd ꝓbat̃ teſtm̃ ꝑ tale inſtrm. R̃. azo.io.b.la.fran.cremoñ dixerunt ꝙ nõ.teſtamẽtũ enim ꝓbari non põt ꝑ tres vel q̃tuor teſtes.g̃ nec ꝑ inſtrm ↄtinẽs totidẽ teſtes.ar.C.de fide inſtr.l.ex ercẽdis.⁊ e x̃.de fi.iſtru.cũ iohes.§. porro.

Sed Pla.⁊ Mar. dicunt ꝙ bene ꝓbari
poſſit ꝑ duos teſtes ⁊ ꝑ tale inſtrumētum
ar. C. arbi.tu.l.fi.⁊ ex.de dona.inter dile
ctos. Et hec opi.ſm Hoſti.approbaṫ ex ꝓſ/
ſe ex.de teſta.relatū.⁊.c.cū eēs. lȝ aliq̄ has
decretales intelligāt de legatis ad pias cās
Quid ſi quis fecerit teſtamētū in quo
vxori ſue centū lib. legauit. ⁊ deinde corā
duob⁹ teſtib⁹ ita dixerit.centū lib. q̄s in te
ſtamēto meo legaueram vxori mee nolo
ipſam habere. nunquid vxor poterit legatū
petere. R°. dici pōt ſm Hoſti.ꝙ ſi teſtamē
tū fuit nūcupatiuū valet adiectio.vt ex.de
teſta.relatū.⁊.c.cū eſſes. Si vō in ſcriptis
ꝯditum fuiſſet non tollerēṫ legata niſi ꝯſi
milis ſolēnitas adhibita eſſet.ar.ex.de reg.
iu.oīs res. Et ſm has duas vias poſſunt
diuerſimode intelligi diuerſa iura q̄ circa
hoc poſſunt allegari.ſm tamē Jo.idiſtīcte
adiectio tenet. Itē milites dū ſunt in do
mo ꝓpria vel aliena teſtari debent iure cōi
dum vō ſunt in exercitu teſtanṫ cū duob⁹
teſtib⁹.dum aūt ſunt in bello teſtari poſſūt
ſicut volūt etiam ſine duob⁹ teſtib⁹ ſcribē
do etiam ſanguine ꝓprio in clypeo.inſti.de
mili.teſta.§.illis.⁊.C.e.milites. Ad hoc
nota ꝙ ſm canones in legatis ad pias
cauſas ſufficit ꝙ teſtator coram preſ byte
ro parrochiali ⁊ duob⁹ vel trib⁹ teſtibus
ea faciat.ex.de teſta. cū eſſes.⁊.c.ſe. In re
lictis vero ad alia legalis ſolēnitas ē ſuā
da ſm Ber.ibidem.⁊.c.vlti.⁊ Jo.z.q.4.
placuit.Secūdū vero Ab.⁊ bar.predicte de
cretales loquunṫ de omnib⁹ relictis.Sed
nunquid ē ibi ſemꝑ neceſſaria pn̄tia pſ by
teri. R°. pe.de ſamp.dicit ꝙ ſic.q2 a regula
iuris ſm quam requirunṫ cōiter ſeptē te
ſtes recedi nō pōt.niſi quaten⁹ ē exp̄ſſum.
Ab.aūt dicit ꝙ in relictis ad pias cās ſuf/
ficiunt duo teſtes ſine preſ bytero. In reli
ctis vō ad alia neceſſaria ē pſ byteri pn̄tia
ex.c.relatū.i. Hoſti.vō ſic diſtinguit circa
hanc mām.ſ.ꝙ ſi agaṫ in foro eccleſiaſti
co ⁊ inter pſonas eccleſiaſticas tūc duo uł
tres teſtes ſufficiūt.ex.de teſta.cū eſſes.q2
nec ſcriptura exigeṫ.C.de ſac.ſan.ec.gn̄ali
in fi.Si vō agaṫ in foro ſeculari ⁊ inter ſe
culares tunc iudex ſecularis ſm legē ſuaȝ
iudicabit.ar.di.96.duo ſunt.⁊.c.ſi īpator.
Si aūt in foro eccleſiaſtico ⁊ inter pſonas
ſeculares que ſunt de tēporali iuriſdictione
eccleſie iudicabūṫ ſm canones.ex. de fo.
ꝯpe.qđ clericis. Et idē ē ſi layci ſe ſubiece
rint ꝓrogando epi iuriſdictionē i ſe. quia
tunc per idem eſt ac ſi cognoſceret ordi/
narie.ex.de offi.dele.p.⁊.g. Et hoc vbi di/
ctū eēt a partib⁹ ꝙ ſm legē humanam iu/
dicari nolebāt.Si vō iudex eccleſiaſticus
ex legatōe alic⁹ principis forte in ciuilib⁹
cognoſceret.tunc ſm legē humanam iudi
caret.⁊ idem ē ſi in foro ciuili inter clericū
agentē ⁊ laycū reū ſit queſtio. Excipe tam̄
relicta eccleſiis vel al' ad pias cās.in q̄b⁹
in vtroq3 foro duo teſtes ſufficere debent.
ex de teſta.relatū. Jo.tamē ſcripſit ꝙ i hoc
corrigunṫ leges.q2 ſm legē diuinam ⁊ ca
nonicam in ore duoꝝ vel triū teſtiū.ſ.fide
dignoꝝ ſtat omne verbū.nō obſtante lege
vel ꝯſuetudine ꝯ̄ria. vt in.c. cū eſſes. ⁊.c.
relatū.Secus ē qn̄ teſtes ſunt ſuſpecti.in q̄
caſu lex loq̄ videṫ.C.de fideicōmiſ.l.f.ibi.
lex eteni. ⁊.C.de teſta.iubem⁹. Hec Hoſti.

SEquiṫ videre de ſecūdo.ſ.de ꝯditi/
one ſiue qualitate teſtiū.circa qđ
nota ꝙ adhiberi pn̄t teſtes oēs q̄
nō prohibenṫ a iure. ꝓhibenṫ aūt a iure
iſti.ſ.mulier ꝓpter incōſtantiā eius. licȝ in
aliis cauſis ⁊ cōtractibus admittaṫ. ⁊ in
codicillis etiam ꝓhibeaṫ. ff. de teſ. qui in
teſtamēto.§. mulier. Item hermofrodita i
quo preualēt muliebria.ff.de ſta.ho. q̄riṫ.
Item impubes: etiam ſi factus ſit pubes
tēpore mortis teſtatoris. lȝ al' teſtificeṫ de
hoc quod vidit in etate pupillari vt de ſuo
diciṫ.ff.de v̄.ſig. notionē.§. inſtrumētorū/
Item mutus ⁊ ſurdus. Itē furioſus niſi
tēpore intermiſſionis. Item is cui hoc in/
terdictum ē a lege vel a iudice. Item ſer
uus niſi illo tempore liber ꝯmuniter repu
tetur. Itēȝ is qui eſt in poteſtate teſtatoris.
Item heres ſcriptus. Item omnis qui he
reditatem per poteſtatē contingit.vt pater
qui ipm heredē habet in poteſtate.⁊ filius
vel nepos.⁊ deiceps.⁊ frater heredis quē
ipſe teſtator habet in poteſtate. ⁊ frater
heredis qui pariter cū eo ē in eadē ptāte.
in hac enim re domeſticū teſtamētū repro
baṫ. Item ſi filiuſfa.faciat teſtamētū de pe
culio caſtrēſi poſt emiſſionem pater eius
non poteſt eſſe in eo teſtis: nec illi qui in
eius pōteſtate ſunt. Si vero ante emiſſio/
nem ſcilȝ de militia faciat teſtamētum de
peculio caſtrēſi pater eius poterit eē teſtis
Probanṫ hec omnia.inſti.de teſ.§.teſtes.
⁊.§. ſe. Item non adhibetur teſtis qui n̄
ē teſtamēti capax. vnde non ſpurius teſta
toris.n̄ heřtic⁹.nō iterator baptiſmi.n̄ apo
ſtata:n̄ deportat⁹ i iſulā.n̄ dānat⁹ i metallū.

Jtē nec hi quos leges improbos ⁊ inteſta
biles iubēt eē. vt de crimine famoſo dāna
ti muliebria paſſi. ff. de teſti. ob crimē. Sʒ
quid de ꝯmiſſario ⁊ de legatario pñte. nū
quid pōt eē teſtis. R° ꝙ ipē ⁊ is qui p po/
teſtatē eū cōtingit nō ē idoneus teſtis. ꝟ ſi
queſtio vertat̃ inter eū ⁊ heredē occaſiōe
ſui legati. tunc non habet̃ p teſte. ſi vo iter
heredē ⁊ extraneum queſtio moueret̃ tunc
valeret teſtimoniū eius. C. de teſt. omniū. ⁊
inſti. e. t. §. legatarijs. Et ideo nō legatarij
ꝟ magis alij q pñt hr̃i debēt i teſtes aſſumi

Sequit̃ videre de tertio. ſ. de mō ſiue
forma aſſumēdi teſtes. Circa qȯ
nota ꝙ lecto teſtamēto ⁊ p teſtato
rē approbato: vel ſi in ſcriptis ē clauſo ⁊ in
uoluto teſtib⁹ oblatis eos qui preſentes ad
ipm teſtamētū vocati ſunt teſtator rogare
debet teſtes oēs dicēs. rogo vos vt teſtes
ſitis: que quidē rogatio in ſcripturā publi
cam redigat̃. quod quidē ſi nō fieret teſta
mētū deficeret. ff. de teſ. heredes. §. vlti. vñ
nō valeret teſtamētū in quo teſtes determi
narēt̃ inuiti. ff. q teſta. fa. po. q teſtamēto.

De teſtamēto in ſcriptis titulus. 31°.

Deinde dicendū ē de teſtamēto i
ſcriptis. ⁊ primo. ſ. quō ꝯficit̃ ⁊
quare ſic noiat̃. 2° qñ ⁊ corā
quib⁹ apit̃. Nota igit̃ ꝙ qñ qs
arbitriū ſue volūtatis vltime cupit ſecretū
eē pōt teſtamētū in ſcriptis cōdere. c⁹ teno
rē vt volunt leges pōt a teſtib⁹ celare. lʒ ſi
ſponte velit eis poſſit aperire. talis ergo ſi
lr̃atus ſit ⁊ ſcribere poſſit ſciat ⁊ velit teſta
mētū manu ſua ſcribet. alioquin ſcriptorē
quēcūqʒ aliū adhibere poterit. Aſſumet̃
aūt mēbrana bona ⁊ ſolida i cuius parte
ſuperiori relinquat̃ ſpaciū triū vel quatu
or digitoꝝ: ⁊ ſilr̃ tantūdē in latere dextro
⁊ ſiniſtro. Jn parte aūt inferiori ſupeē dʒ
tātū ſpaciū p quantū palma man⁹ digitis
extēſis ꝑtēdit̃. Et circa hec ⁊ in medio ho
rū ſpacioꝝ ſcribet̃ ſeries teſtamenti. quo
facto plicabit̃ carta. cōiūget̃ ſpaciū inferi
us cū ſupiori. ⁊ figent̃ ibi tres cordule. in
plicatura vero dextri ſpacij due: ⁊ ſiniſtri
alie due. ita ꝙ cordula quelʒ habeat duo
foramina litterā interiorē nō attingētia: q
bus cordulis ſingula ſpacia ſingulis con
iuncta ligent̃. ita ꝙ interior lr̃a videri nō
poſſit. porro de illo magno ſpacio inferiori
tantū debet relinqui diſcooptū ⁊ vacuum
ꝙ poſſint patētes ⁊ apte ſcribi ſubſcriptio
nes teſtiū ⁊ teſtatoris. quibus vno ⁊ eodē
die vl' plurib⁹ dieb⁹ antea ſic in ſcriptis fa
ctis ⁊ ordinatis poſtea qñ placuerit teſta/
tori vocabit ſeptē teſtes viros vtiqʒ litte/
ratos ⁊ ſcribē ſciētes: ⁊ nullū iuris ipediñ
tū habētes. ⁊ coram eis ipam ſcripturam
clauſā ⁊ inuolutā ⁊ dictis cordulis ligatā
vt dictū ē in manib⁹ tenēs dʒ offerre di/
cens illud eē ſuū teſtamētum ſua vel talis
manu ſcriptū: ⁊ eos in teſtes rogare ⁊ ro/
gando inquadrare. quib⁹ ipi ſe teſtamēto
ſubſcribāt ⁊ illud deſignēt. ⁊ ipē etiā ſe ſub
ſcribere ſua manu dʒ vt dicet̃ infra. Jgit̃
ibidē ⁊ in pñti vno cōtextu ante qʒ ipē te
ſtator vl' aliqs teſtiū diſcedat inde: dʒ qlʒ
coꝝ ānulū vl' ſigillū caracterizatū ad unā
ex dictis cordulis pendēs apponere ſuum
vl' alterius ex teſtib⁹. ſi quis. n. teſtium nō
habeat ſigillū poterit cū alterius ſigillo ſi/
gnare. pñt. n. ſignare ānulo dūmō habeat
caracterē. ff. de teſta. ad teſtiū. ⁊ alieno an/
nulo. ⁊ oēs teſtes etiā vno ānulo. inſti. de
teſ. §. pñt. videt̃ etiam tabule ſignate ſi ſi/
gna ſint impſſa lintheo quo tabule ſūt in/
uolute. vt in gl. ad teſ. §. fi. Poſt ꝟ ꝯtinuo
interiori ſpacio diſcoopto fiēt ſubſcriptōes
Primo. n. ſi teſtator teſtm̃ ſua manu ſcri/
pſit ſe ſubſcribet ſic. Ego a. quondam petri
pñtē paginā clauſā ⁊ ligatā in manibus
tenēs infraſcriptis teſtib⁹ oib⁹ ſimul pñti/
bus p me ad hoc adhibitis ⁊ rogatis ob
tuli ab eis ſm iuris ordinē ſignandam ⁊
ſubſcribēdā aſſerēs qȯ in ea ſcriptum eſt
meū fore teſtamētū ⁊ oia ⁊ ſingula in eo
ꝯtēta eē a me ſcripta. necnō coram eis ibi
dem ſubijciens ꝓpria manu ſubſcriptiōeʒ
pſentem. Non tamē requirit̃ neceſſario
ꝙ teſtator ſe ſubſcribat vel alius pro eo
in caſu predicto. ſ. qñ ipē totū teſtm̃ manu
ſua ſcripſit. ⁊ hoc ibi ſpāliter poſuit. ſ. ꝙ ma
nu ſua ꝯfecit. Si aūt de mandato teſtōris
alius teſtm̃ ſubſcripſerit ipē taliter ſe ſub
ſcribet. Ego C. mādato antonij lr̃aꝝ igna
ri vel ſcribere ipediti teſtm̃ eius ⁊ bona ⁊
ſingula in eo ꝯtēta ſuo mādato mea ma
nu ſcripſi: ⁊ eo poſtea pñtem paginā clau
ſam ⁊ cordulis ligatā infraſcriptis teſtib⁹
ab eo vocatis ⁊ rogatis omnibus ſimul p
ſentibus offerente ⁊ aſſerente illud quod
in ea continetur ſuum eſſe teſtamentum:
⁊ a me ſcriptum: preſentem ſubſcriptio/
nem meam vice ⁊ nomine ſuo ⁊ eius mā
dato appoſui. ⁊ in teſtimoniū me ſubſcripſi

Silr ⁊ quilꝫ ex teſtibus ibidē incōtinēti ſe talir ſubſcribat. ego T. me ac infraſcriptis vel ſupraſcriptis teſtib⁹ ad oīa ⁊ ſingula ⁊ hoc pagine pñtis inferiori ſpacio facta ꝯtēta ⁊ ſcripta oīb⁹ ſimul pñtib⁹ ⁊ rogatis in ipa pagina ei⁹ vtiqꝫ teſtamēto antonij ſuo mandato mea manu me in teſtē ſubſcripſi. ⁊ eā ſigillo ꝓprio vel ſigillo infra vl ſubſcripti petri ſignaui habente in circulo formā talē: quod ad vnā ex cordulis p̄dictis cere impſſi. Premiſſis aūt omnib⁹ ⁊ ſingulis mō p̄miſſo rite ac ordinate pfcis teſtator ipm teſtamētū in aliquo loco ſecreto ⁊ tuto deponet poſt ei⁹ obitum. vt infra dicet: legitime ꝓferēdū aperiēdū ⁊ diſtribuēdū. Ex p̄miſſis pꝫ vēa forma modus ⁊ ordo teſtamēti in ſcriptis. hec. n. ſūt ſcripta ſolēnia ſiue ſolēnitates ꝓpter que dicit in ſcriptis. i. in legitimis ſolēnitatib⁹ factū ex quib⁹ ei⁹ ſubſtantia pendet. Et iō ſi qua earū defuerit: teſtamētū eſt irritū. niſi forte fuerit inter ſuos. ſ. qꝛ eēnt teſtatoris ſui heredes. al' ſi eēnt extranei tunc aliqua dictarū ſolēnitatū deficiēte oīo deficeret teſtamētū. ꝓbant hec oia. C. de teſta. hac ꝯſultiſſima. ⁊. l. cū ātiqtas. §. fi. inſti. e. §. poſtea vō.

Sequit videre de ſecūdo qñ ⁊ corā quib⁹ teſtamētū in ſcriptis aperiat ⁊ deſcribat. Circa quod ſciēdū ꝙ mortuo teſtatore aliquis cuius intereſt poſtulabit corā p̄tore teſtamētū aperiri ⁊ exhiberi. ⁊ eo iurante ſe illud nō calūnioſo animo petere: p̄tor vocatis ſignificatiōib⁹ oīb⁹ ſi ꝯmode potuerint reperiri iubebit teſtamētū exhiberi. ⁊ ipis teſtib⁹ aſſerētib⁹ ſe ſigilla ⁊ ſubſcriptōes ſuas cognoſcere: faciet illud coram eis aperiri ⁊ recitari. Et mādabit notario vt illud obſeruata omni ſolēnitate debeat exemplare ⁊ heredib⁹ ⁊ his quoꝝ intererit exhibere. quo facto interim deſignari ⁊ deponi iubebit originale. vt ad illud qñ neceſſitas vel vtilitas exegerit recurrat. Ceterū multa alia ad hāc materiā ꝑtinētia ꝑtranſeo breuitatis grā: p̄cipue cū in vſuꝫ raro veniat huiuſmodi teſtamēti forma. ⁊ ſi volueris de huiuſmōi apitōis ⁊ deſcriptōis ꝓceſſu aperti⁹ videre poteris in ſūma dñi azo. Rica. ſ. quemadmodū teſtamentū apiat. Notandū aūt ꝙ ſiue p modū exēpli ſiue auctētice ſiue originaliter exhibēdū fuerit teſtamētū qōcūqꝫ exhibebis illud heredi totū ⁊ integrū qꝛ ipe ē toti⁹ hereditatis vlis dñs ⁊ ſucceſſor: ⁊ cuilꝫ heredū inſtitutoꝝ ⁊ ſubſtitutorum ⁊ fideicōmiſſarioꝝ. ff. de acqui. poſ. cū heredis. in p̄n. legatario aūt ſiue alteri cui aliquod particulare relictū ē aſcriptū: exhibebit certā partē teſtamēti: illā. ſ. que de relicto ſibi facit mētionē. hoc mō. Petrus p dei grām ſanus mēte lꝫ languidus corpore ſuaꝝ rerū ⁊ bonoꝝ omniū diſpōnēꝫ p pñs animi teſtamētū ſine ſcriptis fecit i hunc modū. In primis reliquit de bonis ſuis ꝓ aīa ſua. zz. lib. ⁊c̄. ⁊ inter alia que i eodē diſpoſuit. t. tale legatū fecit his v̄bis expreſſum. preterea de aliīs bonis ſuis reliquit iure legati a. ſuo nepoti quīqꝫ lib. In fine aūt ipi⁹ teſtamēti ſic ꝯtinet. In omnib⁹ aliīs bonis ſuis mobilib⁹ ⁊ imobilib⁹ iurib⁹ ⁊ actōib⁹ pñtib⁹ ⁊ futuris C. filiū ei⁹ ſibi heredē inſtituit. ⁊ hanc ſuā voluntatē vltimā eē velle quā valere voluit iure teſtamēti. ꝙ ſi iure teſtamēti nō valꝫ valeat ſaltē iure codicilli vel cuiuſlibet alteri⁹ vltime volūtatis. Et ſic nota ꝙ qñ pſumit debet teſtamēti p̄ncipiū ⁊ finis ⁊ ſpecialr inſtitutio heredis ⁊ illud legatū occaſione cui⁹ pars ſumit: in medio poni ſm formā p̄dictam. Inſup nota ꝙ viuo teſtatore ſine expreſſo eius mandato interueniente nulli petenti teſtamētū vel aliam vltimam voluntatē debet notarius exhibē: aut legi vel videri pmittere. qꝛ viuo teſtatore nō debēt aperiri tabule. ff. quēadmodū teſta. ape. l. z. §. ſi dubitet.

De teſtamēto ceci titulus zz⁹.

Poſtea dicendū ē de teſtamento ceci. ſ. naturaliter vel ex accñti lumine oculi vtriuſqꝫ priuati. In cui⁹ quidē teſtamēto debēt quedā ſpecialia obſeruari. quoꝝ ſi qd defecerit teſtamētū nō valebit. Sciendū ḡ ꝙ cecus teſtari volens vocare debet notariū quem ſi habere nō poſſit: tunc deinde aliū quēcūqꝫ ſcriptorē adhibere ei licebit. Uocabit etiaꝫ ſeptē teſtes legitimos ⁊ ſcribere ſciētes. ⁊ coram eis dicet ſe velle teſtari ſine ſcriptis. Inſup heredū nomina quos īſtituit ⁊ indicia. i. prenoīa ⁊ dignitates ⁊ officia ⁊ in quo ⁊ in quanto eos inſtituit. legata ⁊ fideicōmiſſa debet corā eis ore ꝓprio declarare. deinde debent ibidē hec oia in pñti ſcribi ⁊ ſcripta recitari. vel ſi ante fuerit ſcripta: nihilomin⁹ tūc corā ipſis teſtib⁹ debēt ab ipō teſtante oreten⁹ explicari. ⁊ ſcripta ab ipō notario p ordinē

recitari.nõ.n.refert vtrũ eodẽ tꝑe vel di
uerſo teſtamẽtũ ſcribat᷑ vel ꝓferat᷑.C.de
teſta.hac ꝯſultiſſima. quib⁹ recitatis ⁊ le
ctis cecus dicet illud eẽ ſuũ teſtamentũ: ⁊
p̄dictos in teſtimoniũ reuocatos rogabit
huiuſmodi ſui teſtamẽti teſtes eẽ. Poſt h̃
aũt in inferiori carte ſpacio quilꝫ ipoꝝ te
ſtiũ ſubſcribet ſe. Inſup appoſitis ſeptẽ cor
dulis a in qualꝫ caꝝ cera ſufficienti debe
bit tam notari⁹ ſiue ſcriptor q̄ꝫ quilꝫ ipoꝝ
teſtiũ ſignũ ſuũ.ſ.ſigillũ vel ãnulũ caracte
rizatũ ad vnã ex cordulis cere imprimẽ.
Et puto ꝙ inſtar teſtamẽti in ſcriptis pote
rit quilꝫ ex teſtib⁹ ſiue ſuo ſiue alteri⁹ alioꝝ
ſigillo ſignare. Dicit᷑ aũt hoc teſtamẽtum
nũcupatiuũ.qr oia que in eo cõtinẽt᷑ debẽt
corã teſtib⁹ nũcupari ⁊ declarari.lꝫ ſit val
de ſimile teſtamẽto in ſcriptis. Inſup nõ
ꝙ oia p̄dicta ſicut in teſtamẽto ita ⁊ in co
dicillo ceci ſunt ſeruanda· ꝓbant᷑ hec oia
C.q teſ.fa.poſ.hac ꝯſultiſſima. Forma aũt
p̄dicti teſtamẽti erit talis. A.lꝫ oculoꝝ vi
ſione priuatus: corpore tñ ⁊ mẽte ſan⁹ vel
mente ſanus ⁊ corpore lãguidus vocatis
me notario ⁊ teſtib⁹ infraſcriptis ꝓteſtat⁹
ẽ ſe ꝑ nũcupationẽ ⁊ ſine ſcriptis velle te
ſtari declarans ⁊ exp̄mẽs infraſcripta le
gata ⁊ infraſcriptoꝝ heredũ noia dignita
tes officia ⁊ iudicia ⁊ ceteras ĩfraſcriptas
diſpoſitiões lucide ore ꝓprio corã nobis.
Itaqꝫ bona ſua teſtãdo diſpoſuit in hunc
modũ.p̄mo nãqꝫ ꝓ aĩa reliqt de bonis ſu
is lib. centũ. put teſtator noluerit diſpone
re. Cum autẽ ſcripte fuerit oẽs ei⁹ diſpoſi
tiões legibꝫ conceſſe ⁊ de eius arbitrio ꝓ
cedentes. ⁊ deinde appoſita fuerit clauſula
finalis ſubijcietur ſic. Igitur p̄dictis oi
bus coram dictis teſtibus apte recitatis ⁊
lectis dictus.a. ꝓteſtat⁹ ẽ hoc eſſe ſuũ teſta
mẽtum.rogãs infraſcriptos ad teſtamẽtũ
adhibitos teſtes eẽ. ⁊ vt ſubſcriptões ſuas
⁊ ſigilla ſcd̃m iuris ordinẽ ſubijciã ⁊ appo
nãt. poſt hoc aũt ſe ſtatim ſubſcribet quili
bet teſtiũ hoc modo. Ego. I. quondã petri
ſimul cũ ĩfraſcriptis vel ſupraſciptis alijs
teſtib⁹ a dicto teſtõre adhibitis ⁊ rogatis
huic teſtamento ⁊ eius recitacioni oibus
⁊ ſingulis ſup̄dictis pñs iterfui. ⁊ ab eodẽ
teſtatore rogatus i teſtimoniũ me ſubſcri
pſi.ſigillũ meũ vel infraſcripti domini: ha
bens in circulo formã agni in vna ex cor
dulis cere exp̄mens ⁊ apponẽs. ⁊ ſic qui
libet aliorũ teſtium ſe ſubſcribet. In fine
vero notarius ſiue ſcriptor ſubſcriptionẽ
ſuam ſic ſubijciet. Ego io. notarius ab ipſo
.a. teſtatore vocatus p̄dicta oia ⁊ ſingula
eius mãdato ſcripſi. ⁊ ſcripta corã dictis
teſtibus reſtitui: ⁊ legi. ⁊ in publicã formã
redegi ab eo rogatus in teſtem me ſubſcri
bens ⁊ ſigillum ꝓpriũ vl' tal'. habẽs talẽ
formam pendens ad vnam ex cordulis
ſubijciens ⁊ apponens.

De cauſis quib⁹ teſtamẽtũ inutile red
ditur vel rumpitur ti.33⁹.

D Einde dicendũ quibus ex cãis
teſtamentũ inutile reddat᷑ vel
corrũpatur. Circa qd̃ ſciẽdũ
ꝙ ſunt quedam teſtamẽta que
non iure facta dicũtur. ſed poſtea rumpi ⁊
irritari poſſunt. inſti. qui mo. teſt. infir. §.
alio autẽ modo. Intelligit᷑ aũt teſtamẽtũ
ab initio factũ ñ iure nec legitie factũ plu
rib⁹ modis.ſ.ſi teſtator nõ erat habilis ad
teſtãdũ. vel ſi teſtator nõ inſtituit aliquẽ
heredẽ. vel ſi ĩſtituit heredẽ: nõ tñ capacẽ
hereditatis. vel ſi p̄terijt iã natũ quẽ inſti
tuere vel exheredare debuit. vel ſi defectus
aliquis appareat in ſolẽnitate. puta ſi non
ſit adhibit⁹ legitim⁹ numer⁹ teſtiũ ⁊ teſtiũ
legitimoꝝ ⁊ teſtiũ rogatoꝝ. vel ſi deſit in te
ſtamẽto aliqua de ſolẽnitatib⁹ debitis. de hi⁹
aũt impedimẽtis oib⁹ dictũ ẽ ſupra. Teſta
mẽtũ v̄o a p̄ncipio legitime ac ſolẽniter fa
ctũ dicit᷑ poſtea rũpi vel irritari etiã pluri
bus rõib⁹.ſ.ſi teſtator nõ p̄uidit de poſthu
mo qui poſt teſtamẽtũ ẽ natus. ſi tñ idem
poſthumus viuo teſtatore moriat᷑ teſtam̃
tũ quo ad effectũ nõ rũpit᷑.ff.de iniu.teſta.
.l.poſthum⁹. Et ſic ſoluit᷑ ꝯriũ.C.de poſthu.
he.inſti.l.z. Idẽ ẽ etiã de quaſi poſthumo.
vt ſi teſtator poſt teſtm̃ adoptauit illũ q ve
niret ab inteſtato.C.de adop. cũ in adopti
uis. vel ſi arrogauerit exneũ.inſti.e.§.ſi qs
eni. qd̃ intellige maſculi.teſtamẽtũ.n. femi
ne nõ rumpit᷑ hoc mõ.ff.de libe. ⁊ poſthu.
gallus.agit tñ poſthumus de inofficioſo te
ſtamẽto.C.de inoffi.teſta.l.3. Idẽ ẽ etiã de
eo qui eſt loco poſthumi.ſ.qui tꝑe teſtam̃ti
nõ erat heres ſuus. tꝑe v̄o mortis heres
ſuus inuenit᷑. vt dictũ ẽ ſupra.ti.de inſtitu.
libe.natu. ⁊ legitimoꝝ. Itẽ lꝫ teſtator eũ
quẽ ĩſtituere vel exeheredare debebat: rite
vel expreſſa cauſa ingratitudinis exhere
dauit: ſi poſt mortẽ eius.ſ.teſtatoris ꝓpoſi
ta querela inofficioſi teſtam̃ti receſſũ eſt ꝑ
ſentẽtiã teſtamẽtũ. ⁊ teſtamentũ rũpit᷑. C.

de liberis ꝑteritis.auc.ex cã. Jtẽ ſi heres
nõ adiuit vl' ante aditã hereditatẽ deceſſit
vel cõditio ſub qua inſtitutus erat defecit.
tunc.n.teſtamẽtũ remanet deſtitutũ nullo
ex eo herede apparẽte. Jtẽ ſi teſtatoꝛ pati
atur capitis diminutionẽ niſi iterũ fiat ci
uis roman⁹ vel ſui iuris. ⁊ ille modus ⁊ ꝑ
cedẽs approbant̃ inſti.qui.mo.teſta.infir.
.§.poſterioꝛe.⁊.§.alio tñ mõ.⁊.§.nõ tam̃
per oĩa. Jtẽ ſi ab eodẽ teſtatoꝛe poſtea teſta
mẽtũ aliud rite ⁊ perfecte factũ appareat ex
quo hereditas adiri poſſit. vt in.§.poſteri
oꝛe.niſi ꝑmũ ſit derogatoꝛiũ ſecũdo. vt di
ctũ ẽ ſupꝛa. ⁊ niſi in ꝑmo inſtituerit here
des liberos ſuos ⁊ in ſecundo extraneos.
tunc eniꝫ nõ tollitur ꝑmũ niſi hoc expꝛeſſe
dicat teſtatoꝛ in ſecundo.ſ. nolle ꝑmũ te
ſtamẽtũ valere.C.de teſta.auc.hoc inter
liberos. Jtẽ ſi a tpe cõditi teſtam̃ti ꝑmi
elapſo decẽnio teſtatoꝛ dicat ſe nolle illud
valere: hoc corã trib⁹ teſtib⁹ exꝑm̃do.C.
de teſta.ſancim⁹. Jtẽ ſi teſtatoꝛ inciderit vl'
abſtulerit linum vel ſignacula illi⁹ teſtamẽ
ti quod ꝯditũ ẽ in ſcriptis.C.e.l.fi. Quid
ſi habẽs duo teſtamẽta tenoꝛis eiuſdẽ in
ciderit alterũ.nũquid per hoc reuocaſſe vi
det̃ integrũ. Rndet hoſti.ꝙ nõ niſi ꝓbet̃
ꝙ hoc fecerit hac intentione.ſ.ꝙ decederet
inteſtatus.ff.de his que in teſtam̃to de.l.fi.
Jtẽ ſi teſtamẽtũ cũ nuncupatõe vel macu
la appareat vel aliter ſit ſuſpectũ.ff.de fide
inſtru.l.z. Ad hoc nota ꝙ quãdo teſta
mẽtũ eſt nullũ ex ꝑteritione iã nati vel rũ
pit̃ ex ꝑteritõe poſthumi vel reſcindit̃ per
ſententiã ꝓpoſita querela ⁊ ꝯ tabulas: tũc
in quolꝫ hoꝝ caſuũ dicit̃ deficere quo ad
inſtitutionẽ: ſ3 in legatis firmũ ꝑſeuerat iu
re nouoꝝ auc. Unde licet inſtitutio nõ te
neat: legata tamẽ debẽt̃.C.de liberis ꝑteri.
auc.ex cauſa.⁊ agit̃ ꝓ dictis legatis acti
one ex teſtamẽto.vel ꝯditione ex lege.niſi
in teſtamẽto fuerint adiecta illa verba.ſ.ſi
nõ valet iure teſtamẽti: valeat ⁊c.tunc eñi
petunt̃ ab inteſtato ſcḋm quoſdã vt i dicta
notat̃ auc. Nota etiã ꝙ lꝫ teſtamẽtuꝫ
ſit falſum legata tamẽ ex eo pꝛeſtanda ſũt
.ff.de here.inſti.l.fi.verbi gratia. p.inſtituit
b.filiũ ticij ⁊ ſubſtituit ei ipm̃ ticiũ patrem
ei⁹.moꝛit̃ tici⁹: ⁊ ideo p.mutauit teſtamen
tũ quaſi etiã b.moꝛtuus eẽt dicẽs quia he
redes quos habere volui habere ñ poſſũ:
tu a.eſto heres.moꝛit̃ p. quis habebit he
reditatẽ ei⁹. R. b.⁊ dabit legata ex ſecũdo
teſtamẽto lꝫ ſit falſum: quia cõtinet falſita

tẽ. Nota etiã ꝙ quando ꝑmũ teſtamẽtuꝫ
perfectũ rumpit̃ per poſteri⁹ imperfectũ vt
qñ in ꝑncipio inſtituti ſunt heredes qui ñ
poterant venire ab inteſtato: ⁊ in ſecundo
inſtituunt̃ qui ab inteſtato vocant̃ ad he
reditatẽ.tunc enim poſterioꝛ ſcriptura licet
imperfecta ſeruabit̃ nõ vt teſtamẽtũ ſꝫ q̈ſi
volũtas ĩteſtati: in qua depoſitiones quiqꝫ
teſtium iuratoꝝ ſufficient. aliter valebit ꝑ
mũ teſtamentũ.C.de teſta.hac ꝯſultiſſima.
.§.ſi quis. Et z^m imperfectũ nõ valebit iu
re codicilli: quia ille teſtatoꝛ voluit nõ te
ſtari.quia nõ potuit.C.de codicil.l.i. Jtẽ lꝫ
per poſteri⁹ imperfectũ nõ infirmet̃ ꝑmuꝫ
quia teſtamẽtũ impfectũ nullũ ẽ. inſti.eo.
quib⁹ mo.teſta.infir.§.ex eo aũt.ſi tamen
teſtatoꝛ in ſecũdo teſtamẽto iperfecte decla
rauit ꝑmos heredes nõ mereri volũtateꝫ
ſuaꝫ vl' eos indignos eẽ: eis hereditas au
fert̃ ⁊ fiſco applicabit̃.C.de codicil.heredi
tatẽ. Ad habẽdã aũt plenioꝛẽ h⁹ materie
ſentẽtiã diſtinguit ſic hoſti. Cũ quis teſta
tur aut eſt pater.aut mater.aut filius.aut
collateralis.ſi ſit pater ⁊ inſtituit ſibi filiũ
planũ ẽ ꝙ fili⁹ ſuccedet ex teſtamẽto etiaꝫ
iꝑfecto.C.de teſta.hac ꝯſultiſſima. Si vᷓo
inſtituit extraneũ ⁊ exheredat filiuꝫ adiecta
cauſa i lege ſcripta nõ põt ei ſubueniri niſi
ꝑ querelã inofficioſi teſtamẽti.C.de inoffi.
teſta.omnimõ. Si vero pꝛeterit filiũ ⁊ fi
lius erat ſuus heres electionẽ habet an di
cere velit teſtamẽtũ nullũ vel per bonoꝛuꝫ
poſſeſſionẽ contra tabulas ſubuertere te
ſtamẽtũ.⁊ ſic loquit̃.C.de liberis ꝑteri.vel
exhere.maximũ.§.penul. Nec obſtat ꝙ di
cat̃ ſublata differentia patrie poteſtatis ⁊
emancipatõis vt in auc. de he.ab inteſta.
col.9.quia illud ẽ verũ quo ad ſucceſſionẽ
ab inteſtato.aliter eniꝫ antiqua iura ma
nent firma. Si vero teſtet̃ mater ibi ſi fili
us agit querela inofficioſi teſtamẽti. quia
pꝛeteritio matris ⁊ materne linee habetur
pꝛo exheredatiõe patris vel paterne linee
vt.C.de inoffi.teſta.filiam.ſcḋm hoc itellige
C.de libe.pꝛeteri.auc.ex cauſa. teſtamẽtuꝫ
ex cã exheredationis vel pꝛeteritionis eẽ
irritũ quantũ ad inſtitutõeꝫ. cetera auteꝫ
manent firma.exheredationis.ſ.quo ad
lineã paternã. pꝛeteritionis quo ad ma
ternã. Jtẽ exheredationis quando cauſa
nõ eſt adiecta. ſi eniꝫ adiecta eſſet filius
nõ haberet querelã.vt ſupꝛadictũ eſt. Jn
quo caſu teſtamẽto per querelaꝫ ſubuerſo
nec legata nec libertates relicte i teſtam̃to

deben̄t.ff.de inoffi.teſta.l. papinianꝰ.§.veterani. Ratio huius diuerſitatis ē. q2 vbi nō ē adiecta cauſa nullū ē teſtamētū quo ad inſtitutionē.⁊ ſic legata dependere non poſſunt ex teſtamēto ſine īſtitutiōe ꝙ nulla ē. ſ3 per ſe ⁊ ex vi legis firma ſubſiſtūt. Si vero non eſt adiecta cauſa tenet teſtamētum ⁊ inſtitutio ipo iure. ⁊ ſic legata pendent ex eo.inſti.de le.§.ante heredis inſtitutionē. Ideoq3 teſtamēto per querelā ſubuerſo legata ex eo pendētia ſubuertuntur ar.ff.de reg.iuris.cū principalē. Si autem teſtet̄ filiꝰ in poteſtate ꝯſtitutꝰ de caſtrenſi vel quaſi pōt facere teſtamētū intantū ꝙ nec de inofficioſo poterit impugnari.C.de inofficioſo teſtamēto.l.fi. Tamē filiuſfamilias clericꝰ quidē de aduēticio teſtari poteſt ex.de teſta.quia nos.Si vero emancipatꝰ erat ⁊ filios habeat diſtingue eo modo vt ſupradictū ē de patre. Si vero nō filios ſ3 tm̄ parētes habeat:⁊ eos heredes ſibi inſtituat planū ē ꝙ hereditabūt. Si aūt extraneos inſtituerit: ⁊ parētes exheredauerit adiecta cauſa in lege ſcripta: non pōt eis ſubueniri niſi per querelā inofficioſi teſtamēti qua rūpet̄ teſtamētū ⁊ ſuccedēt. niſi heredes ſcripti ꝓbēt exheredatiōis cauſā eē verā.quia tunc per querelam nō rūpet̄. Si vero nulla cauſa in legibꝰ ſcripta ſit adiecta:nullū fit teſtamētū quantū ad inſtitutionē vt ſupradictū ē. quando pater fecit teſtamētū.Et hec oia ꝓbant̄ in autcꝰ.vt cū de appel.cog.§.⁊ hec quidē.⁊.§.ſancimus itaq3.coll.8.Ubi aūt patrē nō exheredauit ſ3 ꝑteriit ꝯpetit patri bonoꝝ poſſeſſio ꝯtra ta.ff.de inoffi.teſta.pater. Si aūt teſtet̄ collateralis ꝯpetit querela turpi perſona inſtituta:nō alia fratri ſuo ꝯſanguineo:⁊ non alij alicui.C.de inoffi.teſta. fratres.Ex his patet ꝙ inducunt querelam inoffi.teſta.exheredatio in legitima paterna. ⁊ ꝑteritio in legitima materna. ⁊ hoc quando exheredatio facta ē ſine cauſa.ſi eni facta ſit ex aliqua cauſa adiecta in legibꝰ ſcripta.⁊ ꝓbet̄:tunc ceſſat querela. Itē ceſſat elapſo quinquēnio ab adita hereditate:niſi querelam iterum expoſuerit is cui ꝯpetebat. ⁊ cogit̄ heres ſcriptus adire vel repudiare ſi ſit in eadē ꝓuincia elapſis mēſibꝰ ſex.ſi aūt in alia elapſo anno. Ceſſat etiā ſi legatū agnouit.vel al̄ teſtamētū expreſſe vel tacite approbauit vel legitimā recepit.C. de inoffi.teſta.l.penul.§.fi.⁊.l. cū querit̄. ⁊.l. parentibꝰ. Excludit̄ etiā ſi ei poſſit aliter ſubueniri.vt q2 ꝯpetit ei bonorū poſſeſſio vel cōditio ex lege diui Pij in bonis arrogatoris.inſti.de inoffi.teſta.§.tam autem.

De codicillis titulus 34ꝰ.

POſtea ꝯſiderandū eſt de codicillis.Et pmo quid ē codicillus ⁊ vnde dicit̄.Secūdo quis codicillari poſſit. Tertio quādo pnt fieri codicilli. Quarto in quibꝰ ꝯueniunt codicilli ⁊ teſtamētū. Quinto in quibꝰ differūt.Sexto de forma codicilloꝝ.ſ.qualis debeat eē. Circa pmū ſciendū ꝙ codicillus ē quedā ſine heredis inſtitutione diſpoſitio vltime voluntatis.dicit aūt vltime q2 ſicut teſtamētū ita etiā codicillus morte ꝯfirmat̄.C.de cadu.tol.l.i. Quare autem dicat ſine heredis inſtitutione patebit in qnto ar. Dicit̄ aūt codicillus a codice.q2 ē eius diminutiuū. dicit̄ eni teſtamētū codex. q2 perfectā diſpoſitiōe3 ꝯtinere debet patrimonij tēporalis. ſ3 codicillus.i. puus codex dictus ē. q2 in eo de vna re vel aliqbus rebus aut de parte vel de quantitate certa diſpoſitio ꝯtinet̄.

CIrca ſecūdū ſciendū ꝙ oīs ille ⁊ ſolus ille qui pōt de iure teſtari poteſt ⁊ codicillari. qui vō nō poteſt de iure teſtari nec pōt codicillari.C.de codicil. nec codicillos. Ideo dixi de iure.quia ſi aliquis de facto nō poſſ3 teſtari:eo ꝙ nō habet ſeptē teſtes:hab3 tm̄ quinq3 qui ſufficiunt codicillis:poterit codicillari. ff. de le. .3.l.fideicōmiſſa.§.quotiens.

CIrca tertiū ſciendū ꝙ pōt quis codicillos facere ante teſtamentū ⁊ poſt:⁊ oēs valebunt:niſi ſecundus ꝯtradicat pmo.C.e.cū ꝓponatis.Unī l3 qs teſtamētū nec fecerit nec facturus ſit: ſ3 ſit moriturus ab inteſtato: pōt tm̄ codicillos facere:in quibus legata vel fidecōmiſſa relinquat:que tenebunt̄ eius heredes venientes ab inteſtato preſtare.Et ſic p3 ꝙ ab inteſtato poſſunt fieri codicilli.inſti e.§.nō tm̄ autem.

CIrca 4m ſciendū ꝙ teſtamētu3 ⁊ codicillus ꝯueniūt pmo in diſponente.quia cui ꝓhibet̄ teſtari ꝓhibet̄ codicillari. vt dictū ē ſupra. 2° q2 vtrūq3 fieri pōt nūcupatiue ⁊ in ſcriptis. C.de bo.libe.l.2. 3° q2 eiſdē modis qbꝰ infirmant̄ teſtamēta infirmant̄ ⁊ codicilli: niſi fiant ab eo q vult decedere iteſtatꝰ. q2

tunc nō infirmant᷑ a generatione poſthu/
mi.C.co.l.i.

Circa quītū ſciēdū ꝙ teſtamētū ⁊
codicillus differunt ꝑmo quia in
teſtamēto fieri poteſt inſtitutio di/
recta ⁊ fideicōmiſſaria. ſ; in codicillis tm̄
fideicōmiſſaria. Js eni qui codicillat᷑ pōt
heredē pn̄ti teſtamēto inſtitutū ſiue etiam
legitimū.i.ab inteſtato veniētē per fideicō/
miſſum in codicillo rogare vt alteri reſti/
tuat hereditatē. Jnuenit᷑ tn̄ caſus in quo
directa inſtitutio facta in codicillo trahit᷑
ad fideicōmiſſū.qui notat⁹ ē ſupra ti.de ef
fectu clauſule finalis. Secūdo p codicillū
nō admittit᷑ hereditas heredi inſtituto in
teſtamēto niſi vno mō.vt ſi quis ī teſtamē
to plurib⁹ heredib⁹ inſtitutis:deinde faciat
codicillū ī quo dicat vnū ex heredib⁹ ſuis
.ſ.ticium nō mereri volūtatē ſuā.tūc enim
hereditas aufert᷑ a ticio vti indigno. Jn
aliis tn̄ heredibus inſtitutio tenet.ff.de his
quib⁹ vt indignis.l.aufert᷑ hereditas. Jtē
⁊ ſi dicat oēs nō mereri voluntatem eius
vel ſi filio vno inſtituto dicat eū nō mere
ri.ff.de adimen.le.l.diui ſeuer⁹ ⁊ antoni⁹.ſ;
l; ita ſit de hereditate legata.tn̄ ⁊ fideicom
miſſa ī pn̄ti teſtamēto vel codicillo relicta
poſſūt in ſeq̄nti codicillo adimi ⁊ trāſferri
⁊ eis poteſt addi ⁊ detrahi.inſti.de ademp.
lega.p totū. Tertio exheredatio fit in teſta
mēto:nō aūt in codicillo.inſti.e.§.codicill᷑.
Quarto heredi pure inſtituto in teſtamēto
nō poterit adiici ꝯditio in eo que obſit ſibi
Jn codicillo ſic.inſti.e.§.⁊ directo. Quito
quia heredi inſtituto in teſtamēto nō pōt
fieri ſubſtitutio directa. Jn codicillo bene.
l; ſi facta fuerit trahat᷑ ad fideicōmiſſariā
videt᷑ eni teſtatorē rogaſſe inſtitutū here/
ditatē illi reſtituere quē in codicillo ſubſti/
tuit.ff.ad trebel.ſceuola. Sexto quia in te
ſtamēto requirūt᷑ regulariter ſeptē teſtes
⁊ rogati.ſ; in codicillo ſufficiūt quinq; nō
rogati.C.e.l.vlti. Jn codicillo etiā mulier
ē idoneus teſtis: l; ſecus ſit in teſtamēto.
.ff.de teſta.⁊ qui teſti.l.q teſtamēto.§.mu/
lier in teſtamēto. Septimo quia nemo pōt
decedere duob⁹ teſtamētis relictis:ita ꝙ te
neat vtrūq;.ſ; bene pōt quis decedere plu
rib⁹ codicillis relictis.⁊ omnes tenebunt.
.ff.e.de iure codicil.l.diui ſeuerus. Octauo
quia ſi quis dum eſſet filiuſfamilias in te/
ſtamēto vel ſm̄ fideicōmiſſū in codicillo
reliquerit:⁊ poſtea paterfamilias deceſſe/
rit eadē volūtate durāte:valebūt codicilli.
hoc aūt eē nō pōt in teſtamēto.ff.de lega.3.
l.i.§.ſi filiuſfami.

Reſtat videre de ſexto.ſ.de forma co
dicilloꝝ.Circa qđ notādū ꝙ for
ma codicilli facti ante teſtamentū
vel facti nullo ante vel poſt ꝯdito teſtamē
to:ē talis. A.p dei grām mēte ⁊ corpore ſa
nus:vel mēte ſanus:l; corpore languidus
volēs hac particulari diſpōne ꝓuidē ſue
vltime volūtati pn̄tes infraſcripto modo
ꝯdidit codicillos.ꝑmo elegit ſepulturam
ſuam apud talē eccleſiā. Jtē ꝓ aīa ſua re
liquit ⁊c̄.⁊ ad hec exequēda voluit eſſe ſu
os fideicōmiſſarios tales. Jtē reliquit dn̄e
berte vxori ſue dotes ſuas q̄ fuerūt cētu;
lib. Jtē reliquit eidē de bonis ſuis iure le
gati.io.lib. Jtē legauit tali amico ſuo quin
q; lib. Et ſic legata ⁊ fideicōmiſſa ꝓut te/
ſtator voluerit diſponere poterit. Si autē
ſubſtitutionē fideicōmiſſariā facere velit:
dicet᷑ ſic. Jnſup heredes ſuos legitimos
.ſ.ab inteſtato ei ſuccedētes rogauit per fi/
deicōmiſſū his pn̄tib⁹ vt ipſam hereditatē
vel talē ei⁹ partē reſtituāt petro. Jn fine vō
ita ꝯcludet. Et hāc ſuā vltimā volūtatē aſ
ſeruit eē velle quā valere voluit iure codi
cilloꝝ vel cuiuſcūq; alteri⁹ vltime volūta/
tis qua meli⁹ valere pōt: ⁊ eā ab omni he
rede ſuo firmiter ⁊ inuiolabilr obſeruari.
Si vero fiat codicillus poſt teſtamētū dice
tur ſic. Verū ē a.teſtamētū ſup bonoꝝ ſuoꝝ
diſpōnē; feciſſe manu mei vel talis nota
rij ſcriptū.ſ; qr volūtas hoīs ē deambula/
toria vſq; ad extremū vite. ideo.a.poſt te/
ſtamētū ꝑdictū volūtate circa quedā mu
tata deliberato ꝯſilio preſentes ſup vltimo
velle ſuo ꝯdidit codicillos.ꝑmo nāq; lega
tū.io.lib.quod in ipſo teſtamēto petro reliq̄
rat his pn̄tib⁹ codicillis ademit ⁊ ſubtraxit
eidē. Jtē de alio legato.i5.lib.quas ipſe tali
reliquit ī ipſo teſtamēto ademit eidē.io.lib.
Jtē tali cui legauit in ipſo teſtamēto i5.lib.
addidit alias.i5. ex̄.de teſta.c.rainaldus.
.§.ceterū. Si aūt fideicōmiſſariā ſubſtitu/
tionē facere voluerit: dicet᷑ ſic. Preterea
c.quē ſibi heredē in dicto teſtamēto iſtitu
it his pn̄tib⁹ codicillis rogauit p fideicom
miſſū vt ipſam hereditatē vel talē ei⁹ partē
reſtituat petro. Si vō alicui de plurib⁹ here
dib⁹ inſtitutis hereditatē adimere velit ſic
dicet᷑. Jnſup vnū ex heredib⁹ ſuis.ſ.b.di
xit ⁊ declarauit nō mereri volūtatē ſuam.
poſtea oīb⁹ codicillarib⁹ diſpōnib⁹ ordina
tis infert᷑ ſic. Jn ceteris aūt ī ipſo teſtamēto

ꝯtētis ipꝫ teſtamētū pleniſſime ꝯfirmauit: ⁊ hāc ſuā vltimā volūtatē ⁊c̄. vt ſupra. Si vō fiat codicillus poſt teſtm̄ ⁊ codicillū vl' codicillos dicet' ſic. Uerū ē a. feciſſe teſtm̄ ſcriptū manu mei notarij vel talis notarij ⁊ poſt ipm̄ teſtm̄ feciſſe codicillū ſcriptum manu talis notarij. qꝛ tm̄ vbi ſuadet rō liberū ē vſqꝫ ad finē vite mutare ꝯſiliū. idē a. iteꝝ p̄ntes addidit codicillos: in quibꝰ reliqt ꝓ aīa ſua ⁊c̄. De legatis poterit etiā ī codicillis filijs ſuis pupillis de tutore vl' tutoribꝰ ꝓuidere. vel eos de nouo ꝯſtituēdo: eo ꝙ in alia vltima p̄nti volūtate de ill' nullā fecit mētionē. vel aliquid ꝑoribꝰ addēdo. In fine aūt dicet' ſic. Cetera vō in ipīs teſtamēto ⁊ codicillis p̄ntibꝰ ꝯtēta approbauit ⁊ ꝯfirmauit: ⁊ hāc vltimā ſuam volūtatē ⁊c̄ vt ſupra.

De ſucceſſionibꝰ ab inteſtato titulꝰ 35ꝰ

d Einde ꝯſiderandū ē de ſucceſſionibꝰ ab inteſtato. vbi p̄mo vidēdū ē quot ⁊ quibꝰ modis dr̄ qs ſuccedere ab inteſtato. 2º qbꝰ ab inteſtato hereditas defērat'. 3º in ſpāli de ſucceſſionibꝰ clericoꝝ qui decedūt īteſtati. Circa p̄mū ſciēdū ꝙ ſex modis pōt qs dici decedere īteſtatꝰ. Primo ſi moriēs nullū fecit teſtm̄ vel qꝛ noluit: vel qꝛ nō potuit: vel qꝛ filiuſfamilias vl' pupillus erat: vel aliqđ ſil'e iuris impedimētū habebat. 2º qꝛ etſi teſtm̄ fecit: nō tm̄ iuris: qꝛ. ſ. nō habuit legitimū numeꝝ teſtiū legitimorū. vel defuit alia ſolēnitas legitima. 3º qꝛ ſi teſtm̄ fecit: illud tm̄ poſtea factū ē ruptū. ſ. poſthumi gn̄atōe. vel irritū. ſ. ꝑ capitis diminutionē teſtatoris. 4º ſi teſtm̄ ex omni parte ſit legitime factū: nullus tm̄ ex eo heres apparet. qꝛ. ſ. vel inſtitutꝰ eē noluit: vel viuo teſtatore: aut etiā ante aditā hereditatē deceſſit. vel ꝯditio ſub qua inſtitutus erat defuit. ꝓbant' autē iſti quatuor modi inſti. de here. q̄ ab inteſta. defer. in p̄n. 5º ſi filiꝰ noīatim ⁊ cū cā legitima ſit exheredatus: ꝫ poſt mortē teſtatoris ꝓpoſita q̄rela inoffi. teſta. ⁊ herede cām ingratitudinis nō ꝓbante: teſtm̄ ꝑ ſentētiā ē reſciſſū. 6º ſi teſtm̄ de iure p̄torio ꝑ tabulas reſcindatur. Et his duobꝰ vltimis modis dicit' qs ex poſtfacto teſtamēto decedere inteſtatꝰ. C. de colla. vt liberis. Inſuꝑ nota ꝙ nō videt' decedere inteſtatꝰ vel ſine liberis q reliqt eccleſiā heredē. ex̄. de ꝓba. in p̄ntia.

c Irca 2m ſciēdū ꝙ ſi qs deceſſerit inteſtatus ⁊ relinquat filios legitimos ⁊ nāles vel eos q legitimoꝝ loco adoptati ſunt. Ipī filij tam femine q̄ʒ maſculi. tā emancipati q̄ʒ ſerui. tā poſthumi q̄ʒ nati. tā in monaſterio q̄ʒ ī ſeculo ad hereditatē equis porcionibꝰ admittūt': exclufis oībꝰ aſcēdētibꝰ ⁊ collateralibꝰ ipīus defuncti. qꝛ liberi vſqꝫ ad infinituꝫ ceteris p̄ferunt'. inſti. de he. q̄ ab inte. de. §. i. Sꝫ ſi cū p̄dictis filijs relinquat etiā nepotes ex ꝯſimilibꝰ p̄mortuis liberis natos: ipſi nepotes cū ſuis patruis ⁊ amicis admittent'. patrui tm̄ ⁊ amici in capita. nepotes vō in ſtirpes admittent'. ⁊ hoc ē verū etiā ſi ſint in gradu quarto cōſtituti. Idē dicēdū eſt qn̄ ſuperſunt ſoli nepotes ⁊ deinceps. quia tūc etiā vocant' in ſtirpes. inſti. de he. q̄ ab inteſta. §. cū filiꝰ. ⁊ pluribꝰ alijs. §. Si antē moriēs inteſtatꝰ relinquat aſcēdētes legitimos: tūc vocabunt' p̄mo pater ⁊ mater vl' alter coꝝ qui ſupeſt: inde excluſis ceteris aſcēdentibꝰ. Si vō nec pater nec mater ei ſupſit: tūc vocabūt' alij aſcēdētes gradus proximioris tā patrū q̄ʒ matrū: vt pat'nis quedā legitima: maternis vō alia legitiā debeat': lꝫ diſpar ſit coꝝ numerus. ⁊ hoc qn̄ in eodē gradu cōcurrunt ſimul patruꝫ ⁊ matrū. Aliter is q ꝓximior eſt defuncto ſiue paternꝰ ſiue maternus fuerit admittatur. Si aūt nullus deſcēdētiū vel aſcēdentiū ſupſit: ꝫ ſupſunt tm̄ collaterales: tūc vocabunt' in capita. primo fratres ⁊ ſorores ex vtroqꝫ parēte ꝯiūcti defuncto: ⁊ etiam ꝯſimiliū fratrū ⁊ ſoroꝝ p̄mortuoꝝ filij: lꝫ in ſtirpes. Sꝫ nunqd cū fratribꝰ vocabūt' nepotes. i. filij filij alteriꝰ fratris. videtur ꝙ ſic. qꝛ noīe filioꝝ ꝯtinent' etiā nepotes. ff. de v̄. ſig. liberoꝝ appellatiōe. Sꝫ dicēdū ē ꝯ̄rium ſm̄ do. qꝛ hoc ꝓuilegiū datū ē filijs vnde nō tranſit ad alios. ff. ꝙ cū eo qui ī aliena po. eſt. l. ſed ſi. Si vero premortuoꝝ oīum fratrū ⁊ ſoroꝝ filij p̄dictoꝝ ſoli ſine patruis ⁊ amicis ſupeſſent: tūc ſm̄ azo. ⁊ hoſti. vocarent' in capita: nō in ſtirpes: lꝫ ſecus ſit de nepotibꝰ natis ex filijs. vt dictū ē ſupra. §. ꝫ ſicut p̄dictis. vnde tūc excludētur fratres ⁊ ſorores ex vno tm̄ parēte cōiuncti defuncto: ⁊ ꝯſimiliū fratrū ⁊ ſoroꝝ filij. Si vō inteſtatꝰ tm̄ relinquat fratres ⁊ ſorores ex altero parēte ſibi ꝯiūctos ipī ad eiꝰ ſucceſſionē admittent': ⁊ cū eis ꝯſimiliū fratrū ⁊ ſoroꝝ filij in ſtirpes. Si āt hiꝰ ab inteſtato decedēti nullus oīo ſupſit

frater ſiue ſoror ſiue ex vtroq; ſiue ex alte
ro parēte ꝯiūctus. vel nullus ex eoꝝ liber
tis: ſ; ſupſint ei alij collaterales: tūc q̄ por ē
ex eis in gradu potior ē in ſucceſſione: ſub
lata omni dr̄ia ſex⁹ patrie p̄tātis ⁊ cogna
tionis: ⁊ ſuccedūt in capita. Si vō is qui
morit̄ inteſtatus ſimul relinquat parētes
⁊ fratres: tūc pater vel mater vel alter eo
rū q̄ ſupeſt: aut eis p̄mortuis auus ⁊ auia
vel ql; alter aſcendētiū proximior defun
cto fratres ⁊ ſorores ex vtroq; parēte ꝯiū
cti defūcto pariter ⁊ eq̄s porcionib⁹ ī capita
vocabūt̄: cū quib⁹ ⁊ ꝯſimiliū fratrū ⁊ ſo
roꝝ p̄mortuoꝝ filij ſuccedūt in ſtirpes: ex
cluſis fratrib⁹ ⁊ ſororib⁹ ex altero tm̄ parē
te ꝯiūctis. hi. n. fratres ab aſcēdētib⁹ repel
lunt̄. pbant̄ hec in auc. de he. ab inte. ve.
⁊ in auc. vt fratrū filij. col. 9. Et intellige il
lū parētē eē gradu ꝓximiorē quē nullus
p̄cedit. i. inter quē ⁊ defunctū nullus medi⁹
erat. ff. de v̄. ſig. ꝓxim⁹ ē quē. Si qs aūt re
linquat aliquos fratres vterinos tm̄ ⁊ ali
quos ꝯſāguineos: certe ī reb⁹ paternis p̄fe
rūt̄ frēs ꝯſanguinei. in matnis vō vterini
In alijs vō bonis vocabunt̄ cōiter. Qui
vō ex vtroq; parēte ſūt cū vtriſq; admittē
tur. vt. C. de le. he. de emācipatis. in fi. ⁊. C.
cōia. de legatoꝝ ſuc. l. fi. ſm azo. Sz Lau.
fran. cremoñ. dicit q̄ indiſtincte admittēt̄
⁊ ſi nō ſupſint fratres ex vtroq; latere. vt
C. cōia. de lega. ſuc. l. ſpalle. auc. itaq;. Et h̄
in allodijs. nā in feudalib⁹ de ꝯſuetudine
in multis regionib⁹ ſn̄ia azo. vēdicat locū
vt dicit hoſti. Hec dicta ſunt de fratribus
nālibus ⁊ legitimis. Sz qd de nālib⁹ tm̄.
R° ſm azo. ſuccedūt ſibi invicē. inſti. de ſuc
cogna. §. vulgo. ſ; hoſti. ꝯdicit in auc. q.
mo. na. effi. ſui. §. filiū. coll. 7. Deficiētibus
aut oib⁹ tā aſcēdētib⁹ q̄; deſcēdētib⁹ ⁊ etiā
collateralib⁹: ſuccedit vir vxori ⁊ ecōuer
ſo. in auc. de he. ab inte. ve. in p̄n. quib⁹ ſuc
cedit fiſcus. vt p;. li. io. C. de bonis vacan.
⁊ de incor. l. i. ⁊. l. 4. Hoc ē verū niſi pactū
vel ꝯſuetudo p̄iudicet ſm hoſti. Item ſi
mr̄imoniū ſit ſine dote: aut donatōe ꝓpter
nuptias: ⁊ ꝯiunx p̄moriēs ſit diues: ſuper
ſtes vō paup: ſuccedet illi cū liberis cōib⁹
alteri⁹ matrimonij in quarta: ſi ſint tres li
beri vel pauciores. Si vō ſint plures: ſuc
cedet in virilē. i. equalē porcionē. ita tm̄ q̄ ſi
habeat liberos eiuſdē matrimonij ꝓprie
tatē eis ꝯſeruet. Illis aūt non extantibus
dn̄ium habebit. C. vn̄ vir ⁊ vxor. auc. pre

terea. Et idē ē ſi nō ſupſint liberi: ſ; aſcēdē
tes ſm accur. Similiter cū vir ſine cauſa
dimittit vxorē: vxor hr̄e d; quartā partē ī
bonis viri. C. de repu. mariti. §. i. Hec Ber.
e x̄. de teſ. rainucius. Itē ꝯdemnatis p cri
mine ad mortē deſcendentes ⁊ aſcendētes
vſq; ad tertiū gradū ſuccedūt in bonis eo
rū. Si vō vxores habēt ille ⁊ dotē ⁊ dona
tionē ꝓpter nuptias accipiēt. Si vō p̄dcō
rum neminē habēt: eoꝝ bona fiſco cedent
ꝓpter crimē leſe maieſtatis. in quo bona
eoꝝ ꝯfiſcāt̄. in auc. vt nulli iudi. §. fi. coll.
9. Itē ſi quis moriens donatōez facit in
mēſura: ille qui ſuccedere d; reuocare nō
pōt donationē illā: niſi quātum ſufficit ad
quartā. C. de inoffi. teſta. l. i. querela aūt de
inofficioſa donatōe nō dat̄ niſi quib⁹ ne
ceſſe ē aliquid relinqui. C. de ioſficioſa do
nat. l. ſi totas. Preſbr̄ autē nō tenet̄ aliqd
legare de ſuis ꝓprijs: niſi velit. ideo hec q̄
rela locū nō habet in eis. Hec Ber. e x̄. e. c.
ſi. Ad hoc nota q̄ filiofa. inteſtato mo
rienti hn̄te caſtrenſe vel quaſi caſtrenſe pe
culiū ſuccedent filij eius legitimi: excluſis
oibus alijs. ⁊ ſi liberi nō ſupſint: vocant̄
aſcendentes ꝓpinquiores: ⁊ cū eis fratres
vtrinq; ꝯiūcti defuncto. Filiofamilias vō
habēti aduēticiū ſ. in iure quod habebat
in aduēticio eodē mō ⁊ ab eodē ſuccedit̄
mō quo p̄dictū ē. inſti. q. nō ē pmiſ. fa. teſ.
. §. ſi vō inteſtati. Qualr̄ aūt ⁊ ī quāto ſuc
cedāt ab īteſtato liberi nāles: ⁊ eis ſucce
dat̄: infra dicet̄ in tractatu de matrimōio.
titulo de filijs.

Circa tertiū nota q̄ oēs clerici pn̄t
in vita ⁊ in morte facere qcqd pla
ceat eis de rebus illis que obuene
rūt ipis intuitu pſone. Si vō decedant inte
ſtati: tūc diſtingue. q2 aut certū ē q̄ habe
bant aliquas res tales. aut dubiū ē. ſi ſit
certū: aut tales res ipoꝝ ſunt diſtincte a
rebus eccleſie: ⁊ tunc ſuccedēt ꝯſanguinei
ſm ordine p̄notatū. iz. q. z. ſi ſūt manifeſti.
Aut ſunt pmixte: ⁊ tūc aut ſcit̄ que res fu
erunt clerici ⁊ que eccleſie; ⁊ ſic etiā ſucce
dunt cōſanguinei. Aut neſcitur: tunc ſm
Hoſ. preſumit̄ p illo qui eſt in poſſeſſione
rei: de qua ē queſtio. vn̄ ſi eccleſia poſſidet:
incūbet heredib⁹ probatio. ſi heredes: in
cūbet eccleſie. ar. iz. q. 4. c. i. ⁊. z. ſm vero
Jo. ⁊ Ber. e x̄. e. ſancto. in hoc caſu peculiū
diuidi d; in quatuor partes: quarū vna
erit epi. ſecūda eccleſie in q̄ adminiſtrauerat

tertia paupibus dabitur. quarta erit parē tū ſi ſint idonei. ſi vō nō ſint idonei. puta q2 ſunt heretici: tunc ep̄s illā in vtilitatem eccleſie diſtribuet. vt in. d. c. ſancto. Sz ꝯ hoc eē videt̄. iz. q. 4. c. i. vbi dicit̄. ꝙ ſi du biū ē equalr̄ diuidet̄ inter eccleſiā ⁊ here des. Rndet Ber. ẜm Laur. ꝙ. c. ſancto. in telligit̄ de p̄ſbyteris illis qui ex ſeruis facti ſunt p̄ſbr̄i. ⁊ ſic parētes nō erāt idonei. cū eēnt ſerui. ⁊ ſic acquirere ſibi poſſent. vn̄ ꝙ dicit̄. ſi ſunt idonei. ſubaudi. quia ſunt manumiſſi. Sz illud aliud. c. loquit̄ i alio caſu. Dicit etiā Ber. ꝙ nō credit ꝙ hodie talis diuiſio locū haberet: imo ꝙ in hi' re bus ꝯſanguinei ſuccederēt. iz. q. vlt. c. vlt. Si aūt ſit dubiū vtrū habuit aliquas res ꝓprias: totū vēdicabit eccleſia. q2 pro eis preſumit̄ niſi ꝯtrium ꝓbet̄. ar. iz. q. 3. qcū q3. ff. de reb' dubijs. ciuib'. ⁊. l. vbi ē vboꝝ.

Quid ſi clericus ab inteſtato decedens fuerit i plurib' eccleſiis bn̄ficiat'. R. bona eius ſi n̄ habeat cognatos diſtribui debēt inter eas ꝑ rata bn̄ficioꝝ que obtinuit in eiſdē. ex̄. d̄ teſta. relatū. z. §. vlt. vt. ſ. plus ei det̄ a qua plus recepit. Et ẜm Ber. ibidē attēdēdū ē vtrū ſeruierit vni magis q̄3 al teri. ar. ex̄. de feu. c. i. ⁊ ex̄. de p̄ben. cum ẜm aplm̄. vbi dicit̄ ꝙ qui altari ſeruit de alta ri viuere deb3. ḡ ſi nō ſeruiuit vel paꝝ ſer uiuit plus ei reſtitui d3. Hec Ber. Ad h̄ nota ꝙ ſi clericus vxoratus nō habēs co gnatos inteſtatus decedat: vxor ei ſuccedit in ꝓprijs bonis ⁊ p̄fert̄ eccleſie. C. de epi. ⁊ cle. ſi quis. deficiētibus autem cognatis ⁊ vxore ſuccedit eccleſia quaſi fiſcus. ex̄. e. c. i. niſi eccleſia eēt ſibi ingrata. tūc. n. nō ſuccederet ſibi. C. de inoffi. teſta. liberi. vbi mater excludit̄ a poſſeſſione filij ꝓpter in gratitudinē ꝯmiſſā erga filiū. hec Ho. ⁊ hn. ex̄. de poſtul'. cū ſacerdotis. Sz quid intel ligit̄ hic noie eccleſie. Rndet Hoſti. ꝙ itel ligit̄ ille a quo bn̄ficiatus erat. vbi eccliā z vel certū bn̄ficiū nō habebat. Al' intelligi tur ſucceſſor. vt ex̄. de teſta. relatū. z. §. no mine eccleſie. ⁊. c. requiſiſti. §. fi. Ideoq3 re ctor eccleſie bona ſucceſſoris deb3 hr̄e: nec ea d3 ep̄s occupare: al' furti crimie irretit̄ io. q. z. c. fi.

Ad quid heres tenet̄. ti'. 36'.

P Oſtea ꝯſiderādū ē ad qd heres tenet̄. Circa qd̄ ſciēdū ꝙ heres tenet̄ ad totū illud ad qd̄ defun ctus tenebat̄. q2 vt dictū ē ſup̄ hereditas ē ſucceſſio in vniuerſū ius qd̄ habuit defunctus: habita tn̄ diſtinctōe an fecerit inuētariū vel nō. an adierit heredi tatē vl' nō. quod ſoli' animi ē. ff. de acq. he. ꝓ herede. Tenet̄ etiā heres defuncti volū tatē iplere. iz. q. z. vltima volūtas. tenet̄ āt heres ſiue fili' ſiue extneus oia debita defū cti ſoluere; ſiue ſint ex ꝯtractu ſiue quaſi. ſiue ex maleficio ſiue quaſi. ſiue res ꝓ q̄ debitū fuit ꝯtractū ad ip̄m heredē puene rit ſiue nō. ſiue lis fuerit cū defuncto ꝯteſta ta ſiue nō. ⁊ hoc de iure canonico. 16. q. 6. ſi ep̄m. ⁊ ex̄. de pigno. ex lr̄is. ⁊ de ſolu. c. i. ẜm Inno. Lau. Jo. ⁊ Ray. ⁊ Hoſti. videt̄ eē ſiTie hi'. l3 Alan' diſtixerit de maleficijs vtrū lis ꝯteſtata fuerit cū defūcto vel non. p. l. C. ex delictis defuncto. l. vna. Quid ſi nō ſufficiat hereditas ad debita ſoluēda R° diſtngue ẜm leges an fecerit innētariū vel nō. ſi ſic: nō tenet̄ vltra vires heredita tis. ſi nō: tenet̄. C. de iure delibe. l. cū antiq orib'. §. ideoq3 ſancim'. ⁊ idē videt̄ ẜ3 ius canonicū. ex̄. de teſta. rainaldus. §. penul. ⁊ fi. In iudicio aūt aīe ẜm Hoſti. ⁊ ray. non tenet̄ vltra q̄3 ad eū peruenerit de ip̄a heredi tate: l3 poſſ3 imputari ſibi quo ad falcidiā detrahendā. Sz quibus ſatiſfaciet p̄mo. Rndet Hoſti. ꝙ p̄mo debitorib'. ſecundo dāna paſſis in foro ꝯtētioſo. ⁊ hoc i ſolidū ſine aliqua detractione. tertio legatarijs ⁊ alijs qui cām lucratiuā ꝓſequunt̄: deducta falcidia ſi neceſſe fuerit de legatis. q2 i illa grauari nō potuit. in auc°. de teſ. §. penul. coll'. 8. ⁊ ex̄. de teſta. rainucius. ⁊. c. rainald'. Et hoc ſi fecit innētariū. ſi vō nō fecit: tene tur: etiā in vtroq3 foro inſolidū ip̄a legata ſoluere: inquantū hereditas patit̄. nō eni tenet̄ vltra in iudicio aīe. vt etiā p̄dictū eſt in p̄cedēti. q. Et ſic etiā intelligi pōt quod ibidē de innētario dicit̄. Sz ⁊ p̄mis debito rib' p̄mo ſatiſfieri d3. ſecūdo ſecūdis. ⁊ ſic ꝑ ordinē: ita tn̄ ꝙ rō p̄uilegiatoꝝ habeat̄. ⁊ hoc ſi ſimul veniūt creditores ⁊ legata rij. nā ſi ſepatim liberat̄ heres ꝑ ordinem ſoluēdo cuil3 veniēti: dū tn̄ ſit ſine dolo. q2 .ſ. nō ē facti ꝯſcius: nec aliquid de heredita te ſubtraxit. in quo caſu reſtituere tenetur in duplū illud qd̄ celauit. Aliter nō tenet̄ de ꝓprio ſatiſfacē ſecūdo veniētib': l3 eēnt potiores in iure. qui tn̄ actionē habēt cōtra creditores poſteriores vel legatarios qb' iam ſatiſfactū ē. ⁊ nihilomin' ꝯ heredē: ſi penes eū aliquid de hereditate remanſit. deductis tn̄ oib' expenſis neceſſarijs quas

fecit occaſione hereditatis ſiue cã funeris
ſiue cã inuentarij ꝯficiẽdi: vel alia ꝯſili. ⁊
breuiter ſicut nõ facit lucrũ vbi hereditas
nõ ẽ ſoluẽdo: ita nõ dꝫ grauari in aliquo.
Probãt͛ hec oĩa. C. de poſi. l. fi. Si tñ heres
p̃dictũ ordinẽ in ſoluẽdo mutauerit nõ ab
ſoluit͛ in foro ꝯſcie: niſi faciat hec ignorã
ter credẽs hereditatẽ ad oĩa ſoluẽda ſuffi
cere: vel neſciẽs huic potiorẽ eẽ. de hoc s̃. ti.
de vſu. ar. 7. q. ſ quoꝝ. 7. q. ſ nũquid ꝓus.
7. q. ſequẽti. Lꝫ aũt obligatio ſic tranſeat
ad heredem: pena tñ piurij vel voti facti ⁊
q̊libet aliud qđ ex ſua vi vel forma non
põt excedere pſonã ſingularẽ nõ trãſit ad
heredẽ. ſic intellige. 7. q. i. deniqꝫ. ⁊ e x̃. de iu
reiu. ꝑitatꝫ. Hec Hoſti. ⁊ Ray. Sꝫ q ſunt
inter creditores potiores. R° potiores ſunt
illi qui habẽt pignora. ſ. vt ſoluat͛ eis q̃tũ
valet pignus: q̃ꝫ qui habent pſonales tm̃
actiones. Inter v̊o creditores hypothecca
rios p̊or ĩ tp̃e ẽ potior in iure niſi ĩ qbuſdã
caſib⁹ ſpãlib⁹ qui ſolẽt notari. C. qui po. in
pi. ha. l. ſi decreto p̃toris. Inter v̊o hñtes
actões pſonales tm̃ eſtimant͛ p̊uilegia nõ
ex tp̃e ſ ex cã. ſ. fiſcus ⁊ mulier in dote p̃fe
rendi ſunt ceteris nõ p̊uilegiatis. Itẽ actio
tutele ⁊ actio d poſiti ſiles ſunt p̊uilegiate.
vt. ſ. pri⁹ debitũ ſoluat͛ q̃ꝫ qđ debet͛ ex alijs
actionib⁹ nõ p̊uilegiatis hoc aũt ſolet no
tari plenius. C. de bo. au. iu. poſſi. l. i. ⁊ l. 4.
Quid ſi ſint plures heredes. nũquid q
libet creditorib⁹ inſolidũ obligat͛. Rndet
Ray. ⁊ Hoſti. ꝙ nõ: ſ ꝓporcionabilr̃ tm̃.
C. de here. ac. l. i. ⁊. 2. Excipiunt͛ tñ caſus ĩ
quib⁹ inſolidũ quilꝫ obligat͛. p̊m⁹ ẽ ſi ali
qđ indiuiduũ ẽ in obligatione. vt ſi teſtõr
ꝓmiſit ſe op⁹ aliquod facturꝝ. ff. de v̊. ob. in
executõe. 2⁹ ſi res que reſtitui dꝫ ab vno
inſolidũ poſſideat͛. C. de her̃. ac. l. 2. In his
.n. caſib⁹ heres inſolidũ tenet͛. 3⁹ ſi alim̃
ta ſint legata. tũc. n. ꝓ voluntate defuncti
vel iudicis peti pñt ab vno inſolidũ vel a
pluribꝰ ꝓ partib⁹ deſignatis. ff. de alim̃. le. l.
3. 4⁹ ſi teſtator ab vno herede legauerit
creditori hereditarie ꝯpenſandi aĩo. tũc. n.
heres ille vſqꝫ ad q̃titatẽ debiti ſuſtinebit
on⁹ legati. ff. de le. 2. cũ ab vno. 5⁹ ĩ expẽſa
funeris vxoris: q̃ nõ tm̃ aſtringit heredes
ꝓ porcionib⁹ hereditatis: ſ virꝝ ꝓ porciõe
q̃ ad eũ puenit. ff. de re. ⁊ ſũp. fu. quotiens
Hec Hoſti. ⁊ ray. Quid ſi heres ſit pupil
lus. nũqd p̃textu pupillariſ etatis differet͛
ſolᷓo debitorꝝ. Rndꝫ hoſti. ⁊ ray. ꝙ nõ: dũ
mõ hẽat tutorẽ. C. ꝺ he. ac. ſub p̃textu. ſi tñ
tutor debitũ qđ nõ debebat ſoluere ſoluerit
reſtitutio ꝯpetit. C. ſi aduerſus ſolᷓonẽ. l. i.

De ſuffragijs defunctorꝝ ti. 37⁹.

Viſo de teſtamẽtis in qb⁹ teſtato
res ſolẽt aliq̃ legare ꝓ ſuffragi
is poſt mortẽ eorꝝ ꝓ aĩab⁹ fien
dis ꝯñter ꝯſiderãdũ ẽ de ſuffra
gijs defunctorꝝ. Et p̊mo ĩ gñali vtrũ ſuffra
gia facta ꝑ vnũ valere poſſint alijs. 2° q̊
rũ ſuffragia ꝓſũt defũctis. 3° qb⁹ ſuffragia
proſũt. 4° q̃ ſuffragia ꝓſũt eis. 5° quãtũ
ꝓſint. Primio q̃ q̃rit͛ vtrũ ſuffragia fcã
ꝑ vnũ ꝓdeſſe poſſint alijs. R° ꝙ ſic. vnde
ps̃. Particeps ego ſũ oĩum timẽtiũ tc. Ad
c⁹ euidẽtiã ſciẽdũ ꝙ act⁹ noſter ad duo va
lere põt. p̊mo ad aliquẽ ſtatũ acq̃rẽdũ ſic
ꝑ op⁹ meritoriũ hõ acq̃rit ſtatũ btĩtudinis
2° ad aliqđ ꝯñs ſtatũ: ſic hõ ꝑ aliquẽ actũ
meret͛ aliqđ p̊miũ accñtale vel dimiſſionẽ
pene. Ad vtrũqꝫ aũt horꝝ act⁹ noſter dupli
cit͛ valere põt. vno mõ ꝑ viã meriti. alio
mõ ꝑ viã orõis. Et ẽ dr̃ia iter iſtas duas
vias. q2 meritũ inicit͛ iuſticie. orõ miſ̊icor
die. q2 orãs ĩpetrat petitum ex liberalitate
ei⁹ q orat͛. Dicẽdũ q̃ ꝙ op⁹ vni⁹ nullo mõ
põt alteri valere ad ꝯñdũ ſtatũ ꝑ modũ
meriti. vt. ſ. ex his q̃ facio aliquis mereat͛
vitã eternã. q2 ſors glorie reddit͛ ſm mẽ
ſurã accipientis. vnuſqſqꝫ aũt ex actu ſuo
diſponit͛ ⁊ nõ ex alieno. Et hoc dico de diſ
poſitõe dignitatis ad p̊miũ. Sꝫ ꝑ viã orõ
nis etiã quantũ ad ſtatũ ꝯſequẽdũ opus
vnius alteri dũ ẽ ĩ via valere põt ſicut cũ
vnus homo alteri ĩpetrat p̊mã grãm. cũ. n.
ĩpetratio orõnis ſit ſm libertatẽ dei q orat͛
ad oĩa illa ĩpetratio orõis ſe põt extẽdere:
q̃ ptãti diuine ſubſunt ordinate. Sꝫ q̃tuꝫ
ad aliqđ qđ ẽ ꝯñs vl͛ acceſſoriũ ad ſtatũ
op⁹ vni⁹ põt alteri valere nõ ſolũ ꝑ viam
orõis: ſ etiã ꝑ viã meriti: qđ quidẽ duplr̃
ꝯtingit. vno mõ ꝓpter cõicatõeꝫ in radice
opis meritorij que ẽ charitas. ⁊ ſic oẽs q
inuicẽ charitate ꝯnectũt͛ aliqđ emolumẽ
tũ ex mutuis opib⁹ reportant ſm mẽſuraꝫ
ſtatus vniuſcuiuſqꝫ. q2 vnuſqſqꝫ in patria
gaudebit de bonis alteri⁹. Et inde ẽ ꝙ arti
culus fidei ponit͛. cõionem ſanctorꝝ. Alio
mõ ex intẽtõe faciẽtis. vt cũ qs aliq̃ opera
ſpãliter ad hoc facit vt talib⁹ ꝓſint. vñ iſta
opa quodãmõ efficiunt͛ eorꝝ ꝓ quib⁹ fiũt
quaſi eis a faciẽte collata. vñ pñt eis valẽ
vel ad impletõeꝫ ſatiſfactõis; vel ad aliqđ

huiuſmodi. q̄ ſtatū coꝝ nō mutat.
SEquit᷑ videre de ſecūdo. ſ. quoꝛum
ſuffragia proſunt defunctis. Et cir
ca hoc querunt᷑ plura. ſ. vtrū moꝛ
tui poſſint iuuari ex operibus viuoꝝ. R° q̄
ſic. quia hoc patet p̄ illud. 2. Macha. 12.
Sācta ḡ ⁊ ſalubris ē cogitatō ⁊c̄. charitas
nāq; que ē vinculū eccleſie mēbra vniēs
nō ſolū ad viuos ſe extēdit: ſ; etiā ad moꝛ
tuos q̄ ī charitate decedūt. Charitas. n. cū
vita coꝛpoꝛis n̄ finit᷑. 1. coꝛin. 13. Charitas
nūq̄ȝ excidit. Similiter etiā moꝛtui in me/
moꝛijs hominū viuūt. ⁊ ideo intentio vi/
uētiū ad eos dirigi poteſt. Et ſic ſuffragia
moꝛtuis dupl'r proſunt ſicut ⁊ viuis. ſ. ꝓpt᷑
charitatis vnionē: ⁊ ꝓpter intentionez ad
eos directā. Nec tn̄ ſic eis valere credēda
ſunt viuoꝝ ſuffragia. vt dictū ē. ſ. vt ſtat᷒
coꝝ mutet᷑ de miſeria ad felicitatē vel ecō
uerſo. ſed valent ad diminutionē pene ſeu
mitigationē ⁊ abbreuiationē: vel aliqd hu
iuſmodi quod ſtatū moꝛtui nō traſmutat.
quia vt dicit Aug in ench. c. 65. dū in hac
vita viuerent meruerūt vt hec ſibi poſtea
prodeſſe poſſent. Nec obſtat illud. 2. Coꝛ.
5. Omnes nos manifeſtari opoꝛtet ante
tribunal x̄pi vt referat vnuſquiſq; propꝛia
coꝛpoꝛis p[...]t geſſit ſiue bonū ſiue malū.
quia propꝛia coꝛpoꝛis dicunt᷑ quecunq;
in coꝛpoꝛe meruit ſiue merito abſoluto ſiue
ꝯditionali. ſic aūt quicūq; deceſſit meruit
iuuari per ſuffragia eccleſie ſi fiant: quod
nihil aliud fuit q̄ȝ facere ſe habilē ad reci/
piendū ea ſi pro eo fierent. Uel ꝓpꝛia alic᷒
dicunt᷑ dupliciter. vel vere que ip̄e facit.
vel interp̄tatiue que alius facit p̄ eo. Uel
ſm̄ Dam. li. quodā de ſuffragijs moꝛtuo
rū. illud intelligit᷑ quantū ad retributiōez
que fiet ī finali iudicio: que erit eterne glo
rie vel eterne miſerie in qua quilibet reci
piet tm̄ ſm̄ q̄ in coꝛpoꝛe geſſit. Interī aūt
iuuari poſſunt viuoꝝ ſuffragijs. Nec ob/
ſtat illud Eccle. 9. vbi dicit᷑ de moꝛtuis. q̄
non habent partē in opere quod ſub ſole
geritur. quia hoc pro tāto dicit᷑ qꝛ moꝛtui
tali opere nō cooperant᷑. habēt tamē partē
in fructu operis ꝓpter rōnē predictā. Utrū
ſuffragia per peccatoꝛes facta ꝓſint. R° q̄
in ſuffragijs que per malos fiunt duo p̄nt
ꝯſiderari. p̄mo ip̄m opus operatū ſicut ſa/
crificiū altaris. Et quia noſtra ſacramēta
ex ſeipſis efficaciam habent abſq; opere
operantis quam equaliter explent p̄ quoſ
cūq; fiant. ideo quantū ad hoc ſuffragia
per malos facta defunctis proſunt. Scd̄o
ip̄m opus operans. ⁊ ſic diſtinguo. qꝛ ſuf/
fragiū poteſt fieri per malū dupliciter. vel
vt actoꝛ eſt: ⁊ ſic non proſunt niſi foꝛte ex
ꝯſequenti ⁊ per accidens: inquantū. ſ. per
elemoſynas mali hominis boni pauperes
excitati oꝛant pro defunctis illis pro qb᷒
ille malus eis dedit. Uel vt p̄ miniſtrum: ⁊
hoc dupliciter. vel quia facit vt miniſter
publicus dei vel eccleſie: ſicut ſacerdos q̄
celebrat exequias moꝛtuoꝝ. ⁊ talia ſemper
proſunt. quia malicia miniſtri non nocet
operi boni actoꝛis. Uel vt miniſter p̄uat᷒
. ſ. priuate perſone. aut ergo ad mandatum
perſone exiſtentis in charitate ſiue defun/
cti ſiue alteri᷒. Et etiā ad conſoꝛtiū exiſten
tis in charitate: vt cum duo legunt pſal/
mos ſimul vnus bonus alter malus: ⁊ ta
lia proſunt. vnde ſi aliquis in charitate de
cedens precipiat ſibi ſuffragia fieri valēt
ip̄i defuncto: l; illi per quos fiūt ſint in pec
cato. ſi tamē ī charitate eēnt magis eis va
lerent. quia tunc ex duabus partib᷒ meri
toꝛia eēnt. Aut ad mandatū perſone non
exiſtētis in charitate. aut ergo non erat in
charitate quando mandauit fieri. aut qn̄
op᷒ mandatū eſt executioni. Si primo mō
tunc illa opera defunctis non proſunt pro
quibus fiunt: l; ſit in charitate pro tēpoꝛe
quo illa opera mandant᷑ executioni: niſi
tunc illa iterum fieri mandet: ⁊ demandati
onē factam de nouo acceptet. quia non ſūt
eius opera niſi inquantū mandat vel ac/
ceptat fieri illa. Aut erat in peccato moꝛ/
tali quando mandantur opera illa execu/
tioni: erat tamen in charitate quando pre
cepit illa fieri: ⁊ tunc defunctis proſunt p̄
quibus fiunt. quia maxime ſunt a precipi
ente ratione illius actus voluntatis quez
habuit quando ea fieri precepit. Hec tho.
4. di. 45. q. 2. ar. 1. q. 3. c. Et pe. 4. di. 45. q. 2
ar. 1. q. 2. Et ricar. 4. di. 45. q. 2. ar. 4. c.
SEqt᷑ videre de tertio. ſ. quibus ſuf/
fragia proſint. Et circa hoc que/
runtur plura. ſcilicet vtrum ſuffra
gia que a viuis pro moꝛtuis fiunt faciēti/
bus proſint. Rn̄deo opus ſuffragij quod
ab altero fit pōt dupliciter ꝯſiderari. vno
mō inquantū eſt expiatiuum pene. Et ſic
nō abſoluit faciētē a debito pene propꝛie.
quia in tali recōpenſatione conſideratur
equalitas iuſticie. op᷒ aūt illud ſatiſfacto
riū ita pōt adequari vni reatui q̄ nō ade/
quat᷑ alteri. reatus enim duoꝛū peccatoꝝ

maiorē ſatiſfactionē reqrit: q̄s reatus vni⁹
Proſunt tū̄ ei ad remiſſionē aliq̄s pene p
modū meriti de ꝯgruo. hoc ē qđ dicūt aliq
ꝙ quo ad hoc ꝓſunt ei ex grā: nō ex debi
to. Alio mō pōt ꝯſiderari inquantū ē me
ritoriū vite eterne: quod hꝫ inquantū ꝓce
dit ex radice charitatis. facere.n. ꝓ defun
ctis ſuffragia ē op⁹ charitatis ⁊ virtutis.
⁊ iō facienti ē meritoriū augmēti p̄mij ſui in
vita eterna. ⁊ ſm hoc nō ſolū ꝓſunt ei ꝓ
quo fit: ſ꒳ etiā facienti magis. vnde p̄s. Orō
mea in ſinu meo ꝯuertet᷑. Hec Tho. 4. di.
45. q. 2. ar. 1. q. 4. c. Utrū recipienti m̄ltos
ad ꝑticipationē bonoꝝ ſuoꝝ ſua opa ſint
minus vtilia. R̄. ꝙ nō. qꝛ plus ꝯfert ſibi
illud opus charitatis. ſ. receptio talis i bo
na ſua cōicādo q̄s ſibi detrahat᷑: etiā quo
ad pene ſue remiſſionē de fructu bonoꝝ cō
municatoꝝ. Et bona etiā ſic cōicata facien
ti ea i nullo ſunt min⁹ vtilia ſ꒳ magis quo
ad augmētū p̄mij in gloria. Hec ricar. 4.
d. 45. q. 2. ar. 3. c. ad vltimū dcꝫ opi. oppoſi
te i ſi. Utꝝ ſuffragia ꝓſint exn̄tib⁹ i iferno
R̄. ꝙ nō. ⁊ hoc pꝫ p̄mo auctoritate eccle
ſie que canit ꝙ ibi nulla ē redemptio. dicit
etiā aug⁹ in ench. c. 65. ꝙ hi⁹ opa ꝓ valde
malis facta nulla ſunt adiuuamēta mor-
tuoꝝ. ſunt tū̄ qualeſcūq̄s ſolutiōes viuoꝝ.
ꝓpter qđ ipſe dicit. 4. de ci. dei. ꝙ ſi ſciret pa
trē ſuū in inferno nō oraret ꝓ eo ſicut nec
pro diabolo. Secūdo pꝫ hoc rōne triplici.
quarū p̄ma ſumit᷑ ex parte culpe. qꝛ manē
te culpa manet pena. culpa aūt nō poteſt
minui vel etiā ad tp̄s ſuſpēdi p ſuffragia
eccleſie. quare nec pena. 2ᵃ ex parte pene
ſi.n. pena minui poſſꝫ p ſuffragia eccleſie:
aut quo ad acerbitatē: aut quo ad durati
onē. ſi p̄mo mō cū acerbitas nō ſit ifinita
p aliquot ſuffragia poterit totaliter tolli. ſi
ſecūdo mō ergo pena infinita pōt minui ⁊
finiri. 3ᵃ ex parte charitatis cōicatiue.
ſuffragia.n. cōicant᷑ v̄tute cōis charitatis
damnati aūt non ſunt mēbra eccleſie nec
habēt charitatē. quare ſuffragia ecclie ad
eos nō deriuāt᷑. Sꝫ obī ꝯ̄ predicta illđ
aug. in ench. 6. vbi dicit᷑ ꝙ quibuſdā ſuf-
fragia vel ad hoc proſunt vt ſit plena re-
miſſio. vel ad hoc vt tolerabilior ſit eoruꝫ
dānatio. R̄. ꝙ in v̄bis illis dānatio large
ſumit᷑ ꝓ quacūq̄s punitiōe: ⁊ ſic includit
etiā penā purgatorij que totaliter qn̄q̄s ex
piat᷑. qn̄q̄s aūt nō: ſ꒳ diminuit᷑. Obī etiā
qđ in vitis patrū legit᷑: qđ etiā Dam. in
ſermone quodā refert. ꝙ Machari⁹ inuēto

in via caluaria capite cuiuſdam defuncti:
orōe p̄miſſa queſiuit cuius caput fuiſſet:
⁊ caput r̄ndit ꝙ fuerat ſacerdotis gētilis:
q i inferno fuerat dānatus: ⁊ tū̄ ꝯfeſſus ē
orōe macharij ſe ⁊ alios iuuari. R̄. ꝙ illđ
adiutoriū nō erat ꝙ pena eoꝝ diminuere
tur: ſ꒳ in hoc ſolo: vt ibidē dicit᷑: ꝙ eo orāte
ꝯcedebat᷑ eis vt mutuo ſe viderēt: ⁊ in h̄
aliqđ gaudiū nō veꝝ ſ꒳ fantaſticū habe-
bāt: dū implebat᷑ qđ deſiderabāt. ſic etiā
demones gaudere dicūt᷑: dū hoīes ad pec
cata detrahūt: q̄uis ex hoc pena eoꝝ nulla
tenus minuat᷑: ſicut nec minuit᷑ gaudiuꝫ
angeloꝝ p hoc ꝙ malis noſtris ꝯpati di-
cunt᷑. Obī etiā vlteri⁹ qđ dam. in q̄dā
ſermone narrat. ꝙ Greg. orōem ꝓ Traia
no fundēs audiuit vocē ſibi diuinit⁹ dicē-
tem. Uocē tuā audiui ⁊ veniā traiano do.
Et hui⁹ rei: vt dicit dam. in dicto ſermone
teſtis ē oriēs ois ⁊ occidēs. ꝯſtat aūt traia
nū in inferno fuiſſe. qꝛ multoꝝ martyꝝ ne
cem amarā inſtituit. vt ibidē dicit dam.
R̄. de facto traiani hoc mō pōt ꝓbabilit᷑
eſtimari. ſ. ꝙ p̄cib⁹ beati grego. ad vitā fu
erit reuocat⁹ ⁊ ibi grām ꝯſecut⁹ ſit p quaꝫ
remiſſionē peccatoꝝ habuit: ⁊ p ꝯn̄s imu
nitatē a pena: ſicut etiā apparet in oib⁹ illis
qui fuerūt miraculoſe a mortuis ſuſcitati:
quoꝝ plures ꝯſtat idolatras ⁊ dānatos
fuiſſe. De oibus.n. ſimiliter dici opꝫ ꝙ nō
erant in inferno finalr̄ deputati: ſ꒳ ſm p̄ntē
propriorꝝ iuſticiā meritoꝝ. ſm aūt ſupio-
res cauſas qb⁹ p̄iudicabant᷑ ad vitā reuo
candi: erat aliter de eis diſponēdū. Uel di-
cendū ſm quoſdam ꝙ aīa traiani nō fuit
ſimplr̄ a reatu pene abſoluta: ſ꒳ eius pena
fuit ſuſpenſa ad tp̄s vſq̄s ad diem iudicij.
Nec tū̄ oportet ꝙ hoc fiat cōiter p ſuffra-
gia. qꝛ alia ſūt que legi cōi accidūt. ⁊ alia
que ſingulariter ex p̄uilegio ꝯceduntur aliq
bus. Utrū ſuffragia viuoꝝ proſint exi
ſtētibus in purgatorio. R̄. ꝙ ſic. ⁊ hoc pꝫ
p̄mo auctoritate beati aug. dicentis. ꝙ ſuf
fragia non ꝓſunt valde bonis nec valde
malis; ſ꒳ mediocriter bonis ⁊ mediocriter
malis. tales aūt ſunt qui ſunt in purgato
rio. 2º pꝫ rōne. qꝛ ſuffragia que qs facit
pro alio ſunt in ſupplementum ſatiſfactio
nis pro eo. Unde ſicut poteſt homo ſatiſfa
cere pro altero viuo qui pro ſe non poteſt
ita poteſt pro defuncto. Ad hoc autem ꝙ
huiuſmodi ſatiſfactio in mortuo operetur
duo ex parte eius requiruntur. ſcilicet
indigentia. ⁊ ideo non prodeſt beatis.

Et meritū ꝯditionale. Uñ aug. in encħ.c.
65.ħ omne meritū opatᷣ quo poſſit hãc vi
tã relevari.iō nõ ꝓdeſt dãnatis.Utrunqꝫ
vͦo ē in eis qui ſunt i purgatorio.iō ꝓdeſt
illis.hec pe.4.di.45.q.z.ar.z.q.z.c. Nū
ꝯſequuntᷣ defuncti fructū ſuffragioꝝ. Rͦ.
ſuffragia valēt ex duob⁹.ſ.ex ope opante.
⁊ ex ope opato.Et dico opus opatū nõ ſo
lū eccleſie ſacrm̄:ſ3 etiã effectū ſequētez ex
opatōe:ſicut ex collatōe elemoſynaꝝ ꝯſe
quitᷣ pauꝑꝝ relevatio:⁊ eoꝝ orō ꝓ defū
cto apud deū.Silr etiã op⁹ opans põt acci
pi vel ex pte pͥncipalis agentis. vel ex pte
exequētis.Dicēdū ḡ ꝙ q̄ꝫ cito moriēs diſ
ponit aliq̄ ſuffragia ſibi fieri p̄miū ſuffragi
oꝝ plene ꝯſeqᷣ añq̄ꝫ fiãt q̄ꝫtū ad efficaciã
ſuffragij que erat ex ope opante pͥncipalis
agētis.ſ3 quãtū ad efficaciã ſuffragioꝝ q̄
ē ex ope opato vl̄ ex ope opante exeq̄ntis
nõ ꝯſeqᷣ fructū añq̄ꝫ ſuffragia fiãt. Et ſi
pͥus ꝯtingat ip̄z a pena purgari q̄ꝫtū ad ħ
fraudabitᷣ ſuffragioꝝ fructu qͦ certe in
eos redūdabit quoꝝ culpa defraudatᷣ. nõ
.n.ē incōveniēs ꝙ aliquis defraudetᷣ ꝑ cul
pã alteri⁹ in tpalib⁹.pena aūt purgatorij ē
tpalis:ſ3 quantū ad eternã retributionez
nullus defraudari poſſit:niſi ꝑ ꝓpriã culpã
Uñ ſi legata que qs facit: nunq̄ꝫ ſolverētᷣ
vel male ablata que p̄cepit reſtitui ꝑ exe
cutores nõ reſtituerentᷣ:nõ ꝓpter hoc ꝑpe
tuo remaneret in pena:ſ3 multo tardi⁹ libe
raretᷣ a pena. Utrū ſuffragia valeãt pue
ris exñtib⁹ in limbo. Rͦ. ꝙ nõ.⁊ hoc patz
auctoritate ſãcti Aug. q̄ dicit ꝙ ſuffragia
nõ ꝓſunt illis q̄ ſine fide opante ꝑ dilecti
onē hinc exiverūt. zͦ pꝫ rōne. qꝛ pueri ñ
baptizati nõ detinētᷣ in limbo niſi qꝛ defici
unt a ſtatu grẽ. vñ cū ꝑ opa vivoꝝ nõ poſ
ſit ſtat⁹ mutari defunctoꝝ:maxime q̄ꝫtū ad
eēntiale p̄miū vel eternū ſupplicitū: pueris
exñtib⁹ in limbo ꝓdeſſe nõ poſſunt ſuffra
gia vivoꝝ. Utrū aliquo mõ proſint be
atis. Rͦ ꝙ nõ.vt pꝫ ex ſup̄dictis. vñ dicit
Aug⁹. Iniuria eſt in eccleſia pro martyre
orare.ſ3 ip̄e itelligit de eo quē certū ē nobis
martyrē eē.de his vͦo de qb⁹ ñ ꝯſtat nobis
ꝙ ſint beati dicit in encħ.c.65. ꝙ ſacrificia
ſive altaria ſive quarūcūq̄ꝫ elemoſynarū
pro defunctis valde bonis facta grãꝝ ſūt
actōes. Nec obſtat p̄dictis illō qͦ habetᷣ
in collecta miſſe.ſicut ſanctis tuis proſunt
ad gliaz.ſ.ſacrã.ita nobis proficiãt ad me
delã. qꝛ hi⁹ collecte nõ ſunt ſic intelligēde
quaſi ſanctis in gloria proficiãt q̄ꝫtū ad ſe
ꝙ eoꝝ feſta recolim⁹. ſ3 qꝛ nobis ꝓficit q̄
eoꝝ gloriã celebram⁹ ſicut ex ħ ꝙ deū co
gnoſcim⁹ vel laudam⁹.⁊ ſic quodãmõ ei⁹
gloria in nobis creſcit:⁊ nihil deo ſ3 nobis
accreſcit. Hec Tho.4. di.45.q. z.ar.z.q.
4.c.pͥmum.

SEqᷣ videre de quarto.ſ.que ſuffra
gia ꝓſunt defunctis. Et circa ħ q̄
runtᷣ plura.ſ.quot ⁊ q̄ ſuffragia ꝓ
ſunt eis. Rͦ ſuffragia ꝓſunt defunctis ad
ſolutōez pene:nõ ad p̄miū vite eterne.ab
ſolvi aūt pñt a pena duob⁹ modis.ſ. ꝑ viã
gratie: vel ꝑ viã iuſticie. Per viã grē dupl̄r
vt ꝑ interceſſionē publicã q̄ ē ip̄i⁹ capitis
.ſ.ꝑ oblatōez ſacr̄i altaris. vel ꝑ interceſſi
onē p̄vatã mēbroꝝ.ſ.ꝑ orōes ſcōꝝ. Itē ꝑ
viã iuſticie dupl̄r.qꝛ vel ꝑ modū redēptio
nis pene.ſ.ꝑ elemoſynaꝝ largitōez. vel per
modū ſolutōis pene.ſ.ꝑ ieiunioꝝ afflictōz.
Sꝫ hic diſtinguūtᷣ quatuor modi gñales
ſuffragioꝝ ad quos oēs alij reducuntᷣ. Et
hos q̄tuor modos aſſignat Greg. dicens
ꝙ aīe defunctoꝝ q̄tuor modis ſoluūtᷣ.ſ.ob
latōib⁹ ſacerdotū. aut p̄cib⁹ ſcōꝝ. aut ele
moſynis charoꝝ.aut ieiunijs cognatoꝝ.
Aug⁹ vͦo ponit tres modos tñ p̄termittēs
vltimū mēbrū tãq̄ꝫ min⁹ efficax. Sciēdū
etiã ꝙ oblatio ſacerdotis ſeu ſacrm̄ euca
riſtie etſi ꝑ modū ſacr̄i nõ ꝓficiat niſi ip̄m
ſacramētal̄r mãducãtib⁹: mortuis tñ pro
deſt ꝑ modū ſacrificij.ſic .n. prodeſt oīb⁹
indigētib⁹ eccleſie mēbris ꝓ quib⁹ offertᷣ.
Hec Pe.4.di.45.q.z.ar.3.q.i.c. Nõ iſto
rū p̄valet. Rͦ iſta ſuffragia cōicantᷣ ex cha
ritate. vnde ſm̄ ꝙ plus p̄ticipant de v̄tute
charitatis plus proſunt. Melius eſt autē
opus charitatis quod dirigitᷣ in deū q̄ꝫ in
hominē. vñ qꝛ duo primi modi diriguntᷣ
in deū:ideo meliores ſunt q̄ꝫ duo vltimi:
niſi ꝑ accidēs.iquãtū.ſ.elemoſyna ip̄etrat
orōes ſcōꝝ. Quia vͦo meli⁹ ē op⁹ charita
tis cōis.ſ.totius eccleſie q̄ꝫ private ſeu ſpe
cialis:ideo melius ē ſuffragiū ſacramēti al
taris q̄ꝫ orōnis ſcōꝝ. qꝛ etiã bonū huma
nū q̄ꝫto cōius tãto meli⁹:iō elemoſyna me
lior ē ieiunio.ħ pe. vbi ſ. Utꝝ miſſa lecta
ꝓ vivis eque proſit defuncto ſicut miſſa
pro defunctis. Rͦ ꝙ quantū ad v̄tutē ſacr̄i
eq̄liter valet defuncto q̄cunq̄ꝫ miſſa.ſ3 q̄ꝫtū
ad v̄tutē orōnū plus valet miſſa pro defū
ctis:quē tamen exceſſum põt recōpenſare
maior devotio vel celebrantis vel celebrare
facientis: vel ſancti ꝓ cui⁹ reverētia dicitᷣ
p̄ocinīū.ħ pe.4.di.45.q.z.ar.z.q.i.c.zm.

Utrũ ĩdulgẽtie quas eccleſia facit ꝓſint
defunctis. R° ꝙ indulgẽtia põt alicui pro
deſſe dupľr. vno mõ p̃ncipaliter. alio mõ
ſecũdario. Principaľr ꝓdeſt ei qui indul
gentiã accipit.ſ.qui facit hoc ꝓ quo indul
gentia dat̃. vnde cũ mortui nõ poſſint ali
quid coꝝ facere ꝓ quib⁹ indulgẽtie dant̃
eis indulgẽtie directe valere nõ pñt. Se
cundario aũt ⁊ indirecte ꝓſunt ei ꝓ quo
aliquis facit illud ꝓ quo ĩdulgẽtia dat̃. qđ
qñqꝫ ꝯtingere põt. qñqꝫ nõ. nã indulgẽtie
qñqꝫ dant̃ ſimpľr ſine ampliatõe ad defũ
ctos: ⁊ tunc nõ ꝓſunt eis. aliqñ cũ ampli
atione ad defunctos: ⁊ tũc ſm formã idul
gentie proſunt eis. nõ tamẽ quaſi p modũ
indulgentie ex auctoritate: ſ; ſuffragij: ſeu
cuiuſdã bñficij eccliaſtici ex charitate vir
tute meriti cõditionalis: quo dũ erãt in ec
cleſia meruerũt ſi poſt mortẽ eis indulgen
tie fierẽt ſibi ꝓdeſſe. nec tñ ĩmediate ſ; me
diante alteri⁹ ſuffragio. nec eccleſia ꝓprie
eos abſoluit ſ; pro eis ſoluit. Nec tñ ſeqt̃
ꝙ prelatus eccleſie pro ſuo arbitrio poſſit
aĩas a purgatorio liberare. quia ad hoc ꝙ
indulgẽtie valeant requirit̃ cauſa ꝯueniẽs
indulgẽtias faciẽdi. Hec Tho. 4. di. 45. q.
2. ar. 3. q. 2 c. Utrũ cult⁹ exequiarũ defũ
cto proſit. R° ſepultura adinuenta ẽ ⁊ ꝓpt̃
viuos ⁊ ꝓpter mortuos. ꝓpter viuos qdẽ
ne coꝝ oculi ex turpitudine cadauerũ of
fẽdant̃ ⁊ corpora fetorib⁹ inficiant̃. ⁊ hoc
quantũ ad corp⁹. S; ſpũaliter etiã ꝓdeſt
viuis inquantũ p hoc aſtruit̃ coꝝ fides.
S; mortuis ꝓſunt quo ad hoc ꝙ inſpiciẽ
tes ſepulchra memoriã retinẽt defunctoꝝ:
⁊ pro defunctis orãt. vnde ⁊ monumẽtũ a
memoria nomẽ accipit. dicit̃ aũt monumẽ
tũ quaſi monẽs mẽtẽ. vt dicit Aug⁹. li. i. de
ci. dei. ⁊ in li. de cura pro mor. agen. S; vl
terius ſepultura in loco ſacro mortuo pro
deſt: nõ quidẽ ex ipo ope opato: ſ; magis
ex ipo ope opante: dum.ſ. vel ipe defunct⁹
vel ali⁹ corp⁹ eius tumulari in loco ſacro
diſponẽs patrocinio alicuius ſancti eum
ꝯmittit: cuius precib⁹ p hoc credẽdũ ẽ ad
iuuari. ⁊ etiam patrocinijs coꝝ q in loco
ſacro deſeruiunt: qui pro tumulatis apud
ſe frequẽtius ⁊ ſpãlius orant. Ceteris etiã
parib⁹ ex diuina ordinatõe triũphans ec
cleſia ſpãlius orat pro illis qui ſunt ĩ loco
ſacro ſepulti. S; illa que ad ornatũ ſepul
ture adhibent̃ vt luminaria pãni ⁊ hi⁹ ꝓ
ſunt quidẽ viuis inquantũ ſunt viuoꝝ ſo
latia. ſ; defunctis poſſunt prodeſſe: nõ qdẽ
p ſe: ſ; p accñs: inquantum.ſ. p hi⁹ heredes
excitant̃ ad ꝯpatiẽdũ: ⁊ p ꝯñs ad orãdũ
vel inquantũ ex ſumptibus ſepulture vel
pauperes fructũ capiũt: vel eccleſia decora
tur. ſic.n. ſepultura inter ceteras elemoſy
nas computatur.

Sequit̃ videre de quinto.ſ. quantũ
ſuffragia proſunt. Et circa hoc q̃
runt̃ plura.ſ. vtrũ ſuffragia q̃ fiũt
pro vno defuncto exñte in purgatorio pro
ſint etiã alijs ibi exiſtẽtib⁹. R° ſuffragiu;
dupliciter prodeſt.ſ. vel ꝯfortando v̄tute;
ſuſtinẽtis. vľ minuẽdo grauitatẽ ponderis
ſicut releuat̃ homo oneratus aut potu vi
ni letificantis: aut alleuiatõe oneris. p̃mo
mõ prodeſt ſuffragiũ pro vno factũ etia;
alijs. q: miſericordia dei prouidẽte ſuffra
gia facta pro quocũqꝫ exñte ĩ purgatorio
oib⁹ alijs inoteſcũt. Et q: ſeſe ex charitate
diligũt: nec ſibi inuicẽ in aliquo inuidẽt. iõ
de alleuiatiõe pene illius pro quo facta ſũt
oẽs gaudent. quodl; aũt gaudium reddit
gaudentẽ minus diſpoſitũ ad penã ꝯtriſtã
tem. quia ſm ſententiã phi. 7. ethic. c. vlti.
cuicũqꝫ triſtitie repugnat ſm formã gñis
quecũqꝫ delectatio. ⁊ ideo mitigat eã. ⁊ pt
eẽ tam fortis ꝙ totaľr tollit eã ⁊ expellit.
S; p̃dictũ gaudiũ in ꝓpoſito nõ ẽ tantu;
qđ oio penã coꝝ expellat. nec forte abbre
uiat: ſ; intenſionẽ eius mitigat. 2° mõ non
prodeſt alijs: quia ſic virtus coꝝ nõ attin
git niſi eũ ad quẽ determinant̃ ⁊ quaſi ap
plicant̃ p intentionẽ agẽtis. p̃mo mõ pro
deſt per modũ ꝯgratulationis. Et hec vtili
tas cõmunicat̃ ſm v̄tutem charitatis. ma
gis tamẽ prodeſt ſuffragiũ etiã iſto mõ illi
ꝓ quo fit q̃ alijs: ſi charitatẽ hñt equalẽ.
q: ceteris parib⁹ magis gaudet quilib; de
bono ſuo q̃ de bono alteri⁹. Ali⁹ tñ tanta;
põt habere charitatẽ ꝙ plus ꝯſolat̃ de ſuf
fragio qđ fit pro alio: q̃ ille pro quo fit.
vñ vtilitas h̃ mõ ẽ maior ĩ hñtib⁹ maiorẽ
charitatẽ. 2° proſũt p modũ ſatiſfactõis
vel ſolonis pene debite. ⁊ hec vtilitas ſ; in
tẽtõe; ſoluẽtis cõicat̃: vt ad eos ꝓ qb⁹ fiũt
ſuffragia ſpãľr deriuẽt̃. ſic g̃ illi q ſũt eq̃lis
meriti eq̃ gaudẽt d̃ bonis opib⁹ q̃ fiũt p vi
uẽtes. ſ; ñ eq̃ p ea liberãt̃. hec tho. 4. di. 45
q. 2. ar. 4. q. i. c. ⁊ pe. 4. di. 45. q. 2. ar. 3. q. i. c
Et Ricar. 4. di. 45. q. 2. ar. 2. c. Quib⁹ ꝓ
ſũt magis ſuffragia ĩ cõi facta.ſ. vľ dignio
rib⁹: vľ his q magis idigẽt. R° ꝙ q: in oi
ope dñi ẽ miſericordia ⁊ v̄itas: duo ſũt q̃ faci
ũt valẽ ſuffragia ecc̃.ſ. necẽitas ⁊ dignitas

iuſticia ꝯſiderat dignitatē. ⁊ digni ſunt q
in charitate deceſſerūt ab alijs mēbris ec-
cleſie iuuari: maxime ſi ipſi alios iuuarūt.
Miſericordia vero ꝯſiderat neceſſitatem
Utrūq; vero horꝫ ē in hijs qui ſunt in pur
gatorio. ⁊ hoc ſm plus ⁊ minꝰ. ⁊ ideo eis
ſuffragia valēt. ⁊ hoc plus ⁊ minꝰ ſꝫ ꝓpor
cionē ad eorꝫ dignitatē ⁊ neceſſitatē: niſi
aſſit intētio faciētis ad aliquē vl' aliquos
ſpecialr directa: rōe cuiꝰ magis ꝓſunt eis
pro quibus ſpecialiter fiunt. vt ſupradictū
ē. vñ ſuffragia cōia magis ꝓſunt ei q ma-
gis meruit vt ſibi ꝓdeſſent: ceteris pibus
puta ſi eque indigeant. Utruꝫ ſuffragia
facta ꝓ vno mortuo a viuis ꝓſint etiam
oībus viuis. ℞º ꝙ ſuffragia ꝓ vno mor-
tuo facta nō ꝓſunt oībus viuis: etiā exiſtē
tibus in charitate quo ad remiſſionē pene
quocūq; ꝑdictorꝫ modorꝫ. qꝛ nō omnibꝰ
viuis hec inoteſcūt. illis tamē quibꝰ inno
teſcunt ſecūdo mō ꝓſunt. ſ. quo ad mitiga
tionē pene quam habēt in hac vita. qꝛ exi
ſtētes in charitate gaudent de cōmuni mē
brorꝫ ſuorꝫ vtilitate. Utrū ſuffragia facta
pro multis tantū ꝓſint ſingulis corꝫ q̄tū
prodeſſent ſi ꝓ vnoquoq; ſpecialr fierent
℞º prepoſitiuus dixit ꝙ ſic niſi ꝙ ei ꝓ q̄
ſpecialiter fiūt maior reuerētia fit. ſicut can
dela accenſa ⁊ lectio lecta ꝓ pluribꝰ tātuꝫ
quēlibet iuuat quātū vnū iuuaret: ſi ꝓ eo
ſolo candela accēderet: vel lectio legeret.
Alij dicūt ꝙ ſi ita eſſet vt dicit opinio ꝑdi
cta: ille q tenet dicere vnā miſſam ꝓ vno
defuncto: ⁊ vnā ꝓ alio: ſi ꝓ illis duobꝰ vnā
diceret: cuilibꝫ ſolueret qđ ſibi teneret. p̄
bonū finitū quod ſufficeret ad pene libera
tionē vniꝰ aīe de purgatorio: ſufficeret ad
liberatōeꝫ oīum aliarū ad equalē penam
obligatarꝫ. p̄ ꝯſuetudo eccleſie eēt inuti
lis que ſuffragia facit aliqñ ꝓ ſpecialibus
ꝑſonis: que oīa ſunt falſa. Cōcordādo g̃
vtrāq; opinionē dicēdū ꝙ ſicut tāgebat
ſupra per modū acceptōis ſeu ꝯgratulati
onis aut ꝯſolatōis eque ꝓſunt quātū ē de
ſe ſingulis eoruꝫ eque diſpoſitis in equali
charitate ꝯſtitutis: ac ſi ꝓ quolibet fierēt
ſigillatim. qꝛ oēs gaudēt de illis: ꝓ quocū-
q; fiāt tāq; ꝓ ſe factis rōe charitatis cōis
ſine vllo motu inuidie regnātis in eis. ma-
gis tñ ꝓſunt illi ꝓ quo fiūt q̄ alij: ſi chari
tatē habet equalē. vt dictum ē ſupra. Per
modū vō ſatiſfactōis ſuffragia facta ſpecia
liter ꝓ vno tñ magis ꝓſunt ſibi q̄ alijs.
imo alijs nō ꝓſunt de lege cōmuni. Exem
pla que ꝓ opinione ꝑma adducebāt non
valēt. quia lumē cādele ⁊ vox doctoris ſe
ꝯmunicāt per nature neceſſitatē. ſꝫ ſuffra
gia ꝯmunicāt per ſuffragātis intētōem.
Sed obijcit. quia dicit Hieroꝰ. ⁊ habetur
de ꝯſe. di. 5. nō mediocriter. ꝙ cum ꝓ cūctis
animabus pſalmus vel miſſa dicit nō mi
nus q̄ ſi ꝓ quolibet vno ipſorꝫ diceretur:
accipitur. ℞º ꝙ illud debet intelligi: vt pꝫ
ex adiūctis: quo ad meritū faciētis: ñ quo
ad vtilitatē eiꝰ ꝓ quo fit. ſm Boñ. 4. d. 45
q. 2. ar. 3. c. 4m. Alij dicūt ꝙ illud debet in
telligi ſm valorē ꝑ viam ꝯſolatiōis. ſm
Tho. 4. di. 45. q. 2. ar. 4. q. 2. c. ⁊ Pe. 4. di.
45. q. 2. ar. 3. q. 2. c. Alijs vō nō videt hoc
verū. quia plus gaudet quilibet de bono p
prio q̄ aliorꝫ. Unde dicūt ꝙ hieroꝰ. dicit
hec opinionē aliorꝫ referēdo. Hec Ricar.
4. di. 45. q. 2. ar. 3. c. 2m. ⁊ ꝯuenit cum eo
Tho. ⁊ Pe. vbi ſupra. Utrꝫ tātū valeāt
ſuffragia cōia illis ꝓ quibꝰ nō fiūt ſpālia:
quātū illis ꝓ quibus fiunt ſpālia: valent
ſimul ſpecialia ⁊ cōia. ℞º ſi ſuffragia pro
aliquo facta nō indifferenter oībus ꝓſūt:
ſed eis maxime pro quibus fiūt. vt ſupra
dictū ē: nō ē dubiū ꝙ plus valēt ſimul cō
munia ⁊ ſpecialia ſuffragia q̄ tñ cōia.
Sed obr ꝙ eucariſtia cum totū ꝯtineat
xp̄m habet quodāmō efficaciā infinitaꝫ.
Uidet ergo ꝙ vna oblatio eucariſtie que
cōiter ꝓ oībꝰ fit: valet ad plenam liberati
onē eorꝫ qui ſunt in purgatorio. ⁊ ita tātū
iuuāt cōia ſuffragia ſola quātū iuuāt ſpe-
cialia ⁊ cōia ſimul. ℞º lꝫ virtus xp̄i que
cōtinet in ſacramēto eucariſtie ſit infinita:
tamē determinatus eſt effectus ad quē illđ
ſacramentuꝫ ordinatur. Unde nō oportet
ꝙ per vnū altaris ſacrificiū tota pena eorꝫ
qui ſunt in purgatorio expiet: ſicut etiam
nec p vnū ſacrificiū qđ aliqs offert libera
tur a tota ſatiſfactōe debita ꝓ peccatis. vñ
⁊ qñq; plēs miſſe i ſatiſfactōe vniꝰ peccati
iniūgūt. Credibile tñ ē ꝙ p diuinā miſeri-
cordiā ſi aliqd de ſpālibꝰ ſuffragijs ſupſit
his ꝓ qbꝰ fiūt: vt ſi eis nō idigeāt alijs diſ
pēſet ꝓ quibꝰ nō fiūt: ſi eis idigeāt. vt pꝫ
p Dam. i ſermone de dormiētibꝰ ſic dicētē
Deꝰ tāq; iuſtꝰ ꝯmetiet i potēti poſſibilitatē
tāq; ſapiēs nature defectuū ꝯmutationeꝫ
negociabit. que qdē negociatio attendit
ſm ꝙ illud qđ ſupeſt vni alteri ſuppleat.
Sꝫ obr. qꝛ ſm predicta cum nō fiant tot
ſuffragia ꝓ pauperibus quot pro diuitibꝰ
perioris ꝯditōis ſunt pauperes q̄ diuites.

R° ꝙ nihil ꝓhibet diuites qua[illegible]ū ad ali
quod eē melioris ꝯditōis q̄ꝫ paupꝫres. ſic
quātū ad expiationē pene. ſ; hoc q̄ſi nihil
ē cōparatū poſſeſſioni regni celoꝝ in qua
paupes melioris cōditōis oñdunt᷑: dicēte
xp̄o Luce. 6. Beati paupes. qm̄ veſtrū eſt
regnū ce. Ad hoc nota ꝙ q꜡ ſuffragia
ꝓ vno facta aliꝗ etiā mō aliīs ꝓſunt. vt pꝫ
ex p̄dictis. ideo cū ꝓ vno dicit᷑ miſſa: nō ē
incōueniēs vt etiā orōnes ꝓ aliīs fiāt. nō
tn̄ eque ꝓdeſt illis ſicut ei ꝓ quo ſpālr di
cit᷑ miſſa. vnde p hꝰ additionē vtilitas p̄n
cipaliter intēti nō minuit᷑. non. n. addunt᷑
alie orōnes vt ſatiſfactio vniꝰ ſuffragij de
termine᷑ ad alios ſpāliter. ſ; vt illis etiam
orō ꝓ eis ſpāliter fuſa proſit.

De orōnibꝰ exnītiū tā in patria q̄ꝫ i pur
gatorio. titulus 38ꝰ.

DEinde ꝯſiderandū ē de orōibꝰ
ſanctoꝝ in patria exnītium: ⁊
etiā de orōnibus exnītium i pur
gatorio. Et p̄mo vtꝝ cognoſcāt
orōnes noſtras. 2° de orōnibus beatoꝝ.
3° de orōnibꝰ exnītiū in purgatorio. 4°
de noſtris inuocatiōibꝰ ſanctoꝝ. Circa
p̄mū querunt᷑ plura. p̄mo. ſ. vtrū beati co
gnoſcant noſtras orōnes. R° ꝙ duplex ē
cognitio aīarū ſanctaꝝ ſicut ⁊ angeloꝝ.
quedā veſptina ſiue nālis rerū in ꝓprio ge
nere. ⁊ hac nō vident ea q̄ circa nos agū
tur. Quedā matutina. ſ. reꝝ in v̄bo. hac vi
dent quedā hoꝝ. ſ. illa que aliquo mō ad
eoꝝ gloriā ptinent ⁊ laudē. Quedā aūt n̄
vident. ſ. nō ptinētia ad eos: niſi quatenꝰ
v̄bū reuelat eis. q̄ꝫuis. n. v̄bū videāt: non
tn̄ in illo vidēt oīa. q꜡ nō vidēt illud ſm̄ to
talitē v̄tutis ſue: ſ; tm̄ vidēt oīa ad beatitu
dinē eoꝝ ptinētia. Ad eoꝝ v̄o beatitudinē
ptinet laudari ab hoībꝰ ⁊ inuocari: ⁊ inuo
cantibꝰ ſubuenire. Ad btitudinis nāq; p
fectionē reqrit᷑ vt homo habeat quicquid
vult: nec aliquid inordinatū velit. vt infra
dicet᷑. Hoc aūt recta voluntate quilꝫ vult
vt ptinētia ad ip̄m cognoſcat. vnde cū ſan
ctis nulla rectitudo deſit: cognoſcere volūt
ptinētia ad ip̄os. Et ideo opꝫ ꝙ illa i v̄bo
cognoſcant. hoc aūt ad eoꝝ gloriā ptinet:
ꝙ auxiliū p̄beant indigētibꝰ ⁊ ſalutē. ſic. n.
dei cooperatores fiunt: quo nihil ē diuinius.
vt dicit Dio. c. 3. ecc. hierar. vnde patet ꝙ
ſancti cognitionē habent eoꝝ que ad hoc
requirunt᷑. Et ſic manifeſtū ē ꝙ in verbo
cognoſcunt vota orōnes deuotōeſq; homi
nū qui ad eoꝝ auxiliū ꝯfugiunt. Ad viſi
onē aūt veſptinā ptinet obſcure cognoſcē
alioꝝ facta ſm̄ gl. ſup illud Iſa. 64. Abra
am neſciuit vos. Mortui inquit ſancti ne
ſciunt quid agunt viui etiā eoꝝ filij. Et ſu
mit᷑ ab aug° in li. de cura ꝓ mortuis agē
da. Ad cognitionē v̄o matutinā ptinet illō
Greg. Quid ē quod nō vidēt q vidēte oīa
vidēt. ſupple de ptinētibꝰ ad gloriā eoꝝ.
Ad hoc nota ꝙ aīe beate habēt volūtatē
ꝯformē voluntati diuine ꝑtiā in volito. iō
q̄ꝫuis affectū charitatis retineant ad ꝓxi
mos: nō tamē eis aliter ſubueniūt vidētes
eoꝝ neceſſitatē q̄ꝫ ſm̄ iuſticiā dei vidēt eē
diſpoſitā. Credēdū ē tn̄ ꝙ m̄ltū eos iuuāt
pro eis apud deū intercedēdo. Utrū aīe
exiſtētes in purgatorio cognoſcāt orōnes
noſtras. R° aīe exiſtentes in purgatorio
q̄ꝫuis p effectū cognoſcant ſuffragia effica
cia ꝓ qualibet ip̄arū facta: tamē vt dicunt
quidā ſi eis porrigimꝰ orōnes vt ꝓ nobis
dn̄m dep̄cent᷑: eas nō cognoſcūt. q꜡ nō co
gnoſcūt eas in v̄bo quod adhuc nō vidēt
nec eas v̄tute nāli poſſūt cognoſcere. ⁊ iō
ſm̄ iſtos inanes ſunt orōes ſi quas eis por
rigimꝰ. Alijs aūt magis pie ſentiētibꝰ vi
det᷑ ꝙ ſi quas eis orōnes porrigimꝰ: eas
cognoſcūt: nō tn̄ naturali v̄tute nec i v̄bo
ſ; q꜡ aliquas audiunt ab eis qui hinc ad
eos moriendo pgunt. aliquas ab angelis
bonis. aliquas ex reuelatōe diuina. vt. n.
dicit augꝰ. in libro de cura ꝓ mortuis agē
da. hoc triplici modo aliqua de factis vi
uoꝝ veniūt ad cognitionē ſp̄ūuꝫ defūctoꝝ.
SEquit᷑ videre de ſecūdo. ſ. de orōni
bus beatoꝝ. Et circa hoc querun
tur plura. ſ. vtrum ſancti qui ſunt i
patria orēt pro nobis. R° ꝙ ſic. al' fruſtra
eccleſia ſcōs rogaret vt orarēt pro nobis.
fruſtra etiā beatus petrus dixiſſet. 2. Petri
. i. Dabo operam habere vos in memoria
poſt obitū meū. Sancti igit᷑ qui ſunt in pa
tria ꝓ nobis deū rogant ꝓpter charitatem
qua feruent. ꝓpter noſtrā neceſſitatē quaꝫ
vident. ⁊ ꝓpter diuinā volūtatē quā i hoc
ꝯplēt. vult. n. deus ꝙ mēbra ſe inicē iuuēt.
Sꝫ obī. q꜡ beati aut volunt fieri quod
orant. aut non. ſi non. ergo ficte orant. ſi ſic
ergo fit ſtatim vt volunt etiā anteq̄ꝫ orent
q꜡ omne quod volunt beati fit. Reſpon
deo ꝙ licet velint fieri: nō tamen poſſunt
facere per ſe: nec volunt fieri per ſe: ſed
per deum. ⁊ ideo oportet rogare ipſum.

Obijcitur iterū. quia qui orat pro alio preces ei⁹ alteri repꝛeſentat. ſed ſupꝛflue preces noſtre deo preſentarentᷣ. ergo. ℞° aliquid repreſentare apud alterum poteſt eē dupliciter. vel vt diſcat. vl' vt impleat. ſiue vt audiat. vel vt exaudiat. Primo modo non repreſentantur a ſanctis angelis orationes noſtre deo. ſed ſecundo. Obijcitᷣ vlterius. ex quo enī ſancti vident dei volūtatē aut ergo vident deū velle illud ꝓ quo deū orant. ⁊ ita ſuperflue orant. aut nolle: ⁊ ita ſtulte orant. ℞°. ꝙ vident deuȝ iſtud velle fieri: non tamē abſolute: ſed ipſis rogantibus. quedam enim vult deus facere per ſe: ⁊ de his non rogant. quedaȝ per orationes aliorum: ⁊ de his rogant. Utruȝ beati orando pro nobis conſequantur aliquam vtilitatē pro ſeipſis. ℞°. ꝙ non niſi in hoc ꝙ in augmentatione numeri ciuiū ſupernoꝝ creſcit equaliter accidētale gaudiū ſinguloꝝ. Utrū beati orent pro his qui ſunt in purgatorio. ℞° ꝙ ſic. vt enim dicit magiſter ſententiarū. li. 4. di. 45. c. 5. ille qui in articulo finis ſeculi migrabit ſuffragijs tamen indigens adiuuabitᷣ meritis ⁊ interceſſionib⁹ eccleſie celeſtis. quare a ſimili ⁊ illi qui ſunt in purgatorio interceſſionib⁹ celeſtis curie adiuuātᷣ. ſicut enim in corpore naturali membra fortia ſubueniunt indigentib⁹: ſic in corpore myſtico eccleſie non tm̄ debent ſubuenire mēbra inter que ē indigentia mutua: ſed etiā illa que nō indigent adiuuari: conueniēs eſt indigentibus ſubuenire. ſic autem eſt ī propoſito. vt per ſe patet. Sed obijcitur quia orationes beatorum ſemper exaudiuntur. ergo ſi pro exiſtentib⁹ ī purgatorio orarent ſtatim inde exirent. ℞°. hoc non ſequitur. quia nec hoc ſancti petunt: ſed vt deus ſubueniat eis quantum vident ipm̄ velle ſubuenire eis precibus eoꝝ. Utrū orationes ſanctoꝝ pro nobis ſemper a deo exaudiantᷣ. ℞° ſancti dicuntur dupliciter orare ꝓ nobis. Uno modo oratione expreſſa dum votis ſuis pro nobis aures diuine clementie pulſant. Alio modo oratione quaſi interpretatiua. ſ. per eoꝝ merita que in conſpectu dei exiſtentia non tantum eis cedunt ad gloriam: ſed etiam ſunt nobis ſuffragia ⁊ orationes quedam: ſicut etiam ſanguis xp̄i ꝓ nobis effuſus dicitur veniam petere. Utroqȝ auteȝ modo ſanctorum orationes ſunt quantum eſt in ipſis efficaces ad impetrandū quod petunt. Sȝ ex parte noſtra poteſt eſſe defectus ꝙ non conſequamur fructum ipſaruȝ ſm̄ ꝙ pro nobis orare dicūtᷣ: ex hoc ꝙ merita eoꝝ nobis ꝓficiunt. ſed ſm̄ ꝙ orant ꝓ nobis votis ſuis aliquid poſtulando: ſemper exaudiuntur. quia non volunt niſi quod de⁹ vult. nec petunt niſi quod fieri volunt. qđ autem ſimpliciter deus vult impletur: niſi loquamur de voluntate antecedente ſm̄ quam vult omnes homines ſaluos fieri: que nō ſemper impletur. vnde nec eſt mirum ſi etiam quod ſancti volunt per hunc modum voluntatis non impletur. Sȝ contra predicta obijciuntᷣ plura. ⁊ primo illud quod apoc. 6. martyribus vindictaȝ petentibus de his que ſunt ſuper terram dictum eſt. vt requieſcerent modicū tempus donec impleretur numerus fratrum ſuoꝝ ⁊ ſic non exaudiuntᷣ de pertinentibus ad eos. ergo multo minus de pertinentib⁹ ad alios.. ℞°. illa verba ſm̄ gloſam non ſūt verba orationis: ſed inſinuant deſiderium eorum de obtinenda ſtola corporis ⁊ ſocietate ſaluandorum ⁊ conſenſum quo conſentiunt diuine iuſticie malos punienti. Obijcitur ſecundo illud Iere. 15. Si ſteterit moyſes ⁊ ſamuel coram me: non ē anima mea ad populum iſtum. ℞ndeo dominus loquitur ibi de illis per hypotheſim ſꝫ ſtatum viatoris. ſi enim in carne tunc eēnt ⁊ ꝓ populo orarent iram dei a populo non auerterent. Uel dicendū ꝙ ipſi tunc erāt in limbo: non in celo. Obijcitur tertio. quia quicunqȝ oratione impetrat aliquid quodāmodo meretur illud. ſed ſancti qui ſunt in patria non ſunt in ſtatu merendi. ergo non poſſunt aliquid nobis ſuis meritis impetrare apud deum. ℞ndeo ꝙ licet ſancti non ſint in ſtatu merendi ꝓ ſe poſt qȝ ſunt in patria: ſunt tamen in ſtatu merendi alijs: vel potius ex merito precedēti alios iuuandi. ⁊ hoc apud deum viuentes meruerunt vt eorum orationes exaudirētur poſt mortem. Uel dicendum ꝙ oratio ex alio meretur ⁊ ex alio impetrat. meritū enim conſiſtit in quadam adequatione actus ad finem ad quem eſt qui ei reddetur. ſed orationis impetratio innititur liberalitati eius qui rogatur. Impetrat enim aliquis quandoqȝ ex liberalitate eius qui rogatur quod ipſe non meruit. Et ita licet ſancti non ſint in ſtatu merendi. nō tamen ſequitur ꝙ nō ſint in ſtatu impetrandi.

Sequit̄ videre de tertio.ſ. de orōni-
bus exñtiū i purgatorio. Et circa
hoc querunt̄ plura.ſ. vtrū exñtes
in purgatorio orent pro nobis. R° ꝙ ſic.
orare enim ē opus charitatis.ipi autē ꝯfir
mati ſunt in charitate.ſi eniꝫ exñtes i cha
ritate nō ꝯfirmati ante mortē pro nobis
orabant: probabile eſt ꝙ pro nobis orēt
in charitatē iam cōfirmati. Utrū exñtes
in purgatorio orando pro nobis ꝯſeqūt̄
aliquam vtilitatē. R°. ꝙ ſic. interdū enim
orōnes quas pro nobis faciunt redundāt
in alleuiationē pene coꝝ.non ꝙ in hoc me
reant̄ cū ſint extra ſtatū merendi loquen
do de merito ꝓprie dicto. ſed quia nos me
liores per eorum orōes effecti efficaciora
facimus ſuffragia ad ſubleuationē eorum
pene. Utrum exiſtentes in purgatorio
orent pro ſeipſis. R° ꝙ ſic.cum enim mē-
taliter clament ad nos vt eis ſubueniam⁹
qđ nobis ſpecialiter ītelligi datur Job.19.
vbi in perſona eorum dicitur nobis. Mi-
ſeremini mei.ꝛc̄. credendū ē ꝙ multo for
tius ad inuicem clamāt ad deū vt eis miſe
reat̄. Utrum orōnes exiſtētiū in purga
torio proſint eis. R°. ꝙ ſic. non quidem
quantum ad augmētum gratie vel glorie
ſed quo ad mitigationē ⁊ abbreuiationeꝫ
ſue pene. Nec ideo ſequitur ꝙ ſtatiꝫ a ſua
pena liberent̄.quia nec hoc petunt: ſ; deuꝫ
rogant vt ſm̄ beneplacitū ſuū eorum miſe
reatur.⁊ hec oratio exaudit̄. Utrū ora
tiones exiſtentiū in purgatorio pro viuis
ſemper exaudiant̄. R°. ꝙ forte orationes
eorum non ſemper exaudiuntur. ſicut nec
noſtre. quia non ſic vident voluntatē dñi
ſicut beati. eorum tamen orōnes proſunt
multis viuis. imo omnibus. niſi ſit impe-
dimentū ex parte noſtra.ſi enim nō ꝓſūt
aut hoc ē quia ſunt in pena: ⁊ tunc ſimilit̄
orōnes noſtre qui ſumus in pena non pro
deſſent. Aut quia ſunt extra ſtatū merēdi
⁊ tunc ſimiliter orōnes animarū beatarū
nobis nō ꝓdeſſent. Aut quia cuꝫ hoc ꝙ
ſunt extra ſtatū merendi adhuc carent vi
ſione dei.⁊ hec ratio nulla eſt. quia vt ha
betur.2.Macha.c.vlti. Ieremias qui ex̄
ſtatum merendi erat: ⁊ adhuc viſione dei
carebat pro filijs iſrael orabat: ⁊ eius orō
exaudita fuit.

Sequitur videre de quarto.ſ.de no-
ſtris inuocationibus ſanctoꝝ. Et
circa hoc querunt̄ plura.ſ. vtrum
debeamus interpellare ſanctos ad orandū
pro nobis. R°. ꝙ ſic. Unde Job.5. Uoca ſi
eſt qui reſpondeat tibi: ⁊ ad aliquem ſan
ctoꝝ conuertere. Noſtrū autē vocare vt
dicit ibi Grego⁹. ē humili prece depoſcere.
Decreuit aūt deus ⁊ voluit ꝙ ſanctos ro
gare deberemus p̄mo ꝓpter noſtrā inopiā
in merendo: vt vbi noſtra merita nō ſup-
petunt iuuent aliena. Secūdo ꝓpter ſcōꝝ
gloriā .quia deus vult ſanctos ſuos glori
ficare: ⁊ per eos miracula facere in corpo
ribus ⁊ ſalutem in animab⁹: vt ipſos lau
demus. Tertio ꝓpter dei reuerētiam vt pec
cator qui deum offendit ꝙ nō audeat deū
in ꝓpria pſona adire: ſed amicoꝝ patroci
nium implorare. Utrum inuocandi ſint
ſancti non tm̄ ſuperiores ſed etiam inferio
res. R° ꝙ vtile ē interdū etiam minores
ſanctos orare ꝓpter quatuor. Primo qa
quandoqꝫ aliquis habet maiorem deuoti
onem ad ſanctum minorē q̄ꝫ ad ſanctum
maiorē.ex deuotione autem magis depen
det orationis effectus. Secundo quia qui
buſdam ſanctis datum ē in aliquibus ſpe
cialib⁹ cauſis precipue patrocinari. ſicut
beato Antonio ad ignem infernalē. Ter
tio vt honor debitus exibeatur omnib⁹ a
nobis. Quarto quia pluriū orōnib⁹ qñqꝫ
impetrat̄ quod vnius orōne non impetra
retur. Queritur etiam quare non inuo
camus xp̄m vt oret pro nobis cum ip̄e ſ;
ꝙ homo dicatur ſanctus ſanctoꝝ.⁊ ei ſm̄
ꝙ homo orare conueniat. R° oratio ē qui
dam actus.actus autem ſunt particulariū
ſuppoſitoꝝ. ⁊ ideo ſi diceremus. xp̄e ora ꝓ
nobis: niſi aliquid adderetur: videremur
hoc ad perſonam xp̄i referre. ⁊ ita videret̄
eē ꝯſonum vel errori neſtorij qui diſtinxit
in xp̄o perſonam filij hominis a perſona fi
lij dei. vel errori arrij qui ponit̄ perſonam
filij minorem patre. Unde ad hos errores
vitandos non petim⁹ ei⁹ orationem dicen
tes.xp̄e ora pro nobis.ſed poti⁹ ei⁹ miſera
tionem dicentes.xp̄e audi nos.⁊ miſerere
nobis. Sed obꝛ ꝯ̄ p̄dicta. qꝛ aut ſum⁹
digni vt ſancti ꝓ nobis orēt.⁊ tūc etiā no
bis nō inuocātib⁹ eos ꝓ nobis orarēt. Aut
ſum⁹ indigni.⁊ tūc etiā ſi eos inuocem⁹ ꝓ
nobis nō orant.ḡ ſupfluū videt̄ eos inter-
pellare ꝙ ꝓ nobis orēt. R°. ꝙ nō ē ſupflu
um.qꝛ ex hoc aliqs dign⁹ fit vt oret ꝓ eo
aliquis ſanct⁹: cū ad ip̄m in ſua neceſſita
te cū deuotione recurrit.

Explicit liber tertius.

Tituli huius quarti libri in quo agit̃ de ſacramẽtis in cõi. ⁊ de trib⁹ p̃mis ſacramentis in ſpãli. ſ. de baptimo. de cõfirmatione. ⁊ de eucharistia. ſunt iſti. ſ.

De ſacramẽtis in cõi. .i.
De cathecismo ⁊ exorciſmo. 2.
De baptiſmo. 3.
De effectu baptiſmi. 4.
De baptizantibus. 5.
De baptizandis. 6.
De ſacramẽto ꝯfirmatiõis. 7.
De ſacramẽto eucharistie. 8.
De mã eucharistie. 9.
De forma cõſecratiõis eucharistie. 10.
De cõuerſiõe que fit ĩ eucharistia: ⁊ quõ corp⁹ xp̃i eſt ibi poſt cõuerſiõem. 11.
De accñtib⁹ remanẽtib⁹ ĩ eucharistia. 12
De miniſterio eucharistie. 13.
De celebratiõe miſſe. 14.
De defectibus ꝯtingẽtib⁹ in miſſa. 15.
De auditiõe miſſe. 16.
De vſu eucharistie. 17.
De impedimẽtis vſus eucharistie. 18.
De efficacia eucharistie. 19.

Incipit liber quartus. De ſacramentis in ꝯmuni. ti. i.

Expeditis per dei gr̃am ꝓ modulo tenuitatis mee: tribus partibus huius ſũme. ſ. p̃ma de .10. p̃ceptis ⁊ 2ᵃ de ṽtutibus: ⁊ vitijs. ⁊ 3ᵃ de ꝯtctibus. Reſtat vlterius ꝓſequi quartã ptem eiuſdem: q̃ eſt de ſacramẽtis. Et p̃mo dicendũ eſt de ſacramẽtis in cõi. 2° de tribus ſacramẽtis in ſpãli ſ. de baptiſmo. cõfirmatiõe. ⁊ eucharistia.

Circa p̃mũ p̃ dicendũ qd ſit ſacramentum: ⁊ in qbus cõſiſtat. 2° dato ꝙ ſacramenta cõſiſtant: nõ tñ in rebus: ſed etiaꝫ in verbis. de variatiõe verboꝝ ſacramentaliũ. 3° de numero ⁊ ordine ſacramẽtorũ noue legis. 4° de effectu ipſoꝝ. 5° de miniſtris. 6° de iteratiõe. Circa p̃muꝫ ſciendũ ꝙ de rõne ſacramẽti noue legi de quo hic eſt intentio: ſunt tria. ſ. nãlis ſimilitudo: ex qua hꝫ aptitudinẽ rep̃ſentandi Actualis inſtitutio occulta vel exp̃ſſa: ex qua hꝫ ordinatiõem determiatã reſpectu huius ſignificati. Et ſpũalis ſanctificatio: ex qua hꝫ virtutem efficiẽdi illud ſignatum. Hec autẽ tria cõplectit̃ exp̃ſſe diffinitio ſacramẽti: quã ponit Hugl. de ſancto Uictl. li°. i. de ſacramñ. par. 9. ca° 2°. dicẽs ꝙ ſacramẽtum eſt mãle elemẽtum: extrinſecus oculis ſuppoſitũ. ex inſtitutiõe ſignificans. ex ſilitudine rep̃ſentans. ⁊ ex ſanctificatiõe aliquã gr̃am inuiſibilẽ cõferens. Sumit̃ autẽ in p̃dicta diffinitiõe elementũ ꝓ quacũq; re ſenſibili. Oculus v̇o ſumit̃ ibi cõiter ꝓ quocũq; ſenſu. ſilitudo aũt ſumit̃ ibi nõ ꝓ ſilitudine pticipationis. ſ. eiuſdẽ qualitatl. q2 talis ſilitudo nõ poſſet eſſe viſibiliũ ad inuiſibilia. ſed ꝓ ſimilitudine rep̃ſentatiõis ſm quãdam ꝓportionabilitatẽ. vt ſicut ſe hꝫ aqua ad lauandũ ſordes corpales: ſic gr̃a ad ſpirituales. Eſt autẽ cõe omibus ſacramẽtl. tam legis nature: q̃ꝫ legis ſcripte: q̃ꝫ legis noue ꝙ cõſiſtãt in rebus viſibilib⁹ inuiſibilem gr̃am ſignificantib⁹. ſpãle tñ eſt ſacramentis noue legis: ꝙ cõſiſtant etiam ĩ verbis cum ſint ordinata p̃ncipalit̃ ad ſanctificatiõem. ſanctificatio v̇o creature fit per verbum dei: ⁊ oratiõem. i. Thimñ. 4. vnde magiſter ſniaꝝ. li° 4° di. i. dicit: ꝙ ſacramẽta ꝯſiſtunt in duob⁹. ſ. in verbis ⁊ rebus: q̃ etiam duo tangunt̃ in p̃dicta diffinitiõe. Nam res tangũt̃ ibi p hoc qđ dicit̃ materiale elementũ. Uerba v̇o intelligunt̃ per hoc qđ dicit̃ ex ſanctificatiõe. qa hoc fit p verbum dei. vt dictũ eſt. Requirũt̃ etiã in ſacramẽtis facta ſm Hugl. que ſm magiſtrũ ꝯprehendi poſſũt ſub rebus. Intentio etiã ꝓferentis requirit̃ que in verbis intelligit̃.

Circa 2ᵐ. ſ. de variatiõibus verborũ ſacramentaliũ querũt̃ plura. ſ. vtrũ liceat variare verba determiata in alia verba ſignificãtia idem.

Rñdeo ꝙ nõ. vnde ſm theologos ſſutilius cõſiderãtes baptiſm⁹ nõ eſſet: ſi qs in nomĩe genitoris ⁊ geniti baptizaret. q2 nõ eſt data vis niſi nominibus pſonas p̃ncipalit̃ ſignificãtibus. dicta v̇o nomia lꝫ ꝓ perſonis ſupponant: nõ tñ ſignificant mõ p̃ncipali: ſed poti⁹ notiões: ſiue actus pſonales ſm Pe. 4. di. 3. q. 2. arti. 2. q. i. c. iᵐ ad oppoᵐ. ⁊ Sco. 4. di. 3. q. 2. arti. 2. Quidã v̇o canoniſte vt Hoſ. ⁊ Io. dixerũt ꝙ ſi qs mõ p̃dicto. ſ. in nomĩe genitoris ⁊ geniti baptizaret̃: baptizatus eſſet tutius tñ eſſet ꝙ rebaptizaret̃ ſb ꝯditiõe

Utrũ additio vel diminutio impediat

baptiſmū. Rńdeo ꝙ circa oēs iſtas mu
tatiōes que poſſūt in forma ſacramētorū
cōtingere duo poſſūt cōſiderari. vnū qui
dem ex pte eius q ꝓfert verba: cui⁹ inten
tio requirit̃ ad ſacramentū. vt. j. dicet̃. Et
ideo ſi intendat ꝑ hi⁹ additiōem: vel dimi
nutiōem alium ritum inducere: qui non
ſit ab ecclīa receptus: nō videt̃ ꝑfici ſa-
cramentū: q2 non videt̃ ꝙ intendat face
re qđ facit ecclīa. Aliud eſt ex pte ſignifi
catiōis verboꝝ. cum. n. verba oꝑrent̃ in
ſacramētis quātum ad ſenſū quem faci-
unt: oportet cōſiderare vtrū ꝑ talē muta
tiōem tollat̃ ſenſus verboꝝ debitus. quia
ſi ſic: manifeſtū eſt ꝙ tollit̃ virtus ſacra-
menti. Circa diminutiōem igit̃ ſcien
dum ꝙ ſi diminuat̃ aliqd eoꝝ que ſūt de
ſuba forme ſacramētalis: tollit̃ debit⁹ ſen
ſus verboꝝ. ⁊ iō nō ꝑficit̃ ſacramētum
vnđ dicit Diony li° de ſpū ſancto. Si qs
ita baptizari ꝓcuret: vt de p̄dictis nomi-
nib⁹ vnum p̄termittat. ſ. p̄rem aut filium
aut ſpūm ſanctū: ſine ꝑfectiōe baptiza-
bit. Si aūt ſubtrahat̃ aliqd qđ nō eſt de
ſubſtātia forme talis: diminutio talis nō
tollit debitū ſenſū verborū. ⁊ ꝑ ꝯñs nec
ſacramēti ꝑfectiōez. ſicut i forma eucha
riſtie: q̄ eſt. Hoc eſt enī corp⁹ meū. ly enim
ſublatū: non tollit debitum ſenſū verborū
⁊ ideo non impedit ꝑfectiōem: q̄uis poſ
ſit cōtingere ꝙ ille q p̄termittit ex neglig̃e
tia vel cōtemptu peccet. Circa additio
nem v̾o cōſiderādū eſt ꝙ cōtingit aliqñ
apponi qđ eſt corruptiuū debiti ſenſus. pu
ta ſi aliqs dicat In nomie p̄ris maioris:
⁊ filij minoris. ſicut Arriani baptizabant
Et ideo talis additio tollit virtutē ſacra-
mēti. Si v̾o ſit talis additio q̄ non au-
ferat debitum ſenſū. nō tollit̃ virtus ſacra
menti. Sed nunqd refert vtrū talis addi
tio fiat in p̄ncipio: medio: ⁊ fine. Rńdeo
ꝙ non. vnde ſi aliqs dicat. Ego te bapti
zo in nomie p̄ris omīpotētis: ⁊ filij ei⁹ vni
geniti: ⁊ ſpūs ſācti pacliti: erit verū baptiſ
ma. Et ſil'iter ſi qs dicat. Ego te baptizo ī
noīe p̄ris ⁊ filij ⁊ ſpūs ſanct. ⁊ beata vir-
go te adiuuet: erit verꝝ baptiſma. Et ſimi
liter ſi qs dicat. Ego Johānes baptiſo te
⁊c. hec Tho. 4. di. 3. ar. 2. q. 2. ⁊. 3. Quid
ſi dicat̃. Ego te baptiſo in nomie pa. ⁊ fi.
⁊ ſpūs. ſ. ⁊ beate virginis. Rńdeo ꝙ non
eſt baptizat⁹. q2 dicit̃. i. Cor. i. Nūquid
Paulus ꝓ vobis crucifix⁹ eſt. aut in no-
mine Pauli baptizati eſtis. Sed h̄ verū
eſt ſi in nomie beate virginis intelligatur
baptizari: ſicut in nomie trinitatis: q̄ ba-
ptiſmus cōſecrat̃. talis. n. ſenſus ꝯtrius eſt
vere fidei. ⁊ ꝑ ꝯñs tolleret virtutē ſacra-
menti. Si v̾o intelligat̃ ꝙ addit̃: in noīe
beate virginis: nō ꝙ nomen beate virgi
nis aliqd oꝑret̃ in baptiſmo. ſed vt eius
interceſſio ꝓſit baptizato ad cōferendū
grām baptiſmalē: non tollit̃ ꝑfectio ſa-
cramēti. hec Tho. vbi. ſ. Quid ſi ora
tio aliqua diſtinguat̃ ꝯ formā baptiſmi.
Rńdet Sco. 4. di. 3. q. 2. ar. 3. de 2. varia
tione: ꝙ nō eſt baptiſmus. quia diſtinctio
nō poteſt determiare alteram ptem. ⁊ idē
dicit ſi apponat̃ cōditio aliqua que non
extat. Utrū corruptio impediat effectū
ſacramēti. Rńdeo. aut eſt tāta corruptio
ꝙ nō manet idē ſenſus aliquo mō. ⁊ tūc
nō eſt ſacramētum. aut nō eſt tanta quin
maneat ſenſus ſm vſus accomodatiōem
lz nō ſm inſtitutiōis p̄me rectam forma-
tionē. ſicut p3 in puero balbuciēte: qui tñ
intelligit̃. ⁊ eſt exemplū ſm Priſci. ſi dice
ret̃ olli ꝓ illi. ⁊ tunc eſt ſacramentū ſi fiat
ex ſimplicitate. nō ex diuiſiōe ſiue a par-
teante: ſiue a prepoſt. vnde dicit̃ de ꝯſe. di.
4. retulerūt nuncij. Quid ſi cōtingat
aliquē infringēdo linguā ꝓpter ignoran-
tiā dicere in nomie patrias ⁊c. non eſt re-
baptizādus. q2 ſanus eſt ſenſus. h̄ Boñ.
4. di. 3. q. 2. ar. 2 c. Utrū interruptio im
pediat. Rńdeo ꝙ ſi ſit tanta interruptio
verboꝝ ꝙ intercipiat̃ intentio ꝓnunciā-
tis: tollit̃ ſenſus debitus. ⁊ ꝑ ꝯñs virtus
ſacramēti. non tñ tollit̃ qñ eſt ita parua in
terruptio ꝙ ꝓferentis non aufert intenti
onē ⁊ intellectū. hec Tho. 4. di. 3. ar. 2. q.
4. c. i^m. Utrū trāſpoſitio impediat. R°
ſi mutet ſenſū locutiōis quē h3 ex vi ordi
nis verboꝝ: impedit̃ virtus ſacramenti.
vt ſi dicat̃. Ego pa. ⁊ fi. baptiſo te in noīe
ſpūs ſancti. q2 ex vi ordinis talis eſt ſen-
ſus. Ego q ſum pa. ⁊ fi. baptiſo te ⁊c. quia
ex vi verboꝝ nō eſt ſenſus ꝙ ego bapti-
ſem te ſed aliqd in te ꝑ nomē p̄ris. ⁊c.
Si autē ſenſum locutiōis nō varient: nō
tollit̃ virtus ſacramēti ſm ꝙ ph'us dicit:
ꝙ nomia ⁊ verba trāſpoſita idem ſignifi
cant. hec Rich. 4. di. 3. q. 2. ar. 3. c. Atten
denda eſt etiam intentio. ſi. n. fiat trāſpoſi
tio ex ſimplicitate ſine erroris dogmatiza
tione. nō nocet. vt ſi dicerē In noīe p̄ris
⁊ fi. ⁊c. Rō hui⁹ eſt. q2 ordo intelligit̃ in
ipīs verbis eo ꝙ filius ꝓcedit a patre. ⁊

ideo ita non oportet exprimere ordinē ſicut noīa perſonaꝝ. Si aūt fiat ex malicia: nocet. qꝛ mutare formā ecclie nō eſt bonum

CIrca zm. ſ. numeꝝ ⁊ ordinem ſacramentoꝝ noue legis ſciendū: ꝙ ſacramēta noue legis ſunt. 7. ſ. baptiſmus. cōfirmatio. eucbariſtia. pnīa. extrema vnctio. ordo. ⁊ mr̄imoniū. Sūt eni ordinata ad medicādum infirmitates ſpūales: q̄ ſunt. 7. Eſt. n. infirmitas pene ⁊ culpe. Infirmitas culpe eſt triplex. ſ. originalis: ꝯ quam eſt baptiſmꝰ. Actual' mortalis: ꝯ quam eſt pnīa. Et actual' venialis ꝯ quam eſt extrema vnctio. Defectus aūt pene eſt quadruplex. ſ. ignorātia ꝯ quam eſt ordo: in quo tradit̄ ptās diſcernēdi. Infirmitas ꝯ quam eſt cōfirmatio. Malicia: ꝯ quaz eſt eucbariſtia. ⁊ ex bis cōflata cōcupiſcētia: ꝯ quam eſt mr̄imoniū. Hec. n. 4or vt dicit Beda ex peccato nobis inflicta ſunt. Sciēdum. n. ſm̄ Ricb. 4. di. 24. q. 4. ar. i. c. zm. ꝙ ſemper digne recipiēti ſacramētuz ordinis cōfert̄ aliqua illumiatio ꝯ ignorātiam q̄ eſt in homie rōne pctī originalis tm̄. lz enim ſemp appareat in effectu homiem illumiationē recepiſſe talem: illa tm̄ illumiatio totam illam ignorātiam nō tollit: ſed minuit. Dicit̄ aūt q̄dlibet p̄dictorū ſacramētorū vnum ſacramentū: ab vna pfectiōe finis. ſicut dicit̄ vna domus. qꝛ lz in ipa generant̄ plura: totum tm̄ qđ ibi gerit̄ ad vnum ſignificādum: ⁊ efficiendū ordinatur. Primo aūt ordinant̄ illa ſacramēta que reſpiciūt cōiter omēs. puta baptiſmꝰ. cōfirmatio. eucbariſtia. pnīa. extrema vnctio. Poſtea q̄ reſpiciūt ſpālíter aliquos. vt vltima duo. ordo ⁊ mr̄imoniū. Inter p̄ma vō. 5. p̄mo ordinat̄ illud qđ eſt ſacramētū intrantiū. ſ. baptiſ. vltimo illud qđ eſt exeuntiū. ſ. extrema vnctio. media aūt ſunt ꝓgredientiū inter q̄ p̄mo ordinat̄ illud qđ pertinet ad gr̄e collate cōſeruatiōnē. ſ. cōfirmatio. zo illud qđ ē ad eiꝰ augmentū ⁊ roboratiōem. ſ. eucbariſtia. 3o illud qđ eſt ad eius: ſi ſit amiſſa: reparatiōem. ſ. pnīa. Inter vltima vō duo. primo ordinat̄ illud qđ reſpicit pfectos. ſcz ordo. zo illud qđ reſpicit impfectos. ſ. matrimoniū. Dubitaret aūt aliqs de aſperſiōe aque bn̄dicte: an ſit ſacramentū: pro eo ꝙ eſt ꝯ pctā venialia remediū. Ro ꝙ non eſt ſacramentū. qꝛ p aſperſiōez aque bn̄dicte remittunt̄ venialia per modū meriti: inq̄ꝫtum. ſ. excitat motum volūtatis. ſiue feruorē charitatis: p quē fit remiſſio pctōꝝ venialiū: nō tanq̄ꝫ p vim ſacramēti. ſacr̄a vō ſignificāt reȝ ſacrā: vt ſacrantem actu: p virtuteȝ ſacramēti: nō p modū meriti. h̄ Ricb. 4 di. i. q. i. ar. z. c. im. ſm̄ aūt Tho. 4. di. z q. i. ar. z. c. 7m. aqua bn̄dicta ordinat̄ directe ad tollendū impedimētū. vn̄ dat̄ ꝯ nequiciā demonū: ⁊ venialia: ⁊ om̄e qđ pōt ipedire ſacroꝝ effectū. vn̄ nō eſt ſacr̄m: ꝟ quoddā ſacramētale: q̄ſi diſpoſitio q̄dam ad ſacr̄a. Et nō ꝙ cū aqua nō bn̄dicta addit̄ aque benedicte fit ſm̄ Bon̄. 4. di. iz. q. z. ar. z. c. tota bn̄dicta. ⁊ idē ē de oleo nō ꝯſecrato ex̄ de ꝯſe. ec. ꝙ in duobꝰ. Et idem dicunt Tho. 4. di. iz. q. i. ar. z. q. 6. c. zm. ⁊ Pe. 4 di. iz. q. z. ar. z. q. z. c. zm. Dubitaret etiā aliqs de iurāmēto. vtꝝ ſit ſacr̄m: cuȝ vocet̄ cōiter ſacr̄m iuramēti. Ro ꝙ hꝫ quādam hitudinē ad res ſacras: inq̄ꝫtuȝ ſ. eſt cōteſtatio q̄dam p ſacra: vel aliqd ſacrū. ⁊ ex h̄ dicit̄ iuramētū eſſe ſacr̄m. nō eadē rōne qua nūc loquimur de ſacramētis: ſed equiuoce ſūpto nomie ſacramenti vel anologice. ſ. ſm̄ diuerſam hitudinem ad aliqd vnū qđ eſt res ſacra. h̄ Tho. 3. q. 60. ar. i. c. 3m.

CIrca 4m. ſ. effectū ſacroꝝ ſciēdū ꝙ effectus ſacroꝝ noue legis eſt duplex. vnus p̄ncipalis. ſ. gratia gratum faciēs: ad quā p̄ncipaliter ordinant̄. Alius ſecūdarius p̄ambulꝰ. ut diſpoſitio ⁊ ordinatio ad vlteriorē pfectionem. ſ. gr̄am gratū facientē. Et iſte dicit̄ caracter: vel aliqs ornatus aīe in ſacramētis in qbus nō imprimit̄ caracter. Dicunt̄ autem ſacr̄a cauſare duo p̄dicta ſm̄ Bon̄. 4. di. i. q. i. ar. 4. nō q̄ſi faciāt ea in aīa. ſed qꝛ virtus dei ſuſcipiētibus ſacr̄a aſſiſtit ad infundendū illa ex ordinatiōe ſua. Mar. vlti. Qui cre. ⁊ ba. fue. ſal. erit. Vn̄ dicit Augꝰ. 9. de ci. dei. c. 7o. ꝙ ſpūs ſanctus operat̄ intriſecus vt valeat medicia q̄ exhibet̄ extrīſecus. Aſſiſtit aūt ad hoc tūc virtus dīna merito paſſiōis xp̄i. vnđ ſup illup Ro. 5. In ſilitudinē p̄uaricationis Ade. glo. Ex latere xp̄i ꝓfluxerūt ſacramēta. ſ. aqua ablutiōis: ⁊ ſanguis redemptiōis: p que ſaluata eſt ecclia. ⁊ ſpālit̄ de baptiſmo habet̄ de ꝯſe. di. 4. ꝑric. ⁊ ex̄ de baptiſ. maiores. §. caute. Si q̄rat̄ qđ ſit caracter ꝓut hic accipit̄. dicēdum ꝙ ſm̄ ꝙ elici pōt ex ſcriptꝭ magroꝝ

caracter eſt quoddã ſpũale ſignũ aĩe di/
uinitus impreſſũ grẽ ſignificatiuũ:⁊ ꝙ̃tũ
eſt de ſe ad grãm diſpoſitiuũ dei cuiꝰ grã
eſt ⁊ ſilitudo cõfiguratiuũ:⁊ ꝓplũ dei ſꝫ fi
dei ſtatum diſtinctiuũ:reddens homiem
hñtem ipm ſpũalium actuũ ꝯmunicatiuũ
cuiuſmõi ſũt miſtratio vel receptio ſacr̃o
rum:⁊ indelibilit̃ ꝑmanſiuũ.vñ Augꝰ.
Caractere ſemel impoſito nunꝙ̃ aliquis
eo carebit.hoc aũt verũ nõ eſſet:niſi ꝑ ſa
cramentũ illud aliqd ꝑpetuũ aĩa reciperet.
Quia võ vt dictum eſt caracter ẽ ſignum
diſtinctiuũ ꝓpli dei ſm ſtatum fidei.iõ im
primit̃ tñ in ſacramẽtis recipiẽtibus de/
terminatũ fidei ſtatum. Triplex autem
eſt ſtatus fidei in eccliа militãte:⁊ ſꝫ hoc
eſt triplex diſtinctio:ſicut in exercitu. Pri
ma cõis totius exercitus ab alio exercitu
2ª ſpãlis militũ a ꝓplaribus.3ª ſpãliſſima
ducis ab vtriſqꝫ. Prima reſpicit ſtatuꝫ fi
dei gignẽde.⁊ hec fit ꝑ caracterem baptiſ
mi.2ª ſtatum fidei defendẽde ab aduerſa
rijs.⁊ hec fit per caracterẽ cõfirmatiõis.
3ª ſtatum fidei multiplicãde in alijs:⁊ de
cende.⁊ hec fit per caracterẽ ordinis. Pri
ma eſt b onoꝝ a malis:ſeu fideliũ ab infi
delibus.2ª fortiũ ab infirmis.3ª clericoꝝ
a laycis.h̃ Boñ.4.di.6.p.i.ar.4.c.

Circa 5ᵐ.ſ.miniſtros ſacramẽtoꝝ
querunt̃ plura.ſ.vtꝝ ptãs mini/
ſterij cõueniat etiã malis in ſa/
cramẽtis. Rº ꝙ ſic.q̃dam.n.ſunt de ſubã
ſacramẽti.⁊ hec omiſſa ſacrã euacuãt. q̃/
dam võ de ꝯgruentia.⁊ hec ſi omittant̃:
nõ euacuãt.bonitas võ miniſtri de ꝯgru
entia eſt:nõ de ſubã. Nã ea q̃ ſunt de ſubã
optet eſſe certa.bonitas võ miniſtri incer
ta eſt.ideo ſi deſit nõ eſt minꝰ ſacr̃m. vñ
Augꝰ.ſup illud Jo.i.Sup quẽ videris.⁊c̃.
dicit qd inquit tibi facit miniſter malus:
vbi bonus eſt dñs.⁊ habet̃ de cõſe.di.4.
baptiſmꝰ. Ad hoc etiã eſt ar.e.di.c. roma
nus põtifex.⁊ e.di. 4ᵒʳ.c.ſeqnẽtibꝰ ad di
ctũ.c.romanꝰ pontifex.⁊ pluribus alijs.

Utꝝ ſanctitas miſtri operet̃ aliqd ad
effectũ ſacramẽti.hoc eſt querẽ vtrũ ſan/
ctior miniſter meliorẽ effectũ ſacramẽti fa
ciat. Rº ꝙ nõ.vnde Augꝰ ſup Jo.tracta
tu 5º.⁊ habet̃ de cõſe.di.4.cum baptizat
malus.nõ dat̃ inquit impar baptiſmus:
ꝑ impares miniſtros. hoc idẽ etiã ꝓbat̃
in pluribꝰ alijs.c.eiuſdẽ di. Sciendum
tñ ꝙ i ſacramẽto q̃dã ſũt ſubſtãtialia:⁊ i
his nõ plus valet operatio boni miniſtri:
mali.q2 deus ibi operat̃ vt actor. homo
vt miniſter.q̃dam võ non ſũt ſubſtantia/
lia:vt ſacramẽtalia.ſ.oratiões ⁊ hꝰ.⁊ in
his põt valere ſanctitas ⁊ bonitas mini/
ſtri.⁊ hoc ꝑ accñs:nõ ꝑ ſe ꝙ̃tum.ſ.ad ali
quos effectus accñtales ſacr̃o nõ eſſentia
les ſm Pe.4.di.5.q.3.ar.i.q.i.⁊.2.⁊ Ri
chaꝛ.4.di.5.q.3.ar.i.c.Uel dicendũ ꝙ il/
lud qđ eſt effectus ſacramẽti nõ impetra
tur or̃one ecclie vel miniſtri.ſed ſolũ paſ/
ſione ⁊ merito xp̃i.cuius virtus operat̃ i
ſacramẽtis vt dictũ eſt.vnde effectꝰ ſacra
menti non dat̃ melior ꝑ miniſtrũ melio/
rem.aliqd tñ annexũ impetrari põt recipi
enti ſacr̃m ꝑ deuotiõem miniſtri:ſed tñ mi
niſter nõ operat̃:ſed impetrat operandũ a
deo.ſancti.n.aliqñ inueniunt̃ baptizãdo
obtinuiſſe his q̃s baptizabãt ſanitatẽ cor
poris.vt ſanctꝰ Siluester Cõſtantino mũ
datiõem lepre. Utꝝ mali peccẽt diſpen/
ſando ſacrã. Rº ꝙ ſic.nã aliqs in agẽdo
peccat ex hoc ꝙ operat̃ non ſm ꝙ optet.
vt pꝫ ꝑ phm 5º ethiᶜ.eſt autẽ cõueniẽs vt
miniſtri ſacr̃oꝝ ſint iuſti ⁊ mũdi.q2 mini
ſtri debẽt dño cõformari ſm illud Leuitꝰ.
19º.Sancti eritis ⁊c̃.⁊ ideo nõ eſt dubiuꝫ
qn mali exhibẽtes ſe miniſtros dei:⁊ ec/
cleſie in diſpenſatiõe ſacr̃oꝝ peccent.⁊ q2
h̃ peccatũ pertinet ad irreuerẽtiam dei:⁊
cõtaminationẽ ſacr̃oꝝ ꝙ̃tum eſt ex parte
ipius homis peccatoris.lꝫ ſancta ſm ſe ⁊
incõtamiabilia ſint.ꝯñs eſt ꝙ tale pctm̃
ſit mortale ex genere ſuo.h̃ Tho.4.di.5.
q.2.ar.2.q.4.c.⁊.3.q.64.ar.6.c. Utrũ
malus miniſter cui offert̃ puer baptizan
dus in ꝑiculo mortis exiſtẽs ſit ꝑplexus.
Rº vt.j.vbi aget̃ de his q̃ requirũt̃ ex ꝑ
te baptizantiũ. Utrũ ſuſcipiẽs ſacramẽ/
tum a malo miniſtro peccet. Rº ille q ad
ſacrã accedit ſuſcipit qdem ſacr̃m a mini
ſtro ecclie:nõ inꝙ̃tum eſt talis ꝑſona:ſꝫ
inꝙ̃tum eſt miniſter ecclie.⁊ ideo ꝙ̃diu
miniſter ab ecclia tolerat̃:ille q ab eo ſu/
ſcipit ſacramẽtum nõ ꝯmunicat eiꝰ pec/
cato.ſed ꝯmunicat ecclie que tanꝙ̃ mini
ſtrũ exhibet eum.vnde nõ peccat in hoc:
niſi forte per accñs:ꝯmunicãdo eius pec
cato:vel cõſentiẽdo.ſi hoc ipo faueat ei.
vel foueat eum in peccato.vnde dato etiã
ꝙ malus p̃ſbyter peccet:ſacramẽtum con
ferendo:non tñ optet ꝙ ſumens vel petẽs
ab eo:etiam p̃ter cãm neceſſitatis peccet:
ꝓpter duo. Primo:quia nõ põt eſſe certꝰ
ꝙ ille ſit in peccato mortali:cui ſpũs ſan.

cooperat᷑ miniſtranti inſtificationem im/
pij. 2° qꝛ petit qδ iuſtum eſt.qꝛ ſacramē
ta a ſuo p̄ſbytero recipe debet.nec p h̄ co/
git:nec inducit eum ad peccādum.qꝛ ille
reddere pōt:non peccādo.qδ debet. Si
v̄o ab ecclia non tolerat᷑.puta cum degra
dat᷑:ſuſpendit᷑:vel excōicat᷑: peccat q ab
eo recipit ſacramētū.qꝛ ꝯmunicat pecca
to ip̄ius:niſi cum in neceſſitate ſuſciperet
ab eo baptiſmū.hec Tho.4.di.5.q.2.ar.
3.q.5.o.⁊ Pe.4.di.5.q.3.ar.1.q.3.o.
Utꝝ angeli poſſint eſſe miſtri ſacramēto
rū. R̄ndeo.vt.s̄.dictum eſt.tota virt⁹ ſa/
cramētoꝝ a paſſiōe xp̄i deriuat᷑:q̄ eſt ei⁹
ſc̄m ꝙ homo:cui in nā cōformant᷑ homi
nes:nō angeli.ſed ſc̄m paſſiōem dicit᷑ mo
dicū ab angelis minorat⁹ vt pꝫ ad heb.
2°.⁊ ideo ad homies pertinet diſpenſare
ſacramēta:nō ad angelos. Sciendū tn̄
ꝙ ſicut potentiā ſuam nō alligauit deus
ſacramētis:qn poſſit ſine ſacramētis effe
ctus ſacramentoꝝ cōferre.ita etiā potenti
am ſuam nō alligauit miniſtris eccleſie.
qn etiam angeli poſſint veritateꝫ miſterij
cōferre in ſacramētis.⁊ qꝛ boni angeli ſt̄
nuncij veritatis:ideo ſi aliqδ ſacramēta
le miniſteriū a bonis angelis pficeret᷑:ra
tum eſſet hn̄dum.qꝛ cōſtare debet hoc fie
ri auctate diua.ſicut q̄dam templa dicūt᷑
miſterio angeloꝝ cōſecrata Si v̄o demo
nes:q ſunt ſpūs mendacij:aliqδ ſacramē
tale miſterinꝫ exhiberent:nō eſſet ratū ha
bendū.hec Tho.4.di.5.q.2.ar.3.q.2.o.⁊
3.q.64.ar.7.c. De intentōe ⁊ fide vtꝝ
requirant᷑ in miſtris ſacroꝝ: vide.j.vbi
agit᷑ de his que requirunt᷑ ex parte ba/
ptizātium

Circa 6ᵐ.ſ.iteratōeꝫ ſacramētoꝝ
querunt᷑ plura.ſ.vtꝝ poſſint ite/
rari. R̄ndeo tria ſacramēta pe/
nitus iterari nō poſſunt:nec debent.ſ.ba/
ptiſmus ⁊ ordo .i.q.i.qδ qdam. in prin.
ſiliter cōfirmatio.de cōſe.di.5.dictuꝫ eſt.⁊
ca° de homie. Quia ꝫ nō poſſunt iterari:
ideo nihil facit q iterat.quia v̄o non de/
bent.ideo q ſciēter iterat grauiſſime pec/
cat. Reliqua v̄o 4ᵒʳ iterari poſſunt.ſ.ma
trimoniū.3i.q.i.aperiant.⁊.c.ſe. Item eu/
chariſtia.de cōſe.di.2.quotidie. Item peni
tentia.ex̄ de peni.⁊ remiſ.omis. Itē extre
ma vnctio.35.di.illud. Rō autem hoꝝ eſt
qꝛ nulluꝫ ſacramētale nec ſacramētū qδ
habet effectū ppetuum debet iterari. quia
oſtenderet᷑ ſacramētum nō fuiſſe efficax

ad faciēdum illum effectū.⁊ ſic fieret in/
iuria illi ſacramēto.i.q.i.qδ qdam. Sa/
cramentū aūt qδ habet effectū non perpe
tuū:pōt iterari ſine iniuria:vt effectus p/
ditus merito recuparet᷑.quia ꝫ p̄ma tria
effectū habent ppetuum. imprimūt.n.ca/
racterem indelibilē in aīa:q exquo ſemel
imprimit᷑:amplius nō poteſt imprimi.Et
ille effectus p̄mus ſine quo nihil fit:eſt p/
petuus.ideo nō poſſunt nec debent iterari
⁊ qꝛ etiam ſic ſtatuit Dn̄s.vnde ſi aliqs
reſuſcitaret᷑:nō eſſet rebaptizādus:vl̄ re/
ordinādus: vel recōfirmādus.Sec⁹ autē
eſt de alijs 4ᵒʳ ſacramētis. Probat᷑ h̄ di
uerſitas ab Augl.22.q.7.licite.⁊.i.q.i.ꝙ
qdam. Quidā autē dicunt:ꝙ nullum
ſacramētum eſt iterandū.ꝓ quibus facit
Augl.dicens. Nulli ſacramēto eſt iiuria
faciēda.ꝫ nullum ſacramētum eſt iteran/
dum.quia de tali iniuria loquit᷑ de ꝯſe.di
4.oſtendit᷑. Cōcordādo v̄o poteſt dici ſi/
ne p̄iudicio ꝙ ſacramētum iterari poſſit:
intelligit᷑ dupliciť.Uno mō reſpectu eiuſ/
dem ſumentis.⁊ ſic verū eſt ꝙ ſup̄dicta
4ᵒʳ ſacramēta poſſunt iterari.quia ab eo
dem poſſunt pluries ſumi. Alio mō re/
ſpectu eiuſdem effectus.⁊ ſic verum eſt ꝙ
etiam illa 4ᵒʳ iterari nō debent.ſi.n.itera
rent᷑ ad eundē effectū in numero:ad quē
p̄us fuiſſent ſumpta ⁊ collata:fieret ip̄is
iniuria:ac ſi fuiſſent p̄ys ab effectu ſuo
vacua:cum tn̄ ſemp habeāt ſuū effectuꝫ.
niſi aſſit impedimentū ex parte ſumentis.
Iterari tn̄ poſſunt ab eodem ad effectum
nouū ſine iniuria ſacramēti.rōne predi/
cta. Que eſt pena iterato cōferentis ba
ptiſmū. R̄ndeo q ſcienter aliquem reba/
ptizauerit ſc̄m hoſti.ti. de apoſtaſia. talis
ſi ſit clericus eſt ſc̄m canones deponēdus.
ar.de cōſe.di.4.eos quos.⁊.c. qui bis. ſi
ſit laycus eſt excōicandus:⁊ pena graui/
ori plectēdus.vt dicit᷑ ibidem. nec poteſt
ordinari. vnde etiam acolitus:qui miſte/
rium p̄buit ſcienter p̄ſbytero rebaptizan
ti ſi publicū ſit:non debet ad ordines pro
moueri:niſi religiōem intret.vbi fauore
religiōis poteſt ſecum diſpenſari.Si vero
ſit occultum:cum de pena penitētiam ege/
rit:ꝓmoueri poteſt.extra de apoſta. ex lr̄a
rum.Si v̄o rebaptizauit ignorāter igno/
rantia facti:exhibita debita diligentia oi/
mode excuſat᷑.Si autem ignorantia iurſ.
non excuſat᷑.quia talis ignorantia in ta
libus non excuſat. Scd̄m leges v̄o qui

rebaptizat eſt ſi ſit laycus: decapitandus. Si vͦ ſit p̄ſbyter eſt tanq̄ȝ indignus a ſacerdotio deponēdus. C. ne ſan. ba. iter. l. i.

Que eſt pena ſuſcipiētis iterato baptiſmū. Rñdeo ſm leges videt̄ eſſe decapitādus. vt in p̄dicta. l. ſm vͦ canones q ſponte vel coacte cōditionaliter fuerint rebaptizati: nō poſſunt ꝓmoueri. Et idem intellige ſi ignorāter. ⁊ poſtea cum ſciuerint ratum habuerint. diſ. 50. cōfirmādū eſt. ⁊ .i. q. 7. cōueniētibus. ⁊ c. qui in qualibȝ hoc autē fuit ſtatutum ꝓpter reuerentiā ſacri ⁊ in deteſtatōem iniuriātiū ſacramēto. In habitu tñ clericali debent iſti viuere. ⁊ ſic retinebūt p̄uilegiū clericale. di. 81. dictum. ⁊ de cōſe. di. 5. dictum. Qui autē ignoranter fuerint rebaptizati: ſicut interdum fit de pueris. vel coacti abſolute poſſunt ꝓmoueri de iure ſm aliquos: ex quibus eſt hoſti. ſm vͦ alios de diſpenſatione epi. ⁊ hoc eſt tutius ſm Goffredū. ⁊ .i. q. 4. placuit. de vtriſq̄ȝ habet̄ de cōſe. di. 4. eos quos. Obuiare tñ p̄dictis videt̄ de cōſe. di. 4. qui bis. vbi dr̄. Si qs eſt ignorāter rebaptizatus: nō indiget ꝓ eo penitē: ſed tñ irregularis eſt: ⁊ nō poteſt ꝓmoueri: niſi neceſſitas magna cogat. Rñdeo ſm Bar. hoc intelligit̄ de ignorātia iuris que non excuſat. ⁊ cum dicit̄ ꝙ talis nō indiget ꝓ eo penitere. ſupplet: verum eſt tñ q̄tum al's. Scd̄m hugu. vͦ intelligit̄ nō tñ de ignorātia iuris: ſed etiam facti. ⁊ factum fuit hoc olim in odium rebaptizantiū. ſed hodie bene poſſunt tales promoueri: quia tales oīno excuſat ignorantia facti. ⁊ he reſponſiōes habent̄ in glo. p̄dicti. c. qui bis. ponunt̄ etiā a Hoſt. partim in ſum. ſua ti. de ſacris non iterādis. Nō vͦ dr̄ ibi niſi neceſſitas cogat. ⁊ addit̄ qȝ imminēte neceſſitate: eſt cum talibꝰ per epm̄ diſpenſādum. Scd̄m aūt Sco. 4. di. 6. q. 4. ar. i. q. z. illud. c. qui bis. cum accipiat̄ ex pniali Theodori epi Cantuarieñ. infligere non poteſt irregularitatē niſi forte dicat̄ ꝙ omīa. c. a Gratiano in corpore decretorū incorꝑata: ſunt a papa cōfirmata. hoc tñ non eſt manifeſtum: ſicut eſt manifeſtū: ꝙ omīa que ſunt in corpore decretaliū ſunt per papā cōfirmata. hoc enim pȝ per ꝓemiū Grego. 9. ⁊ per proemiū Bonifa. 8. Et ſi dicat̄. lȝ ille eps non potuerit ius illud cōder̄: innuit tamē papam illud ius cōdidiſſe: cum dicit ſm canones. Rñdeo gloſator deberet oñdere vbi ſit ſuper hoc editus canon: ⁊ hoc nō facit. poteſt ergo dici: ꝙ ignorātia dūmō ſit ꝓbabilis ſicut excuſat totaliter cōferē tem a pena irregularitatis: ita ⁊ ſuſcipientem. vl̄r enim pena canonica non incurritur: niſi a latore canōis inferat̄. vbi ergo non inuenit̄ ex vi verborū inflicta. dicendum eſt: ꝙ nulla eſt. verba enim cōſtitutionū penalium: nō ſunt amplianda: ſed potius reſtringēda ſm regulā iuris. h̄ Sco. vbi. ſ̈. Nō autem dictū eſt de rebaptizato: intelligēdum eſt etiam de reordinato: vel recōfirmato. ar. di. 68. c. i. ⁊ de cōſe. di. 5. dictum. ⁊ di. 50. p̄ſbyteros. Ita dicūt canoniſte. Sed Sco. vbi. ſ̈. in fi. dicit cōtrarium: cum nō inueniat̄ exp̄ſſe in iure irregularitas inflicta ꝓ iteratiōe cōfirmationis. ⁊ hoc cōfirmat̄ per illud. c. dictum. vbi infligit̄ pena ꝓ iteratiōe cōfirmatiōis. ⁊ non pena irregularitatis. ſed magl' innuit̄ oppoſitum. ſ. exercitium officij clericalis. De pena etiam talibꝰ imponenda: dicet̄. j. cum de menſura ſatiſfactionis aget̄. Quid de illo qui dubitat ꝓbabilit̄: vtrū ſit baptizatus vel cōfirmatꝰ vel ordinatus. Rñdeo ꝙ ſine periculo ꝓpter tale dubium: poteſt baptizari: ordinari: ⁊ cōfirmari. quia non intelligit̄ iteratū quod neſcit̄ eſſe factum. de cōſe. diſ. i. ſolēnitates dedicationū. ⁊ de cōſe. di. 4. ſi nulla. ⁊ ex̄ de preſ. non bapti. veniens. vnde ſi habita diligentia requirendo. ſ. a familiaribus eius: ⁊ notis de eo per aliquem ſciri nō poſſit ꝙ baptizatus fuerit intrepide rebaptizari poterit. de cōſe. di. 4. cū itaq̄ȝ gnīmo etiam tenet̄ ⁊ debet in dicto caͦ ſi nulla. vnde in tali cāu: quia illud eſt ſignum ꝓbabile ꝙ non ſit baptizatus: cū qui baptiſmū iterat ignorantia totaliter excuſat. debet autem tunc cōferens baptiſmuȝ his verbis vti. ſi es baptizatus: non rebaptizo te. ſed ſi non es baptizatꝰ: ego baptizo te in nomīe patris ⁊ filij ⁊ ſpiritus ſancti. extra de baptiſ. c. z. ⁊ eandē formam ſeruet in alijs. Quomō de aliquo cōſtabit ꝓbabiliter ꝙ baptizatꝰ ſit. Rñdeo vnius hominis teſtimonio. Nā de baptiſmo ⁊ cōfirmatiōe credit̄ teſtimonio vnius hominis. ſecus eſt de ordine. di. 98. affros. ⁊ eſt ratio ſm Gregor. l. i. q. i. §. ecce cum honoris. quia circa talia. ſ. que etiam ad alios ordinant̄. vt eſt ordo maius periculuȝ vertitur. diſ. 42. quieſcamꝰ hoc notatur diſ. 4. placuit. in glo. Eſto

ꝙ inueniat̃ infans expoſitus:⁊ a quo ſit
expoſitus neſciat̃ penitus:nec cū eo ſi/
gnū vel veſtigium inuenit̃:ꝙ baptizatus
ſit.nūquid eſt talis baptizādus abſolute:
vel ſub conditiōe. Rn̄deo talis eſt bapti/
zandus:quia in dubio quiſqꝫ baptizari
debet.de cōſe.diſ.4.paruulos.⁊.c.ſi nulla
Quia tamē non eſt certuz eum non eē ba
ptizatū.ideo ad vitādum om̄e periculum
baptizādus eſt ſub conditiōe:vt p̄dictum
eſt. Quid ſi aliquis ꝓbet ſe eſſe ordina
tum quo ad ſpeciez facti.tamē alius exci/
pit cōtra eum dicens eum nō fuiſſe bapti
zatum.nūquid crederet̃ tunc vnius teſti
monio baptiſmū. Rn̄deo. dicit Hugo.ꝙ
quādo non eſt in p̄iudicium alij:credit̃.
al's autem nō.vnde nō poſſet quis de ba
ptiſmo ſuo teſtimoniū facere p vnū ſi qd
ſibi legatum eſſet ſiue relictuz ſub hac cō
ditiōe.ſ.ſi baptizatus eſſet.quia.ſ.fieret p̄
iudicium heredi.de cōſe.diſ.4.placuit.in
glo. Quid ſi dubitet̃ de mortuo: vtruz
fuerit baptizatus. Rn̄deo ꝙ ſecus eſt de
viuo ⁊ de mortuo.vbi enim dubitat̃ de vi
uo:habet̃ ꝓ non baptizato:⁊ baptizat̃.
de cōſe.di.4.cum itaqꝫ. ubi v̄o dubitat̃
de mortuo:p̄ſumēdum eſt eum eſſe bapti/
zatum.ex. de preſ. non bapti.c.z.⁊.z. vbi
dicit̃. De eo qui natus eſt ex xp̄ianis pa
rentibus:⁊ inter xp̄ianos eſt fideliter cō/
uerſatus:tam violenter preſumit̃ ꝙ fue/
rit baptizatus.vt hec p̄ſumptio ꝓ certitu
dine ſit habenda:donec euidentibus for
ſitan argumētis cōtrariū probaret̃. de h̄
etiam eſt ar.de cōſe.diſ.4.quibus.⁊.c.p̄al
legato·cum itaqꝫ.vbi etiā hoc nō. in glo.

De cathecismo ⁊ exorciſmo.ti.z.

CONſequēter cōſiderāduz eſt
de ſingulis ſacramētis in ſpe
ciali ſcḋm ordinem p̄miſſum.
Unde p̄mo cōſiderādum eſt
de cathecismo ⁊ exorciſmo:que duo p̄pa/
rant ad baptiſmū. z° de ip̄o baptiſmo.
3° de efficacia baptiſmi. 4° de miniſtris
baptiſmi. 5° de baptizādis. Circa ca/
thecismū autem querunt̃ plura.ſ.vtrū ca
thecismus debeat p̄cedere exorciſmū:vel
ecōuerſo. Rn̄deo ſi baptizādus ſit adul/
tus:⁊ capax doctrine.tunc ſecus eſt q̄ꝫ ſi
ſit paruulus.vnde in adultis p̄cedit ca/
thecismus.in paruulis v̄o exorciſmus. ⁊
ideo mutat⁹ eſt ordo ſcḋm aliquas eccl'ias
nec obſeruat̃ ille qui cōſueuit eſſe in eccle
ſia p̄mitiua.quia tunc baptizabant̃ adul
ti:nunc autē paruuli. Utrū debeat cathe
cismus p̄cedere baptiſmū. Rn̄deo ꝙ ſic.
de cōſe.diſ.4.ante baptiſmū.⁊.c. p̄ma. cū
enim baptiſmi ſalus per fidei veritatez ſit
merito requirunt̃ a baptizādo ea que ſūt
de neceſſitate fidei.hec autem ſunt tria.ſcꝫ
fidei ſuſceptio:ꝓfeſſio:⁊ obſeruatio. ⁊ iō
ꝓpter hec tria cathecismus eſt inuentus.
in quo fit inſtructio de articulis cōibus:
diſtincta ad fidei ſuſceptiōem.fit etiaz re
ſponſio ad fidei ꝓfeſſiōem.fit etiaz reſpō
ſio ſiue obligatio ad fidei obſeruatiōem.
Quia v̄o adultus peccatum ꝓprium ha/
bet:⁊ per ſe credere poteſt: requirunt̃ hec
de neceſſitate ab eo:⁊ per ſeip̄m. Quia v̄o
paruulus nec pctm̄ actuale habet:nec per
ſe actu credere poteſt. ideo requirunt̃ ab
eo de cōgruitate:⁊ per vicarium.ſ. patri/
num ſuum. Utrū verū dicat patrinus
reſpondens ꝓ paruulo:credo. Rn̄deo ꝙ
ſic.quia reſpōdet pro eo de fidei ſacramē/
to ſcḋm Augu.in p̄ſenti.vt ſit ſenſus credo.
i.fidei ſacramētum ſuſcipio: vel ſuſcipere
preſto ſum.⁊ non eſt ſermo falſus: vel in/
ſolitus.quia vt dicit Auguſti ad Bonifa
cium. Sepe ſignuz ſumit̃ pro re.ſicut di/
cimus: Cras erit reſurrectio dn̄i. ⁊ vidēs
furnum dicit ſe videre ignem. Uel reſpon
det de obſeruātia fidei in futuro.ſcḋm Dio
nyſiū.vt ſit ſenſus credo.i.quādo ad per
fectam etatem venerit:credet.⁊ hoc qui/
dem cōfiteri poteſt ex ꝓpoſito ſollicitudi/
nis circa eum adhibende. Aut alio mo
do poſſet eſſe ſenſus.credo.i. operam da/
bo ad hoc ꝙ credat. Utrū paruuli ſint
cathecizādi. Rn̄deo ꝙ ſic.lꝫ enim cathe/
cismus ꝓpter adultos fuerit inſtitutus:ſūt
tamē cathecizādi etiam paruuli: lꝫ nul/
lam poſſint apprehēdere inſtructiōem cir/
ca exprimēdam veritatem:ſiue vtilitatez
baptiſmi.tum etiam ꝓpter maiorem ſolen
nitatem.tum etiam vt patrini melius ſci/
ant:ſuper q̄bus debeant paruulos infor/
mare.tum etiam vt paruulus fidez ⁊ re
ligionē xp̄ianam diligentius cuſtodiat:
per hoc ꝙ ſciet ſe eam per alium in baptiſ
mo ꝓfeſſum fuiſſe. Sed querit̃ in cu
ius perſona reſpondeant patrini. Rn̄deo
poteſt dici ꝙ in perſona ſui:vel in perſona
paruuli.vt patet ex ſup̄dictis. Utrū aūt

ex illa reſponſiōe patrini obligent̄. de hoc
habet̄.j. vbi agit̄ de ritu baptiſmi Utrꝫ
paruulus p eos obliget̄. Rndeo quedam
ſunt neceſſitatꝭ. ⁊ ad hec poteſt homo per
alium obligari. quedam volūtatꝭ. ⁊ ad h̄
requirit̄ ꝓprius cōſenſus. obligat̄ ergo
per patrinos voto generali: nō ſpeciali: ad
ea que ſunt neceſſitatꝭ. non ad ea que ſūt
ſuperogatiōis. de cōſe. diſ. 4. paruuli. hec
Boñ. 4. diſ. 6. p. z. q. z. ar. ꝫ. q. ꝫ. Utruꝫ
huiuſmōi obligatio ſit votum. Rndeo ꝙ
non ꝓprie. quia votum ꝓprie eſt de eo qđ
eſt ſuperogatiōis: extenſo tamē nomie eſt
votum. quia eſt voluntaria obligatio. vñ
ſuper illud p̄s. Uouete ⁊ reddite ꝛc̄. dicit
glo. ꝙ votum emittit̄ in baptiſmo. nō fa
cit autem duplex petm̄ veniendo contra.
quia non obligat̄ poſtea magis q̄ꝫ prius
de neceſſitate. ſed de bono ⁊ equo. h̄ Boñ.
vbi. ſ. queſtiūcula. 4.

Circa exorciſmū ſciēduꝫ: ꝙ baptiſ
mum ꝑuenire debet: non tm̄ cathe
ciſmus ſed etiam exorciſm⁹. de cō
ſe. diſ. 4. ſiue paruuli. vſqꝫ ad. c illud: ve
nit ad fontem. quia per exorciſmū aſſiſten
te ſibi virtute diuina. poteſtas diaboli ex
pellit̄ a baptizā̄do. ſic intelligendo ſꝫ Ri
charꝭ 4. diſ. 6. q. 6. ar. i. c. ꝙ artat̄ poteſtas
diaboli reſpectu illius: ne ceteris paribus
tantū poſſit decefo ꝯ illū: quātū velit. ſed
per exorciſmū fit ne maxime impediat ba
ptizā̄dum a ſuſceptiōe baptiſmi: ⁊ effectu
eius. vnde nō debet exorciſm⁹ aliquo mō
ꝑtermitti: niſi in neceſſitate. ⁊ tunc ceſſan
te ꝑiculo debet ſuppleri vt ſolēnitas ⁊ vni
formitas ſeruet̄ in baptiſmo. Et etiaꝫ qa
ſm̄ Richarꝭ. vbi. ſ. habet efficaciaꝫ etiam
poſt baptiſmū reꝓmendo diaboli poteſta
tem: quam diabol⁹ accepit ſuper homieꝫ
per peccatū. lꝫ enim ī paruulo poſt baptiſ
mum non ſit peccatū: tamē in eo remanet
actualiter fomes peccati. Cum ꝑdictis cō
ueniūt Tho. 4. di. 6. q. z. ar. ꝫ. q. i. ⁊ alij do
ctores. Debet etiam baptizā̄dus cathec
zari ⁊ exorcizari per ꝑſbyterum. de cōſe.
diſ. 4. ſacerdotes. Ad hoc nota ꝙ adul
ti baptizādi debent tribus ſeptimanis añ
baptiſmū cathecizari ⁊ exorcizari in qui
bus doceant̄ ſymbolū. ſ. Credo in deum.
⁊ in cena dñi debent epo ⁊ ꝑſbytero reſpō
dere: ⁊ poſtea baptizari in ſabbato paſce.
de cōſe. diſ. 4. baptizā̄dos. ⁊. c. ſequē. Ju
dei autē quia frequēter ad fomitum rede

unt: debent ante baptiſmū 40. diebus ca
thecizari: ⁊ in abſtinētia probari. di. 4. ne
qd abſit. Quid autem ſignificēt ea que
fiunt in cathecismo ⁊ exorciſmo: ponit̄ de
cōſe. diſ. 4. ab illo. c. poſtea. vſqꝫ ad. c. ve
nit. ⁊. c. perſona. habet̄ etiā h̄. j. de ritu ſolē
ni baptiſmi. q̄ſi in fi.

De baptiſmo. ti. ꝫ.

Poſtea cōſiderā̄dum eſt de ipſo
baptiſmo. ⁊ p̊ de quo baptiſ
mo eſt hic intentio. 2° quid ē
baptiſmus: de quo hic intendi
tur. 3° a quo fuit inſtitutus. 4° de eius
materia ſiue liquore: in quo habet fieri.
5° de forma verborū eius: que debent ibi
dici. 6° de lotione. 7° de ritu baptiſmi. ⁊
quare baptiſmus nō poſſit iterari. Cir
ca primū ſciēdum ꝙ triplex eſt baptiſm⁹.
vt dicit Augꝭ. li. 4°. de vnico baptiſmo. ⁊
habet̄ de cōſe. diſ. 4. baptiſmi vicem. ſcꝫ
fluminis ſanguinis ⁊ flaminis: ſiue ſp̄s ſan
cti. De p̊mo Jo. ꝫ. Et poſth̄ venit Jeſus
in terram Judeam: ⁊ baptizabat. De 2°
Jo. iz. Baptiſmo hoc habeo baptizari.
De ꝫ. Actꝭ. z. Uos autem baptizabimini
ſpū ſancto. Primus dicit̄ ꝓprie baptiſm⁹
alij duo methaphorice. qa vterqꝫ inſtar
baptiſmi aque habet purificare. ⁊ per cō
ſequēs vicem eius ſupplere. Eſt autem po
tiſſimus baptiſm⁹ ſanguinis. vnde Aug.
ad Fortunatū. ⁊ habet̄ de ꝯſe. diſ. 4. Ca
thecuminū baptizatus cōfitet̄ fidem ſuaꝫ
coram ſacerdote: martyr coram ꝑſecuto
re. ille poſt ꝓfeſſiōem ſuam aſpergit̄ aqua
hic ſanguine. ꝑſens autem intentio eſt de
baptiſmo aque.

Circa 2m ſciēdum ꝙ baptiſm⁹ di
cit̄ ab eo qđ eſt baptizare. quod
grece idem eſt qđ lauare latine.
vnde baptiſm⁹ poteſt dici lauacrū qđ eſt
aqua deputata ad lauā̄dum. vel lotio: qđ
eſt effectus vel vſus lauacri. Scđm autē
ꝙ baptiſm⁹ eſt nomē ſacramēti: diffinit̄
ſic a magr̄o ſniaꝝ li° 4° diſ. ꝫ. Baptiſm⁹
eſt ablutio corpis facta ſub forma verbo
rū certa. i. determiata. Et ſtat ibi ablutio
anthonomatice ꝓ ablutiōe aque. ſtat etiā
ꝓ lotione corpis paſſiua. ⁊ ly corpus ſtat
anthonomatice ꝓ corpe humano. Sci
endum tñ ꝙ in baptiſmo eſt aliquid qđ
eſt ſacramentum tm̄. vt lotio exterior. ⁊

aliquid qđ eſt ſacramētum ⁊ res vt cara
cter. ⁊ aliquid qđ eſt tm̄ res. ſ. mundatio
interior. Et idem intellige de alijs ſacramē
tis. primum eſt cā ſecūdi ⁊ tertij. 2m eſt ſi
gnū primi ⁊ tertij. dat autē deſcriptio pre
dicta de eo qđ eſt tm̄ ſacr̄m in baptiſmo.

Circa 2m. ſ. a quo baptiſmꝰ fuit in
ſtitutus ſciēdum ꝙ Dn̄s ſacra
mentū baptiſmi inſinuauit: inſti
tuit: ⁊ cōfirmauit. Inſinuauit qdez facto
cum baptizatus fuit a Johāne. ⁊ verbo:
cum p̄dixit Nicodemo Jo. 3. Niſi qs re
natus fuerit ex ⁊c̄. Inſtituit autem facto
cum baptizare diſcipulos fecit. Jo. 3. poſt
hoc venit Jeſus iterū in Judeaz ⁊ bapti
zabat. ⁊ tunc inſtituit verbo ⁊ facto. quia
dicit̄ ibi ꝙ baptizabat. ⁊ ſi nō in perſona
ꝓpria: tamē diſcipuli in ſua p̄ſentia: ſm ꝙ
ipſe volebat. ⁊ iterum miſit diſcipulos ſu
os ad p̄dicādum ⁊ baptizādum Luc. 10.
Cōfirmauit autez baptiſmū etiam facto:
cum. ſ. de latere eius nō tm̄ fluxit ſanguis
ſed etiam aqua in paſſiōis cōſūmatiōe.
⁊ verbo quādo poſt reſurrectiōem omēs
diſcipulos ⁊ ſingulos ad p̄dicādum mi
ſit Math. vlt Et ſic pz ex ſcriptura qn̄ in
ſtitutus eſt baptiſmꝰ: ⁊ quō ſcriptura di
uerſimode loquit̄. pz etiaz ꝙ baptiſmꝰ in
ſtitutus fuit an̄ paſſiōem: ⁊ poſt. ſed ante:
inſtitutiōe priuata. poſt vo inſtitutiōe pu
blica. cum oībus publicatum ⁊ impoſitū
eſt euāgelium. p̄ma inſtitutio erat q̄ſi in cō
ſilio. 2a in precepto. cuius vnuſqſqꝫ ex eo
tp̄e debitor eſſe cepit. ex quo ad eum inſti
tutio ꝑuenit ſm Bon̄. 4. di. 3. p. 2. q. 1. ar.
1. q. 1. in fine. ⁊ Rich. 4. diſ. 3. q. 5. arti. 1. c.
⁊ Gual.

Circa 4m ſciēdum ꝙ baptiſmꝰ fie
ri debet in aqua. Rō cuius eſt in
ſtitutio dina. Inſtitutiōis vo hiꝰ
pz cōgruentia. qr in baptiſmo aīa mun
dat̄ p grām: ⁊ ſine eo ſm cōem legez nul
lus ſaluat̄. ꝓpter que duo optime ſibi cō
uenit aqua. ſ. quantū ad p̄mū. qr eſt nāli
ter ablutiua. ⁊ q̄tum ad 2m. qr eſt inter
omēs liquores ꝯmuniſſima. vn̄ debet fie
ri non in aqua artificiali: ſed in nāli. quia
illa ab oībus cōiter ⁊ faciliter pōt haberi
nō ſic autē aqua artificialis. Pōt autem
fieri in omi aqua nāli: nō tm̄ ſimplici ſed
etiam mixta. ⁊ in aqua q̄litercūqꝫ tr̄ſmu
tata: dūmō ſit ibi ſpēs aque ſalua. al's ſecꝰ
eſſet. vn̄ pōt fieri ī aqua maris: in lixiuio
⁊ in aquis ſulphureis. Ad ſciēdum aūt
diſcernē ſpēm aque opꝫ attendere tria
ſm Gual. ſ. liquoris originē. rōne cuius
pz ꝙ baptiſmꝰ nō pōt fieri in aqua roſa
cea vl' de ruta ⁊ hiꝰ facta. nec in urina nec
in ſaliua. ex̄ de baptiſ. non vt opponeres.
qr he nō habent aque elemētaris originē
⁊ ideo nec ſpeciē ⁊ formam. ratiōe cuius
patet ꝙ nō pōt fieri in porreta pulmento
⁊ hiꝰ liquoribus mixtis. qr nec mām nec
ſpēm aque habēt ⁊ efficaciā. rōne cuiꝰ pa
tet ꝙ nō pōt fieri in clareto luto ceruiſia ⁊
hiꝰ. Medo autē ſpeciem aque tenet: ideo
in eo pōt fieri baptiſmꝰ: lz melius fiat in
aqua. Cum p̄dictis ꝯueniūt Rich. 4. di.
3. q. 3. o. ⁊ alij doctores Si aūt aliqs eſſet
baptizatus in aliquo liquore de quo du
bium eēt an haberet ſpēm aque: rebapti
zādus eſſet. vt dicit Sco. 4. di. 3. q. 3. c. in
pticula. q. pura ſub cōditiōe. Sed nū
qd in aqua paludoſa pōt fieri baptiſmꝰ.
Rndeo ꝙ ſic. qr lz coinquinet̄ corpꝰ ac
cidētaliter ꝓpter eius cōfuſiōem cum im
mūdicijs groſſis. ſaluat̄ tm̄ ī ea ſpēs aque
cui ex nā ſua per ſe cōuenit habilitas ab
luendi: ⁊ etiam aliquo mō remanet in ea
ꝓprietas ablutiua: qđ ideo dico: qr ſi n ul
lo mō remaneat ī aqua actu ꝓprietas ab
lutiua vt in glacie grandine niue ⁊ hiꝰ. q̄z
diu ſic eſt diſpoſita baptizari in ipa non
pōt. hec Rich. 4. di. 3. q. 3. arti. 3. c. 2m ad
oppom. Si etiam aqua paludoſa eſſet ita
incraſſata ꝙ recedēt a vera raritate aque
nō eſſet in ea baptizādum ſicut ſi eſſz lu
tum. al's ſecus eſſet. qr adhuc ſpēs aque
remanent. hec Tho. 4. di. 3. arti. 3. q. 3. c.
3m. Sed nūquid etiam in brodio car
niū pōt fiēi baptiſmus. Rndeo ꝙ ſic. Nā
admixtio carnis non ſoluit ſpēm aque.
niſi forte facta ſit tanta reſolutio carniuz
coctarū in aqua ꝙ liquor plus habeat de
aliena ſubſtātia q̄z de aqua ꝙ ex ſpiſſitu
dine pſpici pōt. ſi tamē ex liquore ſic iſpiſ
ſato exprimat̄ aqua ſubtilis: pōt in ea fi
eri baptiſmus: ſicut etiam in aqua q̄ exp̄
mit̄ de luto. lz in luto fieri nō poſſit baptiſ
mus. hec Tho. 3. q. 66. ar. 4. c. 2m. Nū
quid ad baptiſmū requirit̄ aqua ſancti
ficata Rndeo duplex fit ſanctificatio in
baptiſmo. Una eſt que fit in baptiſmo p
verbum adueniēs elemēto. Alia eſt que
fit ante baptiſmū per oratiōem a p̄ſbytero
p̄ma ꝑtinet ad neceſſitatē baptiſmi: ſicut

⁊ ipm verbū.2ª ad ſolēnitatem. Dicēdū
ergo ꝙ ad baptiſmū requirit̄ ſanctifica-
tio aque.pma de nccia. 2ª vo de cōgruo.
ita tñ ꝙ niſi nccitas hoc requirēt i aqua
non ſanctificata qs baptizari nō debet:q
alr̄ faceret:mortalit̄ peccaret ſm Bon.4.
diſ.3.p.2.q.i.arti.2.in fi. Si qs autem ve
lit in ſabbato paſce ⁊ penthe.de aqua con
ſecrata recipe ad ſue domus aſperſiōez:re
cipiat eam ante criſmatis infuſiōez.de cō
ſe.di.4.in ſabbato ſancto.

Circa 5m.ſ. formam verboꝝ que
dicunt̄ in baptiſmo querūt̄ plu
ra.ſ.que ſit illa forma.⁊ ſi eſt illa:
que ponit̄ ex̄ de baptiſ.ſi quis. ⁊ de cōſe.
di.4.a quodam.⁊.c.multi.ſ.Ego te bapti
zo in no.pa.⁊ fi.⁊ ſpi.ſan. Rndeo ꝙ ſic.
In hac.n.forma baptiſmi due particule
cōtinent̄:vna ptinens ad ſanctificatiōez
elemēti.ſ.innocatio trinitatis. Alia perti-
nens ad determiatiōem intentiōis mini-
ſtri.ſ.expſſio actus baptizādi pma habet̄
ex inſtitutiōe dina:⁊ eſt eadem apud oēs
ecclias:⁊ ſm oīe tps. Nā circa illā duo
cōcurrunt.ſ.expſſio ipius actus ⁊ pſone
i quaz trāſit actus.⁊ hoc iterū eſt ꝯmune
apud oīs.vnde videt̄ deſcendē a prima
cōſuetudine ⁊ traditiōe baptizādi aplica
Sed modus expmēdi eſt diuerſus apud
latinos ⁊ grecos.Cum g̊ baptiſma vnuz
ſit illoꝝ q baptizant̄ in ecclīa latinoꝝ
⁊ q in forma grecoꝝ:que eſt. Baptizet̄
Petrus in no.pa.⁊ fi.⁊ ſpi.ſan.ideo optet
ꝙ de ſubſtātia forme ſit vna pars forme:
illa.ſ.que ptinet ad ſanctificatiōez elemēti
Alia vo qātum ad expſſiōem actus ⁊ per
ſone baptizate.ſiliter eſt de ſubſtātia qātū
ad modum vo expreſſiōis q varius eſt:
nō eſt de ſuba:ſed accidit ex ſtatuto ecclie:
que pōt obligare miniſtꝝ.ſed nō pōt mu
tare ſubaliter ſacramētū.ideo etiā ille mo
dus eſt de nccitate faciētis: ⁊ non facti. lʒ
qdam dicāt ꝙ ſit de nccitate vtrinſqꝫ.ita
ꝙ alit̄ baptizatū neceſſe ſit rebaptizari.ſ
opi.pma eſt verior ⁊ cōior.hec Pe.4.di.
3.q.2.ar.i.q.i.c. Utrū expſſio triū perſo
narū ſit de nccitate forme baptiſmi. Rº ꝙ
ſic.cuius rō eſt.quia baptiſm⁹ per formā
ſuam cōſecratus eſt ſm Aplm Eph.5º.
Mundans eam lauacro in verbo vite.⁊
etiaz Augl.li.de vni.baptiſ.dicit ꝙ baptiſ
mus verbis euāgelij ꝯſecrat̄.⁊ ideo opor
tet ꝙ in forma baptiſmi exprimet̄ cauſa
ſanctificatiōis.ſcʒ.trinitas perſonarū.
Sciēdum tñ ꝙ profeſſio fidei pōt fieri q-
druplicit̄ in baptiſmo. Aut ita ꝙ ſit ple-
na in corde ⁊ ore:ſed non in fide ecclie.⁊
tunc eſt vacuū. Aut in ore plena:ſed non
in corde:⁊ tunc eſt plenū.quia fit in fide
ecclie ⁊ nō perſone. Aut plena in corde ſʒ
non in ore.⁊ hoc aut fit ex volūtate:⁊ tūc
eſt vacuum.aut ex neceſſitate.ſ.mortis ſu
peruenietis:vel infirmitatis:⁊ tunc nō eſt
ſimplicit̄ plenum:ſed ex dina pietate ſup-
plente:pie putari pōt eſſe plenū vt.ſ.ſum
mus ſacerdos nō dimittat imperfectū qd
erat inchoatū.⁊ in hoc cāu intelligit̄ ver
bū Amb⁹li.de ſpū ſan.c.3.S fide myſteri
um trinitatis teneat̄:⁊ vna pſona tm̄ noīe
tur:plenū ē ſcr̄z.vl'expone plenū ē ſcr̄m.i.
plena eſt fides ſacramenti:ſ nō effect⁹ ei⁹.
vnde ſi talis moriat̄ debet ſepeliri in cim
terio. Si autem anteqꝫ omia verba cōple
rent̄ impediret̄ baptizat⁹ ita ꝙ ꝯpleri nō
poſſet:puer iterū baptizādus eſſet ſub hac
cōditiōe ratiōe dubij. ſi tu nō es baptiza
tus ⁊c̄.ſm Rich.4.diſ.3.q.2.ar.3.c.5m.⁊
cum eo cōueniunt alij doctores. Sed
obijcit̄ cōtra pdicta.quia Bern. dicit in
qdam epl'a quēdam eſſe baptizatū in no
mine dei ⁊ ſancte crucis.aſſerens:queris
vtrū ſit baptizat⁹.ego vo hunc baptizatū
puto. Rndeo ꝙ ſi ly in nomie dei diſtin-
ctā intelligit trinitatis expreſſiōem:veruʒ
dicit.quia adiectio facta ex deuotiōe nō
vitiat ſacramentū.ſi vo non falſum dicit
ſm Pe.4.di.3.q.2.ar.i.q.2.c.⁊.c.3m.
Quid ſi dicat̄ in nomie triū perſonaruʒ.
Rndeo nō eſt baptizatus.vt habet̄ de cō
ſe.di.4.multi ſunt.in glo. Utrū in no-
mine Chriſti poſſet qs baptizari. Rndeo
ꝙ nō. Nā nunqꝫ lʒ formam cōem a xpo
traditam de innocatiōe trinitatis mutare
in ſpālē ſine ſpāli cōſilio ſpūs ſancti de cu
ius ꝯſilio tpe pmitiue ecclie apli in nomi
ne xpi baptizabāt duplici rōne.ſ.ppt mo
dum ſignificādi.naz quodāmō noīe xpi
tota trinitas intelligit̄ vt Ambro.exponit
chriſtus.n.vnctus dicit̄:⁊ ideo vngenteʒ
vnctū ⁊ vnctiōem inſinuat.Et ppt reue-
rentiā ſignificati.ſ.vt nomē Chriſti virtu
oſum ⁊ celebre oſtēderet̄.ceſſante vo hac
cā iam non lʒ ſic baptizare:nec poteſt vt
theologi cōiter dicunt ſic tradi baptiſm⁹
ſm Bon.4.di.3.par.i.q.2.ar.2.c.3m ad
oppom.⁊ Pe.vbi.ſ.c.2m Sʒ obijcit̄.qa

Nicolaus papa de cõſe.di.4. a quodam
dicit ꝙ ſi in nomīe trinitatis vel in noīe
xp̄i baptizant᷑ baptizati ſunt. Unū enim
idē qꝫ eſt vt ſanct⁹ exponit Ambro. Rn/
deo ꝙ nō intelligit q2 verba oīno idē ſo
nant.ſed ꝙ modus baptizādi in p̄miti/
ua ecclia cōformis fuit modo:quem nūc
tenet ecclia.q2 in xp̄o intellectus claudit᷑
trinitatꝭ.vt dictum eſt.s̈.tm̄ implicite ⁊ re/
mote. vel idē eſt.q2 eiuſdem virtutis eſt ⁊
efficacie in cāu in quo eſſet eadem cā ba
ptizādi.vnde ⁊ eadem diſpenſatio eēt ſpi
ritus ſancti ſm̄ Boñ.vbi.s̈.i dubi. circa
lr̄am.q.4.Uel pōt dici ꝙ q2 in noīe xp̄i
intelligit᷑ tota trinitas.vt dictum eſt. ideo
ꝓpter dubiū vtrū eſſet baptizatus qui in
xp̄i nomīe baptizaret᷑. dicit papa Nico/
laus ꝙ nō eſſet baptizādus.qd̄ eſt intelli
gendū abſolute.q2 mō ſi aliqs h̄ mō ba
ptizaret᷑ debēt rebaptizari ſb̄ ꝯditiōe ſm̄
Rich.4.di.3.q.2.ar.3.c.io[m].ſm̄ v̄o Sco
4.di.3.q.2.ar.3.c.de p̄ᵃ variatiōe for̄ᵉ.q2
nō legit᷑ vbi p̄dicta diſpēſatio fuerit rela
xata dubiū eſt an talis ſit baptizat⁹.⁊ iō
ſb̄ cōditiōe eēt baptizād⁹.Scd̄m v̄o Jo.
de cōſe.di.4.a quodam.⁊ Bern.ex̄. eo.ſi
qs. Si qs in nomīe xp̄i baptizaret᷑ ba/
ptizatus eēt.lꝫ nō ſic debeat baptizari.
Scd̄m v̄o Hugꝭ.e.di.multi.nō eſſet bapti
zatus.⁊ hoc qd̄ dicit Nicolaus papa re
fert ad temp⁹ ecclie p̄mitiue.hoc nō.ex̄ de
baptiſ.c.i.in glo.c.huius 2ᵉ opi.eſt Hoſti.
Nō autē dicit Nicolaus papa in nomīe
trinitatis:intelligit᷑ explicite ꝓpriis nomi
nibus perſonaꝝ exp̄ſſis vt dicit glo. p̄di/
cta. Utrū exp̄ſſio actus baptizādi ſit
de nccītate baptiſmi.Rndeo ꝙ ſic.dic̄.n.
Alex.3.ex̄ de baptiſ.c.i.Actus baptizan
di eſt de nccītate forme.Rō huius eſt diui
na inſtitutio.Rō autē inſtitutiōis eſt.qa
intentio neceſſaria eſt ſacramento. ⁊ hoc
eſt ſacramētum nccītatis:⁊ eſt ad alteruꝫ
Immerſio aut poteſt fieri ꝓpter plura. ⁊
ideo ꝓpter piculum defectus intentionis:
ꝓprio verbo debet exp̄mi intentio in for/
ma. Quid ſi dicat᷑.Ego mergo te ī no.
pa.⁊c̄.Rndeo vt habet᷑ de cōſe.di.4.mul
ti ſunt.in glo.non eſt baptizatus. q2 mer
go non eſt ſynonymū cum hoc verbo ba
ptizo. Quare dicit᷑ in nomīe ⁊ non ī
nomibus.Rndeo.quia lꝫ ſint tria nomi
na perſonalia trium p̄ſonarum.tamen eſt
vnum nomē eſſentiale.virtus autē diua
que operat᷑ in baptiſmo ad eſſentiam per
tinet.⁊ ideo dicit᷑ in nomine:⁊ non in no
minibus ſm̄ Tho. 4° diſ.3. arti.2.q.i.c.
9[m]. Uel dicēdum ꝙ nomen ibi non ſu/
mit᷑ tm̄ pro voce ſignificante:ſed pro no/
ticia que quodāmodo vna eſt trium per/
ſonarū:inquātum eſt vna veritas trium:
⁊ inquātum vnum correlatiuū intelligit᷑
in altero ſm̄ Pe.4° diſ.3.q.2.arti.i.c.4[m]
Dicēdum etiam ſm̄ Pe.ibidem.ꝙ ibi ſu
mit᷑ ſingulare ꝑ plurali.⁊ ſm̄ iſtam ſen/
tentiam videt᷑ ꝙ ſi diceret᷑ in nomib⁹ pa
tris ⁊c̄.eſſet baptiſmus. Scd̄m v̄o alios
non eēt baptiſmus.quia ſicut mutatio no
minis impedit baptiſmū:ita ⁊ mutatio nu
meri.quia alia eſt ſententia. Utꝝ ſi hec
p̄poſitio in.ſcienter omittat᷑: ſit baptiſm⁹.
Rndeo ꝙ nō.quia nomīe p̄ris nihil ē di
ctum:vel non eſt eadem ſignificatio que
prius.ſed ſi ex defectu lingue vel eiuſdem
idiomatis mō ⁊ ꝓprietate dimitteret᷑: eo
ꝙ in illo idiomate idem ſignificet᷑ per ly
in nomīe ⁊ per ly nomīe:⁊ ecōuerſo. pie
pōt credi ꝙ eſt baptiſmus.hec Hual.
Utꝝ ergo ſit de nccītate ſiue de ſubſtantia
forme baptiſmi. Rndeo ꝙ nō.quia hec
vox.ſ.baptizo generat plenū ſenſum. ar.
de cōſe.di.4.retulerūt.vbi dicit᷑. ſi qs ita
dicat.baptizo te in no.pa.⁊c̄.baptiſm⁹ eſt
lꝫ nō ponat᷑ hoc ꝓnomen ego.hoc nota.
ex̄ de baptiſ.c.i.in glo.b.Eſt tm̄ ly ego de in
tentiōis expreſſiōe. Et idem dicēdum eſt
de hac dictiōe.Amen. Utꝝ peccēt gre
ci nō ſeruādo formam nr̄am. Rº licuit
eis formā nr̄am ad tp̄s dimittē ꝓpter re/
mouendū errorē quorūdā qui v̄tutē ba
ptiſmi baptizātibus attribuebāt.dicētes
ego ſum Pauli.ego autē appollo ⁊c̄.tm̄ il/
lo errore ſublato debuerūt ad ip̄am redi/
re.vñ credit᷑ ꝙ ſic baptizādo mortaliter
peccent ſi formā ecclie romane cōtemnāt
Illi v̄o q ip̄am nō cōtemnūt ⁊ ſuā ex anti
qua ꝯſuetudine ſeruāt: mortalit᷑ vt puto
nō peccāt.q2 ecclia romana de illis grecꝭ
q ei obediūt hoc diſſimulat:⁊ in aliis ho/
neſtis eos recipit.hec Hual.De hac autē
mā.ſ.de variatiōe forme baptiſmi quere
ampli⁹.s̈.ti.de ſacr̄is in cōi.ar.2.

CIrca ſextū ſcꝫ lotiōem facien/
dam in baptiſmo tenēdum eſt
breuiter ſꝫ docto.ꝙ ablutio ē de
neceſſitate ſacramēti baptiſmi.Modus
autē determiatus ablutiōis.puta ꝑ aque

aſperſiōem infuſiōem vel immerſiōem. ⁊ numerus ablutōis nō ſunt de neceſſitate ſacramēti baptiſmi. vnde i bis cōſuetudo cuiuſlibet eccleſie eſt ſeruāda: quam qui nō ſeruat grauiter peccat: niſi caſus occurrerit ſpālis: vł neceſſitas que impediat. de cōſe. diſ. 4. poſtq̃ꝫ vos. ⁊ 4^or. c. ſe. 7. c. propter. Auctates autem que dicūt ter immergendū: intelligūt: vbi ꝯſuetudo talis erat Ille vō que dicunt ſemel immergēdū: intelligunt vbi cōſuetudo erat cōtraria.

Sed ſi vna imerſio ſufficit ad baptiſmuꝫ ⁊ 2^a ⁊ 3^a addit: nūquid 2° ⁊ 3° baptizatur. Rndeo ſicut. j. dicet. intentio requiritur ad baptiſmū. ⁊ ideo ex intentiōe miniſtri ecclie qui intendit vnuꝫ baptiſma dare: trina immerſiōe efficit vnū baptiſma. Si auteꝫ ad ſingulas immerſiōes repeteret verba forme peccaret quātuꝫ eſt de ſe pluries baptizās. Vnd quādo fit trina immerſio: in pma debet nomiari pater. in 2^a filius. in 3^a ſpūs ſanctus. ⁊ tunc nulla ſupfluit. quia nō eſt cōpletum ſacramentum donec terminatū ſit verbū. incipit. n. immerſio cum verbo ⁊ terminat cū illo. Debet autē baptizās quātomagis poteſt bono mō ſimul abluere: ⁊ verba pferre: nō eſt tamē necē ſm Richarl 4. di. 3. q. 4 ar. 2. c. ⁊ Scotum. 4. diſ. 6. q. 2. c. ꝙ ſimul punctualiter vtrūqꝫ incipiat ⁊ terminet ſ ſufficit ꝙ platio verboꝝ añ incipiat q̃ꝫ ablutio terminet: vel ecōuerſo. Ponat ꝙ aliquis exiſtat ſup pontem non potens aquā habere ad baptizādum puerū: quē cum timeat cito mori: ſi intendens puidere ſaluti pueri proferēs verba in quibus cōſiſtat forma: proijciat eū in aquam intentiōe baptizandi: ⁊ poſtea puer aliquo cāu euadat: nūquid debet reputari baptizatus. Rndeo. credo ꝙ nō. q2 proxima mā baptiſmi eſt ablutio in aqua. q autem aqua abluit pmo aqua cooperit in toto vel in parte: ⁊ poſtea diſcooperit. vnde ppter primū repſentat xpi ſepulturā. ppter 2^m eius reſurrectiōem. Enis autē puer i caſu pdicto ꝑ actum illius q ipm proijcit in aquam immergat: nō tamē eſt act⁹ ordinatus ex ſui nā ad hoc vt puer abluat ſed vt ſubmergat. Et ideo ſi aliquo caſu ꝑ alios vel per eūdem proijciētem ipm in aquam puer extrahat de aqua: non propter hoc puer eſſet baptizatus. q2 illa immerſio que fuit facta ex ſui natura non ordinabat ad eleuatiōem pueri de aqua ſed ad ſubmerſiōem. hec Richarl. 4. di. 4 c. de tribus caſib⁹. cāu. 2. Eſto ꝙ aliqs exiſtat ſuper puteum ad cuius aquaꝫ nō poteſt ptingere man: nec vas habet cuꝫ quo poſſit haurire: ſed habet calatū ⁊ cordam. Mō quero ſi ꝑ cordaꝫ dimittat puerum in calato in aquam: ⁊ ex hoc baptizare intendens: ⁊ verba in qbus cōſiſtit forma proferēs. vtrū puer ſit baptizatus Rndeo ꝙ ſic. dum tamē calatus ſit talis ꝙ aqua ſubintrauerit ad abluēdum corpus pueri. quia ꝙ baptizās tangat illuꝫ immediate quem baptizat: vł aliquid aliud: nō eſt de eſſentia baptiſmi. ⁊ in pdicto caſu eſt immerſio ⁊ eleuatio de aqua ⁊ eſt immerſio talis que ex ſui natura nō ordinat ad pueri ſubmerſiōem. ſed ad ei⁹ de aqua eleuatiōem qd patet ꝑ hoc ꝙ ille q eum mittit ſemp tenet eum cum corda ad eleuādum. Si tamē occurrerit pdicta neceſſitas deberēt mitti pāni in aquā ⁊ p⁹ea illis extractis deberet aqua exprimi ſuper corpus pueri ſub debita forma verboruꝫ ⁊ cum intentiōe baptizādi. hec Richarl. vbi. ś. caſu. 2.

Circa 7^m. ſ. ritum baptiſmi ſciendum ꝙ in ſacramēto baptiſmi de neceſſitate ei⁹ ſūt ablutio in aqua ⁊ verba debita. ⁊ alia q̃ in ritu baptizādi ſeruant: ptinent ad ſolēnitatem. Adhibētur autē hi⁹ tum ad excitādam deuotiōeꝫ ⁊ reuerētiam ſacramēti. tum ad iſtructionem fidelium. tum ad cohibitiōem demonū: ne ſacranētalem impediant effectum. Debet autē in baptiſmo aliquis adeſſe q baptizatū leuet de ſacro fonte: recipiens eum q̃ſi nouitiū in ſuam inſtructiōem ⁊ tutelam. quia paruuli ⁊ nouitij pter curā ꝯmunē indigēt cura ſpāli. ⁊ ille talis qui leuat de fonte dicit patrinus. quia vt dicit hugl. de ſan. Victo. in oblatiōe baptizādi ⁊ reſponſiōe quodāmō facit ad regeneratiōem eius. Obligat autē ſuſcipiens de ſacro fonte ad eius inſtructiōem. de cōſe. di. 4. vos añ oia. ſi ipe ſētiret ꝙ necitas imineret. in quo cāu. ſ. necitatis aliqs ad mitti nō deberet: niſi i diuinis doctus eēt. vt dicit Diony. Non baptizatus autem nō poteſt ſuſcipere baptizādum. de ꝯſe. di. 4. i baptiſmate. lꝫ nō baptizat⁹ poſſit baptizare. quia pſona baptizās eſt de neceſſitate ſacramenti: non autem perſona ſuſcipiēs

Probibet autem abbatib⁹ ⁊ monachis
de baptiſmo cõmatres habere:⁊ hoc pro
pter familiaritatez que ſolet ex hoc oriri:
inter patrinos ⁊ matres carnales puero/
rũ.ar.de cõſe.diſ.4.monachi.⁊.c.nõ licet
⁊.c.ſe. Et idez intellige de canonicis regu
laribus:⁊ alijs religioſis.⁊ hoc eſt verum
leuando ⁊ tenẽdo hoc tamẽ licet baptizã
do.debet autem ad leuãdum tm̃ vnus ad
mitti.tum vt cõfuſio diſcipline vitet᷑.tum
ne ꝓpter ꝯgnatiõem ſpũalem mr̃imoni/
um impediat᷑.ſed quedam eccleſie hanc
cõſuetudinem non ſeruant:plures ad ſu/
ſceptiõem paruuloꝝ admittentes. de ꝯſe.
diſ.4.in cathecíſmo.⁊.c.non plures.⁊ idõ
oritur ꝯgnatio ſpiritualis ad omẽs tenen
tes:impediens mr̃imonium cõtrahẽduz:
⁊ dirimens poſtea cõtractum.Et idem iu
dicium eſt de cõfirmatione.li° 6° de ꝯgna.
ſpi.quãuis.Et dicit ibi Jo.an.ꝙ ſi neceſ/
ſitas vrget:vnus poteſt eſſe patrinus ĩ ca
thecíſmo:baptiſmo:⁊ cõfirmatione. Nõ
eſt autem decens:lʒ non ſit ꝓhibitum cõ/
iuges ſimul leuare pueruz alterius de ba
ptiſmo.30.q.3.§.qđ autem.⁊.ca° ſequẽti
Non debet autem aliquis baptizare ali/
quem alibi:q̃ʒ in eccleſijs vbi ſunt fontes
ad hoc ſpecialit᷑ deputati:niſi eſſet filius re
gis vel pꝛĩcipis:aut talis neceſſitas emer
ſerit ꝓpter quam ſine periculo ad eccleſi,
am accedi non poſſit.li.7° de baptiſ.p̃ſen
ti. Sciẽdum etiam ꝙ ordo pertinẽtium
ad ſolennitatẽ baptiſmi ſm̃ morem eccle/
ſie vſitatum eſt iſte.p̃mo enim inſufflatur:
vt virtus diaboli exterior expellatur:⁊ ex
terius expellenda ſignificet᷑. 2° ſignum
crucis fit in pectore:⁊ in fronte vt demon
ſe ꝯgnoſcat expellẽduz:tam in occulto cor
dis q̃ʒ in publico cõfeſſionis. 3° ſal in
ore ponitur:vt ſignificet᷑ ꝙ per baptiſmũ
ſapor ſapientie preparat᷑. 4° fit aurium
⁊ narium cum ſputo linitio:vt ſignificet᷑
gratia ad diſcernẽdum:⁊ obediendum.
5° fit linitio olei ſancti:quod dicit᷑ oleuz
cathecuminorũ in pectore:⁊ ſcapulis.vt
ſignificet᷑ vnctio ad deum amãdum:⁊ ei⁹
onera portãdum. 6° fit poſt baptiſmum
inunctio criſmatis in vertice vt ſignifice/
tur apertio mentis imputribilis ad ꝯtem
plandum. criſma enim cõfectum eſt ex
oleo lucente:⁊ balſamo cõſeruante.⁊ de/
bet hec inunctio fieri de criſmate nouo:
non veteri.de ꝯſe.diſ.4.ſi quis.Epiſcopo
tamen p̃ſente non debet p̃ſbyter criſmare
infantes baptizatos in vertice:niſi ep̃o iu
bente.ſicut etiam non debet benedicẽ niſi
de iuſſu epiſcopi:ep̃o preſente.de cõſe.diſ.
4.omĩ tempore. 7° veſtit᷑ veſte munda:
⁊ alba:vt ſignificet᷑ candor innocentie ⁊
ſtola reſurrectiõis. Ultimo cereus poni/
tur in manibus vt ſit lucerna pedib⁹ eius
verbum dñi:⁊ lumen ſemitis eius. Dio/
nyſi.autẽ alium ordinem ponit ſacramen
taliũ baptiſmi qui in p̃mitiua eccleſia ſer
uabat᷑ in ſolenni celebratõe baptiſmi:qñ
adulti veniebant ad baptiſmũ.Hugl.etiã
de ſancto Victo.aliam ponit formam.mo
dus tamen p̃dictus magis eſt vſitatus:
ſm̃ Boñ.4.diſ.6.in fine articulorũ. vbi
notat ordinem eorũ que ad ſolẽnitatem
baptiſmi requirunt᷑. Ad hoc nota ꝙ
eorũ que agunt᷑ poſt baptiſmum aliquid
eſt:quod nõ ſolum ſignificat:ſed etiam ef
ficit. puta vnctio: que fit in vertice: que
operat᷑ cõſeruatiõem gratie baptiſmalis.
aliquid eſt quod nihil efficit:ſed ſolum ſi
gnificat: ſicut ꝙ dat᷑ eis veſtis candida
ad ſignificãduz nouitatem vite:ſʒ Tho.
3.q.71.arti.3.c.4m. Pedes autẽ baptiza/
toꝝ non ſunt lauandi aqua benedicta ſi
ne cõſecrata.i.q.i.emendam.populo tam̃
Mediolaneñ.permittit᷑ hoc facere. quia
hoc faciunt Ambroſij auctate. vt dicit
glo.ibidem.

CIrca 8m.ſ.iteratiõe baptiſmi:ſci
endũ ꝙ baptiſmus nõ põt itera
ri:cuius cã eſt duplex. Una eſt
cõis ſibi ⁊ alijs.ſ. imp̃ſſio caracteris:qui
indelibilit᷑ manet in aĩa.Et alia ꝓpria ſibi
⁊ hec eſt triplex.Una qꝛ originale cui ap
ponit᷑:non iterat᷑. 2a qꝛ morti xp̃i:q̃ tm̃
ſemel facta eſt:aſſilatur. 3a eſt qꝛ ꝑ ip̃m
venialiũ purgatio efficit᷑.⁊ qꝛ ſi poſſet ite
rari:hominib⁹ ſemꝑ incentiuũ daret᷑ pec
candi.Scđm autẽ Sco.4.diſ.6.q.4.c.
rõ quare baptiſm⁹ nõ eſt iterabilis:eſt in
ſtitutio diña:cui⁹ nõ eſt alia cã prior niſi
volũtas eius:ſed pʒ cõueniẽtia eius ex p̃/
dictis.reliq̃ ad hanc mãm ꝑtinẽtia:quere
s̈.vbi agit᷑ de iteratiõe ſacroꝝ in cõi.

De effectu baptiſmi.ti.4.

DEinde ꝯſiderãdũ eſt de effica/
cia baptiſmi.⁊ primo de effica
cia baptiſmi in adultis. Se/
cundo de impedimẽto efficacie

baptiſmi in adultis. tertio de efficacia ba
ptiſmi in paruulis. quarto de effica/
cia baptiſmi ante paſſionem Chriſti.

Circa p̄mum querunt̄ plura.ſ.vtrum
per baptiſmū auferunt̄ omia peccata.
Rndeo ꝙ ſic.de cōſe.diſ.4. regenerāte. ⁊
c.ſine pnia. Rō huius eſt diuina liberali
tas:que tantā huic ſacramēto cōtulit effi
caciam.qđ quidem cōueniens fuit.quia
baptiſmus eſt ad regenerādum inſtitut9.
vnde ibi tranſit homo de ptāte tenebraꝝ
in adoptiōem filiorū dei.⁊ maxie aperit̄
largitas diuine manus in p̄mo aduentu
⁊ hoc eſt qđ dicit̄ Thi.z. Per lauacruz
regeneratiōis ⁊ renouatiōis ſpūs ſancti
quem effudit in nos abunde ⁊c̄. Utrū
per baptiſmū homo liberet̄ ab omi pena.
Rndeo ꝙ ſic.p̄terq̄ꝫ a pena cōtracta.vnđ
Ambro.ſup illud Ro.z.Sine penitentia
ſunt dona dei:⁊ vocatio.⁊ habet̄ de cōſe.
diſ.4.ſine penitētia. Gratia inquit dei in
baptiſmo gratis omia cōdonat.cum eniꝫ
vt ait Damaſ.baptiſm9 ſit principiū vi/
te ſpūalis:tam gr̄e q̄ꝫ glorie tollit illud qđ
retardat vel excludit a vita.pena v̄o que
dam eſt eterna:que oīno excludit a vita.
quedaꝫ tempozal' aſſumpta:quaꝫ homo
meruit.hec retardat moriētes a vita:nec
excludit.quedam tēpozalis cōtracta.hec
a vita nō retardat moriētes:nec excludit
ideo baptiſmus p̄mā tollit.ſed zᵃᵐ ⁊ ʒᵃᵐ
non.quia non opponit̄ effectui eius.

Utꝝ per baptiſmū auferat̄ cōcupiſcen
tia. Rndeo per baptiſmū cōcupiſcētia ex
tinguit̄:non vt non ſit:niſi forte hoc fiat
miraculo vel dono dei ſpāli.ſed vt nō ob
ſit.quia ibi gratia infundit̄ qua ſuperari
poſſit.hec Augꝰ.⁊ habet̄ de cōſe.diſ. 4.c.
z.vnde cōcupiſcētia inquātum habꝫ ra/
tiōem culpe:extinguit̄ per baptiſmū:inq̄ꝫ/
tum habet ratiōem vitij ſiue pene manet.

Utꝝ per baptiſmū tollat̄ irregularitaſ
Rndeo ſm̄ Jo.ſi irregularitas proueni/
at ex defectu ſacramēti non tollit̄ per ba/
ptiſmū.vnde bigamus ante baptiſmum
nō poteſt poſt baptiſmū promoueri. Nec
etiam corrupta ante baptiſmū poteſt poſt
baptiſmū velari.quia virgo velata ſigni
ficat eccliam triūphātem:in qua non eſt
macula:neq; ruga đ his duob9 habet̄ di.
z6.c.acuti9.Si v̄o p̄ueniat ex delicto tol:
lit̄ per baptiſmū.vnđ ſi quis ante baptiſ/
mum homīes occidiſſet volūtarie:p9 ba/
ptiſmū promoueri poſſet. Si autem pro
ueniat ex inſtitutiōe eccleſie non tollitur
per baptiſmū.vnde iudex.executor.teſtis
aduocatus ī cauſa ſanguinis non poſſūt
p9 baptiſmū ordiari.hec Johānes di.z6.
deinde.Et eiuſdem ſentētie eſt Bar. Sꝫ
Goff.⁊ Hoſtieñ.⁊ Hugꝰ.dicūt ꝙ baptiſ/
mus etiam tollit hāc irregularitatem. qa
non debet melioris cōditiōis eſſe peccās
q̄ꝫ non peccans.diſ.ʒ4.ſi quis viduam.
⁊ diſ.ʒz.§.ecce.in glo.Scđm autem the/
ologos aliquos nulla irregularitas tolli/
tur per baptiſmū.per baptiſmū enim ſolū
tollunt̄ peccata:⁊ ea que ſequunt̄ ex ipis
ſub ratiōe qua peccata ſunt irregularitas
autem nō eſt peccatuꝫ.quia quādoq; nō
ſequit̄ ex peccato:ſed ex opere meritorio.
vt cum quis occidit homiem zelo iuſticie
vel in iudicio iuſto.ex quo ſequit̄ ꝙ irre/
gularitas non tollit̄ per baptiſmū. Non
enim videt̄ rōnabile ꝙ baptiſmus tollat
penam ex cauſa meritoria cōtractam.
Si dicat̄ ꝙ ſaltem tollat irregularitatem
ex cauſa culpabili cōtractam. Rndeo ꝙ
non eſt verū.quia ⁊ ſi contrahat̄ ex cul/
pabili cauſa aliquādo.non cōtrahit̄ tam̄
ſub illa conditiōe qua eſt culpa:ſed ſb ra
tione alia. Et ad hoc eſt auctoritas Au/
guſti.libro de bono cōiu. ⁊ habet̄ in glo.
ſuper illud ad Titum.i.Unius vxoꝛ vir
habetur etiam in decretꝭ.diſ.z6. Acutius
inquit intelligunt: qui nec eum qui ca/
thecuminus aut paganus habuerit alte
ram:ordinādum cenſuerunt. quia de ſa
cramento agitur:non de peccato. Sed
obijcit̄. quia Hierony. ſuper epiſtolā ad
Titum dicit.ꝙ ſi quis ante baptiſmum
plures:vel vnam ante:⁊ alteram poſt ha
buerit:non eſt bigamus. Rndeo ꝙ in
hoc non tenetur eius opinio.ſed opinio
Auguſtꝭ.hec Richarđ.4° diſ.z7.q.4.ar
ti.z.o.⁊ cum eo conuenit Pe.4° diſ.z7.
q.5.arti.z.c. Scđm autem Sco.4° diſ.
ʒʒ.q.z. arti.i.⁊.z.c. per baptiſmum tolli/
tur irregularitas homicidij cuiuſcunq;.
non autem bigamie.ſicut dicit opinio ſe
cūda.⁊ hoc habetur expreſſe in glo. diſtꝭ.
ʒ4.ſi quis viduam. vbi ſuper illud ver/
bum poſt baptiſmum:arguit glo. a cōtra
rio ſenſu.ergo ſi ante baptiſmū fuit homi
cida:nō nocet. Rō huius diuerſitatis eſt
inſtitutio ecclie h̄ volentꝭ ⁊ h̄ nō ſine rō/
ne.ſcꝫ quia homicida non eſt ad ordies

inhabilis:niſi ꝓpter horrorem ſanguinis
qui ꝗdem tollit in baptiſmo.quia ſuppo⸗
nit ꝙ ſit factus agnus de lupo.ſed in bi⸗
gamo non tollit defectus ſignificationis:
ꝓpter quem eſt ad ordines inhabilis.
Utꝝ quelibet infamia ꝑ baptiſmũ tolla
tur:vel dimittat. Rndeo ꝙ ſic. de cõſe.
di.4.ſine penitẽtia.in glo.dictum eſt enim
ꝙ ꝑ baptiſmũ tollunt peccata:⁊ ea que
ſequunt ex peccatis.ſub ratiõe qua pecca⸗
ta ſunt.vñ cum infamia ꝯſequat ex pec
cato ſub ratiõe peccati:tollit ꝑ baptiſmũ.
Utrũ iudex ſecularis indulgebit illi pe⸗
nam:qui cõmiſit maleficiũ ſi baptizet.
Rndeo in penis que in iudicio hũano in
ferunt nõ ſoluꝫ attendit qua pena ſit ho
mo dignus quo ad deum:ſed etiam ĩ quo
ſit obligatus quo ad homĩes qui ſunt le⸗
ſi:⁊ ſcandalizati ꝓpter pctm̃ alicuius. ⁊
ideo lꝫ homicida liberet ꝑ baptiſmuꝫ a
reatu pene quo ad deum:remanet tñ obli⸗
gatus quo ad homĩes.quia iuſtum ẽ ho⸗
mines edificari de pena ſicut ſunt ſcanda
lizati de culpa.pie tamẽ pͥnceps talibꝰ poſ
ſet indulgere penam.hec Tho. Utrũ ꝑ
baptiſmũ conferant homĩ gratia ⁊ vir⸗
tutes. Rndeo ꝙ ſic.Unđ Aplꝰs ad Ti⸗
tum.Saluos nos fecit ꝑ lauacrum rege⸗
neratiõis.i.ꝑ baptiſmũ:⁊ renouationis
ſpũs ſancti:quem effudit in nos abunde
⁊ ad remiſſiõem peccatoꝝ:⁊ copiam vir
tutũ.ſm glo.ibi. Sed nõne ꝑ peniten
tiã etiam aliquis adultus ante baptiſmũ
cõſequit grãm ⁊ virtutes. Rndeo ꝙ ſic.
ſm ꝙ habet baptiſmũ in voto implicite:
vel explicite.poſtea vͦ in baptiſmo conſe⸗
quit maiorẽ copiam grẽ ⁊ virtutũ.

Circa zm.ſ.impedimẽtum efficacie
baptiſmi in adultis querunt plu
ra.ſ.vtrũ effectꝰ baptiſmi ſit equa
lis in omĩbus. Rndeo duplex eſt effectus
baptiſmi.vnus ꝑ ſe.ſ.illud ad qđ eſt in
ſtitutus.ſ.regeneratio hoĩs in ſpũalem
vitam.⁊ hunc facit eque in omĩbus qui
ſe habent equaliter ad baptiſmũ.vt ĩ par
uulis.Adulti vͦ quia ꝗdam cum maio⸗
ri deuotiõe ad baptiſmũ accedunt.Ideo
ꝗdam plus.ꝗdam nimis de gratia noui⸗
tatis accipiunt. Alius eſt effectus ba⸗
ptiſmi ꝑ accidẽs.ſ.illud ad qđ baptiſmꝰ
non eſt ordinatus.ſed diuina virtus hoc
in baptiſmo miraculoſe operat. ſicut ſup
illud Ro.6o. vt vltra non ſeruiamus pec⸗
cato dicit glo.Non hoc preſtat in baptiſ

mo:niſi forte hoc miraculo ineffabili cr
eatoris:vt cõcupiſcentia que eſt in mẽbris
totaliter extinguat.⁊ tales effectus non
ſuſcipiunt equaliter a baptizatis:etiaꝫ ſi
cum equali deuotiõe accedant.ſed diſpen
ſat huiuſmõi effectus ſm ordinem diui⸗
ne ꝓuidentie.hec Tho.3.q.69.arti.3.c.
Utrũ fictio impediat effectuꝫ baptiſmi
in adultis.Rndeo fictio dicit dupliciter
vel quo ad ſuſceptiõem.vel quo ad colla
tionẽ baptiſmi.quia ſcilꝫ ꝓ̄tendit ſe velle
ſuſcipere baptiſmũ vel cõferre:⁊ nõ vult
vere:ſed ſimulate tm̃.vt in iocoſa immer⸗
ſione.vel quo ad diſpoſitiõem:quia ꝓ̄ten
dit ſe diſpoſitum eſſe extra cum ſit indiſpo
ſitus intra.Prima fictio impedit ſacramẽ
tum.Lꝫ enim Auguſ.cõtra dictũ Doñ.
ꝓpe finem non determinet vtrũ tales eẽnt
baptizati vel non.ſed dicat diuinũ indi⸗
cium ꝑ alicuius reuelatiõis ſuper hoc eſ
ſe oraculum implorãdum.qđ etiam habe
tur de cõſe.diſ.4.ſolet.videt tamen dicere
ꝙ nõ recipiunt baptiſmi ſacramẽtuꝫ. qđ
certum eſt:ſi baptizans non intendebat il
lam ablutiõem facere vt ſacramẽtum :ſꝫ
cauſa ludi tm̃.vt dicit ibi glo.quod tamẽ
dicit ibi glo.ſcꝫ ꝙ baptizans intendat ba
ptizare qualẽcũqꝫ intentiõem habeat ba
ptizatus recipit ſacramẽtum:non eſt veꝝ
vt eſt oſtẽſum.ſ.ſm Richar.4.di 4.q.i.
ar.i.c. za fictio impedit effectuꝫ baptiſ⸗
mi qui eſt tm̃ res.ſcꝫ grãm ⁊ remiſſiõem
peccatorũ.non tamẽ impedit effectuꝫ qui
eſt res ⁊ ſacramẽtum.i.caracterem. de cõ
ſecra.diſ.4.oſtendit.quia actus actiuoꝝ
ſunt in patiente ⁊ diſpoſito.Hec autem in
diſpoſitio ſeu ꝯtraria diſpoſitio poteſt eſſe
tripliciter.ſcꝫ aut diſcernẽdo:quo ad ra⸗
tionẽ.aut indeuote accedendo.ſ.cum ꝓpo
ſito peccandi.aut malum appetendo:quã
tum ad cõcupiſcibilem.aut ſacramẽtum
cõtemnẽdo.ſ.accipiendo irreuerenter.pre
exigit enim fides ⁊ deuotio.ſ. voluntas
abſtinendi a peccato:⁊ reuerẽtia ſacram̃
ti ſm Boñ.4.di.4.q.z.ar.z.c. ⁊ Pe.4.
di.4.q.i.ar.z.c.Si g̃ querit quomõ ſumi
tur fictio:que impedit effectum baptiſmi.
Dicẽdum ꝙ fictio hec quodãmõ inclu⸗
dit om̃e peccatum mortale qđ cõtrariat
gratie.hec Tho.3.q.69.ar.9.c.3m. Utꝝ
recedẽte fictiõe baptiſmus habeat effectũ
Rndeo ꝙ ſic.de cõſe.diſ.4.oſtendit.in fi
ne.Duplex eſt enim effectus baptiſmi in
terior.ſcilꝫ caracter.qui eſt ſacramentum

⁊ res ⁊ grã que eſt res. p̃mus nõ opponi-
tur culpe: aut fictiõi: ſed 2°. ideo caracter
cum ea recipit̃ ſed nõ gratia. caracter. n.
q̃ſtum eſt de ſe eſt diſpoſitio imediata ad
grãm: ſicut origanizatio corporis ad ani-
me infuſiõem. ſed impedit̃ ꝓpter 2riam ſi
bi in eodem ſbiecto aie cõiunctã fictionẽ
ideo illa ſtante grã non infundit̃. recedẽ
te aũt ſtatim infundit̃. ſicut diaphanci-
tas aeris impedit̃ recipe lumen ſolis: pro
pter obſcurã nubem. qua reſoluta ſtatim
recipit lumen a ſole. vnde Augꝯ. li°. de ba-
ptiſ. ⁊ habet̃ de cõſe. di. 4. tunc valere inci
pit ad ſalutem baptiſmꝰ: cum fictio illa ve
raci cõfeſſiõe receſſerit. Et qꝛ ſacramẽtuꝫ
reſpicit culpã p̃cedentẽ: ⁊ non ſequenteꝫ.
hinc eſt: ꝙ plenam facit grã ſupinfuſa re
miſſiõem totius culpe ⁊ pene p̃cedentis. ⁊
hoc ꝑ ſe. totius ṽo culpe ſeqũetis ꝑ accñs
quia nõ põt vnam ſine alia tollere. vnde
tollit culpam venialem ſeqũetem: ſi quaꝫ
inuenit: de qua hominẽ nõ peniteat: in ge
nerali ⁊ in ſpãli. ſi tñ tollit: nõ tollit etiam
totã penam. qꝛ culpa ⁊ pena ſequens ma
gis tollit̃ in eo virtute pnie: q̃ꝫ baptiſmi.
vnde tam de fictiõe q̃ꝫ de peccatis poſt ba
ptiſmũ ꝑpetratis: ei eſt penitẽtia iniũgẽda
ſm Bon̄. 4. di. 4. q. 2. ar. 3. o. ⁊ Pe. 4. di
4. q. i. ar. 2. q. 2. c. vnde ſi veniens ad ba-
ptiſmũ cõterat̃ de omibus ſuis peccatis
mortalibꝰ: niſi de vno ſolo: qđ eſt cã fictio
nis eius in baptiſmo: optet ꝙ vere penite
at de illo pctõ: ⁊ in ſe: ⁊ inquãtũ fuit cã fi-
ctionis eiꝰ. quo facto deus cõfert gratiaꝫ
ei baptiſmalẽ: in remediũ cõtra alia pctã
que fuiſſent in baptiſmo deleta: niſi fictio
impediuiſſet. ⁊ ideo de illis alijs nõ optet
habere veram pniam. nec forte attritionẽ
nouam: p̃ter illam quã habuit añ baptiſ-
mum. Nec ſm Sco. 4. di. 4. q. 2. arti. 2. c.
circa mediũ: optet dicere caractereꝫ in fi-
cto aliqd operari. ſed ſolum ꝙ deus ex ea
dem pactiõe qua aſſiſtit ei qui baptiſmũ
ſine fictiõe ſuſcipit. Aſſiſtit etiam ei q ba-
ptiſmũ ſuſcipit quãdo fictio recedit. Sed
eſto ꝙ aliquis accedat ad baptiſmũ cum
motu peccati venialis. nũquid talis cõſe
quit̃ effectum baptiſmi. Rndeo. quidaꝫ
dicũt ꝙ eſt duplex fictio. ſ. ſimplex. ⁊ ſm
quid. Fictio ſimplex aufert totũ effectum
baptiſmi. ⁊ hec eſt cum volũtate mortali
ter peccandi. Fictio autẽ ſm qđ hec eſt ve
nialis: ⁊ non impedit ingreſſuꝫ gratie. ſed
cõplemẽtum. vnde in tali non habet per-
fectum effectum. quia non delet veniale
illud: ⁊ etiam minus recipit de grã. qꝛ mi
nus eſt diſpoſitus ꝓpter illud. Alit̃ ta-
men põt dici. ſ. ꝙ motus venialis non fa
cit fictum ſimpliciter: ſed ad tẽpꝰ. qꝛ gra-
tiam non expellit: ſed retardat duꝫ homo
non eleuat ſe ad recipiẽdum diuinã gra-
tiam. ⁊ quãdo talis motus ceſſat: ſtati ba
ptiſmus habet plenum effectum. ⁊ hunc
motum: ⁊ alia pctã delet. etiam ſi non ſup
ueniat de illo cõtritio noua. Pe. vbi. s̃.
Primꝰ modus dicẽdi magꝫ placet: ⁊ cõ-
uenit cum Sco. vbi. s̃.

Circa 3ᵐ. ſ. efficaciam baptiſmi in
paruulis: queruñt plura. ſ. vtrũ
paruuli recipiãt ſanctificatiõem
in baptiſmo. Rndeo ꝙ ſic. Abſit. n. quin
paruulis miſericors deus ad ſalutis reme
dium baptiſmũ ꝓcurauerit. ex̃ de baptiſ.
maiores. §. cante. vnde paruuli ĩ baptiſ-
mo purgant̃ a peccato originali: ⁊ ſ; me-
rito paſſiõis xp̃i: ⁊ aliene fidei. ſ. eccleſie ⁊
virtute ſacramẽti. Utrũ paruuli recipi
ant in baptiſmo plene rem. i. grãm: cũ ha
bitibus virtutũ. Rndeo ꝙ ſic. recipiũt. n.
ſm omẽs grãm ꝑ quam iuſtificant̃. cõue
nit enim vt ſicut cõtrahunt alio ꝓmeren
te culpam: ſic etiam alio ꝓmerente reci-
piant iuſtificatiõis gratiam. vt. s̃. dictum
eſt. De virtutibus ṽo ſunt plures opi.
cõuenientior tamẽ ⁊ verior eſt opi. magi
ſtri ſniaꝝ li° 4° di. 4. ꝙ paruulis dantur
virtutes in baptiſmo in munere ſiue i ha-
bitu perfecto: ſed non in vſu. ad vſum. n.
non tñ requirit̃ perfectio habitus: ſꝫ etiã
potentie: que deficit in paruulis. Lꝫ enim
habitus innatus ⁊ acquiſitus perfectus
eſſe non poſſit ante perfectiõem potentie.
infuſus tam̃ poteſt. quia eius perfectio nõ
dependet niſi a creatore. Sciendum
tamen ꝙ in paruulo virtutes habent
aliquos actus. Actus enim virtutum
ſunt 4ᵒʳ. ſcilicet cõtrarium expellere. ſub-
iectum perficẽ. ⁊ ad vltimũ finem ordina
re. ⁊ iſti tres actus cum habitibus confe-
runt̃. Quartꝰ eſt bonum opus elicere. ⁊
iſte non confert̃ paruulo: non ꝓpter de-
fectum virtutũ: ſed ꝓpter defectum poten
tiarũ in eo. ⁊ ideo bene dictum eſt ꝙ par-
uulis non dant̃ virtutes in vſu. qꝛ ergo
eundẽ effectum habet baptiſmꝰ in paruu
lis: ⁊ adultis. ideo dicit Augꝯ. ad Boni-
faciũ. Regñans ſpũs in maioribꝰ offerẽti
bus: ⁊ puulis oblatis cõis eſt. ſ; Guil.

Utrū in puulis baptiſm⁹ habeat equa
lem effectū. Rndeo ꝙ ſic:q̄tum eſt de lege
cōi.equale.n.eſt ex pte dantis illud medi
ante quo dat̃ gr̃a.ſ.ſacramētū.Equal'et
eſt ex pte recipientis ꝯ[illegible]ruitas:vel diſpoſi
tio.hec.n.nō attendit̃ ſm nālem capaci/
tatem:ſed ſm voluntariā p̄parationem:q̄
nulla in eis p̄cedit.ſed ꝓ diſpoſitiōe ē eis
ecclie fides:q̄ equalit̃ reſpicit omēs puu/
los:q baptizant̃. Pōt tñ deus magis da
re de gr̃a vni q̄ȝ alteri:de p̄uilegio ſpāli.qꝛ
eius potentia nō eſt ſacr̄o alligata. H Ri/
chard.4.di.4.q.3.ar.3.c. Utrū effectus
baptiſmi ſit equalis in puulis ⁊ in adultiſ.
Rndeo ꝙ nō.caracterſ.n.imp̄ſſio ē equa
lis.ſed reſtitutio innocētie penes terminū
a quo eſt inequalis.infuſio etiā gr̄e eſt in
equalis.qꝛ vnicuiqȝ magis ꝓdeſt fides:
⁊ diſpoſitio ꝓpria q̄ȝ aliena:ceteris parib⁹
Adulti ḡ plus recipiūt de gr̃a i baptiſmo
q̄ȝ puuli.H Rich.vbi.s̃.

Circa 4m.ſ. de efficacia baptiſmi
an̄ paſſiōem xp̄i ſciēdū:ꝙ baptiſ
mus xp̄i habuit eandē virtutē an̄
paſſiōem ⁊ poſt.qꝛ ſicut poſt:ita ⁊ an̄ paſ/
ſionē caracterē imp̄ſſit:omnē culpā dele/
uit:gr̄am cōtulit.⁊ per ꝯñs cōcupiſcētiaȝ
minuit.ꝓbabile tñ eſt ꝙ poſt paſſiōeȝ ma
ioꝛ gr̄a cōferat̃ in baptiſmo.qꝛ paſſio xp̄i
a qua baptiſm⁹ efficaciā habet: maioꝛis
debet eſſe virtutis exhibita q̄ȝ p̄uiſa. ⁊ cō
pleta q̄ȝ inchoata.

De baptizātibus.ti.5.

Poſtea cōſiderādum eſt de mi/
niſtris baptiſmi.Et p̄mo quis
pōt baptizare. 2o de numero
baptizantiū:⁊ baptizandoꝛū.
3o de intentiōe quam dȝ habē baptizās
4o de fide eius. 5o de bonitate eius.
Circa primū querunt̃ plura.ſ.ad queȝ p
tinet ex offō baptizare. Rndeo ꝙ ad ſo/
lum p̄ſbyterū.de cōſe.di.4.cōſtat.vñ etiā
diaconi abſqȝ ep̄o vel p̄ſbytero non aude
ant baptizare:niſi p̄dictis oꝛdinib⁹ longi
us cōſtitutis neceſſitas extrema cōpellat.
di.93.diacones. Utrū laycus poſſit ſa
cramentū baptiſmi cōferre. Rº vt habet̃
de cōſe.di.4.cōſtat.⁊.c.in neceſſitate.⁊.c.
ſanctū eſt.baptizare neceſſitate imminēte
laycis xp̄ianis plerūqȝ cōcedit̃. Rō hu/
ius eſt.qꝛ inter alia ſacramēta maxīe ne/
ceſſitatis eſt baptiſmus:q eſt regeneratio
vite ſpūalis hoīs.qꝛ pueris alr̃ ſubue/
niri nō pōt.⁊ adulti nō pñt alr̃ q̄ȝ per ba
ptiſmū plenā remiſſiōem cōſequi.ſ. q̄ȝtuȝ
ad culpā:⁊ q̄ȝtū ad penā.ideo vt circa re/
mediū tam necc̄ium hō defectū pati pō poſ
ſit:inſtitutū eſt vt mā baptiſmi ſit cōis.ſ.
aqua q̄ a q̄libet de facili hr̄i pōt.⁊ miſter
baptiſmi ſit qcunqȝ etiā nō oꝛdinat⁹.ſ. in
necc̄itate.⁊ h verū eſt etiā in aqua nō ſan
ctificata:ſi alia hr̄i nō poſſit.al's nō. Si
aūt p̄ter necc̄itatē baptizaret qs nō p̄ſby/
ter:ſiue layc⁹:ſiue cleric⁹:peccaret moꝛtalr̃
baptiſmi tñ ſacr̄m cōfert.h Tho.4.diſ.5.
q.2.arti.1.q.1.c.vñ ex̄ de cle.nō oꝛ.c.1.dr̃:
ꝙ ſi nō oꝛdinat⁹ baptizauerit: vel aliud
diuinum offm̄ nō ꝯpetens exercuerit:ſupple
necc̄itis articulo nō exigēte:ab eccl'ia abij/
ci dȝ:⁊ nunq̄ȝ oꝛdinari. Utrꝫ nō p̄ſby
ter baptizās facē poſſit vel debeat ſacram̄
talia baptiſmi. Rº.illa ꝑtinent ad ſolēni/
tatē baptiſmi:nō ad necc̄itatē.⁊ iō fieri nō
debēt:nec pñt a layco:vel clerico.ſed ſolū
a ſacerdote:cui⁹ eſt ſolēniter baptizare. h
Tho.3.q.67.ar.3.c.2m. Utrꝫ mulier
poſſit baptizare. Rº ꝙ ſic:necc̄itate inſtan
te.30.q.3.ſup qbus.al's baptizare ꝓhibe
tur.de cōſe.di.4.mulier.qꝛ tñ caput muli
eris eſt vir.⁊ caput uiri xp̄s.ut dr̃.1.Coꝛ.
11.nō dȝ baptizare mulier.ſi aſſit copia vi
ri.nec layc⁹ pñte clerico.nec clericus pñte
p̄ſbytero.q tñ pōt baptizare pñte ep̄o.eo
ꝙ h ꝑtinet ad offm̄ ſuū.Si tñ mulier p̄ter
necc̄itatem baptizaret:rebaptizādus non
eēt.ſicut etiā dictū eſt de layco.peccaret tñ
ip̄a baptizās:⁊ alij q ad h cooperarent̃:
vel baptiſmū ab ea ſuſcipiēdo: vel aliquē
baptizandū offerēdo.h Tho.3.q.67.ar.
4.c.⁊.c.3m. Utrꝫ nō baptizat⁹ poſſit ba
ptizare. Rº ꝙ ſic.dūmō foꝛmā ecclie ſer
uet.de cōſe.di.4.c.in baptiſmate. ⁊ rō eſt.
qꝛ ſicut ex pte matie q̄ȝtum ad necc̄itatem
ſalutis ſufficit q̄libet aqua.ita etiā ſufficit
ex pte miſtri:quicūqȝ hō. ⁊ ideo etiā non
baptizat⁹ in necc̄itate baptizare poſſet. Si
vō ex̄ articuluȝ necc̄itatis h fieret:vterqȝ
grauit̃ peccaret.ſ.baptizās ⁊ baptizatus.
⁊ hoc impediret ſacramēti effectū:lȝ non
tolleret ip̄m ſacramētum.hec Tho.4.di.
5.q.2.arti.1.q.3.c. ⁊.3.q.67.arti.5.c.
Utrꝫ excōmunicatus poſſit baptizare.
Rndeo ꝙ ſic.poteſtas enim miniſtrandi
ſacramētum ꝑtinet ad ſpūalem caracterē
q indelibilis eſt.ſicut pȝ ex ſup̄dictis.⁊ iō
ꝑ h ꝙ qs ab eccl'ia ſuſpendit̃ vl' excōicat̃

vel etiam degradaṫ: non ꝓpter hoc amit-
tit ꝑtātem cōferendi ſacramentū. confert
qdem: ſed peccat cōferēdo niſi in neceſſi-
tate baptizaret. ſiliter etiam ille q ab eo re
cipit ſacramētū: ⁊ ſic nō recipit rem ſacra
menti: niſi forte p neceſſitatē: vel ignoran
tiam excuſeṫ. Tenendū eſt igiṫ breuiter
circa p̄dicta: ꝙ actus baptiſmi: ſicut ⁊ ali
cuius alterius ꝑtātis conuenit alicui du-
pliciṫ. ſ. vel ex officij auctate. ſic ꝯuenit ſo
lis p̄ſbyteris. vel ex eccl'ie ꝑmiſſiōe. ſic etiā
cōuenit alijs: maxīe in caſu neceſſitatis.

Utrū qs poſſit baptizare ſeip̄m. R° ꝙ
non. q2 cum in forma baptiſmi exprima
tur duplex perſona. ſ. baptizās ⁊ baptiza
tus: alius debet eſſe baptizās a baptizato.
Et qd̕ Innocē. papa dicit in q̄dam decre
tali: ꝙ iudeus ſeip̄m in aquam merſit. de
cōſe. di. 4. c. ſanctū eſt. ⁊ e x̄ de baptiſ. debi
tum in glo. ⁊ tex. dicens Me baptizo in
nomīe pa ⁊c̄. ſi deceſſiſſet tūc ad p̄riā euo
laſſet. intelligēdum eſt ꝓpter vim ꝯtritio-
nis: ex cuius magnitudine hoc ꝓcedē vi
debaṫ: vt inter iudeos cōſiſtens q̄ſi ſe of-
fert periculo mortis. Ad oſtendēdū au
tem ꝙ alius eſt baptizās a baptizato vo-
luit Dn̄s baptizari a Johāne. Math. 3.
⁊ e x̄ de baptiſ. debitū.

Circa 2m. ſ. numerū baptizādorū
⁊ baptizantiū queruntur plura. ſ.
vtrū plures poſſint ſimul bapti-
zare. Rn̄deo ſacramētū baptiſmi p̄cipue
habet virtutē ex forma: quā Apl's noiat
verbū vite ad Eph. 4°. ⁊ ideo cōſiderare
oꝑtet: ꝙ cum plures ſiṫ vnum baptizāt q̄
forma vtanṫ. ſi. n. dicāt. Nos te baptiza-
mus in no. pa. ⁊c̄. dicūt qdam ꝙ nō cōfe
runt ſacramētum baptiſmi. eo ꝙ non ſer
uareṫ forma eccl'ie: que ſic hʒ. Ego te ba-
ptizo in no. pa. ⁊c̄. ſed hoc excludiṫ p for-
mam baptizādi quā habēt greci. poſſunt
eni dicere. Baptizeṫ ſeruus dei. h. in no.
pa. ⁊c̄. ſub qua forma greci baptiſmū re-
cipiūt. que tn̄ forma magis diſſilis ē for-
me qua nos vtimur: q̄ſi diceret. Nos te
baptizam⁹. Ideo notandū ꝙ ſub tali for
ma Nos te baptizam⁹ exprimiṫ talis in
tentio. ſ. ꝙ plures cōueniāt ad vnum ba-
ptiſmū cōferēdum. qd̕ qdem videṫ eſſe ꝯ
rōnem miniſtri. hō. n. nō baptizat niſi in
quātum eſt miniſter xp̄i: ⁊ vicē ei⁹ gerens
ſed ſicut xp̄s eſt vnus: ſic oꝑtet eſſe vnū
miniſtrū q ip̄m rep̄ſentet. ꝓpter qd̕ ſignā
ter dicit Aplus ad Eph. 4°. Unus domi-
nus: vna fides: vnū baptiſma. Et ideo cō
traria intentio videṫ excludere ſacramen
tū baptiſmi ſꝫ Tho. 3. q. 67. ar. 6. c. Hui⁹
etiam ſnīe videṫ eſſe Sco. 4. di. 6. q. 2. ar.
1. c. Si v̄o vterq3 diceret. Ego te baptizo ī
no. pa. ⁊c̄. vterq3 exprimēt ſuam intentio
nē q̄ſi ip̄e ſingulariṫ baptiſmū cōferret.
qd̕ pōt cōtingere in eo caſu quo cōtentio-
ſe vterq3 aliquo mō baptizare conareṫ.
⁊ tūc dicēdum eſt ꝙ ille q p̄us verba ꝓ-
ferret: p̄us cōferret baptiſmi ſacramētū.
alius v̄o quantūcūq3 ius baptizādi habe
ret: nihil faceret. ſed ſi verba ꝓnunciare p̄
ſumeret puniēdus eſſet tanq̄3 rebaptiza-
tor. Si aūt ſimul ambo verba ꝓferrent: ⁊
homīem immergerēt: vel aſpergerēt: eſſent
puniēdi de inordinato mō baptizādi: nō
de iteratiōe baptiſmi. q2 vterq3 intenderet
nō baptizatū baptizare. ⁊ vterq3 quātum
eſt in ſe baptizaret. nec traderet aliud ſa-
cramentū. ſed xp̄s q eſt vn⁹ interius ba-
ptizās: vnū ſacr̄m per vtrūq3 cōfert. hec
Tho. vbi. ſ̄. Utrū eſſet baptiſm⁹ ſi vn⁹
ſolus baptizaret dicēs. Nos baptizam⁹
te ⁊c̄. R° ſup pluralē numerū nō fit vis
aliqua: niſi q̄ fit ſm̄ curſum ſolitū loquen
di. ſ. ſm̄ ꝙ papa de ſe vnico dicit. Nos di
cim⁹. ⁊ in vulgari hoc vtimur linguagio
Ideo nō diciṫ tūc forma mutata: ſꝫ cor-
rupta. Sed ſi verbū ſerioſe diceret ⁊ cū
pondere: cuius ſenſus aliū generaret itel-
lectū: nō eſſet baptiſm⁹. hec Bon. 4. di. 5.
q. 1. ar. 1. q. 5. Utrū vnus poſſit ſiṫ bapti
zare plures. Rn̄deo in caſu neceſſitatis:
vnus pōt ſimul baptizare plures ſb̄ hac
forma. Ego vos baptizo. puta ſi īminet
ruina: aut gladi⁹: aut aliqd aliud hi⁹. qd̕
nō patereṫ morā: vt ſingillatī oēs bapti-
zarenṫ. Nec p h̄ diuerſificareṫ forma ec-
cleſie. q2 plurale nō ē niſi ſingulare gemi
natū ſꝫ Priſci. cū pluraliṫ dicaṫ Math
vlti. Baptizātes eos ⁊c̄. nec ē ſiſe de bapti
zante ⁊ baptizato. q2 xp̄s q p̄ncipaliṫ ba
ptizat: ē vn⁹. ſed multi p baptiſmū efficiū
tur vnū cū xp̄o. h̄ Tho. 3. q. 67. ar. 6. c. 2m

Utrū ſi duo baptizarēt: vn⁹ manc⁹: q
verba ꝓferat: ⁊ ali⁹ mutus: q īmergat. ſit
baptiſm⁹. R° ſic. ſ̄. dictū eſt. itegritas ba
ptiſmi cōſiſtit ī verboꝝ forma: ⁊ ī vſu ma
terie. ⁊ iō nec ille q tm̄ ꝓfert v̄ba baptizat
nec ille q tm̄ īmergit. ⁊ iō ſi vn⁹ ꝓfert ver
ba: ⁊ alius īmergit: nulla forma verborū
poterit eſſe cōueniens. nō eniꝫ poterit dici
Ego te baptizo. cum ip̄e non immergat.

⁊ per ꝯſequens non baptizaret.re: etiã poterit dici. Nos te baptizam⁹.cū neuter baptizaret. Si.n.duo ſūt q̃ꝝ vnus vnã ꝑtem libri ſcribat:⁊ alius aliã nō ē ꝓpria locutio Nos ſcripſim⁹ iſtū librū.ſed ſino dochica:inquãtum totū ponit̃ ꝓ parte ſm Tho.vbi.ſ̈.c.2ᵐ.Bon̄.4.di.5.q.i.ar.i.q 4.⁊ Rich.4.di.3.q.4.ar.i.c.iᵐ. lʒ enim. determinat⁹ modus exꝓmēdi actū baptizandi nō ſit de nc̃citate efficacie ſac̃i exꝓ mere tam̄ actum eſſe ab eo a quo non eſt: derogat efficacie ſacramēti. ſic eſſet i hoc caſu Si.n.ille q verba illa Ego te baptizo ꝓfert.nō abluit:exꝓmit actum baptizandi eſſe a quo nō eſt.ſiue exꝓmat in ſingulari:ſiue in plurali.qꝛ dicit Ego te baptizo.i.abluo:⁊ tñ non ablueret ꝑ caſum:ſed ſocius ſuus. vnde in illo caſu de cōi lege: puer nō eſſet baptizatus ſm Rich. vbi ſ̈.Conuenit cum p̄dictis Hoſti.ti.de ſacra. qꝛ ſacramēta eccliaſtica ſunt ſac̃a vnitatis.⁊ nō cōuenit ea diuidi.de ꝯſe.di.2.qꝛ paſſus.Et idem dicit:ſi vnus dicit vnã ꝑtem verborū:⁊ alius aliam.Lʒ autẽ:vt ſ̈.dictum eſt ſm aliquos baptizãs debeat eſſe vnus.aliq tñ dicūt ꝙ vnitas miniſtri vel baptizati non eſt de neceſſitate.dūmō qñ plures baptizant qlibet intendat facere totum.⁊ qñ vnus plures intendat baptizare:vel omēs.eſt tñ de ꝯgruitate ꝓpter maiorē diſtinctiōem.ideo nō debet fieri ſine neceſſitate.vnde ſiue vnus ſiue plures dicant baptizam⁹ te in baptizãdo vnuʒ ſiue etiam vn⁹ dicat in baptizãdo pluresʒ vel vnū baptizo vos:baptizatū eſt.quia modus exꝓmēdi actum baptizãdi ⁊ exꝓſſio pſone miniſtri nō ſunt de ſuba forme.ſunt.n.ex traditiōe ecclie.⁊ per iſtam additiōem forma nō mutat̃:cum non ſit additio corrūpens:ſed ſaluans. vñ de neceſſitate vnius actus baptizãdi ē vnitas miniſtri:ſolū ad vitandū pctm̄ baptizantis.niſi forte i caſu plures eēnt neceſſarij ad puerū abluendū.nō antē eſt de neceſſitate ad efficaciã ſacramēti.vnde puerum ſil'a pluribus ablui nō videt̃ efficacie baptiſmi repugnare.⁊ h̄ ē op. Rich.4.di.3 q.4.ar.i.c.⁊ Pe.4.di.5.q.3.ar.3.q.3.c.⁊ c.iᵐ ad oppoᵐ. Quid ſi monſtrū natū ſit cum duob⁹ capitib⁹:nūqd dʒ baptizari vt vnus hō:vel vt duo. Rndet Tho.i q̈dam qōne de q̊libet:ꝙ tale monſtꝝ aut certū eſt hr̃e duas aīas rōnales. puta ſi ſint duo capita duo colla ⁊ duo pectora. qꝛ per ꝯñs erunt duo corda:⁊ in tali caſu baptizãdi ſūt ibi duo.⁊ lʒ p̄ſumat̃ ꝙ plures poſſint ſimul baptizari. dicendo.ego baptizo vos.tutius tñ eēt eos baptizare ſingillatim. Si vō nō ſit certum.puta ſi non ſunt duo capita bene diſtincta: vel due ceruices fundate in eadem vitta ſine in eodem trunco:tunc p̄mo debet baptizari vnus:⁊ poſtea debet alter ſub dubio baptizari.dicēdo Si nō es baptizat⁹:ego te baptizo ⁊c̃.

Circa 3ᵐ.ſ.intentiōem baptizantis plura querunt̃ .ſ. vtrū intentio miniſtri ſit de neceſſitate baptiſmi. Rndeo ꝙ ſicut dicit magiſter ſen. liᵒ 4ᵒ diſ.6.in hoc ⁊ in alijs ſacramentis ſicut formã ſeruanda eſt:ita ⁊ intentio illud cōferendi.cuius ratio eſt ſm Sco.4. diſ.6.q.3.arti.i.c.quia ille actus ad queʒ quis obligat̃:debet in eo eſſe humanus non caſualis:vel fortuitus: in quib⁹ non cadit obligatio.Humanus autem effect⁹ eſt ꝓprie qui per intellectum ⁊ volūtatem cauſat̃ ab homīe.⁊ ita eſt intentus ab homine.ipa etiam obligatio eſt:vt homo intendat actum iſtum:ſed homo obligatur ad actum cōferendi baptiſmū pro loco ⁊ tpe.g̃ obligat̃ vt intēdat ꝯferre baptiſmū ꝓ loco ⁊ tpe. Utꝝ requirat̃ mentalis intentio in miniſtro. Rndeo aliqui dicunt ꝙ non.quia miniſter ſacramenti in verbis que ꝓferunt̃ exprimit intentiōem eccleſie:que ſufficit ad perfectiōem ſacramēti.niſi cōtrariū exterius exprimat̃ ex parte miniſtri ⁊ ex parte recipiētis ſacramentum.⁊ hec eſt opi. Tho.4.di.6.q.i.ar.2.q i.c.2ᵐ. Alij vō dicunt ꝙ non eſt ſacramentū.lʒ ibi ſint verba niſi ſit ibi mentalis intentio in miniſtro.quia vt dicit Gregori.in moral.non debet intentio verbis deſeruire:ſed verba intentiōi.⁊ hoc maxime locum habet in hoc ſacramēto.⁊ ideo non baptizat̃ quãtum eſt per illud quod per homīes geſtum eſt:niſi aſſit intentio baptizantis. Utrū alit̃ non ſaluetur niſi ſit intentio in miniſtro. Rndeo ſi adultus baptizat̃ vt debet fides interior ſupplet.Si paruulus.pium eſt credere ꝙ ſūmus ſacerdos ſuppleat.ſi tamen non faciat:iuſte facit.⁊ nos īcertos eſſe voluit de ſalute ad deponēdam ſupbiam:⁊ excitandam diligētiam vt attentius ⁊ a pſonis dignioꝛib⁹ ⁊ ſenioꝛib⁹ reqrat̃.credendū tam̄ eſt:vel ꝙ deus reuelet:vel ꝙ integre

ſupplet:niſi pctā noſtra impediāt. h Boñ.
4.di.6.p.z.q.z.ar.i.c.5a ad oppom. Hoc
aūt qđ dictum eſt.ſ.ſi adultus baptizatr fi
des interior ſupplet.ſi paruul9:piūm ē cre
dere q xp̄s ſuppleat. Aliqbus vt Tho.
vbi.ſ.non placet.dicit.n.q ⁊ ſi hoc ſatis
dici poſſit quo ad vltimū effectū:q eſt iu/
ſtificatio a pctis:tñ quo ad caracterē non
videt̃.quia caracter nunq̄ imprimit̃ niſi
p ſacramētum. Sed rñdet̃ ei;q vltimus
effectus bene ſufficit ad ſalutem.deus etiā
ſine ſacramēto bene poſſet imp̄mere cara
cterē. Utrū actualis intentio requirat̃
in miniſterio. Rndeo ſm Sco.4.di.6.q.
z.ar.z.c.q p̄ter intentiōem actualē ⁊ ha
bitualē eſt ponere mediā.ſ.intentiōem vir
tualem. pbatio.ſi qs in p̄ncipio intēdenſ
dicē miſſam:poſtea aūt ad alia diſtraha/
tur:tūc non hz intentiōem actualē:dū eſt
diſtractus:nec tñ hz intentiōem habitu
alem.quia etiā dormiēs talem hz.hz eniz
habitū inclinātem eum ad talez actū. hz
ḡ ſe medio modo:qui medius mod9 pōt
dici intentio virtualis.qr in virtute alicu
ius intentiōis prius habite actualit̃:facit
omia que facit:tanq̄ ex radice. Dicen
dū ḡ q in baptizāte nō ſufficit ſola inten
tio habitualis.qr ꝓpter illam ſolam non
dicit̃ actus hūanus.nec requirit̃ ſemper
intentio actualis.qr non obligat deus ho
minē ad impoſſibile:vel nimis difficile.cu
iuſmōi eſt nō diſtrahi. quia ſm Augꝯ. zo
lio de lib.ar.nō eſt in ptāte noſtra quib9 vi
ſis tangamur:ſed ſufficit intentio virtua
lis.ſ.q aliqñ habuit intentiōem actualez
ex qua deſcendit nūc actus ille baptizan
di:ſiue ī illo actu habeat intentiōem actu
alem:ſiue non.⁊ intelligo q deſcendit ille
actus ſine omi motu volūtatis ꝯrio inter
ueniēte ſm Sco.vbi.ſ.ſm Rich.4.di.6.
q.i.ar.z.c.tñ ſi baptizans nō ſit diligens
in applicādo intentiōem ſuam ſm q de/
cet ad ip̄m actum:nō excuſat̃ a pctō.
Quid ſi qs putet baptizare puerū cui im
ponit nomē Petri:cum ſit puella. Nūqd
baptiſm9 caret effectu. Rndeo ſm Ho/
ſtieñ.aut intendit baptizare pſonā cuiuſ/
cūq̄ ſexus eſſet:⁊ ſic eſſet baptizata. aut
intendit baptizare marem tñ:⁊ nō femi/
nam.⁊ ſic nō eſt baptizata. Aut ſimplicit̃
baptizat:⁊ tūc eſt baptizata. Dicit tamē
Hoſti. q in his caſib9 ⁊ ſilibus ſi adhuc
viuat baptizari pōt ſine errore.ſed ī hoc
nō aſſentio ſibi. Utrū ebrioſus poſſit

baptizare. Rndeo.dr̃ia eſt inter ebrioſū:
⁊ ebriuz. Ebrius dicit̃ actu. Ebrioſus ex
ꝯſuetudine.⁊ bene pōt aliqs cōſuetus in
ebriari:aliqñ eſſe ſobrius in actu. ⁊ tunc
baptizat. Ebrius vō ſi habeat ligataz rō
nem:ita q tollat̃ intentio baptizādi.qr.ſ.
neſcit quid faciat:nō baptizat. Si autem
rō libera eſt tantū ſaltem q ſciat qd faci/
at:nō tñ oīno eſt cōpos ſui.tunc tenendū
eſt q ſit baptizat9:etiam ſi lingua aliquo
mō balbuciat.qr illud non eſt ſemp ſuffi/
ciens ſignū ligaminis rōnis.vnde ſi formet
verba intelligibilit̃:lz non oīno pfecte ba
ptizat. Si aūt ita corrupte:q cōiter intel/
ligi nō poſſet:eſt rebaptizādus poſtea.hec
Boñ.4.diſtin.5.du. circa lr̃am .q.z.
Utrū ſi qs aliquem iocoſe baptizaret ve/
re ſit baptizatus. Rndeo q ſic.ſi bapti/
zans ⁊ ille qui baptizat̃ intentiōem ba/
ptizandi actu vel habitu in gñali:vel ſpe
ciali habeat qđ expſſuz eſt.i.q.i. ſpūs ſan
ctus.7.§.ecce qñ. Quid ſi ſciri nō poſ
ſit certitudinalit̃ intentio ablnētis:vel ab
luendorū. Rndeo ſm Augꝯ. lio de vni.
ba.implorandū eſt ſup hoc diuinū cōſili
um:qđ ſi nō reuelet deus: ſub cōditōe ſic
ablutus eſt baptizādus.⁊ habet̃ de cōſe.
di.4.ſolet. Utrū requirat̃ recta inten/
tio miniſtri:ad ſacramēti pfectiōem. Rn
deo intentio miniſtri pōt puerti duplicit̃.
Uno mō reſpectu ip̄ius ſacramti.puta cū
quis nō intendit ſacramētum cōferre:ſed
deluſorie aliqd agere.⁊ talis puerſitas tol
lit veritatem ſacramēti.p̄cipue quādo ſuā
intentiōem exterius manifeſtat. Alio
mō pōt puerti intentio miniſtri q̄tuz ad
illud qđ ſequit̃ ſacramētū.puta ſi preſby
ter intendat aliquā feminā baptizare ut
abutat̃ ea.vel ſi intendat cōficere corp9
xp̄i vt eo ad veneficia vtat̃.⁊ qr p̄us nō
dependet a poſteriori:inde eſt q talis puer
ſitas intentiōis ſacramēti veritatem non
tollit.ſed ip̄e miniſter ex tali intentiōe gra
uiter peccat.hec Tho.4.di.6.q.i. ar.z.q.
z.c. Utrū in offerētib9 paruulū ad ba/
ptiſmū requirat̃ recta intentio.ſ. q rege/
neret̃. Rndeo q nō. vnde Augꝯ. ad Bo
nifaciū.⁊ habet̃ de ꝯſe.di.4. non illud.ſi
nō eadem fide ad baptiſmū paruulos fe
rant vt ad vitam regenerent̃ eternaz.ſed
eos putant hoc remedio temporalē retine
re vel recipere ſanitatem.non ꝓpterea illi
nō regenerant̃.qr nō ab iſtis hac inten/
tione offerunt̃.

Circa 4m.ſ.fidem baptizātis que
runt plura.ſ. vtrū ad cōpletum
eſſe baptiſmi nccia ſit fides alicu
ius articuli. Rndeo fides nccia eſt omi/
bus ſacramētis.qꝛ omia ſacramēta ha/
bent ṽtutem a fide vt dicit Hugl. de ſan.
Uictl. ſpāliter ṽo eſt in baptizato nccia.
cum Ambꝛo.dicat ꝙ baptiſmꝰ eſt fidei ſa
cramentū:⁊ fundamētuꝫ:⁊ ianua ſacra/
mentorū ſicut fides eſt ianua virtutuꝫ.de
cōſe.di.4.cum itaqꝫ.⁊ ex̄ de pꝛeſ.nō ba.c.
veniēs. Gratia.n.ſacramētalis cōparat
ad xp̄i paſſiōeꝫ ſicut ad meritū.⁊ ad ſan
ctam trinitatē ſicut ad pn̄cipiuꝫ effectiuū
⁊ iō in ſacramentis vt in eis magis qꝫ in
aliȷ̃s paſſio xp̄i operet ⁊ diſponat ⁊ ſan/
cta trinitas influat:nccia ē fides vtriuſqꝫ
ſ.paſſiōis ⁊ ſancte trinitatis.cū baptiſmꝰ
ſit ſacramētū nō ſingularis hominis ſed ec
cleſie:ſicut etiam efficaciā hꝫ a fide ecclie.
hec Bon̄.4.di.3.q.i.ar.3.c. Utrū recta
fides requirat in baptizāte ita.ſ.ꝙ infide
lis nō poſſit tradere ſacramentū baptiſmi
Rndeo ꝙ nō.de cōſe.di.4.romanꝰ.⁊.c.
a quodā.⁊.c.ecclia.pōt etiam cōtingē ꝙ
aliqs patiat defectum fidei circa aliquid
aliud:⁊ nō circa veritatem ſacramēti:qd̄
exhibet.puta ſi aliqs credat iuramētum
in omī cāu illicitum:tm̄ credat baptiſmuꝫ
efficaciā hr̄e ad ſalutem:⁊ ſic talis infide/
litas nō impedit intentiōem cōferendi ſa
cramentū.Si ṽo patiat fidei defectum ꝫ
ip̄m ſacr̄m qd̄ exhibet:lꝫ credat per illud
qd̄ agit extꝰ nullum interiorē ſequi ef
fectum:nō tm̄ ignorat ꝙ ecclia catholica
intendit per hꝰ q̄ exterius agunt:ſacr̄m
pꝛebere.vnde nō obſtāte infidelitate pōt
intendē qd̄ facit ecclia.lꝫ eſtimet illud ni
hil eſſe.⁊ talis intentio ſufficit ad ſacr̄m.
qꝛ vt.ſ̄.dictum eſt:miſter ecclie agit in p/
ſona totius ecclie:ex cuius fide ſuppletur
qd̄ deeſt fidei in miſtro. Notandū autē
ꝙ hereticoꝝ qdam in collatiōe ſacr̄oꝝ
nō ſeruāt formam eccleſie in his que ſūt
ſubſtātialia forme.⁊ tales nec ſacr̄m ꝯfe
runt:nec ſacramēti rem. Quidaꝫ ṽo ſer/
uant formam ecclie:⁊ tales ꝯferūt ſacr̄m
ex̄ de ſum.tri.firmit.§.ſacr̄m.quia lꝫ non
ſint membꝛa:nec miſtri ecclie. ſimpliciter
tm̄ cōferunt in hoc cāu:etiam rem ſacram̄
ti.niſi aſſit defectus ex parte baptizandi.
baptiſmꝰ.n.datus in forma ecclie a quo
cunqꝫ:ſemꝑ hꝫ efficaciam:niſi obicem in
ueniat ex parte ſuſcipiētis. de cōſe. diſ.4.
Romanus.⁊ pluribꝰ aliȷ̃s.c.eiuſdem diſ.
Tūc autē hꝫ obicem qn̄ ille q baptizatur
hereſi cōſentit.⁊ hoc pōt eē tripliciter.Aut
qꝛ eſt hereticus ⁊ fauet errori. Aut ſi nō
eſt hereticus:vadit tm̄ ad hereticū p̄ciſum
in ecclie cōtemptū. Aut ſi nō eſt hereticꝰ
p̄ciſus:vadit tm̄ ad occultum:quē ſcit eſſe
hereticum ꝓpter aliqd̄ ꝯmoduꝫ vel fauo
rem.⁊ tūc nihil gr̄e recipit. qꝛ ab heretī/
co vt hereticus eſt accipit. vn̄ Augl.li. de
fide ad Petrū. Nullatenꝰ dubites extra
eccliam baptizatos ſi ad ip̄am nō redie/
rint:baptiſmo cumulari perniciem.⁊.i.q.i
firmiſſime.⁊ de cōſe.di.4.qꝫuis. Un̄ talis
poſtea penitēs recōciliādus eſt ꝑ impoſiti
onē manus.Lꝫ.n.baptiſmꝰ nō poſſit itera
ri.impoſitio tm̄ aliq̄ manus.ſ. recōciliato/
ria poteſt repeti.vt dicet.j. Tunc autem
nō cōſentit qn̄ hꝫ impotētiam diſcernēdi
vt puer.vel qn̄ iſte hereticꝰ eſt occultus ⁊
credit eſſe catholicus.Aut qn̄ homo ē in
neceſſitate cōſtitutus ſolum nccitatis in/
tuitu.talis.n.recipit ſacr̄m ⁊ rem ſacramē
ti.qꝛ dum in mortis ꝑiculo catolicus nō
inuenit.ſanctiꝰ eſt ab heretico baptiſmuꝫ
recipere qꝫ in eternū ꝑire.di.3z.c.p̄ter hoc
p̄cipiendo.§.porro.vnde talis nō eſt recō
ciliādus per impoſitiōem manus.i.q.i.hi
qui.⁊.c.manus.Unde nō dr̄iam inter re
cipientes ſacr̄a ab hereticis ⁊ ſciſmaticis:
⁊ recipiētes a ſimoniacis ⁊ fornicatoribꝰ
notoriȷ̃s.qꝛ baptizati ſciēter ⁊ p̄ter neceſ/
ſitatis periculū ab hereticis ⁊ ſciſmaticis:
⁊ etiā ordinati ſciēter ab eiſdem:cum ve/
niūt ad eccliam:nō recipiunt ſine manꝰ
impoſitiōe.Baptizati ṽo ⁊ ordinati p̄di/
cto mō a ſimoniacis ⁊ fornicatoribꝰ no/
toriȷ̃s recipiunt ſine manus impoſitione
di.3z.§.verū.in tex.⁊ glo. Ad hec etiā
nota ꝙ illi q baptizati ſunt ab hereticl in
nomie trinitatl cum redeunt ad eccliam
ſanctam recōciliant.qn̄qꝫ criſmatis vn/
ctiōe:ſiue cōfirmatiōe.qn̄qꝫ manus impo
ſitiōe.ſ.recōciliatoria.qn̄qꝫ ſola fidei ꝓfeſ
ſiōe.Primo mō recōciliant Arriani in
ecclia oriētali.2º mō in ecclia occidētali.
3º mō Monoſelite:⁊ aliȷ̃.de cōſe.di.4.ab
antiq.Monoſelite autē ſic dicti ſūt a Mo
noſo autore hereſis eoꝝ.iſti ſunt vt puto
q dicunt Monoſiaci.de cōſe.di.4.hi q.ſ
qdaꝫ libri habēt ibi Bonoſiaci:per.b.iſti
nō credebāt xp̄m eſſe dei filium nālem:ſꝫ
adoptiuū.vt in dicto.c.ṽ.monoſiaci. Hec
autem diuerſitas recōciliatōis hereticoꝝ

vt habet̃ ibidem in glo. ꝓueniebat ex di/
uerſis modis errorꝝ ipoꝝ hereticoꝝ: vel
etiam ex diuerſa cõſuetudine eccliaꝝ. Ar
riani nõ criſmabãt in oriẽte. criſmabant
autẽ in occidẽte. vnde erant de diuerſis ſe
ctis. ideo illi recõciliabant̃ criſmate. iſti vͦ
manus impoſitiõe vt oſtenderent̃ eſſe de
vnitate ecclie. de cõſecra. diſti. 5. man⁹.
Sciẽdum aũt ſm Jo. ꝙ ſicut habet̃ i gl.
impoſitio manus ꝗdam eſt cõfirmatoria
⁊ hec nõ repetit̃. ꝗdam cõſecratoria ſiue
ordinatoria. ⁊ hec etiam nõ repetit̃. que/
dam benedictoria. ⁊ hec ſiliter nõ repetit̃
ſed ſi omiſſa fuerit ſupplet̃. ex̃ de ſa. vncti.
c. i. vbi dicit̃: ꝙ ſi manus impoſitio omiſ/
ſa fuerit in ordinatiõe ſubdiaconi dꝫ ſup
pleri ꝗdam curatoria. Mar. vlti. Super
egros man⁹ impo. ⁊ bñ. ha. ⁊ hec repetit̃.
ꝗdam recõciliatoria. ⁊ hec imponit̃ excõ
municatis ⁊ hereticis penitẽtibus. h̃ non
eſt sacr̃m: ⁊ repetit̃.

C (c) Irca 5m. ſ. bonitatem baptizãtis
poſſet queri vtꝝ bonitas requi/
rat̃ in baptizãte ad hoc ꝙ poſſit
cõferre sacr̃m vel baptiſmi effectum. Et
vtrũ melior miſter meliorem cõferat effe/
ctum. Et vtꝝ malus miſter peccet bapti/
zãdo. ⁊ vtꝝ peccet recipiens baptiſmum
a malo miſtro. Sed hoꝝ rñſio habet̃. s̈. i
p̊mo ti. huius li. ar. 5. vnde ſuppoſitis illis
ꝗ dicunt̃ ibi. ⁊ ſpãliter ꝙ mali miſtri pec/
cent baptizãdo. querere ſufficit. vtꝝ ma/
lus miſter cui offert̃ puer baptizãdus in
periculo mortis exñs ſit ꝑplexus. videtur
ꝙ ſic. q2 videt̃ peccare ſiue baptizando:
ſiue nõ baptizãdo ipm. cum ſit in peccato
⁊ cum ex offõ ſuo facẽ teneat̃. de cõſe. di.
4. ois p̃ſbyter. Rndeo. aut malus miſter
baptizat cum ſolẽnitate: vt miſter eccleſie
cui ex offõ cõuenit. ⁊ tunc peccat mortali
ter ſi peccatum ſuũ recolit: ⁊ non penitet.
vt habet̃ in glo. ſup illud Leuiti 22. Qui
acceſſerit mũdꝰ ad mũda dicit̃ accedẽ.
nec tñ talis eſt ſimplicit̃ ꝑplexus. q2 põt
de pctõ penitere ⁊ licite miſtrare. non eſt
autẽ incõueniens ꝙ ſit ꝑplexus: ſuppoſi/
to ꝙ velit remanere in pctõ. Aut talis ba
ptizat ſimplicit̃ in caſu nccitatis: in ꝗ etiã
laycus baptizare poſſet. ⁊ tunc nõ peccat
Secus autẽ eſt de aliis ſacramẽtis ꝗ non
ſunt tante neceſſitatis. ſicut baptiſm⁹. vt. j.
patebit. hec Tho. 4. di. 5. q. 2. ar. 2. q. 4. ⁊
Pe. 4. di. 5. q. 2. ar. 1. q. 4. o. ⁊ Rich. 4. di.
5. q. 2. ar. 2 c. Aliter põt dici ꝙ malus
miniſter aut eſt occultus: aut notorius. ⁊
vtroqꝫ mõ eſt diſtinguẽdum. q2 aut ẽ ne
ceſſitas ⁊ timet̃ ſcandalum. ⁊ tunc non
peccat baptizãdo. ſed in hoc ꝙ negligit
ſe ꝑparare ⁊ cuꝫ timore ⁊ reuerentia ad
ſacr̃m accedẽ. Aut nõ eſt neceſſitas nec ti
met̃ ſcãdalum. ⁊ ſic nõ debet baptizare:
niſi p̊us ſe ꝑparet ad iuſtificatiõem. qd̃ ſi
nõ facit non tñ peccat negligẽdo: ſed etiã
ꝙ̃tum eſt in ſe cõtumeliam ſacr̃o faciẽdo
⁊ vſurpãdo id ad qd̃ non eſt idoneus.
Si aũt eſt notorius peccat: etiam ſcãdali/
zãdo. ideo dicit Augu. ſup Jo. c. 5. Juſtos
optet eſſe per quos baptizat̃. hec Boñ. 4
di. 5. dubi. circa lr̃am. q. i.

De baptizãdis. ti. 6.

D (d) Einde cõſiderãdum eſt de ba/
ptizãdis. ⁊ p̊mo de eoꝝ obliga
tiõe ad baptiſmũ. 2o de tpe ⁊
ſtatu in quo debẽt baptizari.
3o de his que requirunt̃ in eis añ baptiſ/
mum: vel etiam dum baptizant̃. 4o de
his que requirunt̃ poſt baptiſmũ. Cir
ca p̊mum. ſ. obligatiõeꝫ ad baptiſmũ que
runt̃ plura. ſ. vtꝝ aliqs poſſit ſaluari ſine
baptiſmo. Rndeo ꝙ non. Jo. 3o. Niſi qs
renatus fuerit ex aqua ⁊ ſpũ ſan. non in
trabit in regnum celoꝝ. ⁊ de cõſe. diſ. 4.
neceſſariũ. ⁊. c. 3. ⁊. 4. Cum aũt: vt habitũ
eſt. s̈. triplex ſit baptiſmus. ſ. flumis. flami
nis. ⁊ ſanguis. ſciẽdum ꝙ baptiſmo flu/
minis vel in re vel in ꝓpoſito: ſi habẽi nõ
poſſit in re: fit ſalus inqꝫtum eſt de virtute
eius. Baptiſmo vͦ flamis fit ſalus adul
to. dum tñ baptiſm⁹ flumis ſit in ꝓpoſito
de ꝯſe. di. 4. baptiſm⁹. ⁊ ex̃ de preſ. nõ ba.
aplicam. vbi etiam habet̃ ꝙ credẽs ſe ba
ptizatũ: lꝫ non ſit baptizat⁹: nihilominus
ſi decedat ſaluat̃. paruulo aũt nõ fit ſalus
ꝑ baptiſmũ flamis. niſi de p̊uilegio ſpãli.
vt pꝫ de ſanctificato in vtero. q2 nõ habꝫ
vſum liberi arbitrij. Baptiſmo aũt ſan/
guinis fit ſalus vtriqꝫ. ſ. adulto ⁊ ꝑuulo. ⁊
hoc ſi fit ꝓpter deum. Vtꝝ ſanctificat⁹
in vtero teneat̃ ad baptiſmũ. R° ꝙ ſic ſi
cut pꝫ per Jo. q dicit ſe a xp̃o debẽ bapti/
zari. ⁊ hoc qdem nõ ꝓpter indigẽtiã reme
dij: ſed ꝓpter impreſſiõem caracteri. ⁊ hi⁹
actus charitati. ſ. ꝓpter bonũ obedientie.
q2 de⁹ p̃cepit vt oẽs q naſcũt̃ renaſcãt̃. Et
ꝓpt̃ humilitatẽ. q2 dꝫ ſe reputare pctõrem
⁊ indigẽ xp̃i redẽptiõe: ⁊ ꝓpt̃ ꝯformitatẽ

vt ab alijs xp̄ianis non diſcordet. quia tamē baptizari ſibi p̄ceptum eſt affirmatiuū. ideo non obligat ip̄m: niſi pro loco ⁊ tempore. vnde ſi ante adultam etatem ſeu oportunitatē habitam morit᷑: ſaluat᷑. q̄a non habebat opus baptizari ꝓpter remedium: ſed ꝓpter p̄ceptum. Utrū apl̄i fuerint baptizati. R̄ndeo ꝙ ſic. Unde gl. ſuper illud Jo. 13°. Qui lotus eſt: dicit. His verbis intelligimus baptizatos aplos. ⁊ ſi non legat᷑ vbi: ⁊ quādo. de cōſe. diſ. 4. qm̄ ab Hieroſolymis. ⁊ c. ſi eos. ⁊ ſunt. c. Augu. Similit᷑ dici poteſt de beata virgie ⁊ de Johāne baptiſta. Latro v̄o tunc baptiſmo ſanguinis ⁊ flamis fuit baptizatus: quādo in cruce Chriſtū eſt cōfeſſus. de cōſe. di. 4. baptiſmi vicem. Eſto ꝙ paruulus dum ad baptiſmū defert᷑ ab infideli interficiat᷑: nūquid ſaluabit᷑. R̄ndeo nullus puulus ſaluat᷑ q̄tum eſt de lege cōi: niſi virtute ſacramēti. non q2 paruulus teneat᷑ ex p̄cepto. ſed quia ſine ſacramēto vel aliquo qd̄ equipolleat: deus non diſpoſuit dare gr̄am. Si v̄o paruul9 ꝓpter hoc ſolum occiſus eſt a perſecutore: cum portaret᷑ ad baptizādum: ne baptizaret᷑. morit᷑ ꝓ baptiſmo. ideo in ſanguine ſuo pi[c]redit᷑ baptizatus. Si aūt alia de cā occidit᷑ quātūcūq3 deferat᷑ ad baptiſmū: damnabit᷑. Sed nūquid ex q̄ tenet᷑ ad baptiſmū aliquis: peccat recipiens baptiſmū a malo miſtro. R̄nſio hui9 habet᷑. s̄. in p̄mo. ti. de ſacramētis in cōi.

Sed eſto ꝙ ſacerdos nolit ſine precio baptizare. quid eſt tūc faciēdum. R̄ndeo ſi baptizādus ſit adultus ſufficit ſibi petere baptiſmū ad ſalutem. quia baptizatur baptiſmo flaminis. nec debet ꝓpter hoc ſimoniā cōmittere. quia non ſūt facienda mala vt ueniant bona. R o. 3. tamē ſi eſſet ibi aliqs laycus deberet ſe potius ab eo facere baptizari. ſi tamen ſit puer: tunc ipſemet debet eum potius baptizare: q̄3 p̄ciuz ſacramēti ſimoniace dare ꝓ baptiſmo: ſi non ſit p̄ſto alius p̄ſbyter qui velit baptizare puerū debito mō. ⁊ licet ei aquā emere: non tn̄ ſanctificatā: vbi poteſt hr̄e aliā aquam. ſi al's aquam habere non poſſet. quia aqua non eſt ſacramētum. ſi autē emit aquam ſanctificatā. illa non operat᷑ ad baptiſmū: de nc̄citate eius exiſtens q̄ſi ſanctificata: ſed q̄ſi aqua. ⁊ ideo nō emit vt ſanctificatā: ſed vt aquam. hec Tho. 4 diſ. 5. q. 2. arti. 2. q. 5. c. 2m. Dicūt etiam

a'ſq ut' Ricb. ⁊ ꝓbabiliter: ꝙ in hoc caſu dari poteſt pecunia ꝓ aqua ſanctificata ſine vitio ſimonie. quia per hoc redimit᷑ vexatio iuris pueri. cuius in hoc cāu iure nature ⁊ diuino eſt aqua illa: que ē neceſſaria ad vſum baptizādi. Alijs autem vt Boñ. 4. diſ. 5. q. 2. ar. 1. q. 2. c. 2m. ſimpliciter videt᷑ ꝙ in hoc cāu p̄ciuz dari poteſt p̄ſbytero ꝓ baptiſmo: non ad emēduz ſacramētum vel aquam: ſed ad redimendam vexatōem ſui iuris. Et hoc vt dicūt videt᷑ magis cōſonare pietati ⁊ bonitati ⁊ iuri. Scd̄m autem Sco. 4. diſ. 5. q. 2. c. 3m. potius pmitti debet mori ſine baptiſmo paruulus: q̄3 emat᷑ baptiſmus. quia hoc fieri nō poſſet ſine peccato mortali. poſſet tamē emi aqua etiam ſanctificata: nullo mō habēdo intentiōem ad ꝯſecrationē ⁊ etiam labor baptizādi: quem p̄ſbyter habet: emi poſſet: nullo mō habēdo intentiōem ad actum illum inq̄tum eſt ſacramētalis. Eſto ꝙ mancus roget p̄ſbyterū vt baptizet puerū imminēte mortis articulo: ⁊ null9 alius aſſit q eū poſſit baptizare. ⁊ p̄ſbyter eum baptizare nolit niſi pecuniam ei dederit: quid ille faciet. R̄ndeo. Richarl. 4. di. 25. q. 3. arti. 1. c. 8m dicit ꝙ ille mancus debet potius pmittere illum puulum mori ſine baptiſmo q̄3 dare peccuniam ꝓ ſacramēto baptiſmi. q̄a non ſunt faciēda mala vt ueniant bona. R o. 3. Aliqui tamē dicunt ꝙ in hoc cāu pecunia dari poſſet: ita tamē ꝙ dans non intenderet eam dare ꝓ ſacramēto: ſed ꝓ vitanda damnatiōe pueri: ⁊ remouenda inſania p̄ſbyteri. Secus eſt de alijs ſacramentis que ſine periculo damnatiōis ex cauſa poſſunt differri. hec Richarl. vbi. s̄.

Quid de p̄ſbytero qui hoc faceret. R̄o niſi ſe corrigeret ſponte errorem relinquēdo: debet ſubire periculū ꝓprij honoris. 1. q. 1. baptizādis. in tex. ⁊ glo. dicit᷑ etiaz de cōſe. di. 4. quicūq3 p̄ſbyter nollet ꝓ intentiōe muneris vel ꝓ alia excuſatiōe baptizare aliquem in mortis periculo ſi ille ſine baptiſmo decederet deponi deberet. Quid ſi p̄ſbyter cathecumīos a baptiſmo repellat: ⁊ ipi interim ante tempus cōſtitutum ſine baptiſmo decedant. nūquid imputabit᷑ ſacerdoti. R̄ndeo ꝙ non. abſit enim vt ea que ꝓpter bonuz ⁊ licitum facimuſ aut iubemus ſi quid per hoc p̄ter noſtraz volūtatem cuiq3 male acciderit: nobis imputet᷑. 23. q. 5. de occidendis. hoc notat᷑ de

cōſe.di.4.de cathecumīs.in glo. Ad h
nota φ qñ pſbyteri ſubditis ſacramenta
negant malicioſe:tūc ſubditi poſſunt ipa
ab alijs recipe.ar.e.x̄ de Bptī.veniens.in
tex.7 glo.6.que ponit̄ ſup illud.c.paſtora
lis.qd verū eſt de pͥuilegiatis: 7 in caſibꝰ
cōceſſis.ſ.in baptiſmo 7 penitētia.que re/
cipi poſſunt ab alijs in nccitate.ſed ī alijs
recurrēdum eſt ad ſupiorem.e.x̄ de iur.pa
tro.nullus.hec Hoſti.

Circa 2m.ſ.ſtatum 7 tempꝰ ī quo
debet quis baptizari:queruntur
plura.ſ.vtrū baptiſmus ſit diffe/
rendus adultis. Rndeo adultis ſubueni
ri pōt per deſideriū baptiſmi.7 ideo adul/
tis cum cōuertunt̄ non ſtatim eſt ſacram̄
tum baptiſmi cōferēdum.ſed optet differ
ri vſq̧ ad aliqd certum tempꝰ. Primo q/
dem ꝑ cautela ecclie:ne decipiat̄ ſacram̄
tum ficte accedētibus cōferens. ꝓpter qd
ꝓbatio ſumit̄ de accedētibus ad baptiſ/
mum:quādo per aliqd tempꝰ eoꝝ fides
7 mores examinant̄. 2o hoc eſt nccīuz
ad vtilitatem eoꝝ qui baptizant̄.qꝛ ali/
quo tempor̄ ſpacio indigēt ad hoc φ ple
ne inſtruant̄ de fide:7 exercitent̄ in his q̄
ptinent ad vitam xp̄ianam. 3o hoc eſt
nccīum ꝓpter reuerētiam ſacramēti. duz
in ſolēnitatibus p̄cipuis.ſ.paſce 7 penthe.
homīes ad baptiſmū admittunt̄.7 ita de/
uotius ſacramētum ſuſcipiunt.de ꝯſe.diſ.
4.de cathecuminis.7.c.venerabil̄. Ei to
vo tempore adulti baptizādi debeant ca
thecizari 7 exorcizari ante baptiſmū. ha
bet̄ ti.de exorciſmo.Sed dilatio in huiuſ/
mōi eſt p̄termittenda duplici rōe. Primo
qdem quādo illi qui ſunt baptizādi appa
rent perfecte inſtructi in fide:7 ad baptiſ/
mum idonei:tunc ſtatim poſſunt baptiza
ri.ſicut Philippus ſtatim baptizauit Eu
nuchū.vt habet̄ ActꝪ.8o.Et Petrus Cor
nelium:7 eos qui cum ipo erant.ActꝪ.18o.
2o ꝓpter infirmitatem vel aliqd pericu
lum mortis.de cōſe.di.4. de cathecumīs.
7.c.ſe.ſi tamē aliquis morte p̄ueniat̄ arti
culum oportuitatis excludēte:dum expe
ctat tempꝰ ab ecclia cōſtitutum:ſaluat̄.lꝫ
per ignem:vt dictum eſt. peccat autem ſi
vltra tempꝰ ab ecclia ordinatum differt
accipe baptiſmū:niſi ex cauſa nccīa 7 li/
centia prelatoꝝ ecclie.lꝫ hoc peccatuz de/
leri poſſit cum alijs per ſuccedētem cōtriti
onē que ſupplet vicem baptiſmi:vt dictū
eſt. Nec eſt cōtra p̄dicta illud qd dictum
ē de ꝯſe.di.4.cathecuminū.cathecuminū
lꝫ in bonis operibꝰ defunctum vitam ha
bere nō credimuſ:excepto duntaxat niſi
martyrij ſacramētum ꝯpleat.quia ſm re
gulam ibidez intelligit̄ de eo qui baptiza
ri nō querit:vel al's in aliquo peccato cō
ſiſtit. Utrū pueri ſint baptizādi. Rn/
deo indiſtincte φ ſic.indiſtincte eniz vox
euāgelica intonat.Niſi quis renatus fue
rit ex aqua 7 ſpū ſan.nō intrabit ī regnū
dei.hac generalitate:nec ſexum:nec etatē
excludens.e.x̄ de baptiſ.maiores. Rō hu
ius eſt.quia morbus eſt cōīs paruulis: 7
adultis.7 medicina eſt ꝯueniēs iſtis 7 il
lis.Et antez vtilius 7 ſecuriꝰ ſtatiz puulo
baptiſmū cōferri q̄ꝫ deferre vſq̧ ad eta/
tem adultam.tum ꝓpter piculum mortis
7 damnatiōis.de cōſe.di.4. venerabilis.
in glo.tum ꝓpter infeſtatiōes demonū qui
minus poſſunt in baptizatis ceteris pari
bus.tum quia dum homo eſt paruulus:
certum eſt in eo nihil eſſe qd impediat ef
fectum baptiſmi.tum ꝓpter bonū aſſuefa
ctiōis 7 q̄i educatōis in his que ſunt reli
gionis xp̄iane.Et hāc rōnē aſſignat Di/
onyſi.vlti.c:celeſtis ierarch. Sed obij
citur:quia legatus nō debet excedē fines
mandati.ſed dn̄s mandat Mar.vlt.Cre
dentes baptizari.g̊ paruuli non ſūt bapti
zandi. Rndeo.lꝫ illud mandatū ſm for
mam mandati ſpālιter liget adultos tam̄
ex alio eius mādato Jo.3.niſi quis rena
tus fuerit 7c̄.inuenit̄ etiam ad paruulos
ſm intentiōem mandati extendi. Utrū
pueri hereticoꝝ vel iudeoꝝ 7 aliorū infi
delium ſint baptizādi inuitis parētibus.
Rndeo filij infidelium aut habent vſum
ratiōis:aut non.ſi habent iam tm̄ ad ea q̄
ſunt iuris diuini vel nālis incipiunt ſue
poteſtatis eſſe,7 ideo ꝓpria volūtate etiaz
inuitis parētibus poſſunt baptiſmū ſuſci
pere.ſicut 7 matrimoniū cōtrahere. 7 iō
tales licite poſſunt induci ad ſuſcipiēduz
baptiſma.Si vero non habēt adhuc vſū
ratiōis vel liberi arbitrij.ſm ius nāle ſūt
ſub cura parētum q̄ꝫdiu ſibi ꝓuidere nō
poſſunt.vnde etiam de pueris antiquorū
dicit̄ φ ſaluabant̄ in fide parētum. 7 iō
cōtra iuſticiam nālem eſſet ſi tales pueri
inuitis parētibus baptizarent̄ ſicut etiaz
ſi aliquis habens vſum ratiōis inuitꝰ ba
ptizaret̄.Eſſet etiam piculoſum taliter fili
os infideliuz baptizare.quia de facili ad
infidelitatem redirent ꝓpter nālez affectū

ad parentes.⁊ ideo non habet hoc ecclie
cōſuetudo:ꝙ filij infideliū baptizent̄ in-
uitis parētibus. Fuerūt eni retroactis tē
poribus multi catholici ꝑncipes potentiſ-
ſimi:vt Conſtantinus ⁊ Theodoſius: q-
bus familiares fuerunt ſanctiſſimi epi:vt
Silueſter Conſtantino:⁊ Ambroſiꝰ The
odoſio:qui nullo mō ꝑtermiſiſſent hoc
ab eis impetrare:ſi hoc fuiſſet conſonū ra
tioni. hec Tho.3.q.68.ar.10.c Scdm
autem Sco.4.diſ.4. in fine. dubi.2. Si
ꝑnceps aliqs paruulos infideliū parenti
bus inuitis baptizari faceret cum bona
cautela.ſ.ne parentes ꝑus ꝯgnoſcentes ꝭ
futurū occiderent eos.⁊ faceret eos edu-
cari religioſe:laudabilit̄ faceret. Et idem
dico etiam ſi cogant parentes minis ⁊
terroribus ad baptiſmū ſuſcipiēdū:⁊ ſer
uandum ſuſceptū.Et hoc videt̄ poſſe pro
bari.quia ſimile cōmendat̄ de cōſe.di.4.
pleriqꝫ. Preterea dato ꝙ non eſſent om
nes vere fideles in corde.tamē minꝰ ma-
lum eſſet eis non poſſe impune legem illi
citam ſeruare qꝫ poſſe.⁊ etiam eoꝝ filij in
2ª ⁊ 3ª generatiōe eſſent forte vere fide-
les. Utꝝ infidelis petens baptizari de
beat ſtatim baptizari. Rndeo ſm Hoſti.
aut eſt in periculo.ne.ſ.alij infideles eum
interficiant.ſi hoc ꝓpendāt:⁊ tunc ſtatim
ei fides debet exponi ⁊ baptizari.de conſe.
di.4.ne ꝙ abſit. Aut nullum piculū im
minet:⁊ tunc vel p.8.menſes:vel arbitra
rie debet inter cathecumios retineri.ſic in
tellige illud de cōſe.diſ.4.iudei.⁊.c.ſequē.
Utꝝ i vtero exiſtētes poſſint baptizari
Rndeo ꝙ non.de cōſe.di.4.ſi ad matris
⁊ pluribꝰ alijs.c.Oꝑtet enim ꝙ caro eius
qui baptizat̄ ſm totum vel ſm partē im
mediate lauet̄.vnde ſi puer inuolutꝰ tota
liter in vno corio in aquam immergeret̄
ſub debita verboꝝ forma ꝓpter hoc non
baptizaret̄.hec Richarl.4.diſ.6.q.2.ar.
1.c. Utꝝ vterus matris debeat aperiri
vt puer extrahat̄ ⁊ baptizet̄. Rndeo.
non ſunt faciēda mala vt eueniant bona
vt dicit̄ ad Ro.3º.⁊ ideo non debet hō oc
cidere mr̄em vt baptizet puerū. ſi tamen
mortuo ſit viuente prole in vtero:dꝫ ape
riri vt puer baptizet̄.hec Tho.4.diſ.6.q
1.ar.1.q.1.c.4m. Utꝝ debeat expectari
oīmoda egreſſio pueri de vtero anteqꝫ ba
ptizet̄. Rndeo ꝙ ſic.niſi mors immineat
Si tamē ꝑmo caput egrediat̄ in quo om
nes ſenſus fundant̄:debet baptizari picu
lo imminēte:⁊ non eſt poſtea rebaptizan
dus:ſi cōtingat eum naſci perfecte. vnde
etiam reputat̄ eſſe hominis ſepultura:vbi
ſepultum eſt eius caput.ff.de reli.⁊ ſump.
fu.l.cum in diuerſis.Et poſt caput pectus
quia ſedes cordis eſt qͣſi in pectore.⁊ cum
ambo iſta non poſſunt ablui magis debet
ablui caput:maxime facies.quia ibi ma-
gis patent aīe operatiōes. Idem etiā vi-
det̄ faciēdum quecūqꝫ alia pars egredia
tur periculo imminēte.quia tamen in nul
la exterioꝝ partiū itegritas vite ita conſi
ſtit ſicut in capite.videt̄ qbuſdam ꝙ pro-
pter dubium quacūqꝫ alia parte corpori.
abluta:puer poſt perfectam natiuitatē: ſit
baptizādus ſub hac forma.Si nō es ba-
ptizatus ego te baptizo.⁊c̄. Aliqbus tam̄
videt̄ ꝙ puer etiam tūc eſſet baptizatus.
quia aīa eſt tota in qualibꝫ parte corpo-
ris.⁊ huius ſentētie eſt Gual. in 4º ſnīa.
eo ꝙ non eſt ꝑceptum magis ꝙ caput im
mergat̄ qꝫ aliud membꝝ.⁊ ideo nō ma-
gis eſt neceſſariū:lꝫ ſit rōnabile. Et eiuſ-
dem ſentētie eſt gloſator de cōſe.di.4. pro
prie.ar.e.diſ.nec quācūqꝫ.ꝑmum ꝯmuni
us tenet̄.vt dicit Tho.4.diſ.6.q.1.arti.1.
q.1.c.3m. Quid fiet de tali cuius alia
pars qꝫ caput abluta eſt.ſi decedat ante p
fectam natiuitatem. Rndeo pie poteſt ta-
lis puer reputari baptizatꝰ.ſi fuerit mor-
tuus.vnde eſt in cimiterio ſepeliendus ſꝫ
Gual. Utꝝ puer exiſtens adhuc i vte-
ro matri regenerari poſſit baptiſmo ſan-
guinis. Rndeo qdam dicūt ꝙ nullo mō
nec per effuſiōem ſanguinis:nec per aliā
viam de lege ꝯmuni poteſt puer in vtero
matris a peccato purgari. Alijs autē vi
det̄ pie dicendū ꝙ lꝫ puer in vtero mr̄is
baptiſmo aque baptizari nō poſſit qꝛ nō
poteſt ipm ſenſibile ſacr̄m ſuſcipere ⁊ ec-
cleſie ignotus eſt.quia tamē ad ipm effu-
ſio ſanguinis ꝑuenire poteſt:⁊ deo notus
eſt qui ꝑncipaliter baptizat.ideo p infuſi
onē ſanguinis illatā ꝓ fide poteſt ab ori-
ginali peccato purgari.vnde illud Augl.
li.2.de baptiſmo paruuloꝝ qui natus nō
fuerit non poteſt renaſci.intelligēdum eſt
de regeneratiōe baptiſmi aque.vt dic̄ Ri
charl.4.di.4.q.2.ar.3.c.1m.

Circa 3m articulū.ſ.circa ea que
requirunt̄ in baptizādis an̄ ba-
ptiſmum; vel etiā dū baptizant̄

querunt plura. ſ. vtrum in adultis ante baptiſmū penitētia requirat. Reſpondeo in adultis baptiſmū ꝓcedit penitētia neceſſario q̄ntum ad attritiōem. quia volūtas ſemel fixa in peccato: remanet ſemp in eo fixa: actu vel habitu: niſi p actualem diſſenſū euellat ab eo in ſpāli. vel ſaltem in generali. ⁊ q̄ntum ad hoc dicit Augꝰ. li. i. de penitentia. ꝙ nullus ſue voluntatis arbiter cōſtitutus: nouam vitā pōt incohare niſi eum peniteat veteris. Q̄ntum autem ad cōtritiōem ꝓcedit penitētia baptiſmuz de ꝯgruo: ratiōe humiliatiōis: ⁊ inſtructiōis ſed q̄ntum ad abſolutiōem ⁊ ſatiſfactiōez neutro mō. i. nec de neceſſario: nec de cōgruo ꝓcedit. ⁊ quia ſacramētū penitentie cōpletum eſt in abſolutiōe: ⁊ in penitentia ſm ꝙ eſt ecclie ſacramētuz ideo ſequit ꝙ non ꝓcedit baptiſmū. cum baptiſmꝰ ſit ianua ſacramētoꝝ. Sed obijcit cōtra ꝓdicta. quia iudeis veniētibus ad baptiſmum indicēda eſt penitētia: ac abſtinētia. 40. dierū. qua cōpleta ſunt baptizādi. vt habet de cōſe. di. 4. ne ꝙ abſit. Reſpondeo ꝙ illa penitētia non indicit iudeis ꝓpter ſacramēti inefficaciā: ſed ꝓpter eius reuerētiam: ⁊ iudeoꝝ recipientiū baptiſmū ꝓbatiōnē. vnde eis non indicebat poſt ſuſceptiōnē baptiſmi: ſed ante. q̄uis ſic obſeruaret. tamē mō non optet hoc obſeruare ſꝫ ꝙ videt dicere glo. ibidem. qđ intelligo: vbi nō eſt cōſuetudo cōtraria. hec Ricħ. 4. diſ. 4. q. 3. ar. 2. c. 5ᵐ. Utrum in adultis requirat vſus rōnis ad ſuſcipiēdum baptiſmū. Reſpondeo ad ſuſcipiēdum ſacramētum baptiſmi ⁊ rem eius: non eſt neceſſaria per ſe aliqua actio ex parte ſuſcipiētis. ſed ſufficit ꝙ in eo nō ſit aliquid ꝓhibēs ꝓdictoꝝ ſuſceptiōem. ꝓhibens autē nō eſt niſi peccatum mortale: de quo hō non eſt attritus: nec cōtritus. ⁊ ideo lꝫ aliq adulti fiant carentes vſu rōnis: anteq̄ȝ mortaliter peccauerit: ſi baptizant recipiūt ſacramentū ⁊ rem ſacramēti. etiam ſi tunc ꝯdicant. quia illa cōtradictio non ꝓcedit a voluntate ratiōis ſm quam ſunt capaces grē baptiſmalis. Si autē anteq̄ȝ fiant furioſi: vel obdormiāt: mortaliter peccauerint: cōmittendo vel omittendo: ⁊ non fuerint de illo peccato ꝯtriti: nec attriti: etſi baptizant non ſuſcipiūt rem ſacramēti lꝫ ſacramētum ſuſciperēt tempore quo furiam intrauerūt: vel obdormiuerūt intentione ſuſcipiendi ſacramētum actu vł habitu. tamē quantūcūq̄ȝ cōſtaret ꝙ talez intentiōem habuiſſet non debet aliqs baptizare dormiētem vel furioſum habētez lucida interualla: dum actu eſt in furia. ſed expectādum eſt furioſi lucidum interuallum: ⁊ dormiētis vigilia. ⁊ qui facit contrariū peccat: niſi ſm ſuum iudicium ꝓbabiliter immineat ꝑiculum: ſi talem differat baptizare. Q̄ntum autē ad furioſū nō habentem lucida interualla: nulla eſt dilatio facienda. ⁊ hoc habet ex̄ de baptiſ. maiores. hec Ricħ. 4. di. 6. q. 2. arti. 2. c. Nullus ḡ debꝫ baptizare aliquē dormientem: niſi ꝓſumat ꝙ non euigilet añ mortem: ⁊ niſi ꝓſumat de eius ꝓſenti voluntate per verba vel ſaltez ſigna ꝙ de xp̄ianis ſit natus. ⁊ in hoc cāu his cōcurrentibus baptizari debet. ſicut etiam Augꝰ. narrat in 4° li. cōfeſ. de quodam amico ſuo qui baptizatus eſt neſciens ꝓpter ꝑiculuz mortis. ⁊ idem dicēdum eſt de furioſo. hec Boñ. 4. diſ. 6. p. 2. dubi. circa lr̄am. q. 3.

Sed q̄re adultis amentibꝰ ⁊ dormientibus qui nō cōſentiebant: dum eſſent in vſu rōnis: baptizari non ꝓdeēt ad tollendum peccatum originale: ſicut ꝓdeſt paruulis. Rō quia vt habet ex̄ de bap. maiores. §. verū. Dn̄s qui totum homīez ſanum fecit in ſabbato: opus imꝑfectiōis non vult. ⁊ ideo peccata nō ex parte: ſꝫ ex toto tollit: qđ faceret ſi baptiſmus originale deleret: ⁊ non actuale: qđ ſine ꝯſenſu deleri nō poteſt. Sed ponat ꝙ dormiētes excitati ratum habeant: ꝙ ſunt baptizati lꝫ nollēt ꝓus baptizari. Reſpondeo nō ꝓdeſt quia nihil recipiunt. ⁊ ideo non eſt vtile: ꝙ ratum habeāt. ſed iterū debent baptizari. ex̄ de baptiſ. maiores. §. item querit. in glo. ħ. Utrum in adultis habētibus vſuz rōnis quādo baptizant: requirat intentio ad hoc ꝙ recipiāt ſacramētum baptiſmi. Reſpondeo ꝙ i talibus de ꝯmuni lege: ad hoc ꝙ recipiant caracterem baptiſmalez requirit intentio actu vel habitu: tam in illo qui cōſentire poteſt: q̄ȝ in illo qui conſentire non poteſt ad ſuſcipiēdum ſacramētum. per ſuſceptiōem enim caracteris baptiſmi intrat homo eccleſiam militantem ⁊ aſcribit exercitui eccleſie militantis. ad hoc autem obtinēdum requirit eius conſenſus actu vel habitu ſi eſt in ſtatu in q̄ cōſentire poſſet. Probabile enim eſt ꝙ ab

illo plus requirat' qui cõſentire põt: qꝫ ab
illo qui cõſentire non põt. ſicut videmus
in cathecíſmo reſpondẽt ꝓ paruulo patri
ni. ⁊ ſi adultus eſt: debet reſpondere ꝓ ſe
ipo. de cõſe. di. 4. paruuli aliq. ⁊. c. cum ꝓ
paruulis. Ad hoc aũt non eſt ſemp neceſ
ſaria determinata intentio in actu. quia
qñqꝫ ſufficit intentio in habitu. ſi eniꝫ ali
quis cathecuminũ non actu cogitantem
de ſuſceptiõe ſacramẽti baptiſmi. ſed de re
alia ablueret ſub forma verboꝝ debita in
tendens ſibi miſtrare ſacramẽtum baptiſ
mi. Iſte cathecumin⁹ reciperet baptiſmalẽ
caracterem. quãuis enim intentio in habi
tu nõ ſufficiat ad cauſandũ effectũ. poteſt
tamẽ eſſe ſufficiens diſpoſitio ad ſuſcipien
dum. maior enim actualitas requirit' in
agente qꝫ in patiẽte. cum res agat per ſuã
actualitatem: ⁊ patiat' per ſuam paſſibili
tatem. qñqꝫ tamẽ intentio in actu dt'mi
nate requirit' per accidẽs. ſ. vel ad remo
uẽdum ꝓhibens. vel quãdo non cõſenti
re in actu: ⁊ non cõſentire in habitu: ſe cõ
comitant'. ſi enim in accedẽte ad baptiſ
mum eſt actu vel habitu intentio non re
cipiendi ſacramẽtum baptiſmi huiuſmõi
intentio ꝓhibet ſacramẽti ſuſceptiõem. ⁊
tunc necẽium eſt illam intentiõem expelli
per ꝯ̃rariam intentiõem in actu: ad hoc vt
ille recipiat ſacramẽtum baptiſmi. ſi etiaꝫ
accedens ad baptiſmũ admoneat' diligẽ
ter: vt actu cõſentiat: requirit' ꝙ cõſenti
at in actu ad hoc vt tunc vere recipiat ſa
cramentũ. quia ſi tunc ibi non cõſentiret
in actu. tunc etiam nõ cõſentiret in habi
tu. ſic enim accipimus conſentire in habi
tu in aliquam rem quãdo homo ſic diſpo
ſitus eſt ꝙ ſi actualiter ⁊ deliberate cogi
taret de illa re ꝙ actu cõſentiret in illaꝫ. ħ
Rich. 4. di. 4. q. 2. ar. 3. c.   Quid ḡ de
adulto in quo tam in actu qꝫ in habitu:
non eſt intentio ſuſcipiẽdi ſacramẽtũ. nũ
quid eſt rebaptizãdus. R̃ndeo ꝙ ſic. ſed
vbi hoc non cõſtaret eſſet dicẽdum. ſi nõ
es baptizatus ego baptizo. ⁊c̃. Nec debet
teneri glo. de cõſe. di. 4. c. paruulos. ⁊. c. ſe
quen. que dicit. Solet etiam dici ꝙ ſi ba
ptizans baptizare intẽdat: qualẽcũqꝫ in
tentiõeꝫ habeat: baptizatus ſuſcipit ſacra
mentũ.   Utꝝ ad recipiẽdum ſacramen
tum baptiſmi requirat' volũtas libera: vł
ſufficiat coacta. R̃ndeo. cum quis cogit'
ad baptiſmũ: aut cogit' coactiõe abſolu
ta ſiue ſufficiente. quia. ſ. violẽter eo reni
tente manibus ⁊ pedib⁹ immergit'. ⁊ tunc
non recipit ſacramẽtum nec rem. Aut co
actiõe cõditionata ſiue inducẽte: vt minis
⁊ flagellis. ita ꝙ potius vult ſe ſubijcer' ſa
cramẽto eccl'ie qꝫ morte perire. ⁊ tunc aut
intendit alios illudere ⁊ mortem euader'.
⁊ tũc etiam neutrũ ſuſcipit. quia tamẽ ec
cleſia p̃ſumeret cõſenſiſſe talem interius
ꝓpter cõſenſum exteriorem. talis deberet
cogi ad fidei xp̃iane obſeruatiõem. Aut
vult potius circa ſe fieri qđ facit eccleſia:
qꝫ perire. ⁊ tunc recipit ſacramẽtum. Et ħ
fere om̃ia patent ex̃ de baptiſ. maiores. §.
item querit'. in tex. ⁊ glo. ħ.   Nõ igit'
breuiter ꝙ ſuſcipiẽtium baptiſmũ q̄dam
nunqꝫ habuerũt vſum rõnis vt paruuli:
⁊ perpetui furioſi: ⁊ n̄aliter ſtulti. ⁊ in his
voluntas nõ requirit'. q̄dam autẽ aliqñ
habuerũt: lꝫ tunc non habeant. ⁊ in his
voluntas antecedẽs requirit': lꝫ non ꝯco
mitans. q̄dam v̾o habent tũc cum bapti
zant'. ⁊ in his cum cõditio eoꝝ ibi melio
ret' ſufficit voluntas cõditionata.   Utꝝ
fides requirat' ex parte baptizati. R̃° in
paruulis qui ꝑ ſe non poſſunt credere ſuf
ficit fides aliena. ſ. eccleſie que eſt. vel ſi ħ
deficeret ſufficit meritum fidei: que fuit in
eccleſia. dicit enim Aug. ad Bonifaciuꝫ
Cum offerunt' paruuli ad ꝑcipiẽdã gra
tiam ab omibus offerri intelligunt': q̄bus
placet ꝙ offerant'. fides tamẽ eccl'ie mili
tantis nunqꝫ deficit vniuerſalit': nec defi
ciet ſm̃ illud Math. vlti. Ecce ego vobiſ
cum ſum vſqꝫ ad ꝯſũmatiõem ſeculi. ⁊ ħ
diuina ꝓuidentia faciẽte. nec vnqꝫ fuit:
nec erit q̄n ſemp eſſet aliquis qui deo pla
ceret. In adultis v̾o requirit' fides ꝓpria
non q̄dem ad ſuſceptiõem ſacramẽti: ſ. ca
racteris. quia ſacramentũ non ꝑficit' per
iuſticiam homis dantis vel ſuſcipientis
baptiſmũ: ſed per v̾tutem dei: ſed requirit'
ad ſuſceptiõem rei ſacramẽti. i. gratie.
Sed cõtra hoc videt' eſſe illud Hierony.
Fides in aquis baptiſmi gignit': ⁊ nutrit'
non habenti etiã dat': ⁊ habenti auget'
R̃ndeo ꝙ fides paruulis in baptiſmo da
tur. ſed adultis auget' vel informat' ſi erat
informis. vnde fides ĩformata ꝑrigit': ſ
formata ibi dat' adultis. hec Pe. 4. di. 6.
q. 2. ar. 2. o.   Utꝝ ſine recta fide poſſit
haberi intentio ſuſcipiẽdi baptiſmũ. R̃°
ꝙ non. habens rectam fidem circa aliq̃s

articulos pōt habere rectam fidem circa ſacramētum baptiſmi. ſi tamē etiaꝫ circa hoc ſacramētum nō recte ſentiat: ſufficit ad pceptiōem ſacramēti generalis intentio ꝙ intēdat ſuſcipe baptiſmū: ſicut xp̄s inſtituit. ⁊ ſic ecclia tradit.

CIrca 4ᵐ. ſ. circa ea que requirūt ad baptizatū poſt baptiſmū querunt plura. ſ. per que opera nuper baptizati ſint exercitādi ad iuſticiā. R° nō per opa penalia: ſed per opera facilia: vt q̄ſi quodam lacte facilis exercitij p̄monean̄t ad perfectiora. vt dicit glo. ſuper illud pſal. Sicut ablactatus eſt ſup matrē ſuā. vnde etiam Dn̄s diſcipulos ſuos de nouo cōuerſos a ieiunio excuſauit. vt pꝫ Math. 9. ⁊ hoc eſt qd̓ dicit̄. i. Pe. 2. Sicut mō geniti infantes lac ꝯcu. vt i eo creſcatis in ſalutem. Utꝝ teneant̄ reſtituere illis quos leſerūt. R° ndeo reſtituē ablata ⁊ ſatiſfacere de iniurijs illatꝭ eſt ceſſare a pctō. ⁊ hoc ip̄m nō facere eſt detinere aliena ⁊ ꝓximum leſum non placare: eſt peccatū. ⁊ ideo peccatorib⁹ baptizatis eſt iniungendū ꝙ ſatiſfaciant ꝓximis ſicut etiā ꝙ a peccato deſiſtant. hec Tho. 3. q. 68. arti. 5. c. 2ᵐ ⁊ 3ᵐ.

De ſacrō cōfirmatiōis. ti. 7.

DEinde cōſiderādum eſt de ſacramēto cōfirmatiōis. ⁊ p̊ de ei⁹ inſtitutōe. 2° de ei⁹ necītate. 3° de eius mā. 4° d̓ forme 5° de efficacia. 6° de miſtris eius. 7° de ſuſcipiētibus ip̄m. 8° de ritu ⁊ celebratione huius ſacramēti. Circa p̊mum. ſ. inſtitutiōem huius ſacramēti. ſciēdum ꝙ h̓ ſacramētum. xp̄s inſtituit ſm aliq̄s aplis exhibendo. lꝫ hoc non ſit ſcriptū ſm alios ꝓmittendo Jo. 16°. Si autem abiero: mittam eum ad vos. ⁊ hoc ideo. quia i h̓ ſacramento dat̄ plenitudo ſpūs ſancti: q̄ non erat danda añ reſurrectiōem ⁊ aſcenſiōem ſm illud Jo. 7°. Nōdum erat ſpūs ſanctus datus: q2 xp̄s nōdum fuerat glorificatus. ⁊ hec eſt opi. Tho. 3. q. 72. ar. i. c. iᵐ. ſm vō alios inſtituit hoc ſacramentum pueris manus imponēdo: ⁊ eos bn̄dicendo Math. 19. ⁊ hec eſt opi. Rich. 4. di. 2. q. i. ar. 3. c. 2ᵐ. Alij dicunt ꝙ fuit inſtitutum ab aplis qui legunt̄ cōfirmaſſe. Act. 8°. Alij dicunt ꝙ ab ecclia que p̊mo legit̄ ip̄ius ritum ſolenni cōſilio inſtituiſſe ⁊ p̄cipuiſſe. h̓ videt̄ eſſe opi. Bon. 4. di. 7. q. 2. ar. i. c. iᵐ in oppoᵐ. Alij dicunt ꝙ xp̄s inſtituit figuratiue. ſ. imponēdo manus pueris. Math. 19°. Et ſpūs ſancti inſpiratiōe: ⁊ auctoritate apli traditiōe ⁊ eccleſiaſtica approbatiōe. Eſt eniꝫ inſtitutio duplex. ſ. expreſſiōe facti: vel p̄cepti. ergo xp̄s inſtituit inſpirando· apli faciendo. ⁊ ecclia p̄cipiendo. ⁊ ſm hoc omēs ſup̄dicte opi. vere ſunt in pte. ⁊ hoc eſt dictum Pe. 4. di. 7. q. i. ar. i. q. i. c. 7. c. iᵐ.

CIrca 2ᵐ. ſ. necītatem cōfirmationis ſciēdum ꝙ gratia que datur in cōfirmatiōe eſt necīa. nō quia ſine ea ſimplicit̄ non ſit ſalus. ſed quia ſine ea vel per ſacramētum: vel al̓s accepta pugnando nō peruenit̄ ad ſalutem. ideo dicit Melchiades papa de cōſe. diſ. 5. c. ſpūs ſanctus. Spū ſancto ī baptiſmo regeneramur ad vitam: in cōfirmatione cōfirmamur ad pugnā. ⁊ lꝫ cōtinuo trāſituris ſufficiat regeneratiōis beneficium. victuris tamen ſunt necīa cōfirmatiōis auxilia. Ex inſtitutiōe autem ecclie eſt: ꝙ nullus ab hoc ſacramēto excipit̄ vt ſit q̄libet ſtrenuus pugnator. Ideo ſi quis cū habet loci ⁊ temporis oportunitatē: negligendo cōtemnit: periculo ſe exponit. ⁊ ſic debet intelligi illud Hugo. li. 2. de ſacra. pte 7. ca° 3. Timēdum eſt de his qui per negligentiā amittunt ep̄i pn̄tiam: ⁊ non ſuſcipiunt manus impoſitiōem: ne forte ꝓpterea damnent̄. ſ. niſi peniteant: quia feſtinare debuerūt dum potuerūt.

CIrca 3ᵐ. ſ. mām cōfirmatiōis ſciendū ꝙ materia hui⁹ ſacramēti eſt qd̓ componit̄ ex oleo ⁊ balſamo. ⁊ hoc bene cōuenit ſignificatiōi effectus hui⁹ ſacramēti qui eſt duplex. quoꝝ p̊mus eſt nitor fidei ī vera credulitate cordis. 2⁹ eſt odor fame in cōfeſſiōe oris. p̊mus ſignificat̄ in oleo. 2⁹ in balſamo: q̄ p̄cipue eſt odoriferus. Oportet aūt ꝙ criſma qd̓ eſt huius ſacramēti mā p̊us fuerit ab ep̄o cōſecratum. Sacramētoꝝ autē q̄dam ſunt neceſſitatis. ⁊ ideo lꝫ in his requirat̄ ſanctificatio mãe ad ſolennitatem non tn̄ ad necītatem: vt in baptiſmo. quedam ſunt perfectiōis. ⁊ ideo in his requirit̄ ſanctificatio materie ad ſolennitatem ⁊ necītatem vt in hoc ſacramēto ⁊ extrema vnctiōe. hec Pe. 4. di. 7. q. i. ar. 2. q. 3.

Sicut autē habet᷑ de cōſe. di. 4. omi tpe. l. oi āno: vt exponit gl. licebat criſma ꝯficē qꝛ tunc ſolenniter baptiſmꝰ ad quem reqrit᷑ criſmatis vſus i vigilia paſce celebratur ideo cōgrue ordinatum eſt vt p biduum añ ab epo criſma benedicat᷑ vt poſſit p dioceſim deſtinari. dies etiā ille ſatis cōgruit ad mās ſacroꝝ benedicendas: in q̄ fuit eucbariſtie ſacr̄m inſtitutū: ad qđ oia alia ſacra quodāmō ordināt᷑. Debꝫ aūt eps qñ vult criſma cōficere miſſam celebrare: ⁊ hoc i eccl̄ia cathedrali: niſi ex iuſta cā impediat᷑. e. x̄ de cele. miſ. te referente Singulis autē annis dꝫ in cena dn̄i nouum criſma cōfici ⁊ vetus in eccl̄ia cremari. de cōſe. di. 3. lr̄is. Nō debet etiaꝫ criſma accipi niſi a ꝓprijs epis. de cōſe. diſ. 4. p̄ſbyteri. ⁊ qlibꝫ p̄ſbyt᷑ dꝫ illud accipe qlibet anno: vel p ſe vel p diaconū. diſ. 95. p̄ſbyteri. vñ abbates peccant q accipiunt illud ab alijs niſi ſint p̄uilegiati ꝙ poſſint accipe a qbus velint. vt dicit glo. ibidem.

Quid ſi aliqs cōfirmādus oleo ꝓ criſmate eſſet vnctus. Rn̄deo nō eſſet ſacr̄m cōfirmatiōis iterandū: ſed eſſet caute ſupplendū: qđ eēt omiſſū. e. x̄ de ſacra: nō ite. paſtoralis. Inno. ⁊ Hoſti. e. x̄ de ſa. vnct. c. i. dicunt: ꝙ q cōfirmatus eſt oleo dꝫ iterū criſmate liniri. ⁊ dꝫ illa oratio iterari. Signo te ſigno cruci. Alie aūt orōnes que p̄cedunt ⁊ q̄ ſequunt᷑ nō iterant᷑.

Circa 4ᵐ. ſ. formā cōfirmationis ſciēdū: ꝙ forma verboꝝ huiꝰ ſacramēti ē Cōſigno te ſigno cruci ꝯfirmo te criſmate ſalutis. Inno. pa. ⁊c. Aliqui dicūt Signo te. ⁊ aliq dicūt Criſmate ſanctificatiōis. ſed p hoc nō corrūpunt ſubam forme p̄dicte. cū eadē res ſignificet᷑ vtrobiqꝫ.

Circa 5ᵐ. ſ. efficaciā cōfirmatiōis ſciendū ꝙ in cōfirmatiōe imprimit᷑ caracter. vt etiā habitū eſt. ſ. ti. de ſacris in cōi. ar. 4. p̄ſupponit autē caracter cōfirmatiōis caracterē baptiſmi. ſicut augmentū p̄ſupponit gn̄atiōem. cōfertur etiā in cōfirmatiōe gr̄a gratū faciens vñ dicit rabanus: ꝙ p impoſitiōeꝫ manuum pontificis ſp̄us. ſ. dat᷑ baptizato.

Circa 6ᵐ. ſ. miſtros cōfirmatiōis ſciendū ꝙ ex ordinaria ptāte ſoli epi poſſūt cōfirmare. ipi. n. ſūt ſucceſſores aploꝝ de qbus ſolis legit᷑ in actibus ꝙ p impoſitiōem manus dabāt ſp̄m ſanctū. e. x̄ de ſa. vnct. . §. p frontis. Ex cōmiſſiōe tñ pape poſſet etiā ſimplex p̄ſbyt᷑ cōfirmare. qđ ꝓbat᷑ diſ. 95. p̄uenit. vbi p̄ſbyteri ex cōmiſſiōe. b. Gregl. ꝯfirmabant ad tp̄s ꝓpter ſcandalū euitandū. poteſtas eni cōfirmādi vt dicūt qdam fundat᷑ ſuper diſpoſitiōe vicarij xp̄i. hec Ricb. 4. di. 7. q. 2. ar. i. c. ⁊. c. 3ᵐ ad oppoᵐ. ſup hͣ etiaꝫ ſunt plures alij modi dicendi: quos omitto gr̄a breuitatis. Utꝝ epi degradati poſſint cōfirmare. Rn̄deo aliq dixerūt ꝙ cū poteſtas cōfirmandi fundet᷑ ſup dignitate que epo cōfert᷑ in ſua cōſecratiōe. ⁊ illa dignitas ab eo auferri non poſſit p hominē. qꝛ dignitatem aplatus omēs apli quoꝝ ſucceſſores ſunt epi: imediate acceperūt a xp̄o. epi degradati cōfirmare poſſunt: lꝫ hoc facere nō debeāt. qꝛ eis ꝓhibitus eſt ſimplicit᷑ illius ptātis vſus. Alij dicunt ꝙ epi degradati cōfirmare nō poſſūt nec de iure nec de facto. qꝛ vicario xp̄i cōceſſa fuit a xp̄o ptātis plenitudo ordinandi. de corpe xp̄i myſtico: qđ eſt eccl̄ia ⁊ eiꝰ membris ſm̄ ꝙ exigit rō recta. ſup autem ſuū verū corpus nullam ſibi cōceſſit poteſtatem. nec etiam ſup illos qui ſacramentū baptiſmi non receperūt. qđ eſt ianua q̄ intrat᷑ in eccl̄iam militantem: cōceſſit aliquā ptātem directe. vnde apl̄s. i. Cor. 5. Quid de his mihi q foris ſunt iudicare. ⁊ ideo qꝛ ptās ep̄alis directe reſpicit corpꝰ xp̄i myſticū: ⁊ eius membra. ptās autē ſacramēti eucbariſtie directe reſpicit verum corpꝰ xp̄i. ⁊ ptās baptizādi nō tm̄ reſpicit illum ſolū q eſt eccl̄ie membꝝ. ſed etiā illū qui nec eſt nec fuit eccl̄ie militātis mēbrū ideo vicariꝰ pōt ab illo auferre dignitatē ep̄alem: nō tñ ab homie ptātem baptizandi. nec a ſacerdote ptātem cōficiendi. Secus aūt eſt de ſuſpenſis. qꝛ per p̄uatoeꝫ ſeu degradatiōem tollit᷑ ptās: ſed per ſuſpenſionē ꝓhibet᷑ ptāt vſuſ. ⁊ iō ſi eps ſuſpēſus cōfirmat vere cōfirmatū eſt. ſed cōfirmando mortaliter peccat. qꝛ vtit᷑ ptāte cuius vſus eſt ſibi ꝓhibitus. hec Ricb. vbi. ſ. ar. 2. o. Utꝝ nō p̄ſbyter ex cōmiſſiōe pape poſſit cōferre ſacr̄m cōfirmatiōis. Rᵒ ſm̄ Bern. e. x̄ de cōſue. q̄to. in glo. i. qlibet etiā clericus ex cōmiſſiōe pape poſſet cōfirmare dūmō ipe cōfirmatus eēt. Sꝫ videt᷑ aliqbus ꝓbabilit᷑ ꝙ nō: niſi ſolus p̄ſbyter. gr̄a. n. deſcendit i corpus xp̄i myſticū: cuius caput eſt xp̄s: per ipiꝰ Chriſti

meritum.⁊ ideo ordiauít xp̄s vt poteſtas
cōferēdi ſacramentū cōfirmatiōis :eo ꝙ
ꝑ eius ſuſceptiōem:digne ip̄m ſuſcipienti
cōfert̃ abundanter augmentū gr̄e ad cō
fitēdum cōſtanter crucifixiōez veri corpo
ris xp̄i:dependeat ex ptāte cōficiēdi corp⁹
xp̄i veꝝ:quam ptātem nō habent niſi ſa/
cerdotes. vnde etiam dicit̃ Ja.5º. Jndu/
cant p̄ſbyteros ꝛc̄. Nec te moueat ad di/
ſcernēdum qđ dictum eſt:ꝙ in ſacra ſcri
ptura nō inuenit̃ exp̄ſſum. q̄ꝛ ſicut dicit
Dam̄ 4º li.c.4. Apl̄i multa non ſcripta
tradiderūt nobis.hec Rich.4.diſ.4.q.z.
ar.i.c.zᵐ ad oppoᵐ. Quid ſi papa poſt
cōceſſiōem ſuam criſmare p̄ſbyterū ꝓhi/
beret. Rn̄deo p̄ſbyter ille nihil cōferret ſi
poſtea criſmaret.eẋ de cōſue.quāto.in gl.
7. Utꝝ alij ep̄i vł archiep̄i criſmare poſ
ſint in dioceſi alt̃ius ep̄i. Rn̄deo ꝙ ſic.de
licētia alterius ep̄i. Ep̄i.n.ea que ſūt iuriſ
dictiōis.vt iudicare.excōicare ⁊ ſilia:poſ
ſunt alijs cōmittere:etiam nō habētibus
iuriſdictiōem.que vo ſunt ordinis ⁊ ep̄a
lis auctōritatis:non poſſunt demādare vel
etiam delegare alijs:q ſunt gradus inferi
oris.eẋ de cōſe.cc.aqua.hoc nō.in glo.ſu
pradicta.

Circa 7ᵐ.ſ.ſuſcipiētes cōfirmatio
nem ſciēdum ꝙ omibus cōpetit
hoc ſacramentū.q̄ꝛ caracter eius
eſt ſignū diſtinctiuū in militia ſpūali:que
īminet omibus.lꝫ enim hec militia nō cō
ueniat pueris ꝓ ſtatu illo:tū ꝓ ſtatu futu
ro. Utꝝ cōueniat morientib⁹. Rn̄deo
ꝙ ſic. q̄ꝛ quāuis ſubtrahant̃ eis p̄lia:tū
pergūt ꝑ p̄miū militantiū:ideo cōiter acci
piunt militie xp̄iane ſignū. Uel cōpetit eis
ꝓpter obediētie meritū:⁊ gr̄e augmentuꝫ.
ideo dicit Hugl.ꝙ oīno periculoſuꝫ eſſet
ſi ab hac vita ſine ꝯfirmatiōe migrare cō
tingeret.nō q̄ꝛ damnaret̃ aliqs niſi for/
te ꝓpter cōtemptum.ſed q̄ꝛ detrimētū per
fectiōis pateret̃.vnde ⁊ pueri cōfirmati
decedētes maiorem gl̄iam cōſequūt̃.ſic ⁊
hic maiorem obtinent gr̄am. Sed obij
cit̃ illud Melchiadis pape dicētis.Lꝫ cō
tinue trāſituris ſufficiāt regeneratiōis be
neficia.victuris tū cōfirmatiōis beneficia
ſunt nec̄cia. Rn̄deo.illud intelligit̃ q̄ſtum
ad hoc ꝙ morituris nō eſt nec̄cium ſacra
mentū hoc ꝓpter pugne p̄ntis periculum.
Utꝝ debeat dari peccatorib⁹. Rn̄deo
ꝙ non.quia hoc ſacramētum dat̃ ad cō
firmādū gr̄am quam p̄us īuenit.⁊ ideo
non debet dari niſi his qui habent gr̄am
⁊ ꝓpter hoc ſicut non dat̃ non baptizatl.
ſic non debet dari adultis peccatorib⁹:ni/
ſi per pn̄iam p̄paratis.vnde dicit̃ in Au
relian̄.cōcilio.vt ieiuni ad cōfirmatiōem
veniant ⁊ moneant̃ cōfeſſiōem facere: vt
mundi donuꝫ ſpūs ſancti valeāt recipere
⁊ tunc per hoc ſacramētum ꝑficit̃ pn̄ie ef
fectus:ſicut ⁊ baptizati.quia per gr̄aꝫ col
latam in hoc ſacramēto cōſequit̃ penitēs
pleniorem remiſſiōem peccatoꝝ.⁊ ſi quiſ
adultus exiſtens in peccato cuius cōſci/
entiā non habet.vel ſi etiam non perfecte
cōtritus accedat ad ſacramētum dūmō
non victus accedat:per gr̄am collataꝫ in
hoc ſacramēto cōſequit̃ remiſſiōem pec/
catorum. hec Thomas.z.q.7z. arti.8.c.
4ᵐ.⁊ ar.7.c.zᵐ.

Circa 8ᵐ.ſ. ritum ⁊ celebratiōem
cōfirmatiōis querunt̃ plura.ſ.in
qua parte debeat fieri inunctio in
hoc ſacramēto. Rn̄deo ꝙ in fronte.vn/
ctio enim fit ad ſignificādum illud qđ cō
fert̃ in ſacramēto vnde quia in cōfirma/
tiōe cōfert̃ audacia cōfeſſiōis cuius op/
poſitum.ſ.timor vel erubeſcētia.p̄mo eui/
dentius in fronte manifeſtat̃.ideo fit vn/
ctio in fronte.qui tū criſmatus non fuit i
baptiſmo:debet in confirmatiōe criſmari
ab ep̄o p̄us in vertice poſtea in fronte. de
cōſe.diſ.4.nullus.debet autē frons cōfir
mati ligari donec exſiccet̃:ne frons inun
cta cōtrahat aliquas ſordes. Et etiam ſm̄
Hugl.li.4.de ſacr̄is.par.7.c.vlti.cōfirma/
ti nō debent lauare caput vſqꝫ ad.7.dies
ꝓpter.7.dona ſpūs ſancti. eccl̄ia.n.7.die/
bus celebrat aduētum ſpūs ſancti. Sci
endū aūt ꝙ pannus ille quo caput pueri
criſmate tangit̃:vel quo vertex criſmati
inuolnit̃:pōt alteri cōfirmādo vel bapti
zādo iterum circūcingi.de cōſe.di.4.ſi qs
voluerit. Notādum ḡ ꝙ inunctio criſ/
matis triplex fit in tribus ſacramētis.q̄ꝝ
diuerſitas ex fine accipit̃.quia in baptiſ/
mo fit in vertice ad ſignificādum fidei ſu/
ſceptiōem.quia vertex eſt locus cellule ra
tionalis. Jn ꝯfirmatiōe in fronte ad ſigni
ficandū audaciā cōfeſſiōis cuius impedi
mentū.ſ.timor ⁊ verecūdia magis mani/
feſtat̃ in pallore ⁊ rubore frontis ex ꝓpin/
quitate cellule imaginatiue. Jn ordīe vº
in manib⁹:ad ſignificādū ptātē ꝯſecrādi

dominicū corp⁹.hec Pe.4.di.7.q.3.ar.3
c.ꝛ ita ponit ꝙ manus p̄ſbyteri inungun
tur criſmate.hoc idem ſcripſit Hoſ.i ſum.
ſed hoc nō eſt veꝝ ſm̄ Hoſti.ſed inungū
tur oleo benedicto.ꝛ hec ꝓbant̄ in ordia
rio.di.23.papa.vbi hec nō.Hugi. Utꝝ
ille qui cōfirmat̄ debeat ab alio teneri.
Rn̄deo.cum hoc ſacramētum det̄ ad ro
bur corpo ꝙ homo ad ſuſceptiōez eius ac
cedit oſtendit ꝙ ſuffici͡es robur ſtandi p
ſe habere non p̄ſumit.ꝛ ideo ad hoc ſigni
ficandū inſtitutum eſt:vt ab altero tenea
tur.Si v̄o aliquis cōfirmat̄ abſq; hoc ꝙ
ab alio teneat̄:ſacramētum ſuſcipit.lꝫ h̄
fieri non debeat niſi neceſſitas aliqua hoc
exigat. A quo ꝛ a q̄bus debet teneri il
le qui criſmat̄.Rn̄deo ꝙ inſtitutū fuit ꝙ
non teneret̄ niſi ab vno:eo ꝙ ꝯgnatiōes
ſp̄uales m̄rimonia impediunt.vnde de cō
ſe.diſ.4.nō plures ad ſuſcipiēdum infan
tem i baptiſmo q̄ʒ vnus accedāt ſiue vir
ſiue mulier.In cōfirmatiōe idip̄m fiat.tn̄
vbi eſt ꝯſuetudo vt plures teneant nō eſt
ꝓhibitum ſi hoc pōt cooperari ad amici
tie nutrimentū.Nō autē debēt teneri ab il
lo qui nō eſt cōfirmatus ſicut nec i baptiſ
mo debent teneri ab illo q̄ non eſt bapti
zatus.de cōſe.diſ.4.in baptiſmate.ſi tam̄
ꝯtrium fiat:lꝫ fieri non debeat caſu nc̄cita
tis excepto:nihilomin⁹ ille q̄ baptizat̄ vl̄
cōfirmat̄ vere ſuſcipit ſacramentū:ꝛ non
debet teneri a monacho:niſi ſit neceſſitas.
vnde de cōſe.diſ.4.non lꝫ abbati vel mo
nacho de baptiſmo ſuſcipe filios nec ꝯma
tres habere.Per ſacramētū aūt cōfirma
tiōis ſp̄ualis ꝯgnatio ꝯtrahit̄.30.q.4.ſi
quis vnus.tn̄ p̄dicta ad nc̄citatem ſacra
menti nō referunt̄.Pōt autē teneri vir a
muliere:ꝛ ecōuerſo.lꝫ magis deceat virū
a viro teneri.magis etiam congruit ꝙ te
nentes ꝛ ille qui tenet̄ ſint eiuſdem ſexus
ꝓpter p̄iculum affinitatis.vt ſcribit Rich
4.diſ.7.q.7.o.In cāu autē neceſſitatꝭ pōt
teneri ab illo qui tenuit in baptiſmo.vnd
de cōſe.di.4.in cathecíſmo. In catheciſ
mo baptiſmo ꝛ cōfirmatiōe vnus patri
nus pōt fieri ſi neceſſitas cogat.nō eſt tn̄
cōſuetudo Romana.ſed per ſingula ſin
guli ſufficiūt.ad hoc etiam vt in pluribuſ
amicitia cōtrahat̄. Utꝝ certum temp⁹
ſit determinatū in quo dat̄ hoc ſacramē
tum.Rn̄deo ſicut Melchiades papa dic̄
ita cōiuncta ſunt hec duo ſacramēta.ſ.ba
ptiſmus ꝛ cōfirmatio vt niſi morte p̄ue
niente nullaten⁹ poſſint ab inuicem ſegre
gari:ꝛ vnum ſine altero recte ꝑfici nō po
teſt.ꝛ ideo eadem tp̄a ſunt p̄fixa baptiſ
mo ſolenniť celebrādo ꝛ huic ſacramēto.
ſꝫ qꝛ hoc ſacramentū a ſolis ep̄is dat̄ q̄
nō ſunt ſꝑ p̄ſentes:vbi p̄ſbyteri baptizāt
oportuit q̄ꝫtū ad cōem vſum ſacramētuꝫ
cōfirmatiōis etiam in alia tp̄a differri.
Utrū cōfirmans ꝛ cōfirmādus debeant
eſſe ieiuni.R° ꝙ ſic.vn̄ de ꝯſe.di.5.vt ieiu
ni.Ieiuni ad cōfirmatiōem veniāt perfe
cte etatis ꝛ moneant̄ facere cōfeſſionē p̄
us.hoc autē non refert̄ ad ſacramēti ne
ceſſitatem ſed ad reuerētiam ꝛ ad hoc vt
ſuſcipiēs ſacramentū melius ſit diſpoſit⁹
ad recipiēdum rem ſacramēti.i.gr̄am.di.
4.etiam dicit̄ vt ep̄i non niſi ieiuni ꝑ im
poſitiōem manuū ſp̄us ſancti gr̄aꝫ tradāt
ſed hoc non ꝑtinet ad ſacramēti eſſentiaꝫ
ſed reuerētiam.Ab illa v̄o ꝓhibitiōe exci
piunt̄ infirmi ꝛ morte ꝑiclitātes:vt legit̄
ibidem.ꝛ ideo ꝓpter multitudinē fideliuꝫ
ꝛ ꝓpter ꝑicula imminētia ſuſtinet̄ vt hoc
ſacramentū qđ non niſi ab ep̄is dari po
teſt ꝛ etiam a nō ieiunis det̄ ꝛ accipiat̄.
quia vnus ep̄s maxīe in vna magna dio
ceſi non ſufficēt ad tot homīes cōfirman
dos:ſi ei temp⁹ artaret̄.vnde h̄ multi ep̄i
de facto non ſeruant:ubi tn̄ ꝯgrue ſeruari
poteſt ꝯuenientius eſt vt ibi a ieiunis de
tur ꝛ accipiat̄.hec Tho.3.q.72.ar.12.c.
2ᵐ.ſcribit etiam Rich.4.di.7.q.7.ar.2.c
ꝙ ſi ep̄s non ieiunus hoc ſacramētū tra
dat p̄ter nc̄citatem:peccat.

Circa 9ᵐ:qđ eſt de vnctiōe ſacra:
ſciēdum ꝙ duplex eſt vnctio.ſcꝫ
exterior in corpore:ꝛ interior in
corde.ꝛ hec.ſ.exterior eſt ſignum interio
ris vnctiōis:ꝛ ſignum gr̄e inuiſibil̄:quā
vnctio viſibilis auget:ꝛ agit ſi digne ſu
mat̄.Ungit̄ autem pontifex criſmate:cuꝫ
conſecrat̄ in capite ꝛ in manibus:ꝛ vn
git̄ ſolus pontifex in capite.quia perſonā
capitis Chriſti ſignificat.Ungit̄ etiaꝫ p̄n
ceps non criſmate:ſed oleo.vt oſtendat̄
quātum differt poteſtas pontificis a pote
ſtate regali.Item vngit̄ princeps oleo:vt
dictum eſt.Nam in veteri teſtamento re
ges vngebant̄.diſtinctione.75.capitulo
primo.Sed tunc vngebantur in capite.
nunc autem vngi debent in brachio hu
mero vel armo. Conſuetudo tamen

tam̄ aliqua vt dicit hoſtieñ. ſeruat᷑. vnde
rex Francie: ⁊ rex Anglie vngunt᷑ in ca/
pite. Inungit᷑ aũt Imperatoꝛ a papa: vel
alio de mãdato eius. ex̄ de electi. venerabi
lem. Alij v̾o reges a ſuis metropolitanis.
Si aũt velit inungi de nouo ꝯſueuit a pa
pa petere. ſicut rex Aragonie fecit. vt dic̄
hoſti. põt tñ papa ſi vult ſup hoc aliquã
eccliam ꝓuilegiare. Item inungit᷑ p̄ſbyter
cum oꝛdinat᷑ in manib⁹ oleo benedicto.
ſicut pꝫ in oꝛdinario. diſ. zꝫ. papa. vbi h̄
notat hugl. Item ungit᷑ quilibet xp̄ian⁹
bis ante baptiſmuꝫ oleo benedicto. p̊ in
pectoꝛe. z° inter ſcapulas. ⁊ bis p⁹ baptiſ/
mũ. per p̄ſbyterũ. ꝓmo ſtatim poſt baptiſ/
mũ criſmate in vertice. z° in cõfirmatiõe
criſmate etiam ab ep̄o in fronte. In lege
n. veteri inungebant᷑ ſacerdotes: reges: ⁊
ꝓphete. In lege autẽ noua: qꝛ xp̄ianos fe
cit in ſanguine ſuo reges ⁊ ſacerdotes. iõ
ꝯgrue inungit᷑ qlibet xp̄ianus. Itẽ ungit᷑
ecclia criſmate cũ dedicat᷑ altare. pꝛimo
oleo. z° criſmate. calix ⁊ patena criſma
te. Unctio etiã ꝓncipis patriarchaꝝ. pꝛeſ
byteroꝝ. ecclie. altaris. calicis. ⁊ puuloꝝ
ꝯſignatio poſt baptiſmũ in fronte ad epi/
ſcopos ptinet. puuloꝝ v̾o vnctio ante ba/
ptiſmũ ⁊ poſt ab p̄ſbyteros. De omibus
p̄dictis vnctiõibus: ⁊ qd ſignificẽt habe
tur. ex̄ de ſa. vncti. p totũ.

De ſacr̄o euchariſtie. ti. 8.

Conſequent᷑ cõſiderandũ eſt
de ſacr̄o euchariſtie. ⁊ p̊ de ip̄o
ſacr̄o. z° de eius mã. ꝫ° de foꝛ^a^
4° de cõuerſiõe: q̄ fit ad ꝓlati/
onẽ foꝛme. ſ. verboꝝ. 5° de accñtibus re/
manẽtibus ibi. 6° de miſtro huius ſacr̄i.
7° de ritu celebꝛãdi hoc ſacr̄m ſiue de cele
bꝛatiõe miſſaꝝ. 8° de defectibus cõtingẽti/
bus in celebꝛatiõe. 9° de miſſaꝝ auditiõe
x° de ſuſpenſiõe huius ſacr̄i. xi° de his que
habẽt retrahẽ vel impedire ab h̄ ſacr̄o. iz°
de efficacia eius. Circa pꝛimũ p̊ dicendũ
eſt de huius ſacr̄i inſtitutiõe. z° de eius ſi/
gnificatiõe. ꝫ° de p̄figuratiõe. 4° de ei⁹ no
minatiõe. 5° de eius nec̄itate. Circa pꝛi/
mũ ſciẽdum ꝙ ſicut ſm ph̄um duplex eſt
opatio vite coꝛpalis. ſ. gñare: ⁊ alimento
vti. ita ꝓpoꝛtionabilit᷑ ꝯueniebat duplex
eſſe opus vite ſpũalis. ideo xp̄s pat᷑ ⁊ ma
giſter vite ſpũalis p ſe pſonaliter ⁊ exp̄ſſe
inſtituit baptiſmũ per quẽ filij dei generãt᷑
⁊ euchariſtiam p quã reficiunt᷑. Fuit aũt
cõueniens ſacramentũ euchariſtie inſti/
tui in cena dñi ꝓpter ſpũalem refectiõem:
que eſt in hoc ſacramẽto. ⁊ in cena vltia
ꝓpter coꝛpalis p̄ñtie ſubtractiõem: ⁊ ꝓpt᷑
maioꝛẽ recõmendatiõem: vt. ſ. in receſſu
traditum aplis diligenti⁹ retinerẽt. de cõ/
ſe. diſ. z. liquido.

Circa z^m^. ſ. ſignificatiõeꝫ euchari
ſtie ſciẽdum ꝙ in hoc ſacr̄o ſunt
tria. ſ. ſp̄es viſibilis. coꝛp⁹ xp̄i ve/
rum. ⁊ coꝛp⁹ xp̄i myſticũ. ſ. ecclia. Et hꝫ ꝙ
dicit hugl. ꝓmũ eſt ſignum ſecũdi ⁊ tertij
z^m^ eſt res ⁊ ſignũ: ⁊ cã tertij. ⁊ ꝫ^m^ eſt res
ſecũdi: ⁊ v̾itas ꝓmi. de h̄ ex̄ de cele. miſ. cũ
marthe. §. diſtinguẽdum eſt. Ad cui⁹ eui/
dentiã ſciendũ ꝙ ſp̄es viſibilis. ſ. panis ſi
cõparet᷑ ad mãm fit ex granis puriſſimis
ad inuicem vnitis. ⁊ ſic hꝫ ſimilitudinem
cuꝫ coꝛpe xp̄i vero: qꝺ ꝯſtat ex puris hu
moꝛib⁹ ⁊ membꝛis: ⁊ cum coꝛpe xp̄i my/
ſtico: qꝺ cõſtat ex fidelibus puris fide ⁊
charitate copulatis. Si autem cõparetur
ad effectum: qui eſt cibare. tunc habet ſili
tudinẽ ad coꝛpus xp̄i verum: qꝺ eſt vere
cibus. Si obijcis ꝙ ſpecies nõ ꝯmeditur
nec reficit. Rndeo ꝙ retinet idyomata. i.
ꝓpꝛietates ſpeciei: que ꝓus ibi fuit. ⁊ rõne
illius eſt ſignum cõueniens. Si autem cõ
paret᷑ ſpecies viſibilis ad medium. ſ. coꝛ/
pus xp̄i verũ: non habet rõnem cauſãdi
illud: niſi adiuncto verbo. vt patet ĩ aqua
reſpectu caracteris. ſic etiaꝫ eſt de ſpecie re
ſpectu coꝛpoꝛis. lꝫ enim non efficiat illud
ſimpliciter. tamen facit eſſe illud ſub illa
ſpecie. Si vero cõparet᷑ ad ꝫ^m^: habet rõ/
nem efficiẽdi mediãte z°: ſicut ablutio ex/
terioꝛ cuꝫ caracerte. ſimilit᷑ he ſpecies ex/
terioꝛes ſunt cauſa coꝛpoꝛis myſtici rõne
coꝛpoꝛis veri interi⁹ cõtenti qꝺ vnit ⁊ co/
operit ip̄m. Q2 autem verum xp̄i coꝛp⁹ ſi
gnatuꝫ: ⁊ res ſit reſpectu ſpeciei panis: pꝫ
ex p̄dictis. Q2 etiaꝫ ſignũ ⁊ cã ſit reſpectu
coꝛpoꝛis myſtici patet. quia ſicut coꝛpus
xp̄i cõſtat ex puriſſimis membꝛis. ſic coꝛ
pus Chꝛiſti myſticum conſtat ex homini
bus per fidẽ ⁊ charitateꝫ purificati. ⁊ ita
eſt eius cõueniens ſignum. etiam eſt cau
ſa eius quãtum ad foꝛmam. i. vnionem:
qua per fidem ⁊ charitateꝫ adinuicem co
pulantur. ⁊ ratione huius vnionis coꝛ/
pus myſticum eſt res ⁊ effectus huius

ſacramenti. Et quod dictum eſt de ſacramento corporis: intelligit̃ ſimiliter de ſacramento ſanguinis. Querit̃ autem: vtrum hoc ſacramentum .ſ. eucbariſtie ſit vnũ ſacramẽtum. Rndeo ꝙ ſic: ab vna perfectiõe finis: vt habitum eſt .ſ. de vnitate ſacramentorũ in ꝯmuni. vnde lʒ ſint plura mãliter: eſt tamen vnum ſimplicit̃. ꝓpter qđ Gregorꝰ in q̃dam collecta: que dicit̃ poſt ſumptiõem ſacramẽti. p̃mo dicit pluraliter. Purificẽt nos ſacramẽta que ſũpſimus. Et poſt ſingulariter ſubdit. Et p̃ſta: vt hoc tuum ſacramentũ nõ ſit nobis reatus ad penam.

Circa 3m. ſcʒ p̃figuratiõem huius ſacramẽti ſciẽdum. ꝙ cõueniens fuit hoc ſacramẽtum p̃figurari. ⁊ ratiõe dignitatis: vt famoſius oſtenderetur. ⁊ rõne difficultatis: cum ſit inter omnia credibilia difficilius ad credendũ ut homies aſſuefierent q̃dam figurarũ manuductiõe. Fuerũt autem huius ſacramenti 4or figure ſm magiſtrum 4o li. ſniarum diſ. 8. ſ. ſacrificiuʒ Melchiſedech. manna agnus paſcalis. ⁊ ſanguis qui ꝓfluxit de latere xp̃i. Patet autẽ harũ ſufficiẽtia: habito reſpectu ad p̃figurata. Eius enim qđ eſt in hoc ſacramẽto ſacramẽtũ tm̃ .ſ. forᵉ viſibilꝰ panis. figura fuit ſacrificiũ Melchiſedech. Eius autem qđ eſt res ⁊ ſacr̃m ſiue rei cõtente ⁊ ſignificate .ſ. Chriſti paſſi. Agnus paſcalis. rei tm̃ ſignificate. ſcʒ gr̃e ⁊ etiam corpis Chriſti myſtici. Manna qđ reficiebat omnẽ ſaporem ſuauitatis habens. virtutis vero dantis efficaciam. Sanguis qui magꝭ tenet ratiõeʒ cauſe. Nihilominꝰ tamen habet rõnem figure: pẽſatis cõditiõibus .ſ. ꝙ de iam paſſo ⁊ mortuo fluxit.

Circa 4m .ſ. nominatiõem huiꝰ ſacramenti ſciẽdum ꝙ hoc ſacramẽtum ſm ꝙ eſt ſignum rememoratiuũ paſſiõis xp̃i: que fuit ſacramentũ verum dicit̃ ſacrificium. ſm vero ꝙ eſt ſignum demonſtratiuũ eccleſie vnitatis: cui aggregant̃ homies per ip̃m dicitur ꝯmunio. ſm autem ꝙ eſt p̃figuratiuũ diuine fruitiõis: que eſt in patria dicitur viaticum. quia prebet nobis viam perueniendi ad illam. vel etiam quia dat̃ tranſeuntibus de hac vita ad ip̃um. ſm vero ꝙ cõtinet realit̃ Chriſtũ qui eſt plenꝰ gratia dicitur eucbariſtia .i. bona gratia. ab eu qđ eſt bonũ ⁊ caris gr̃a.

Circa 5m .ſ. neccitatẽ eucbariſtie nõ ꝙ ſicut ad ſalutem vite corporal' ita ⁊ uite ſpũalis eſt aliquid neceſſarium dupliciter .ſ. vel ſine quo non eſt ſalus: vel quo ſalus ꝓcurat̃ melius. Primo mõ eucbariſtia regulariter non eſt de neccitate ſalutis: ſed in cãu in quo eccleſia ſtatuit. 2o mõ eſt de neceſſitate ſalutis: ſicut ⁊ quodlibet aliud ſacramẽtum. ſʒ magis iſtud. quia lʒ omne ſacramentũ ſit ſignũ ⁊ cauſa gr̃e: niſi ſit impedimẽtum ex parte ſuſcipiẽtis. illud tamen cum ſit maxime perfectiõis iter ſacramẽta habet plures vtilitates. vt patebit .j. de eius effectu.

Sed obijcit̃ illud Jo. 6. Caro nõ ꝓdeſt quicq̃: ſed ſpũs eſt qui viuificat. ergo inutilis eſt manducatio carnis xp̃i. Rndeo loquit̃ ibi de carne Chriſti ſm intellectuʒ eſtimãtium eam viſibiliter: non ſacramẽtaliter manducãdam. Obijcit̃ etiam illud Augꝰ. Ut quid paras dentem: crede ⁊ mãducaſti. ſm enim hoc videt̃ ꝙ ſufficiat mãducatio ſpũalis. Rndeo Quid paras dentem ſupple tm̃. vel loquit̃ de manducatiõe ſpũali per modũ meriti. De hac etiam qõne vide .j. ti. de vſu huius ſacramenti. ar. 3. q. vtrũ liceat omino ceſſare a ꝯmunione.

De materia eucbariſtie. ti. 9.

Deinde cõſiderãdum eſt de mã huius ſacramẽti. ⁊ p̃mo in cõi de mã corporis ⁊ ſanguinis ſimul. 2o in ſpeciali de mã corporis. 3o de materia ſanguinis. Circa p̃mum ſciẽdum ꝙ panis ⁊ vinum ſũt mã huiꝰ ſacr̃i: cuius cã eſt inſtitutio dĩna. Inſtitnit aũt Dñs in his potius q̃ȝ i alijs cibis. tum ꝓpter cõem vſum refectiõis. qa panis ⁊ vinũ eſt refectio homis nõ brutorum. magis cõſueta minꝰ faſtidioſa. tum etiã ꝓpt̃ ꝓp̃etatẽ ſignificatiõis: ⁊ a parte mãe. qꝛ panis cõficit̃ ex pluribus granis ⁊ vinũ ex pluribꝰ racemis qđ ꝯuenit ad ſignificãdũ corpꝰ xp̃i verum ⁊ myſticũ. Et a pte p̃paratiõis. qꝛ panis in fornace: ⁊ vinũ in torculari p̃parat̃. qđ ꝯuenit ad repñtandaʒ paſſiõeʒ xp̃i. a pte effectꝰ. qꝛ ut dicit̃ in glo. i. Corꝰ. 12o. Panis pre ceteris cibis ſuſtentat corpus. ⁊ vinum letificat: ſic hoc ſacramẽtum magis ſuſtẽtat

⁊ letificat charitate inebriatos ꝗ̄ʒ alia ſa-
cramenta. Debuit autem hoc ſacramētū
eſſe de duplici materia. quia materia ſacra
menti conuenit ſignificatiōi ⁊ vſui. ⁊ ſm
vtrūqʒ modū duplex exigit materia ī hoc
ſacramēto. vſus enim hui⁹ ſacri eſt refe-
ctio que ad ſui integritatem cibum ⁊ po-
tum requirit. Significatio vero duplex eſt.
Una eſt paſſio xp̄i in qua ſanguis fuit ſe-
parat⁹ a corpore. Alia eſt ordinatio ad ſa
lutem corpor̄ ⁊ aīe. ꝓpter hoc oportet ibi
ſeparatim vtrūqʒ ſignificari. Rō ergo hu
ius duplicis materie eſt ſignificatio nr̄e ꝑ
fecte refectiōis ſpūalis per meditatiōeʒ do
minice paſſiōis: que fuit in multiplici af-
flictiōe ſui benedicti corporis: ⁊ effuſione
ſui p̄cioſiſſimi ſanguīs ad nr̄am redēptio
nem aīe ⁊ corporis. reficit enim ⁊ delectat
mirabiliter viros ſanctos meditatio tal'.
Circa z^m. ſ. circa mām corporis ī
ſpeciali querunt plura. ſ. vtruʒ re
quirat panis triticeus. Rndeo
ꝙ ſic ſm ꝯmunē doctoꝝ ſniam. de conſe.
diſ. 5. ca°. i. ⁊ ca° nō oportet. ⁊. c. ſe. ⁊. c. ſa-
cramēto. tum quia dn̄s cōparauit ſe gra
no tritici Jo. iz°. tum quia credit celebraſ
ſe in pane triticeo: ⁊ inſtituiſſe. vt ſic cele-
braret: qꝺ patet. quia panis de frumen
to dicit anthonomatice panis. vnde cum
dicit ꝙ Jeſus accepit panem: hoc de pa
ne triticeo debet ītelligi. tum quia vſus ec
cleſie ab aplis: qui p̄ſentes fuerūt: tradit⁹
hʒ celebrare in hoc ſolo pane. Ratio vero
huius eſt. quia magis cōuenit huic ſacra
mento panis triticeus. tum quia in natu
ra ſiue in ſpecie dignior. tum quia in affe-
ctu refectiōis vtilior. tum quia in cōi vſu
hominū vſitatior. lʒ enim nō in omibus
terris naſcat triticū: vel vinum: tam̄ de fa
cili ad omēs terras pōt deferri: q̄ʒtuʒ ſuffi
cit ad vſum ſacramēti. nec ꝓpter defectuʒ
alterius eſt vnum ſine altero cōſecrandū.
quia nō eſſet ſacramētū ꝑfectum. Utrū
poſſit cōfici de paſta triticea. Rndet Sco.
4. di. ii. p. z. q. i. du. z. ꝙ nō. quia xp̄s iſti-
tuit de pane triticeo vſuali. vt ſic ſʒ Dam̄
li. 4. c. 6°. Illud qꝺ ſolet cōiter eſſe nutri-
mentū corꝑale: ipm vel ſile eſſet nobis ſa
cramentalit nutrimentū ſpūale. Si dica
tur ꝙ panis fit paſta ſi digitis ꝯprimat.
ḡ poſt hi⁹ cōpreſſiōeʒ nō poterit cōſecra-
ri. Dicendū ꝙ panis exq̄ eſt ſemel coct⁹:
niſi manifeſte recedat a rōe panis vſual:
nō recedit a rōne panis cōſecrabilis. hec
Sco. ibidem. Utꝝ poſſit cōfici in pane
farre ⁊ hi⁹. R° qdam dicūt in pane farre
⁊ ſpelta cōfici poſſe. q₂ eſt eiuſdē ſpēi cum
pane triticeo. lʒ differat differētijs accn̄ta
libus. Aliqbus vero videt magis ꝯ₂rium.
Generans. n. lʒ generet ſibi ſile in ſpecie.
fit tn̄ aliqua diſſimilitudo generāt̄ ad ge-
neratū q̄ʒtum ad accidētia: vel ꝓpter ma-
teriā: vel ꝓpter debilitatem virtutis gene-
ratiue. ⁊ ideo ſiqua frumēta ſunt q̄ ex ſe-
mine tritici generari pn̄t. ſicut ex tritico ſe
minato in malis terris naſcit ſiligo ex ta-
li frumēto. panis cōfectus pōt eſſe materia
huius ſacramēti: qꝺ tn̄ nō videt habē lo
cum in ordeo nec in ſpelta nec ī farre qꝺ
inter omia eſt grano triticeo ſimili⁹ ī figu
ra. Slitudo autē figure in aliqbus magl
videt ſignificare ꝓpinqtatem q̄ʒ idēptita
tem ſpēi. ſicut ex ſlitudine figure manife-
ſtat ꝙ canis ⁊ lupus ſūt ꝓpinque ſpeciei
nō autē eiuſdeʒ. vn̄ ex talibus frumētis q̄
nullo mō pn̄t ex ſemine grani triticei gn̄a
ri: nō pōt cōfici panis q ſit debita mā hu
ius ſacramēti. ⁊ hec eſt opi. Tho. ʒ. q. 74.
ar. ʒ. c. z^m. Quibuſdā autē videt ꝙ p̄-
dicta rō nō ſit ſufficiēs. ſ. ꝙ ideo far non eſt
eiuſdē ſpēi cum tritico. q₂ nunq̄ʒ vnuʒ ge
nerat ex altero. q₂ q̄dam ſūt accn̄tia inſe
parabilia ꝯcomitātia gn̄atiōeʒ: vt nigre
do cornū. h̄ Pe. 4. di. ii. q. z. ar. z. c. z^m.
Scōm autē Alber. in 4° ſen. Frumentū
eſt gen⁹ ad triticū ⁊ ſpeltā. vn̄ hec duo ſūt
ſpēs frumēti valde vicine: ⁊ parū diſtant
in ſpicarū formatiōe. ⁊ q̄ſi nihil diſtāt in
forma granoꝝ: ⁊ colore ⁊ ſapore panis. ⁊
ideo de ſpelta pōt cōfici ſm eū. Utꝝ cō
fici poſſit in pane ꝑmixto de tritico ⁊ alijs
granis. R°. aut eſt tanta ꝑmixtio ꝙ tra-
hit triticū ad ſpēm alienā. vt q₂ virtus ex
tremi eſt p̄dominās. vel ad mediū: vt qn̄ ē
equalis ⁊ tūc in eo nō pōt cōfici. aut ma
net ſpēs panis triticei. vt qn̄ virtus tritici
p̄ponderat. ⁊ tūc pōt. qn̄ aūt ita fit ex acci
dentibus. ſ. ex ſapore p̄cipue pōt ꝯgnoſci.
q₂ accn̄tia magnā ꝑtem cōferūt ad ꝯgno
ſcendū qꝺ qd eſt. Utꝝ poſſit cōfici ī pa
ne corrupto. R° aliqn̄ eſt tāta corruptio
panis ꝙ ſoluit ſpēs panis. ſic qn̄ ꝯtinui-
tas ſoluit ⁊ ſapor ⁊ color ⁊ alia accidenʿ
mutant. vn̄ ex tali mā non poteſt confici
corpus Chriſti. Aliquādo vero nō eſt tan
ta corruptio ꝙ ſpēm ſoluat: ſed eſt aliqua

diſpoſitio ad corruptiõem: quam declarat
aliqua immutatio ſaporiſ. ⁊ ex tali pane po
teſt cõfici corpꝰ Chriſti. ſed peccat confici
ens ꝓpter irreuerẽtiam ſacramẽti. Et qa
idem eſt ex tritico corrupto. non videt̃ ꝙ
panis ex eo cõfectus poſſit fieri corpꝰ xpi.
lȝ qdam ꝯtrium dicant. hec Tho. ȝ. q. 74
arti. ȝ. c. 4ᵐ. Scd̃m autem Sco. 4. diſ. ii.
p. z. q. i. dubi. i. eſt dubiuȝ de amido: an ſit
materia cõueniens ad faciẽdũ paneȝ ꝯſe
crabilem. ⁊ cum multo ſit ꝓbabiliꝰ ꝙ nõ
ideo non exponit ſe aliquis ſine peccato
tali dubio. ⁊ maxime ille qui ꝑparat hoſti
as cõſecrandas. quia certus eſt ꝙ ꝑparat
de materia tali. ꝯſecrans autem forte ma
gis excuſat̃ ab illo peccato. quia ſupponit
illam matiam eſſe bene ꝑparatam. Si au
tem illa non ſit mã debita: nõ ꝯſecrat: nec
tamen idolatrat: nec idolatrare facit. quia
quãtum eſt in ſe: materiã eẽ idoneaȝ ⁊ ab
alijs adorãdam ſupponit. hec Sco. ibidẽ.

Utrꝫ cõfici debeat in pane azimo. Rº
ꝙ ſic. ex̃ de cele. miſ. lr̃as. ⁊ de cõſe. di. z. in
ſacramẽto. Non eſt tamẽ de neceſſitate ſa
cramẽti. ſicut eni dicit Anſ. in epl'a de azi
mo. fermentatũ ⁊ azimũ non variant ſpe
ciem panis: cum ſint accidẽtia. vnde in
vtroqꝫ cõfici poteſt de facto. vnde Hug. di
cit vt habet̃ ibi in ꝑdicto. c. lr̃as. in glo.
Ber. ꝙ in eccl'ia occidẽtali ſi quis de fer-
mentato cõficeret: nihil faceret. cõueniẽs
autem eſt vt vnuſqſqꝫ ſm eccl'ie ſue rituȝ
ſe habeat in celebratiõe ſacramẽti. Super
hoc antẽ ſunt diuerſe eccl'iarꝫ conſuetudi
nes. Unde dicit Gregl. in regiſtro. Roma
na eccl'ia offert azimos panes ꝓpterea. qr
dñs ſine vlla cõmixtiõe ſuſcepit carnem
ſed cetere eccl'ie offerunt fermẽtuȝ: pro eo
ꝙ verbum patris indutuȝ eſt carne. ſicut
fermẽtum cõmiſcet̃ farine. Unde ſicut pec
cat ſacerdos in eccl'ia latinorũ celebrans
ĩ pane fermẽtato: ita peccaret ſacerdos ĩ ec
cleſia grecorũ celebrans in azimo: q̃ſi per
uertens eccl'ie ſue ritum ſm Tho. ȝ. q. 74
arti. 4. c. Scd̃m vº Sco. 4. diſ. ii: par. z. q
i. dubi. ȝ. forte greci grauiter peccant. quia
ſe Romane eccl'ie non cõformant. Nihi-
lominꝰ tamẽ cõſuetudo celebrandi in azi
mo pane rõnabilior eſt. Primo ꝓpter in-
ſtitutiõem Chriſti qui hoc ſacramẽtũ in-
ſtituit ꝑmo die azimorꝫ. vt habet̃ Math.
z6. ⁊ Mar. i4. qua die in domibus iude-
orũ nihil fermẽtatũ eſſe debebat. Exo. izº

zº quia panis eſt ꝓprie ſacramẽtũ cor
poris Chriſti: qd̃ ſine corruptiõe cõceptũ
eſt: magis q̃ꝫ ipſius deitatiſ. vt. ĩ. patebit.
ȝº quia magis cõpetit ſinceritati fidelium
que requirit̃ ad vſum huius ſacramenti
ſm illud. i. Cori. 5. Paſca noſtrꝫ immola-
tus eſt xps: itaqꝫ epule. in azi. ſinceri. ⁊ ve
ri. Habet tamẽ cõſuetudo grecorꝫ aliquã
rõnem. ⁊ ꝓpter ſignificatiõem quam tan
git Gregl. vt dictum eſt. s. ⁊ ꝓpter deteſta-
tionẽ hereſis Nazareorꝫ: q legalia ⁊ euã
gelica miſcebant. Sciẽdum etiam ꝙ a
ꝑncipio tota eccl'ia cõficiebat in azimo. ſ
poſtea tempore Leonis pape ꝓpter hereti-
cos Ebyonitas: dicentes legalia obſerua
ri debere cum euãgelio: ⁊ in azimo cõfici-
endum eſſe ꝓpter ꝑceptum legis. eccl'ia in
ſtituit ad tempꝰ cõfici in fermẽtato. ceſſan
te vº cauſa: eccl'ia occidẽtalis redijt ad ri
tum antiquũ. oriẽtalis vº illum retinuit.
⁊ vlterius addidit non poſſe cõfici niſi in
fermẽtato. ⁊ ad hoc ꝓbandum: aſſerebat
dñm in fermentato cõfeciſſe. ⁊ quia tres
euãgeliſte cõtradicunt: dicentes ꝑma die
azimorꝫ xp̃m inſtituiſſe hoc ſacramẽtum
Quidã ex eis in tantã inſaniã ꝓruperũt
vt dicerent euãgeliſtas illos falſum dixiſ
ſe ⁊ ſcripſiſſe: ⁊ a Johãne correctos fuiſ-
ſe. qui ante diem paſce dicit dñm cenaſſe
cum diſcipulis ſuis. Sed ꝙ Johãnes nõ
cõtradicat alijs euãgeliſtis oſtenditur ex
multiplici acceptiõe paſce. Paſca eniȝ di
cit̃ aliquãdo agnus paſcalis. Math. z6.
Quãdo neceſſe erat occidi paſca. Aliqñ
hora immolatiõis. ſ. veſpera. i4. lune: qua
agnus comedi debebat ⁊ feſtum incipie-
bat. Mar. i4. Erat paſca ⁊ azima poſt bi
duuȝ. Aliqñ dies in cuius veſpera ĩmo-
labat̃ agnus. Luc. zz. Appropinquabat
dies feſtus iudeorũ qui dicit̃ paſca. Ali-
quãdo ꝑma dies azimorꝫ poſt ĩmolatio-
nẽ agni celeberrima. Jo. iȝ. Ante diem fe
ſtum paſce. Aliqñ panes azimi. Jo. i8. Et
ipſi non introierũt in ꝑtorium vt non cõ-
taminarent̃: ſed mandu. paſca. Et hos. 5.
modos ponit Innoc. li. de offi. miſ. Aliqñ
xps dicit̃ ſignificatos per agnum paſcalẽ
i. Cori. 5. Etenĩ paſca noſtrꝫ immolatus ẽ
xps. Aliqñ tota ſeptimana azimorũ. q̃. ſ.
incipiebat. i4. die april' in veſperi. ⁊ dura
bat. 7. diebꝰ. ſ. uſqꝫ ad. zi. diẽ aprilis. ut pȝ
Leuiti. zȝ. ⁊ acti. iz. volẽs pꝰ paſca ꝑducẽ
eũ ꝑplo. Aliqñ feſtũ epularꝫ. z. Paral'. 35.

non fuit phaſe ſimile huic. Unde verſus.
Ebdomas hora dies epule pecus azima
Chriſtus. Septē autem dies ſupdicti azi
mor̄ omēs erant dies feſti. ſed pmus erat
per excellētiaʒ dies feſtus. ſ. 15. ⁊ de illo di
cit Johānes. Ante diem feſtum paſce. p⁹
illum autem in maiori excellētia erat dies
feſtus ſabbati. quia erat inter illos dies fe
ſtos in qbus nihil debebat parari. tum p
pter ſuam celebritatē. tum ppter azima. ⁊
ſic patet q Johānes non ɔtradicat aliis
euāgeliſtis. quia alit accipit paſca q̄ ipi.
ſicut enim legit Exo. 12°. Solennitas pa
ſcal' icipiebat a veſperi. 14. lune. ⁊ tūc xp̄s
poſt immolatiōem agni paſcalis ſacramē
tum hoc inſtituit. vnde hec dies dicitur a
Johāne pcedere ſequētem diem paſce. a
tribus autem aliis euāgeliſtis dicit pma
dies azimor̄: quādo. ſ. fermentū non inue
niebat in domibus iudeor̄. Sed vide
tur eſſe ɔtra pdicta q Chriſtus puenit di
em azimorū. figure enim debet veritas re
ſpondere. Cum g̃ agnus: qui erat figura
Chriſti immolaret. 14. luna Chriſtus fu
it crucifixus. 15. luna. ſed ante diem cruci
fixiōis cōfecit: ergo in fermētato cōfecit.
Rndeo q paſſio eius ſtatim fuit incboa
ta poſt cenam: quando fuit in agonia: ⁊
fuit cōprehenſus. vnde optime eſt factuʒ
quia agni comeſtio ⁊ ipius immolatio fc̄a
eſt. 4. luna. non quia cōſūmata: ſed qr in
choata. Et ſic patet q non puenit. Sʒ
quare magis attendit in hoc ſacramēto
diſcretio inter panem: azimū: ⁊ fermenta
tum: q̄ in baptiſmo circa aquam: vtr̄ ca
lida ſit vel frigida. Rndeo q fermentum
aliqd habet corruptiōis. ⁊ ex pane corru
pto non poteſt cōfici hoc ſacramētum. vt
dictū eſt. Poſſet enim tanta corruptio eē
fermēti q ex eo non poſſet cōfici ſacramē
tum. hec Tho. 3. q. 74. arti. 4. c. 4ᵒ.

Utr̄ poſſet cōfici de pane facto de aqua
roſacea. Rndeo ſm Innoc. 3ᵐ in q̄dam
decreta: vere aque admixtio eſt de neceſſi
tate huius ſacramēti. vtpote cōſtituēs ſb
ſtantiā panis. Et ideo ſi farine admiſce
tur aqua roſacea: vl' quicūq̄ alius liquor
q̄ aqua vera: non poſſet ex eo vere cōfici
ſacramentū. quia vere panis non eſſet
panis etiam de quo Chriſtus cōfecit: erat
factus ex aqua naturali. ⁊ ideo non pōt
cōfici corp⁹ Chriſti de alio pane ſʒ Tho.
vbi. ſ. arti. 7. c. 3ᵒ. Scōm aliquos tam
poteſt. quia aqua ipa non requirit vt ma
neat in ſpecie ppria. immo in naturā aliaʒ
etiam anteq̄ fiat panis tranſmutat: ⁊ hu
ius ſentētie eſt Petr⁹. 4. diſ. ii. q. z. arti. 4.
q. 3. c. 1ᵒ.

Circa 3ᵐ ſcʒ mat'iam ſanguinis
ſciēdum q de ſolo vino vitis po
teſt cōfici ſanguis xp̄i. ⁊ hoc pri
mo ppter inſtitutiōem xp̄i qui in vino vi
tis hoc ſacramētum inſtituit. vt patet de
eo qd̄ dicit Luc. 22. circa inſtitutiōeʒ ei⁹.
Ammodo nō bibam de genimine viti do
nec ⁊c. 2° qr ſicut dictum eſt. ſ. ad ma
teriam ſacramentorū aſſumit illud qd̄ p
prie ⁊ ɔmunit habet illam formam. pp̄e
autem vinū dicit: qd̄ de vite ſumit. Alii
autem liquores vinum dicunt ſm quā
dam ſilitudinem ad vinuʒ vitis. 3° qr
vinum vitis magis cōpetit ad effectū hu
ius ſacramenti: qui eſt ſpūalis leticia. qa
ſcriptum eſt q vinum letificat cor homi
nis. in pſal. Et quia omia vina vitis ſunt
eiuſdem ſpeciei. ſʒ docto. ideo cōfici poteſt
de quolibet vino vitis: dūmodo remane
at in ſpecie vini. Acetum autē perfectū nō
eſt vinum: cum differat a vino ſm phūm
8° metha^ce. ideo de eo cōfici non poteſt.
In vino tamē qd̄ accedit ad acedinē ma
nente adhuc forma ſubſtātiali vini poteſt
cōfici. ⁊ p tali vino ſumit acetum Inno.
de offi. miſ. cum dicit q poteſt de aceto con
fici: aliter non diceret veruʒ ſm Petr̄. 4.
diſtinct. ii. q. z. arti. 3. o. ⁊ Richar. 4° di
ſtinct. ii. q. z. arti. 4. ⁊. 5. o. Quid ergo
fiat ſi vini ſpecies aceſcat. Rndeo. non
manet ibi ſanguis Chriſti: ſicut nec cor
pus Chriſti: quādo corrumpit ſpecies pa
nis. Similit ſm Albertū de miſſa. Si
vinum ſit putridū perfecta putrefactiōe:
que redire non poſſit ad cōpletionem vi
ni: de eo non poteſt confici. Si vero ſit
in via ad corruptiōem: de eo poteſt confi
ci. ſed non debet ppter reuerentiaʒ ſacra
menti: ſi pōt aliud haberi de facili. Si au
tem ſit in vino cum ſapore vinoſo ſapor
aromaticus vel ponticus vel ſtipticus vl'
acerbus ex minus perfecta digeſtiōe vini
poteſt de eo confici. quia remanet ſpecies
vini. Non poteſt etiam cōfici de agreſta.
quia non eſt in termino generatiōis. qd̄
eius immaturitas oſtendit. Unde non
eſt vinum. quia nihil recipit ſpeciem:
niſi in termino ſue generationis.

Jn muſto autē ɔfici poteſt. quia habꝫ ſpe
ciem vini qđ atteſtať maturitas eius: ⁊
dulcedo. ſed non cōuenit de ipo cōfici an
teq̄ȝ ſit defecatum. vnđ ꝓhibeť ne muſtū
de vua in calice ſtatim expſſum offerať p
pter indecētiam impuritatis muſti. ꝓpter
qđ de cōſe. diſ. z. om̄e crimen. Julius pa
pa repꝛehendit ſacerdotes hoc facientes. po
teſt tamē hoc fieri in nccītate. quia dič ibi
dem. Cum necc̄e fuerit botrus in calice ex
pꝛimať. ſ. ante cōſecratiōem. De muſto
vō dum adhuc contineť in vua matura:
cōfici non poteſt ſm ꝓbabilius opinātes
ar. de cōſe. di. z. didicimus. ⁊. c. ſe. Nā xp̄s
non cōfecit ſuum ſanguineȝ: niſi in vino
exiſtente in ſpecie potabili. qđ patet p hoc
quod dicit diſcipulis. Bibite ex eo omēs
Uinum autē non eſt in vua matura ſƀ ſpe
cie potabili: ſed eſibili. vino etiam ſic ſe ha
benti: aqua non poſſet admiſceri. Aqua
vō debet apponi vino qđ offerť in hoc ſa
cramento. vt patet ex̄ de cele. miſ. lr̄as. Et
hoc qdem pꝛimo ꝓpter inſtitutiōem. ꝓ
babiliť enim crediť ꝙ dn̄s hoc ſacramē
tum inſtituerit in vino aqua permixto ſꝫ
moꝛem terre illius. imo etiam ſciť: qa apo
ſtoli qui interfuerūt illi cene ita reliquerūt
ecclie 2° quia hoc cōuenit repſentatiōi
dominice paſſiōis: in qua vtrūq̄ȝ ꝓfluxiť
ſe legiť. Et rō habeť de cōſe. diſ. z. c. i. 3°
quia cōuenit ad ſignificādum effectū hu
ius ſacramenti: qui eſt vnio populi xp̄ia
ni ad Chꝛiſtū. Et hec rō tangiť ex̄ de ce
le. miſ. cum marthe. §. queſiuiſti. ⁊ de cōſe.
di. z. cum om̄e crimen. Non ſufficit auteȝ
in dolio apponere aquam. admixtio eniȝ
aque ſacramētalis: ⁊ vini: eſt tm̄ ſacerdo
tis: ⁊ eſt ad ſignificatiōem. ⁊ ideo tūc po
ni debet: etiam ſi al's poſita fuiſſet quādo
ſacra myſteria inchoanť ſm Bon̄. 4. di.
ii. par. z. dubi. circa lr̄am. q. 4. Lꝫ autem
appoſitio aque ſit de neceſſitate p̄cepti: non
tam̄ eſt de nccītate ſacramēti. quia aqua
referť ad ſignificādum participatiōeȝ hu
ius ſacramenti a fidelibꝰ quātum ad hoc
ꝙ per aquam vino mixtam ſignificať po
pulus adunatus xp̄o. Sed ſm hoc ip̄ꝫ ꝙ
ex latere Chꝛiſti pendentis in cruce aqua
fluxit: ad idem referť. quia per aquam ſi
gnificabať abſolutio peccatoꝝ: que fie
bat per Chꝛiſti paſſiōem. Dictum eſt aūt
ꝙ hoc ſacramētum perficiť in cōſecratio
ne materie. vſus autem fidelium non eſt
de neceſſitate ſacramēti: ſed aliquid cōſe
quens ſacramētum. ⁊ ideo cōſequens eſt
ꝙ appoſitio aque nō eſt de nccītate ſacra
menti. qꝛ eſt ꝓpter ſignificatiōem que ſe
quiť ſacramentū. ꝓpter qđ etiam diciť ꝙ
greci non apponūt aquam. vnde de conſe.
di. z. ſcriptura. diciť. Si qs de anteceſſoꝛi
bus noſtris vel ignoꝛāter vel ſimpliciter
nō obſeruauit: vt. ſ. aquam vino miſceret
poteſt eius ſimplicitati venia cōcedi. Nec
obſtat illud de cōſe. di. z. ſicut i ſanctificā
do. vbi diciť. Sicut in ſacrificādo caliceȝ
dn̄i: offerri ſola aqua non pōt: ſic nec vi
num ſolum. qꝛ intelligit ibi Cipꝛianꝰ nō
poſſe fieri: qđ nō poteſt bene vel de iure fie
ri. vnde vbi Cipꝛianꝰ dicit. e. di. c. i. poteſt
Alex. dicit debet. tamē qui ex hereſi ⁊ cō
temptu apponere ibi aquam omittit: vel
etiam ex negligētia ex hoc ꝙ nullā diligē
tiā adhibet: moꝛtaliť peccat. Et ſic ītelligi
pōt illud. Qui aquā vino nō apponit in
ſacrificādo: dꝫ ꝑpetuo p̄uari officio: ⁊ bn̄
ficio. ex̄ de ce. miſ. lr̄as. q aūt omittit ex ne
gligētia ex h ꝙ habuit diligentiā ſemiple
nā: venialr̄ peccat grauiť. qꝛ h ſacr̄m ē
cū magna diligētia cōſecrandū. Et q̄ȝtuȝ
illud ſacramētū p̄cellit alia ſacr̄a ⁊ opera
tantū in eo ī aliȷs negocȷs p̄ponderat ne
gligētia. ſm Bon̄. 4. di. ii. p. z. q. i. ar. 3. c.
7m ad oppm. Debet aūt ſola aqua nālis
apponi in ɔficiēdo. qꝛ tm̄ admixtio aque
ad vinū nō eſt de nccītate ſacr̄i. iō non re
fert q̄ȝtuȝ ad nccītatē ſacr̄i quecūq̄ȝ aqua
miſceať vino: ſiue nālis: ſiue artificialis:
ſiue roſacea: lꝫ q̄ȝtuȝ ad ɔueniētiā ſacr̄i
peccet q aliā aquā admiſcet: niſi nāleȝ: vł
verā. qꝛ de latere xp̄i pendētis in cruce ve
ra aqua ꝓfluxit: nō humoꝛ flegmaticus:
vt qdaȝ dixerūt: ad oſ̄tendendū ꝙ eiꝰ coꝛpꝰ
erat vere ɔpoſitū ex 4or humoꝛibꝰ. Et q
dem ex elemētis aqua. ex humoꝛibꝰ ma
gis ſanguis ꝓfluxit: quia magl myſterio
erāt ɔgrua. nā duo maxia ſacr̄a fuerūt ī
eis figurata. ſ. redēptiōis in ſanguie. ⁊ re
gn̄atiōis in aqua. vt hr̄ ex̄ de ce. miſ. in q̄
dam. dꝫ aūt modica aqua apponi. nā cir
ca aquā mixtā fuerūt opi. plures. ſꝫ ꝓba
bilioꝛ ē opi. eoꝝ ſm Jnno. 3. q dicūt aquā
ɔuerti ī vinū. h aūt fieri nō poſſꝫ niſi adeo
poneret de aqua modicū ꝙ in vinū ɔuer
tereť. ⁊ ideo tutiꝰ eſt ſemꝑ parū de aqua
apponere. maxime ſi vinū eſt debile. quia
ſi tanta fieret appoſitio aque ꝙ ſolueretur
ſpecies vini: non poſſet perfici ſacramen
tum. hec Thomas. 3°. q. 74. arti. 7. 3m.

⁊ ar.8.c.vnde etiaꝫ hoc habet cõſuetudo
eccl'ie generalis.ex̄ de cele.miſ.pniciosus.
Si autem tantũ de aqua adderet̃ ꝙ tolle
ret vinoſitateꝫ vini:non poſſet de eo cõfi/
q꞉ tũc nõ eẽt vinũ.ſ; aqua vinata:vñ nõ
p̃t ꝯfici d̃ vappa q̃ eſt aq̃ pfuſa.nec d̃ aq̃
effuſa ſuper acinos vuarũ poſtq̃ꝫ eſt vinũ
expreſſum ſm Alber.in 4°.nec etiam ſm
Tho.4.di.ii.q.i.ar.4.q.4.c.4m.de aqua
rubea in qua eſt lotus pannus vino ru/
beo intinctus.de cõſe.di.z.cum omne.

Quid fiet ergo in illis terris in quibus
nõ poteſt vinum haberi. R̃ndeo ſm Al/
ber.de miſſa.ſuper hoc papa eſſet cõſulen/
dus:⁊ videt̃ ꝙ cuꝫ eis diſpẽſanduꝫ eſſet
vt corpus Chriſti ſine ſanguine cõficerẽt
ne ꝑpter defectũ ſacramẽti maximũ dam
num incurrerẽt. Sed nũquid cõmi/
xtum equalit̃ ex aqua ⁊ vino cõuerteret̃
in ſanguinem. R̃ndeo ꝙ equa cõmixtio
ex vino ⁊ aqua dupliciẽ poteſt fiẽi.aut ſ;
mixtorũ equalem quãtitatem molis. aut
ſm equalem ꝓportiõem virtutis. Primo
modo aqua non ſolueret ſpẽm vini. ma/
gis enim eſt vinum actiuũ q̃ꝫ aqua. nec
generaret̃ natura 3a ex duobus.nec vi/
num poſſet cito aquam ꝯuertere in ſui na
turam.lꝫ ſatis cito alterarẽt ſe in excellen
tijs ſuarũ qualitatũ accidẽtalium.⁊ ſic di
co ꝙ p formam ꝯſecrationis vini ſola ſb
ſtantia vini trãſubſtantiaret̃ in ſanguinẽ
Secũdo mõ generaret̃ natura 3a ex du
obus:que nec eſſet vinũ nec aqua.ſꝫ non
ſtatim.operatiões eniꝫ nature nõ fiunt in
inſtanti.q̃uis earũ termini in inſtãti ſint.
⁊ ideo tam cito poſſet ſacerdos cõficer̃ p9
talem vini appoſitõem ꝙ illud qđ fuit ibi
vinum:cum adhuc nõ eſſet traſmutatum
ad cõpoſitiõem nature 3e:conuerteret̃ in
ſanguinẽ. Si tamẽ anteq̃ꝫ ꝓferret verba
cõſecrationis:eſſet ex illis duobus natu/
ra 3a cõſtituta ex illa non poſſet cõfici ſan
guis Chriſti.quia ſpecies cõponẽtium ex
quibus p eſſentiam cõſtituit̃ vnum:in cõ
poſito non remanent ſm eſſentias.niſi for
te diminute:vel ſm quid. qđ dico ꝓpter
opi.illorũ qui dicunt eas remanere incõ/
pletas.hec Richar.4.di.ii.q.3.ar.5.c.

De forma cõſecratiõis eucharistie. ti.io.

POſtea cõſiderãdum eſt de for/
ma ſacramẽti eucharistie.⁊ p̃/
mo de quibuſdam que cõiter
ꝑtinent ad formam cõſecrationis panis
⁊ vini. z° in ſpeciali de forma vini. 3° de
virtute forme. Circa p̃mum ſcienduꝫ
ꝙ forma huius ſacramẽti eſt illa que ha/
bet̃ in canone miſſe.ſ.Hoc eſt corpus ⁊c.
⁊:Hic eſt enim calix ⁊c.Unde extra de ce/
le.miſ.cum marthe.§.ex eo dicit̃.credi/
mus ꝙ formam verborũ:ſicut in canone
reperit̃:a Chriſto apli:⁊ ab illis eorũ re/
ceperunt ſucceſſores. Circa p̃dictam
autem formaꝫ poſſunt plura queri.ſ.vtꝝ
Chriſtus p̃us cõfecerit q̃ꝫ verba protule/
rit. R̃ndeo.ꝯmunior ⁊ verior opi eſt:ꝙ
illis verbis tm̃ ſemel dictis Chriſtus cõſe
crauit:⁊ formam cõſecrandi dedit. lꝫ eni
poſſet cõficere ſine verbo:debuit tamẽ cõ/
ficere verbum dicendo:vt aplis cõſecran
di traderet formam. Sed cõtra.quia
dicit̃ Math.z6°. Cenãtibus autem illis
accepit Jeſus panem benedixit ac fregit
deditq꞉ diſcipulis ſuis dicens.Accipite ⁊c
Et poſt hoc. Hoc eſt corpus meum. In
his verbis patet ꝙ p̃us benedixit ⁊ fre/
git:q̃ꝫ verba proferret.ſed benedictio iſta
fuit cõſecratio:vt videt̃.quia fractio cõſe
quit̃ cõſecratiõem.quare videt̃ ꝙ prius
cõſecrauerit q̃ꝫ verba ꝓtulerit. R̃ndeo.
illa benedictio non fuit cõſecratio ſꝫ Bo
nauẽt.4° diſ.8.par.i.q.z.arti.3.c.ia.Sed
quedam gratiarũ actio: in qua oſtendit
ꝙ benedictio premitti debet ante cibum.

De fractiõe vero diſtingue.quia fra/
ctio poteſt eſſe vel ad figurãdum.⁊ ſic p̃ſ/
byter frangit poſt cõſecratiõem.vel ad di
ſtribuẽdum.⁊ ſic Chriſtus ante cõfectio
nem fregit:vt inter apoſtolos diſtribueret

Utrũ hec verba:ſcꝫ Accipite ⁊ ꝯme/
dite vel bibite ſint de ſubſtantia forme.
R̃ndeo ꝙ non.ſed ſignificant vſum ma
terie cõſecrate:qui non eſt de neceſſitate
ſacramenti. Utrũ ſolis verbis ſupra/
dictis que ſunt in canone miſſe preſbyter
cõſecret. R̃ndeo.quidaꝫ dicũt ꝙ non
Et huius opi.videt̃ eſſe Sco. 4° diſ.8.q.
z.arti.z. Sed cõtra eos videt̃ eẽ ꝙ ca/
non miſſe non eſt idem apud omẽs:nec
ſm omne tempus.⁊ ideo ſm Tho.3.q.78
arti.i.c.4m.ſi preſbyter ſola illa verba cũ
intentiõe cõſecrandi proferret:cõſecraret
quia intentio faceret ꝙ hec verba intel/
ligerent̃ quaſi vt in Chriſti perſona pro/
lata.Sic tamen conficiens grauiter pec/
caret.quia ritum eccleſie non ſeruaret.

Quid demonſtrat in forma panis vel

vini ꝓnomen demõſtratiuũ hoc vel hic. Rndeo. circa hoc fuerũt etiaꝫ plures modi dicendi: qbus dimiſſis cã breuitatis dicendũ eſt ꝙ Rich. de ſan. Victo. li. de trini. dicit ꝙ ibi eſt demõſtratio mixta. ſ. partiꝫ ad ſenſum: ⁊ partim ad intellectũ ſꝫ hoc ſenſu. illud in qđ h̃ trãſmutabit̃: eſt corp⁹ meum. ſicut ſi de cibo quem adhuc ↄmedo dicam: hoc eſt corp⁹ meuꝫ. i. illud ĩ qđ iſte cibus eſt trãſmutãdus: eſt corp⁹ meũ. Hec autẽ locutiõ adhuc eſſet verior ⁊ magis ꝓpria ſi virtute eius in ꝓlatiõis termino ille cibus fieret corp⁹ meum. In ꝓpoſito autẽ ſic eſt: qꝛ ibi virtute verboꝝ in cõplemẽto ⁊ termĩo ipius oratiõis: panis fit verũ corp⁹ xp̃i. Utꝝ hec cõiunctio enĩ ſit de ſuba forme. Rndeo ꝙ nõ. ſed additur ibi ad denotandũ ordinẽ cõſecratiõis ad vſum mãe cõſecrate: q tñ non eſt de neceſſitate ſacramẽti. vnde nec cõiunctio ſimilit̃. ſcienter tñ omitti nõ debet: vbi vſus antiqu⁹ eccl'ie illius hoc hꝫ. Scđm vero Sco. 4. di. 8. q. 2. ar. 2. in p̃n°. ly enĩ. ibi ponit̃ ad cõiungẽdum: ne. ſ. verba forme ſine p̃cedentibus proferant̃.

Circa 2ᵐ. ſ. formam vini in ſpãli: ſciẽduꝫ ꝙ hec eſt recta forma cõſecratiõis vini q̃ ponit̃ in canone miſſe. ſ. Accipite ⁊ bibite ex eo omnes hic eſt. n. calix ſan. m. ⁊c̃. vſqꝫ in remiſ. pec. Et hoc pꝫ p hoc ꝙ eam tenet Romana eccl'ia: q̃ fuit a p̃ncipib⁹ apl'oꝝ edocta. vñ Inno. Romana eccl'ia illud ſemp integra fide ſeruauit: qđ ab ipis apl'is: q eam p̃ncipalit̃ ſacris documẽtis eccl'iaſticos ritus docuerũt: accepit. Ab ipis igit̃ apl'is Pe. ⁊ Pau. quos viuos autores habuit ⁊ defunctos cuſtodit. hũc ritum ſacrificij accepit quem acten⁹ imobili cultu ſeruauit. Circa p̃dictam aũt formã cõſecrationis vini querunt̃ plura. ſ. vtꝝ p̃dicta forma habeat̃ ex aliquo euãgelio. R° ꝙ nõ. cui⁹ rõ eſt ſꝫ aliquos. quia euãgeliſte nõ intẽdebãt tradẽ formam ſacr̃oꝝ quã in p̃mitiua eccl'ia oportebat eſſe occultam vt dicit Diony. in ſi. eccle. ierarch. ſed intendebãt hiſtoriam de Chriſto texere. vñ omĩa verba illa vere ex diuerſis ſcripture locis ſumi p̃nt. Nam qđ dicit̃ Hic eſt calix habet̃ Luc. 22°. vbi dicit̃ ſic. Hic ẽ ca. no. te. in ſan. m. q ꝓ vo. ef. Hr̃ etiã. i. Cor. ii. vbi ſcribit̃. Hic ẽ ſan. no. t. q ꝓ mul. ef. in re. pec. qđ aũt addit̃ et̃ni ⁊ iterũ myſteriũ fidei. habet̃ ex traditiõe dñi q̃ ꝑ apl'os ad eccl'iam ꝑuenit ſm illud. i. Cor. ii. Ego accepi a dño qđ ⁊ tradidi vobis. ſicut. n. habet̃ ex̃ de cele. miſ. cum marthe. multa tam de verbis q̃ꝫ de factis dñicis inuenimus ab euãgeliſtis omiſſa: que apl'i ſuppleuiſſe verbo: vl' exp̃ſſiſſe facto legunt̃. ⁊ ponit̃ ibi exemplũ vbi dicit̃ ibidem. Ipi etiã. euãgeliſte inter ſe mutuo ſuppleuiſſe legũtur: que ab eoꝝ aliquo vel aliqbus ſunt omiſſa. ⁊ ponit̃ exemplũ ibidem. Utrũ cõſecraret̃ in forma euãgeliſtarũ vel etiã Pauli. i. Cor. ii. Rndeo ſm aliquos ꝙ non. ꝓ eo ꝙ euãgeliſte vel etiaꝫ Paulus non intendebant: vt dicũt tradere formã ſacramẽtoꝝ. ſed intendebant hiſtoriaꝫ texere de Chriſto. ⁊ hec eſt opi. Tho. 3. q. 78 ar. 3. c. 9ᵐ. ⁊. 4. di. 8. q. 2. ar. 2. q. i. c. iᵐ. ⁊ in expoſitiõe lr̃e. Scđꝫ alios v̾o quelibꝫ forma tradita ab apl'is ⁊ euãgeliſtis: eſt forma bona: ita ꝙ ſi eccl'ie placeret in ea cõſecrare poſſet. quia omẽs idem dicũt: ⁊ eadem forma eſt in ſñia cum forma ſup̃dicta. ſed ꝓpter eccl'ie cõſuetudinem ⁊ traditiõem nõ debent: ⁊ hec eſt opi. Pe. 4°. diſ. 8. q. 3. arti. 2. c. 5ᵐ. ⁊ in expoſitiõe lr̃e. ⁊ Rich. 4. di. 8. q. 3. ar. 2. c iᵐ. Scđm vero aliquos melius eſt de hoc pie dubitare: q̃ꝫ p̃ſumptuoſe aliqd diffinire. cuꝫ neſciat̃ an ipi intenderit formam deſcribere aut verba narrare. credunt tñ ꝙ ſi qs cõficeret ĩ forma euangeliſtarũ: vel Pauli: nõ eſſet ꝑuipendẽdũ. immo eſſet honor ⁊ reuerentia exhibenda hoſtie ſic cõſecrate ꝓpter periculũ. qꝛ maius periculuꝫ eſt cõtemnẽ hoſtiã cõſecratam q̃ꝫ illi reuerẽtiam exhibere. Et ſi cõmiſceret̃ alijs cõſecratis a qbus nõ poſſet diſcerni: melius eſſet totuꝫ venerari q̃ꝫ recipe aliquam ex eis. cũ nõ poſſet ↄgnoſci. Si quis tamẽ formã eccl'ie ex certa ſcia mutat: grauiter peccat. ⁊ hec eſt opi. Boñ. 4. di. 8. p. 2. du. circa lr̃am. q i. Unde accipi debet forma tradita ab ipiſ apl'is ſm ꝙ eſt in canone miſſe. non ab euangeliſtis. quia apl'i eccleſiam inſtituerũt ſꝫ ꝙ a deo acceperũt. Euãgeliſte v̾o diuina verba ⁊ opera narrauerũt attendẽtes ad intellectũ. non ad vocem. ideo nec in forma cõueniunt quia forte non intendebant formam tradere. ſed cõueniunt ĩ ſenſu: quẽ volebant narrare. vnde in canone tradit̃ per modũ inſtitutiõis. in euãgeliſtis v̾o per modũ narratiõis. h̃ Boñ. 4. diſ. 8. par. 2. q. i. arti. 2. c. Utrũ greci conficiant qui vtuntur tali forma. ſcilꝫ

Hic eſt ſanguis meus noui teſtamẽti pro vo. ꝛ ꝓ mul. effu. in remiſ. pec. Rndeo. creditur ab aliqbus ꝙ ſic. q2 illaʒ ab apoſtolo Paulo acceperũt: ꝛ eſt eadem cũ noſtra intelligibilis. lʒ non ſenſibilis. hec Pe. 4. di. 8. q. 3. ar. 2. c. 4ᵃᵐ. Que ſũt de ſubſtãtia forme ꝑdicte. Rndeo ẜm aliqs in forma ꝑdicta iſta qdam ponunt̃ que ſunt de ſuba. quedã vo non: ſed ptinẽt ad ornatum: ꝛ ad oſtendendũ vſum vel dignitatem vel effectum. Ad ſubam ptinent ea p que exprimit̃ cõuerſio vini i ſanguinẽ. ſ. Hic eſt calix ſan. m. ad vſum vo acci. ꝛ bibi. ad effectum aũt noui ꝛ eterni teſtamẽti ꝛc̃. ꝛ hec eſt opi. Boñ. 4. diſ. 8. p. 2. q. i. ar. 2. c. 3ᵃᵐ. ꝛ Pe. 4. di. 8. q. 3. ar. 2. c. Scdʒ vo alios cum hec verba Noui ꝛ eterni ꝛc̃ ſint qdaʒ determiatiões ꝑdicati. i. ſangui. xp̃i ptinent ad integritatẽ eiuſdem locutionis. ꝛ iõ dicunt ꝙ omia ſequẽtia ſunt de ſuba forme: vſqʒ ibi Quotiẽſcũqʒ fe. ꝛc̃. q non ſunt de ſuba forme: ſed ptinẽt ad vſũ huius ſacramẽti. Et inde eſt ꝙ pſbyter eodem ritu ꝛ mõ. ſ. tenẽdo calicem in manibus profert omia hec verba. Luc. etiã. 22 interponunt̃ hec verba ſequẽtia verbis ꝑmis. Dicunt ğ ꝙ omia ꝑdicta verba ſũt de ſuba forme. ſed ꝑ ꝑma verba cum dicitur. Hic eſt ca. ſan. m. ſignificat̃ ipa cõuerſio vini in ſanguinẽ. eo mõ quo dictuʒ eſt in forma cõſecratiõis panis. Per verba vo ſequẽtia. ſ. no. te. deſignat̃ virtus ſan. effuſi. que operat̃ in hoc ſacro. q2 eniʒ ut dictum eſt. ſanguis ſeorſum cõſecratꝰ expreſſẽ paſſiõem repñſentat. iõ potius fit ibi mentio de effectu paſſiõis qʒ i cõſecratione corpis. qđ eſt paſſiõis ſubiectũ. ꝛ hec eſt opi. Tho. 3. q. 78. ar. 3. c. ẜm aũt Sco. 4. di. 8. q. 2. ar. 2. ratio ꝑdicte opi. non cõcludit. poſſibile. n. eſſet multa addi in aliq oratiõe cõſecratiua ſine qbus tñ tota cõſecratio habet̃. ſicut Chriſtus dicere potuit. Hoc eſt corpꝰ meum ſũptum de virgine ſuſpendẽdũ in cruce. ſicut dixit de ſanguine. Qui ꝑ vobis ꝛc̃. ꝛ tunc illa verba eſſent dicẽda ꝓpter deuotiõem: nõ tñ fuiſſent neccia ſimplicit̃ ad formã quãtũcũqʒ ptinerent ad eandem oratiõem. Plura etiam alia adducit ꝯ rõnem iſtam. Scdʒ ipm tñ non eſt nobis traditum ꝑ certo an ad formam cõſecratiõis ſanguinis pertineant aliq verba poſt ly ſan. m. iõ periculoſum eſt hoc aſſerere de quo ſufficiẽs auctoritas nõ habet̃ neqʒ eſt piculoſum hoc ignorare. qa ignorãtia eſt inuincibilis.

Poſt hoc notãda eſt expoſitio ꝛ rõ eorum q ponunt̃ in hac forma. Accipite inquit ꝛ bibite ex eo. Ex eo dicit: ꝛ non ex hoc. ad denotãdum pñtiaʒ ſanguinis añ ꝑcedentem: ſub altero ſigno. ſ. panis. Sequit̃ Hic eſt calix. m. hec eſt locutio figuratiua. ꝛ poteſt dupliciť intelligi. Uno mõ ẜm methonomiã: qua ponit̃ cõtinens ꝓ cõtento. vt ſit ſenſus. Hic eſt ſanguis. m. cõtentus in calice: de quo fit hic mentio. q2 ſanguis Chriſti in hoc ſacramẽto cõſecrat̃ inquãtum eſt potus fidelium. qđ nõ importat̃ in rõne ſanguinis. iõ oportuit hoc deſignari ꝑ vas huic vſui accomodatum. Alio mõ poteſt intelligi ẜʒ methaphorã: put per caliceʒ ſilitudinarie intelligit̃ paſſio Chriſti q ad ſimilitudineʒ calicis inebriat. ẜm illud Treñ. 3º. Repleuit me amaritudinibꝰ: inebriauit me abſinthio. Unde ipẽ Dñs paſſiõem ſuaʒ vocat calicem Math. 26. vt ſit ſenſus. Hic calix eſt ſignũ paſſiõis mee: de qua fit mẽtio in ſanguine ſeorſum a corpe cõſecrato. q2 ſanguis fuit a corpe ſepatus ꝑ paſſionẽ. Et intellige ꝙ ly ſanguinis cõſtruit̃ intrãſitiue cum ly calix. ſicut tum dicitur creatura ſalis. Sequit̃ noui ꝛ eter. teſ. in qbus verbis notat̃ virtus ſanguinis xp̃i: inq̃tum ordinat̃ ad tria. Primo ad acquirẽdam eternam hereditatem ẜm illud Heb. 10º. Habemꝰ fiduciam in introitum ſanctoꝝ in ſanguinẽ eius. ꝛ hoc nõ. ibi No. ꝛ eter. teſta. ſicut. n. habet̃ ex de cele. miſ. cum marthe. §. verũ. ly eterni dicit̃: tum q2 promittit regnũ eternũ. tuʒ q2 durat in perpetuũ. vnde dicit̃ ibi nouum i. vltimũ eſſe deſcribit̃. iõ eternũ. i. perpetuum cõprobat̃. nouiſſimũ. n. teſtamẽtũ hominis immobile pſeuerat. q2 teſtamẽtum obitu cõfirmat̃. 2º ordinat̃ ad collationem gr̃e que eſt ꝑ fidem ẜm illud Ro. 3º. Quem ꝓpoſuit deus ꝓpiciationem per fidem in ſanguine eius vt ſit ipẽ iuſtus ꝛ iuſtificans eum qui ex fide eſt Jeſu Chriſti. ꝛ q̃tum ad hoc ſubdit̃ myſteriũ fidei. non excludit antẽ myſterium rei veritatẽ ſed oſtendit occultatiõem. quia ꝛ ipẽ ſanguis xp̃i occulto modo eſt in ſacramento ꝛ ipa paſſio xp̃i fuit occulte figurata i veteri teſtamẽto. ꝛ dr̃ myſteriũ fidei qi fidei obm. quia ꝙ ſanguis Chriſti vere ſit in hoc ſacramẽto: ſola fide tenet̃. vt. n. dicit̃ i ꝑdicto. c. §. ex eo autẽ. aliud ibi credit̃ qʒ

cernat᷑.ipa.n.paſſio xp̄i ꝑ fidem iuſtificat
Baptiſm⁹ autē dicit᷑ ſacr̄m fidei.quia eſt
q̄dam fidei ꝓteſtatio.hoc aūt ſacramētū
eſt charitatis q̄ſi figurati͞uū ⁊ effectiuū.
3° ordinat᷑ ad remouēdū impedimētum
vtriuſq; p̄dictoꝝ.ſ.pctā ſm illud Heb.ii°.
Sanguis xp̄i emū.cōſcientias veſtras ab
operib⁹ mor.i.a peccatis.⁊ q̄tum ad h̄ ad
dit᷑ q ꝓ vo.⁊ ꝓ mul.ef.in re.pec. Sāguis
n.paſſiōis xp̄i h₃ efficaciam nō tm̄ in iu-
deis:ſed etiā in gentib⁹.nec tm̄ in p̄ſbyte-
ris:q hoc ſacr̄m cōficiūt.vel in alijs q ſu-
munt:ſed etiā in illis ꝓ q̄bus offert᷑.⁊ iō
ſignāter dicit᷑.Pro vobis.ſ.iudeis.⁊ ꝓ
multis.ſ.gentib⁹.vel ꝓ vobis mādūcanti
bus.⁊ ꝓ multis ꝓ q̄bus offert᷑.Nō dicit
autē ꝓ omibus.q̄ꝛ l₃ ſanguis xp̄i ſit effu
ſus ꝓ omibus q̄tum ad ſufficientiā:non
tm̄ omēs recipiūt eius efficaciam ꝓpter eo
rum indiſpoſitiōem.

Circa 3ᵐ.ſ.virtutē forme ſacramē
ti euchariſtie querunt᷑ plura.ſc₃
vtꝝ p̄ſbyter quantācūq; mā₃ cō
uertere poſſit. Rn̄deo dicūt aliq ꝙ nō.cū
de integritate ſacr̄i ſit intētio implicita:vel
explicita faciendi qꝺ facit ecclia ſeu illud
qꝺ ſacr̄m inſtituēs facere intendebat.ſed
nō intendebat ecclia vel xp̄s tranſubati-
onē panis niſi ad ꝯmunionē fideliū:⁊ re
memorādū xp̄i paſſiōem.Ideo ſacerdos
tantū ⁊ nō plus pōt tranſubare de pane:
q̄tū requirit᷑ ad ꝯmunionē fideliū:⁊ ad
rememorandū xp̄i paſſiōem.vn̄ vbi eēnt
tot fideles ad ꝯmunicādū per vnū ſacer-
dotē ꝙ totus panis de foro requireret᷑ ad
huc iſte ſacerdos totū panē de foro poſſet
trāſubare. Si v̄o ſacerdos vellet trāſuba
re ad hoc tm̄ vt panem in lutū ꝓijceret vl'
vt aliqꝺ aliud dedecus fieret ſacr̄o.dicūt
ꝙ talis nō tranſubaret᷑.q̄ꝛ nō eſt veriſil'e
xp̄m ptātem dediſſe ſacerdoti in p̄iudiciū
⁊ irreuerentiā ſacr̄i.nec talē qualē ſapiēs
dictaret non eſſe donādam.⁊ hec eſt opi.
Pe.4.di.io.q.4.ar.2.o.⁊ Bon̄.4.di.io.
p.2.q.i.ar.4.o. Cōtra hec aūt arguunt
alij ſic.Si abluēs pueꝝ ſub forma verbo
rū debita intendēs facere qꝺ facit ecclia:
q̄uis in ſpāli intēdat ſacr̄i dedecus ⁊ cre-
dat damnare illū quē baptizat.adhuc ve
re cōfert ſacr̄m baptiſmi.vt p₃ ex ſuperi⁹
dictis de baptiſmo.Igit᷑ ſilr̄ ſi ſacerdos
ſup debitā mām dicat verboꝝ formā₃ ad
tranſubandum inſtitutā.n itendēs impli-
cite vel explicite ꝑ hoc ibi eſſe corp⁹ xp̄i.
l₃ vlt͛ius ibi itendat ſacr̄i irreuerētiā₃:⁊
dedecus.nec intēdat illud ſacr̄m admini
ſtrare fidelib⁹.nihilomin⁹ vere cōficit:vt
videt᷑.Ille.n.intentiōes ſequētes.ſ.inten
tio rememorādi paſſiōem xp̄i ⁊ ꝯmunicā
di fideles:nō ſunt nccīe ad ſacr̄i eēntiā₃.
videt᷑ g̊ alijs dicendū:ꝙ ſacerdos tantū
pōt de pane tranſubare:quātum trāſuba
re intendit.dum tm̄ illud p̄ns ſit corā ip̄o.
exiſtēs.n.in campo nō poſſet tranſubare
panem in ecclia.q̄ꝛ ad hoc nō extendit ſe
forma ſacr̄i.qꝺ p₃ ꝑ ꝓnomen demōſtrati
uum faciēs aliquo mō demonſtratiōem
ad ſenſum:qꝺ eſt reſpectu rei p̄ntis ipſi
demōſtrāti.hec Ricḣ.4.diſ.io.q.6.ar.i.c.
2ᵉ aūt poſitiōis videt᷑ eſſe Tho.3.q.74.
ar.2.o.in ſcripto.⁊ in ſum.p̄ma magl mi-
hi placet. Utꝝ virtute verboꝝ ſacer
dos poſſet vnam ptem eiuſdē hoſtie cōſe
crare ſine alia:hoſtia cōtinua remanente
R° ꝙ aut ſacerdos intendēt cōſecrare al
terā ptem hoſtie determiate.vtpote de͛mi-
nate illam q̄ eſſet ad dextrā.vel illā q̄ eſſ₃
ad ſiniſtrā.Aut intendēt cōſecrare vnā₃
medietatē:nō tm̄ ferendo intentionē ſuam
ad vnā ſignatam.Primo° credo ꝙ poſ-
ſit virtute ſacr̄i ꝯſecrare vnā medietatē₃
hoſtie:ſine alia.q̄ꝛ cum ad ꝯſecrationem
māe debite nō tm̄ reqͥrat᷑ ordo in conſe
crāte:⁊ forma verboꝝ debita.ſed etiam in
tentio faciēdi ſup illam mām.qꝺ facit ec
cleſia:nō operabūt᷑ verba:niſi ſup illā me
dietatē hoſtie ad quā p̄ciſe fert᷑ mō ſup̄di
cto intentio ꝯſecrātis. 2° mō dico ꝙ nō
ꝯſecraret vnā ptem ſine alia.q̄ꝛ virt⁹ ſa-
cramēti non plus reſpicēt vnam ptem q̄₃
aliam.q̄ꝛ vtraq; medietas cōſecrat᷑.quia
tūc cōſecraret᷑ tota hoſtia. Et ego pono:
ꝙ nō intendat ꝯſecrare totā hoſtiā:l₃ me
dietatē tm̄.ideo videt᷑ ꝓbabile ꝙ in caſu
p̄dicto nulla pars hoſtie ꝯſecraret᷑.reales
n.operatiōes nō ſunt circa ſingularia va
ga:ſed circa determiata.⁊ ideo optet ꝙ in
tentio ad quam ſequit᷑ realis determina°
aliq̄d determiatū ⁊ determiate reſpiciat.h̄
Ricḣ.4.di.io.q.6.arti.2.c. Utꝝ vna
forma operet᷑ ſine alia.R° ꝙ ſic.cū q̄lib₃
ip̄aꝝ habeat virtutē ꝓpriā ꝯpletā ſignifi-
cationē ⁊ ꝓpriam determiatā mām. Utꝝ
ſi alique hoſtie ex obliuiōe in altari cū p̄ſ-
byter ꝯficit ſint poſite.nūquid ⁊ ille hoſtie
ſiūt ꝯſecrate.Quid etiā ſi alique gutte vi-
ni adherēt pedi calicis:dum p̄ſbyter con-
ficit.Rn̄deo ſm Alberl.li° de miſ.nec ille

hoſtie nec gutte iſte cõſecrant᷑.quia de eis nihil intendit᷑.

De cõuerſiõe que fit in eucbariſtia.⁊ quõ corp⁹ xp̄i eſt ibi p⁹ ꝯuerſiõem.ti.ii.

Deinde cõſiderãdum eſt de cõuerſiõe q̃ fit in hoc ſacr̄o p virtutem forme verboꝝ.⁊ q꞉ per hanc cõuerſiõem fit pn̄s corp⁹ xp̄i ſub hoc ſacr̄o. ideo cõſequẽter dicendum erit de mõ quõ xp̄i corp⁹ exiſtit in h̄ ſacr̄o. Circa p̄mũ firmiter tenendũ eſt: ꝙ in hoc ſacr̄o eſt vere corpus xp̄i.vn̄ ſuper illud Luc.zz.º Hoc eſt corp⁹ meũ:qð p vobis tradet᷑.Dicit Cirillus.Non dubita an h̄ ſit veꝝ.cuꝫ.n.ſit veritas pfer ẽs nõ mentit᷑.Et idem intellige de ſanguine xp̄i.ſuba.n.panis cõuertit᷑ in ſubam corporis xp̄i.⁊ ſuba vini in ſanguinẽ. Vn̄ in canone miſſe de pane ⁊ vino dicit᷑. Fiat nobis corpus ⁊ ſanguis dn̄i nr̄i Jeſu xp̄i p̄.de ſacramẽtis tenendũ eſt qð tenet Romana eccl̄ia.ex̄ de heret̄ ad abolẽdã. Jp̄a autẽ tenet panem tranſubari in corpus xp̄i:⁊ vinum in ſanguinẽ xp̄i. ex̄ de ſum.tri.firmiter.§.vna. Et hunc intellectũ ip̄a Romana eccl̄ia nobis tradidit directa:vt credit᷑ a ſp̄ũ veritatis.vnde alit᷑ creder̄ nõ licet.hec Sco.4.diſ.ii.q.z.ar.i. in reſponſiõe ꝓpria.Cõuertit᷑ autẽ totum cõpoſitum ex mã ⁊ forma exiſtẽs actu in totum corp⁹ xp̄i actu exiſtẽs,ita ꝙ mã in mãm:⁊ forma in formã.ſ. corporeã: ſolis accñtibus remanẽtibus.Cum.n.ſp̄ẽs panis ſit ſignũ corpis xp̄i:debet ip̄m immediate rep̄ntare.ſi autẽ remaneret aliqd de panis ſuba:rep̄ſentaret illud immediati⁹:q꞉ corpus xp̄i.⁊ ideo nihil debet ibi de ſubſtantia panis remanere:ſed tota debet cõuerti. Fit aũt p̄dicta cõuerſio in inſtanti. virtute dei inexiſtẽte forme verboꝝ:⁊ cõuertente cõpleta or̄one.nec eſt in ſpecie alicuius mutatiõis nãlis.ſed ꝓprio nomine trãſubatio dici põt.hanc aũt cõuerſiõem nõ erit cuiq꞉ difficile credere:ſi cõſiderat virtutẽ inferioris nãe:q̃ in ſtomacho hominis panẽ quẽ accipit in carnẽ viuã ⁊ vinum in ſanguinẽ cõuertit. Si autẽ queriat᷑ vtꝝ vinum cõuertat᷑ in ſanguinem purũ.Dicendũ ꝙ ſic.nõ eſt enim intelligendũ vinũ cõuerti in ſanguinẽ inq̃ꝫtum ſanguis dicit aliqd cõfuſum ex 4^or^ hũoribus ſed inquãtum dicit humorẽ qui eſt vnus ex 4^or^. alij autẽ humores ſunt ibi p cõcomitantiã.vnde ex̄ de cele.miſ.in q̃dam.dicit᷑ ꝙ Jo.exp̄ſſit ex elemẽtis aquã ⁊ ex humorib⁹ ſanguineꝫ. ex q̊ pꝫ ꝙ ſanguis q fluxit de latere xp̄i fuit vn⁹ ex 4^or^ humorib⁹.⁊ per ꝯn̄s vinum nõ cõuertit᷑ niſi in humorẽ ſanguineũ. hec Rich.4º di.ii.q.ꝫ.ar.4.c. Ad hec nõ.ꝙ in hoc qð.ſ̈.dictum eſt.ſ.ꝙ in hac cõuerſiõe mã cõuertit᷑ in mãm:⁊ forma in formã.cõueniunt in 4º ſup ſn̄ias Rich.4.diſ.ii.q.i. ar.z.c.Tho.ꝫ.q.75.ar.ꝫ.o.Bon̄.4.di.ii. p.i.ar.z.c.Pe.4.di.ii.q.i.ar.ꝫ.c. ⁊ cõiter doctores alij.Sco.autẽ.4.di.ii.q.z.ar.z. dicere videt᷑:ꝙ ibi nõ eſt cõuerſio ſube in ſubam:quãtum ad eſſe ſubale ſimplicit᷑. ſed quãtum ad eſſe h̄.q꞉ corpi xp̄i nõ acquirit᷑ ſimplicit᷑ eſſe:ſed eſſe h̄.ſ.ſub ſpecie panis.vnde acqrit nouã pn̄tiam:nõ admittendo antiquã.panis v̊o deſinit eẽ ibi nõ acqrendo aliquã pn̄tiam alibi. vnde lꝫ illa deſitio panis ſm ſe cõſiderata ſit anihilatio.ip̄a tñ cõuerſio nullo mõ eſt anihilatio.q꞉ eius termin⁹ nõ eſt nihil.ſꝫ noua pn̄tia corporis xp̄i ſub ſp̄ẽ panis. hec Sco.ibidẽ. Querit᷑ aũt hic vtrũ ſub h̄ ſacr̄o ſit vere corpus xp̄i qñ apparet ibi miraculoſe caro vel puer vel aliqd tale. R̄º talis apparitio cõtingit qñq꞉ ꝓpter ſolam immutatiõem videntiũ.qñq꞉ manẽtibus d̊imenſionibus hoſtie dimenſiõibus ꝓpt᷑ immutatiõem circa alia accñtia:vt figure coloris ⁊ hi⁹.⁊ vtroq꞉ mõ remanet ibi vere corp⁹ xp̄i.q꞉ ibi rõ ſacr̄i manet.vtroq꞉ etiam mõ fit miraculũ ad oſtendendũ ꝙ in hoc ſacr̄o eſt vere corp⁹ xp̄i ⁊ ſanguis. ⁊ ideo nõ eſt ibi deceptio.hec Tho.ꝫ.q.76 ar.8.c.Scðꝫ v̊o Pe.4.di.io.q.ꝫ.ar.z.q.z c.ſb figura illa q̃ apparet:latet ſp̄ẽs ſacramẽti ſub qua ꝯtinet᷑ corp⁹ xp̄i: nulla ĩmutatiõe facta circa ip̄am.⁊ ip̄a ſp̄ẽs tñ cõfundit᷑ qbuſdã accñtib⁹ carnis vel pueri q̃ nõ ſunt ꝓpria accñtia uel liniamẽta corporis xp̄i.⁊ hec in ſe.ar.patebũt.§.eſt etiã corp⁹ xp̄i inuiſibile.

Circa z^m^.ſ.modũ quo exiſtit corpus xp̄i ſub hoc ſacr̄o eſt firmit᷑ credendũ ꝙ totus xp̄s eſt in hoc ſacr̄o.Nam in ſacr̄o corpis xp̄i.i.ſub ſpecie panis eſt totũ corpus xp̄i ex vi ſacramẽti ſiue cõuerſiõis.Suba.n.panis ꝯuertit᷑ in ſolã ſubam corporis.⁊ intelligo hic nomĩe corporis cõtineri nõ tñ carnes:ſꝫ etiã neruos ⁊ oſſa ⁊ alia hi⁹. ſanguis v̊o

eſt ibi rõne pmixtiõis.pmixtus eni ꝛ dif‑
fuſus eſt i corpore.ꝛ ideo vbicũqꝫ eſt cor‑
pus xp̃i:ibi eſt ſanguis.eius võ aĩa eſt ibi
ratiõe cõiunctiõis.ſ.cum corpe. eſt enĩ in
ſepabiliter corpori cõiuncta.Q̃titas autẽ
ꝛ alia accidẽtia ſunt ibi rõne inſepatiõis
a corpe.Diuinitas aũt eſt ibi rõne vnio‑
nis diue nature cum hũana.Eſt autẽ to
tum corpus xp̃i ita in hoſtia tota ꝙ eſt in
qualibet eius pte:in qua ſaluat̃ rõ toti⁹.
cum.n.ſit totuꝫ homogeniũ:nõ eſt maior
rõ ꝙ vna pars cõuertat̃ in vnam ptem
q̃ꝫ in aliam.vnde hec fuit poſitio Hilarij.
Hugl.de ſan.Victo.ꝛ cõiter tenet̃.Eſt etiã
ſub hoſtia corpus xp̃i quãtuꝫ:ſed nõ mõ
quãtitatiuo.quia lꝫ ſit ibi corp⁹ quãtum:
nõ tñ cõparat̃ ad ſpẽs vt quãtum.ſicut
etiam q̃uis ſit ibi clarũ:non tñ vtit̃ clari
tate ſua illuminãdo medium.ita quãuis
ſit ibi quãtum:nõ tñ vtit̃ quãtitate occu
pando locum.ſicut deus põt facẽ vt h ſit
ignis:non exercẽdo cõbuſtiõis actum.
Eſt etiam corp⁹ xp̃i ſub hoc ſacramẽto ſi
ue ſub ſpecie nõ localiter ꝓprie loquendo
quia eſſe localiter ꝓprie:eſt eſſe dimẽſiue
ſiue cõmenſuratiue.eſt tñ corpus xp̃i in lo
co ſpeciei pñcipaliter.Et ex hoc ſequit̃ ꝙ
corpus xp̃i eſt in plurib⁹ locis ſimul ẜm
eſſe ſacramẽtale.qꝛ vere ꝛ realiter cõtine‑
tur ſub diuerſis ſpẽbus:q̃ ſunt in diuerſiſ
altarib⁹.Rõ hui⁹ eſt diuina inſtitutio q̃ oĩa
põt.Rõ võ hui⁹ inſtitutiõis eſt.qꝛ eſt ci‑
bus ſpũalis cõis ad cibandum plures in
pluribus locis.ſed ẜm eſſe ſuũ nãle eſt tñ
in vno loco.ſ.in celo.ẜm aũt eſſe pſonale:
nõ eſt in loco.Eſt etiam corp⁹ xp̃i in hoc
ſacr̃o imobile localiter:ꝛ p ſe loquendo.lꝫ
ſit mobile p accñs.ſ. ad motum hoſtie:ſicͭ
aĩa mouet̃ moto corpe.mouet̃ etiã ꝛ qui
eſcit ſil' p accñs corp⁹ xp̃i: mota vna ho‑
ſtia ꝛ quieſcẽte alia.ſicut hõ ſup ſcamnũ
in naui p quietem ſcamni qeſcit:ꝛ per mo
tum nauis mouet̃.Corp⁹ etiã xp̃i p acci‑
dens ſimul mouet̃ ſurſum ꝛ deorſũ:mota
vna hoſtia ſurſum ꝛ alia deorſũ. ſicut hõ
exñs ſup equũ in naui mouet̃ motu equi
ad terminũ oppo^m termĩo ad queꝫ nauis
tendit.hec Rich.4.di.10.0. Sꝫ nũqd
verſa hoſtia corp⁹ xp̃i vertit̃: ſicut mota
mouet̃.Rndeo ꝙ nõ.qꝛ lꝫ ptes ordineꝫ
hñt in ip̃o corpe abſolute:nõ tñ p cõpara
tionẽ ad ſpẽm.vnde dici nõ põt ꝙ pedes
habeat in vna pte hoſtie ꝛ caput in alia.
ꝛ ſic de mẽbris alijs.qꝛ omẽs ptes ſũt ſil'
ſb qualibet pte hoſtie.vt ſupius eſt oſten
ſum.hec Rich.4.di.10.q.4.ar.1.c.2^m.
Nũquid mutata hoſtia vel fracta vl' paſ
ſa aliqd:corpus xp̃i patit̃:ſicut mota mo
uet̃.Rndeo ꝙ nõ.nõ enim eſt ſile.qꝛ mu
tatio ꝛ paſſio innouaret in xp̃o aliqd ab
ſolutũ.ſed motus localis p accñs nihil.h
ẜm Pe.4.di.10.q.2.ar.2.c.1^m ad oppo^m.
Eſt etiam corpus xp̃i penitus inuiſibile
oculo corpali ẜm Rich.4.di.10.q.5.ar.2
c.ꝛ Sco.4.di.10.q.4.ar.3.ita.ſ.ꝙ nõ põt
videri oculo corporeo:nec p nãm nec per
gliam:nec p miraculũ:ſicut nec exiſtentia
ſube ſpũalis in loco:ad cuius inſtar cor‑
pus xp̃i eſt ſub ſacr̃o:inquãtum eſt ibi pre
ſens:ꝛ per ſe rõe ſube.ꝛ quãtitas non eſt
ibi niſi p cõcomitãtiam.vnde ẜm Rich.
vbi.ſ.ſi aliqñ appareret ibi ſpẽs puuli:vel
fruſtũ carnis:nõ eſt corpus xp̃i. maiores
eniꝫ ſũt dimenſiões corpis xp̃i q̃ꝫ ille que
ibi apparẽt.ꝛ ſi apparet ibi uere corp⁹ xp̃i
nõ apparet vt ſub ſacramẽto.vnde credo
ꝙ illa apparẽtia paruuli q̃ aliqñ ibi viſa ẽ
vel deſcribit̃ in imaginatiõe:vel in ſenſu
cõi videntis.vel etiam ſi eſt realiter extra
non credo ꝙ ille dimenſiões fundent̃ in
dimenſiõibus ſpẽi panis:lꝫ tunc appare‑
ant.hec Rich.ibidem.de hoc.ſ.in pceden
ti articulo circa ſi. Sed nũquid corp⁹
xp̃i videri põt ſub ſpẽ panis ab oculo ſuo
ꝓprio.Rndeo ꝙ ſic.non põt tñ videri ab
ip̃o modus quo corpus xp̃i exiſtit ſub ſa
cramẽto.hic enim ptinet tñ ad intellectũ
nec eſt ſile de alio oculo glioſo. qꝛ ipe ocu
lus xp̃i eſt ſub hoc ſacr̃o in quo nõ cõfor
mat̃ ei alius oculus glioſus.ꝛ huius ſñie
eſt Tho.3.q.76.ar.7.c.2^m.Alij võ dicũt
ꝙ forſan xp̃s ꝓut eſt ibi nõ videt̃ a ſeip̃o
mõ corpali:ſed ſpũali.ꝛ huius ſñie ẽ Pe.
4.di.10.q.3.ar.1.c.2^m ad oppo^m.Eſt etiaꝫ
ẜm Rich.4.di.10.q.5.ar.1.c. corpus xp̃i i
hoc ſacramẽto inuiſibile: viſione intelle‑
ctuali omi intellectui p nãm.viſibile tam̃
p gliam non tñ in verbo:ſed etiaꝫ i ꝓprio
genere.Scdm autẽ Sco.4.di.10.q.4.ar.
2.c.in 2ª ↄcl'one.viſibile eſt etiam p nãm
omi intellectui non alligato ſenſibus i in‑
telligẽdo.ſiue angeli ſiue aie ſeparate.Eſt
etiam ↄgnoſcibile a nobis dum ſumus in
via ꝙ eſt ibi corpus xp̃i.non qdem p na
turam:ſed p fidem ꝛ doctrinam.dicit eniꝫ
intellectus:ꝙ veritas non põt dicẽ falſuꝫ
ſi fides aſſerit qδ veritas dixit.hoc ẽ cor‑
pus meum: ꝛ pcepit ꝙ diceret̃. g verum

dixit. Eſt etiam corpus xp̄i vt eſt ſub ſacramēto intangibile imediate ab alio. ſicut nec ſubſtātia ſpūalis tangit͛ a loco: nec a corpe aliquo. vnde quātūcunq₃ aliquis ſpēm penetraret xp̄i corpus tangere non poſſet ſm Ricḣ. 4. di. 10. q. 4. ar. 2. c. Premiſſa ad hunc titulū ptinentia: breuit͛ trāſcundo gr̄a cōtinuatiōis mā͠e: tetigi. ⁊ eorū declaratiōem peritiorib⁹ reſeruaui. quā ſi quis pfundiſſime ⁊ realiſſime vidē deſiderat in 4° Scoti requirat.

De accn̄tibus remanētibus in eucharistia. ti. 12.

Poſtea cōſiderādum eſt de accidentib⁹ remanētibus in hoc ſacramēto de qbus hoc firmiter tenendū eſt q̄ oīa accn̄tia ſūt ibi ſine ſubiecto. Prio. ſ. ſine ſubſtātia. ⁊ ħ virtute diuina. Et hoc eſt ꝯgruū duplici rōne. Una quo ad ſignificatiōem. qꝛ ſpecies ſine ſubiecto exiſtens exp̄ſſius ducit intellectū fidelis credentis hec in corpus xp̄i cōtentum ſub ſpēbus: cum non habeant ibi ſtabiliens p nām. Altera vō quo ad cibatiōem. quia hoc ſacramētum cib⁹ eſt fideliū ſpūalis. vnde nō decet vt ſit ibi aliquis cibus corporalis. ſed ſenſus eleuetur p fidem. ⁊ volūtas per charitatem. ſic etiā₃ ſpecies ſacramētalis virtute diuina retinent eſſe qđ habebant p̄us: ita ⁊ agere. vnde poſſūt exteriora corpa ⁊ ſenſus immutare. nō poſſūt tamē alia in ſacramētum cōuertere. quia in hoc ſacramēto fit tranſubatio: que nō fit ſine verbo. Si dicat͛ q̄ aqua modica cōuertit͛ in ſpēm vini. Dicūt aliq̄ q̄ ibi forma ſubalis aque non ſoluit͛: ſed alterat͛. quia mutat͛ color ⁊ ſapor ⁊ odor ⁊ ſenſus pcipit ꝓprietates vini. ⁊ ideo quātum ad ſenſum cōuertit͛. Alij vō dicunt q̄ aqua cōuertit͛ in vinū: ⁊ hoc virtute ſpecierū illaꝝ: nō inqua₃ in in vinum: qđ fit vinū ſm ſpēm. ſed eſt vinum ſm mām tm̄. ſicut caro ſm ſpēm cōuertit͛ in carnem ſm mām. Uterq₃ mod⁹ dicēdi ſ₃ Boñ. 4. di. 12. q. 2. ar. 2. c. 1ᵃ eſt ſatis pbabil͛. ⁊ ſic p₃ q̄ neutro mō ſeqt͛ q̄ aqua iuncta vino fiat ſacramētum. L₃ autē ſit miraculoſū q̄ ſic p ſe. ſ. ſine ſubſtātia maneāt accidētia. nāle tm̄ eſt q̄ ſic manentia agant. vnde ſi ſecuris p ſe incideret ligna: ip̄am per ſe moueri eſſet miraculoſum. ſed incidere naturale. ita eſt hic.

Poſſūt etiam ip̄a accidētia nūc corrūpi: ſicut poterant p̄us ſubſtātia panis ⁊ vini exiſtēte. Circa qđ diſtinguo. q̄ ſi fiat immutatio ex parte accidentiū que non ſufficiat ad corruptiōem panis vel vini ꝓpter talem immutatiōem nō deſinit corp⁹ xp̄i aut ſanguis eſſe ſub hoc ſacramēto. Si autem fiat imutatio ex parte quātitatis. ſicut cum diuidit͛ panis vel vinū i tales partes q̄ in eis non poſſit ſaluari nā panis vel vini. non remanet corp⁹ aut ſanguis xp̄i ſub hoc ſacramēto. Et ſimilit͛ ex parte qualitatū: vt cum ita immutat͛ color ⁊ ſapor ⁊ alie qualitates panis ⁊ vini q̄ nullo modo poſſet cōpati natura panis vel vini. hec Tho. 3. q. 77. ar. 4. c. Nō ſic autē corrūpunt͛ ſpēs ſacramētales vt anihilent͛. ſed ꝯis aliquid ſenſibile in inſtāti ſuccedit. ⁊ ita neceſſe eſt dicere q̄ ex eis aliquid generet͛. qđ qdem videre quō fiat eſt difficile. Unde circa hoc fuerūt ⁊ ſūt diuerſi modi dicendi quos etiam Sco. recitat: ⁊ reprobat. 4. di. 12. q. 3. ar. 2. q. 2. c. qbus omiſſis cā breuitatis dicēdū eſt ſm Sco. ibidem. q̄ deſinēte ibi eſſe eucharistia redit ſubſtātia cōpoſita: cui talia accidentia cōueniunt: q₃ etiam afficiunt. ⁊ ħ etiam in inſtāti corruptiōis: ⁊ immediate a deo. Prima pars huius ſnīe pbat͛. qa deus ſtatuit illas ſpēs manere ſine ſubiecto tm̄ in eucharistia. g̃ ſtatuit q̄ nō ſtāte eucharistia: nō ſint accidētia ſine ſubiecto ⁊ per ꝯn̄s in inſtanti illius corruptiōis: fit aliqua ſubſtātia. 2ᵃ pars probat͛. quia ſi redit aliqua ſubſtātia: non eſt alia q₃ illa que pōt illis accn̄tibus affici. qꝛ alia ſbſtātia non eſſet eoꝝ capax. 3ᵃ pars. ſ. q̄ non redit niſi imediate a deo. p₃. quia nullum aliud agens hec agere poſſet. ħ Sco. ibidem. Poſſūt etiam ſpēs ſacramētales nutrire. quia per eandem rōnem conuerti poſſūt in corpus humanū: per quam poſſunt cōuerti in cineres vel vermes. poſſūt etiam iſte ſpēs diuidi. diuiſio. n. eſt paſſio quātitatis vt eſt quātum. in hoc vō ſacramento eſt aliquid quātum per modū q̄ti vt ſpecies. ⁊ aliquid quātum non per modum quāti: vt corpus xp̄i. ideo diuiſio fit in ſpēbus: non in corpore xp̄i. Querit͛ autem vtꝝ illis ſpēbus poſſet aliquid permiſceri: vt vinu₃ vel aqua Rn̄deo q̄ ſic Diſtinguit tamen Pe. 4. di. 12. q. 2. ar. 2 q. 2 c. q̄ aut apponit͛ vinum: aut alius liquor. Si vinum addit͛. aut eſt quātitatis

maiorîs:aut equalis:aut minoris.Si ma
ioris:tunc ad omẽs dimenſiões ſpẽi pue
nit:⁊ eius cõtinuitateꝫ totaliter tollit vel
ſoluit.⁊ ſic etiã aliud vinum nouum quo
ad actum eſſe incipit:⁊ ſanguis xpi ibi eẽ
deſinit.Si equalis:ſimilit̃ cõtingit.Si aũt
minoris.tunc vſqꝫ ad oẽs dimenſiões ſpe-
ciei nõ ꝑuenit.ſub ꝑtibus ĝ illis ad quas
ꝑuenit:ſanguis xpi eſſe deſinit.cum ibi iã
non ſint accñtia ſine ſubiecto.⁊ cõtinui-
tas ſpẽi que ſine ſubiecto erat:ſoluta ſit.
ſb partibus vͦo illis ad quas nõ peruenit
ſanguis xpi manet. Puto tñ ꝙ ſi additũ
non ſit notabilit̃ excellens:ꝓpter dubium
toto liquore ipo tanqꝫ ſacramẽto vtẽduꝫ
eſſet.Si vͦo addat̃ liquor alius a vino in
minori quãtitate trãſmutat in nãm ſpeciei
tamẽ ſub ꝑtibus illis ad ques liquor ad-
ditus penetrat:cum nõ ſint ibi accñtia ſi-
ne ſubiecto:deſinit eſſe ſanguis xpi.

De miñſtro eucharistie.ti.iꝫ.

D Einde cõſiderãdum eſt de mi-
niſtro hui⁹ ſacramẽti.ſ.eucha-
riſtie.Et pͥmo in cõi. 2° in ſpã
li:de miniſtro inepto ex ꝑte cor
poris. 3° de miniſtro indigno ex ꝑte men
tis. Circa primũ ſciendũ ꝙ ſolus pͥſby
ter põt cõſecrare corpus ⁊ ſanguinẽ dñi.
vt habet̃ diſ.25. plectis. ⁊ ex̃ de ſum.tri.
firmiter.§ vna. Nam hec docet fides no-
ſtra quam ab aplis accepimus:⁊ ipi a do
mino.vnde etiã ordinauerũt eccliaꝫ ſm
dei inſtitutiõem. Et quia apli:⁊ corꝝ ſuc-
ceſſores ꝑtãtem cõficiendi pſonis ſpãlib⁹
cõtulerunt:quos etiam pͥſbyteros voca-
uerũt.ideo tñ eis:vt tenet fides:licet cõfi-
cere.Et ſꝫ Sco.4.di.iꝫ q.2.ar.i.ecclia ac
cepit fundamẽtũ hi⁹ ſnie ex illo verbo Lu
ce 22°.Hoc quociẽſcũqꝫ feceritl :in mei me
moriã facietis.vbi loquit̃ xp̃us aplis:vl'
ad min⁹ nõ niſi diſcipulis:qbus non ſuc
cedunt niſi pͥſbyteri.vt habet̃ diſ.2i..§ i.
⁊.c.i. Rõ autem q̃re dñs ſic inſtituit eſt.
quia illud ſacramẽtum in magna reuerẽ-
tia debet haberi.⁊ ideo ſpãlibus pſonis de
buit cõmitti.aut ĝ rõe ſanctitatis:aut au
toritatl.ſi rõne ſanctitatis.vt dicunt here-
tici.tunc nõ eſſet quis certus:vtꝝ cõfice-
ret vel non.⁊ ſalus noſtra ex aliena boni
tate dependẽt.Si rõne autoritatl. cum au
toritas poſſit cõmitti bonis ⁊ malis.con-
ſtat:ꝙ oẽs ⁊ ſoli pͥſbyteri hoc poſſunt.Et
hanc uocamus ordinem ſacerdotij.
Quid ĝ ſi quis credat ſe pͥſbyterũ eſſe: cũ
tamẽ non ſit. ⁊ celebret miſſam. Rñdeo
non ꝯficit in veritate.ſibi tamẽ:dũmodo
al's bonus ſit. ⁊ etiã alijs qui credũt ipm
pͥſbyterum eſſe:audiẽtibus eius miſſam:
vel etiam recipiẽtibus ab eo eucharistiaꝫ
ꝓficit tanqꝫ ſi verum cõficeret ſacramen
tum.ex̃ de pͥſ.non bapti.aplicam.in glo.
Soli etiã pͥſbytero cõuenit diſpenſare cor
pus xpi.vt habet̃ de cõſe.diſ.2.ꝑuenit.nã
in reuerẽtiam eius a nulla re cõtingit̃:ni
ſi cõſecrata.vnde corpale:calix:⁊ patena
cõſecrant̃.⁊ ſimilit̃ manus ſacerdotl ad
tangẽdum hoc ſacramẽtum. vnde nulli
alij tangere licet:niſi i neceſſitate.vt ſi ca-
deret in terram.vl'in aliquo alio cãu.nec
etiam diaconis.diſ.93.diacones. Nota
tamẽ ꝙ cum dicit̃.93.di.diacones.ꝙ di-
acones ſub cõſpectu epi:vel pͥſbyteri: niſi
his abſñtibus corpus dñi dare non debẽt
a cõtrario ſenſu colligit̃:ꝙ illis abſñtibus
poſſunt dare:non tñ debent:niſi in extre-
ma neceſſitate:abſentib⁹ epis vel etiam pͥſ
byteris.vt habet̃ ibi. Dicit̃ etiam diſ.93
diaconi.pͥſente pͥſbytero diaconus eucha
riſtiam populo ſi cogat neceſſitas: iuſſus
eroget. Neceſſitas eſt:cum pͥſbyter eſt feſ-
ſus.vel al's impotens hoc facere.ſicut no
tauit ibi Hugl.Et ſi tanta ſit neceſſitas ibi
ꝙ iuſſio pͥſbyteri non põt expectari:nõ eſt
expectãda:niſi pͥſbyter hoc in neceſſitate
ꝓhibeat ex cã expſſa.quia eſt forte vſu-
rarius vel impenitẽs:qui ꝯmunionẽ pe-
tit.quia tunc obediẽdum eſt ei.al's nõ.vt
ibi notauit Hugl. Laycis autẽ nullo mõ
cõpetit diſpenſare hoc ſacramẽtum. de cõ
ſe.di.2.ꝑuenit. Diſpenſatio vͦo ſanguinis
non ꝑtinet tñ ad pͥſbyterum:ſed etiaꝫ ad
diaconẽ.quia cõtinet̃ i vaſe.⁊ ſic nõ tan
git̃ a diſpenſante.ſicut corpus xpi. iõ ma
gis cõuenit ei diſpenſatio ſanguis.

C Irca 2ᵐ qd̃ eſt de miniſtro iepto
ex parte corporis querunt̃ plura
ſcꝫ vtꝝ defectus corpalis in pͥeſ-
bytero impediat a celebratiõe miſſe. Rñ
deo debilitas vel egritudo ſupueniẽs or
dini ſacerdotali non tollit ordinem:impe
dit tamẽ ordinis executiõem quo ad cõſe
cratiõem eucharistie. qñqꝫ qdem ꝓpter
impoſſibilitatem executiõis.vt ſi priuetur
oculis.vel digitis.vel vſu loquele. Qñqꝫ
autem ꝓpter vitium nature.vt ſi patiatur
morbum caducũ.vel etiam aliquã mẽtis

alienatiõem.qñqȝ ꝓpter abbominatiõem. vt patet de leproſo:q nõ debet publice celebrare.ꝛ hoc eſt verum quo ad ſanos. Põt tamẽ dicẽ miſſam occulte:ꝛ etiaȝ celebrare leproſis:niſi intm̃ inualuerit lepra ꝙ ꝑ corroſiõem membrorum ad hec reddit eum impotentẽ.Idẽ autẽ pſbyteri quibus ꝓpter aliqd predictorum non permittitur celebrare: omia alia ptinentia ad ſacerdotale offm̃: poſſunt facẽ.ex. de cle.egro.c.z. Quid de pſbytero qui duos digitos vel etiã vnũ de illis cum qbus hoſtiam leuat ꝑdidit. Rndeo.talis celebrare nõ põt.ar.ibideȝ Dicunt tñ Hoſti.ꝛ Innoc.eo.ti.c.i. ꝙ ſi quis tantũ ꝑdidit de digito ꝙ nõ poſſit celebrare ſine ſcandalo:põt epũs diſpenſare ꝙ celebret in occulto:non in publico.

Quid de pſbytero demoniaco. Rndeo demoniacus.aut eſt ex toto liberatus. ꝛ tunc poteſt celebrare ſm Hug.ſm alios vo celebrare nõ debet.aut non eſt ex toto liberatus.ꝛ tunc nõ debet celebrare donec fuerit liberatus penitus.di.zz.cõiter. ꝛ .ca. vſqȝ adeo. Quid de furioſis lunaticis: ꝛ epilenticis ſine caducis. Reſpõdeo ſi ſint ex toto libati poſſũt celebrare. Si vo ſepe acciderẽt eis huiuſmõi paſſiões oĩno ceſſare debent a celebratiõe miſſe.7.q.z. in lr̃is.Si autẽ raro ꝛ ſine eiectiõe ſpume ꝛ emiſſiõe cõfuſe vocis accidant:non ꝓhibentur.dum tamẽ habeãt iuxta ſe alium pſbyterũ qui officia cepta ſuppleat ſi deficiant vel collidantur ad terram.7.q.i.illud. quãto autẽ tpe ꝓbari debeãt ꝛ qualiter vtrum liberate ſint dicte pſone.habetur.di.zz. c.pallegato cõiter.ꝛ.7.q.z.§.vlti. Et põt dici ꝙ tempus ꝓbatiõis eſt arbitrariũ penſatis circũſtantijs pſone vel dignitatis ꝛ alijs huiuſmõi.Alia de hac materia vide ĩ.li.6. de cor.viti.

Circa zm.ſ.de miniſtro indigno ex parte mentis querũtur plura. ſcȝ vtrum malus pſbyter poſſit euchariſtiam cõſecrare.Rndeo ꝙ ſic.ꝛ hoc patȝ ex ſupdictis in pma qõne huius ti. ꝛ in ti.de ſacramẽtis in cõi.ar.de adminiſtrãte ſacramẽta.q.i.ꝛ.z. Lȝ autẽ poſſet: non tñ debet.quia peccat.ex. de cele.miſ.de homie in ter.ꝛ glo.B. ꝛ de coſe.diſ.z. quotidie. ꝛ.i. q.i.ſacerdotes.talis.n.ſuſpenſus eſt q̃ ad ſe.ex. de coha.cle.ꝛ muli.c.vlti. Utrum quilibet pſbyter quantũcũqȝ malus poſſit hoc ſacramẽtum cõficere. Rndeo.hoc dupliciter põt intelligi.aut de iure aut de facto.Si pmo mõ.non oĩs ſacerdos poteſt hoc ſacramẽtum cõficere.quia nec irregularis.nec interdictus.nec ſuſpenſus. ab executiõe eorũ q̃ ſunt ordinis.nec excõicatus.nec ſimoniacus.nec ſciſmaticus. nec hereticus.nec degradatus ſiue ſuſpẽſus ſiue depoſitus.nec fornicator notorius hoc ſacramẽtum põt de iure cõficere. qa cuilibet pdictorum ꝓhibitus eſt vſus ptãtis ſacerdotalis.ꝛ hoc ꝓbari poſſet per multos canones.ſed hoc omitto gr̃a breuitatis.vnde cõficiendo grauiſſime peccat.

zo mõ qlibet ſacerdos põt hoc ſacramentum cõficere.quia nullus ſacerdos quantũcunqȝ nephariꝰ amittit caractereȝ ſacerdotalẽ ſup quem fundatur poteſt cõficiẽdi. unde ſi qs pdictorum ſup mãȝ debitã dicat formam verborum pdictam debitam cuȝ intentiõe faciendi.qð facit eccl'ia vere conuertit ſubam panis in corpus xpi. ꝛ ſubam vini in ſanguinem.hec Rich.4.di.iz.q.i ar.i.c. Nec obſtat pdictis qð dicitur di.zz. .§.porro.ad hec que tibi ſyllogiſtice.ꝛ alibi.ſ.ꝙ niſi in eccl'ia.nec eſt verum corpꝰ xpi nec vã ſacerdocia:nec vera ſacrificia. qr illud ꝛ omia alia iura ſilia debẽt intelligi de veritate fructus.non de veritate ſacramenti. Nec etiam illud qð dicitur ibidem.ſ. ꝙ hereticis ſolum baptiſma ratum eſſe ꝑmittimus.intelligitur.n.ꝙ licet eis in neceſſitate baptizare ſed in nullo cãu pñt licite euchariſtiam cõſecrare.vel alia ſacramenta cõferre. Nec etiam illud quod dicitur i.q.i. ꝙ qdã.ſ ꝙ degradatus lȝ habeat ptãtem baptiȝãdi:nõ tñ cõſecrãdi. qr debet intelligi inquiſitiue nõ aſſertiue.vt ex circũſtantia poteſt haberi. Sciẽduȝ tamẽ ꝙ lȝ pciſus ab eccl'ia vere cõſecret ſm pdicta nõ tam̃ eſt efficax orõ eius cuius rõ eſt: quia pſbyter in miſſa ꝛ orõnibus loquitur in pſona ecclie. in cuiꝰ vnitate manet.ꝛ ideo ſi ſepararetur ab ea:orõnes eius non valerẽt.ſed in cõſecratione loquitur in pſona xpi cuius vicem gerit in h ꝑ ordinis ꝛ caracter ptãtem.ꝛ iõ ſi pciſus ab vnitate ecclie miſſã celebret:quia ptãtem ordinis non ꝑdidit:cõſecrat verum corpus ꝛ ſanguinẽ xpi.hec Tho.z.q.8z ar.7.c.zm.

De celebratiõe miſſe.ti.i4.

Poſtea cõſiderãdum eſt de ritu celebrandi hoc ſacramẽtuȝ.ſiue de celebratiõe miſſe. Et p de

ip̄a celebratiōe in cōi. 2° in ſp̄ali de cele-
bratiōe p̄ſbyteri mali. 3° de tempore cele-
bratiōis. 4° de loco ⁊ vaſe. Circa pri-
mū querunt᷑ plura.ſ. vtꝝ liceat p̄ſbytero
penitus a cōſecratōe euchariſtie abſtinere
Rndeo circa hoc eſt duplex modus dicē
di.Unus eſt:ꝙ p̄ſbytero liceat oīno a cōſe
cratiōe abſtinere:niſi teneat᷑ ex cura ſibi
ꝯmiſſa populo celebrare ⁊ ſacramēta pre
bere.puta ſi ſit p̄ſbyter parrochialis vi-
uens de altari debet ſeruire altari.ſi autē
de altari nō viuat:ſed in libertate ſua re-
maneat:non tenet᷑ magis q̄ alius de debi
to.ſed magis de bono ⁊ equo.⁊ huius ſen
tentie eſt Boñ.4.di.12.p.2.q.2.ar.1.q 2.o

Sed cōtra hoc obijcit᷑. quia p̄ſbytero
impoſitū eſt ſacrificandi officiū.ſed offici
um ſine vſu eſt ocioſum.Et etiam q habꝫ
talentū eo vti tenet᷑:ne cum ſeruo nequā
damnet᷑.ḡ tenet᷑ ſacrificare. Rndeo offi-
cium ſacrificādi nō imponit᷑ vt illud ho
mo neceſſario exequat᷑.ſed ꝓ loco ⁊ tem
pore vt expedire ſibi videbit᷑.⁊ ideo ſi cō-
ſcia dictat ꝙ ob ſui indignitatem ⁊ ſacra
menti reuerētiam abſtineat:non peccat.h̄
Boñ.vbi.ſ̈. Alius modus dicendi eſt
ꝙ qlibet tenet᷑ vti gratia ſibi data:cū fu
erit oportunū ſm̄ illud 2ᵃ Chorī.6. Hor-
tamur vos ne in vanū grām dei recipiatī.
Optunitas autem cōſecrādi non attendi
tur tm̄ per cōparatiōem ad fideles xp̄i: q
bus optet ſacramēta miniſtrare.ſed p̄nci
paliter ꝑ cōparatiōem ad deum cui in cō
ſecratiōe huius ſacramēti ſacrificiū offer-
tur.⁊ iō nō licet p̄ſbytero etiam ſi non ha
beat curam aīarum omino a celebratiōe
ceſſare.ſed ſaltem videt᷑ ꝙ teneat᷑ celebra
re in p̄cipuis feſtis:⁊ maxīe in illis in q-
bus cōſueuerūt cōicare fideles.⁊ huiꝯ ſen
tentie eſt Richarī.4.diſ.12.q.2. ar.2.c. ⁊
Tho.4.diſ.12.q.1.arti.2.q.1.c.vnde preſ-
byter q hac grā ſiue ꝑtāte loco ⁊ tp̄e debi
tis ⁊ cōuenienti.habita optunitate ⁊ di-
ſpoſitiōe nō vult vti:ſed notabiliter negli
git:peccat.Et multum timē debet ne ſic̄ ſer
uus nequā qui dñi ſui pecuniam abſcōdit
⁊ eam ocioſā dimiſit: iudicet᷑ a dño :niſi
ſe corrigat.ꝓpter qđ e x̄ de cele.miſ.dolen-
tes.§.ſunt.⁊ aliqui rep̄hendunt᷑ q miſſaꝝ
ſolennia vix celebrant quater in anno.h̄
Richarī.vbi.ſ̈. Utꝝ p̄ſbyter cōſecrās
teneat᷑ ſumere hoc ſacramētum. Rndeo
ꝙ ſic.tam corporis q̄ ſanguinis. ⁊ h̄ ha-
bet᷑ de cōſe.diſ.2.relatū.nam vt.ſ̈. dictū

eſt:eucharistia non tm̄ eſt ſacramētuꝫ:ſed
etiam ſacrificiū.quicūqꝫ autē ſacrificium
offert debet eſſe ſacrificij particeps.q2 ex-
terius ſacrificiū qđ offert᷑ eſt ſignū interi
oris ſacrificij quo aliquis ſe deo offert.vt
dicit Augī.10.de ci.dei.Unde ꝑ hoc ꝙ ꝑti
cipat ſacrificiū exterius oſtendit ſe ſacrifi
ciuꝫ interius ꝑpetraſſe.Similit᷑ per hoc ꝙ
ſacrificiū populo diſpenſat:oſtendit ſe eſ-
ſe diſpenſatorē diuinoꝝ ip̄oꝝ:quoꝝ ipſe
p̄us debet particeps eſſe.vt dicit Diony.
in eccle.ierarch.⁊ ideo p̄us debet ſumē q̄
populo diſpenſare.Nam ꝑ hoc fit ꝑticeps
ꝙ de ſacrificio ſumit.1.Corī.10.Nōne qui
edunt hoſtias participes ſūt altaris. ⁊ iō
neceſſe eſt ꝙ p̄ſbyter qñcunqꝫ celebrat:h̄
ſacramētum integre ſumat. Quid ſi
quis.ī.miſſam infirmaret᷑ ad mortem: ⁊
p̄ſbyter non haberet aliam hoſtiam cōſe-
cratam q̄ illam quam cōſecrauit. nūqd
p̄ſbyter illi debet hoſtiam dare ⁊ a ſūptio
ne abſtinere. Rndeo ꝙ non.ſed potius
illam hoſtiam diuidet ⁊ ꝑtem ſumet ſibi
⁊ alterā dabit illi.Tho.4.diſ.12.q.3.ar.2
q.2.c.1ᵐ Utꝝ ſi corpꝰ xp̄i appareat mi-
raculoſe in altari ſub ſp̄e carnis vel ſan-
guinis ſit ſumēdum. Rndeo ab eo ſumi
nō debet:cui in tali ſpecie apparet.q2 non
apparet ſub ſpecie cōuenienti humane re
fectiōi.Dicit.n.Hiero. ſup Leuitī. de hac
qdem hoſtia que in xp̄i cōmemoratiōem
mirabilit᷑ fit: edere licet. de illa v̓o quam
xp̄s in ara crucis obtulit ſm̄ ſe:nulli ede-
re licet.nec ꝓpter hoc p̄ſbyter tranſgredit᷑
quia ea que miraculoſe fiunt legibꝰ non
ſubdunt᷑.Cōſulēdum tamē eſſet p̄ſbyte-
ro ꝙ iterato corpus ⁊ ſanguinem dñi cō
ſecraret:⁊ ſumeret.hec Tho.3.q.82. arti.
4.c.3ᵐ. Utꝝ pluribus ſacerdotibꝰ ean
dem hoſtiam liceat cōſecrare. Rndeo.de
lege cōi non debet niſi vnus p̄ſbyter ean-
dem hoſtiam cōſecrare.Ex cā tamen ſpe
ciali ſup eandem hoſtiam poſſūt plures
p̄ſbyteri cōſecratiōis verba ꝓferre.non
tamē qlibet niſi ſemel tm̄. Sicut.n.ſ̈. di-
ctum eſt.p̄ſbyter cum ordinat᷑ :in gradu
coꝝ cōſtituit᷑ qui acceperūt in cena a do
mino ꝑtātem cōſecrandi.⁊ ideo in qbuſ-
dam eccl'ijs.ſicut apl̄i cōicauerūt xp̄o ce
nanti:ita ad rep̄ſentāduꝫ hoc p̄ſbyteri no
ui ordinati cōcelebrant ep̄o ordināti. Di
cit enim Inno.de offi.miſ.parte.3.c.12.cō
ſueuerūt p̄ſbyteri cardinales Romanuꝫ
circūſtare pontificem: ⁊ cum eo pariter

celebrare.cũq; cõſũmatum eſt ſacrificiuʒ
de manu eius ꝯmuniõeʒ accipe ſignificã
tes apl'os:q cum dño diſcũbentes:ſacraʒ
de manu eius eucharistiã acceperũt. Et ſi
cut dicit idem ibidẽ:ſiue pus ſiue poſteri⁹
q; epus pferat verba cõſecratiõis pſbri
nouiter ordinati:referri debet eoꝝ intẽtio
ad inſtans plationis epi:cui pncipalit ce/
lebranti cõcelebrãt:⁊ tunc omẽs cõfici/
unt ſil. Aliis vo videt q cõcelebrantes
epo non debẽt illa verba dicere intentiõe
cõſecrandi:ſed tñmõ mãliter recitare:vt
ſ.repſentẽt q quãdo diſcipuli a xpo pote/
ſtatẽ acceperũt cõſecrandi formam dedit
eis cõficiendi.Si.n.alij ſacerdotes ab epi
ſcopo illa verba pferrent intentiõe conſe
crandi incõueniens ſemp accidẽ poſſet ſi
quis diligẽter cõſideret.hec Rich.4. diſ.
iʒ.q.z.ar.i.c. tñ hoc nõ explico: ſed pru/
denti lectori gr̃a breuitatis relinquo.
Scdm autẽ Alber.li.de celeb.miſ.plures
preſbri non debent vnam hoſtiaʒ ꝯſecra
re.quia ſm Augl.iniuria fieret ſacramen
to.Cu autẽ plures preſbri aſſiſtũt pape:h
fit pter obſequiũ.ſed ipi ſigna non faci
unt:nec verba dicunt:nec facere vel dice
re debent. Preſbri vo de nouo ordinati
aſſiſtunt epo ordinanti pter reuerẽtiã ſa
cramẽti:⁊ pter doctrina.⁊ ideo ſigna fa
ciunt ad exemplũ epi:⁊ vt ſint in exerci/
cio officij ſuſcepti.tñ verba cõſecrationis
nõ dicunt. Ad hoc nota q ſm cõueni
entiam dierũ ſunt celebrãda cõuentualit
ſolennia miſſarũ.quotidie.n.dici poſſunt
miſſe defunctorũ dũmõ miſſa dici compe
tens nõ omittat.ex̃ de cele.miſ.cum crea
tura. Nam ⁊ omẽs miſſe celebrant p ſa
lute viuoꝝ ⁊ mortuoꝝ.eo.ti.qdam.vnde
male faciunt qdam:qui poſtpoſito officio
feriali celebrant miſſam de ſanctis:quorũ
non ſunt tũc feſta. vt ibidẽ dicit. ⁊ ſi qñ
miſſe peculiares.i.ſpãles ſiue votiue dicã
tur in diebus ſolẽnibus a preſbris nõ de/
bent ita ſolennit celebrari q p eas a miſ/
ſarũ ſolennijs q̃ canonice fiunt hora cer
ta vel tertia populus abſtrahat. de cõſe.
di.i.⁊ hoc attendenduʒ. Item in miſ/
ſa debent eſſe plures ad min⁹ duo qui re/
ſpõdeant preſbro. vt habet de cõſe.di.i. h
quoq;.quia vt ibi dicit:cum pluraliter a
ſacerdote dicat Dñs vobiſcuʒ.⁊ Orate
p me.hoc quoq; aptiſſime cõuenit vt ei⁹
ſalutatiõi reſpondeat.vnde etiam ad ma
iorem ſolennitatẽ ibidẽ ſtatutum legit q

epſ qñ celebrat ſolẽnioribus feſtis:tunc
debent eum circũſtare ſeptẽ vel qnq; aut
tres diaconi'q eius oculi dicunt:⁊ ſubdi
aconi ⁊ reliqui miniſtri.de cõſe.di.i.epus
⁊.c.ſe. In miſſis vo puatis ſufficit habẽ
vnum miſtrum q gerit pſonam totius po
puli:in cuius pſona preſbro reſpõdet.ſi/
ne miſtro autẽ ſibi reſpõdente nunq; miſ/
ſam:nec alia diuina officia celebrabit.7.q
i.illud.⁊ de cõſe.diſ.z.⁊ hoc ſtatutum.7.c.
nemo.⁊ ex̃ ⁊ fi.preſ.pponit.in fi.Eps vo
ſine diacono celebrare non põt:niſi neceſ
ſitas cogat.diſ.9ʒ.diaconi.in glo. Itẽ
preſbr põt in fine miſſe dare benedictõeʒ
ſimplicem:etiam pñte epo.di.95.ecce. Cũ
ſolennitate vo illa.ſ.Sit nomen dñi bene
dictum.vel humiliate vos ad bñdictiõeʒ
⁊c.nõ debent dare niſi epi.non debent in
quã alij niſi teneant calicem:aut aliquid
tale.⁊ ita poſſunt intelligi ꝯtraria iura.di.
zi.deniq;.⁊.z6.q.6.miſtrare.Uel dic q pſ
byter dum celebrat pſente epo ſibi dbʒ in
nuere vt ipe velit benedicẽ:qd ſi velit preſ
byter non benedicet·diſ.zi.deniq;.ſin aũt
preſbr ſupplet benedictiõem pdictam. Et
ſic loquit illud.c.pallegatũ:ecce.di.95.ar
de cõſe.di.i.cum ad celebrãdas. Nec erit
neceſſaria alia licentia epi expſſa. ex hoc
enim ſolo q pmittit eum miſſam celebra
re:intelligit per ꝯñs omia que ſpectãt ad
miſſam pertinẽ.ar.ex̃ de offi.deli pterea. h
Ray. Abbates tamẽ qui poſſũt ex puile
gio pape ſolenniter bñdicere:poſſunt i ſu
is eccl'ijs quãdo celebrãt officia diuina p⁹
miſſam veſperas ⁊ matutinas ſolenniter
populum benedicere. Alij vo abbates nõ
poſſunt hoc facere:niſi hoc ſit cõceſſum
expſſe.ex̃ de puil.quoniã. Item lʒ aliqſ
ſit boni meriti:non tamẽ poteſt benedicẽ
niſi fuerit ordinatus ad exhibẽdum bene
dictiõis myſteriũ.dei autem eſt tribuẽ be
nedictiõis effectũ.i.q.i.dictum eſt. Nec de
bet inferior benedicẽ ſupiorem etiã ſi ad
pnunciãdum aliquam lectiõem petat be
nedictiõem.diſ.zi.deniq; vbi notauit Jo.
q alicubi epo volenti legere lectõem:⁊ di
centi Iube dñe benedicẽ.reſpondet. Ora
p nob ſancte pr̃:vt miſereat nr̃i deus nr̃
alibi inferior dic. Ju.do.bñ. Et ipemet epſ
bñdicit Itẽ nõ licet celebrare ſine igne.p
pter ecclie cõſtitutiõem ſm quam ſi qs
cõtrarium faceret:officio vel beneficio pri
uari deberet.ex̃ de cele.miſ.c.ulti. z° pro
pter ipius ignis ſignificatiõem.ſignificat

enim feruorē dilectiōis: ꝓpter quem xp̄us
hoc ſacramētū inſtituit: ⁊ ꝓ nobis paſſus
fuit. ſignificat etiam ꝙ ſacramētum illud
operatᷣ in digne celebrāte ⁊ ſuſcipiente au-
gmentū illuminatōis in intellectu: ⁊ feruo
rem charitatis in affectu. 2º ꝓpter figu-
rationē. hoc eni pfiguratū fuit p ignez. de
quo dicitᷣ Leuit. 6º. Ignis in altari meo ſp
ardebit. ⁊ per ignem q vixit ſub aqua an
nis. 70. vt habetᷣ in glo. decretalis pallegſ.

Item pcipitᷣ ſacerdotib⁹: ꝙ frequēter
doceant plebem: vt cum in celebratōe miſ
ſarū eleuatᷣ hoſtia ſalutaris: ſe reuerenter
inclinent genib⁹ flexis. Idem faciēt etiaz
cum portat preſbr ad infirmū. ex̄ de cele.
miſ. ſane. cum quali vo ſolennitate debeat
eam egro deferre hᷣ ibidē. Itē qñcūqꝫ
in miſſa recolitᷣ nomē dñi: debent fideles
flectē genua cordis: qđ ſaltem teſtantᷣ in
clinatiōe capitis. vt pꝫ in cōſtōne Inno.
ex̄ de emu. ec. decet. Itez preſbr viſitās
īfirmū debet eſſe munit⁹ pluribus hoſtijs
ſacratis. ita ꝙ in reditu ppl's nō idolatret
orando. ſi autez omēs expenderit: faciat
ceſſare ſonū campane. vel faciet aliud ſi-
gnū: qđ homies nō adorēt. ex̄ de ce. miſ.
ſane. Expoſitiōem ⁊ rōnem coꝝ q̄ dicūtᷣ
in miſſa: dimitto gr̄a breuitatis. ⁊ ſi uis in
uenire: quere in li. de ſacris.

SEquitᷣ videre de 2º. ſ. de celebrati-
one preſbri mali. circa qđ querū
tur plura. ſ. vtꝝ miſſa mali ſacer-
dotis valeat minus q̄ꝫ boni. Rº in miſſa
eſt duo cōſiderare. ſ. ipm ſacramentū: qđ
eſt pncipale. ⁊ orōnes que fiunt ꝓ viuis:
⁊ mortuis. Quantum ad pmū nō minus
valet miſſa mali preſbri q̄ꝫ boni. vnđ Au
guſti. li. de corpe xp̄i. ⁊ habetᷣ. i. q. i. intra.
in miſterio corpis ⁊ ſanguinis dñi nihil a
bono magis: nihil a malo minus pficitᷣ
ſacerdote. Orō autez q̄ fit ibi dupliciᷣ po
teſt cōſiderari. Uno mō inq̄ꝫtum hꝫ effica
ciam ex deuotiōe preſbri orantis. ⁊ ſic miſ
ſa melioris ſacerdotis eſt fructuoſior.
Alio mō inq̄ꝫtum ꝓfertur in pſona toti⁹
eccle: cuius preſbr eſt miſter. ⁊ quo ad h
eſt fructuoſa: non tm̄ orō peccatoris ſacer
dotis in miſſa. ſed etiam omēs alie oratio
nes quas facit in officijs eccliaſticis in q
bus gerit pſonam eccle. Orōnes autē ei⁹
puate non ſunt fructuoſe ſm illud Eccl.
28º. Qui declinat aurem ſuā ne audiat le-
gem oratio eius erit execrabilis. vñ ſi qs
audiat libentius miſſam ſacerdotis boni

q̄ꝫ mali vel deuotioris q̄ꝫ minus deuoti.
credo ꝙ bene faciat dūmō eum in ſubali
bus excedere pctōrem non credat. alr pi
culoſe erraret. His cōcordāt Boñ. 4. diſ.
12. q. i. arti. 4. c. Pe. 4. diſ. 12. arti. 2. q. 2.
Tho. 3. q. 82. ar. 6. c. Rich. 4. di. 12. q. i. ar
. i. c. 5m. ⁊ Sco. 4. diſ. 12. q. 2. c. 3m. Utꝝ
preſbr qui ſcientᷣ eſt malus teneatᷣ celebra
re. Rndeo preſbr peccator ſi p ſniam ſit
ordinis executiōe puatus: vel ſimpliciter
vel ad tp̄s: redditus eſt impotens ad ſacri
ficiū offerēdum. ⁊ ideo obligatio tollitᷣ. h
autem cedit ſibi in detrimētum ſpūalᷣ fru
ctus: magis q̄ꝫ in augmētū. Si vo nō ſit
puatus ptāte celebrādi non ſoluitᷣ obliga
tio. nō tñ eſt pplexus. quia pōt de pctō pe
nitere: ⁊ celebrare. hec Tho. 4. di. 9. ar. 3.
q. i. c. 3m. Quid ſi talis preſbr nō habet
copiam cōfeſſoris. Rnſio hui⁹ qōnis ha
betᷣ. j. in rnſione illius qōnis. Quid de pſ
bytero cui poſtq̄ꝫ eſt indutus occurrit ⁊c.
vt. j. ti. de defectib⁹ emergētibus in celebra
tiōe. Quis magis peccat. ſ. preſbr mal⁹:
qui ſe cōficere fingit: ⁊ non cōficit. vel il-
le qui cōficit. Rndeo ille q cōficere fingit
⁊ non cōficit: falſa. n. ſunt abolenda reme
dia: que ſunt veris grauiora picnlis. ex̄
de cele. miſ. de homie. qđ Tancre. ſic intel-
ligit ⁊ bene: vt dicit in glo. quia grauius
peccat preſbr crimioſus qui ſe celebrare ſi
mulat: ⁊ nō celebrat q̄ꝫ ſi celebraret. quia
in pmo cāu in pluribus delinquit. deuz. n.
offendit: ⁊ populū decipit: vt dicit ibi lr̄a.
In 2º tm̄ deum offendit. vnde talia reme
dia nullus debet inuenire. quia falſa ſunt.
ex eo ꝙ nō cōficit: ⁊ videtᷣ cōficere. ⁊ ideo
grauiora ſunt q̄ꝫ vera picula peccatoris q
cōficit. Quis magis peccat. vtrū mal⁹
preſbr qui cōficit ⁊ non ſumit: q̄ꝫ ille qui
vtrūqꝫ facit. Quis etiam magis peccat: vlᷣ
ille q ſumit corp⁹ ⁊ ſanguinē. vel q ſumit
alteꝝ tm̄. Rndeo. grauius peccat qui cō-
ficit ⁊ nō ſumit q̄ꝫ qui vtrūqꝫ facit. ⁊ qui
ſumit alterū tm̄: q̄ꝫ qui vtrūqꝫ. Ratio hu
ius eſt. quia irreuerētia dupliciᷣ fit ſacra
mento. Uno mō cum miniſter eſt indign⁹
Alio mō cum non ſolum eſt indignus: ſꝫ
etiam non ſeruat ritum quem debet. ⁊ tūc
non tm̄ non exhibet ſacramēto reuerenti-
am quam debet. ſed etiam facit cōtumeli
am. quia ſacramētum non perficit: ſed in-
cōpletum dimittit: ⁊ incurrit etiam inobe
dientiam. quia cōtra ſtatutum eccle cō-
mittit. quod. ſ. eſt: vt qui ſacramētū cōficit

ſumat.⁊ vtrūq̄ʒ.ſ.corp⁹ ⁊ ſanguinē ſumat
de cōſe.diſ.2.relatū.hec Boñ.4.di.12.du
bi.circa lr̄am.q.2. Quid de illis qui ſci/
enter legunt ꝓ viuis defunctoꝝ miſſam.
Rndeo tales ſi faciant ꝓpter odium ꝑna/
tū:grauiſſime peccant.⁊ niſi ꝑ legitimā pe
nitētiam ſe purgauerint:ſi detecti fuerint:
indiſtīcte deponi debēt.Et ad agēdā pniaʒ
tā ipi preſbri q̄ʒ q eos ad h̄ incitauerūt de
bent exilij ꝑpetui ergaſtulo:ſeu monaſte/
rio relegari.hoc totuʒ habet̄.26.q.5. qui
cunq̄ʒ ſacerdotū.

SEquit̄ vidē de 3°.ſ.de tempore ce
lebratōis.⁊ circa hoc querūt̄ plu
ra.ſ.vtꝝ miſſa debeat quotidie in
eccleſia celebrari. Rndeo in miſſa recolit̄
paſſio xp̄i ſm ꝙ eius effect⁹ ad fideles de/
riuat̄.ſed tempore paſſiōis recolit̄ tm̄ ſm
ꝙ in xp̄o capite noſtro fuit ꝑfecta.qḋ qui
dem factum eſt ſemel.quotidie vō fructuʒ
paſſiōis ꝑcipiunt fideles.⁊ ideo illa cōme
moratio fit tm̄ ſemel in anno.hoc autē cō
tinue ⁊ ꝓpter fructum ⁊ ꝓpter memoriā iu
gem.Excipit̄ autē dies veneris ſancta:⁊
ſabbatū ſanctū:i qb⁹ nō oʒ miſſa celebra
ri.de cōſe.di.3.ſabbato vō. Illa vō que in
ſabbato celebrat̄:non ad ſabbatum:ſʒ ad
noctem paſcalis feſtiuitatꝭ:vt in eius ora
tiōe patet:noſcit̄ pertinē. Sed quare in
die veneris nō celebrat̄. R° veniēte vita
te:ceſſat figura.hoc autē ſacramētū eſt fi
gura quedam:⁊ exemplū dñice paſſiōis:
vt dictum eſt.⁊ ideo in die quo paſſio xp̄i
ꝓut eſt geſta recolit̄ huius ſacramēti mi/
nime ꝯſecratio celebrat̄ Quare ſeruat̄
corp⁹ xp̄i cōſecratū in die Iouis ſancti:ſu
mendū in die veneris ſancti. Rndeo ne
ctiā illo die ecclīa ſit ſine fructu paſſiōis:
exhibito nobis ꝑ hoc ſacramētū. Qua
re etiam nō reſeruat̄ ſanguis. Rndeo ꝓ
pter ꝑiculum effuſiōis. Quare in nata
li dñi ter celebrat̄ miſſa. Rndeo ꝓpter tri/
plicem natiuitatē repñtandā.ſ.eternam.
temporalē.⁊ ſpūalem:que orit̄ tanq̄ʒ luci/
fer in cordib⁹ noſtris.vt dicit̄.2.Pe.1.Si
milit̄ ꝓpter repñtandū tpale ⁊ corpale.
Nam vt dicit̄ de conſe.di.1.nocte ſancta.
in glo.tres miſſe natalis die dñi celebrāt̄.
vna ante dieʒ in nocte que ſignificat tem
pus ante legem quando eramus in tene/
bris.2ª cum dieſcit.⁊ ſignificat temp⁹ ſub
lege:quādo nōdum plena agnitio habe/
bat̄.3ª.ſ.in die plena:⁊ ſignificat tempus
grē:quādo iam plena ꝯgnitio habet̄. Ce
lebrant̄ etiam tres miſſe ꝑdictis tempori/
bus.ideo:quia multi homies triū temporꝝ
per xp̄i natiuitatē corpalem ſaluant̄. hec
Richarꝺ.4.di.12.q.2.ar.3.q.4.o. Utꝝ
debeat tm̄ de die celebrari. Rndeo ꝙ ſic.
q2 ipe xp̄s eſt pñs in h̄ ſacramēto.qui di
cit Io.9°.Me optet operari opera eius q
miſit me donec dies eſt.venit nox quādo
nemo pōt operari:q̄ʒdiu ſum in mūdo lux
ſum mundi.Debet inquā celebrari in die
ita tm̄ ꝙ ꝑncipium diei ſumat̄ quādo au/
rora incipit apparere.tunc enī quodāmō
ſol dicit̄ ortus inq̄tum claritas radiorū
eius apparet.ſpālīter tamē nocte natalꝭ do
mini miſſa celebrat̄.quia nocte dñs ē na
tus.de cōſe.diſ.1.nocte. ⁊ ſimilit̄ in ſabba
to ſancto ſolebat antiqtus celebrari circa
ꝑncipium noctis. quia dñs nocte ſurre/
xit.i.cum adhuc eſſent tenebre ante mani
feſtū ſolis ortum. Nota igit̄ ſm Rob.
ꝙ qui ſcienter ante diem celebrat:cum ſit
cōtra cōſuetudineʒ gn̄alem ecclīe peccat
mortalit̄.niſi ſuper hoc ꝑ epm̄:vel ſuperio
rem diſpenſaret̄ in caſu.vt ſi aliquē vł ali
quos ad morteʒ ꝯtingeret infirmari:nec
euchariſtia poſſet haberi niſi cōficeret̄ an
te diem. Idem dicendū eſt de celebrantib⁹
matutinis nōdum dictis.cum id etiam ſit
cōtra cōſuetudinē gn̄alem ⁊ approbataʒ
hoc etiam vult Hoſti.in ſum. Qui autem
celebrat anteq̄ʒ ꝑmam dicat: non peccat
mortalit̄ niſi ſit ꝯtraria cōſuetudo.aut fa
ciat cōtra ſtatutum ſynodale vel ꝓuincia
le.hec Rob. Notādum etiam ꝙ Hoſti
dicit titulo de ſacramētis ꝙ clerici peregri
ni dicere poſſunt omēs horas ſuas.ſ.pri/
mam.tertiam.ſextam.nonam.⁊ veſperas
⁊ poſtea facere iter ſuum. qḋ etiam de cu/
rialibus itelligi poteſt.ar.ad hoc extra de
cele.miſ.c.1. Qua hora diei debet cele
brari. Rndeo in celebratiōe huius myſte
rij attendit̄ ⁊ repreſentat̄ dñice paſſiōis
modus.⁊ participatio fructus eius.⁊ ſʒ
vtrūq̄ʒ oportuit determiari tempus cōgru
um ⁊ aptum ad celebratiōem hui⁹ ſacra/
menti.quia enim fructu dominice paſſio
nis indigemus quotidie ꝓpter quotidia
nos defectus.ideo quotidie hoc ſacramē
tum regulariter offert̄.vnde etiam domi/
nus petere docet.Luc.11. Panem noſtruʒ
quotidianū da nobis hodie.quod Aug.
exponēs libro de verbiſ domini:ait.ſi quo
tidian⁹ eſt panis:cur poſt annum illuʒ ſu

mas:queadmodū greci ī oriēte ꝯſueuerūt
accipere quotidie:quod quotidie tibi ꝓſit.
ſic viue q̄ quotidie merearis accipere.qa
vero paſſio domini celebrata fuit a tertia
hora vſq; ad nonam:ideo regulariter hoc
ſacramētum in illa parte diei ſolenniter ce
lebratur in eccleſia. • Utrum in ſero poſſit ce
lebrari. Reſpondeo ſicut dictum eſt:Chriſtus
voluit hoc ſacramētum tradere vltio di/
ſcipulis:vt fortius eorum cordibus impri/
meretur.et ideo in ſero conſecrauit poſt ce/
nam et eis tradidit. A nobis autē celebra
tur hora paſſiōis dn̄ice.ſ. in diebus feſtis
in tertia quādo fuit crucifixus linguis iu
deorū.vt dicitur Math.15°.Et quādo ſpūs
ſanctus deſcendit ſuper diſcipulos.In die
bus vero non feſtis :aut ferijs hora ſexta.
quādo fuit crucifixus manibus militum.
vt habetur Jo.19.In diebus autem ieiuni/
orū in nona:quādo emiſit ſpūm.vt habe
tur Math.27°.de cōſe.diſ.i.ſolent.Poteſt
tamen tardari maxime:quādo debent or
dines tradi.quia pertinet ad dominicam:
ſequētem.diſ.75ᵃ.ſcḋm q̄ a patribus.et pre
cipue in ſabbato ſancto.quia miſſa perti
net ad noctem ſequētem.Poſſunt tamen
miſſe celebrari in prima parte diei ꝓpter
aliquam neceſſitatem.de conſe.diſ.i.nocte
Unde qḋ dicitur q̄ ante horam tertiam nō
eſt celebrādum niſi in natiuitate domini.
de conſe.diſ.i.nocte.intelligitur de miſſa con
uentuali:in qua eſt cōcurſus populi que
debet hora tertia dici. Attēdendum ta/
men q̄ ſi presbr ſolus ſit in eccleſia:non
celebret vſq; ad horam tertiā.ſed vſq; tūc
ſeruabit ieiuniū:vt neceſſitatibus peregri/
norū et hoſpitum:ſiue diuerſorū cōmean
tium infirmorū atq; defunctorum ſuccurrē
poſſit.extra de cele.miſ.c.i.In eccleſijs au/
tem ꝯuentualibus ſiue collegiatis.et ſi miſ
ſa cantetur prima hora diei:vt dictum eſt.ni
hilominus in tertia cantari ſolennius debet
et ſic intelligo de conſe.diſ.i.nocte. vbi di/
citur.Reliquis vero temporibus miſſarū cele/
bratiōes ante horam diei tertiam mini/
me celebrentur:ſubaudi ſolennes.hec Hoſ

Utrū presbr poſſit eadem die pluries
celebrare.Reſpondeo vt habetur de conſe.diſ.
i.ſufficit presbro in die ſemel celebrare.qa
Chriſtus ſemel eſt paſſus:et totum mūdū
redemit.et valde eſt felix qui ſemel in die
digne celebrare poteſt. Quidam tamen
vnam miſſam ꝓ defunctis dicunt.et ali/
am de die ſi eſt neceſſe.Qui vero pro pecu
nia vel adulatiōibus ſecularium vna die
preſumit pluries celebrare: non eſtimo
damnatiōem euadere. Item extra de ce/
le.miſ.ꝯſuluiſti. Dicitur q̄ preter natalem
domini:niſi neceſſitas ſuadeat presbytero
ſemel in die ſufficit celebrare. de hoc etiā
habetur ibidē.c.referētes.Ex predictis pa/
tet q̄ in duobus caſibus licet vni presby
tero pluries eadem die celebrare. Unus
eſt de die natiuitatis domini.Alius eſt pro
defunctis ſi ſit neceſſe.quem caſum intel/
ligo ſcḋm Hoſ.non tn̄ quando funus eſt
preſens.vt quidam dixerunt.cum canon
non diſtinguat.vtrum preſente funere fi/
eri debeat:aut in anniuerſario:aut pro de
uotione.dum tamen intentio non ſit cor/
rupta:nec cōtra loci cōſuetudinem appro
bata:vel contra cōſtitutiōes ſynodales fi
at. Quidam etiam moti de verbo dicti
canonis.ſcz:niſi cauſa neceſſitatis ſuade
at.addunt cum Ray.alios quatuor caſus
ſcz peregrinorū neceſſitate. vel hoſpitum
cōmeantium.vel infirmorū.vel nuptiarum.
vbi tempus laboret. Supradictis etiam cō
ſonat Bern. in glo.ſuper illud.c.conſului
ſti.dicens q̄ presbyter poteſt in eadem ec/
cleſia eadem die celebrare pluries.vel ꝓ/
pter neceſſitatem. vt quando celebrauit
miſſam de die:poſtea moritur aliquis. vel
ꝓpter honeſtatem ſeu vtilitatem:vt ſi di/
cta miſſa ſuperueniat aliqua perſona ma
gna que velit audire miſſam. ar.extra de
celeb.miſ.ca°.i.et.z. alias ſufficit vnam di/
cere:nec prohibetur ex hoc expreſſe: qr di/
cit pluries celebrare. Hoſtien.vero addit
dictis caſibus ſeptimū caſum.ſcz quan/
do ꝓpter paucitatem clericorum:vel pau
pertatem eccleſiarū:due eccleſie vni preſ/
bytero cōmendantur.ar.extra de cele.miſſ.cū
creatura.et ca° conſuluiſti,et de ꝯſecra.di.
i.ſufficit. Nota tamen q̄ quādo preſ/
byter debet aliam miſſam celebrare: non
debet vinum perfuſiōis ſumere:ſeu non
debet manus vino perfundere in prima.
quia illud celebratiōem aliam impediret.
extra eo.ti.ex parte.

Sequitur videre de quarto. ſcz de
loco et vaſis celebratiōis.Et cir
ca hoc queruntur plura. ſcz vtrum
celebrari debeat in vaſis ſacratis. Reſpon/
deo q̄ ſic.Nam in his que cōcurrunt ad
hoc ſacramentum duo cōſiderantur.vnum
pertinet ad repreſentationem eorum:

que circa paſſiōem dñi ſunt acta. Aliud
ad reuerētiam huius ſacramenti: in quo
Chriſtus vere cōtinet̄. vnde etiā cōſecra
tiōes his rebus adhibent̄ que veniūt in
vſum hui⁹ ſacramēti. tum ꝓpter reuerenti
am. tum ad rep̄ſentādum ſanctitatis effe/
ctum: qui ex xp̄i ꝓuenit paſſiōe ſm illud
Heb. vlti. vt ſanctificaret p ſuum ſangui/
nem ꝑplm ⁊c̄. Utꝝ debeat miſſa dici tm̄
in domo. Rñdeo ꝙ ſic. regularit̄ ſm illud
i. Thi. z. Scias quomō opteat te cōuerſa
ri in domo: que eſt eccl'ia dei viui. extra. n.
eccliam non eſt locus veri ſacrificij. vt di
cit Augl. ⁊ quia ecclia non erat recluden/
da ſub finibus iudeoꝝ: ſed ī vniuerſo mū
do diffundēda. ideo xp̄i paſſio eſt ſub di/
uo celebrata: vt ſic totus mūdus ſe habe
at ad xp̄i paſſiōem vt domus. Et tm̄ vt di
cit̄ de cōſe. diſ. i. circa finem. ⁊. c. cōcedim⁹.
In itinere poſitꝪ ſi eccl'ia defuerit ſub diuo
ſeu tentorio: ſi tabula altaris cōſecrata: ce
teraq; miſteria ſacra ad iſtud officiū ꝑti
nentia ibi affuerint: miſſaꝝ ſolennia cele
brare cōcedimus. Item intelligit̄ ſm
Ray. de poſitis in exercitu honeſto: vl' ſili
non tm̄ pōt celebrari in naui de mari vel
flumībus: ne ea nutante ſanguis effuſio.
vel corpis indebita ꝯmotio fiat. Utꝝ
domus in q̄ celebrat̄ debeat eſſe cōſecra/
ta: ⁊ ſilr altare. R° dom⁹ in qua celebrat̄
hoc ſacr̄m nominat̄ ecclia. hoc aūt ꝯgrue
cōſecrat̄. tum ad rep̄ſentandā ſignificati/
onē qua ecclia ꝯſecrata eſt p xp̄i paſſiōe;
tum etiā ad ſignificandū ſanctificatiōem
q̄ requirit̄ in his q hoc ſacr̄m recipe debēt
Per altare vō ſignificat̄ xp̄us. de q̄ Heb.
vlti. Per ip̄z offeram⁹ hoſtias laudis deo
Unde ⁊ cōſecratio altaris ſignificat ſan/
ctitatē xp̄i. vnde de cōſe. di. i. altaria placu
it nō tm̄ vnctiōe criſmatis: ſed etiā bñdi/
ctiōe ſacerdotali ſacrari. Et ſic regularit̄
nō licet hoc ſacr̄m celebrari niſi in domi/
bus ſacratis. vt habet̄ de cōſe. di. i. null⁹.
ꝓpter qḋ etiam q2 infideles non ſūt de ec
cleſia. ibidem legit̄ eccliam in q̄ cadaue/
ra mortuorū infideliū ſepeliunt̄ ſanctifi/
care nō licet. ſed ſi apta videt̄ ad ꝯſecrā/
dum: euulſis inde corpibus: ⁊ raſis pari/
etibus vel tignis eius loci: reedificet̄. dicit
nō quia fabrica ſit deſtruēda ſm glo. ſ; ſu
ꝑficies parietū raſoꝝ in formā priſtinā
reſtauret̄. poſtea ſequit̄. ſed ſi hec p̄us cō/
ſecrata fuit miſſas in ea celebrare licet. Si
tm̄ fideles fuerit q in ea ſepulti ſūt ꝓpt̄ ne

ceſſitatē tm̄: pōt ſacr̄m h̄ pagi in domibus
nō ꝯſecratis. ⁊ h̄ de ꝯſenſu epi. vt ibidē de
ꝯſe. di. i. legit̄. c. miſſaꝝ. Cāus necitatis ē
ſi ecclie in patria ſint deſtructe. de cōſe. di.
i. cōcedim⁹. ⁊ ſilr ſm Sco. 4. di. iz. q. z. ar
z. Si qs in via poſitus accedē non poſſit
ad aliquā eccliaz cōſecratā: qḋ regularit̄
eſt verū de nauigātib⁹ ⁊ ceteris hi⁹. nō eſt
enī veriſile ꝙ obſeruantiā p̄cepti de ſancti
ficatiōe ſabbati qḋ ecclia eſt interp̄tata: ī
h̄ qḋ eſt audire miſſā in die dñica. de cō/
ſe. di. i. miſſas. ecclia voluerit impedire p̄ci
piēdo ꝙ nō celebret̄ miſſa niſi ī domo cō
ſecrata. cū nō debeat aliqs retrahi a magꝭ
necīio: ꝓpter minus necīium. h̄ Sco. ibidē
nō tm̄ debet celebrari ſine altari portatili
cōſecrato: ſiue tabula parua ꝯſecrata. vñ
ibidē legit̄. cōcedim⁹ ſi eccl'ie fuerit cōbu/
ſte etiā ī capellis cū tabula ꝯſecrata miſſā
interim celebrari. Capelle dicebant̄ antiq
tus tuguria caprarū pellib⁹ tecta. q2 eni;
xp̄i ſanctitas eſt fons toti⁹ eccl'iaſtice ſan/
ctitatis. ideo in necītate ad pagendū hoc
ſacr̄m ſufficit altare cōſecratū. ꝓpt̄ qḋ etꝪ
ecclia nunq̄; ſine altari conſecrat̄. tm̄ ſine
eccl'ia qñq; cōſecrat̄ altare cum reliquijs
ſanctoꝝ: quoꝝ vita abſcondita eſt cum
xp̄o in deo. al's nō. vñ ibidē legit̄. placuit:
vt altaria: in qbus nullū corpus aut reli
quie martyris cōdite ꝓbant̄: ab ep̄is qui
locis eiſde; p̄ſunt: ſi fieri pōt euertant̄.
Intelligendū aūt ꝙ tabula illa parua d;
eſſe lapidea q̄ cōſecrari nō d;: niſi capſu/
lam habeat cui cōpaginet̄. de capſula aūt
non refert vtꝝ lignea vel lapidea vel de
alia mā ſolida fuerit. Sed nunqd cele
brans ſup altare nō cōſecratū: vel fractū
eſt irregularꝪ. R° ꝙ non. q2 irregularitas
eſt de iure poſitiuo. hoc aūt nō eſt ī iure po
ſitum. ſcient̄ tm̄ celebrās ſup altare nō cō
ſecratū grauit̄ peccat: etiam ſi h̄ faciat ex
ignorātia craſſa. q̄;uis min⁹ q̄; ſi hoc fa/
ceret ſcient̄. quia cōtra ordinatiōem eccle
ſie facit. de conſe. diſ. i. eccleſie. ⁊. ca° cōce/
dimus. ⁊ duobus. c. ſequētibus. Super
vō enormit̄ fractum celebrans eſſet irre/
gularis. extra de cōſe. diſ. i. eccleſie. Ad
h̄ nota ꝙ in oratorio p̄uato alicui⁹: miſſa
celebrari nō d; niſi de cōſenſu ep̄i: ⁊ ꝓpt̄
neceſſitatem. ⁊ ita ꝙ non fiat p̄iudicium:
ſaltem enorme parrochiali eccleſie. Qui
autē; ſine ep̄i auctate celebrauerit. vt dr̄
ibidē: deponi debet. de cōſe. diſ. i. vnicuiq;.
⁊. c. ſi quis. ⁊. c. ſancimus. Sancim⁹ enim

miſſam nō canere vel audire eã vbi non
optet canere vel audire. de cōſe. diſ. i. ſicut
Predicatorib⁹ q̃n ⁊ minoribus cōcedit᷑ vt
vbicūq3 fuerint ſine prochialis iuris p̄iu/
dicio celebrare valeãt cum altari viatico.
e. x. de p̄uil. in his q̃ ad cultum. Nec poſſūt
al's: niſi de lnīa epi. Item nullus ī ecclia
cōſecrata erigat aliqđ altare: niſi de lnīa
ep̄i. de cōſe. diſ. i. nullus. ſed anteq3 ſit ↄſe/
crata erigere p̄ſb̃ro licet. ſm Io. di. 68. q3/
uis. Item ī altari in quo miſſa3 canta
uit ep̄s: eo die preſbr: niſi eius cōſenſu: nō
p̄ſumat aliã celebrare. de cōſe. di. z. c. vlt.
vl' niſi nc̃citate vrgēte. 7. q. i. nihil. Eandē
tñ miſſa3 pōt perficē ſi ep̄s defecerit. vt di
cit᷑ ibidem. forte vō pōt rōnabiliter dici:
ꝙ huic iuri derogatum eſt ꝑ ↄ̃riam cōſue
tudinē p̄ſcriptam: q̃ derogat iuri ſcripto.
In romana. n. curia ſepe celebrat᷑ a plrib⁹
añ ⁊ poſt in altari vbi celebrabant ep̄i car
dinales ſciētibus ip̄is: ⁊ papa: ⁊ non ↄ̃di
cunt. ⁊ ideo vident᷑ illud approbaſſe.
Item ep̄s extraneus in aliena dioceſi p̄t
celebrare de lnīa dioceſani: vel p̄ſbri par/
rochialis dūmō ſine pōtificalib⁹ celebret
vt dicit Inno. Hoſti. vō e. x. de auctori. c. ul
ti. dicit: ꝙ etiam cum pōtificalibus ⁊ ſine
lnīa pōt ſolennit᷑ celebrare. ⁊ ſeruat᷑ gn̄a
lis cōſuetudo. De quo debet eē altare
Rndeo ante tp̄s Siluestri pape celebra/
bat᷑ ſup altare ligneū: qđ cito poterat trãſ
ferri. q2 ꝓpter p̄ſecutiōem nō erat certus
locus fidelib⁹ ad manēdu3. ſed poſtea ſta
tuit ecclia vt tñ ſup altare lapideum cele
braret᷑. vnđ de cōſe. di. i. altaria. ſi nō ſint
lapidea: criſmatis vnctiōe nō cōſecrent᷑.
qđ cōuenit ſignificatiōi huius ſacramēti
tum q2 altare ſignificat xp̄um i. Cor. io.
petra autē erat xp̄s. tum q2 corp⁹ xp̄i in ſe
pulchro lapideo fuit recōditum. Cōuenit
etiam vſui ſacramēti. Lapis. n. eſt ſolidus
nec de facili moueri pōt: qđ non erat ne/
ceſſariū in lege veteri: vbi fiebat in vno
loco altare dei de terra vel de lapidib⁹ inſe
ctis fuit ad remouēdam idolatriã. De
quo debet eſſe calix ⁊ patena. Rº ſic ibi/
dem loquit᷑. c. vaſa. ⁊. c. vt calix. p̄ſbri nō
aureis ſed ligneis calicib⁹ vtebant᷑. Ze/
pherin⁹ aūt papa in patenis vitreis miſ/
ſas cōſtituit celebrari. deinde Urban⁹ oīa
argentea fecit. poſtea ſtatutū eſt vt calix cū
patena ſiue ex auro oīno: ſiue ex argento
fiant: vel ſaltē de ſtanno ſub quo etiã ītelli
git᷑ plumbū ſm Rođ. de ere autez ſiue au

ricalco nō fiant. q2 vini virtutē inficiunt
erugine pariterq3 ꝓuocãt vomitū. Null⁹
aūt in ligneo ſeu vitreo calice p̄ſumat can
tare. q2. ſ. lignum eſt poroſū: ⁊ ſanguis cō
ſecratus in eo remaneret. Uitꝝ autem eſt
fragile ⁊ fractiōis periculū īmineret. ⁊ ea
dem rō eſt de lapide. ⁊ ideo ꝓpter reuerē/
tiam ſacramēti ſtatutū eſt vt ex p̄dicti ma
terijs calix nō fiat. De quo debent eſſe
corpale ⁊ palle altaris. Rndeo vbi pōt fi
eri ſine p̄iculo. ecclia ſemp ſtatuit circa h̄
ſacramētū illud qđ magis rep̄ſentat paſ/
ſiōem xp̄i. nō erat autē tñ periculū circa
corpus xp̄i qđ ponit᷑ in corpali: ſicut cir/
ca ſanguinē qui in calice cōtinet᷑. ⁊ ideo
l3 calix nō fiat de petra: corpale tñ fit de li/
neo panno. q2 corpus xp̄i fuit pãno lineo
īuolutū. Et debet eſſe corpale ab ep̄o cō
ſecratum. de cōſe. di. i. omniū cōſulto. Cō
uenit etiam pãnus lineus ꝓpter ſui mun
diciã: ad ſignificãdum cōſcie puritatez. ⁊
ꝓpter multiplicē laborem quo pãnus hi⁹
parat᷑: ad ſignificãdū Chriſti paſſiōem.
Utꝝ liceat celebrare ſine veſtib⁹ ab epi
ſcopo bn̄dictis. Rº ꝙ nō. tum ꝓpter ecclie
cōſtōnem. vñ de cōſe. di. i. veſtimēta. dr̄ ꝙ
veſtimēta ecclie: qbus dño miſtrat᷑ ſacra
ta debēt eſſe ⁊ honeſta. qbus ī alijs vſib⁹
nō eſt vtendū q3 eccliaſticis ⁊ deo dignis
officijs. tum ꝓp᷑ veſtimentoꝝ ſignificati/
onē. tum etiã ꝓp᷑ coꝝ p̄figuratiōe3 q̃ pre
ceſſit in ueſtibus legaliū ſacerdotū: in mul
tis tñ locis īualuit ↄſuetudo ꝙ cingulum
nō bn̄dicat᷑. rōnabili⁹ tñ eēt ip̄m benedi/
ci. ſp̄ūalem. n. h3 ſignificatiōe3: vt patebit
j. ſ. h̄ nō cōcludit nc̃citatem. calciamēta. n
ſacerdotis ſp̄ãle3 hn̄t ſignificatiōem. nec
tñ ſotulares bn̄dicunt᷑. Utꝝ celebrans
ſine veſtib⁹ bn̄dictis ad celebrãdū depu/
tatis: ſit irregular. Rº ꝙ nō. ſiue h̄ faciat
ſcient᷑ ſiue ignorãter. q2 h̄ nō inuenit᷑ ī iu
re poſitū. tñ ſciēter ſiue ex ignorãtia craſſa
celebrãs: aut ſine manipulo bn̄dicto: aut
ſiñ ſtola. ⁊ ſic de alijs grauit᷑ peccat. vbi tñ
ↄſuetum eſt cingulū nō bn̄dici: nō credo
ꝙ peccet celebrãs ſine cingulo benedicto
h̄ Rich. 4. di. i3. q. 3. ar. 4. ⁊ Sco. 4. di. i3
q. z. arti. z.

De defectib⁹ cōtingētib⁹ in miſſa. ti. i5

D Einde cōſiderandū eſt de defe/
ctibus cōtingentibus in miſ/
ſe celebratiōe. Circa qđ ſcien/
dum ꝙ hi⁹ defectib⁹ dupliciter

occurrri poteſt. Uno mō p̄ueniendo: ne. ſ. defectus accidat. Alio mō ſubſequēdo. ſ. vt illud qd̄ accidit emendet᷑: vel adhiben do remedium: vel ſaltem p pniam eiꝰ qui negligēter hoc egit. Et ad maiorez eui dentiā querunt᷑ hic plura. ſ. quid fiet ſi pſ byter impeditus fuerit aliqua infirmitate vel morte. R̄ndeo ſi neſciat᷑ vbi p̄mus ſa cerdos defierit: tunc debet hoſtia cuz reue rentia reſeruari. quia neſcit᷑ vtꝝ ſit cōſe crata vel non. ⁊ alia accepta hoſtia: debet alius ſacerdos myſteriū a capite incboa re. Si autē certum ſit vbi defierit. aut deſijt ante cōſecratiōem. ⁊ tunc nō optet ꝙ per alium ſuppleat᷑. aut poſt cōſecratiōez. aut ꝑ poſt cōſecratiōem corpis ⁊ ſanguinis. ⁊ tunc alius pſ byter poſſet vbi ille defecit in cipere miſſam: ⁊ perficē. nec optet a capite incipere. Et ſic intelligit᷑ illud. 7. q. i. nihil. Aut poſt cōſecratiōem corpis: ⁊ ante cō ſecratiōem ſanguis. ⁊ tunc debet alia ho ſtia accipi: ⁊ totum a capite incboari. qa cōſecratio corpis ⁊ ſanguinis ad vnum ptinet ſacramentū: qd̄ ab vno debet pfici Et hoſtia p primū ſacerdotē cōſecrata cū ſub illa vere ſit corpus xp̄i. cum ꝯſecratio corporis cōſecratiōem ſanguinis nō expe ctet. debet ſolennit᷑ reſeruari: ac per ſecūdū ſacerdotē ſumi. hec Ricb. 4. di. 8. q. z. ar. z. o. Et vt dicit᷑. 7. q. i. illud. ⁊. c. ſe. Ubi tem poris vel loci vel cleri copia ſuffragatur: qlibet pſbyter celebrās debet habere poſt ſe q miſſam cōpleat: ſi eum cōtingat defi cere. ⁊ hoc intelligit᷑ de infirmo. Ne tamē vt dicit᷑ in dicto. c. nihil. ꝙ nāe languoris cā conſulit᷑. ſ. in pſumptiōis perniciē ꝯuer tat᷑: nullus abſq̧ patenti ꝑuētu moleſtie miſter vel pſbyter cuz ceperit: impfecta of ficia pſumat oino relinquere. ſi qs autem hoc temerarie pſumpſerit facē: excōicati onis ſniam ſuſtinebit. Quid de pſbyte ro cui poſtq̄ eſt indutus occurrit remor ſus de aliquo mortali. nūquid deſiſtet aut ꝑcedet. R̄ndeo. aut non tenet᷑ celebrare ⁊ tunc non debet accedere: niſi p̄us con tritus ⁊ etiam cōfeſſus. Aut tenet᷑: ⁊ tūc aut habet copiam ſacerdotis. ⁊ ſic tenet᷑ prius cōteri ⁊ cōfiteri. Aut non habet. ⁊ ſic tenet᷑ ſe p̄parare per cōtritiōem: ⁊ ha bere ꝑpoſitum cōfitendi. ⁊ hoc ſufficit ad hoc ꝙ non peccet ſi accedit cum verecun dia ⁊ reuerentia. hec Hoſt. 4. diſ. iz. dubi. circa lr̄am. q. i. ⁊ etiam Bern. ex̄ de cele. miſ. de homic. in glo. B. ar. de ſen. excōi.

de cetero. ⁊. c. quāuis. ⁊. z6. q. 6. qui rece dunt. Si autez non p̄paret ſe ⁊ cantet. pec cat peccato omiſſiōis. cum omittat cōteri de alio etiā peccato: ſi eſt occultus. ſi autez eſt manifeſtus: dico ꝙ ſcandalizat. ſi autē ab eccl̄ia ꝑhibitus: peccat oībus his mo dis: ⁊ peccato tranſgreſſiōis. hec Hoſt. vbi. ſ̄. Quid faciet pſbyter quādo cele brando recoleret ſe comediſſe: vel etiā ali cui peccato mortali ſubiacere. vel etiaz ex cōicatuz eſſe: cuius p̄us non erat memor R̄ndeo ꝙ vbi difficultas occurrit ſemp accipiēdum eſt illud qd̄ minus habet de periculo. marie autem circa eccl̄ie ſacra mētum hoc eſt piculoſuz: qd̄ eſt cōtra per fectiōem eius. quia hoc ſacrilegiū eſt im mane. minus aūt eſt illud qd̄ pertinet ad qualitatem ſumētis. ⁊ ideo ſi pſbyter poſt cōſecratiōem inceptam recordaret᷑ ſe ali quid ꝯmediſſe vel bibiſſe: nihilominꝰ de bet perficē ſacrificium ⁊ ſumē ſacramētū. Similit᷑ ſi recordet᷑ ſe peccatū aliqd̄ ꝯmi ſiſſe: debet penitere cum ꝑpoſito cōfiten di ⁊ ſatiſfaciendi. ⁊ ſic indigne non cele brat. ſed fructuoſe ſumit ſacramētum. Et eadem rō eſt ſi meminit ſe excōicatum: de bet enim aſſumere ꝑpoſitum humilit᷑ ab ſolutiōem petendi. Et ſic p inuiſibilez pon tificem Chriſtū cōſequet᷑ abſolutiōez q̄ tum ad peragēdum diuina myſteria. Si v̄o ante cōſecratiōem p̄dictoꝝ meminit: tutius eſſet marie in cāu ꝯmeſtiōis: ⁊ ex cōicatiōis miſſam inceptam deſerere: niſi ſcādalum graue timeret. hec Tho. z. q. 83 ar. 6. cāu. z. Aliqui v̄o diſtinguūt de eo q meminit ante cōſecratiōem. qꝛ aut habet copiam ſacerdotū: ⁊ ſic debet cōfiteri. aut non habet. ⁊ ſic dixerūt aliqui ꝙ ſi popu lus aſſit. cōtritio cum ꝑpoſito cōfitēdi ſuf ficit. qꝛ ſcandalizaret populū ſi dimitteret Si autē non timeret ſcandalū: cōſulunt ꝙ dimittat: marie cum nihil cogat. Cre dendū tamē eſt ꝙ ſine peccato qd̄ incho atū eſt poteſt perficē: ſi habet ꝑpoſituz cō fitendi: ⁊ cum cōtritiōe totum ſuppletur. nec videt᷑ ibi eſſe cōtemptus. hec Hoſt. 4 diſ. iz. dubi. circa lr̄am. q. i. Quid fa ciet ille cui accidit in miſſa remorſus de ir regularitate: tunc enim non eſt remediuz cōtritionis: nec etiam cōfeſſionis. Ad hoc reſpōdent aliqui: ꝙ cum irregularis ſit ꝑhibitus hoc ſacramētum cōficere. ⁊ irregularitas ſolum deleat per diſpēſatio nem: quātūcūq̧ aſſit ⁊ ppl's: ⁊ ſcandaluz

timeat.cum nō ſit faciēdum cōtra verita
tem vite:⁊ cōtra preceptū ꝓpter ſcandalū
tenet aut deponere cōſciam irregularita
tis:aut dimittē miſſam. hoc autē dico an̄
cōſecratiōem.maxīe ante incboatiōez ca
nonis. Alij vero dicunt ꝙ ꝓhibitio ꝓpter
irregularitatē non extendit ſe ad eum.ma
xime cum acceſſit ſine cōſcientia irregula
ritatis.Unde ꝓpter reuerētiam ſacramen-
ti:⁊ ſcandalū populi dicūt:ꝙ ſi dolet ⁊ li-
benter faceret qđ in ſe eſſet:a dn̄o eſſe di-
ſpenſatū ꝑ tunc.hec Bon̄.vbi.s̄. Quid
de illo q incipit in miſſa cōſciam habere:
ꝙ non ſit p̄ſbyter. Rn̄deo ꝙ aut debet di
mittere miſſam an̄ cōſecratiōem.aut con
ſciam deponere.aut fingere infirmitatem.
Ideo ſanū cōſilium eſt:ꝙ homo ante dili
genter ſe p̄paret:⁊ in miſſa nō cogitet de
ſe.ſed magis de ſacramēto.hec Bonauen̄.
vbi.s̄. Quid faciet p̄ſbyter ſi poſt conſe
cratiōem muſca vel aranea vel aliud ani
mal venenoſū cadat:vel ꝯgnoſcat immiſ
ſum eſſe venenū calici:cauſa occidēdi eū.
Rn̄deo ſi aliqđ tale ante cōſecratiōez ac
ciderit:tunc debet effūdi.⁊ abluto calice de
nuo aliud cōſecrādum poni.ſi vero poſt cō
ſecratiōem:debet caute aīal capi:⁊ diligen
ter lauari:⁊ cōburi.⁊ ablutio cum cineri
bus in ſacrariū mitti. De veneno autez
dicēdum:ꝙ nullo mō ſumē debet:nec ali
cui dare.ne calix vite vertat in mortē.ſed
debet diligēter ſeruari in vaſculo aliq̄ ad
hoc apto cū reliquijs alijs. Et ne ſacra-
mentū remaneat imperfectū:debet in cali-
ce aliud vinū ponē:⁊ denuo cōſecratiōez
ſanguis reſumere:⁊ ſacramentū ꝑficere.
hec Tho.3.q.83.arti.6.cān.3.Et ꝙ nihil
abhomiabile debeat fieri huius ſacramē-
ti occaſiōe:eſt ar.de cōſe.di.2.ſi ꝑ negligē-
tiam.in tex.⁊ glo. Quid debet facere ſa
cerdos ſi poſtq̄ȝ incepit canonē miſſe per
pendat eſſe materiā idebitam miſtratam.
Rn̄deo ſi ꝑpendat hoſtiam eſſe indebitaȝ
Aut ꝑpendit ante cōſecratiōem.⁊ tunc de
bet accipere hoſtiā debitam:⁊ canonem a
capite incboare.Aut poſt cōſecratiōem:⁊
ante vini cōſecratiōem.⁊ tunc debet acci
pere aliam:⁊ incipere canonē a capite:⁊ il
lam cōſecrare.Et alia hoſtia debet reuerē
ter reſeruari:aut a clericis:aut a ſacerdo-
te ſumi poſt corporis ⁊ ſanguinis ſumpti
onem.nō ante.quia poſt eius ſumptiōem
non eſſet ieiunus.Si autem ꝑpendat poſt
illius hoſtie ſumptiōem:⁊ ſanguinis.non
debet illa die aliam hoſtiam cōſecrare.qa
ieiunus non eſſet.vt dicit de cōſe.diſ.2.re
latum.ſed debet de ſua negligētia penitere:
⁊ cōfiteri.Si autem ꝑpendit hoc poſt ſum
ptiōem hoſtie:tamē ante ſumptiōem ſan-
guinis:videt aliq̄bus ꝙ non debeat ſan
guinē ſumere.quia ieiunus non eſſet.ſed
ſanguis reſeruari debet:aut alicui ieiuno
dari. Alijs autem videt ꝯtrarium.quia qn̄
eſt cāus neceſſitatis:non ieiunus pōt cō-
municare.Si autez ꝑpendat in calice nō
eſſe miniſtratā debitam materiā.Aut hoc
ꝑpendit ante cōſecratiōem panis:aut poſt
ante tamē ꝓlatiōem verborū:quibus cō
ſecrādum eſt vinum. Aut poſt ꝓlationez
corū ante tamē corporis ſumptiōem.Aut
poſt omīa p̄dicta ſcȝ verba cōſecrationis
ſanguinis:⁊ ſumptiōem corporis.Primo
mō debet miniſtrare materiā debitaȝ:⁊ in
cipere canonē a capite. Si autē non poſ-
ſet habere materiā debitam:non debet vl-
terius ꝓcedere.quia vt dicit de cōſe. diſ.
2.cōperimus aut integra ſacramēta perci
piant.ſ.cōficientes:aut ab integris arceā
tur.quia diuiſio vnius ⁊ eiuſdem myſte-
rij ſine grandi ſacrilegio ꝓuenire non po
teſt. 2º mō debet materiā debitaȝ acci-
pere:ſi poteſt habere.alia ſublata.ſed non
credo ꝙ debeat canonē a capite incipere
quia iam cōſecratio panis p̄ceſſit. ſed de
bet reincipere a verbo īmediate ſequente
panis cōſecratiōem. Si autē haberi non
poteſt materia debita:non ꝓpter hoc debet
omittē corporis ſumptiōem. Cōtritus tn̄
cum ꝓpoſito cōfitendi de ſua negligentia.
3º mō debet accipere mām̄ debitaȝ:alia
reuerēter in aliquo vaſe repoſita:⁊ reinci
pere ab iſto loco. Simili mō poſtea q̄ȝ ce.⁊c̄.
⁊ ꝑagere myſteria vſq̄ȝ in finem. Et tutū
eſt ꝙ poſt ſumptiōem corporis ⁊ ſanguis
aliam materiā ſumat anteq̄ȝ accipiat vi-
num qđ accipit poſt ſanguis ſumptionē.
hec Richar.4.di.ii.q.2.arti.6.o. Scđm
vero Tho.3.q.83.arti.6.cān.4.debet appo-
nere aliam hoſtiā iterū cōſecrandā cū ſan
guine.⁊ h̄ ideo:qr ſi dicēt ſola v̄ba ꝯſecra
tiōis ſanguis:nō ſeruaret debit⁹ ordo cō
ſecrandi.⁊ ſicut dr̄.7.q.i.nihil.ꝑfecta non
pn̄t videri ſacrificia:niſi ꝑfecto ordine cō
pleant.Si vero inciperet a cōſecratiōe ſan-
guinis:⁊ omīa verba cōſecratiōis repetēt
nō cōpeterent oīa verba niſi hoſtia ꝯſecra
ta adeſſȝ:cui verbis illis occurrāt q̄dā di
cenda ⁊ faciēda nō tn̄ circa ſanguinē:ſȝ

etiā circa corpus. Et oportet in fine ſume-
re hoſtiam cōſecratã iterum i ſanguine
non obſtāte ſi etiam prius ſumpſerit aquã
que erat in calice. quia preceptum de pfecti
one ſacramēti eſt maioris ponderi ꝗ̃ pce-
ptum ꝙ ſumat a ieiunis. hec Tho. 4. di.
8. q. 3. c. ⁊ cum eo etiã cōuenit Sco. quo
ad vltimũ ibidem. Scdm Innoci. vero: ſi
pſbyter poſt ſumptiōem corporis dephende
rit tm̄ aquã eſſe in calice: vinũ infundat
⁊ totam ſanguinis cōſecratiōem repetat.
Et ſi ſcandalũ de mora timeat: tm̄ conſe-
cratōis verba dicat. ſ. Simili modo ⁊c. Sed
ſi aquam habuerit in ore: nō debet eam
emittere. quia ꝓpter particulaſ corporis q̃
fuit in aqua poſita: eſt cuſtodiēda ne vili-
ter tractet'. ꝙ ſi aquam deglutiat: tunc cō
ficere nō debet. quia nō eſt ieiunus. h̄ In
nocentij. Quid ſi poſt verba cōſecratio
nis ſanguinis ꝑpendat ꝙ aqua deſit. Rn
deo nihilomin' ꝓcedere debet. quia appo
ſitio aque nō eſt de neceſſitate ſacramenti.
vt dictum eſt. ſ. tamē puniri debet ille ex
cuius negligētia hoc cōtingit. Nullo aũt
mō debet aqua apponi vino iam cōſecra
to. quia ſequeret' inde ꝑ aliqua pte corru
ptio ſacramēti. vt dictum eſt. Quid ſi
pſbyter non recolat ſe dixiſſe verba con
ſecratiōis: vel etiam alia verba que dicũ-
tur ibi. Rndeo. nō debet de hoc mēte tur
bari. non eni qui multa dicit recolit omia
que dixit: niſi forte in dicēdo apprehēde-
rit aliquid ſub ratiōe iam dicti. ſic eniz fit
aliquid memoriale inq̃ꝫtum ſumit' ſub ra
tiōe preteriti. vt dicit' in li° de memoria. Si
tamē pſbytero ꝓbabiliter cōſtet omiſiſſe
aliqua. ſi qdem nō ſũt de neceſſitate ſacra-
menti: nō eſtimo ꝙ ꝓpter hoc debeat re-
ſumere immutãdo ordinem ſacrificij: ſed
debet vlterius ꝓcedere. Si vero certificet' ſe
omiſiſſe aliquid eorũ que ſunt de neceſſita
te ſacramēti. ſ. formam cōſecratiōis: idem
videt' faciēdum ſicut dictum eſt i defectu
materie: vt. ſ. reſumat' a forma cōſecrati-
onis. ⁊ cũcta per ordinē recitent': ne ſacer
dotij ordo mutet'. hec Tho. 3. q. 83. arti. 6
cãu. 4. ⁊. 5. Quid ſi ꝓpter frigus qđ
pſbyter patit' in manib': vel ex negligētia
hoſtia dilabit' in calicem. Rndeo ſm
Tho. vbi. ſ. cãu. 6. ꝙ non eſt neceſſe ꝓpter
hoc aliqd circa celebratiōem huiuſmōi ſa
cramēti iterari. Quid ſi vinũ in calice
congelet'. Rndeo ſi pſbyter dephenderit
ipm eſſe cōgelatum ante cōſecratiōem: re

ſoluat illud anteꝗ̃ ꝯſecret: vt habeat actu-
alem ratiōem potus. Si tamē nō reſoluat
adhuc cōficit. quia vinum cōgelatũ a nō
cōgelato differt tm̄ qualitate accidētali.
Quid ſi ꝑ negligētia pſbyteri Chriſti ſan-
guis effundat': vel ſacramētum ſũptuz e-
uomat': aut etiam hoſtie cōſecrate tandiu
ſeruent' ꝙ putreſcant. vel etiam ſi a muri-
bus rodant'. vel qualitercũꝗ̃ perdant'.
Rndeo ſicut legit' de cōſe. diſ. 2. ex decre-
to Pij pape. ca° preallegato. ſi ꝑ negligēti-
am. dicit'. Si ꝑ negligētiam ſtillauerit de
ſanguine in tabula: radet'. ſi vero non fue-
rit tabula: terra radet' ⁊ igni cōburet': ⁊ ci
nis intra altare condet'. ⁊ pſbyter. 40. di
es peniteat. Hoc decretũ intellige ſꝫ Rođ
cum non dicat. 40. dies peniteat in pane
⁊ aqua. ſufficit ieiunare in cibo cōi: vl' etiã
ſicut ſolet ſexta feria ieiunari. Sequit'
poſtea de dicto decreto. Si ſup altare. ſ. nō
interpoſita palla ſtillauerit calix: miniſter
i. pſbyter ſorbeat ſtillam: ⁊ tribus diebus
peniteat. ſi ſup lintheũ altaris primuz ⁊ ad
aliud ſtilla puenerit: 4^or diebus peniteat.
ſi vſꝗ̃ ad tertiũ. 9. diebus peniteat. ſi vſꝗ̃
ad tabulaſ. 20. diebus: ⁊ lintheamia que
tetigit ſtilla: ter miniſter lauet: calice ſubt'
poſito: ⁊ aqua ablutōis ſumat': ⁊ iuxta al
tare recōdat'. Nō ex hoc ꝙ ſm Io. ſi
quid turpe cecidēit in calicem: nō teneor
ſumere. poſſet etiam ſumi in potũ niſi ꝓpē
ablutiōem dimitteret'. Illi etiam q ſuper
his habent aliqđ preceptum ſynodale: for-
mam eis traditã ſequi debent. vt dicit' ibi
dem. Sequit' ibidem de penitētia Be-
de pſbyteri. ſi quis ꝓpter voracitatem vel
ebrietatem euchariſtiã euomuerit. 40. die
bus peniteat: ſi laycus eſt. Clerici autē vel
monachi diaconi vel pſbyteri. 70. diebus
Epi. 90. Si autem infirmitatiſ cauſa euo-
muerit. 7. diebus peniteat. Debet etiaz in
hoc cãu vltimo: ſicut in cãu ſupdicto ſu-
mi vomitus ille: ⁊ diligenter cremari: ⁊ ci
neres iuxta altare recondi. Et dicit glo. ſu
per ca° ſi quis. de cōſe. diſ. 2. ꝙ pro cãu in
firmitatis penitentia imponit' ad cautelã
vt. 34. q. 2. in lectum. Et quia ſumere nō
debuit: cum infirmus eſſet. ideo in culpa
fuit. Sequit' etiam ibidem ex concilio
Aurelian̄. Qui non cuſtodierit bene ſa-
cramētum: ⁊ mus: vel aliquod aliud ani
mal illud in eccleſia comederit. 40. diebus
peniteat. Qui autem perdiderit illud
in eccleſia: aut pars eius ceciderit:

⁊ non inuenta fuerit .30. diebus. Et ſm
Tho.3.q.83.ar.6.caſu.7.hac pnīa videtᷣ
dignus p̄ſbyter: p cuius negligentiã ho/
ſtie cõſecrate putreſiūt. Ad hoc nota ꝙ
in p̄dictis penitentijs debet ieiunare: ⁊ a
ↄmuniõe ceſſare p̄ſbyter penſatis tamen
cõditionibus negocij ⁊ perſone: poteſt
minui ⁊ addi ſm Jo. Obſeruãdum autē
eſt: ꝙ vbicū qꝫ inueniuntᷣ integre hoſtie:
vel ſpecies: ſunt reuerēter ſeruãde. qꝛ ma/
nētibus ſpēbus manet ibi corpus xp̄i. vt
dictū ē. Ea vo in qbus inueniuntᷣ: ſi ↄmo
de fieri poteſt: ſunt cõburenda: cinere i ſa/
crario recõdito. vt .s̈. dictuꝫ eſt de raſura
tabule. hec Tho. ibidem. Item ſtatuit
eccl'ia vt in cunctis eccleſijs criſma ⁊ eu/
chariſtia ſub fideli cuſtodia clauibus ad/
hibitis cõſeruentᷣ: ne poſſꝫ ad illa temera
ria manus extendi ad aliqua horribilia:
vel nepharia exercēda. Si vo is ad queꝫ
ſpectat iſta cuſtodia: ea incaute reliquerit
tribus menſibꝰ ab offō ſuſpendatᷣ. ⁊ ſi per
eius incuriã aliqd nephariū cõtigerit gra
uiori ſubiaceat vltiõi. ex̄ de cuſto. eucha.
ſtatuimꝰ. Item diſtricte p̄cipitᷣ ꝙ a p̄ſby/
teris euchariſtia in loco ſingulari mūdo:
⁊ ſignato ſemp honorifice collocata: de/
uote ac fidelitᷣ cõſeruetᷣ. ex̄ de ce. miſ. ſane.

De auditiõe miſſe. ti. 16.

P p Oſtea cõſiderãdum eſt de au/
ditiõe miſſarū. ⁊ circa hanc q̄
runtᷣ plura. ſ. vtrū ſeculares te
neantᷣ in die dominica miſſaꝫ
audire. R̄ndeo ꝙ ſic. p̄cipitᷣ. n. ſecularibꝰ
⁊ multo fortius clericis: ꝙ in die dn̄ico to
tas miſſas audiant: ita ꝙ ante benedicti
onē p̄ſbyteri nõ recedant: ſupple ſm Jo.
niſi neceſſitas cogat qð ſi fecerint ab ep̄o
publice cõfundantᷣ. de cõſe. di. i. miſſas. q
vo vſqꝫ i finem nõ pſeuerauerit ſupple ex
cõſuetudine vel ſupſtitiõe. vt dicit glo. vl'
qui recedit quãdo p̄ſbyter i eccl'ia verbū
dei ꝓponit. ſupple ſm glo. eū q̄ſi minꝰ litte
ratū ↄtemnēs: excõicetᷣ. di. i. oēs fideles. ⁊
c. ſe. ⁊. 38. di. ſedulo. Qui etiã die ſolēni p̄/
termiſſo eccl'ie cõuentu ad ſpectaculū va
dit excõicetᷣ. ibideꝫ. q die. Clericis vo di/
ſtricte p̄cipitᷣ in virtute obediētie: vt diui/
num officiū nocturnū: pariterqꝫ diurnuꝫ
quãtum eis deus dederit: ſtudioſe celebrēt
pariter ⁊ deuote. ex̄ de cele. miſ. dolentes.
§. ſunt ⁊ alij. Si vo queratᷣ vtrū ſecu/
lares: qui non audiunt miſſam in domini
ca mortalitᷣ peccent. Dicēdum eſt ꝙ non
audire miſſam in die dn̄ica ſeculari aliqñ
poteſt eſſe peccatū mortale. aliquãdo veni
ale. aliquãdo nullum peccatū. tunc enim
eſt peccatū mortale quãdo omittit hoc ex
cõtemptu vero vel interp̄tatiuo. voco aūt
cõtemptum interp̄tatiuū: quãdo ſine cau
ſa legitima miſſam non audire in diebus
dominicis aſſueſcit. puta vt ad ſpectacula
iret: non audire miſſam aſſueſceret. Cau/
ſam legitimaꝫ voco: qñ detinetᷣ corpora/
li infirmitate: vel inimicoꝝ timore: vel ali
quo alio ſimili: qð ſm rectum iudiciū ex/
cuſatio legitima debeat reputari. Et talis
ab ep̄o debet cõfundi. vt dicitᷣ de cõſe. diſ.
i. miſſas. Qꝫ autem talis mortaliter pec/
cet: probatᷣ per hoc ꝙ talis excõicari de/
bet. vt de cõſe. diſ. i. qui die. Excõicatio. n.
non debet fieri niſi ꝓ peccato mortali.
Tunc autē eſt ei peccatū veniale: cuꝫ hoc
omittit non ex aliqua cã legitima: ſed ex
aliqua mentis infirmitate. ſicut ex aliqua
paſſiõe: vel ex aliqua pigricia. ſi tamē ad
hoc non fuit aſſuetus. Tunc autē eſt ei
nullum peccatū: cuꝫ hoc omittit ex aliqua
cauſa legitima. vnde glo. ſup illud. c. miſ/
ſas: dicit ſic. hoc dico p̄ceptum eſſe. vnde
cõtra p̄ceptum faciunt: qui diebus domi/
nicis non audiunt: niſi neceſſitas aliqua
cogat. Sed obijcitᷣ ꝙ cõſuetudo eſt in
cõtrarium. quia multi ſeculares in domi
nica miſſam nõ audiunt. nec tamē ab epi
ſcopo cõfunduntᷣ. R̄ndeo ꝙ cõſuetudo
que eſt ad irreuerētiam dei: quãto eſt diu/
turnior: tanto eſt deteſtabilior: ⁊ tanto ma
gis debent eam ſupiores conari citius ex/
tirpare. vnde talis cõſuetudo nõ excuſat
ſequētes eam a peccato mortali. hec Ri/
chard. quolibet. i. q. 19. Item de cõſe. di. i
ep̄us. dicitᷣ. Nullus epiſcopꝰ ꝓhibeat in/
trare eccleſiaꝫ ⁊ audire verbum dei: ſiue
gentilem ſiue hereticū: ſiue iudeum vſqꝫ
ad miſſam cathecuminoꝝ. i. vſqꝫ ad cõſe
cratiõem. Sed ↄtra diſ. 25. c. perlecti
circa prīciꝰ. vbi dicitᷣ ꝙ heſtiarius de/
bet infideles eijcere. ⁊. 24. q. 3. clericus. ⁊
i. q. i. non liceat. Ad quod dicūt qdaꝫ ꝙ
illud. c. Ep̄us: non tenetᷣ. Uel dicēdum: ꝙ
ibi audire verbum dei ponitur ꝓ eo qð
eſt audire predicatiõem verbi dei. poteſt
enim prelatus in eccleſia cõuocare excõi
catos ad audiēdū p̄dicatiõeꝫ. q̄ finita ſta
tim exire debēt. ex̄ de ſen. ex. rn̄ſo. ħ Hoſti.

Quam miſſam debet qs audire. Reſpõ/
deo miſſam diei. vnde ꝓpter miſſam pecu
liarez de aliquo ſancto: vel de mortuis: nõ
debet qs dimittere qn audiat miſſã de die
ex̄ de cele. miſ. qdam. Hoc aũt qdam itel/
ligũt qñ dies ꝓpriam hʒ miſſam. ⁊ de illis
q quotidie tenent̃ audire miſſaz. ⁊ ſic itel
ligit Roỏ. vnde ꝓhibitum eſt in dicto. c.
qdam audire miſſas peculiares: nõ quia
malum ſit tales miſſas audire. ſed qa ma
lum eſt ꝓpter illas miſſas canonice inſtitu
tas dimittẽ. ⁊ etiam: qꝛ malum eſt credeꝛ̃
ꝙ iſte ſint meliores q̃ꝫ ille. alˀs ſi fiat ex re
uerẽtia: licite audiunt̃. H̃ habent̃ in glo.
ſup dicto. c. qdam. Utꝝ poſſit miſſa ma
loꝝ p̃ſbyteroꝝ audiri. Reſpondeo ꝙ ſic. ali/
quoꝝ: ⁊ aliq̃ꝝ nõ. Illi quoꝝ miſſa licite
audiri nõ põt: ſunt illi a qbꝰ alia ſacram̃
ta licite nõ poſſũt recipi. ſ. q ſciunt eos eſſe
tales: q̃les ſunt heretici: ſciſmatici: excõi/
cati: iterdicti: ab offõ ſuſpenſi: depoſiti ſiue
degradati: irregulares. Et hoc dico ſiue ta
les ſint occulti ſiue maifeſti. Omẽs eñi ta
les ſũt p ſniam ecclie executiõe p̃uati. di.
32. §. verꝝ ⁊. §. porro. ex̄ de cle. ex. mi. ſi qs
ep̃s. ⁊. c. ſi qs p̃ſbyter. ⁊. c. clerici aũt. Silr̃
ſimoniaci q̃ꝫdiu ab ecclia tolerant̃. ex̄ de
ſimo. tanta. Silr̃ fornicatores notorij. ſecꝰ
eſt ſi ſint occulti. di. 32. nullus. Lʒ. n. forni
catio nõ ſit grauior ceteris pctis: ad eam
tñ homies ſũt ꝓniores ꝓpter ꝯtumaciaz
carnis. ⁊ iõ ecclia ꝓhibuit ſpãlr̃ ne quis
audiat miſſã ꝯcubinarij notorij. In alijs
v̓o crimibꝰ expectãda eſt ſniã ecclie: etiaz
ſi ſint notoria. 15. q. vlti. Omniũ igit̃ p̃ſby
teroꝝ ſup̃dictoꝝ miſſe licite nõ pñt audi
ri. qꝛ ſũt ſuſpẽſi quo ad ſe ex ſnia dei. ⁊ q̊
ad alios ex ſniã ecclie. ⁊ iõ peccãt qcũqꝫ
miſſã eoꝝ audiũt: vel ab eis ſacr̃a ſuſcipi
unt. qꝛ ꝯ̃ ſtatutũ ecclie cõmittũt. Sciẽ/
dum tñ ꝙ baptiſmꝰ in articulo necc̃itatis
licite dari ⁊ recipi põt ab oibus ſup̃dicti,
vt etiã habitũ eſt. s̈. Uidet̃ etiã ꝙ euchari
ſtia licite recipi poſſet i articulo morti a ſi/
moiaco: ⁊ etiã a fornicatore notorio: nõ
tñ ab alijs ſup̃dictis. di. 32. §. porro. Et ſic
ſm h̃ ſimoniaco ⁊ fornicatori notorio li/
cet eucharistiã tangẽ in hoc cãu. nõ tam̃
ꝯficẽ h̃ Io. ⁊ Hoſti. ex̄ de hereti. fr̃nitati.
⁊ Bern. ex̄ de coha. cle. ⁊ mu. c. vlti. ⁊ de
p̃ſcripti. cũ nõ liceat. Uñ v̓ſus. Simon ſu/
ſpenſus anathema depoſituſqꝫ. Non cele/
brant hereſis ſciſmaticuſqꝫ mechꝰ. Nũqꝫ
lauãt ſimon mechꝰ abluet atqꝫ cibabit.

Omniũ v̓o alioꝝ p̃ſbyteroꝝ maloꝝ ſiue
ſint pctõres occulti: ſiue maifeſti q nõ ſũt
p ſniam ecclie executiõe cõſecrãdi p̃uati
miſſe licite pñt audiri vſqꝫ ad ecclie ſniaz
⁊ ab eis licite ſacr̃a recipi. qꝛ lʒ quo ad ſe
ſint ſuſpẽſi ex ſnia dei: nõ tñ q̊ ad alios ex
ſnia ecclie. ex̄ de coha. cle. ⁊ mu. vr̃a. ⁊. c.
queſitũ. Utꝝ aliqs a miſſis ⁊ alijs offi/
cijs p̃ſbyteroꝝ pctõꝝ q adhuc ab ecclia
tolerant̃ abſtinẽ licite poſſit. Rñ° ꝙ ſic. ſi
bono zelo h̃ faciat. ſ. vt p h̃ p̃ſbyter confu
ſus a peccãdo ſibi caueat ⁊ peniteat. nõ li
cet aũt abſtinẽ ex ꝯtemptu. qꝛ ſi ip̃e p̃ſby
ter in fornicatiõe iaceat: eiꝰ miſteria nõ ſũt
ꝯtemnẽda: q̃ꝫdiu ab ecclia tolerat̃. ex̄ de
coha. cle. ⁊ mu. vr̃a. vbi ad h̃ in tex. ⁊ glo
Pone ꝙ p̃ſbyter ꝯcubinã teneat i do/
mo: ⁊ prochiani videãt eũ indutũ ad miſ
ſam dicendã. qd faciẽt. Si. n. audiãt miſ/
ſam eiꝰ: faciãt ꝯ̃ cõſciam q̃ dictat eis ꝯ̃riũ
⁊ etiã ꝯ̃ ꝓhibitiõem Nicolai. ⁊ Alex. di.
32. nullus. vbi dr̃. Nullꝰ audiat miſſã p̃ſ
byteri quẽ ſcit ꝯcubinã in domo hr̃e. Si
aũt nõ audiãt: remanet ſibi ſcrupulꝰ i cõ/
ſcia: q̃ p̃cipit ꝙ p̃cipiat̃ cõio a ſacerdote:
quãuis polluto vſqꝫquo epõꝝ iudicio re
probet̃. 15. q. vlti. Rñ° ad maiorẽ euidẽtiaz
huiꝰ qõnis. p̃ de notorio eſt dicendũ. dein
de ad q̃ſituz rñdendũ. Circa p̃mũ ſciẽ/
dũ: ꝙ dr̃a eſt iter famã. maifeſtũ. notoriũ.
rumorẽ. oino occultũ. ⁊ pene occultũ. Fa/
ma. n. ſm Hoſti. duplex ẽ. vna q̃ hr̃ de ho/
mine. ⁊ ſic deſcribit̃. Fama ẽ illeſe digni/
tatis ſtatꝰ vita ⁊ moribꝰ ꝓbatꝰ. ff. de va. ⁊
ex̄or. ꝯgni. cogitationũ. §. exercitio. ⁊ qui
talẽ famã negligit eſt crudelis. 12. q. 1. nolo
⁊ ꝯuenit iſta deſcriptio tñ fame bone. Uñ
p oppoᵐ p̃t deſcribi mala fama. Uñ infa/
mia ẽ leſe dignitati ſtatꝰ vita ⁊ moribꝰ re
ꝓbatꝰ. Alia ẽ fama q̃ hr̃ inter hoies. ⁊ h̃
ſic deſcribit̃ ſʒ Hoſti. Fama ẽ publica ſiue
famoſa inſinuaᵒ ſiue ꝓclamaᵒ ⁊ cõis ex
ſola ſuſpitiõe: ⁊ incerto autore ꝓueniens.
⁊ h̃ deſcriptio ꝯueit cõit̃ bone fame ⁊ ma
le. ſꝫ h̃ ſm Bern. ex̄ de co. cle. ⁊ mu. vr̃a. ⁊
Guil. duri. in ſpe. nõ ꝓcedit. qꝛ ſm eos fa
ma qñqꝫ ꝓcedit ex ſcia. qñqꝫ ex ſuſpitiõe
vt dic̃ Guil. ibidẽ de ꝯſe. di. 4. ſanctũ eſt.
Põt aũt deſcribi fama ꝓut ſe hʒ cõiter
ad famã bonam ⁊ malam ſm Guil. ibi/
dem. Hoc mõ fama eſt vehemens vulgi
ſiue maioris partis eius opinio rei de qua
querit̃ cõſentiens. ar. 2. q. 5. p̃ſbyter ſi. hec
autem. ſ. fama per ſe non probat. vñ dicit̃

fama volat.ideo nõ eſt de facili credẽdū.
15.q.7.ſi qd de quocũq̃z.Dictū.n.vni⁹ fa-
cile ſequit̃ multitudo.ex̃ de purg.ca.cū in
iuuentute.§.a.7 vane voces populi non
ſunt audiende.C de penis.l.decurionū.Si
tū fama cõcurrat cum vno teſte bñ ꝓbat
ſicut nõ.Guil.in ſpecl.ar.ex̃ de ꝓba.ſicut.
7.C.de re.credi.l.bone.Et videt̃ ꝙ magis
valet q̃z vn⁹ teſtis.vt ex̃ de ꝯſan.7 af.ſup
eo.Et vbi iudex de fama dubitat: a vici-
nis vbi ꝯuerſatus ē reus: ingrat.extra de
electi.poſtq̃z.Et ad hoc ſufficiūt duo teſtes
ex̃ de accuſa.inquiſitiõis.§.fi.Lz autẽ fa-
ma p ſe nõ ꝓbet:ſm tū ꝙ notat Hoſti.in-
ducit purgatiõem:ſi vicinis frequens ſit
7 ſcandalū inducat.ex̃ de coha.cle.7 mu.
tua.in fi.Impedit etiaʒ mrimoniū ꝯhen-
dum:ne deterius inde cõtingat.ex̃ de con-
ſan.7 af.ſup eo.Et forte ꝓbatiõem indu-
cit vbi nõ parat̃ alijs p̃iudiciū.ex̃ de cle.
p ſal.ꝓmo.c.i.fama etiã cõſentiens.ſ.cuʒ
aſſertiõe parti.ꝓbat vt aliqñ eſt in aliqui
bus.ar.ex̃ de te.pſona.7.4.q.3.vbi.Iteʒ
ſepe ꝓbat adeo ꝙ etiam aliqñ ꝓpter taleʒ
famã diuortiū celebret̃.35.q.6.ſi duo.q̃li
bet etiã fama p̃ſumptiõem inducit.ff. de
queſtio.l.de minore.in fine. Guil.auteʒ
in ſpecl.nõ.ꝙ dicendū eſt ſm Martinū de
fano.famã ꝓbare:7 ei ſtare donec ꝯriuʒ
ꝓbet̃.ſup eo auteʒ qđ dicit̃ in p̃dicto.v̄.
Item ſepe veluti fama cõſentiẽs 7c̃.diſtin
guit ſup quo cõſentiat hoc mõ.ſ.ꝙ ſi pe-
to a te hereditatẽ Petri:7 tu affirmas eū
viuere ſola fama ꝓbat ꝙ ſit mortu⁹:7 au
fert ibi exceptiõem. Si aũt dico te aliqd
mihi vendidiſſe vel homiem occidiſſe: 7
hi⁹ nõ ſufficit mihi famã ꝓbare.7 rõ eſt.
q2 primū.ſ.mors nccio qñq̃z cõtingit.2m
vo forte nõ.7 ſic cum alijs ꝓbat.Qđ aũt
ff.de teſti.l.3.§.uerba.notat̃:ꝙ fama indu
cit ſemiplenã ꝓbatiõem.dicit hoc debẽ in
telligi in ciuilib⁹.q2 ſecus eſt in crimialib⁹
C.de ꝓbat.l.fi.7.2.q.8.ſciant. Manife
ſtū eſt publica ſiue famoſa iſinuatio ſiue
ꝓclama⁹:7 cõis ex certa ſcia 7 certis au
ctoribus:paucis tñ ꝓueniẽs.vñ dicit̃ qđ
eſt maifeſtū ꝓbari dʒ 7 põt anteq̃z aliqs
ꝯdemnet̃.ex̃ de cõſan.7 af.ſup eo.qđ au
diri põt:etiam ſi manifeſtū iudici 7 certū
ſit.2.q.3.deus omipotẽs.Et tale manife-
ſtuʒ dicit̃ publicū ex fama.q2 eſt fama:7
q2 eſt famoſū 7 certum.ex̃ de coha.cle.7
muli.tua.§.ſi vo publicū ſit. Fama ḡ ex
ſola ſuſpitiõe orit̃.manifeſtū ex opinione
cõi 7 ſcia paucoꝝ. Sed in quo dr̃t cõis
opinio a fama. Rñdet Guil.i ſpecl. ꝙ cõ
munis opinio facit ius:7 ꝓbat 7 ſumit̃ ꝓ
v̄itate.vt.C.de teſti.l.i.7.ff. de of.p̃. barba
rius.7.3.q.7.§.tria.ſed fama nõ facit ius
ei tñ ſtat̃ donec ꝯrium habet̃.vt habituʒ
eſt.ſ.Tñ cõis opinio vicinoꝝ nõ probat
vt in p̃dicta.l.barbari⁹.ſed bonoꝝ.ſic ex
C.de epi.audi.auc̃.p̃ſides. Notoriū a-
ud ē iuris.aliud ē facti.Notoriū iuris eſt
de quo aliqs canonice per ſniam eſt ꝯdem
natus:vel in iure ſponte cõfeſſus.lʒ enim
qs falſo cõfiteat̃:vel inique ꝯdemnet̃.tū
per cõdemnatiõem vel per ſniam illaʒ fa
ctū illud habet̃ de iure ꝓ notorio:donec ꝯ
rium oſtendat̃.ex̃ de tem.or.c.fi.7 de re iu
di.ſicut. Et hoc eſt veꝝ de cõfeſſo.dūmõ
ꝑſeueret in cõfeſſiõe.alr̃ non.ff.de queſti.l
i.§.queſtioni. Notoriū facti eſt cuius te
ſtis eſt populus:7 diſſimulatiõi 7 inficia-
tioni nõ eſt locus:vt cum exhibet ſe cõſpe
ctui hominū:ita ꝙ nulla põt tergiuerſati-
one celari.ex̃ de coha.cle.7 mulie. veſtra.
7.c.tua.7.c.queſitum.Et intelligit̃ popu
lus eſſe teſtis ſiue crimen notum ſup omi-
bus q ſunt in loco illo.ſ.in villa vel parro
chia:ſiue maiori parti ſm Innoc.2.q.i.
ſcelus.7.c.manifeſta.7.c.de manifeſta.Si
etiam villa vl̃ parrochia nõ haberet niſi
io.parrochianos:ſufficeret crimen eſſe no
tum illis.io.ſcʒ vt ſic diceret̃ notorium
ſm Io.quia.io.homĩes faciunt populuʒ
ſiue ꝓchiam.io.q.3.vnio.7 teſtimoniū
vnius parrochie facit crimen eſſe notori-
um.vt ex̃ de purga.cano.cum dilectus.
Si autem ꝓchia habeat multos parro
chianos:etiam mille:7 tñ ex eis.io.ſcan-
dalizent̃ q ſint graues 7 honeſte perſone
de fornicario ſacerdote fieri põt ſm Rođ
interpretatio:ꝙ populus ſcandalizet̃.ma
xime cum.io.homines faciant populū:vt
dictum eſt.ſicut duo cõgregatiõeʒ.extra
de electi.c.i.7 tres collegium.7.iz.vel.20.
turbam.7 4or porci vel.io.oues gregem.
ff.de verbo.ſigni.l.neratius.Non tamẽ di
ci poteſt vt notat Guil.in ſpecu.notorium
aliquid in vico vel villa vbi tñ duo vel
tres vel quinq̃z habitant.quia ſecretū di
citur:qđ fit coram quinq̃z.de peni.diſ.i.§.
hec ergo ſecreta.v̄.non ſunt hec. Qui-
dam etiam diſtinguūt 7 forte non male.
vt dicit idem ꝙ relinquit̃ arbitrio iudi-
cis q̃t hoies faciūt notoriū.cū in iure nõ
ſit exp̃ſſum.ar.ex̃ de of.dele.de cauſis.

Item notoriũ facti aliud eſt facti ꝑma
nẽtis actu. vt cum qs publice tenet ꝯcubi
nã vel mulierẽ ſuſpectaꝫ in domo: vl' ali/
bi vbi forte argumẽta apparẽt. ſ. aialia ſu
per terrã gradiẽtia: ⁊ de hi⁹ notorio credit'
ſimplici aſſertiõi officialiſ. 4. q. 4. §. aliqñ
Vñ ſi cõſtet aliquem hr̃e ſecũ in domo ſu
ſpectã mulierẽ eoipo fornicatio ꝓbata vi
det'. ex̃ de coha. cle. ⁊ mu. ſi quiſq̃. ⁊. c. cle
ricos. ⁊ ſi publice teneat eam: eoipo eſt cõ
uictus. vt in. c. clericos. Alr̃. n. nõ poteſt eẽ
certum: niſi ꝑ hi⁹ p̃ſumptiõem. ex̃ de pre/
ſumpt. lr̃is. ⁊. c. 3. h̃ Bern. ex̃ de coha. cle.
⁊ mu. tua. Vñ ſm̃ Guil. in ſpec. tale noto
rium põt dici notoriũ facti a iure p̃ſumpti
q2 ius ſic adeo p̃ſumit ꝙ illud notoriũ eẽ
reputat. ⁊ ſic talis p̃ſumptio ꝓ notorio ha
bet'. vt in. c. p̃allegat. tua. clericos. lr̃is.
Aliud eſt facti trãſeuntis actu: vt ſi quis
publice occidat homĩem: vel faciat ſortile
giũ: vel ſile. vt ex̃ de teſt. cogen. ꝓuenit.
Aliud eſt notoriũ facti interpolati: vt illd
qd ſic fit publice: qd aliq̃ tergiuerſatione
celari nõ põt: ⁊ qd ſepius iterat': nõ fit tñ
ꝯtinue. hi⁹ eſt crimen vſurarij manifeſti.
⁊ de hoc habet' ex̃ de vſur. cuꝫ tu. manife
ſtos. i. notorios. hoc membꝝ notorij po/
nit Guil. in ſpec. Aliud eſt facti p̃ſũpti
vt cum aliqs eſt habitus publice ꝓ filio:
ꝯſanguieo: vel affine alicui⁹ ex̃ de fi. p̃ſ. cõ
querẽte. Cõſanguinitaſ. n. p̃ſumpta dicit'
notoria. ex̃ de diuort. porro. §. i. q2 ꝙ ali/
qs ſit filius alicuius: vere ꝓbari nõ põt.
ſed tñ p̃ſumptiue. ex̃ de coha. cle. ⁊ mulie.
veſtra. in glo. e. Tale etiã notoriũ põt di/
ci crimẽ infamati deficiẽtis in purgatiõe.
vt in. c. tua. §. fi. Sciendũ aũt ꝙ in no
torio iuris requirit' qñq̃ ꝯ negãtem. ꝓ/
batio. n. ꝯ ipm recipit': ſi in dubiũ reuoce
tur. ex̃ de ſen. ⁊ re iu. ſicut. In notorio vo
facti vt nõ. Ray. nõ requirit' ordo iuris:
q eſt al's regularit' obſeruãdus. ex̃ de iur.
iuran. ad nr̃am. Euidẽtia. n. ꝑpetrati ſcele
ris clamore nõ indiget accuſatoris. ex̃ de
accuſa. euidẽtia. Aliqui tñ vt nõ. Guil.
in ſpec. diſtinguũt dicẽtes ꝙ in notorio
facti ꝑmanentis: nullus ordo iuris requi
rit'. Vñ nulla ꝓbatio eſt nccia. vt extra d
purga. cano. cum dilectus. ⁊. 2. q. i. de ma
nifeſta. In notorio aũt facti tranſeuntis
nõ iterati nccia eſt ꝓbatio plena. vt ex̃ de
elect. bone. §. lꝫ aũt eſſent notoria. In no
torio vo facti trãſeuntis interpolati vt eſt
receptio vſurarũ requirit' ſemiplena ꝓba
tio. ex̃ de vſur. cum in dioceſi. tñ Ray. di
cit indiſtincte ꝙ ſi forte iudex vidit talem
i. notorie ſue euidẽter delinquẽtẽ ſꝫ ꝙ ius
exigit corrigẽ. i. pu[n]ire: ⁊ ille appellet non
eſt appellatiõi hi⁹ deferenduꝫ. ex̃ de appel.
p̃terea. Pe. vo de ſan. dicit: ⁊ Guil. in ſpe.
ei cõſentit. ꝙ in q̃libet ſpecie notorij facti ẽ
diſtinguendũ. q2 q̃dam ſunt notora iudi/
ci ⁊ alijs. ſ. q̃ facta ſunt corã eo: ⁊ tot alijs
quot ſufficiũt ad faciẽdum notoriũ. q̃daꝫ
alijs tñ ſic diſtinguit'. 2. q. i. §. ſed ſcien/
dum. ⁊. §. qñ autem. In p̃mis nulla reqri
tur ꝓbatio: nec iuris ordo ſeruari dꝫ i ali
quo niſi ꝙ reus dꝫ citari ⁊ interrogari d
tali eo p̃ñte. vel cõtumaciter eo abſñte debꝫ
ſnĩa ꝓmulgari. ar. 2. q. i. de manifeſta. vbi
dicit' ꝙ ſi nõ citet': ſnĩa non valebit ſm̃
Tan. ex̃ de iur. iuran. ad nr̃am. ⁊. 2 q. i.
nos in queq̃. nec tñ tunc purgatio ei de/
bet indici: nec eius appellatio admitti. ſed
tñ ſnĩa ꝓferri. ex̃ de appel. cum ſit roma
na. in fi. ⁊ ex̃ de purg. cano. cum dilect⁹.
In notorijs vo alijs tñ ⁊ nõ iudici offi/
cialis: denunciãs audit' ſine in ſcriptiõe.
vt. C. de accuſa. ea qdem. ⁊ habet'. 4. q. 4.
. §. aliqñ. ⁊ in his requirit' ꝓbatio. vt ex̃
de elect. bone. §. lꝫ. ⁊ ex̃ de vſur. cum tu.
Nõ eſt tñ ſeruãdus iudiciarius ordo. re⁹
tñ põt interrogari an crimen cõmiſerit.
qd ſi neget: p̃ñt teſtes ſine aliqua lite cõte
ſtari: ⁊ ſine iuramẽto aliquo recipi. ⁊ põt i
hi⁹ notorijs appellari. ex̃ de appel. roma/
na. §. ſi autẽ. Ad ꝓbandũ autẽ notori
um ſufficiũt duo teſtes. ex̃ de elec. bone. i.
quo ꝓbato ⁊ ꝓnunciato ꝙ ſit notoriũ ſi
nõ appellet' de cetero ſine ſolẽnitate iuris:
tanq̃ ſup notorio ꝓcedet' de hac mã mul
tum plene ⁊ bene tractat Guil. in ſpe.
Nõ tñ ꝙ aliqd crimen põt eſſe notoriuꝫ
in vna terra ⁊ nõ notoriũ in alia. ⁊ idõ co
ram iudice extraneo requirit' ꝓbatio. Et
ſic põt intelligi ii. q. 3. clericus q epi. ⁊. c.
q. c. eoꝝ q accu. ⁊ ex̃ de p̃ſumpt. q̃ſdaꝫ. in
quo caũ ſpaciũ. 8. dieꝝ videt' dandũ. ⁊ ſi
infra illud tp̃s ꝓbet' notorius iudicatur
ex̃ de except. paſtoral'. Ad h̃ nõ. Guil.
in ſpe. ꝙ aliud eſt cõis opinio q̃ notoriũ
q2 cõis opinio eſt tñ de longe p̃teritis: ⁊
q̃ non p̃ñt ꝓbari per teſtes. de viſu. Ru/
mor auteꝫ eſt ꝑticularis inſinuatio: ex ſo
la ſuſpitiõe ⁊ incerto autore ꝓueniens. ar
ex̃ de eo q ꝯgno. ꝯſan. vxo. ſue. ſup eo. ⁊
hic nõ ꝓbat: ſed ſolum p̃ſũptiõeꝫ inducit
vnde nõ eſt multũ ꝓſequẽdus. q2 vane

voces populi non ſunt audiende.C. de pe
nis.decurionũ.⁊ ex̃ de elect.l.oſius.hic enĩ
loquit̃ de rumore.i.clamore.vñ illud.Au
diſtis quãtus eſt clamor ppli. ex̃ de exceſ.
prel.ex lr̃is. Occultũ oĩno eſt qȯ nulla
rõne poteſt pbari:de quo nullus loquitur
q₂ neſcit̃.qȯ vindictã in hoc ſeculo non
habet.zz.q.5.xp̃iana. ſuſpendit tñ hoĩem
quo ad ſe:⁊ quo ad deum. ex̃ de coha.cle.
⁊ muli.c.vlti.⁊ diſ.6.teſtamentũ. Pe/
ne occultũ eſt qȯ ſcit̃ ab aliquibꝰ.ſ.duobꝰ
vel tribus.vnde eſt ſingularis ⁊ p̃uata in
ſinuatio ex ſcia:⁊ certo auctore pueniẽs.
⁊ tale occultũ probat̃.C.de appel.eos qui.
.§.ſi quis autẽ.ſed donec pbatum ſit:nõ
p̃iudicat.ex̃ de coha.cle.⁊ mu.veſtra.§.ce
terũ.⁊ quia nec manifeſtũ:qȯ maius eſt:
p̃iudicat ante pbatiõem:vt.s̃.dictum eſt
ſed ip̃o facto ſuſpendit.q₂ etiam occultum
qȯ minus eſt:hoc facit.vt etiam p̃dictum
eſt.Lz autẽ iura plerũq₃ vtant̃ vno p̃dicto
rũ vocabuloꝝ p alio.ex p̃dictis tñ intelli
gi poteſt vera ⁊ nãlis coꝝ ſignificatio.Si
autẽ inueniat̃:q manifeſtũ nõ egeat pba
tione:manifeſtũ ponit̃ p notorio.extra de
verbo.ſigni.cum clerici.Ex p̃miſſis patet
q qcquid eſt notoriũ:eſt manifeſtũ.⁊ qc/
quid eſt manifeſtũ:eſt famoſũ.ſed non cõ
uertit̃. Ex p̃dictis etiam patet rñſio ad
queſtiõem ppoſitam. ſicut.n. ex p̃habitis
colligi põt in ſum. Pctõr famoſus.maiſe
ſtus rumore p̃dicatus.pene occultꝰ.nũq₃
vitari debet:q̃₃diu ab eccl'ia tolerat̃.15.q.
vlti c.vlti.⁊ ex̃ de coha.cle.l.veſtra.rñſo.i.
⁊ probat̃.i.q.i.intra eccliam catholicã.⁊
c.oĩa ſacramẽta. niſi forte ex rubore con
fuſus a peccato retrahat̃:⁊ ceteri terreãt̃.
diſ.zz.§.verũ.vt etiam dictũ eſt.s̃.⁊ tũc
in occulto:nõ in publico.ex̃ de ſen.excõ.
cum nõ ab homĩe.ſic intelligit̃ illud.c.ve
ſtra.§.penul. Oĩno v̓o occultus nõ po/
teſt vitari.q₂ non poſſumꝰ diĩare. ex̃ de
tem.ordi.c.vlti.hec oĩa ſup̃dicta.l.ab il
lo.§.nota tñ q aliqȯ crimen ⁊c̃. dicta ſũt
ſm hoſti.p̃ter.§.illum ad h no.Guil.Si
ḡ non ſit notoriũ preſbr̃ũ₃ fornicariũ ha
bere cõcubinam:lz ſit manifeſtum:q₂ eſt
publicum ex fama tñ:nõ ex euidentia fa
cti:nõ debet talis vitari q̃₃diu ab eccleſia
tolerat̃:nec ad eius cõdemnatiõe₃ ſola te
ſtimonia ſufficiũt:cum nõ ſit teſtimonijs:
ſed teſtibꝰ iudicãdu₃.ſed ſi de illo talis ſu
ſpitio habeat̃:vt ex eo ſcãdalũ oriat̃ i po
pulo.lz cõtra eum accuſator nõ appareat

erit ei canonica purgatio indicenda:in.q̃
ſi defecerit:vel ſe purgare noluerit:puniri
d₃ aĩaduerſiõe canonica.ex̃ de coha.cle.
⁊ mu.tua nos.Et ibide₃ innuit̃ in glo.q
teſtimonia ſunt ſine iuramẽto.teſtes cum
iuramẽto.Et hoc etiã q ibi dicit̃ ſcanda/
lum:videt̃ ſm glo.q pp̃ter ſolam ſuſpiti/
onẽ vel infamiã nõ eſt indicenda purga
tio niſi ſcãdalũ de infamia oriat̃.ar.z.q.5
p̃ſbr. ⁊ ex̃ de accu.qualit̃.ſm etiã glo. ibi
teſtimonia valent ad infamia₃ alicuiꝰ.ar
de cõſe.di.i.iubemus. Notoriꝰ v̓o ſm ho
ſtien.indiſtincte.i.ſiue ſit notorius iuris:ſi
ue facti:vitari debet a ſubditis in diĩis of
ficijs ⁊ ſacramẽtis.quia vterq₃ notoriꝰ ſu
ſpenſus eſt quo ad ſe ⁊ quo ad alios. diſ.
zz.nullus.⁊.c.p̃ter hec.⁊ ex̃ de coha.cle.⁊
mulie.veſtra.⁊.c.vlti.Gregl.qȯ veꝝ eſt:ni
ſi poſt longam pñiam ⁊ laudabilem vitã
diſpenſet̃ cum eo p ep̃m ſuum.ex̃ de indi.
at ſi clerici.Et lz poſt penitẽtiam ſolã accu
ſari poſſit.zz.q.z.admonere.tñ poſt peni/
tẽtiã ⁊ diſpenſatiõe₃ nõ põt.ex̃ de ſciſma.
fraternitati.hec hoſti. Nũquid ergo ẽ
mortale pctm̃ miſſam notorij fornicator̃
audire. Rñdeo q nõ laycis.q₂ excuſant̃
per ignorãtiam iuris poſitiui.quia milites
magis arma.⁊ ruſticos magis rura q̃₃ iu
ra ſcire legiſlator eſtimauit.C. de iu. deli.l.
ſcimus. Sed nũquid cõfeſſor tenet̃ eis
ius illud dicere. Rñdeo hoc nõ eſt cantũ
q₂ tale ius ignorãtie non eſt eis p̃iculoſũ.
cum non teneãt̃ illud ſcire.debet etiam ta
lis.ſ.notorius qui ia₃ eſt ſuſpenſus ip̃o iu
re ab officio quo ad ſe ⁊ quo ad alios ad
moneri ab ep̃o vt ſe corrigat.⁊ ſi ſe corri
gere noluerit:debet ſuſpendi ab officio ec/
cleſiaſtico vſq₃ ad ſatiſfactiõem cõgrua₃
Et ſi adhuc.ſ.poſt hiꝰ ſuſpenſiõem pſeue/
rauerit:debet in ppetuum remoueri.ex̃ de
coha.cle.⁊ mu.ſic ad extirpãdã. h Ray.
Quidã autem dixerũt q ſi ſit notoriũ
facti:moneri debet ab ep̃o vt ſe corrigat.⁊
ſi infra.40.dies cõputãdos a tpe admo/
nitiõis ſe corrigere noluerit:extũc ſuſpen/
ſus erit ab officio ⁊ vitabit̃ a ſubditis i ſa
cramẽtis:⁊ ſuſpendet̃ ab officio eccl'iaſti/
co.Et ſi adhuc pſeuerauerit in perpetuu₃
remouebit̃.vt in.c.ſicut ad extirpãdam.
⁊ ſic intelligunt illud diſ.zz.nullus.⁊.c.p̃
ter hec.⁊ diſ.18.ſi qui ſunt preſbr̃i.⁊ extra
de coha.cle.⁊ mulie.veſtra.huius opi.fue
runt Jo.⁊ Laur.ſed p̃mam opionem re/
puto tutiore₃.ſ.q etiã notoriꝰ facti ſtatim

eſt ip̄o iure ſuſpenſus:⁊ quo ad ſe: ⁊ quo ad alios.⁊ vitari debet a ſubditis in diuinis officijs ⁊ ſacramētis:⁊ eam tenuerūt Hoſti.vt patet ex p̄dictis:⁊ Lan.Hoff. ⁊ Bern.in glo.ſup illud.c. ad extirpādam. ⁊ ſup illud.c.queſitū.que habent ex̄ de coha.cle.⁊ mu.⁊ etiam. Richar.4.diſ.iz.q.i.arti.4.o.

De vſu eucbariſtie.ti.i7.

DEinde cōſiderandūz eſt de vſu ſiue ſumptiōe eucbariſtie.Et p̊ de ip̄a ſumptiōe ſiue manducatiōe. z° de mō ſumēdi ſeu manducandi.ȝ° de frequētatiōe buius ſacramenti.4° q̄bus debet dari.5° de vſu xp̄i.

Circa p̄mum querit̄ vtꝝ xp̄s in boc ſacramēto vere manducet̄. Rn̄deo ſm Richar.4.diſ.9.q.i.ar.i.c.ꝙ in ſumptiōe buius ſacramēti eſt q̄dam manducatio carnalis qua ꝯmeſtum maſticat̄ ⁊ in ſtomachum trabicit̄:⁊ poſtea digerit̄:⁊ vltimo in ſubſtātiam manducātis cōuertit̄. ⁊ ſic vere manducat̄ illa ſp̄es:ſub qua realiter cōtinet̄ verū corpus xp̄i. Eſt ⁊ alia ſacramentalis qua corpus xp̄i verū realit̄ ſub ſpecie panis cōtentū ſumit̄.ſed ſic ſumptū corpaliter nō maſticat̄. ⁊ ſi ſp̄es ſic i ore maſticent̄ ꝙ p digeſtiōem ibi factam nō corrūpat̄ in eis forma ꝓpria:ſed deſcēdāt in ꝓpria forma in ſtomachū:deſcendit corpus xp̄i in ſtomachū per deſcenſū ſp̄ei ſub qua cōtinet̄.ſub qua tandiu cōtinet̄ corpus xp̄i q̄diu in eadem ſpecie forma propria ſpecieꝝ ſaluat̄. Sed ſi ſp̄es tādiu in ore maſticēt̄ ꝙ p digeſtiōem ibi factā corrumpat̄ in eis ꝓpria forma:⁊ non deſcendant in ſtomachū.tunc nec corp⁹ xp̄i deſcendit in ſtomachū.⁊ p virtutem mānducantis nō vnit̄ corpus xp̄i manducanti. ſed per ip̄m manducās vnit̄ ſpūaliter xp̄o capiti ſi digne manducat.Eſt etiam manducatio ſpūalis qua dicit̄ māducari corpus xp̄i myſticū ꝙ nibil aliud eſt q̄ ſpūaliter incorpari corpori myſtico p fidem ⁊ charitatez vel magꝭ incorpari per augmētum fidei ⁊ charitatis.que māducatio nō cōuenit indigne ſuſcipiētibus ſacramētū. Nec obſtat qđ de cōſe.diſ.z. ego Berēgarius.dicit̄.verū corp⁹ ⁊ ſanguinē dn̄i noſtri Jeſu xp̄i i veritate manibus ſacerdotum tractari ⁊ frangi:⁊ fideliūz dentibus atteri.quia illa attritio ⁊ fractio dȝ referri ad ſp̄es: non ad verū corpus xp̄i. ſed quia ille Berēgarius fuerat infamatus:ꝙ nō credebat corpus xp̄i realiter cōtineri ſub ſpecie.ideo ad ſui purgatiōem p verba expreſſiua ꝯͣrium aſſeruit.Nō autem de ꝯſe.diſ.i.c.tribus.ſuper ver.tanta: dr̄. Mcito ſp̄es dentibus atterit̄:tācito in celum rapit̄.ſ.corpus xp̄i.intelligit̄ quādo ſpecies tandiu maſticat̄ ꝙ p digeſtiōem que fit in ore non remanet in ſuą forma. bec Richarꝭ.ibidem.⁊ cum eo cōuenit Bon̄.4° di.9.q.i.ar.i.⁊.z. Quid ſi ſp̄es iſte euomerent̄. Rn̄deo aliqui dixerūt ꝙ ratio ſacramēti tandiu ibi ſaluat̄ q̄diu eſt ſpecieſ babilis ad refectiōem bumanā. ideo enī ſtatuta eſt ⁊ ad boc ordinat̄ ⁊ boc babet cum eſt extra ſtomachū ⁊ in ſtomacbo qꝛ ibi reficit.vnde corpus xp̄i in ventreȝ vadit:⁊ ibi morat̄ donec refectionis opatio cōpleat̄.⁊ buius ſn̄ie videt̄ fuiſſe Richͣ. vbi.ſ̈.vt patet ex dictis eius in ſolutiōe p̄cedentis queſtiōis.⁊ ſȝ Bon̄.bec poſitio eſt multūz ꝓbabilis.ſm igit̄ banc poſi.dicendū ꝙ ſi ille ſp̄es euomant̄ euomit̄ eucbariſtia.⁊ ſi ſp̄es poſſit diſcerni ab alijs ſumenda eſt.ſi autēȝ ſpecies ille tranſeāt p ſtomachū indigeſte ꝓpter aliquā infirmitatem.tunc ſūt extra ꝓprietatem refectionis.⁊ ideo ſi vadant in ſeceſſum nō ē ibi corpus dn̄i.ſecurū tamē videt̄ ꝙ ſi quis euomat ſp̄es pceptibiles magna reuerentia ſit eis exbibēda:⁊ magna diligētia exbibenda:ne quis euomat. Et piculum eſt ei dare de quo p̄ſumit̄ ꝙ non poſſit tenere.bec Bon̄.

SEquit̄ videre de z°.ſ.de modis ſumendi ſiue māducādi corp⁹ xp̄i. Circa qđ ſciēdum eſt ſicut iā patet ex p̄dictis in articulo p̄cedenti:duo ſūt modi manducādi corp⁹ xp̄i.ſ.ſpūaliter:⁊ ſacramētalit̄.⁊ boc etiā babet̄ in glo.ſup illud.i.Corꝭ.ii.Qui māducat ⁊ bibit indigne ⁊c̄.babet̄ etiaȝ de cōſe.diſ.z.q̄d eſt. De ſpūali etiam mō manducādi dr̄ Jo. 6°.Qui mandu.meā carnē:⁊ bibit meum ſanguinē in me manet ⁊c̄.De ſacramētali dicit̄.i.Corꝭ.ii.Qui manducat ⁊ bibit indigne:iudiciū ſibi manducat ⁊ bibit ⁊c̄.

De bis igit̄ modis querunt̄ plura.ſcȝ quid eſt manducare ſpūalit̄. Rn̄deo bec manducatio ſpūalis tranſlata eſt a corporalibus.⁊ ideo ſicut in manducatiōe corporali ſunt duo p̄ncipalit̄.ſ maſticatio ⁊ incorpatio.ſic ⁊ in ſpūali duo ſūt ſuo mō.

Eſt autem ſpūalis maſticatio recogitatio
cibi.ſ.carnis xp̄i. p nobis expoſite in pre/
ciū in cruce ad redimēdū: vbi fuit q̄ſi eius
decoctio facta: ⁊ miniſtrat̄ in cibū in h̄ ſa
cramēto ad reficiēdum: vbi eſt plena refe
ctio. panis enī quem ſumimus in myſte/
rio: manu ſpūs ſancti formatus eſt ī vte/
ro virginis: ⁊ in igne paſſiōis decoctus ī
ara crucis. de cōſe. diſ. z. omīa. Incorpo/
ratio vō eſt dum recogitans ei quez reco
gitat iungit̄ charitatis ardore. ⁊ ita ei in/
corporat̄. ⁊ per d̄ñs reficit̄ ⁊ aſſilat̄. In/
tereſt tñ inter hanc ⁊ illam. q2 in corpali
manducās: cōuertit in ſe cibum ſua uirtu
te. quia eſt dignior cibo. In ſpūali eſt ecō
uerſo. quia cibus eſt nobilior ⁊ cōpletior
manducāte: ꝓpter qḋ dicit ad ſe mandu/
cantem. Nō tu me mutabis in te. ſ3 tu mu
taberis in me. Eſt igit̄ maſticatio recogi/
tatio p fidē. refectio vō p charitatē ⁊ cōi/
catio eſt incorpatio. ⁊ ex his duobus inte
grat̄ mādūcatio ſpūalis. ⁊ ita ad eaz req
rit̄ fides operās per dilectiōem. Hec dicit
Auguſt. ⁊ habet̄ de cōſe. diſ. z. vt quid.
Qui credit in eum manducat eum. ⁊ iterꝫ.
ſpūaliter māducat qui ī vnitate xp̄i ⁊ ec/
cleſie manet: qḋ ſacramentū ſignificat. h̄
Boñ. 4. diſ. 9. q. i. arti. z. Quid ē man
ducare ſacramētalit̄. Rndeo q̄ ſacramē/
taliter māducare eſt māducare ſacramē/
tum: vt ſacramētū. Quoniā eni ſacramē/
taliter eſt diſpoſitio actus manducādi. Iō
ad hoc q̄ actus ſit ſacramētalis neceſſe ē
q̄ reſpiciat ipm̄ ſacramentū: vt ſacramē/
tum. Ad hoc antē q̄ aliqs manducet ſa
cramentū māducando ſpecies duo exigū
tur. ſ. cibi exiſtētia: ⁊ eius ad cibatū natu
ralis cōuenientia. Primū exigit̄: q2 ſi nō
p̄ceſſerit ſacramēti cōſecratio: nō poteſt ſe
qui manducatio. zm exigit̄: quia cibus
ille ſolum hominibus eſt cōceſſus. vnde ſic̄
homo ſolus ſuſcipit ſacramētuz baptiſmi
ita ſolus homo ſacramētum eucbariſtie.
Ad hoc autē vt manducet vt ſacramētū
neceſſaria eſt intentio: ⁊ intentōis regula
tio. Intētio inquā eſt nec̄ia. quia ſi quis
iret ad menſam: ⁊ intenderet corp9 refice
re: ⁊ aliquis p pane cōi ſacramētū ſicut
panem offerret. ⁊ ipe omino intenderet ci
bum ſumē. nō dicerem eum ſacramētalit̄
manducaſſe. Neceſſariū eſt etiā vt illa in
tentio dirigat̄ ſm̄ fidem que eſt in ipo: vl̄
in altero. quia optet q̄ credat q̄ ſub illa
ſpē aliqd ſpūale lateat. qḋ ſumē intēdat.

vel optet q̄ ſaltē ſumere intendat: qḋ ali/
os credere eſtimat: l3 ipe non credat. ⁊ ſic
patet p quāto quis dicat̄ ſacramētaliter
manducare. quia. ſc3 q̄ ſacramētuz vere
ibi exiſtat: ⁊ ipe qui manducat illud vt ſa
cramentū ſumere intendat: ſiue quia cre/
dit eſſe verꝫ ſacramentū: ſiue quia eſtimat
alios credere. hec Boñ. 4. diſ. 9. q. i. ar. z.
Utrꝫ quis poſſit manducare ſpūaliter:
non māducando etiam ſacramētaliter.
Rndeo q̄ ſic. Nam vt. ſ. dictum eſt: effe
ctus ſacramēti poteſt ab aliq̄ percipi ſi ſa/
cramētum habeat̄ in voto: l3 non accipi
atur in re. ⁊ ideo ſicut aliqui baptizāt̄ ba
ptiſmo flūminis ꝓpter deſideriū baptiſmi
anteq̄3 baptizent̄ baptiſmo aque. ita etiā
aliqui ſpūaliter manducant anteq̄3 h̄ ſa/
cramentū ſacramētaliter ſumant. ſed hoc
cōtingit dupliciť. Primo mō ꝓpt̄ deſide
rium ſumēdi ipm̄ ſacramētum. ⁊ ſic dicū
tur baptizari ⁊ māducare ſpūaliter: ⁊ nō
ſacramētaliter: qui deſiderant ſumē h̄ ſa/
cramenta iam inſtituta. Alio mō ꝓpter fi
guram: ſicut dicit Apl's. i. Cor. io. q̄ anti
qui patres baptizati ſunt ī nube ⁊ ī mari
⁊ eſcam ſpūalem manducauerūt: ⁊ potū
ſpūalem biberunt. Nec tñ fruſtra adhibe
tur manducatio ſacramētalis: q2 plenius
inducit effectum ſacramēti ipa ſuſceptio
ſacramēti q̄3 ſolum deſideriū: ſicut. ſ. cir/
ca baptiſmū dictū eſt. hec Tho. z. q. 8o. ar
i. c. zm. Unde nō. q̄ cum ſpūaliter man
ducare ſit Chriſto ⁊ eccl'ie incorpari. hoc
poteſt eſſe dupliciť. ſ. vel p modum meriti
credendo. vel per virtutem ſacramēti cre
dendo ⁊ p̄cipiendo. Primo mō ſumitur
māducare ſpūaliter cōins. z° mō magſ
ꝓprie. Prim9 modus poteſt alicui ſine ſa
cramento cōuenire: ſed ſecūdus non. hec
Pe. 4. diſ. 9. q. i. arti. z. q. z. c. Utrꝫ ſo/
lius hominis ſit ſumere hoc ſacramentum
ſpūaliter. Rndeo q̄ ſic. nam in hoc ſacra
mento cōtinet̄ ipe xp̄us: non qdem in ſpe
cie ꝓpria: ſed in ſpē ſacramēti. Dupliciť
ergo cōtingit ipm̄ ſpūaliter manducare.
Uno mō ipm̄ xp̄um put in ſua ſpecie cō/
ſiſtit. ⁊ hoc mō angeli manducant ſpūali
ter ipm̄ Chriſtū inquātuz ei vniunt̄ ī fru
itiōe charitatis p̄fecte: ⁊ viſione manife/
ſta: nō p fidē ſicut nos hic vnimur. Alio
modo cōtingit ſpūaliter manducare xp̄m
put eſt ſub ſpecieb9 huius ſacramēti. inq̄3
tum. ſ. aliquis credit in Chriſtū cum deſi/
derio ſumendi hoc ſacramētum. ⁊ h̄ nō

ſolum eſt ſimpliciť manducare:ſʒ ſpūali/
ter manducare hoc ſacramentū:qḋ non
cōuenit angelis. Et ideo angeli ⁊ ſi ſpūa
liter manducent xp̄m.non tñ cōtingit eis
ſpūaliter manducare hoc ſacramētū. hec
Tho.ʒ.q.80.ar.z.c. Utꝝ mali ſumāt
corpus xp̄i ſacramētaliter. Rndeo ꝙ ſic.
Sicut.n.dicit Gregl. Eſt qdem in pecca/
toribus:⁊ indigne ſumētibus vera Chri/
ſti caro:⁊ verus xp̄i ſanguis .ſʒ eſſen^ nō
ſalutis efficacia.Sumūt igiť mali verum
corpus xp̄i ex eius dignatiōe ⁊ humilita
te.ſed nō eius effectum:ex eius iuſticia ⁊
equitate.vnde in mūdicia manducantis
corp⁹ xp̄i nō repugnat ſpēi exteriori: nec
corpori xp̄i.:ſed vnitati corpis xp̄i myſtici
ideo malus recipit ſacramētum ⁊ rem in
eo cōtentam.ſed nō rem ſignatam. vnde
malus ⁊ ſi recipit ſacramētū:acquirit tñ
magnū tormentū.de cōſe.diſ.z.quid eſt.
Utꝝ infidelis manducet xp̄m ſacra/
mētaliter. Rndeo ꝙ ſic.ſi ſacramētaliter
dicat modū rei mādeucate.ſed ſi dicat mo
dum māducātis:diſtingue. Aut.n. nullā
habet intentiōem illud ſumēdi tanq̃ꝫ ſa/
cramentū aliqḋ eccłie.⁊ ſic non ſumit ſa
cramētaliter.quia nō ſumit vt ſignū: ſed
vt rem. Aut habet intentiōem q̃ꝫuis non
credat xp̄m ibi eſſe.⁊ tunc ſumit ſacramē
taliter:vt hereticus.hec Pe.4. diſ.9.q.i.
arti.4.q.z.c. Utꝝ aīal brutum poſſit
ſumere corp⁹ xp̄i ſacramētaliter vel quo/
cūqꝫ mō alr. Rndeo.qdam dixerūt ꝙ
q̃ꝫdiu eſt in ſpēbus illis ſalua forma pa/
nis:etiam in modica pte:tandiu eſt ibi ſa
cramentū.⁊ per ꝯñs corpus xp̄i verꝝ.Uñ
vbicūqꝫ ponanť ſpēs ille:etiaʒ in loco im
mūdo vel in ventre muris:ibi eſt corpus
xp̄i.⁊ hec poſitio videť eſſe Tho.ʒ.q.80.
ar.ʒ.c.ʒ^m.⁊ Pe.4.diſ.iʒ.arti.6.c.Sed cer
te pie aures abhorrēt hoc audire.tñ intel
ligendū eſt ſm p̄dictos ꝙ aīal brutum ſa
cramētaliter corpus xp̄i nō māducat. qa
non eſt natum vti eo vt ſacramēto. Alij
dixerūt ꝙ corpus xp̄i nullo mō deſcēdit
in ventrē muris.quia xp̄s nō eſt ſub illo
ſacramēto niſi eaten⁹ quaten⁹ eſt ordina
bile ad vſum humanū.ſ. ad manducatio
nem.ſed ſicut ⁊ q̃ꝫcito mus rodit:ita ⁊ tā
cito inhabile facit:⁊ ſacramentū eſſe deſi
nit:⁊ corpus xp̄i eē deſinit.⁊ hec opi.cōi/
or eſt:⁊ certe honeſtior ⁊ rōnabilior ſm
Boñ.4.di.iʒ.p.i.q.z.ar.i.c.

Sequiť videre de ʒ°.ſ. de frequen
tatiōe huius ſacramēti.⁊ circa h
queruntť plura.vtꝝ liceat hoc ſa
cramentū quotidie ſuſcipe. Rndeo circa
vſum huius ſacramēti duo poſſūt cōſide
rari. unū ex pte ipius ſacramēti:cui⁹ vir
tus eſt hominibus ſalutaris. ideo vtile eſt
ip̄m quotidie ſuſcipe:vt ei⁹ fructū homo
quotidie pcipiat.ſicut enī plus pdeſt ba
ptiſmus flaminis cū baptiſmo fluminis:q̃ꝫ
ſolus.ſic plus pdeſt manducatio ſpūalis
cum ſacramētali q̃ꝫ quādo eſt ſola. Ineſt
etiā vis ipi ſacramētali māducatiōi qua
in bene diſpoſito māducatiōem efficit ſpi
rituale.vnde Amb°. li°.de ſacramētis. Si
quotiēſcūqꝫ ſumiť ſanguis xp̄i:in remiſſi
onē peccatoꝝ ſumiť:debeo ſemp accipere
qui ſemp pecco:debeo ſemp accipe medi/
cinā.de cōſe.diſ.z.ſi quotiēſcūqꝫ. Aliq tñ
exponūt ibi ſemp accipe p accipe quoli/
bet anno. Aliud pōt cōſiderari ex pte
ſumētis in quo requiriť.vt cum magna
deuotiōe ⁊ reuerētia ad hoc ſacramētum
accedat.Et ideo ſi quis ſe quotidie para
tum inueniat:laudabile eſt:vt q̊tidie ſumat
Unde cū Augl. dixiſſet in li°.de ver.dñi.
Iſte panis quotidian⁹ eſt:accipe qḋ tibi
pſit quotidie.ſubdit ſic.Uiue vt merearis
quotidie accipe.de cōſe.di.z.nō iſte. Sed
quia multotiēs in plurib⁹ hoībus hi⁹ de/
uotiōis impedimēta occurrūt:pter indi
ſpoſitiōem corpis vel aīe.non eſt vtile oī
bus ad hoc ſacramentum quotidie ac/
cedere.ſed quotiēſcūqꝫ ſe homo inuenerit
ad illud pparatū.Unde li.de eccle.dogma
ti.dicit Augl.Quotidie eucharíſtie ꝯmu
nionē ſumere nō laudo:nec vitupero.oī/
bus tñ dñicis cōicandum hortor:ſi tamē
mens nō ſit in affectu peccādi.de ꝯſe. di.z
quotidie.maiorem efficaciā recipit homo
ī vna miſſa vel māducatōe cū bona p̄pa
ratiōe q̃ꝫ in multis ſi ſe non p̄paret diligē
ter.hec Boñ.4.diſ.iz.p.z.q.z.ar.z.c.
Utꝝ ad reuerētiam ſacramēti ptineat
ꝙ homo aliquādo abſtineat ab eo. R° re
uerētia hui⁹ ſacramēti habet timorē amo
ri cōiunctum. vnde timor reuerētie a do
ctoribus diciť timor filialis.ex amore au
tem puocať deſiderium ſumēdi. ex timo
re vō ſurgit humilitaſ refugiēdi.iō vtꝝqꝫ
pertinet ad reuerētiam hui⁹ ſacramēti .ſ.
ꝙ quotidie ſumať.⁊ ꝙ aliqñ abſtineať.
vnde ait Augl. Dicit aliqs non quotidie
eucharíſtiā aſſumendā.ali⁹ aſſerit q̊tidie

ſumendā faciat qlibet qđ ſm fideȝ ſuam
pie credit eſſe faciēdum. Neqꝫ.n.inter ſe
litigauerūt Zacheus ⁊ Centurio.cū alter
gaudens recepit dñm.alter dixerit.Dñe:
nō ſum dignus vt intres ſub tectū meum
ambo ſaluatorē honorificātes lȝ nō vno
mō.de cōſe.di.z.quotidie.Dicit.n.Augu.
Amor tñ ⁊ ſpes ad quā ſcriptura nos ſp
inducit pfert timori.Unde etiā cum Pe/
trus dixiſſet.Exi a me dñe:qꝛ pctōr ſum.
Rndit Jeſus.Noli timere. Si quis igit
experimētalit ɔgnoſcat ꝙ ex frequēti ſū/
ptiōe huius ſacramēti feruor charitatis i
eo augetur.⁊ reuerētia ad ſacrm non mi/
nuit:frequēter cōicare debet.Si aūt ſen/
tiat p multā frequētationē reuerentiā ad
ſacrm minui:⁊ feruorē non multū auge/
ri:interdū abſtinere debet:vt poſtea cū ma
iori reuerētia ⁊ deuotiōe accedat. Utrū
fideles poſſint:ſiue debeāt pluries in anno
cōicare. Rndeo ſm diuerſū ſtatuȝ ecclie
de hoc diuerſa ſtatuta fuerūt.Nā in eccle
ſia pmitiua qñ deuotio magis vigebat fi/
dei xpiane ſtatutuȝ fuit vt fideles quoti/
die cōicarent.vt pȝ Act.4°.⁊ habet de cō
ſe.di.z.p decretū Anacleti pape per acta.
poſtea vo diminuto fidei feruore Fabia/
nus papa indulſit.vt ſi nō frequētius ſal
tem ter in anno cōicarent omēs.ſ.in pa/
ſca.pentꝭ.⁊ natali dñi.Sother etiaȝ papa
dicit in cena dñi eſſe cōicandū.vt habet
de cōſe.di.z.in cena.ſed illud eſt cōciliuȝ.
Poſtea vo ppter iniqtatis abundātiaȝ re
frigeſcēte charitate multoꝝ:ſtatuit Inno
centi⁹ ȝ°.vt ſaltē ſemel in anno.ſ.in paſca
fideles cōicent.Cōſulit vo in li. de ecclia.
dogmatꝭ.omibus dñicis eſſe cōicandum
Utꝝ poſſit homo pluries in die cōica/
re. Rndeo ꝙ nō.ar.de cōſe.di.i.ſufficit.
qꝛ.n.dñs dicit.Panē no.quotꝭ.da nobiſ
ho.nō pluries in die eſt cōicandū vt ſal/
tem p hoc ꝙ aliqs ſemel in die cōicet:re/
pſentet veritas paſſiōis xpi. Utꝝ lice/
at ceſſare oīno a cōione. Rndeo circa h
eſt duplex modus dicendi.Unus eſt ꝙ h
ſacrm non eſt de nccitate ſalutis quātum
de ſua inſtōne.ſed ſi eſt.vel hoc eſt ex aſſū
pto offō qđ.ſ.quis nccio tenet exequi:vt
preſbr prochialis.vel mādato ecclie ſup
addito.ſ.vt fideles cōicent ſemel in anno
ſ.in paſcha.c.x̄ de pe.⁊ remiſ.omis.Unde
ſi qs tunc negligit nō eſt ſine cōtemptu.
⁊ ideo peccat mortalit.qnimo talis catho
licus reputari nō dȝ.ar.de cōſe.di.z. ſecu
lares.qđ intelligit ſi omittit ex cōtemptu
⁊ poſt monitiōeȝ.vt pȝ ibidē.c.ſe.⁊ ſilr in
piculo mortis.de cōſe.di.z.preſbr. Ratio
autē quare hec ecclia inſtituit:eſt. qꝛ hoc
ſacrm eſt ſalubre:⁊ multi negligebāt ſuaȝ
ſalutē.Et ſm hunc modū dicēdi illud Jo.
6°.Niſi man.car.fi.ho.⁊ bi.eius ſan.non
ha.vi.in vo.intelligit de manducatōe ſpi
rituali q̄ eſt p fidē ⁊ charitatē:ſine q̄ nul/
lus adultus ſaluat.⁊ hoc etiā eſt in par/
uulo aliquo mō quātum ad incorpatio/
nem.⁊ hec eſt opi.Bon.4.diſ.iz.p.z.q.z
ar.i.c. Alius modus dicēdi eſt:ꝙ cum
ſit duplex modus ſumēdi hoc ſacramen
tū.ſ.ſpūalis ⁊ ſacramētalis:omēs tenent
ſaltē ſpūaliter mādūcare.quia hoc eſt xpo
incorpari.vt dictū eſt.ſ.Māducatio aūt
ſpūalis includit votum ſiue deſideriū pci
piendi ſacramētū vt dictū eſt.ſ. ⁊ iō ſine
voto pcipiendi hoc ſacrm nō pōt homini
eſſe ſalus.Fruſtra aūt eſſet votum niſi im
pleret qñ optunitas adeſſet.⁊ iō tenetur
hō hoc ſacrm ſumē:nō tm̄ ex ſtatuto ec/
cleſie:ſed etiā ex mandato dñi.Jo.6°.Niſi
man.car.fi.ho zc.⁊ Luc.zz° Hoc facite
in meā cōmemoratiōnē.Ex ſtatuto auteȝ
ecclie ſunt tpa determiata exequēdi xpi p/
ceptū.⁊ hec eſt opi.Tho.ȝ.q.80.ar.ii.c.
Utꝝ hoc ſacrm debeat in vtraqꝫ ſpē po
pulo dari. R° pplꝰ hoc ſacrm recipit ad
efficaciā q̄ eſt eque i altera ſpē ſicꝰ i vtraqꝫ
eo ꝙ totus xpꝰ eſt ſb vtraqꝫ. ⁊ h volunt
Bon.4.di.ii.p.z.q.i.ar.z.c.zm.⁊ Rich.4
di.ii.q.4.ar.6.o.⁊ ideo ſufficit ꝙ det ſibi
in altera ſpē tm̄:ppter periculū erroris.qꝛ
forte nō crederēt aliq ſimplices totū xpȝ
recipe in altera ſpē:ſi eis daret in vtraqꝫ.
ſicut pȝ de eo cui exiuit ſanguis de hoſtia.
qꝛ nō credebat ꝙ ſanguis ibi eſſet.Dat
etiā pplo in ſpē panis ⁊ nō vini ppter pi/
culū effuſiōis vitādē.Ad ſignandū vero
ſufficit pplo ꝙ cōficiat ſub vtraqꝫ ſpē: in
eius pñtia.Maioribus tñ de quibus non
timeret periculū effuſiōis:nec erroris poſ
ſet ſub vtraqꝫ ſpē dari.vt dicit Rich.ibi/
dem. Nō tñ ſm Bon.4.diſ.ii.p.z.q.i.
ar.z. ꝙ h ſacrm eſt eque efficax in altera
ſpē:ſicut in vtraqꝫ.Poſtea ſup lr̄aȝ dicit
ꝙ ipe credit ꝙ ſanguis addit ad efficaci/
am aliquo mō.Dicit etiā Innocē. ꝙ ipe
nō reprobat cōſuetudinē ciſtercienſiū ⁊ q̄
rūdā alioꝝ q p⁹ ſūptōeȝ corpis ⁊ ſangui
nis xpi dimittunt ibi aliqd de ſanguie vt
infundat vinū purū:⁊ poſtea cōicantes:

aliquid inde poſſint ſumẽ. ego autẽ puto ꝙ nõ ſit faciendũ: q꞉ vinum additũ ſꝫm aliquos ad minus illius ſpẽi ꝯtinuitatem ſolueret: ⁊ ſic xp̃i ſanguis ibi deſineret eẽ. vt habitũ eſt ſup̃. Si obijciat᷑ ꝯ p̃dicta illud Jo. 6°. niſi man. car. fi. ho. ⁊c̃. dicendũ ꝙ ſub vtraqꝫ ſpẽ corpus manducatur: ⁊ ſanguis bibit᷑ in re, licet nõ ĩ ſigno exp̃ſſo. Uel dicendũ ꝙ illud intelligit᷑ de manducatione ſpũali. Si dicat᷑ etiã ꝙ in eccleſia grecoꝝ inſtituta ꝑ paulũ: tradit᷑ ſb̃ vt̃qꝫ ſpẽ. dicendũ ꝙ licet ille bñ faciant: latini tamen melius faciũt rõne ſuperius dicta.

Utrũ hoſtia intincta ĩ ſanguine debeat ꝑplo dari. R° ꝙ nõ. de con. di. z. cũ omne cui⁹ rõnem tangit Hu. li. z°. de ſacra. pte. 8. c. 4. q꞉ ingt dñs traditori ſuo bucellam intinctam ad notandũ eũ dedit. habet conſuetudo vt corpus xp̃i fideles intinctũ nõ accipiãt. Non tñ eſt intelligendũ ꝙ xp̃us illam bucellã in ſanguĩe intixerit: ſꝫ ĩ vino lactucaꝝ agreſtiũ: cũ q̃bus edebat᷑ agn⁹ ſꝫm legem.

SEquit᷑ videre de. 4°. ſ. q̃bus dari debeat corpus xp̃i. ⁊ quibus non dꝫ dari. Circa qḋ querunt᷑ plura ſ. Utrũ p̃ſbyter peccet q ſcienter dat corp⁹ xp̃i exñti in mortali peccato. R° aut talis nõ petit eucharistiam ſibi dari. ⁊ tũc preſbyter peccat in dando. Aut petit ⁊ tũc aut ſuũ petm̃ mortale eſt manifeſtũ: aut occultum. ſi manifeſtũ tunc preſbyter dãdo ſibi peccaret. q꞉ contra ip̃m exceptionem legitimã hꝫ: quã ſibi publice obijcere põt. Accipio aũt hic manifeſtũ: non ꝓ eo qḋ ꝓbari põt. qḋ ꝓprie magis manifeſtabile dicit᷑ q̃ꝫ manifeſtũ. Uñ ſi ſacerdos ſi ſciret prochianum ſuũ eſſe ĩ crimine: qḋ legitĩe poſſet contra eũ ꝓbare. ita ꝙ illud crimẽ neſcirent niſi duo vel tres teſtes: per quos hoc ꝓbare poſſet: non ꝓpter h̃ debet illi eucharistiam negare in publico petenti: quia iam inferret ſibi penam añ criminis ꝓbationẽ. qḋ fieri nõ debet. xi. q. z. coꝝ qui. ſꝫ accipio hic manifeſtũ ꝓ notorio. qd aũt dicatur notorium dictum eſt ſup̃. Si autẽ peccatũ ſuũ eſt occultũ. aut petit ĩ occulto ⁊ tũc ſacerdos ſibi dando peccaret: q꞉ hꝫ ꝯ eum legitimã exceptõem: quã ſibi in occulto obijcere põt: ⁊ ip̃m debet monere: ne petat ĩ publico. vt h̃etur de con. di. z. ne ꝓhibeat qḋ petit. Aut petit publice: ⁊ tunc ſacerdos debet ſibi dare. q꞉ ꝯ eũ non habet legitimã exceptõnem: quam ei in publico obijcẽ poſſit. ex̃ de offi. iudi. or. ſi ſacerdos. hec Ric. 4°. di. 9. q. z. ar. i. t. Et h̃ intelligo verũ eſſe: qñ ille qui petit eſt preſbyteri ſb̃ditus: ſecus credo eẽ ſi ſit extraneus: q꞉ ꝯ talem legitime exci[?]ere põt quod ei dare non debeat. de con. di. z. tribus. vbi precipitur ꝙ extraneo non detur eucharistia. de cuius ꝯſcia nihil cõſtat. Utrũ ſacerdos peccet dando ſacramentum hiſtrionibus. R° ſolutio huius q̃onis quaſi ex ſolutiõe p̃cedentis manifeſta eſt. tales. n. ducũt illicitam vitam. vñ de talibus dicit᷑ de cõ. di. z. ꝓ dilectione. puto nec maieſtati diuine nec euangelice diſcipline cõgruere. vt pudori ⁊ honori eccleſie: tam turpi ⁊ ĩfami cõtagione fedet᷑. vñ nec talibus: nec cuicũqꝫ infami notorio: manifeſte dãda eſt eucharistia. ſꝫm etiã glo. ibidem. ſi tamẽ: vt dicit᷑ ibidẽ in ſe. c. tales reuertant᷑ ad dñm: eis cõio vel reconciliatio non negat᷑. Non ẽ tñ h̃ ſic intelligendũ ꝙ ſtatim debeat eis dari eucharistia: q꞉ ꝓpter reuerentiã ſacr̃i vt ꝓbet᷑ eoꝝ conuerſio eſſe non ficta. non debet eis dari vſqꝫ poſt pactã pñiã: niſi aliq̃s articulus neceſſitati vel pietatis aliquãdo alit᷑ fieri ſuaderet. Sed nonne ẽ peius ſumere corpus xp̃i q̃ꝫ infamari a ſacerdote negando eucharistiam. R° ꝙ licꝫ ſit peius peccatori peccare mortalit᷑ ſumendo corpus xp̃i q̃ꝫ infamari. tañ ſacerdoti miniſtrãti corp⁹ xp̃i: peius eſt peccare mortaliter infamãdo iniuſte peccatorẽ occultũ q̃ꝫ ꝙ ille mortaliter peccet. q꞉ nullus debet peccatũ mortale committere vt aliũ liberet a peccato. Uñ Augl. in li. q̃onũ ſup Geñ. ꝑiculoſiſſime admittit᷑ h̃ compenſatio. vt nos faciamus aliqd mali: ne alius grauius malum committat. peccator tañ occultus potius debꝫ eligere infamari: q̃ꝫ ĩdigne ad menſam xp̃i accedere. h̃ Tho. z°. q. 80. ar. 6. c. z°. Nunqd eẽt melius dare hoſtiã non cõſecratam. R° ꝙ non. nam hoſtia ñ cõſecrata nullo modo debet dari loco cõſecrate: q꞉ ſacerdos hoc faciens: q̃tum eſt ĩ ſe facit idolatrare illos qui credũt hoſtiã eſſe conſecratã. ſiue alios p̃ñtes: ſiue etiã ip̃m ſumentem. q꞉ vt ait Aug⁹. ⁊ h̃etur de cõ. di. z. acceſſerunt. nemo carnem Chriſti manducat niſi prius adoret. Uñ Innoc. z⁹. extra de cele. miſ. c. de homine. licet is q pro ſui criminis cõſcia reputat ſe ĩdignũ peccaret grauiter: ſi ſe ingereret. grauius tamen videt᷑ offendere: q fraudulent᷑ preſũpſerit illud ſimulare. prorſus qdẽ falſa

remedia ſunt abijciēda : q̄ ſūt veris picul'
grauiora. Utrū corpus xp̄i dandū ſit
ſuſpectis de crimine. R̄ ſicut dicit' in glo.
ſup illud.c.zz.q.i.dixit dn̄s. triplex eſt ſu/
ſpitio.ſ.temeraria.probabilis.⁊ violenta.
Temeraria ſuſpitio eſt qn̄ ex irrōabili cā
cōſurgit:cuiuſmōi eſt illa q̄ conficta eſt ru
moribus iterdictoꝝ hominū ⁊ abſtracto/
rum.ii.q.z.in cūctis.⁊ ꝓ tali ſuſpitōne nō
dꝫ ſacerdos dimittē dare eucbariſtiam ſu
ſpecto. Probabilis ē q̄ conſurgit ex ꝓba/
bilibus ſignis:⁊ ꝓpter hāc ſuſpitōem non
dꝫ etiā ſacerdos dimittē eucbariſtiā dare.
vnde.z.q.i.deus.mala audita nulluꝫ mo
ueāt:nec paſſim dicta abſq꜄ certa ꝓbatōe
quiſq꜄ credat.ſ ante audita diligent' igrat
nec p̄cipitant' qs aliqd agat.⁊ infra.nullū
ante verā inſtāq꜄ ꝓbatōem iudicare ⁊ dā
nare dēmus. Uiolēta eſt q̄ ſurgit ex p̄ſum/
ptōibus violētis:vt ſi īueniatur ſuſpectus
cuꝫ ſuſpecta nudus cum nuda ſolus cum
ſola in eodem lecto: loco ⁊ tempore ſuſpe/
ctis. ⁊ ꝯ ſuſpectos tales iudicādū eſt ſicut
iudicaret' de facto. Unde ſicut publice cri/
minoſo ſacerdos nō dꝫ dare eucbariſtiaꝫ
ita nec ſuſpecto de crimine mō iſto. Scōm
eni iura q̄tuor mōis ꝯuincit' hō de crimie
ſcꝫ vel iure.ſ.vel iſtrumentis. vel a teſtib⁹
vel facti euidentia. ex̄ de co.cle.⁊ mu.tua.
⁊.z.q.i.ſcelus.qđ lothari⁹. Aut iuris iter/
p̄tatōe: vt qn̄ aliqs ſepe citat' ⁊ monetur.
nec ſe purgat nec compareᴛ.z.q.9.decreui/
mus.vbi ſic dr̄. manifeſtū eſt ꝯfiteri de cri
mie eū:q indulto ⁊ totiēs delegato iudicio
purgādi ſe occaſiōe nō vtit'. Aut violēta
ſuſpitiōe.zz.q.i dixit dn̄s.⁊ h̄ nōt'.z.q.i.
c.z.⁊.ꝫ.in glo. Utꝝ corpus xp̄i dandū
ſit ſuſpectis de crimine ad eoꝝ manifeſta/
tionē.videt'.n.ꝙ ſic legit'.n.z.q.5.ſepe cō
tigit.vt in monaſterijs monachoruꝫ furta
ꝑpetrent'.idcirco ſtatuimus vt qn̄ fratres
de talibus ſe purgare debēt: miſſa celebret'
ab abbate vel aliquo ex preſentibus frib⁹
⁊ expleta miſſa oms̄ cōicent in hec verba
corpus dn̄i ſit tibi ad ꝓbatōem. R̄° decre/
tum illud eſt abrogatū ꝑ ꝯtria documenta
romanoꝝ pontificum.dicit.n. Stephanus
papa ferri cādētis vel aque feruētis exa/
minatiōe cōfeſſiōeꝫ a quolibet ſacri cano
nes nō concedunt. ſpontanea.n.cōfeſſiōe
vel teſtiū approbatione publica delicta cō
miſſa ſunt noſtro regimini iudicare.occul
ta vō ⁊ icognita illi ſūt relinquēda: q ſol⁹
nouit corda filioꝝ hominū.z.q.5.ꝯſuluiſti

⁊ idem dr̄ ex̄ de purga.ca.ex tuarum. In
oībus.n.talibus eē videt' dei temptatō.vn̄
ſine pctō fieri non poſſet. Et grauius pctm̄
eē videt' ſi in h̄ ſacramento qđ ē iſtitutum
in remediū ſalutis aliqs ingreret iudiciuꝫ
mortis. Utruꝫ corpus xp̄i ſit dandum
ſuſpendendis ꝓ ſuis maleficijs. R̄° hi⁹ ſi pe
niteant ⁊ pure confiteant' vel cupiāt con
fiteri:nō eſt in fine negāda eucbariſtia:nec
ſepultura ⁊ miſſa ꝓ eis p̄t celebrari:⁊ obla
tio offerri.z6.q.7.c.i.⁊ vlt.⁊ di.5o.penitē/
tes. Uñ.iz.q.z.ꝑ to.⁊ p̄ſti.c.vlt.⁊.c. ꝓ ob
euntibus.dr̄ viaticū oībus digne peniten/
tibus in morte poſitis non eſt negandum:
nec etiā his q in patibulis ꝓ ſuis ſcelerib⁹
ſuſpendunt'. Sꝫ ꝯ.z.q.z.ſi qs ep̄m.dicitur
ꝙ his q defecerunt in accuſatōe clericorū
nō eſt danda eucbariſtia in fine. R̄° hoc
dictū eſt ad terrorē.vel loquit' de nō digne
penitentibus. alia vero .c.7.loquuntur de
digne penitentibus.h̄ Io. Utrum non
habentes vſum rōnis debeant hoc ſacr'm
pcipere. R̄° aliq dicunt' nō hr̄e vſū rōnis
dupliciᴛ. vno° q2 hn̄t debilē vſum rōnis.
ſicut dicit' non videns q male videt.⁊ q2
tales poſſunt aliquā deuotōeꝫ huius ſacr'i
cōcipere:non eſt eis h̄ ſacr'm denegandum
Alio modo q2 vſu rōnis totaliter carēt.⁊
h̄ pōt eē dupliciᴛ. aut eni nunq꜄ habuer't
vſum rōnis:ſ a natiuitate ſic ꝑmanſerunt
⁊ talibus non eſt h̄ ſacamētū exhibendū.
q2 nullo mō p̄ceſſit ī eis hui⁹ ſacr'i deuotio
aut nō caruerunt ſp vſu rōnis. ⁊ tūc ſi p⁹
qn̄ erant ſue mētis ꝯpotes apparuit in eis
huius ſacr'i deuotio.dꝫ eis in articulo mō
tis h̄ ſacr'm exhiberi. niſi forte timeat' peri
culū vomit⁹ vel expuitōis vel alteri⁹ irre
uerentie.vn̄ dr̄.z6.q.6.is qui. Is q in ifir
mitate pn̄iam petit.ſi dū ad cū ſacerdos ī
uitatus venit:oppreſſus ifirmitate obmu
tuerit.vel ī freneſiꝫ conuerſus fuerit.dent
teſtimoniū q audierūt:⁊ accipiat pn̄iam.
i.abſolutōem ſm̄ glo.cuius forma hēt' ex̄
de ſen.ex.a nobis.⁊ ſi cōtinuo credit' mo/
riturus reconciliet' ꝑ manus īpoſitionem
⁊ infundat' ori eius eucbariſtia.de h̄ vide
ȷ.tractatu de pn̄ia. Utrū arrepticijs qui
energumini dicunt' dēat dari corpus xp̄i
⁊ vr̄ ꝙ nō. q2 etiā tales arcent' ab inſpe/
ctōne huius ſacr'i ſm̄ Diony.li.eccliaſtice
hierar. R̄° Diony.loquit' ibidē de energu
minis nōdū baptizatis:in qbus.ſ.nondū
eſt vis demonis extincta:q̄ viget in eis per
originale pctm̄.ſ de baptizatis q corpalit'

vexant̄ a ſpiritibus īmūdis ē eadem rō.
ſicut de alijs amentibus. vnde Caſſianus
dicit.eis q ab īmundis vexant̄ ſpiritibus
cōionem ſacr̄i ſanctā nunq̄ꝫ a ſenioribus
noſtris meminimus iterdictā.h̄ Tho.4.°
di.9.arti.5.q.3.c.2.ᵃ.7.3.q.80.arti.9.c.2.ᵃ

Nūqd pueris debet dari. R̄° eadē eſt
rō de pueris recenter natis:7 de amentibꝰ
q nunq̄ꝫ habuerūt vſuꝫ rōnis.vnd talibꝰ
nō ſunt ſacra myſteria danda:licet qdam
greci contrariū faciāt. ꝓpter h̄ ꝙ Diony.
2.c. eccl̄iaſtice hierar.dicit baptizatis eſſe
ſacrā cōionē dandā.nō itelligētes ꝙ dio.
loquit̄ de baptiſmo adultoꝝ. Nec tamen
aliqd detrimentū vite eterne patiunt̄. ꝓpt̄
h̄ qd̄ dicit dn̄s. niſi man.car.fi.ho. 7 bi.
eius ſan.ꝛc̄.q2 ſicut Augꝰ ſcribit.bōifacio
tunc vnuſqſq̄ꝫ fidelis corpis 7 ſanguinis
pticeps fit ſpūalit̄. qn̄ in baptiſmo mēbꝝ
corpis xp̄i efficit̄.ſ₃ quādo pueri incipiunt
aliquē rōis vſuꝫ hr̄e vt poſſint concipere
deuotionē huius ſacr̄i:tūc pōt eis h̄ ſacr̄m
ꝯferri. vnd ſi puer eſt ī etate apta ad diu
dicandū 7 reuerendū corpus xp̄i:vel ꝓpe
etatem adultā.ſ.anno.10.vel.12. tunc ſi ap
parent ī eo ſigna diſcretōnis 7 reuerentie
pōt ſumē: als non.h̄ Tho.4.° di.9.arti.5.
q.4.o.

Sequitur videre de.5.°ſ. de vſu xp̄i.
h̄ eſt de vſu huius ſacr̄i:quo xp̄us
vſus eſt hoc ſacr̄o in pma ſui in
ſtitutōe.Et circa h̄ q̄runt̄ plura.ſ.Utrum
xp̄s ſumpſerit corpus 7 ſanguinem ſuuꝫ.
R̄°tenet̄ cōit̄ ꝙ ſic.h̄ enim exp̄ſſe dicunt
ſc̄i.vn̄ ſup illud Ruth.3.° Cūq̄ꝫ comediſſet
7 bibiſſꝫ ꝛc̄.dicit glo.ꝙ xp̄s in cena come
dit 7 bibit: cū corpis 7 ſanguis ſui ſacr̄m
diſcipulis tradidit. vnd q2 apli cōicauer̄t
carnē 7 ſanguinē:7 ip̄e pticipauit cum eis
vnd 7 antiq metrice dixerūt. Rex ſedet in
cena turba cinctus duodena. Se tenet in
manibꝰ: ſe cibat ille cibꝰ. Nō aūt ſumpſit
vt ꝯſequeret̄ aliquē effectuꝫ:ſ₃ vt alijs in
mendi p̄beret exemplū. vnd Chryſoꝰ.p̄us
bibit ne alij potū ſanguinis abhorrerent.
Cū.n.dicit̄ in euāgelio ꝙ xp̄s accepit pa
nem 7 calicē:non eſt intelligendū ꝙ tātuꝫ
accepit in manibus vt qdam dicūt.ſed co
mō accepit: quo alijs accipiendum dedit.
vnd dixit diſcipulis. accipite 7 comedite.
7 iteꝝ. accipite 7 bibite. intelligēdū eſt ꝙ
ip̄e accipiēs comedit 7 bibit.l₃.n. in man
ducatōe corpali oporteat differre cēntialr̄
mādūcantē:7 illud qd̄ manducat̄.non tn̄
in ſacr̄ali.q2 ſicut ibi eſt cibus ſpūalis per
accidēs.ſ.ſpē mediante.ſic p accn̄s quod
manducat̄ debet differe eēn̄r a mādūcāte
ſ₃ nō illud qd̄ p accidēs.ſicut illud qd̄ p ſe
mouet̄ oꝫ cēntialit̄ differre a mouente:vt
corpus ab aīa. nō tn̄ illud qd̄ p accidens
mouet̄ vt aīam a ſe. Utruꝫ xp̄s ſumpſe
rit ſpūaliter. R̄°circa hoc eſt duplex modꝰ
dicendi. vnus eſt ꝙ nō.q2 vbi eſt ſpūalis
manducatio ibi eſt vnio. vbi aūt eſt vnio
ibi eſt diuerſitas.cū ḡ xp̄us nō differat a
ſe:nō comedit ſpūaliter.7 h̄ modus eſt ſm̄
Bon.4.°di.9.q.1.arti.4.c.7 Pe.4°.diſ.11.
ar.6.q.2.c. Alius modus dicendi eſt ꝙ
ſic.ſicut.n.dicet̄.j. effectus huiꝰ ſacramēti
eſt nō tn̄ augmentum ſpūalis gr̄e.ſ₃ etiam
quedā actualis refectio dulcedinis ſpūal̄.
l₃ autē non fuerit xp̄o gratia augmentata
ex huius ſacramēti ſuſceptōe.habuit tamē
quādam dulcedineꝫ ſpūalem in noua eiꝰ
inſtitutōe. vnd Luc.22.deſiderio deſidera
ui h̄ paſ.man.vo.qd̄ Euſebius exponit de
ſacramēto hoc. qd̄ diſcipulis tradebat. 7
ido ſpūaliter mādūcauit.mādūcauit etiaꝫ
ſacramētaliter inq̄ꝫtuꝫ corpus ſuū ſub ſa
cramēto ſumpſit.7 ſacr̄ꝫ h̄ intellexit quod
diſpoſuit:alit̄ tn̄ q̄ꝫ ceteri ſpūalit̄:7 ſacr̄alr̄
ſumant: q augmētum gratie ſuſcipiunt: 7
ad veritatis pceptōem ſignis ſacramenta
libus egent.7 h̄ modus dicēdi ē ſm̄ Tho
3.°.q.81.ar.1.c.2.ᵃ Utꝝ xp̄s corpꝰ ſuum
dederit iude. R̄°Hilariꝰ dic̄ ſup Math.ꝙ
nō. 7 ꝯueniēs qdem fuiſſet ꝯſiderata ma
litia iude.Sꝫ q2 xp̄s debuit nobis eē exᵃ
iuſticie:nō cōueniebat eius magiſterio vt
iudaꝫ occultū pctōrem ſine accuſatione:7
euidēti ꝓbatione ſepararet ab alioꝝ cōio
ne.ne daret̄ p̄latis exᵃ ſilia faciendi.7 ip̄e
iudas exaſperatꝰ ex h̄ ſumeret occaſionem
peccādi. Et ideo dd̄ eſt ꝙ xp̄s iude ſicut 7
alijs diſcipulis dedit corpus ſuū 7 ſangui
nem.vt dicit Dio.li°.de eccl̄iaſtica hierar.
7 Alanꝰ ſup Jo.hēr̄ etiā.1.q.1.xp̄s.Quid
fecit.7.12.q.2.illud cū hn̄ti dare. Utruꝫ
xp̄s corpus ſuū iude dedit cū bucellā inti
ctaꝫ ei porrexit. R̄° ꝙ nō.ſ₃ ſimplicē panē
Ut.n.dicit Augꝰ ſup Jo.dn̄s p̄us diſtribu
erat oībus diſcipulis corpꝰ ſuū. vbi 7 ip̄e
iudas erat ſicut lucas narrat.7 poſtea per
bucellā itinctā atq̄ꝫ porrectā ꝓditorē ſuū
exp̄ſſit.ſig̃tur aūt vt Augꝰ dic̄ ibi p panis
intīctōem fictio iude. vt.n.inficiantur fila
tingunt̄. vel forte ſig̃tur dulcedo dīne bo
nitatis.q2 ex intinctōne ſapidior redditur

panis.qđ bonum ꝓpter ſui ingratitudinē
factum eſt ei malum.quia introiuit in eum
ſathanas.

De īpedimēto eucbariſtie.ti.18ꝰ.

P Oſtea ꝯſiderādū eſt de bis q̄
babēt impedire: vel retrabere
a ſūptione eucbariſtie. Et p̊ de
bis q̄ bn̄t impedire ꝓpt̄ idigni-
tatem:vt ſunt pctā. 2° de bis q ꝓpter fedi
tatē:vt pollutio nocturna vel alie pollutōeſ
2° de bis q̄ ꝓpter ſtatuti ꝯgruitatē:vt cibꝰ
vel potus ṗaſſumptꝰ. Circa ṗmū q̄rūt̄
plura.ſ. Utrū pctōꝛ babēs ꝯſciam peccati
moꝛtalis ſumat coꝛpus xp̄i dānabiliter.
R° ꝙ ſic.⁊ h̄ ꝓpter indignitatē q̄ eſt in ip̄o
ꝑ ꝯpationē tam ad ſacr̄m exterius qđ eſt
ſanctū:q̄ȝ ad rē ꝯtentā interius: q̄ eſt ſcūs
ſcōꝝ:q̄ȝ etiā ad rē ſignificatā tm̄:q̄ ē ſcitaſ
cui obiceȝ ponit. vnde.i.Coꝛ.ii.q mā.⁊ bi.
indi.indi.ſibi man. ⁊ bi.i.ꝯdemnationem
Quiđ tm̄ diſtiguūt ꝙ pctī moꝛtalis cōſcia
ꝯſurgit i aliquo.aut ex certitudīe ſufficiēti
vt qꝛ ſit ſe foꝛnicatū. aut ꝓbabili:vt quia
moꝛoſe delectatus eſt:⁊ timet fuiſſe moꝛta-
lem ꝯſenſuȝ.aut leui: vt hō ſcrupuloſus:q
timet de leui delectatōem ne fuerit moꝛtale
pctm̄ in p̊ cāu peccat moꝛtalit̄:⁊ ſimilit̄ in
2°.ſ nō in 3°. Nā in p̊ contennit.in 2° diſcri
mini ſe exponit.in.3°.non. ⁊ ita diſtinguit
Pe.4° di.9 q.2.ar.i.c. Sȝ eſto ꝙ ſit paſca
cū pctōꝛ tenet̄ cōicare.vr̄ ꝙ tūc nō peccet
cōicādo R° talis i eo ꝙ facit illđ qđ tenet̄
nō peccat:ſ qꝛ malo mō facit.vnđ in cōi-
cando ⁊ omittēdo peccat. ſ tm̄ magis cōi-
cando.qꝛ cōicare i pctō eſt malū de ſe.ſed
omittē cōicatōeȝ ſit malū ex ṗcepto ecclie
vn̄ potiꝰ dȝ excōicatōeȝ ecclie ſuſtinē: q̄ȝ i
pctō cōicare.nec tm̄ ꝑplexꝰ eſt:qꝛ pōt peni
tere.h̄ Pe.vbi.ſ̄.c.3ᵐ: Quo pctō peccat
ſumēs coꝛpꝰ xp̄i cū ꝯſcia pctī moꝛtal̄. R°
pctō omiſſiōis ⁊ negligētie.dn̄.ſ.ſe ad tan
tū hoſpitē ſuſcipiēdū ṗparat̄ ꝑ ſui examia
tōȝ omittit:⁊ negligit.⁊ ēt pctō ꝯtemptꝰ ⁊
irreuerenᵗ dn̄.ſ.dn̄ȝ ſuū i tā fetidū hoſpitiū
itroducit:⁊ gr̄āȝ ſibi ab eo oblatā in ſacr̄o
reſpuit. ac ꝑ h̄ q̄ȝtū ē in ſe ip̄i dn̄o ꝯtume-
liā facit.h̄ Bon̄.4° di.9.q.2.ar.2.c. Utꝝ
aliq̄s exn̄s i pctō moꝛtali ꝯſciaȝ tm̄ eius n̄
hn̄s ſumēdo coꝛpꝰ xp̄i moꝛtalit̄ peccet. R°
ꝙ aliq̄s nō hēat ꝯſciam pctī moꝛtalis.aut
h̄ ē quia ṗparauit ſe ⁊ diſcuſſit ṗparatōne
ſufficiēti ꝯſciam diligētiſſime examinādo
⁊ peritos ꝯſulēdo aut ꝓbabili ꝯſciāȝ ſuaȝ
ꝓbabilit̄ examinādo:⁊ ꝯfitēdo.aut negli
gēti. In p̊ caſu nō peccat:ſ remiſſiōȝ pctō
rum etiaȝ ſi q̄ latēt accipit ⁊ meret̄. In 2°
ſilr̄ non peccat moꝛtalit̄. In.3°.aūt peccat
moꝛtalit̄ ⁊ demeret̄: maxīe ſi negligentia
ſit magna h̄ Pe.4°.di.9.q.2.ar.i.c.⁊ ꝯue
nit cuȝ eo Sco.4° di.9.q.vnica.c. Sed
obijcit̄.qꝛ cū nemo ſit certꝰ an ſit in pctō
moꝛtali aut n̄.ſi moꝛtalit̄ peccat q accedit
q̄libet q accedit:diſcrimi ſe exponit. R° ꝙ
nō req̄rit̄ ad cauēdū ꝑiculū diſcriminis
certitudo ꝯſcie.ſ ꝓbabil̄ cōiecture: q̄ pōt
hr̄i ſm̄ Ber.ꝑ.4ᵒʳ ſigna.p̊ᵐ ē.cū q̄s deuote
vbū dei audit.2ᵐ cū q̄s ſe ad bn̄ opanduȝ
ꝓmptū iuenit.3ᵐ cū q̄s ꝓpoſitū hȝ abſtinē
di a pctō.4ᵐ cū de ṗteritꝭ dolet.h̄ Pe.vbi
ſ̄.c.3ᵐ. Utꝝ q accedit ꝯtritus ⁊ nō cō-
feſſus peccet. R° pctōꝛ ꝯtritꝰ an̄ ꝯfeſſiōeȝ
qn̄ vult cōicare:aut pōt hr̄e copiā ꝯfeſſo-
ris idonei ⁊ tp̄s ſufficiēs:⁊ loquelā liberā
⁊ tūc peccat cōicādo ſine confeſſiōe.qꝛ ad
ſacr̄m ecclie req̄rit̄ recōciliatio ēt ſm̄ iudi
ciū ecclie.⁊ ſic itelligit Hu.de ſan.vic.cum
dicit li.de ptāte ligādi atq̄ȝ ſoluēdi. Auda-
cter dico ſi an̄ abſolutōȝ ſacerdotꝭ crimīo
ſus ad ꝯpionē coꝛpis xp̄i accedat. ꝓ certo
iudiciū ſibi mādu cat ⁊ bibit ēt ſi eum an̄
mltū peniteat ⁊ ſi vehemēt̄ doleat ⁊ īgemi
ſcat.aut n̄ hȝ: ⁊ tē aut iminet aliq̄ necitas
celebrādi ⁊ ꝯicādi:vt qꝛ timet ſcādalū per
ſone ſue:niſi ꝯicet:aut ꝑpli. vel iam īcepit
ſacr̄i myſteriuȝ:vel amiſit loquelā.⁊ tūc n̄
peccat cuȝ ꝓpoſito ꝯfitēdi qn̄ poterit. Aut
nō iminet necitas ⁊ tūc peccat.h̄ Ric.4°.
di.9.q.2.ar.2.c.⁊ Pe.4°.di.9.q.2.ar.2.c.
⁊ Sco.4°.di.9.q.vnica.c. Utruȝ pctōꝛ
peccet vidēdo coꝛpꝰ xp̄i. R° ꝑ viſuȝ n̄ atti
git̄ coꝛpꝰ xp̄i ſ ſolū ſacr̄m eiꝰ.qꝛ.ſ.viſus n̄
attigit ad ſbam coꝛpis xp̄i. ſ ſolū ad ſpēs
ſacr̄ales.vt.ſ̄.dcm̄ ē.ſ ille q mādu cat non
ſolū ſumit ſpēs ſacr̄ales. ſ ēt xp̄m q eſt ſb
eis.⁊ iō a viſiōe coꝛpis xp̄i nullꝰ ꝓhibet̄ q
ſit ſacr̄m p̊ᵐ ꝯſecutꝰ.ſ.baptiſmū.vn̄ nō ba
ptizati nō ſūt admittēdi ad vidēdū coꝛpꝰ
xp̄i.vt ēt pȝ ꝑ Dio.li.eccliaſtice Hierar.ſ
ad mādu catōeȝ nō ſūt admittēdi niſi ſoli
illi q n̄ tm̄ ſacr̄alit̄:ſ ēt realr̄ xp̄o ſit̄ ꝯiūcti
Utꝝ pctōꝛ peccȝ tāgēdo coꝛpꝰ xp̄i. R° ꝙ
qn̄ necitas vꝛget :vt qꝛ coꝛpꝰ xp̄i caderet
in locuȝ īmundū vbi colligeret:tunc non
peccat:al̄s peccat ꝓpter irreuerētiā. Sȝ
ꝯ ṗdicta videt̄ ꝙ ſp peccat pctōꝛ tāgēdo
⁊ videndo.qꝛ bethſamite vidētes archaȝ

dñi ſũt ĩterfecti.p̃ Regl.6º.⁊ ſilr̃ Azo pcuſ-
ſus ẽ:q꞉ ip̃am archã tetigit.z. Regl.5º. Ad
qđ dicendũ ꝙ illud nõ fuit figura tangẽ-
tiũ ⁊ videntiũ xp̃m.ſ; bethlamite figuram
gerũt ſimpliciũ huius ſacramẽti archana
vidẽ volentiũ: q ꝓpter timorẽ frequenter
peũt: ⁊ moriunt̃.⁊ azo figurã gerit ſacer-
dotũ carnaliũ: q in pctis exñtes ad confi
ciendũ accedunt: nam aliq dicunt ꝙ illa
nocte cũ vxore iacuerit. Lr̃alis vo rõ q̃re
illi ſũt ĩterfecti ẽ:q꞉ ꝯ mãdatũ dñi fecerũt
q꞉ dñs p̃ceperat: vt nullus d plebe eã dete
ctã videret.. Vñ h̃ vt dicit glo.ib: licebat
ſoli pontifici.p̃ceperat etiam vt ſacerdotes
eam ferrẽt: ⁊ iõ vterq꞉ ꝯ preceptũ fecerũt:
⁊ iõ pcuſſi ſũt.hec Tho.4º.di.9.ar.3.q.6.
c.2ᵃ.⁊ Boñ.4.di.9.q.2.ar.2.c.4ᵐ. ad op
poſitũ. Vtr̃ aliqs ꝓijciẽdo corp⁹ xp̃i in
lutum grau⁹ peccet q꞉ ſumendo ip̃m cum
cõſcia mortalis pcti. R̃º ꝙ ſic.p̃ qdem q꞉
ille hoc faceret ex intentõe faciẽdi iniuriam
ſacr̃o: qđ non intendit pctõr indigne hoc
ſacramẽtũ ſuſcipiẽs.2º q꞉ hõ pctõr capax
eſt gr̃e. vñ magis ẽ aptus ad ſuſcipiendũ
h̃ ſacr̃m q̃ꝫ q̃cunq꞉ alia creatura irrõnal̃.
vñ maxĩe inordinate vteret̃ h̃ ſacr̃o: qui
ꝓijceret ip̃m canib⁹: vel ꝓijcẽt ip̃m ĩ lutũ
ad cõculcandũ. h̃ Tho.3.q.80.ar.5.c 2ᵐ.

Sequit̃ vidẽ de.2º.ſ.de his que hñt
retrahere ab h̃ ſacr̃o ꝓpt̃ feditatẽ
vt eſt pollutio nocturna ⁊ ſimilia.
Circa qđ querunt̃ plura.ſ. vtrũ pollutio
nocturna: ⁊ q̃ pollutõnes hẽant retrahere
a ſũptõe eucharistie. R̃º in ſomnis nõ põt
eẽ pctm̃:põt eẽ tñ effectus pcti:vel ſignũ:⁊
iõ ꝯſideranda ẽ cã nocturne pollutõis.
Sciẽdũ igit̃ ꝙ pollutio qñq꞉ ꝓuenit ex p̃
cedẽtibus cogitatõibus carnalibus. Hec
aũt qñq꞉ pñt eẽ ſine peccato oĩno. vt cum
qs cã lectõis vel diſputatõis cogit̃ de tali
bus cogitare. ⁊ ſi h̃ ſit ſine ꝯcupia ⁊ dele-
ctatõe:nõ erũt cogitatões ĩmunde ſed ho-
neſte.ex qbus tñ pollutõ ſeq põt.vt pꝫ p r
Augl. ſup Geñ.ad lr̃am li.12. ip̃a ingt fã-
taſia:q̃ fit in cogitatõib⁹ ſmotionãtis: cũ
exp̃ſſa fuerit in viſiõe ſomniantis:vt inter
illam ⁊ ꝯiũctõem corpor̃ nõ diſcernatur
cõtinue mouet̃ caro.⁊ ſequit̃ ꝙ cũ motuſ
ſequit̃:h̃ tam ſine pctõ q̃ꝫ cũ pctõ a vigilã
tibus dicit̃:qđ vt diceret̃ ꝓculdubio co-
gitatũ eſt.qñq꞉ vo ſunt cogitatões p̃ceden
tes cũ ꝯcupia ⁊ delectatõe: ⁊ ſi aſſit cõſen
ſus erit pctm̃ mortale: ſinautem veniale.
Qñq꞉ pollutio ꝓuenit ex ſup̃fluitate cibi:⁊
potus:⁊ h̃ etiã põt eſſe veniale: vl̃ mortale
qñq꞉ ꝓuenit ex ĩfirmitate nãe:q̃ nõ ẽ pctm̃
vñ ẽt qdã vigilãdo ſine pctõ fluxũ ſemis
patiunt̃.qñq꞉ ex ſup̃fluitate nãe: q̃ etiam
eſt ſine pctõ.puta q꞉ ſemẽ qđ fluit eſt ſup-
fluitas ſanguinis ſm ph̃z.Qñq꞉ ex demo
nũ illuſiõe:q fantaſmata mouere poſſũt.
ex quor̃ apparitione pollutio ſequit̃. hoc
aũt quãdoq꞉ ꝓuenit ex p̃cedenti negligen
tia p̃parationis ad deuotõem ve or̃onem:
q̃ põt eẽ veniale pctm̃ vel mortale.qñq꞉ ẽt
ex nequitia demonũ impedire volentium
a receptõe huius ſacr̃i. Si igit̃ pollutio no
cturna ꝓueniat ex aliq̃ predictar̃ cãrum
q̃ cum mortali pctõ ꝑ certo vel ꝓbabiliter
timet̃ eẽ. Dicẽdum ẽ ꝙ necc̃io ĩpedit ſũptõ
nem hui⁹ ſacr̃i. q꞉ lꝫ ip̃a ſm ſe nõ poſſit eẽ
mortale pctm̃.hꝫ tñ mortale pctm̃ ãnexũ
rõne ſue cãe. Si vo ꝓueniat ex cã:que ſit
tñ pctm̃ veniale:nõ impedit necc̃io ita.ſ. ꝙ
hõ ſumẽdo ſit reus corpis ⁊ ſanguis dñi.
impedit tñ de cõgruo ꝓpter duo q̃r̃ vnum
ſꝑ accidit.ſ. feditas corpalis:cũ qua ꝓpter
reuerentiã ſacr̃i nõ decet accedẽ ad altare.
Vñ ⁊ volẽtes tãgere aliqđ ſacr̃m manus
lauãt:niſi forte talis ĩmũditia ſit ꝑpetua vl̃
diuturna: vt ẽ lepra vel fluxus ſanguinis
vel aliqd aliud. 2ᵐ ẽ euagatio mẽtis:que
ſeqt̃ pollutõem nocturnã:p̃cipue qñ cum
turpi cogitatõe vel imaginatõne cõtingit.
De pollutiõe vo q̃ ꝓuenit ex crapula ve-
niali diſtinguit̃ in decreto.q꞉ aut ſentit̃ in
ſomnijs imaginatio turpiſ:⁊ ſic impedit d
ꝯgruo tam a ſũptõe hui⁹ ſacr̃i q̃ꝫ a confe-
ctõe. Aut nõ ſentit̃ ⁊ ſic ñ ĩpedit a ſũptiõe
hui⁹ ſacr̃i.ĩpedit tñ de ꝯgruo a ꝯfectõe. Si
vo pollutio ꝓueniat ex cã q̃ ſit ſine pctõ:
ex nãe ſup̃fluitate:vel ĩfirmitate : nõ eſt ti-
mẽda.q꞉ vt dic̃ Gregl.hãc anim⁹ neſciens
ꝑtuliſſe magis dolẽdus ẽ q̃ꝫ feciſſe. vnde a
neutro ĩpedit. Et idẽ dđ eſt qñ pollutio pro
uenit ex cogitatõne q̃ fuit oĩno ſine pctõ.
Pollutio vo q̃ ꝓuenit ex diabolica illuſi-
one:⁊ ſi ſine pctõ ſit:ĩpedit tñ de ꝯgruo.vñ
Iſi.qſqs nocturna illuſiõe polluit̃:licꝫ ex̃
memõiã turpiũ cogitationũ ſe putat.iq̃ꝫ tñ
tam̃ vt hic temptaret̃ culpe ſue attribuat
ſuãq꞉ immunditiã ſtatim fletibus tergat.
Si tamen euidenter appareat ꝙ diabolus
conatur auferre fructum eucharistie poteſt
cõmunicare ſi nõ dedit cãm pollutioni:ſed
magis cãm contrariã: ⁊ hoc ſepe accidit ĩ
feſtis: qñ eſt cõcandum.vt legit̃ in colla-
tionib⁹ patrũ.ꝙ cum qdã frater pollutõẽ

paterentur ſemper in feſtis: qn̄ erat cōicantium. ſeniores ꝯſto ꝙ ab eo nulla ꝓceſſerat cā̄ decreuerunt ꝙ ꝓpter hoc nullo mō a cōione ceſſaret: ita ceſſauit illuſio demonum. Intelligendū tn̄ ꝙ impedimētuʒ qđ ex ꝯrietate ꝓuenit: poſt doni dʒ ꝓpt̄ aliquā neceſſitatē. puta vt Gregl. dicit. ⁊ hētur di. 6. teſtiū. cū forſan aliqn̄ dies feſtus exigit ī quo prelatus celebrare conſueuit: aut exhibere myſteriū ꝓ eo ꝙ alius preſbyt̄ deeſt ⁊ neceſſitas cogit. ⁊ iſte modus dicēdi cōſonat vbis Gregl. ⁊ Iſi. que habent̄ di. 6. teſtiū. ⁊. c. non eſt pctm̄. Si ḡ queratur vtrū ſemꝑ qn̄ quis polluit̄ ceſſare debeat. Dicendū ꝙ ſi ſentiat ingnationem illam inclinaſſe multum aīam. conſulēduʒ eſſet ei ꝙ faceret ſacramento reuerentiā. ſi aūt magis expeditam nām ſentiat: ⁊ vlterius deuotio vel ſolennitas: vel aliud qđ mltū recompenſet ad ſumendū trahat. tunc arbitror ipſʒ ſine remorſu ꝯſcie accedē poſſe hec Boū. 4º. diſ. iz. p. z. q. z. ar. z. o. Itē ſm Tho. 4º. di. 9. ar. 4. q. z. c. 3m. pollutus tali pollutione: q̄ non impedit neceſſario. debet celebrare ꝑ alio q in pctō mortali eēt ne celebrando mortalit̄ peccaret. Utrū pollutio q̄ in ſomno incipit: ⁊ ī vigilia deſinit pctm̄ ſit. Rº ſm Tho. vbi. s̄. q. i. c. 5m. pollutio q̄ʒtuʒ ad meritum vel demeritum magis iudicat̄ ſm ꝑncipiū q̄ʒ ſm fineʒ. qꝛ corporalis motus nō ꝑtinet ad meritū vl̄ demeritū: niſi ſm ꝙ a volūtate cāʒtur. ex q̄ aūt ille motus eſt excitatus in dormiendo nō ſubiacet vlterius volūtati vigilantis. nec reputat̄ euigilaſſe dormiens: quouſqʒ recupauerit vbū aut vſuʒ. pōt tn̄ ꝯtingere ꝙ in ipa euigilatōe pctm̄ oriat̄. ſ. ſi pollutō placeat ꝓpter delectatōeʒ. q̄ qdē ꝯplacētia ſi ſit ex ſurreptōe erit venial̄. Si aūt cum cōſenſu deliberatiuo: ⁊ ꝑcipue cū appetitu futuri. eſt mortalis. Illa tn̄ ꝯplacentia nō facit ꝑteritaʒ pollutōem eē pctm̄: qꝛ non ē eius cā: ſʒ ipa in ſe ē pctm̄. ſi aūt placeat vt eſt nāe exoneratio: nō eſt pctm̄. Utrum pollutio ꝯiugalis debeat retrahere a ſumptione eucharistie. Rº coitus ꝯiugalis ſi ſit ſine pctō. vt ſi fiat cā ꝓlis generande: vel debiti reddendi. nō alia rōne retrahit ab hoc ſacramēto quā pollutio nocturna: que accidit ſine pctō. ſ. ꝓpt̄ imūditiā corporis ⁊ diſtractōem mētis. rōne cuius dic̄ Hiero. ſup Math. ⁊ hētur. zz. q. 4. ſciatis ſi panes ꝓpoſitionis: ab his q vxores tetigerāt comedi nō poterant. q̄ʒtomagis panis q de celo deſcendit: nō pōt ab his q ꝯiugalibus paulo ante adheſerūt amplexib⁹ violari. nō qꝛ nuptias ꝯdemnem⁹. ſʒ quia co tpe q̄ carnes agni paſcalis manducaturi ſumus: a carnalibus opibus vacar̄ deēm⁹ ſʒ qꝛ hoc ſm ꝯgruitatē nō ſm neceſſitatē eſt intelligendū. iō dicit Gregl. ⁊ hētur. c. q. 4. vir cū ꝓpria. ꝙ talis eſt ſuo iudicio relinquēdus. Si aūt voluptas dn̄et̄ in ope carnis. vt ibidē Gregl. ſbdit. tunc ꝓhiberi debet: ne accedat ad hoc ſacrm̄: niſi prius fuerit lotus aq̄. ſ. penitentie. Aliqui tamen diſtiguūt ꝙ voluptas pt̄ dn̄ari duplicit̄. ſ. aut ita ꝙ moueat ad cognoſcēdum ꝓpter fornicatōem vitandā. ⁊ ſic dʒ abſtinere ꝺ ꝯgruo. aut ꝓpter explendaʒ libidinē. ⁊ ſic abſtinē debet nccīo qn̄ cognoſcit vxorem vt meretricē. zz. q4. vir cū ꝓpria. in tex. ⁊ i glo. Iteʒ nō ꝙ de con. di. z. oīs homo. dr̄ ꝙ q vult cōicare debet abſtinē ab vxore ꝓpria trib⁹ aut. 4. aut. 5. diebus. ⁊ intellige ſm Io. ꝙ debet abſtinē q̄ʒtum eſt in ſe ⁊ nō dʒ exigē. ſʒ exactus tenet̄ reddē. ſed illud nō ē ꝑceptum: ſʒ conſiliū. Utrū mulier mēſtruata arceat̄ a pceptōe corporis xp̄i. Rº ꝙ nō. nec etiā mulier ſtatī p⁹ ptū qꝛ illa imūditia ē pure nāl̄. ſi tn̄ ex reuerētia recipe n̄ p̄ſumit: vel qđ pl⁹ ē ab igreſſu ecclie abſtinē voluerit ē laudāda. ſi tamē recepit nō eſt iudicāda. di. 5. c. i. ⁊. c. ad ei⁹. ⁊ ex̄ de puri. c. vno. Silr̄ dici pōt de illa infirmitate q̄ dr̄ Leui. 15. ſemis flux⁹. Utrū ſomniū hōicidij ipediat. Rº ſomniū hi⁹ nō īducit imūdiciā corporis: nec tantā diſtractōem mētis. ſic ſōniū fornicatōis ꝓpt̄ intēſiōeʒ delectatōis. ſi tn̄ ſomniū hōicidij ꝓueniat ex cā: q̄ eſt pctm̄ mortale impedit rōe ſue cāe a ſumptiōe ſacramenti. h̄ Tho. z. q. 80. ar. 7. c. 5m.

Sequit̄ vidē de. 3º. ſ. de his q̄ hn̄t retrahē a ſūptiōe eucharistie. ꝓpter ſtatuti ꝯgruitatē. Et circa h̄ q̄rūt̄ pl'a. ſ. vtrū cib⁹ vel pot⁹ p̄a ſſūpt⁹ ipediat ſūptōem hui⁹ ſacri. Rº ꝙ ſic. ex̄ de cele. miſ. ex pte in tex. ⁊ glo. d. Et h̄ triplici rōne. ꝑ vt Aug⁹ dic̄ ob honorē ſacri: vt. ſ. ꝑus in os itret nōdum infectū aliq̄ cibo vel potu. de cō. di. z. liqdo. zº. ꝓpt̄ ſignificatōeʒ: vt. ſ. det̄ intelligi ꝙ xp̄us q ē res huius ſacri. ⁊ charitas eius primo fundari debet in cordibus noſtris. ſm illud Math. 6º. primū querite regnum dei. 3º ꝓpter piculū vomitus vel ebrietatis: que qn̄qʒ ꝯtingunt qn̄ hoīes iordinate potib⁹ vl̄ cibis vtūt̄. ſicut

Apl'us dicit.i.Cor.xi.Alius qdem eſurit
alius autē ebrius eſt. Excipiunt̄ tñ infir/
mi:qui ſtatim ſunt cōicādi:etiam p⁹ cibū
ſi de coꝝ piculo timet̄:ne ſine cōione dece
dant.quia necītas legem nō habet.de cō/
ſe.diſ.2.preſbr.Preſbr infirmū ſtatiꝫ cōi
cet:ne ſine cōione decedat.Caplm autē il
lud qḋ habet̄ de cōſe.di.i.ſacramēta. Sa
cramēta inqt altaris nō niſi a ieiunis ce/
lebrent̄ p̄ter diem:quo cena dñi celebra/
tur.loquit̄ de cōſuetudine aliqñ apud ali
quos obſeruata:ad repſentatiōeꝫ cene do
mini die illa.ſ.Jouis facte.vt a nō ieiunis
corpus xp̄i ſumeret̄.ſed hoc mō eſt obro/
gatuꝫ.vt.n.dicit Augꝰ.c.p̄dicto.p vniuer
ſum orbem mos ille ſeruat̄:vt.ſ.corp⁹ xp̄i
a ieiuno ſumat̄. Sed obijcit̄ ꝙ Dñs
dedit hoc ſacramentū aplis poſt cenā.Jo
13.Rndeo ꝙ illa hora cōueniens fuit pri
me inſtōni.vt dictum fuit.ſ.ſed nō cōue
nit nr̄o vſui.qꝛ inſtitutio reſpicit effectum
ſacramēti.ſed vſus vlteri⁹ idoneytatē ſu/
ſcipiētis.vt qꝛ homo plenus nō eſt aptuſ
ad pagendū ſpūalia.ideo hoc ſeruare nō
debet eccl'ia.Nec eſt ſil'e de aplis.qꝛ ipi ſo
brie comederāt exemplo xp̄i.ꝛ ꝯmederāt
cibuꝫ paſcalē:qui quodāmō ſpūalis erat
q̄ꝫtum ad rōnem ſignificādi. Utꝛ̄ ſum
ptio aque vel alterius potus vel cibi ī mi
nima q̄ꝫtitate:vel etiam reliqaꝝ cibi ī ore
remanentiū impediat. R° duplex eſt ieiu
niū.ſ.nāe:qḋ dicit p̄uatōeꝫ cuiuſcūqꝫ paſ
ſumpti p modum cibi vel potus:ꝛ tale ie/
iuniū requirit̄ ad hoc ſacramētū ꝓpter p̄
dicta.ꝛ ideo poſt ſumptiōem aque vel al/
terius cibi vel potus vel medicine:etiā in
minima quātitate:nō licet ſumē hoc ſacra
mentū.ꝛ qui ꝯ̄ fecerit:excōicatiōi ſubiace
bit.al's bñficio erit p̄uandus.ar.ex̄ de ac/
cuſa.ſi cōſtiterit.ꝛ.7.q.i.nihil.vbi dr̄. Ni
hil refert vtꝝ aliqd hi⁹ nutriat p ſe vl' cū
alijs:dūmō ſumat̄ p modum cibi vel po
tus.Reliquie tñ cibi remanētes in ore:ſi
caſualiter deglutiant̄:non impediūt.quia
non trahiciūt̄ per modum cibi vel potus
ſed p modum ſaliue.Et eodem mō eſt de
reliquijs aque ꝛ vini:quibus os abluitur
dūmō non trahiciant̄ in magna quātita
te:ſed p mixta ſaliue:qḋ vitari nō poteſt.
hec Tho.3.q.80.ar.8.c.4ᵐ.ſm etiam Ri
char.4.di.8.q.2.arti.3.Si preſbr añ miſ
ſam os ſuum ꝓpter reuerētiam ſacramēti
aqua lauet:ꝛ a cāu aliq̄ gutta aque illius
ſtomachū intret:non ꝓpter hoc tenetur
miſſam dimittere celebrare:maxīe in die
ſolenni.qꝛ hoc non videt̄ impedire dignā
p̄parationem preſbri:nec reuerētiam ſacra
menti.Et de ſilibus idem iudiciū habeat̄.
Et eiuſdem ſnīe eſt Hoſti. Secus eſt ſi ex
ꝓpoſito illam guttaꝫ deglutiret.ſꝫ vtꝝqꝫ
eſt ar.15.q.6.c.i.Aliud ē ieiuniū eccl'ie qḋ
ſ.ſtatuit̄ ad carnis maceratiōem.ꝛ iſtud
non impedit ꝓpter p̄dicta.qꝛ p̄dicta non
multū nutriunt:ſed magis ad alterādum
ſumunt̄. Utꝝ cibus vel potus p̄aſſum
ptus in nocte ꝓfunda impediat. Rndeo
lꝫ p̄ncipium diei ſm diuerſos diuerſimo
de ſumat̄.eccl'ia tñ ſm curiam Romanā
diem incipit a media nocte:ꝛ finit in me
dio noctis ſequētis.ex̄ de of.indi.del'.ꝯſu
luit.ꝛ ideo ſi poſt mediaꝫ noctem aliquis
aliqd ſumpſerit p modum cibi vel potus:
nō pōt eadem die hoc ſacramentū ſumē.
poteſt v̄o ante mediam nocteꝫ.Nec refert
vtꝝ poſt cibum vel potū dormierit:aut etiā
ſi cibus digeſtus ſit quo ad p̄ceptum Re
fert autē quo ad turbatiōem mentis quā
homies patiunt̄ ꝓpter inſomneitatē vl' in
digeſtiōem:in qbus ſumens pturbat̄.Jō
ad ſumptiōem huius ſacramēti ineptus
reddit̄.hec Tho.3.q.80.ar.8.c.5ᵐ.Hoſti.
autē dicit.ꝙ preſbr cibo vel potu ſumpto
p̄ nimia ſiti celebrare poterit ſi tanto tem
pore dormierit:vl' etiā ſine dormitōe que
uerit ꝙ cibus digeſtus eſſe poſſit.Sꝫ ego
no credo ſibi.qꝛ quantūcūqꝫ dormierit de
mane vſqꝫ ad nonā:nō poſſet dici ꝙ ieiu/
nus eēt.loquēdo de ieiunio qḋ requiritur
ad hoc ſacr̄m. Utꝝ hoc ſacramēto ſū/
pto liceat ſtatim cibum ſumere:vel potuꝫ
Rndeo.maxia deuotio requirit̄ in ſum/
ptiōe huius ſacramēti. quia tūc percipit̄
eius effectus.hec autem deuotio magꝭ im/
pedit̄ per p̄cedentia q̄ꝫ per ſequētia.ꝛ ideo
magis eſt inſtitutum ꝙ homies ieiunent
ante ſumptiōem huius ſacramēti q̄ꝫ poſt
Debet tamē eſſe aliqua mora inter ſum/
ptiōem huius ſacramēti:ꝛ alios cibos.ſ.
vſqꝫ ad cōſumptiōem illarū ſpecierū:ſine
alteratiōem ꝓpter reuerētiam.quia tamē
illa alteratio cito fit.non optet ꝙ mora ſit
multum magna.Unde ꝛ vniuerſa oratio
actiōis gratiarū poſt ꝯmunionē dicet̄.ꝛ
ꝯmunicātes etiam dicant ſuas oratiōes
priuatas.Scḋm tamen antiquos cano/
nes ſtatutum fuit a papa Clemente ter/
tio vt habet̄ de conſecra.diſtinct.2ᵃ.tri/
bus.ver.ſi igitur.ꝙ ſi mane dominica

poꝛtio edit᷑.ergo ieiunēt vſq₃ ad ſextā qui
eam ſumpſerūt.⁊ ſi hoꝛa tertia vł quarta
acceperūt ieiunēt vſq₃ ad veſperā.Antiq-
tus.n.rarius miſſarū ſolēnia celebꝛabāt᷑
⁊ cum maioꝛi ꝑparatōe.Nūc autē quia
frequētius opꝫ ſacra myſteria celebꝛare
non poſſet de facili obſeruari. ⁊ ideo eſt ꝑ
cōſuetudinē ꝯtꝛariam abꝛogatū.hec Tho.
3.q.80.arti.8.c.6ᵐ.

De efficacia ſacr̄i eucbariſtie.ti.19.

DEinde cōſiderādum eſt de effi
cacia ſacramēti eucbariſtie. ⁊
p̄mo quis ſit effectus huius ſa
cramēti.2° in qbus habeat ef-
fectum. Circa p̄mum ſciēdum ꝙ ꝑ hoc
ſacramētum p̄mo gr̄a cōfert.omnē enim
effectum quē facit cibus ⁊ potus quātum
ad vitam coꝛpalem:facit etiā h̄ ſacramē
tum quātum ad vitā ſpūalem.Jo.6°.Ca-
ro mea vere eſt cibus:⁊ ſanguis me⁹ vere
eſt potus.vnde reficit ſpūalit᷑:qđ ſine gra
tia eſſe nō poteſt. vnde hoc ſacramētum
gr̄am cōfert.cōfert᷑ autem gr̄a ſpūaliter
cum virtute charitatꝭ.vnde Dam̄. cōpa
rat ip̄m carboni. Carbo.n.non eſt ſimpli
citer lignū:ſed igni vnitū.ita ⁊ panis iſte
non eſt ſimplicit᷑ panis:ſed panis cōiun-
ctus diuinitati.Sicut autē dicit Gregꝭ.in
omelꝰ.pentꝭ.Amoꝛ dei non eſt ocioſus ope
rat᷑ eni magna ſi eſt.⁊ ideo per hoc ſacra-
mētū quātū eſt de ſui virtute nō tm̄ habi
tus gr̄e ⁊ virtutis cōfert᷑:ſed etiam exci-
tat᷑ in actū ſm̄ illud.2.Corꝭ.5.Charitas
Chꝛiſti vꝛget nos.Inde eſt ꝙ ex virtute
huius ſacramēti aīa ſpūaliter perficit᷑ per
h̄ ꝙ delectat᷑ ⁊ quodāmō inebꝛiat᷑ a dul-
cedine bonitatis dīne ſm̄ illud Cantꝭ.5°.
Comedite amici mei: ⁊ inebꝛiamī charif
ſimi. 2° virtutes augent᷑:ſicut per cibum
coꝛpalē coꝛp⁹ augmētat᷑ Hinc Diony.
dicit ꝙ eucbariſtia ꝑfectiuam habet vir-
tutem:qđ non eſſet niſi ꝑ augmētum vir-
tutum. 3° peccata venialia remittūt᷑ per
que feruoꝛ charitatis minuit᷑:ſicut ꝑ coꝛ
poralē cibū reſtaurat᷑:qđ quotidie deper
dit᷑.vn̄ Ambꝛ°li.de ſacramētis dicit ꝙ ille
panis quotidie ſumit᷑ in remediū quoti-
diane fragilitatis.Remittunt᷑ autē ꝑ hoc
ſacramētum nō omīa venialia:ſed plura
vel paucioꝛa ſm̄ ꝙ homo magis vel mi-
nus ſe diſponit:⁊ charitas vigoꝛat᷑ cōtra
illa.remittit᷑ autem illud veniale vel illa
ad cuius vel quoꝝ remiſſiōem homo ma
gis ſe diſponit.hec Bon̄.4.diſ.12.par.2.
q.1.arti.3.c.2ᵐ ad oppoᵐ.⁊ Pe.4°.di.12.
q.4.arti.1.q.2.c.1ᵐ. 4° etiā qn̄q₃ remit
tit᷑ pctm̄ moꝛtale:vt quādo ſumit᷑ ab eo q
eſt in peccato moꝛtali:cuius cōſciam non
habet:⁊ affectum.foꝛte eni p̄mo non fuit
cōtritus:ſed deuote ⁊ reuerēter accedens
cōſequit᷑ per hoc ſacramentū gr̄am chari
tatis:q̄ cōtritiōē ꝑficit: ⁊ remiſſiōē pctī
5° homi tam ſumenti q̄₃ etiam offerenti:
q̄₃ etiam illis ꝓ quibus hoc ſacramētum
offert᷑:ſm̄ modum ⁊ quātitatem ſue deuo
tōis ⁊ feruoꝛis pena peccati remittit᷑. 6°
homo a peccatis p̄ſeruat᷑.tum quia ꝑ ip̄ꝫ
ſpūaliter roboꝛat᷑ ſm̄ illud pſal. Panis
coꝛ ho.cōfirmat.tum quia ꝑ ip̄m inq̄₃tū
eſt ſignū quoddā paſſiōis xp̄i:per quā de
uicti ſunt demones:impugnatio demonū
repellit᷑.vnde Chꝛiſoſti.dicit ſuper Jo.Ut
leones flammā ſpirātes:ſic ab illa menſa
diſcedim⁹ terribiles effecti in aīo. De hu
ius ſacramēti efficacia loquens Innocꝭ.
⁊ q̄ſi omēs eius effectus ſup̄dictos bꝛeui-
ter cōpꝛehēdens dicit.Eucbariſtia libeāt
a malo.cōſeruat in bono.delet venialia.⁊
cauet moꝛtalia.huius etiam virtute ſacra
menti:omēs virtutes augent᷑:oīum gra-
tiarū fructus exuberāt.Impedit᷑ autē ef
ficacia huius ſacramēti aliquo mō per ve
nialia.Peccata autē venialia dupliciter
accipi poſſūt.Uno mō ꝓut ſunt p̄terita.
Alio mō ꝓut ſunt actu.Pꝛimo qdē mō
peccata venialia nullo mō impediūt effe
ctum hui⁹ ſacramēti.Pōt enim cōtinger᷑
ꝙ aliqs poſt multa pctā ꝯmiſſa venialia
deuote accedat ad hoc ſacramētū: ⁊ ple-
narie cōſequat᷑ huius ſacramēti effectū.
2° autem mō peccata venialia nō ex to
to impediūt huius ſacramēti effectum.ſed
in parte.dictum eſt eni ꝙ effectus huius
ſacramēti nō ſolum eſt adeptio habitualꝭ
gratie:⁊ charitatꝭ.ſed etiam eſt quedā re
fectio actualis ſpūalis dulcedinis.que q-
dem impedit᷑ ſi aliquis accedat ad hoc ſa
cramentū mente diſtracta ꝑ peccata ve-
nialia.non autem tollit᷑ augmētum ſpūa
lis gratie:⁊ charitatis.Cum omibus p̄di
ctis cōuenit Tho.3.q.79.o.

SEquitur videre de ſecūdo.ſcꝫ in
quibus habeat efficaciā ſacra
mentum eucbariſtie. Et cir-
ca hoc queruntur plura.ſcilicet Utrum
habeat efficaciam in quolibet viro iuſto.

Rndeo ſacramētum nō habet efficaciā
in aliquo niſi digne accedat.digne autem
accedit q ſe pparat ſicut debet. Tantū vo
ſacramentū accipe ſicut aliū cibū nō eſt
cōgruum:nec fructuoſū erit.quia in hoc
ſacramēto eſt pſens diua maieſtas:7 ſum
ma exprimit charitas.iō debet recipi cū
honore 7 deuotiōe.7 quia ſic nō recipitur
tantus hoſpes in immūdo hoſpitio:neceſ
ſe eſt vt homo deo hoſpitiū pparet p ſui di
iudicatiōem.7 quia nullus hoſpitiū ho/
ſpiti parat:niſi eum cognoſcat.neceſſe ē q
iſtum cibum ab alijs diſcernat. Ad hoc
g q hoc ſacramentū in aliquo habeat ef
ficaciā:optet pmo iſtū cibū ab alijs diſcer
nere p fidem.2° hoſpitiū parare p ſui pro
batiōem.3° in hoſpitio parato recipe cū
honore 7 deuotiōe. Primū 7 2m habem⁹
i.Cor.xi. Primū ibi Nō diiūdicās corp⁹
xpi. 2m ibi Probat autē ſeipm homo.3m
i Zacheo.Et q2 multi recipiūt h ſacramē
tum:qui ſe nō pparant debite.ideo multi
imbecilles 7 infirmi 7 dor.multi. Cum
g querit vtrū vir iuſtus recipiat ſacramē
ti efficaciam.Dicēdum q ſi pparat ſe re/
cipit.Aliogn ſi ex q̄dam corruptiōe vl' di
ſtractiōe non pparet ſe debite:aut nullam
aut modicam reportat efficaciā.lz non in
currat mortalē offenſiōem.hec Boñ.4°.
diſ.12.par.2.q.i.arti.i.c. Utrū h ſacra/
mentū in aliquo pctōre efficaciam habe/
at.ſ.qui eſt in mortali pctō. Rndeo nō eſt
limitāda dei largitas:qn in hoc ſacramen
to poſſit facere 7 aliquādo faciat oīs cul/
pe remiſſiōem.ſed ſm forū cōe 7 generalē
ratiōem inſtitutiōis huius ſacramēti.Di
cendū eſt:q iſtud ſacramētū datum eſt ī
cibum illis qui ſunt de corpe xpi myſtico.
7 omēs tales habēt charitatē.ideo effectū
habet in ſolis iuſtis.effectus autē in iuſti.
eſt liberatio a culpa veniali:7 pſeruatio a
mortali.vt.ſ.patuit.hec Boñ.4.diſ.12.p.
2.q.i.ar.2.c. Utrū hoc ſacramētum pſit
tm̄ ſumētib⁹. Rndeo q nō.ſed etiā alijs.
Nam ſicut dictum eſt hoc ſacramētū nō
tm̄ eſt ſacramētum:ſed etiā ſacrificiū. In/
q̄tum eni in hoc ſacramēto repſentat paſ
ſio xpi per quam xps obtulit ſe hoſtiam
deo.vt dicit ad Eph.5.habet rōnē ſacri
ficij.ſed inquātū in hoc ſacramēto tradi
tur inuiſibilis gratia ſub viſibili ſpecie ha
bet ratiōem ſacramēti.ſic igit hoc ſacra/
mentū pdeſt ſumētibus:7 p modū ſacra
menti:7 per modū ſacrificij. q2 p omib⁹
ſumentib⁹ offert.dicit eni in canone miſ/
ſe. Quotqt ex hac 7c. vſq3. Gra replea/
mur.Sed alijs qui nō ſumunt pdeſt per
modū ſacrificij:inquātum p eorū ſalute
offert.Unā 7 in canone miſſe dicit Me
mento 7c.vſq3 Incolumitatī ſue.7 vtrūq3
modum cōficiendi expmit Dñs Math.
26°.Qui p vobis.ſ.ſumētibus 7 p multi.
ſ.alijs effundet in remiſſiōem peccatorū.
hec Tho.3°.q.79.arti.7.c. Utrū hoc ſa
cramētum habeat ſuū effectum in omib⁹
p quibus offert. Rndeo q nō. Nam ſic
paſſio xpi pdeſt qdem omibus q̄tū ad
ſufficiētiam 7 ad remiſſiōem culpe 7 ade/
ptiōem gr̄e 7 glorie.ſed effectum non ha/
bet niſi in illis qui paſſiōi Chriſti cōiun/
gunt per fidem 7 charitatē.ita etiam hoc
ſacramentū qđ eſt memoriale dñice paſſi
onis:non habet ſuum effectum niſi in il/
lis qui cōiungunt huic ſacramēto p fidē
7 charitatem.Unā Augi.dicit ad Rena
tum.Quis offerat corpus xpi: niſi p his
qui ſunt membra xpi. Unā 7 in canone
miſſe non orat p his qui ſunt extra eccli
am.Illis tm̄ pdeſt plus vel minus ſm mo
dum deuotiōis eorū.hec Tho.3.q.79.ar.
7.c.3m. Utrū ſumere plures hoſtias cō
ſecratas ſimul in eadem miſſa magis p/
ſit ſumenti:vel etiam illis p qbus ſūt ob
late:q̄3 ſumere vnā tm̄. Rndeo q nō. nā
ſumptio ptinet ad rōnem ſacramēti.ſz ob
latio ptinet ad rōnem ſacrificij. 7 iō ex h
q aliquis ſumit corp⁹ xpi ſel' vel pluries
nō accreſcit alijs aliqđ iuuamen.ſilr etiā
nec ex hoc q ſacerdos cōſecrat plures
hoſtias in vna miſſa multiplicat effectus
huius ſacramēti.q2 non eſt niſi vnum ſa
cramētum.nil eni plus eſt virtutis in mul
tis hoſtijs cōſecratis q̄3 in vna.cū ſub oī/
bus 7 ſub vna non ſit niſi totus xps.Unā
nec ſi aliquis plures hoſtias cōſecratas
in vna miſſa ſimul ſumat: pcipit maiorē
effectum ſacramēti.In plurib⁹ vo miſſis
multiplicat ſacrificij oblatio.7 ideo mul/
tiplicat effectus ſacrificij.hec Tho. 3°.q.
79.arti.7.c.3m.

Explicit liber 4⁹.

Regiſtrū cartaꝝ
4.ꝑmoꝝ libro
ruꝫ hui⁹ ſumme.
a
vacat
vacat
in nomine
ad hoc
licꝫ tamen
ad coꝛ.
b
dicitur de
hiere.8°
alium eſt
cauſatur
non debemus
c
et ex cauſa.
Hoſti.vero.
obligaret
niſi abſolutus
circa nonum.
d
vinere
diſtinctus
reuocari.
monachus
impleretur.
e
circa 3^{m}
in eſſe
non eſt
periculum
licet.
f
vel hereticos
niſi facultates
eius nunquid.
ſi etiam
pꝛobabiliter.
g
illarum hēant
hec 2^{a}
renunciauit
conſiderare.
h
ſiue ꝯuentōalis
e.cum.
abſoluunt
accuſes.q2
hh
peccat
circa 3^{m}
iſti ſunt

diligentia.
i
Sequitur vidē
ſuperioꝛis
de cauſa
gratuitis
ſub ꝑcipitatōne
k
vero q2
poſtea
obſtat illud
multitudinem
large vtitur
l
gratiaꝫ:
proueniens
ſicut illud
⁊ ideo
⁊ hoc eſt
m
ad equalitatem
incoꝛpoꝛari
⁊ paſſionis
homo maxime
vel prelato
n
foꝛte habent
de pe.
ſeruat.
modo eſt
paribus dice.
o
vno mō
ſed poteſt
preſidet
eſt quedam.
p
iſtius
ſemper
Sequit̄ videre
Rn̄det her.
⁊ continet.
q
ff.de pac.
periculum
Hoſ.octa°
contrahentem.
valet habenti.
r
aut res
ius. extra
emunt ab
licet exigere
vel heres.

ſ
etiam hoſti.
⁊ ſic
cauſas
quod patꝫ
acquiſitum
t
ſperatur
deponenti
poteſt eſſe
titulo qui
circa 2^{m}
v
moꝛte ſecuta
ſunt extoꝛta
heres eligere
cui monaſterio
x
ſuperſtites
inſtituēdo
inſti.de fi.
etiam catholicis
y
recitari
debent.ff.
contentis.
3^{a} pauperibus.
aa
tituli huius
ideo ita
cooperatur.
ꝙ inueniatur
aliquid qd̄
bb
circa 4^{m}
vt ab aliis
ad parentes.
illo plus
ſicut autem.
cc
cernatur
eſt ibi
maioꝛis
ip̄a celebratione
enim feruoꝛem
dd
voces populi
eſt autem
ſumendum.
remedia.

255

Colendiſſimo Domino D. Marco Barbo tituli ſancti Marci de vrbe preſbytero Car
dinali Bartholomeus Bellatus ordinis minoꝝ: artiū ⁊ ſacre theologie doctor ꝯmenda
tiōes dicit.

LEgenti ſepe: ⁊ memoria repetenti veteꝝ inſtituta Reuerendiſſime pater: pbeati
ſiquidē illi priſci philoſophi ⁊ theologi videnť: q virētes oī gſie doctrine ſan
ctiſſimos muſaꝝ heliconios colles trāſgreſſi: maximo ſuo ingenio dulciſſima
glorie alimenta affectantes ſeſe imortalitati conſacrarūt. Hi etenim abſoluti a
corpoꝝ illecebris: non ſomno: nō pabulo dediti: vt pecora: ſ; nudam veritatem inueſtigātes
vitam hanc non quēadmodu; peregrinantes tranſiere. Quid enim ingluuie voluptatu;
fedius? quid ignominioſius? quid deniq; homini deteſtabilius? Nullū certe acrius bellu;
nullaq; peſtis potentior ad euertendū: tum ingenij preclariſſima ſtudia: ⁊ diuinas dotes:
tum ſocietatis eccleſie firmitatem: in qua ob pfundam multoꝝ inſcitiam: ⁊ tenebris īuo
lutam mentem: inſpicimus indies magis: magiſq; errores fere infinitos: ⁊ varias ac inex
tricabiles caſuū ambages coaceruatim emergere. Quod ex hominū imbecillitate euenire
auſpicatus eruditiſſim⁹ dei antiſtes magiſter Aſteſanus ex aſt opulēta: ac clara pedemōtis
vrbe non minus theologus ꝙ abſtruſi iuris acutus interpres: cōmuni oīum vtilitati pñti
hoc diuino volumine conſuluit: vbi non temere dicam: auditorum ingenia adeo ad vnde
cunq; ſalutem compandam excitari: vt in iſto ab omni labe: vicijſq; purgeť conſcientia:
in iſto ſedulus lector habeat: quo oīs iniectus mentibus hominū ſcrupulus: qui anima;
aut ipius ſinderesim ardentiſſima conſciētie face mordebat: tanti opis beneficio elidatur
Nihil in iſto eſt: qđ ad vnguem non ſit acuratiſſime examinatum: Nihil omiſſum: quod
ad bene beateq; viuendum ptineret: tam varijs opus: ſicuti potens eſt ipa natura peccare
omīa cordis ſecreta: omīs animi affectus ventilat. Quo factu; eſt: vt tam preclari ingenij
monumentum: tam pficuum eccleſie dei: auctor ſuus olim inſcripſerit famoſiſſimo ac omī
virtute ornatiſſimo viro Cardinali tituli ſancti Theodori: ne tot ſuſcepti labores: aut ne
gligentia: aut inuidia ab immortalitate vacarēt: neue tante vtilitatis aditus: ⁊ vite fruct⁹
poſteris precluderet: Non eſt ꝙ reuerēdiſſima dominatio tua vlla ex pte mirari debeat: ſi
e multorum numero potiſſimum te delegi: cui vt domino prepoſitam huic libro epiſtolam
deſtinarem: ſane ex multis intelligebam habere neminem cariorem: ⁊ cui deberem magis.
Primo qđ virtute tua patrie noſtre digniſſimi patriarchatus officio iure paterpatrie oēs
⁊ diligentiſſime meos ingenita humanitate proſecutus: ⁊ dilexiſti ſemper ⁊ fouiſti. Deide
in domu; nr̄am minori adhuc inſpirāte tibi fortuna: collata beneficia: memorē debiti mei
faciebant. Preterea qñ ad ſummum pontificē Sixtum: inſolitū legationis munus obirē:
tu me firmaſti: tu me labente; erexiſti: tu in retinenda dignitate: in conſequēdis honorib⁹
inuictum ppugnaculum fuiſti: ac in aduerſis aſylum. Poſtremo nec illud tacebo: ꝙ huma
nus in me: ꝙ munificus fueris: qñquidem ex tua liberalitate: tum in alijs: tum maxime in
libris ſim nactus omnem cōmoditatem in defendenda: tutandaq; cā mea. Sponte ſiqde;
miſiſti ad me in rem oportunos libros: e quibus tm̄ pñtis auctoris aſtenſe volumen iemē
datum ⁊ corruptu; in curia impreſſoꝝ deprehendi. Dolebam certe tantam libri: vt noſti:
vtilitatem deprauatam a noſtris legi. Quippe preclarius nihil habet tota dei eccleſia: in eo
continer: ⁊ veteris: ⁊ noui teſtamēti omīs hiſtoria: nonmō quo ad archetipas ſententias
veꝝ etiam ad interpretationes: neq; ex Gr̄ano vllū capitulum notatu; eſt: qđ is elegan
tiſſime propoſito ſuo non inſeruit. Addas etiam oportet libri decretalium in eo materiam
omnem copioſe ac ſummo iudicio declarari: paucis duntaxat titulis exceptis: adductis
omnibus etiam ſexti ac ſeptimi decretalium fundamentis: que preclariſſimorum atq; ſolē
nium interptum lucubrationib⁹ non caruerunt. hoc eſt Hoſti. Goff. Duran. Lan. Barth.
Archi. Tanc. Mar. Jo. an. ac pluriū huiuſcemodi. Preterea ſciſſimis theologorū: ⁊ qdē
doctiſſimoꝝ ſententijs ꝙ decoreť cuiq; liquet in eius pemio: quare vt caſtigatiſſimū opus
dominationi tue: tanꝙ vni parēti ac optimo pncipi meo donaretur: non paruos labores
ſubiuimus: quippe ſex iam menſes in eo reformando conſumpſimus: multa pus excerpta
fuligine: in qua diligentia Gometio vlyxbonenſi conreligioſo meo: ⁊ in theologia doctiſſi
mo bachalario: ex ſtudioq; pariſienſi pcipuo familiari: nec non quibuſdā iuriſpritis con
ſanguineis ſum vſus. Nemo quidem ſolus tantam prouintiam itraſſet: vbi oportuit nō

modo ſententias: verum ⁊ ſingula etiã minima verba notare: vnde ex emendatõe noſtra theologorum ibidem ſententie in numerum verũ pducte: ⁊ a nobis iuſte examinate leges in caſibus noſtrorum ſex milia: ⁊ octigentas annotationes corruptas in priſtinã auctoris ſui ideam reduximus: que omnia acuratiſſime digeſta Johanni agripenſi: ⁊ eius ſocio Johanni manthen ex gerethzen optimis huius rei fabris de dalco ere imprimẽda curauim⁹ omni ⁊ ſtudio cura atq; diligentia: que aliq̃n legens tua dominatio exiſtimaret omnem meam curam omnem cogitationem dies noctesq; in te vno verſari: cui quicquid in me ẽ: ⁊ poſtremo hanc animam: ⁊ iure ⁊ maxime dicaui. Uale preſidium ⁊ dulce decus meum.

Quia pleriq; ob doctorum theologorum non magnam expientiam materias in h̃ opere adductas maximo cum labore hinc inde tanq̃ p deuia ambulantes q̃ritabãt. Eapropter clariſſimus vir frater Gometius de Ulyxbona ordinis minorum bachalarius ꝯuentus Uenetiarum horum laboribus compatiens: ac pro tanti opis dignitate ſolus ꝓpria cura ⁊ maxima cũ diligentia quotationes circa theologoꝝ materias adinuenit: ⁊ in huiuſmõi opis caſtigatõe acuratiſſima eidem iuxta doctorum allegationes adiunxit: quas vt facile quiſq̃ intelligat ſub breuitate deſcriptas hoc ordine annotaui. Nam cũ allegat̃ Alexander de ales p .i. intelligit̃ p̃mus liber ſumme. p. z. ſecundus. p. ʒ. tertius. p. 4. quartus. per. t. ĩmediate ſequẽs intelligit̃ tractat⁹ ſm numeꝝ ſequẽtẽ. ſ. i. h̃ eſt p̃m⁹. z. ſecũdus. ⁊c̃. cum ſeqt̃ c. intelligit̃ capitulum in mã que allegatur. ar. articulus talis ſm numerum ſequentẽ. Si ĩmediate ſequat̃. q. intelligit̃ queſtiũcula tota ſm numeꝝ ſequentem. Nam i eodẽ articulo quandoq; multas queſtiunculas mouet. ⁊ iſte modus ſeruat̃ in omibus quotationibus q̃n poſt ar. i. vel. z. vel. ʒ. ſequit̃. q. Allegando ṽo ſanctum Thomam cum ſcribit̃ ſic. iᵃ. q. intelligit̃ in p̃ma pte queſtiõe tota. ⁊c̃. ſi vero. iᵃ. zᵉ. intelligit̃ p̃ma ſecunde. zᵃ. zᵉ. intelligit̃ ſecunda ſecunde. ſic ṽo. ʒ. q. intelligit̃ in tertia pte. ⁊c̃. Jn quotationibus vero eorum que in ſcriptis ſup ſententias tradunt̃ poſito noĩe doctoris: cũ ſequit̃. i. d. intelligit̃ p̃mo ſniarum diſtinctione tota ſm numerum ſequentem: ſic. z. d. ſecundo ſniarum. ſi vero poſt. d. ſequatur ĩmediate. p. i. intelligit̃ p̃ma pte vel zᵃ. ſm numeꝝ q ſequit̃. Aliq̃n. n. eadem diſtinctio diuiditur in plures ptes poſt. d. vel. p. ſi ponat̃. p. ſcribit̃. q. hoc eſt queſtõe tota illius diſtictiõis vel ptis. ar. articulus. Et hic aduertendum eſt ꝙ licz ſoleat cõiter p̃mo allegari articulus diſtinctõis: ⁊ poſtea queſtio talis: tñ ꝯuenientius diſtinctio diuidit̃ in ptes p̃ ſi habeat: vt diuidit Bonauentura ⁊ ptem in queſtiones. ⁊c̃. vel ſm alios diſtictio p̃ diuidit̃ in q̃õnes queſtio in articulos: articulus in queſtiũculas. Jdeo ſic ſignat̃ in quotatiõe poſt. d. q. poſt q. ar. poſt ar. q. ſi articulus plures habeat queſtiunculas. Ceteꝝ in omnibus quotatõnib⁹ hoc obſeruãdum eſt: ꝙ cum poſt ar. vel. q. ſcribit̃. c. intelligit̃ in reſponſione principali ad articulum vel queſtiunculam. Cum ṽo ſic ponit̃. c. iᵐ. intelligit̃ in reponſione ad primum argumentũ. c. zᵐ. in reſponſione ad ſecundum. cũ ſcribit̃. o. notat̃ ꝙ illa mã tractat̃ i toto articulo vel queſtione. Sit deo laus ⁊ gloria.

8399
1e vol.

colorchecker DIGITAL SG
DCSG - UBU # MX - 7181
1 2 3 4 5 6 7 8 9 10
A B C D E F G H I J K L M N
x·rite
mm
0 1 2 3 4 5 6